

**ΜΕΤΑ
ΛΕΞΙΚΟΝ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ**

Ν. ΣΗΦΑΚΙ ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

* ΑΡΧΑΙΑ

* ΝΕΑ

* ΔΗΜΟΤΙΚΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ
ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ
ΟΜΑΛΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ
ΣΥΝΩΝΥΜΑ ΟΜΩΝΥΜΑ
ΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΡΙΚΗ
ΡΗΤΟΡΙΚΗ

1

ΤΟΜΟΣ

3635

Βιβλ. Εισ.

ΒΥΒΛΙΟΣ

ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑ

πλ

489.33

ΣΗΦ

Τ.↓

Εἰς τοὺς φιλτάτους ὁμαίμους υἱωνούς:

Νικόλαον Ἰωanos Σηφάκι,

Νικόλαον Κωνσταντίνου Σηφάκι,

Βασιλείαν Κωνσταντίνου Σηφάκι

τοὺς δωρουμένους μοι διὰ διαδοχῆς γενεᾶς ἀθανασίαν τοῦ ζῆν

ὁ πάππος

Νικόλαος Ἰωάννου Σηφάκις

«Ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερον
ἐν ἔθνος ἀπαρτίζομεν καὶ μίαν
γλῶσσαν τὴν ἐλληνικὴν λαλοῦμεν»

Γεώργιος Χατζιδάκις.

«Ἐν αἷμα, μία πίστις, μία ψυχὴ τὴν
φυλὴν μας ἐνώνει»

Ἰούλιος Τυπάλδος.

Η ΕΚΔΟΣΗ

«Μέγα Λεξικὸν Γραμματικῆς». Χωρὶς νὰ ἔχουν χάσει τὴν αἴσθηση τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἐκδοτικῆς εὐθύνης, οἱ ἐκδότες δὲν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη ν' ἀπολογηθοῦν γιὰ ὅποιο πλέγμα ὑπερβολῆς, γιὰτὶ τὸ ἐπίθετο «Μέγα» εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνο προσδιοριστικό: χαρακτηρίζει καὶ προσδιορίζει ἔργο πολύμορφο καὶ πολυσήμαντο, ἔργο θεμελιακὸ καὶ ἀπαραίτητο γιὰ τὴ γλῶσσα στὴ δυναμικὴ ἱστορικὴ τῆς ἐξέλιξη ἀπὸ τὴν ἀρχαία στὴ νεώτερη καὶ στὴ δημοτικὴ, μὲ μιὰ λέξη ἔργο μέγα γιὰ τὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμη, τὴν τέχνη καὶ τὴν ἱστορία, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ οἱ μορφές καὶ ποικιλίες τοῦ κάθε γλωσσικοῦ τρόπου.

Γιὰτὶ σήμερα πιά ξέρουμε πῶς μὲ τὰ φωνήματα τῶν πρώτων φθόγγων ἀρχίζει ἡ μακριὰ καὶ ἐπίπονη πορεία τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν ἐνστικτώδη ζωικὸ κόσμον τῆς ἀγέλης στὴν πρωτόγονη βουλευτικὴ κοινωνία τοῦ λόγου. Ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ καὶ κλειστὸ φάσμα τῶν αἰσθήσεων ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ γλῶσσα θ' ἀναδυθῇ στὸν ἀπέραντον κόσμον τῶν ἰδεῶν, στὸν κόσμον τῆς ἱστορίας. Ἡ γλῶσσα θὰ γίνῃ ἡ μήτρα τῆς ἐπιστήμης, ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. Μὲ μοναδικὴ πύξινος τὴ γλῶσσα, ἔκφραση καὶ οὐσία τῆς νόησης, ὁ ἄνθρωπος θὰ γίνῃ διεκδικητὴς τῆς δημιουργίας.

Φαινόμενο φυσικὸ — φθόγγοι ποὺ μεταδίδονται μὲ τὰ κύματα, μὲ τὸν ἀέρα, «λόγια τοῦ ἀέρα» — ἀλλὰ καὶ φυσιολογικὸ, μιὰ καὶ εἶναι ἀποτέλεσμα γνωστῆς διεργασίας καὶ λειτουργικῆς διαδικασίας τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ἡ γλῶσσα θὰ γίνῃ τὸ καλὺτερον καὶ τελειότερον ὄργανον τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κόσμου μας, τοῦ πολιτισμοῦ μας. Τελικὰ θὰ ταυτισθῇ τόσο μὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἱστορίαν του, δίνοντας του ἔτσι καὶ τὴν ἱστορικὴν του διάστασιν, ποὺ νὰ μὴν μπορούμε νὰ ξεχωρίσουμε, ἂν ἡ γλῶσσα ἔγινε γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ τὸν ἄνθρωπον ἢ αὐτὸς γιὰ νὰ λαμπρύνῃ τὴ γλῶσσα.

Ἄν ὁμῶς αὐτὸ εἶναι ἀπλὸ σχῆμα λόγου ἢ ἀνύπαρκτον πραγματικὰ πρόβλημα τοῦ χτῆς καὶ τοῦ σήμερα, στὴν προβολὴ καὶ τὴν ἀντανάκλασίν του στὸ μέλλον παίρνει ἄλλες διαστάσεις καὶ γίνεται ἐφιαλτικὴ ἐκδοχὴ καὶ θλιβερὴ πιθανότητα. Γιὰτὶ στὴν προσπάθειά μας νὰ προβλέψουμε τὸ μέλλον, μὲ τὰ σημερινὰ λογικὰ δεδομένα ἢ καὶ τὴ λογικὴ τῆς φαντασίας ἀκόμα ἀναρωτιόμαστε ἤδη, ἂν ὁ ἄν-

θρωπος με τὰ γνωστά συναισθηματικά και πνευματικά του στοιχειά, μ' ένα λόγο ο ιστορικός άνθρωπος, θα κατορθώσει να διατηρήσει τον έλεγχο πάνω στα έργα του και να επιβιώσει σάν υποκείμενο της Ιστορίας ή θα υπερκεραστεί και θα υποκατασταθῇ απ' τὰ ίδια του τὰ δημιουργήματα — γλώσσα και ιδέα — στην ώριμότερη έκφρασή τους τῇ γνώση, γιά να περιέλθει στην ουδέτερη κατάσταση τοῦ ἀπλού ἀντικειμένου της Ιστορίας και να εξαφανιστῇ στην ἀπροσδιόριστη ἀνωνομία της.

Ἄλλ' αὐτὰ εἶναι διλήμματα κι ἐρωτηματικά τοῦ αὔριο. Θά τ' ἀντιμετωπίσουν, ἂν τ' ἀντιμετωπίσουν, οἱ αὔριοι. Οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι αἰσθάνονται περισσότερο ἀπό ποτὲ τὴν ἀνάγκη νὰ γνωρίσουν και νὰ μάθουν σ' ὅλο τὸ πλάτος και τὸ βάθος τους τοὺς μηχανισμοὺς και τὴ λειτουργικὴ τῆς γλώσσας μας, γιατί περισσότερο ἀπό ποτὲ τοὺς χρειάζεται νὰ τὴ διευρύνουν και νὰ τὴν ἀνανεώσουν προσαρμόζοντάς την στίς διαπλανητικὲς διαστάσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἀλλὰ γιά νὰ ἀνανεώσεις και νὰ προσαρμόσεις, πρέπει νὰ γνωρίσεις τὸ ἀντικείμενό σου. Καί τὸ ἔργο αὐτό, ὅπως ξέρουμε, δὲν μπορεῖ και δὲν πρέπει νὰ εἶναι δουλειά τῶν λίγων κι ἐκλεκτῶν, ἀλλὰ τῶν πολλῶν κι ἀνωνύμων. Γι' αὐτὸ κι ὅλοι πολυμιλᾶνε γιά «γλώσσα τοῦ λαοῦ».

Γιά νὰ προσαρμόσεις ὅμως ἓνα ὄργανο, ἓνα ἐργαλεῖο, ὅπως ἡ γλώσσα, γιά πλατύτερη χρῆση, γιά νὰ τοῦ δώσεις μεγαλύτερη ἐμβέλεια και μακρύτερο βεληνεκές, πρέπει πρῶτα και πάνω απ' ὅλα νὰ γνωρίσεις και νὰ μάθεις τὸ ἐργαλεῖο σου. Ξέρουμε πῶς ὁ κάθε γλωσσικός τρόπος ἔχει τὸ δικό του ὄργανο κι ἐργαλεῖο — γραμματικὴ και συντακτικὸ —, τὴ δική του μεθόδευση ἀρμονικῆς ροῆς τῆς γλώσσας. Κανονισμοὶ πορείας τῶν λέξεων, ποὺ διευκολύνουν τὴν ἀρμονικότερη και λακωνικότερη ροὴ τους, βρίσκουν τὴν τελειότερη ἐκφρασὴ τους στὸ χείμαρρο τῆς μεγάλης ποιήσης. Ἐκεῖ ἡ ἀρμονία και ἡ δύναμη ροῆς ἐξαφανίζει τὸν τρόπο και μεταβάλλει τὴ γλώσσα σὲ παγκόσμιο μήνυμα. Νομίζουμε πῶς κι ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέα γραμμένος στὸν ἐνδιάμεσο γλωσσικὸ τύπο τῆς νεώτερης με ἀπόλυτη ἀνταπόκριση τόσο στὴ ψυχοδιάθεσή του, ὅσο και στὴν καθολικὴ γλωσσικὴ πληρότητα τοῦ ἔργου ξεπερνάει με τὴ ροὴ του τίς γλωσσικὲς ἰδιορρυθμίες πείθοντάς μας γιά ἄλλη μιά φορά πῶς δὲν ὑπάρχουν χυδαῖες γλώσσες, ἀλλὰ μόνο χυδαῖοι χειριστές τους.

Ὅλα τὰ μέχρι σήμερα γνωστά ἐργαλεῖα τῆς γλώσσας μας — γραμματικὲς και συντακτικὰ — ἦταν ὄχι μόνο πολὺ συνοπτικά και γι' αὐτὸ πολὺ ἐλλιπῆ και ἀτελῆ, ἀλλὰ και τίς περισσότερες φορές ἐντελῶς ἀμεθόδευτα και δυσκολονόητα γιά τὸν σπουδαστὴ, τὸ μαθητὴ και τὸν γλωσσικὰ περίεργο Ἑλληνα. Δὲν ὑπῆρχε μέχρι σήμερα ἔργο ἐπιστημονικὸ καθολικὸ, ποὺ νὰ καλύπτει αὐτὸ τὸ κενό. Γι' αὐτὸ κι ὁ Χατζιδάκις ἔλεγε, ἔγραφε και διακήρυττε πῶς εἶναι ἐπείγουσα κι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ ἐκδοθῇ μιά διεξοδικότερη γραμματικὴ. Ἀλλὰ ὅταν τὸ ἔλεγε δὲ φανταζόταν ποτὲ πῶς θὰ βρισκόταν Ἑλληνας φιλόλογος, ποὺ θ' ἀνελάμβανε τὸ ἥράκλειο ἔργο νὰ καταγράψει λεξικογραφικά ὄχι μόνο τοὺς γραμματικούς ἀλλὰ και τοὺς συντακτικούς, ὀρθογραφικούς και μετρικούς κανόνες τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στὴν ἱστορικὴ της συνέχεια κι ἀλληλουχία με ἀπόλυτη σχεδὸν πληρότητα κι ἐπιστημονικὴ ἐνάργεια και μεθόδευση. Τὸ ἔργο, ἔργο ζωῆς μιά κι εἶναι πολὺκαιρὴ δουλειά τοῦ λαμπροῦ φιλόλογου γνωστοῦ συγγραφέα και πραγματικοῦ μάστορα τῆς γλώσσας Νικολάου Ἰωάν. Σηφάκι, ποὺ ἦταν προϊστάμενος σύνταξης τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας ΠΑΠΥΡΟΣ-ΛΑΡΟΥΣ, και συντάκτης τῶν γλωσσικῶν τοῦ δῆτομου ἐγκυκλοπαιδικοῦ και γλωσσικοῦ λεξικοῦ «ΠΑΠΥ-

ΡΟΣ», καλύπτει τίς γλωσσικὲς ἀνάγκες τοῦ πιὸ ἀπαιτητικοῦ μελετητῆ, ἀλλὰ και τοῦ πιὸ ἀνίδεου μαθητῆ. Με τὴν ἀπλότητα και σαφήνεια τῆς διατύπωσης και τὴ σχεδὸν τέλεια λεξικογραφικὴ μεθόδευση τῆς ὅλης γίνεται τὸ γλωσσικὸ ξυπνητήρι τοῦ καθηγητῆ, τοῦ σπουδαστῆ, τοῦ μαθητῆ και τοῦ ἀπλού ἀναγνώστη.

Ὁ ἐκδοτικός οἶκος «Βύβλος» με περηφάνεια κι ἐμπιστοσύνη παραδίδει στὸν ἐπιστημονικὸ, φοιτητικὸ και μαθητικὸ κόσμο, ἀλλὰ και τὸ εὐρύτερο ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς χώρας τὸ πραγματικὰ «Μέγα Λεξικὸν Γραμματικῆς» με τὰ τόσα και τόσα ἄλλα, ὅπως Συντακτικὸ, Γλωσσικὴ, Γλωσσολογία, Λογικὴ και Μετρικὴ με τὴν πεποίθηση πῶς τοῦ δίνει στὰ χέρια τὸ κλειδί τῆς γλώσσας μας στὴν ἱστορικὴ της συνέχεια και συνεκτικότητα.

ΟΙ ΕΚΔΟΤΕΣ

Π ρ ό λ ο γ ο ς

« Ἑλλὰς μὲν ἐστὶ μία, πόλεις δὲ
πλείονες· σὺ μὲν Ἀττικίζεις, ἡνίκ'
ἂν φωνὴν λέγῃς αὐτοῦ τιν', οἱ δ'
Ἑλλήνες ἐλληνίζομεν».

(Ποσειδίππος: *Poetarum Comicorum Graecorum fragmenta post Augustum*
Meineke)

— Parisiis —

« Ἀρχὴ παιδεύσεως ὀνομάτων ἐπίσκεψις (= ἐξέτασις, ἔρעυνα) » εἶναι
ἡ βάσις, τὸ ἔρεισμα τῆς παιδείας πάντος ἀνθρώπου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παιδικῆς αὐτοῦ
σχολικῆς ἡλικίας. Κατὰ ταύτην ὁ παῖς πνευματικῶς εἶναι « ἄγραφος πίναξ » —
(*tabula rasa*). Διὰ τῆς « ἐπισκέψεως τῶν ὀνομάτων » θὰ καταστῇ ἐντελής
γνώστης τῆς γλώσσης, ἥτις θέλει καταστῇ τὸ κύριον στοιχεῖον, τὸ μέσον τῆς μετέπειτα ἐ-
πιμορφώσεως αὐτοῦ. Παιδεία ἄνευ ἐντελοῦς γνώσεως τῆς γλώσσης εἶναι ἀνύπαρκτος
καὶ ἐπισηφαλής. Ἡ γλῶσσα εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ἡ παιδεία εἶναι ἡ ἡμέρα. Εἶναι ἄστοχον τὸ
λεγόμενον: « Τί χρειαζόμεθα τὸν ἥλιον, ἀφοῦ ἔχομεν τὴν ἡμέραν », ἀλλὰ ὁ ἥλιος φέρει
τὴν ἡμέραν.

Βεβαίως, ἡ γλῶσσα εἶναι μέσον (ἂν καὶ τελειοποιουμένη γίνεται σκοπός), ἀλλ' αὐτὸ
τὸ μέσον πρέπει νὰ κατανοηθῇ καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὸ σημαντόμενον ἐν πάσῃ λε-
πτομερείᾳ καὶ ἐν παντὶ πλάτει. Ἡ γλῶσσα ὑλοποιεῖ τὸ πνευματικὸν καὶ ἡ διανόησις
πνευματοποιεῖ τὸ ὑλικόν. Πολλὰ λέγονται ἀνεδαφικά, ἄκαιρα, ἄστοχα καὶ ἀνεγχώρητα
ὑπὸ τινων καὶ δὴ καὶ διανοουμένων περὶ τῆς ἐξετάσεως τοῦ θείου αὐτοῦ δημιουργήμα-
τος, τῆς γλώσσης.

Ἡ ἰσχύουσα σήμερον « ἡττων προσπάθεια » εἰς πᾶν ἐπιτελούμενον ἔργον, ἡ-
τις εἶναι ἀπότοκος προχειρότητος καὶ ἀπερισκεψίας, ἐπεξετάθῃ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν χρῆσιν
τῆς γλώσσης.

Ἄλλ' ὥς γνωστόν, «ἀκριβὴς ἐπιστήμη εἶναι ἡ ἀσχολουμένη καὶ περὶ αὐτὰ τὰ μηδαμινώτατα» παρὰ τὸ παρ' Ἀθηναίῳ (Ε222α) ἐπίγραμμα τοῦ Βαβυλωνίου Ἡροδίκου: «Φεύγετ', Ἀριστάρχαιοι, ... γωνιοβόμβυκες (= οἱ βομβοῦντες ἐν γωνίᾳ), μονοσύλλαβοι, οἷσι μέμλε τὸ σφὶν καὶ τὸ σφῶιν καὶ τὸ μὶν ἢ δὲ τὸ νῖν», ὥς καὶ τὸ «εἰ μὴ ἱατροὶ ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἦν τῶν γραμματικῶν μωρότερον» (Ἀθήναιος ΙΕ 666 α). Πᾶσαι αὐταὶ αἰ γινώμηναι εἶναι ἀποκνήματα τῆς ἐκάστοτε παχυλῆς ἀμαθείας μὴ γνωρίζουσας οὐδὲ ἀνεχομένης λεπτολογίας, ἂν καὶ ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη ἐγκρίνῃ τὴν περὶ παντὸς λεπτολογίαν καὶ λεπτομέρειαν.

Ὅθεν σκοπὸς τῆς ἐπιστημονικῆς γραμματικῆς, οὔσης βάσεως τῆς γλωσσολογικῆς προπαιδείας καὶ εἴτα τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιμορφώσεως ἐπὶ παντὸς ἐπιστητοῦ, εἶναι ἡ ἀκριβεστάτη γνῶσις τῶν γραμματικῶν στοιχείων καὶ φαινομένων. Ἐπιτυγχάνομεν δὲ τούτου φιλολογικῶς μαθάνοντες τὴν γλῶσσαν ἀκριβέστατα μέχρι διακριβώσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἐλαχιστοτάτων ἐπὶ μέρους αὐτῆς στοιχείων.

Κατὰ τὴν πολυετὴ ἐκπαιδευτικὴν ἡμῶν πείραν διέγνωμεν ἀπολύτως ὅτι ἡ ἐν χρήσει γραμματικὴ ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τὸ μὲν εἶναι ἐλλιπὴς, συνοπτικὴ, παρέχουσα δογματικῶς καὶ ὄχι ἐμπειρικῶς στοιχεῖα μὴ δεδικαιολογημένα ἐπιστημονικῶς ἐπαρκῶς, τὸ δὲ εἶναι διατετυπωμένη κατὰ σειρὰν ὅλης, τούτου ἕνεκα ἀπεφασίσαμεν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν νὰ συγγράφωμεν γραμματικὴν λεξικογραφικῶς, κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν καὶ διεξοδικωτέραν πῶς, οὐ μόνον πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκομένων — ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν διδασκόντων καὶ τῶν περὶ τὰ γράμματα ἀσχολουμένων — οἱ ὅποιοι νὰ δύνανται νὰ λύσῃ τὸς τὰς ἰδικὰς τῶν ἀπορίας, διότι «διὰ τὸ μανθάνειν δὲν ὑπάρχει τέλος», ὅσον καὶ τὰς τῶν μαθητῶν, οἵτινες παντὸς γλωσσικοῦ ἐπιστητοῦ ζητοῦσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν.

Τὸ ἔργον ἔλαβε τὸν τίτλον «Μέγα λεξικὸν Γραμματικῆς», ἥτοι λεξικὸν τῆς «ἐμπειρίας ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι λεγομένων», διότι «τὸ πάλαι μέρη τῆς Γραμματικῆς εἶναι διορθωτικόν, ἀναγνωστικόν, ἐξηγητικόν (ἐρμηνευτικόν), κριτικόν». Τόσον ὥς πρὸς τὴν περιορισμένην σημασίαν τῆς «Γραμματικῆς», ὅσον καὶ ὥς πρὸς τὴν εὐρύτεραν, περιελάβομεν γενικῶς ἐν τῷ λεξικῷ ὅτι θεωρεῖται ὥς ἀνήκον εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν γλῶσσαν», ἥτοι Γραμματικὴν, Γραμματικούς ὅρους, Γλωσσικὴν, Γλωσσολογίαν, Ὁμαλὰ καὶ Ἀνώμαλα ῥήματα εἰς πάντας τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις, Συντακτικόν, Ἑρμηνευτικὴν, Ἑτυμολογίαν, Ὁμώνυμα, Συνώνυμα, Ρητορικὴν, Λογικὴν, Μετρικὴν, Ὁρθογραφίαν, Ὡλοκληρωμένους ὀρθογραφικούς κανόνας καὶ διφορούμενα ὀρθογραφικῶς.

Ἡ Γραμματικὴ δὲν εἶναι μόνον τέχνη, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμη τῆς κριτικῆς δεξιότητος, τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς καθόλου παιδείας: «Ἐῖρηται δὲ γραμματικὴ ἐκ τῶν γραμμάτων, οὐ τούτων μέντοι τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ τῶν συγ-

γραμμάτων· ἡ γὰρ περὶ αὐτὰ καταγίνεται..., τὸ πρότερον δὲ κριτικὴ ἐλέγετο καὶ οἱ ταύτην μετιόντες κριτικοί» (Σχολ. Διώνυσ. Θορᾶκ.). Ἐν ὀλίγοις ἡ Γραμματικὴ εἶναι ταυτόσημος τῆς σήμερον Φιλολογίας.

Κατὰ τὴν συγγραφὴν ἔσχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιστημονικὴν διασάφειν, ὥς καὶ τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν παντὸς λήμματος τοῦ λεξικοῦ. Εἰς ἕκαστον τῶν λημμάτων τοῦ παρόντος λεξικοῦ ἠκολοθησάμεν τὴν ἐξῆς σειρὰν. Μετὰ τὸ λῆμμα προετάξαμεν τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν καθόλου ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰς τὴν νεοελληνικὴν (καθαρεύουσαν — δημοτικὴν), ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ παρηλλαγμένη πῶς, διότι «Ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερον ἐν ἔθνος τὸ ἑλληνικὸν ἀπαρτίζομεν καὶ μίαν γλῶσσαν τὴν ἑλληνικὴν λαλοῦμεν» (Γ. Χατζιδάκις)· κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον Τυπάλδον «ἐν αἶμα, μία πίστις, μία γλῶσσα, μία ψυχὴ τὴν φυλὴν μας ἐνώνει». Λέγοντες «γλῶσσαν» δὲν ἐννοοῦμεν τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὴν λογοτεχνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν καθίσταται πλέον καὶ σκοπός, ἀλλὰ ἐννοοῦμεν αὐτὴν ὥς μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζομεν τὰ διανοήματα, τὰ συναισθήματα καὶ τὴν βούλησιν ἡμῶν.

Εἶναι δὲ τοῖς πᾶσι γνωστόν ὅτι οὔτε οἱ δόκται συγγραφεῖς οὔτε ἡ Ἀκαδημία διὰ τῶν προταθειῶν ὑπ' αὐτῆς ἀπλοποιήσεων οὔτε οἱ γλωσσολόγοι οὔτε ὁ τύπος οὔτε αἱ ἐπεμβάσεις τῶν ἐκάστοτε κυβερνώντων οὔτε ἄλλοι τινὲς δύνανται νὰ ἀνακόψωσι τὸν ῥοὺν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία ἐν τῇ ἀνελίξει αὐτῆς λαμβάνει τὴν ἐκάστοτε μορφήν τῆς.

Ἀσφαλῶς ἡ γλῶσσα καὶ δὴ καὶ ἡ λαλουμένη διαπλάσσεται εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὥς γραφομένη διαμορφοῦται καὶ λαμβάνει τὴν τελικὴν αὐτῆς μορφήν ὑπὸ τῶν διανοουμένων. Εἶναι δὲ τοῖς πᾶσι γνωστόν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ δάνεια γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐξελληνιζόμενα καθίστανται σὺν τῷ χρόνῳ ἀγνώριστα: «ὅ,τι περ ἂν Ἑλλήνες βαρβάρων παραλάβωσι, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται» (Πλάτ. Ψ Ἐπινομίς 987 α).

Ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ Ἑλληνικὴ γλῶσσα — καὶ θὰ ὑπάρχῃ ἔσται — θὰ ὑπάρχῃ καὶ ὀρθογραφία, ἡ δὲ κατάργησις ταύτης εἶναι ἀδιανόητος, ἀδύνατος καὶ ἀκατόρθωτος. Ἀνάσσω (= ἄρχω, κυβερνῶ), μετὰ τοῦ α ὑπογεγραμμένου ἀνάσσω (= ἀναπηδῶ, ἀνορμῶ)· φιλόζωος (= ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν), μετὰ τοῦ φ ὑπογεγραμμένου φιλόζωος (= ὁ ἀγαπῶν τὰ ζῷα)· ἰδὸν ἡ ἀξία τοῦ μηδαμινωτάτου ὑπογεγραμμένου. Ζεῖ (τοῦ ζέω = βράζω), ζῆ (τοῦ ζῆω = ὑπάρχω ἐν ζωῇ) ἐκ τούτων καὶ ἡ παροιμία: «ζεῖ χύτρα, ζῆ φίλῖα». Ἀλήτης ὁ (= ὁ περιπλανώμενος), ἀλείτης (= ὁ παραβάτης, ἁμαρτωλός), ἀλίτης (= ὁ ἀνοσιουργός καὶ ὁ ἀλείτης), ἀλίτης (= ὁ θαλάσσιος), ἀλοίτης (= ὁ κτυπῶν, ἐξ οὗ πατραλοίας, μητραλοίας), Ἀλοῖτις ἡ (= ἐπώνυμον τῆς Ἀθηνᾶς), ἀλλίτης (= ὀρυκτόν τι), ἀλύτης (ῥαβδοφόρος τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων· ἐξ οὗ ὁ Ἀλυτάρχης). Πῶς θὰ ἰσοπεδωθῶσι ταῦτα ὀρθογραφικῶς; Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐθέσπισε τὴν ὀρθογραφίαν: «Καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἀβραμ (= πατήρ), ἀλλ' ἔσται τὸ ὄ-

νομά σου Ἀβρα—άμ (πατήρ ἐθνῶν), ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. Σάρα (ἀδελφή) ἡ γυνή σου οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρα, ἀλλὰ Σάρ—ρα (= ἀδελφὴ Βασίλισσα) ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς» (Γένεσις κεφ. ΙΖ). «Ἐνενήκοντα δὲ καὶ ἐννέα ἐτῶν ὄντι τῷ Ἀβραμ ἐπιφανεῖς ὁ Θεὸς Ἀβρα—άμ μετωνόμασεν. Ἀβραμ γὰρ πρῶτην ὠνομάζετο· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Σάραν Σάρραν, προσθεῖς καὶ ἕτερον ρ» (Σοῦδα).

Κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ λεξικοῦ τούτου ἔσχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν κατὰ τὸ δυνατόν πρώτην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν, ὡς καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν διασάφησιν παντὸς λήμματος. Τὸ ἔργον ὑπῆρξεν τὰ μάλιστα ἐπιμύχθητον καὶ δυσδιεξίτητον ἔνεκα τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ. Κατὰ πόσον ἐπετύχομεν τοῦ σκοποῦ ὑμῶν, ἀφίμεν τοῦτο εἰς τὴν εὐμενῇ κρίσιν τοῦ μελετητοῦ, ὁ ὁποῖος δέον νὰ ἀναμνησθῇ τὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς: «Οὐδεμία αὐτάρκης ἀνθρώπου φύσις οὔτε ἐν λόγοις οὔτ' ἐν ἔργοις ἀναμάρτητος εἶναι· κρατίστη δ' ἡ πλεῖστα μὲν ἐπιτυγχάνουσα, ἐλάχιστα δ' ἀστοχοῦσα».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΩΑΝ. ΣΗΦΑΚΙΣ

ΛΕΞΙΚΟΝ σελ. 15 - 18 λεξ. 1100 2Α

ΠΙΝΑΞ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ

α) Βραχυγραφίαι

α			γ
ἃ ἢ ἀόρ.	ἀόριστος	γεν.	γενική
ἄγ.	ἀγγλικόν	Γλωσσ.	Γλωσσολογία
ἃ.δ. ἢ ἀπλ.δημ.	ἀπλοποιημένη	γρ.	γερμανικόν
	δημοτική	Γραμμ.	Γραμματική
ἃδόκ.	ἃδόκιμον	Γραμματ.	Γραμματικοί
ἃθρ.	ἃθροιστικόν		
αἰολ.	αἰολικόν		δ
αἰτ.	αἰτιατική	δημ. ἢ Δημ.	
ἄκλ.	ἄκλιτον	καὶ δ ἢ Δ	δημοτική
ἃμετ. ἢ ἃμτβ.	ἃμετάβατον	δ. γρ.	διάφορος γραφῇ
ἃναύξ.	ἃναύξητον	δηλ.	δηλαδὴ
ἃντ. ἢ ἃντων.	ἃντωνυμία	διάθ.	διάθεσις
ἃντιθ.	ἃντίθετον	δοτ.	δοτική
ἃντικ.	ἃντικείμενον	δυϊκ.	δυϊκός
ἃπ. ἢ ἃπαρ.	ἃπαρέμφατον	δωρ.	δωρικόν
ἃποθ.	ἃποθετικόν		ε
ἃποσ.	ἃποσιώπησις	ἐ ἢ ἐν.	ἐνεστώς
ἃπρόσ.	ἃπρόσωπον	ἐ.	ἐβραϊκόν
ἃριθμ.	ἃριθμητικόν	ἐγκλ.	ἐγκλιτικόν
ἃρσ.	ἃρσενικόν	Ἐγκυκλ.	Ἐγκυκλοπαιδικόν
ἃρχ. ἢ Α	ἃρχαῖον	ἐκκλ.	ἐκκλησιαστικόν
ἃῦξ.	ἃῦξησις	ἐν.	ἐνικός
ἃφ.	ἃφαιρετική	ἐνεργ.	ἐνεργητικόν
ἃχρο.	ἃχρηστον	ἐπέκτ.	ἐπέκτασις
		Ἐπιγρ.	Ἐπιγραφαί
	β	ἐπικ.	ἐπικόν
βεν.	βενετικόν	ἐπίρρ.	ἐπίρρημα
Βιβλ.	Βίβλος	ἐπιφ.	ἐπιφώνημα
βλ.	βλέπε	ἐσφ.	ἐσφαλμένον
Βραχυγρ.	Βραχυγραφία	ἐτερ.	ἐτερόκλιτον
βυζ.	βυζαντινόν		

έτερογ.	έτερογενές	μεγ.	μεγεθυντικόν
έτυμ.	έτυμολογία	Μεσ.	Μέση
εύκτ.	εύκτική	μεταβ. ή μτβ.	μεταβατικόν
εύφ.	εύφωνικόν	μετάθ.	μετάθεσις
εύχρ.	εύχρηστον	μεταπλ.	κατά μεταπλάσμον
έφετ.	έφρετικόν	μεταφ. ή μτφ.	μεταφορικώς
		μτφρ.	μετάφρασις
		Μετρ.	Μετρική
		Μετχ.	Μετοχή
θ. ή θέμ.	θέμα	μόρ.	μόριον
θαμ.	θαμιστικόν	μσν.	μεσαιωνικόν
θηλ.	θηλυκόν	μτγν.	μεταγενέστερον
		Μυθ.	Μυθολογία
ίσπ.	ίσπανικόν		
ίτ.	ίταλικόν	ν.	νεοελληνικόν
ίων.	ίωνικόν	ν.λ.	νεολατινικόν
		Νομ.	Νομική
κ.	καί		
Κ.Δ. ή Καιν.Διαθ.	Καινή Διαθήκη		
κ.δ. ή καθ.δημ.	καθαρά δημοτ.	όμ.	όμώνυμα
κέξ	καί έξής	όν.	ονομαστική
κλ.	κλιτόν	όν. κ.	όνομα κύριον
κλητ.	κλητική	ονομτπ.	ονοματοποιία
κν.	κοινόν,κοινώς	όρ.	όρος
κ.λπ.	καί λοιπά	όρ.ή όριστ.	όριστική
κ.ο.κ.	καί ούτω καθεξής	όργ.	όργανική
κ.τ.τ.	καί τὰ τοιαῦτα	Όρθ.	Όρθογραφία, -φικά,
κυρ.	κύριον		όρθογραφικοί κανόνες
κωμ.	κωμικώς	όρθότ.	όρθότερον
		ούδ.	ουδέτερον
		ούσ.	ουσιαστικόν
λ.	λέξις		
λατ.	λατινικόν		
Λογ.	Λογική	π ή πρτ.	παρατατικός
λογ.	λόγιον	Παθ.	παθητικόν
		παρετ.	παρετυμολογία
		παραθ. ή πρθ.	παραθετικόν
		παροιμ.	παροιμία
μ. ή μέλλ.	μέλλων		

Π.Δ. ή Παλ.Διαθ.	Παλαιά Διαθήκη	συνεκδ.	συνεκδοχικώς
πληθ.	πληθυντικός	συνήθ.	συνήθως
ποιητ.	ποιητικόν	Συντ.	Συντακτικόν
πόλ.	πόλις	συχν.	συχνάκις
πρβλ.	παράβαλε		
πρ. ή πρkm.	παρρακείμενος		τ
πρόσ.	πρόσωπον	τ.	τουρκικόν
προσηγ.	προσηγορικόν	τ.μ. ή τετελ.μέλλ.	τετελεσμένος μέλλων
προστ.	προστακτική	τόμ.	τόμος
προσωπ.	προσωπικόν	τόπ.	τοπική
	ρ		υ
ρ.	ρήμα	ύ. ή ύπερσ.	ύπερσυντέλικος
ΐρητ.	ΐρητορική	ύπ. ή ύποτ.	ύποτακτική
		ύπκ.	ύποκείμενον
		ύποκορ.	ύποκοριστικόν
σημ.	σημείωσις		
σλ.	σλαβικόν		φ
σπ.	σπάνιον, σπανίως	φρ.	φράσις
συγγ.	συγγενές		
συγκρτ.	συγκριτικόν		χ
συνων.	συνώνυμον	χ.	χωρίον
συναίρ.	συναίρεσις	χειρ.	χειρόγραφον
σύνδ.	σύνδεσμος	χ.μ.	χάριν του μέτρου
συνεκ.	συνεκφορά		

Σημειώσεις:

- Αί λοιπαί εις τὸ κείμενον βραχυγραφίαι εἶναι εὐδιάγνωστοι.
- Ἐάν μία λέξις δὲν εἶναι εἰς τὴν σειράν της, βλέπε τὸ λήμμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει, π.χ. ἀντί «κατά» (βλ. πρόθεσις), ἀντί «ὀδέξ» (βλ. ἐπίρρημα), ἀντί «Λαοκόων» (βλ. οὐσιαστικά (εἰς -ών) ἢ -ων) κ.λπ.
- Ὡρισμένα συνηθέστατα ἀνώμαλα ῥήματα ἐτέθησαν εἰς πάντας τοὺς χρόνους καὶ εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις, ἵνα διευκολυνθοῦν οἱ εἰς τὰ Γυμνάσια φοιτῶντες μαθηταί.

Συνθηματικά σημεία

- * (Ὁ ἀστερίσκος εὐρισκόμενος πρὸ τῆς λέξεως καὶ ἄνω δηλοῖ τὸ ὑποτιθέμενον ἢ ἄχρηστον ἢ μὴ ὑπάρχον, π.χ. *νάσ-*j*ω> ναίω· μετὰ τὸ τέλος καὶ ἄνω δηλοῖ τὸ βλέπε, π.χ. ποθεινός* = βλέπε ποθεινός).

- > (Ἡ ἐκτός τῆς γωνίας λέξις εἶναι ἢ παραγομένη, (ὡς ἐξαπτῶ) (παραγομένη) ἐξάρτιον).
- < (Ἡ ἐντός τῆς γωνίας λέξις εἶναι ἢ παράγωγος (ὡς παιζῶ <(παράγωγος) παις).
- ✓ (ρίζα).
- (Ἡ παῦλα ἢ κεραία (—) δηλοῖ τὴν προηγουμένην λέξιν, ὡς *ἐταιρεία*, «*Φιλικὴ* — » ἢ τὸ ἀποκεκομμένον τμήμα λέξεων, (ὡς *λόγος*, -*γικός*) ἢ τίθεται πρὸς ἐνδειξιν συλλαβισμού, (ὡς *σύν-τε-κνος*, *Ἑλ-λήσ-πον-τος* κ.λπ).
- = (Ἰσοδύναμον ἢ ἰσοῦται).
- () Τὰ ἐντός παρενθέσεων δηλοῦν ἐκπεσόντα γράμματα ἢ ἐκπεσούσας συλλαβάς, (ὡς προ(σ)-σχηματισμός > προσχηματισμός, ἀποφοι(τη)τήριον > ἀποφοιτήριον κ.λπ.)· μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν γραμμάτων ἢ συλλαβῶν διὰ τῶν παρενθέσεων δηλοῦνται λέξεις τῆς δημοτικῆς, (ὡς (πε)φοβισμένος, -*νη*, -*νο*(ν) > (ἀρχ. ἐλλ.) πεφοβισμένος καὶ δημ. φοβισμένος, -*νη*, -*νο*· ἢ διαφορούμεναι γραφαί, (ὡς χ(ε)ιαστὸς > χειαστὸς καὶ χιαστὸς)· ἢ συλλαβὴ ἢ γράμματα ξένων λέξεων ἐκπεσόντα κατὰ τὸν μεταγλωττισμὸν εἰς τὴν ἐλληνικὴν, (ὡς χα(ν)-ντάκι < (ἀραβ.) *Khandaq* > χα-ντάκι· «*ἄμε κά(με τῇ δυν)λειά σου*» > «*ἄμε καλειά σου*»).
- υ Βραχύ φωνῆεν, (ὡς *ἄγιος*, *ἀγιώτερος*).
- Μακρὸν φωνῆεν, (ὡς *ἀνιάρως*, *ἀνιάρότερος*).
- ᾽Αλλὰ σημεῖα (βλέπε εἰς τὸ λῆμμα τοῦ λεξικοῦ: σημεῖα).

A

α,Α· ἄλφα τὸ (καὶ ἦ), ἄκλιτον. Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ τελικῶς ἐξ 24 γραμμάτων ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ὡς καὶ πάντων τῶν εὐρωπαϊκῶν τοιούτων καὶ τοῦτο, διότι «*ἡ πρώτη ἐναρθρος φωνή των νηπίων (τὸ πρῶτον φωνήμα) φύσει ἐκφέρεται διὰ τῆς τοῦ ἄλφα δυνάμεως*». Διὰ τοῦ α ἐκφράζει ὁ ἄνθρωπος τὴν θλίψιν του, τὴν χαράν του, τὸν θαυμασμόν του ἢ τὴν ἀπορίαν του. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν αἱ πρῶται λέξεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς ἀνάγκας ἀρχίζουν ἀπὸ α Α ἢ περιέχουν αὐτό, ὡς ἄρουρα (γῆ), ἄήρ, ἀνήρ, ἄνθρωπος, ἄρτος, πατήρ, μάτερ (κλητική), χαρά, νᾶμα κ.ἄ. Τοῦτο προήλθεν ἐκ τοῦ σημειτικοῦ «ἄλεφ» (=βοῦς) (V, Y α), ὅπερ ἦτο τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἐλληνικῶν γραμμάτων καλουμένων ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου «*Φοινικίων γραμάτων*», ἐνῶ κατὰ τοὺς νεωτέρους γλωσσολόγους οἱ Φοίνικες παρέλαβον τὸ ἀλφαβήτὸν των ἀπὸ τοῦς Ἑλλήνας καὶ μάλιστα τοὺς Πρωτοέλ-

ληνας τῆς Κρήτης. Τὸ ἀρχαιότερον ἐλληνικὸν Α (α) ἦτο κεκλιμένον πρὸς τὰ ἀριστερά (𐀀, F, <), κατόπιν ἠκολούθησαν ἄλλαι παραλλαγαί (A 𐀁), αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὸ κανονικὸν (Α), μετὰ ταῦτα δ' ἐπεκράτησε τὸ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς (Λ) καὶ κατόπιν μετὰ διαφόρων παραλλαγῶν τὸ βυζαντινὸν (Λ). Εἰς τὴν πρωτόγονον ἰνδοευρωπαϊκὴν φωνητικὴν δὲν ὑπῆρχε τὸ φωνῆεν α· περιωρίζετο αὕτη εἰς τὰ φωνήεντα ε καὶ ο, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἐξέλιξιν μετεβλήθησαν, 1) εἰς τὴν ἰνδοϊρα-νικὴν εἰς α (ε=α, ο=α), 2) εἰς τὴν γερμανικὴν ο=α· διὰ τῆς ἐξελιξέως τῶν ἡχηρῶν φωνηέντων καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀρχ. ἐλλ. πολλὰ μετεβλήθησαν εἰς α. Τὸ ἄλφα (Αα) εἶναι καὶ ἐν ἐκ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων τῆς ἐλλ. γλῶσσης, τὸ ὅποιον διὰ τὸ διττὸν τῆς προσφθίας αὐτοῦ (ἄ βραχύ, ᾠ μακρὸν) καλεῖται καὶ δίχρονον, καὶ ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχ. εἶναι ἄκλιτον εἰς τὴν δημοτικὴν σπανίως εἶναι καὶ κλιτόν, ὡς «*ὃ ἐν ξέρει οὔτε τὴν ἄλφα*», «*ἡ πεντάλφα, τῆς πεντάλφας*». Διὰ πρῶτην φορὰν ἡ ὀνομασία του ἀναφέρεται

ὑπὸ τοῦ Καλλίου (5 αἰὼν π.Χ.) εἰς τὴν «Γ ρ α μ μ α τ ι κ ῆ ν τ ρ α γ ω δ ί α ν» αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀθήναιον, κατοπιν ὑπὸ τοῦ Νεοπτολέμου (εἰς ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ σοφιστοῦ Θρασυμάχου, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀνεγράφετο διὰ τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου, ὡς «Τοῦνομα θῆτα, ρω, ἄλφα κ.λπ.»). Περὶ τῆς προφορᾶς αὐτοῦ λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς: «Αὐτῶν δὲ τῶν μακρῶν εὐφωνότατον τὸ Α, ὅταν ἐκτείνηται· λέγεται γὰρ ἀνοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ πλεῖστον καὶ τοῦ πνεύματος ἄνω φερομένου πρὸς τὸν οὐρανόν». Εἰς τὴν δημοτικὴν χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους ἐκφράσεις, π.χ. «βρίσκειται στὸ ἄλφα», δηλ. εἰς τὴν ἀρχήν, «αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει οὐτε τὸ ἄλφα», δηλ. εἶναι ἀστοιχείωτος, τελείως ἀγράμματος κ.λπ. Σήμερον κατὰ τὸν τονισμόν λαμβάνεται ἄλλου ὡς βραχύ, ὡς τ μ ῆ μ ᾱ, ἄλλου ὡς μακρόν, ὡς δ ο υ λ ε ῖ ᾱ. (Βραχυγρ.) ὡς σύμβολον βραχυγραφικὸν εἰς τοὺς ἀρχαίους, ἐνίοτε καὶ σήμερον ἰδίως εἰς τοὺς ἱερωμένους, τονούμενον ἄνω καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ (α') ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 1, τὸ τακτικὸν π ρ ὠ τ ο ς καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν αὐτοῦ ἄ π α ξ· τονούμενον πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ κάτω (α) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν χ ῖ λ ι α, τὸ τακτικὸν αὐτοῦ χ ῖ λ ι ο σ τ ὸ ς καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν αὐτοῦ χ ῖ λ ι ᾱ κ ι ς, μετὰ δύο στιγμῶν δὲ ἢ παύλας ἄνωθι (ᾱ ἢ ᾱ) δ ῆ κ α χ ῖ λ ι ᾱ δ ε ς (10.000). Τὸ Α ἦτο καὶ εἰδικὸν ὄνομα ἐνὸς τῶν δέκα δικαστηρίων τῶν ἀρχ. Ἀθηνῶν (τῶν ἄλλων ὀνομαζομένων διὰ τῶν ἐπομένων γραμμάτων Β, Γ, Δ κ.ο.κ.), ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαίων νομι-

σμάτων ἦτο συνήθως τὸ ἀρχικὸν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ταῦτα ἐκόπησαν. Τὸ Α (κεφαλαῖον) σημαίνει τὴν ἀ' ράφωδιαν τῆς Ἰλιάδος, ἐνῶ τὸ α (μικρόν) τὴν ἀ' ράφωδιαν τῆς Ὀδυσσεΐας. Θρησκευτικῶς τὸ (Α) σημαίνει εἰς τὴν Κ.Δ. τὴν ἀρχήν, τὸ πρῶτον, τὸ δὲ (Ω) ἀντιθέτως τὸ τέλος καὶ τὰ δύο δὲ ἡνωμένα (ΑΩ) σημαίνουν τὴν αἰωνιότητα, τὸ τέλειον. Σήμερον ἢ φράσις «τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ μέγα» σημαίνει ἀκόμη τὸ πᾶν. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους τὸ Α καὶ τὸ Ω συνεδέοντο μετὰ σταυροῦ καὶ μετὰ τὸ μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ (Α†Ω), ὡς εὐρίσκεται ἐπὶ ἀρχαίων χριστιανικῶν μνημείων. Εἰς τὴν ἀρχ. ἑλληνικὴν μουσικὴν τὸ (Α) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον Ια τῆς συγχρόνου εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ πρὸς τὸν φθόγγον (πα) τῆς βυζαντινῆς. Εἰς τὴν λατιν. γλῶσσαν τὸ (Α) εἶναι ἀρχικὸν κυρίων ὀνομάτων (Antonius, Aelianus κ.λπ.), εἰς δὲ τὴν ἑλληνικὴν σήμερον τίθεται ἀναλόγως (Ἀνδρέας, Ἀντώνιος κ.λπ.).

Οἱ Ἀλχημισταὶ καθιέρωσαν τὴν λέξιν (ΑΖΩΤον ἢ ΑΖΩΘ) ἀποτελουμένην ἀπὸ τὸ Α καὶ τὰ τελευταῖα γράμματα τοῦ λατ. ἀλφαβήτου (Ζ), τοῦ ἑλληνικοῦ (Ω) καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ [(Τ) (ταῦ) ἢ (Θ)]. Ἡ λέξις αὕτη ἐσήμαινεν εἰς τὴν ἀποκρυφολογίαν τὸ σύμβολον τῆς ἀρχικῆς μονάδος, πρώτης ἀρχῆς, τῆς ῥίζης τῶν πάντων, τὴν εἰκόνα τοῦ Σύμπαντος ἢ τὸ ἀναρχαῖον στοιχεῖον πρὸς περάτωςιν τοῦ ἀρξαμένου, δηλαδὴ τὴν εὐρεσιν τοῦ μέσου (λίθου τῶν σοφῶν), διὰ τοῦ ὁποίου ἐν κοινὸν μέταλλον θά μετασυστοιχέται εἰς χρυσόν, ἥτοι εἰς τὴν ἀλχημείαν ἐσήμαινε τὸ ὄνομα τοῦ ὑδραργύρου,

ὑπὸ δὲ τοῦ Παρακέλσου «τ ῆ ν π α ν ᾱ κ ε ι α ν». Εἰς τὰ βυζαντινὰ χειρόγραφα διὰ τοῦ (α) δηλοῦται βραχυγραφικῶς τὸ (πρωτο-), ἥτοι ἀ-σπαθάριος. (= πρωτο-σπαθάριος), σπανιώτερον τὸ (προ-), ἥτοι ἄ-εδρος (= πρόεδρος). Οἱ ἱδρυταὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἔθετον εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν των τὸ (Α) πρὸ ἄλλων στοιχείων διὰ λόγους εὐνοήτους ἀντὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἄλλων βαθμούχων τῆς Ἑταιρείας, ἥτοι (Α.Β) πρὸς ὑποδῆλωσιν τοῦ Ἀθαν. Τσακάλωφ, (Α.Ρ) πρὸς ὑποδῆλωσιν τοῦ Ἀλ. Ὑψηλάντου κ.λπ. Τὸ Α εἶναι διακριτικὸν ποιότητος· (Α) = πρώτη ποιότης, (ΑΑ) = ἀρίστη ποιότης, (ΑΑΑΑΑ) = ἀνυπέρβλητον. Συντομογραφικῶς μετ' ἄλλων στοιχείων τὸ Α ὑποδηλοῖ διαφόρους τίτλους, ὡς (Α.Μ) (=Αὐτοῦ, Αὐτῆς Μεγαλειότης)· (Α.Υ.) (=Αὐτοῦ, Αὐτῆς Ὑψηλότης)· (Α.Π.) (=Αὐτοῦ Παναγιότης)· (Α.Α.Μ.) (=Αὐτοῦ, Αὐτῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότης)· (Α.Α) (=Ἡ) Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν). Ἐπὶ νομισμάτων τὸ (Α) δηλοῖ ὅτι τοῦτο ἐκόπη εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς πρωτεύουσας, ἐπὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν γαλλικῶν δηλοῖ τοὺς Παρισίους. Εἰς τὴν ἄλγεβραν μετὰ τῶν ἄλλων πρώτων γραμμάτων σημαίνει τοὺς γνωστούς παράγοντας, εἰς δὲ τὴν γεωμετρίαν σημειὸν ἐνὸς σχήματος, ὡς γωνίας κ.λπ. //(Λογ.)· εἰς τὴν τυπικὴν λογικὴν τὸ α δηλοῖ τὴν καθολικὴν καταφατικὴν πρότασιν, ὡς «οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί», ἢ τὴν ἀτομικὴν (ἢ ἐνικήν) καταφατικὴν πρότασιν, ὡς «ὁ Πέτρος εἶναι ἐπιμελής» //(Ἀστρον.)· τὸ (α) παριστᾷ τὸ κύριον ἄστρον ἀστερισμοῦ

τινος. //(Ἐδαφολογία)· τὸ (Α) ὑποδηλοῖ τοὺς πλησιεστέρους ὀρίζοντας πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. //(Ἠλεκτρολ.)· τὸ (Α) εἶναι σύμβολον τοῦ ἀμπέρ (ampère), μονάδος ἐντάσεως τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος. //(Μετρολογία)· τὸ (α) εἶναι σύμβολον τοῦ (ἄρ τὸ) (γαλλ. are ἐκ τοῦ λατιν. area = ἐπιφάνεια), ἥτοι μονάδος ἐπιφανείας, τὸ δὲ (Å) εἶναι σύμβολον τοῦ ἄνγκστραιμ (angström), ἥτοι μονάδος μήκους. //(Γλωσσ.)· τὸ α ὡς προθετικὸν μόριον ἐν συνθέσει μετὰ λέξεως μεταβάλλει τὴν ἔννοιαν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ εἶναι 1) στερητικόν, ἀρνητικόν (ἢ ἀποφατικόν), ἥτοι ἐκφράζει ἔλλειψιν ἢ στέρησιν ἄ-, ἄν- [λατιν. in συναπτόμενον ἐτυμολογικῶς πρὸς τὸ ne (ἑλλ. νη-) καὶ προσδιορίζον τὰ ῥήματα, ὡς nescio (= ἀγνοῶ)· [εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀντὶ τοῦ ne ἐχρησίμευσε τὸ μόριον οὐ (καὶ μὴ), ὡς ἄ-σ ο φ ο ς, ἄ-θ ἄ ν α τ ο ς, ἄ-κ α ρ π ο ς κ.λπ. Τοῦτο ὑποννοεῖ ἐνίοτε μομφήν, ὡς ἄ-π ρ ὸ ς ω π ο ς (= δυσειδής), ἄ-β ο υ λ ί α (= κακὴ σκέψις) ἐνίοτε συγκινητικὴ μετὰ τοῦ ἐπομένου φωνήεντος: ἄ-έκων> ἄκων (τὸ ἄκον), ἄ-εργός> ἀργός κ.λπ.· ἐξεφωνεῖτο ὡς ἄ- καὶ πρὸ τῶν ἀπὸ τοῦ F ἀρχομένων λέξεων, ὅτε δὲ τὸ F ἐσιγήθη, τὸ α ἐλέγετο καὶ πρὸ φωνήεντος, ὡς ἄοικος, ἄόρατος, ἄεργός κ.λπ., ἀλλὰ ἀνάξιος, ἀνήκεστος· τὸ στερητικὸν ἄ- συντίθεται μετ' ὀνομάτων καὶ τῶν παραγῶγων αὐτῶν καὶ οὐδέποτε μετὰ ῥημάτων, ἐξαίρεται τὸ ἀ-τίζω (ἀ-τίω) (= ἀδιαφορῶ) καὶ ἀ-βουλώ (-εω), (ἴσως τοῦτο ἐγένετο ἀπὸ τὸ ἄβουλος)· εἶναι ἀρνητικόν, π.χ. ξέστρωτος> ἀ-ξέστρωτος, ξεκάρφωτος> ἀξεκάρφω-

τος, ξεσκέπαστος> ἄξεσκέπαστος κ.λπ. Τὸ στερητικὸν α φιλοῦται, ὡς ἄφιλος, ἄοικος πλὴν τοῦ α εἰς τὸ ἄλυσις ἢ καὶ Ἄδης ὁ. // (Ὁρθογρ.) τὸ α πρὸ ἐνὸς ἢ δύο λλ φιλοῦται πλὴν τοῦ ἄλς (ὁ, ἡ) καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄλῶ (= κρατῶ), ὡς ἄλωσις, ἄλωτος, ἄλίσκω, ἄλυσις· 2) ἄ θ ρ ο ι σ τ ι - κ ὸ ν (ἄ βραχύ, ἐξ ἀρχαίας προθέσεως) σημαίνει ἔνωσιν, ἰσότητα, μετοχήν, ὁμοιότητα, π.χ. ἄ-δελφός (= ἐκ τῆς αὐτῆς δελφός (= μήτρας), ὁμόδελφος), ἄ-κόλουθος (= τὴν αὐτὴν κέλευθον, ὁδὸν βαδίζων), ἄ-τάλαντος, Ἀταλάντη (= ἰσοβαρής), ἅπαντες (καὶ συνᾶπαντες), [τοῦτο ἐνίστε λαμβάνει τὴν μορφήν ὁ-, ὡς ὁ-γᾶστριος, ὁ-πάτριος κ.λπ.], δασύνεται δὲ εἰς τὰς λέξεις ἅπας, ἅπαξ, ἅπλους, ἁλῆς (= συνηθροισμένος), ἐνῶ εἰς τὸ ἄ-θρόος φιλοῦται ἔνεκα τῆς ἐπαλληλίας δασέος πνεύματος καὶ δασέος συμφώνου ἄθ> ἄθ>· 3) ἐ π ι τ α τ ι κ ὸ ν (ἄ βραχύ), τὸ ὁποῖον ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ συνθέτου καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἄγαν (= λίαν), π.χ. ἄ-χανής (= λίαν ἐκτεταμένος), ἄ-χημάδα (καὶ διὰ ἐναλλαγῆς τοῦ μ εἰς β ἄ-χηβάδα (= ἡ λίαν χαίνουσα), ἄ-τίμητος (= ὁ πολλῆς τιμῆς ἄξιος, ὁ ἀκαθορίστου ἀξίας), ἄλλα ἄ-τίμητος (= καὶ ὁ μὴ τιμηθεῖς, ὁ περιφρονημένος)· 4) π ρ ο (σ) θ ε - τ ι κ ὸ ν (ἄλλως εὐφωνικὸν ἢ προθεματικόν), τὸ ὁποῖον τίθεται πλεοναστικῶς ἄνευ προσθήκης παρασημασίας τινός, ἀμυχή (α + √ μυχ-), ἄμυξις, ἄ-μύσσω (λατ. muto), ἄμυκάλαι (= ἀκίδες βελῶν), τοῦτο τίθεται δὲ ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸ δύο συμφώνων, π.χ. ἄ-σταφίς, ἄ-σπαίρω, (δημ.) μασχάλη> ἄ-μασχάλη, βδέλλα> ἄ-βδέλλα, πήγανος> ἄ-πήγανος, ῥάθυμος> ἄ-

ράθυμος. Εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτὸν ἐπιδρᾷ ἐνίστε καὶ τὸ ἄρθρον, π.χ. ὑψηλός> ψηλός> τὰ ψηλά> ἀψηλός, ἢ ἐθεωρήθη τὸ τελικὸν α τῆς προηγούμενης λέξεως ὡς ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης, ὡς «μιὰ βδέλλα»> μι' ἄβδέλλα> τὰ στῆθρα> τ' ἀστήθρα, ἐκ τοῦ ὁποῖου τ' ἄ σ τ ἡ θ η κ.λπ. Εἰς τὴν δημοτικὴν πλεοναστικῶς ἐτέθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀπὸ ξε- ἀρχομένων ἐπιθέτων, ὡς ξεκάρφωτος> ἄξεκάρφωτος, ξεβούλλωτος> ἄξεβούλλωτος, ξεβράκωτος> ἄξεβράκωτος κ.λπ. [Τὸ α εἶναι βραχύ ἐκτὸς τοῦ α πρὸ τῶν ἐπιθέτων τῶν ἔχοντων ἀπ' ἀρχῆς τρεῖς βραχείας συλλαβὰς εἰς δακτυλικὸν μέτρον, ὅπου λαμβάνεται ὡς μακρόν, π.χ. ἀθέμιτος> ἀθέμιτος, ἀπᾶράμυθος> ἀπᾶράμυθος κ.λπ., τὸ δὲ ἀθάνατος καὶ ἀκάματος καὶ τὰ παράγωγα αὐτῶν εἰς πᾶν μέτρον ἔχουν τὸ ἄ μακρόν ἔνεκα τῶν ἐπαλληλίων τεσσάρων βραχειῶν συλλαβῶν].

Τὸ α 1) ἄ φ α ι ρ ε ῖ τ α ι : ἀστακός> στακός ὁ, ἀσφαλίζω> σφαλῶ, 2) σ υ γ - κ ὸ π τ ε τ α ι : ὀρίσατε> ὀρίστε, 3) τ ρ έ - π ε τ α ι εἰς ε : παρνίζομαι> φτερνίζομαι, βαλανίδι> βελανίδι, εἰς η : ἄκρα> ἄκρη (καὶ κατὰ συμφυρμὸν ἢ ἄκρη), εἰς ο : μαλάχη> μολόχα, 4) ἄ φ ο μ ο ι - ο ὦ τ α ι πρὸς τὸ ἐπόμενον ε, ο, υ, ω : ἄρετή> ἐρετή, ἄτερος (ἐκάτερος)> ἔτερος, σάφα> σοφός, δάμορτις> δόμορτις : (νεωτ. ἀφομοιώσις) τὰ ἰχνάρια> τὰ ἄχνάρια> ἄχνάρια> σιαγόνι> σαγόνια τὰ κ.λπ., 5) μ ε τ α τ ῖ θ ε τ α ι καὶ συμπροφέρεται, ὡς καραβάν-σεράι> Κραβασαράς, ἢ ἀναπτύσσεται μετὰ δύο συμφώνων, π.χ. καρβάνι (carvan καὶ kirvan)> καρ(α)βάνι τό, 6) ἐκκρούει πᾶν ἄλλο παρ'

αὐτῷ εὐρισκόμενον φωνῆεν καὶ οὐδέποτε ἐκκρούεται ὑπὸ ἄλλου γειτονικοῦ του, π.χ. τὰ ἰχνάρια> τὰ ἄχνάρια> τὰ χνάρια, σιαγόνι> σαγόνι, τὰ ὀρνίθια> τὰρνίθια, τὸ ἄλλο> τᾶλλο (ἢ τᾶλλο), γραῖδιον> γράδιον, θὰ ἔχω> θᾶχω, Φεβρουάριος> Φεβράρης> Φλεβάρης κ.λπ., 7) ἐ ν α λ - λ ἄ σ σ ε τ α ι μετὰ τοῦ ε, ὡς σκιαρός> σκιερός, ὕαλος> ὕελος, πτύαλον> πτύελον, χλιαρός> χλιερός, μυελός> μυαλός, φιέλη> φιάλη, πύαλος> πύελος, ἰαρός> ἱερός, σίαλος> σιέλος, ἔνεκα> ἔνεκεν, εἵτα> εἵτεν κ.λπ.

Τὸ α καταληκτικὸν εἶναι 1) μεγεθυντικὴ κατάληξις πολλῶν θηλυκῶν, ὡς ἡ ἀγελάδ-α, ἡ κεφαλ-α, ἡ κανάτ-α, 2) κατάληξις πολλῶν ἐπιρρημάτων θετικοῦ καὶ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ, ὡς ἀγάλια, ἄσχημα, κάθετα, κουτά, ἀφώτιστα, ἀμέρωτα κ.λπ., 3) κατάληξις α' προσ. παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου β' ἀντί-ον, ὡς ἔλεγα, εἶπα, ἔφερα, ἔφερα, καὶ 4) κατάληξις θηλ. οὐσιαστ. ἀντι η, ὡς ἡ βελόνα, ἡ χελώνα, ἡ ἄκρα κ.λπ.

Τὸ πρωταρχικὸν α ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς δωρικῆς διαλέκτου διειρηθῆ ὅπουδῆποτε εἶχε τοῦτο εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην μορφήν αὐτῆς, ἐνῶ ἡ ἰωνικὴ-ἀττικὴ τὸ ἔτρεφεν εἰς η, ὅχι ὅμως παντοῦ, διότι, ὁσάκις εὐρέθη μετὰ τοὺς φθόγγους ρ, ι, ε, διειρηθῆ τοῦτο εἰς τὴν καθαρὰν ἀττικὴν διάλεκτον, π.χ. δωρ. ἀμέρα, ἰων. ἡμέρη, εἰς τὴν ἀττ. ἡμέρα, ἰων. οἰκίη, ἀττ. οἰκία, ἰων. γενεή, ἀττ. γενεά, λίην-λίαν, δῆκονος - διακονος (Διάκκος), χρῆναι - χράναι, πράσις - πῆσις· ἀλλὰ τὰ ἔχοντα τὸ ε ἐξ ἀρχῆς δὲν ἔτρεφον αὐτὸ εἰς α μετὰ τὸ ρ, ι, ε, π.χ. ῥῆμα, εἰρήνη, Κρήτη κ.λπ.

Ἐν συνθέσει εἴθισται νὰ ἐκτείνεται τὸ ἄ πολλῶν συνθετικῶν εἰς ἄ, π.χ. κατὰ-ἀγορεύω> κατήγορος, κακὰ-ἀγορεύω> κακηγόρος κ.λπ.

Τὸ α ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ ἐπόμενον ε, ο, υ, ω, π.χ. ἐρετή-ἀρετή, ἄτερος-ἐτερος, δάμορτις-δάμαρτις, ἄρρωδεῖν-ὄρρωδεῖν, στραγγάλη-στρογγύλος.

Τὸ α ὡς παραγωγικὴ κατάληξις οὐσιαστικῶν δηλοῖ πρᾶξιν, π.χ. ἡ σπορά· // (Γραμμ.) (οὐσιαστικά, ἐπίθετα, μετοχαί), 1) τὸ δίχρονον α εἶναι βραχύ, α) ὡς τελικὸν τῶν οὐδετέρων, π.χ. πρᾶγμά τό, καὶ μᾶ τό, δῶρά τά, εὐπλοᾶ τά, ἄχροᾶ τά, ἂν μὴ προκύπτῃ ἐκ συναίρεσεως, ὡς τὰ ἀπλᾶ< (ἀπλόα), χρυσᾶ< (χρυσέα) τά, χρεᾶ< (χρέεᾶ) τά, δύναται δὲ νὰ βραχύνεται καὶ τοῦτο κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἄλλα οὐδέτερα, ὡς τὰ γέρα ἢ γερά (ὅπως καὶ τὰ δῶρά), β) εἰς τὰ εἰς -ρα δισύλλαβα τὰ ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν δίφθογγον κυρίαν ἢ καταχρηστικὴν, ὡς μοῖρᾶ, σφαῖρᾶ, πείρᾶ, στείρᾶ, πρῶρᾶ, κ.λπ., γ) εἰς τὰ εἰς -υια ὀξύτονα, ὡς ἀγυῖᾶ, ὀργυῖᾶ (πλὴν μητρυῖᾶ, ἰων. μητρυῖ), προπαροξύτονα, ὡς ἄρπυιᾶ, αἰθυῖᾶ, Ὠρεῖθυῖᾶ καὶ Εἰλείθυῖᾶ (ὀρθοτ. Ἰλείθυια), καὶ εἰς τὰ θηλυκὰ τῶν μετοχῶν τοῦ ἐνεργ. παρακειμ. ὡς γεγραφυῖᾶ ἢ, λελυκυῖᾶ ἢ κ.λπ., δ) εἰς τὰ εἰς -οια καὶ -υια βαρύτονα, ὡς ἄγνοιᾶ, εὐνοιᾶ, παλῖρροιᾶ, μυῖᾶ, ε) εἰς τὰ εἰς -αια δισύλλαβα, ὡς γαιᾶ, γραιᾶ, μαῖᾶ, ἐνῶ εἰς τὰ ὑπερδισύλλαβα εἶναι μακρόν π.χ. σημαῖᾶ ἢ, κεραῖᾶ ἢ κ.λπ., στ) εἰς τὰ εἰς -εια ἀφηρημένα προπαροξύτονα οὐσιαστικά παρηγμένα ἀπὸ τριτοκλίτων εἰς -ης, -εως ἢ εἰς -ος οὐδέτερα, ὡς ἀλήθεια (-θής), εὐγένεια, εὐπείθεια, ἱερεία (-ρεῦς), βασιλεία (= βασί-

λισσα) (-λεύς), ὠφέλεια (ὄφελος τό), ἀκρώρεια (ὄρος τό), ὡς καὶ εἰς τὸ ἐκ τοῦ δευτεροκλίτου βοήθεια (βοηθός), ζ) εἰς τὰ εἰς -σμαι οὐδέτερα τριτόκλιτα εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὡς πλάσμα, κλάσμα, θλάσμα (ἐνῶ ῥσμα τό), η) εἰς τὰ ὀνόματα τῆς ἀκλίσεως, εἰς τὰ ὁποῖα τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν εἰς -η, ὡς μουσα (-σης) ἡ, τράπεζα (-ζης) ἡ, ῥίξα (-ζης) ἡ, κ.λπ., θ) εἰς τὰ εἰς -α λήγοντα θηλυκὰ πρωτόκλιτα τὰ ἔχοντα πρὸ αὐτοῦ διπλοῦν σύμφωνον (ζ, ξ, φ ἢ ν, σ) καὶ πρὸ τοῦ διπλοῦ δίχρονον (α, ι, υ), τὰ ὁποῖα καὶ παροξύνονται, ὡς ἡ γάζα - αἰ γάζαι, ἡ δίφα - αἰ δίφαι, ἡ ῥίξα - αἰ ῥίξαι, ἡ μύξα - αἰ μύξαι, ἀμφίσβαινα, μουσα, χαρίεσσα, Λάκαινα, πλὴν τοῦ ἡ μάζα (ὅπερ φέρεται εἰς ἀντίγραφα καὶ μάξα), τῶν ἐκ συναίρεσεων μνᾶ <(μνά), Ἀθηνᾶ <(Ἀθηνά) καὶ τῶν κατὰ διάλεκτον κλινομένων, π.χ. Ἑλένα (δωρ.), ι) εἰς τὰ εἰς -α λήγοντα πρωτόκλιτα ὑπερδισύλλαβα ἔχοντα τὴν παραλήγουσαν μακράν ἢ εἰς -τρία, ὡς διχόνοιᾶ, εὐνοιᾶ, Θάλειᾶ, Μῆδειᾶ κ.λπ., μαθήτριά, ποιήτριά, ὀδηγήτριά, ὀρχήστριά, ἄλλως ἔχουν αὐτὸ μακρόν, ὡς ἐσχατιά, πυρκαϊά, στρατιά, μυρμηκία, κακία, φιλία, σοφία, κ.λπ., πλὴν τοῦ πότνιᾶ ἡ, Ὀμπνιά (ἐπίθετον τῆς Δήμητρος), ια) εἰς τὰ εἰς -εια ἀφηρημένα θηλ. οὐσιαστ. τῶν ἐκ τριτοκλίτων ἐπιθέτων εἰς -ης παρηγμένων, ὡς εὐγενής > εὐγένειᾶ ἡ, ἀληθής > ἀλήθειᾶ ἡ, ἀμαθής > ἀμάθειᾶ ἡ, κ.λπ., ιβ) εἰς τὰ εἰς -ος οὐδέτερα τριτόκλιτα ἔχοντα τὸ ᾗ εἰς τὴν παραλήγουσαν, π.χ. ἄχος τό, βάρος, θράσος, δάος (= πυρός), σάχος (= εἶδος ἀσπίδος), κράτος, πάθος, χάος, φάος, φάρος τό (= ἄροτρον), (μτγν.) φάρος τό (= ὕφασμα, χλαῖνα) (εἰς

τὸν Ὅμηρον καὶ Αἰσχύλον φᾶρος τό), πλὴν τοῦ πρᾶγος τό (= πρᾶγμα) καὶ τῶν κατὰ διάλεκτον: μᾶκος <μῆκος, ιγ) εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τῶν τριτοκλίτων οὐσ., ὡς σωλῆνᾶ τόν, κρατῆρᾶ τόν, σωλῆνᾶς τούς, κρατῆρᾶς τούς κ.λπ., ιδ) εἰς τὰ εἰς -ινα θηλυκὰ πρωτόκλιτα, ἑλληνικὰ καὶ ῥωμαϊκὰ (λατ.+ina), εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ι εἶναι μακρόν (ἑλληνικὰ) Αἴγινα ἡ, Μύρινα, Μέλινα κ.λπ., (ῥωμαϊκὰ) Ἀκυλινᾶ, Ἀρπινᾶ, Ἰουστίνᾶ, Κωνσταντίνᾶ, Μαρινᾶ, Σαβινᾶ, ὡς καὶ Χριστίνᾶ, κουρτίνᾶ, καβαλλίνᾶ κ.λπ., ιε) εἰς τὰ ἔχοντα μετὰ τὸ α τὸ σ μετ' ἀφώνου, ὡς ἄστν, ἀσχάλλω, ἄσβολος, ἄσθμα ἄλλὰ καὶ (ἄσθμα), ιστ) εἰς τὰ ἔχοντα α πρὸ τῶν διπλῶν ξ καὶ φ ὅχι εἰς τὴν ῥηματικὴν κλίσιν, π.χ. (ξ) ἄξι ος, ἄξι ν η, (φ) ἀφίς, Ἄψυρτος κ.λπ., ιζ) εἰς τὰ ἔχοντα α πρὸ τοῦ -νος μετ' ἐπιπλοκῆς συμφώνου, π.χ. ἄ(γ) νός, ἄ(μ) νός, κ ἄ(π) νός, θ ἄ(λπ) νός (= ὁ θερμαίνων), ἄ λ α π ἄ (δν) ός (= εὐκατάβλητος) κ.λπ., ιη) εἰς τὰ ἔχοντα α πρὸ τοῦ β, π.χ. ἄβ ρ ός, β λ ἄ β ρ ός, ῥ ἄ β δ ρ ός, σ τ ρ α β ός (= διεστραμμένος), πλὴν τῶν κατὰ διάλεκτον ἐκφερομένων, π.χ. ἄνᾶβος-ἄνηβος, ἀβάσομεν - ἡβήσομεν, ιθ) εἰς τὰ ἔχοντα τὸ ᾗ εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ λήγοντα εἰς -ζα, -ξα, -φα, π.χ. γὰ-ζα, ἄ-ζα (= κονιορτός, καῦμα), χάλᾳ-ζα, ἄμᾳ-ζα, μέτᾳ-ζα, κάφα, (ἡ κάμψα= κίστη ἢ θήκη) κ.λπ., πλὴν τοῦ μᾳζα ἡ, κ) εἰς τὰ εἰς -α θηλυκὰ τὰ παρεσχηματισμένα ἀπὸ ἀρσενικῶν καὶ ἔχοντα μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν τούτων, ὡς ταχύς-ταχεῖᾶ, Κρῆς-Κρησᾶ, τάλας-τάλαινᾶ, Κίλιξ-Κίλισᾶ, ἱερεὺς-ἱερεῖᾶ (παρ' ἀττ. ἱερεῖᾶ, (είας), ἡ), κα) εἰς

τὴν κλητικὴν τῶν εἰς -ης πρωτοκλίτων τῶν σχηματιζόντων αὐτὴν εἰς α ἀντὶ η, π.χ. μαθητὰ ᾧ, ἀναγνώστᾶ ᾧ, βιβλιοπώλᾳ ᾧ, τελωνᾶ ᾧ κ.λπ., κβ) εἰς τὰ ὑπερδισύλλαβα λήγοντα εἰς -α καὶ ἔχοντα τὴν παραλήγουσαν μακράν, π.χ. Θάλειᾶ, Μῆδειᾶ, εὐνοιᾶ, διχόνοιᾶ κ.λπ., κγ) εἰς τὰ εἰς -α οὐδέτερα ἔχοντα πρὸ τοῦ α τὸ μ καὶ κλινόμενα κατὰ τὴν γ' κλίσιν, ὡς ἄ ρ μ α (-ατος), τό, φ ρ ἄ γ μ ἄ, τ ἄ γ μ ἄ, ἄ λ μ ἄ, σ ἄ γ μ ἄ, α ἱ μ ἄ, π ᾠ μ ἄ, πλὴν τοῦ μὴ ἔχοντος μ: κ ἄ ρ α (-ρητος καὶ -ρήατος) τὸ παραχθέν ἀπὸ τοῦ κᾶρᾶνον > κᾶρᾶ (ἰων. κάρη) κατ' ἀποκοπὴν τοῦ -νον δημ. ἡ κᾶρα (=κεφαλή), κδ) εἰς τὰ εἰς -αξ μονοσύλλαβα θηλυκὰ, π.χ. ἡ π λ ἄ ξ > τὴν π λ ἄ κ α, ἡ δ ρ ἄ ξ > τὴν δ ρ ἄ κ α, πλὴν τοῦ ἡ ῥ ἄ ξ > τὴν ῥ ἄ γ α καὶ τῶν ἀρσενικῶν, π.χ. ὁ β λ ἄ ξ > τὸν β λ ἄ κ α, κε) εἰς τὰ ἔχοντα πρὸ τοῦ α τὸ αὐτὸ σύμφωνον δις πλὴν τοῦ ρ: γ λ ᾠ σ σ ἄ, κ λ ᾠ σ σ α, ν ἡ σ σ α, ἡ τ τ ἄ κ.λπ., ἄλλὰ (ρ): χ ᾠ ρ ἄ, π ἡ ρ ἄ, μ ᾠ ρ ἄ, π ρ ᾠ ρ ἄ κ.λπ.

2) Τὸ δίχρονον α εἶναι μακρόν: α) εἰς τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά πρωτόκλιτα ἀσυναίρετα ὀξυνόμενα ἢ συναρούμενα περισπώμενα, π.χ. ἡ φ ο β ε ρ ἄ, ἡ π υ ρ ἄ, Ἀ θ η ν ᾶ (-άα) ἡ κ.λπ., β) εἰς τὰ εἰς -ρα δισύλλαβα τὰ ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν φωνήεν, π.χ. χ ἡ ρ ἄ, ᾠ ρ ἄ, π ἡ ρ ἄ (=σάκος), θ ὑ ρ ἄ, πλὴν σ φ ὑ ρ ἄ καὶ τὰ ἔχοντα δίφθογγον αυ: α ὕ ρ α, λ α ὕ ρ α (= στενωπός, μοναστήριον), ἐνῶ λάβρα (= ἰσχυρὸς καύσω), σ α ὕ ρ α (ἐνῶ Σ α ὕ ρ α, ἡ πόλις) καὶ τὰ ἔχοντα πρὸ τοῦ ρ ἐπιπλοκὴν συμφώνου, ὡς Α ἱ (θ) ρ α, αἶθρα (= ξαστερία), Φ α ἱ (δ) ρ α, εὔ (στ)-

ρ α (=βόθρος, καβουρδισμένη κριθή), χ ὕ (τ) ρ α ἡ, (χύτραι αἱ), γ) εἰς τὰ παροξύτονα ὑπερδισύλλαβα οὐσιαστικά, ὡς π α λ ἰ σ τ ρ ἄ, ὁ π ᾠ ρ ἄ, π ο ρ φ ὕ ρ ἄ, κ.λπ., δ) εἰς τὰ τονιζόμενα ἐπὶ τῆς ληγούσης οὐσιαστικά, π.χ. χ α ρ ἄ ἡ, μ υ ρ μ η κ ἰ ἄ, λ α λ ἰ ἄ, σ τ ρ α τ ἰ ἄ, Ἀ θ η ν ᾶ, πλὴν τῶν εἰς -υῖᾶ, π.χ. ἄ γ υ ἰ ἄ ἡ, ὁ ρ γ υ ἰ ἄ ἡ κ.λπ., ε) εἰς τὰ εἰς -εα, -ια, -οα καὶ -υα παροξύτονα, ὡς μ η λ ἑ ἄ, σ ο φ ἰ ἄ, σ ι κ ὕ α, π ὁ α, κ.λπ., στ) εἰς τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων (καὶ μετοχῶν) τῶν ἔχόντων τὸ ἀρσενικὸν δευτεροκλίτον, π.χ. ἄ μ ο ἰ β ἰ ἄ (-ος ὅ), ἡ, ὠ ρ ἰ ἄ (-ος ὅ), ἡ, Ῥοδία (-διος ὅ), ἡ, Κνιδία (-ιδιος ὅ), ἡ, πλὴν τοῦ στεῖρα ἡ (ὁ στεῖρος), ἡ διᾶ (ὁ διός ἐκ τοῦ δίος), ἡ Χιᾶ (= ἡ κάτοικος τῆς Χίου ἐκ τοῦ Χίος-Χίος), ἱᾶ -ῖος (=μία, εἷς), ὡς καὶ Δία ἡ (νῆσος), θρία ἡ (δῆμος), ἐνῶ εἰς τὰ ἔχοντα τὸ ἀρσενικὸν τριτόκλιτον εἶναι βραχύ, ὡς βραχεῖᾶ (βραχύς, (-έος), ὅ), ἡ, γλυκεῖα (γλυκὺς, (-έος), ὅ), ἡ, λύσσαᾶ (λύσας, (-αντος), ὅ), ἡ, πεπαιδευκυῖα (-δευκώς, (κότος), ὅ), ποιηθεῖσα (-ποιηθεῖς, (-έντος), ὅ), ἐκπλαγεῖσα (-πλαγεῖς, (-έντος), ὅ), πᾶσα (πᾶς, (παντός), ὅ), Κρησᾶ (Κρῆς, (-ητός), ὅ), Κίλισσα, (Κίλιξ, (-ικος), ὅ), (πλὴν τοῦ ἱερίᾶ (ἐπικ. ἱερίη) ὡς θηλ. τοῦ ἱερεὺς παρὰ τραγικοῖς χάριν τοῦ μέτρου), ζ) εἰς τὰ εἰς -αια ὑπερδισύλλαβα, ὡς σημαῖᾶ, κεραῖᾶ κ.λπ., ἐνῶ εἰς τὰ δισύλλαβα εἶναι βραχύ, π.χ. γαιᾶ, γραιᾶ, μαῖᾶ, η) εἰς τὰ δισύλλαβα ἀφηρημένα θηλυκὰ πρωτόκλιτα, ὡς μ ν ε ἰ α, χ ρ ε ἰ α, κ.λπ., θ) εἰς τὰ εἰς -εια ἐκ τῶν εἰς -ευω ὑπερδισυλλάβων: β α σ ἰ λ ε ἰ ᾶ (βασιλεύω), ξ υ λ ε ἰ ᾶ (ξυλεύω), π α ἰ δ ε ἰ ᾶ, θ ρ η σ κ ε ἰ ᾶ, λ η σ τ ε ἰ ᾶ κ.λπ.,

ι) εἰς τὸν δυϊκὸν τῶν πρωτοκλίτων, π.χ. τῶ οἰκία, ὦ οἰκία, τῶ (ὦ) δικαία, τῶ εὐθεία, τῶ (ὦ) λευκυία, ια) εἰς τὴν δοτικὴν τῶν πρωτοκλίτων, ὡς τῇ χαρᾷ, τῇ οἰκίᾳ κ.λπ., ιβ) εἰς τὰ προερχόμενα ἐκ συναϊρέσεως, ὡς ἀέκων > ἄκων (τὸ ἄκον), κρέα > κρέα τὰ κ.λπ.), ιγ) εἰς τὰ μετὰ τὸ ρ, ι, ε καταλήγοντα, π.χ. χ α ρ ᾶ ἦ, ἄ-ν ἰ-α, γ ε-ν ε ἄ κ.λπ., ιδ) εἰς πάντα τὰ παροξύτονα ὑπερδυσύλλαβα οὐσιαστικά, π.χ. κ ε-ρ α ἰ ᾶ, ε ὑ τ υ χ ἰ ᾶ, β α σ ι λ ε ἰ ᾶ, πορφύρᾶ, παλαίστρᾶ ἐλευθερία, κολυμβήθρα, κ.λπ., ιε) εἰς τὰ ὑπερδυσύλλαβα ἀπλᾶ ὀνόματα εἰς -αξ καταλήγοντα, π.χ. ἱέρᾶξ, θυμέλᾶξ, νεόσσᾶξ, Ἐπιδάυρᾶξ κ.λπ. [Τὰ σύνθετα βαρύτονα φυλάττουν τὸν χρόνον τοῦ α τῶν ἀπλῶν, ὡς ὁ θ ὠ ρ ᾶ ξ > λινωθῶρᾶξ, ἡ πῖδαξ > πολυπιδᾶξ, ὁ βῶλᾶξ > ἐριβῶλᾶξ· περὶ τοῦ χρόνου τῶν δυσυλλάβων εἰς -αξ, βλ. -αξ], ἐνῶ εἰς τὰ σύνθετα δεῦτονα εἶναι βραχύ, ὡς δ ι α σ φ ᾶ ξ (-άγος) ἢ, (= ἡ χαράδρα) βλεφαροσπάξ (-άκος) ὁ (ἐσφ. βλεφαρόσπαξ ὁ), ιστ) εἰς τὴν κλητικὴν τῶν εἰς -ας πρωτοκλίτων, π.χ. ὦ νεανία (-νίας ὁ), ὦ λοχία (-χίας ὁ), ιζ) εἰς τὰ πρὸ τοῦ χαρακτηριστῶν ὕπορ. τῆς γ' κλίσεως, ὡς παιάν, (-ἄνος), ὁ, τιτάν, (-ἄνος), ὁ, Ἀλκμάν, (-ἄνος), ὁ κ.λπ., ιη) εἰς τὰ εἰς -α παρώνυμα τὰ παραγόμενα ἐκ θηλυκῶν εἰς -α ἢ εἰς -η, π.χ. ἀνάγκη > ἀναγκαῖα, ἀρχή > ἀρχαία, σελήνη > σεληναία, ἄμαξα > ἄμαξαία // (Ὁρθογραφικοὶ κανόνες): τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν τῶν ὀξυτονουμένων προθέσεων εἶναι βραχύ, ὡς ἀνά, διά, κατὰ, μετά, παρὰ καὶ διὰ ἢ διαί), ὡς καὶ κατὰ, μετά, παρὰ χάρις εἰς τὸ μέ-

τρον παρὰ ποιηταῖς.

Τὸ α τῆς κλητικῆς τῶν εἰς -ας πρωτοκλίτων εἶναι μακρόν, ὡς ὁ νεανίας - ὦ νεανία, ἐνῶ εἰς τὰ εἰς -ης πρωτόκλιτα τὰ σχηματίζοντα τὴν κλητικὴν ἀντί εἰς -η, ὡς Ἀριστείδης - ὦ Ἀριστείδη, ὁ πρωτοδίκης - ὦ πρωτοδίκη, ὁ καλλιτέχνης - ὦ καλλιτέχνη, ὁ Πέρσης - ὦ Πέρση (ὄνομα), εἰς -α, τοῦτο εἶναι βραχύ, α) εἰς τὰ εἰς -της: ὁ μαθητής - ὦ μαθητά, ὁ ἀναγνώστης - ὦ ἀναγνώστᾶ, β) εἰς τὰ ἐθνικά, ὁ Σκύθης - ὦ Σκύθα, ὁ Πέρσης - ὦ Πέρσα, Καππαδόκης - ὦ Καππαδόκα, γ) εἰς τὰ λήγοντα εἰς -άρχης, -δίφης, -πώλης, -τρίβης, -ώνης, -ώπης, π.χ. ὁ γυμνασιάρχης - ὦ γυμνασιάρχᾶ, ὦ φυσιοδίφα, ὦ γεωμέτρᾶ, ὦ βιβλιοπῶλα, ὦ παιδοτρίβα, ὦ τελῶνα, ὦ βοῶπα (ὁ βοώπης παρ' Εὐσταθίου) καὶ τὸ ὦ δέσποτᾶ, ὅπερ ἀναβιβάζει τὸν τόνον.

Πᾶσα ὀνομαστικὴ πληθ. τῶν οὐδετέρων, τὰ ὅποια ἔχουν πρὸ τοῦ α σύμφωνον, σχηματίζεται εἰς -α, π.χ. (β' κλίσις): τὰ δῶρα, τὰ μῆλα, τὰ ὅστᾶ (ὀστέα) (γ' κλίσις): τὰ βήματα, τὰ φρέατα, τὰ μέλιτα κ.λπ., ἐκείνων δὲ τὰ ὅποια ἔχουν φωνήεν σχηματίζεται εἰς -η (διὰ τὴν συναΐρεσιν), π.χ. τὰ βέλη (βέλεα), τὰ ἔθνη (ἔθνεα), τὰ στελέχη κ.λπ., ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχη καὶ ἄλλο ε πρὸ τοῦ -εα, π.χ. τὰ χρέα (χρέα) (ν. τὰ χρέη), τὰ κλέα (κλέα), πλὴν τοῦ δέος - τὰ δέη (δέεα), (σπαν. δέα καὶ δέατα), (τὸ πέος μόνον καθ' ἐνικὸν ἀριθμὸν, ἄλλως τὰ π ε α).

Τὰ εἰς -α οὐδέτερα ἔχοντα πρὸ τοῦ α μ κλίνονται κατὰ τὴν γ' κλίσιν, π.χ. ἄρμα, (-ατος), τό, φράγμα, στάγμα, ἔλμα, πρᾶγμα, αἶμα, ποίημα, πῶμα κ.λπ.

Τὸ ἀρχαῖον ᾶ μακρόν ἐστράπη εἰς τὴν

Ἰωνικὴν - Ἀττικὴν διάλεκτον εἰς η, π.χ. λαός > λῆός, διάκονος > διήκονος (ὅθεν Διάκος) κ.λπ.

Τὸ α τῶν ἀσυναϊρέτων πρωτοκλίτων θηλυκῶν τονιζόμενον εἰς τὴν λήγουσαν ὀξύνεται, π.χ. ἡ χαρά, ἡ φρουρά, ἡ ὄργυια κ.λπ., ἐνῶ τῶν συνηρημένων περισπᾶται, π.χ. μνᾶ (μνά) ἡ, τὴν μνᾶν (μνάαν), Ἀθηνᾶ, (-νάα), ἡ κ.λπ.

Τὸ ἡμίφωνον j ἐντὸς λέξεως μετὰ τὰς συλλαβὰς αν, αρ καὶ ορ μετετέθη πρὸ τοῦ ν ἢ ρ, ἥτοι ἔπαθεν ἐπένησιν καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ α ἢ ο εἰς δίφθογγον α ἢ οι, π.χ. ὕφαν-jω > ὕφαινω, χάρ-jω > χαίρω, μορ-jα > μοῖρα, τάλαν-jα > τάλαινα κ.λπ.

Ἡ κατάληξις τῆς πληθ. αἰτιατικῆς -ας προήλθεν ἐκ συγχωνεύσεως τοῦ χαρακτηριστῆρος α μετὰ τῆς κυρίως καταλήξεως νς (ανς = ᾶς), ὡς ταμί-ανς > τοὺς ταμίᾶς.

Τὸ α εἰς τὴν κατάληξιν τῶν πρωτοκλίτων -ᾶς, ὡς καὶ εἰς τὴν κατάληξιν ᾶ τοῦ δυϊκοῦ εἶναι πάντοτε μακρόν, π.χ. ὁ ὀρνιθοθήρᾶς, τῆς χώρᾶς, τοὺς Ἀτρεΐδᾶς, τὰς σφαίρᾶς, τὴν Ἀτρεΐδᾶ, τὴν μούσᾶ κ.λπ.

Τὰ συνηρημένα πρωτόκλιτα ἔχουν καὶ μετὰ τὴν συναΐρεσιν τὰς τῶν ἀσυναϊρέτων καταλήξεις, π.χ. μνάα > μνᾶ, Ἀθηνᾶα > Ἀθηνᾶ, ἐκτὸς τρῶ εα τὸ ὅποιον συναΐρεται εἰς -η γαλέα > γαλῆ ἢ, Ἑρμέας > Ἑρμῆς ὁ· ἐνῶ εἰς τὴν αἰτ. πληθυντ. Ἑρμέας > Ἑρμᾶς τοὺς, γαλέας > γαλᾶς τὰς. Τὸ α ὡς χαρακτηριστὴρ ὀνόματος ἐκ τοῦ ὁποίου παράγεται ἐπίθετον εἰς -ιος συναΐρεται μετὰ τοῦ ι, ἀγορά > ἀγοραῖος.

Τὸ α τῆς καταλήξεως πρωτοκλίτων θηλυκῶν τρέπεται εἰς -η εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ., π.χ. μούσα, (-σης), ἡ, θάλασσα, (-σης), ἡ, πλὴν α) ἂν πρὸ τοῦ α τούτου ὑ-

πάρχη φωνῇεν ἢ ρ, π.χ. ἀλήθεια, (-είας), ἡ, μοῖρα, (-ρας), ἡ, ἀλλὰ ἄρουρα, (-ρης), ἡ: «ἄ χ θ ο ς ἄ ρ ο ὑ ρ η ς» καὶ β) ἂν τὸ α τοῦτο εἶναι μακρόν, π.χ., Ληδᾶ, (-ας), ἡ, Φιλομήλᾶ, (-ας), ἡ.

Τὸ α τῆς καταλήξεως θηλ. οὐσιαστικῶν ἀπὸ ἐπιθέτου προερχομένων ἐνίοτε χάνει τὸν τόνον, ὁ ὁποῖος ἀναβιβάζεται, π.χ. ἐχθρὸς - ἐχθρά, - ἐχθρόν > ἡ ἔχθρα.

Τὸ -α ἀντί -ου εἰς τὴν γενικὴν ἐνικῶν ἔχουν τὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά βορρᾶς, (-ᾶ), ὁ, γεννάδας, (-δα), ὁ, μανδραγόρας, (-ρα), ὁ, ὀρνιθοθήρας, (-ρα), ὁ, πατραλοίας, (-λοία), ὁ, μητραλοίας, (-λοία), ὁ, ὡς καὶ τὰ δωρικῆς ἢ αἰολικῆς διαλέκτου, π.χ. ὁ Λεωνίδας, (-δα καὶ -δου), ὁ, ὡς καὶ τινὰ ξενικά Ἀννίβας, (-βα), ὁ, Ἀσδρούβας, (-βα), ὁ, Ὀρόντας, (-α), ὁ, ὅπως καὶ ἄλλα.

Τὸ α τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν οὐσιαστικῶν, ὡς καὶ τὸ -ας τῶν πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν τῆς δημοτικῆς φυλάσσεται εἰς τὴν γενικὴν, π.χ. βδέλλα, (-λας), ἡ, σαρδέλλα, (-ας), ἡ, θάλασσα, (-σας), ἡ, Καλαμπάκα, (-ας), ἡ, λοχίας, (-ία), ὁ, ταμίας, (-ία), ὁ, καὶ ἄλλα.

Κατὰ τὴν χρονικὴν αὔξησιν τῶν ῥημάτων τὸ α γίνεται η, π.χ. ἀγοράζω - ἡγόραζον, ἀκούω - ἤκουον, ὡς καὶ τὸ ἀρκτικὸν ᾶ ἢ α, καίτοι εἶναι μακρόν τρέπεται κατὰ τὴν αὔξησιν εἰς η ἢ η κατ' ἀναλογίαν, π.χ. ἀθλῶ - ἤθλου, ἀδικῶ - ἡδίκουν, ἀργῶ - ἤργουν ἄδω - ἤδον κ.λπ.

Τὸ α εἶναι θεματικὸν φωνῇεν εἰς τὸν ἐνεργ. καὶ μέσον ᾄριστον α' εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις πλὴν τῆς ὑποτακτ. καὶ εἰς τὴν ὁριστικὴν τοῦ ἐνεργ. παρακειμ., π.χ. ἐλύσα-μεν, ἐλύσ-α-ντο, λύσ-α-μεν, λύσ-α-σθε,

λύσ-α-ιντο, λελύκ-α-μεν.

Τὰ ρ. στρέφω, τρέπω καὶ τρέφω ἀντὶ τοῦ ε τοῦ ῥηματικοῦ θέματος ἔχουν ἅ βραχύ εἰς τὸν μέσ. πρkm. καὶ ὑπερσ., π.χ. (θ. στρεφ-) > ἔστραμμαι, ἔστράμμην· (θ. τρεπ-) > τέτραμμαι, ἔτετραμμην· (θ. θρεφ-) > τέθραμμαι, ἔτεθράμμην.

Πλείστα τῶν εἰς -αν, -αρ ἑρρινολήκτων καὶ ὑγρολήκτων ρ. ἐσημάτισαν τὸν ἐνεστ. καὶ παρατ. ἀπὸ τοῦ ῥηματικὸν θέμα μετεσχηματισμένον, ἀφοῦ εἰς αὐτὸ προστεθῇ τὸ πρόσφυμα j, π.χ. (θ. ὕφαν-) > ὕφαν-jω > ὕφαίνω, θ. καθαρ- > καθαρ-jω > καθαίρω, εἰς δὲ τὰ ρ., τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηριστὴρα λ., τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα ἔχει διπλασιασμένον τὸ λ., π.χ. (θ. βαλ-) > βάλλ-jω > βάλλω, (θ. ἀγγελ-) > ἀγγελ-jω > ἀγγέλλω κ.λπ. Αὐτῶν τῶν ῥημάτων ὁ ἐνεργ. καὶ μέσος ὁόρ. α' σχηματίζεται ἄνευ τοῦ χρονικοῦ χαρακτηριστοῦ σ εἰς -α, -αμην, μετ' ἐκτάσεως τοῦ ἁ βραχέος εἰς η (ἢ μετὰ τὸ ε ἢ ι ἢ ρ εἰς ἁ μακρόν, π.χ., ὕφαινω (θ. ὕφαν-) > ὕφηναι, -ὕφηνάμην· λεάινω, (θ. λεαν-) > ἐλέαναι, (ἀπαρ.) λεᾶναι· μιáινω (θ. μιᾶν-) > ἐμίαναι (ἀπαρ.) μιᾶναι· μαράινω (θ. μαράν-) > ἐμάραναι (ἀπαρ.) μαράναι· καθαίρω, (θ. καθάρ-) > ἐκάθηρα, ἐκαθηράμην κ.λπ. (οἱ τύποι οὗτοι προήλθον ἐκ παλαιότερων: ὕφαν-σα > ὕφαννα, ἐκάθαρ-σα > ἐκάθαρρα, φαίνω > ἔφαν-σα, ἔφαν-να, ἔφηναι. Ἔχουν ἅ ἀντὶ η εἰς τὸν ἐνεργ. καὶ μέσον ὁόρ. α', ἂν καὶ τοῦ α δὲν προηγῇται εἰς τὸ θέμα αὐτῶν ε, ι, ρ τὰ ρ. αἴρω-ῆρα, προστ. ἄρον, ἀπαρεμφ. ἄραι κ.λπ.), ἄλλοι μαι - ἡλάμην, ὑποτ. ἄλωμαι, κερδαίνω - ἐκέρδαναι, ἀπαρεμφ. κερδάναι καὶ κοιλαί-

νω - ἐκοίλανε, ἀπαρεμφ. κοιλάναι. Μερικὰ διαφοροῦντ· π.χ. ἐσήμαναι καὶ ἐσήμηναι, ἐκάθαρα καὶ ἐκύθη·

Τὰ εἰς -αω φωνηεντόληκτα ρ. συνηρημένα σχηματίζουν τοὺς ἄλλους χρόνους πλὴν τοῦ ἐνεστ. καὶ παρατ., ἀφοῦ προστεθοῦν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα αἱ σχετικαὶ καταλήξεις (-σω, -σα, -κα κ.λπ.) καὶ ὁ βραχύς χαρακτήρ τοῦ θέματος πρὸ τῶν (ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένων) καταλήξεων τούτων καὶ κανονικῶς ἔκταθῇ, ἥτοι τὸ ἄ γίνη η (ἢ ἁ κατόπιν ε, ι ἢ ρ), π.χ. τιμῶ (θ. τιμά-) > τιμήσω, ἐτίμησα, τετίμηκα κ.λπ., ἐῶ (θ. ἐᾶ-) > ἐάσω, εἵασα, εἵακα κ.λπ., ἰῶμαι (θ. ἰᾶ-) > ἰάσομαι, ἰάθην κ.λπ., θηρῶ (θ. θηρα-) > θηράσω, ἐθήρασα, τεθήρακα κ.λπ.

Α εὐρίσκεται ἀντὶ τοῦ η τοῦ θέματος τοῦ ἐνεστώτος εἰς τὸν β' παθητικὸν μέλλοντα καὶ ὁρίστον τῶν ῥημάτων ἐκ(κατα)πλήσσομαι, ἐξ(κατε)πλάγην· σήπομαι > σαπτήσομαι (ἐσάπην), τήκομαι > (ἐτάκην) καὶ τῶν εἰς -μι ῥημ. πήγνυμι > (ἐπάγην), ῥήγνυμι > (ἐρράγην) κ.λπ.

α- (λείψανον τῆς προθέσεως ἀμφὶ ἢ ἀμφ- (ἄ-βολος (= ἰμάτιον ἱπέων), ἄ (= ἀμφὶ) + βολή (= τὸ περι-βαλλόμενον, τὸ ῥιπτόμενον περὶ τὸ σῶμα)· ἄ-τρακτον (ἄ-ἀμφὶ) + τρέπω π εἰς κ) > ἀδράκτι > ἀδράχτι.

Πρωτοκλίτου ὀνόματος ὁ χαρακτήρ α τοῦ θέματος ὡς α' συνθετικὸ ἀποβάλλεται, ὅταν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ὡσαύτως ἀπὸ φωνῆεν, ἥτοι κιθάρα+ὠδῇ > κιθαρ-ὠδός, ἐκτείνεται δὲ κανονικῶς τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ β' συνθετικοῦ, ὅταν εἶναι βραχύ α, ἁ-κέομαι > ἁν-ῆκεστος, (ὑπὸ+ἀκούω) > ὑπήκοος, (στρατός, ἄγω) > στρατηγός κ.λπ. Ἄν τὸ β' συνθετικὸν ἤρ-

χιζέ ποτε ἀπὸ F ἢ σ, τότε διατηρεῖται τὸ τελικὸν α τοῦ θέματος τοῦ α' συνθετικοῦ καὶ συνήθως συναίρεται μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τοῦ β' συνθετικοῦ, π.χ. θυρα-Forάω) > θυρα-όρος > θυρωρός. Καὶ τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ β' συνθετικοῦ δὲν ἐκτείνεται, ἂν τὸ β' τοῦτο συνθετικὸν ἤρχιζέ ποτε ἀπὸ F ἢ σ (ἢ ἂν τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν αὐτοῦ εἶναι θέσει μακρόν, ὡς ναῦς, ἄρχω > ναύαρχος), π.χ. (αἰχμή, ἄλωτός) > (Φαλίσκομαι) > αἰχμ-άλωτος· (ἡνία ἔχω) > (σέχω) > ἡνίοχος· (ἄγχι, ἄλς) > (σάλς) > ἀγγίαιος κ.λπ. Τὸ θέμα οὐσιαστικοῦ λαμβανόμενον ὡς α' συνθετικὸν μένει κανονικῶς ἀμετάβλητον, π.χ. (ἀγορά, θ. ἀγορα-) > ἀγορα-νόμος, (σκιά θ. σκία-) > σκιαμαχῶ κ.λπ. Σπανίως καὶ τὸ θέμα τῶν δευτεροκλίτων ὡς πρώτων συνθετικῶν μετασχηματίζεται κατὰ τὰ πρωτόκλιτα, (θ. βιβλιο-) > βιβλια-γράφος. Πολλάκις τὸ θέμα τῶν εἰς -μα οὐδετέρων τριτοκλίτων ὀνομάτων ὡς πρώτων συνθετικῶν ἀποβάλλει τὴν τελικὴν συλλαβὴν ατ, π.χ. ἐνῶ (ἄρμα θ. ἄρματ-) > ἄρματ-ηλάτης καὶ (αἶμα, θ. αἶματ-) > αἶματ-οσταγής· (σῶμα, θ. σωματ-) > σωματ-οδής, ἔχομεν αἰμοβαφής, σωμ-ασκῶ κ.λπ. α καταληκτικὸν εἰς τὰ ἐξ ὀνομάτων παραγόμενα δοτικοφανῇ ἐπιρρ. λαμβάνει ὑπογεγραμμένον τὸ ι, π.χ. ἰδίαι, δημοσίαι κ.λπ.

φ· δίφθογγος καταχρηστική, ὡς καὶ ἡ καὶ φ, εἶναι πάντοτε μακράι.

ἁ· (δαρκῶς) ἀντὶ τοῦ ἄρθρου ἡ.

ἄ· (δαρ.) ἀντὶ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ἡ.

ἄ· ἀντων. οὐδ. πληθ. τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας ὅς (= τὰ ὅποια).

ἄ· (δαρ.) ἀντὶ τῆς δοτικῆς ἡ θηλ. τοῦ ἀναφορικοῦ ὅς.

ἄ· ἀρχ. δημ. καὶ ἄα δημ. ἐπιφώνημα δηλωτικὸν ποικίλων συγκινήσεων, ἐνίοτε εἰς ἀναδίπλωσιν εἰς τοὺς ποιητάς, «ἄ ἄ», σπάνιον εἰς τοὺς πεζοὺς. Τοῦ ἐπιφωνήματος τούτου αἱ σημασιολογικαὶ χρήσεις καθορίζονται ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν προτάσεων, πρὸς τὰς ὁποίας σχετίζεται καὶ αἱ ὁποῖαι ἔπονται, ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς μορφασμοὺς τοῦ προσώπου καὶ τὰς κινήσεις τοῦ σώματος, π.χ. «ἄ δειλόν», «ἄ μηδ' αὐτῶς», (δημ.) «ἄ (ἢ ἄ ἄ ἢ ἀά), μ π ρ ἄ β ο», «ἄ, ἔ τ σ ι μ ι λ ἄς ;» κ.λπ.

ἄ· (δημ. ἀντὶ τοῦ ἂν ἢ ἐάν), π.χ. «ἄ δ' ἐ σ' ἄ ρ ε σ η, φ ὀ γ ε».

ἄ ἄ ἢ ἄ ἄ· (ἐπιφώνημα γελαστικὸν) ἀντὶ «χά, χά» (δημ.) καὶ ἄ! ἄ! ἄ! ἄλλως «χά! χά! χά!», π.χ. «ἄ, ἄ τί εἶ ναι αὐτὰ π ο ὐ λ ε ς».

Α-· (Λογική)· τὸ Α εἶναι σύμβολον τῆς καθόλου καταφατικῆς κρίσεως, π.χ. «Πάντα τὰ Υ εἶναι Κ», «πάντες οἱ ἄπλανεῖς ἁστέρες εἶναι αὐτόφωτοι» (πρβλ. Ε, Ι, Ο). Α δ' ε ν εἶ ναι = ο ὐ κ Α ἢ Α δ' ε ν εἶ ναι ἴσον πρὸς τὸ οὐκ Α ἢ Α δ' ε ν πρέπει νὰ νοῆται ἴσον πρὸς ἄλλο τι, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι Α). Τοῦτο εἶναι τὸ σχῆμα τῆς λογικῆς ἀρχῆς τῆς ἀντιφάσεως (πρβλ. λογικαὶ ἀρχαί). Α = Α (Α εἶναι Α ἢ Α ὀφείλει νὰ νοῆται ὡς Α). Τοῦτο εἶναι τὸ σχῆμα τῆς λογικῆς ἀρχῆς τῆς ταυτότητος.

ἄβαξ, (-ακος), ὁ· (ἀρχ.) πλάξ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠπλοῦτο ἄμμος ἢ σποδὸς πρὸς χάραξιν ψηφίων ἰδίως ὑπὸ μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἐμάνθανον τὰ πρώτα γράμματα (νεωτ.) μέλαινα πλάξ ἐκ σχιστολίθου, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ μικροὶ μαθηταὶ διὰ κονδυ-

λίου ἀσχοῦνται εἰς γραφήν (κν.) ἡ πλάκα.
ἀβγό· (ὀρθότ. ἀντί αὐγό) (ἐκ συνεκφοράς
τὰ ὦα> ταουά> τὰ οὐγά> τὰβγά-τ' ἀ-
βγό).

ἀβδηριτικός, -ή, -όν· «ἀβδηριτι-
κὸς λόγος» (= ἀνόητος, μωρός).

ἀβδηρολόγος, -ος, -ον· (= μωρολόγος).

ἀβέβαιος, -ος, -ον· (τὸ θηλ. ἡ ἀβέβαιος
καὶ ὅχι ἡ ἀβεβαία, τὸ ὅποιοι εἶναι νεώτ.).

ἀβελτηρία, (-ίας), ἡ· (ὀρθοτ. ἀβελτερία
ἡ).

-ἀβη καὶ -άγη· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αβη
καὶ -αγη ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. βλάβη ἡ -
αἱ βλάβαι, κακαῖαί, αἱ, Ἐκάβαι, ἀρπάγη
- αἱ ἀρπάγαι κ.λπ.

ἀβλεψία, (-ίας), ἡ· καὶ ἀβλέπτημα (-α-
τος), τὸ (= τὸ σφάλμα, παρόραμα, ἀ-
προσεξία ἡ).

Ἀβραμ· (= πατήρ) (< Ἀμπραχάμ = πα-
τήρ ὑψηλός, ισχυρός) καὶ Ἀβραάμ (= πα-
τήρ ἐθνῶν)· εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην
Ἀβραάμ δασύνεται· εἰς τὴν Κ. Διαθήκην
φιλοῦται· Σάρα (ἐτεροθαλής ἀπὸ τὸν πα-
τέρα ἀδελφή τοῦ Ἀβραάμ) καὶ Σάρ-ρα
(= ἀδελφή βασιλίσσα)· Ἀβραάμ (= γι-
γαντιαῖος) (Ἡσύχιος).

ἀβράχυντος, -ος, -ον· (= ὁ ἀνεπίδεκτος
βραχύνσεως) // αὐτός, ὁ ὅποιος δὲν γίνε-
ται συντομώτερος ἢ μικρότερος.

ἀβροέπεια, (-είας), ἡ· (= ἡ εὐγένεια πε-
ρὶ τοὺς λόγους).

ἀβρολόγος -ος, -ον· (= ὁ εὐγενῶς ὁμι-
λῶν).

ἄβρωτος, -ος, -ον· (= ἀμβρόσιος, ἀθάνα-
τος· τόπος ἔρημος ἀνδρῶν)· ἄβρωτος
(ἀ+βιβρώσκω) (= ὁ μὴ τρωγόμενος, ὁ
μὴ φαγών).

ἀβρύνω· (ἀβρός) (= κάμνω τι μαλθακόν,

ἀβρόν· μεταχειρίζομαι τινα μετὰ λεπτότη-
τος, καλλωπίζω τινά, (τὸ ἀβρύνον)·
(πρτ.) ἡβρυνον, (μέλλ.) ἀβρυνῶ, (ἀόρ. α')
ἡβρυνα, (τὸ ἀβρύναν)· (Μέσ.) ἀβρύνομαι
(= ζῶ μετ' ἀβρότητος, καυχῶμαι, ὑπερη-
φανεύομαι), (πρτ.) ἡβρυνόμην (= ἐσεμνυ-
νόμην, ἐκαμάρωνον)· — ἀβρός, ἀβρότης,
ἀβρυντής (= ὁ μετ' ἐπιδείξεως καλλωπι-
ζόμενος, θηλυπρεπής).

-αγα· (Ὁρθογρ.) κατάληξις παρατ. ῥημά-
των τινῶν τῆς δημοτικῆς ἐκ συμφυρμού
τύπων γ' ἐν. εἰς -γη καὶ εἰς -α, τραγούδε
+τραγούδα>τραγούδαγε, τραγούδαγα,
π.χ. ἐζήταγα, ἐγέλαγα, ἐχτύπαγα κ.λπ.,
ἀντ' αὐτῆς περισσώτερον ἐν χρήσει εἶναι ἡ
κατάληξις -οῦσα, ἥτοι ἐζητούσα, ἐγελοῦ-
σα, ἐχτυπούσα, ἐτραγουδοῦσα, κ.λπ.

ἀγαθός, -ή, -όν· τὰ παραθετικά αὐτοῦ
σχηματίζονται ἀνωμάλως ἐκ συνωνύμων
ἄλλων θετικῶν· ἀμείνων, ἀρείων, βελ-
τίων, κρείσσων (κάρρων), λωίων (λῶων)·
— ἄριστος, βέλτιστος, κράτιστος, λώιστος
(λῶστος), παρὰ μετν. καὶ ὁμαλῶς:
ἀγαθώ-τερος, -θιώτατος· (ἐπικ.) βέλτερος,
λωίτερος καὶ φέρτερος· — βέλτατος, κάρτι-
στος, φέρτατος καὶ φέριστος.

ἀγαθύνω· (ἀγαθός) (ὅμοιον πρὸς τὸ ἀγα-
θῶ) (= εὐεργετῶ· τιμῶ, ὑψῶ, μεγαλύ-
νω· (ἀμτβ.) γίνομαι καλός, ἀγαθός), (τὸ
ἀγαθύνον)· (πρτ.) ἡγάθυνον, (μέλλ.) ἀγα-
θυνῶ, (ἀόρ.) ἡγάθυνα (τὸ ἀγαθύναν)·
(Μέσ.) ἀγαθύνομαι (= ἐνεργῶ πρὸς τὸ
καλόν, εἶμαι εὐθυμος, ἀγάλλομαι)· (φρ.)
«ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς».

ἀγάλλω· (= μεγαλύνω, τιμῶ· ὑψῶ, κο-
σμῶ)· (πρτ.) ἡγάλλον, (μέλλ.) ἀγαλῶ,
(ἀόρ.) ἡγήλα, (ὑποτ.) ἀγήλω· (Μέσ.) ἀ-
γάλλομαι (= τέρπομαι ἐπὶ τινι), (πρτ.) ἡ-

γαλλόμεν, (παθ. ἀόρ. α') ἡγάλην, (ὑ-
ποτ.) ἀγαλῶ· — ἀγλαός, ἄγαλμα, ἀ-
γλαῶς, ἀγλαῖα, ἀγλαίσμα, Ἀγλαῖα, ἀ-
γλαῖσις (βλ. ἀγλαῖζω).

ἄγαμαι· (= θαυμάζω, εὐφραίνομαι, ὀργί-
ζομαι)· (πρτ.) ἡγάμην, (μέλλ.) ἀγάσομαι,
(ἀόρ.) ἡγασάμην, (μέλλ. παθ.) ἀγασθήσο-
μαι, (ἀόρ.) ἡγάσθην, (ὑποτ.) ἀγασθῶ,
(πρκμ.) τεθαύμακα· — ἄγη (= θαυμα-
σμός), ἄγασμα (= ἀντικείμενον λατρείας),
ἀγάω καὶ ἀγάζομαι (= λατρεύω, τιμῶ).

ἀγανακτῶ (-έω)· (ἀγαν-κτέω> ἐκ τοῦ ἄ-
γαν+ἀκτός ἢ ἄγαν+ἄχθομαι) (= βαρέως
φέρω) (= ὀργίζομαι, θυμῶν· αἰσθάνο-
μαι σφοδρὸν ἐρεθισμόν ἐκ τοῦ φύχους ἐπὶ
τοῦ σώματος· δυσχερεστοῦμαι, ὀργίζομαι,
λυποῦμαι)· (πρτ.) ἡγανάκτουν, (μέλλ.) ἀ-
γανακτήσω, (ἀόρ.) ἡγανάκτησα, (ὑποτ.)
ἀγανακτήσω, (πρκμ.) ἡγανάκτηκα, (ὑ-
περσ.) ἡγανακτήκειν· — ἡγανάκτησις, ἀγα-
νακτικός, ἀγανακτητός (= ἐνοχλητικός),
ἀγανακτικὸς (= εὐέξαπτος, εὐερέθι-
στος), ἀγανακτητέον.

ἀγαπῶ (-άω)· (= στέργω (τινά), μετα-
χειρίζομαι μετὰ στοργῆς· ἐπιθυμῶ, ἐρῶ,
εὐχαριστοῦμαι εἰς κάτι, εἶμαι εὐχαριστη-
μένος)· (ἀττ. ἀγαπάζω)· (πρτ.) ἡγάπων,
(μέλλ.) ἀγαπήσω, (ἀόρ.) ἡγάπησα, (ὑ-
ποτ.) ἀγαπήσω, (πρκμ.) ἡγάπηκα, (ὑ-
περσ.) ἡγαπήκειν· (Παθ.) ἀγαπῶμαι, π ἡ-
γαπώμην, μ ἀγαπηθήσομαι, ἀ ἡγαπήθην,
(ὑποτ.) ἀγαπηθῶ, πρ ἡγαπήμην, ὑ ἡγαπή-
μην (μετχ.) ἡγαπημένος, -η, -ον, — ἀγά-
πημα (= τὸ ἀντικείμενον ἀγάπης), ἀγά-
πησις, ἀγάπη, ἀγαπητός, ἀγαπητέος, ἀγα-
πήνωρ (= ἀνδροπρεπής), ἀγαπησμός, ἀ-
γαπητικός (= φιλόστοργος), ἀγαπητρίς
(= ἀγαπητή, γυνὴ συνοικοῦσα μετὰ κλη-

ρικοῦ)· ἀ γ α π ὶ ὦ διαφέρει τοῦ φ ι λ ὦ,
καθ' ὅσον δὲν ὑπονοεῖ στοργὴν καὶ ἀγά-
πην, ἀλλὰ πάθος ἀγάπης· παρὰ ταῦτα
πολλάκις ταῦτα συγχέονται.

ἄγαρμπος· (= ἄκομπος) (ἀ· στερητικὸν
+γάρμπος> ἰταλ. garbo).

ἄγε, ἄγετε· (προστακτικὴ τοῦ ἄγω εἰς ἐ-
πιρρηματικὴν χρῆσιν, ἐνῶ σφύζεται ἡ ῥη-
ματικὴ αὐτοῦ σημασία), συνήθως συνετάσ-
σето κατ' ἀρχάς μετὰ προστακτικῆς ἢ ὑ-
ποτακτικῆς (= ἐμπρὸς λοιπόν, (πρβλ.) φέ-
ρε) πρὸς ἐπέκτασιν τῆς προσταγῆς ἢ προ-
τροπῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ κοινὸν ἔλ α*,
ὡς «ἀλλ' ἄγε, Πέρσαι, θυνόμεθα», «ἄγε-
τε λύσασθε», «ἄγε ἴωμεν», (= ἐλθέ, ἵνα
ἴωμεν), τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ νεοελλ.
«ἔλα κάθῃσαι», «ἔλατε νὰ καθήσωμεν»,
«ἔλα δά (= ἄγε δὴ)».

ἀγγελιαφόρος, (-ου), ὁ, ἡ· (ἐσφ. νεωτ.
ἀγγελιοφόρος).

ἀγγέλλω· (= φέρω ἀγγελίαν, ἀναγγέλ-
λω)· (πρτ.) ἡγγελλον, (μέλλ.) ἀγγελῶ,
(ἀόρ.) ἡγγεῖλα, (πρκμ.) ἡγγελκα, (ὑ-
περσ.) ἡγγέλκειν, (ὑποτ.) ἡγγέλλω, ἀ
ἀγγεῖλω, πρ ἡγγέλκω, ἡγγελκῶς ὦ· (εὐ.)
ἡ ἀγγέλλοιμι, ἀ ἡγγεῖλαιμι πρ ἡγγέλκοιμι
ἡγγελκῶς εἴην (προστ.) ἡ ἡγγελλε, ἀ ἡγ-
γελειον, πρ. ἡγγελκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἡ ἀγγέλ-
λειν, μ ἀγγελεῖν, ἀ ἡγγεῖλαι, πρ. ἡγγελκέ-
ναι· (μετχ.) ἡ ἀγγέλων, -ουσα, -ον, μ ἀγ-
γελῶν, -οῦσα, -οῦν, ἀ ἡγγεῖλας, -ασα, -αν,
πρ. ἡγγελκῶς, -κυῖα, -κός // ἀγγέλλομαι·
π ἡγγελλόμεν, μ ἀγγελθήσομαι, ἀγγελοῦ-
μαι, α ἡγγέλθην, ἡγγελάμην, πρ. ἡγγελ-
μαι, ὑ ἡγγελέμην· (ὑπ.) ἡ ἀγγέλλωμαι, ἀ
ἀγγελθῶ, ἀγγεῖλωμαι πρ ἡγγελέμενος ὦ·
(εὐ.) ἡ ἀγγελλοίμην, μ ἀγγελθῆσοίμην, ἀ
ἀγγελεθῆην, ἀγγελάμην, πρ. ἡγγελέμενος

εἶην· (προστ.) ἐ ἀγγέλλου, ἀ ἀγγέλλητι, ἀγγεῖλαι, πρ. ἡγγελο· (ἀπ.) ἐ ἀγγέλλεσθαι, μ ἀγγελλήσεσθαι, ἀ ἀγγελλήσθαι, ἀγγεῖλαι, πρ. ἡγγελλαι· (μετχ.) ἐ ἀγγελλόμενος, -η, -ον, μ ἀγγελλοσόμενος, -η, -ον, ἀ ἀγγελλείς, -θείσα, -θέν, ἀγγεῖλαμενος, -η, -ον, πρ. ἡγγελλέμενος, -μένη, -μένον· — ἀγγεῖλα, ἄγγελος, ἀγγελιαφόρος, ἀγγελικός, ἄγγελα.

ἀγείρω· (= συναθροίζω, συγκεντρώνω ἐπὶ τὸ αὐτό, συλλέγω)· (πρτ.) ἡγειρον, (μέλλ.) ἀγερώ, (ἀόρ.) ἡγείρα, (ὑποτ.) ἀγείρω, (πρkm.) ἀγήγερα, (ὑπερσ.) ἡγήγερκεν· (Μέσ.) ἀγείρομαι, (πρτ.) ἡγειρόμην, (μέλλ.) ἀγερούμαι, (ἀόρ.) ἡγειράμην, (ὑποτ.) ἀγείρωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡγέρθην, (ὑποτ.) ἀγερθῶ, (πρkm.) ἀγήγερμαι, (μετχ.) ἀγηγερίμενος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡγηγέρμην (φρ.) «ὄφρυσ εἰς ἔν ἀγείρω» (= συνοφρυοῦμαι)· — ἀγορά, ἄγυρις, (ποιητ.) παν-ἡγυρις, ὁμ-ἡγυρις, ἀγύρτης, ἀγυρμός, ἀγοραῖος, ἀγερμός (= συν-ἄθροισις).

ἀγενής, -ής, -ές· (παθητ. μὲν ὁ μὴ γεγεννημένος, ἐνεργ. ὁ μὴ γεννήσας, ὁ ἄτεκνος), ἐνῶ ἀγενής (= ὁ ἐκ ταπεινῆς καταγωγῆς) (νεωτ. ἀ-γενής), ἀντίθετον γενναῖος, εὐγενής· οὕτω καὶ ἀγέννητος (ἀ+γενέσθαι) (= ὁ μὴ γενόμενος), ἐνῶ ἀγέννητος (= ὁ μὴ γεννηθείς).

ἀγήρατος· (καὶ ὅχι ἀγήραστος), ὁ μὴ γηράσκων.

Ἀγησίπολις (-λίδος), ὁ Ἀγησίπολις τόν.

ἀγίζω· (= ἀγιάζω· καίω θῦμα πρὸς ἁγιασμόν)· (πρτ.) ἡγίζον, (μέλλ. ἀτ.) ἀγιῶ, (ἀόρ.) ἡγισα, (ὑποτ.) ἀγίσω, (τὸ ἀγίσαν)· (Μέσ.) ἀγίζομαι, π ἡγίζομην, μ ἀγισθή-

σομαι, ἀ ἡγίσθην, (ὑποτ.) ἀγισθῶ, πρ ἡγισμαι, (μετχ.) ἡγισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡγίσμην· — ἄγιος, ἀγιότης, ἀγιασμός, ἀγιστεία, ἀγιστεύω, ἀγιώδης, ἀγιώς.

ἀγιόκλημα, (-ατος), τό· κατὰ παρασχητισμὸν ἐκ τοῦ ἁγίος ὁρθότερον ἀγιόκλημα < αἰγόκλημα (caprifolium) >.

ἄγιος· (= ἄγνός, ἱερός), ἐνῶ ἄγιος (= ἀδύνατος τὰ μέλη).

ἀγκ·· ρίζα, ἀπὸ τῆς ὁποίας παράγονται λέξεις σημαίνουσαι κύρτωσιν ἢ καμπύλον τι, π.χ. ἀγκάλη, ἄγκυρα, ἀγκύλη, ἀγκών ἄγκιστρον κ.λπ.

ἀγκ·· (ποιητ. συγκεκομμένον ἀντὶ ἀνακ-) ἐν συνθέσει τῆς ἀ ν ἀ μετὰ λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ κ, ὡς ἀ γ κ-εῖσθαι > ἀνάκεισθαι.

ἀγκάζομαι· (ἀγκάς)· (= λαμβάνω εἰς τὰς ἀγκάλας μου· σηκώνω)· (πρτ.) ἡγκαζόμην, (μέλλ.) ἀγκάσομαι (ἀόρ.) ἡγκάσατο (Νόννος)· (φρ) «νεκρὸν ἀπὸ χθονὸς ἀγκάζοντο»· — ἀγκή (= ἀγκάλη); ἀγκάλη, ἀγκάς (= ἐν ἀγκάλαις), ἀγκών, ἀγκύλη, ἄγκυρα, (βλ. ἀγκαλίζομαι).

ἀγκαλίζομαι· (ἀποθ.)· (= ἀγκάζομαι) (= λαμβάνω εἰς τὰς ἀγκάλας)· (πρτ.) ἡγκαλιζόμην, (μέλλ.) ἀγκαλιούμαι, (ἀόρ.) ἡγκαλίσάμην, (ὑποτ.) ἀγκαλίσωμαι, (πρkm.) ἡγκάλισμαι, (μετχ.) ἡγκαλισμένος, -η, -ον· ἀγκαλιζόμενος (μετὰ σημασίας παθητ.)· — ἀγκαλῖς (= δέμα, ὅσον χωροῦν αἱ ἀγκάλαι) (βλ. ἀγκάζομαι).

ἀγκύλη, (-ης), ἡ· αἱ ἀγκύλαι εἶναι σημεῖον στίξεως ἐν εἶδει παρενθέσεως ἔχον εἰς τὰ ἄκρα ἀντὶ καμπύλων ὀρθὰς γωνίας [], ἐντὸς τῶν ὁποίων τίθενται λέξεις (ἢ γράμματα μιᾶς λέξεως) συγγραφέντων θεωρούμεναι ὡς νόθοι ἢ ἐσφαλμένοι ἢ ἄχρη-

στοι, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἐκβληθοῦν ἀπὸ τὸ κείμενον. Αἱ προσθήκαι εἰς τὸ κείμενον μεταξύ ὀξυγωνίων ἀγκυλῶν < > εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐπιγραφῶν τίθενται ταῦτα τὰ σύμβολα ἀντιστρόφως, διὰ τὰς προσθήκας [] καὶ διὰ τὰς ἀφαιρέσεις λέξεων < >. Σήμερον τίθενται ἐνίοτε ἀντὶ τῆς παρενθέσεως (). Αἱ ἀγκύλαι χρησιμοποιοῦνται σήμερον καὶ εἰς τὴν τυπογραφίαν, ἥτοι τίθεται ἀγκύλη ἀριστερὰ τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ τέλος τοῦ τυπογραφικοῦ στίχου καὶ τίθενται ἄνωθι καὶ δεξιᾷ τούτου πρὸς ἐξοικονόμησιν χώρου, [φ ο ρ ο ς],

π.χ. «ἦ τ ο ἀ ν ὑ π ὀ-ιδίως κατὰ πληθυντικὸν εἶναι τυπογραφικὰ σημεῖα [], ἐντὸς τῶν ὁποίων παρενθετικῶς τίθεται τμημα λόγου.

ἀγκυλῶ (-όω)· (= κυρτώνω· κάμπτω τὴν χεῖρα)· (πρτ.) ἡγκύλουν, (μέλλ.) ἀγκυλώσω, (ἀόρ.) ἡγκύλωσα, (ὑποτ.) ἀγκυλώσω, (πρkm.) ἡγκύλωμαι, (μετχ.) ἡγκυλωμένος, -η, -ον· (φρ.) «ὄνυχας ἡγκυλωμένος» (= μετ' ἀγκύλων ὄνυχων, ἥτοι ἐτοίμους τοὺς ὄνυχας πρὸς μάχην)· — ἀγκύλος.

ἀγκυνάρα, (-ας), ἡ· (καὶ ὅχι ἀγκινάρα)· ἡ κυνάρα.

ἄγκυρα, (-ας), ἡ· (= ἡ τοῦ πλοίου)· ἀγκύρα ἡ (παροξυτόνως) (= τὸ αἰδοῖον).

ἀγκυρίζω· (ἄγκυρα) (= ἀγκιστρώνω, καταβάλλω)· (πρτ.) ἡγκυρίζον, (μέλλ.) ἀγκυρίσω, (ἀτ.) ἀγκυρίω, (ἀόρ.) ἡγκύρισα, (ὑποτ.) ἀγκυρίσω.

ἀγκυροβολῶ (-έω)· (= ρίπτω ἄγκυραν (κν.) φουντάρω, ἐξασφαλίζω δι' ἀγκύρας)· (πρτ.) ἡγκυροβόλουν, (μέλλ.) ἀγκυροβόλησω, (ἀόρ.) ἡγκυροβόλησα, (ὑποτ.) ἀγ-

κυροβολήσω· (Παθ. πρkm.) ἡγκυροβόλημαι, (μετχ.) ἡγκυροβόλημένος, -η, -ον· — ἀγκυροβόλημα, ἀγκυροβόλιον (= ὄρμος (κν.) ἀραξόβολι), ἀγκυροβόλησις, ἀγκυροβολία, ἀγκυροβολικός, ἀγκυροβόλον· (φρ.) «ἀγκυροβολῶ δεῖπνῳ· ἀγκυροβόλα Φοίνικες τὰ δεῖπνα, ἃ παρεσκεύαζον τοῖς τελώναις ἐκτὸς τῶν λιμένων· ἔστι δὲ καὶ μισθός· ἐπρασσον γὰρ ἐν τοῖς λιμέσιν ἐνόρμιον καὶ ἐνλιμένιον» (Ἡσύχιος).

ἀγλαΐζω· (= δοξάζω, τιμῶ· καθιστῶ στιλπνὸν ἢ λαμπρὸν, λαμπρύνω, κοσμῶ)· (πρτ.) ἡγλαίζον, (μέλλ.) ἀγλαίω, (ἀόρ.) ἡγλαίσα, (ὑποτ.) ἀγλαίσω· (Παθ.) ἀγλαΐζομαι, (πρτ.) ἡγλαΐζομην, (μέλλ.) ἀγλαΐσθῶμαι, (ἀόρ.) ἡγλαΐσθην, (ὑποτ.) ἡγλαΐσθῶ, (πρkm.) ἡγλαΐσμαι, (μετχ.) ἡγλαΐσμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡγλαΐσμην· — ἀγλαός (= λαμπρός), ἀγλαϊσμός, ἀγλαΐσις, ἀγλαϊστός (= κεκοσμημένος), ἀγλαΐσμα, ἀγλαΐα (= λαμπρότης), (κύρ. ὄνομα) Ἀγλαΐα ἡ (βλ. ἀγάλλω).

ἀγνεύω· (= εἶμαι ἄγνός, καθάρος· ἐξαγνίζω, καθαιρῶ, καθαρίζω· φυλάττω ἑμαυτὸν ἀμόλυντον, καθαρὸν· θεωρῶ τι ὡς θρησκευτικὸν ζήτημα)· (πρτ.) ἡγνευον, (μέλλ.) ἀγνεύσω, (ἀόρ.) ἡγνευσα, (ὑποτ.) ἀγνεύσω, (πρkm.) ἡγνευκα, (ὑπερσ.) ἡγνεύκειν· — ἄγνός, ἄγνευμα, ἄγνότης, ἀγνεΐα, ἀγνευτικός.

ἀγνίζω· (= ἐξαγνίζω, κάμνω καθαρὸν, ἀποκαθαίρω· κατακαίω)· (πρτ.) ἡγνίζον, (μέλλ. ἀτ.) ἀγνίω, (ἀόρ.) ἡγνισα, (ὑποτ.) ἀγνίσω· (Παθ.) ἀγνίζομαι, (πρτ.) ἡγνίζομην, (μέλλ.) ἀγνισθῶμαι, (ἀόρ.) ἡγνισθην, (ὑποτ.) ἀγνισθῶ, (πρkm.) ἡγνισμαι, (μετχ.) ἡγνισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡγνισμην· (φρ.) «ἀγνίζω τὸν θανόντα»

(= καθαίρω τὸν νεκρὸν διὰ πυρός, ἵνα γίνῃ εὐνοϊκῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν κάτω θεῶν)· — ἄγνωσμα, ἀγνωστικός, ἀγνωσμός.

ἄγνωμι· (καὶ ἀγνύω) (= θραύω, συντρίβω) (παρ' ἄττ. πάντοτε συνθ. κατ-ἀγνωμι)· (μέλλ.) ἄξω, (ἀόρ.) ἔαξα, (ἐπικ. ἦξα), (ὑποτ.) ἄξω, (προστ.) ἄξον, (ἀπαρ.) ἄξαι, (μετχ.) ἄξας, -ασα, -αν, (Παθ.) ἄγνωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἐάχθην, (ἀόρ. β') ἐάγην, (ὑποτ.) ἀγῶ, (εὐκτ.) ἀγείην, (ἀπαρ.) ἀγῆναι, (μετχ.) ἀγείς, (πρκμ. α') ἔαγμα, (πρκμ. β') ἔαγα (= εἶμαι τεθλασμένος, συντετριμμένος), (ὑπερσ. α') ἐάγμην, (ὑπερσ. β') ἐάγην· — ἀγμός (= θραῦσμα ὁστοῦ, ῥήγμα κρημνοῦ), ἄγμα (= σύντριμμα), (ἀγκτῇ) > ἀκτῇ (= τόπος, ὅπου θραύονται τὰ κύματα), ('Ακ-τικῇ) > 'Ατ-τικῇ (πρότερον ἐκαλεῖτο 'Ακτῇ), ναυ-αγὸς κ.λ.π.

ἀγνώ (-έω)· (= δὲν γνωρίζω· (παθητ.) εἶμαι ἄγνωστος· σφάλλωμαι ἐξ ἀγνοίας, πλανῶμαι)· ἀγνῶν (= κατὰ λάθος)· (πρτ.) ἡγνόουν, (μέλλ.) ἀγνόησω, (ἀόρ.) ἡγνόησα, (ὑποτ.) ἀγνόησω, (πρκμ.) ἡγνόηκα, (ὑπερ.) ἡγνόηκιν· (Παθ.) ἀγνοοῦμαι, (πρτ.) ἡγνοοῦμην, (μέλλ. α') ἀγνοηθήσομαι (καὶ β') ἀγνοήσομαι, (ἀόρ.) ἡγνοήθην (ὑποτ.) ἀγνοηθῶ, (πρκμ.) ἡγνόημαι, (μετχ.) ἡγνοημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡγνοήμην· — ἀγνόημα, ἄγνοια, ἀγνοητικός, ἀγνοητέος, ἄγναος.

ἀγνωμονῶ (-έω)· (= εἶμαι ἀγνώμων, φέρομαι ἀχάριστος· φέρομαι ἀδίκως ἢ κακῶς)· (πρτ.) ἡγνωμόνουν, (μέλλ.) ἀγνωμονήσω, (ἀόρ.) ἡγνωμόνησα, (ὑποτ.) ἀγνωμονήσω, (πρκμ.) ἡγνωμόνηκα, (ὑπερσ.) ἡγνωμονήκιν· (Παθ.) ἀγνωμονοῦμαι (ὑπό τινος) (= προσβάλλομαι)· (παθ.

ἀόρ. α') ἡγνωμονήθην, (ὑποτ.) ἀγνωμονηθῶ· — ἀγνώμων, ἄγνωμόνως, ἀγνωμοσύνη.

ἀγωνία (-ίας), ἡ· (= ἡ ἀφορία)· ἀγωνία ἡ (= ἀγών, στενοχώρια).

ἀγονος, -ος, -ον· (παθητ.) ὁ ἀγέννητος· (ἐνεργ.) ὁ μὴ γόνιμος, ἄκαρπος.

ἀγοράζω (= συχνάζω εἰς τὴν ἀγοράν· καταλαμβάνω θέσιν εἰς τὴν ἀγοράν· φωνίζω, ἐμπορεύομαι)· (πρτ.) ἡγόραζον, (μέλλ.) ἀγοράσω, (ἀόρ.) ἡγόρασά, (ὑποτ.) ἀγοράσω, (πρκμ.) ἡγόρακα, (ὑπερσ.) ἡγοράκιν· (Μέσ.) ἀγοράζομαι, (πρτ.) ἡγοραζόμην, (μέλλ.) ἀγοράσομαι, (παθ. μέλλ.) ἀγορασθήσομαι, (ἀόρ.) ἡγορασάμην, (ὑποτ.) ἀγοράσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡγοράσθην, (ὑποτ.) ἀγορασθῶ, (πρκμ.) ἡγόρασμαι, (μετχ.) ἡγορασμένος, -μένη, -μένον, (ὑπερσ.) ἡγοράσμην· — ἀγόρασμα, ἀγοραστής, ἀγορασμός, ἀγοραστικός, ἀγόρασσις, ἀγορασιά.

-αγόρας· (ἰων. -αγῶρης, θηλ. -αγόρα) (ἀγείρω)· // ('Ορθογρ.)· Τὰ ἔχοντα ὡς β'. συνθ. -αγόρας πρωτόκλιτα σχηματίζουν τὴν γεν. εἰς -ου ἢ (δωρικῶς) εἰς -α, π.χ. Διαγόρας (-ου καὶ -α) ὁ, Εὐαγόρας, 'Αθηναγόρας, 'Αναξαγόρας, Θεμισταγόρας, Πρωταγόρας, Χρυσάγορας, Πυλαγόρας (καὶ Πυλαγόρος) κ.λ.π. [Τὰ σύνθετα πρέπει νὰ ἀκολουθοῦν κατὰ τὸ δυνατόν τὴν κλίσιν τοῦ β' συνθετικοῦ, π.χ. ἀγορά, (-ας), ἡ <'Αναξαγόρας (-α), ὁ, τέλος (-ους), τὸ > 'Αριστοτέλης, (-ους), ὁ, Θέμις (-ιδος), ἡ, > Ζηνόθεμις (-ιδος), ἡ].

ἀγορεύω (=δημιουργῶ)· [τὸ ῥῆμα τοῦτο εὐρίσκεται μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατακτικόν, τοὺς ἄλλους χρόνους παραλαμβάνει ἀπὸ ἄλλα συνώνυμα ῥήματα].

(πρτ.) ἡγόρευον, (μέλλ.) ἀγορεύσω, ἐρῶ, (ἀόρ.) ἡγόρευσα, εἶπον, (πρκμ.) εἶρηκα, (ὑπερσ.) εἰρήκιν· (ὑπ.) ἐ ἀγορεύω, ἂ ἀγορεύσω, εἶπω, πρ εἰρηκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀγορεύοιμι, μ ἀγορεύσοιμι, ἂ ἀγορεύσαιμι, εἴποιμι, πρ εἰρηκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀγόρευε, ἂ ἀγόρευσον, εἰπέ, πρ εἰρηκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀγορεύειν, μ ἀγορεύειν, ἂ ἀγορεύσαι, εἰπεῖν, πρ εἰρηκῶς· (μετχ.) ἐ ἀγορεύων, -ουσα, -ον, μ ἀγορεύων, -σουσα, -σον, ἂ ἀγορεύσας, -σασα, -σαν, εἰπών, -οῦσα, -όν, πρ εἰρηκῶς, -κυῖα, -κός·

// ἀγορεύομαι· π ἡγορευόμην, μ ἀγορεύομαι, ῥηθήσομαι, ἂ ἡγορευσάμην, ἡγορεύθην, ἐρρήθην, πρ εἶρημαι, ὕ εἰρήμην· (ὑπ.) ἐ ἀγορεύωμαι, ἂ ἀγορεύωμαι, ἀγορευθῶ, ῥηθῶ, πρ εἰρημένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἀγορευοίμην, μ ἀγορευοίμην, ῥηθιοίμην, ἂ ἀγορευοίμην, ἀγορευθείην, ῥηθείην, πρ εἰρημένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀγορεύου, ἂ ἀγορεύου, ἀγορευθήτω, ῥηθήτω, πρ εἰρησο· (ἀπ.) ἐ ἀγορεύεσθαι, μ ἀγορεύεσθαι, ῥηθήσεσθαι, ἂ ἀγορεύεσθαι, ἀγορευθῆναι, ῥηθῆναι, πρ εἰρησθαι· (μετχ.) ἐ ἀγορευμένος, -μένη, -μένον, μ ἀγορευσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ῥηθισόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἂ ἀγορευσάμενος, -αμένη, -άμενον, ἀγορευθείς, -θείσα, -θέν, ῥηθείς, -θείσα, -θέν, πρ. εἰρημένος, -μένη, -μένον· — ἀγόρευσις, ἀγορητής, ἀγορά, ἀγορητής, (-ύος), ἡ (= δεινότης ῥητορικῇ), προσ-αγόρευσις, προσαγόρευμα, προσαγορευτός, ἀναγόρευσις, ἀπαγόρευσις).

ἀγορητής, (-οῦ), ὁ· (= ὁ ῥήτωρ)· ἀγορητής, (-ύος), ἡ (= ἡ εὐγλωττία).

ἀγόρι τό· (ὀρθότ.) ἀγῶρι ἐκ τοῦ ἄ-ωρος· (ἀ-στερητ. + ὥρα).

ἀγορῶμαι (-άομαι)· (ἐπικόν) (= παρευ-

ρίσκομαι εἰς τὴν συνέλευσιν, ὁμιλῶ, δημηγορῶ, λαμβάνω μέρος εἰς τὴν συζήτησιν)· (πρτ.) ἡγορώμην, (β' ἐν. πρτ.) ἡγορῶ, (ἀπαρ.) ἀγορᾶσθαι, (ἀόρ. α' ποιητ.) ἀγορησάμην.

ἀγουρο- ('Ορθογρ.) α' συνθετικὸν λέξεων, τὸ ὅποιον δηλοῖ τὸ ἄωρον ἢ τὸ πρόωρον (τὴν πρωιμότητα), π.χ. ἀγουρόμηλο, ἀγουρόσυκο, ἀγουράπιδο, ἀγουροξυπνῶ, ἀγουροπρήσκομαι, ἀγουραριμάζω, ἀγουρογέννητος, ἀγουροκοφτα κ.λ.π.

-αγρα· ('Ορθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις δηλοῦσα νόσημα, ὡς ποδάγρα, χειράγρα· εἰς τὴν δημοτ. γενικῶς σημαίνει πάθος, νόσον, κακότητα, ἐλάττωμα, π.χ. ἀγαθός > ἀγαθάγρα (βλακεία), ἀγκῶνας > ἀγκωνάγρα (πόνος κατὰ τὸν ἀγκῶνα), ἀνάφαγος > ἀναφαγάγρα, ζαβός > ζαβάγρα, νύστα > νυστάγρα, τυφλός > τυφλάγρα κ.λ.π.

ἀγραμματικός, -ή, -όν· ὁ πρὸς τοὺς νόμους τῆς γραμματικῆς ἀσύμφωνος «ἀγραμματικῇ φράσει», ἡ μὴ ἀνταποκρινόμενη εἰς τοὺς νόμους τῆς γραμματικῆς.

ἀγραμματισμός, (-ου), ὁ· ἀδυναμία, διαταραχή, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς ὠρισμένα ἄτομα, ὅταν προφέρουν ἐν ἡ περισσότερα γράμματα λέξεως (τινος) ἢ ὅταν συνδέουν γραμματικῶς φράσεις.

ἀγράμματος, -ος (δημ.) -η, -ο(ν)· ὁ ὀλίγα γράμματα γνωρίζων ἢ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν μόρφωσιν ἔλαβεν ἢ ἔλαβεν μικρὰν τοιαύτην· ἀμαθής, ἀπαιδευτός· παρ' ἀρχαίοις καὶ ἄγραφος, ὁ μὴ γεγραμμένος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λ. ἐγγράμματος· «φωνῇ ἀγράμματος καὶ ἐγγράμματος» (Διογ. Λαέρ. 3. 107μ.).

ἀγραφία, (-ίας), ἡ· διαταραχή τῆς ἐν-
νοιολογικῆς ὀργανώσεως τοῦ γραπτοῦ λό-
γου, ἡ ὁποία συχνά συνυπάρχει μετ' ἀφα-
σίας*, ἀνωμαλία εἰδικῶν κέντρων τοῦ ἐγ-
κεφάλου, ἡ ὁποία ἐμποδίζει τόσον τὴν
γραπτὴν διατύπωσιν τῶν σκέψεων, ὅσον
καὶ τὴν ἐξ ἀντιγραφῆς καὶ καθ' ὑπαγόρευ-
σιν αὐτῶν. Ἡ ἀδυναμία αὕτη δὲν ὀφείλε-
ται εἰς παράλυσιν τῆς χειρὸς, διότι αὕτη ἡ
χεὶρ δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ οἰανδήποτε ἄλ-
λην χειρωνακτικὴν ἐργασίαν.

ἄγραφος, -ος (δημ.) -η, -ο(ν) (= ὁ μὴ
διατυπωθεὶς διὰ τῆς γραφῆς· (φρ) «ἄγρα-
φα λέγειν» (= ἐξ ὑπογυίου, προχειρῶς, ἄ-
νευ χειρογράφου ὁμιλεῖν).

ἀγριαίνω· (= ὀργίζομαι, γίνομαι ἄγριος,
ἐξερεθίζομαι, ἐξαγριόυμαι)· (πρτ.) ἡγριαί-
νον, (μέλλ.) ἀγριανῶ, (ἀόρ.) ἡγρίανα, (ὑ-
ποτ.) ἀγριάνω, τὸ ἀγριαίναν· (Μέσ.) ἀ-
γριαίνομαι, (πρτ.) ἡγριαινόμην, (μέλλ.) ἀ-
γριανθήσομαι — ἄγριος, ἀγρός, ἀγρότε-
ρος (= ἀγροδίαιτος), ἄγροικος (= ἀπαί-
δευτος, σκληρός,) ἐξαγριῶ, ἀγροικία, ἀ-
γροίκως.

ἀγριο· ('Ορθογρ.) α' συνθετικὸν λέξεων
δηλοῦν κυριολεκτικῶς ἢ μεταφορικῶς, α)
τὸ ἄγριον: ἀγριογούρουνο, ἀγριοπερίστερο
κ.λπ., β) τὸ ἰσχυρόν: ἀγριοβοριάς, ἀγριο-
κλαμα κ.λπ., γ) τὸ ἀκατέργαστον: ἀγριοτό-
μαρο κ.λπ., δ) τὸ ἀκαλλιέργητον: ἀγριο-
τοπος, ἀγριονόμι κ.λπ., ε) τὸ δύσκολον: ἀ-
γριοπέτρα, ἀγριοξύλον κ.λπ., στ) τὸ ἀτίθα-
σον: ἀγριοκάρισσο, ἀγριοβόαιδο, ἀγριομού-
λαρο κ.λπ., ζ) τὸ ἄσχημον: ἀγριογυναικα
κ.λπ., η) τὸ κακόν, θλιβερόν: ἀγριοσχάμ-
παρο κ.λπ., θ) τὸ ὑπερβολικόν: ἀγριοβάρ-
βαρος, ἀγριοπόνος, ἀγριομούστακος κ.λπ.,
ι) τὸ τραχύ: ἀγριοβουρτσα κ.λπ., ια) τὸ ὑ-

πέρτατον: ἀγριοκερατᾶς κ.λπ., ιβ) τὸ
δυσειδές: ἀγριομούτρο, ἀγριομούτσουνο
κ.λπ., ιγ) τὸ σκληρόν: ἀγριοκάρυδο κ.λπ.,
καὶ ιδ) τὸ μὴ ἐδωδιδμον: ἀγριοχόρταρο.

ἀγριῶ (-όω)· (= καθιστῶ τινα ἄγριον,
θηριώδη· ἐξοργίζω, ἐξαγριώνω, εἶμαι ἄ-
γριος, σκληρός)· (πρτ.) ἡγρίουν, (μέλλ.) ἀ-
γριώσω, (ἀόρ.) ἡγρίωσα· (Παθ.) ἀ-
γριόυμαι, (πρτ.) ἡγριόυμην, (ἀόρ.) ἡγριώ-
θην, (ὑποτ.) ἀγριωθῶ, (πρκμ.) ἡγριόυμαι,
(μετχ.) ἡγριωμένος, -η, -ον· (οἱ ἐνεργητι-
κοὶ χρόνοι παραλαμβάνονται κατὰ τὸ
πλεῖστον ἐκ τοῦ ἀγριαίνω*)· (φρ.) «ἡ-
γριωμένον πέλαγος» (= ἐξηγριωμένη,
τρικυμιώδης θάλασσα)· — ἄγριος, ἀγριό-
της (= ἀγρία κατάστασις τῶν ζώων)· ἀν-
τίθετον ἡμερότης.

ἀγροικίζομαι· (= φέρομαι ἀγροίκως,
σκληρῶς, ἀγενῶς, (κν.) χωριάτικα)·
(πρτ.) ἡγροικίζομην, (μέλλ.) ἀγροικιοῦ-
μαι, (ἀόρ.) ἡγροικησάμην, (ὑποτ.) ἀγροι-
κίσωμαι, (πρκμ.) ἡγροικίσμαι, (μετχ.) ἡ-
γροικισμένος, -η, -ον· — ἄγροικος, ἀγροι-
κικός, ἀγροικίρος, ἀγροικία, ἀγροικίς ἢ, ἀ-
γροικιστί.

ἄγροικος, -ος, -ον· (νεωτ. ἐσφαλμ. ἀ-
γροίκος) (= ὁ διατρίβων εἰς τοὺς ἀγρούς·
ἀπαίδευτος).

ἀγρυπνῶ (-έω)· (παρασύνθετον ἐκ τοῦ ἄ-
γρυπνος < ἄγρυ + ὕπνος (= ὁ τὸν ὕπνον
ἐπιζητῶν), κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ ἀγρός + ὕ-
πνος (= ὁ φύλαξ· ᾗτοι ὁ κοιμώμενος εἰς
τὸν ἀγρόν)· (= μένω ἄγρυπνος, εἶμαι ἐξ-
ὑπνος, δὲν κοιμῶμαι, (ἀντιθ.) καθεύδω·
(μεταφ.) φυλάττω, προσέχω)· (πρτ.) ἡ-
γρύπνουν, (μέλλ.) ἀγρυπνήσω, (ἀόρ.) ἡ-
γρύπνησα, (ὑποτ.) ἀγρυπνήσω, (πρκμ.) ἡ-
γρύπνηκα, (ὑπερσ.) ἡγρυπνήκειν — ἀγρυ-

πνία, ἀγρυπνητικός, ἄγρυπνος, ἀγρυπνη-
τέος.

ἀγριοίπαις, (-παιδος), ὁ· (= παῖς τῆς ἀ-
γυῖας, τοῦ δρόμου· ἀπαίδευτος)· λέξις νέα,
ἡ ὁποία ἐπλάσθη ἀπὸ φιλαρχαίους, κατ'
ἄλλους κατ' εὐφημισμὸν: ἀγριοίπαις, ἀγιο-
παῖδι (= ἄτακτος παῖς).

ἀγρχ· ποιητικὸν συντετμημένον ἀντὶ τοῦ
ἀναρχ- > ἀνχ- > ἀγρχ-, ὡς πρῶτον συνθετικὸν
ἀντὶ τῆς προθέσεως ἀ νὰ μετὰ λέξεων ἀπὸ
χ ἀρχομένων, π.χ. ἀναρχάζομαι > ἀγρχάζο-
μαι, ἀνα-χάλαω (-λῶ) > ἀγρχάλαω, ἀνα-
χάσκω > ἀγρχάσκω κ.λπ.

ἀγρχι· (= ἐγγύς, πλησίον), (τοπικὸν ἐπίρ-
ρημα) ἄγρχιον καὶ ἄσσον, ἄγρχιστον καὶ
ἄγρχιστα καὶ ἀγρχοτέρω, ἀγρχοτάτω καὶ
ἀγρχοτάτα.

Ἀγρχίσης, ὁ· Ἀγρχίσαι οἱ.

ἀγρχίστροφος ῥήτωρ· (= ὁ εἰσάγων λέξεις
ἢ σκέψεις αἰφνιδίως).

ἄγρχος, (-ους), τό· (= ἀγγεῖον, δοχεῖον)·
ἄγρχος τό (= φάραγξ, κοιλάς).

ἄγρχω· (= πείζω ἰσχυρῶς καὶ μάλιστα τὸν
λαίμῳ, πνίγω δι' ἀγρόνης, στραγγαλί-
ζω)· (πρτ.) ἡγρχον, (μέλλ.) ἄγξω, (ἀόρ.) ἡ-
γξα, (ὑποτ.) ἄγξω· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἄγ-
χομαι (= ἀπαρχονίζω ἐμαυτόν), (πρτ.) ἡ-
γχόμην, (μέλλ.) ἄγξομαι, (ἀόρ.) ἡγξά-
μην, (ὑποτ.) ἄγξωμαι — ἄγρχι, ἀγρχοῦ
(= πλησίον), ἀγρόνη, ἀγρχτήρ (= ἐργα-
λεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ῥάπτονται τραύμα-
τα), ἀγχεύω (= θλίβομαι), ἄγχνυμαι, ἄγχος
(= θλίψις), ἄγχθος, στηθάγχη, συνάγχη
(= συνάχη), κυνάγχη.

ἀγρώ· κατὰ κράσιν ἀντὶ τοῦ ἄ ἐγῶ (= τὰ ὁ-
ποῖα ἐγῶ).

ἄγω· (κυρίως ὁδηγῶ) «ἄγω τὸν κύνα»,
ἐνῶ φέρω* (= σηκώνω τι, κρατῶ) (πρτ.)

ἡγον, (μέλλ.) ἄξω, (ἀόρ.) ἡγάγον, (πρκμ.) ἡγα, ἀγήοχα, (ὑπερσ.) ἡχαιν, ἡ-
γιοχέιν· (ὑποτ.) ἐ ἄγω, ἀ ἀγάγω, πρ ἀ-
γιοχῶς ὦ, (εὐκτ.) ἐ ἄγοιμι, μ ἄξοιμι, ἀ ἀ-
γάγοιμι, πρ ἀγιοχῶς εἶην, (προστ.) ἐ ἄγε,
ἀ ἄγαγε, πρ ἀγιοχῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἄγειν,
μ ἄξειν, ἀ ἀγαγεῖν, πρ ἀγιοχέιναι· (μετχ.)
ἐ ἄγων, -ουσα, -ον, μ ἄξων, -ξουσα, -ξον,
ἀ ἀγαγών, -γοῦσα, -γόν, πρ ἀγιοχῶς,
-χῦια, -χός· // ἄγομαι· π ἡγόμην, μ
ἀχθήσομαι, ἄξομαι, ἀ ἡχθην, ἡγαγόμην,
πρ ἡγμαι, ὕ ἡγμην· (ὑποτ.) ἐ ἄγωμαι, ἀ
ἀχθῶ, ἀγάγωμαι, πρ ἡγμένος ὦ· (εὐ.) ἐ
ἀγοίμην, μ ἀχθησοίμην, ἄξοίμην, ἀ ἀ-
χθείην, ἀγαγοίμην, πρ ἡγμένος εἶην·
(προστ.) ἐ ἄγου, ἀ ἄχθητι, ἀγαγοῦ, πρ ἡ-
γμένος ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ ἄγεσθαι, μ ἀχθήσε-
σθαι, ἄξεσθαι, ἀ ἀχθῆναι, ἀγαγέσθαι, πρ
ἡχθαι· (μετχ.) ἐ ἀγόμενος, -μένη, -μενον,
μ ἀχθησόμενος, -μένη, -μενον, ἄξόμενος,
-μένη, -όμενον· ἀ ἀχθεῖς, -θεῖσα, -θέν,
ἀγαγόμενος, -μένη, -μενον· — ἀγαγός, ἀ-
γαγή, ἀγαγέως, ἀγῶγιμος, ἄγρυ, ἀγός,
ἀγυῖα (= ὁδός), ἀγών, ἄκτωρ (= ὁδη-
γός), ἀγαγαῖος, ἀγῶγιον, ἄγγμα, ὁδηγός,
πλοηγός, στρατηγός κ.λπ.

ἀγωνίζομαι· (κατὰ τοὺς δημοσίους ἀγῶ-
νας) (= ἀμιλλῶμαι περὶ βραβείου)· (ἐπὶ
τῆς σκηπῆς) (= ἀγωνίζομαι περὶ τοῦ βρα-
βείου)· μάχομαι· φιλονικῶ, συζητῶ ἐρι-
στικῶς· (ὡς δικανικὸς ὅρος) (= ὑπερασπί-
ζω δίχην)· κοπιᾶζω, προσπαθῶ· (πρτ.) ἡ-
γωνιζόμην, (μέλλ.) ἀγωνιόυμαι, (παθ.
ἀόρ. α') ἡγωνίσθην, (ὑποτ.) ἀγωνισθῶ,
(πρκμ.) ἡγωνίσμαι, (μετχ.) ἡγωνισμένος,
-η, -ον, (ὑπερσ.) ἡγωνίσμην — ἀγώνι-
σμα, ἀγώνισις, ἀγωνιστής, ἀγωνιστικός,
συναγωνιστής, διαγωνισμός, συναγωνι-

σμός.

ἀγώνισμα, (-ατος), τό· (Ῥητορ.) ἡ βᾶσις ἢ τὸ ἐπιχείρημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ὑπόθεσις τις.

ἀγωνιῶ (-άω)· (=εὐρίσκομαι εἰς ἀγωνίαν, ἀνησυχῶ, ἀγωνίζομαι, προσπαθῶ, παλαίω, ἀμιλλῶμαι μετὰ προθυμίας· εἶμαι ἀνήσυχος, τεθλιμμένος)· (πρτ.) ἡγωνίων, (μέλλ.) ἀγωνιάσω, (ἀόρ.) ἡγωνίασα, (ὑποτ.) ἀγωνιάσσω, (τὸ ἀγωνιάσαν), (πρξμ.) ἡγωνίασα, (ὑπερσ.) ἡγωνιάκειν· -ἀγωνία, ἀγωνιάζω, ἀγωνιάτης (=ἀνήσυχος).

ἀγωνοθετῶ (-έω)· (=συγκροτῶ ἀγῶνας, διευθύνω αὐτούς· «ἀγωνοθετῶ πόλεμον» (=διεγείρω πόλεμον)· προεδρεύω τῶν ἀγώνων)· (πρτ.) ἡγωνοθέτου, (μέλλ.) ἀγωνοθετήσω, (ἀόρ.) ἡγωνοθέτησα, (ὑποτ.) ἀγωνοθετήσω.

-άδα· (Ῥοθογορ.) κατάληξις παραγωγικῆ συνήθως τῆς δημοτικῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας καταλήξεως -ας, (-αδος) οὐσιαστικῶν μεταφερθείσης ἀπὸ τῆς αἰτίας. εἰς τὴν ὄνομα, ὡς ἡ ἀγελᾶς - τὴν ἀγελᾶδα > ἡ ἀγελᾶδα, (-δας), ἡ φορβάς - τὴν φορβάδα > ἡ φορβάδα > ἡ φορᾶδα κ.λπ. Αὕτη ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλα οὐσιαστικὰ παραγόμενα συνήθως ἐξ οὐσιαστ., ἐπιθέντων καὶ ἐπιρρ. καὶ σημαίνουσα, α) συγκεκριμένα οὐσιαστικά: ἡ ἀγελᾶς > ἀγελᾶδα, κοιλᾶς > κοιλᾶδα, ἀρνὶ > ἀρνᾶδα, πεδιάς > πεδιάδα, φορβάς > φορᾶδα ἢ, χάραμα > χαραμάδα, φίλαινα > φιλαινάδα, χαμαὶ > χαμάδα ἢ, β) ἀφηρημένα ἀριθμητικά: μονὰς > μονάδα, δεκάδα, χιλιάδα ἢ, γ) ιδιότητος ἢ καταστάσεως: ξερὸς > ξεράδα, φρόνιμος > φρονιμάδα, πικρὸς > πικράδα, ἥλιος > λιακάδα. **-άδα** (-ας)· (Ῥοθογορ.) κατάληξις παρα-

γωγικῆ ἐκ τῆς Ἑνετ. καταλήξεως *ada* (ἰταλ. -ata), *armada* > ἀρμάδα (-ας), ἢ, *romada* > πομάδα, (-ας), ἢ κ.λπ. Κατ' ἀναλογίαν ἐσχηματίσθησαν καὶ ἄλλα οὐσιαστικά ἀπὸ οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα δηλοῦν ἢ τὴν ὕλην, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται, ὡς βύσσινος > βυσσινάδα, λεμονάδα, πορτοκαλάδα, κ.λπ., ἢ τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου τελοῦνται, π.χ. ἄμαξα > ἀμαξάδα, καρρότσα > καρροτσάδα, σαποῦνι > σαπουνάδα.

-άδαινα· (Ῥοθογορ.) ἀνδρωνυμικὴ δημοτικὴ παραγωγικὴ κατάληξις ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ συζύγου ληφθεῖσα καὶ εἰς τὰς γυναῖκας ἀφορώσα, π.χ. (ἡ τοῦ γαλατᾶ σύζυγος) > γαλατᾶδαινα, (ἡ τοῦ ἀμαξᾶ) > ἀμαξᾶδαινα κ.λπ.

Κατ' ἀναλογίαν τούτων ἐτέθη ἡ αὐτὴ κατάληξις πρὸς δῆλωση τῆς συζύγου ἀνδρός, τοῦ ὁποίου τὸ κύριον ὄνομα λήγει εἰς -ας, π.χ. Κοσμάς > Κοσμάδαινα, Μηνᾶς > Μηνᾶδαινα κ.λπ., ἐνῶ Κώστας > Κώσταϊνα, Δῆμος > Δῆμαινα κ.λπ.

ἀδαμάντινος, -η, -ον· «ἀδαμαντίνῃ ἔκδοσις», ἔκδοσις βιβλίου εἰς ἐλάχιστον ὄγκον στοιχειοθετηθεῖσα διὰ λεπτοτάτων ἀδαμαντίνων τυπογραφικῶν χαρακτήρων (στοιχείων)· // «ἀδαμάντινοι χαρακτῆρες»· λεπτότατα τυπογραφικὰ στοιχεῖα τῶν τεσσάρων στιγμῶν.

ἀδάπανος, -ος, -ον (δημ.) -η, -ο· (παρθ.) ἀδαπάνωτερος.

ἀδάσουντος, -ος, -ον· «ἀδάσονται λέξεις», αἱ μὴ δεχόμεναι δασεῖν, π.χ. ἀγαπῶ, ἀκούω, ὀλίγον κ.λπ.

ἄδεια, (-ας), ἡ· (βλ. ποιητικός)· // «ποιητικὴ ἄδεια»· πολλοὶ ἀδέξιοι καὶ κακότεχνοι ποιηταὶ διὰ τὴν ὁμοιοκαταληκτικὴν τὸ ποίημά των, παραμορφώνουν

τὴν γλῶσσαν κατὰ διαφόρους τρόπους ἰσχυρίζονται ὅτι τοῦτο εἶναι «ποιητικὴ ἄδεια», λέγουσιν βασιλεὺς ἀντὶ βασιλεὺς, ἀγαπεῖ ἀντὶ ἀγαπᾶ, ἐρχέται ἀντὶ ἔρχεται κ.λπ., ἢ παρεμβάλλουσιν λέξεις περιττὰς ἢ δὲν τοποθετοῦν τὰς λέξεις συμφῶνως πρὸς τοὺς ἰσχύοντας συντακτικοὺς νόμους. Τοῦτο εἶναι ἀπαράδεκτον καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ ποιηταί. Τὸ ποίημα εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ ὅρια, τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύει ἡ λογικὴ.

ἀδελτιογράφος, -ος, -ον· ὁ μὴ ἀποδελτιωθείς· ὁ μὴ ἐγγεγραμμένος εἰς δελτίον· «βιβλίον ἀδελτιογράφου».

ἀδελφίζω· (=κάμνω τινὰ θετὸν ἀδελφόν, καλῶ τινὰ ἀδελφόν· (παθ.) εἶμαι πολὺ ὁμοιος)· (πρτ.) ἡδελφίζω, (μέλλ.) ἀδελφιώ, (ἀόρ.) ἡδελφισα, (ὑποτ.) ἀδελφίσω· -ἀδελφός < (ἀ ἀδελφιστικὸν καὶ δελφὺς = κοιλία)· (φρ.) «ἀδελφοὶ οἱ ἐκ τῆς αὐτῆς δελφύος γεγονότες, δελφὺς γὰρ ἡ μήτρα» (Ἡσυχίος).

ἀδελφοποιητός, (-οῦ), ὁ· (ὀρθότ. ἀδελφοποίητος).

-ᾶδες, (-ᾶδων)· (Ῥοθογορ.) ἡ κατάληξις τοῦ πληθ. ἀριθμοῦ τῆς δημοτ. εἰς -ᾶδες τῶν εἰς -ας ἢ -ης, ἐὰν μὲν εἶναι ἀρσενικῶν ὀνομάτων, προπερισπᾶται, π.χ. (-ᾶς) ὁ ἀγᾶς > οἱ ἀγᾶδες, ὁ παπᾶς > οἱ παπᾶδες, φωμᾶδες· (-ης) ῥάφτης > οἱ ῥαφᾶδες, διαλαλητής > διαλαλητᾶδες, ἐὰν δὲ θηλυκῶν εἰς -α ἢ -η παροξύνονται κατὰ τὰ κανονικὰ τῆς ἀρχ. τριτόκλιτα: (αἱ λαμπᾶδες, αἱ μυριάδες), π.χ. κυρά > κυράδες οἱ, βροχή > βροχᾶδες οἱ, νύφη > νυφᾶδες οἱ. **ἀδημονῶ** (-έω)· (=εἶμαι εἰς ἀδημονίαν,

ψυχικὴν στενοχωρίαν· ἀμηχανῶ· λυποῦμαι καθ' ὑπερβολὴν, εἶμαι εἰς ἀγωνίαν)· (πρτ.) ἡδημόνου, (μέλλ.) ἀδημονήσω, (ἀόρ.) ἡδημόνησα, (ὑποτ.) ἀδημονήσω· (φρ.) «ἀδημονεῖν κυρίως ἐστὶ τὸ ἀπορεῖν καὶ ἀμηχανεῖν» (Βεχκ. Ἀνέκδ.)· -ἀδήμων, ἀδημονία, ἀδημοσύνη.

ἀδὴν ἢ ἀδὴν, (-ένος), ὁ, ἡ· (ὀρθότ. μετὰ δασείας).

-άδης, -δης, -ιάδης, -ίδης, (-είδης, -οίδης)· //(Ῥοθογορ.) καταλήξεις πατρωνυμικῶν ἢ μητρωνυμικῶν, τὰ ὁποῖα σημαίνουν υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ ἀπόγονον ἢ δηλοῦν στενοτάτην σχέσιν πρὸς ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸ πρωτότυπον ὄνομα πατρός ἢ μητρὸς ἢ προγόνου τινός· α) -άδης (θηλ. -άς) κατάληξις προστιθεμένη εἰς θέματα πρωτοκλίτων, π.χ. (Αἰνείας) Αἰνείαδης ὁ, θηλ. Αἰνείας ἡ, β) -άδης (θηλ. -άς) προστιθεμένη εἰς θέματα τῶν εἰς -ιος δευτεροκλίτων, π.χ. (Θέστιος) Θεστιάδης ὁ, θηλ. Θεστιᾶς ἡ, γ) -ιάδης προστιθεμένη εἰς θέματα τριτοκλίτων ἔχοντα φωνήεν μακρὸν πρὸ τοῦ χαρακτήρος, π.χ. Τελαμών, (-ῶνος), ὁ > Τελαμωνιάδης ὁ, Φέρης, (-ρητος), ὁ > Φερετιάδης ὁ, θηλ. Φερετιάς ἡ, δ) -ίδης, (θηλ. -ίς) προστιθεμένη εἰς θέματα δευτεροκλίτων πλην τῶν εἰς -ιος (περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω) καὶ εἰς θέματα τριτοκλίτων, π.χ. Τάνταλος > Τανταλίδης ὁ, θηλ. Τανταλῖς, (-ίδος), ἡ, Πηλεὺς, (-έως), ὁ > Πηλείδης ὁ, Πέλοψ > Πελοπίδης, Ἀτρεὺς, (-έως), ὁ > Ἀτρείδης κ.λπ. Τὸ καὶ ο τοῦ θέματος μετὰ τοῦ -ι τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως -ίδης συναιρεῖται εἰς -ει ἢ -οι, π.χ. (Πηλῆως) > Πηλειδης, Πάνθος > Πανθοίδης. Τὰ εἰς -δης καὶ -ίδης σημαί-

νουν πρὸς τούτοις, α) φυλήν, π.χ. Ἀκαμαντ-ίδης, β) δῆμον, π.χ. Βουτάδαι, Δαιδαλίδαι, ἢ εἶναι, α) ἀνδρωναυμικά, π.χ. Σιμωνίδης, Λεωτυχίδης κ.λπ., β) ἔθνικα ἐξ οἰκιστῶν ἢ βασιλέων, π.χ. Κεχροπίδαι, Κοδρίδαι, Θησείδαι, Ἐρεχθείδαι (οἱ Ἀθηναῖοι). Πρβλ. τὰ νεώτερα: Γεώργιος > Γεωργιάδης, Γρηγόριος > Γρηγοριάδης, Δημήτριος > Δημητριάδης κ.λπ. // τὰ εἰς -άδης ἔχουν τὸ α βραχύ: Πασαργάδαι, Ζωσιμάδαι, (-ών), οἱ, [ἐνῶ Ζωσιμάδες, -μάδων οἱ], Ἰφιστιάδαι, Ἀλευάδαι, Ἡλιάδαι, (Πυλάδης, Στρεψιάδης), Ἀγχισιάδαι, Ἀσκληπιάδαι.

-άδι, -άδιον· παραγωγικὴ κατάληξις προελθούσα ἀπὸ τὰ εἰς -άδιον ὑποκοριστικά, τὰ ὅποια ἀπώλεσαν εἰς τὴν δημ. τὴν ὑποκοριστικὴν αὐτῶν σημασίαν, π.χ. λιβάδιον > λιβάδι, πηγάδιον > πηγάδι, ὑφάδιον > ὑφάδι; σπηλάδιον <(σπήλαιον), ἐλάδιον > (ἐ)λάδι καὶ (ἐ)λάδι, σημάδιον > σημάδι. Ἐκ τούτων ἡ κατάληξις ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ ἄλλων οὐσιαστικῶν παραγομένων ἐξ ἐπιθέτων, π.χ. ἄσπρος > ἀσπράδι, κόκκινος > κοκκινάδι, γλυκὺς > γλυκάδι, ἔρημος > ρημάδι, μαῦρος > μαυράδι κ.λπ. // τὰ εἰς -άδιον ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. πηγάδιον > πηγάδι (= μικρὰ πηγὴ), παρφυάδιον, λιβάδιον, παλλάδιον, σημάδιον, ἐνῶ σπηλάδιον, ἐλάδιον.

-αδιά· (Ὁρθογρ.) κατάληξις θηλ. οὐσ. ἐξ οὐσ. εἰς -ας· (παπᾶς) - ἡ παπαδιά, (μουσαμᾶς) - μουσαμαδιά, χουρμαδιά, κουβαδιά κ.λπ.

ἀδιαβίβαστος, -ος, -ον· (παρὰ γραμματικοῖς) ἀμετάβατος*.

ἀδιάκριτος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· (παρθ.) ἀδιακρίτως.

ἀδιάνθιστος, -η, -ον· (μετφ. ἐπὶ λόγου) ὁ ἄχαρις, σύνθησις· (φρ.) «τὸ ὕφος εἶναι ἐντελὲς ἀδιάνθιστον, ξηρόν»· «ἀγόρευσις ἀδιάνθιστος».

ἀδιάπτωτος, -ος, -ον καὶ ἀδιαπτωσία, (-ίας), ἡ· (ἐπὶ συγγραφέων) «τὸ ὕφος τοῦ εἶναι ἀδιάπτωτον», (ἦτοι ἄμεμπτον, τέλειον)· «ἡ ἀδιαπτωσία», τὸ τέλειον ὕφος.

ἀδιάστολος, -ος, -ον· (= ὁ μὴ κεχωρισμένος)· //(Γραμμ.) ἡ ἀπαρέμφατος ἔγκλισις (πρβλ. παρέμβασις).

ἀδιαφιλονίκητος, -ος, -ον (δημ.) -η, -ο· (τὸ νι διὰ τοῦ ι).

ἀδιάφορος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· (Μετρ.) «ἀδιάφορος συλλαβή», ἡ κοινή, ἦτοι ἐκείνη ἡ ὅποια ἄλλοτε λαμβάνεται ὡς βραχεῖα καὶ ἄλλοτε ὡς μακρά· //(Λογ.) «ἀδιάφορα»· εἶναι τὰ «ἀτομικά» καθ' ἕκαστον ἀντικείμενα, καθ' ὅσον δὲν ἔχουν τὴν λογικὴν, ἦτοι εἰδοποιὸν* διαφορὰν· (φρ.) «ἀδιάφορα ὦν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος» (Ἀριστοτέλης).

ἀδιευκρίνητος, -ος, -ον· (τὸ νη διὰ τοῦ η).

-αδικο· (Ὁρθογρ.) κατάληξις οὐσ. τὰ ὁποῖα σημαίνουν κατάστημα, ὡς γαλατάδικο, σαπουν-άδικο, ράφτ-άδικο, παπλωματ-άδικο κ.λπ.

ἀδικῶ (-έω)· (= διαπράττω ἄδικον· (ἀμτβ.) εἶμαι ἄδικος· ἀμαρτάνω· βλάπτω)· (πρτ.) ἡδίκουν, (μέλλ.) ἀδικήσω, (ἀόρ.) ἡδίκησα, (ὑποτ.) ἀδικήσω, (πρkm.) ἡδίκηκα, (ὑπερσ.) ἡδίκηκην· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀδικοῦμαι, (πρτ.) ἡδικούμην, (μεσ. μέλλ.) ἀδικήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἡδικήθην, (ὑποτ.) ἀδικηθῶ, (πρkm.) ἡδικήμαι, (ὑπερσ.) ἡδικήμην· — ἀδικῶ, ἀδίκημα, ἀδί-

κησις, ἀδικία, ἀδικητής.

-άδο· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις τοπωνυμίων τῆς δημοτ., ἡ ὅποια προήλθεν ἀπὸ τὴν γενικὴν δηλοῦσα τὸν κτήτορα περιοχῆς καὶ ἡ ὅποια προήλθεν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ οἰκογενειακῶν ὀνομάτων, π.χ. (τὰ χωράφια) τῶ(ν) Μαχαιράδω(ν), τῶ(ν) Φαλατάδω(ν) >, Μαχαιράδο τό, Φαλατάδο τό, Τσουκαλάδο τό. Καὶ ταῦτα μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ (ν) καὶ διὰ τὸ ὁμόηχον πρὸς τὰ οὐδέτερα τοῦ ἐνικοῦ ἐνεκά συγγύσεων πρὸς αὐτὸ ἐγράφθησαν Μαχαιράδω(ν) > τὸ Μαχαιράδο κ.λπ.

ἀδόκιμος, -ος, -ον· ὁ μὴ παραδεδεγμένος «ἀδόκιμος συγγράφεύς», ὁ ἄσημος, ὁ μὴ ἄξιος προσοχῆς, ὡς ἐκ τούτου ὁ μὴ ἀναγινωσκόμενος, ὁ μὴ κλασσικός, ὁ μὴ τῶν ἐνδόξων χρόνων· «ἀδόκιμος λέξις», ἡ μὴ ἀπαντῶσα εἰς τοὺς κλασσικοὺς (ἐγκρίτους) συγγραφεῖς.

ἀδολεσχής καὶ ἀδόλεσχος, (-ου), ὁ· (= φλύαρος· λεπτός εἰς τὸ σκέπτεσθαι).

ἀδοξῶ (-έω)· (= εἶμαι ἄδοξος, ἔχω κακὴν φήμην· (μτβ.) περιφρονῶ τινα, δὲν ἐκτιμῶ, δὲν θεωρῶ ἄξιον τιμῆς)· (πρτ.) ἡδόξουν, (μέλλ.) ἀδοξήσω, (ἀόρ.) ἡδόξησα, (ὑποτ.) ἀδοξήσω· (Παθ.) ἀδοξοῦμαι· — ἀδοξία, ἀδόξημα, ἄδοξος (ἀντιθ. ἔνδοξος).

ἄδος, (-ους), τό· (= κόρος, ἀηδία)· ἄδος τό (= ψήφισμα)· ἄδος (δωρικ.) ἀντὶ ἡδος (= ἡδονή).

-άδος ὁ, -άδα ἡ, -άδο τό· (Ὁρθ.) παραγωγικαὶ κατάληξεις τῆς δημοτικῆς ἐκ τῆς ἐνετικῆς καταλήξεως -ado, -ada, -ado τῆς παθητ. μετχ. τῶν ῥ. τῆς α' συζυγίας, ὡς lustrado, annullado, ἡ ὅποια προήλθεν

ἐκ τῆς ἰταλ. μετχ. -ato, -ata, -ato (πρβλ. -άτος). Αἱ λέξεις αἱ φέρουσαι ταύτας τὰς καταλήξεις, ὡς καὶ τὰ τοπωνύμια παροξύνονται, π.χ. ὁ κουνιάδος, (ἐνετ.) cognado <(ἰταλ.) cognato (= γυναικᾶ-δελφος), ἡ βαρκάδα, (βενετ.) barca da, τὸ στιφάδο (βενετ.) stufado <(λατ.) *extufare <(ἐλλ.) τυφός (= ἀτμός)· ὁ Σκλαβιάδος, ἡ Μανολάδα, τὸ Μαχαιράδο.

-αδούρα καὶ -δούρα· (δημοτ.) (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις οὐσιαστικῶν πρὸς σχηματισμὸν ἄλλων δηλωτικῶν πλησμονῆς ἢ σωρείας ἢ ἀπλῶς μεγεθυντικῶν ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν μεγεθυντικὴν κατάληξιν τῆς (κν.) -ωνα, π.χ. μαλλί > μαλλιαδούρα (ἀφθονία μαλλίων κεφαλῆς), σκουπιτίδι > σκουπιτιδούρα (σωρὸς σκουπιδιῶν), σπιταδούρα (ἡ σπιταρώννα), καπελλαδούρα μεγεθ. τοῦ καπέλλου ἢ τοῦ καπελλάδα, ἦτοι χαιρετισμὸς διὰ πῖλου κ.λπ.

-αδοῦς, -αδῆ· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις συγγενικῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὰ πατρωνυμικά*, π.χ. ἀνεψιαδοῦς, (-οῦ), ὁ (= υἱὸς τοῦ ἐξαδέλφου ἢ τῆς ἐξαδέλφης (ἄλλως μικρανεψιός), θηλ. ἀνεψιαδῆ (-έα), ἡ (τὸ θηλυκὸν τοῦ ἀνεψιαδοῦς) (= θυγάτηρ τοῦ ἐξαδέλφου ἢ τῆς ἐξαδέλφης (ἄλλως μικρανεψιά)· (φρ.) «τὴν ἀναγκαιοτάτην συγγενεῖαν ἔχομεν, ὅντες ἀνεψιαδοὶ ἐκείνων» (Φερεκράτης).

Ἀδραμύτειον (καὶ Ἀδραμύττειον), (-ου), τό· Ἀδραμυτηνός, -τηνή.

Ἀδριανούπολις, (-εως), ἡ· Ἀδριανοπολίτης, (-ου), ὁ.

ἀδρύνω· (= καθιστῶ τινα ἦ τι ὥριμον, ἀδρόν, ὠριμάζω, πεπαίνω· (παθ.) (ἐπὶ

καρπῶν ἢ σιτηρῶν) γίνονται ὥριμος, ὥριμάζω), τὸ ἀδρῦνον· (πρτ.) ἡδρυνον, (ἀόρ.) ἡδρυνα, (ὑποτ.) ἀδρύνω, τὸ ἀδρύναν· (Παθ.) ἀδρύνομαι· — ἀδρός, ἀδρυνσις (= ὥριμάνσις), ἀδρυντικός.

ἀδύνατος, -ος, -ον· (παρθ.) ἀδυνατώτερος, ἀδυνατώτατος, -η, -ον.

ἀδυνατώ, (-έω)· (= δὲν ἔχω δύναμιν, δὲν δύναμαι· (μετὰ ἀπαρ.) εἶμαι ἀνίκανος νᾶ...· (ἐπὶ πραγμάτων) εἶναι τι ἀδύνατον)· (πρτ.) ἡδυνατόουν, (μέλλ.) ἀδυνατήσω, (ἀόρ.) ἡδυνατήσα, (ὑποτ.) ἀδυνατήσω· — ἀδύνατος, ἀδύναμος, ἀδυναμία, ἀδυνατία, ἀδυνασία.

ἄδω· (= φάλλω), (ποιητ.) ἀείδω· (πρτ.) ἡδων, (μέλλ.) ἄσομαι, (ἀόρ.) ἦσα, (πρkm.) ἄσας ἔχω, ἦκα, (ὑπερσ.) ἄσας εἶχον, ἦκειν· (ὑποτ.) ἐ ἄδω, ἄ ἄσω, πρ ἄσας ἔχω· (εὐ.) ἐ ἄδοιμι μ ἄσοίμην, ἄ ἄσαιμι, πρ ἄσας ἔχοιμι, (προστ.) ἐ ἄδε, ἄ ἄσον, πρ ἄσας ἔγε· (ἀπ.) ἐ ἄδειν, μ ἄσασθαι, ἄ ἄσαι, πρ ἡκέναι· (μετχ.) ἐ ἄδων, -ουσα, -ον, μ ἄσόμενος, -νη, -νον, ἄ ἄσας, ἄσασα, ἄσαν, πρ ἄσας ἔχων, ἄσασα ἔχουσα, ἄσαν ἔχον· // ἄσομαι· π ἡσόμην, μ ἄσθήσομαι, ἄ ἡσθην, πρ ἡσμαι, ὕ ἡσμην· (ὑπ.) ἐ ἄδωμαι, ἄ ἄσθῶ, πρ ἡσμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἄδοίμην, μ ἄσθησοίμην, ἄ ἄσθῆιν, πρ ἡσμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἄδου, πρ ἡσμένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἄδασθαι, μ ἄσθησασθαι, ἄ ἄσθῆναι, πρ ἡσμένον εἶναι· (μετχ.) ἐ ἄδόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἄσθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἄ ἄσθεις, -σθείσα, -σθέν, πρ ἡσμένος, -μένη, -μένον· — ἄσμα, ὦδή, ὦδεον, ἀοιδός, ἀοιδίμος, ἀηδών, αὐδᾶ, ἐπωδός, συνωδός, συνωδία, τραγωδία, χορωδία, ἐπωδή.

ἀδώνειος, -ος, -ον· (σπάνιος τύπος τοῦ

Ἄδωνις)· ὁ εἰς τὸν Ἄδωνιν ἀνήκων «τὸ ἀδώνιον» (καὶ κατὰ Σοῦδαν «ἀδώνειον μέτρον»)· // (Μετρ.) στίχος τῆς ἀρχ. ποιήσεως ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ δακτυλικοῦ κώλου (-υυ-·)· ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ ὧδην τῆς Σαπφούς, ἡ ὁποία κατέληγεν διὰ τοῦ στίχου «ὦ τὸν Ἄδωνιν»· εἰς τοὺς Ἑλλήνας ἦτο ἐν χρήσει μόνον ὡς ρυθμικὴ κατακλείς στροφῶν καὶ μάλιστα τῆς λεγομένης «σ α π φ ι κ ῆ ς σ τ ρ ο φ ῆ ς».

ἀεί· (= πάντοτε)· // (Συντ.) μετὰ μετοχῆς ἢ μετ' ἀναφορικῶν προτάσεων μετὰ τοῦ ἄν (= ἐκάστοτε), π.χ. «οἱ ἀεὶ παρόντες» (Πλάτων)· «ὅς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν» (Πλάτων).

-ἀεί· (Ὁρθογρ.) κατάληξις γ' ἐν περιπωμένων ῥημάτων ἀντὶ ᾧ, π.χ. κτυπάει, γελ-ἀεί, ἀγαπ-ἀεί, πηδ-ἀεί κ.λπ.

ἀει· α' συνθετικὸν ἐπιθέτων, π.χ. ἀεικίνητος, ἀει-θαλής, ἀει-μνηστος, ἀει-πάρθενος κ.λπ.

ἀείδω· (ἰων. καὶ ποιητικόν)· (= φάλλω, ἄδω, διηγοῦμαι φάλλον, ἐπαινῶ· (παθ. ἐπὶ ἄσματων) φάλλομαι, ἄδομαι, ἀντηγῶ ἐκ τῶν ἄσμάτων)· (πρτ.) ἡειδον, (ἐπικ. ἄειδον), (μέλλ.) ἀείσομαι, (ἀόρ. α') ἦισα, (ἐπικ. ἄεισα)· (Παθ.) ἀείδομαι, (πρτ. ποιητ.) ἀείδετο, (ἀόρ.) ἦσθην, (πρkm.) ἦσμαι· — ἀοιδός, ἀοιδίμος (= ἄξιος ὦδης), ἀοιδῆ, ἀοιδικός, ἀοιδιά, ἀοιδοσύνη.

ἀένναος, -ος, -ον· ἀενάωτερος, -α, -ον· (ἀένναος διὰ δύο νν, λάθος εἰσαχθέν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν).

ἀέξω· (ποιητ. καὶ ἰων. τοῦ αἰῶ)· (= αὐξάνω, προάγω· ἰσχυροποιῶ· εὐρύνω· μεταλύνω διὰ τῶν ἔργων, ὑφῶ, δοξάζω· (Παθ.) γίνομαι μέγας· αὐξάνομαι)· (μέλλ.) ἀεξήσω, (ἀόρ.) ἀέξισα, (μέσ.

μέλλ.) ἀεξήσομαι, (παθ. πρkm.) ἡέξημαι. **ἄεργος, -ος, -ον·** (ὀρθότ. ἀεργός, -ός, -όν· (= ἀργός, ὀκνηρός, ὁ μὴ ἐργαζόμενός τι), σήμερον ἀνεργος (= ὁ μὴ εὐρίσκων ἐργασίαν), ἐνῶ ἄεργος (= ὁ ὀκνηρός, (κν.) τεμπέλης).

ἀερίζω, ἀεροβατῶ, ἀεροδρομῶ· (πρτ.) ἡέριζον, (πρτ.) ἡεροβάτουν κ.λπ.

ἀεροπλάνον, (-ου), τό· (ἐκ τοῦ γαλλ. aéroplane λέξεως συνθέντος ἐκ τοῦ ἑλλ. ἀερο(ἀήρ) + (γαλλ.) planer> (λατιν.) planus), ἦτοι τὸ ἔχον τὰ πτερὰ ἀναπεπταμένα (κν. πλανέ), (πρβλ.) τὸ πλάνο, (γαλλ.) plan <(λατιν.) planus (= ἐπίπεδον).

ἄζαίνω ἢ ἄζάνω ἢ ἄζω· (= ξηραίνω, καταξηραίνω, φρύγω)· <ἄζα (= καῦμα, ξηρότης, θερμότης)· (Παθ.) ἄζομαι (= ξηραίνομαι)· (φρ.) «ἡ μὲν (αἰγίριος) τ' ἄζομένη κεῖται ποταμοῖο παρ' ὄχθας» (Ὀμηρος), ἄλλο τὸ ἄζομαι (= σέβομαι, φοβοῦμαι, διστάζω), ὡς καὶ ἄζω (= κράζω ἄ, στενάζω, ἐκπνέω ἀφθόνως).

-αζε· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αζε ἐπιρρήματα ἔχουν τὸ α βραχὺ καὶ σημαίνουν τὴν εἰς τόπον κίνησιν, π.χ. θύραζε, Θήβαζε, ἔραζε, (= κατὰ γῆς, εἰς τὸ ἔδαφος) πλὴν τοῦ χαμαῖζε (ἔχον τὸ α μακρόν).

-άζω· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις ῥημάτων, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐξ ὀνομάτων ἢ ἐκ ῥημάτων καὶ ἡ ὁποία ἔχει τὸ α βραχὺ, π.χ. ὄνομα>ὀνομάζω, ὀνομάζον τό, φωνή> φωνάζω, φωνάζον τό, πλατεῖα>πλατειάζω (πλατειασμός), στενάζω, βράζω, στάζω, σφάζω, βάζω κ.λπ.· ἔχουν τὸ α μακρόν, τὸ κράζω (τὸ κρᾶζον), τὸ κρᾶξαν καὶ τὰ ποιητικὰ πτάζω (πτήσσω), (τὸ πτάζον), πλάζω (πλήσσω), (τὸ πλάζον), ὡς καὶ ἐπιπλάζω, προσπλάζω, καὶ

τὰ διὰ διφθόγγου καταχρηστικῆς (α) γραφόμενα: σφαδάζω (<σφαδαῖζω), (τὸ σφαδάζον), ματάζω (<ματαῖζω) (= ματαιοφρονῶ), (τὸ ματαῖζον), τεράζω (<τεραῖζω) (= ἐρμηνεύω τὰ τέρατα, ἦτοι τὰ σημεῖα), ὡς καὶ τὸ ἀγοράζω, ὅταν σημαίνει διατρέβω, παραμένω εἰς τὴν ἀγοράν (τὸ ἀγοράζον), (βλ. -ίζω).

ἄζω, (μέσ.) ἄζομαι· (ἀποθετικόν) (= φοβοῦμαι, σέβομαι)· (πρτ.) ἡζόμην· (φρ.) «οὐχ ἄζομαι θανεῖν» (= δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατον) (Εὐριπίδης)· — ἄγιος, ἀγνός, ἀγίζω, ἀγνίζω, ἀγιότης κ.λπ.

ἄζωτον, (-ου), τό (βλ. α, Α).

-α, -η· κατάληξις οὐσιαστικῶν πρωτοκλίτων, π.χ. Αἴτνα, (-ας) (καὶ -ης), ἡ καὶ Αἴτνη, (-ης), ἡ, ἄκρα, (-ας) καὶ ἄκρη, (-ης), πτέρνα, (-ης) καὶ πτέρνη, (-ης), (δημ. φτέρνα ἡ), ζεύγλα καὶ ζεύγλη (= ὁ λῶρος ὁ συνέχων τὸν ζυγὸν μετὰ τοῦ ζώου)· (φρ.) «τὸ ζευγλα εὗρεθὲν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ ποιητικὴν ἐξουσίαν συνέστευε τὸ η εἰς α», οὕτω καὶ πρύμνα καὶ (ἰων. καὶ ἐπικ.) πρύμνη, χλαῖνα καὶ χλαῖνη.

ἄη- (ὀρθοτ. ἄη)· (Ὁρθογρ.) Ἀι-Γιάννης, Ἀι-Δημήτρης κ.λπ.

ἀηδής, -ής, -ές· (ἡδός)· (= ἄνοστος)· ἀειδής, -ής, -ές (*Fείδω) (= ἀσώματος, ἄυλος)· ἀιδής, -ής, -ές (ἀ στερητικόν+Fείδω) (= τυφλός).

ἀηδών, (-όνος), ἡ· (ἀείδω) καὶ ἀηδῶ, (-οῦς), ἡ (= τὸ πτηνόν)· (κλιτ.) ὦ ἀηδοῖ.

ἄημι· (= φουσῶ, πνέω ἰσχυρῶς)· (γ' ἐν. ἄησι, γ' δυϊκόν, ἀητόν, γ' πληθ. ἄησι, (προστ.) ἀήτω, (ἀπαρ.) ἀήναι, (ἐπικ. ἀπαρ.) ἀήμεναι, (μετχ.) ἀείς, (-έντος), ὁ (πρτ.) (γ' ἐν. ἄη, γ' πληθ. ἄεσαν)· (Παθ.)

ἄημαι (= καταπνέομαι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, δέρομαι· κυμαίνομαι, φέρομαι τῆδε κάκει· σε ὥσει ὑπὸ ἀνέμου)· (φρ.) «*δίχα θυμὸς ἄητο*» (= ὁ νοῦς αὐτὸς ἐφέρετο τῆδε κάκει· — ἀήρ, αὔρα, ἄελλα (= θύελλα), ἄσθμα, ἄω (= πνέω), ἄζω (= ἐκπνέω θερμὸν ἄερα, (κν.) χουχουλιάζω), ἄός (= πνεῦμα), αὐλός (= ὁ φυσώμενος), δίαυλος, αὐλή, οὖρος (ὡς ἀρσενικὸν τοῦ αὔρα), οὐρίζω (= εἰσάγω εἰς τὸν λιμένα τὰ πλοῖα μὲ οὐρίον ἄνεμον), οὐρίος ἀήρ, ἀντή (= φωνή), ἄν-εως (= ἄν-αΦος, ἄνακος = ἄφω-νος) κ.λπ.

ἀθάνατος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο (παρθ.) ἀθανάτωτερος, -τωτέρα, -τώτερον.

ἀθέματος, -ος, -ον· (πρβλ. θεματικός).

ἀθέτησις, (-εως), ἡ· (ἡ ἀπόρριψις νόθου χωρίου συγγραφέντων), ἀθετῶ (-έω), ἀπορρίπτω χωρίον, λέξιν ἢ τύπον γραμματικὸν ὡς νόθον, ἄλλως ὁ βελίξω*, (ἐνὶ ἐξοβελίζω ἐσφαλμένον ἀντὶ τοῦ ὀβελίζω, τὸ ὁποῖον σημαίνει διαπερῶ εἰς σουβλίον, σουβλίζω)· (φρ.) «ἡ γράφη αὐτῇ ἀθετεῖται».

ἀθετῶ (-έω)· (ἄθετος) (= θέτω κατὰ μέρος), (ἐπὶ συνθήκης, ὅρκου, ὑποσχέσεων) (= ἀμελῶ, ἀδιαφορῶ, ἀρνούμαι, ἐπαναστατῶ)· (πρτ.) ἡθέτουν, (μέλλ.) ἀθετήσω, (ἀόρ.) ἡθέτησα, (ὑποτ.) ἀθετήσω. (πρκμ. παθ.) ἡθέτημαι, (μετχ.) ἡθετημένος, -η, -ον, (ὑπερσ. παθ.) ἡθετήμην· — ἀθέτησις, ἀθέτημα, ἀθετητής (= παραβάτης τοῦ νόμου), ἀθετητέον.

ἀθησαύριστος, -ος, -ον (δημ.) -η, -ο· ὁ μὴ καταγραφείς εἰς συλλογὰς· (φρ.) «*Θησαυρὸς Ἐρράκου Στεφάνου*» (λεξικόν). «*Συναγωγή λέξεων ἀθησαυρίστων*» Σ.

Κουμανούδη.

ἀθίγγανος, (-ου), ὁ· ἀθιγγάνης, (-ίδος), ἡ (ἐκ τοῦ θιγγάνω*)· εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὁ ἀνήκων εἰς τὴν αἵρεσιν Μελχισεδεκτιῶν, ἐπειδὴ ὅσοι ἀκολουθοῦν τὴν αἵρεσιν ταύτην οὐδὲν παρ' ἄλλου λαμβάνουν· ἄλλο (ἀ)τίγγανος (λ. περσική)· τσιγκιανέ (= χορευτής, μουσικός).

ἀθλεύω· (ἄθλος, ἄθλον)· (= ἀμιλλῶμαι, ἀγωνίζομαι περὶ βραβείου, μάχομαι)· (πρτ.) ἤθλευον, (μέλλ.) ἀθλεύσω· — ἄθλος, ἀθλοσύνη, ἀθλοθέτης, ἀθλοθεσία, ἀθλοθετῶ κ.λπ.

ἄθλος, (-ου), ὁ· (<ἄFεθλος), (τὸ α μακρόν), ἄθλον (ἄεθλον), (-ου), τό.

ἀθλῶ (-έω)· (κοινότερος τύπος τοῦ ἀθλεύω*), (= ἀγωνίζομαι ὑπὲρ βραβείου, ἀμιλλῶμαι, εἶμαι ἀθλητής· μάχομαι, ἀγωνίζομαι εἰς μάχην)· (πρτ.) ἤθλου, (μέλλ.) ἀθλήσω, (ἀόρ.) ἤθλησα, (ὑποτ.) ἀθλήσω· — ἄθλησις, ἄθλημα, ἀθλητής, ἀθλητικός, ἀθλητισμός.

ἀθροίζω· (καὶ ὅχι μετὰ δασείας ἀθροίζω διὰ τὴν ἁλλεπαλληλίαν τῶν δύο δασέων, ἦτοι δασείας (') καὶ θ)· (= συλλέγω, μαζεύω, συσσωρεύω, συναθροίζω)· (πρτ.) ἤθροισον, (μέλλ.) ἀθροίσω, (ἀόρ.) ἤθροισα, (πρκμ.) ἤθροισα, (ὑπερσ.) ἤθροισκην (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀθροίζομαι, (πρτ.) ἤθροισόμην, (παθ. μέλλ.) ἀθροισθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἤθροισάμην, (παθ. ἀόρ.) ἤθροίσθην, (πρκμ.) ἤθροισμαι, (ὑπερσ.) ἤθροίσμην· — ἀθροισίς, ἄθροισμα, ἀθροισμός, ἀθροιστέον.

ἀθροιστικός, -ή, -όν· ὁ ἐμφαίνων ἄθροισιν· «ἀθροιστικὰ ὀνόματα» εἶναι τὰ καλούμενα ἄλλως περιληπτικά*, π.χ. στρατός (οἱ στρατιῶται), βουλὴ (οἱ

βουλευταί), δῆμος (οἱ κάτοικοι, τὸ πλῆθος), ἡ πληθὺς (πλήθος, πολλοὶ ἄνθρωποι)· // «ἀθροιστικοὶ σύνοδοι» (κατὰ τοὺς γραμματικούς) οἱ συμπλεκτικοί· // τὸ ἀθροιστικὸν ἄ (ἐσφ. ἄ), ὅταν μετ' αὐτὸ ἀκολουθῇ δασὺ σύμφωνον θ, διότι οὐδέποτε διατηρεῖται ἁλλεπαλληλία δύο δασέων (βλ. ἀνομοίωσις) (ἀθ., ἐξ οὗ ἀθ. πρβλ. σέχω > ἔχω > ἔχω), σημαίνει ἔνωσιν, μετοχήν, ὁμοιότητα, π.χ. ἄπαξ, ἀθρόος, ἀκόλουθος, ἀγαστρωρ (= τῆς αὐτῆς γαστέρος), [καὶ κατὰ τὸν Ἀρποκρατίωνα τὸν «ἄ-β-ι-ο-ν», Ἀντιφῶν ἔταξεν ἀντὶ τοῦ πολὺν βίον κεκτημένον, ὥσπερ Ὀμηρος «ἄ-ξηλον ὕλην» λέγει τὴν πολύξυλον], (βλέπε α). τοῦτο λαμβάνει τὴν μορφήν (ὁ), π.χ. ὄπατρος (= ὁμοπάτριος), ὅζυξ (= ὁμόζυξ ὁ διὰ γάμου συνευγμένος σύζυγος) κ.λπ. // (δημοτ.) «ἀθροιστικὰ σύνοδετα οὐδέτερον α»· (Ὁρθογρ.) εἶναι τὰ καταλήγοντα εἰς -λόγι, -θέμι, -λάσι, -λόι, -μάνι, ὡς γυναικολόγι, παπαδολόγι, ἀρχοντολόγι, σκυλλόι, ἀβγομάνι, γυναικολάσι, παιδολάσι κ.λπ.

ἀθρῶ (-έω)· (ἀττ.) (ἀθρέω)· (ἐνεκα τῆς ἁλλεπαλληλίας δασείας (') καὶ δασέος θ μεταβάλλεται εἰς φιλήν (')), (= προσβλέπω, βλέπω πρὸς τι μετὰ προσοχῆς, διακρίνω· ἐξετάζω, παρατηρῶ, ὑπολογίζω, διακρίνω διὰ τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοῦ)· (πρτ.) ἤθρουν, (μέλλ.) ἀθροίσω, (ἀόρ.) ἤθροισα, (ὑποτ.) ἀθρήσω, [ἀπολύτως «ἄθρησον» (= σκέψαι), (Εὐριπίδης)]· (Παθ.) ἀθροῦμαι, (μέσ. ἀόρ.) ἤθρησάμην, (ὑποτ.) ἀθρήσωμαι.

ἄθυμῶ (-έω)· (εἶμαι ἄθυμος· ὀλιγοφυχῶ, λυποῦμαι· φοβοῦμαι)· (πρτ.) ἡθύμουν,

(μέλλ.) ἄθυμήσω, (ἀόρ.) ἡθύμῃσα, (ὑποτ.) ἄθυμήσω· — ἄθυμία, ἄθυμος, ἄθυμητέον.

ἄθῳος, -ος, -ον· (= ὁ μὴ ἔνοχος)· Ἀθῳός ὁ (καὶ Ἀθῳτής, θηλ. Ἀθῳίς, (-ίδος), ἡ = ὁ κάτοικος τοῦ Ἀθῳ)· (ὁ Χοιροβοσκὸς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἀθῳος ἔγραψεν Ἀθῳος ἢ Ἀθῳος).

-αι (καὶ οι)· αἱ δίφθογγοι αἱ καὶ οἱ ἐντὸς τῶν λέξεων εἶναι μακροί, εἰς τὸ τέλος δὲ λέξεων πᾶσχοι φυσιολογικὴν φωνητικὴν συστολήν, ἦτοι βραχύνονται κατὰ τὴν συνεκφοράν, διότι πρὸ φωνήεντος οὐδενὸς παρεντιθεμένου φραγμοῦ ὁ λαλὼν μεταβαίνει ταχύτερον ἀπὸ τὸ α' εἰς τὸ β' φωνῆεν, ὁπότε καὶ βραχύνεται τοῦτο, ὡς ἐκ τούτου ἐβραχύνετο τὸ προτακτικὸν φωνῆεν καὶ ἐσιγάτο τὸ ὑποτακτικόν, τοῦτο συνέβαινε συχνάκις καὶ εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ ἐπὶ μακροφώνων διφθόγων, αἱ ὁποῖαι ἐβραχύνοντο. Εὐνόητον δὲ εἶναι ὅτι μετὰ τὰς εἰς τὸ τέλος διφθόγους αἱ καὶ οἱ τὸ ἥμισυ τοῦ ἑλληνικοῦ λεξιλογίου ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος ἢ διφθόγου, π.χ. «πᾶσαι ἐλέγον», «ἄνθρωποι ἦσαν», ὡς ἐκ τούτου συμβαίνει καὶ ὀλοκληρωτικὴ ἐκθλιψις τῆς διφθόγου αἱ, οἱ, ὡς (βούλομαι) «βούλομ' ἐγώ», (ἐρχομαι) «ἐρχομ' ἐχω», (οἶμαι) «οἶμ' ὡς ἀθυμῶ!»· // εἰς χρονικὴν αὐξήσειν ἐκτείνεται εἰς η, π.χ. αἰτῶ-ῆτον, αἰσχύνομαι-ῆσχνόμην κ.λπ. // ἡ δίφθογος αἱ πρὸ τοῦ α ἐτράπη εἰς ει, ὥστε ἀντὶ -αἱ ἐλέχθη -εἱα κατ' ἀποβολὴν τοῦ (ι), ἀπλῶς (-εα), π.χ. Ποτεδιαῖται > Ποτεδειᾶται > Ποτειδεᾶται, προτεραῖα καὶ προτερεῖα κ.λπ., ἀλλὰ Μελίτεια - Μελιταεῖς, Σκάρφεια - Σκαρφαιεῖς, Χαιρώνεια - Χαιρωναιεῖς

Ἀπάμεια - Ἀπαμειεύς κ.λπ.

Δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἀποβάλλεται τὸ ὑποτακτικὸν φωνῆν ι (ὡς καὶ εἰς τὰς διφθόγγους οι, ει, ὥστε ἀντί αι (οι, ει) ἔχομεν μόνον α (ε, ο), π.χ. κα(ι) ἐγώ > κἀγώ, λειαινώ > λεαίνω, Ἀρειοπαγίτης > Ἀρεοπαγίτης, μο(ι) ἐδόκει > μοῦδόκει) κ.λπ. // (Ὁρθογρ.) ἡ κυρία δίφθογγος αι (καὶ οι) εἶναι μακρὰ λογίζεται δὲ ὡς πρὸς τὸν τονισμόν ὡς βραχεῖα, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, π.χ. γλῶσσαί αἱ, τράπεζαί αἱ, ὡς μὴ ἐπιφερομένου τοῦ συμφώνου (ς), π.χ. γλῶσσαῖς ταῖς, (ἀνθρώποις τοῖς) κ.λπ.

Μακρά εἶναι εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων, α) εἰς τὰς εὐκτικές: «παιδεύσαι ἄν» (ἐνῶ εἰς τὸ ἀπαρεμφ. εἶναι βραχεῖαι: «βούλομαι παιδεύσαι») «παιδεύοι», β) ὅταν προέρχονται ἐκ συναϊρέσεως, π.χ. συκαῖ (-κέαι) αἱ, ἀπλοῖ (-όοι) οἱ, γ) εἰς τὸ τέλος τῶν ἀπτῶτων (ἐπιρρήματα καὶ ἐπιφωνήματα), π.χ. βαβαῖ, παπαῖ, χαμαῖ, οἴμοι, οἴκοι (= εἰς τὴν οἰκίαν), ἐκτὸς εἰς τὸ πάλαι (ὅθεν ἔκπαλαι, πρόπαλαι), δ) εἰς τὴν κλητικήν τῶν ἀκαταλήκτων εἰς -ω φωνηεντολήκτων, π.χ. ὦ Λητοῖ, ὦ ἦχοι κ.λπ., καὶ ε) εἰς τὴν δοτ. τοῦ γ' προσ. τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας: οἱ καὶ ἐπικ. εἰς λατ. sibi. αἶ· (νεωτ. καὶ ἔ*)· ἐπιφώνημα, α) κλητικόν: «αἶ, ἐ σὺ ἐ κ εἰ πέ ρ α», β) ἐρωτηματικόν: «αἶ; π ὧ ς τ ὸ εἰ π ε ς;», γ) ἀπαντήσεως εἰς ἐρώτησιν: «αἶ, ἐ π ἦ γ α», ἢ εἰς κλῆσιν: «αἶ ἔ ρ χ ο μ α ι», δ) θαυμασμοῦ, ἀγανακτήσεως ἢ καταπλήξεως: «αἶ τ ἄ λ α ν», «αἶ (μπᾶ) τ ἰ λ ἔ ς», ε) θλίψεως, αἶ! περισπώμενον (= ἄχ λατιν. vae) (μόνον ὡς δισύλλαβον «αἶα» καὶ ὅχι κατὰ διαίρεσιν «αἶ αἶ» ἢ «αἶ αἶ»): «αἶ

τὸν δυστυχησμένον» // ὡς ἐπιφώνημα τῶν σκοπῶν τῶν πλοίων πρὸς τοὺς κατὰ τὴν νύκτα ἐγγὺς διερχομένους ἐπὶ λέμβων, «αἶ! τ ἦ ς λ ἔ μ β ο υ» (ὀρθοτ. ἀρχ. τοῦ λέμβου), (βλ. ἔ.).

αἶ· ἐπιφώνημα θλίψεως ἐν χρήσει μόνον εἰς τὸν δισύλλαβον τύπον «αἶα» (= ἄλλοιμονον), «αἶα τὴν Κυθέρειαν».

αἶ· (δωρ.) συνδ. ὑποθ. ἀντί τοῦ «εἰ» μετὰ τοῦ κε(ν) εἰς τὸν Ὀμηρον (= ἐάν), π.χ. «αἶ κε τύχωμι» // (μετὰ τόνου) «αἶ γάρ» ἀντί «εἰ γάρ» (= εἴθε) πρὸς ἔκφρασιν εὐχῆς, ἐπιθυμίας.

αἶ· ὄνομ. πληθ. τοῦ θηλ. ἄρθρου ἡ.

αἶ· (δημ.) (ἐπιφώνημα, μόριον προτροπικόν, ἀρχ. ἄγε προστακτ. τοῦ ἄγω, α) παρακελεύσεως: «αἶ π ἦ γ α ι ν ε τ ὡ ρ α», β) εὐχῆς: «αἶ σ τ ὸ κ α λ ὅ», γ) ὀργῆς, ἐκτιμήσεως, κατάρας: «αἶ σ τ ὸ δ ρ ἰ ὶ ο λ ο», δ) ἀπειλῆς: «αἶ μ ω ρ ἔ κ α ἰ π ο ὕ θ ἄ μ ο ὕ π ᾶ ς», ε) χαιρεκακίας: «αἶ κ α λ ἄ ν ἄ π ᾶ θ η ς», στ) εὐχαριστήσεως: «αἶ εὐ χ α ρ ι σ τ ῆ θ η κ α», ζ) σχετικισμοῦ: «αἶ τ ἦ σ υ μ φ ο ρ ἄ π ο ὕ π α θ α», η) πόνου ἐκ σωματικῶν ἢ ψυχικῶν ἀλγηδόνων (ἐνθα συνήθως ἀρνητικῶς ἐν ἀναδιπλώσει): «αἶ αἶ μ ἔ χ τ υ π ᾶ ε ι ὁ π ὶ ν ο ς σ τ ἦ ν κ α ρ δ ἰ ᾶ», «αἶ αἶ ἀ ν τ ρ ο ὕ λ η μ ο ὕ π ο ὕ σ ἔ χ α ς α».

αἶ· (ὡς ἄ συνθετικὸν ἄγιος > ἄγις > αἶ καὶ ἔσφ. ἄη): Ἀι-Γιάννης, Ἀι-Νικόλας κ.λπ.).

-αία· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αία θηλυκὰ δισύλλαβα τῆς ἁ' κλίσεως ἔχουν τὸ α βραχὺ καὶ προπερισπῶνται, π.χ. μαῖα (ἐνῶ τὸ α εἶναι βραχὺ, τὸ διατηρεῖ εἰς τὴν γενικήν, τῆς μαίας), γαῖα (καὶ γέα-γῆ), ἡ αἶα, Αἶα ἡ

(= ἡ Κολχίς), γραῖα, Φαῖα, Ζαῖα (πόλεις)· τὰ δὲ ὑπερδισύλλαβα παροξύνονται ὡς ἔχοντα τὸ α μακρόν, π.χ. ἐλαῖα ἡ, αὐλαῖα, νεολαῖα, σημαῖα, κεραῖα, ῥομφαῖα, τροχαῖα κ.λπ., ὡς καὶ τὰ κύρια: Χαλδαῖα, Φηγαῖα, Γαλιλαῖα, Κριμαῖα, Ἀριμαθαῖα κ.λπ. Προπαροξύνονται τὰ ἔχοντα τὸ α βραχὺ. Πλάταια ἡ, Φώκαια, Νίκαια, Ἀστυπάλαια, Ἑστίαῖα (καὶ Ἰστίαῖα νεωτ. Ἰστίαῖα), Ποτεῖδαια κ.λπ. // τὰ εἰς -αία θηλυκὰ ἐπίθετα* ἔχοντα τὸ ἄρσενικὸν δευτερόκλιτον καὶ τονιζόμενα εἰς τὴν παραλήγουσαν παροξύνονται, π.χ. ὁ σπουδαῖος - ἡ σπουδαῖα, ἡ ὠραία, ἡ ἀμοιβαῖα, ἡ πρῶραῖα κ.λπ. // τὰ εἰς -αία οὐδέτερα πληθυντικὰ τῆς β' κλίσεως τονιζόμενα ἐπὶ τῆς παραλήγουσας προπερισπῶνται, π.χ. τὰ σπουδαῖα, τὰ ὠραῖα, τὰ ἀμοιβαῖα, τὰ πρῶραῖα // τὰ εἰς -αία παρώνυμα ἀπὸ θηλυκῶν εἰς -α ἡ εἰς -η παραγόμενα ἔχουν τὸ α μακρόν καὶ παροξύνονται, π.χ. ἄμαξα - ἄμαξαῖα ἡ, ἀρχή - ἀρχαῖα ἡ, ἀνάγκη - ἀναγκαῖα, σελήνη - σεληναῖα, σφενδόνη - σφενδοναῖα, γαλήνη - γαληναῖα, δραχμαῖα, ὀπαῖα (ὀπαῖον) κ.λπ., (βλ. -εα).

αἶα ἡ· (χάριν τοῦ μέτρου κατ' ἀφαίρεσιν* τοῦ γ ἀντί τοῦ γαῖα).

-αίας· (βλ. -εας).

Αἶγινα, (-ης), ἡ· Αἰγινήτης, (-ου), ὁ, Αἰγινήτης, (-ιδος), ἡ (τὸ νη διὰ τοῦ η).

αἰγόκλημα, (-ατος), τό· (κατὰ παρετυμολογίαν, παρασχηματισμὸν αἰγόκλημα*).

Αἰγὸς ποταμοὶ οἱ· τῶν Αἰγὸς ποταμῶν, τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς κ.λπ. (βλ. κλίσις).

αἰδῖος, -ος, -ον· (ἀντί αἰδῖος) (= αἰώνιος).

αἰδοῦμαι (-έομαι)· (= ἐντρέπομαι, αἶ-

σχύνομαι)· (πρτ.) ἡδούμην, (μέλλ.) αἰδέσομαι, (ἀόρ.) ἡδεάμην, (πρκ.) ἡδεσμαι, (ὑπερσ.) ἡδέσμην, (παθ. μέλλ.) αἰδεσθήσομαι, (ἀόρ. παθ.) ἡδέσθην, (ὑπότ.) αἰδεσθῶ — αἰδῖσις (= σεβασμός), αἰδήμων (= κόσμιος), αἰδώς, αἰδεστός, αἰδοῖος (= σεβαστός), αἰσχος, αἰσχρόν.

αἰθάλη, (-ης), ἡ· (= ἡ καπνία)· αἰθάλαι, (-ῶν), αἱ.

αἶθος, (-ου) ὁ· καὶ αἶθος, (-ους), τὸ (= καύσων)· ἔθος, (-ους), τὸ (= συνήθεια ἡ).

-αίθος· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αίθος λήγοντα γράφονται διὰ τῆς αι διφθόγγου, π.χ. Σάλαιθος, Κύναιθος (Κύναιθα καὶ Κίναιθα).

αἰθριάζω· (= ποιῶ αἶθριον, ἀνέφελον (ἀμτβ.) εἶμαι αἶθριος, καθαρός)· (πρτ.) ἡθρίαζον, (μέλλ.) αἰθριάσω — αἰθρία, αἰθριῶ, Αἶθριος, αἰθήρ.

αἶθω· (= καίω, ἀναφλέγω, ἀνάπτω (ἀμτβ.) καίομαι, φλέγομαι, ἀγαλάμπω)· (πρτ.) ἦθον· (Παθ.) αἶθομαι, (πρτ.) ἦθόμην — αἶθοψ (= σπινθηροβόλων, ἀπαστράπτων), αἶθος* (= καύσων), αἰθός (= διάπυρος), Αἰθίοψ, αἰθάλη (= καπνία), αἰθαλίων (= σκοτεινός), αἶθινος (= καύσιμος), αἰθόλιξ (= ἔγκαυμα), αἶθουσα (κατ' ἀρχὰς μετοχή τοῦ αἶθω > ἡ αἶθουσα = ἡ πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένη καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὴν θερμότητα (τὴν καύσιν) αὐτοῦ), [πρβλ. «μέλαθρον» (κατὰ τὸ «Μέγα ἐτυμολογικόν» ἐκ τοῦ μελαίνω) (= οἰκία, αἶθουσα, ἀνάκτορον, ἦτοι τὸ ἄμαυρόν ἐκ τοῦ καπνοῦ τῆς ἐστίας δωμάτιον μετὰ καπνοδόχης εἰς συσχετισμὸν πρὸς τὸ «αἶθουσα» <αἰθάλη, καπνία>].

-αίικος· (Ὁρθογρ.) (δημ.) τὰ εἰς -αίικος

ἐπίθετα προερχόμενα ἀπὸ ὀνόματα κύρια ἢ προσηγορικά καὶ τὰ ὅποια δηλοῦν τὸν ἀνήκοντα εἰς τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ θέματος γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. Κολοκοτροναΐκος, Τζαβελ(λ)αΐκος κ.λπ. (πρβλ. -αῖος).

αἰκίζω· (ἐπικ. αἰκίζω) ἐν χρήσει μόνον ὁ ἐνεστώς (= βασανίζω, κακῶ)· (Μεσαιων.) αἰκίζομαι (= κακοποιῶ, μεταχειρίζομαι τινα κακῶς), (ἀποθετικὸν μετ' ἐνεργητικῆς διαθέσεως), βασανίζω, ὑβρίζω, μαστιζώ· (πρτ.) ἡκίζομην, (μέλλ.) αἰκίσομαι ἢ αἰκιοῦμαι, (ἀόρ.) ἡκισάμην, (ὑποτ.) αἰκίσωμαι· (παθ. ἀόρ. α') ἡκίσθην, (ὑποτ.) αἰκισθῶ, (πρκμ.) ἡκισμαι, (μετχ.) ἡκισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡκισμην· — αἰκία (= κάκωσις), αἰκισμα, αἰκισμός (= κακοποίησης), αἰκιστικός.

αἶμα, (-ατος), τό· (τὸ αἶμα, ἡ αἱματοχυσία, ἡ συγγένεια)· ἔμμα (δωρ.) ἀντὶ εἶμα (= ἱμάτιον, ἔνδυμα).

αἰμάσσω· (= κηλιδῶ δι' αἷματος)· (ἀόρ.) ἡμαξα, (ὑποτ.) αἰμάζω, (παθ. ἀόρ.) ἡμαχθην, (ὑποτ.) αἰμαχθῶ, (πρκμ.) καθήμαγμαι, (μετχ.) καθημαγμένος, -η, -ον (= καταματωμένος, -η, -ο).

αἱματο-· ('Ορθογρ.) α' συνθετικὸν ὡς πτωτικὸς τύπος τῆς λέξεως αἶμα καὶ ἀντὶ τούτου τοῦ κανονικοῦ κατὰ συγκοπὴν καὶ αἶμο- καὶ τοῦτο, διότι τῶν εἰς -μα τριτοκλίτων ὀνομάτων ὡς α' συνθετικῶν πολλάκις τὸ θέμα ἀποβάλλει τὴν τελικὴν συλλαβὴν -ατ, π.χ. σώματος > σωμασκῶ, αἵματος > αἰμοβαφής, κ.λπ., (δημ.) ματοκύλισμα, ματοκυλῶ κ.λπ., ὡς αἱματοστάτης, αἱματο-χυσία, αἱματο-φόρος κ.λπ., αἶμο-δότης, αἶμο-σφαίρια, αἶμο-χαρής κ.λπ. // αἱματέμεσις, (-εως), ἡ

(ὁρθοτ. αἱματημεσία).

αἱματοπώτης, (-ου), ὁ· (θηλ.) -πῶτις (-τιδος), ἡ, (νεωτ.) αἰμ(ατ)οπότης (= ὁ ῥοφῶν αἶμα).

αἱματῶ (-όω)· (αἱματώνω)· (πρτ.) ἡμάτουν, (μέλλ.) αἱματώσω, (παθ. ἀόρ.) ἡματώθην, (ὑποτ.) αἱματωθῶ, (πρκμ.) ἡματωμαι, (μετχ.) ἡματωμένος, (δημ.) (αἰ-)ματωμένος, -η, -ο(ν)· — αἱματώσις, αἱματώδης, αἱματωπός, αἱματώφ, (-τῶπος), ὁ, ἡ (= ὁ κηλιδωμένος ὑπὸ αἵματος, αἱματώδης).

Αἰμίλιος, (-ου), ὁ· (ἐσφαλμ. Αἰμύλιος), (λατιν.) Aemilius.

αἶμο-· (βλ. αἱματο-).

Αἶμος, (-ου), ὁ· καὶ Αἶμον, (-ου), τό (τὸ ὄρος)· ἡ ὀνομασία «Χερσόνησος τοῦ Αἶμου» ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ γεωγράφου A. Zeune (1808) ἐκ τοῦ τουρκικοῦ «balkan» σημαίνοντος ὁροσειράς: «Βαλκανικὴ χερσόνησος» ἢ «Βαλκάνια».

αἰμύλος, -ος, -ον· (ἐπὶ λέξεων) (= κολακευτικός), αἰμυλώτατος, -η, -ον.

αἰμωδιάω ἢ (αἰμωδῶ) (-έω)· (= αἰσθάνομαι ἢ ἔχω τοὺς ὀδόντας αἰμωδιῶντας (κν.) μουδιασμένους, ναρκωμένους), (ἀόρ.) ἡμωδίασα, (ὑποτ.) αἰμωδιάσω, (μτβ.) (φρ.) «αἰμωδιῶ τοὺς ὀδόντας» (= κάμνω τοὺς ὀδόντας νὰ ναρκωθοῦν, (κν.) νὰ μουδιάσουν).

-αῖνα· ('Ορθογρ.)· εἰς -αῖνα γράφονται, α) θηλυκὰ προσηγορικά οὐσιαστικά, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶναι ἐρρινόληκτα καὶ τὸ ἀρσενικὸν καταλήγει εἰς ν (*δράκαν-ja > δράκαινα), π.χ. ἡ θεράπεινα (ὁ θεράπων), λάκαινα (λάκων), λέαινα (λέων), θέαινα (θεός), λύκαινα (λύ-

κος), σμύραινα, τρίαινα· ἐξαιροῦνται καὶ γράφονται διὰ τοῦ ε καὶ δύο νν: Ῥάβεννα, Ὑτεννα, (πόλεις) καὶ γέννα, β) τὰ μόνον γεννητὰ προσηγορικά, π.χ. γάγγραινα, ὄζαινα, φαγέδαινα, τρίαινα, ὕαινα, δούκαινα, φάλλαινα (ἐσφ. φάλαινα), φώκαινα, φλύκταινα, Καρύταινα, ῥήγαινα, σμύραινα κ.λπ., γ) τὰ ἀνδρυνικά, π.χ. (δημοτ.) Γιῶργαινα, Κώσταινα, Παύλαινα, Δημήτραινα, κ.λπ., δ) τὰ δηλοῦντα ἔργον: (δημοτ.) κηρύκαινα, μαγεΐραινα, δασάρχαινα, ἰχθυοπώλαινα, τέκταινα, γνάθαινα, σταθμάρχαινα, νηματοάρχαινα κ.λπ., καὶ ε) τὰ θηλυκὰ τῶν ἐρρινολήκτων τριτοκλατῶν ἐπιθέτων, ὡς μέλαινα (μέλας), τάλαινα (τάλας), θεράπεινα (θεράπων), Λάκαινα (λάκων), κ.λπ., ὡς καὶ ἡ χλαῖνα.

αἰνιγμα, (-ατος), τό· ἀσαφής καὶ σκοτεινὴ φράσις (ἢ στίχος ἢ δίστιχος), ἡ ὅποια διὰ περιφράσεων ἢ παρομοιώσεων δηλοῖ τὸ νοούμενον ὅχι διὰ τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ διὰ τῶν ιδιοτήτων, τὴν ὁποίαν προκαλεῖται νὰ ἀνακαλύψῃ ὁ ἐρωτώμενος, π.χ. «ψηλὸς ψηλὸς χαλὸ γηρος καὶ κόκκαλα δὲν ἔχει», (ἦτοι ὁ καπνός).

αἰνίττομαι (= ὁμιλῶ σκοτεινῶς, αἰνιγματωδῶς)· (πρτ.) ἡνιττόμην, (μέλλ.) αἰνίζομαι, (ἀόρ.) ἡνιξάμην, (παθ. ἀόρ.) ἡνιχθην, (ὑποτ.) αἰνιχθῶ, (πρκμ.) ἡνιγμαι, (ὑπερσ.) ἡνίγμην· — αἶνος, αἶνιγμα, αἶνικτήρ, αἶνικτός (= αἰνιγματικός).

αἶνος, (-ου), ὁ (= μῦθος, ἔπαινος)· ἕνος ὁ (= ἔτος)· ἕνος, -η, -ον (= παλαιός, προχθεσινός).

-αῖνω· ('Ορθογρ.)· τὰ εἰς -αῖνω ῥήματα ἐ-

σχηματίσθησαν ὁμαλῶς ἀπὸ ὀνομάτων εἰς -μα, π.χ. ἄσθμα > ἀσθμαίνω, φλέγμα > φλεγμαίνω, δέιμα > δειμαίνω, ἔπειτα κατ' ἐπέκτασιν ἔνεκα τῆς συγγενοῦς σημασίας ἐλέχθη: ἀσελγαίνω, ἀκολασταίνω, ἀνοηταίνω, μωραίνω, χαλεπαίνω κ.λπ. (βλ. -εω) // (δημοτ.) ἐκ τοῦ ἀορίστου εἰς -ανα τῶν ἀρχ. ῥημάτων εἰς -αῖνω (θερμαίνω - ἐθερμᾶνα, ψυχραίνω - ἐψύχρανα, σημαίνω - ἐσήμανα, ἐσήμηνα), ἔχομεν ῥήματα δημοτ. εἰς -αῖνω, π.χ. βουβαίνω, τυχαίνω, χορταίνω κ.λπ. ἀντὶ ἀρχαίων ῥημ. εἰς -ύνω ἔχομεν ῥήματα δημοτ. εἰς -ένω π.χ. βαθύνω - βαθένω, βαρύνω - βαρένω, ελαφρύνω - ἀλαφρένω, παχύνω - παχένω κ.λπ., [ἡ μεταβολὴ κατὰ πρῶτον ἐγένετο εἰς τὸν παρατατικόν (ἐβάθυνα, ἐβάρυνα), ἐπειδὴ συνέπεσε μετὰ τοῦ ἀόρ. ἀπὸ τοῦ νέου παρατατικοῦ ἐβάθυνα, ἐβάρυνα, ἐσχηματίσθη καὶ νέος ἐνεστώς εἰς -ένω] τὰ ἐκ τῶν εἰς -άνω εἰς -αῖνω τῆς δημοτ. γράφονται διὰ τοῦ αἰ, π.χ. μαυθάνω - μαθαίνω, πανθάνω (ἀπὸ τοῦ ἀόρ. ἔπαθον τοῦ πάσχω) - παθαίνω, τυγχάνω - τυχαίνω, οὕτω καὶ (ὑπάγω - ὑπαγαίνω) - παγαίνω, (βλ. -ένω) // ('Ορθογρ.)· τὰ εἰς -αῖνω ῥήματα γράφονται διὰ τῆς -αι διφθόγγου, π.χ. βαίνω, βουβαίνω, ὑγαίνω, μωραίνω, (ὡς καὶ τὰ τῆς δημ. μπαίνω, βγαίνω, λαβαίνω, μαθαίνω, ξαίνω, κουτσαίνω κ.λπ. καὶ τοῦτο κατὰ τὰ ἀρχαῖα σχήματα ἀπὸ τοῦ ἀόρ. εἰς -ανα τῶν ἀρχ. ῥημάτων, π.χ. ἔξανα > ξαίνω, ἐψύχρανα > ψυχραίνω, πρβλ. κατάλ. -ένω, πλὴν τοῦ φένω (= φονεύω), σθένω (= ἰσχύω), μένω, πλένω (= πλύνω), δένω, στένω (= στενάζω, δημ.) στήνω, τοποθετῶ) // τὰ ἐξ ἐπιθέτων γενόμενα ῥήματα εἰς

-αίνω ἔχουν κακὴν ἔννοιαν, π.χ. (ἀκόλαστος) ἀκολασταίνω, (μωρός) μωραίνω, (ἀνόητος) ἀνοηταίνω, πλὴν τοῦ ὑγιῆς (ὕγιαίνω), λευκός (λευκαίνω), θερμός (θερμαίνω), λείος (λε(ι)αίνω). // πολλὰ τῶν εἰς -αίνω ῥημάτων ἐκτείνουσι τὸν βραχὺ χαρακτήρα τοῦ ἐνεργ. ἀσίγμου ἀορίστου ἃ εἰς ἃ μακρὸν μετὰ τὸ ε, ι ἢ ρ, π.χ. λεαίνω-ἐλέαν (τὸ λεᾶναν), ὑγιαίνω-ὕγιανα (τὸ ὑγιαῖναν), ξηραίνω, ἐξηράνα (τὸ ξηραῖναν), [ἡϋφράνσα > ἡϋφράννα > ἡϋφράνα]. Μερικοὶ τῶν ἀορίστων εἰς -ανα μετὰ τοῦ ἃ τῶν παρωνύμων μάλιστα ῥημάτων εἰς -αίνω φαίνονται ἀνώμαλοι, διότι δὲν προηγείται τοῦ ἃ ρ, ι, ε, π.χ. ἐκέρδᾶνα, ἱσχνᾶνα καὶ εἰς τοὺς μτγν. ὕφανα, ἐθέρμανα, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶναι φωνητικά, ἀλλὰ ἀναλογικὰ εὐφράναι, δυσχεράναι ἔχοντα τὸ ἃ εἰς πάντας τοὺς χρόνους (ὕγιαίνω, ὕγιαῖνῶ, ὕγιαῖνα) καὶ κατὰ τὸν ἐνεστώτα καὶ μέλλοντα ἔχοντα ὁμοίως τὸ α (θερμαίνω-θερμανῶ, σημαίνω-σημανῶ). // ἡ μετοχή τοῦ παρκειμένου τῶν τοιούτων ῥημάτων σχηματίζεται εἰς -σμένος ἢ -μμένος, π.χ. (μαραίνω) > μεμαρασμένος - μεμαραμμένος, (ξηραίνω) > ἐξηρασμένος - ἐξηραμμένος (θερμαίνω) > τεθερμασμένος, (μωραίνω) > μεμωρασμένος (καὶ μεμωρημένος), (λεαίνω) > λελε(ι)ασμένος, κ.λπ. (πρβλ. -ένω) // τὰ εἰς -αίνω σχηματίζουν τὸν παθητ. ἀόρ. εἰς -νθην, π.χ. χωλαίνω > ἔχω-λάνθην, μαραίνω > ἐμαράνθην, μωραίνω > ἐμωράνθην, λευκαίνω > ἐλευκάνθην, θερμαίνω > ἐθερμάνθην, ἐνῶ ἀποτείνω > ἀπετάθην, (ὑποτ.) θά ἀποταθῶ.

αἰνῶ (-έω) (τινα). (= ἐξυμνῶ, ἐπαίνῶ). (πρτ.) ἡνουν, (μέλλ.) αἰνέσω καὶ αἰνέσομαι, (ἀόρ.) ἡνεσα, (πρκμ.) ἡνεκα, (ὑπερσ.)

ἡνέκειν. (Μέσ.) αἰνούμαι, (πρτ.) ἡνούμην, (μέλλ. παθ.) αἰνεθήσομαι, (ἀόρ.) ἡνεσάμην, (παθ.) ἡνέσθην, (πρκμ.) ἡνήμην, (ὑπερσ.) ἡνήμην. — αἶνος, αἶνεσις, αἰνέτης, αἰνετός, ἔπαινος, συναίνεσις, αἰνίττομαι, αἰνίγμα, αἰνικός, αἶνη (= ἔπαινος). (μετ' εἰδ. ἀπαρ.) (= ὑπόσχομαι ὅτι...), (μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.) (= προτρέπω νᾶ...).

αἶξ, (αἰγός), ἡ. (= ἡ γίδα· τὸ κῦμα). αἶξ ὁ (= μάλλον ὁ τράγος). ἔξ (ἀριθμητικόν). ἔξ (πρόθεσις).

αἰολικός, -ή, -όν. «αἰολικὴ διάλεκτος» (βλ. διάλεκτος). // (Μετρ.) «αἰολικὰ μέτρα»· μέτρα λογαοικὰ (δακτυλοτροχαϊκὰ) χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν Αἰολέων ποιητῶν (Σαπφούς, Ἀλκαίου κ.λπ.). Εἰς ταῦτα ὁ πρῶτος πούς ἦτο ἐν εἰδῇ ἀνακρούσεως (levare) δισύλλαβος μετ' ἀμφοτέρων τῶν συλλαβῶν ἀδιαφόρων, ὥστε ἡδύνατο νὰ εἶναι σπονδαῖος (-), τροχαῖος (-υ), ἱαμβος (υ-) ἢ καὶ πυρίχιος (υυ)· ὁ τελευταῖος ἦτο τρισύλλαβος (δάκτυλος ἢ κρητικὸς) ἢ δισύλλαβος (σπονδαῖος ἢ τροχαῖος ἢ μονοσύλλαβος), ἐνῶ οἱ μεσαῖοι πόδες εἶναι πάντοτε δάκτυλοι καὶ οὐδέποτε συμπτύσσονται εἰς σπονδαίους· οἱ αἰολικοὶ στίχοι ἔχουν ἔξ ἢ πέντε ἢ τέσσαρας πόδας, ὡς ἐκ τούτου τὰ αἰολικὰ ταῦτα μέτρα εἶναι στίχοι συγχείμενοι ἔξ εἰσαγωγικῆς βάσεως ἐκ δισυλλάβου ἀδιαφόρου καὶ ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων δακτύλων, τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἀντικαθίσταται ὑπὸ σπονδαίου· τύπος αὐτῶν ἦτο· «-υυ-υυ-υυ-υυ» // «αἰολικοὶ τύποι»· τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν ἢ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου α' ἔχει παρὰ τοὺς τύπους εἰς -αις, -αι, -αιεν εἰς τὴν εὐκτικὴν τοὺς εὐχρηστοτέ-

ρους τύπους -εἰας, -εἰε, -εἰαν τοὺς λεγομένους «αἰολικοὺς τύπους», π.χ. λύσειας, λύσεις, λύσειαν.

Αἰολίς, (-ίδος), ἡ. (κλιτ. ὦ Αἰολί).

-αἰον. τὰ εἰς -αἰον λήγοντα ἐπὶ τόπων, ναῶν καὶ μνημείων ἐξ ὀνόματος θεοῦ, ἡμιθέου, ἥρωος παρηγμένα γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου καὶ εἶναι ἢ προπερισπώμενα ἢ προπαροξύτονα, π.χ. Ἑραῖον (ἢ Ἑραῖον) <Ἑρα, Ἀθηναῖον <Ἀθηνα, νύμφαιον <νύμφη, Ἀμύνταιον, Ἀκταῖον, Αἰγαῖον, Δορύλαιον κ.λπ. (βλ. δευτερόκλιτος).

-αἰος. (Ὀρθογρ.)· τὰ κατὰ πληθ. ἀριθμὸν ἐκφερόμενα οὗς. καὶ ἐπώνυμα καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐθνικὰ γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. Κολοκοτρωναῖοι, Μποτσαραῖοι, Γριβαῖοι, Τζαβελ(λ)αῖοι, καρβουνιαραῖοι, νοικοκυραῖοι, Ἀθηναῖοι κ.λπ. (βλ. -αῖοι).

-αἰος, -αία, -αῖον. καὶ -αἰός, -ά, -όν· τὰ εἰς -αἰος ἐπίθετα γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου καὶ προπερισπώνται: 1) ἐὰν εἶναι παράγωγα ἐθνικῶν, ὡς Λάρισα > Λαρισαῖος, Ἀθῆναι > Ἀθηναῖος, Θῆβαι > Θηβαῖος, Ρώμη > Ρωμαῖος, Φαρισαῖος, Ἑβραῖος κ.λπ., 2) ἐξ ὀνομάτων, π.χ. ἄγορᾶ > ἀγοραῖος, ἀνάγκη > ἀναγκαῖος, τετάρτη > τεταρταῖος, δευτερεῖος, τριταῖος, κορυφή > κορυφαῖος, σπουδῆ > σπουδαῖος, ἀμοιβή > ἀμοιβαῖος, εὐχή > εὐκταῖος, ἰωβιλαῖος, ἀμαξιταῖος, προτερεῖος (ἀντιθ. ὑστερεῖος), Ἀβραμιταῖος, μέση > μεσαῖος, ὥρα > ὥραῖος, εἰρήνη > Εἰρηναῖος κ.λπ., ὡς καὶ τὰ σχετιζόμενα ἀπὸ τούτων ἐθνικὰ ἢ οἰκογενειακὰ ὀνόματα κατὰ πληθυντ. -αῖοι εἴτε εἶναι ἐπώνυμα εἴτε οὐσιαστι-

κά, π.χ. Ὑδραῖοι, Θηραῖοι, Κορωναῖοι, Κολοκοτρωναῖοι, Μποτσαραῖοι, Τζαβελ(λ)αῖοι κ.λπ., εἰς τὰ ὅποια τὸ -αῖοι ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν ὀρμηθέν κατέστη δηλωτικὸν πληθυντ. ἀριθμοῦ: νοικοκυραῖοι, καρβουνιαραῖοι, διακονιαραῖοι (παρὰ τὸ διακονίαρηδες), περιβολαραῖοι κ.λπ. (βλ. -αῖοι). ταῦτα ἐν συνθέσει προπαροξύτονται, π.χ. ἀρχαῖος > πανάρχαιος, φιλαθήναιος, παρανύμφαιος, φιλορρώμαιος, φιλοθήβαιος κ.λπ.· εἰς -αῖος καταλήγουν καὶ κύρια ὀνόματα παρηγμένα, α) (ἐκ θεῶν): Ἑρμῆς > Ἑρμαῖος, Ἑστία > Ἑστιαῖος, Ἑρα > Ἑραῖος, Ζεὺς (Διός) > Δίαῖος, Εὐμαιος, Ὑμέναιος κ.λπ., β) ἐκ κυρίων ὀνομάτων, π.χ. Ἀθηναῖος, Δερκεταῖος, Περσαῖος κ.λπ., γ) ἐξ ἄλλων προσηγορικῶν (ἀλκή) Ἀλκαῖος, (π(τ)όλεμος) ἰπτολεμαῖος, (εὐχή) Εὐκταῖος, (ἀγκή) Ἀγκαῖος, (ἀρετή) Ἀρεταῖος, (μουσα) Μουσαῖος, (εἰρήνη) Εἰρηναῖος κ.λπ., δ) ἐξ ἐπιθέτων: ἴσος) Ἰσαῖος, (αἰσχυρός) Αἰσχυραῖος κ.λπ., ε) ἐκ ῥημάτων: (βλέπω) Βλεπαῖος, (τιμῶ) Τίμαιος, (μυμνήσκω) Μνησαῖος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σχηματίζονται καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν, π.χ. Κύπρος > Κυπραῖος, Κερασσοῦς > Κερασσουνταῖος, Σαντορίνη > Σαντορινιαῖος, Σίφνος > Σιφναῖος κ.λπ., εἰς πολλὰ τῶν ὁποίων ἢ κατάληξις -αῖος πάσχει συνίζησιν εἰς -ιος, ὡς Ρωμαῖος > Ρωμῖός, Σαντορινιός, Μυτιληνιός κ.λπ. Τὰ εἰς -α θηλυκὰ ταῦτα ἐπίθετα ὡς ἔχοντα τὸ ἀρσενικὸν δευτερόκλιτον παροξύνονται, π.χ. ὥραῖος, (-ου) ὁ, ἡ ὥραία, ἀμοιβαῖος, (-ου) ὁ, ἡ ἀμοιβαία κ.λπ., τὰ δὲ οὐδέτερα τούτων προπερισπώνται ὡς ἔχοντα εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων τὸ α βραχὺ, π.χ. τὰ ὥραϊᾶ, τὰ σπουδαῖᾶ, τὰ ἀμοιβαῖᾶ κ.λπ.

// τὰ εἰς -αἰός ὀξύτονα γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. σκαῖός, ἀραιός, παλαιός, γηραιός, γεραῖός, κραταιός, φαῖός· ἐξαιρούνται: ὁ ἐνεός, Θεός, στειλεός, κολεός, ἐρινεός, στερεός, θυρεός, εἰλεός, ὡς καὶ τὰ παροξύτονα καὶ προπαροξύτονα κορέος, περίνεος (καὶ περίνεον τό), τὰ δὲ εἰς -λέος, ὡς καὶ τὰ εἰς -τέος ῥηματικά ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. γηραλέος, νυσταλέος, πειναλέος, ῥωμαλέος, ψωραλέος, πορδαλέος, παρδαλέος κ.λπ.· ἀφαιρετέος (ἀφαιρῶ), διαιρετέος (διαίρῶ), ἀπολυτέος (ἀπολύω), μετεξεταστέος (μετεξετάζομαι) κ.λπ. ἐξαιρούνται: εὐκταῖος< (εὐχομαι) (= ἀναθηματικός, ἐπιθυμητός), ἄλλο τὸ εὐκτέον (= δεῖ εὐχεσθαι) καὶ ἀραῖος (= παρακαλούμενος ἢ καταπραμένος).

αἰπολῶ (-έω). (= βόσκω αἰγας). (ἀμτβ.). (πρτ.) ἡπόλουν, (μέλλ.) αἰπολήσω· (φρ.) «ἄνευ βοτῆρος αἰπολούμεναι» (παθ.) (= ἄνευ αἰγοβοσκοῦ ὀδηγούμεναι)· αἰπόλος (= αἰγοβοσκός), αἰπόλιον (= ἀγέλη, ποίμνιον αἰγῶν), αἰπολικός.

-αιρ· (δημ.) τὰ εἰς -αιρ ξενικά γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. τὸ ἐκλαῖρ (éclair), ὁ, ἡ παρτεναῖρ (partenaire) τὸ νεσε(σ)σαῖρ (nécessaire) κ.λπ., ἐνῶ τὸ κλα(σ)σέρ.

-αιρα· (Ὁρθογρ.)· τὰ εἰς -αιρα θηλ. προπαροξύτονα γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. μάχαιρα, μέγαιρα, μάκαιρα (= ἡ μακαρία), νεύαιρα (= ἡ ἐσχάτη), τὰ δὲ παροξύτονα διὰ τοῦ ε, π.χ. διφθέρα, ἐσπέρα, ἡμέρα, φλογέρα, ὑστέρα, φοβέρα, χολέρα κ.λπ., ἐξαιρούνται τὸ αἶρα (= ἡ τοῦ σίτου), σφαῖρα, ἐταῖρα, μαῖρα ἢ (= ὁ σείριος ἀστήρ, ἄλλως ὁ κύων).

-αιρω· (Ὁρθογρ.)· τὰ εἰς -αιρω παροξύτο-

να ῥήματα γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. αἶρω (ὑψῶ), ὡς καὶ τὸ περισπῶμενον αἰρῶ (κυριεύω), ἀσπαίρω (= σπαρταρῶ), γεραίρω, δαίρω (ἀλλὰ καὶ δέρω = δέρνω), καθαίρω, ἐχθαίρω, πταίρω (= πταρνίζομαι), σαίρω (= σαρώνω), χαίρω κ.λπ.· ἐξαιρούνται τὸ φέρω, δέρω (ἀλλὰ καὶ δαίρω) (= ἀφαιρῶ τὸ δέρμα, μαστιγῶν), θέρω (= θερμαίνω), ἔρομαι (= ἐρωτῶ), τὸ διὰ δύο ρρ ἔρρω (= φθείρομαι) καὶ τὸ τῆς δημ. ἔέρω (τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ (ἡ)ξεύρω, γράφεται ἐσφαλμένως καὶ ξαίρω), τὸ δὲ ἐρῶ (= θά εἴπω) περισπᾶται // τὰ εἰς -αιρω ἔχουν τὸ α τοῦ ἄορ. μακρόν, π.χ. ἐγέρῃρα (τὸ γεράραν), ἀντήρα (τὸ ἀντᾶραν) κ.λπ.

αἶρω· (= ἐγείρω). ἐνῶ ἔρρω (= φθείρομαι) καὶ ἔρω (δοτ. ἀντὶ ἐρωτι). (πρτ.) ἤρην, (μέλλ.) ἄρῶ, (ἀόρ.) ἤρα, (πρkm.) ἤρακα, (ὑπερσ.) ἤρκειν· (ὑπ.) ἐ αἶρω, ἃ ἄρω, πρ ἤρκα· (εὐ.) ἐ αἶρομαι, ἃ ἄραιμι, πρ ἤρκομαι· (προστ.) ἐ αἶρε, ἃ ἄρον, πρ ἤρκως ἴσθι· (ἀπ.) ἐ αἶρειν, μ ἄρειν, ἃ ἄραι, πρ ἤρκεναι· (μετχ.) ἐ αἶρων, -ουσα, -ον, μ ἄρῶν, -οῦσα, -οῦν, ἃ ἄρας, -ασα, -ἄραν, πρ ἤρκως, -κυῖα, -κός.

// αἶρομαι· πρ ἡρόμην, μ ἄρούμαι, ἃ ἡράμην, ἡρθην, πρ ἡρμαι, ὑ ἡρμην· (ὑπ.) ἐ αἶρωμαι, ἃ ἄρωμαι, ἄρθῶ, πρ ἡρμένος ὦ· (εὐ.) ἐ αἰροίμην, μ ἄροίμην, ἃ ἀραίμην, ἄρθείην, πρ ἡρμένος εἴην· (προστ.) ἐ αἶρου, πρ ἡρμένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ αἶρεσθαι, μ ἀρεῖσθαι, ἃ ἄρασθαι, ἀρθῆναι, πρ ἡρμένον (τινὰ εἶναι)· (μετχ.) αἰρόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀρούμενος, -μένη, -μενον, ἃ ἀράμενος, -αμένη, -άμενον, ἀρθείς, -εῖσα, -έν, πρ ἡρμένος, -η, -ον· — αἶρω τινὰ ἢ τι, (παθ.) αἶρομαι μετὰ προληπτικοῦ

κατηγορ. (= γίνομαι, καθίσταμαι)· — ἄρδην, ἄρσις, ἄρτος, ἄρτός (= σηκωτός), ἄορτήρ, ἄορ (= ἕφος), μετέωρος> (μετήορος), ξυνωρίς, μίσθαρνος.

αἰρῶ (-έω). (= κυριεύω, καταλαμβάνω, αἰχμαλωτίζω, συλλαμβάνω· ἐκλέγω, προτιμῶ· (ὡς παθ.) ἀλίσκομαι· αἰροῦμαι τινὰ ἢ τι = ἐκλέγω, προτιμῶ)· (πρτ.) ἤρουν, (μέλλ.) αἰρήσω, (ἀόρ.) εἶλον, (πρkm.) ἤρηκα, (ὑπερσ.) ἤρκειν· (ὑπ.) ἐ αἰρῶ, ἃ ἔλω, πρ ἤρηκώς ὦ, ἤρκα· (εὐ.) ἐ αἰροῖμι, μ αἰρήσομαι, ἃ ἔλομαι, πρ ἤρηκώς εἴην, ἤρκομαι· (προστ.) ἐ αἶρει, ἃ ἔλε, πρ ἤρηκώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ αἶρειν, μ αἰρήσειν, ἃ ἐλεῖν, πρ ἤρηκέναι· (μετχ.) ἐ αἶρων, -οῦσα, -οῦν, μ αἶρήσων, -σουσα, -σον, ἃ ἐλών, -οῦσα, -όν, πρ ἤρηκώς, -κυῖα, -κός.

// αἰροῦμαι· π ἡρούμην, μ αἰρήσομαι, αἰρεθήσομαι, ἃ ἡρέθην, εἰλόμην, πρ ἡρημαι, ὑ ἡρήμην· (ὑπ.) ἐ αἰρῶμαι, ἃ αἰρεθῶ, ἔλωμαι, πρ ἡρημένος ὦ· (εὐ.) ἐ αἰροίμην, μ αἰρήσοίμην, αἰρεθῶίμην, ἃ αἰρεθείην, ἐλοίμην, πρ ἡρημένος εἴην· (προστ.) ἐ αἶροῦ, ἃ αἰρέθητι, ἐλοῦ, πρ ἡρησο· (ἀπ.) ἐ αἶρεῖσθαι, μ αἰρήσεσθαι, αἰρεθήσεσθαι, ἃ αἰρεθῆναι, ἐλεσθαι, πρ ἡρήσθαι· (μετχ.) ἐ αἰρούμενος, -ουμένη, -ούμενον, μ αἰρησόμενος, -σομένη, -σόμενον, αἰρεθισόμενος, -σομένη, -όμενον, ἃ αἰρεθείς, -θείσα, -θέν, ἐλόμενος, -μένη, -όμενον, πρ ἡρημένος, -μένη, -μένον· — αἶρῶ τινὰ ἢ τι (= συλλαμβάνω τινά, κυριεύω τι)· αἰροῦμαι τινὰ ἢ τι (= ἐκλέγω τινά, προτιμῶ τι)· (φρ.) «αἰροῦμαι τινὰ στρατηγόν» «αἰροῦμαι τί τινος ἢ ἀντί τινος» (= προτιμῶ τι ἀπὸ ἄλλο)· «αἰρεῖ ὁ λόγος» (= ἀποδεικνύει ἢ συζητῇσιν)· «δύστην αἰρῶ τινά», (= διὰ δίκης καταδικάζω τινά)· «αἰρῶ δίκην ἢ

γραφὴν» (= κερδίζω δίκην)· — αἶρεσις, αἰρετός, αἰρετικός, αἰρετισμός, αἰρετικίζω, αἰρετίζω (= ἐκλέγω), αἰρετιστής (= ὁπαδός), αἰρέτις, (-ιδος), ἡ (= ἡ ἐκλέγουσα), διαίρεσις, προαίρεσις, καθαίρεσις, ὑφαίρεσις κ.λπ.

-αἰς· (Γραμμ.) (εἰς -αἰς καταλήγοντα μόνον τρία ὑπάρχουν τῆς ἀρχ. ἑλλην., ἐν ἀρσ., ὁ παῖς, (-δός), ἐν θηλ., ἡ δαίς, (δαῖτός), καὶ ἐν οὐδ., τὸ σταῖς, (σταῖτός) = ἄζυμον φύραμα ἀλεύρου καὶ στέαρ κν. ζύγι) καὶ μόνον τὸ ἀρσ. κλίνεται εἰς -δος, τὰ ἄλλα δύο εἰς -τος· (τὸ -δαις ἐν συνθεσὶ ἀβρόδαις, ὁμόδαις, ἀγριοδαίτης, συνδαίτης καὶ συνδαίτωρ· αὐτόδαίτος καὶ πανδαίσια).

αἰσθάνομαι· (= λαμβάνω γινῶσιν διὰ τῶν αἰσθήσεων· ἔχω ἐπίγνωσιν· ἐντρέπομαι· νομίζω)· (πρτ.) ἡσθάνομην, (μέλλ.) αἰσθήσομαι, (ἀόρ.) ἡσθόμην, (πρkm.) ἡσθημαι, (ὑπερσ.) ἡσθήμην· (ὑπ.) ἐ αἰσθάνωμαι, ἃ αἰσθώμαι, πρ ἡσθημένος ὦ· (εὐ.) ἐ αἰσθανοίμην, μ αἰσθησοίμην, ἃ αἰσθοίμην, πρ ἡσθημένος εἴην· (προστ.) ἐ αἰσθάνου, ἃ αἰσθοῦ, πρ ἡσθησο, (ἀπ.) ἐ αἰσθάνεσθαι, μ αἰσθήσεσθαι, ἃ αἰσθέσθαι, πρ ἡσθησθαι· (μετχ.) ἐ αἰσθανόμενος, -μένη, -μενον, μ αἰσθησόμενος, -μένη, -όμενον, ἃ αἰσθέμενος, -μένη, -μενον, πρ ἡσθημένος, -μένη, -μένον· — (μετ' αἰτ. πράγματος) «αἰσθάνομαι ἢ τι», (φρ.) «ἡσθετο βοήν», (δημ.) «δὲν αἰσθάνεται τὴν κατάντια του»· «αἰσθάνομαι ἢ τινος» (ἐπὶ ἀμέσου ἀντιλήψεως)· (φρ.) «ἡσθοντο τῆς κραυγῆς»· (μετ' εἰδικῆς, προτάσεως) αἰσθάνομαι ὅτι (ἢ ὡς)... (= ἐννοῶ ὅτι)· (μετ' εἰδικοῦ ἀπαρεμφ.) (= νομίζω ὅτι...)· (φρ.) «αἰσθανόμενος αὐτοὺς μέγα

παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι» (Θουκυδίδης). (μετὰ κατηγορ. μετοχῆς εἰς τὸ ὑποκ.)· (φρ.) «αἰσθανόμεθα γελοῖοι ὄντες» (= ὅτι εἴμεθα γελοῖοι) ἢ εἰς τὸ ἀντικείμενον· (φρ.) «αἰσθόμενος δέ ποτε Λαμπροκλέα πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα» — αἰσθησις, αἴσθημα, αἰσθητός, αἰσθητικός, αἰσθητική, αἰσθητήριον, διαίσθησις, προαίσθησις, συναίσθησις κ.λπ.

αἴσθημα, (-ατος), τό· (= τὸ ἐννοούμενον διὰ τῶν αἰσθήσεων)· ἔσθημα τὸ (= ἡ ἐσθῆς, τὸ ἔνδυμα).

αἴσθησις, (-εως), ἡ· ἡ ἀντίληψις διὰ τῶν αἰσθήσεων· // (Συντακτ.) «ῥήματα αἰσθήσεως» ἢ «αἰσθητικά», τὰ ἔχοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁρᾶν, ἀκούειν, γεύεσθαι, ὀσφραίνεσθαι, ἄπτεσθαι, πονεῖν, αἰσθάνεσθαι, ἀντιλαμβάνεσθαι, π.χ. ὁρῶ, βλέπω, ἀκούω, γεύομαι, ὀσφραίνομαι, ἄπτομαι, πονῶ, αἰσθάνομαι, ἀντιλαμβάνομαι κ.λπ.· ταῦτα συντάσσονται μετὰ γενικῆς, ἢ ὁποῖα δηλοῖ τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, τοῦ ὁποῖου ἀντιλαμβάνεται τις τὸν λόγον, τὸν ἥχον, τὴν ὁσμὴν κ.λπ. «τῶν μαρτύρων ἀκηκόατε», «ὀσφραίνομαι οἶνον», «αἰσθάνομαι τῆς τῶν λόγων ἡδύτης», «ψαύω τῶν τριχῶν», «γεύομαι γάλακτος», ἐνῶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀντιλήψεως ἐκφέρεται συνήθως δι' αἰτιατικῆς, π.χ. «τὴν ὁσμὴν ὀσφραίνόμενος», «ὡς ἀκουσόμενοι θαυμασίους τινὰς λόγους». Τὸ ἀκούω καὶ μανθάνω μετὰ γενικῆς δηλούσης τὸ πρόσωπον, παρὰ τοῦ ὁποῖου ἀκούει ἢ μανθάνει τι καὶ αἰτιατικῆς δηλούσης τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀκούει τις ἢ μανθάνει, ὡς «μάθε μου (γεν.) καὶ τὰδε (αἰτ.)».

αἰσθητικός, -ή, -όν· «αἰσθητικά ῥήματα»

(βλ. αἴσθησις)· // (δημοτ.) βλέπω, ἀκούω, καταλαμβάνω, νοιώθω κ.λπ., π.χ. «δὲν καταλάβαινα τί μου ἔλεγε», «νὰ ἔδουμε ποιὸς ἦρθε», «νοιώθω ἐνοχλήσεις».

αἰσσω· (συνηρ. ἄσσω ἢ ἄττω) (= κινουμαι μεθ' ὁρμῆς ταχυτάτης, ὁρμῶ· ἀπαστρέπτω ὡς τὸ φῶς· ἐπιδιώκω τι ἐκθύμως· (μτβ.) ἀνακινῶ· (πρτ.) ἦισον (ἀττ. ἦσον), (μέλλ.) αἰζώ (ἀττ. ἄζω), (ἀόρ.) ἦιξα, (ἀττ. ἦξα), (μέσ. ἀόρ. α') ἠξάμην, (παθ. ἀόρ.) ἠίχθην — αἰξ, αἰκή (= ὁρμή), αἰκτήρ (= ὁ φερόμενος ὁρμητικῶς), αἰκτός (= ὁρμητικός).

αἰσχιρῶνιον μέτρον τό· (Μετρ.) τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰσχιρίωνος, Σαμίου ποιητοῦ, εἰσαχθὲν ἴδιον μέτρον· τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων ἐξασήμων δακτυλικῶν ποδῶν, τῶν ὁποίων οἱ μὲν πρῶτοί εἶναι τροχαϊκαὶ διποδία, ἡ δὲ τελευταία διποδία ἰαμβική.

αἰσχύνη, (-ης), ἡ· αἰσχύναι, (-ών), αἰ.
αἰσχύνω· (= βλάπτω, ἀτιμάζω, κατασχύνω· (τὸ αἰσχύνον), (πρτ.) ἥσχυνον, (μέλλ.) αἰσχυνῶ, (ἀόρ.) ἥσχυνα, (ὑποτ.) αἰσχύνω, (τὸ αἰσχύναν), (πρσμ.) ἥσχυ(γ)κα· (Παθ.) αἰσχύνομαι (= ἀτιμάζομαι· αἰσθάνομαι ἐντροπήν, ἐντρέπομαι), π ἥσχυνόμην, μ αἰσχυνόμην, (παθ. μέλλ.) αἰσχυνθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἥσχύνθη, (ὑποτ.) αἰσχυνθῶ, πρ ἥσχυμαι, (μετχ.) ἥσχυμένος, -η, -ον, ὃ ἥσχύμην — «αἰσχύνω τινὰ ἢ τι» (= ἐξετελείζω τινὰ ἢ τι)· «αἰσχύνομαι» (ἀμτβ.) (= ἐντρέπομαι), «αἰσχύνομαί τινα» (= σέβομαι, ἐντρέπομαι τινα)· (φρ.) «αἰσχύνομαι μὲν σ', ὡ γέρον, λέξω δ' ὁμως» (Εὐριπίδης)· «αἰσχύνομαί τινι ἢ ἐπί τινι»· (φρ.) «ἐφ' ὃ ἥσχύνθη» ἐν

τινι κ.λπ.», (ἐμπρόθ. προσδιορισμός τῆς αἰτίας)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου) (= ἐντρέπομαι νά...)· (φρ.) «οὐκ αἰσχύνου τὸ ψεῦδος λέγειν»· (μετὰ κατηγορ. μετοχῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ ὑποκ.) (= ἐντρέπομαι νά)· (φρ.) «καὶ λέγουσ' αἰσχύνομαι» — αἰσχος, αἰσχρός, αἰσχύνη, αἰσχροτής, αἰσχυντήρος, αἰσχυντήρ, αἰσχυντηλός, αἰσχυντηλία, αἰσχυντήρια τά, αἰσχυντός, αἰσχυντέον, αἰσχύνωμα (= τὸ αἰδοῖον).

αἵτημα, (-ατος), τό· (Λογ.)· τὸ λαμβανόμενον ὡς δεδομένον· πρότασις θεωρητικῇ ἢ πρακτικῇ ἀναπόδεικτος καθ' ἑαυτήν, καθ' ὅσον γινώσκεται ἀμέσως τὸ ἐκτελεσιμον αὐτῆς· αἵτήματα ὑπάρχουν εἰς τὰς παντοίας ἐπιστήμας, ἥτοι μαθηματικά, ἠθικά, θρησκευτικά, κοινωνικά καὶ ἄλλα αἵτήματα.

αἵτητικός, -ή, -όν· (= ὁ ἐπιμόνως ζητῶν, αἰτούμενος, ὁ ἀγαπῶν νά αἰτῇ)· // (Συντ.) «αἵτητικά τὰ»· αἰτῶ, αἰτοῦμαι, ζητῶ, ἱκετεύω κ.λπ., ταῦτα συντάσσονται μετὰ αἰτιατ. καὶ γενικῆς ἀπροθέτου ἢ ἐμπροθέτου ἢ συνηθέστερον μετὰ διπλῆς αἰτιατ. ὡς «ὅμᾳς βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ» (Ξενοφών), «παραίτηση πατρός (τὸ) φυγὰς ἀφεῖναι» (Εὐριπίδης), «αἰτεῖσθαι τὰ ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν» (Ξενοφών).

αἰτία, (-ας), ἡ· ὁ βαθύτερος λόγος, ἔνεκα τοῦ ὁποῖου συμβαίνει τι· // (Συντ.) «Γενική τῆς αἰτίας», ἐτερόπρωτος προσδιορισμός τιθέμενος κατὰ γενικὴν μετὰ οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, ῥημάτων καὶ ἐπιφωνημάτων δηλῶν τὴν αἰτίαν πράγματός τινος, π.χ. (οὐς.) «δίκη κλοπῆς» (= διὰ κλοπῆν), «ἔνοχος λιποταξίας» (ῥήμα) «ζηλῶ σὲ τοῦ πλούτου» (= ἔνεκα

τοῦ πλούτου)· (ἐπιφων.) «φεῦ τοῦ ἀνδρός», «οἶμοι τῶν ἐμῶν κακῶν». Καὶ μερικαὶ κλητικαὶ ἐπέχουσιν τόπον ἐπιφωνημάτων συντάσσονται μετὰ γενικῆς αἰτιολογικῆς, π.χ. «ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τῆς λεπτότητος τῶν φρένων», «Ἀπολλὼν ἀποτρέπαιε τοῦ χασμήματος»· // (Λογ.) αἰτία (ἢ αἰτιώδης σχέσις) εἶναι τὸ γεγονός, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἄλλο γεγονός, ἢ μεταβολή, ἐκ τῆς ὁποίας ἄλλη μεταβολή, προέρχονται. Τὰ εἰς τὸν κόσμον γινόμενα ἐξαρτῶνται ἐξ ἄλλων καὶ τὰ ἄλλα πάλιν ἐξ ἄλλων καὶ οὕτω τὸ μὲν ἡγούμενον εἶναι τὸ αἴτιον, τὸ δὲ ἐπόμενον εἶναι τὸ αἰτιατόν (τὸ ἀποτέλεσμα). Πρὸς τὴν οὕτω νοούμενην αἰτίαν (τὸ ποιητικὸν αἴτιον*) ἀντίκειται ἐκεῖνο ἔνεκα τοῦ ὁποῖου, ἥτοι τὸ τέλος, ὁ σκοπὸς τὸ τελικὸν αἴτιον*).

αἰτιατικός, -ή, -όν· (ἀπὸ τοῦ αἰτιατοῦ τοῦ ῥ. αἰτιῶμαι) ὁ κατηγορικός, (ὁ περιέχων εἰς ἑαυτὸν τὴν αἰτίαν, ὁ αἰτιώδης)· // (Γραμμ.) (ὡς οὐς.) αἰτιατική, (-ῆς), ἡ, εἶναι ἡ τετάρτη κατὰ σειρὰν πτώσις (καὶ ἡ τρίτη εἰς τὴν δημοτ.) τῶν οὐσιαστικῶν, τῶν ἐπιθέτων, τῶν ἀντωνυμιῶν, τῶν ἀριθμητικῶν καὶ τῶν μετοχῶν, ἢ ὁποῖα σημαίνει τὸ αἰτιατόν (ἐκ τοῦ ὁποῖου καὶ τὸ ὄνομα), τὸ ἀπὸ τίνος δρώντος αἰτίου παραγόμενον, ἥτοι τὸ ἀποτέλεσμα. Εἰς τὴν σύνταξιν ἡ αἰτιατικὴ εἶναι ἡ πτώσις τοῦ ἀντικειμένου τῶν μεταβατικῶν ῥημάτων συμπληροῦσα καὶ προσδιορίζουσα ἀκριβέστερον τὸ ῥήμα, π.χ. «ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον», «τὸν κόσμον» εἶναι τὸ αἰτιατόν, ἥτοι τὸ ἀποτέλεσμα, ἐκ τοῦ ὁποῖου «αἰτιατική*», δηλ. συσχετίζεται μετὰ τὸ οὐδέτερον «αἴτιον», τὸ ὁποῖον δηλοῖ τὸν δρῶντα παράγοντα ἐνεργείας καὶ ὄχι

μέ την λέξιν «αἰτία», ἥτις δηλοῖ κατηγο-
ρίαν [τούτου ἕνεκα ἡ ὀρθή ἀπόδοσις ταύ-
της εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν θὰ ἔπρεπε
νὰ εἶναι effectivus (= ἀποτελεσματικὴ)
(Trendelenburg)] // (Γλωσσ.) ὁ χαρ-
κτὴρ τῆς μὲν ἐνικῆς αἰτιατ. τοῦ ἄρσ. καὶ
θηλ. ἦτο ἀρχαϊόθεν τὸ -m, τὸ ὁποῖον
ἐτράπη (διασωθὲν εἰς τὴν λατίν. καὶ ἰνδι-
κὴν) εἰς τὴν ἑλλην. εἰς -ν προηγουμένου
φωνήεντος, π.χ. ἐσπέρην τὴν, λόγον τόν,
ποιητήν, ὄφιν, ἡδύν, εἰς φωνῆεν δὲ -α
προηγουμένου συμφώνου ἢ ἡμιφώνου,
π.χ. ποιμέν-α τόν, φλόγ-α, ὄπ-α, πόδ-α,
Δίφ-α, νῆφ-α, βασιλῆφ-α κ.λπ., τῆς δὲ αἰτ.
τοῦ πληθ. κατάληξις ἦτο -νς, ἡ ὁποία
προσέτιθετο εἰς τὰ διάφορα θέματα τῶν
πρωτοκλίτων εἰς -α, π.χ. δραχμάνς > δρα-
χμάς τάς, καὶ τῶν δευτεροκλίτων εἰς -ο,
π.χ. ἐλευθέρους > ἐλευθέρους τούς, υἰδόνς >
υἱούς τούς κ.λπ.

Τὰ τῆς ἄττικῆς β' κλίσεως ἔλγον εἰς -ως,
ὡς «τὸ υἱὸς λείως», τὰ δὲ τριτόκλιτα, εἰς
-νς, -ς, -ινς, -ις, -υνς, π.χ. πόλις, δρυς,
σὺς, ἰχθύς, κλιτύς. Εἰς τὰ συμφωνόληκτα
τριτόκλιτα τὸ -νς ἐτράπη φωνητικῶς εἰς
τὴν ἑλληνικὴν εἰς -ας, ὡς πατέρας, εὐμενέ-
(σ)ας, δαίμονας, ἥρω(σ)ας τούς κ.λπ.
Τῶν εἰς -εως αἰτ. εἰς τὸν Ὀμηρον: βασι-
λῆας, ἱππῆας καὶ κατ' ἀντιμεταχώρησιν
βασιλέας, ἱππέας κ.λπ. Τὸ -εα τοῦτο ἔμει-
νεν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀσυναίρετον, ἐκτός
ἐὰν προηγέτο τοῦ -εα ὁ φθόγγος (ι), (ο),
π.χ. Ἐρετριᾶς, Ἰστιαιᾶς, Πλαταιᾶς, χοᾶς
τούς κ.λπ. [Ἐπειδὴ ἡ τελευταία συλλαβὴ
τῶν ὀνομάτων τούτων ἦτο διάφορος, ἦτοι
μακρά, τῶν δὲ ἄλλων τριτοκλίτων βρα-
χεῖα, αἱ αἰτιατικαὶ αὐτὰ ἐξεφέροντο ἀνα-
λογικῶς μετὰ βραχέος α, ἦτοι τούς γο-

νέας, ὅπως καὶ αἰτ. τὸν φονεῖ. Ὁμοίως ἡ
ὀνομ. πληθ. ἀντὶ τῆς αἰτιατ. καὶ εἰς ἄλλα
οὕτως ἐρμηνεύεται καὶ ἡ αἰτ. τοῦ πληθ.
τῶν συγκριτικῶν: τούς καλλίους, τούς
πλείους, ἀπὸ τῶν ὀνομαστικῶν εἰς -ες:
καλλίους > καλλίους, πλείους > πλείους
καὶ ὅχι ἐκ τοῦ καλλίους καὶ πλείους τούς].
Ἡ αἰτιατ. -εας παρὰ τὸ προσδοκώμενον
συναιρεῖται εἰς -εἰς, ὡς ἀληθέας > ἀληθεῖς
τούς, ἀντὶ ἀληθέας > ἀληθεῖς, διότι οὗτοι
εἶναι τύποι τῆς ὀνομαστικῆς οἱ ἀληθεῖς
(ἀντὶ ἀληθῆες). Ἐκ τῶν ὁμαλῶς ἀναπτύ-
χθέντων τύπων τὰς νᾶφ-ᾶς > νῆας τάς,
ἀνεπτύχθη νέα αἰτιατ. τὰς ναῦς, τὰς γραῦς,
τὰς βοῦς κατ' ἀναλογίαν τῆς αἰτ. ἐν. τὴν
ναῦν-τὰς ναῦς, τὴν γραῦν-τὰς γραῦς, τὴν
βοῦν-τὰς βοῦς, ὅπως ἐλέγετο τὴν ἡμέραν-
τὰς ἡμέρας, τὴν πόλιν-τὰς πόλεις, <πόλινς;
ταῦτα κλίνονται κατὰ τρεῖς τρόπους: πό-
λις, (-εως), ἢ, πόλις (πόλε(ι) -ος) καὶ πό-
λις (πόλιος), τὴν πόλινς-πόλινς, ἐκ τῆς ἀνα-
μείξεως τῶν διαφόρων φύλων προέκυψε
βαθμῶδὸν μεικτὸν σύστημα κλίσεως, ὡς
πόλις (πόλιος καὶ πόλεως, τὰς πόλεις
<πόλινς <πόλινς), τὴν ὄρνιν - τὰς ὄρνις,
τὴν κλεῖν - τὰς κλεῖς] // (Γραμμ.) ἡ αἰ-
τιατ. ἔχει καταλήξεις εἰς τὴν α' κλίσειν εἰς
τὸν ἐνικὸν -αν ἢ -ην: τὸν ταμίαν, τὸν βου-
λευτὴν καὶ εἰς τὸν πληθ. -ας: τούς ταμί-
ας, τὰς φρουράς, τούς βουλευτάς (ἐκ συγχο-
νεύσεως τοῦ χαρακτῆρος α μετὰ τῆς κυ-
ρίως καταλήξεως -νς (> -ανς = ᾶς). Εἰς
τὴν β' κλίσειν διὰ τὰ τρία γένη τοῦ ἐνικ. ἔ-
χει -ον (τὸν ἱατρ-όν, τὴν ὁδ-όν, τὸ φυ-
τόν), εἰς τὸν πληθ. διὰ τὸ ἄρσεν. καὶ
θηλ. -ους (τούς ἱατρ-ούς, τὰς ὁδ-ούς), διὰ
τὸ οὐδ. -ᾶ (τὰ φυτ-ᾶ, τὰ δῶρ-ᾶ). Εἰς τὴν
γ' κλίσειν διὰ τὸ ἄρσ. καὶ θηλ. ἐνικῶν -ᾶ ἢ

-ν (τὸν ἥρω-α, τὸν πρύτανι-ν, τὴν πόλι-ν)
καὶ διὰ τὸ οὐδέτερον τὸν ἴδιον τύπον τῆς
ὀνομ. (τὸ ἄστν, τὸ σῶμα, ὀνομ. καὶ αἰτ.),
εἰς δὲ τὸν πληθυντ. διὰ τὸ ἄρσεν. καὶ θηλ.
-ας ἢ -ς (τούς ἥρω-ας, τούς πρυτάνει-ς
(πρυτάνε(ν)ς-νεις), τὰς πόλεις, διὰ τὸ οὐ-
δέτερον ᾶ (τὰ σώματ-ᾶ, τὰ ἄστε-ᾶ (-στη),
ὀνομ. καὶ αἰτ.). // (Ὁρθογρ.) ἡ αἰτ. τοῦ
ἐνικῶν ἔχει τὸν χρόνον (μακρόν, βραχύ)
τῆς ὀνομ. ἐνικῶν, π.χ. ὁ ταμίᾶς-ταμίᾶν
τόν, ἡ μουσᾶ-μουσᾶν τήν. Ἡ αἰτ. τοῦ
πληθ. εἰς -ᾶς εἶναι μακρά: τὰς χώρας, τὰς
μούσας. Ἡ αἰτ. τοῦ οὐδετ. εἶναι ὁμοία με-
τὴν ὀνομ. τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ, π.χ. (ὀνομ.)
τὸ μῆλον, (αἰτ.) τὸ μῆλόν, (ὀνομ.) τὰ δῶ-
ρα, (αἰτ.) τὰ δῶρα, (ὀνομ.) τὰ πελάγη,
(αἰτ.) τὰ πελάγη. Τὸ α τῆς αἰτ. τῶν οὐ-
δετ. ἐν. καὶ πληθ. εἶναι βραχύ: τὸ δῶμα,
τὰ δώματᾶ, τὸ χῶμα, τὰ χῶματᾶ. Ἡ ἀ-
συναίρετος αἰτ. τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγού-
σης εἰς ἐνικ. καὶ πληθ. ὀξύνεται, π.χ. τὴν
φωνήν, τὰς φωνάς, τὴν ἀγοράν, τὰς ἀγο-
ράς, ἐνῶ ἡ συνηρημένη περισπᾶται, π.χ.
τὴν χρυσήν (-έαν), τὴν μνᾶν (-ᾶαν), τὰς
χρυσᾶς (-έας), τὰς μνᾶς (-ᾶας), ἐφ' ὅσον
τὸ ἀσυναίρετον παροξύνεται ἢ περισπᾶται,
οὐδέποτε, ἐὰν ὀξύνεται. Παρὰ τὸν κανόνα
ὀξύνεται ἡ αἰτ. τοῦ διυκοῦ, π.χ. ὁστέω-
δστώ, ὡς καὶ ἡ αἰτ. τῶν τριτοκλίτων ἀκα-
ταλήκτων εἰς -ω, π.χ. Λητόα (Λητώ) τήν,
Πειθῶα (Πειθῶ) τήν. Ἐξαιροῦνται καὶ πε-
ρισπῶνται παρὰ τὸν κανόνα, α) τὰ μονο-
σύλλαβα οὐδέτερα (ὀνόμ. καὶ αἰτ.): τὸ
πῦρ, τὸ φῶς, τὸ πᾶν (τοῦτο ἔχει τὸ α βρα-
χὺ καὶ περισπᾶται εἰς τὴν ὀνομ. καὶ αἰτ.
κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πᾶς ὁ) πλὴν τῶν
οὐδετέρων μετοχῶν, π.χ. τὸ φύν (φύομαι)
(αἰτ. οὐδ.), τὸ δύν (δύω), β) τὰ μονοσύλ-

λαβα οὐς. εἰς -ις, -υς: τὸν μῦν, τὴν δρύν,
τὸν κῖν (= σκόληξ σίτου), πληθ. τούς
κίας, κατ' ἄλλους (κίς, (-κίος), ὁ, τὸν κῖν)
κ.λπ., γ) τὰ καταληκτικὰ φωνηεντόληκτα
εἰς -εως, -αυς, -ους: τὸν βοῦν, τὴν ναῦν, τὴν
γραῦν, τὴν κλεῖν κατ' ἀναλογίαν, ἃν καὶ ἡ
ὀνομαστικὴ ὁμαλῶς ὀξύνεται, κλεῖς
(κληῖς) ἢ. Φαίνεται ὅτι κατ' ἀναλογίαν
πρὸς ταύτας τὰς εἰς -ν αἰτιατικὰς ἔλαβον
περισπωμένην καὶ αἱ πληθυντικαὶ αἰτιατι-
καὶ μερικῶν ὀνομάτων, ὡς τὰς κλι-
τύς, τὰς ὁσφύς, τὰς δρυς, τοὺς
ἰχθύς κ.λπ. ταῦτα ἔχουν τὴν κατάληξιν
-ς ἀντὶ -ας (-νς μετ' ἀποβολῆς τοῦ ν καὶ ἀ-
ναπληρωματικῶν ἔκτασιν τοῦ υ (δρυ-νς >
δρυς), δ) τὰ εἰς -υς ὀξύτονα εἰς τὸν πληθ.,
ὡς τοὺς ἰχθύς (-υνς), τὰς ὀφρυς, καὶ ε) πᾶ-
σαι αἱ μονοσύλλαβοι αἰτ. πληθ. τῶν τρι-
τοκλίτων, π.χ. τὰς δρυς, τοὺς (τὰς) βοῦς,
τὰς ναῦς, τὰς κλεῖς κ.λπ. Τὸ οὐς. κάνεον
(= πλεκτὸν κάνιστρον) καὶ τὰ εἰς -εος ἐ-
πίθ. συναιρούμενα περισπῶνται εἰς τὴν
αἰτ. παρὰ τὸν κανόνα, π.χ. τὸ κάνεον (κα-
νοῦν) καὶ ὅχι κάνουν τό, χρύσειον (-σοῦν)
καὶ ὅχι χρύσουν τό. Ἡ αἰτ. τοῦ πληθ. τῶν
οὐδ. συνθέτων εἰς -θρους, -νους, -ρους,
-πλους, -πνους, -χρους δὲν συναιρεῖται,
διότι ὑπῆρχε F, π.χ. εὔνοFα > εὔνοα τὰ,
εὔροFα > εὔροα τὰ, εὔποFα > εὔποα,
εὔπνοα, εὔχροα, εὔθροα (= εὔηχα), ἐνῶ
προηγουμένου φωνήεντος τὸ α συναιρεῖται
μετ' αὐτοῦ, ὡς ὁστέα > ὁστὰ τὰ. Ἐκ τῶν
ἄττικῶν ὀνομάτων τῶν ὀξυνομένων εἰς
τὴν αἰτ. ἐνικῶν καὶ πληθυντικῶν, π.χ. τὸν
νεών, τοὺς νεῶς κ.λπ., περισπῶνται τὰ
μονοσύλλαβα, π.χ. τὴν Κῶν, τὰ ξενικά: τὸν
Ταμῶν, τὸν Νεκῶν, τὸν ταῶν (κν. παγώ-
νι), καὶ αἱ λέξεις: τὸν ὀρφῶν (= ῥοφός),

τὸν τυφῶν (= ἰσχυρὸς ἄνεμος) καὶ τὸν λαγῶν (καὶ λαγῶν) (ὄνομα. λαγῶς ἢ λαγῶς).

Τὸ -α, -ας, -ι, -υ τῶν ὑπὲρ μίαν συλλαβὴν τριτοκλίτων εἶναι βραχέα, π.χ. τὴν ῥί-νᾱ, τὰς ῥίνας, τὸν πρύτανιν, τὸν πέλεκυν, τὸν βραχύν. Ἡ αἰτία. τῶν ἀττικοκλίτων ὄνομα. τῆς β' κλίσεως λήγει εἰς -ν, π.χ. τὸν νεῶν, τὸν Μενέλεων, πλὴν τῶν οὐσιαστικῶν: τὸν Ἄθω, τὴν ἄλω, τὴν ἔω, τὴν Κῶ (κα. Κέω(ν) τὴν) καὶ τὸν Μίνω (κατὰ γ' κλίσειν). Εἰς τὴν αἰτ. τὰ πολυσύλλαβα τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως, ἃν καὶ ἔχουν τὴν λήγουσαν μακράν, προπαροξύνονται παρὰ τὸν κοινὸν κανόνα, π.χ. τὸν Μενέλεων, τὸ ἀνώγειων, τὸν Ἰλεων, τὸν ὑπέργηρων (ὀρθότ. ὑπεργήρων τόν), (βλ. ἀττικός).

Ἡ αἰτ. τοῦ ἐν. τῶν τριτοκλίτων (ἄρσ. καὶ θηλ.), ἃν τὸ θέμα εἶναι φωνηεντόληκτον, λήγει εἰς -ν: πόλις, (-εως), ἡ-τὴν πόλιν, πέλεκυς, (-εως), ὁ-τὸν πέλεκυν, ἰ-χθύς, (-ύς), ὁ-τὸν ἰχθύν, ὁ βούς-τὸν βούν, γραῦς-τὴν γραῦν, ναῦς-τὴν ναῦν κ.λπ., πλὴν α) τῶν εἰς -ως: ἥρωας-τὸν ἥρωα, θῶς-τὸν θῶα, β) τῶν εἰς -εως, π.χ. ἵππευς-τὸν ἵππεα, ἀλιεύς-ἀλιέα (καὶ ἁλιᾶ) τόν, καὶ γ) τῶν εἰς -ω, π.χ. ἡχώ-τὴν ἡχώ, Κλειῶ-τὴν Κλειῶ, ἐάν δὲ συμφωνόληκτον, εἰς -α, π.χ. ὁ φύλαξ-τὸν φύλακα, ὁ ἀνδριάς-τὸν ἀνδριάντα, ὁ πατήρ-τὸν πατέρα, ἡ αἰδῶς-τὴν (αἰδόσα) αἰδῶ, ὁ Σωκράτης-τὸν (Σωκράτεια) Σωκράτη (καὶ κατὰ τὰ πρωτόκλητα Σωκράτην τόν), ὁ Ἡρακλῆς-τὸν (Ἡρακλέεια) Ἡρακλέα, πλὴν τῶν βαρυτόνων (παροξυτόνων ἢ προπαροξυτόνων) ὀδοντοκλήκτων, π.χ. ἡ ἔρις-τὴν ἔριν, ἡ χάρις-τὴν χάριν (ἐνῶ ἡ «θεὰ Χάρις» αἰτ. «τὴν θεὰν Χάριτα»), ἡ περιτονίτις-τὴν περιτονίτιν, ὁ εὐέλπις-τὸν

εὐελπιν, ἡ κόρυς-τὴν κόρυν κ.λπ., (ἡ αἰτ. εἰς -ν ἐσχηματίσθη οὕτω, διὰ τὸ διαφέρει τῆς ὀνομα., πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοιάζουν τὰ εἰς -ν, -ι(ν)ς, -ι(τ)ς: ἡ πόλις, ὁ πῆχυς, ἡ ἔρις, ἡ χάρις, ἡ κόρυς). Τὰ ἐκ τοῦ ποῦς σύνθετα ὄνομα. ὡς καὶ ἡ κλείς σχηματίζουν τὴν αἰτ. τοῦ ἐν. εἰς -ν, σπανίως: δὲ εἰς -α, π.χ. ὁ δίπους-τὸν δίποδα καὶ δίπουν, ὁ τρίπους (ὡς ἐπίθ. τὸν τρίπουν καὶ -ποδα, ὡς οὐσ. πάντοτε τὸν τρίποδα). Τὸ δῆξτονον (κλει-ίς) κλείς, αἰτ. τὴν κλειν (καὶ μτγν. τὴν κλειδα). Τὰ ἄρσ. σιγμόληκτα οὐσ. εἰς -ης, γεν. -ους σχηματίζουν τὴν αἰτ. κατὰ τὴν α' καὶ γ' κλίσειν, π.χ. τὸν Σωκράτην καὶ Σωκράτη, Δημοσθένη(ν) τόν, Διοχάρη(ν) τόν, πλὴν τῶν ξενικῶν, π.χ. τὸν Τισσαφέρην, Ἀρταφέρην (κατὰ τὴν α' κλίσειν). Ἡ αἰτ. τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ποσειδῶνος εἶναι τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Ἀπόλλω, τὸν Ποσειδῶνα καὶ Ποσειδῶ (ἐφ' ὅρκου), τὸ δὲ ἥρωας σχηματίζει τὴν αἰτ. ἐν. τὸν ἥρωα καὶ ἥρω καὶ τοῦ πληθ. τοὺς ἥρωας καὶ ἥρας.

Ἡ αἰτ. τοῦ πληθ. τῶν εἰς -εως τριτοκλίτων εἶναι εἰς -εας, π.χ. τοὺς βασιλείας (μτγν. βασιλεῖς), γονέας (μτγν. γονεῖς), διότι δὲν προέρχεται ἐκ συναιρέσεως, ὅπότεν θὰ ἦτο τοὺς βασιλῆς, ἀλλ' ἔχει τὸν τύπον τῆς ὀνομα. τοῦ πληθ. Τὸ χῶς (μέτρον ὑγρῶν) ἔχει αἰτ. ἐν. χῶα τὸν ἢ τὴν, πληθ. χῶας τοὺς ἢ τὰς. Τὰ σύνθετα ἐπίθετα εἰς -φυῆς καὶ τὸ ὑγιῆς ἔχουν εἰς τὴν αἰτ. ἐν. ἄρσ. καὶ θηλ. καὶ εἰς τὴν αἰτ. τοῦ πληθ., ὡς καὶ εἰς τὴν ὀνομα. καὶ κλητικὴν τοῦ οὐδετέρου τοὺς τύπους εἰς -ᾱ καὶ εἰς -ῆ: εὐφυᾶ καὶ εὐφυῆ τόν, τήν, τά, ῶ· (οἱ τύποι εἰς -ᾱ εἶναι ἀρχαιότεροι καὶ κανονικοί, οἱ δὲ εἰς -ῆ νεώτεροι καὶ ἀναλογικοί).

Ὁ συγχερικός βαθμὸς τῶν παραθετικῶν -ιων, -ιων σχηματίζεται εἰς τὴν αἰτ. ἐν. καὶ πληθ. ἄρσ. καὶ θηλυκοῦ εἰς βραχυτέρους τύπους, ἥτοι μείζονα καὶ μείζους τοὺς, τὰς, τοῦ οὐδ. εἰς τὸν πληθ. μείζονα καὶ μείζω τὰ (ἀττ.). Ἡ αἰτ. τοῦ πληθ. τῶν οὐδετέρων τῶν ἐπιθέτων, ἡ μισυς καὶ τῶν συνθέτων ἐκ τοῦ πῆχυς ἔχει συνηρημένον καὶ ἀσυναίρετον τύπον, π.χ. ἡμίσεα καὶ ἡμίση τά, διπῆχεα καὶ διπῆχη τά. Ἡ αἰτ. τῶν οὐδετ. εἶναι πάντοτε ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομα. εἰς ἐνικόν, δοικόν καὶ πληθ. (τοῦτο ἰσχύει δι' ἀπάσας τὰς ἱαπετικὰς -ἰνδοευρωπαϊκὰς γλώσσας), π.χ. (ὁν. καὶ αἰτ. ἐν.) τὸ φυτόν, τὸ ὄστον, τὸ ἀνώγειον, τὸ κρέας, τὸ φῶς, τὸ στέλεχος, τὸ χρέος (ὄνομα. καὶ αἰτ. πληθ.): τὰ φυτά, τὰ ὄστα, τὰ ἀνώγεια, τὰ κρέα, τὰ φῶτα, τὰ ἄστη, τὰ στελέχη, τὰ χρέα (δοικός ὄνομα. καὶ αἰτ.) τῷ μούσῃ, τῷ ἱατρῷ, τῷ ἥρωι. Ἡ αἰτ. τῶν ἄρσ. ἀκαταλήκτων τῆς γ' κλίσεως εἰς -ης, (-εως), σχηματίζεται εἰς -εας, π.χ. τὸν Ἡρακλέα, τὸν Περικλέα καὶ εἰς τὴν δημ. εἰς -η, π.χ. τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Περικλῆ. Ἡ αἰτ. τοῦ πληθ. εἰς τὴν δημ. σχηματίζεται εἰς τὸ ἄρσ. καὶ θηλ. εἰς -ες καὶ ὀλίγον διαφέρει τῆς ἀρχαίας, π.χ. τοὺς ἄνδρες, τὴς γυναῖκες, τὴς σάρκες, τὴς καλές, τὴς ὑπέροχες κ.λπ. Τὰ μονοσύλλαβα ἄρσ. καὶ θηλ., τὰ ὅποια ἔχουν καὶ τὴν αἰτ. μονοσύλλαβον, περισπῶνται εἰς ὄνομα. καὶ αἰτ., π.χ. τὸν βούν (ὁ βούς), τὴν δρύν (ἡ δρῦς), τὸν χῶν (ὁ χῶς=χῶμα), ἐάν δὲ δισύλλαβον δῶνται εἰς τὴν ὀνομα., π.χ. τὸν Τρῶα (ὁ Τρῶς), τὸν Κρήτα (ὁ Κρής), τὸν Δία (ὁ Δίς=Ζεὺς), τὴν χεῖρα (ἡ χεῖρ), τὸν πόδα (ὁ πούς), τὴν Πύκνα (μτγν. Πνύκα) (ἡ Πινύξ), τὴν ῥίνα (ἡ ῥίς), τὴν δᾶδα (ἡ δᾶς),

τὴν αἶγα (ἡ αἶξ)· ἐξαιροῦνται: τὸν Θρᾶκα (ὁ Θρᾶξ), τὸν παῖδα ὁ (παῖς), τὸν πάντα (ὁ πᾶς), τὸν χῶα (ὁ χῶς = μέτρον ὑγρὸν) [τὸ γ λ α ὤ κ α τὴν (ἡ γλαῦξ παρ' ἀττικ. ἡ γλαῦξ)]. Τὰ μονοσύλλαβα οὐδέτερα τριτόκλητα περισπῶνται εἰς ὄνομα. καὶ αἰτ., ἐν., π.χ. τὸ φῶς (ὁν. καὶ αἰτ.), τὸ πῦρ, τὸ οὖς, τὸ πᾶν (ἄν καὶ α βραχὺ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἄρσ. πᾶς), τὸ σκῶρ (ὅχι σκῶρ τό) (= τὸ ἀποπάτημα). Τοῦ οὐδ. τῆς ἄορ. ἀντωνυμίας τὴς ἡ αἰτ. ἐσχηματίσθη (εἰς Μέγαρα) ἔχουσα κατάληξιν -α, +τι-α, (= σσα) «ὁ ποῖα σσα», «ὁ ποῖ' ἄσσα, -ᾗττα». Εἰς τὴν αἰτ. τοῦ ἐνικῶν τῶν τριτοκλίτων ἐκθλίβεται τὸ α τῆς ληγούσης, π.χ. «τιμῶ τὸν ἄνδρ' ἐξεῖνον» // ἀπὸ τοῦ α' π.Χ. αἰ. αἰ. καταλήξεις τῆς ὀνομα. τοῦ πληθ. τῶν τριτοκλίτων μετεδίδοντο καὶ εἰς τὴν αἰτ., π.χ. ἀντὶ τοὺς μῆνας > τοὺς μῆνες, τοῦτο ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν. Ἐπίσης εἰς τὴν δημοτ. ἡ αἰτ. τοῦ ἐνικ. ἐσχηματίσθη ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομα. ἀποβαλοῦσα τὸ τελικὸν αὐτῆς ν, π.χ. ἡ φωνή > τὴν φωνή, ἡ ἀγάπη > τὴν ἀγάπη, τὸ ν ἀπεβλήθη καὶ εἰς τὴν αἰτ. τοῦ ἐνικ. τῶν δευτεροκλίτων, π.χ. τὸν ἄνθρωπο, τὴν ὁδὸ κ.λπ. // (Συντακτ.) Ἡ πρωταρχικὴ καὶ παλαιολόγητος χρῆσις τῆς αἰτιατικῆς ἦτο πρὸς δήλωσιν τῆς κατευθύνσεως, ἡ ὁποία καὶ παρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχ. ἑλλην. ποιητικὴν γλῶσσαν ὡς ἀρχαϊσμός, π.χ. «ἔκετο Ἀρήτην καὶ Ἀλκίνοον» (= ἦλθεν εἰς τὸν Ἀρήτην καὶ τὸν Ἀλκίνοον)· «ἔρχεσθον κλίσειν» (= νὰ πηγαίνετε εἰς τὴν σκηνήν) («Ὀμηρος»). Ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἐννοίας τῆς κατευθύνσεως πρὸς ἓν ἀντικείμενον παρήχθη ἡ ἐννοία τοῦ ἀντικειμένου — ὡς ἀντικρὺ κειμένου

τούτου πρὸς τὸ ὑποκείμενον—, τὸ ὅποιον δέχεται τὴν ἐκ τοῦ ῥήματος ἐκπορευομένην ἐνέργειαν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ αἰτιατ., ἐνῶ χρησιμεύει κυρίως εἰς δῆλωσιν ἀντικειμένου*, ἔχει λάβει καὶ τὰς ἐξῆς σημασίας:

α) αἰτιατικὴ χρονικὴ· σημαίνει χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον συμβαίνει τι ἢ πρὸ τοῦ ὁποίου συνέβη τι ἢ χρονικὴν διάρκειαν, π.χ. «*ἡ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον*» (Ἡρόδοτος). «*τὴν μητέρα τελευτήσασα πέπαιμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί*» (= πρὸ τριῶν ἐτῶν) (Λυσίας). «*ἔτη γεγονὸς δύο καὶ ὀγδοήκοντα*» (Ἰσοκράτης). Ἐντεῦθεν προήλθον καὶ πολλά «*χρονικαὶ αἰτιατικαί*»: «*καιρόν*» (= ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ), «*τὴν ὥραν*» (= εἰς καιρόν). ὄναρ, ὕπαρ, ἀκμήν, τὴν ἀρχήν (= κατ' ἀρχάς, ἐξ ἀρχῆς, ἔπειτα ἐν γένει· μετ' ἀρνήσεως δὲ = οὐδαμῶς, μηδαμῶς), τὸ τελευταῖον, τὰ τελευταῖα (= ἐν τέλει), τανῶν, τὸ πρῶτον, τὸ πρὸ τούτου (= πρότερον), «*τὸ ἐπὶ τούτῳ*» (= κατόπιν), πολλά (= πολλάκις), «*τὰ πολλά*» (= ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ), «*τὸ λοιπόν*» (ἐπὶ χρόνου μέλλοντος ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ παρόν, ἐνῶ ἡ γεν. «*τοῦ λοιποῦ*» σημαίνει χρόνον μέλλοντα ἄνευ συνεχείας πρὸς τὸ παρόν), β) αἰτιατικὴ τοπικὴ· σημαίνει τοπικὴν ἔκτασιν, π.χ. «*ἀπέχει ἡ Πλάταια πῦν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα*» (Θουκυδ.), γ) αἰτιατικὴ τροπικὴ· σημαίνει τρόπον καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπιρρήματα, π.χ. «*τοῦτον τὸν τρόπον*» (= οὕτω), «*τρόπον τινά*» (= πῶς, κάπως). ἐντεῦθεν προήλθεν καὶ ἡ σύστοιχος αἰτιατικὴ (βλ. ἀντικείμενον) ἢ ἄλλως ἐτυμολογικὸν σχῆμα*, δ) αἰτιατικὴ τῆς αἰτίας (ἢ αἰτιολογικὴ)· δη-

λοῖ τὴν αἰτίαν καὶ ἐκφέρεται διὰ τῶν ἀνωθυμιῶν: τοῦτο, ταῦτα, ὅ, ὅ, τι, τί, π.χ. «*τὶ οὖν ταῦτα λέγεις;*» (= διὰ τί; (Δημοσθ.)), «*ὅ καὶ δέδουκα*» (= διὰ τὸ ὅποιον) (Εὐριπίδ.), «*τοῦτ' ἀφικόμην, ὅπως εὖ πράξαιμί τι*» (= διὰ τοῦτο) (Σοφοκλῆς), «*ἀλλ' ὅ, τι μάλιστ' ἐλήλυθας λέγειν σ' ἐχρῆν*» (= διὰ τί) (Ἀριστοφάνης). ε) αἰτιατικὴ τῆς ἀναφορᾶς (ἢ τοῦ κατὰ τι)· σημαίνει πράγμα τι, εἰς τὸ ὅποιον ἀποδίδεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀμεταβ. ἢ παθητ. ῥήματος ἢ ἡ ιδιότης τοῦ ἐπιθέτου ἢ αἰτιατ. μετὰ τῆς προθέσεως κατὰ, πρὸς, ἐπὶ, εἰς, καί, περί· (φρ.) «*διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν*» (= κατὰ τὴν φύσιν) (Πλάτων), «*τὴν κεφαλὴν κατεάγειν*» (Ἀνδοκίδης), «*Φάνης καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολεμικὰ ἄλκιμος ἦν*» (Ἡρόδοτος), «*εὐδοκίμως τὸς εἰς σοφίαν*» (Πλάτων), «*ἄριστα πρὸς ἀρετὴν πεφύκασιν*» (Ἰσοκρ.). Συνηθέστατα ὡς αἰτιατ. τῆς ἀναφορᾶς τίθενται α) αἰ ἐπιρρηματικαὶ αἰτιατικαί: εὖρος, ὕψος, μέγεθος, μήκος, βάθος, πληθος, ἀριθμός, τὸ γένος, πρόφασις, β) αἰ φράσεις: γνῶμην (ἐμήν), τὸ αὐτοῦ μέρος, τὸ σὸν μέρος, τὸ δ' ἄληθές: «*καὶ γνώμην ἱκανὸς*» (= γερὸς στοῦ μυαλοῦ) (Σοφοκλῆς). Ἡ αἰτιατ. τοῦ πληθ. τῶν οὐδεν. τῆς β' κλίσεως ἔλκεν ἀρχικῶς εἰς -α, διότι ταῦτα ἦσαν περιληπτικά γένους θηλυκοῦ, διὰ τοῦτο συνετάσσοντο μετὰ ῥήματος ἐνικοῦ, π.χ. «*τὰ παῖδια παίζει*» (ἀττικὴ* σύνταξις), σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐξεληφθῆσαν ταῦτα ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν (ἐπειδὴ ἦσαν περιληπτικά) καὶ τὸ τελικὸν αὐτῶν ἄβραχύνθη // περὶ τῆς συστοίχου αἰτιατικῆς (βλ. ἀντικείμε-

νον* καὶ αἰτιολογικὸν σχῆμα*). // ἐπίθετα μετ' αἰτιατικῆς· μετ' αἰτιατικῆς συντάσσονται τὰ ἐπίθετα τὰ λαμβάνοντα αἰτιατικὴν τῆς ἀναφορᾶς (βλ. ἀνωτέρω), τὴν ὁποίαν λαμβάνουν καὶ πολλοὶ μετοχαί, π.χ. «*καλὸς κάναθός καὶ τὴν ὄψιν*» (Πλάτων), «*ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς*» (Ξενοφών). ἀντὶ τῆς ἀπλῆς ταύτης αἰτιατικῆς τίθεται καὶ ἐμπρόθετος αἰτιατικὴ μετὰ τῆς προθέσεως εἰς, κατὰ, ἀμφί, περί, πρὸς. Ἐπίσης ὡς τὰ ῥήματα* οὕτω καὶ πολλὰ ἐπίθετα συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «*ἔξαρκός εἰμι τὰ ἐρωτώμενα*» (= ἐξαρκούμενος τὰ ἐρωτώμενα) // (δημοτ.). ἐκ τῶν πτώσεων εἰς τὴν δημοτικὴν τὴν βασικὴν θέσιν λαμβάνει ἡ αἰτιατικὴ καὶ ἰδίως τοῦ ἐνικοῦ: α) ἐκ τοῦ τύπου αὐτῆς ρυθμίζεται τὸ καταληκτικὸν φωνῆν, ἥτοι τὸ φωνῆν τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ φυλάσσεται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ τοῦλάχιστον ἀριθμοῦ (πλὴν τοῦ α τῶν ἀρσενικῶν εἰς -ος) (ἐξίσωσις καταληκτικοῦ φωνήεντος), π.χ. ἡ πείνα, τῆς πείνας, τὴν πείνα· ὁ στρατώνας, τοῦ στρατώνα, τὸν στρατώνα· ἡ σφήκα, τῆς σφήκας, τὴν σφήκα· ὁ τραγουδιστής, τοῦ τραγουδιστῆ, τὸν τραγουδιστή· ἡ δύναμη, τῆς δύναμης, τὴν δύναμη· ἡ Σαπφώ, τῆς Σαπφῶς, τὴν Σαπφῶ κ.λπ., β) εἰς τὴν θέσιν τοῦ τόνου ἐπὶ τῆς λέξεως (τονικὴ ἐξίσωσις) τὴ θάλασσα -ῆ θάλασσα, τὴν ἔξυπνη -ῆ ἔξυπνη κ.λπ., καὶ γ) εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἔχη κατὰ τὴν κλίσιν τῆς ἡ λέξις, π.χ. τὴ γυναῖκα - ἡ γυναῖκα, τὸν ἀγῶνα - ὁ ἀγῶνας, τὴν τρίχα - ἡ τρίχα κ.λπ. ἡ αἰτιατικὴ ἀπλῆ ἢ ἐμπρόθετος τίθεται συχνότατα ἀντὶ τῆς γενικῆς, π.χ. «*παραμελῶ τὰ τέκνα*» ἀντὶ «*παρα-*

μελῶ τῶν τέκνων», ἢ τῆς δοτικῆς, π.χ. «*χτυπῶ μὲ τὰ χέρια*» ἀντὶ «*κτυπῶ ταῖς χερσίν*», «*δίνω στὸ φίλον*», ἀντὶ «*δίδωμι τῷ φίλῳ*» κ.λπ. Ἡ αἰτιατικὴ ἀντικατέστησεν ὡς ἀντικείμενον τὴν δοτικὴν εἰς τὰ ῥήματα συγχωρῶ, ἀκούω, ὑπακούω, π.χ. «*νὰ συχωρεθῶν τὰ πεθαρμένα σου*», «*τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ὑπακούουν τοὺς γονεῖς των*» κ.λπ. Εἶναι δὲ ἡ πτώσις τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἐνεργητ. μεταβατ. ῥημάτων, π.χ. «*ἀσπάζοντας τὸ χῶμα*», πρὸς δὲ ἡ πτώσις, ἡ ὁποία δηλοῖ ποσὸν ἢ ἔκτασιν (τοπικῶς ἢ χρονικῶς), π.χ. «*τρεῖς ὥρες ἐπολέμαγε*», «*πηγάδι ἐκάτὸ ὀργυεῖς πλατύν*»· σπανιώτατα δὲ τίθεται αὕτη ὡς ἐτερόπλητος προσδιορισμὸς ὀνόματος δηλῶν ἀναφορὰν (τὸ κατὰ τι), π.χ. «*βρίσκουν ἓνα πηγάδι χίλιες ὀργυεῖς τὸ βάθος*» (= κατὰ τὸ βάθος). Τὸ ἐπίθετον γεμᾶτος συντάσσεται μετ' αἰτιατικῆς ἀπλῆς ἢ ἐμπροθέτου, ἡ ὁποία δηλοῖ τὸ περιεχόμενον, π.χ. «*ἓνα βαρέλι γεμᾶτο κρασί*» (ἢ ἀπὸ κρασί). Ἡ αἰτιατικὴ συντάσσεται μετ' ἐπιρρημάτων καὶ ἐπιφωνημάτων ἢ λαμβάνεται ἐπιρρηματικῶς, π.χ. «*καλῶς τὰ παιδιὰ*», «*καλῶς τον τὸ (ν) λεβέντην*», «*ἀνάνθεμά με, ἄν νοιώθω τίποτα*». Τὸ δεικτικὸν μόριον «*νὰ*» (= ἰδὲς, λάβε, πάρε), τὸ ὁμωτικὸν μόριον μὰ καὶ τὸ βαυκαλιστικὸν ἐπιφώνημα νάνι συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «*νὰ τον, ξανάρθε*», (ἐνῶ μετ' ὀνομαστικῆς νὰ (= ἐδῶ εἶναι), «*νὰ ὁ ἄνδρας μου καὶ πές το*»). «*μὰ τὴν Παναγιά*», «*νάνι τὴν μπεμπέκα, νάνι*». Ἐνίοτε εἰς τὴν ἀναφορι-

κὴν πρότασιν τίθεται ἀπλῇ αἰτ. πτώσις ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ἀντὶ μετὰ τινος προθέσεως, π.χ. «ὅσα (= μὲ ὅσα) ἔκαμεν ἡ Κίσση, τίποτα δὲν κέρδισε». Αἰτιατικὴν προσωπικὴν δέχονται καὶ τὰ ἀπρόσωπα: νοιάζει, μέλει, συμφέρει καὶ ἐνδιαφέρει (νά), π.χ. «μὲ μέλει γιὰ σένα», «μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ τεθῇ τέρμα στὸ ζήτημα».

«Σύστοιχος αἰτιατικὴ» (ἄλλως ἐτυμολογικὸν σχῆμα). Κατὰ τούτην πᾶν ῥήμα ὡς ἀντικείμενον δέχεται αἰτιατικὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥηματικοῦ θέματος, π.χ. «δουλείας δουλεύει» (Πλάτων), «εἰ μέλλοι φυλακὰς φυλάξειν» (Ξενοφών), ἢ ἐξ ἄλλου συγγενοῦς ῥήματος γενομένην, π.χ. «ὑπνον κοιμῶμαι» (Ξενοφών), «ζῶ βίον μοχθηρόν» (Σοφοκλῆς) κ.λπ. (οὕτω καὶ ἀντιστοίχως «ἄγω ὁδόν», «εἴμι ὁδόν» κ.λπ.). Ἡ σύστοιχος αἰτιατικὴ συνοδεύεται ἐνίοτε ὑπὸ ἐπιθέτου, π.χ. «πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα», «ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν», πολλάκις δὲ τὸ συνώνυμον οὐσιαστικὸν κεῖται κατὰ σύμπτωξιν τῆς φράσεως, π.χ. «νικῶ ναυμαχίαν» (= νικῶ νίκην ἐν ναυμαχίᾳ) (Λυσίας), «Ὀλύμπια νικῶ» (= νίκην ἐν Ὀλυμπίοις) (Θουκυδίδης), «θύω ἐπινίκια» (= διὰ προσφορᾶς θυσίας ἐορτάζω ἐπινικία) (Πλάτων), «γάμους ἐστιῶ» (= παρῆχω τράπεζαν γάμου) (Εὐριπίδης), «τὴν μάχην ἡττῶμαι» (= ἡτταν εἰς τὴν μάχην) (Ἰσοκράτης) κ.λπ. Συχνάκις παραλείπεται ἡ σύστοιχος αἰτιατικὴ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ δὲ ἐπίθετον ἐπέχει τόπον αὐτῆς ἐπὶ τινων μὲν εἰς τὸν πληθυντικὸν ἐπὶ ἄλλων δὲ εἰς τὸν ἐνικόν, π.χ. «μεγάλα καὶ σφοδρὰ νο-

σοῦσι» (= νοσοῦσι νόσους μεγάλας καὶ σφοδράς) (Πλάτων), «μέγα φθέγγομαι» (Δημοσθένης), «ὄξυ ἀκούω» (Πλάτων) κ.λπ. «μέγα (μεῖζον, μέγιστον) φρονῶ» // μερικά ῥήματα μετὰ δοτικῆς συντασσόμενα εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἰδιωματικῶς (καὶ μάλιστα εἰς τοὺς βορείους Ἕλληνας) συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «δανεῖστέ με χρήματα» (ἀντὶ δανείσατέ μοι ἢ δανείστέ μου), «κρυφὰ τὴν κουβεντιάξει» (ἀντὶ τῆς κουβεντιάξει). Ἡ αἰτιατικὴ εἰς τὴν δημοτικὴν ἐπιρρηματικῶς λαμβανομένη ἐκφράζει α) τοπικὴν σχέσιν: «κι ἕκατσε δεξιὰ μεριά» (= στὸ δεξιὸ μέρος), «ἄλλους τοὺς πᾶν στὴν Πρέβεζα», «τὴν πολεμοῦν ἐχθροὶ στεριά καὶ θάλασσα» (= ἀπὸ στεριά καὶ ἀπὸ θάλασσα), «καράβι ἔρχεται τὸ(ν) γιολό» (= ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν γιολό), «γιαλὸ γιαλὸ πηγαίναμε», «βγήκε νὰ πάη περίπατο» (γιὰ περίπατο) β) χρονικὴν σχέσιν: «νύχτα σελλάωνει τᾶλογο», «μέρα καὶ νύχτα πολεμοῦν» γ) ποσόν: «πέντε μέτρα μακρὸ εἶναι τὸ σχοινί» δ) τρόπον: «τὸν παρακαλεῖ τὰ χέρια σταυρωμένα», καὶ ε) αἰτίαν: «τί κάθεσαι καὶ περιμένεις».

αἰτιατικοσύντακτος, -ος, -ον· ὁ μετ' αἰτιατικῆς συντασσόμενος // αἰτιατικοσύντακτα τὰ, τὰ συντασσόμενα μετ' αἰτιατικῆς, ὡς «ὥκὺς τοὺς πόδας» (= ὥκυπους), «ὄξυς τὸν νοῦν» (= ὄξυνους). ταῦτα ἐνίοτε ἀντὶ αἰτιατικῆς δέχονται δοτικὴν, ὡς «χρηστὸς τῷ ἡθει», ἥτοι ἡ μὲν αἰτιατικὴ τίθεται εἰς τὰ ὑλικώτερα («εὐρύς τοὺς ὤμους») καὶ εἰς τὰ ἡθικώτερα, ἡ δὲ δοτικὴ συχνότερον εἰς τὰ ἡθικά: «εὐγενὴς τὰ συναισθήματα».

αἰτιατικοφανής, -ής, -ές· ὁ ἔχων μορ-

φὴν αἰτιατικῆς πτώσεως· «αἰτιατικοφανές ἐπίρρημα», τὸ ἔχον μορφήν αἰτιατικῆς ἢ αἰτιατικῆς ἔχουσα σημασίαν ἐπιρρήματος: δωρεάν, χάριν, δίκην κ.λπ.: «ἐργάζομαι δωρεάν», «τὸν ἐδιώξε δίκην ἀλήτου» (= ὡς νὰ ἦτο ἀλήτης), «χάριν γούστου» (= ἐνεκα ἀρεσκείας) // (δημοτ.) «αἰτιατικοφανὴς ἀφαιρετικὴ» ἢ ἀφαιρετικὴ συμπίπτει πολλάκις μετὰ τῆς αἰτιατικῆς ἐπὶ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (εἰς ἐνικόν καὶ πληθυντικόν) καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας (τος, τη, το εἰς τὸν πληθυντικόν), π.χ. «εἰσένα σοῦ πήραν τὸ ρουχισμό» (= ἀπὸ σένα), «τί μᾶς λείπει» (= ἀπὸ μᾶς), τοὺς ἀφαίρεσαν ὅ,τι εἶχαν» (= ἀπ' αὐτοὺς) // «αἰτιατικοφανὴς γενικὴ ἢ δοτικὴ» οἱ τύποι (ἐ)μένα (ἐμέ), (ἐ)σένα (ἐσέ) δὲν εἶναι μόνον πτώσεως αἰτιατικῆς, ἀλλὰ καὶ καθαρᾶς γενικῆς ἢ ἀφαιρετικῆς π.χ. «φωνάζει ἐμένα (ἢ ἐσένα)» (αἰτιατ.)· «ἐμένα ἢ κόρη μου ἀπουσιάζει» (γενικὴ)· «ἐσένα δὲ(ν) σοῦ πρέπει» (δοτικὴ= σ' ἐσένα)· «ἐμένα μου ζητοῦν πολλά» (ἀφαιρετικὴ= ἀπὸ μένα)· «ἐμένα τὸ χάρισε» (= σὲ μένα) κ.λπ.

αἰτιατόν, (-οῦ), τό· (= τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ἐπακολούθημα)· τοῦτο συνήθως τίθεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ αἷτιον: «αἷτιον* καὶ αἰτιατόν*» (= ἡ αἰτία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα).

αἰτιολογία, (-ας), ἡ· ἡ τῆς αἰτίας ἐξηγησις, διὰ τῆς ὁποίας συμβαίνει τι· - (Ῥητορ.) ὁρος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ῥήτωρ εἰς ἰδικὴν του ἐρώτησιν ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς ἢ καὶ ἐρωτηματικῶς, π.χ. «διὰ τί δὲν ἦλθον; διότι

ἡμουν ἄρρωστος», (ἀρχ.)· «Τὸν δὲ ἀγαθὸν σύμβουλον τί χρὴ ποιεῖν, οὐ τῇ πόλει πρὸς τὸ παρὸν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν;» (Αἰσχίνης).

αἰτιολογικός, -ής, -όν· ὁ αἰτιολογῶν τι, ὁ τὴν αἰτίαν δηλῶν // (Γραμμ.) αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι, οἱ σύνδεσμοι, διὰ τῶν ὁποίων εἰσάγονται αἱ αἰτιολογικαὶ προτάσεις*: γάρ, ὅτι, ὡς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ὅτε, ὁπότε (καὶ μετὰ τοῦ ἄν: ἐπ' ἄν, ὅταν, ἐπειδ' ἄν) // (δημοτ.) γιατί, ἐπειδὴ, πού, ἀφοῦ, διότι, ὅτι, μιὰ καί, σ' ἄν (πού) καί (σπανίως) πῶς // (Συντακτ.) «αἰτιολογικὴ σύνταξις» ἢ σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκφέρονται δευτερεύουσαι προτάσεις* δηλοῦσαι τὴν αἰτίαν τῆς κυρίας προτάσεως· αὗται λέγονται αἰτιολογικαί. «Αἰτιολογικαὶ προτάσεις» εἶναι ἐξηρημέναι προτάσεις κρίσεως, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν τὴν αἰτίαν τῆς κυρίας προτάσεως (βλ. πρότασις), καὶ ἔχουν ἐπὶ ἀποφάσεων τὸ «οὐ», χρησιμεύουν δὲ ὡς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ τῆς αἰτιατ. τῶν ῥημάτων τῶν κυρίων προτάσεων καὶ ἐκφέρονται κανονικῶς μετὰ τὰς κυρίας προτάσεις, σπανιώτα δὲ χρησιμεύουν ὡς ἐπεξηγήσεις. Αὗται ἐκφέρονται, α) δι' ἀπλῆς ὀριστικῆς: «Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν λελύσθαι τὰς σπονδὰς, διότι εἰς χεῖρας ἦλθον», β) διὰ δυνητικῆς ὀριστικῆς, ἡ ὁποία τυπικῶς εἶναι δευτερεύουσα, ἐνῶ κατ' οὐσίαν εἶναι ἀνεξάρτητος, δι' αὐτὸ εὐρίσκεται καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, ἢ εὐκτικῆς: «Τί πότ' οὖν τοῖς ἄλλοις ἐγκαλῶν τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων οὐχὶ μέμνηται ὅτι τῶν ἀδυσμάτων ἂν ἐμέμνητο τῶν αὐτῶν»· «Ἄδωμαι οὖν σου παρα-

μείναι ἡμῖν, ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδίου ἀκούσαιμι ἢ σοῦ, καὶ γ) δι' εὐκτικής τοῦ πλαγίου λόγου ἐξαπτόμεναι ἐκ ῥημάτων ἱστορικοῦ χρόνου, καὶ τότε ἡ αἰτιολογία παρίσταται ὡς γνώμη τοῦ ὑποκειμένου τῆς προτάσεως: «Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμπει οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο» (Ξενοφών). Μετὰ τὰ ῥήματα ψυχικοῦ πάθους καὶ τὰς συνωνύμους ἐκφράσεις: αἰσχροῦν, θαυμαστόν, δεινόν ἐστι κ.λπ. ἐκφέρεται συνήθως ἡ αἰτιολ. πρότασις διὰ τοῦ «ὅτι» ἢ διὰ τοῦ ὑποθ. «εἰ» (ἄρνησις μὴ ἢ οὐ), π.χ. «χαίρειν, ὅτι εὐδοκμεῖς» (Πλάτων)· «οὐκ αἰσχρόν, εἰ Ἀθηναῖοι ὄντες βάρεβρον ἀνθροῖον φοβήσεσθε;» // (δημοτ.) ἐκφέρονται, 1) καθ' ὁριστικήν ἢ δυνητικήν ἔγκλισιν: «λυποῦμαι πού σε βλέπω ἔτσι», «μιά κι ἤρθες (= ἀφοῦ ἤρθες) μπουροῦσες νὰ φέρης καὶ τὰ χρήματα», 2) μετὰ τὰ ψυχικοῦ πάθους σημαντικὰ διὰ τοῦ μορίου «νά»: «ζηλεύει νὰ μὲ βλέπῃ», καὶ 3) πολλακτικὰ διὰ τοῦ κυρίως τελικοῦ μορίου «για νά» μεθ' ὑποτακτ. ἐνεστώτος (ἐπὶ τοῦ παρόντος), ἀορίστου (ἐπὶ τοῦ παρελθόντος), ὡς: «για νά (= ἐπειδὴ) ἔχουν βάσανα, γεράσανε γρήγορα», «για νὰ μὴ μ' ἀκούσης (= ἐπειδὴ δὲν μ' ἀκουσες), τὰ παθαίνεις αὐτά» // τὸ «ἀφοῦ» μεθ' ὁριστικῆς ἐνεστώτος ἢ παρατατικοῦ εἶναι συνήθως αἰτιολογικόν, π.χ. «ἀφοῦ βρέχει, ἄς μὴ πάμε ἐπίσκεψη» (= ἐπειδὴ βρέχει), μετὰ μέλλοντος ἢ ἀορίστου δύναται νὰ εἴναι καὶ αἰτιολογικόν καὶ χρονικόν καὶ ὑποθετικόν, π.χ. «ἀφοῦ ἀρρώστησες μεῖνε

σπίτι», «ἀφοῦ μελετήσης θὰ προβιβάσθης» (= ὅταν, ἐπειδὴ, ἐάν μελετήσης) // «αἰτιολογικὴ μετοχὴ*», ἡ ἀναλυομένη δι' αἰτιολογικοῦ συνδέσμου καὶ ῥημάτων καὶ δηλοῦσα τὴν αἰτίαν // (Γραμμ.) «αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι» (βλ. σύνδεσμος).

αἷτιον, (-ίου), τό· ἡ αἰτία*, διὰ τὴν ὁποῖαν συμβαίνει τι, εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ αἰτιατόν* (= τὸ ἀποτέλεσμα), εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀφορμήν, ἥτοι τὴν προσχηματικὴν αἰτίαν. Τὰ αἷτια εἶναι τέσσαρα: 1) «τὸ ποιητικὸν αἷτιον»· τοῦτο δηλοῖ τὸν δημιουργόν, ἥτοι ἐκεῖνο ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀπορρέει ἡ ἐνέργεια ἢ τὸ πόθεν προέρχεται τι, ὡς ἐκ τούτου τὸ ἐνεργούν πρόσωπον εἰς τὴν σύνταξιν καλεῖται «ποιητικὸν αἷτιον»· τοῦτο ἐκφέρεται εἰς τὴν ἀρχ. ἐπὶ παθητικῶν ῥημάτων καὶ ῥηματικῶν ἐπιθέτων (βλ. ῥηματικός) κατὰ γενικὴν μετὰ τῆς προθέσεως ὑπό, πρὸς, παρά, ἀπὸ καὶ τῆς ἐκ· εἰς τοὺς πεζοὺς Ἀττικοὺς σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῶν δόσεως σημαντικῶν ῥημάτων ἢ κατ' ἀπρόθετον δοτικὴν συνήθως ἐπὶ τοῦ παθητ. παρακείμε., ὑπερσυντ. καὶ τετελεσμένου μέλλοντος κανονικῶς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν εἰς -τος καὶ -τεος ῥηματικῶν ἐπιθέτων καὶ σπανίως ἐπὶ ἄλλων παθητικῶν χρόνων, π.χ. «βούλονται πάντες ὑπὸ τῶν παίδων θεραπεύεσθαι», «Κῦρος ὁμολογεῖται πρὸς πάντων», «ἐπέμφθη παρὰ βασιλέως»· «τοῦτό μοι ἐκ Θεοῦ δέδοται», «πάνθ' ἡμῖν πεποίηται», «ἀπόρητον πόλει» (= ἀπηγορευμένον ὑπὸ τῆς πόλεως), «ποταμός τις ἐστὶν ἡμῖν διαβατέος» (βλ. παθητικός) // (δημοτ.) ἐκφέρεται ἐπὶ παθητικῶν ῥημάτων δι' αἰτιατικῆς

καὶ τῆς προθέσεως ἀπὸ, π.χ. «τὸ δέντρο ξερρίζωθηκε ἀπὸ τὸν ἄερα», «τιμημένος ἀπὸ τὸν κόσμο». [Ὅταν τὸ παθητ. ῥῆμα εἶναι μετοχὴ παρακείμενου, πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ τοῦ ποιητικοῦ αἷτιου ἐνοῦται εἰς σύνθετον λέξιν μετὰ τῆς παθητ. μετοχῆς, π.χ. «ὁ ἡλιοκαμένος» (= καμένος ἀπὸ τὸν ἥλιο τόπος), «ὁ τουρκοπατημένος» (= ὑπὸ τῶν Τούρκων πατημένος). Ἐπίσης ἐκφέρονται καὶ μετὰ ῥηματικῶν ἐπιθέτων εἰς -τος, π.χ. «φαινότανε ἀνέγγιχτο στοῦ φθόνου τῇ γλῶσσᾳ» (= ἀπὸ τῇ γλῶσσᾳ τοῦ φθόνου)]· 2) «τὸ ὀργανικὸν αἷτιον»· τοῦτο δηλοῖ τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν γίνεται τι, ἥτοι τὸ ὕλικόν πρὸς ἐπεξεργασίαν: «ὄργανον ἐν ὄρει» (= ἡ ξυλίκῃ) (Πλάτων), ἢ τὰ ὄργανα ἢ τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποῖων ἐνεργεῖ τις μεταχειριζόμενος αὐτά, τοῦτο ἐκφέρεται εἰς τὴν ἀρχαίαν, α) διὰ γενικῆς, π.χ. «οἱ στέφανοι χρυσοῦ ἦσαν», β) δι' ὀργανικῆς δοτικῆς, π.χ. «παιδεύομεν τοὺς στρατιώτας μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ», γ) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς διὰ ἢ ἐκ, π.χ. «ἔλεγον δι' ἐρμηνέως», «πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι», καὶ δ) διὰ δοτικῆς μετὰ τῆς προθέσεως ἐν, π.χ. «ἐν λόγοις πείθειν» // (Νεοελλ.) εἰς τὴν νέαν ἑλλην. ἐκφέρεται κατὰ γενικὴν μετὰ τῆς προθέσεως διὰ, π.χ. «ζητεῖ δι' αἰτήσεως ἄδειαν», καὶ (εἰς τὴν δημοτικὴν) αἰτιατικὴν μετὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ, μέ, π.χ. «στεφάνι ἀπὸ κλωνάρια δάφνης», «κτυπᾷ τὸ ζῶό του μὲ μαστίγιον», «φάρεψε μὲ καμάκι»· 3) «τὸ ἀναγκαστικὸν αἷτιον»· τοῦτο δηλοῖ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν γίνεται ἢ δὲν γίνεται τι· ἐκφέρεται εἰς τὴν ἀρχαίαν, α) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ, ἐκ, ἔνεκα, ὑπὸ καὶ σπανίως ἀντί, π.χ. «ἀπὸ τῶν συμφορῶν (= ἔνεκα τῶν συμφορῶν) ἐτόλμησαν», «ἄλεξον, ἐκ τίνος (= διὰ τί) ἐπλήγης», «τῶν ἀδικημάτων ἔνεκα αὐτοὺς ἀπέκτειναν», «δακρύω ὑπὸ λύπης», «ὠφέλησα αὐτόν, ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον», β) διὰ δοτικῆς ἀπλῆς (ἐπὶ ῥημάτων ψυχικοῦ πάθους) ἢ πολλακτικῆς μετὰ τῆς ἐπί, π.χ. «ἔβρεξες ἥσθη τῇ ἐπιστολῇ», «ἐπὶ τοῖς προγόνοις οἱ Ἀθηναῖοι μέγα φρονοῦσιν», γ) δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς προθέσεως διὰ, κατὰ, παρά, π.χ. «ἦν ὁ Κῦρος πολυλογώτερος διὰ τὴν παιδείαν», «ἔπραξαν τοῦτο κατ' ἔχθος τῶν Ῥηγίων», «ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἶεται βλάπτειν», δ) δι' ἀπλῆς γενικῆς (ἐπὶ τῶν δικαστικῶν ῥημάτων), π.χ. «ἀόργην μεγάλων ἀδικημάτων ἔχοντες», ε) δι' αἰτιολογικῆς προτάσεως ἢ αἰτιολογικῆς μετοχῆς, π.χ. «ἰδεῖν ἐπεθύμει, ὅτι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶναι», «νομίζων ἀμείνονας ὑμᾶς πολλῶν βαρβάρων εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβόν», καὶ στ) διὰ τοῦ ἐρωτηματικοῦ τί; (εἰς πλαγίας ἐρωτήσεις «ὅτι», ὡς καὶ τοῦ «ταῦτα»), λαμβανομένων ἄνευ προθέσεως, ὡς «τί δ' ἤλθες;», «ἤρωτῶντο ὅτι ἤκουεν», «ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα νῦν ἤκα παρὰ σέ» // (Νεοελλ.) εἰς τὴν ν. ἑλληνικὴν ἐκφέρεται, α) μετὰ τοῦ ἐκ, ἔνεκα, λόγῳ καὶ γενικῆς, π.χ. «πῶς ἔχεις ἐκ τοῦ τραύματος;», «τὸ πλοῖο καθυστέρησε ἔνεκα τρικυμίας», «δὲν σοῦ ἔδωκα χρήματα λόγῳ

τιοῦ», τοῦτο δηλοῖ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν γίνεται ἢ δὲν γίνεται τι· ἐκφέρεται εἰς τὴν ἀρχαίαν, α) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ, ἐκ, ἔνεκα, ὑπὸ καὶ σπανίως ἀντί, π.χ. «ἀπὸ τῶν συμφορῶν (= ἔνεκα τῶν συμφορῶν) ἐτόλμησαν», «ἄλεξον, ἐκ τίνος (= διὰ τί) ἐπλήγης», «τῶν ἀδικημάτων ἔνεκα αὐτοὺς ἀπέκτειναν», «δακρύω ὑπὸ λύπης», «ὠφέλησα αὐτόν, ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον», β) διὰ δοτικῆς ἀπλῆς (ἐπὶ ῥημάτων ψυχικοῦ πάθους) ἢ πολλακτικῆς μετὰ τῆς ἐπί, π.χ. «ἔβρεξες ἥσθη τῇ ἐπιστολῇ», «ἐπὶ τοῖς προγόνοις οἱ Ἀθηναῖοι μέγα φρονοῦσιν», γ) δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς προθέσεως διὰ, κατὰ, παρά, π.χ. «ἦν ὁ Κῦρος πολυλογώτερος διὰ τὴν παιδείαν», «ἔπραξαν τοῦτο κατ' ἔχθος τῶν Ῥηγίων», «ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἶεται βλάπτειν», δ) δι' ἀπλῆς γενικῆς (ἐπὶ τῶν δικαστικῶν ῥημάτων), π.χ. «ἀόργην μεγάλων ἀδικημάτων ἔχοντες», ε) δι' αἰτιολογικῆς προτάσεως ἢ αἰτιολογικῆς μετοχῆς, π.χ. «ἰδεῖν ἐπεθύμει, ὅτι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶναι», «νομίζων ἀμείνονας ὑμᾶς πολλῶν βαρβάρων εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβόν», καὶ στ) διὰ τοῦ ἐρωτηματικοῦ τί; (εἰς πλαγίας ἐρωτήσεις «ὅτι», ὡς καὶ τοῦ «ταῦτα»), λαμβανομένων ἄνευ προθέσεως, ὡς «τί δ' ἤλθες;», «ἤρωτῶντο ὅτι ἤκουεν», «ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα νῦν ἤκα παρὰ σέ» // (Νεοελλ.) εἰς τὴν ν. ἑλληνικὴν ἐκφέρεται, α) μετὰ τοῦ ἐκ, ἔνεκα, λόγῳ καὶ γενικῆς, π.χ. «πῶς ἔχεις ἐκ τοῦ τραύματος;», «τὸ πλοῖο καθυστέρησε ἔνεκα τρικυμίας», «δὲν σοῦ ἔδωκα χρήματα λόγῳ

ἀνεχείας», β) μετὰ τῆς προθέσεως γιά, ἀπό, μέ, εἰς (στόν) καὶ αἰτιατικῆς, (δημοτ.) π.χ. «γιά τὴν τεμπελιά του (= ἔνεκα τῆς ὀκνηρίας) ἔπενεν ἔξω», «ἔσκασε ἀπὸ τὰ γέλια», «πειράζεται μὲ τὸ παραμικρό», «ξαφνιάστηκε στὸν ἥχο τῆς καμπάνας». 4) «τὸ τελικὸν αἴτιον»· τοῦτο δηλοῖ τὸν σκοπὸν (τὸ τέλος), πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου γίνεται ἢ δὲν γίνεται τι, ἐκφέρεται δὲ εἰς τὴν ἀρχαίαν, α) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως ἔνεκα, ὑπέρ, χάριν, π.χ. «κολακεύειν ἔνεκα μισθοῦ». «ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλίππου», «συγχωρῶ τοῦ λόγου χάριν», β) διὰ δοτικῆς μετὰ τῆς «ἐπὶ», π.χ. «ἡσυχύνοντ' ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀμαρτήμασι», γ) δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς ἐπί, διὰ, κατὰ, πρὸς, π.χ. «οὔτε ἐξ Λακεδαιμόνα ἀπέπεμπε (κῆρυκας) ἐπὶ γῆς αἴτησιν». «Λακεδαιμόνιοι ἡγοῦνται τῶν συμμάχων διὰ τὴν σφετέραν δόξαν». «ὁ πατήρ ἔπεμψε με κατ' ἐμπορίαν». «πρὸς τί με ταῦτ' ἐρωτῶν» (= διατὶ μὲ ἐρωτᾷς δι' αὐτά, καὶ δ) διὰ τελικῆς προτάσεως ἢ διὰ τελικῆς μετοχῆς, π.χ. «ἐπιτήδεις σε οὐκ ἦγειρον, ἵνα ὡς ἡδιστα διάγῃς», «σέ γε διδάξων ὥρμημαι». // [(δημοτ.) εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκφέρεται, α) διὰ γενικῆς μετὰ τῆς προθέσεως ἔνεκα, χάριν, ὑπέρ, π.χ. «σέ πληρώνω ἔνεκα ἐργασίας», «θὰ ἔλθω χάριν σου», «μάχεται ὑπὲρ πατρίδος, καὶ β) δι' αἰτιατικῆς μετὰ τῆς προθέσεως γιά, πρὸς, εἰς (= στόν, στήν κ.λπ.), π.χ. «ἐπ' ἧ γε γιά νερό», «θὰ ἔλθω πρὸς χάριν σου», «καπετάνιοι, εἰς τὴν ὑ-

γείαν σας (ἢ στήν ὑγεία σας)]. Εἰς «τὸ τελικὸν αἴτιον» δύναται νὰ συμπεριληφθῇ καὶ «τὸ χαριστικὸν αἴτιον», τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι γίνεται τι πρὸς χάριν ἢ ὠφέλειαν ἢ πρὸς βλάβην τινὸς καὶ ἐκφέρεται διὰ πτώσεως δοτικῆς, ἢ ὁποία καλεῖται «δοτικὴ* χαριστική» ἢ «ἀντιχαριστική», π.χ. «καί μοι (= πρὸς χάριν μου) ἀνάγκω», «πάντες πάντα κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ» (= πρὸς βλάβην τοῦ τυράννου): [(δημοτ.) διὰ τῆς γενικῆς, π.χ. «σοῦ σπουδάξει ὁ νέος», «σοῦ (= γιά τὸ χατήρι σου) τὸν ἔκαναν παστὸ στὸ ξύλον» κ.λπ.]].

αἴτιος, -α, καὶ -ος, -ον (= ὑπεύθυνος). ἔτειος, -α, -ον (= ἐτήσιος).

αἰτιώδης, -ης, -ῶδες (Γραμμ.) ὁ αἰτιολογικός*. «σύνδεσμοι αἰτιώδεις», οἱ αἰτιολογικοὶ σύνδεσμοι*. // (Λογ.) «αἰτιώδης σχέσις», (αἰτιότης), ἡ ὁποία ἰσχύει μόνον εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅχι μόνον παρετηρήθη, ἀλλὰ καὶ διεπιστώθη: «Αὐτὸς ὁ καλὸς στρατηγὸς νικᾷ εἰς μίαν ὠρισμένην μάχην»· ἡ νίκη δὲν εἶναι μόνον ἀναγκαῖον καὶ ἀναπότρεπτον ἀποτέλεσμα τῆς ἰκανότητος τοῦ στρατηγοῦ, διότι εἰς τὴν συγκεκριμένην ταύτην περίπτωσιν αἰτία εἶναι ἡ ἰκανότης τοῦ στρατηγοῦ, ἀποτέλεσμα ἡ νίκη. Ἐπειδὴ οὗτος εἶναι καλὸς στρατηγός, δὲν ἐπεταί ὅτι οὗτος θὰ νικᾷ εἰς ὅλας τὰς μάχας, διότι εἰς τὴν ἔκβασιν τῶν μαχῶν συντελοῦν πολλοὶ ἀστάθμητοι παράγοντες. (φρ.) «τὰ τοῦ πολέμου ἄδεια» (Ἡρόδ). **αἰτιῶμαι (-άομαι)** (= κατακρίνω, προσάπτω τινί τι). (πρτ.) ἡτιώμην, (μέλλ.) αἰ-

τιάσομαι, (ἀόρ.) ἡτιασάμην, (ὑποτ.) αἰτιάσωμαι, (πρkm.) ἡτιάμαι, (ὑπερσ.) ἡτιάμην, (παθ. μέλλ.) αἰτιαθήσομαι, (ἀόρ.) ἡτιάθην, (ὑποτ.) αἰτιαθῶ (φρ.) «ἡτιάθην ὑπὸ τινος» (μετ' αἰτ.), «αἰτιῶμαί τινα» (ἢ τινα περὶ τινος ἢ τινὰ τινος) καὶ ὅχι τινός (= κατηγορῶ). — αἰτία, αἰτίαις, αἰτιατόν, αἰτιατέον, αἰτίαμα.

Αἴτη καὶ Αἴτηνα· (-ης καὶ -ας), ἡ. **αἰτῶ, (-έω)** (= παρακαλῶ νὰ λάβω, ζητῶ). (πρτ.) ἡτουν, (μέλλ.) αἰτήσω, (ἀόρ.) ἡτήσα, (πρkm.) ἡτήκα, (ὑπερσ.) ἡτήκειν (Μέσ.) αἰτοῦμαι τι (= ζητῶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου κάτι), (πρτ.) ἡτούμην, (μέλλ.) αἰτήσομαι, (παθ. μέλλ.) αἰτηθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἡτήθην, (πρkm.) ἡτήμαι, (ὑπερσ.) ἡτήμην. (φρ.) «αἰτῶ τινά τι» (= ζητῶ ἀπὸ τινός τι). — ἡτημένος, -η, -ον (= δανεικός). αἰτοῦμαι τι (= ζητῶ τι δι' ἑμαυτόν). αἰτῶ τινα μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= ζητῶ ἀπὸ τινος νά...) — αἴτημα, αἴτης, ἐπαίτης, αἴτησις, αἴτητός, αἴτητής, ἔξαιτος, ἀπαίτησις, ἐξάιτησις, διαιτητής, ἀπαιτητής, ἀπαιτητικός. // (Λογ.) λαμβάνω τι ὡς αἴτημα, ὡς δεδομένον. (φρ.) «τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι».

αἴφνης· ἐξαίφνης· αἰφνίδιος*.

αἰφνίδιος, -ος, -ον (ἐσφαλμ. αἰφνῆδιος).

αἰχμάζω (= λογχοβολῶ). ἐχμάζω (= συγκρατῶ, ἐμποδίζω).

αἰχμαλωτίζω (καὶ αἰχμαλωτεύω) (= λαμβάνω αἰχμάλωτον, συλλαμβάνω διὰ τοῦ δόρατος, ποιῶ αἰχμάλωτον). (πρτ.) ἡχμαλώτιζον, (μέλλ.) αἰχμαλωτίσω, (ἀόρ.) ἡχμαλώτισα, (ὑποτ.) αἰχμαλωτίσω. (ἀποθετικόν) αἰχμαλωτίζομαι (= αἰχμαλωτίζω, συλλαμβάνω τινὰ αἰχμάλωτον). (Μέσ. καὶ Παθ.) αἰχμαλωτί-

ζομαι, π ἡχμαλωτίζομαι, μ αἰχμαλωτίζομαι, ἀόρ. α' ἡχμαλωτίσασθαι, (ὑποτ.) αἰχμαλωτίσωμαι, πρ ἡχμαλώτισμαι, (μετχ.) ἡχμαλωτισμένος, -η, -ον — αἰχμάλωτος, αἰχμαλωσία, αἰχμαλώτευμα, αἰχμαλώτις, αἰχμαλωτικός, αἰχμαλωτής, (-ίδος), ἡ κ.λπ.

-αῖω (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -αῖω ἀσυναίρετα γράφονται διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. καῖω, παλαῖω, πταῖω (δημ. φταῖω), πάντα τὰ ἄλλα εἰς -έω συνηρημένα γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. ἀγανακτέω (-κτῶ), ποιέω (-ῶ), ἀγνέω (-ῶ), κ.λπ., ὡς καὶ τὰ μερικῶς συνηρημένα δισύλλαβα, ῥέω (ῥεῖς, ῥεῖ, ῥέομεν, ῥεῖτε, ῥέουσι), πνέω, ξέω, δέω, ζέω, χέω κ.λπ.

αἰών, (-ῶνος), ὁ (δημ.) αἰώνας, (-ώνας), ὁ // (Ὀρθογρ.) (ἐν συνθέσει ὡς ἐπίθετα παροξύνονται): δυσαίων, (-ωνος), ὁ, ἡ, μεσαίων, εὐαίων, μακράϊων, ἱσαίων, δολιχαίων.

αἰωρῶ (-έω) (= ὑψώνω, ἐξαρθῶ). (πρτ.) ἡώρουν, (μέλλ.) αἰωρήσω, (ἀόρ.) ἡώρησα, (ὑποτ.) αἰωρήσω. (Μέσ.) αἰωροῦμαι, π ἡωρούμην, μ αἰωρήσομαι, (παθ. μ) αἰωρηθήσομαι, (παθ. ἂ) ἡωρήθην, (ὑποτ.) αἰωρηθῶ, πρ ἡώρημαι, (μετχ.) ἡωρημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡωρήμην — αἰώρα, αἰώρησις, αἰώρημα, αἰωρητός, αἰωρητέον, ἄορ (= τὸ ξίφος), ἄορτήρ (= ὁ τελαμών). **ἀκαδημαῖκός, -ή, -όν**· «ἀκαδημαῖκή συζήτησις» (= ἡ γινόμενη ἄνευ πρακτικοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ θεωρητικῶς). (φρ.) «ἀκαδημαῖχὸν ὕφος» (= τὸ κατισχύσαν εἰς τὸν λόγον).

Ἀκαδημία, (-ας), ἡ καὶ Ἀκαδήμεια· ἀκαδημαῖκός, ἀκαδημαῖχός* καὶ ἀκαδημαῖκός.

ἀκαιρῶ (-έω) (= στεροῦμαι εὐκαιρίας, εἶμαι ἄνευ εὐκαιρίας, (τὸ ἀντίθ.) εὐκαιρῶ)· (Μέσ.) ἀκαιροῦμαι, (πρτ.) ἡκαιρούμην, (μέλλ.) ἀκαιρήσομαι — ἀκαιρος, ἀκαιρία, ἀκαιρεύομαι (= φέρομαι ἀκαιρῶς, ἦτοι ἀπρεπῶς).

ἀκαλαίσθητος, -ος, -ον· καί (δημ.) -η -ο· (φρ.) «ἀκαλαίσθητον ὕψος» (= τὸ κακότεχνον).

ἀκαλλώπιστος, -ος, -ον· καί (δημ.) -η -ο· «φράσις ἀκαλλώπιστος», «ὄφρος ἀκαλλώπιστος» (= τὸ μὴ γλαφυρόν, τὸ τελείως ἡμελημένον).

ἀκανόνιστος, -ος, -ον· καί (δημ.) -η, -ο· ὁ λεγόμενος ἢ γινόμενος ἄνευ μέτρου ἢ ῥυθμοῦ, ὁ ἀκατάστατος· // (Μετρ.) «ἀκανόνιστος στιχοῦργία», κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ στίχοι διαδέχονται ἀλλήλους ἄνευ συμμετρίας.

ἀκαρής, -ής, -ές (= βραχύς, ἐλάχιστος, ἐπὶ κόμης)· (φρ.) «ἐν ἀκαρεὶ χρόνῳ» καὶ «ἐν ἀκαρεὶ τοῦ χρόνου» (= ἀκαριαίως)· «ἀκαρῆ» (κεῖται ἐπιρρ. ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς τὸν χρόνον καὶ μάλιστα μετ' ἀρνήσεως)· (φρ.) «οὐκ ἀπολαύεις τοῦ ὃ φέρεις ἀκαρῆ» (= οὐδ' ἐλάχιστον) (Ἀριστοφάνης). **-ακας**· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ μεγεθυντικὴ κατάληξις χρησιμεύουσα πρὸς σχηματισμὸν μεγεθυντικῶν προσσηγορικῶν κυρίων ὀνομάτων, π.χ. Σήφης (Ἰωσήφ) > Σήφακας, Σταῦρος > Σταύρακας, Γιάννης > Γιάννακας, μεθύστακας κ.λπ. ἀπὸ τὰ οὐδ. εἰς -ακι, κατὰ τὸ σχῆμα τὸ σαράκι > τὸν σάρακα, τὸ ῥύακι > τὸν ῥύακα.

ἀκατάληκτος, -ος, -ον· καί (δημ.) -η, -ο· // (Γραμμ.) ὁ μὴ ἔχων κατάληξιν· «ἀκατάληκτα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως» εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια σχηματίζονται

εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἄνευ καταλήξεως καὶ μόνον ἐκ τοῦ θέματός των, π.χ. (θέμ. Σωκράτης - καὶ Σωκράτες) > ὁ Σωκράτης· (θέμ. αἰδῶς, αἰδός) > ἡ αἰδώς, ὁ χειμῶν κ.λπ., (ἐνῶ τὰ σχηματίζονται αὐτὴν μετὰ τὴν κατάληξιν -ς λέγονται καταληκτικά, ὡς στάχυν, γίγας)· // (Μετρ.) «ἀκατάληκτον μέτρον», τὸ ἔχον τὸν τελευταῖον πόδα πλήρη, π.χ. «τρισσοὶ ἀλεξιμοροὶ προυφάνητέ μοι» (-ου-ου-ου-ου)· «ἀκατάληκτος στίχος», ὁ ἔχων ὁλόκληρον τὸν τελευταῖον πόδα. Λέγεται καταληκτικός* ὁ ἑλλειπὴς κατὰ τὴν ἐν τέλει μίαν ἢ δύο συλλαβάς, ἥτοι κατὰ τὸν τελευταῖον πόδα (ου-ου-ου), ὡς «Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ῥάχην» (βλ. μέτρον).

ἀκαταλληλία, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ μὴ ὀρθὴ συμφωνία.

ἀκατάλληλος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· (Γραμμ.) ὁ σόλοικος*, ὁ μὴ γραμματικῶς ὀρθός· (φρ.) «ἀκατάλληλα κείμενα», τὰ ἀκατάλληλως συντεταγμένα, τὰ γλωσσικῶς ἢ συντακτικῶς ἡμαρτημένα.

ἀκατανόητος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· «ἀκατανόητος λόγος», ὁ μὴ δυνάμενος νὰ κατανοηθῇ.

ἀκέομαι (-οῦμαι)· (τινα ἢ τι)· (=θεραπεύω, ἰατρεύω καταπαύω· ἐπισκευάζω, ἐμβαλῶνω, διορθῶ (ἀμτβ.) συμβιβάζομαι)· (ἀποθετικόν)· (εἰς τοὺς ἀττικοὺς μόνον ὁ ἐνεστώς)· (πρτ. ἐπικ.) ἀκεόμην, (ἐπικ. μετχ.) ἀκειόμενος, (μέλλ.) ἀκέσομαι (ἐπικ.) ἀκέσσομαι, (ἀττ.) ἀκούμαι, (ἀόρ. α') ἡκεσάμην, (παθ. ἀόρ.) ἡκέσθην — ἄκος (= θεραπεία), ἀκή (= αἰχμή, θεραπεία), ἀκεστικός (= κατ'ἀλληλος πρὸς

θεραπείαν, διόρθωσιν), ἀκεστός (= θεραπευτικός), ἀκέστρια (= ῥάπτρια), ἀκέστωρ (θελ. ἀκεστῶρις) (= ὁ θεραπεύων, ὁ σωτήρ), ἀκεστήριον.

ἀκέφαλος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· ὁ μὴ ἔχων κεφαλὴν, ὁ μὴ ἔχων ἀρχήν, ὁ κολοβός· // (Μετρική)· «στίχος ἀκέφαλος», στίχος ἐξάμετρος ἀρχόμενος ὅχι ἀπὸ μακρᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ βραχείας συλλαβῆς, (πρβλ. λαγαρός* καὶ μύουρος*)· // γενικῶς πᾶν ῥυθμικὸν στοιχεῖον, τοῦ ὁποίου λείπει ἡ α' συλλαβή· // «ἀκέφαλος κῶδιξ», ὁ κῶδιξ τοῦ ὁποίου ἀπωλέσθη ἡ ἀρχή.

-ακη· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ακη ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. πιστάκη, (-ης), ἡ (= ἡ φιστικιά), πιστάκαι αἱ, ποδοκάκη, στομακάκη, τραχηλοκάκη, πλὴν τοῦ φενάκη ἡ (αἱ φενάκαι) (ital. perruca) (ἐκ τοῦ φένᾶξ καὶ ὅχι ἐκ τοῦ πηνίχη, ἄ).

ἀκηδῶ (-έω)· (= δὲν φροντίζω, δὲν δίδω προσοχήν, ἀδιαφορῶ, παραμελῶ)· (πρτ.) ἡκήδουν, (μέλλ.) ἀκηδήσω, (ἀόρ. α') ἡκήδησα, (ὑποτ.) ἀκηδήσω — ἀκήδεια, ἀκηδία, ἀκηδής, ἀκήδεστος, ἀκηδιασμός, ἀκηδιαστής, ἀκηδιάω (= εἶμαι ἀπερίσκεπτος, ἄφροντις, ἐξηντημένος, καταπονημένος). **ἀκηλίδωτος, -ος, -ον·** (παρθ.) ἀκηλίδωτος, -α, -ον.

ἀκήρατος, -ος, -ον· (= ἀκέραιος)· ἀκείρατος, -ος, -ον (= ἀκούρατος).

-άκης· παραγωγικὴ κατάληξις ὑποκοριστικὴ ἢ θωπευτικὴ ἀπὸ τοῦ οὐδ. -άκι, (μσν.) -άκης, π.χ. κοσμάκης, πατεράκης, Μανωλάκης, Γιαννάκης, ἢ πατρωνυμική: Φιλίππακης, Χατζιδάκης (ὀρθότ. Χατζιδάκης) (βλ. -ακίς).

-άκι καὶ -άκιον· (Ὁρθογρ.) ὑποκοριστι-

κὴ παραγωγικὴ κατάληξις οὐδετέρων οὐσ. δηλοῦσα ἔννοιαν, κυριολεκτικῶς ἢ μεταφορικῶς (θωπευτικῶς ἢ σκαμπτικῶς) προερχομένην, ἀπὸ ὑποκοριστικῶν εἰς -ιον ἐξ οὐσ. τῶν εἰς -ᾶξ τριτοκλίτων, ἡ ὁποία εἶναι βραχεῖα (ἀρχ. Ἀρσάκης -οἱ Ἀρσάκαι), π.χ. αὐλαξ > αὐλάκιον > αὐλάκι τὸ, λάβραξ > λαβράκιον > λαβράκι· // ὑποκοριστικὸν οὐσιαστικῶν, π.χ. παιδ-άκι τὸ, σκυλάκι, σπιτάκι, ἀρνάκι, Ἐλενάκι καὶ ἐπιθέτων, ὡς ὀλίγος - λιγάκι, , μικρός - μικράκι κ.λπ.· // πολλάκις δηλοῖ τὸν υἱὸν ὡς πατρωνυμικόν, π.χ. Φιλίππακι (= ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου), ὅθεν Φιλίππακίς ὁ (ὡς ἰδιόκλητον), παπαδάκι (= ὁ υἱὸς τοῦ παπᾶ ἢ βοηθὸς αὐτοῦ)· τοῦτο τίθεται καὶ ὡς προσδιορισμὸς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ π.χ. «ὁ Κωστῆς τὸ παπαδάκι» (βλ. δευτερόκλητον).

-άκιος· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις οὐσιαστικῶν, ἡ ὁποία δηλοῖ μειωτικὴν ἔννοιαν ἀπὸ τοῦ πληθ. οὐδετέρων ὑποκοριστικῶν, π.χ. (γυαλάκια τὰ) > γυαλάκιος ὁ, (τὰ τακουνάκια) > τακουνάκιος ὁ κ.λπ., ὡς καὶ ἀναλογικῶς: ὁ κορτάκιος, ὁ τυχεράκιος, ὁ καραφλάκιος κ.λπ.

ἀκινάκης ὁ· (λατ. acināces, λ. περσική), -κεος, -εῖ, -εα καὶ εἰς χειρόγραφα, ἀκινάκην τόν., (πληθ.) ἀκινάκας τοὺς (ἀντὶ ἀκινάκεας), (= ἐγγειρῆδιον τῶν Περσῶν).

-άκιον· (δημ. -ακι)· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -άκιον ὑποκοριστικὰ γινόμενα ἐκ τῶν εἰς -ᾶξ, (-ακος), τριτοκλίτων ὀνομ. τῆς ἀρχ. γράφονται μέν, π.χ. ἄβαξ, (-ακος), ἄβάκιον· μεῖραξ, (-ακος), ἡ, μεῖράκιον· πίναξ, (πίνακος), πινάκιον· καὶ ἔχουν τὸ ἄ βραχύ, ὡς παιδάκιον > παιδάκι τὸ, τὸ σκυλάκι, κατ' ἀναλογίαν δὲ τούτων ἐγένοντο καὶ τὰ

(μτγν.) ἀρνάκιον, ἀρνάκι· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ εἰς -άκης καὶ -άκος : ἀνθρωπάκης, ἀνθρωπάκος· τὸ Αἰάκειον, Βαρβάκειον γράφονται μὲ εἰς ὡς κτητικά (βλ. λ. -ειον καὶ -ιον).

-άκις· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις χρησιμεύουσα πρὸς σχηματισμὸν ὑποκοριστικῶν κυρίων ὀνομάτων ἰδίως βαπτιστικῶν ἢ δηλούντων πρόσωπων : Ἀθανασάκις, Κωστάκις, Φιλιππάκις, ἢ πατρωνυμικῶν καὶ ἐπωνύμων, π.χ. Μανιατάκις, Χατζιδάκις κ.λπ. (ἐσφαλμ. -άκης*).

-άκις· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ακις λήγοντα ἐπιρρήματα γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. πολλάκις, πλειονάκις, πλειστάκις, συχνάκις, μυριάκις, πεντάκις, ὁσάκις, κ.λπ.

ἀκκίζομαι· (= προσποιῶμαι ἄγνοια, ἐντροπήν, ὑποκρίνομαι, (κν.) κάνω νάζια, καμώματα, ἀνοηταίνω)· (πρτ.) ἡκκίζομην, (φρ.) «τὸ ἀκκίζεσθαι ἐκ γυναικὸς εἰρησθαί φασιν Ἀκκοὺς καλουμένης, ἣν οὕτως εὐήθη λέγουσιν, ὡς ἀπὸ τοῦ ἰστοῦ θοιμάτιον καθελομένην ἡμίεργον ἀμφιέσασθαι, εἰς τε τὰ κάτωπτρον βλέπουσαν πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς ἔμφασιν εἰς αὐτὸ γιγνομένην ὡς ἑτέρα προσλαλεῖν γυναικί... Ἀκκίῃ οὖν φησιν ἀντὶ τοῦ ἀνοηταίνειν οἶα γυνὴ μὴ εἰδέναι προσποιούμενος» (Σχολ. Πλατ. Γοργ.)· «Ἀκκίζόμενος· θρυπτόμενος, προσποιούμενος, γυναικίζόμενος ἢ μωραίων ἀπὸ τινος γυναικὸς μωρᾶς, ἣτις ἐκαλεῖτο Ἀκκώ· Σημαίνει δὲ καὶ τὸν λέγειν θέλοντα, προσποιούμενον μὴ ἐθέλειν» (Βεχκ. Ἀνέκδ.)· —ἀκκισμός, ἀκκισμα, ἀκκιστικὸς.

-άκλα· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ μεγεθυντικὴ κατάληξις συνήθως σκωπτικῶς, π.χ. χερράκλα, φωνάκλα, βαποράκλα, τυράκλα

κ.λπ.

-άκλας· (Ὁρθογρ.) (ἐκ τῆς καταλήξεως -άκλα*), ἄντρακλας (καὶ ἄντρακλος) ὁ. ἀκλισία, (-ίας), ἢ· (Γραμμ.) τὸ νὰ μὴ κλίνεται μία λέξις, δηλαδὴ νὰ μὴ ἔχῃ διαφορὰς μορφάς· // «ἡ ἀκλισία ἀριθμητικῶν τινῶν», ἥτοι τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν, τὰ ὅποια μένουν ἄκλιτα ἄπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατόν· οἱ, αἱ, τὰ ἕξ, ἐπτά, ὀκτώ κ.λπ., (γεν.) τῶν ἕξ, ἐπτά, ὀκτώ κ.λπ.

ἄκλιτος, -ος, -ον (δημ.) -ης, -ο (ἄλλως ἄπτωτος) (= ὁ μὴ κλινόμενος)· «τὰ ἄκλιτα», τὰ μὴ κλινόμενα κατὰ μίαν τῶν τριῶν κλίσεων, ἀλλὰ παρουσιαζόμενα εἰς τὸν λόγον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν, ὡς ἐδῶ, ὑπὸ, καί, φεῦ κ.λπ., «ἄκλιτα» ἄλλως μονόπτωτα (ἢ μόρια). Ταῦτα ὡς ἄκλιτα δὲν διαστέλλονται διὰ τῆς καταλήξεως, ἀλλὰ διὰ τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἐκφράζουν, διὰ τοῦτο ὁ τρόπος· αὐτὸς δηλοῖ τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὴν ὅλην πρότασιν, π.χ. ἐδῶ· α) «ἔλα ἐδῶ», β) «ἰδὲ ἐδῶ», γ) «κἀθίσε ἐδῶ», κ.λπ. Ἄν καὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ λόγου χρησιμεύουν εἰς ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ, τὰ κλιτὰ εἶναι ἀναγκαιότερα τῶν ἀκλίτων, διότι τὰ κλιτὰ δηλοῦν αὐτὰ τὰ πρόσωπα καὶ πράγματα μετὰ τῶν διαφορῶν ἐνεργειῶν, παθῶν καὶ καταστάσεων αὐτῶν, ἐνῶ τὰ ἄκλιτα φανερώουν τὰς σχέσεις αὐτῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἐξηγοῦν τόσον αἱ διάφοροι τροπαὶ τῆς καταλήξεως τῶν κλιτῶν, ὅσον καὶ αἱ παραγωγικαὶ καὶ αἱ συνθέσεις (πρβλ. κλιτά). Ἄκλιτα εἶναι· α) τὰ γράμματα τοῦ ἀλφάβητου πλὴν τοῦ γάμμα, δίγαμμα καὶ σίγμα (γάμματος, αἴγματος τοῦ, εἰς τοὺς Γραμματικούς), β) τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ

πέντε μέχρι τοῦ ἑκατόν, γ) τὰ ἀπαρέμφαι· τὸ λύειν, τοῦ λύειν, τὸ δοῦναι, τὸ λαβεῖν κ.λπ., δ) αἱ προθέσεις, ε) τὰ ἐπιρρήματα, στ) οἱ σύνδεσμοι, ζ) τὰ ἐπιφωνήματα (βλ. λέξεις προθέσεις*, ἐπιρρήματα* κ.λπ.), η) τὰ ἑλληνικά· τὸ γρῦ (= ὁ ὑπὸ τὸν ὄνυχά ρύπος, τὸ ἐλάχιστον), τὸ κόκκυ, τὸ ἄκερ (= ὁ σφένδαμος) (φυτὸν), τὸ σῦφαρ (= δέρμα ὄφως), τὸ σίκερα (= εἶδος ποτοῦ) (ὑπάρχει καὶ τοῦ σίκερος), τὸ χρεῶν (= ἀνάγκη) (μετοχή) καὶ τὸ οὐσ. χρῆ, θ) τὰ ξενικά ὀνόματα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν λάβει ἑλληνικὰς καταλήξεις, π.χ. ἡ Σιών, ὁ Ροβοάμ, ἡ Ἰουδῆ, ἡ Γεθσημανῆ, ὁ Ἰωσήφ, ὁ Μολόχ, ἡ Βηθλεέμ· ὁ Μόζαρτ, ὁ Μπετόβεν, ὁ Μπάυρον, ὁ Γκαῖτε κ.λπ. ι) Τὸ ὕπαρ, τὸ ὄναρ, τὸ δέμας, τὸ ὄφελος ἔχουν μόνον ὄνομ. καὶ αἰτ. ἐνικοῦ, τὸ σέβας καὶ κλητικὴν ἐνικοῦ (ἐσφαλμ. τὰ σέβη ἀντὶ τὰ σεβάσματα καὶ οἱ σεβασμοί). Τὸ μάλης «ὑπὸ μάλης» γενικήν· τὰ νέωτα - εἰς νέωτα (= τοῦ χρόνου) αἰτ. ἐνικοῦ· αἱ λέξεις τᾶν, μέλε· «ὦ τᾶν» (= ὦ φίλε) καὶ «ὦ μέλε» (= καλέ μου) μόνον κλητικὴν. Ταῦτα καλοῦνται «ἐλλειπτικά κατὰ πτώσιν ἢ χατ' ἀριθμόν»· //(δημ.) ἐπιπροσθέτως ἄκλιτα τῆς δημοτικῆς ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τῆς ἀρχαίας καὶ νεοελληνικῆς εἶναι, α) πολλὰ λέξεις μὴ ἀναφερόμεναι εἰς πρόσωπα καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι οὐδετέρου γένους, π.χ. τὸ ζενίθ, κονιάκ, γιάντες, τράμ, μπάρ, ταμποῦ κ.λπ. (ἐκ τῶν ἀκλίτων γραμμάτων τοῦ ἀλφάβητου κλινονται· ἔφιλο, (-ου) τό, ὄμικρο, (-ου), τό, ὕφιλο, (-ου), τό), β) αἱ λέξεις ἢ γῆς, τὸ διάβα, τὸ ἔχει ὡς καὶ τὰ οὐσιαστικοποιηθέντα:

«τὸ τυπωθήτω» (προστακτικῇ), «τὸ πάει κι ἔλα» κ.λπ., γ) οἰκογενειακὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν τὸν τύπον τῆς γενικῆς, π.χ. ὁ Παπαγεωργίου, Ἀντωνίου, Παπαναστασίου, δ) τὰ προτακτικὰ κυρίων ἢ κοινῶν ὀνομάτων αἰ-, ἄγια-, γερο-, κυρα-, καπεταν-, μαστρο-, μπαρμπα-, πατερ-· π.χ. ὁ Ἀι-Δημήτρης, τὴν Ἀγία-Βαρβάρα, τοῦ γερο-Κώστα, τῆς κυρᾶ-Ρήνης, τὸν καπετὰν-Μάρκο, τοῦ πάτερ-Ἰωσήφ, τοῦ μπάρμπα-Λιά κ.λπ. οὕτω καὶ Μάρκο-Μπότσαρης· αὐτὰ τὰ προτακτικὰ πολλάκις ὡς σύνθετα γράφονται εἰς μίαν λέξιν, π.χ. Μπαρμπαγιάννης, Μαστρογιώργης κ.λπ., καὶ ἄλλοτε εἰς δύο λέξεις ἄνευ ἐνωτικοῦ, π.χ. τοῦ «πάτερ Ἀντωνίου», «τοῦ κυρᾶ Ἀντρέα», «ὁ καπετὰν Κώστας» κ.λπ.

ἀκμάζω· (ἀκμή) (= εἶμαι πλήρης σφρίγγους, δυνάμεως, ἰσχύος, ἀκμῆς, ἰσχύω)· (ἀπροσώπως) ἀκμάζει = εἶναι κατὰλληλος στιγμῇ, ὥρα)· (πρτ.) ἡκμαζον, (μέλλ.) ἀκμάσω, (ἀόρ.) ἡκμασα, (ὑποτ.) ἀκμάσω, (πρkm.) ἡκμασα· — ἀκμή, ἀκμαῖος, ἄκμων, ἀκμώνιον (κν. ἀμόνι), ἀκμάω, ἀκμαστής, ἀκμαστικός.

ἀκμήν· (αἰτ. τοῦ οὐσιαστ. ἡ ἀκμή)· (ἐπιρρηματικῶς) (= ἔτι, ἀκόμη).

ἀκοινώνητος, -ος, -ον· (δημ.) -ης, -ο· (Γραμμ.) «τὸ ἀκοινώνητον τῶν ἄρθρων»· ἡ ἔλλειψις οἰασθῆποτε συναφείας μετὰ τῶν ἄρθρων.

ἄκολος, (-ου), ὁ· (= ψυχίον ἄρτου)· ἄκωλος, -ος, -ον (= ἡκρωτηριασμένος, ἄνευ κώλων, μελῶν).

ἀκολούθησις, (-εως), ἡ· (Λογ.) σφάλμα εἰς τὴν ἀπόδειξιν (πρβλ. διάλληλος κύκλος*)· // τὸ συμπέρασμα.

ἀκολουθία, (-ας), ἡ· ἡ γραμματική συμφωνία, δηλαδή ἡ ὀρθή σύνταξις (πρβλ. ἀνακολουθία). (Γραμμ.) «ἀκολουθία κλίσεως»· ἡ ῥύθμισις ἐνὸς κλιτοῦ κατὰ τὴν κλίσιν αὐτοῦ. // (Λογ.) τὸ συμπέρασμα, ἡ συνέπεια. // (Συντακτ.) «Τὰ ἀκολουθίας καὶ πιστότητος σημαντικὰ»: ἀκολουθῶ, παρακολουθῶ, πιστεύω, ἀπιστῶ κλπ., ταῦτα συντάσσονται μετὰ δοτικῆς, «ῥᾶον παρακολουθήσετε ἅπασιν τοῖς λεγομένοις», «οὐ πᾶσιν ἀπιστοῦντες». // (δημοτ.) ταῦτα συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «δὲν σὲ πιστεύω», «τὰ ἀκόλαστα νειᾶτα ἀκολουθοῦν λυπηρὰ γηρατεία». // (Λογ.) «ἀκολουθία», ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐξηρημένων κρίσεων.

ἀκολουθῶ· (παρὰ τὸ ἀκόλουθος, <ἀ-θροιστικόν)· καὶ κέλευθος (= ὁδός), ἥτοι ὁμοκέλευθος (= ὁ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζων), (= ὑπάγω μετὰ τινος· παρακολουθῶ, εἶμαι ἀκόλουθος, γίνομαι συμπέρασμα). (πρτ.) ἡκολούθουν, (μέλλ.) ἀκολουθήσω, (ἀόρ.) ἡκολούθησα, (ὑποτ.) ἀκολουθήσω, (πρkm.) ἡκολούθηκα. — ἀκολουθῶ τινι (= συνοδεύω τινά, συμφωνῶ). — ἀκόλουθος, ἀκολουθία, ἀκολούθησις, ἀκολουθητικός, ἀκολουθίσκος (= μικρὸς ὑπηρέτης), ἀκολουθητέον.

ἀκόμη· (καὶ ἀκόμα). (δημ.) (ἐπίρρ.) ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐπιρρηματός «ἀκμήν» αἰτιατικῆς τοῦ ἀκμή μετ' ἀναπτύξεως τοῦ οἰξ ἐπιδράσεως τῶν ἐπίρρ. τότε, πότε, πόσον, τόσο (= ἔτι, τώρα δά, ἀκόμη). (φρ.) (ἀρχ.) «καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ ὁ ὄχλος ἀκμήν διέβαινε» (Ξενοφών). τοῦτο εἰς θετικὰς μὲν προτάσεις σημαίνει ἐξακολουθήσιν τῆς πράξεως, ἡ ὅποια δηλοῦται

ὑπὸ τοῦ ῥήματος, π.χ. «ἀκόμη βρίσκονται νὰ κοιμούνται» (= καὶ τώρα), εἰς δὲ ἀρνητικὰς ὅτι μία πράξις δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ προσδοκᾶται, π.χ. «δὲν ἐφάνηκε ἀκόμα» (= ἕως τώρα). ἐπὶ πλέον τὸ ἐπίρρημα «ἀκόμη» δηλοῖ, α) προσθήκην (ιδίως μετὰ τὰ ἀριθμητικά), π.χ. «καὶ ποῦ εἶσαι! θὰ ἰδῇς ἀκόμη καὶ ἄλλα» (= ἐκτὸς τούτων), «χίλια πονγγιὰ σὰς δίνω γὰρ καὶ ἀκόμα πεντακόσια». β) ἐναντίωσιν, π.χ. «γέραςες καὶ ἀκόμα μυαλὸ δὲν ἔβαλες» (= ἂν καὶ γέραςες). γ) ἐπίτασιν (μετ' ἐπιθέτων ἢ ἐπιρρημάτων), π.χ. «ἀκόμη καλύτερα περάσαμε στὴν ἐκδρομή». δ) ἐπίδοσιν (ἐπὶ ἐμφάσεως) (τοῦτο προτάσσεται ἢ τίθεται κατόπιν ὀνόματος, τὸ ὁποῖον ἐκφέρεται μετὰ τοῦ συνδέσμου «καὶ»), π.χ. «θὰ θυσίαζε καὶ τῇ ζωῇ του ἀκόμη γιὰ τὴν πατρίδα» (= ἀκόμη ἐκτὸς τῶν ἄλλων). ε) τὸ «ἀκόμη» μετὰ τοῦ «νὰ» προτάσσεται καὶ πρὸ ἀνεξαρτήτων βουλευτικῶν προτάσεων πρὸς ἔκφρασιν συνήθους δυσφορίας ἢ ἀνυπομονησίας δι' ἀδόκητον καθυστέρησιν ἢ δυσφορίαν, π.χ. «νύχτωσε καὶ ἀκόμη νὰ φανοῦν»· «ἀκόμα νὰ τελειώσῃ» (= ἀκόμη δὲν ἐτελειώσε).

ἀκονητί· (ὀρθότ.) ἀνακονητί (= ἄνευ ἀκονίσματος). ἀκονίτι (= ἄνευ κονιορτοῦ τῆς κονίστρας, ἥτοι ἄνευ ἀγῶνος, κόπου, προσπαθείας).

ἀκοντίζω· (= ῥίπτω ἀκόντιον, πλήττω δι' ἀκοντίου, φονεύω· βάλλω. (ἀμτβ.) ὀρμῶ διαπερῶ). (πρτ.) ἡκόντιζον, (μέλλ.) ἀκοντίσω καὶ (ἀττ.) ἀκοντιῶ, (ἀόρ.) ἡκόντισα, (ὑποτ.) ἀκοντίσω, (πρkm.) ἡκόντισα, (ὑπερσ.) ἡκοντίκειν. (Παθ.) ἀκοντίζομαι, πῶς ἡκοντίζομαι, μ' ἀκοντισθῆμαι, ἂ ἡκοντισθῆν, (ὑποτ.) ἀκοντισθῶ, (πρkm.) ἡκόντι-

σμαι, (μετχ.) ἡκοντισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡκοντίσμεν· — ἀκοντίζω τινά ἢ τι (= φονεύω δι' ἀκοντίου). (εἰς Ὅμηρον): ἀκοντίζω τινός· (φρ.) «Αἴαντος ἀκόντισε ἔκτωρ»· — ἀκόντιον, ἀκόντισμα, ἀκόντισις, ἀκοντιστής, ἀκοντιστήρ, ἀκοντιστήρια τά, ἀκοντιστής (= ἀγὼν ἀκοντίου), ἀκοντισμός, ἀκοντιστικός, ἀκοντοβόλος, ἀκοντοδόκος.

ἀκονῶ (-άω). (= ὀξύνω μάχαιραν ἢ ἄλλο τι, (μτφ.) παροξύνω, ἐξάπτω, ἐρεθίζω). (πρτ.) ἡκόνων, (μέλλ.) ἀκονήσω, (ἀόρ.) ἡκόνησα, (ὑποτ.) ἀκονήσω. (Μέσ.) ἀκονῶμαι, (πρτ.) ἡκονώμην, (πρkm.) ἡκόνημαι, (μετχ.) ἡκονημένος, -η, -ον· — ἀκόνη, ἀκόνησις, ἀκονητί*.

-άκος· (Ὁρθογρ.) παραγωγική κατάληξις ὑποκοριστικῶν, ὅχι μόνον προσηγορικῶν, ἀλλὰ καὶ κυρίων, τὰ ὅποια ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. (προσηγ.) ἀνθρωπάκος, ἐμποράκος, γεροντάκος, φιλαράκος κ.λπ. ταῦτα ἐξ ὑποκοριστικῶν εἰς -ακιν*, -ακι*: (κύρια) Κυριάκος, Στεφανάκος, Τριανταφυλλάκος κ.λπ. // ἔχουν τὸ α μακρὸν Θᾶκος < Θῶκος ὁ (ὁ θρόνος) καὶ Διάκος (<διάκονος < διήκονος), (δημοτ.) Διάκος.

-ακός· (Ὁρθογρ.) ἔχουν τὸ α βραχύ τὰ εἰς -ακὸς ὀξύτονα, π.χ. Αἰγυπτιᾶκός, Πελοποννησιακός, ὁσφυακός, ὡς καὶ Σπάρτακος ὁ (μονομάχος τις), δάκος, (-ους), τὸ (= ζῶν βλαβερόν, δάγκαμα).

ἀκόσμητος, -ος, -ον· (ἐπὶ ὕφους λόγου) ὁ μὴ καλλωπισμένος, ἀπερίττος, ἀκαλλώπιστος.

ἀκοσμῶ (-έω). (= πράττω ἄκοσμα, φέρομαι ἀπρεπῶς, εἶμαι ἐν ἀταξίᾳ· ἀκολασταίνω, ἀμαρτάνω). (πρτ.) ἡκόσμου,

(μέλλ.) ἀκοσμήσω, (ἀόρ.) ἡκόσμησα, (ὑποτ.) ἀκοσμήσω· — ἄκοσμος, ἀκόσμητος, ἀκοσμία (= ἀκαταστασία), ἀκοσμήεις, ἀκοσμητικός.

ἀκούω· (= ἀντιλαμβάνομαι, πληροφοροῦμαι διὰ τῆς ἀκοῆς· μαθαίνω, παθαίνω· ὑπακούω). (πρτ.) ἤκουον, (μέλλ.) ἀκούσομαι, (ἀόρ.) ἤκουσα, (πρkm.) ἀκήκοα, (ὑπερσ.) ἤκηκον, ἀκηκῶς ἦν· (ὑποτ.) ἂ ἄκούω, ἂ ἀκούσω, πρ ἀκηκῶς ᾧ· (εὐκτ.) ἂ ἀκούοιμι, μ' ἀκουσάοιμι, ἂ ἀκούσαιμι, πρ ἀκηκῶς εἶην· (προστ.) ἂ ἄκουε, ἂ ἀκουσον, πρ ἀκηκῶς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἂ ἀκούειν, μ' ἀκούσεσθαι, ἂ ἀκούσαι, πρ ἀκηκῶς εἶ· (μετχ.) ἂ ἀκούων, -ουσα, -ον, μ' ἀκουσόμενος, -η, -ον, ἂ ἀκούσας, -σασα, -σαν, πρ ἀκηκῶς, -υῖα, -ός· // ἀκούομαι· π' ἡκούομαι, μ' ἀκουσθήσομαι, ἂ ἡκούσθην, πρ ἡκούσμαι, ὃ ἡκούσμεν· (ὑπ.) ἂ ἀκούωμαι, ἂ ἀκουσθῶ, πρ ἡκούσμενος ᾧ· (εὐκτ.) ἂ ἀκουοίμην, μ' ἀκουσθῶμαι, ἂ ἀκουσθῆν, πρ ἡκούσμενος εἶην· (προστ.) ἂ ἀκούου, ἂ ἀκούσθῃ, πρ ἡκούσο· (ἀπ.) ἂ ἀκούεσθαι, μ' ἀκουσθήσεσθαι, ἂ ἀκουσθῆναι, πρ ἡκούσθαι· (μετχ.) ἂ ἀκούμενος, -ομένη, -όμενος, μ' ἀκουσθῶμενος, -μένη, -μενος, ἂ ἀκουσθῆς, -σθῆσαι, -θέν, πρ ἡκούσμενος, -μένη, -μένον· — (ἐπὶ αὐτηκαῖας): α) μετὰ γεν. προσ. ἢ πράγματος· «μαρτύρων ἀκηχόατε», «οὗτος σάλπιγγος ἡκούσε», β) μετ' αἰτ. πράγματος ἀκούω τι· (φρ.) «παντ' ἀκήκοας λόγον», γ) ἀκούω τινός τι· (φρ.) «ἡδομαι ἀκούων σου φρονίμους λόγους»· ἀκούω μετὰ εἰδ. ἀπαρεμφ. ἢ εἰδ. προτάσεως ἢ (ἐπὶ βεβαίων γνώσεων) κατηγορ. μετχ. (= μαρτυρῶ, πληροφοροῦμαι ὅτι...· «ἀκούω

τινὸς λέγοντος» (Πλάτων)· (φρ.) «εὖ ἀ-
κούω» (=ἐπαινοῦμαι), «κακῶς ἀ-
κούω» (=φέγομαι)· «οἱ ἀκούον-
τες» (=οἱ ἀναγνώσται βιβλίου τινός)
(Πολύβιος)· ἀκοή, ἀκουσμα, ἀκουσίμος,
ἀκουστός, ὑπήκοος, ὑπάκουος, ἀκουστι-
κός, ἄκουσις, ἀκουτίζω (=κάμνω τινὰ νὰ
ἀκούσῃ), ἀκουστήριον κ.λπ.

ἀκρατίζω· (=πίνω ἄκρατον οἶνον, ὅθεν
προγευματίζω· προσφέρω πρόγευμα)
(φρ) (μτφ.) «ποτιζέτω καὶ ἀκρατίζετω
ψυχάς» (Φύλων)· (πρτ.) ἡκράτιζον,
(μέλλ.) ἀκρατιῶ, (ἀόρ.) ἡκράτισα, (ὑποτ.)
ἀκρατίσω· (Μέσ.) (ἀποθετ.) ἀκρατίζομαι
(= πίνω ἄκρατον οἶνον, προγευματίζω,
διότι τότε καὶ μόνον ἔπινον ἄκρατον οἶ-
νον), (πρτ.) ἡκρατιζόμεν, (μέλλ.) ἀκρα-
τιοῦμαι, (ἀόρ.) ἡκρατισάμην, (ὑποτ.) ἀκ-
ρατίσωμαι· (φρ.) «πρωίας ἔτι οὔσης ὀλί-
γον ἐσθίμεν ἄρτον καὶ ἄκρατον οἶνον
πίνομεν» (σχόλ. Θεοκρ.).

ἄκρατος, -ος, -ον· (=ἀμιγής)· (παρθ.)
ἀκράτύτερος, ἀκράτύτερος.

ἀκριβολογία, (-ίας), ἡ· (ἐπὶ τοῦ λόγου)
(=ἡ μετὰ σαφηνείας καὶ ἀκριβείας διατύ-
πωσίς του), (ἀντιθ.) ἀοριστολογία· (ῥ.)
ἀκριβῶ* (-όω), (ἐπιθ.) ἀκριβολόγος.

ἀκριβολογοῦμαι (-έομαι)· (=λεπτολο-
γῶ· εἶμαι ἀκριβής εἰς τοὺς λόγους μου καὶ
εἰς τὰς ἐρεῦνας μου)· (μτρν.) ἀκριβολογῶ
(-έω) (=ἐρευνῶ μετ' ἀκριβείας, ὡς τὸ
ἀκριβολογοῦμαι), (πρτ.) ἡκριβολόγουν,
(μέλλ.) ἀκριβολογήσω, (ἀόρ.) ἡκριβολό-
γησα, (ὑποτ.) ἀκριβολογήσω, (μέσ. ἀορ.)
ἡκριβολογησάμην, (ὑποτ.) ἀκριβολογή-
σωμαι — ἀκριβολόγος, ἀκριβολογία,
ἀκριβόλεκτος, ἀκριβολόγησις, ἀκριβολο-
γητέον.

ἀκριβός, -ή, -όν· (παρθ.) ἀκριβότερος, -
τέρα, -τερον.

ἀκριβῶ (-όω)· (=γνωρίζω ἀκριβῶς τι,
κάμνω τι μετὰ μεγάλης ἀκριβείας, εἶμαι
ἀκριβής, ἐρευνῶ ἀκριβῶς)· (πρτ.) ἡκρί-
βουν, (μέλλ.) ἀκριβῶσω, (ἀόρ.) ἡκρίβω-
σα· (Μέσ.) ἀκριβοῦμαι, (πρτ.) ἡκριβού-
μην, (ἀόρ.) ἡκριβωσάμην, (ὑποτ.) ἀκρι-
βῶσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡκριβώθην, (ὑ-
ποτ.) ἀκριβωθῶ, (πρμ.) ἡκριβωμαι,
(μετχ.) ἡκριβωμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡ-
κριβώμην· — ἀκριβής, ἀκριβωσις, ἀκρί-
βωμα, ἀκριβωτέον.

ἄκριτος, -ος, -ον· (δημ.) -η -ο· (παρθ.)
ἀκρίτύτερος, -τέρα, -τερον.

ἄκρο· τὰ μετὰ τοῦ ἐπιθ. ἄκρο- σύνθετα ἀ-
ναφέρονται, α) εἰς τὴν θέσιν, ἀκρόπολις
(= ἐν πόλει ἄκρῃ), β) εἰς τὸ ἄκρον, π.χ.
ἀκροστιχίς, ἀκροτελεύτιον, γ) εἰς τὴν ἐπί-
τασιν (μέχρι τῶν ἄκρων), ὡς ἀκρομανής·
(εἰς τὴν δημοτ.) συντίθεται μὲ ῥήματα, ἐ-
πίθετα καὶ οὐσιαστικά πρὸς δήλωσιν ὑπο-
κορισμοῦ, ἥτοι τοῦ «ὀλίγον τι», π.χ. ἀκρο-
ακούω, ἀκρο-γονατίζω, ἀκρο-ψιχαλίζει
κ.λπ.

ἀκροβολίζομαι· (μάχομαι ἀπὸ μακράν,
καὶ ὅχι ἐκ τοῦ συστάδην, διὰ βελῶν καὶ λί-
θων καὶ ἀκοντίων· ῥίπτω μακρόθεν)
(πρτ.) ἡκροβολίζομην, (ἀόρ.) ἡκροβολισά-
μην, (ὑποτ.) ἀκροβολίσωμαι, (πρμ.)
ἡκροβόλισμαι, (μετχ.) ἡκροβολισμένος,
-η, -ον, (ὑπερσ.) ἡκροβολίσμην· — ἀκρο-
βόλος (= ὁ μακρόθεν βάλλον), ἀκροβό-
λισμα, ἀκροβόλις (= ἀψιμαχία), ἀκρο-
βολῶ, ἀκροβολιστής, ἀκρόβολος (= ὁ
μακρόθεν πληγείς).

Ἀκροκόρινθος, (-ου), ὁ· (ἐσφαλμ. ἡ).
ἄκρον, (-ου), τό· (Λογ.) «τὰ ἄκρ», ὁ

μείζων καὶ ὁ ἐλάσσων ὅρος τοῦ συλλογι-
σμοῦ κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὸν μέσον.
ἀκρόστιχα τά· (Ἑκκλ.) διάφορα θρη-
σκευτικὰ ἐπιφωνήματα ἢ στίχοι ἐκ τῆς
Π.Δ., μὲ τὰ ὅποια οἱ πρῶτοι Χριστιανοί,
εἰς τὰς κοινὰς προσευχάς, συνώδευον τοὺς
φαιλμοὺς καὶ τοὺς ὕμνους (ἀλληλουία, ὡ-
σαννά, ἀμήν κ.λπ.).

ἀκροστιχίς, (-ίδος), ἡ· καὶ ἀκρόστιχον,
(-ου), τό· τὸ ἄκρον τοῦ στίχου // (Μετρ.)
στιχουργικὴ παιδιὰ ἐκ στίχων ἐμμέτρων,
ἡ ὅποια ἔχει συντεθῇ καὶ οὕτω διαταχθῇ,
ὥστε τὰ ἀρχικὰ γράμματα (εἰς τοὺς νεω-
τέρους καὶ τὰ τελικὰ) ἢ αἱ συλλαβαὶ ἢ αἱ
λέξεις ἰδιαιτέρως λαμβανόμεναι νὰ ἀποτε-
λοῦν λέξιν ἢ φράσιν ὠρισμένην. Αἱ ἀκρο-
στιχίδες συχνὰ εἰς τὴν νεωτέραν ποίησιν ἔ-
χουν τὴν καταγωγὴν τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας
ἐλληνικῆς φιλολογίας, π.χ.

«Ἀγνή μου κόρη, εὐλαος, ἀγγελικὴ
καρδί Α

Νὰ ζήσης βίον εὐχομαι τρισόλβιον,
γλυκὺ Ν

Νὰ ἔχῃς τὸ βιβλίον σου τροφὴν πνευ-
ματικὴν Ν

Ἀσχόλημά σου ἄνετον τὰ ῥόδα καὶ τὰ
ἴΑ»,

Αὕτη (ἥτοι ANNA-ANNA) εἶναι διπλῇ
ἀκροστιχίς // (πρβλ.) παραστιχίς*, ἀνα-
κροστιχίς*) // κλιμακωτὴ ἀκροστιχίς:
«Ρέα φῶς Μῦς χΗν» (= ΡΩΜΗ).

ἀκροτελεύτιον, (-ου), τό· (=παρυφή, ἐ-
πωδός) // (Μετρ.) τὸ τέλος ποιήματος ἢ
στίχου // (Ἑκκλ.) «Τὰ ἀκροτελεύ-
τια» (= ἡ ἐπωδός (κν.) ρεφραίν, refrain
ἥτοι μέρος τοῦ ὕμνου, τὸ ὅποιον ἐπανα-
λαμβάνεται περιοδικῶς, ἄλλως ἐφύμνια,
ἀκρόστιχα).

ἀκροῶμαι (-άομαι)· (ἀποθετ.) (= ἀ-
κροάζομαι· ἀκούω μετὰ προσοχῆς· προσέ-
χω· ὑπακούω)· (πρτ.) ἡκροώμην, (μέλλ.)
ἀκροάσομαι, (ἀόρ.) ἡκροάσάμην, (ὑποτ.)
ἀκροάσωμαι, (πρμ.) ἡκροάσμαι, (μετχ.)
ἡκροασμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡκροά-
σμην· — ἀκρόαμα, ἀκρόασις, ἀκροατής,
ἀκροατήριον, ἀκροαματικός, ἀκροατέος,
ἀκροάμων, ἀκροάζομαι.

ἀκρωτηριάζω· (=περικόπτω τὰ ἄκρα,
(κν.) κολοβώνω· ποιῶ ἀνάπηρον· (ἐπὶ
πλοίων) ἀποκόπτω τὰ ἀκρωτήρια)· (φρ.)
«τὰς πύργους ἡκρωτηρίασαν» (= ἔκοψαν
τὰ ἔμβολα τῶν πρυγῶν) (Ἡρόδοτος)·
(πρτ.) ἡκρωτηριάζον, (μέλλ.) ἀκρωτηριά-
σω, (ἀόρ.) ἡκρωτηρίασα, (ὑποτ.) ἀκρωτη-
ριάσω, (μέσ. ἀόρ.) ἡκρωτηριασάμην, (ὑ-
ποτ.) ἀκρωτηριάσωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἡ-
κρωτηριάσθην, (ὑποτ.) ἀκρωτηριασθῶ,
(πρμ.) ἡκρωτηριασμαι, (μετχ.) ἡκρωτη-
ριασμένος, -η, -ον· — ἀκρωτήριον, ἀκρω-
τηριασμός, ἀκρωτηριάσις, ἀκρωτηρίασμα,
ἀκρωτηριώδης.

ἀκταία, (-ας), ἡ· (=περσικὴ ἐπίσημος
στολή)· ἀκτέα, (-ῆ), ἡ (=τὸ δένδρον ἢ
κουφοξυλιά)· ἀκταία ἡ (=ἐπὶ τῆς ἀκτῆς).

ἀκτὴ, (-ῆς), ἡ· (=τὸ παραθαλάσσιον)·
ἀκτῆ, (-ῆς), ἡ (=τὸ δένδρον ἢ κουφοξυ-
λιά)· ἀκτὴ ἡ (=σῖτος καὶ μάλιστα χον-
δροαλεσμένος).

-ἀκτης· (Ὀρβογρ.)· τὰ ἐκ τοῦ κράζω καὶ
κατάγνυμι εἰς -ακτης ἔχουν τὸ α μακρόν·
κράκτης - οἱ κράκται, οἱ καρυοκατᾶκται,
τὰ δὲ ἐκ τοῦ τάσσω ἔχουν τὸ α βραχύ· ἐπι-
τάκται οἱ, διατάκται οἱ, συντάκται οἱ.

ἄκυμος -ος, -ον· (παρθ.) ἀκύμότερος, -α,
-ον.

ἀκυρολεξία, (-ας), ἡ· (ὀρθότ. ἀντὶ ἀκυ-
ρολεξίας).

ριολεξία)· (πρβλ. ἀκυρολογία).
ἀκυρολογία, (-ίας), ἡ· (ἡ ἀκυρολεξία*)·
 ἡ μὴ χρήσις λέξεως ἢ ἐκφράσεως κατὰ τὴν
 κυρίαν ἢ ἀκριβῆ σημασίαν αὐτῆς· ἡ ἀκυρο-
 λογία, ὁ βαρβαρισμὸς καὶ ὁ σολοικισμὸς
 ἀπετέλουν κατὰ τοὺς ἀρχαίους Γραμματι-
 κοὺς «τὰς τρεῖς κακίας τοῦ λό-
 γου»· «γίνεται δὲ ἀκυρολογία, ὅταν τις
 ἀκῶρῃ φωνῇ χρησῇται παρὲς τὴν κυριω-
 τέραν» (Ἀνέκδοτα Βεακήρου). (Ἐπίθ.)
 ἀκυρόλεκτος (ἐσφ. ἀκυριόλεκτος) (= ὁ μὴ
 ὀρθῶς λεχθεὶς)· — ἀκυρολόγος, -ος, -ον·
 (ῥήμ.) ἀκυρολογῶ (-έω).

ἄκων· (<ἀέκων), ἄκουσα, ἄκον (= ὁ πα-
 ρὰ τὴν θέλησίν του πράττων).

-άλα· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις
 οὐσιαστικῶν παραγομένων ὑποχωρητικῶς
 ἐκ ῥημάτων. Τὰ δὲ διὰ τῆς καταλήξεως
 -αλα σχηματιζόμενα οὐσιαστικά ἔχουν ἀ-
 φηρημένην ἢ συγκεκριμένην ἔννοιαν, π.χ.
 πιλαῶ - πιλάα, τρέχω - τρεχάα, φεύγω
 - φευγάα, κρεμῶ - κρεμάα κ.λπ.

ἄλα· ἐπιφώνημα προτρεπτικόν· ἐνετ. ala
 (= ἐμπρός)· ὡς ὅρος ναυτικός (= ἐμ-
 πρός) «ἄλα μόλα»· «ἄλα γειᾶ
 σου» // ἄ λ ἄ ἡ ἄ λ ἄ (γαλλ. καὶ ἰταλ.
 à la) (= συμφώνως πρὸς)· (μόριον συν-
 ἀπτόμενον μετ' ἐπιρρ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ
 ὁμοιοτρόπως ἢ τοῦ γινομένου κατὰ μίμη-
 σιν), (ἐπὶ ἡμερολογίου), «ἄ λ ἄ γ κ ρ ἔ-
 χ α» (= κατὰ τὸ παλαιόν)· «ἄ λ ἄ
 φ ρ ἄ γ χ α» (= κατὰ τὸ νέον)· «ἄ λ ἄ
 γ α λ λ ι χ ἄ» (= κρυφίως)· «ἄ λ ἄ
 μ ὀ ν τ» (= κατὰ τὴν μόδον).

ἀλαζονεύομαι· (= ἐπαίρομαι, ὑπερηφα-
 νεύομαι, κομπορημονῶ, κομπάζω· προσ-
 ποιῶμαι, ὑποκρίνομαι)· (πρτ.) ἡλαζο-
 νεύομαι, (μέλλ.) ἀλαζονεύομαι, (ἀόρ.)

ἡλαζονεύομαι, (ὑποτ.) ἀλαζονεύομαι·
 — ἀλαζών, ἀλαζονεία, ἀλαζόνευμα, ἀλαζο-
 νικός, ἀλαζονίας, ἀλαζονοχαυνοφυλαρὸς
 (= φυλάρος, κομπορημῶν)· [διαφέρει τὸ
 ἀ λ α ζ ὶ ὦ ν τοῦ ε ὕ ρ ὠ ν· (φρ.) «ἀλαζῶν
 γὰρ ἐστὶν ὁ ἐπὶ πλεόν τὰ ἐαυτοῦ κομ-
 πάζων καὶ αὐξων, εἴρων δὲ ὁ ἐπὶ τὸ ἥτ-
 τον ἄγων καὶ μειῶν» (Βεακ. Ἀνέκδ.)].

-αλάκι· (Ὁρθογρ.) κατάληξις ὑποκοριστι-
 κή, ὡς συκαλάκι, βηχαλάκι, κ.λπ., ὡς καὶ
 ἐξ οὗσ. εἰς -αλι(ον) μετὰ τῆς παραγωγικῆς
 καταλήξεως -άκι· π.χ. σκαλίον - σκαλάκι,
 βουνάλιον - βουναλάκι, στραγάλιον -
 στραγαλάκι, λεμόνιον - λεμονάκι, κουτα-
 λάκι, μπουκαλάκι κ.λπ.

ἀλαλάζω· (= ἐκβάλλω θορυβῶδη φωνήν,
 φωνάζω ἀλαλά, κραυγάζω· ἰσχυρῶς ἡχῶ,
 ὡς «κύμβαλον ἀλαλάζον»)· (πρτ.) ἡλάα-
 ζον, (μέλλ.) ἀλαλάξομαι, (ἀόρ.) ἡλάαξα,
 (ὑποτ.) ἀλαλάξω· — ἀλάλαγμα, ἀλαλαγή,
 ἀλαλαγμός, ἀλαλητός, ἀλαλή, ἀλαλητὺς ἢ
 (= ἀλαλητός).

ἀλαμπουρνέζικα τά· (= λόγοι ἀκατανόη-
 τοι) (ἐκ τοῦ ἄ λ ἄ Μπουρνούζικα), ἦτοι κα-
 τὰ τὴν γλῶσσαν τῆς φυλῆς Μπουρνου τοῦ
 Σουδάν· κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ Λιβόρνου τῆς
 Ἰταλίας (= θαυμαστὰ πράγματα).

ἀλάνης, (-η), ὁ· (= ἀλήτης) ἐκ τοῦ
 τουρκ. a-lan > ἀλάνι ἢ ἀλάνα (= χῶρος
 ἀνοικτός).

ἀλαπάζω· (= ἐξαντλῶ, ἐκκενῶ, (κν.) ἀ-
 δειάζω· καταστρέφω, κατανικῶ), (ποιητ.)·
 (πρτ.) ἀλάπαζον, (μέλλ.) ἀλαπάξω, (ἀόρ.)
 ἀλάπαξα· — ἀλαπαδνός (= εὐκατάβλητος,
 ἄνανδρος, ἀνίσχυρος), ἀλαπαδνοσύνη.

ἀλάργα· (ὀρθότ. ἀλλάργα), (ἐπίρρ.)
 (= μακράν), (ἰταλ. alla larga).

-αλᾶς· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις

ἐπιτατική, π.χ. κρεμανταλᾶς, Γεωργαλᾶς,
 Τουρκαλᾶς, Τσουκαλᾶς κ.λπ.

ἀλαστῶ (-έω)· (= εἶμαι πλήρης ὀργῆς,
 μισῶ, ἀγανακτῶ· δὲν δύναμαι νὰ λησμο-
 νήσω)· (πρτ.) ἡλάστευον, (μέλλ.) ἀλαστή-
 σω, (μετχ. ἀόρ.) ἀλαστήσας· — ἀλαστος
 (= ἀλησμόνητος, ἀφόρητος), ἀλάστωρ
 (= ἡ τιμωροῦσα τὸ ἔγκλημα θεότης· ἄ-
 θλιος, κατηραμένος).

ἀλατῆς, (-ᾶ), ὁ· (= ὕφασμά τι (τουρκ.)
 a-la-ca = ποικιλόχρους, παρδαλός).

ἀλαῶ (-όω)· (= ἀποτυφλῶ, τυφλώνω)·
 (μέλλ.) ἀλαώσω, (ἀόρ.) ἀλάωσα· — ἀ-
 λαός (= ὁ μὴ βλέπων, τυφλός, ἀόρατος,
 ἀφανής), ἀλαοσκοπία ἢ (= ἀνωφελὲς ἐπα-
 γρύπνησις).

ἀλγεινός, -ή, -όν· (= ὀδυνηρός)· (παρθ.)
 ἀλγίων, ἀλγίων, ἄλγιον· (παρὰ Πλάτωνι)
 ἀλγεινό-τερος, ἀλγεινό-τατος.

-αλγία· (Ὁρθογρ.) σύνθετα οὐσιαστικῶν
 τὰ ὅποια σημαίνουν πόνον, π.χ. ἰσχυαλγία,
 νευραλγία, μυαλγία, νοσταλγία.

ἀλγύνω· (= προξενῶ ἄλγος, λυπῶ)· τὸ
 ἀλγύνον, (πρτ.) ἡλγυνον, (μέλλ.) ἀλγυνῶ,
 (ἀόρ.) ἡλγυνα, (τὸ ἀλγύναν)· (Παθ.) ἀλ-
 γύνομαι (= λυποῦμαι διὰ τι, θλίβομαι),
 (πρτ.) ἡλγυνόμην, (μέσ. μέλλ.) ἀλγυνού-
 μαι, (παθ. ἀόρ.) ἡλγύνθη, (ὑποτ.) ἀλγυν-
 θῶ· — ἄλγος, ἄλγυνσις, ἄλγυμα κ.λπ. (βλ.
 ἀλγῶ).

ἀλγῶ (-έω)· (= πονῶ, ἔχω ἄλγος, ὑπο-
 φέρω· θλίβομαι, (μτβ.) προξενῶ πόνον)·
 (πρτ.) ἡλγουν, (μέλλ.) ἀλγήσω· (ἀόρ.)
 ἡλγησα, (ὑποτ.) ἀλγήσω· — ἀλγῶ ἐπὶ
 τι νῆ περὶ τι· μετὰ αἰτιατ. τοῦ πονοῦντος
 μέρους (αἰτ. τοῦ κατὰ τι)· (φρ.) «ἀλγῶ
 τὸν πόδα»· μετὰ κατηγορηματικῆς μετο-
 χῆς· (φρ.) «ἡλγησ' ἀκούσας»· (ἐλυπήθη

νά...)· — ἄλγος, ἀλγιδῶν, ἄλγησις, ἀλγή,
 ἀλγινόεις, ἄλγυμα, ἀλγύνω, ἀλγηρός, ἀ-
 νάλγητος (= ἀναίσθητος, ἀπαθής), ἀλγει-
 νός (= ὀδυνηρός) κ.λπ. (βλ. ἀλγύνω).

ἄλδαινω· (= αὐξάνω, ἐνισχύω· τρέφω,
 πληθύνω, δυναμώνω)· (πρτ.) ἡλδαινον,
 (ἀόρ. β') ἡλδανον· — ἀλδήσκω (= αὐξάνο-
 μαι).

ἄλειμμα, (-ατος), τό· (= ἄλοιφή)· ἄλη-
 μα, (-ατος), τό (= λεπτὸν ἄλειρον)· ἄ-
 λοι(μ)μα, (-ατος), τό (= ἄλειμμα, ἐπάλει-
 ψις).

ἄλειπτος, -ος, -ον· (<λείπω) (= ἀήττη-
 τος)· ἄληπτος, -ος, -ον (= δύσληπτος).

ἀλείς, -εῖσα, ἀλέν· (<εἰλω) (= συμμα-
 ζευμένος)· ἀλής, -ής, -ές (= ἀθρόος)· ἀ-
 λῖς, (-ίδος), ἡ (= ἀλμυρίς).

ἀλείφω· (= χρίω, ἐπαλείφω· (μτφ.) παρα-
 σκευάζω· παρορμῶ· (δημ.) δωροδοκῶ)·
 (πρτ.) ἡλειφον, (μέλλ.) ἀλείψω, (ἀόρ.) ἡ-
 λειψα, (πρκμ.) ἀλήλιφα, (ὑπερσ.) ἡληλί-
 φειν· (ὑπ.) ἔ ἀλείφω, ἄ ἀλείψω, πρ ἀληλι-
 φῶς ὦ· (εὐ.) ἔ ἀλείφοιμι, μ ἀλείφοιμι, ἄ
 ἀλείψαιμι, πρ ἀληλιφῶς εἶην· (προστ.) ἔ
 ἄλειφε, ἄ ἄλειφον, πρ ἀληλιφῶς ἴσθι· (ἀπ.)
 ἔ ἀλείφειν, μ ἀλείφειν, ἄ ἀλείψαι, πρ ἀλη-
 λιφέναι· (μετχ.) ἔ ἀλείφω, -ουσα, -ον, μ
 ἀλείψων, -φουσα, -φον, ἄ ἀλείψας, -ψα-
 σα, -εῖψαν, πρ ἀληλιφῶς, -φύα, -φός·// ἀλεί-
 φομαι· π ἡλειφόμεν, μ ἀλείφομαι, ἀλει-
 φθήσομαι, ἄ ἡλειφάμην, ἡλειφθην, πρ ἄ-
 ληλιμμαι, ὕ ἡληλίμην· (ὑπ.) ἔ ἀλείφω-
 μαι, ἄ ἀλείψομαι, ἀλειφθῶ, πρ ἀληλιμμέ-
 νος ὦ· (εὐ.) ἔ ἀλειφοίμην, μ ἀλειφοίμην,
 ἀλειφθησοίμην, ἄ ἀλειφαίμην, ἀλειφθείην,
 πρ ἀληλιμμένος εἶην, (προστ.) ἔ ἀλείφου,
 ἄ ἄλειψαι, ἀλείφθητι, πρ ἀληλιμμένος ἴσθι·
 (ἀπ.) ἔ ἀλείφεσθαι, μ ἀλείψεσθαι, ἀλειφθή-

σεσθαι, ἀ ἀλείφασθαι, ἀλειφθῆναι, πρ ἄλη-
 λιμμένον τινά εἶναι· (μετχ.) ἐ ἀλειφόμε-
 νος, -ομένη, -όμενον, μ ἀλειφόμενος,
 -ομένη, -όμενον, ἀλειφθισόμενος, -ομένη,
 -μενον, ἀ ἀλειφόμενος, -μένη, -μενον, ἀλει-
 φθείς, -θείσα, θέν, πρ ἄληλιμμένος, -μένη,
 -μένον· (οἱ τύποι τοῦ πρkm. ἀλήλεια, ἀ-
 λήλειμμα, εἴληφα, εἴλημμα ἀπαντῶν εἰς
 χειρόγραφα)· — ἄλειψις, ἄλειμμα, ἀλοιφή,
 ἀλείπτεις, ἀλείπτρια ἢ, ἀλειπτῆριον, ἀλει-
 πτικός, ἀνεξάλειπτος, ἐξαλειπτός, λίπος,
 λιπαρός, ἀλοιφάω, ἀλοιφεῖον.

ἀλείωτος, -ος, -ον· (<λειών), (ἐ-
 σφαλμ.) ἀλύωτος, ἄλυωτος).

Ἀλεξάνδρεια, (-ας), ἡ· (πόλις)· (τὸ
 ἔθνικόν) Ἀλεξάνδρεως, Ἀλεξανδρίτης,
 -νδρειώτης, -νδρειανός, Ἀλεξανδρίνος//
 ἀλεξάνδρεια ἢ καὶ ἀλεξάνδρα (= βοτάνη
 καὶ φυτόν).

ἀλεξανδρινισμός, (-οῦ), ὁ· ἡ μελέτη εἰς
 τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην ὅχι
 τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῶν τύπων. Ὡς ἐκ τού-
 του ἡ ἔλλειψις πρωτοτυπίας, ἡ δουλικὴ μί-
 μησης εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν τέχνην.

ἀλεξανδρινός, -ῆ, -όν· «ἀλεξανδρι-
 νὴ λογοτεχνία», ἡ ἄλλως ὀνομαζο-
 μένη «ἐλληνιστικὴ», ἡ ὁποία ἀνάγε-
 ται εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τῶν
 διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μέχρι τοῦ

Μ. Κωνσταντίνου· //(Μετρ.) «ἀλεξαν-
 δρινὸς στίχος»· συνήθως στίχος τῆς
 γαλλικῆς ποιήσεως ἐκ δώδεκα συλλαβῶν,
 ὅταν εἶναι ἀκατάληκτος καὶ ἐκ δεκατριῶν,
 ὅταν εἶναι ὑπερχατάληκτος· οὗτος ἐχρησι-
 μοποιήθη τὸ πρῶτον εἰς ἔπος τοῦ 12ου αἰ.
 μ.Χ., εἰς τὸ ὁποῖον ἐξυμνοῦντο τὰ κατορ-
 θώματα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Χωρίζεται
 διὰ τομῆς εἰς δύο ἡμίστιχα· εἰς ἑκάτερον

τούτων ἀκούονται τρεῖς ἱαμβοὶ (υ-υ-υ'),
 σπανιώτερον δὲ ἱαμβικὴ τριποδία μετὰ
 δακτυλικῆς ἀνακρούσεως (-υ-υ').

ἀλεξι-· (Ὁρθογρ.) α'. συνθετ. οὐς. καὶ ἐ-
 πιθέτων ἐκ τοῦ ῥήματος ἀλέξ-ω (= ἀπο-
 κρούω, ἀπομακρύνω), π.χ. ἀλεξι-κέραυ-
 νον, ἀλεξι-πτωτον, ἀλεξι-φωτον, ἀλεξι-
 βρόχιον κ.λπ.

ἀλέξω· (= ἀπομακρύνω, ἀποτρέπω, προ-
 φυλάττω, ἀποκρούω· (μετὰ δοτ.) ὑπερα-
 σπίζω, βοηθῶ)· (πρτ.) ἤλεξον, (μέλλ.) ἀ-
 λεξήσω, (ἀόρ.) ἤλεξῃσα, (ὑποτ.) ἀλεξήσω,
 (ἀόρ. β') ἄλακον· [ἐκτὸς τούτων τῶν
 χρόνων ἔχομεν καὶ τοὺς ἐξῆς ἐκ τοῦ ἀλέκω
 (= ἀπομακρύνω, ἀπαθῶ), (μέλλ.) ἀλέξω,
 (ἀόρ.) ἤλεξα], (Μέσ.) ἀλέξομαι (= ἀπο-
 μακρύνω ἀπ' ἐμοῦ, ἦτοι ὑπερασπίζω ἐ-
 μαυτόν), (πρτ.) ἤλεξόμην, (μέλλ.) ἀλέξο-
 μαι καὶ ἀλεξήσομαι, (ἀόρ.) ἤλεξάμην, (ὑ-
 ποτ.) ἀλέξωμαι, (ἀπαρ.) ἀλέξασθαι· — ἀ-
 λέξω τι (= ἀποκρούω τι), ἀλέξω τινί τι
 (= ἀπομακρύνω κακὸν τι ἀπὸ τινος)· ἀλέ-
 ξω τινί (= βοηθῶ, ὑπερασπίζω τινά)·
 — ἀλκή (= δύναμις, ῥώμη), ἀλεξητήρ, ἀ-
 λεξητήριος (= ὁ ἱκανὸς πρὸς ἀπόκρουσιν),
 ἀλέξημα (= προστασία, ὑπεράσπισις), ἀ-
 λεξήτωρ, ἔπαλξις (= τόπος ἀποκρούσεως,
 προμαχῶν), ἀλεξίμορος, ἀλεξίκακος,
 Ἀλεξάνδρος (= ὁ ἀποκρούων τοὺς ἄν-
 δρας) κ.λπ.

-αλέος· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αλέος ἐπίθετα
 γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. θαρραλέος, φευ-
 γαλέος, φωραλέος, ῥωμαλέος, φρικαλέος
 κ.λπ.

ἄλεφ τό· (σημιτικὸν aleph)· τὸ πρῶτον
 γράμμα τοῦ φοινικικοῦ καὶ ἐβραϊκοῦ (ἔπει-
 τα ἀραβικοῦ) ἀλφαβήτου, τὸ ὁποῖον ἀντι-
 στοιχεῖ πρὸς τὸ ἐλληνικὸν ἄλφα (βλ.

α.Α.).

-ἄλη· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ἄλη λήγοντα οὐ-
 σιαστικὰ ἔχουν τὸ α βραχύ· ζάλη-αὶ ζάλαι,
 σκυτάλη-σκυτάλαι αἱ, πασπάλη, παιπάλη,
 φιάλη, αἰθάλη, κροκάλη ἢ κ.λπ., ὡς καὶ
 Μυκάλη, (-ης), ἡ.

ἄληθεύω· (= λέγω ἀλήθειαν, δὲν ψεύδο-
 μαι· (ἐπὶ πραγμάτων) ἀποδεικνύομαι, εἴ-
 μαι ἀληθής, εἶμαι πραγματικός· (κατ'
 Ἀριστοτέλη ἐπὶ τῶν φιλοσοφούντων) κα-
 ταλήγω εἰς τὴν ἀλήθειαν· (πρτ.) ἤλη-
 θευον, (μέλλ.) ἄληθεύσω, (ἀόρ.) ἤληθευ-
 σα· (Παθ.) ἄληθεύομαι, (μέλλ.) ἄληθεύ-
 σομαι· — ἀλήθεια, ἀληθής, ἀληθευσις, ἀ-
 ληθευτής, ἀληθευτικός, ἀληθίζομαι (ἀ-
 πυθ.) (= ἀληθεύω) ἀληθότης (= ἡ ἀλή-
 θεια) κ.λπ.

ἀληθής, -ῆς, -ές· (δωρ. ἀλαθής), (λήθη-
 λανθάνω)· (φρ.) «ἀληθὲς τὸ μὴ λῆθον»
 (= τὸ μὴ κεκρυμμένον, ἄρα τὸ πραγματι-
 κόν) (Ἡρόκληιτος).

ἀληθινός, -ῆ, -όν· (παρθ.) ἀληθινώτερος,
 -α, -ον.

ἀλήτης, (-ου), ὁ· (= ὁ περιπλανώμενος)·
 ἀλείτης (= ὁ παραβάτης, ἀμαρτωλός)· ἀ-
 λίτης (= ὁ ἀνοσιουργός καὶ ἀλείτης)· ἀλί-
 της (= θαλάσσιος)· ἀλοίτης (= ὁ κτυπῶν,
 ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ πατραλοίας, μητρα-
 λοίας)· Ἀλοῖτις ἡ (ἐπώνυμον τῆς Ἀθη-
 νᾶς)· ἀλλίτης (= ὀρυκτόν τι), ἀλύτης
 (= ῥαβδοφόρος τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώ-
 νων, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ Ἀλυτάρχης).

Ἀλῆαρτος ὁ· (σπαν. ἡ)· (Ὁρθότ. Ἀλῆαρ-
 τος < Ἐρίαρτος, ἦτοι ἡ πολλοὺς ἄρτους ἔ-
 χουσα).

ἀλίζω· (= συναθροίζω, συγκεντρώνω,
 συνάγω, ἐπὶ τὸ αὐτό)· ἄλλο τὸ ἀλίζω < ἄ-
 λας (= ἀλατίζω)· (πρτ.) ἤλιζον, (μέλλ.)

ἀλίσω, (ἀόρ.) ἤλισα, (ὑποτ.) ἀλίσω·
 (Παθ.) ἀλίζομαι (= συνέρχομαι ἐπὶ τὸ
 αὐτό, συνάγομαι εἰς ἓν σώμα), (ἀόρ.) ἤλι-
 σθην, (ὑποτ.) ἀλίσθω, (πρkm.) ἤλισμαι,
 (μετχ.) ἤλισμένος, -η, -ον· — ἀλής (= ἀ-
 θρόος), ἄλις (= ἀφθόνως, σωρηδόν), ἄλια
 (= ἐκκλησία), ὄμιλος, ἡλιαία, ἡλιάζομαι.

ἄλιμος, -ος, -ον· (= ὁ ἀποδιώκων τὴν
 πείναν)· ἄλιμος, -ος, -ον (ἄλις) (= θαλάσ-
 σιος).

ἀλίνδω καὶ ἀλινδῶ (-έω)· (= κυλίω,
 (παθητ.) κυλίομαι· περιπλανῶμαι, περιφέ-
 ρομαι)· (ἀόρ.) ἤλισα, (μετγν.) ἤλινδησα,
 (ὑποτ.) ἀλίσω, (μετγν.) ἀλινδήσω, (πρkm.)
 ἤλικα· (Παθ.) ἀλινδοῦμαι (-έομαι), (ἀόρ.
 παθ.) ἤλινδηθην, (ὑποτ.) ἀλινδηθῶ,
 (μετχ.) ἀλινδηθεῖς, -είσα, -θέν (= κυλι-
 σθείς), (πρkm.) ἤλινδημαι, (μετχ.) ἤλινδη-
 μένος, -η, -ον (= κεκυλισμένος, κυλι-
 σθείς)· ἤλινδημένον (= ἀνεστραμμένον)·
 (φρ.) «ἀλίσας ἀττικοί, κονίσας ἡ κυλίσας
 Ἑλληνας» (Μοῖρις)· — ἀλινδῆσις, ἀλινδή-
 θρα, ἀλινδομαι (= ἀλίνδω).

ἄλινος, -η, -ον· (= ἐξ ἄλατος)· ἄ-λινος,
 -ος, -ον (= ἄνευ δικτύου).

ἄλιος, -ος, -ον· (= θαλάσσιος)· ἄλιος, -α,
 -ον (= ἀνωφελής, μάταιος)· ἄλιος (-ου), ὁ
 (δωρ. = ὁ ἥλιος).

ἀλίσ(ι)-βερίσι· (τουρκ. alis-veris =
 λῆψις καὶ δόσις· ἄλλως νταραβέρι, ἰταλ.
 dare-avere = δοῦναι λαβεῖν· δόσοληψία
 ἡ).

ἀλίσκομαι· (= συλλαμβάνομαι, ἐλλειπτι-
 κὸν παθητ., τοῦ ὁποίου τὸ ἐνεργητικὸν ἀ-
 λίσκω ἐκ τοῦ αἰρῶ* (-έω) (= κυριεύω)·
 μόνον εἰς παροιμίας)· «ἐλέφας μὴν οὐχ
 ἀλίσκει»· (πρτ.) ἤλίσκωμην, (μέλλ.) ἀ-
 λώσομαι, (ἀόρ.) ἐάλων, ἤλων, (πρkm.)

ἐάλωκα, ἤλωκα, (ὑπερσ.) ἠλώκειν· (ὑπ.) ἐάλισκομαι, ἃ ἄλῶ -ῶς -ῶ, πρ ἐαλωκῶς ῶ· (εὐ.) ἐάλισκοίμην, μ ἄλωσοίμην, ἃ ἄλοιήν, πρ ἐαλωκῶς εἶην· (προστ.) ἐάλισκου, πρ ἐαλωκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐάλισκεσθαι, μ ἄλωσεσθαι, ἃ ἄλῶναι, πρ ἐαλωκέναι· (μετχ.) ἐάλισκόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἄλωσόμενος, -ομένη, -όμενον, ἃ ἄλούς, -οῦσα, -όν, πρ ἐαλωκῶς, -κυῖα, -κός· —ἀλίσκομαι ὑπό τινος (=συλλαμβάνομαι, αἰχμαλωτίζομαι), ὡς ἐνεργ. λαμβάνεται τὸ αἰρῶ (-έω)· ἀλίσκομαι μετὰ κατηγορ. μετοχῆς (= συλλαμβάνομαι νὰ διαπράττω τι), ἀλίσκομαί τινος (= καταδικάζομαι ἐξ αἰτίας τινός)· —ἄλωσις, ἄλωτος, ἄλωσιμος, αἰχμαλωτος, εὐάλωτος, κατανάλωσις, παρανάλωμα.

ἀλιταίνω· (= ἄδικῶ, βλάπτω· ἁμαρτάνω, ἄσεβῶ εἰς τι, (μετὰ γεν.) ἀποπλανῶμαι· (μετ' αἰτιατ.) παραβαίνω· (πρτ.) ἠλίταινον, (μέλλ.) ἀλιτήσω, (ἀόρ. β') ἠλιτον, (ὑποτ.) ἀλίτω, (μετγ. ἀόρ. α') ἠλίτῃσα, (ὑποτ.) ἀλιτήσω· (Παθ.) (μετχ. ἐνεστ. εἰς Ὅμηρον ὡς ἐπίθετον) ἀλιτήμενος (= ἄνοσιος, ἁμαρτωλός), (ἀόρ. β') ἠλιτόμην, (ποιητ.) ἀλιτόμην, (ὑποτ.) ἀλίτωμαι· —ἄλη (= περιπλάνησις), ἀλίτημα (= σφάλμα), ἀλιτήριος (= ἔνοχος, ἁμαρτωλός), ἀλιτήμων (= ἁμαρτωλός), ἀλείτης (= παραβάτης, ἁμαρτωλός), ἀλιτραίνω (= ἀλιταίνω), ἀλοιτός (= ἀλείτης, παραβάτης) καὶ ἀλοιτής (= παραβάτης).

ἀλιῶ (-όω)· (= καθιστῶ τι ἄκαρπον, ματαιώνω)· (πρτ.) ἠλίουν, (μέλλ.) ἀλιώσω, (ἀόρ. α') ἠλίωσα, (ἐπικ.) ἀλίωσα, (ὑποτ.) ἀλιώσω.

ἄλκαϊκός, -ή, -όν· ὁ ἐπινοηθεὶς ἢ χρησιμοποιοηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλκαίου· (Μετρ.)

«ἀλκαϊκὴ στροφή»· αὕτη εἶναι τετραστίχος ἀποτελούμενη ἀπὸ δύο ὁμοίους ἑνδεκασύλλαβους, ἕνα ἑννεασύλλαβον καὶ ἕνα δεκασύλλαβον, ἦτοι :

— — — — — / — — — — —
— — — — — / — — — — —
— — — — — / — — — — —
— — — — — / — — — — —

ἀλκμανικός, -ή, -όν· (Συντ.) «ἀλκμανικὸν σχῆμα» (ἄλλως προσετίξου-
ξίς* ἢ), κατὰ τὸ ὅποιον ῥῆμα τῆς προτά-
σεως κεῖται μετὰ δύο ὑποκειμένων αὐ-
τοῦ, π.χ. «Περιφλεγέθων τε ῥέουσι Κω-
κυτός τε» (Ὀδύσεια)· «Σιμόεις συμ-
βάλλετον ἡδὲ Σκάμανδρος» (Ἰλιάς)· //
(δημοτ.) «ὁ Μπουκουβάλας πο-
λεμοῦν κι ὁ Καραῖσχος πέρα»·
Ἀλκμέων, (-ωνος), ὁ· (ἐσφαλμ. Ἀλ-
κμαίων), Ἀλκμεωνίδαι, (-ῶν), οἱ.

ἀλκυονίς, (-ίδος), ἡ· θαλάσσιον ἰχθυοφά-
γον πτηνὸν ἢ ἀλκυὼν (καίτοι κατὰ τύπον
ὑποκορ. τοῦ ἀλκυὼν καὶ κατὰ παρετυμο-
λογίαν ἄλς (= θάλασσα) + κύω μετε-
γλωττίσθη εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετὰ δασέος h
-halcyon)· // (ὡς ἐπίθ) «ἀλκυονίδες
αἱ» (ἐννοεῖται ἡμέραι), αἱ 14 ἡμέραι τοῦ
χειμῶνος, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ θάλασσα εἶ-
ναι πάντοτε γαληναία καὶ ἡ ἀλκυὼν κτίζει
τὴν φωλεάν της.

ἀλλά· (συνδ.) (<ἐκ τοῦ οὐδ. πληθ. τοῦ
ἄλλος, ἄλλα καὶ μεταθέσεως τοῦ τόνου ἄλ-
λά (= ἄλλως, κατ' ἄλλον τρόπον), (βλ.
πρότασις)· // (νεοελλ.) (Συντακτ.) ὁ ἀντι-
θετικὸς σύνδεσμος «ἀλλά» εἰσάγει πολ-
λάκις ὅρον ἢ συμφωνίαν, συμφώνως πρὸς
τὴν ὁποίαν ὁ λέγων δέχεται νὰ γίνη τι, τὸ
ὅποιον ἐδηλώθη εἰς τὰ προηγούμενα, π.χ.

«θέλω νὰ μείνω, ἀλλὰ μὴ μὲ ἐνοχλήσῃ»·
διὰ τοῦ συνδέσμου τούτου συνδέεται πρό-
τασις (ἢ ἔννοια) μετ' ἄλλης προτάσεως (ἢ
ἐννοίας), ἦτοι α) καταφατικῆς μετὰ κατα-
φατικῆς, π.χ. «ἡ ἀμφιβολία ἔχει τὰ θέλ-
γητρά της, ἀλλὰ τέλος γίνεται μαρτύ-
ριον», β) ἀρνητικῆ μετὰ προηγούμενης
καταφατικῆς, π.χ. «θέλει νὰ ξεσπάσῃ ἄλ-
λὰ δὲν μπορεῖ», καὶ γ) καταφατικῆ μετὰ
προηγούμενης ἀρνητικῆς, π.χ. «ἤθελε νὰ
ἐξευτελίσῃ ὅχι ἐμένα, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν
ἐαυτό του».

ἀλλᾶς, (-ᾶντος), ὁ· (ἐκ τοῦ ἀλλᾶεις
(-εντος), ὁ (= λουκάνικον)· τὰ ἀλλαντικά·
(φρ.) «τὸ δὲ ἀλλᾶς παρὰ τὴν ἀόλλησιν
τῶν κρεῶν ἢ παρὰ τὴν ἄλλησιν, τουτέστι
συγκοπὴν» (Ετυμολ. Μέγα).

ἀλλεπαλληλία, (-ίας), ἡ· παράθεσις δύο
ἢ περισσοτέρων πραγμάτων·// (Γραμμ.)
«ἀλλεπαλληλία φωνηέντων»· ἡ διαδοχὴ
αὐτῶν, π.χ. Ἀκυλῆια, Ἀπουλῆιος, Ἐρε-
χθῆς (-χθῆς) κ.λπ. «χαίρει ἡ ἀνεμμένη
φράσις τῇ ἀλλεπαλληλίᾳ τῶν φωνηέν-
των» (Εὐστάθιος).

ἀλλεπάλληλος, -ος, -ον· ὁ εἰς μετὰ τὸν
ἄλλον, εἰς τὴν λέξιν «ἠήθεσσον» ἀλλεπάλ-
ληλον τὸ η· // «ἀλλεπάλληλος
σύνθεσις» (= συνεχής), ὅταν τὸ α'
συνθετικὸν τίθεται κατὰ πλεονασμόν, π.χ.
συν-ομήλικες· «ἀλλεπάλληλος σύνθεσις»
(=παράλληλος), π.χ. δυσ-ἄμορος (=δυσ-
τυχής) παρὰ τὸ ἄμμορος (=δυστυχής).

ἀλληγορία, (-ίας), ἡ· (Ῥητορ.) σκοτεινὴ
καὶ κεκαλυμμένη λέξις ἢ φράσις (ἢ καὶ ὁ-
λόκληρον ποίημα ἢ καὶ θεζόν), κατὰ τὴν
ὁποίαν ἄλλα λέγονται καὶ ἄλλα ὑπονοοῦν-
ται, διαφέρει δὲ αὕτη τῆς μεταφορᾶς καὶ
κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν, εἰ-

ναι δὲ ἀρχαιότατον εἶδος λόγου, π.χ. «ἰ-
δοῦ δὲ γένναν ἀετοῦ πατρὸς θανόντος ἐν
πλεκταῖσι καὶ σπειράμασι δεινῆς ἐχί-
δνης» (Αἰσχύλος) (ὁ λόγος περὶ Ἡλέ-
κτρας, Ἀγαμέμνονος, Κλυταιμῆστρας)·
// (δημοτ.) «Μέριαισε, βράχε, νὰ διαβῶ!
Τὸ κύμα ἀνδρειωμένο». Ἡ πολὺ σκοτει-
νὴ ἀλληγορία καλεῖται αἰνιγμα*. Τὸ αἰνι-
γμα διαφέρει τοῦ γρίφου*, καθ' ὅσον εἰς
τὸν τελευταῖον ὑποκρύπτεται τι, τὸ ὅποιον
δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν ἀντίληψιν ἐκ πρώτης
ὄψεως.

ἀλληλ(ο)·· (Ὀρθογρ.) α' συνθετικὸν οὐ-
σιαστικῶν, ἐπιθέτων καὶ ῥημάτων, τὰ ὁ-
ποῖα δηλοῦν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν ἢ πά-
θος· τὸ β' συνθετικὸν ἔχει ἀφεθῆ ἀμετάτρε-
πτον, π.χ. ἀλληλο-βοήθεια, ἀλληλο-
κτονία, ἀλληλο-ἐγγυρος, ἀλληλο-γραφῶ,
ἀλληλο-σκοτώνομαι, ἀλληλο-επιδρῶ
κ.λπ.

ἀλληλογραφία, (-ίας), ἡ· (νεωτ.) ἀνταλ-
λαγὴ ἐπιστολῶν· (μυσ.) «λόγοι ἀμοιβαῖοι
παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἐν οἷς τὰ πρόσωπα
στοιχηρῶς ἢ καὶ ἄλλως συντομώτερον
πρὸς ἄλληλα φθέγγονται, ὅπερ καὶ ἀλλη-
λογραφία λέγεται» (Εὐστάθιος).

ἀλληλοπάθεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀ-
μοιβαία ἐνέργεια καὶ πάθος δύο ἢ περισσο-
τέρων ὑποκειμένων, ἢ ὁποῖα ἐκφράζεται
κυρίως ὑπὸ τῶν ἀλληλοπαθῶν* ῥημάτων.
Τὰ μέσα ῥήματα ὑποθέτουν ἐν ὑποκείμε-
νον ἐνεργεῖν, ἔστω καὶ ἂν εἶναι περιλη-
πτικόν, ἐνῶ τὰ μέσα ἀλληλοπαθῆ
(ἢ διὰ ἀλληλ) ὑποθέτουν περισσότερα
τοῦ ἐνὸς ὑποκείμενα καὶ περιέχουν ταῦτα
τὴν ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμίαν «ἀλλή-
λων -λοῖς -λους» καὶ εἰς ταύτην δύ-
ναι νὰ ἀναλυθοῦν, π.χ. (μονόπτωτα)

«ἀμελεῖν ἀλλήλων», «ἀμύνειν ἀλλήλοις», «τᾶπτεν ἀλλήλους», (δίπτωτα) «ἀποκρούειν ἀλλήλων τὸν κίνδυνον», «ἀντιπᾶπτεν ἀλλήλους τινί», «ὀνομάζειν ἀλλήλους σοφούς»· πολλὰ τῶν ῥημάτων ἐξ ἰδίας τῶν φύσεως δηλοῦν ἐνέργειαν ἀμοιβαίαν. Ταῦτα εἶναι: α) τὰ ἐρίσεως σημαντικά, ὡς διατοξεύεσθαι, διαξιφίζεσθαι κ.λπ., β) τὰ ἀνταλλακτικά, ὡς ἀνταλλάσσεσθαι, ἀμείβεσθαι κ.λπ. καὶ γ) τὰ μείξεως σημαντικά, ὡς μείγνυσθαι, ἀναμείγνυσθαι κ.λπ.

ἀλληλοπαθῆ ῥήματα· (Γραμμ.)· ταῦτα εἶναι εἶδος τῶν μέσων ῥημάτων, τὰ ὅποια σημαίνουν ἐνέργειαν δυναμένην νὰ νοηθῇ ἀμοιβαίως, ἥτοι μεταξύ δύο ἢ περισσοτέρων ἀντικειμένων πρὸς ἄλληλα· ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι ἀγάπη, ἔρις, συναλλαγῆ, συμφωνία κ.λπ., ἡ δὲ ἀλληλοπάθεια τούτων ἐκφράζεται διὰ τῶν τοιούτων ῥημάτων κατὰ μέσῃ φωνῇ καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν· π.χ. ἀγαπῶνται, ἐχθρεύονται, συναλλάσσονται κ.λπ. Ἡ ἀλληλοπάθεια ἐκφέρεται καὶ διὰ περιφράσεως μετὰ τῆς ἀλληλοπαθοῦς ἀντωνυμίας, π.χ. «ἀγαπῶμεν ἀλλήλους», «μισοῦμεν ἀλλήλους»· ἐκ τούτου ἐσχηματίσθησαν πλεῖστα ὅσα σύνθετα ἔχοντα ὡς ἂ συνθετικὸν τὴν ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμίαν, π.χ. «ἀλληλοαγαπῶνται», «ἀλληλομισοῦνται» κ.ἄ. Ἐπειδὴ ῥημάτων τινῶν ἐνεργητικῶν ἡ σημασία προϋποθέτει ἐνέργειαν γινομένην ἀμοιβαίως ὑπὸ δύο τοῦλάχιστον, ἡ ἀλληλοπάθεια ἐκφράζεται ἐνίοτε καὶ διὰ ῥημάτων ἐνεργ. φωνῆς, π.χ. μαλλώνουν, συμφωνοῦν, ταιριάζουν, χωρίζουν. Εἰς τὴν δημοτικὴν τίθεται καὶ ὁ

προσδιορισμός: αὐτοὶ τοὺς, μοναχοὶ τοὺς, συνατοὶ τοὺς, ἀναμεταξύ τοὺς, πρὸς πληρεστέραν δῆλωσιν τῆς ἀλληλοπαθείας· π.χ. «τρώγονται αὐτοὶ τοὺς», «δέρνονται μοναχοὶ τοὺς», «πετροβολοῦνται ἀναμεταξύ τοὺς» κ.λπ.

ἀλληλοπαθῆς, -ῆς, -ές· ὁ δηλῶν ἀμοιβαῖον πάθος // «ἀλληλοπαθῆ ῥήματα», (βλ. ἀλληλοπάθειον) // «ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι» (βλ. ἀντωνυμία).

ἀλληλούια· (ἐπιφ.) (ἔβρ. hallelujah-χαλλελοούια = αἰνεῖτε τὸν Ἰαῶ, τὸν Κύριον, τὸ Ὅν).

ἀλληλουχία, (-ίας), ἡ· τὸ ἔχεσθαι ἀλλήλων, τὸ ἀμοιβαίως συνεχέσθαι // (Γλωσσ.) σύνδεσις ἢ παράθεσις. Δυσδικὴ πρᾶξις, συνδυαστικὴ καὶ ὄχι ἐναλλακτικὴ ἐπὶ γλωσσικῶν συνεχειῶν, αἱ ὅποια σχηματίζονται ἐπὶ τῇ βάσει δεδομένου λεξιλογίου.

ἀλλήλων τῶν· τοῖς -λοις, ταῖς -λαις, τοῖς -λοις· τοὺς -λους, τὰς -λας, τὰ ἄλληλα· ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία*, τῆς ὁποίας ἡ ὀνομαστικὴ ἐλλείπει, διότι προϋποθέτει ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον δὲν δηλοῦται διὰ τῆς ὀνομαστικῆς· ἐσχηματίσθη κατὰ διπλασιασμὸν ἐκ τοῦ ἄλλος.

-αλλίς, (-ίδος), ἡ· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αλλίς, (-ίδος) γράφονται διὰ δύο λλ, π.χ. θρυαλλίς, κορδαλλίς, συκαλλίς, φυσαλλίς, χρυσαλλίς, τρωξαλλίς, πυραλλίς καὶ πυραλλίς (= πτηνόν τι)· ἐλαῖαι πυραλλίδες (= ἐρυθραί), πλὴν τοῦ φαλῖς, (-ίδος), ἡ, (τὸ φαλίδι).

ἀλλιώτικος, -η, -ο· (ἐκ τοῦ ἐπιρρ. ἀλέως, ἄλλως (= ἄλλοις, διάφορος ἐν

συγκρίσει πρὸς ἄλλον τινά) ἢ ἀλλοιώτικος (= κατάλληλος πρὸς ἀλλοίωσιν), εἰς τὴν δημ. προπαροξυνόμενον «ἀλλοιώτικος» ἀντὶ τοῦ ἄλλοις.

ἀλλοδοξῶ (-έω)· (= θεωρῶ, ἐκλαμβάνω τι ἐσφαλμένως ἀντὶ ἄλλου· νομίζω πρᾶγμα τι εἶναι ἄλλο, ἔχω ἐσφαλμένην ἢ ἄλλην γνώμην)· (πρτ.) ἡλλοδόξουν, (μέλλ.) ἡλλοδοξήσω, (ἀόρ.) ἡλλοδόξῃσα, (ὑποτ.) ἡλλοδοξήσω· —ἡλλοδοξία, ἡλλοδοξία.

ἡλλοίθωρος, -ος, -ον· (ἐσφαλμένον ἡλλοίθωρος) (= ἡλλοῖα θεωρῶ)· (ῥημ.) ἡλλοθωρίζω, ἡλλοθωρίζω, -θωρεύω.

ἡλλοίμονον· (κατ' ἄλλους ἡλλοίμονον ἢ ἡλλοίμονον)· <(ἀρχ. φρ.) «ἡλλ' οἱμοί!» (κατ' ἄλλους ἐκ τῆς τελευταίας φωνῆς τοῦ Ἰησοῦ «ἡλλ' ἡλί»)· τὸ σχελιαστικὸν τοῦτο ἐπιφώνημα συντάσσεται μετὰ γενικοφανοῦς ἢ αἰτιατικοφανοῦς δοτικῆς συνήθως προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, π.χ. «ἡλλοίμονό μου» (= σὲ μένα), «ἡλλοίμονό σου» (= σὲ σένα) κ.λπ. «ἡλλοίμονό μας» (= σὲ μᾶς) κ.λπ. ἡ συναπτομένη μετὰ τούτων δοτικῆς, ὅταν εἶναι ἄλλης λέξεως ἐκτὸς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εἶναι ἀναλελυμένη εἰς τὴν πρόθεσιν «εἰς» καὶ αἰτιατικὴν· π.χ. «ἡλλοίμονο στοὺς κόπους μας, ἡλλοίμονο σὺς δούλεφές μας».

ἡλλοιῶ (-όω)· (ἡλλοῖος) (= μεταβάλλω, μετατρέπω, καθιστῶ τι διάφορον, τροποποιῶ, ἡλλοιώνω)· (πρτ.) ἡλλοιοῦν, (μέλλ.) ἡλλοιώσω, (ἀόρ.) ἡλλοιώσω, (ὑποτ.) ἡλλοιώσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἡλλοιοῦμαι, (πρτ.) ἡλλοιούμην, (μέσ. μέλλ.) ἡλλοιώσομαι, (παθ. μέλλ.) ἡλλοιωθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἡλλοιωθήναι, (ὑποτ.) ἡλλοιωθῶ, (πρτ.) ἡλλοιῶμαι, (μετχ.) ἡλ-

λοιωμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡλλοιωμένη· —ἡλλοίωμα, ἡλλοιώσις, ἡλλοιωτικός, ἡλλοιωτός, ἡλλοιώτικος, ἡλλοιώδης, ἡλλοίθωρος*, ἡλλοιθωρίζω, ἀναλλοιωτός.

ἡλλοιώσις, (-εως), ἡ· (= μετατροπῆ, μεταβολῇ, τροποποίησις), ἄλλως μεταχαρακτηρισμός, ἥτοι ἀλλαγῇ μορφῆς· ἡ ἡλλοιώσις διαφέρει τῆς ἐτεροίωσεως* κατὰ τὸν γραμμ. Ἀμμόνιον: «τοῦτο μὲν (ἡ ἐτεροίωσις) μόνον τὸν μεταχαρακτηρισμόν, ἥτοι τὴν ἀλλαγὴν μορφῆς δηλοῖ, ἐκεῖνο δὲ (ἡ ἡλλοιώσις) καὶ τὴν μετατροπὴν μᾶς γνώμης εἰς ἄλλην δηλοῖ» // (Γλωσσ.) ἡλλοιώσεις (διὰ τὰ ἀποφευχθῇ ἡ δύσκολος προφορὰ συμπλεγμάτων συμφώνων) ἐπὶ τριμελῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων ἔχομεν: α) ἐκπτωσιν τοῦ ἂ ἐκ τῶν τριῶν συμφώνων, ὡς κσχ->σχ: *δίκ-σχος> δίσχος, πσφ->σφ: *βλάσφ-αμος> βλάσφημος κ.λπ., β) ἐκπτωσιν τοῦ β' ἐκ τῶν τριῶν ὡς -νδσ>νσ: (τοῦ σπένδομαι)> *ἔσπενδσα> ἔσπεισα· κτς->κς>ξ, *νυκτσί> νυξ κ.λπ., ἐπὶ δὲ διμελῶν ἔχομεν ἐκπτωσιν ἐπὶ πολλῶν συμπλεγμάτων· ἐπὶ ἀφώνου+ἀφώνω, α) εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως γδ>δ, ὡς γδοῦπος>δοῦπος (πρβλ. ἐρί-γδοπος), β) εἰς τὸ μέσον λέξεως π+β>β+β ὑποβάλλειν> ὑπβάλλειν> ὑββάλλειν, ὡς καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐπὶ ὑγροῦ+ἐρρίνω κ.λπ. // (Συντ.) ἡ μεταβλημένη ἡλλοιωμένη σύνταξις.

ἡλλομαι· (= ἀναπηδῶ, τινάσσομαι)· (πρτ.) ἡλλόμην, (μέλλ.) ἡλλοῦμαι, (ἀόρ.) ἡλλάμην, ἡλλόμην, (πρτ.) πεπήδηκα, (ὑπερσ.) ἐπεπηδήκειν (ὑπ.) ἡ ἡλλομαι, ἡ ἡλλομαι, πρ πεπηδήκα ἢ πεπηδηκῶς ὦ (εὐ.) ἡ ἡλλοίμην, ἡ ἡλλοίμην, ἡλλοίμην, πρ πεπηδήκοι ἢ πεπηδηκῶς εἶναι (προστ.)

ἐ. ἄλλου, ἄ. ἄλαι, ἀλοῦ, πρ. πεπηδηκώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ. ἄλλεσθαι, μ. ἀλείσθαι, ἄ. ἄλασθαι, ἀλέσθαι, πρ. πεπηδηκέναι· (μετχ.) ἐ. ἀλλόμενος, -ομένη, -όμενον, μ. ἀλούμενος, -ουμένη, -ούμενον, ἄ. ἀλάμενος, -αμένη, -άμενον, ἀλούμενος, -ομένη, -όμενον, (πρkm.) πεπηδηκώς, -κυῖα, -κός. (Εἰς τὸν β' ἄορ. ἀνήκει τὸ ἐπικὸν β' καὶ γ' ἐνικὸν πρόσωπον: ἄλσο, ἄλτο· ἡ μετοχή ἄλμενος μόνον εἰς τὰ σύνθετα) — (ἀμτβ.) ἄλλομαι εἰς ἵππους, εἰς τεῖχος κ.λπ. (= ἀναπηδῶ)· ἄλλομαι μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= ἀναπηδῶ διὰ νά...), ἄλλομαι τι (= ὑπερπηδῶ τι) — ἄλμα, ἄλτης, ἄλτηρες, ἄλτικός (= ἄξιος εἰς τὸ ἄλμα). **ἀλλοπαθής, -ής, -ές**· (ἄλλως ἑτεροπαθής*)· ὁ μεταβιβάζων εἰς ἄλλον τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, ἥτοι ἔχουμεν δύο διάφορα πρόσωπα, τοῦτο δὲ λέγεται ἑτεροπροσωπία* ἢ μετάβασις // (ἄλλη ἐρμηνεία) ὁ εἰς ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν ὑποκείμενος // (ἐπὶ ἀντωνυμιῶν) ἡ μὴ οὕσα ἢ αὐτὴ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ῥήματος, ἡ μὴ αὐτοπαθής· αἱ ἀντωνυμίαι μέ, σέ, αὐτὸν κ.λπ. εἶναι ἀλλοπαθεῖς, ὡς «τύπτω σέ», «τύπτεις μέ», «τύπτει αὐτόν, ἐκείνον» (πρβλ. αὐτοπάθεια) // «ῥῆμα ἀλλοπαθές», ἄλλως μεταβατικόν* εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «αὐτοπαθές ῥῆμα», ἄλλως οὐδέτερον*.

ἄλλος, -η, -ο· (ἀντωνυμία), ἄλλως (ἐπίρρ.) (= κατ' ἄλλον τρόπον)· ἄλος ὁ (δωρ.) (= ὁ ἥλος, τὸ καρφίον)· ἄλως, (-ω), ἡ (= τὸ ἄλωνι, δίσκος ἡλίου ἢ σελήνης).

ἀλλοτριάζω· (= εἶμαι διατεθειμένος δυσμενῶς, κακῶς ἀποξενοῦμαι)· (πρτ.) ἡλλοτριάζον, (μέλλ.) ἡλλοτριάσω, (ἀόρ.)

ἡλλοτρίασα, (ὑποτ.) ἡλλοτρίασω — ἀλλότριος, ἡλλοτριώσις (= ἀποξένωσις).

ἀλλοτριότης, (-ητος), ἡ· (ἐπὶ ὕφους) ἡ ἔλλειψις χάριτος, ὕψος μὴ ἐλκυστικόν // (Συντ.) «ἀλλοτριότητος καὶ οἰκειότητος σημαντικὰ» συντάσσονται μετὰ γενικῆς, π.χ. «ἀλλότριος γάμου», «ξένος τοῦ λόγου», «οἰκείος τῆς χώρας».

ἀλλοτριῶ (-όω)· (μετὰ γεν.) ἀποξενώνω ἀπό..., (μετὰ δοτ. προσ.) καθιστῶ τινα δυσμενῆ, ἐχθρικὸν πρὸς τινα ἄλλον· (παθ.) ἡλλοτριοῦμαι τινὶ ἢ πρὸς τι (= καθίσταμαι ἐχθρός, διατίθεμαι ἐχθρικῶς πρὸς τι ἀποξενοῦμαι)· (πρτ.) ἡλλοτριῶν, (μέλλ.) ἡλλοτριώσω, (ἀόρ.) ἡλλοτριώσα, (ὑποτ.) ἡλλοτριώσω, (πρkm.) ἡλλοτριώκα (Μέσ. καὶ Παθ.) ἡλλοτριοῦμαι, (παθ. ἄ.) ἡλλοτριώθην, (ὑποτ.) ἡλλοτριωθῶ, πρ. ἡλλοτριῶμαι, (μετχ.) ἡλλοτριωμένος, -η, -ον, ὅ. ἡλλοτριώμην· (φρ.) «ἀλλοτριούται ἡ ἀρχή» (Ἡρόδοτος) (= περιέρχεται εἰς τὴν κυριότητα ἄλλου, ἀποξενοῦται) — ἡλλοτριῶ τινά τινι (= καθιστῶ τινα ἐχθρικὸν πρὸς τινα ἄλλον — ἀλλότριος, ἡλλοτριώσις (= ἀποξένωσις), ἡλλοτριότης, ἡλλοτριοειδής, ἡλλοτριάζω (= εἶμαι δυσμενῶς διατεθειμένος).

ἀλλοφρονῶ (-έω)· (ἀλλόφρων) (= σκέπτομαι ἄλλα, οὐδεμίαν προσοχὴν δίδω, δὲν προσέχω· εἰς λιποθυμίαν εἶμαι ἀνάσθητος, φρονῶ ἄλλως)· (πρτ.) ἡλλοφρόνουν, (μέλλ.) ἡλλοφρονήσω, (ἀόρ.) ἡλλοφρόνησα, (ὑποτ.) ἡλλοφρονήσω — ἀλλόφρων, ἡλλοφροσύνη.

ἀλλόφωνος, -ος, -ον· καὶ (δημοτ.) -η, -ο (Γλωσσ.) «τὸ ἀλλόφωνον», ἡ παρλλαγή τῆς ἀρθρωτικῆς καὶ ἀκουστικῆς

μορφῆς ἐνὸς φωνήματος ἀναλόγως τῶν περιβαλλόντων αὐτὸ φθόγγων ἢ τῆς θέσεώς του ἐντὸς τῆς φθογγικῆς ομάδος, π.χ. «τὸ παχὺ ὑπερωικὸν λ εἶναι ἀλλόφωνον τοῦ λ».

-άλλω· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -άλλω ἔχουν τὸ α βραχὺ καὶ γράφονται διὰ δύο λλ, π.χ. ἀγάλλω (<ἀγάλ-ω) (τὸ ἀγάλλον), σφάλλω (τὸ σφάλλον), ἀσγάλλω, θάλλω, φάλλω, βάλλω, κ.λπ., εἰς τὸν ἄορ. μακρόν, τὸ φᾶλαν, τὸ σφᾶλαν.

ἄλλως· (ἐπίρρ.) (ἐσφαλμένως ἀλλέως).

ἄλμα, (-ατος), τό· (Λογ.) «ἀποδεικτικὸν ἄλμα», κατὰ τὸ ὅποιον παραλείπεται ἐν τῶν μεσαζόντων μελῶν τοῦ συλλογισμοῦ, ὅποτε οἱ ἀποδεικτικοὶ λόγοι δὲν ἔχουν τὴν προσήκουσαν συνάφειαν πρὸς ἀλλήλους οὕτε τὸ συμπέρασμα, ὡς καὶ τὴν ἀποχρῶσαν βεβαιότητα, π.χ. «θὰ νικήσωμεν, διότι ὁ πόλεμος ἡμῶν εἶναι δίκαιος»· εἰς τὸν ἀποδεικτικὸν τοῦτον συλλογισμόν προϋποτίθεται ὅτι πᾶς δίκαιος πόλεμος ἔχει ἀσφαλῆ τὴν νίκην, προϋπόθεσις ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην ἀποδείξεως (βλ. λήψις).

ἄλμυρός, -ά, -όν· (παρθ.) ἀλμυρώτερος, -τέρα, -τερον.

ἄλογος, -ος, -ον· (= ἄφρωνος· παράλογος, ἀνόητος) // (Μετρ.) «ἄλογοι χρόνοι» εἶναι οἱ ἀνώμαλοι, ἀκανόνιστοι μετρικοὶ πόδες ἢ συλλαβαί, τῶν ὁποίων αἱ χρονικαὶ σχέσεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διατυπωθῶν εἰς ἀπλᾶς ἀναλογίας, π.χ. ῥήτος ἱάμβος υ —, ἄλογος ἱάμβος — —, ἥτοι ὁ ἱάμβος λαμβάνει μορφήν σπονδείου ἢ ῥη τοῦ τριβράχους ὑὺ ἄλογος· χορεῖος ἱάμβοειδής - υ υ, ἥτοι ὁ τριβράχης λαμβάνει

μορφήν δακτύλου· εἰς τὴν σημερινὴν ποιήσιν εἶναι συχνοτάτη ἡ τονικὴ ἀναλογία.

ἄλογῶ (-έω) (τινος)· (= ἀδιαφορῶ, περιφρονῶ, δὲν ὁμιλῶ, δὲν δίδω προσοχὴν εἰς πρᾶγμα τι· εἶμαι ἐκτὸς ἑαυτοῦ) // (Γραμμ.) παραβαίνω τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης // (πρτ.) ἡλόγουν, (μέλλ.) ἡλόγησω, (ἀόρ.) ἡλόγησα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἡλογοῦμαι (= περιφρονοῦμαι· δὲν ὑπολογίζω καλῶς τὰ πράγματα) — ἄλογος ἀλογία, ἀλόγημα, ἀλόγητος (= περιφρονούμενος).

ἀλοκίζω· (<ἄλοξ = αὐλαξ) (= τέμνω δι' ἀρότρου, ἀνοίγω αὐλακα, δίοδον· γράφω ἢ ἰχνογραφῶ ἐπὶ πινακιδίῳ κεχρισμένῳ διὰ κηροῦ)· (πρτ.) ἡλοκίζον, (μέλλ.) ἡλοκίσω, (ἀόρ.) ἡλοκισα, (ὑποτ.) ἡλοκίσω· (Παθ.) ἡλοκίζομαι, π. ἡλοκίζομαι, μ. ἡλοκισθήσομαι, ἄ. ἡλοκίσθην, (ὑποτ.) ἡλοκισθῶ, πρ. ἡλοκισμαι, (μετχ.) ἡλοκισμένος, -η, -ον — αὐλαξ, ἄλοξ, αὐλακίζω, αὐλακός, αὐλακώδης.

-αλός· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αλός ἔχουν τὸ α βραχὺ, π.χ. χαμαῖαλός - χαμαῖαλώτερος, ἀπᾶλός - ἀπᾶλώτερος, ὁμᾶλός - ὁμᾶλώτερος, πλὴν τοῦ σιγαλός (σιγηλός) ὁ, ἄνευ παραθετικῶν // τὰ εἰς -αλός γράφονται δι' ἐνὸς λ, π.χ. ὁμφαλός, αἰγιαλός, φαλός (= λευκός), καλός, σιγαλός κ.λπ., πλὴν τοῦ θαλός (= βλαστός), φαλός (= ἀμοίωμα ἀνδρικοῦ αἰδοίου), κορυθαλός, ὡς καὶ τινα προπαροξύτονα: ἀρύβαλλος (= πλεκτόν τι βαλλάντιον, ποτήριον), δασύμαλλος, κυνοκέφα(λ)λος, (πρβλ. Κεφαλληνία).

ἀλοῶ (-άω)· (= ἄλωνίζω· ἄλωνοτριβεῖν· συντριβῶ, κτυπῶ, ῥαβδίζω)· (ποιητ.) ἀλοῖαν· (πρτ.) ἡλόων, (μέλλ.) ἡλόησω,

(ἀόρ.) ἡλόησα, (ὑποτ.) ἀλοήσω, (ἀλλὰ μετχ. ἀλοάσας)· (Παθ.) μ. ἀλοηθήσομαι, ἀ. ἡλοήθην, (ὑποτ.) ἀλοηθῶ, (ἀλλὰ μετχ.) ἀλοαθείς, πρ. ἡλόημαι, (μετχ.) ἡλοημένος, -η, -ον· (φρ.) «ἀπληροῦς αἴτος» (= αἴτος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀλωνισθῇ)· — ἀλῶν (= ἀλῶνιον), ἐνῶ ἀλόη (= τὸ φυτόν), ἀλοητός (= τὸ ἀλῶνισμα), ἀλοητής (= ἀλωνιστής), ἀλήθω, ἀλόησις (= ἀλῶνισμα), ἀλοητέος, ἀλοιάω (= κοπανίζω), ἐξ οὗ πατραλοίας (= πατροφόνος), μητραλοίας (= μητροφόνος).

ἄλς, (ἀλός), ἡ· (= ἡ θάλασσα)· ἄλς ὁ καὶ οἱ ἄλεις, τῶν ἁλῶν, τοῖς ἁλσί, τοὺς ἁλας (= τὸ ἁλάτι).

ἄλσις, (-εως), ἡ· (ἄλλομαι) (= ἀναπήδησις)· ἄλσις, (-εως), ἡ (ἁλδαίνω) (= αὕξησις).

ἄλτ· (Ὁρθογρ.) (ἐκ τοῦ γερμ. halten! (= στῆθι) (πρόσταγμα)· (δημ.) (παράγγελμα στρατιωτικὸν καὶ γυμναστικὸν) στῆθι! (= στάσου!)· στῆτε! (= σταθῆτε!)· (φρ.) «ἄλτ καὶ παρὰ πόδα».

ἀλυκτάζω· (= ἀδημονῶ· ἀνησυχῶ· εἶμαι εἰς θλίψιν)· (πρτ.) ἡλύκταζον, (μέλλ.) ἀλυκτάσω, (ἀόρ.) ἡλύκτῃσα, (μετχ.) ἀλυκτῆσας, (μετ' ἐνεργ. σημασίας) (= θορυβῆσας, ἀπειλήσας)· — ἀλυκτος (= ἐκείνος, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀποφύγῃ τις, (κατ' ἄλλους ἐκείνος, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τις)· ἀλύω καὶ ἀλύω.

ἀλυπος, -ος, -ον· (παρβ.) ἀλύπότερος, -τέρα, -τερον.

ἄλυσις, (-ως), ἡ· (ν. ἄλυσος, (-ου), ὁ) (= ἡ ἀλυσίδα)· ἄλυσις, (-ως), ἡ (ἀλύω) (= στενοχώρια, ἀγωνία).

ἀλύσκω· (τι ἢ τινα)· (= ἀποφεύγω τι, προφυλάσσομαι· ἀποχωρῶ, ἐγκαταλείπω·

εἶμαι ἀνήσυχος)· (πρτ.) ἡλυσκον, (μέλλ.) ἀλύξω, (ἀόρ.) ἡλύξα, (ἐπικ. ἄλυξα), (ὑποτ.) ἀλύξω, (μέσ. μέλλ.) ἀλύξομαι· — ἐξάλυσκω (= ἀποφεύγω, προφυλάσσομαι). **ἄλυτος, -ος, -ον·** (δημ.) -η, -ο(ν)· (Ῥητορ.) «τὰ ἄλυτα σημεῖα», κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ὑπάρχουν δύο εἶδη σημείων εἰς τὴν ῥητορικὴν· τὰ ἀναγκαῖα (signa necessaria) καὶ τὰ μὴ ἀναγκαῖα (indicia, verticia)· καὶ τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἶναι ἄμεσοι καὶ φυσικοὶ συνέπειαι πράγματός τινος καὶ καλοῦνται ἄλυτα καὶ τεκμήρια, π.χ. (ἐπὶ γυναικῶν):

πᾶσα γάλα ἔχουσα τέτοκεν,

αὕτη γάλα ἔχει, αὕτη τέτοκε·

τά δὲ μὴ ἀναγκαῖα σημεῖα καὶ ἂν εἶναι ἀληθῆ, ὅμως εἶναι λυτὰ καὶ ἀσυλλόγιστα, π.χ. *ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ἦτο σοφός καὶ δίκαιος,*

ἄρα οἱ σοφοὶ εἶναι δίκαιοι·

τοῦτο δὲν ἐπαληθεύει, διότι καὶ ὁ ἐκ τῶν τριάκοντα τυράννων Κριτίας, ἂν καὶ ἦτο σοφός, ἦτο ἄδικος.

ἄλφα τό· (ἄκλ.) τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἑλλ. ἀλφαβήτου (βλ. α, Α).

ἀλφαβητάριον, (-ίου), τό· τὸ α' μαθητικὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀλφαβήτου καὶ τῆς συλλαβικῆς ἀναγνώσεως· //(Μετρ.) «τὰ ἀλφαβητάρια»: εἶναι ποιήματα εἰς στίχους, ἕκαστος δὲ τῶν στίχων ἀρχίζει ἀπὸ ἑν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου κατὰ σειρὰν «ἄλφα, βῆτα... ὦμέγα», π.χ.

Ἄλφα, θέλω ν' ἀρχινήσω,

κόρη μου, νὰ ἱστορήσω,

Βῆτα, βέβαια, σοῦ λέω

πῶς γιὰ σένα πάντα κλαίω,

Γάμμα κ.λπ.....

Ἄλφ, τὸ μέγα τελειώνει, ἄς λαλήσῃ κι ἄλλο ἀπδόνι.

(ἄλλοτε καὶ ἀπὸ ἐνὸς ἀριθμοῦ «Ἐνα, δύο κ.λπ.»)

Ἔνα εἶν' τ' ἀηδονάκι,

τὸ χελιδονάκι...

δύο πέρδικες γραμμένες,

γραμμένες πλουμισμένες κ.λπ.

Εὐρίσκομεν ἀλφαβητάρια ὅχι μόνον κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν καὶ «τὰ δημοτικὰ τραγούδια».

ἀλφαβητικὸς, -ή, -όν· ὁ συντεταγμένος κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἀλφαβήτου· «ἀλφὰβητικὸς πίναξ», (ἐπιρρ.) ἀλφαβητικὸς.

ἀλφάβητον, (-ου), τό· καὶ ἀλφάβητος ἡ, ὁ· τὰ ὡς σύνολον καὶ εἰς σταθερὰν σειρὰν εἴκοσι καὶ τέσσαρα γράμματα τῆς ἑλλην. γλώσσης· [Εἴκοσι καὶ ὀκτώ εἰς τοὺς ἀρχαίους μετὰ τοῦ F (βαυ ἢ δίγαμμα), J (γιώτ), (Ϝ Ϙ) (κόππα) καὶ (Ϛ ϛ) (σαμπί) (βλ. γράμματα)· // τὸ σύνολον τῶν γραμμάτων γλώσσης τινός: «γαλικόν, γερμανικόν, ἰταλικόν ἀλφάβητον»· // (Ἑγκυκλ.) Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἀλφαβήτου ἦτο ἀποτέλεσμα ἀνακαλύψεως κεφαλαιώδους σημασίας, ἥτοι τῆς ἀναλύσεως τοῦ λόγου εἰς ἀπλοὺς ἤχους. Τὸ ἀλφάβητον ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἐγνώσθη εἰς τοὺς Ἑλληνας διὰ τῶν Φοινίκων καὶ οὕτως ὠνομάσθη «Φοινικικὸν ἀλφάβητον» (Ἡρόδοτος) ἢ «Φοινικήια γράμματα» (Ἐπιγραφαί).

Οἱ ἀρχ. Αἰγύπτιοι εἶχον 24 ἰδιογραφικὰ σημεῖα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ χρησιμοποιούμενα ὑπ' αὐτῶν σύμφωνα διὰ τὴν

δημιουργίαν ὅμως ἀλφαβήτου ἔπρεπε προσέτι νὰ παραγματοποιηθῇ ἡ ἀνάλυσις τῆς προφορᾶς, διὰ νὰ προκύβουν οἱ ἀπλοὶ ἤχοι. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπετελέσθη προφανῶς ὑπὸ τῶν Φοινίκων, ἐκ τοῦ ἀλφαβήτου δὲ αὐτοῦ προέκυψαν ἅπαντα τὰ νεώτερα ἀλφάβητα. Εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ σύμβολον ἀναπαρίστα συλλαβὴν, ἡ ὁποία περιελάμβανε σύμφωνον καὶ φωνήεν ἢ φωνήεν μεταξὺ δύο συμφώνων (ἀσυροβαβυλωνιακὴ σφηνοειδὴς γραφὴ 500 συμβόλων, κυπριακὴ γραφὴ τῶν ἀρχῶν α' χιλιετηρίδος 55 συμβόλων, ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψε τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον). Ἄλλη μορφή ἐξελίξεως ἦτο ἡ ἀπόδοσις εἰς ἕκαστον σύμβολον χροῖας συμφώνου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἤχος φωνήεντος, π.χ. «ο» εἰς τὴν σιαμικήν, «α» εἰς τὰς Ἰνδικὰς γραφάς, ἐνῶ τὰ λοιπὰ φωνήεντα ἐσημειοῦντο διὰ τῆς προσθήκης ἐπὶ τοῦ συμφώνου ἰδίου σημείου (Ἰνδικὸν ἀναγράμμιον ἀπὸ 18 αἰ. π.Χ.). Εἰς τὴν μινωικὴν Κρήτην ἐπίσης ἐχρησιμοποιεῖτο ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 15 αἰ. γραφὴ ἱερογλυφική, ὡς ἀποδεικνύουν τὰ εὐρεθέντα εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ἐνεπίγραφα ἀντικείμενα· ἡ γραφὴ αὕτη χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν ὡς Γραμμικὴ Α', ἡ ἀποκρυπτογράφος δὲ αὐτῆς δὲν ἐπετεύχθη εἰσέτι· ἐξέλιξιν τῆς Γραμμικῆς Α' ἀποτελεῖ ἡ Γραμμικὴ Β', ἡ ὁποία ἐγενικεύθη ἀπὸ τοῦ 15 αἰ. π.Χ. Τὸ ἀλφάβητον τῆς Γραμμικῆς Β' ἀποτελεῖται ἀπὸ 87 σημεία ἀντιστοιχοῦντα πρὸς φωνήεντα καὶ συλλαβογράμματα. Μεγάλῃν σχέσιν πρὸς τοῦτο ἔχει καὶ τὸ κυπριακόν, τὸ ὁποῖον παρέλαβον οἱ Φοινίκες καὶ προσεπάθησαν νὰ προσαρμόσουν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς γλώσσης των. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως βῆμα ἐγένεν ἀπὸ τοὺς

Ἑλλήνας διὰ τῆς δημιουργίας δι' ἑκαστον φωνῆν ἰδίου συμβόλου, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ προστεθῇ ἐκατέρωθι τῶν συμφώνων.

Οὗτοι ἐχρησιμοποίησαν ὡς φωνήεντα σύμβολα τοῦ ἀρχαίου σημειτικοῦ ἀλφαβήτου, τὰ ὁποῖα δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὸ ἑλλην. ἀλφάβητον. Αἱ τελευταῖαι ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς ἀλφάβητον φοινικικῆς προελεύσεως, τὸ ὁποῖον εἶχε προσαρμόσει σφηνοειδῇ σημείᾳ· εἶναι τὸ ἀρχαιότερον γνωστὸν ἀλφάβητον (ιδ' αἱ. π.Χ.). Ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου προέκυψε τὸ ἐτροuscoϊταλικὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ λατινικόν· μεταξὺ τῶν νεωτέρων εἶναι τὸ γοθτικόν (δ' αἱ. μ.Χ.), τὸ ἀρμενικόν (ε' αἱ.), τὸ ἀρχαῖον σλαβικόν τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου (θ' αἱ.). Ἡ ἐπίσημος ἀλφάβητος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Κράτους εἶναι ἡ ἄλλως καλουμένη «Ἰωνικὸ - Ἀττικὴ ἀλφάβητος» ἡ ἀναγνωρισθεῖσα τὸ ἔτος 403 π.Χ. ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδου (βλ. τὰ ἐπὶ μέρους γράμματα α, β, γ... κ.λπ.)· διὰ τοῦ λειγομένου τούτου ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγράφη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Συνέχειτο δὲ κατ' ἀρχὰς τὸ Φοινικικὸν ἀλφάβητον ἐξ 22 στοιχείων ἢ γραμμάτων γραφομένων καὶ ὀνομαζομένων ὡς ἑξῆς:

< alef	(= βούς), ἄλφα
9 beth	(= οἶκος), βῆτα
> gimel	(= κάμηλος), γάμμα καὶ γέμμα (Ἰων.)
Δ daleth	(= θύρα), δέλτα
Ξ he	(= θυρίς), εἰ (τὸ γράμμα Ε ὀνομάζετο ΕΙ καὶ τὸ Ο ὁμοίως ΟΥ).
⌋ vau	(= ἥλος), βαῦ
⌚ Zajin	(= ?), ζήτα (μετερρυθμίσθη)

⌋ cheth	(= φραγμός), ἧτα
⊕ teth	(= ὄφις?), θῆτα
⌋ yod	(= χεῖρ), ἰώτα
⌋ Kaph	(= φοῖνιξ), κάππα
⌋ lamed	(= βούκεντρον, λάβδα (νεωτ. λάμβδα)
m mem	(= ὕδωρ), μῦ, μῶ (Ἰων.)
⌋ num	(= ἰχθύς), νῶ
⌚ sameh	(= ?)
O ajin	(= ὄμμα), οῦ
⌋ pe	(= στόμα), πῖ
N tsade	(= ?), σῖγμα
Φ qoph	(= πίθηκος), κόππα
⌋ resh	(= κεφαλὴ), ῥῶ
W shin	(= ὁδός), σάν
+ tau	(= σταυρός), ταῦ

//«διεθνὲς ἀλφάβητον» προσπάθειαι διαμορφώσεως διεθνούς φωνητικοῦ ἀλφαβήτου ἔγιναν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19 αἱ. ἄνευ ἀποτελέσματος μέχρι σήμερον ἕνεκα κυρίως τοῦ ἀπαιτουμένου μεγάλου ἀριθμοῦ φθόγγων, τοὺς ὁποίους δύναται νὰ ἀναπαράγῃ ἡ ἀνθρωπίνη φωνή (385)· παρὰ τὸν περιορισμὸν τῶν εἰς (50-70) οὐδεμία προσπάθεια ἐπέτυχε μέχρι σήμερον· ἡ Οὐνέσκο ἀπεφάσισε τελευταίως τὴν ἔκδοσιν ἐπιστημονικῶν ἔργων διεθνούς κύρους εἰς νέαν διεθνή γλῶσσαν υἱοθετηθεῖσαν ὑπὸ τῶν χωρῶν μελῶν τῆς (βλ. γλῶσσα).

Ἀλφειός, (-οῦ), ὁ· διὰ τῆς εἰς διφθόγγου (ποταμός).

ἄλφειτον, (-ου), τὸ· καὶ συνήθως «τὰ ἄλφειτα» (= ἄλευρον κρίθινον).

ἄλῳ (-έω)· (= ἀλέθω, συντρίβω, κοπανίζω, μεταβάλλω εἰς κόνιν)· (πρτ.) ἤλουν, μέλλ. ἄλέσω, (ἀττ.) ἄλῳ, (ἀόρ.) ἤλεσα,

(ἐπικ. ἄλεσα), (ὑποτ.) ἄλέσω (παθ. ἀόρ. α') ἤλεσθην, (ὑποτ.) ἄλεσθῶ, (πρκμ.) ἄληλεκα, (παθ.) ἄληλε(σ)μαι, καὶ ὁρθότ. ἄληλεμαι, (μετχ.) ἄληλε(σ)μένος, -μένη, -μένον· (φρ.) «Ἀλεῖν ἐρεῖς οὐκ ἀλήθειν καὶ ἤλει οὐκ ἤληθεν, ἀλοῦσα οὐχὶ δὲ ἀλήθουσα» (Φρύνιχος)· —ἄλευρον, ἄλεις, ἄλετης, ἀλετρίς, (-ίδος), ἡ (= ἡ ἀλέθουσα, (κν.) ἡ μυλωνοῦ), ἄλεις, ἄλητον (= ἄλευρον), ἄλεσμα, ἀλετός, ἀλετής (= ὁ ἀλέθων), ἀλητός (= ἀλετός), (φρ.) «βίος ἀληλεμένος» (= πολιτισμένος βίος)· πρβλ. τὸ ἄσμα «ἄλει, μύλα, ἄλει» (= ἄλεθε, μύλε, ἄλεθε).

ἄλῳμαι (-άομαι)· (= περιπλανῶμαι, περιφέρομαι, παραπλανῶμαι (μτφ.) εὐρίσκομαι εἰς ἀπορίαν, ὁ νοῦς μου περιπλανᾶται)· (πρτ.) ἡλώμην, (παθ. ἀόρ. α') ἡλήθην, (ὑποτ.) ἄληθῶ, (πρκμ. μετὰ σημασίας ἐνεστώτος) ἄλῳμαι, (μετχ.) ἄλῳμένος, -η, -ον· — ἄλη (= περιπλάνησις, πλάνη), ἀλήτης, ἀλητεύω, ἀλητεία, ἀλήτιμος (= πλανώμενος).

ἄλωνίζω· (= χωρίζω εἰς τὸ ἀλώνιον σπόρους δημητριακῶν ἀπὸ τοῦ περιβλήματος· ἀποπέμπω, διασκορπίζω κ.λπ.)· (πρτ.) ἡλώνιζον, (μέλλ.) ἄλωνισα, (ἀόρ.) ἡλώνισα, (παθ.) ἡλώνισθην, (ὑποτ.) ἄλωνισθῶ, (πρκμ.) ἡλώνισμαι, (μετχ.) ἡλωνισμένος, -σμένη, -σμένον· — ἄλωνι, ἄλωνικός, ἄλωνισμός, ἄλωνισμα, ἄλωνιστής, ἄλωνιστικός.

ἄλωνεκόννησος, (-ου), ἡ· (διὰ δύο νν) (βλ. νῆσος).

ἄλως, (-ω), ἡ· (= τὸ ἀλώνιον· ὁ φωτεινὸς δακτύλιος, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν σελήνην καὶ ἐνίοτε τὸν ἥλιον), (αἰτ.) τὴν ἄλῳ· (πάντα τὰ ἄλλα ἄλων, (-ωνος), ἡ καὶ

ἄλως, (ἄλως), ὁ εἶναι ἀδόκιμα).

ἄμ· (ἀρχ.)· ἡ πρόθ. ἀνὰ πρὸ χειλικῶν «π.β.φ» καὶ «μ», π.χ. «ἄμ βωμοῖσι», «ἄμ πεδίων», «ἄμ φυτά», «ἄμ μέσον», ἀμφοδόν (ἀντὶ ἀναφα(ν)δόν)· //(δημ.) (ἐκ τοῦ ἄν μῆ> ἄμμῆ> ἄμμε> ἄμ) (= μά, ἀλλά), σύνδεσμος ἐναντιωματικὸς ἀντιστοιχῶν περίπου πρὸς τὸ «ἀλλὰ μήπως»· (φρ.) «ἄμ δὲ σοῦ τά ἴεγα ἐγώ;»· // ὡς ἐπιτατικὸν καὶ ὡς ἐναντιωματικὸν ἐπαναδιπλοῦται εἰς δύο διαδοχικὰς φράσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνέχουν ὑπονοουμένην ἀντίθεσιν καὶ ὡς ἔμ· (φρ.) «ἔμ (ἄμ) ζητιανεύει, ἔμ (ἄμ) βρίζει»· // ἐπὶ ἀρνητικῆς ἐννοίας μετὰ τῶν δὲ καὶ δά· (φρ.) «πάρε με κι ἐμένα μαζί σου» — ἄμ δέ!· // τοῦτο χρησιμοποιεῖται εἰς ἐντόνους διαλόγους καὶ εἰσαγεῖ συνήθως ἐνστασιν ἢ παρατήρησιν· «ἐκεῖνος τῷ βαλε μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἄμ ἐσὺ ποὺ τῷ βαλες μὲ τοὺς διαβόλους;»· «ἄμ σὺν τὸ ξέρετε, γιατί δὲν τὸ κόβετε; ρώτησε ὁ σύντροφός μου»· // εἰσαγεῖ συμπέρασμα: «Ἄμ γιὰ τοῦτο, δὲν ξέρεις τί λές».

ἄμα· (ἀρχ.- δημ.)· 1) (ἐπίρρημα χρονικόν) (= συγχρόνως, εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον· μέ· μαζί μέ· ἀμέσως μετά)· [εἰς τὴν δημοτικὴν λαμβάνεται κακῶς ὡς χρονικὸς σύνδεσμος μεθ' ὀριστικῆς (= ὅτε, ὅταν), ὡς «ἄμα γύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι»]· (φρ.) «ἄμα πλουτοῦσι καὶ ὑμᾶς μισοῦσιν», «ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον» (= ἀμέσως), «ἄνους τε καὶ γέρον ἄμα» (Σοφοκλῆς)· // (ὡς πρόθεσις) μετὰ δοτικῆς, ὡς «ἄμα τῇ ἡμέρᾳ», «ἄμ' ἤρω», «ἄμα ἔω γιγνομένην», «ἄμ' ἡελίῳ ἀνιόντι ἢ καταδόντι» (= συγχρόνως μετὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ τὴν δύ-

σιν τοῦ ἡλίου)· (ἐπὶ ἀποφάσεων ἐκτελουμένων εὐθύς)· «ἄμα τῇ ἀγγελίᾳ», «ἄμα τῇ ἀφίξει», «ἄμα αὐτοῖς»· (ἐνταῦθα τὸ ἐπὶ μεταπίπτει εἰς καταχρηστικὴν πρόθεσιν)· (ἐν τῷ ἄμα, ἥτοι πάραυτα· (ἄμα ὥς... = εὐθύς ὥς)· 2) (χρονικὸς σύνδεσμος) ὅτε, ὅταν, σάν, π.χ. «ἄμα ἔφθασα, ἔφυγε»· ἐπὶ ἐνεστώτος τίθεται ὀριστική, π.χ. «ἄμα ἔρχεται, φωνάζει»· εἰς τὴν δημ. ἐπὶ ἀορίστου τίθεται ὑποτακτική, «ἄμα φάη, θὰ φύγῃ», ἐνθ' ὅθ' ἔπρεπε νὰ τεθῇ, ὅταν, ἀντὶ τοῦ ἄμα, π.χ. «ὅταν φάη, θὰ φύγῃ»· ὁ σύνδ. ἄμα, ὅταν συντάσσεται μεθ' ὀριστικῆς, πρέπει νὰ τίθεται εἰς τὴν ἐπομένην πρότασιν ὁ σύνδεσμος καί, π.χ. «αἷτε νῆες ἀφικνοῦνται καὶ ἄμα λόγοι περὶ εἰρήνης ἐρίγγοντο», «ἄμα ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἀναπαύεται», ὅταν δὲ συντ. μετὰ μετοχῆς, ἀνευ τοῦ καί, π.χ. «ἄμα ἔλθων εἰς τὴν οἰκίαν, ἀναπαύεται»· ἐσφαλμένον εἶναι τὸ «ἄμα ὥς» μεθ' ὀριστικῆς ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «εὐθύς ὥς» ἢ «εὐθὺς ἐπεὶ (= ἀφ' οὗ)» καὶ «ὅταν τάχιστα», π.χ. «εὐθύς, ὥς ἔμαθε τὴν εἰδησιν, ἀνεχώρησε»· 3) ὥς ὑποθ. σύνδ., π.χ. «ἄμα θέλῃς, φύγε», ἥτοι ἐὰν θέλῃς, φύγε· 4) ἐπὶ προτάσεων ὁμοίου ἢ συγγενοῦς περιεχομένου τὸ «ἄμα» ἐπαναδιπλοῦται συναπτόμενον μετὰ τῶν ἐναντιωματικῶν συνδέσμων μὲν - δέ, π.χ. «ἐγὼ γὰρ ἄμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἄμα δὲ οὐδ' ἐώρακα Πρωταγόραν»· 5) τοπικῶς· «ἄμα πάντες», ἥτοι ὅλοι ὁμοῦ, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον· 6) «ἐν τῷ ἄμα» παρθευός (κν. στῆ σιγμή, αὐτοστιγμεί)· (εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τὸ «ἄμα» ἐνίοτε μετὰ γενικῆς).

-αμα· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αμα παροξύνον-

ται : ἄμα, πυτζάμα, κάμα τό, λάμα, κλάμα, ρεκλάμα, συνάμα, τάμα, ντάμα κ.λπ., ἐξαιροῦνται καὶ περισπῶνται : τὸ νᾶμα (ἀνᾶμα), τὸ δρᾶμα, πρᾶμα, πρᾶ(γ)μα· // τὰ εἰς -αμα γράφονται δι' ἐνὸς μ, π.χ. ἄμα, δρᾶμα, κρᾶμα, ρεκλάμα κ.λπ. πλὴν τοῦ βάμμα, γάμμα, γράμμα, ἄναμμα καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν συνθέτων, π.χ. ἔμβαμμα, δίγαμμα, μονόγραμμα, διάγραμμα, κ.λπ.

ἄμα· (= συγχρόνως)· ἄμμα (= ἡ μήτηρ ιδίως εἰς μοναστήριον)· ἄμμα, (-ατος), τὸ (ἄπτω) (= κόμβος).

ἀμαθαίνω· (= εἶμαι μωρός, ἀνόητος) (μόνον ὁ ἐνεστώς εἰς τὸν Πλάτωνα).

-ᾶμαι· (καταλ. ῥημ. ἀντὶ τοῦ κοινοῦ -οῦμαι ἀναλογικῶς κατὰ τὸ β' καὶ γ' πρόσωπον ἐνικοῦ θυμᾶσαι, θυμᾶται) : θυμᾶμαι, φοβᾶμαι, κοιμᾶμαι, λυπᾶμαι.

ἀμαλδύνω· (ἀμαλός = μαλακός)· (= ἀπαλύνω, ἐξασθενίζω, ἀδυνατίζω, ὅθεν καταστρέφω, ἐξαλείφω, ἐξαφανίζω (μτφ.) κρύπτω, καθιστῶ ἀγνώριστον), (ποιητ. ἀντὶ ἀμαλύνω)· (πρτ.) ἡμάλδυνον, (μέλλ.) ἀμαλδυνῶ, (ἀόρ.) ἡμάλδυνα, (ὑποτ.) ἀμαλδύνω (τὸ ἀμαλδύναν)· (Παθ.) ἀμαλδύνομαι, (μέλλ.) ἀμαλδυνθήσομαι, (ἀόρ.) ἡμαλδύνθην, (ὑποτ.) ἀμαλδυνθῶ· —ἀμαλός (ἐξ οὗ) μαλακός, μαλθακός κ.λπ., ἀπαμαλδύνω (= καθιστῶ τι ἀφανές).

ἀμαξιτός, (-οῦ), ἢ· ἀμαξιτοί, (-ῶν), αἱ.

-αμάρα· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις ἀφρημένων θηλυκῶν οὗς. δηλούντων πάθος, π.χ. βουβαμάρα, κουφαμάρα, σιχαμάρα, φαγωμάρα, χαζωμάρα κ.λπ.

ἀμαρτάνω· (= ἀποτυγχάνω τοῦ σκοποῦ)· (πρτ.) ἡμάρτανον, (μέλλ.) ἀμαρτήσομαι, (ἀόρ. β') ἡμαρτον, (ὑποτ.) ἀμάρτω, (εὐκτ.) ἀμάρτοιμι, (ἀπαρ.) ἀμαρτεῖν,

(μετχ.) ἀμαρτῶν, -οῦσα, -όν, (ποιητ. ἀόρ. β') ἡμβροτον, (πρkm.) ἡμάρτηκα, (ὑπερσ.) ἡμαρτήκειν, (πρkm. μεσ.) ἡμάρτημαι, (μετχ.) ἡμαρτημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡμαρτήμην· —ἀμαρτάνω τινός (= ἀποτυγχάνω, ἀστοχῶ, στεροῦμαι)· ἀμαρτάνω τι ιδίως μετὰ συστοίχου ἀντικειμένου· «ἀμαρτάνω ἀμαρτίαν», «ἀμαρτάνω πολλὰ»· ἀμαρτάνεται (ἀπροσ.) (= γίνεται σφάλμα)· —ἀμαρτία, ἀμαρτωλός, ἀναμάρτητος, ἀμάρτημα*.

ἀμάρτημα, (-ατος), τό· (= σφάλμα)· // (Συντ.) «ἀμαρτήματα γραφικά» : σφάλματα, τὰ ὅποια παρεισέφεραν ἐξ ἀβλεψίας ἢ ἀμαθείας τῶν ἀντιγραφῶν εἰς «τὰ ἐλληνικὰ κείμενα»· π.χ. ἔνεκα τοῦ κοινοῦ τῶν καταλήξεων τῶν ἐπιθέτων ἔχοντες «ἐλήεντι Ζακύνθῳ» (ἀντὶ ὑλήεσση) παρὰ τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ γένους. Πολλὰ τῶν λαθῶν τούτων προήλθον ἰδιαίτατα ἔνεκα τῆς ἀντιγραφῆς τῶν κλασικῶν ἔργων ἐξ ἀρχετύπων γεγραμμένων διὰ γραμμάτων κεφαλαίων. Τὰ λάθη ἐνὸς χειρογράφου εἶναι ἐκούσια ἢ τυχαία. Τὰ ἐκούσια λάθη ὀφείλονται εἰς ἡμιμάθειαν ἢ κακοπιστίαν τοῦ ἀντιγραφέως, ὁ ὁποῖος ὥς αὐθεντικὸν ἤθελε νὰ δεχθῇ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Τὰ μὲν ἀναπόφευκτα λάθη προέρχονται ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχετύπου (κηλίδες, σχισίματα κ.λπ.), τὰ δὲ τυχαία προέρχονται ἐκ συγχύσεως προφορᾶς ἢ ὁμοίων λέξεων : «εἰδὼς - ἢ δ' ὅς», συγχύσεως γραμμάτων, ἑλλαττωματικῆς διαιρέσεως τῶν λέξεων : «ἐχέτω ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ - ΠΑΝΤΑ, ΛΕΩΝ», μεταθέσεως γραμμάτων καὶ λέξεων, προσθέσεως ἢ ἀφαιρέσεως γραμμάτων καὶ συλ-

λαβῶν, παρεμβολῶν, συγχύσεων προερχομένων ἐκ κυριῶν ὀνομάτων κ.λπ. (πρβλ. ἀμφιβολία).

ἀμαρτύρητος, -ος, -ον· ὁ μὴ μεμαρτυρημένος, ἀμαρτύρος* «ἀμαρτύρητος γραφῇ» διὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀποδείξις, ἢ μὴ διαβεβαιουμένη ὑπὸ ἀναμφισβητήτου κειμένου.

ἀμαρτυρος, -ος, -ον· ὁ μὴ ἀποδεικνυόμενος· «ἀμαρτυρος λέξις ἢ (τύπος)»· ἀμαρτύρητος* ἢ μὴ ἀπαντῶσα εἰς κείμενον ἀλλ' ὑπάρξασα καθ' ὑπόθεσιν.

ἀμαρτωλός, -ὸς καὶ -ή, -όν· (= ὁ περιπεσὼν εἰς ἀμαρτίαν, ἡμαρτημένος), ἐνῶ (μετὰ φιλῆς) ἀμαρτωλός (= ἔνοπλος).

Ἀμάσεια, (-σειάς), ἡ· ὁ πολίτης Ἀμασεύς, (-έως), ὁ καὶ Ἀμασεώτης ὁ.

-άματα· (Ὁρθογρ.) (κατάληξις πληθ. οὗς. κατὰ τὰ πρᾶ(γ)ματα, γεράματα <γερο(ν)τάματα κ.λπ.), τρεχάματα, σκουντάματα, σπουδάματα κ.λπ.

ἀμαυρῶ (-όω)· (= καθιστῶ ἀμαυρόν, ἀσαφές, σκοτεινόν, ἀμυδρόν)· (πρτ.) ἡμαύρουν, (μέλλ.) ἀμαυρώσω, (ἀόρ.) ἡμαύρωσα, (ὑποτ.) ἀμαυρώσω· (Παθ.) ἀμαυροῦμαι (= καθίσταμαι σκοτεινός ἢ ἀμυδρός), (παθ. μέλλ.) ἀμαυρωθήσομαι, (ἀόρ.) ἡμαυρώθην, (ὑποτ.) ἀμαυρωθῶ· —ἀμαυρός (= σκοτεινός), ἀμαυρότης (= σκοτεινότης), ἀμαύρωσις, ἀμαύρωμα, ἀμαυρωτικός.

ἀμβ· (ἐπικ. καὶ ἰων. καὶ ποιητ.) ἀντὶ τοῦ ἀναβ· εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων, ὡς (ἀναβλήδην) > ἀμβλήδην, (ἀναβολάδην) > ἀμβολάδην κ.λπ.

ἀμβλίσκω, ἀμβλῶ (-όω)· (= κάμνω νὰ ἀποβληθῇ, προξενῶ ἀμβλωσιν, ἥτοι πρόωρον τοκετόν)· (πρτ.) ἡμβλισκον,

(μέλλ.) ἀμβλώσω, (ἀόρ.) ἤμβλωσα, (ὑποτ.) ἀμβλώσω, (πρkm.) ἤμβλωκα· (Παθ.) ἀμβλόομαι (-οῦμαι) (= γενῶμαι δι' ἐξαμβλώσεως)· ἀμβλοῦνται (ἐπὶ ἐκπλασθημάτων τῶν δένδρων) (= καταστρέφονται, καίονται)· — ἀμβλὺς, ἄμβλωσις, ἄμβλωμα, ἀμβλύνω, ἐξαμβλωμα, ἐξαμβλωσις.

ἀμβλύνω· (= ἀφαιρῶ ἀπὸ τινος τὴν ὀξύτητα, ἀδυνατίζω, ἐξασθενῶ, στομώνω· (μτφ.) ἀποβάλλω τὴν ἰσχύν· (τὸ ἀμβλύνον)· (πρτ.) ἤμβλυνον, (μέλλ.) ἀμβλυνῶ, (ἀόρ. α') ἤμβλυνα, (ὑποτ.) ἀμβλύνω, τὸ ἀμβλύναν· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀμβλύνομαι (= καθίσταμαι ἡπιώτερος) (ἐπὶ ὀδόντων), ἀποβάλλω τὴν ἰσχύν (ἐπὶ χρησμοῦ), (πρτ.) ἤμβλυνόμην, (μέσ. μέλλ.) ἀμβλυνοῦμαι, (παθ. μέλλ.) ἀμβλυνθήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α') ἤμβλυνάμην, (ὑποτ.) ἀμβλύνομαι, (παθ. ἀόρ.) ἤμβλυνθήην, (ὑποτ.) ἀμβλυνθῶ, (πρkm.) ἤμβλυμαι, (μετχ.) ἤμβλυμένος, -η, -ον· — ἀμβλὺς, ἀμβλυωπία (= ἀδύνατος ὄρασις), ἀμβλυωπός (= μύωψ), ἀμβλυωγμός (= ἀδύνατος ὄφης), ἀμβλυωπέω καὶ ἀμβλυώττω (= κοντοβλέπω), ἀμβλυωπητικός.

ἀμβροσία, (-ίας), ἡ· (= τροφή τῶν θεῶν, ὅπως τὸ νέκταρ*, ποτὸν τῶν θεῶν)· ὁ Ἀναξανδρίδης καὶ ἡ Σαπφώ παρέστησαν τὴν ἀμβροσίαν ὡς τὸ ποτὸν τῶν θεῶν, ὡς «τὸ νέκταρ ἐσθίω πάνν... διαπίνω τ' ἀμβροσίαν» (Ἀναξανδρίδης).

ἄμε· (ἄγωμεν) > ἄ(γω)με > ἄμε· (πληθ.) ἄμετε καὶ ἄμέτε, (μόριον παρακλεισματοκὸν ῥηματικῆς προελεύσεως πρὸς β' μόνον πρόσσωπον)· (= πῆγαινε, φεύγα· πηγαίνετε)· (συνών. αἰντε*, αἰντέτε).

ἀμέ· (ἄν μή) > ἀμ-μή > ἀμ-μέ > ἀμέ· ἄμ,

ἀμμή, ἀμή, σύνδεσμος ἐναντιωματικός, ὁ ὁποῖος τίθεται διηγηματικῶς ἢ ἐρωτηματικῶς (= ἀλλά, ὅμως, ἀλλ' ὅμως, ἀλλὰ μήπως)· (φρ.) «ἄμ δὲν χάνεις καλὰ», «ἄμ ἐθαρρεῖς πὺς θὰ σοῦ δώσω ὅ,τι θέλεις», «θὰ πᾶς στὸ μοναστήρι; — ἀμμή!», «ἀμμή τί νόμιζες»· ἐπὶ ἀρνητικῆς ἐννοίας μετὰ τῶν δὲ καὶ δά· «ἀμμή δέ», «ἀμ' δά», «ἀμμή δά».

-ἄμε· (κατάλ. α' πληθ. ἀντὶ ἀρχ. -ῶμεν καὶ -οῦμεν ἀναλογικῶς κατὰ τὸ τιμᾶς τιμᾶ, τιμᾶτε, πεινᾶς, πεινᾶ, πεινᾶτε κ.λπ.), π.χ. ἀγαπάμε, πεινᾶμε, ζητᾶμε κ.λπ.

ἀμείβω· (= ἀνταλλάσσω· ἀνταμείβω)· (πρτ.) ἤμειβον, (μέλλ.) ἀμείψω, (ἀόρ.) ἤμειφα· (Μέσ.) ἀμείβομαι (= διαδέχομαι ἄλλον), (πρτ.) ἤμειβόμην, (μέλλ.) ἀμειφθήσομαι, (ἀόρ.) ἤμειφάμην, (ὑποτ.) ἀμείψωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἤμειφθήην, (ὑποτ.) ἀμειφθῶ (ἀμείβω - ἀμοιβή)· — ἀμείβω τί τινος (= ἀνταλλάσσω τι διὰ τινος ἄλλου)· ἀμείβομαι τίνα (= ἀνταμείβω τίνα διὰ τινος) (γενικὴ αἰτίας)· — ἀμοιβαῖος, ἀμοιβός (= ὁ ἀνταλλάσσων), ἄμειφς, ἀργυραμοιβός (κν. σαρᾶφς).

ἀμείλικτος, -ος, -ον· καὶ ἀμείλιχος, -ος, -ον (μειλίσσω) (= καταπραῦνω, ἐξιλεῶνω)· (= τραχύς, ἀδυσώπητος).

ἀμέλγω· (ἐκμυζῶ, (κν.) ἀρμέγω· (μτφ.) λαμβάνω ὅ,τι ἔχουν, (κν.) τοὺς γυμνῶν· ἐξάγω)· (πρτ.) ἤμελγον, (μέλλ.) ἀμέλξω· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀμέλγομαι, (πρτ.) ἤμεलगόμην, (μέλλ.) ἀμέλξομαι, (πρkm.) ἤμελγμαι, (μετχ.) ἤμελγμένος, -η, -ον· — ἀμελκτήρ (= δοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀμέλγουν), ἀμολγεύς (= κάδος ἀμέλγματος), ἀμόλγιον (= καθίσκος διὰ γάλα), ἀμολγή

(= (κν.) ἄρμεγμα), ἀμολγαῖος (= κατεσκευασμένος ἐκ γάλακτος), ἄμελξις, (-εως), ἡ.

ἀμέλει· (κυρίως προστακτικὴ τοῦ ἀμελῶ) (= δὲν πειράζει, μὴ σὲ μέλει)· (ὡς ἐπίρρ.) (= βεβαίως, μάλιστα).

ἀμελῶ (-έω)· (= εἶμαι ἀμελής, ἀπρόσεκτος, ἀδιάφορος, (μετὰ γεν.) παραμελῶ κάτι, (μετ' ἀπαρεμφ.) παραμελῶ, ἀδιαφορῶ νά...· (πρτ.) ἤμελουν, (μέλλ.) ἀμελήσω, (ἀόρ.) ἤμελησα, (ὑποτ.) ἀμελήσω, (πρkm.) ἤμεληκα· (Παθ.) ἀμελοῦμαι (= περιφρονοῦμαι, παραμελοῦμαι), (πρτ.) ἤμελούμην, (μέλλ. παθ.) ἀμεληθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἤμελήθην, (ὑποτ.) ἀμεληθῶ, (πρkm.) ἤμελημαι, (μετχ.) ἤμελημένος, -η, -ον· (ἐπίρρ.) ἤμελημένως (= ἀπροσέκτως, μετ' ἀμελείας)· — ἀμελῶ τινος (= παραμελῶ τι)· (μετ' ἀπαρεμφ.) «ἀμελῶ ποιεῖν τι» (= παραμελῶ νὰ κάμνω τι)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀμελής, ἀδιάφορος)· — ἀμελής, ἀμέλημα, ἀμελητέος, ἀμέλησις, ἀμέλητος, ἀμελητής, κ.λπ.

-άμενος· (κατάληξις παθ. μετχ. κατὰ τὰς ἀρχ. μετχ. ἱπτάμενος, ιστάμενος) ὡς βρεχάμενος, τρεχάμενος, κουνάμενος κ.λπ.

ἀμέργω· (= κόπτω, ἔλκω, δρέπω, (δημ.) μαζεύω)· (πρτ.) ἤμεργον, (μέλλ.) ἀμέρξω, (ἀόρ.) ἤμερξα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀμέργομαι, (πρτ.) ἤμεργόμην, (μέλλ.) ἀμέρξομαι, (ἀόρ.) ἤμερξάμην, (ὑποτ.) ἀμέρξωμαι, (πρkm.) ἤμεργμαι, (μετχ.) ἤμεργμένος, -η, -ον· — ἀμόργη (= ἡ τρυγία, τὸ κατακάθι τοῦ ἐλαίου, κν. μούργα), ἀμοργός (= ὁ ἐκμυζῶν).

ἀμέρδω· (τινά τινος) (= ἀφαιρῶ τι ἀπὸ τινος)· (μέλλ.) ἀμέρσω, (ἀόρ.) ἤμερσα, (Μέσ.) ἤμερσάμην, (ὑποτ.) ἀμέρσωμαι,

(Παθ.) ἡμέρθην, (ὑποτ.) ἀμερθῶ. ἀμερής, -ής, -ές· (= ὁ ἀδιαίρετος)· // (Λογ.) «τὰ ἀμερῆ», γένη μὴ ἔχοντα ὑποδιαίρεσεις (summa genera).

ἄμεσος, -ος, -ον· (= ἄνευ μεσολαβήσεως ἐτέρου)· // (Λογ.) «ἄμεσος ἢ ἀναπόδεικτος»· αἱ προτάσεις, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ τις διὰ συλλογισμῶν καὶ τῆς χρήσεως τοῦ μέσου ὁρου*, ἥτοι συλλογισμοί, κατὰ τοὺς ὁποίους προκύπτει τὸ συμπέρασμα ἄνευ μεσολαβήσεως μέσου ὁρου· // (Συντακτ.) «ἄμεσον ἀντικείμενον» (βλ. ἀντικείμενον), ἥτοι τὸ πρῶτον τῶν δύο ἀντικειμένων τῶν μετὰ δύο πτώσεων συντασσομένων ῥημάτων, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἀπ' εὐθείας ἢ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἐνέργεια καὶ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημειομένη· π.χ. «διδάσχω τὸν παῖδα γράμματα»· τὸν παῖδα εἶναι ἄμεσον ἀντικείμενον, κατὰ τὴν τροπὴν τῆς φράσεως ταύτης εἰς παθητικὴν μετατρέπεται τοῦτο εἰς ὑποκείμενον, π.χ. ὁ παῖς διδάσκεται γράμματα.

ἀμετάβατος, -ος, -ον· (ἀντιθ. μεταβατικός*)· // (Γραμμ.) «τὰ ἀμετάβατα γράμματα» ἢ καὶ «ἀμετάβολα» εἶναι τὸ μὲν φωνήεντα, τὸ δὲ σύμφωνα, τὰ ὁποῖα ὡς χαρακτηριστὲς ῥημάτων καὶ ὀνομάτων δὲν μεταβάλλονται κατὰ τὴν κλίσιν· καὶ τὰ μὲν φωνήεντα εἶναι η, ω, ι, υ, π.χ. ὁ ἦρ(ω)ς, -(ω)ος, ὁ ἰχθ(ύ)ς, -(ύ)ος, τὰ δὲ σύμφωνα εἶναι τὰ ὑγρά λ, ρ καὶ τὰ ἔρρινα μ, ν, π.χ. ῥήτω(ρ), -ο(ρ)ος, Σόλω(ν), -ω(ν)ος, κεί(ρ)ω - κεί(ρ)ῳ, φθεί(ρ)ω - φθε(ρ)ῳ· (ἐπίρρ.) ἀμεταβάτως· // (Γραμμ.) «ἀμετάβατον ῥῆμα», ῥήμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐνέργεια ἐκ τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει εἰς ἄλλο τι, ἀλλὰ

περιορίζεται εἰς αὐτὸ καὶ μόνον, π.χ. κι-
θαρίζω, ἄδω, τρέχω, περπατῶ, χαμογελῶ
κ.λπ.· πολλά μεταβατικά (ιδίως κινήσεως)
λαμβάνονται καὶ ὡς ἀμετάβστα, π.χ. «ἡ
σελήνη ἐξέλειπεν», τούναντιον πολλὰ ἀμε-
τάβστα λαμβάνονται καὶ ὡς μετβ., π.χ.
«σπουδάζομεν τὴν φρόνησιν»· πολλὰ
μετβ. μετὰ προθέσεως συντιθέμενα λαμβά-
νονται ὡς ἀμετβ. «οὐκ ἐπεμείγνυσαν ἁ-
δεῶς ἀλλήλοισι», καὶ τούναντιον ἀμετβ.
ρήματα κινήσεως ιδίως σημαντικά μετὰ
προθέσεως συντιθέμενα λαμβάνονται ὡς
μετβ., π.χ. «διαβαίνω τὸν ποταμόν» //
τινὰ τῶν μετβ. ρημάτων ἔχουν ἀμετάβ-
στον σημασίαν καὶ τούτων μόνον τινὲς χρό-
νοι (συνήθως ὁ παρσκ. β' καὶ ὁ ἀόριστος
β'), π.χ. ἔστηκα-ἔστην, πέφυκα-ἔφυν, ἐ-
γρήγορα, ὄλωλα, πέποιθα κ.λπ. // (δη-
μοτ.) ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν πολ-
λὰ μεταβατικὰ ρήματα λαμβάνονται καὶ
ὡς ἀμετάβστα καὶ πολλὰ ἀμετάβστα ὡς
μεταβατικά, α) ἀμετάβστα καὶ ὡς μετα-
βατικά : ἀκουμπῶ, βράζω, κατεβαίνω, ἀ-
νεβαίνω, καμαρώνω, μεθῶ, ξυπνῶ, περ-
νῶ, πετῶ, παίζω, πηδῶ, χορεύω, κ.λπ.,
π.χ. κατεβαίνω (ἀμετβ.) — κατεβαίνω τῇ
σκάλα (μετβ.), β) μεταβατικὰ καὶ ὡς ἀ-
μετάβστα : ἀνάβω, ἀσπρίζω, ἀλλάζω, βό-
σκω, γεμίζω, ἀνοίγω, γυρίζω, δυναμώνω,
θολώνω, πιάνω, παίρνω, σκορπίζω, σβή-
νω, χωρίζω, χορεύω κ.λπ., π.χ. «ἀνοίγω
τὸ παράθυρο» (μετβ.) — «τὸ παράθυρο ἀ-
νοίγει» (ἀμετβ.)
ἀμετάβολος, -ος, -ον· (= ἀμετάβλητος).
// (Γραμμ.) ἀμετάβστα τὰ καλοῦν-
ται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν ἀμε-
τάβστα τὰ ὑγρά λ, ρ καὶ τὰ (ἔρρινα), μ, ν,
διότι δὲν μεταβάλλονται εἰς τὸν μέλλοντα

τῶν ρημάτων οὐδὲ εἰς τὰς κλίσεις τῶν ὀ-
νομάτων, π.χ. ἀγγέλλω-ἀγγελεῖν, φθείρω-
φθερῶ, στέλλω-στελεῖν, ἄλλω-ἄλλω, Πλά-
των-Πλάτωνος, ῥήτωρ-ῥήτορος κ.λπ.,
ἀλλ' ἡ ὀνομασία ἀμετάβστα δὲν εἶναι ἐ-
πιστημονική, διότι ὁ χαρακτήρ τῶν φθόγ-
γων ὀρίζεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς φυσιο-
λογικῆς αὐτῶν ἀρθρώσεως καὶ ὅχι ἐκ τοῦ
τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον συνάπτονται. Ταῦ-
τα εὐκόλως συμπλέκονται εἰς τὴν συν-
εκφορὰν μεθ' ἀπάντων σχεδὸν τῶν συμ-
φώνων, π.χ. βλ, βρ, θρ, κλ, κμ, κ.λπ. //
«ἀμετάβστα στοιχεῖα» : εἶναι τὰ
φωνήεντα η, ω, ι, υ, διότι εἰς τὰς κλίσεις
μένουν ἀμετάβστα // «ἀμετάβστα ὀνόμα-
τα, ῥήματα» εἶναι τὰ μὲν μὴ
μεταβαλλόμενα εἰς τὰς κλίσεις : Πλάτων -
Πλάτωνος, Ἐκτωρ - Ἐκτορος, τὰ δὲ μὴ
μεταβαλλόμενα εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους :
κείρω - (μέλλ.) κερῶ, φθείρω - (μέλλ.)
φθερῶ // (Ὁρθογρ.) Αἱ λέξεις αἱ ἔχου-
σαι πρὸ τοῦ διπλοῦ ἀμεταβόλου συμ-
φώνου (μ, ν, λ, ρ) δίχρονον, ἔχουν τοῦτο
βραχύ, π.χ. ἄμ-μος, ἄλ-λος, (τῆλλα κατὰ
κράσιν), Θύν-νος, μάμμος, πῦρ-ρός,
Κόριν-να, Πράξιλ-λα, Τελέσιλ-λα κ.λπ.
πλὴν τοῦ μᾶλ-λον, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ δί-
χρονον α μακρόν.

ἀμεταγλώττιστος, -ος, -ον· (ἐπὶ γρα-
πτῶν κειμένων) ὁ ἀμετάφραστος // ὁ μὴ
δεκτικὸς μεταφράσεως.

ἀμετάληπτος, -ος, -ον· (= ὁ μὴ δι' ἄλ-
λης λέξεως ὁμωνύμου ἐρμηνευόμενος, ἀ-
ποδιδόμενος), (π.χ.) «τὰ δὲ ἄρθρα
ἀμετάληπτα».

ἀμετάπλαστος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ἀ-
μετάπλαστος τύπος (= ὁ μὴ πα-
θὼν μεταπλάσμον*).

ἀμετροπέπεια, (-ας), ἡ· (= ἡ πολυλογία,
ἡ φλυαρία)· (φρ.) «ἡ ῥητορεία τοῦ
ἔχει πολλὰ ἢ ἀμετροπέπειαν» (ἐ-
πιθ.) ἀμετροπέπης, -ῆς, -ές.

ἄμετρος, -ος, -ον· ὁ ἀνευ ποιητικοῦ μέ-
τρου, (ἀντίθετ.) ἔμμετρος*.

ἀμῆ· (δοτικοφανὲς ἐπίρρ. τροπικόν, κυρίως
ἀμῆ, δοτ. θηλυκοῦ τοῦ ἀμὸς = τίς)· πάν-
τοτε εἰς τὰ σύνθετα ἀμῆγητῃ ἢ -γέπη
(= κατὰ τινα τρόπον, (κν.) κάπως, ὁ-
πωσδήποτε, ἄλλως ἀμῶς* γέ πως).

-ἀμη· τὰ εἰς -ἀμη ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ.
θαλάμη ἢ (θαλάμαι αἱ), παλάμη - παλά-
μαι, καλάμη - καλάμαι κ.λπ.

ἀμήν· (λ. ἔβρ., amen, ὡς ἐπίρρ. εἰς τὴν
χριστ. λατρείαν καὶ τὰς Γραφάς)· ναί, ἀ-
ληθῶς, γένοιτο // (εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λό-
γου) (φρ.) «ἀμήν λέγω σοι» (= σὲ διαβε-
βαιῶ) // (φρ.) «ἦ λθαμε στὸ ἀμήν
νὰ τσακωθοῦμε», ἥτοι εἰς τὸ ἔσχα-
τον σημείον // (φρ.) «ὡς ποὺ νὰ πῆς
ἀμήν» (= τάχιστα (κν.) στὸ ἄψε - σβῆ-
σε).

ἀμητός, (-οῦ), ὁ· (= τὸ θεριζόμενον)· ἄ-
μητος, (-ου), ὁ (= ὁ καιρὸς τοῦ θερι-
σμοῦ).

ἀμηχανος, -ος, -ον· (παρθ.) ἀμηχανώτε-
ρος, -α, -ον.

ἀμηχανῶ (-έω)· (= εἶμαι εἰς ἀμηχανίαν,
ἀπορῶ τί νὰ πράξω περὶ τίνος)· (πρτ.) ἡ-
μηχανοῦν, (μέλλ.) ἀμηχανήσω, (ἀόρ.) ἡ-
μηχανήσα, (ὑποτ.) ἀμηχανήσω — ἀμηχα-
νῶ τινος (= στεροῦμαι τινος, ἔχω ἀνάγ-
κην τίνος)· ἀμηχανῶ μετὰ τελικοῦ ἀπα-
ρεμφ. (= πράττω τι εὐρισκόμενος εἰς ἀμη-
χανίαν — ἀμηχανός, (ποιητ.) ἀμηχανής,
ἀμηχανία, ἀμηχανήτος, ἀμηχανοεργός.

ἀμιλλῶμαι (-άομαι) (τινι)· (= διαγω-

νίζομαι πρὸς τινα· εἶμαι ἰσάξιος· σπεύδω
διά τι)· (πρτ.) ἡμιλλῶμην, (μέλλ.) ἀμιλ-
λήσομαι, (ἀόρ.) ἡμιλλήθην. (πρkm.) ἡμιλ-
λημαι (ὑπερσ.) ἡμιλλήμην· (ὑπ) ἔ ἀμιλ-
λῶμαι, ἃ ἀμιλλήθῶ, πρ ἡμιλλημένος ὦ·
(εὐ) ἔ ἀμιλλῶμην, μ ἀμιλλησοίμην, ἃ ἀ-
μιλληθεῖν, πρ ἡμιλλημένος εἶην (προστ.)
ἔ ἀμιλλῶ, ἃ ἀμιλλήθητι, πρ ἡμιλλησο·
(ἀπ.) ἔ ἀμιλλᾶσθαι, μ ἀμιλλήσεσθαι, ἃ ἀ-
μιλληθῆναι, πρ ἡμιλληθῆαι· (μετχ.) ἔ ἀμιλ-
λόμενος, -ωμένη, -ώμενον, μ ἀμιλλησό-
μενος, -μένη, -μενον, ἃ ἀμιλληθεῖς, -θεῖσα,
-θέν, πρ ἡμιλλημένος, -μένη, -μενον — ἄ-
μιλλα, ἀμιλλητῆρ (= ἀνταγωνιστής), ἀ-
μιλλητικός (= ὁ πρὸς ἄμιλλαν ῥέπων).
ἀμιρᾶς, (-ᾶ), ὁ· (<ἀραβ. amir)
(= στρατηγός).

ἀμμ· (ποιητ) ἀντὶ ἀναμ-, ὡς ἀμμίγδην
<ἀναμίγδην (= ἀνάμιγα).

ἀμμή· (<ἀν μή) (= ἀλλά).

ἄμμος, (-ου), ἡ· (ἐν συνθέσει: ὕφαμμος,
καθαμμίζω, διότι ἡ λέξις ἐδασύνετο ἄλλο-
τε: ἄμμος), (πρβλ.) μεθ-αύριον).

ἀμνημονῶ (-έω)· (τινος ἢ τι)· (= εἶμαι
ἀμνήμων, λησμονῶ τι, δὲν ἐνθυμοῦμαι)·
(πρτ.) ἡμνημόνουν, (μέλλ.) ἀμνημονήσω,
(ἀόρ.) ἡμνημόνησα, (ὑποτ.) ἀμνημονήσω·
— ἀμνήμων, ἀμνημοσύνη, ἀμνημόνευτος.

ἀμνός, (-οῦ), ὁ· αἱ πλάγαι πτώσεις σπά-
νιαι, ἀντ' αὐτῶν ἀρνός, ἀρνί, ἄρνα τόν.

ἀμοιβαῖος, -ος, -ον· καὶ -αῖα, -αῖον (ὁ μὴ
γινόμενος ἐναλλάξ· ἀνταλασσόμενος)·
«τὰ ἀμοιβαῖα» (= ὁ εἰς τὴν τραγωδίαν
διάλογος) // (Μετρ.) «Τὰ ἀμοιβαῖα» :
στίχοι, οἱ ὅποιοι φάλλονται ἐναλλάξ ὑπὸ
δύο προσώπων· ὁ εἰς ὡς ἀπόκρισις εἰς τὸν
ἕτερον.

ἀμοιβαίότης, (-ητος), ἡ· ἐναλλαγή, ἀν-

ταπόδοσις, τὸ νὰ συμβαίνει τι κατ' ἄμοιβαίαν ἐνέργειαν ἢ πάθος, π.χ. ἀμοιβαίότης συναισθημάτων. // (Γλωσσ.) μέσα τινὰ ῥήματα λεγόμενα ἀλληλοπαθῆ δηλοῦν εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀμοιβαιότητα, π.χ. λοιδοροῦνται (= λοιδοροῦν ἀλλήλους). Ὡσαύτως καὶ σύνθετά τινα μετὰ τῆς προθέσεως «ἀντί» καὶ τῆς «διά», π.χ. «ἀνταπαιτῶ, ἀνταπολαμβάνω, διαλέγομαι» τινὰ τούτων δηλοῦν καὶ ἀμοιβαίαν ἀμύλλαν, ὡς διατοξεύομαι, διαγωνίζομαι κ.λπ.

ἄμοιρος, -ος, -ον (= ὁ ἄνθρωπος μεριδίου ἀτυχής)· ἄμηνος (= ὁμηρος) (Ἡσυχίος)· ἄμυρος (= ἀμύριστος).

ἄμός ἢ ἄμός, -ῆ, -όν (= ἡμέτερος).

ἄμός (= εἷς, τίς)· μόνον εἰς ἐπιρρηματικούς τύπους: ἄμοῦ, ἄμοῦ, ἄμῃ, ἄμοι, ἄμως, ἄμόθεν, ἄμόθεν (πρβλ. οὐδ-αμοῦ).

-αμος (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν ἐξ ἀρχαίων εἰς -αγγμός, (στεναγγμός, τιναγγμός κ.λπ.) : βουβαμός, σιχαμός. // τὰ εἰς -αμος γράφονται δι' ἐνὸς μ καὶ ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. γάμος, πλόκαμος, θάλαμος, κάλαμος, κέραμος, ἀδύναμος, κύαμος, ἵπποπόταμος, οὐλάμος· γράφονται διὰ δύο μμ : ἄμμος, μάμμος, φάμμος, εὐθύγραμμος.

ἀμπ- (ποιητ. ἀντὶ τοῦ ἀναπ-), ὡς ἀμπalos > ἀνάπαλος.

ἀμπέχω (τινὰ ἢ τι)· ἐκ τῆς αἰολ. προθέσεως ἀμπί (= ἀμφί+ἔχω) καὶ ἀμπίσχω (= περικαλύπτω, ἐνδύω· ἐναγκαλίζομαι)· (πρτ.) ἡμπεχον, ἡμπισχον, (μέλλ.) ἀμφέξω, (ἀόρ.) ἡμπέσχον καὶ ἡμπεσχον (Μέσ.) ἀμπέχομαι καὶ ἀμπίσχομαι, (πρτ.) ἡμπεχόμεν, (μέλλ.) ἀμφέξομαι, (ἀόρ. β') ἡμπισχόμεν καὶ ἡμπεσχόμεν (συγγέρονται

οἱ τύποι ἡμπεσχον - ἡμπισχον, ἡμπεσχόμεν - ἡμπισχόμεν)· — ἀμπέχονον τό, ἄλλως ἀμπεχόνη, (-ης), ἢ (= ἔνδυμα, ἐπανωφόριον).

ἀμπί· (αἰολ. ἀντὶ ἀμφί), (πρβλ. ἀμπελος <ἀμφελος <ἀμφί+ἐλίσσω), ἀμπέχω <ἀμφέχω κ.λπ.

ἀμπλακίσκω (τινός)· (= ἀποτυγχάνω· πλανῶμαι, σφάλω· δὲν κατορθώνω τι· ὑπολείπομαι, στεροῦμαι τινος)· (πρτ.) ἡμπλάκισκον, (μέλλ.) ἀμπλακίσω, (ἀόρ. β') ἡμπλασκον, (ἀπ.) ἀμπλακῆν, (πρκμ.) ἡμπλάκησα, (παθ. πρκμ.) ἡμπλάκημαι, (μετχ.) ἡμπλακήμενος, -η, -ον· — ἀμπλάκημα (= σφάλμα), ἀμπλακία, ἀμπλάκιον.

ἄμπωτις, (-ιδος καὶ -εως), ἡ· (κατὰ συγχοπὴν ἀντὶ τοῦ ἀνάπτωτις) (= ἀναπώδισις εἰς τὴν παλίστροφον τοῦ ὕδατος)· (ἀντίθετον) πλημμυρίς ἢ.

ἀμύνω· ἡ ἔννοια εἰς τὸ ἀμύνομαι εἶναι συνεπτυγμένη «ἀμύνομαι τινά» (ἀμύνω (= βοηθῶ) τὸν ἑαυτὸν μου κολάζων τὸν βλάπτοντα, ὅθεν τιμωρῶ, ἀποκρούω)· «ἀμύνω τινί» (= βοηθῶ), οὕτω καὶ «τιμωρῶ τινι» (= βοηθῶ), ἐνῶ «τιμωροῦμαι τινά» (= βοηθῶ τὸν ἑαυτὸν μου κολάζων τὸν βλάπτοντα) [ἀδρήγω τινί (= βοηθῶ), «ἀδρήγω τινά» (= ἀποκρούω)]· (πρτ.) ἡμυνον, (μέλλ.) ἀμυνῶ, (ἀόρ.) ἡμυνα· (ὑπ.) ἐ ἀμύνω, ἂ ἀμύνω· (εὐ) ἐ ἀμύνοιμι, ἂ ἀμύναιμι· (προστ.) ἐ ἀμυνε, ἂ ἀμυνον· (ὑπ.) ἐ ἀμύνειν, μ ἀμυνεῖν, ἂ ἀμύνω· (μετχ.) ἐ ἀμύνων, -ουσα, -ον, μ ἀμυνῶν, -οῦσα, -οῦν, ἂ ἀμύνας, -ασα, -αν· // (Μέσ.) ἀμύνομαι· π ἡμυνόμεν, μ ἀμυνοῦμαι ἂ ἡμυνάμεν· (ὑπ.) ἐ ἀμύνωμαι, ἂ ἀμύνωμαι· (εὐ) ἐ ἀμυνοίμην, ἂ ἀμυναίμην· (προστ.) ἐ ἀμύνου, ἂ ἀμυναι· (ἀπ.) ἐ ἀμύ-

νεσθαι, μ ἀμυνεῖσθαι, ἂ ἀμύνασθαι· (μετχ.) ἐ ἀμυνόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀμυνόμενος, -μένη, -μενον, ἂ ἀμυνάμενος, -αμένη, -άμενον.

ἀμύσσω καὶ ἀμύττω· (= χαράττω, τσουγγρανίζω, πληγώνω, ξεσχίζω)· (μέλλ.) ἀμύξω, (ἀόρ.) ἡμύξα, (παθ. μ.) ἀμυχθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἡμύξαιμην, (ὑποστ.) ἀμύξωμαι· — ἀμυχή, ἄμυξις (= ξέσχημα), ἀμυγμός ἢ ἀμυχμός· (φρ.) «ἀμυκαλαί αἱ ἀκίδες τῶν βελῶν» (Ἡσυχίος).

ἀμυστίζω· (ἀμτβ.)· (= πίνω διὰ μιᾶς πολλύ, πίνω ἀπνευστί)· (πρτ.) ἡμυστίζον, (μέλλ.) ἀμυστίσω, (ἀόρ.) ἡμύστισα, (πρκμ.) ἡμύστιξα· — ἀμυστις (= ἀθρόα πόσις), ἀμυστί (= μονορούφι).

ἀμφί· (κυρία δυσύλλαβος πρόθ. καὶ ἐπίρ. εἰς τοὺς ποιητάς (Ὁμηρος)· ἐν συνθέσει καὶ ἀμπί, π.χ. ἀμπέχω κ.λπ.)· 1) (ὡς πρόθεσις) συνωνυμεῖ μετὰ τῆς «περί» καὶ συντάσσεται, α) μετὰ γενικῆς (σπαν. εἰς τοὺς πεζοὺς) «ἀμφὶ ὧν ἔχον», ἥτοι σχετικῶς μὲ αὐτά..., β) μετὰ δοτ. τοπικῆς (εἰς τοὺς ποιητάς καὶ τὸν Ἡρόδοτον), «ἀμφὶ τῷ ναῶ», ἥτοι γύρω, περίξ..., μεταφορ. «ἀμφ' ἐμοὶ στένεω», ἥτοι γιὰ μέ, ἔνεκα ἐμοῦ, σχετικῶς μέ..., γ) μετὰ αἰτ. τοπικῶς (εἰς τοὺς πεζοὺς) «ἀμφὶ πῦρ ἐκάθηντο», ἥτοι τριγύρω ἀπὸ, περίξ..., χρονικῶς «ἀμφὶ δόρπον», κατὰ τὸ δεῖπνον, περίπου,... μεταφορ. «ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη», ἥτοι περίπου, ἴσαμε..., 2) (ὡς ἐπίρρημα) εἰς χρῆσιν μόνον εἰς τοὺς ποιητάς, π.χ. «ἀμφὶ δ' ἐλαίρῳ χρίσσομαι», ἥτοι τριγύρω, ὁλόγυρα εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη... Εἰς τὴν νεοελληνικὴν εἶναι ἄχρηστος ἐν παραθέσει, ἀντιθέτως εὐχρηστεῖ ἐν συνθέσει πρὸς δῆλωσιν

τῆς ἐννοίας κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη καὶ ἀναλογικῶς καθ' ὅλα τὰ μέρη· εἰς τοὺς ἀρχαίους ἢ πρόθεσις ἀμφὶ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω σημασιῶν σημαίνει καὶ τὸ ὑπὸ κάτω· πλησίον τινός· // χάριν τινός (= κν. γιά)· // ἐξ αἰτίας, ἔνεκα· // περίξ τινός, ὁλόγυρα· // συνοδεῖα τινός· // ὡς ἔγγιστα· // εἰς δῆλωσιν αἰτίου· // (φρ.) «οἱ ἀμφὶ Πυθαγόραν», ἥτοι οἱ μαθηταί, οἱ ἀκόλουθοι, οἱ ὁπαδοί. Τῆς προθέσεως «ἀμφί» ὑπάρχον δύο τύποι: ἀμφὶ καὶ ἀμφίς (ὡς τὸ μέχρι-μέχρις· ἄχρι-ἄχρις), π.χ. ἀμφιβολία, ἀμφι-δέξις κ.λπ., ἀμφισβητῶ, ἀμφίς-βαινα (ὅπως ἐλέγετο καὶ διττῶς: αὐτονυχὶ καὶ αὐτονυχίς, πολλάκι καὶ πολλάκις).

ἀμφιάζω· (ἀντὶ ἀμφιέννυμι) (= ἐνδύω τινά), (πρτ.) ἡμφιάζον, (μέλλ.) ἀμφιάσω, (ἀόρ.) ἡμφιάσα, (πρκμ.) ἡμφιάξα· (Μέσ.) ἀμφιάζομαι (= ἐνδύομαι), πρ. ἡμφιαζόμεν, μ. ἀμφιάσομαι, ἂ ἡμφιασάμεν, πρ. ἡμφιασμαι, (μετχ.) ἡμφιασμένος, -η, -ον.

ἀμφιβολία, (-ίας), ἡ· (Ῥητορ., Λογικ.) ἀμφίβολον λέγεται ὅτι δὲν διεγείρει εἰς τὸ πνεῦμα ὠρισμένην ἔννοιαν· τοιαῦτα ἀμφίβολα εἶναι εἰς κάθε γλῶσσαν αἱ πολὺσημοὶ λέξεις καὶ αἱ γενικαὶ ἢ ἀφηρημέναι. Αἱ λέξεις αὗται περιεχόμεναι εἰς τοὺς νόμους, τὰς συνθήκας καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην συμφωνίαν ἔγγραφον, καὶ μὴ προσδιορίζουσαι ῥητικῶς κατὰ ποίαν ἔννοιαν λαμβάνονται, γεννοῦν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀμφισβητήσεις, ἐριδας (κν. παρεξηγήσεις) καὶ δίκας· εἰς τὴν λογικὴν καλεῖται σόφισμα*, τὸ ὁποῖον προέρχεται α) ἐκ τῆς διπλῆς σημασίας τῶν λέξεων, π.χ. μετὰ τὴν μάχην εἰς τὴν Χαιρώνειαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἀπήντησεν ὅτι αἵτιοι τῆς ἥττης ἦ-

σαν «οἱ ἡγεμόνες», ἀλλ' ἀμφιβάλλεται ποιοὶ ἦσαν, οἱ πολιτικοὶ ἢ οἱ στρατιωτικοί; β) ἐκ τοῦ τονισμοῦ, π.χ. εἰς τὸ γνωστόν: «*ἐταῖρα χρυσία εἰ φοροῖν ΔΗΜΟΣΙΑ ἔστω*» (βλ. ἀμάρτημα, ἀμφισημία), τὸ ἄνευ τόνου διὰ κεφαλαίων εἶναι «δημοσία» ἢ ἐταῖρα ἢ «δημόσια» τὰ χρυσία; γ) ἐκ τῆς ἐλαττωματικῆς διαιρέσεως τῶν λέξεων «*μετὰ τὴν τρικυμίαν γαλήνῃ νῦν ὁρῶ*» ἢ «*γαλήνῃ ὁρῶ*» «*ΤΑ ΕΜΑ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ ΕΧΕΤΩ*» ἢ «*...ΠΑΝΤΑ ΛΕΩΝ ΕΧΕΤΩ*». // «*Ἀμφιβολίας σόφισμα*» (Λογ.) δηλαδὴ τὸ προκυπτον, ὅταν γεννᾶται ἡ «ὄρων τετράς» λατιν. (*quaternio terminorum*) λαμβάνεται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος, ἰδίως δὲ ὁ μέσος κατὰ διάφορον σημασίαν εἰς τὴν ἀπόδειξιν. Εἰς τὰ σοφίσματα ἀμφιβολίας ὑπάρχοντα τὰ α) συνθέσεως καὶ διαιρέσεως, π.χ. ὁ ἔχων πέντε ἔχει καὶ τέσσαρα, ἢ χεῖρ ἡμῶν ἔχει πέντε δακτύλους, ἄρα ἔχει ἐννέα δακτύλους· β) ἐκ τοῦ κατὰ τι πρὸς τὸ ἀπλῶς, π.χ. «*ὁ μαχαίρα χρώμενος*» (= ἀδίκως) ἐν *μαχαίρα* ἀποθανεῖται, «*ὁ Πέτρος χρήται τῇ μαχαίρα*» (= ὡς κόπτων), ἄρα ἐν *μαχαίρα* ἀποθανεῖται· γ) παρὰ τὸ σχῆμα, π.χ. «*αἱ ἀλώπεκες εἰσι τετράποδες, ὁ Πέτρος ἐστὶν ἀλώπηξ*» (= ὡς πονηρός), ἄρα ὁ Πέτρος εἶναι τετράπους· «*διὰ διαθήκης ἀφ᾽ ἡμέτις τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς φίλους ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τρέφουν ἐπὶ ΕΝΔΕΚΑΕΤΕΣΙΝ παράσιτον· ἀναγνωστέον ΕΝΔΕΚΑ ΕΤΕΣΙΝ ἢ ΕΝΔΕΚΑ ΕΤΕΣΙΝ*». // (ἀντὶ ἀμφιβολίας) λόγοι ἀμφίβολοι, διαφορούμενοι.

ἀμφιγνοῶ (-έω)· (= ἀμφιβάλλω, δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς)· (πρτ.) ἡμφεγνόουν, (μέλλ.) ἀμφιγνοήσω, (ἀόρ.) ἡμφεγνόησα, (παθ. ἀόρ. α') ἡμφεγνόηθην, (ὑποτ.) ἀμφιγνοηθῶ, (μετχ.) ἀμφιγνοηθείς, -θεις, -θέν· «*ἀμφιγνοῶ τι ἢ περὶ τινος, ἐπὶ τινος*» (= ἀμφιβάλλω ὡς πρὸς τι κ.λπ.)· ἀμφιγνοῶ μετὰ πλαγίας ἐρωτ. (= δὲν γνωρίζω καλῶς, ἀπορῶ)· ἀμφιγνοῦμαι (= εἶμαι ἄγνωστος)· ἀμφιγνοῖα (= ἀμφιβολία).

ἀμφιδιόρθωσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) ῥητορικὸν σχῆμα συνδυασμοῦ δύο ῥητορικῶν σχημάτων, ἥτοι τῆς προδιορθώσεως (= τῆς ἐκ τῶν προτέρων διορθώσεως) καὶ τῆς ἐπιδιορθώσεως ἢ ἐπανορθώσεως (= τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων διορθώσεως). Ἐπειδὴ ὁ ῥήτωρ παρασύρεται εἰς τὸν λόγον εἰς τολμηρὰς ἐκφράσεις, διὰ νὰ ἔχουν αὐταὶ καλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀκροατὴν ἢ τὸν προπαρασκευάζει ἐκ τῶν προτέρων ἢ διορθώνει τὰ προλεχθέντα ἐκ τῶν ὑστέρων.

ἀμφιέννυμι· (καὶ ἀμφιεννύω) (τὸ -ῦμι, -υ μακρόν, τὸ -ῦω, -υ βραχύ)· ἡ ἀμφιεννύσα, τὸ ἀμφιεννύον· (πρτ.) ἡμφιέννυν, (μέλλ.) ἀμφιέσω, (ἀττ. ἀμφιῶ), (ἀόρ.) ἡμφιέσα· (Μέσ.) ἀμφιέννυμαι, π. ἡμφιεννύμην, μ. ἀμφιέσομαι, ἀ. ἡμφιεσάμην, (ὑποτ.) ἀμφιέσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡμφιέσθην, (ὑποτ.) ἀμφιεσθῶ, πρ. ἡμφιέσμαι, (μετχ.) ἡμφιεσμένος, -μένη, -μένον, μετμηφιεσμένος, -η, -ον· — «*ἀμφιέννυμί τινα*» (= ἐνδύω τινα διὰ τινος)· (μέσ.) «*ἀμφιέννυμαί τι*» (= ἐνδύομαι διὰ τινος)· — ἀμφιέσις, ἐφαστρίς (ἐφέννυμι) (= ἐπανωφόριον), ἀμφιεσμός (= περιβολή, ἔνδυμα), ἀμφίεσμα, (-ατος), τὸ (= ἐν-

δυμα, φόρεμα).

ἀμφικτίονες, (-όνων), οἱ· (ἐσφ. ἀμφικτύονες).

ἀμφίλαλος, -ος, -ον· ὁ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀναμειγνύων ξένας λέξεις.

ἀμφισβητῶ (-έω)· (= ἵσταμαι χωριστά, διαφωνῶ, ἔχω ἀντίρρησην διὰ τὴν ἀληθειαν πράγματος, γνώμης ἢ θεωρίας)· (πρτ.) ἡμφεσβήτην, (μέλλ.) ἀμφισβητήσω, (ἀόρ.) ἡμφεσβήτησα, (πρkm.) ἡμφεσβήτηκα, (ὑπερσ.) ἡμφεσβήτηκεν· (Μέσ.) ἀμφισβητοῦμαι, μ. ἀμφισβητήσομαι, ἀ. ἡμφεσβήτηθην, (ὑποτ.) ἀμφισβητηθῶ, πρ. ἡμφεσβήτημαι, (μετχ.) ἡμφεσβητημένος, -η, -ον· — «*ἀμφισβητῶ τινι ἢ περὶ τινος*» (= φιλονικῶ μετὰ τινος διὰ τι), «*ἀμφισβητῶ τι*» (= διεκδικῶ τι)· μετ' εἰδ. ἀπαρεμφάτου ἢ εἰδικῶν προτάσεων· (φρ.) «*ἀμφισβητῶ εἶναι τοῦτο ἀληθές*» (= ἀμφισβητῶ, διαφωνῶ ὅτι...)· (Παθ.) ἀμφισβητοῦμαι ὑπὸ τινος (= γίνομαι ἀντικείμενον ἀμφισβητήσεων)· (ἀπροσ.) «*ἀμφισβητεῖται εἰς αἰτίαι*»· — ἀμφισβήτησις, ἀμφισβήτημα, ἀμφισβητήσιμος, ἀμφισβήτητος.

ἀμφισημία, (-ίας), ἡ· (Λογ.) ἡ διττὴ σημασία, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζουν αἱ λέξεις εἴτε καθ' ἑαυτὰς εἴτε ὡς ἐκ τῆς συντάξεως καὶ συνθέσεως αὐτῶν εἰς τὸν λόγον, π.χ. «*Ἐταῖρα, χρυσία εἰ φοροῖν, ΔΗΜΟΣΙΑ ἔστω*», ἔνθα τὸ ΔΗΜΟΣΙΑ δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ δημόσια (ὡς πρὸς τὰ χρυσία) καὶ δημοσία (ὡς πρὸς τὸ ἐταῖρα). Τοῦτο εἶναι ψευδώνυμος συλλογισμὸς παρὰ τὴν λέξιν (βλ. ἀμάρτημα, ἀμφιβολία). **ἀμφοτερόγλωσσος, -ος, -ον**· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἰδίου πράγματος κατὰ δύο τρόπους.

ἄμφω· ἀντωνυμία διυκοῦ ἀριθμοῦ· (γεν. δοτ.) ἀμφοῖν, αἰτ. ἄμφω (= ἀμφοτέροι καὶ οἱ δύο ὁμοῦ).

ἄμῳ (-άω) (τι)· (= θερίζω, δρέπω· τέμνω· κατασφάττω, κατασφάζω, κατακόπτω)· (πρτ.) ἡμῶν, (μέλλ.) ἀμήσω, (ἀόρ.) ἡμήσα, (ὑποτ.) ἀμήσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀμῶμαι, (= συνάγω ἐπὶ τὸ αὐτό), π. ἡμώμην, μ. ἀμήσομαι, (παθ.) ἀμηθήσομαι, (μέσ. α) ἡμησάμην, (ὑποτ.) ἀμησώμαι, (παθ. α) ἡμήθην, (ὑποτ.) ἀμηθῶ, πρ. ἡμημαι, (μετχ.) ἡμημένος, -η, -ον· «*διαμῶμαί τι*» (= ἀναμερίζω, σκάλεῦω)· — ἄμητος (= ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ), ἀμητός (= ὁ θεριζόμενος καρπός), ἄμαλλα (= χειρόβολον, δέσμη σταχυῶν, δράγμα), (μτγν.) ἀμάλη ἢ, ἄμη (= τὸ πτύον), ἀμητήρ (=θεριστής)· (φρ.) «*ἀμῶν ἀττικοί, θερίζειν Ἑλληνες*» (Μοῖρις).

ἄμῳς γέ πως· (κατὰ κάποιον τρόπον)· ἐκ τοῦ ἄμῳς, ἄμῳς ἢ ἄμῳς ἔχομεν τὰ οὐδ-αμῳς, μηδ-αμῳς (βλ. ἀμῆ).

ἄν· στερητικὸν μόριον (βλ. α).

ἄν· δυνητικὸν μόριον (ἐπικ. καὶ λυρ. κε(ν), δωρ. κα), ἐνῶ ἡ εὐκτικὴ συχνὰ δηλοῖ εὐχὴν «*εἴθε (μῆ) παιδεύου*», ἐπὶ ἡπίας βεβαιώσεως ἢ μιᾶς δυνατότητος ἢ μιᾶς πιθανότητος συχνότερον δέχεται τὸ δυνητικὸν ἄν, π.χ. «*παιδεύει ἄν*» (= θὰ ἡδύνατο νὰ ἐκπαιδεύῃ). Τίθεται δὲ εἰς τὸν λόγον α) ἐν συνδυασμῷ πρὸς ὑποθετικὰς, ἀναφορικὰς, χρονικὰς καὶ τελικὰς λέξεις καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις συγχωνεύεται μετ' αὐτῶν, π.χ. εἰ ἄν > ἐάν, ἦν· ἐπεὶ ἄν > ἐπεάν > ἐπῆν· ἐπειδὴ ἄν > ἐπειδάν, ὅτε ἄν > ὅταν κ.λπ.· Εἰς τὴν ποιητικὴν ταύτην χρῆσιν τίθεται μεθ' ὑποτακτικῆς, εὐκτικῆς καὶ σπανίως ὀριστικῆς, εἰς δὲ τοὺς μτοῖ

νεωτ. χρόνους τὰ μόρια ἐὰν καὶ ὅταν τίθενται καὶ μετὰ πάντων τῶν ιστορικῶν χρόνων τῆς ὀριστικῆς, π.χ. «ἐὰν εἶχες μυαλό, δὲν θὰ ἐπάθαινες...», «ὅταν εἰσῆρχετο, ἐγὼ ἔφευγον». Τὸ ἂν εἰς τὰς ἀναφορικὰς καὶ χρονικὰς προτάσεις εἶναι μᾶλλον ἀοριστολογικὸν καὶ πως περιοριστικὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ῥήματος, π.χ. «ὅς ἂν ἔλθῃ» (= ὅστις τυχὸν ἔλθῃ), β) εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὑποθετικῶν λόγων, ὁπότεν τίθεται μεθ' ὀριστικῆς ιστορικῶν χρόνων (δυνητ. ὀριστ.), εἰς τοὺς ποιητὰς δὲ καὶ μετὰ μέλλοντος ὀριστικῆς (ὡς καὶ ὑποτακτ.). ἐπὶ τῆς αὐτῆς περίπτου σημασίας μετ' εὐκτικῆς (δυν. εὐκτ. οὐδέποτε μέλλοντος) καὶ τέλος μετ' ἀπαρεμφάτου καὶ μετοχῆς, (ὅταν οἱ τύποι οὗτοι προέρχονται ἐκ δυνητικῆς ὀριστ. ἢ δυνητ. εὐκτικῆς), π.χ. «ἦν (παρασκευὴν) ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ὑμᾶς ἡγοῦμαι» (Δημοσθ.). «πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχοντα, εἰ νόμων ἔτυχε» (Πλάτων), γ) εἰς τὰς ἐπαναληπτικὰς προτάσεις, ὅτε τίθεται μεθ' ὀριστικῆς ιστορικοῦ χρόνου, ἐνίοτε τίθεται μετ' εὐκτικῆς εἰς δῆλωσιν προσταγῆς, ἀλλὰ μετὰ τινος λεπτότητος, π.χ. «χωροῖς ἂν εἴσω» (= ἐμπρός, ὀρίστε, πέρασε). Ἡ κυρία χρῆσις τοῦ δυνητικοῦ μορίου «ἂν» εἶναι εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν λόγων, ὅτε συνήθως μὲν ἐπιτάσσεται τοῦ ῥήματος, ἐπὶ ἀρνήσεως δὲ ἡ ἐρωτήσεως προτάσσεται τούτου τιθεμένου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐρωτηματικὴν ἢ ἀρνητικὴν λέξιν, ἀντων. ἢ ἐπίρρ., π.χ. «ἐγένετ' ἄν», «γένοιτ' ἄν», ἀλλὰ «οὐκ ἂν ἐγένετο», «πῶς ἂν γένοιτο;» τὸ ἂν τίθεται μετὰ τὰ τυχὸν ὑπάρχοντα ἀρνητικὰ μόρια ἢ ἐρωτηματικὰ ἢ ἐπίρρ., ὡς οὐκ ἂν, τίς οὐκ ἂν;

τίς ἂν; ἴσως ἂν, ἡδέως ἂν, τάχ' ἂν κ.λπ. Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν τὸ ἂν τίθεται μετὰ τὴν λέξιν τὴν ἔχουσαν τὴν μεγαλύτεραν ἔμφασιν ἢ μετὰ τὸ ῥῆμα. Τὸ μόριον «ἂν» δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ δύο καὶ τρεῖς φορές, ἵνα δώσῃ ἔμφασιν εἰς λέξεις τινάς, π.χ. «ἀφανεῖς ἂν ὄντες οὐκ ἂν μνησθεῖμεν ἂν ἔν», ἀλλὰ πολλάκις καὶ παραλείπεται, ὅταν εὐκόλως νοῆται ἐκ τῶν προηγουμένων ἀποδίδεται δὲ εἰς τὴν νέαν ἑλλην. διὰ τοῦ θὰ καὶ ὀριστικῆς ἱστορ. χρόνου, ἥτοι ἡθέλε, ἡδύνατο, ἡμποροῦσε. Πολλάκις τοῦ β' ἢ τοῦ γ' εἰδους ὑποθετικῶν λόγων παραλείπεται ἡ ἀπόδοσις, ἡ δὲ ὑπόθεσις (ἂν ἢ νὰ μεθ' ὀριστικῆς παρατατικοῦ) λαμβάνει ἔννοιαν θερμῆς εὐχῆς, (δημοτ.), π.χ. «ἂν τὸ ἤξεραν! συλλογίστηκε» (ἐνν. «τί καλὰ θὰ ἦτο ἔπειτα» (= εἶθε νὰ τὸ ἤξεραν). Ἐπὶ διμελοῦς πλαγίας ἐρωτήσεως συνισταμένης ἐκ δύο προτάσεων συνδεομένων πρὸς ἀλλήλας διαζευκτικῶς τίθεται τὸ μόριον ἂν (ἂν-ἦ) «ἀποροῦσα ἂν εἶναι στὰ σύγχαλά του ἢ τοῦ 'στριψε». Παρὰ ταῦτα τὸ μόριον «ἂν» εἶναι πολυειδὲς καὶ πολύτροπον. Τὸ δυνητικὸν τοῦτο μόριον «ἂν» διαφέρει κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὑποθετικοῦ «ἂν». Τοῦτο α) τίθεται πάντοτε μετὰ τὴν ἀρχήν, β) τίθεται εἰς πᾶσαν ἔγκλισιν καὶ γ) δὲν ἀπαιτεῖ ἀπόδοσιν, ἐνῶ ὁ ὑποθετικὸς «ἂν» α) δυνατόν νὰ ἀρχίζῃ τὸν λόγον, β) συντάσσεται συνήθως μετ' ὑποτακτικὴν καὶ γ) ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως ἀπόδοσιν (βλ. ὑποθετικὸς).

ἂν· (ἀρχ.) σύνδεσμος ὑποθετικὸς ὁ ὁποῖος προῆλθεν ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ ὑποθ. «εἰ» καὶ τοῦ δυνητικοῦ «ἂν», ἥτοι εἰ+ἂν> εἰἂν> (κατὰ συγκοπὴν) ἐ-ἂν> κατὰ συν-

αίρεσιν ἦν> (καὶ τροπήν) ἂν· (περὶ τῆς συντάξεως αὐτοῦ ὡς ὑποθετικοῦ συνδέσμου βλ. λς. εἰ, εἰἂν καὶ ἐνδοτικὸν ἂν καί, καὶ ἂν (βλέπε λ. καί) // (νεώτ.) ὁ σύνδ. ἂν α) ὡς ὑποθετικὸς συντάσσεται ἐπὶ παρελθόντος μεθ' ὀριστικῆς, π.χ. «ἂν ἦθελες, θὰ μὲ προσκαλοῦσες», ἐπὶ παρόντος καὶ μέλλοντος, μεθ' ὑποτ., π.χ. «ἂν μελετᾷς, θὰ προβιβασθῇς», «ἂν ἔλθῃς θὰ φύγῃς». Πολλάκις παραλείπεται ἡ ἀπόδοσις ὑποθετικῶν λόγων δευτέρου ἢ τρίτου εἰδους ἢ δὲ ὑπόθεσις («ἂν», ἢ «νὰ» μεθ' ὀριστικῆς παρατατικοῦ) λαμβάνει ἔννοιαν εὐχετικῆς χαρακτηρισῆς, π.χ. «ἂν τὸ ἤξεραν! συλλογίστηκε» (δηλ. «τί καλὰ θὰ ἦτο», ὡς ἐκ τούτου: «εἶθε νὰ τὸ ἤξεραν»), β) ὡς ἐρωτηματικὸν ἐπὶ παντὸς χρόνου, μεθ' ὀριστικῆς, π.χ. «ἀγνοῶ ἂν ἦλθεν», «σὲ ἐρωτῶ, ἐὰν μὲ νομίζῃς εὐτυχῇ» (ἥτοι συντάσσεται ὡς καὶ εἰς τὴν εὐθείαν ἐρώτησιν, «μὲ νομίζεις εὐτυχῇ;» ἄλλοι ἄλλα προτείνουν), γ) ὡς ἐνδοτικὸς μετὰ τοῦ «καί» ἐπὶ παρωχημένου χρόνου μεθ' ὀριστικῆς, π.χ. «ἂν καὶ ἐγήρασε, δὲν τὸ βάζει κάτῳ», ἐπὶ παρόντος καὶ μέλλοντος μεθ' ὑποτακτικῆς, π.χ. «ἂν καὶ εὐτυχῇ ὁ πονηρὸς, δυστυχεῖ». [εἰς τὰς ἐνδοτικὰς μετὰ τὸ «ἂν καί» (= μ' ὅλον ὅτι, μολονότι), ὅταν τὴν παραχώρησιν δειχώμεθα ὡς πραγματικὴν, π.χ. «ἂν καὶ θνητὸς εἴμαι, μὲ τὸ «καὶ ἂν» (κᾶν), ὅταν ἡ παραχώρησις διὰ τὸν λέγοντα εἶναι ἀδύνατος καὶ ἀπίθανος, π.χ. «καὶ ἂν ἀθάνατος ἦτο», δ) ὡς ἀπορηματικὸς συνδέει πλαγίας ἐρωτηματικὰς προτάσεις ὀλικῆς ἀγνοίας καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀνί-

σως, μήπως, ἄράγε, π.χ. «σὲ ἐρωτῶ ἂν (= μήπως, ἄράγε) ἔφυγεν ὁ πατέρας σου», ε) ὡς ἀοριστολογικὸς μετὰ τοῦ «ὅτι καί», «ὅσον καί» οἱ ὁποῖοι ἰσοδυναμοῦν πρὸς τοὺς «ὅ,τι καὶ νά», «ὅσον καὶ νά», π.χ. «ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃς, δὲν σὲ πιστεύω», στ) ὡς διαζευκτικὸς σύνδεσμος χρησιμοποιεῖται καὶ τὸ μόριον κᾶν, π.χ. «τί ἔχουν τῆς Μάνης τὰ βουνά, ὅπου εἶναι βουρκαμέννα; κᾶν ὁ βοριάς τὰ βάρεσε κᾶν ἡ νοτιά τὰ πῆρε», ἥτοι (ἢ ὁ βοριάς... ἢ ἡ νοτιά), ζ) εἰς πλαγίας ἐρωτήσεις τίθεται καὶ τὸ «καὶ ἂν», π.χ. «δὲν ξέρομε, δὲν εἶδαμε καὶ ἂν εἶναι καὶ ἂν δὲν εἶναι» (= εἴτε εἶναι εἴτε δὲν εἶναι) (βλ. ὑποθετικὸς).

ἂν· (κατὰ κράσιν ἀντὶ ἂν): «ἂν μὴ θέλωσι» (= ἂν μὴ θέλωσι) (Σοφοκλῆς).

ἂν· (δημοτ.) ἐκ τοῦ «καὶ ἂν» προῆλθε καὶ τὸ μόριον «κᾶν», τὸ ὁποῖον λαμβάνεται ἔχον ἐπιρρηματικὴν σημασίαν (= διόλου, τοῦλάχιστον, π.χ. «ἐκείνη δὲν ἐγύρισε κᾶν τὴν κεφαλὴν» (ἥτοι δὲν ἐγύρισε διόλου). // τὸ «ἂν» μετὰ ὀριστικῆς παρατατικοῦ ἢ ὑπερσυντελείου λαμβάνεται ὡς εὐχετικὸν μόριον ἢ ἐπιφωνηματικῶς, π.χ. «ἂν ξόδιασε καὶ ἂν ξόδιασε! χίλια τραχύσια γρόσια» // προτάσσεται ὡς βεβαιωτικὸν μόριον πρὸ ἄλλης συναπτομένης ἀντιθετικῶς διὰ τοῦ «καί», π.χ. «ἂν ὁ Ἀνδρέας προοδεύῃ καὶ ὁ Πέτρος δὲν πᾶει πίσω» (= βεβαίως δὲν ἀντιλέγω ὅτι...) // τίθεται ἀφηγηματικῶς ὁ «ἂν» μετὰ τοῦ καλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου πρὸς δῆλωσιν ἐναντιώσεως, ἥτοι μολονότι, μὲλο πού, π.χ. «ἀγ-

καλά καὶ ὁ κύρης τοῦ κάστρου ἦταν γέρος, παντρεύτηκε μιὰ κοπελούδα (= μολονότι, μῶλο που ἦταν γέρος) // εἰς τὴν φράσιν «*ἀν εἰ*» τὸ «*καί*» ἀνήκει εἰς τὸ «*εἰ*» καὶ τὸ «*ἄν*» εἰς τὸ ῥῆμα τῆς ἀποδόσεως, π.χ. *ἀνὺν δέ μοι δοκεῖ, κἄν ἀσέβειαν εἰ καταγινώσκοι τὰ προσήκοντα ποιεῖν*» (Δημοσθ.) // *ἀν-ῆ ἀνα- ῆ ἀνε- ῆ ἀνη- ῆ* (ἀρχ. νη-) ἑτεροὶ τύποι τοῦ ἀρνητικοῦ ἀχωρίστου μορίου *ἀν-* (βλ. *ἀ-*) ἐν συνθέσει συγγενές (τοῦ *ἀνευ*), ἥτοι *ἀν-* πρὸ φωνήεντος, π.χ. *ἀν-ἄξιος*, *ἀν-ἐξοδος*, *ἀν-ὑπανδρος* κ.λπ. (ῆ *ἀνα-** πρὸ ἀρχικοῦ συμφώνου ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ *ἀ-*, π.χ. *ἀνα-βροχία*, *ἀνά-μελος* κ.λπ.) ῆ ἀπὸ στερητικῶν ἐπιθέτων, τῶν ὁποίων τὸ β συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ φωνήεντος «*α*», ὡς *ἀν-ἄξιος*, *ἀν-αμάρτητος* κ.λπ. ῆ *ἀνε-* πρὸ ἀρχικοῦ συμφώνου, π.χ. *ἀνέ-μελος*, *ἀνέ-γνώρος* (τοῦτο προῆλθεν ἐκ λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ *ε* *ἀν-ἐξοδος*, *ἀν-ἐγγιχτος*, *ἀν-εὐλόγητος* ῆ *ἀν-η-*, *ἄν* μετὰ λέξεων, αἵτινες ἀρχίζουν ἀπὸ *η*, π.χ. *ἀν-ήσυχος*, *ἀν-ήμπορος*, *ἀν-ήλικος*, *ἀν-ήμερος* κ.λπ.) ῆ νη-: νή-ποινος, νη-νεμία, νή-πιον κ.λπ.

ἀν ῆ ἄγ ῆ ἄμ· τύπος ἐπικὸς τῆς προθ. *ἀνά**· οὗτος γίνεται κατ' ἀποκοπὴν πρὸ τῶν ὀδοντοφώνων, ὡς *ἀνδαίνω*, ἄγ πρὸ οὐρανισκοφώνων, ὡς *ἄγ γύαλα* καὶ ἄμ πρὸ χειλοφώνων, ὡς *ἄμ βωμοῖσι*.

-αν· (δημοτ.)· κατάληξις γ' πληθ. παρατατικού καὶ ἀορίστου ἐνεργητικῆς φωνῆς, π.χ. *εἰ-χαν*, *ἔτρωγ-αν*, *εἰπ-αν* κ.λπ. ἀπὸ τοῦ γ', πληθ. τοῦ ἐνεργ. ἀορ. *α'* ἔλυσαν, ἐπαίδευσαν κ.λπ.

-αν· ('Ὁρθογρ.) τὰ εἰς *-άν* (*-ἄνος*) τριτόκλιτα οὐσιαστικά ἔχουν τὸ *α* μακρόν καὶ

προπερισπῶνται εἰς τὰς βραχυκαταλήκτους πτώσεις, π.χ. *παῖάν*, (*-ἄνος*), ὁ, *τιτάν*, (*-ἄνος*), ὁ, *μεγιστάν*, (*-ἄνος*), ὁ, *Ἀκαρνάν*, *Ἀλκμάν*, *Βραχμάν* κ.λπ. (ὡς καὶ *Πᾶν*, (*Πανός*), ὁ, τὸν *Πᾶνα*) // τὰ λήγοντα εἰς *-αν* ὀξύνονται, π.χ. *ἄν*, *ἑάν*, *δωρεάν*, *μακράν*, *Τιτάν*, τὸ *βολάν*, *ἁμάν*, τὸ *φοντάν*, *σελοφάν* πλὴν τοῦ οὐδετέρου τῆς ἐπιμεριστικῆς ἀνωμυίας *πᾶς*, *πᾶσα*, τὸ «*πᾶν*», ὅπερ *ἄν* καὶ ἔχη τὸ *α* βραχὺ περισπᾶται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀρσενικὸν «*πᾶς*»· τοῦτο ὡς μονοσύλλαβον ἔχει τὸ *α* μακρόν, ὡς δὲ δυσύλλαβον ῆ εἰς τὰ σύνθετα βραχὺ, π.χ. *πάντες οἱ*, *πάντα τὰ* σύμπαν, *ἅπαν*, (πρβλ.) *Πᾶναγιώτης* > «*Πάνος*» // τὰ εἰς *-ἄν* λήγοντα ἐπιρρ. ἔχουν τὸ *α* μακρόν, π.χ. *ἄγᾶν*, *εὐᾶν*, *λίᾶν*, *πέρᾶν* καὶ *πέρᾶ*, *μακράν* (*ἰων. μακρή*)· (εἰς *Ἀττικούς*) *ἐπίπᾶν*, *παράπᾶν*, *ἅπᾶν* (εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Ἀριστοφάνη πλὴν τοῦ *πάμπᾶν* καὶ ὅτᾶν τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ δύο λέξεων ὅτε + *ἄν* > ὅτᾶν (εἰς *μεγν. ἐσφαλμ. ὅτᾶν*)» // τὰ εἰς *-αν* οὐδέτερα μετοχῶν ῆ ἐπιθέτων ἔχουν τὸ *α* βραχὺ, π.χ. *βάν*, (*βάντος*), *τό*, *στάν*, (*στάντος*), τὸ *τάλαν*, (*-ἄνος*), *τό*, *μέλαν*, (*-ἄνος*), *τό*, πλὴν τοῦ *πᾶν*, (*παντός*), *τό*, ὁποῖον καίτοι ἔχει τὸ *α* βραχὺ (*ἄ*), ὡς ἡδὴ ἐλέχθη περισπᾶται.

ἄνα· (ἀρχ.)· (Γραμμ.) ἀναστροφῆ* τῆς προθέσεως *ἀνά** (= ἐγέρθητι, σήκω), «*ἀλλ' ἄνα ἔξ ἐδράνων*» (Σοφοκλῆς) // κλητικὴ τοῦ «*ἄν α*» > ὦ *ἄν α* (μόνον ἐπὶ προσφωνήσεων θεῶν)· (ῆ κλητικὴ «ὦ ἄναξ» εἰς τοὺς ποιητάς).

ἀνά· (ἀρχ. - νεώτ.) πρόθεσις κυρία, δυσύλαβος (εἰς τοὺς ποιητάς πρὸ χειλικῶν καὶ

μ ὡς ἄμ, πρὸ ὀδοντικοῦ συριστικοῦ καὶ τοῦ ν ὡς ἄν, πρὸ οὐρανικοῦ ἄγ) καὶ ἄν προτίθεται ῆ ἄν ἀκολουθῇ καὶ εἰς τὴν τάξιν (ὡς ἀνά τὴν πόλιν) καὶ εἰς τὴν θέσιν (ὡς ἀνάδοχος), δὲν συμβαίνει εἰς αὐτὴν ἀναστροφή (βλ. λ.), (διότι κατὰ τὴν ἀναστροφὴν ὁ τύπος «*ἄνα*» ὁμοιάζει πρὸς τὴν κλητικὴν τοῦ ἄναξ, «ὦ ἄνα» καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἀναστρέφεται), ἀλλὰ πάσχει μετατύπωσιν* εἰς τοὺς ποιητάς μόνον ὡς «*ἄνα*» ἀντὶ *ἄνεστι* (= ἀνάστηθι, ἐγέρθητι, (κν.) σήκω) // (Συντ.) συντάσσεται α) μετὰ δοτικῆς μόνον εἰς τοὺς ποιητάς, ὡς «*ἀνά ναυσίν*», β) μετὰ αἰτιατ. καὶ σημαίνει 1) τὴν κίνησιν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, ὡς «*ἀνά τὸν ποταμὸν πλέει*», δηλ. πρὸς τὰς πηγάς, 2) τοπικὴν ἔκτασιν, ὡς «*ἀνά πᾶσαν γῆν*», 3) χρονικὴν διάρκειαν, ὡς «*ἀνά πᾶσαν ἡμέραν*», καὶ 4) διανομήν, ὡς «*ἀνά τρεῖς ἡμέρας*» εἰς τὰ τρία χωρία τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς προθέσεως ταύτης μετὰ γενικῆς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ῆ πρόθεσις *ἀνά* ὡς ἐπίρρημα, π.χ. «*ἀνά νηὸς βαίνειν*» // ἐν συνθέσει σημαίνει, α) τὸ ἐπάνω (*ἀνα-τέλλω*), β) τὸ ὀπίσω (*ἀνα-χωρῶ*), γ) ἐπανάληψιν (*ἀνα-νεῶ*), δ) ἐπίτασιν (*ἀνα-κράζω*), ε) ἀκρίβειαν (*ἀνα-κρίνω*), στ) μεταβολὴν (*ἀνα-τρέπω*), ζ) ἔκτασιν (*ἀν-οίγω*) καὶ η) τὸ ἐξαίφνης (*ἀνα*)φαινομαι).

ἀνά· μετὰ οὐσιαστικῶν εἰς ἐπιρρηματικὴν σημασίαν· (φρ.) «*ἀνά κράτος*» (= μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως), «*ἀνά μέσον*» (= κν ἀνάμεσα), «*ἀνά λόγον*» (= ἀναλόγως) κ.λπ.

ἀνα-· (καὶ *ἀνε-*, *ἀνη-*)· (δημ.)· τύπος τοῦ στερητικοῦ *α*· χρησιμοποιούμενος εἰς τὴν σύνθεσιν μετὰ λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἄρχονται

ἀπὸ συμφώνου καὶ σχηματίζονται κατ' ἀναλογίαν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κανονικῶς τὸ *ἀνα-* *ἀνε-*, *ἀνη-*, π.χ. *ἀνα-βροχία*, *ἀνε-βροχία*, *ἀνέ-γνοιαστος*, *ἀνέ-γνωμος*, *ἀνε-γιάτρευτος*, *ἀνη-μπόρετος*, *ἀνή-μπορος* κ.λπ.

-ανά· κατάληξις τοπωνυμίων ἰδίως εἰς Κρήτην, ὡς *Μουλιανά*, *Ἀμαριανά* κ.λπ.

-ανα· ('Ὁρθογρ.) τὰ εἰς *-ανα* παροξυνόμενα γράφονται δι' ἐνὸς ν, π.χ. *καραβάνα*, *ζαργάνα*, *δαγκάνα*, *μπανάνα*, *καμπάνα*, *λαφάνα*, *ματσο(υ)ράνα*, *ζητιάνα*, *τραμουντάνα* κ.λπ., προπερισπᾶται ῆ μεμβράνα (λατιν. *membrana*)· ἐξαίρουνται καὶ γράφονται διὰ δύο νν: *κάννα* (στράβοκάννα), *μάννα* ῆ (ἀβγομάννα), *μάννα τό*, Ἄννα, Σουσάνα, (νεώτ.) Σουζάνα.

-ανα· ('Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις, ῆ ὁποῖα προῆλθεν ἀπὸ ὀνόματα μεγεθυντικὰ εἰς *-ανα*: (φουστάνι > φουστ-άνα), διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζονται μεγεθυντικὰ ἐξ ὀνομάτων, π.χ. *πλέξη* > *πλεξάνα*, *ροκάνα*, *φαγάνα*, *πάννα* κ.λπ.

ἀναβιβάζω· (τινὰ ῆ τι)· (= κάμνω τινὰ νὰ ἀναβῇ που) (μτφ.) (= ἐξυψώνω τινὰ)· (ἀόρ.) *ἀνεβίβασα* (τὸ *ἀναβιβάσαν*), (παθ. ἀόρ.) *ἀνεβιβάσθην*, (ὑποτ.) *ἀναβιβασθῶ*· (φρ.) «*ἀναβιβάζω ναῦν*» (= ἔλκω τὴν ναῦν ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηράν)· —*ἀναβίβασις*, *ἀναβιβασμός*, *ἀναβίβαστρον*, *ἀναβιβαστήρ* // (Γραμμ.) μεταθῆτω τὸν τόνον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως // τὰ συγκαπτόμενα* *ἀναβιβάζουν* τὸν τόνον εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ, π.χ. ὁ *πατήρ* -ὦ *πάτερ*, ὁ *πάτωρ* -ὦ *ἄπατορ*, ὁ *ἄνῆρ* -ὦ *ἄνερ* κ.λπ. [πλὴν τοῦ ὁ *γαστήρ* -ὦ *γαστήρ* (κανονικῶς)], ὡς καὶ τὸ ὁ δεσπότης -ὦ *δέσποτα*, (οὕτω καὶ *μη-

τήρ> μήτηρ ἦ). ἀναβιβασμός, (-οῦ), ὁ· (ἀντιθ. καταβιβασμός*)· (Γραμμ.) ἡ εἰς προτέραν συλλαβὴν μετὰθεσις τοῦ τόνου (πρβλ. ἀναβιβάζω), π.χ. μυρίοι οἱ (= ἄπειροι) - μύριοι (κατὰ τὸ χίλιοι) (= δέκα χιλιάδες), θέριτος (= ἐπὶ τοῦ καιροῦ) - θεριτός (= θεριζόμενον), ἄμητος (= ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ) - ἄμητός (= τὸ θεριζόμενον), τρύγητος (= ἐποχή τρύγου) - τρυγητός (= τὸ τρυγώμενον), δειπνηστος (= ὁ καιρὸς τοῦ δεῖπνου) - δειπνηστός (= τὸ δεῖπνον), ἔμετος (= τάσις πρὸς ἔμετον), ἐμετός (= αὐτὸ τὸ κενωθέν) (Σουῖδα)· // εἰς τὴν νεοελλ. παρατηρεῖται ἐνίοτε ἀναβιβασμός τοῦ τόνου ἀπὸ τὴν παραλήγουσαν καὶ προπαραλήγουσαν, π.χ. ἀκομή> ἀκόμη, Μοραλῆς> Μόραλης, κυριακός> Κυριάκος, σιμός> Σῖμος, Χριστός> Χρῖστος, σταυρός> Σταῦρος, μωρός> Μῶρος, στακτῆ> στάκτη, τοῦ κακοῦ> τοῦ κάκου, ὡς καὶ πυρρά> Πύρρα, πυρρός> Πύρρος, φαιδρός> Φαῖδρος, ξανθός> Ξάνθος, γλαυκός> Γλαῦκος, γλαυκή> Γλαύκη, κλειτός> Κλειτός, Τηλεμάχος> Τηλέμαχος, λαμπρός> Λάμπρος, ὦμος> ὦμος (= τὸ ἄνω τῆς ὠμοπλάτης) κ.λπ. // «ἀναβιβασμός τοῦ τόνου ἐν συνθέσει»· ὁ τόνος ἀναβιβάζεται, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ λήγουσα, α) ὅταν τὸ β', συνθετικὸν εἶναι μονοσύλλαβον ὄνομα, π.χ. βοῦς-εὔβους, γραῦς-ὠμόγραυς, κλείς-ἀντίκλεις, θῆρ-πάνθηρ, Θραξ-Σαμόθραξ κ.λπ., β) ὅταν τὸ β' συνθετικὸν εἶναι δισύλλαβον ὄνομα πρωτόκλιτον εἰς -α, π.χ. γαῖα-μεσόγαια, μῦα-κυνάμια, παῦλα-ἀνάπαυλα, κόλλα-ἰχθυόκολλα, γ) εἰς τὰ εἰς -ιον παροξύτονα οὐδέτερα ὑποκοριστι-

κά καὶ μὴ συντιθέμενα : ἀντι-κλειδίον, ψευδοβούνιον κ.λπ., δ) εἰς τὰ εἰς -σις (-τις) καὶ -μα συντιθέμενα : βουλόστασις, πρόβλημα, κυνόκαυμα κ.λπ., ε) εἰς τὰ εἰς -γέως, -κέρως, -έρως, -πλέως, -λέως, -χρέως κ.λπ. λήγοντα ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικά, ἔστω καὶ ἂν ἔχουν τὴν λήγουσαν μακράν, π.χ. φιλό-γερός, ὕψι-κερός, δύσ-ερός, πάμπλεως, Μενέλεως, ἀξιοχρέως κ.λπ., (παροξύνονται μόνον τὰ κύρια καὶ τὰ προσηγορικά εἰς -έρως, π.χ. Ἀντέρως, παιδέρως, χρυσέρως)· (ἡ προπαροξυτονία ἐρμηνεύεται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ εἰς -εως), στ) εἰς τὰ ἐν συνθέσει βαρύντονα λήγοντα εἰς -υς, -υια, -υ· -ις, -ι· -ᾶς, -ᾷ καὶ τὰ εἰς -μήν, -μένος, π.χ. βαρὺς -εἶα, -ύ : ὁ-ξύβαρυς, -βάρεια (καὶ -βαρεῖα), -βαρυβραχὺς, -εἶα, -ύ, τριβραχὺς, -χεια, -χυν· δάκρυ-πολύδακρυς· ἔρις-φιλερίς· κρέας-αὐτόκρεας· ποιμήν-φιλοποίμην, ἀρχιποίμην (-ποίμενος) κ.λπ., ζ) εἰς τινὰ τῶν συνθέτων πάσχοντα συγκοπὴν ἔνεκα ἀνομοιώσεως : Ἑλλάνικος < Ἑλλανόνικος, τέτραρχμον < τετράδραρχμον, λαίμαργος < λαϊμόμαργος, θάραυνος < θαρσύνος κ.λπ., η) εἰς τὰ οὐς καὶ ἐπιθ. εἰς -ος, -ον ὀξύτονα, παροξύτονα καὶ προπερισπώμενα, ἂν μὴ εἶναι ῥηματικά ἐνεργ. σημασίας, ὅπως καὶ εἰς τὰ εἰς -τος· ἐταῖρος> συν-έταιρος, πόρος> Βόσπορος, δούλος> σύν-δουλος, γδοῦπος> ἐρίγδοπος, χειροποίητος, δημόπρατος, ἄβατος, ἄφθιτος, ἄπνοος, ἄδολος κ.λπ., [εἰς ὅσα τὸ στερητικὸν ἄ ἐκ τοῦ συνεσταλμένου στερητικοῦ νε(-ν) προελθὼν φαίνεται τонуόμενον], καὶ θ) εἰς τὰ σύνθετα ἐκ νέου συντιθέμενα : γεωργός> συγγεωργός, στρατηγός> συστράτηγος, κακοῦργος> παγκάκοουργος

κ.λπ. [ἂν καὶ φυλάττουν τὸν τόνον πολλὰ 1) εἰς -οῦχος, -ουργός ἢ -οῦργος, 2) λήγοντα εἰς δακτυλικὸν ῥυθμὸν καὶ 3) πολλά, τῶν ὁποίων τὸ β' συνθετικὸν λήγει εἰς -ος καὶ ἔχει ἐνεργητικὴν σημασίαν, π.χ. α) ἀρχι-ευνούχος, ἀρχιρραβδόχος, συνδημιουργός, ἀρχι-σιδηρουργός, φιλοκακοῦργος, σεμνο-πανοῦργος, β) ὑπεναντίος, ἀντεναντίος, ἐναντίος, γ) ὑπολεπτολόγος, κακοσοικόνόμος, ἀρχικυνηγός, ἀδωροδόκος, ὡς καὶ τὰ ἐπικαμπύλος, Παναχαιός, ὀρειπελαργός, φιλαχαιός, φιλαργεῖος κ.λπ.] (βλ. σύνθεσις, συνθετικός). Πολλάκις γίνεται μετακίνησις τόνου «κατ' ἀναλογίαν», οὕτω κατὰ τὸ κυνῶπης τὸ θηλ. βοῶπις, γλαυκῶπις κ.λπ., κατὰ τὸ ἄρσ. ὁ δεσπότης, τὸ θηλ. ἡ δεσπότης, πολίτης ὁ, ἡ πολίτις, Σπαρτιάτης κ.λπ. κατὰ τὸ οὐρανόθεν καὶ Ἑλευσινόθεν κ.λπ. // μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν «τοῦ τονικοῦ νόμου τῆς τρισυλλαβίας*» εἰς τὰ σύνθετα ὁ τόνος* δὲν δύναται νὰ κεῖται πέραν τῆς τελευταίας σφζομένης συλλαβῆς τοῦ α' συνθετικοῦ, ὡς ὑπόδρα, παράπαν, ἐπίπαν κ.λπ. (καὶ ὁμοίως δι' ἀναλογίαν τῆς ὀνομ. τοῦ ἄρσ. γένους : ὁ δαίφρων - ὦ δαίφρων, ὦ Λυκόφρων, ὦ Παλαίχθον κ.λπ. (κατ' ἐξαιρέσιν φυλάττουν τὸν ἀρχαιότερον τονισμόν αἱ κλητικαί : Πόσειδον ὦ, Ἑνόσιχθον ὦ, Ἑλέλιχθον ὦ)· ἐπίσης δὲν ἀναβιβάζεται ὁ τόνος ἀνωτέρω τοῦ μακροῦ φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) τοῦ α' συνθετικοῦ, ἂν δὲν ἔχῃ ὑποστῇ ἔκθλιψιν, ἀλλὰ ἔχει συγχωνευθῇ μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τοῦ β' συνθετικοῦ, π.χ. ἀγροῖκος, Ἀντήνορ, αὐτήμαρ, ποδῶκες, λυσσῶδες κ.λπ. (τὸ τέ-

τρωρος ἐκ τοῦ τετράρορος κατὰ τὸ συνώνυμον τέθριππον)· ἀναβιβάζεται δὲ ὁ τόνος, ἂν εἰς τὴν σύνθεσιν τὸ τελικὸν φωνῆεν τοῦ α' συνθετικοῦ ἐξεθλίβητο, ὡς λεύκ-οφρος, ἄγρ-υπνος, αὐτ-αρκες, ἄγρ-αυλος κ.λπ. Οὕτως ἐτονίσθησαν καὶ τὰ οὐς καὶ τὰ κύρια εἰς -ωφ ὁμαλῶς ἐπὶ τῆς παραληγουσῆς, ἀκριβῶς ὡς περιέχοντα τὸ ὄνομα ὠφ-ώπος : μύωφ, κώνωφ, Κύκλωφ, ὕδρωφ κ.λπ. Τὰ ἐπίθετα εἰς -ωφ ὀξύνονται, ὡς εὐώφ, ἀγλαώφ κ.λπ.

ἀναγιγνώσκω· (μτγν. ἀναγιγνώσκω)· «τὰ ἀνεγνωσμένα βιβλία», ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον ἐδημοσιεύθη (ἀνεγνωσθῇ) κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὰ ἀνέκδοτα (βλ. γιγνώσκω).

ἀναγκάζω (τινά)· (= βιάζω τινά)· (πρτ.) ἠνάγκαζον, (μέλλ.) ἀναγκάσω, (ἀόρ.) ἠνάγκασα, (πρκμ.) ἠνάγκακα, (ὑπερσ.) ἠναγκάκην· (Παθ.) ἀναγκάζομαι, (πρτ.) ἠναγκαζόμην, (μέλλ.) ἀναγκασθήσομαι, (ἀόρ.) ἠναγκάσθην, (ὑποτ.) ἀνακασθῶ, (πρκμ.) ἠνάγκασμαι, (μετχ.) ἠναγκασμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἠναγκάσμην· — ἀναγκάζω τι (= ἐπιβάλλω διὰ τῆς βίας τι)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου) (= ἐπιβάλλω, ἐπιμένω νά..., ἐξαναγκάζω νά...)· (φρ.) «ἡ βία γὰρ ταῦτ' ἀναγκάζει με δεῖν»· — ἀνάγκη, ἀναγκασμός, ἀνάγκασμα, ἀναγκαστικός, ἀναγκαστήρ (= ὁ ἐκβιάζων), ἀναγκαιός, ἀναγκαιότης (φρ.) «ἀνάγκη δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται».

ἀνάγνωσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ εἰς ἔναρθρον λόγον ἀπόδοσις τῶν γεγραμμένων συμβόλων (στοιχείων).

ἀνάγνωσμα, (-ατος), τό· «νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα», λογοτεχνήματα ἢ ἀποσπάσματα αὐτῶν πρὸς διδα-

σχαλίαν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης εἰς τὰ σχολεῖα.

ἀνάγραμμα, (-ατος), τό· ἡ διὰ μεταθέσεως τῶν γραμμάτων λέξεώς τινος σχηματισθεῖσα νέα λέξις ἢ φράσις, π.χ. ἀήρ ἐκ τοῦ Ἡρα· Ἴον Ἡρας (ἐκ τοῦ Ἀρσινόη)· ἀπὸ μέλιτος ἐκ τοῦ Πτολεμαῖος· χόλος ἐκ τοῦ λόχος κ.λπ. (οὗς) ἀναγραμματισμός*, (ῥ) ἀναγραμματίζω.

ἀναγραμματισμός, (-οῦ), ὁ· ἄλλως μεταγραμματισμός*.

ἀναγωγικός, -ή, -όν· «ἀναγωγικὴ μέθοδος» εἶναι ἡ συλλογιστικὴ, ἥτοι μέθοδος ἀνάγουσα εἰς τὸ ἀπλούστερον // «ἀναγωγικὴ ἐρμηνεία τῆς βίβλου» κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν μεταφορικὴν, ἥτοι ἡ ἐξάγουσα ἐκ τῶν χωρίων τῆς Ἀγ. Γραφῆς νοήματα εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀναφερόμενα.

ἀναδίδω· (Γραμμ.) ἀναβιβάζω τὸν τόνον.

ἀναδιόρθωσις, (-εως), ἡ· «ἀναδιόρθωσις χειμένου», ἡ ἐκ νέου ἢ πολὺ λάκεις τροποποιήσις (διόρθωσις) αὐτοῦ.

ἀναδιπλασιασμός, (-οῦ), ὁ· (ῥ. -σιάζω) καὶ ἀναδίπλωσις, (-εως), ἡ (λατιν. reduplicatio) καὶ διπλασιασμός // (Γραμμ.) καλεῖται ἡ εἰς τοὺς συντελικοὺς χρόνους (πρkm., ὑπερσ. καὶ τετελεσμ. μέλλ. καὶ εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις καὶ εἰς ἀπαρ. καὶ μετχ.) ἐπανάληψις τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ ῥῆμ. θέματος μεθ' ἐνὸς ε (α' εἶδους) ἢ ἡ προσθήκη ἐνὸς μόνου ε πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος (β' εἶδους) ἢ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος αὐτοῦ (γ' εἶδους) σκοπός τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ εἶναι νὰ ἐνισχύσῃ τὴν σημασίαν τοῦ θέματος ὅχι μόνον τῶν ῥημάτων,

ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιθέτων, π.χ. σοφός> Σίσυφος (= πάνσοφος), δέω (= δεσμεύω)> διδῆμι· *θέω> τίθημι, δάπτω (= κατατρώγω)> δαρδάπτω, δύο> δίδυμος, δαλ> δαιδάλλω> δαίδαλος, ἔτυμος> ἐτήτυμος. Ἀναδιπλασιασμός ὑπάρχει ὅχι μόνον εἰς τὸν πρkm., ἀλλὰ καὶ εἰς ἄορ. α'. π.χ. ἐκέκραξα, ὡς καὶ εἰς ἄορ. β' ἢ γαγον, καὶ εἰς ἐνεστώτα (ἐνεστωτικὸς ἀναδιπλασιασμός), π.χ. σίστημι> ἴστημι, γινώσκω, διδάσκω, τιτρώσκω, (πρβλ. καὶ τοὺς ἀναδιπλασιασμούς: μορμύρω (νεωτ. μορμουρίζω), πορφύρω (νεωτ. φαφουρίζω), μεμαίκυλον (μμαικύλον). Τινὲς τῶν ἀναδιπλασιασμῶν εἶναι τραχύτεροι καὶ σχολαστικώτεροι τοῦ δέοντος, π.χ. «βεβρασμένον κρέας», «πεπιωμένος ἄνθρωπος», ἐκβεβακχευμένος κ.λπ. ἀναδιπλασιασμὸν α' εἶδους λαμβάνουν α) τὰ ἀπὸ ἀπλοῦ συμφώνου (πλὴν τῶν ἀπὸ ρ) ἀρχόμενα θέματα, π.χ. παιδεύω-πεπαίδευκα, λύω-λέλυκα κ.λπ., β) τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ δύο συμφώνων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ἀμετάβολον (ὑγρόν ἢ ἔρρινον) (πλὴν τῶν ἀπὸ γν- καὶ τῶν ἀπὸ βλ- καὶ γλ-), ἅτινα λαμβάνουν ἄλλοτε α' καὶ ἄλλοτε β' εἶδους ἀναδιπλασιασμόν, ἥτοι βλαστάνω> ἐβλάστηκα· βλάπτω> βέβλαφα· γλύφω> γέγλυφα (καὶ ἔγλυφα), γράφω-γέγραφα, πνέω-πέπνευκα, τέμνω-τέτμηκα, οὕτω καὶ τὸ προοιμιάζομαι> πεπροοιμιάσμαι· β' εἶδους λαμβάνουν 1) τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ ρ, π.χ. ῥίπτω-ῥῥριφα (ταῦτα θεωροῦνται ὡς ἀρχόμενα ἀπὸ δύο συμφώνων, διότι ἀρχικῶς εἶχον πρὸ τοῦ ρ τὸ σ ἢ F (σρ ἢ Fr), τὰ ὁποῖα εἰς τὸ μέσον λέξεως ἀφωμοιοῦντο πρὸς τὸ ρ, ὥστε ἐνεφανίζοντο ὡς -ῥῥ-, ῥι-

πτω (ἔρριπ-)> ῥριφα (ἀλλὰ ῥερυπωμένος μετχ. ἐπικ. μετὰ φιλῆς τοῦ ῥ)· 2) τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ γν-, βλ-, γλ-, π.χ. γνωρίζω> ἐγνώρικα, βλαστάνω> ἐβλάστηκα, γλύφω> γέγλυφα· 3) τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ διπλοῦ συμφώνου ζ, ξ, φ ἢ ἀπὸ δύο συμφώνων (ὅχι ὅμως ἀφώνου πρὸ ἀμεταβόλου) ἢ ἀπὸ τριῶν συμφώνων, π.χ. ζητῶ> ἐζήτηκα, ξέω> ἔξεσμαι, φηφίζω> ἐφήρικα, κτίζω> ἔκτικα, στρατηγῶ> ἐστρατήγηκα (πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα λαμβάνουν ἀναδιπλασιασμὸν α' εἶδους: κτῶμαι> κέκτημαι (καὶ ἔκτημαι), μιμνήσκω> μέμνημαι καὶ πίπτω> πέπτωκα, θέμ. πτη-)· 4) τὰ ῥήματα ἄγνυμι> ἔαγα, ἀλίσκομαι> ἐάλωκα, οὐρῶ> ἐούρηκα ὠνοῦμαι> ἐώνημαι, ὡς καὶ τὸ ἔοικα (θ. εἰ-) (ταῦτα ἐλάμβανον ἀναδιπλ. τοῦ α' εἶδους ὡς ἔχοντά ποτε τὸ F, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπεβλήθη, π.χ. FεFαγα> ἔαγα, FεFάλωκα> ἐάλωκα)· 5) τὰ ἀνοίγω καὶ ὀρῶ, τὰ ὁποῖα ἐκτείνουν καὶ τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν τοῦ θέματος π.χ. ὀρῶ> ἐώρακα (ἐόρακα), ἀνοίγω> ἀνέωγα· γ' εἶδους λαμβάνουν τὰ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχόμενα θέματα, π.χ. ἀρίστεύω> ἡρίστευκα, ἐλπίζω> ἤλπικα ὀμίλῳ> ὀμίληκα αἰρῶ (-έω)> ἤρηκα καὶ οἰκῶ (-έω)> ὤκηκα, συνωφρυσθῆναι> συνωφρῶμαι (μετχ.) συνωφρυσμένος, οὕτω καὶ ἀφωσιωμένος καὶ ὠργανωμένος, ἀπωστειωμένος κ.λπ. Τῶν ῥημάτων τούτων ὁ ἀναδιπλασιασμός συμπτεῖ πρὸς τὴν χρονικὴν αὔξησιν, ἥτοι ὁ ἀναδιπλασιασμός αὐτῶν εἶναι κυρίως ἡ συλλαβικὴ αὔξησις ἐλλοιωμένη, π.χ. ἄγω> ἤγα (ἡ <ε+α=ᾱ ἄττικ., ἰων. ἡ)· οἱ πρkm. εἴλυκα (ἐλκα), εἴργασμαι (ἐργάζομαι), εἰστίακα (ἐστιῶ), εἴρηκα (λέγω),

εἴακα (ἐῶ) καὶ εἴκα (ἴημι) ἔχουν εἰ ἀντὶ τῆς, διότι ταῦτα εἶχον ποτε ἐν ἀρχῇ F ἢ σ καὶ ἐλάμβανον α' εἶδους ἀναδιπλ., ἀλλὰ ταῦτα ἀπεβλήθησαν καὶ τὰ δύο εε συνηρέθησαν εἰς εἰ, π.χ. FεFεργασμαι> εεργασμαι> εἴργασμαι. Οἱ πρkm. εἴληφα (λαμβάνω), εἴληκα (λαγχάνω), συνειλοχα (συλλέγω), κατειλοχα (καταλέγω), διείλεγμαι (διαλέγομαι) λαμβάνουν ἀναδιπλασιασμὸν εἰ, διότι ἐσχηματίσθησαν κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἴμαρται (θεμ. σμαρ-> σέσμαρ-ται> ἔσμαρται> ἔμμαρται> εἴμαρται. Ὅσακις τὸ ῥῆμα ἀρχίζει ἀπὸ δασύ σύμφωνον (φ, χ, θ), τοῦτο κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς σύλλαβης τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ ἀντικαθίσταται κατὰ τὸν νόμον τῆς ἀνομοιώσεως τοῦ διὰ τοῦ ἀντιστοίχου τοῦ πνεύματος φιλοῦ, π.χ. φυτεύω> (φε)φύτευκα> πεφύτευκα, θεραπεύω> (θε)θεράπευκα> τεθεράπευκα, χορεύω> (χε)χόρευκα> κεχόρευκα, φονεύω> (φε)φόνευκα> πεφόνευκα κ.λπ. Ὑπάρχουν καὶ πρkm. ἄνευ ἀναδιπλασιασμοῦ, π.χ. οἶδα*, ἔργμαι (τοῦ ἔργω ἄττ. εἴργω, μετὰ φιλῆς= κωλύω, μετὰ δασείας= ἐγκλείω, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ εἰρκτή) Τὰ μετὰ προθέσεων σύνθετα ῥήματα ἢ παρασύνθετα λαμβάνουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν, ὅπου καὶ τὴν αὔξησιν* καὶ τὸν τονισμὸν ὅχι πέραν αὐτοῦ: δια-λέλυκα, ἀπ-ῆρηκα. Τὰ παρασύνθετα ῥήματα τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι τὸ ἐπίρρ. «εῦ» συνήθως δὲν λαμβάνουν ἀναδιπλασιασμόν, ὡς καὶ αὔξησιν* (βλ. ἀναύξητα), π.χ. εὐδοκίμῳ-εὐδοκίμουν, εὐδοκίμηκα κ.λπ. Ὅταν διὰ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ ἐπαναλαμβάνεται μόνον μέρος τῆς ῥίζης, ἡ προστιθέμενη συλλαβὴ ἔχει μόνον τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον αὐτῆς, πάντοτε δὲ

φωνῆεν εἴη: με-μάθηκα, πέ-πηγα, τε-τίμηκα· δι-δωμι, δι-δάσκω, γι-γνώσκω. Εἰς ὀλίγα ῥήματα ὁ ἀναδιπλασιασμός τοῦ ἐνεστώτος συνεχωνεύθη τελείως πρὸς τὸ στέλεχος, ὥστε νὰ σχηματίζονται πάντες οἱ χρόνοι μετ' αὐτοῦ, ὡς βιβάζω, βιβάσω > ἐβίβασα, τετραίνω > ἐτέτρανα. Ὀλίγα ῥήματα ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν εἰς τὸν ἄορ. β', ὁπότεν οὗτος ἡ ἔχη φωνῆεν εἴη ἐπαναλαμβάνεται δι' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ ῥίζα, ὡς (ἄγω) ἄγαγεῖν, (κράζω), ἐκέκραξα· εἰς τοὺς παλαιότερους ὅμως ποιητὰς ὁ ἀναδιπλασιασμός τῶν β' ἀορίστων εἶναι συχνότερος, ὡς (λαμβάνω) λελαβέσθαι, (λαγχάνω) ἐλέλαχον, (χαίρω) κεχαρόμην κ.λπ. Τὸ ῥῆμα (σέπομαι) > ἔπομαι μετέτρεφε τὸ εἰς τὴν ἀρχὴν σ εἰς δασεῖαν καὶ εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ εἰς τὸν μετ' ἀναδιπλασιασμόν ἄορ. β' ὡς (σεσπόμην) > ἐσπόμην· τοῦτο δὲ συνέβη καὶ εἰς τὸν ἀναδιπλασιασμόν τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ πρκμ. τοῦ ἐκ τῆς ῥίζης στα παραγομένου ῥήματος ἴστημι (ἀντί σίστημι), ἔστηκα (σέστηκα), ἐνῶ ἔστην.

Ὅσα ἐκ τῶν ῥημάτων τὰ ὁποῖα ἄρχονται ἀπὸ ἀφώνου καὶ ὕγρου ἡ ἑρρίνου ἔχουν βλ ἡ γλ, εὐρίσκονται καὶ ἄνευ ἀναδιπλασιασμοῦ, π.χ. βλαστάνω - βεβλάστηκα καὶ ἐβλάστηκα, βλάπτω - βέβλαμμαι καὶ ἔβλαμμαι, γλύφω - γέγλυμμαι καὶ ἔγλυμμαι. Εἰς τὰ ῥήματα ἀλίσκομαι - ἐάλωκα, (ἀντί FeFάλωκα) καὶ σπαινώτερον ἡλῶκα (ὑπερσ. ἡλῶκειν), ὁρῶ - ἐόρακα - ἐώρακειν (ἀντί FeFόρακα) ὑστερώτερον καὶ ἐώρακα προσετέθη ἡ δασεῖα εἰς τὸν πρκμ. κατὰ συνεχ-

δρομὴν ἐκ τοῦ ἐνεστώτος. Ὅσα ἐκ τῶν ῥημάτων ἄρχονται ἀπὸ ε συναιροῦν μετ' αὐτοῦ τὸ ε τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ εἰς -ει: ἐργάζομαι - (FeFέργασμαι) εἴργασμαι, ἐστὶω - (FeFεστίακα) εἰστίακα κ.λπ., ὡς καὶ ὁ β' ἀορίστος τοῦ ἀχρήστου ἔπω (FeFεπον) εἶπον. Κατὰ συνεχδρομὴν πρὸς τὰ ἀπὸ F καὶ ἐ ἀρχόμενα ἐ σχηματίσθη ἀνωμάλως μετὰ τοῦ εἰ ὁ πρκμ. τοῦ ἀχρήστου ἔθω-εἴωθα καὶ ὁ ὑπερσ. τοῦ ἴστημι-εἰστήκειν. Εἰς πολλὰς λέξεις ὁ ἀναδιπλασιασμός ἀπώλεσε τὴν ἀρχικὴν σημασίαν, ὥστε εἰς αὐτὰς οὗτος νὰ μὴ σημαίνει τι τὸ περιπλέον.

Ὁ ἀναδιπλασιασμός παραμένει εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις, διότι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς βαθμίδα τινὰ χρόνου (παρελθόν, παρόν, μέλλον), ἐνῶ ἡ αὔξησις εἶναι συνυφασμένη μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ παρελθόντος καὶ διὰ τοῦτο τηρεῖται μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν // «ἀττικὸς ἀναδιπλασιασμός», εἶναι ἡ ἐπανάληψις τῶν δύο ἀρκτικῶν γραμμάτων τοῦ θέματος τῶν ῥημάτων τῶν ἀρχομένων ἀπὸ α,ε,ο καὶ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος αὐτοῦ τοῦ θέματος, π.χ. ἀκούω > ἀκ-ἀκουα > ἀκήκο(υ)α ὁ μνυμι (θεμ. ὁμό) > ὁμ-ὁμοκα > ὁμώμοκα· ὁρύσσω > ὁρ-ὁρυκα > ὁρώρυχα· φέρω (θεμ. ἐνεκ-) > ἐν-ένοχα > ἐνήνοχα, (τὸ ἄγω ἐκτὸς τοῦ πρκμ. ἡχα ἔχει καὶ μτγν. ἀγήοχα· τὸ ἄγω καὶ τὸ φέρω ἔχουν ἄορ. μετ' ἀττ. ἀναδιπλασιασμοῦ καὶ αὔξησεως, π.χ. ἡγ-αγον, ἡν-εγκον· τὸ ἐγείρω, ἐγρ-ήγορα). Ὁ ἀναδιπλασιασμός ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρινῶν καὶ τῶν κατόπιν ῥωμαϊκῶν χρόνων ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ: (μεμορφωμένος) - μορφωμένος, γηρασμένος κ.λπ., σήμερον διατηρεῖται δὲ μόνον

εἰς τὴν γραπτὴν καὶ τὴν λογίαν χρήσιν, ὡς πεπολιτισμένος, ἐγγεγραμμένος κ.λπ. Ἐπειδὴ ὁ ἀναδιπλασιασμός ἦτο σύνθεσις τις λέξεως μεθ' ἑαυτῆς, ἡ βραδύτερον συντεθειμένη πρόθεσις ἐξεφέρετο πρὸ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ, ὅπως καὶ πρὸ τῆς αὔξησεως*, π.χ. παρ-α-βέβηκεν, κατ-α-τεθνεότος κ.λπ., τοῦτο αὐτὸ συνέβαινε κατ' ἀναλογίαν καὶ εἰς τὰ παρασύνθετα, τὰ ὁποῖα ἤρχιζον ἀπὸ προθέσεων, ὡς δια-κεκίνηκε, ἐπι-τετηδευμένος, ἀπο-δεδημηκότες, ἐνῶ τὰ μὴ ἔχοντα εἰς τὴν ἀρχὴν πρόθεσιν: πεπολιορκεκέναι, πεπροσωποποιεῖσθαι, πεπαρρησίασμαι κ.λπ. Σὺν τῷ χρόνῳ, ὅπως ἠξάνοντο πολλὰ σύνθετα καὶ παρασύνθετα ἔξωθι, οὕτω καὶ ἐδέχοντο ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. δεδυστύχηκα, κεκάθικα, δεδιώκηκα κ.λπ. Καὶ ἀντιθέτως, ὅπως τὰ ἀληθῆ σύνθετα ἐδιπλασιάζοντο ἔσωθι, οὕτω καὶ τινὰ παρασύνθετα, ἂν καὶ τὸ ἀσυνθετικὸν τούτων δὲν ἦτο πρόθεσις, ἐδιπλασιάζοντο ὡσαύτως ἔσωτερικῶς π.χ. ὀνοματο-πεποιημένος, ὁδο-πεποιήκει, ἱππο-τετρώφηκε (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ὀνοματοποιημένος, ὁδοποιήκει, ἱπποτρώφηκε κ.λπ.) // «ἐνεστωτικὸς ἀναδιπλασιασμός» εἶναι ἐπὶ τῶν φωνηεντολήκτων ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος ἐνεστώτος καὶ παρατακτοῦ μεθ' ἐνὸς κατόπιν αὐτοῦ, π.χ. (θ. δω-) -δίδωμι, (θ. θη-) -θίθημι > τίθημι, (θ. στη-) -σίστημι > ἴστημι, (θ. jη-) > jι-jημι > ἴ-ημι, ἐπὶ δὲ τῶν συμφωνολήκτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ ῥηματικ. θέματος, ἀφοῦ προστεθῇ εἰς αὐτὸ τὸ πρόσφυμα

-νυ-, π.χ. (θ. μειγ-) > μείγ-νυμι, (θ. ζευ-) > ζεύγ-νυμι. Ἐκ τῶν εἰς -μι σιγμολήκτων ῥημάτων ὁ χαρακτήρ σ ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ ἐπόμενον ν τοῦ προσφύματος νυ, ὅθεν ταῦτα λήγουν εἰς -ννυμι· (θ. σβες-) σβέσ-νυμι > σβέννυμι, (θ. κερασ-) κεράσ-νυμι > κερά-ννυμι· κατ' ἀναλογίαν ἐσχηματίσθη καὶ τὸ ρ. (θ. στρω-) στρώ-ννυμι, τὸ (ἀπ)όλλυμι < (ἀπ)όλνυμι (ὡς καὶ τὸ ὀφείλω < ὀφέλλω < ὀφέλνω) // (δημοτ.) ὁ ἀναδιπλασιασμός παρελείφθη εἰς τὴν δημοτ. ἔνεκα ἐξισώσεως τῆς ἔσωτερικῆς ἀναλογίας καὶ ἔνεκα σχηματισμοῦ ἐκ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἄορ., ὡς (εἶπω) > εἰπωμένος, (ἴδω) > ἰδωμένος, (πέσω) > πέσμενος, (δυστυχῆσω) > δυστυχησμένος, (κάμω) > καμωμένος, (καῶ) > καμένος· (μτγν.) (ἀπώλεσα) > ἀπωλεσμένος, (ἀποθάνω) > ἀποθαν-μένος > ἀποθαμμένος κ.λπ. // εἰς τὸν Ὅμηρον «ὁ ἀττικὸς ἀναδιπλασιασμός» εἶναι περισσότερον συνήθης ἢ εἰς τοὺς Ἀττικούς: ἀγείρω-ἀγήγερμαι, ἀλάομαι-ἀλάλημαι, ἐρεῖπω-ἐρέριπτο, ὁράω-ὄρωπα, ὄρνυμι-ὄρωρα, ὄζω-ὀδώδει, ἐρχομαι-εἰλήλουθα κ.λπ. Εἰς τινὰ ῥήματα ἔχοντα παλαιότερον εἰς τὴν ἀρχὴν F ἢ σ ἔμεινεν ὁ ἀναδιπλασιασμός μετὰ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ F ἢ σ ἀπλοῦν ε, π.χ. (Feλπ-) > ἔολπα, (Feργ-) > ἔοργα, (Fικ-) > ἔοικα· (σερ-, εἶρω, λατ. sero, σειρά) > ἐερμένος. Εἰς τὰ ἔσσυμαι καὶ ἔμμορα ἡ ἀπλή αὔξησις ἀναπληροῖ τὸν ἀναδιπλασιασμόν. Τὸ ῥυπώω ἔχει ἀνώμαλον παρακείμενον «ῥεστυπώμενα». Ἀναδιπλασιασμόν λαμβάνουν καὶ πολλοὶ ἀορίστοι δεύτεροι ἔχοντες ἡ μὴ τὴν αὔξησιν εἰς τὴν ἀρχὴν. Τούτων δὲ τὸν ἀναδιπλασιασμόν τὸν φυλάττουν εἰς πάντας τοὺς τύ-

πους, α) ἐκ ῥημάτων ἀρχομένων ἀπὸ συμφώνου 1) μετ' αὐξήσεως (ἐνίοτε παραλειπομένης) καὶ ἀναδιπλασιασμοῦ, π.χ. πλήσσω (πληγ-) > ἐπέπληγον, φράζω (φραδ-) > ἐπέφραδον, ἔπομαι (σεπ-) > ἐσπόμην, (Feπ-) > εἶπον, ἔειπον (= εFέFεπον, πολλαχού), 2) μετὰ μόνου ἀναδιπλασιασμοῦ, π.χ.

διδάσκω (δα-) > δέδασεν
κλύω (κλυ-) > κέκλυθι
λαμβάνω (λαβ-) > λελαβέσθαι
πειθω (πιθ-) > πεπιθεῖν
τεύχω (τυκ-) > τετυκεῖν
φείδομαι (φιδ-) > πεφιδέσθαι
χαίρω (χαρ-) > κεχάροντο κ.λπ.,
β) ἐκ ῥημάτων ἀρχομένων ἀπὸ φωνήεντος (ἀττικῶς), π.χ.

ἄγω (ἀγ-) > ἤγαγον
ἀραρίσκω (ἀρ-) > ἤραρον
ὄρνυμι (ὄρ-) > ὤρνον κ.λπ.,
γ) οἱ κατωτέρω δύο ἀόριστοι ἀναδιπλασιάζονται εἰς τὸ μέσον τοῦ ῥήματος: ἐνίπτω-ἐνίσσω (ἐνιπ-) > ἠνίπαπον - ἐνέ-νιπον· ἐρύκω - ἐρυνάκω (ἐρυκ-) > ἠρύ-κακον. Ἀναδιπλασιασμὸν ἔχουν ἐνίοτε καὶ μέλλοντες (ὡς εἰς τοὺς ἀττικοὺς ὁ τε-τελ. μέλλον).

κήδομαι (καδ-) > κεκαδησόμεθα
πειθω (πιθ-) > πεπιθήσω
φείδομαι (φιδ-) > πεφιδήσεται
χάζομαι (καδ-) > κεκαθήσει
χολόομαι (χολο-) > κεχολώσεται.

ἀναδιπλοῦμαι· (Γραμμ.) (ἐπὶ λέξεων ἢ συλλαβῶν) ἀναδιπλασιάζομαι*.

ἀναδίπλωσις, (-εως), ἡ· ἀναδιπλασιασμός* ὁ· // ἡ σύνθεσις δὲν ἐτελείτο μόνον διὰ λέξεως μετ' ἄλλης λέξεως, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἑαυτῆς, ἡ ὁποία καλεῖται ἀναδίπλωσις, ἄλλως παλλιλογία*, (πρβλ. τὰ βρεφι-

κὰ φωνήματα: μα-μά, μπᾶ-μπᾶς, τσα-τσά, για-γιά, τσι-τσι, ντα-ντά κ.λπ.), ἰδίως δὲ ἡ ἐπανάληψις μέρους λέξεως, ὁ διπλασιασμός αὐτοῦ, π.χ. γογ-γύλος, βάρ-βαρος, γάρ-γαρος, μέρ-μερος, τσι-τσιρίζω κ.λπ. Τοῦτο γίνεται ἔνεκα ψυχολογικῶν λόγων, διότι τὸ μὲν διὰ τῶν ἐπαναλαμβανομένων φθόγγων τῆς λέξεως δηλοῦνται μιμητικῶς οἱ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγμα-τος ἐπαναλαμβανόμενοι ἦχοι, π.χ. ὁ λ ο λ ύ ζ ω, β ο ρ β ο ρ υ γ μ ό ς, κ α κ α β ί ζ ω κ. λ. π., τὸ δὲ ἔνεκα ψυχικῆς ταραχῆς, ἵνα δώσωμεν ἐντονωτέραν σημασίαν εἰς ὠρισμένην ἔννοιαν, π.χ. «μὴ μὴ μὴ σου λέγω», «ἄρον, ἄρον», «αὐτότατος», «ἀκαρτέρει, ἀκαρτέρει», «ὄλο ὄλο», «γύρω γύρω», «μερικοὶ μερικοὶ» κ.λπ. Τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἀναδιπλώσεως, ἄλλως καλουμένης παλλιλογίας*, ἀνήκει εἰς τὸ σχῆμα τοῦ πλεονασμοῦ // (Ῥητορ.) σχῆμα (ἄλλως ἐπαναδίπλωσις*), κατὰ τὸ ὅποιον τὸ ἐπόμενον κῶλον ἢ ἡ ἐπόμενη πρότασις ἄρχεται ἀπὸ τῆς αὐτῆς λέξεως, εἰς τὴν ὁποίαν τελευτᾷ τὸ ἡγούμενον, π.χ. «οὐ γὰρ δήπου Κτησιφῶντα μὲν δύνανται διώκειν δι' ἐμέ· ἐμὲ δ' εἵπερ...», «ἀλλ' ἵππον, ἵππον οὐκ ἐτόλμησεν ὁ λαμπρὸς οὗτος ἀνὴρ πριάσθαι» (δημοτ.) «γὰρ πῆς μας, πῆς μας, σταυραῖτέ, τί κάνουν οἱ δικοὶ μας;», «ἐκεῖ καίγονται κόκκαλα, κόκκαλα ἀντρεωμένων». Ἀναδίπλωσις γίνεται καὶ εἰς ὁλόκληρον πρότασιν, π.χ. «Τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίος εἰμί, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε· μένος δ' αἰθωνι σιδή-ρω», (βλ. κλίμαξ, νεωτ. ἀναστροφή*).

ἀναδιφῶ (-άω)· (φέρεται καὶ ἀναδιφέω ἐπὶ ἐντύπων) (= ἀνερευνῶ, ἀναζητῶ), (οὐς.) ἀναδίφης, (-εως), ἡ.

ἀνάδοσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) «ἀνάδοσις τόνου» (= ἀναβιβασμός* τόνου).

ἀναζωπυρῶ (-έω)· (τινα ἢ τι)· (ζωπυρῶ (-έω)· (ἀόρ.) ἀνεζωπύρησα (ἐκ τοῦ ζώπυρον (ζωπυρέω), ἐνῶ τὰ ἐκ τοῦ πύρ: πυρῶ (-όω), ἐκπυρῶ (-όω), πυρωτός, πύρωσις)· (Μεσ.) ἀναζωπυροῦμαι (= ἀναγεννώμαι)· (μετχ.) πρ. ἀνεζωπυρήμενος, -η, -ον· (οὐς.) ἀναζωπύρησις, (-εως), ἡ, (ἐσφ. ἀναζωπύρωσις ἡ).

ἀνάθεμα, (-ατος), τό· τίθεται εἰς τὴν (δημοτ.) ἐπιφωνηματικῶς, π.χ. «ἀνάθεμά με, ἂν καταλαβαίνω τίποτε»· ἡ σύνταξις τῆς λέξεως «ἀνάθεμα» μετ' αἰτιατικῆς προήλθεν ἀπὸ τὴν σύνταξιν τοῦ «ἀνάθεματίζω τι».

ἄναιμος, -ος, -ο· (= ὁ ἄνευ αἵματος), ἄνεμος, (-ου), ὁ· (= ῥεῦμα ἄερος).

ἀναινομαι· (= ἀρνοῦμαι· ἀπορρίπτω τι περιφρονητικῶς)· (πρτ.) ἠναινόμην, (ἐπικ.) ἀναινόμην, (μετγν.) ἀνηνόμην, (μέλλ.) ἀναινοῦμαι, (ἀόρ.) ἠνηνάμην, (ὑποτ.) ἀνήνηται, (ἀπαρ.) ἀήνασθαι· —ἀναινομαί τι ἢ τινα (= περιφρονῶ, ἀρνοῦμαι)· μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= ἀποφεύγω νά...), «οὐκ ἀναινομαι θανεῖν» (Αἰσχύλος), μετὰ κατηγορημ. μετοχῆς (= ἐντρέπομαι νά... στενοχωροῦμαι, δυσανασχετῶ) π.χ. «ἀναινομαι τὸ γῆρας εἰσορῶν νοῦν οὐκ ἔχον» (Εὐριπίδης).

ἀναίσθητῶ, (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀναίσθητος, δὲν αἰσθάνομαι)· (πρτ.) ἠναισθήτουν· — ἀναισθησία, ἀναίσθητος, ἀναι-

σθητῆσις.

ἀναισιμῶ (-όω)· (τι ἢ τινα)· (= ἀναλί-σκω, δαπανῶ) (ἀνα+αἰσιμός<αἰσιμος)· (πρτ.) ἀναισίμουν, (ἀόρ.) ἀναισίμωσα, (πρkm.) ἀνησίμωκα, (παθ. ἀόρ.) ἀναισιμώθην, (πρkm.) ἀναισίμωμαι· —ἀναισίμωμα (-ατος), τό (= δαπάνη).

ἀναισχυντῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀναίσχυντος, ἀδιάντροπος, φέρομαι ἀναιδῶς, (μτβ.) μεταχειρίζομαι μετ' ἀναιδεύς, (παθ.) μετὰ μεταχειρίζεται τις ἀναιδῶς)· (φρ.) «ὁ ἀναισχυντῶν πρὸς τὸν ἀναισχυντούμενον»· (πρτ.) ἠναισχύντουν, (μέλλ.) ἀναισχυντήσω, (ἀόρ.) ἠναισχύντησα, (ὑποτ.) ἀναισχυντήσω· —ἀναισχυντος, ἀναισχυντία καὶ ἀναισχυντηλία, ἀναισχύντημα, ἀναισχῆς, ἀναισχυντογράφος.

ἀνακάμπτω· (Λογ.) (ἐπὶ τῶν ὄρων προτάσεων) ἀντιστρέφω.

ἀνάκλασις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) εἰς τὸν Ἀριστοτέλη ὁμωνυμία* ἢ μεταφορά*, εἰς ἄλλους ἀντανάκλασις* καὶ ἀντεπίδοσις*), ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως ἐπὶ διαφόρου σημασίας, ἐνίοτε ἀντιθέτου, π.χ. «τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γίγνεσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης ἐλάμβανον» // (δημοτ.) «ἡ τι μὴ τι μὴ δὲν ἔχει» κ.λπ. // (Μετρ.) ἡ ἐπὶ μείζις τροχαϊκῶν διποδιῶν μετὰ ἰωνικῶν ποδῶν.

ἀνάκλαστος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ κλιτός (ἐπὶ ὀνομάτων).

ἀνάκλημα, (-ατος), τό· (= ἀνάκλησις)· ἀνάκλημα, (-ατος), τό (= ἀνωφέρεια).

ἀνακοίνωσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ῥήτωρ καθιστᾷ τοὺς ἀχροατὰς τρόπον τινα κριτὰς τῶν ὅσων λέγει καὶ παρὰ τῶν ὁποίων ἐξ ἰδίας πρω-

τοβουλίας λαμβάνει τὴν συγκατάθεσιν ἐκ τῶν προτέρων.

ἀνακλόουθος, -ος, -ον. (Συντακτ.) «σχῆμα ἀνακλόουθον» ἢ «ἀνακολουθία» (πρβλ. ἀκολουθία)· εἶναι σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ εἰς τὸ τέλος μεταβαλλομένη σύνταξις εἶναι ἀσυνάρτητος καὶ ἀνακλόουθος (ἦτοι ἀσύμφωνος) πρὸς τὴν ἀρχήν· (ἀρχ.) τοῦτο ἐπιτελεῖται α) ὅταν γίνεται ἡ σύνταξις ὅχι κατὰ τὴν γραμματικὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν περιεχομένην ἔννοιαν, π.χ. «ἀποβλέψας πρὸς τὸν στόλον ἔδοξε μοι πάγκαλος εἶναι» (Πλάτων), (ἦτοι ἀποβλέψας ἡγήσασθαι...) ὀνομαστική, β) ὅταν παρεντίθεται ἄλλη πρότασις δευτερεύουσα, π.χ. «ὥσπερ οἱ ἀθληταί, οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττους, τοῦτο αὐτοὺς εὐφραίνει» (Ξενοφών), γ) ὅταν τὸ ὅτι καὶ τὸ ὡς συνάπτονται μετ' ἀπαρεμφάτου, π.χ. «προσδιαμεμαρτύρηκεν ὡς υἱὸν εἶναι γνήσιον Εὐκλήμονος τοῦτον», δ) ὅταν γίνεται μετὰ βασις εἰς παρεμφατικὴν ἔγκλισιν ἐκ μετοχῆς ἢ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «παρήλθομεν οὐκ ἀντεροῦντες, ἀλλ' ὅπως μὴ περὶ μεγάλων πραγμάτων χεῖρον βουλευσῶμε» (Θουκυδίδης), καὶ ε) ἄρχεται μὲν ἐνίοτε ὁ λόγος δι' ὀνομαστικῆς οὐσιαστικῶν μετὰ μετοχῆς, μεταβάλλεται δέ, ὥστε ἀντὶ τῆς εἰς μετέωρον κατάστασιν ὀνομαστικῆς, νὰ ἀρμόζῃ γενικὴ ἀπόλυτος· ὥστε τοῦτο ὀφείλεται εἰς σύμφυρσιν*, π.χ. «ἀλλῆς γενομένη πᾶσα ἡ Ἑλλάς χεῖρ μεγάλην συνάγεται» (Ἡρόδοτος). // (δημοτ.) α) ὅταν ὁ λόγος ἀρχίζῃ μὲ ὀνομαστικὴν συνεχίζεται δὲ κατὰ πлагіαν πτώσιν, ὡς καὶ τάνάπαλιν, π.χ. «ὁ Δίακος σὰν τ' ἀγροίχησε πολὺ τοῦ κακοφάνη»,

(ἦτοι τοῦ Διάκου), «θὰ τοῦ βάλλω τρεῖς βίγλες, τρεῖς βιγλάτορες (αἰτιατ.) κι οἱ τρεῖς ἀντρεῖωμένοι», (ἦτοι ἀντὶ αἰτ. τοὺς ἀντρεῖωμένους)· β) ὅταν ὁ λόγος ἀρχίζῃ μετ' ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ καὶ καταλήγῃ εἰς πρότασιν διὰ τοῦ «καὶ» κατὰ παράταξιν, π.χ. «κάστρο θεμελιωμένο... μὲ πόρτες ἀτσαλένιες κι ἀργυρὰ κλειδιὰ καὶ τοῦ γιालοῦ ἡ πόρτα στράφτει μάλαμα» (ἦτοι καὶ μὲ πόρτα πρὸς τὸν γιालό, πού στράφτει μάλαμα).

ἀνακολπάζω (τι). (= ἀνασηκώνω τὸ ἔνδυμά μου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ κόλπον, ἀναζώνυμαι (κν.) ἀνασκουμπώνομαι)· (πρτ.) ἀνεκόλπαζον, (μέλλ.) ἀνακολπάσω, (ἀόρ.) ἀνεκόλπασα, (ὑποτ.) ἀνακολπάσω· —ἀνακολπόω, ἀνακόλπωσις (τῶν ἰστίων).

ἀνακρεόντειος, -ος, -ον. (Μετρ.) «ἀνακρεόντεια μέτρα»· συλλογὴ ἀρχαίων ποιημάτων κατ' ἀπομίμησιν τῶν γησιῶν ποιημάτων τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ ψευδῶς εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενα. Τὰ πλέον συνήθη ταῦτα μέτρα, ἅτινα μετεχειρίσθη ὁ Ἀνακρέων εἰς τὰς ποιήσεις του, εἶναι ὁ ἱαμβικὸς καταληκτικὸς διμέτρος (υ-υ/-υ-) καὶ ὁ ἰωνικὸς μετ' ἀνακλάσεως καταληκτικὸς (υ-υ/-υ-).

ἀνακριτικός, -ή, -όν. (Γραμμ.) «ἀνακριτικὰ ῥήματα», ταῦτα εἶναι: ἐρωτῶ, διερωτῶ, ἐξετάζω, ἀνακρίνω κ.λπ. **ἀνακροστιχίς, (-ίδος), ἡ.** (Μετρ.) στιχουργικὸν παίγνιον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκ τῶν πρώτων καὶ τελευταίων γραμμάτων ἐκάστου στίχου σχηματίζεται λέξις ἢ φράσις, (πρβλ. ἀκροστιχίς* παραστιχίς*).

ἀνάκρουσις, (-εως), ἡ. (Μετρ.) τμήμα

ἄτονον ἐκ μιᾶς ἢ δύο συλλαβῶν συνήθως εἰς τὴν ἀρχὴν στίχου ὡς εἰσαγωγὴ ῥυθμικῆς περιόδου, π.χ. «*ἰ-ήιε Δάλλιε Παιάν*» (Σοφοκλῆς). // (ῥήμα) ἀνακρούω (= ἀνακόπτω, σταματῶ), (φρ.) «ἀνακρούομαι πρύναν» (= ὀπισθοδρομῶ διὰ τῆς πρύμνης, φεύγω).

ἀνακύκλησις, (-εως), ἡ. (= στροφὴ, ἐπιστροφή)· ἀνακυκλῶ (-έω), (ἐσφαλ. ἀνακύκλωσις).

ἀνακυκλῶ (-έω) (τι). (= περιστρέφω)· (ἀόρ.) ἀνεκύκλησα, (ὑποτ.) ἀνακυκλήσω· (Μεσ.) ἀνακυκλούμαι (= τριγυρίζω), ἄλλο ἀνακυκλῶ (-όω) (= κυκλῶ ἢ κυκλῶ ἐκ νέου).

ἀνακωχή, (-ῆς), ἡ. (ὀρθοτ. ἀνοκωχή), ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ἀνοχή κατ' ἀναδιπλασιασμόν (= ἀνάπαυλα, στάσις), οὕτω διοκωχή, συνοκωχή, κατοκωχή (μετρ. διακωχή, κατακωχή).

ἀνάλεκτος, -ος, -ον. (= ἐξαίρετος, ἐκλεκτός)· «Τὰ ἀνάλεκτα»: διαφόρου περιεχομένου διατριβαὶ ἢ ἄρθρα ὁμοῦ ἐκδιδόμενα, π.χ. «νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα» // «τὰ ἀνάλεκτα» (= λείψανα ἐδεσμάτων ὑπὸ τὴν τράπεζαν).

ἀναληθής, -ής, (-οῦς), ἀνάληθες, (-ους). (ἐπὶ ὕφους) ἐπιτηδευμένος, ἐπίπλαστος.

ἀνάληψις, (-εως), ἡ. (Γραμμ.) ἐπανάληψις*.

ἀναλίσκω καὶ ἀναλῶ (-όω) (τι). (= ἐξοδεύω, δαπανῶ· φονεύω)· (Παθ.) (ἀναλίσκομαι ὑπὸ τινος)· (πρτ.) ἀνήλισκον, ἀνήλουν, (μέλλ.) ἀναλώσω, (ἀόρ.) ἀνήλωσα, [συνανήλωσα, ὑπανήλωσα, προανήλωσα, ἐπανήλωσα· ἐνῶ καταναλίσκω, (ἀόρ.) κατηνάλωσα, κατηναλώθην, (μετχ. πρkm.

μέσ.) κατηναλωμένος, -η, -ον], (πρkm.) ἀνήλωκα, (ὑπερσ.) ἀνηλώκειν· (ὑπ.) ἐἀναλίσκω, ἀναλῶ, ἀ ἀναλώσω, πρ ἀνηλώκω ἢ ἀνηλωκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀναλίσκοιμι, ἀνάλοιμι, ἢ ἀναλοῖην, μ ἀναλώσοιμι, ἀ ἀναλώσαιμι, πρ ἀνηλώκοιμι ἢ ἀνηλωκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀνάλισκε, ἀνάλου, ἀ ἀνάλωσον, πρ ἀνηλωκῶς ἔσθι· (ἀπ.) ἐ ἀναλίσκειν, ἀναλοῦν, μ ἀναλώσειν ἀ ἀναλώσαι, πρ ἀνηλωκένα· (μετχ.) ἐ ἀναλίσκων, -ουσα, -ον, ἀναλῶν -οῦσα, -οῦν, μ ἀναλώσων, -σουσα, -ον, ἀ ἀναλώσας, -σασα, -σαν, πρ ἀνηλωκῶς, -κυῖα, -κός —ἀνάλωσις, ἀναλωτής, ἀνάλωμα, ἀναλωτέος, παρανάλωμα· (φρ.) «ἀνηλόμενον Ἀττικῶς ἀναλωμένον Ἑλληνικῶς» (Μοῖρις).

ἀναλογεῖον, (-ου), τό. (μετρ. ἀναλόγιον τό).

ἀναλογία, (-ίας), ἡ. ἢ «ἀναλογικὴ ἐξίσωσις» (πρβλ. μεταπλάσμος)· // (Γλωσσ.) «νόμος ἀναλογίας», κατὰ τὸν ὅποιον ἕκαστος γλωσσικὸς τύπος ἔχει τὰς ἀφομοιώσεως πρὸς ὁμοίους· ἢ συγγενεῖς τύπους τῆς ἰδίας γλωσσικῆς περιοχῆς, π.χ. λέων, (-οντος), ὁ (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς μετοχάς): φέρων, (-οντος), ὁ τὸν Σωκράτη (κατὰ τὴν γ' καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν α' κλίσιν τὸν Σωκράτην), μεγαλύτερος, καλότερος κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ παχύτερος, βαθύτερος· ἢ ἄλλως, τῆς ἄλλω καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἥρωος, (-ως), ὁ τῆς ἄλλως. Αἱ δι' ἀναλογίαν φωνητικὰ μεταβολαὶ εἶναι πολλαὶ καὶ πολυεῖδεις: ἀλλ' ἄσσω διὰ τῆς ἐπιθράσεως τοῦ κρᾶζω μετετρέπη εἰς ἀλλ' ἄζω· τὸ μ η (x) -έτι κατ' ἀναλογίαν τοῦ οὐκ-έτι κ.λπ., τὸ πᾶν, ἂν καὶ ἔχῃ τὸ α βραχύ, πε-

ρισπᾶται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀρσενικὸν πᾶς. Ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἡ ἀναλογία δὲν συμβαίνει πάντοτε εἰς πάσας τὰς πτώσεις, π.χ. βοῦς, (βοός), ὃ καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πλοῦς, (πλοῦ), ὃ τοῦ βοῦ, δὲν ἐλέχθη ὅμως καὶ τῷ βῶ, οἱ βοῖ, ἀλλὰ τῷ βοῖ, οἱ βόες. (Ἐκ τῶν ἀρχαίων ὁ μὲν Κράτης ὁ Μαλλώτης ἀκολουθῶν τὰ διδάγματα τοῦ Χρυσίππου ἐδέχετο ὅτι ἡ γλῶσσα χωρεῖ «κατ' ἀνῶμαλίαν», διότι ἡ ἀναλογία διασπᾶται ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας, τῆς ἐπεμβάσεως τῆς ἀνθρωπίνης αὐθαιρεσίας, ἡ ὁποία καὶ αὕτη εἶναι ἀνωμαλία (ὡς εἶναι ὁ σχηματισμὸς θηλυκῶν δι' ἀρσενικῶν καταλήξεων καὶ ἀντιστρόφως πληθυντικῶν δηλωτικῶν ἐνότητος, μέσων ῥημάτων δηλωτικῶν ἐνεργείας κ.ο.κ., ὃ δὲ Ἀρίσταρχος «κατ' ἀναλογίαν», ἐπειδὴ ἔχει αὕτη σταθεροὺς κανόνας, ἥτοι ἀναλογίαν γραμματικῶν φαινομένων πρὸς ἄλληλα). // (Λογ.) ἡ συναγωγὴ συμπεράσματος εἰς τὴν διάνοησιν ἐκ τοῦ κατὰ μέρος πρὸς τὰ κατὰ μέρος καὶ τὸ καθόλου, ἥτοι ὁρμώμενοι ἀπὸ τῶν φαινομένων καὶ τῶν γεγονότων συμπεραίνομεν καθ' ἕκαστον ἢ περὶ ἄλλων ἐπὶ μέρους ὁμοίων ἢ περὶ πάντων τῶν ὁμοίων (πρβλ. ἐπαγωγὴ)· «κατ' ἀναλογίαν συλλογισμός», «ἡ ἐξ ἀναλογίας ἀπόδειξις».

ἀναλογικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ἀναλογικοί, ἀναλογιστικοί οἱ*. // ὁ ὑπάρχων ἢ ὁ γινόμενος κατ' ἀναλογίαν*. // «ἀναλογικὰ μεταβολὰς» αἱ εἰς τὴν γραφὴν καὶ τὴν φράσιν μεταβολαὶ κατ' ἀναλογίαν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς «τὰς φωνητικὰς* μεταβολὰς δι' ἀναλογίας». // «ἀναλογικὴ ἐ-

πέκτασις»· ἡ ἐπέκτασις κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα παρὰ τὸ ἔτυμον αὐτῶν, π.χ. (δημοτ.) κατὰ τὸ παχύτερος, καλύτερος, μεγαλύτερος· ἐπέκτασις τῆς καταλήξεως -ες τῶν τριτοκλίτων «αἱ γυναῖκες» καὶ εἰς τὰ πρωτόκλιτα, οἱ γιορτές, οἱ τέχνες, οἱ χώρες ἀντὶ αἱ τέχναι, αἱ χώραι κ.λπ.· οἱ ἀρχαῖοι ἰωνικοὶ τύποι -ᾶδες, -οῦδες διεδόθησαν εἰς τὰ μτγν καὶ μεσαιωνικὰ παπᾶδες οἱ, ἄλεπουδες, παππουδες· μαῖμουδες κ.λπ. // «ἀναλογικὴ δάσυνσις», «ἐφ' ἔτος» ἀντὶ «ἐπ' ἔτος» καὶ κατὰ συνεκφοράν «ἐφέτος», ἀντὶ «ἐπέτος». Τὸ δασύ «φ» ἀναλογικῶς κατὰ τὰ «ῥφ' ἡ μέραν» καὶ «καθ' ὦραν» (εὐρέθη καὶ «καθ' ἔτος» (φρ.) «ἐφ' ἔτειον π[έπλον]» (Συλλογὴ Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν) (κατ' ἄλλους τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸ «ἔτος» ἔδασυνετο) // «ἀναλογικὸν λεξικόν»· τὸ λεξικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφονται αἱ λέξεις ὅχι κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, ἀλλὰ κατὰ τὰς πρὸς ἀλλήλας σχέσεις· ὁμοιότητος, ἐξαρτήσεως ἢ ἀντιθέσεως. // «ἀναλογικὰ ἀριθμητικά» (βλ. ἀριθμητικός). // (Γραμμ.) «οἱ ἀναλογικοὶ» ἢ «ἀναλογιστικοὶ» οἱ γραμματικοί, οἱ ὅπαδοι τῆς ἀναλογίας καὶ εἰς τὴν γραφὴν καὶ εἰς τὴν φράσιν, ἥτοι οἱ παραδεχόμενοι τὴν ἀναλογίαν ὡς αἰτίαν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. (φρ.) «ἀναλογιστικοὶ γραμματικοί» (Σέξτος Ἐμπειρικός).

ἀναλογιστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀναλογιστικοὶ γραμματικοὶ» (βλ. ἀναλογικός).

ἀνάλογος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἐξ ἀναλόγου ὑπονοεῖν», τὸ ζευγμα*. //

«ἐξ ἀναλόγου» ἢ «ἀπὸ κοινοῦ»· σχῆμα βραχυλογίας* κατὰ τὸ ὅποιον παραλείπεται ὅρος προτάσεως, ὅστις εὐκόλως ἐννοεῖται τίθεμενος ἐνίοτε κατὰ διάφορον τύπον, π.χ. «πῆρα τὴν πλάκα πεθερὰ τῇ μαύρῃ γῆς γυναικα», (ἐννοεῖται πῆρα)· «ἐκεῖνον νὰ τρώῃ ἡ ξενιτεῖς κι ἐμὲ τὰ μαῦρα ῥάσα» (ἐννοεῖται νὰ τρώνε), ἢ μεταβλημένη μόνον κατὰ τὸν γραμματικὸν τύπον, π.χ. «Σὲ ἀγαπῶ πάρα πολὺ, σὺ ὅμως ἐμένα διόλου» (ἐννοεῖται δὲ μ' ἀγαπᾶς).

ἀνάλυσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ διαίρεσις τοῦ λόγου εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, (ἥτοι περιόδους, κῶλα, προτάσεις), ἢ ἡ εἰς λόγον (προφορικόν ἢ γραπτόν, ποίημα ἢ δράμα) διάκρισις τῶν στοιχείων, διὰ τῶν ὁποίων συγκροτεῖται τοῦτο: «ἡ ἀνάλυσις λόγου, ποιήματος, δράματος» // (Λογ.) ὁ εἰς ἀπλᾶς ἐννοίας χωρισμός, ἥτοι ἀναγωγὴ ἐνὸς ὅλου εἰς τὰ ἀπλᾶ αὐτοῦ στοιχεῖα // λογικὴ ἀνάλυσις (εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λογικὴν σύνθεσιν) (= ἡ ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους πρὸς τὸ ὅλον ὁδός), εἶναι φαινόμενον τῆς ψυχικῆς καταλήψεως καὶ τῆς προσοχῆς. «Ἡ λογικὴ ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις» εἶναι ἀντίθετος «τῆς πραγματικῆς», διότι ἡ «πραγματικὴ ἀνάλυσις» ἀπὸ τοῦ ὅλου χωρεῖ εἰς τὰ μέρη καὶ ἡ «πραγματικὴ σύνθεσις» ἄρχεται ἀπὸ τῶν μερῶν εἰς τὸ ὅλον· ἡ «λογικὴ ἀνάλυσις» ἀνέρχεται ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον εἰς τὸ ὅλον καὶ «ἡ λογικὴ σύνθεσις» ἀπὸ τοῦ ὅλου κατέρχεται εἰς τὰ καθ' ἕκαστον.

ἀναλυτικός, -ή, -όν· (Λογ.) «ἀναλυ-

τικὴ μέθοδος», ἡ ἐπαγωγὴ*. // «ἀναλυτικὰ τὰ»: αἱ περὶ λογικῆς πραγματείας τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὰς ὁποίας ἀναλύονται τὰ διανοήματα εἰς τοὺς ἀπλουστάτους τύπους αὐτῶν.

ἀναλφάβητος, -ος, (-η), -ο(ν)· ὁ ἐντελῶς ἀγράμματος, ὁ οὐδὲ τὸ ἀλφάβητον γνωρίζων.

ἀναμάσημα, (-ατος), τό· (μτφ.) ταυτολογία, τῶν αὐτῶν φλύαρος ἐπανάληψις // ἄοριστος ἢ πλημμελής ἐπανάληψις λόγων ἢ ἰδεῶν ἀλλοτριῶν.

ἀνάματος, -ος, -ον· (= ἀνυδρος)· ἀνάματος, -ος, -ον (ἄμμα) (= ἀνευ κόμβων).

ἀναμνηστικός, -ή, -όν· (= ὁ ἰκανὸς εἰς τὸ νὰ ἀναμνήσκειται, ἐνθυμεῖται· ὁ προκαλῶν ἀνάμνησιν «ἀναμνηστικὰ γραμματόσημα») // (Γραμμ.) ἀναμνηστικὰ ἢ λεκτικὰ ῥήματα: συλλογίζομαι, (ἐν)-θυμούμαι, σκέπτομαι, ἀναμνήσκομαι, λέγω κ.λπ.

ἀναμφήριστος, -ος, -ον· (= ἀδιαφιλονίκητος) (ἄλλως ἐπαμφήριστος).

ἀνανάγνωστος, -ος, -ον· ὁ μὴ πῶ ἀναγνωσθεὶς // ὁ μὴ ἀναγιγνωσκόμενος ἐνεκα κακογραφίας, φθορᾶς ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας.

ἀνανεοῦμαι (-όμαι)· (ἀμτβ.) (= ἀναζωογονοῦμαι, ἀναζῶ), ἀνανεῶ τι ἢ τινα (= ἀνανεώνω, καθιστῶ νέον, ἀναζωπυρῶ)· (πρτ.) ἀνανεοῦμην, (μέλλ.) ἀνανεώσομαι, (ἀόρ.) ἀνανεωσάμην, (πρκμ.) ἀνανεέωμαι, (ὑποτ.) ἀνανεώσωμαι, (μετχ.) ἀνανεωμένος, -η, -ον· —ἀνανέωσις, ἀνανέωμα, ἀνανεωτικός.

ἀνανταπόδοτος, -ος, -ον· (Συντ.) «σχῆμα ἀνανταπόδοτον ἢ ἀναπόδοτον», σχῆμα λόγου, ἥτοι ὑποθετι-

κῆ πρότασις, τῆς ὁποίας συνήθως ἔλλειπει ἡ ἀπόδοσις, ἡ ὁποία ἐπρεπε λογικῶς νὰ ἀκολουθήσῃ, π.χ. «ἄν δέχεσθαι (ἐλλείπει τὸ ἔχει καλῶς), ἄν ὅχι νὰ εἰδοποιήσω».

ἄναξ, (-ακτος), ὁ· θηλ. ἄνασσα, (-ης), ἡ (= ἄρχων)· (κλιτ.) ὦ ἄνα* (ποιητ. ὦ ἄναξ)· ἡ α' σημασία ἦτο «σωτήρ»· τοὺς θεοὺς ἐκάλουν ἄνακτας (= σωτήρας) καὶ οἱ Τρῶες ἐκάλουν ἄνακτα τὸν υἱὸν τοῦ Ἑκτορος, «Ἀστυάνακτα».

ἀνάπαιστος, -ος, -ον· (ἄλλως «ἀντιδάκτυλος» (= ἀνεστραμμένος δάκτυλος υυ-) // (Μετρ.)· (εἰς τὴν ἀρχαίαν ποίησιν) πούς συνιστάμενος ἐκ δύο βραχειῶν συλλαβῶν καὶ μιᾶς μακρᾶς (υυ-)· εἰς τὴν νεωτέραν μετρικὴν πούς ἐκ δύο ἀτόνων καὶ μιᾶς τονιζομένης (υυ-), ὡς «στῶν Ψαρῶν / τὴν ὁλό / μαυρὴ ρά / χη» // «ἀνάπαιστα τά» (= ἀναπαιστικοὶ στίχοι· τὰ πολλάκις ἄσμενα σατυρικά ποιήματα), ἡ εἰς τὴν ἀρχαίαν κωμωδίαν ἐξ ἀναπαιστικῶν στίχων συγκροτούμενη ὑπὸ τὸ ὄνομα «παράβασις*» // «ἀναπαιστικὸν μέτρον»· τοῦτο συνίσταται ἐξ ἀναπαίστων· ὁ ἀνάπαιστος εἶναι ἀνιόντος ῥυθμοῦ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐλαφρότερος καὶ γοργότερος τοῦ ἀντιθέτου αὐτοῦ δακτύλου καὶ ἀρμόζει εἰς κίνησιν σφοδροτάτην. Τὸ ἀναπαιστικὸν μέτρον χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν λυρικῶν καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν δραματικῶν· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει τραγωδία ἄνευ ἀναπαίστων. Οἱ καθαροὶ ἀνάπαιστοι φυλάττονται ὑπὸ τῶν λυρικῶν, ἀντιθέτως δὲ συναίρουσιν συχνὰ ὑπὸ τῶν τραγικῶν εἰς αὐτοὺς αἱ δύο βραχεῖαι συλλαβαὶ καὶ ἀναλύεται εἰς δύο βραχείας ἢ εἰς τὴν ἄρσιν

μακρά. Τούτου ἕνεκα ὁ ἀνάπαιστος λαμβάνει τὸ σχῆμα τοῦ δακτύλου, ἀλλ' ἔχει πάντοτε ῥυθμὸν διάφορον. Τὸ ἀναπαιστικὸν μέτρον βαίνει συνήθως κατὰ διποδίαν ἀπὸ μονομέτρου μέχρι τετραμέτρου·

α) τὸ δίμετρον εἶναι κατὰ ληκτικόν· (υυ-, υυ-, υυ-, υυ-, υ), ἥτοι «ξυνετὰς φρένας ἅς καθοράτε» ('Αριστοφάνης)·

(ὁ στίχος οὗτος χρησιμοποιεῖται εἰς τὰ ἐμβατήρια, καλούμενος προσέτι καὶ «παροιμαικός»·

ἀκατάληκτον·

(υυ-, υυ-, υυ-, υυ-), ἥτοι

«μεγάλους μὲν ἰδοῦσα νέους θανάτους» ὑπερκατάληκτον·

(υυ-, υυ-, υυ-, υυ-, ~), ἥτοι

«θανάτῳ πελάσεις ἄρα βάμβακα φύλα»·

β) τὸ τετράμετρον εἶναι κατὰ ληκτικὸν εἰς συλλαβήν·

(υυ-, υυ-/υυ-, υυ-/υυ-, υυ-/υυ-, ~), ὡς

«εἰ μὲν τις ἀνὴρ τῶν ἀρχαίων // κωμωδοδιδάσκαλος ἡμᾶς» ('Αριστοφάνης)·

(οὗτος ὀνομάζεται 'Αριστοφάνειος, διότι συνήθως χρησιμοποιεῖται ὑπ' αὐτοῦ, ἔχει δὲ οὗτος τὴν τομὴν μετὰ τὴν δευτέραν διποδίαν). Ὁ στίχος οὗτος εἶναι ὁ ἐπισημώτατος πάντων τῶν ἀναπαίστων·

ὑπερκατάληκτον·

(υυ-, υυ- / υυ-, υυ- / υυ-, υυ-, υυ- / υυ-, υυ- / ~), ἥτοι

«ἔτι γὰρ θεόθεν καταπνεῖει Πυθῶ μολπᾶν ὀλκᾶ ξύμψυτος αἰών» (Αἰσχύλος).

Τὸ ἀναπαιστικὸν τετράμετρον καλεῖται «λάκωνικός», διότι συνήθως τὸ μετεχειρίζοντο οἱ Δωριεῖς εἰς τὰ πολεμικὰ ἄσματα καὶ ἐμβατήρια. Καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ποίησιν προχωρεῖ τὸ ἀναπαιστικὸν μέ-

τρον ἀπὸ μονομέτρου μέχρι τετραμέτρου. Δόκιμοι στίχοι καὶ συνηθέστατοι εἶναι οἱ δίμετροι, ἐνῶ εἶναι σπάνιοι καὶ ἀδόκιμοι οἱ τρίμετροι καὶ οἱ τετράμετροι. Ὁ ἀναπαιστικὸς στίχος ἐνίοτε δύναται νὰ ἔχη ἵαμβον τὸν πρῶτον ἢ τὸν τελευταῖον πόδα· (υ-, υυ- / υυ-, υυ- / υ), ὡς «ἐντὸς / παχνυλό / ου κι' ἀνθοῦν / τος λειμῶ / νος συνέ / ζησαν δύ / ο τρυγὸ / νες ποτέ».

ἀναπαιστοπυρρίχιος, (-ίου), ὁ· (Μετρ.) ὁ ἀνάπαιστος καὶ πυρρίχιος πούς (υυ-υυ). **ἀναπαιστοσπόνδειος**, (-ου), ὁ· (Μετρ.) ὁ ἀνάπαιστος καὶ σπονδεῖος (υυ- - -).

ἀναπάλλω τι· (ποιητ. ἀμπάλλω) (= πάλω τῇδε κάκεισε), (ἀόρ.) ἀνέπηλα, ἀνεπάλην, (ἐπικ. μετχ. ἀορ.) ἀμπεπαλὼν (Μέσ.) ἀναπάλλομαι (= ἀνατινάσσομαι, σείομαι πρὸς τὰ ἄνω)· (φρ.) ἀμπεπαλὼν προῖει δολιχόσκιον ἔγχος» ('Ιλιάς)· (νεώτ.) «ἀναπάλλων σεισμός» (= ὁ ἔχων κίνησιν πρὸς τὰ ἄνω)· «ἀνεπάλλετο ἐκ τῆς συγκινήσεως» (= συνεκλονίζετο ἐκ τῆς συγκινήσεως).

ἀναπληρῶ (-όω) (τι)· (Γραμμ.) «ἀναπληροῦμενα ἢ ἐλλειπτικά» (βλ. ἐλλειπτικά).

ἀναπληρωματικός, -ή, -όν· (ἄλλως ἀναπληρωτικός) // (Γραμμ.) «ἀναπληρωματικὰ μόρια»· τὰ συμπληροῦντα τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων, μετὰ τῶν ὁποίων ἐκφέρονται, π.χ. δῆ, νῦ κ.λπ. (βλ. μόρια) // «ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις», ἄλλως κατὰ τοὺς νεωτέρους γραμματικούς ἀντέκτασις* ἢ εἶναι τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον βραχὺ φωνῆν ἐκτείνεται ἕνεκα ἀπωλείας ἡμιφώνου (ἐρρίνου, ὕγρου ἢ συριστικοῦ) πάντοτε δὲ

διαρκoὺς καὶ ἡχηροῦ φθόγγου, ὅστις ἀνήκει εἴτε εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἐκτεινομένην συλλαβὴν εἴτε εἰς τὴν ἀμέσως ἀκόλουθον, π.χ. μέλαν-ς> μέλας, ὀδόντ-ς> ὀδούς, ἐν-ς> εἷς, πάντ-ς> πᾶνσα> πᾶσα κ.λπ.

ἀναπλοποίητος, -ος, -ον· ὁ μὴ δεχόμενος ἀπλοποίησιν.

ἀναπόδοτος, -ος, -ον· ἀναπόδοτον τό, ἄλλως ἀνανταπόδοτον τό.

ἀνάπτυξις, (-εως), ἡ· ἡ (ἐπένθεσις*)· (Γλωσσ.) «ἀνάπτυξις φθόγγων τελείων ἢ συνοδιτῶν». Ἀνάπτυξις φθόγγων ἄλλοτε μὲν τελείων, ἄλλοτε δὲ συνοδιτῶν συμβαίνει κατὰ τὰς μεταβάσεις ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ φθόγγου τινὸς ἐπὶ τὸν ἀκόλουθον, π.χ. κα-πνός> καπινός, φαλ-τήρι> φαλιτήρι, χαμλός> χαμηλός κ.λπ. // «ἀνάπτυξις σύμφωνων», α) εἰς τὴν ἀρχήν· κύπτω> σκύπτω> σκύβα· ποδήλατο> ὑποδήλατο κ.λπ, β) τὸ ἀρκτικὸν ρ διπλασιάζεται εἰς τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ καὶ δέχονται αὔξησιν ἢ ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. ῥίπτω-ῥριπτον-ῥριφα, καὶ γ) εἰς πᾶσαν λέξιν ἀρχίζουσιν ἀπὸ ρ, ὅταν τὸ β' συνθετικὸν εὔρεθῃ μετὰ βραχὺ φωνῆν (ῥήτὸς - ἄρρητος - ἀπόρρητος), ἐνῶ μετὰ μακρὸν ἢ δίφθογγον δὲν διπλασιάζεται, ὡς εὐ-ρωστος, Εὐ-ρώτας, εὐ-ρυθμος, ἐσώ-ρουχα κ.λπ. (τὸ χρυσο-ρός, φιλο-ρωμαῖος, ποιητικά)· μεταξύ ἐρρίνου (μ, ν) καὶ ὕγρου (λ, ρ) διὰ τὸ συνεκφώνητον ἀνεπτύχθη εἰς τινὰς τῶν λέξεων εἰς βοθητικὸς χειλικὸς φθόγγος πρὸς διευκόλυνσιν τῆς προφορᾶς, π.χ. μεσημερία> μεσημερία> μεσημβρία· ὁμοίως μεταξύ τοῦ ν καὶ τοῦ ρ ἀνεπτύχθη δ, π.χ. ἀνήρ> ἀνέρος> ἀνρὸς καὶ ἐπειδὴ τὸ -νρ- οὔτε ἐν συλ-

λήφει εὐρίσκεται -νρ- οὔτε ἐν διαστάσει ν-ρ, ἀναπτύσσεται τὸ δ (ἀν(δ)ρός) διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ χασμωδία· ἄλλοτε συμβαίνει ἀφομοίωσις τοῦ νρ εἰς ρρ καὶ τοῦ νλ εἰς λλ, ὡς συνρέω > συρρέω, ἔνρινα > ἔρρινα, συνλέγω > συλλέγω κ.λπ. (βλ. ρ, Ρ καὶ λ, Λ).

Εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως τὰ συμπλέγματα μβ, νδ ἠπλοποιήθησαν κατ' ἀποβολὴν τοῦ ἀρχικοῦ ἔρρινου, ὡς μβροτὸς > βροτὸς, μβλώσκω > βλώσκω, νδρώφ > δρώφ, νδροτῆτα > δροτῆτα κ.λπ. ἐπίσης εἰς τὸ μέσον λέξεως ἀνεπτύχθη καὶ τὸ θ, ἵνα καταστή εὐκολωτέρα ἡ προφορὰ τῶν συμπτόντων συμφώνων, π.χ. ἐσ-θ-λὸς <(δωρ.) ἐσλός· ἐκ τῆς ρίζης εσ, εἰμί (ἐσμί)· // ἀνάπτυξις φωνηέντων· τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἀναπτύξεως φωνηέντων εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, τὸ ὁποῖον συμβαίνει κατὰ τὰς συμπλοκάς δύο ἢ πλείονων συμφώνων, ὅπου δὲν τελεῖται προσηκόντως ἡ ἄρθρωσις καὶ ἐκφώνησις αὐτῶν, δὲν εἶναι συχνόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δημοτικὴν ὡς καπνὸς > καπινός, πνίγω > πνίγω, φαλτήρι > φαλιτήρι, εὐνοῦχος > *βνοῦχος > μνοῦχος > μουνούχος κ.λπ. ἀνάπτυξις φωνηέντων συμβαίνει: α) ὅταν τὰ συμπλέγματα εἶναι ὑγρὸν μετ' ἀφώνου, π.χ. Ἑρμῆς > Ἑρεμῆς καὶ Ἑριμῆς, Γοργοῦς > [Γο]ρυγούς καὶ β) ὅταν συμπλέκεται ἄφωνον μετὰ ἔρρινου ἢ ὑγροῦ, π.χ. βράγχια > βαράγχια, Τμῶλος > Τυμῶλος, σκινδαλμός > σκινδαλαμός, ἀκμή > ἀκόμη κ.λπ., ἐνῶ πολλὰ τούτων θεωροῦνται γενόμενα κατ' ἀνάπτυξιν φωνηέντων, ἐν τούτοις εἶναι μεταπτωτικά ἢ διαφόρου σχηματισμοῦ· // (δημοτ.) ἡ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀνάπτυξις ἐνὸς εὐ-

φωνικοῦ γ, ὡς ἔκλαιε > ἔκλαιγε, καίω > καίγω, ἀκούω > ἀκούγω, ἀέρας > ἀγέρας· τὸ γ τοῦτο ἀναπτύσσεται εἰς τὴν ποιητικὴν γλώσσαν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως, π.χ. αἶμα > γαῖμα, ἡλιος > γήλιος, ὡς καὶ εἰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δύο «νν» τρεπομένου τοῦ ἐνὸς ν εἰς γ, ὡς ἔν·ν·οῖα > ἔγνοια, σύ·ννεφο > σύ·γνεφο, τυ·ραννιέμαι > τυ·ρα·γνιέμαι κ.λπ. «ἀνάπτυξις τοῦ σ», ὡς πυ·ρός > *σπυρός > σπυρί (τὸ σ ἀνεπτύχθη προσθετικῶς ἐκ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ «τοὺς πυρούς» > σπυρούς > σπυρί)· ἀνάπτυξις γίνεται καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, π.χ. ποδήλατο > ὑποδήλατο κ.λπ. ἄναρθρος, -ος, -ον· (ἐπὶ ἡχοῦ ἢ φωνῆς)· ὁ μὴ ἀποτελούμενος ἐκ χωριστῶν συλλαβῶν ἢ χων ἢ λέξεων, ὡς εἶναι αἱ κραυγαὶ ἢ κλαυθμύρισμοι ἀνθρώπων καὶ ἰδίως νηπίων καὶ αἱ φωναὶ ζώων· // (Γραμμ.) ὁ μὴ ἔχων ἄρθρον· ἀνάρθως τίθεται τὸ οὐσιαστικὸν προτασσομένου τούτου πρὸς χαρακτηρισμὸν ἐπιθέτου τινός, π.χ. «οἱ εὐ·γενεῖς ἄνθρωποι»· // «ἄναρθρον ἀπαρέμφατον», τὸ ἐκφερόμενον ἄνευ ἄρθρου, π.χ. «βούλομαι φαγεῖν». ἀνάρρησις, (-εως), ἡ· (= ἀνακρήρυξις)· ἀνάρρυσις, (-εως), ἡ· (= διάσπυσις, ἀπολύτρωσις)· ἀνάρυσις (= ἀντλησις). ἀναρριχῶμαι (-άομαι)· (ἀμτβ)· (ἀνά + ἄρριχῶμαι ἐκ τοῦ ἄρριχος = κόφινος) (= εἰς ὕψος ἀναβαίνω διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν, κν. σκαρφαλώνω)· (πρτ.) ἀνηρριχῶμην, (ἀόρ.) ἀνηρριχισάμην· (ἐσφ.) ἀνερριχῶμην, ἀνερριχισάμην· (φρ.) «ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοὺς κρημνοὺς» (Αἰλιανός). ἀναρρωστική ἄδεια· (ἐσφαλμ. νεώτ. ἀναρρωτική).

ἀνάσα ἡ· (ἀνασαίνω)· ὡς διαβαίνω > διάβα, γλυκαίνω > γλύκα κ.λπ. ἀνασκευή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) (ὄρος εἰς τὴν ῥητορικὴν), ἥτοι ἐλεγχος καὶ ἀναίρεσις ἐπιχειρημάτων, βεβαιώσεων, πληροφοριῶν ἐνὸς τρίτου (ἀντίθετον: ἡ κατασκευή*). ἀνάσσω· (= εἶμαι κύριος, δεσπόζω)· ἀνάσσω (ἀναΐσσω) (= ἀναπηδῶ). ἀναστηλῶ (-όω)· καὶ (ἀναστηλώνω τι)· (ἀόρ.) ἀνεστήλωσα, (παθ. α') ἀνεστηλώθην, (πρkm.) ἀνεστήλωμαι, (μετχ.) ἀνεστηλωμένος, -η, -ον· (φρ.) «ἀνεστήλωσαν τὸν Παρθενῶνα, τὰς εἰκόνας»· ἐνῶ ἀναστυλῶ (-ύω) καὶ ἀναστυλώνω (= στηρίζω τι διὰ στύλου). ἀναστήλωσις, (-εως), ἡ· (ἀναστηλῶ)*· (διὰ τοῦ η καὶ ὄχι διὰ τοῦ υ) «ἡ ἀναστήλωσις τοῦ Παρενῶνος», «ἡ ἀναστήλωσις τῶν ἀγίων εἰκό·νων». ἀναστροφή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) Τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ πρόθεσις τίθεται μετὰ τὴν λέξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται, ὅπου·ταν παρατηρῆται πολλάκις μεταβολὴ τις περὶ τὸν τόνον. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ τόνου συμβαίνει α) εἰς δισυλλάβους πυρριχίου ρυθμοῦ (υυ) πρόθεσις, ὅτε ὁ τόνος ἐκφέρεται ὡς ὀξεῖα ἐπὶ τῆς ἀρχοῦσης συλλαβῆς, π.χ. «ἡ μὲν πέρρι» (ἀντὶ περὶ ἡμῶν), «θεῶν ἄπο» κ.λπ., β) εἰς μονοσυλλάβους πρόθεσις (καὶ εἰς τὸ «ὥς»), αἱ ὁποῖαι τονίζονται δι' ὀξεῖας, ὅταν κεῖνται μετὰ τὴν λέξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται, ὡς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου (τὸ «ὥς» καὶ ἀλλαχοῦ πλὴν τοῦ τέλους τοῦ στίχου), π.χ. «...κακῶν ἔξ», «...νηπιῖται ὥς», «πατήρ δ' ὥς ἦπιον ἦεν»·

ἀναστροφήν δὲν ἔπασχεν ἡ «δι·ά» (διότι, κατ' ἀναστροφήν «διά» συνωνυμεῖ μὲ «τὸν Δία»), ἡ «ἀνά» (διότι κατ' ἀναστροφήν «ἄνα» συνωνυμεῖ «ὦ ἄνα» μὲ τὴν κλητικὴν τοῦ «ὦ ἄναξ»)· αἱ πρόθεσις ἀν·τί, ἀμ·φί, ὡς καὶ οἱ τύποι (παρά) πα·ράί, (κατά) κατ·αί, (ὑπέρ) ὑπ·είρ, ἐπειδὴ ἔχουν μακρὰν τὴν λήγουσαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄτονος καὶ ἐξ ἄλλου, διότι πᾶσαι αὗται αἱ πρόθεσις ἦσαν ἀρχαῖαι δοτικαὶ πτώσεις ἐπὶ τῆς ληγούσης τονιζόμεναι, (πλὴν τῆς προθέσεως «ἀν·τί» ἡ ὁποία ἦτο πτώσις τοπικῇ)· αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταβάλλουν τὸν τόνον των.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶναι πράγματι ἀναστροφή, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πρόθεσις ἦσαν ἔτι ἐπιρρηματα ἡδύνατο νὰ προτιθενται, ὡς «τότε δ' ἤδη ἔχεν κατὰ γαῖαν», (νεώτ.) «ἔλλα ἐπάνω» ἢ νὰ ἐπιτίθενται, ὡς «τοὺς δ' ἤδη κάτεχεν φυσίχοος αἶα», (δημοτ.) «ἐπάνω ἔλα». Καὶ ἐκφωνούμεναι πρὸ αὐτῶν κατὰ μικρὸν ἡδύνατο νὰ γίνουν προκλιτικά, ὅτε ὅμως εἶποντο, διέσφωζον τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ δὴ καὶ τὸν τόνον. Ἀναστροφή τόνου δὲν ἐπιτελεῖται, α) ὅταν ἡ πρόθεσις ἔχη τὴν συνήθη θέσιν αὐτῆς, β) ὅταν αἱ πρόθεσις ἔχουν πάθει ἐκθλιφιν τοῦ τελικοῦ φωνήεντος, ἔστω καὶ ἂν κεῖνται μετὰ τὴν λέξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται, ἐκτὸς ἂν ἀκολουθῇ στίξις, π.χ. «τοῖσι δ' ἐπ' Εὐρύπολος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός», καὶ γ) ὅταν ἡ πρόθεσις χωρίζεται μὲν κατὰ τμήσιν* ἀπὸ τῆς λέξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται, ἀλλ' ὅμως προηγείται αὐτῆς, π.χ. «ἡμῖν ἀπὸ λογὸν ἀμῦναι»· // (Ῥητορ.) «ἀναστροφή» ἢ «ἐπαναστροφή»·

σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον παρεκτείνεται ὁ λόγος κατὰ παράταξιν ἀσυνδέτως, ὥστε πρότασίς τις συνεχίζεται μετὰ τῆς αὐτῆς λέξεως, ἡ ὁποία προηγείται ἀμέσως πρὸ αὐτῆς, π.χ. «οὐ γὰρ δὴπου Κτισιφῶντα μὲν δύναται διώκειν δι' ἐμέ, ἐμὲ δ' εἴπερ ἐξελέγξειν ἐνόμιζεν σὺκ ἄν ἐγράφατο», (Δημοσθένης) (δημοτ.) «νὰ τὸ πίνω βράδυ αὐγῇ, αὐγῇ καὶ μεσημέρι», «ἀφέντη μου στὰ σπίτια σου χρυσές καντηλές φέγγουν· φέγγουν στοὺς ξένους νὰ δειπνοῦν». Συνήθως μεσολαβοῦν μετὰ τῶν ἐπαναλαμβανομένων λέξεων μία ἢ καὶ περισσότεραι ἄλλαι λέξεις, π.χ. «ἐκεῖ πῆγα νὰ πιῶ νερό, νὰ πιῶ καὶ νὰ γιομώσω» (εἰς τοὺς ἀρχαίους πρβλ. ἀναδιπλώσις)*. // (Ποιητ.) εἰς τὴν ποίησιν εἶναι ἀναστροφή, ὅταν ἀποκόπτωμεν τὴν διήγησιν τοῦ λόγου, ὅχι διὰ νὰ κατανοήσωμεν τι τὸ παραλειπόμενον (ὅπως εἰς τὴν ἀποσιώπησιν*), ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπευθύνωμεν τὸν λόγον ἀπ' εὐθείας εἰς ἄψυχα ἢ ἐμφυχα, π.χ. «Καὶ μὲ λουλούδια θάρθουν καὶ μὲ στέφανα, γιὰ νὰ μᾶς ἀπαντήσουν ἀπὸ πέρα τὰ πλάσματά σου - ὦ Μοῦσά μου - τὰ πρόσχαρα, ποὺ ζοῦν μεσ' τὴν αἰώνια ἡμέρα».

(Λ. Πορφύρας)

ἀνασύνθεσις, (-εως), ἡ· ἡ ἐκ νέου σύνθεσις, ἀνασχηματισμός.

ἀνατονισμός, (-οῦ), ὁ· ἡ ἀναστροφή* τοῦ τόνου, π.χ. Χριστός - Χρίστος, σταυρός - Σταῦρος, Κυριακός - Κυριάκος, στακτὴ - στάκτι, ἀφήλου - ἀφήλου κ.λπ., οὕτω καὶ δεξαμένη - δεξαμένη.

ἀναττικιστής, (-οῦ), ὁ· (καὶ ἀντιαττικιστής), ὁ κατὰ τῶν ἐπιτηδευομένων νὰ γράφουν εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον (τῶν ἀττικιστῶν) ἐλέγχων αὐτοὺς ὡς κακῶς χειριζομένους ταύτην.

ἀνάττικος, -ος, -ον· καὶ -τικός, -ή, -όν· ὁ μὴ σύμφωνος πρὸς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον τῶν ἔργων Θουκυδίδου, Πλάτωνος, Ξενοφώντος καὶ τῶν δέκα ῥητόρων (φρ.) «ἀνάττικον Ἀθηναίων γυναικα εἶπε· ἄστας δὲ τὰς Ἀττικὰς γυναῖκας ἔλεγον» (Εὐστάθιος).

ἀναυξησία, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) παράλειψις τῆς αὐξήσεως*.

ἀναύξητος, -ος, -ον· (= ὁ ἄνευ αὐξήσεως) (Γραμμ.) «ἀναύξητα ῥήματα», α) τὰ ῥήματα τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ μακροῦ φωνήεντος ω, η, ι, ὡ εἴτε ἀρχικῶς εἴτε κατὰ σίγησιν ἡμιφώνου τινός σ, j ἔμειναν χρονικῶς ἄνευ αὐξήσεως καὶ τοῦτο, διότι τὸ γλωσσικὸν αἶσθημα ἤρκειτο εἰς τὸ ὑπάρχον μακρὸν φωνήεν, π.χ. ὠδίνω - ὠδινον, ἡγοῦμαι - ἡγοῦμην, ἰπῶ (-όω) (= καταπιέζω) - ἵπουν, ὕω (= βρέχω) - ὕον κ.λπ., β) τὰ ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς νόθου διφθόγγου ει π.χ. εἶρω (= συναρμόζω) - εἶρα, εἶργω (= κωλύω) - εἶργον κ.λπ. ἴσως καὶ οὐτάζω (= πλήττω, τραυματίζω) - οὐταζον· (ἐνῶ Φουρῶ) οὐρῶ - ἐΦούρουν - ἐοῦρουν (τὸ δὲ ἔειπον ἀντὶ Ἑφειπον, τὸ ὁποῖον ἀπέβαλε μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν συλλαβικὴν αὐξισιν ε, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν εἰ ἐθεωρήθη ὡς αὐξισις, οὕτως ἐλέγετο καὶ ἐτονίζετο εἰς τὴν ὀριστικὴν προσείπον, ἐπειπὸν καὶ ὅχι πρόσειπον, ἔπειπον· τὸ εἰ τοῦτο διατηρεῖται εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις· προσ-τακτ. πρόσειπε, κάτειπε). Τὸ ἀυαίνω,

οἶωνίζομαι, οἰκουρῶ φυλάττουν τὴν δίφθογγον εἰς τὴν αὐξισιν, π.χ. αὐαῖνον, οἶωνίζομην, οἰκούρου. Τὰ ῥήματα εὐρίσκω, εὐχομαι, εἰκάζω εἰς τοὺς μτγν. ἰδίως ἀπαντοῦν ἐνίοτε καὶ ἀναύξητα, ὡς εὐρίσκον, εὐχόμεν, εἰκαζον· τὸ ἀηδίζομαι (= αἰσθάνομαι ἀηδῖαν) - ἀηδίζομην ηὐξήθη χρονικῶς, ἀλλὰ τὸ ἀδὲν ἐτράπη εἰς η εἰς τὴν ἀττικὴν ἔνεκα ἀνομοιώσεως, τὸ δὲ εἰς τὸν Ὅμηρον ἀπαντῶν «ἀήθεσσον», ὅπως καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Ὀμήρου, εἶναι ἀναύξητον. Τὸ ἐχρῆν (χρη + ἦν) δὲν εἶχε τὸ πάλαι αὐξισιν, κατὰ τοὺς δοκίμους δὲ χρόνους θεωρηθὲν ὡς ἀπλοῦν προσέλαβεν αὐξισιν ε, ἐχρῆν. Τὰ παρασύνθετα ῥήματα, τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι τὸ ἐπίρρ. «εὔ» συνήθως δὲν λαμβάνουν αὐξισιν (ὡς καὶ ἀναδιπλασιασμόν*), π.χ. εὐδοκίμω - εὐδοκίμουν - εὐδοκίμηκα, εὐεργετῶ - εὐεργέτουν - εὐεργέτηκα, εὐτυχῶ - εὐτύχουν, εὐωχοῦμαι - εὐωχούμην (βλ. καὶ αὐξισις). Ὁ ὕπερσυντέλικος δὲν αὐξάνεται, α) ὅταν ἔχῃ ἀναδιπλασιασμόν: ζηλῶ-ἐζήλωκα-ἐξηλώκειν, β) ὅταν ἔχῃ ἀναδιπλασιασμόν τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀρχτικοῦ φωνήεντος: ἐλπίζω-ἤλπιχα-ἤλπιε, γ) ὅταν ἔχῃ ἀττικὸν ἀναδιπλασιασμόν καὶ ἄρχεται ἀπὸ ε, π.χ. ἐνήνοχα-ἐνηνόχη. Διὰ τὸ πολυσύλλαβον ὑπερσυντέλικοι τινες ἐλέγοντο πολλὰκις ἀναύξητοι, π.χ. ἀναβεβήκει, τετελευτήκει, συντέτακτο κ.λπ.

ἀναφερόμενον τό· αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι ὑποθέτουν δύο κῶλα τὸ ἀναφορικόν* καὶ τὸ ἀναφερόμενον, π.χ. «οὗτός ἐστιν ὁ Σωκράτης (ἀναφερόμενον), ὃν νῦν διαλέγεται» (ἀναφορικόν).

ἀναφομοίωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ μὴ δεκτικὸς ἀφομοιώσεως*. // ὁ μὴ ὑποστάς ἀφομοίωσιν.

ἀναφορά (-ας), ἡ· «ἀναφορά» ἢ «ἀναφορικὸς λόγος» λέγεται ἡ σχέσις κῶλου πρὸς ἄλλο κῶλον λόγου, ὅποτεν τὸ δεύτερον τίθεται ὡς προσδιορισμὸς ἐνὸς μέρους τοῦ πρώτου, π.χ. «τοσαῦτα κλέψας, ὅσα νῦν κέκτηται· ἐκεῖ εἰσιν οἱ κόρακες, ὅπου τὰ πτώματα». // (Συντακτ.) «ἡ ἀναφορά» ἢ «αἰτιατικὴ τῆς ἀναφορᾶς» ἢ «αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι» (= ὡς πρὸς) σημαίνει πρᾶγμα τι, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ῥήματος ἢ ἰδιότης τοῦ ἐπιθέτου· αὕτη ἐκφέρεται α) δι' αἰτιατ. (μετὰ ῥημάτων ἀμτβ. ἢ παθητικῶν ἢ μετ' ἐπιθέτων), π.χ. «διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν», (ἦτοι κατὰ τὴν φύσιν), «καὶ γνώμην ἰκανός», (ἦτοι κατὰ τὴν γνώμην)· συνηθέστατα τίθενται ὡς ἐπιρρηματικαὶ αἰτιατικαί: εὐρος, πληθος, ὕψος, ἀριθμὸς κ.λπ., ὡς καὶ αἱ φράσεις: τὸ ἐπ' ἐμέ, τὸ ἐπὶ σέ, τὸ ἐπ' ἐμοί, τὸ ἐπ' ἐκείνῳ, τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι, τὸ νῦν εἶναι, τοῦναντίον, τὸ παράπαν κ.λπ., β) δι' αἰτιατ. μετὰ τῶν προθέσεων εἰς, κατὰ, περί, πρὸς, π.χ. «εὐδοκίμωτατος εἰς σοφίαν», «ἄριστα πρὸς ἀρετὴν πεφύκασιν», γ) διὰ δοτικῆς μετὰ ῥημάτων καὶ ἐπιθέτων, π.χ. «οἱ ἀκολάστως ζῶντες ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι γίνονται», «κάπροι ἀφρῶ διάβροχοι τὰς γενειάδας», ἢ μετὰ τοῦ ὡς, π.χ. «ταχέϊαν ὡς ἐμοὶ σκέψις ἐπιτάττειν», καὶ δ) δι' ἀπαρεμφάτου, π.χ. «θαῦμα ἰδέσθαι». // (Ῥητορ.) «ἀναφορὰ ἢ ἐπαναφορὰ ἢ ἐπάνοδος» (ἀντίθ.: ἀντιστροφή ἢ ἐπιστροφή* ἢ ἐπιφο-

ρ ά*), σχῆμα ῥητορικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ κῶλα ἢ αἱ ἀλλεπάλληλοι προτάσεις ἀρχίζουσιν μὲ τὴν ἰδίαν λέξιν ἢ μὲ τὴν ἰδίαν πρότασιν. Ἡ μεγαλύτερα χρήσις αὐτοῦ εἶναι εἰς τὸ παθητικὸν καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο εἰς τὸ ὕψος δίδει κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν, π.χ. «τί οὖν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; τί λόγους πράττετε; τί παντὸν ἐλλεβορίζεις;» (Δημοσθ.). «οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέγειν ἐν Ὀλύμπῳ· οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέγειν ἐν Θετταλίᾳ· οὐκ ἦν ἐν Θήβαις ἀσφαλὲς» (Δημοσθ.). // (δημοτ.) «κρυφὰ τὸ λένε τὰ πουλιά, κρυφὰ τὸ λέν' τ' ἀηδόνια, κρυφὰ τὸ λέει ὁ γούμενος ἀπὸ τὴν Ἄγια Λαύρα» // (Λογ.) ἡ μία τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν τῆς λογικῆς, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν σχέσιν τῆς οὐσίας πρὸς τὸ συμβεβηκὸς (βλ. κατηγορία).

ἀναφορικὸς, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ ἀναφερόμενος εἰς τι, ὁ δηλῶν ἀναφορὰν εἰς τι // «ἀναφορικὰ ἀντωνυμίαι» εἶναι ἐκεῖναι, διὰ τῶν ὁποίων κανονικῶς πρότασις τις ἀποδίδεται (ἀναφέρεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης προτάσεως ἢ εἰς ὁλόκληρον ἄλλην πρότασιν· συνήθως ἀναφέρονται πρὸς προλεχθέν, π.χ. «οὗτός ἐστιν ὁ Σωκράτης, ὃς νῦν διαλέγεται,» καθ' ὅσον «πᾶσα γὰρ ἀναφορὰ γνώσεως προϋφιστάσης ἐστὶ σημαντική». Ἀναφορικὰ ἀντωνυμίαι τῆς ἀρχ. γλώσσης εἶναι: «ὅς, ἡ, ὅ» (ἐπὶ προσώπου ἢ πράγματος) (= ὁ ὁποῖος), «ὅσπερ, ἡπερ, ὅπερ» (= ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς), «ὅστις, ἡτις, ὅ,τι» (= ὅποιος ἀόριστως), «ὁπότερος, ὁποτέρα, ὁπότερον» (= ὅποιος ἀπὸ τούτων δύο), «ὅσος, ὅση, ὅσον» (= ἐπὶ ποσῷ

διακεκριμένου), «οἷος, οἷα, οἷον» (ἐπὶ ποιότητος = τέτοιος πού), «ὁποῖος, ὁποῖα, ὁποῖον» (= ὁποῖος λογῆς), «ἡλίχος, ἡλίχη, ἡλίκον» καὶ «ὁ πηλίκος, -ίχη, -ίκον» (ἐπὶ ποσῷ συνεχοῦς) (= ὅσον μέγας) καὶ «ὁποδαπός, ὁποδαπή, ὁποδαπόν» (= ἀπὸ τὸν τόπον πού).

Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι ὑποθέτουσιν δύο κῶλα, τὸ ἀναφορικὸν καὶ τὸ ἀναφερόμενον* (πρβλ. ἀναφορά). Αὗται εἶναι α) ἀπλᾶ: ὅς, οἷος, κ.λπ., καὶ β) σύνθετοι: ὅς-τις, ὁ-ποῖος, ὁ-πότερος, ὁ-ποδαπὸς κ.λπ., καὶ αἱ μὲν ἀπλᾶ λέγονται «ὀριστικαὶ ἀναφορικαὶ» καὶ ἀναφέρονται εἰς τι ὀρισμένον, αἱ δὲ σύνθετοι «ἀόριστοι ἀναφορικαὶ» καὶ ἀναφέρονται εἰς τι ἀόριστον καὶ γενικόν. Πᾶσαι κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα -ος, -η, (ἡ -α), -ον. Τὸ οὐδέτερον ὅμως τῆς «ὅς» κλίνεται ἄνευ τοῦ ν. Τὸ δὲ θηλυκὸν ἔχει εἰς τὸν δυνικὸν τοὺς τύπους τοῦ ἀρσενικοῦ. Πρὸς ἐπίτασιν πολλάκις μετὰ τοῦ «ὅς» συνάπτεται τὸ «περ» (ὅσπερ) καὶ σπανιώτερον τὸ «γε» (ὅσ-γε, ἡ-γε, ὅ-γε= ὅστις τῷ ὄντι ἢ τοῦλάχιστον). Ἡ ὅστις κλίνεται καὶ τονίζεται, ὡς ἂν ἡ ὅς καὶ ἡ τίς ἦσαν κατὰ διάστασιν· πλὴν τῶν τύπων οὕτινος, ὥτινι καὶ ἄτινα ὑπάρχουν καὶ τύποι ὅτου, ὅτω, ἄττα. Ἡ ὅστις πολλάκις προσλαμβάνει τὸ οὖν, δῆ, δῆποτε μετὰ καταβίβα-σμοῦ τοῦ τόνου πρὸς ἐπέκτασιν τῆς ἀορίστου σημασίας αὐτῆς, π.χ. ὅστισοῦν, ὅστισδῆποτε, ὅστισδηποτοῦν. Ἡ ὅστις σημασιολογικῶς δηλοῖ ἀόριστόν τι, ἐνῶ ἡ «ὅς» ὀρισμένον, π.χ. «ὁ φιλόσοφος ὅστις», «ὁ Σωκράτης ὃς (ὁ ὁποῖος)».

Πίναξ κλίσεως			
α)	ὅς	ἡ	ὅ
		Ἐνικὸς	
ὀν.	ὅς	ἡ	ὅ
γεν.	οὗ	ἡς	οὗ
δοτ.	ῶ	ἡ	ῶ
αἰτ.	ὄν	ἡν	ὄ
κλητ.	—	—	—
		Δυνικὸς	
ὀν. αἰτ.	ὦ	ὦ (ᾧ)	ὦ
γεν. δοτ. οἶν	οἶν	οἶν (αἶν)	οἶν
κλητ.	—	—	—
		Πληθυντικὸς	
ὀν.	οἱ	αἱ	ᾶ
γεν.	ὧν	ῶν	ῶν
δοτ.	οἷς	αἷς	οἷς
αἰτ.	οὓς	ᾶς	ᾶ
κλητ.	—	—	—
β)	ὅσπερ	ἡπερ	ὅπερ
		Ἐνικὸς	
ὀν.	ὅσπερ	ἡπερ	ὅπερ
γεν.	οὗπερ	ἡσπερ	οὗπερ
δοτ.	ῶπερ	ἡπερ	ῶπερ
αἰτ.	ὄνπερ	ἡνπερ	ὄπερ
κλητ.	—	—	—
		Δυνικὸς	
ὀν. αἰτ.	ὦπερ	ὦπερ	ὦπερ
		(ἄπερ)	
γεν. δοτ. οἶνπερ	οἶνπερ	οἶνπερ	οἶνπερ
		(αἶνπερ)	
κλητ.	—	—	—
		Πληθυντικὸς	
ὀν.	οἷπερ	αἷπερ	ᾶπερ
γεν.	ὧνπερ	ῶνπερ	ῶνπερ
δοτ.	οἷσπερ	αἷσπερ	οἷσπερ
αἰτ.	οὓσπερ	ᾶσπερ	ᾶπερ
κλητ.	—	—	—

γ)	ὅστις,	ἡτις,	ὅ,τι
		Ἐνικὸς	
ὀν.	ὅστις	ἡτις	ὅ,τι
γεν.	οὗτινος	ἡστινος	οὗτινος
	(ἡ ὅτου)		(ἡ ὅτου)
δοτ.	ῶτινι	ἡτινι	ῶτινι
	(ἡ ὅτω)		(ἡ ὅτω)
αἰτ.	ὄντινα	ἡντινα	ὄ,τι
κλητ.	—	—	—
		Δυνικὸς	
ὀν. αἰτ.	ὦτινε	ὦτινε	ὦτινε
		(ἄτινε)	
γεν. δοτ. οἶντινοιν	οἶντινοιν	οἶντινοιν	οἶντινοιν
		(αἶντινοιν)	
κλητ.	—	—	—
		Πληθυντικὸς	
ὀν.	οἷτινες	αἷτινες	ᾶτινα
			(ἡ ἄττα)
γεν.	ὧντινων	ῶντινων	ῶντινων
δοτ.	οἷσισι(ν)	αἷσισι(ν)	οἷσισι(ν)
αἰτ.	οὓστινας	ᾶστινας	ᾶτινα
			(ἡ ἄττα)
κλητ.	—	—	—

Ἡ ἀντωνυμία «ὅς», ὅταν συντίθεται μετὰ τῆς ἀορίστου τίς, γίνεταί ὅστις καὶ ἀναφέρεται α) εἰς ὀρισμένον πρόσωπον ἢ πράγμα καὶ β) εἰς ἀόριστον (= ὅστισδήποτε).

Ἡ ἀντωνυμ. «οἷος», ὅταν παραλείπεται τὸ ἀναφερόμενον, μεταπίπτει εἰς ἔννοιαν θαυμασμοῦ ἢ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἱκανός, π.χ. «οἷος ὁ ἀνὴρ!»· «οἷον τ' ἐστὶ» (= δυνατὸν εἶναι), καὶ ἡ ἀντωνυμία ὅσον κατὰ παράλειψιν τοῦ ἀναφερομένου, μετ' ἀπαρεμφάτου συντασσόμενη λαμβάνει τὴν ἔννοιαν τοῦ «ὅσον ἀρχεῖ», «ὅσον νά»,

«ὥστε νά», π.χ. «ὅσον ἐπιψαύ-
σαι» // «ἀναφορικὰ ἐπιρρήμα-
τα»· ταῦτα διαιροῦνται εἰς ὀριστικά καὶ
εἰς ἀόριστα, α) ὀριστικά εἶναι: οὐ, οἷ,
ἐνθα, ὅθεν, ἐνθεν, ὅτε, ἡνίκα,
ὥς, ὥσπερ, ἥ, ὁσάκις καὶ ὅσα-
χῆ, β) ἀόριστα: ὅπου, ὅποι, ὅπο-
θεν, ὅποτε, ὅπηνίκα, ὅπως, ὅ-
πη, ὅποσάκις, ὅποσαχῆ // (δη-
μοτ.) ἀναφορικὰ ἀντωνυμίας τῆς δημοτ.
εἶναι: πού (ἢ ὅπου ἢ ὅπού), (ἄκλιτοι
καὶ παντὸς γένους, ἀριθμοῦ καὶ πτώσεως),
ὁ ὁποῖος, ὁποῖος (ἢ ποιός), ὅ-
σος καὶ ὅ,τι (σπανίως τί), π.χ. «ἐγὼ
θὰ τὸν καταραστῶ κι ἄς κάμῃ ὁ Θεός τι
(= ὅ,τι) θέλει» // (δημοτ.) ἡ ἄκλιτος
ἀναφορικὴ ἀντωνυμία τῆς δημοτ. «πού»
εἶναι παντὸς γένους ἢ ἀριθμοῦ καὶ πάσης
πτώσεως, λαμβάνεται δὲ α) ὡς οὐσιαστι-
κὸν (ὅταν ἀναφέρεται εἰς οὐσιαστικὸν ἢ εἰς
ἀντωνυμίαν ἐκ τῶν λαμβανομένων ὡς οὐ-
σιαστικῶν, ἢ ὅποια ὑπάρχει ἢ νοεῖται εἰς
τὸν λόγον (ἐγὼ, σύ, αὐτός, ἐκεῖνος κ.λπ.),
π.χ. «νὰ βγῶν τὰ κλεφτοκάραβα, ποὺ
ἔχουν (= τὰ ὅποια ἔχουν) τοὺς κλέφτες
μέσα», β) ὡς ἐπίθετον, ὅταν ἀναφέρεται
εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἢ νοουμένην ἀντωνυ-
μίαν «τέτοιος», ἢ εἰς τὴν «τόσος»·
ὁπότεν τό «πού» ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν
ἀντωνυμίαν «ὅσος», π.χ. «ἔχει τόσα,
ποὺ ἔχεις καὶ σύ» (= ὅσα ἔχεις καὶ σύ)
//(Συντακτ.) «ἀναφορικὰ προτά-
σεις»· εἶναι παρενθετικά προτάσεις,
π.χ. «Ἀριστείδης, ὃς ἐπεκλήθη δίκαιος,
ἦν πένης»· «Ἀριστείδης ἦν πένης (κυρία
πρότασις), ὃς ἐπεκλήθη δίκαιος» (παρεν-
θετικὴ προσδιορίζουσα τὸ ὑποκείμενον τῆς
κυρίας προτάσεως). Πολλάκις ἀφαιρεῖται

ἢ προσδιοριστικὴ, π.χ. «ὃς ἐπεκλήθη δι-
καιος», μὴ βλαπτομένης τῆς ὁλότητος τῆς
προσδιοριζομένης, τοῦτο ὅμως δὲν συμ-
βαίνει ἀντιστρόφως, π.χ. «Ἀριστείδης ἦν
πένης». Αἱ ἀναφορικὰ προτάσεις ἐκφέρον-
ται διὰ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ
τῶν ἀναφορικῶν ἐπιρρημάτων τοῦ τόπου,
τοῦ τρόπου καὶ τοῦ χρόνου καὶ περιγράφε-
ται ἢ τὸ ὑποκείμενον, π.χ. «δύναται τοῦτο
ὅστις ἄριστος» (= ὁ ἄριστος δύναται τοῦ-
το), ἢ τὸ κατηγορούμενον, π.χ. «ὁ οἰνός
ἐστίν ὅπερ καὶ χθὲς ἦν» (= ὁ χθὲς ὢν, ἦ-
τοι ὁ σημερινὸς οἶνος εἶναι ὁ χθεςινός) ἢ ὁ
κατ' ἐπεξηγήσιν προσδιορισμός, π.χ. «ἀ-
νὴρ ὃς ἀνδρεῖός ἐστιν» (= ἀνὴρ ἀν-
δρεῖος). Αἱ ἀναφορικὰ προτάσεις εἶναι κα-
τὰ σημασίαν καὶ σύνταξιν διάφοροι, ἦτοι:
διοριστικά ἀναφορικὰ προτάσεις, ὑποθε-
τικά, τελικά, αἰτιολογικά καὶ συμπερα-
σματικά ἀναφορικὰ προτάσεις.

Αἱ ἀναφορικὰ προτάσεις εἶναι: α) «διοριστικά ἀναφορικά»
(δηλ.) προτάσεις, αἱ ὁποῖαι διορίζουν
στενῶς λέξιν τινὰ τῆς προτάσεως, ἐκ τῆς
ὁποίας ἐξαρτῶνται, π.χ. «οἴονται παντ' ἐ-
μοῦ κατηγορηκέναι, ἃ ὑπὸ τῶν τριάκον-
τα γεγένηται τῇ πόλει» (= πάντα τὰ ὑπὸ
τῶν τριάκοντα γεγενημένα ἀδικήματα)
(Λυσίας), καὶ β) «προσθετικά ἢ
παρατακτικά ἀναφορικά», αἱ
ὁποῖαι εἰσάγουν δευτερεύον τι νόημα καὶ
δύναται νὰ ἀναλυθοῦν εἰς ἀνεξαρτήτους,
εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἀναφορικὸν ἀντικαθίστα-
ται ὑπὸ δεικτικοῦ μετὰ τοῦ «δὲ» ἢ
«καί», ὡς (ὅς= καὶ οὗτος ἢ οὗτος δέ)
συνήθως, π.χ. «παρῆν δὲ καὶ Μηδοσάσης
τῷ Σεύθῃ, ὅσπερ ἐπέρσευεν (= καὶ οὗ-
τος ἐπέρσευεν) αὐτῷ πάντοσε» (Ξενο-

φῶν). Αἱ μὲν «διοριστικά ἀνα-
φορικά» προτάσεις ἐκφέρονται καθ' ὀ-
ριστικὴν, δυνητικὴν ὀριστικὴν ἢ καὶ εὐκτι-
κὴν (ἐνίοτε μετὰ τοῦ ἄν), π.χ. «εἴ τις θαυ-
μάζοι μὴ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντας λέ-
γειν, περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἰρηκεν
ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους εἰπεῖν,
ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύνατο» (Ἰσοκρ.), αἱ
δὲ προσθετικά συντασσόμεναι ὡς ἀνεξάρ-
τητοι ἐκφέρονται κατὰ πάσας τὰς ἐγκλίσεις
τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων, π.χ. οἴμαι
γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἶα τοὺς ἐ-
χθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν» (= τοιαῦτα δὲ
εἴθε ποιήσειαν). Αἱ ὑποθετικά ἀναφορικὰ
περιέχουν ὑπόθεσιν καὶ ἐν ἀρνήσει μετὰ
τοῦ «μή» καὶ ἐκφέρονται καθ' ὀριστικὴν,
καθ' ὑποτακτικὴν μετὰ τοῦ ἄν, ὅταν προη-
γῆται ἀρκτικὸς χρόνος, κατ' εὐκτικὴν ἄνευ
τοῦ ἄν, ὅταν προηγῆται ἱστορικὸς χρόνος,
κατ' εὐκτικὴν δυνητικὴν ἢ καθ' ὀριστικὴν
ἱστορικὸν χρόνον μετὰ τοῦ ἄν, π.χ.
«ἐπανήρωτων Σωκράτῃ ὃ μὴ ἐμεμνή-
μην» (= εἴ τι μὴ ἐμεμνήμην), «ὃν ἔλοιεν
τῶν ταύρων ἔσφαττον» (= εἴ τινα ἔλοιεν)
Αἱ «αἰτιολογικά ἀναφορικά»
περιέχουν αἰτίαν καὶ ἐκφέρονται καθ' ὀρι-
στικὴν καὶ εὐκτικὴν (ἄρνησις οὐ), π.χ.
«θαυμαστόν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν οὐδὲν δίδως»
(= διότι οὐδὲν δίδως)· «ὁ μὲν ταῦτ' εἰ-
πὼν ἀπῆει, κατοικεῖρων τὴν τε γυναῖκα
οἶον ἀνδρὸς ἐστερεῖτο)...» (= διότι
τοιούτου ἀνδρὸς ἐστερεῖτο). Αἱ «τελι-
καὶ ἀναφορικά» ἰσοδυναμοῦν πρὸς
τελικὴν μετοχὴν ἢ τελικὸν ἀπαρέμφατον
καὶ ἐκφέρονται καθ' ὀριστικὴν μέλλοντος
(ἄρνησις μή), π.χ. «εἴσω πέμψαι πρὸς
ἐαυτὸν τῶν πιστῶν τινας, οἵτινες αὐτῷ
τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν» (= πέμ-

ψαι τινὰς ἀπαγγελοῦντας). Αἱ «συμπε-
ρασματικά ἀναφορικά» ἐκφρά-
ζουν συμπέρασμα καὶ ἐκφέρονται καθ' ὀρι-
στικὴν ἢ κατ' εὐκτικὴν δυνητικὴν (ἄρνησις
οὐ): «τίς οὕτως ἀφῆς, ὅστις οὐχ εὐρήσει
πρὸς τοῦτ' ἀντεῖπεν;» (Ἰσοκράτης)
(= ὥστε οὐχ εὐρήσει), «οὐδεὶς πρὸς ἡμᾶς
οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμο-
λογήσειεν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατήσῃ»
(= ὥστε οὐκ ἂν ὁμολογήσειε). Κατὰ πα-
ράλειψιν ῥήματος παραλαμβανομένου ἐκ
τοῦ ῥ. τῆς κυρίας προτάσεως τίθενται αἱ
προτάσεις «ὡς τις καὶ ἄλλος» καὶ «ὡς οὐ-
δεὶς» καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς «ὅτι πάντα
ἄλλον», «παντὸς ἄλλου», π.χ. «ἄρχεσθαι
ἐπίσταμαι ὡς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀν-
θρώπων» (δηλ. ἐπίσταται) (Ξενοφῶν).
Τὸ «ὅ,τι, μή» κατ' ἔλλειψιν τοῦ «εἴ-
ναι» μετέπεσεν εἰς ἐπίρρ. (= πλήν, εἰ-
μή). Αἱ προτάσεις «ὡς ἂν δύνωμαι» κ.λπ.
διορίζουν ὑπερθετικά, π.χ. «πειράσομαι
ὡς ἂν δύνωμαι δι' ἐλαχίστων διδάξαι». Αἱ
ἀναφορικὰ προτάσεις αἱ εἰσαγόμεναι
διὰ τοῦ ὅστις, ὅστις ἂν, ὅ,τι βούλει κ.λπ.
διορίζονται διὰ τοῦ «ἐμβραχῦ» (= σχε-
δόν), π.χ. «ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν
τοῖς πλήθεσιν ἐμβραχῦ περὶ ὅτου ἂν βού-
ληται» (Πλάτων). Περὶ τῆς ἔλξεως τῶν
ἀναφορικῶν προτάσεων (βλ. ἔλξις).
ἀναφώνησις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) «ἀνα-
φώνησις ἢ ἐπιφώνησις» σχῆμα ῥητορικόν,
κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ῥήτωρ διὰ λέξεων ἢ φρά-
σεων ἐπιφωνηματικῶν περιεχουσῶν ἐπί-
κλησιν πρὸς Θεὸν ἢ ἅγιόν τινα ἢ εὐχὰς
ἢ κατάρας ἢ ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ κ.λπ.
ἐκφράζει ζωηρῶς τὰ συναισθήματα, τὰ ὁ-
ποῖα κατέχουν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἦτοι ἐκ-
πλήξιν, θαυμασμόν, ὀργήν, χαράν, λύπην

κ.λπ., π.χ. «ὅς γὰρ ἐμοὶ φιλιππισμόν, ὦ γῆ καὶ θεοί! κατηγορεῖ, τί οὗτος οὐκ ἂν εἴποι» (Δημοσθ.) (δημοτ.) «καὶ ἡ φωνή του, Θεέ μου! τί φωνή! χάθε του λόγος καὶ μιὰ κανονιά!»· «Παρασκευὴ ξημέρωσε, ποτὲ νὰ μὴ εἶχε φέξει...»· **ἀναχαιτίζω**· (τι ἢ τινα) (= ἀνακόπτω εἰς τὰ ὀπίσω· ῥίπτω τὸν ἀναβάτην· ἐμποδίζω, συγκρατῶ· (ἀμτβ. ἐπὶ ἵππων) ῥίπτω ὀπίσω τὴν χαίτην· (πρτ.) ἀνεχαιτίζον, (μέλλ.) ἀναχαιτίσω, (ἀόρ.) ἀνεχαιτίσαι (Παθ.) ἀναχαιτίζομαι, π. ἀνεχαιτιζόμεν, μ. ἀναχαιτίσομαι, ἀ. ἀνεχαιτίσάμην, (παθ. ἀ. α') ἀνεχαιτίσθην· (φρ.) «αἱ δ' ἔρρεγον θυμὸν πνέουσα κἀνεχαιτίζον φόβην» (Εὐριπίδης)· —ἀναχαίτισις, ἀναχαίτισμός, ἀναχαίτισμα.

Ἀνάχαρσις, (-ιδος, -ιος, -εως), ὁ· **ἀναχρονισμός**, (-οῦ), ὁ· ἀναφορά γεγονότος εἰς ἄλλον χρόνον παρὰ τὸν ἀληθῆ ἐκ σφάλματος ἢ καὶ σκοπίμως· // (Γραμμ.) ἀντιμετάθεσις, ὑπερβίβασμός χρόνου, ἀντιμεταχώρησις*).

ἀνδάνω (τινί)· (= ἀρέσχω εἰς τινα· τέρπω, εὐαρεστῶ)· (ἀπροσ.) «ἀνδάνει μοι» (= μοῦ ἀρέσκει)· τὸ ἀνδάνον· (πρτ.) ἦν δανον, (μέλλ.) ἀδήσω, (ἀόρ. β') ἔαδον, (πρκμ.) ἔαδκα καὶ ἔαδα, (μετχ.) ἔαδώς, -υῖα, -ός· (Μέσ.) ἀνδάνομαι· (φρ.) «ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἦνδανε θυμῷ» (Ίλιάς)· — ἦδός, ἦδονή, ἦδος (= ἡ δονή), ἦδομαι, ἔδανός (= γλυκύς).

ἀνδραγαθίζομαι· (ἀποθετ.) (= ἀνδραγαθῶ*)· (πρτ.) ἡνδραγαθίζομην, (μέλλ.) ἀνδραγαθίσομαι καὶ ἀνδραγαθιοῦμαι, (ἀόρ.) ἡνδραγαθίσάμην, (ὑποτ.) ἀνδραγαθίσωμαι, (πρκμ.) ἡνδραγαθίσαι, (μετχ.)

ἡνδραγαθισμένος, -η, -ον· —ἀνδραγαθία, ἀνδραγαθικός, ἀνδραγαθήμα.

ἀνδραγαθῶ (-έω)· (ἀμτβ)· (= εἶμαι ἀνὴρ γενναῖος, φέρομαι γενναιοπρεπῶς)· (πρτ.) ἡνδραγάθουν, (μέλλ.) ἀνδραγαθήσω, (ἀόρ.) ἡνδραγάθησα, (ὑποτ.) ἀνδραγαθήσω, (μέσ. πρκμ.) ἡνδραγάθηναι, (μετχ.) ἡνδραγαθημένος, -η, -ον· —ἀνδραγάθημα, ἀνδραγαθίζομαι*.

ἀνδρακάς· (ἐπίρρ.) (= κατ' ἄνδρα)· ἀνδρακάς, (-άδος), ἡ (= ἡ μερίς).

ἀνδραποδίζω (τινά)· (= ὑποδουλῶ, καθιστῶ τινα δοῦλον)· (πρτ.) ἡνδραποδίζον, (μέλλ.) ἀνδραποδιῶ, (ἀόρ.) ἡνδραποδίσαι (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀνδραποδίζομαι, π. ἡνδραποδιζόμεν, μ. ἀνδραποδιοῦμαι, (παθ. μ.) ἀνδραποδισθῆσομαι, (ἀόρ.) ἡνδραποδισάμην, (παθ. ἀ. α') ἡνδραποδισθῆν, (ὑποτ.) ἀνδραποδισθῶ, πρ. ἡνδραπόδισμαι, (μετχ.) ἡνδραποδισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡνδραποδίσμην· —(φρ.) «*Ἐρέτριά τε ἡνδραπόδισται καὶ πόλι λογίμῃ ἡ Ἑλλάς γέγονε ἀσθενεστέρα*» (Θουκυδίδης)· — ἀνδράποδον, ἀνδραποδώδης, ἀνδραποδιστής, ἀνδραπόδησις, ἀνδραποδισμός.

ἀνδρεία, (-ας), ἡ· (Ὁρθογρ.) ἐνῶ τὰ σύνθετα διὰ τοῦ ι, π.χ. ἀνανδρία, πολυανδρία, λειψανδρία κ.λπ.

ἀνδρηλατῶ (-έω)· (= ἐκδιώκω ἐκ τοῦ οἴκου, τῆς πατρίδος· ἐξορίζω)· (μέλλ.) ἀνδρηλατήσω (Παθ.) ἀνδρηλατοῦμαι· —ἀνδρηλάτης.

ἀνδρία, ἡ· νεώτ. τύπος τοῦ ἀνδρεία.

ἀνδριάς, (-άντος), ὁ· (εἰς τὴν Ἀττικὴν) ἀνδριάς, (-άντος), ὁ (= ὁμοίωμα ἀνδρός)· ἀντριάς, (-άδος), ἡ (= ἡ τῶν ἄντρων) (φρ.) «*Νύμφαι ἀντριάδες*».

ἀνδρίζω (τινά)· (= ἐμβάλλω εἰς τινα ἀνδρείαν· ἐνδυναμώνω, σκληραγωγῶ)· (πρτ.) ἡνδρίζον, (μέλλ.) ἀνδρίσω, (ἀόρ.) ἡνδρίσαι· (Μέσ.) ἀνδρίζομαι, (ἀποθ.) (= φέρομαι ὡς ἀνὴρ, π. ἡνδριζόμεν, μ. ἀνδρίσομαι, ἀ. ἡνδρισάμην· —ἀνδρισμός, ἄνδρισμα, ἀνδριστής (= γενναῖος), ἀνδρικός, ἀνδρικότης, ἀνδριστί.

ἀνδροκτονῶ (-έω)· (= φονεύω ἄνδρα, ἀνθρώπους, ἀνθρωποκτονῶ)· (πρτ.) ἡνδροκτόνουν, (μέλλ.) ἀνδροκτονήσω· —ἀνδροκτόνος, ἀνδροκτονία, ἀνδροκτονεῖον (= μέρος θανατώσεως ἀνθρώπων)· (φρ.) «*λέγοιτο δ' ἂν ἀνδροκτονεῖα καὶ τὰ τῶν δημίων ἐνδιαιτήματα, ἐν οἷς τοὺς ἐπὶ βασιλῆα καταδικασθέντας, καταχρώνται*» (= ἀφανίζουν).

ἀνδρῶ (-όω) (τινα)· (καθιστῶ τινα ἄνδρα· ἀνατρέφω μέχρι τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, μεγαλύνω)· (πρτ.) ἡνδρουν, (μέλλ.) ἀνδρώσω, (ἀόρ.) ἡνδρωσα, (ὑποτ.) ἀνδρώσω· (Παθ.) ἀνδροῦμαι (= φθάνω εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν, γίνομαι ἀνὴρ)· (ἐπὶ γυναικός) ἀνδρωθεῖσα (= λαβοῦσα πείραν ἀνδρός ἢ συνουκήσασα μετ' ἀνδρός, ἥτοι διακορευθεῖσα)· μ. ἀνδρωθήσομαι, ἀ. ἡνδρώθην, (ὑποτ.) ἀνδρωθῶ, πρ. ἡνδρωμαι, (μετχ.) ἡνδρωμένος, -μένη, -μένον· —ἀπανδρόομαι (-οῦμαι) (= φθάνω εἰς ἡβην, γίνομαι ἀνὴρ), ἀνδρώδης, ἀνδρών, ἀνδρωδῶς.

ἀνδρωνυμικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «τὰ ἀνδρωνυμικά»: ὀνόματα εἰς ἄνδρας μεταβιβασθέντα ἐπιθετικῶς, π.χ. Μάρια> Μάριος, Δημήτηρ> Δημήτριος κ.λπ. // τὰ ἐξ οὐσιαστικῶν προελθόντα ἐπιθετα καὶ εἰς οὐσιαστικὰ μεταπεσόντα, π.χ. (οὐσ.) Διόνυσος, Ἀπόλλων> (ἐπιθ.) διονύσιος, ἀ-

πολλώνιος> (οὐσ.) Διονύσιος, Ἀπολλώνιος> κ.λπ. // «ἀνδρωνυμικὸν ὄνομα»· ὄνομα καὶ ἰδίως χαρακτηριστικὸν ζώου μεταβιβασθὲν ἀπὸ ζώου εἰς ἄνθρωπον, π.χ. σκύμνος (= νεογνὸν λέοντος)> ὁ Σκύμνος· πῶλος (= νεογνὸν ἵππου ἢ ὄνου)> ὁ Πῶλος· μόσχος (νεογνὸν βοός)> ὁ Μόσχος κ.λπ. // (δημοτ.) κύρια ὀνόματα (οὐσιαστικὰ) διὰ γυναικας παράγωγα ἐκ βαπτιστικοῦ ἢ καὶ ἐξ οἰκογενειακοῦ ἄνδρός· π.χ. Γιώργαινα (= ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου), Δημητριάδαινα (= ἡ σύζυγος τοῦ Δημητριάδου)· καταλήξεις ἀνδρωνυμικῶν εἶναι α) -αινα: Γιάνναινα, Δημήτριναινα (τοῦ Δημητρίου), Κώσταινα, (Κωσταντίνου), Κωστήναινα, Κωστάκαινα, Τζαβέλαινα, Ραγκαβήναινα κ.λπ., β) -ίνα: Θωδωρίνα, Ἀγγελίνα (ὀρθοτ. Ἀγγελίνα, βλ. -ίνα), Μπουμπουλίνα κ.λπ., γ) -οῦ: Μιχαλοῦ, Νικολοῦ, κ.λπ., καὶ δ) -ιά: Μιχαλιά· εἰς τινὰς τῶν ἐπαρχικῶν ἐπιχωριάδων καὶ σύνθετα ἐκ βαπτιστικῶν τοῦ πενθεροῦ καὶ τῆς λέξεως «νύφη», π.χ. Παναγιωτόνυφη, Μιχαλόνυφη κ.λπ., ἢ σύνθετα ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνδρός καὶ τοῦ πενθεροῦ, π.χ. Γιωργακώσταινα (= ἡ σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Γεωργίου), Κωστοθανάσσαινα (= ἡ σύζυγος τοῦ Ἀθανασίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωσταντίνου) κ.λπ. ἀντὶ τοῦ ἀνδρωνυμικοῦ συνηθίζεται εἰς τὴν δημοτ. ἢ γενικὴ τοῦ βαπτιστικοῦ ἢ τοῦ οἰκογενειακοῦ· π.χ. ἡ «Γεωργία τοῦ Ἀντωνῆ» ἢ «Ἐλένη τοῦ Ἀντωνιάδη» κ.λπ. ἐπισήμως προσδιορίζεται ἡ σύζυγος διὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνδρός καὶ ἡ θυγάτηρ διὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ τοῦ πατρὸς εἰς πτώσιν γενικὴν συνοδευο-

μένου διὰ τοῦ «κυρία» (ἐπὶ τῆς συζύγου) καὶ «δεσποινίς» (ἐπὶ τῆς θυγατρὸς), π.χ. *ἡ κυρία Ἀντωνιάδου*, ἡ *δεσποινίς Ἀντωνιάδου*.

ἀνε- (βλ. ἀνα-).

ἀνέγκλιτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ μὴ ὑποκείμενος εἰς ἔγκλισιν*, ὁ μὴ ἐγκλινόμενος*, τὸ μὴ ἐγκλιτικόν*· (ἐπίρρ.) ἀνεγκλίτως (= ἄνευ ἐγκλίσεως τόνου).

ἀνειδής, -ής, -ές· (= ὁ ἄμορφος)· ἀνηδής, -ής, -ές (= ἀηδής).

ἀνεικής, -ής, -ές· (= ἀδιαφιλονίκητος)· ἀνηκής, -ής, -ές (= ἀθεράπευτος, ὀλέθριος).

ἀνειμένος, -ης, -ον· (= ἀχαλίνωτος, ἀκόλαστος), μετοχή τοῦ παθ. πρκμ. τοῦ ἀνιήμι (= ἀναπέμπω καταλείπω), (ἐπίρρ.) ἀνειμένως (= ἀμελῶς, ῥαθύμως)· ἐνῶ ἀνημμένος, -ης, -ον (μετχ. τοῦ παθ. πρκμ. τοῦ ἀνάπτω).

ἀνέκδοτος, -ος, -ον· ὁ μὴ ἐκδοθεὶς εἰς βιβλίον, ἀδημοσίευτος // ἀνέκδοτον, (-ου), τό· ἐπεισόδιον ἐνὸς γεγονότος ἱστοικοῦ ἢ μῆ, εὐτράπελον, τὸ ὁποῖον παραδίδεται ἐπὶ μακρὸν προφορικῶς ἢ γραπτῶς, ἵνα προκαλέσῃ τὸν γέλωτα.

ἀνέκθλιπτος, -ος, -ον· «ἀνέκθλιπτος λέξις» ἢ μὴ ὑφισταμένη ἐκθλίψιν // (Γραμμ.)· δὲν ἐκθλίβονται α) τὸ α, ι, ο τῶν μονοσυλλαβῶν λέξεων, π.χ. τὰ ἀγαθὰ, τί εἶπε, τὸ ἄριστον· β) τὸ ι τῶν προθέσεων περὶ, ἄχρι, μέχρι* (ὁ τύπος «μέχρις» ἀδόκιμος) καὶ τὸ ι τοῦ συνδέσμου ὅτι, π.χ. *περὶ ἐμοῦ, ἄχρι ἐπὶ πολὺ, μέχρι οὗ, ὅτι ἔχει*· γ) τὸ ι τῆς «ἐπί»· εἰς τὰς λέξεις ἐπί-ορκος, ἐπι-εικὴς καὶ τῆς «ἀμφί» εἰς τὸ ῥῆμα ἀμφι-έννυμι (καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὑπῆρχε παλαιότερον

τὸ F· ἐπίφορκος, ἐπιφεικὴς, ἀμφιέννυμι), καὶ δ) τὸ υ, π.χ. *τὸ αὐτὸν ἐκεῖνο*· (βλ. λ. ἐκθλίψις).

ἀνέκφραστος, -ος, -ον· «ἀνέκφραστος λόγος» ὁ ἄτονος κατὰ τὸ ὕφος, ὁ μὴ ἔχων ἔκφρασιν.

ἀνεκφώνητος, -ος, -ον· «ἀνεκφώνητος λόγος» ὁ μὴ ἀπαγγελθεὶς // (Γραμμ.) «τὰ ἀνεκφώνητα»· γράμματα, τὰ ὁποῖα δὲν προφέρονται· ταῦτα εἶναι: 1) τὰ εἰς τὰς καταχρηστικὰς, ἥτοι κατ' ἐπικράτειαν, διφθόγγους*: α) τὸ ὑπογεγραμμένον ι, ὡς τη καὶ τῇ, β) τὸ προσγεγραμμένον ι, π.χ. THι, καὶ 2) τὸ εἰς τὰς κατὰ διέξοδον διφθόγγους (βλ. λ.) ὑποτακτικὸν ι, π.χ. υι (ἐκφωνεῖται τὸ υ ἄνευ τοῦ ι). **ἀνελλήνιστος**, -ος, -ον· ὁ μὴ εἰρημένος ἢ γεγραμμένος κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἑλλην. γλώσσης· σόλοικος (βλ. σολοικισμός) // ὁ μὴ γνώστης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λογοτεχνίας (ἰδίως τῆς ἀρχαίας).

ἀνεμῶ (-όω) (τι)· (= ἀνεμίζω, ἐκθέτω εἰς τὸν ἄνεμον)· (πρτ.) ἠνέμουν, (μέλ.) ἀνεμώσω, (ἀόρ.) ἠνέμωσα, (παθ. ἀόρ.) ἠνεμώθην, (ὑποτ.) ἀνεμώθω· (Παθ.) ἀνεμούμαι (= κινεῖμαι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου· φυσιοῦμαι, ἐξογκοῦμαι), (μετχ.) (= ὁρμῶ πρὸς τι μετὰ ζήλου)· (φρ.) «ἠνεμῶσθαι περὶ τι» (= ὁρμῶ μετὰ ζήλον πρὸς τι), (πρκ.) ἠνέμωμαι, (μετχ.) ἠνεμώμενος, -ης, -ον· —ἀνεμος, ἀνεμώδης, ἀνεμωδῶς, ἀνεμώλιος (= μάταιος).

ἀνευδοίαστος, -ος, -ον· (= ὁ ἀναμφίβηλος, βέβαιος, ἀναμφισβήτητος).

ἀνεξάρτητος, -ος, -ον· (Συντ.) «ἀνεξάρτητοι προτάσεις» ἢ «κύρια» ἢ «αὐτοτελεῖς» εἶναι αἱ προτάσεις αἱ συγκροτοῦσαι τὰς κυρίας περιόδους* ἢ καὶ

τὰ κῶλα* συνδεόμενα πρὸς ἀλλήλας διὰ τῶν παρατακτικῶν συνδέσμων*, ἥτοι τῶν συμπλεκτικῶν, διαζευκτικῶν, ἀντιθετικῶν, τῶν συμπερασματικῶν (πλὴν τοῦ ὥς καὶ ὥστε) καὶ τοῦ αἰτιολ. γάρ (ἐνίοτε δὲ ὅμως καὶ τοῦ «ἐπεὶ» καὶ τοῦ «ὥς»), π.χ. «ῥώμη μετὰ φρονήσεως μὲν ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαπεν» (Ἰσοκράτης) // (δημοτ.) «ὁ καθηγητὴς διδάσκει καὶ ὁ μαθητὴς μανθάνει»· «σε φώναξα, ἀλλὰ δὲν ἄκουσες»· «νὰ καθίσω ἐδῶ ἢ νὰ φύγω»· (βλ. *πρώτασις*).

ἀνεξελληνιστος, -ος, -ον καὶ -ης, -ο· (ἐπὶ φράσεων) ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἐξελληνισθῇ.

ἀνεπαύξητος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ μὴ ἐπιδεχόμενος αὐξήσιν*.

ἀνεπέκτατος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἀνεπέκτατα ὀνόματα», τὰ ἰσοσύλλαβα, τὰ μὴ μηχανθέντα κατὰ συλλαβήν // «ἀνεπέκτατοι προθέσεις», αἱ μὴ ἐπεκτεταμέναι*: ἐκ, πρὸ κ.λπ. (ἀντίθ.) ἐπεκτεταμέναι: ὑπαί, ὑπείρ, (πρβλ. *ἐπέκτασις**, *ἔκτασις**).

ἀνεπηρέαστος, -ος, -ον· (= ὁ ἄνευ ὕβρεως, ὁ ἀπείρατος)· (φρ.) «ἵνα ἀνεπηρέαστος μὲν ἢ κάτω κοιλία γένηται» (Ἀρχιγένης) (= ἄνευ ὀχλήσεως, πίεσεως), (νεώτ.) ὁ ἀμερόληπτος, ὁ ἀκέραιος.

ἀνερεύνητος, -ος, -ον· ὁ μὴ δεκτικὸς διευκρινήσεως· (φρ.) «τὰ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἀνερεύνητα».

ἀνερμήνευτος, -ος, -ον· ὁ μὴ δεκτικὸς ἐρμηνείας· (φρ.) «ἀνερμήνευτον χωρίον συγγραφῆς».

ἄνεσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) «ἄνεσις τόνου», ἥτοι ἡ ὀξύτῳσις τρεπομένη εἰς τὴν

συνέπειαν* (= σύμφρασιν) εἰς βαρυτόνησιν, οὕτω «καλὸς κάγαθος» καλὸς κάγαθός. **ἀνετυμολόγητος**, -ος, -ον· (ἄλλως ἀνετυμος ὁ)· ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἐτυμολογηθῇ, ὁ μὴ ἐτυμολογηθεὶς· (φρ.) «τὸ ὕφ' ἡμῶν καλούμενον ὑποπόδιον Ἀθηναῖοι καὶ Κῶοι χελωνίδα καλοῦσιν, ἀλλ' ἔστι τὸ μὲν ὑποπόδιον ἔτυμον, ἡ δὲ χελωνὶς ἀνέτυμον».

ἄνευ· (Γραμμ.) (πρόθεσις καταχρηστική) (= δίχως, χωρὶς)· συντάσσεται μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει χωρισμόν, π.χ. «ἐταιρείας μὴ ποιεισθαι μηδὲ συνόδους ἄνευ τῆς ἐμῆς γνώμης» (Ἰσοκράτης)· (φρ.) «ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ» (= ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων).

ἀνέχομαι (τι ἢ τίνα)· (= ὑπομένω τι ἀδιαμαρτυρήτως· παραβλέπω· συγχωρῶ· στέργω)· (πρτ.) ἠνεχόμην, (μέλλ.) ἀνέξομαι, (ἀόρ.) ἠνεσχόμην, (μετγ.) ἠνεσχέθην (καὶ ὅχι ἠνέχθην, ὅπερ εἶναι ἀόρ. τοῦ φέρομαι, βλ. φέρω), (πρκμ.) ὑπομεμένηκα· (ὑπ.) ἐ ἀνέχωμαι, ἀ ἀνάσχωμαι, πρ ὑπομεμενηκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀνεχοίμην, μ ἀνεξοίμην, ἀ ἀνασχοίμην, πρ ὑπομεμενηκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀνέχου, ἀ ἀνάσχου, πρ ὑπομεμενηκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀνέχεσθαι, μ ἀνέξεσθαι, ἀ ἀνασχεσθαι, πρ ὑπομεμενηκῆναι· (μετχ.) ἐ ἀνεχόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀνεξόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ ἀνασχόμενος, -ένη, -ενον, πρ ὑπομεμενηκῶς, -κυῖα, -χός· —ἀνοχή (βλ. ἔχω).

ἀνέχω (καὶ ἀνίσχω)· (τι ἢ τίνα)· (= ἀνυφῶ, κρατῶ τι ὑψηλά· (φρ.) «ἄνεχε χέρας, ἄνεχε λόγον» (Εὐριπίδης)· βαστάζω, παραχωρῶ κ.λπ.)· (πρτ.) ἀνείχον καὶ ἀνίσχον, (μέλλ.) ἀνέξω καὶ ἀνασχήσω, (ἀόρ.) ἀνέσχον, (πρκμ.) ἀνέσχηκα· —ἀνοχή, ἀνο-

χεύς, ἀνοκωχή (βλ. ἔχω).

-ανη· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ανη θηλυκὰ ὑπερδισύλλαβα παροξύτονα ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. λεκάνη (λεκάναι αἱ), δαπάνη, βοτάνη, χοάνη, πλεκτάνη, τρυπάνη, στεφάνη, θηγάνη (= ἀκόνη), Ἑργάνη (ἡ Ἀθηνᾶ), Ῥωξάνη κ.λπ., ὡς καὶ τὸ ὀξύτονον «μηχανή» ἢ «πλὴν τοῦ μεμβράνης» (membrana) > μεμβράνη ἢ (αἱ μεμβράναι), ἐνῶ τὰ ὀξύτονα ἔχουν τὸ α μακρόν, π.χ. Ἀσιανή, Ἀχριανή, Ματιανή, Σουσιανή, Συρβανή, Σογδιανή πλὴν τοῦ μηχανή (ἀμύχανος, πολυμήχανος, νεώτ. πολυμηχανώτερος).

ἀνθηκουστῶ (-έω) (τινος)· (= παρακούω, ἀπειθαρχῶ)· ἀνθηκουστῶ τι (= ἀπειθαρχῶ, δὲν ὑπακούω εἰς τὴν)· (ἀόρ.) ἡνυκούστησα (καὶ ἡνυκούστησα)· — ἀνθηκουστος (= πρωτάκουστος ἢ ἀνυπάκουος), ἀνθηκουστήα.

ἀνθλεῶς· (ἀνθλεῖς, -ής, -ές = ἄσπλαγχνος σκληρός) (ἐσφ. ἀνιλεῶς)· (παρθ.) ἀνθλεῖστατος (ἐσφ. ἀνθλεώτατος).

ἀνὴρ, (ἀνδρός), ὁ· (ἀνὴρ) > ἀνέρος > ἀνρός, ἐπεὶ δὴ τὸ νρ οὔτε ἐν συλλήψει εὐρίσκειται (-νρ-) οὔτε ἐν διαστάσει (-νρ), ἀναπτύσσεται τὸ δ διὰ τὸ ἀποφευχθῆναι τὴν χασμαδίαν, ἥτοι ἀν(δ)ρῶς (βλ. ἀνάπτυξις)· // ὁ ἀνὴρ ἐν συνδέσει γίνεται *δυσάνωρ*, *πολύάνωρ* κ.λπ., ὡς καὶ *ἀγάνωρ*, *μεγαλήνωρ* κ.λπ. καὶ *ἄνανδρος*, *εὐάνδρος*, *ὑπανάδρος* κ.λπ.

ἀνθ- ἢ πρόθεσις «ἀντί» διὰ τροπῆς τοῦ τ εἰς θ ἔνεκα τῆς ἐπομένης δασείας, π.χ. ἀνθυπασπιστής, ἀνθυπολοχαγός, ἀνθυπὶλαρχος κ.λπ.

ἀνθίζω (τι ἢ τινα)· (= περικοσμῶ δι' ἀνθέων, στολίζω, στρώνω μὲ ἄνθη·(μτφ.)

χρωματίζω)· (πρτ.) ἡνθίζον, (μέλλ.) ἀνθίσω, (ἀόρ.) ἡνθισα· (Μεσ.) ἀνθίζομαι (= συλλέγω ἄνθη, (παθ.) κοσμοῦμαι δι' ἀνθέων, (μτφ.) λαμβάνω χρῶμα ἄνθους, ἄρα βάφομαι, χρωματίζομαι)· (πρτ.) ἡνθίζομαι, (μέλλ.) ἀνθίσομαι, (ἀόρ. ἀ') ἡνθισάμην, (ὑποτ.) ἀνθίσωμαι, (πρσμ.) ἡνθισμαι, (μετχ.) ἡνθισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡνθίσμην· (φρ.) «*κρέα πυρὸς ἀκμαῖς ἡνθισμένα*», (ἥτοι εἰς τὸ πῦρ πεφυγμένα· (κν.) κοκκινισμένα)· — ἀνθικός, ἀνθινός, ἄνθινος, ἄνθος, ἀνθιον.

ἀνθοβολῶ (-έω) (τι ἢ τινα)· (= ἐπικαλύπτω δι' ἀνθέων, (ἐπὶ δένδρων) παραγάω, ἀναδίδω, ἄνθη)· (πρτ.) ἡνθοβόλουν, (μέλλ.) ἀνθοβολήσω, (ἀόρ.) ἡνθοβόλησα, (ὑποτ.) ἀνθοβολήσω· — ἀνθοβόλησις, ἀνθόβολος (κν. λουλουδοστολίστος), ἀνθοβόλος (= ὁ ἐκφύων ἄνθη), ἀνθοβόλημα, ἀνθοβολή.

ἀνθολογία ἢ, ἀνθολόγιον τό· (μτφ.) βιβλίον, τὸ ὁποῖον σύγκειται ἐξ ἐρανισμάτων ἢ καὶ ὁλοκληρῶν ἔργων ἐξ ἐκδοθέντων ἢ ἔργων ποιητῶν, συγγραφέων· πρῶτος ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε ἀληθῆ ἀνθολογίαν εἶναι ὁ Μελέαγρος ὁ Γαδαρηνός, μετ' αὐτὸν ἀνθολογίας ἐξέδωκεν Φίλιππος ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης, Διογένης ὁ Λαέρτιος καὶ ἄλλοι, ταύτας ἀπολεσθείσας εἶχε χρησιμοποίησει πρὸς συγκέντρωσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀνθολογίας ὁ Κωνσταντῖνος Κεφαλαῖς, ἡ ὁποία σήμερον φέρει τὸ ὄνομα «*Παλατινὴ Ἀνθολογία*», ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς «*Ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας*» συμπληρώσεως ταύτης εἶναι ἡ «*Ἀνθολογία*» τοῦ Πλανούδη· ἄλλαι μικραὶ συλλογαί, αἱ ὁποῖαι συμπληροῦν τὴν «*Ἑλληνικὴν Ἀνθολογίαν*», εἶναι ἡ *Εὐφημιανή*, ἡ *Παρισινή*, καὶ ἄλλαι,

ὡς καὶ τὸ «*Ἀνθολόγιον*» Ἰωάννου Στοβαίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσταχυολόγησεν εἰς ἓν σύγγραμμα πρὸς χρῆσιν υἱοῦ τοῦ Σεπτιμίου ἡθικά, ἐπιστημονικά καὶ γνωμικά ἀποσπάσματα ἐκ πεντακοσίων περίπου συγγραφέων καὶ ποιητῶν.

ἄνθος, (-ους), τό· (γεν. πλθ. «τῶν ἀνθέων» ἀντὶ «τῶν ἀνθῶν» πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ «ἀνθ' ὧν» (= ἀντὶ τῶν ὁπείων) καὶ «ἀνθῶν ὁ» μετχ. τοῦ ῥ. ἀνθῶ (-έω)· (ὑποκορ.) ἀνθὺλλιον τό· ἐνῶ ἀνθῆλιον τό (= μικρὸς χνουδωτὸς στάχυς).

ἀνθρακεύω· (ἀμτβ.)· (= κάμνω ἄνθρακας, εἶμαι ἀνθρακεύς)· ἀνθρακεύω τι (= καίω τι, ἕως ὅτου ἀνθρακωθῇ)· (μέλλ.) ἀνθρακεύσω, (ἀόρ.) ἡνθράκευσα, (βλ. ἀνθρακίω)· — ἀνθρακεύς, ἀνθράκευσις, ἀνθρακευτής, ἀνθρακευτικός, ἀνθρακευτός.

ἀνθρακίω (-άω)· (ἀμτβ.)· (= πάσχω ἐξ ἄνθρακος)· ἀνθρακίζω (= ὁπτῶ ἐπὶ ἀνθρακίᾳς), (βλ. ἀνθρακεύω καὶ ἀνθρακίω)· — ἀνθρακία, ἀνθρακίαισις, ἀνθρακίας, ἀνθρακιάζω (= ἐκτελῶ ἀνθρακίαισιν).

ἀνθρακῶ (-όω) (τι)· (= μεταβάλλω εἰς ἄνθρακα)· (πρτ.) ἡνθράκουν, (μέλλ.) ἀνθρακώσω, (ἀόρ.) ἡνθράκωσα· (Παθ.) ἀνθρακοῦμαι (= μεταβάλλομαι εἰς ἄνθρακα, (κν.) γίνομαι στάκτη), π. ἡνθρακούμην, μ. ἀνθρακώσομαι, ἀ. ἡνθρακωσάμην, (ὑποτ.) ἀνθρακώσωμαι, π. ἡνθράκωμαι, (μετχ.) ἡνθρακωμένος, -η, -ον· — ἀνθρακώδης, ἀνθράκωμα, ἀνθράκωσις, ἀνθρακωτήρ, ἀνθρακωτικός, ἀνθρακωτήριον, ἀνθρακῶν (= σωρὸς ἢ ἀποθήκη ἀνθράκων).

ἀνθρωπίζω· (ἀμτβ.)· (= φέρομαι ὡς ἄνθρωπος· εἶμαι φιλόανθρωπος)· (πρτ.) ἡν-

θρώπιζον, (μέλλ.) ἀνθρωπίσω, (ἀόρ.) ἡνθρώπισα· (Μεσ. καὶ Παθ.) ἀνθρωπιζομαι (= γίνομαι ἄνθρωπος), π. ἡνθρωπιζόμεν, μ. ἀνθρωπίσομαι, (παθ. μ.) ἀνθρωπισθῆσομαι, (μεσ. ἀ.) ἡνθρωπισάμην, (ὑποτ.) ἀνθρωπίσωμαι, (παθ. ἀ') ἡνθρωπίσθην, (ὑποτ.) ἀνθρωπισθῶ, (πρσμ.) ἡνθρώπισμαι, (μετχ.) ἡνθρωπισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡνθρωπίσμην· (ἀντίθ.) κυνάω (= κυνίζω)· (φρ.) «*Δημῶναξ, οὐ κυνᾶς, ἀπεκρίνατο, Περεγρῆνε, οὐκ ἀνθρωπίζεις*» (Λουκιανός)· ἄλλο τὸ κυνῶ (-έω) (= ἀσπάζομαι, φιλῶ)· — ἀνθρωπιστής, ἀνθρωπιστικός, ἀνθρωπισμός, ἀνθρωπιστί.
ἀνθρωπισμός, (-οῦ), ὁ· (ἄλλως οὐμанизμός < humanismus). Ἡ κρατήσασα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τὴν Εὐρώπην ἀντίληψις περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς καθόλου μορφώσεως βάσει τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· ἥτοι ἀνθρωπισμός εἶναι: ἱστορία, γνῶσις καὶ μάθησις περὶ τῶν Ἀρχαίων, ἀλλὰ ἰδιαίτατα εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀνάτασις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τῆς συγχρόνου ζωῆς διὰ μέσου τῆς ἀκτινοβολίας τῶν Ἀρχαίων ὡς καὶ τῶν πνευματικῶν, ἡθικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἀξιῶν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν.

ἄνθρωπος (-ου), ὁ· (δημοτ.) πολλάκις γίνεται χρῆσις τῶν λέξεων «*ἄνθρωπος*» ἢ «*ψυχή*» εἰς προτάσεις ἀρνητικὰς καὶ ἐρωτηματικὰς ἀντὶ τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας «*κανείς*», π.χ. «*ποτέ μου δὲν παρεκάλεσα ἄνθρωπον*» (= κανένα ἀπολύτως).

ἀνθυπάγω· (= ἀναφέρω)· (Γραμμ.) «τὰ ἄρθρα ἀνθυπάγεται ταῖς ἀντωνυμίαις» (= τὰ ἄρθρα ἀνάγονται εἰς

τάς ἀντυνυμίας).

ἀνθυπαγωγή, (-ής), ἡ· (Γραμμ.) τὸ ἀναφέρον πρὸς τι.

ἀνθυπαλλαγῇ, (-ής), ἡ· (= ἀμοιβαία ἀνταλλαγῇ) // (Γραμμ.) «ἀνθυπαλλαγῇ πτώσεων», ἀντικατάστασις πτώσεως τινος ὑπὸ ἄλλης.

ἀνθυποφορά, (-ᾶς), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ λέγων προβάλλει παρὰ τῶν ἀκροατῶν ἢ ἀντιδίκων ἐνδεχομένης γνώμας καὶ ἀντιρρήσεις, τὰς ὁποίας ἡ ἀνασκαυάξει ἢ ἐκ τῶν προτέρων ἀπαντᾷ εἰς αὐτάς, π.χ. «τί οὖν ἂν τις εἴποι, ταῦτα λέγεις ἡμῖν νῦν; ἴνα γινώτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι» (Δημοσθ.)· (πρβλ. ὑποφορά) (δὴμ.) «τί ἔφταιγε τὸ ἄλογο; τίποτε βέβαια».

ἀνθῶ(-έω)· (ἀμτβ.) (= φαίνομαι ἀνθηρός, φύομαι, ἀκμάζω, ἀνθίζω)· (πρτ.) ἤνθουν, (μελλ.) ἀνθήσω, (ἀόρ.) ἤνθησα, (ὑποτ.) ἀνθήσω, (πρκμ.) ἤνθηκα, (ὑπερσ.) ἤνθηκειν — ἄνθος, ἀνθηρός, ἄνθησις, ἀνθηδών, ἀνθήμων, (ἐξ)άνθημα· ἐνῶ ἀνθίζω (= περικοσμῶ δι' ἀνθέων), (μέλλ.) ἀνθίσω, (ἀόρ.) ἤνθισα· (Μέσ.) ἀνθίζομαι, (πρτ.) ἤνθισον, (μέλλ.) ἀνθίσομαι, (ἀόρ. α') ἤνθισάμην, (πρκμ.) ἤνθισμαι, (μετχ.) ἤνθισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἤνθισμην. — ἄνθισμα, ἀνθισμός.

ἀνία, (-ας), ἡ· (= λύπη), ἀνία, (-ών), αἱ· ἄνοια*, (-ας), ἡ (= ἡ μωρία).

ἀνιάζω (τινά)· (= προσενῶ ἀνίαν, λυπῶ τινα· (ἀμτβ.) εἶμαι λυπημένος, τεθλιμμένος)· (πρτ.) ἠνιάζον, (μέλλ.) ἀνιάσω, (ἀόρ.) ἠνιάσα, (ὑποτ.) ἀνιάσω — ἀνίαμα (= θλίψις), ἀνιᾶρός, ἀνιᾶρότερος, ἀνιᾶρός (= ἀνιᾶρός).

ἀνιῶ(-άω)· (τι ἢ τινα) (= ἀνασύρω, ἀ-

νέλκω ὕδωρ ἐκ φρέατος), (ἀντιθ.) καθιμῶ (= καταβιβάζω)· (πρτ.) ἀνιμῶν, (ἀόρ.) ἀνίμησα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀνιμῶμαι, π. ἀνιμώμην, μ. ἀνιμήσομαι, ἀ. ἀνιμησάμην, (παθ. ἀόρ. α') ἀνιμήθην, (πρκμ.) ἀνιμημαι, (μετχ.) ἀνιμημένος, -η, -ον — ἀνιμησις, (-εως), ἡ (= ἀνέλκυσις).

ἀνισοσύλλαβος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἀνισοσύλλαβα», τὰ περιτοσύλλαβα* // (δημοτ.) τὰ ἔχοντα εἰς πάσας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικῶς μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ, π.χ. ἡ ὁκά - οἱ ὁκάδες, τῶν ὁκάδων ὁ περιβολάρης - οἱ περιβολάρηδες, τῶν περιβολάρηδων. Τὰ ἀνισοσύλλαβα οὐδέτερα τῆς δημοτικῆς ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν καὶ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ, π.χ. τὸ κύμα (κῦμα), τοῦ κύματος // διὰ τοῦ «ἀνισοσύλλαβισμοῦ» φυλάσσεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰς πολλὰ νεώτερα τὸ καταληκτικὸν φωνῆεν τοῦ ἐνικοῦ, π.χ. ἄλεπού, ἄλεπούς — ἄλεπούδες, κυρά, κυρᾶς — κυράδες, πετάλωτης, πεταλωτῇ — πεταλωτῆδες, παππούς, παππού — παππούδες, καφές, καφέ — καφέδες, λεκές, λεκέ — λεκέδες κ.λπ.

ἀνισόχρονος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ συντεθειμένος κατ' ἀνίσους χρόνους.

ἀνιῶ(-άω) (τινα) (= προσενῶ ἀνίαν λυπῶ) (φρ.) «μὴ φίλους ἀνία»· (πρτ.) ἠνίων, (μέλλ.) ἀνιάσω, (ἀόρ.) ἠνιάσα, (τὸ ἀνιάσαν), (πρκμ.) ἠνιάκα· (Μέσ.) ἀνιῶμαι, (ἀποθ.) μετὰ δοτικῆς ἢ αἰτ. αἰτίας (= λυποῦμαι διὰ τι· (φρ.) «μὴ ξεῖνος ἀνιθεῖς ὀρυμαγδῶ» (Ὀμηρος) — μετ' αἰτιατ. προσ. καὶ αἰτ. πράγματος «ἀνιῶμαί τινα τι»· (φρ.) «ὁ δρῶν σ' ἀνιᾷ τὰς φρένας», (πρτ.) ἠνιῶμην, (μέλλ.) ἀνιάσομαι,

(παθ. μέλλ.) ἀνιᾷσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἠνιᾷθην, (ὑποτ.) ἀνιᾷθῶ, (πρκμ.) ἠνιάμαι, (μετχ.) ἠνιάμενος, -η, -ον — ἀνία* (= λύπη), ἀνιᾶρός (παρθ. ἀνιᾶρότερος), ἀνίαμα (= θλίψις, λύπη), ἀνιάζω (= προσενῶ λύπην).

Ἀννίβας, (-α καὶ -ου), ὁ· Ἀμίλκας, (-α), ὁ (μετὰ φιλοῦ πνεύματος ἐκ τοῦ φοινικικοῦ Ἀννιμπάαλ Hannibal (= χάρις τοῦ Βαάλ) > δῶρον τοῦ Θεοῦ > Δωρόθεος καὶ Θεόδωρος, (H)amilcar καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ φοινικικοῦ φιλοῦται καὶ δὲν δασύνεται.

ἄνωδος, (-ου), ἡ· (= ἀνάβασις)· ἄνωδος, -ος, -ον (= ἀτραγούδιτος).

ἄνοια, (-ας), ἡ· (= μωρία, ἀνοησία), (παλαιότ. ἀττ. ἀνοιά, ὡς καὶ ἀγνοιά, δια- νοιά, παρανοιά), ἐνῶ ἀνία* ἡ (= θλίψις, στενοχωρία).

ἀνοίγω· καὶ ἀνοίγνυμι (τι)· (= ἀποσύρω φράγμα ἢ κάλυμμα ἐμποδίζον τὴν διόδον· κάμνω τι νὰ μὴ εἶναι κεκλεισμένον, ἀφαιρῶ τὸ κάλυμμα, ἀποσφραγίζω κ.λπ., ὡς ναυτικὸς ὕρος ἀμτβ. (= ἐξέρχουμι εἰς ἀνοικτὸν πέλαγος)· (φρ.) «ἀνοιχτήκαμε κατὰ τὸν Σαρωνικόν»· (πρτ.) ἀνέωγον (ἀντὶ ἀνήφοιγον), (μέλλ.) ἀνοίξω, (ἀόρ.) ἀνέωξα, ἤνοιξα, (πρκμ.) ἀνέωχα, ἀνέωγα, (ὑπερσ.) ἀνέωχειν, ἀνέωγειν· (ὑπ.) ἐ ἀνοίγω, ἀ ἀνοίξω, πρ ἀνέωχα, ἀνέωγω ἢ ἀνεωχῶς ὦ· (εὐ) ἐ ἀνοίγοιμι, μ ἀνοίξοιμι, ἀ ἀνοίξαιμι, πρ ἀνέωχοιμι, ἀνέωγοιμι ἢ ἀνεωγῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀνοίγει, ἀ ἀνοίξον· (ἀπ.) ἐ ἀνοίγειν, μ ἀνοίξειν, ἀ ἀνοίξει, πρ ἀνεωχέσθαι, ἀνεωχέσθαι· (μετχ.) ἐ ἀνοίγων, -ουσα, -ον, μ ἀνοίξων -ουσα, -ξων, ἀ ἀνέωξας, -ξασα, -ξαν, ἀνοίξας, -ξασα, -ξαν, πρ ἀνεωχῶς, -χυῖα, -χός, ἀνεωγῶς, -γυῖα, -γός.

// ἀνοίγομαι καὶ ἀνοίγνυμαι· π ἀνεωγόμεν, μ ἀνοίξομαι, ἀνοιχθήσομαι, ἀνοιγήσομαι, ἀνεώξομαι (μετχ.), ἀ ἀνέωχθην, ἠνοίγην, πρ ἀνέωγμαι, ὕ ἀνέωγμην· (ὑπ.) ἐ ἀνοίγωμαι, ἀ ἀνοιχθῶ, ἀνοίγῶ, πρ ἀνεωγμένος ὦ· (εὐ) ἐ ἀνοιγοίμην, μ ἀνοίξοίμην, ἀνοιχθιοίμην, ἀνοιγησιοίμην, ἀνεωξοίμην, ἀ ἀνοιχθείην, ἀνοιγείην, πρ ἀνεωγμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀνοίγου, ἀ ἀνοίχθητι, πρ ἀνέωξο· (ἀπ.) ἐ ἀνοίγεσθαι, μ ἀνοίξεσθαι, ἀνοιχθήσεσθαι, ἀνοιγήσεσθαι, ἀνεώξασθαι, ἀ ἀνοιχθῆναι, ἀνοιγῆναι, πρ ἀνέωχθαι· (μετχ.) ἐ ἀνοιγόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀνοιξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἀ ἀνοιχθόσμενος, -ομένη, -όμενον, ἀνοιγησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀνεωξόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ἀνοίχθεις, -θείσα, -θέν, ἀνοίγεις, -εῖσα, -έν, π ἀνεωγμένος, ἀνεωγμένη, ἀνεωγμένον· (ἐκ τῶν δύο θεμάτων τοῦ Φεῖγ- τοῦ ἐνεστώτος καὶ Φοιγ- τοῦ παρακειμένου προήλθον κατὰ συμφυρμὸν οἱ γνωστοὶ τύποι ἔωγα, ἔωγον, ἔωξα καὶ ἠνέωξα, ἠνέωχθην)· — ἀνοικτός, ἀνοίγμα, ἄνοιξις, ἀνοικτέον.

ἀνομοιογενής, -ής, -ές· ὁ εἰς διάφορον γένος ἀνήκων.

ἀνομοιοκατάληκτος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ μὴ ὁμοιοτελευτος, ὁ μὴ ἔχων τὴν αὐτὴν κατάληξιν ἐν σχέσει πρὸς ἄλλον· (οὐς.) ἀνομοιοκαταληξία, ἡ ἑλλειψις ὁμοιοκαταληξίας (ρίμας*).

ἀνομοιομερής, -ής, -ές· (Μετρ.) ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ἀνομοίων μερῶν.

ἀνομοιόμορφος, -ος, -ον· ὁ ἐκαστοτε κατὰ τὴν μορφήν παραλλάσσων· (φρ.) «ἀνομοιόμορφος ἑνθύμος».

ἀνομοιόπτωτος, -ος, -ον· (= ὁ ἀνο-

μοίους πτώσεις ἔχων) // (Γραμμ.) «ἀνομοιοπτωτος προσδιορισμός»· περίπτωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ προσδιορισμός ἢ τὸ κατηγορούμενον ἐκφέρεται κατὰ διάφορον πτώσιν τῆς τοῦ προσδιοριζομένου, π.χ. (φρ.) «ἐν τῷ ἐπιγραφόμενῳ δράματι Ἰσοστάσιον» (ἀντὶ Ἰσοστασίῳ)· (νεώτ.) «ἔφαγα εἰς τὸ ἐστιατόριον Παρνασσός» (ἀντὶ τὸν Παρνασσόν). ἀνομοιοσύλλαβος, -ος, -ον· ὁ μὴ ἔχων ὁμοίας συλλαβάς, μὴ ἰσοσύλλαβος.

ἀνομοιοτέλευτος, -ος, -ον· ὁ ἀνομοιοκατάληκτος*.

ἀνομοιόχρονος, -ος, -ον· (Μέτρ.) ὁ διάφορον χρόνον (ποσότητα) ἔχων πρὸς ἄλλον· «ἀνομοιόχρονον ἔχει τῇ παραληγούσῃ τὴν λήγουσαν».

ἀνομοιώσεις, (-εως), ἡ· (Γλωσσ.) «ἀνομοιώσεις πνεύματος*» φαινόμενον γλωσσικόν, κατὰ τὸ ὁποῖον δύο συνεχόμενα συλλαβαὶ λέξεώς τινος ἀρχίζονται καὶ αἱ δύο ἀπὸ δασέος ἀφώνου (ἢ δασέος πνεύματος) καὶ δασέος ἀφώνου: θ, χ, φ), εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ ἓν τῶν δύο τούτων δασέων (τὸ δασὺ τῆς α' ἢ τῆς β' ἐξ αὐτῶν) τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον φιλόν, π.χ. θριξ θριχός, (τριχός), ἡ, θάττων > (θαχύς) > ταχύς, φερόβημαι > πεφόβημαι, σέχω > ἔχω > ἔχω (ἐνῶ ἔκσω > ἔξω), ἔχε-χειρία > ἐκεχειρία, (τὸ δασὺ τῆς β') π.χ. παιδεύθητι > παιδεύθητι, θύομαι > θύθητι > τύθητι (ἐξαιρεῖται ὁ παθ. ἀόρ. β' γράφθη, ἀντὶ γράφθη).

Υπάρχουν ὅμως καὶ περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας συνεχόμενα συλλαβαὶ ἀρχίζουν ἀπὸ δασέος ἀφώνου, π.χ. ὠρθώθη, ἐθέλχθη, ὀρνηθῆθαι, ἐπορθῆθαι, ἐχύθη, τεθράφθαι, ἐφθός < (ἔψω) (= βρα-

στός), ὅθεν κ.λπ. // (Γλωσσ.) ἀνομοιώσεις εἶναι ἢ πράξεις, διὰ τῆς ὁποίας δύο ὁμοία γίνονται ἀνόμοια, ἥτοι ὁ σχηματισμός ἄλλου φθόγγου ἀντὶ τοῦ ἐτυμολογικῶς ὀρθοῦ καὶ ὁ μὴ σχηματισμός φθόγγου τινὸς διὰ τὴν ὑπαρξίν πλησίον αὐτοῦ ἄλλου ὁμοίου. Ἡ ἀνομοιώσις ἐπιτελεῖται κατὰ πέντε τρόπους: α) δι' ἀντικαταστάσεως φθόγγου τινὸς δι' ἄλλου συγγενούς, π.χ. *φλαῦλος > φλαῦρος καὶ φαῦλος, φιλοκάλι > φλοκάλι > φροκάλι· β) δι' ἀποβολῆς (παραλείψεως) φθόγγου, π.χ. δρύφρακτος > δρύφακτος, ἀργρός > ἀργός, βράτραχος > βάτραχος, ἀγγίγοχα > ἀγγίχα, γίγνομαι > γίνομαι κ.λπ.· γ) δι' ἀπλολογίας (ἥτοι ἀποβολῆς ὅλης συλλαβῆς)· π.χ. Ἀπολλωνοφάνης > Ἀπολλοφάνης, πεντήκοντα > πεντήντα > πενήντα, (ἀπλ. ὀρθ. πενήντα), Αἰνιάν > Αἰνιαναῖος > Αἰνναῖος κ.λπ.· δ) διὰ προληπτικῆς ἀναπτύξεως φθόγγου, π.χ. κάτουρον > (προληπτικῇ ἀναπτύξει τοῦ ρ) κάτρουρον > (ἀνομοιώσει) κάτρουλιό, καὶ ε) διὰ διαφόρου σχηματισμοῦ, π.χ. ξυρύφιον > ξυράφιον, χρυσύφιον > χρυσάφιον, Λαερτιάδης > Λαερτιάδης, Μενoitιῖδης > Μενoitιῖδης κ.λπ. Εἰς τὴν ἀνομοιώσιν ἄλλοτε μὲν ἀλλοιοῦται τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο συμφώνων καὶ ἄλλοτε ἐξαφανίζεται τελείως. Διαφέρει ἡ ἀνομοιώσις τῆς ἀφομοιώσεως* κατὰ τοῦτο, ὅτι διὰ μὲν τὴν ἀνομοίωσιν χρειάζονται δύο ὁμοία σύμφωνα: τυραννῶ > τυραγνῶ, σύννεφο > σύννεφο, ἔννοια > ἔρνοια, ἐνῶ διὰ τὴν ἀφομοίωσιν χρειάζονται δύο ἀνόμοια // «ἀνομοιώσεις δύο ἀλλεπαλλήλων συμφώνων», (δημ.) «κ» ἀντὶ «χ» μετὰ ἀπὸ σ, φ: ἄσχημος - ἄσκημος, εὐχαριστῶ -

φκαριστῶ κ.λπ. // ἡ ἐξαφάνισις συμφώνου εἶναι ἀνομοιώσις. Ἡ ἀνομοιώσις εἶναι τὸ μὲν «ἀναδρομική», κατὰ τὴν ὁποίαν ἀλλοιοῦται τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δύο ὁμοίων συμφώνων, π.χ. φρατρία > φατρία, *Τάταλος (= ὁ τλήμων) > Τάνταλος, (ἄλγος) - ἀλγαλέος > ἀργαλέος, τὸ δὲ «προοδευτική» (ἄλλως «προοδευτικῇ ἐξαφάνισις»), κατὰ τὴν ὁποίαν ἀλλοιοῦται, ἐξαφανίζεται τὸ ἐπόμενον σύμφωνον ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ προηγουμένου, π.χ. δρύφρακτος > δρύφακτος, φλαῦλος > φλαῦρος, μόρμωρος (= φόβος) > μορμούρτω - μορμούρτω κ.λπ.

ἀνομοιωτικός, -ή, -όν· ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀνομοίωσιν, ὁ κατὰ τὴν ἀνομοίωσιν αὐτὴν (φρ.) «ἀνομοιωτικὸς σχηματισμός» // «ἀνομοιωτικὴ ἀποβολή»: διδάσκαλος > δάσκαλος ἢ διδάσκαλος > δδάσκαλος > δάσκαλος (ἀποβολὴ τοῦ ι καὶ ἀπλοποιήσῃ τῶν δύο δδ.). -ανον· τὰ εἰς -ανον εἶναι δηλωτικὰ ὀργάνου, π.χ. τρύπανον, μάγγανον, δίκρανον, ὄργανον κ.λπ.

ἀνόξυντος, -ος, -ον· ὁ μὴ ὀξυνόμενος, ὁ μὴ ἔχων ὀξείαν, «ἀνόξυντοι λέξεις».

ἀνορθογραφία, (-ίας), ἡ· σφάλμα ὀρθογραφικόν // ἡ τοῦ ἀνορθογράφου ἰδιότης· «ἀνορθογράφος ὁ, ἡ (= ὁ μὴ ὀρθογράφων), «ἀνορθόγραφος ἐπιστολή» ἢ μὴ γραφεῖσα μετ' ὀρθογραφίας (ῥ.) ἀνορθογραφῶ (-έω).

-ανός· (Γραμμ.) (ἀρχ.) παραγωγικὴ κατάληξις ἐπιθέτων: ἰκανός, πιθανός, στεγανός κ.λπ., εἰς τὴν (δημοτ.) διὰ ταύτης σχηματίζονται ἐπίθετα ἐξ οὐσιαστικῶν: γάλα > γαλανός, θροφή > θροφανός· ἐξ ἐ-

πιθέτων: λείος > λειανός, ἄδειος > ἄδειανός, κοντός > κοντακιανός· ἐξ ἐπιρρημάτων: σιγά > σιγανός· καὶ ἐκ μετοχῶν: ζῶν > ζωντανός· ὁμοίως σχηματίζονται εἰς τὴν νεοελλ. (λατιν. -anus) ἐπίθετα δηλοῦντα τὸν ἐκ δένδρου ἢ καρποῦ, π.χ. πεῦκο > πευκᾶνος, κριθή > κριθᾶνος // Τὰ εἰς -ανός ὀξύτονα ἐθνικὰ ἔχουν τὸ α μακρόν: Ἀσιανός, Γερμανός, Σαρδιανός, Ἀλανός, Βρεττανός (ὀρθότ. Βρεταννός) καὶ Χριστιανός (ἐξ οὗ Χριστιανοσύνη). Τὰ διὰ τοῦ -ανος ὑπερισύλλαβα ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. στέφανος, γερᾶνος, οὐρανός (ποιητ. ἔχουν αὐτὸ μακρόν), τὰ δὲ ὑπερτρισύλλαβα ἔχουν τὸ α (ᾱ) Ἡρωδιανός, Ἰουστινιανός, Μαρκιανός, Σεβαστιανός, Ἰουλιανός (ποιητ. Ἰουλιανός), πλὴν τοῦ ὠκεᾶνός καὶ Ἡριδανός (= ὁ ποταμὸς Πάδος) // τὰ εἰς -ανός ὀξύτονα ἐπίθετα ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾱ): πιθανός - πιθανώτερος, ἰκᾶνός - ἰκᾶνότερος (ἀνικᾶνός), στεγᾶνός - στεγᾶνότερος, νηπεδᾶνός (= ἀσθενής), τραγᾶνός, οὐτιδᾶνός κ.λπ. (καὶ τὸ παροξύτονον ἀδάπανός), ὡς καὶ τὰ οὐσ. ὠκεᾶνός, Ἀπιδᾶνός, Ἡριδᾶνός· τὰ παροξύτονα: καπετᾶνός (capitaine), πλᾶνός (λαοπλᾶνός, ἐρωτοπλᾶνός, κοσμοπλᾶνός), ἐξαιρούνται δὲ τὰ δισύλλαβα, π.χ. τρανός - τρανότερος, σπᾶνός > σπᾶνός (= σπᾶνιος) > σπανότερος καὶ σπανώτερος, μᾶνός - μανώτερος (καθ' Ἡρωδιανὸν μᾶνός), φᾶνός, δᾶνός (= ξηρός), ἐᾶνός, -ή, -όν (ὡς οὐσ. ἐᾶνός = λεπτὸς πέπλος), Φᾶνος // (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ανος βαρύτονα (Τουρκοαραβικά) ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾱ): Σουλτᾶνός, Μουσουλμᾶνός, Χαγᾶνός, Δραγουμᾶνός (ἀραβ. turqoman > (ιταλ.) dragomano), Ταμερλᾶνός (γαλλ. ἐκ τοῦ

ἀραβικοῦ), ὡς καὶ τὰ Πάνος (Πάναγιώτης), Καραπάνος, Μάνος <(Ἑμμανοῦλ), Χριστομάνος καὶ Θάνος <(Ἀθανάσιος) πλὴν τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς -anus, ὡς Μιλάνος, Πρεβεζ(ι)-άνος, Ρωμάνος, Ζαβιτσιάνος καὶ Μάνος (ἐκ τοῦ Μάνης, (-ου, -ους, Μάνεντος), ὁ ἢ ἐκ τοῦ μᾶνός κατ' ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου μᾶνος ὁ καὶ νᾶνος, (-ου), ὁ (= μικρόσωμος). Μάννος ὁ (ὄνομα κύριον), ἀταμᾶνος, (-ου) (καὶ ἀταμάν), ὁ (ῥωσ. ἐκ τοῦ γερμ. het = ἀρχηγός).

-αντα οἱ, αἱ, τά· τεσσαράκοντα> σαράντα τά· τοῦτο εὐρίσκεται καὶ κεκλιμένον «τῶν ἀγίων Σαράντων», «τῶν χρόνων τῶν σαράντων», ἐνῶ τριάκοντα, (ἰων.) τρήκοντα> τριᾶντα τά, τὸ α τῆς παραληγουσῆς μακρόν) (ᾱ).

ἀνταλλαγματικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀνταλλαγματικὰ ἢ ἀνταλλακτικὰ ῥήματα» (= τὰ σημαίνοντα ἀνταλλαγὴν), π.χ. ὠνοῦμαι, πωλῶ, ἀλλάττω καὶ τὰ ὅμοια. ἀνταναγιγνώσκω (τι)· ἀναγιγνώσκω πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀκριβοῦς ἀντιγραφῆς κείμενον ἀντιπαραβάλλον αὐτὸ πρὸς ἄλλο ὅμοιον· (οὐς.) ἀνταναγνώστης, (-ου), ὁ. ἀντανάκλασις, (-εως), ἡ· ἡ ἀνάκλασις* ἢ ἀντανάκλασμός· // (Γραμμ.) ἡ χρῆσις λέξεως εἰς τὴν ἀντίθετον σημασίαν· // «μέσος ἀόριστος ἀντανάκλωμενος» (βλ. ἀντανάκλω).

ἀντανάκλαστικός, -κή, -κόν· (= ὁ τῆς ἀντανάκλασεως)· // (Γραμμ.) «ἀντανάκλαστικὴ ἀντωνυμία» (= ἡ αὐτοπαθής), (βλ. ἀντωνυμία), ἥτοι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον· // «ἀντανάκλαστικὰ ῥήματα» (βλ. ἀντανάκλω).

ἀντανάκλω (-άω)· (Γραμμ.) «σχῆμα ἀντανάκλωμενον», σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον αὐτοπαθὴ ὀνόματα, ἀντωνυμίας καὶ ῥήματα ἀντανάκλουν τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν εἰς ἑαυτά· «ἄμεσος ἢ εὐθεῖα ἀντανάκλασις», εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀλληλοπαθῆ ἢ μεταβατικά*, π.χ. «σφίζω ἑμαυτόν»· ἐνίοτε ἡ τοῦ γ' προσώπου τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας ἀνήκει μὲν εἰς ἐξηρητημένην πρότασιν, ἴδιον ὑποκείμενον ἔχουσαν, ἀναφέρεται ὅμως εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας (ἔμμεσος ἢ πλάγια ἀντανάκλασις), π.χ. «ἐβούλετο ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στρατεύμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην» (Ξενοφών) ἐπὶ τῆς πλαγίας ταύτης ἀντανάκλασεως ἐνίοτε τίθενται καὶ αἱ πλάγιαι πτώσεις τῆς προσωπικῆς, π.χ. «ἐφοβεῖτο ὁ Κῦρος, μὴ οἱ ὁ πάππος ἀποθάνῃ» ἢ (γεν.) οὐ καὶ (αἰτ.) ἢ σπανιώτατα·

// (Μετρ.) «ἀντανάκλωμενοι στίχοι» (φρ.) «Στροφή μὲν, ὅτε πρὸς ἑαυτοὺς ἀντανάκλῶνται οἱ στίχοι, ὅθεν καὶ ἀντανάκλωμενοι λέγονται, εἰς ἑαυτοὺς στρέφοντες καὶ ἀντιστρέφοντες τοὺς διαλεγόμενους» (Σικελιώτης Ἰω.).

ἀντανάπαιστος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) μετρικός πούς, ὁ ὁποῖος σύγκειται ἐκ δύο μακρῶν καὶ μιᾶς βραχείας συλλαβῆς (--υ) εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν ἀνάπαιστον (υυ). ἀντανάπληρῶ (-όω)· (= ἀναπληρῶ, ἀντικαθιστῶ)· // (Γραμμ.) (φρ.) «ἡ ἀντωνυμία ἀντανάπληροῦσα καὶ τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν τάξιν τοῦ ῥήματος» (Ἀπολλώνιος).

ἀνταπόδοσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) εἰς μίαν περίοδον ἢ κῶλον ἀντιστοιχία ἢ ἀντίθεσις προτάσεων, π.χ. «Ἵσπερ γὰρ τὴν

μέλιτταν ὀρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους, μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήματα συλλέγειν» (Αἰσχίνης).

ἀνταποδοτικός, -ή, -όν· ὁ εἰς ἀνταπόδοσιν ἀνήκων ἢ ὁ ταύτην ἀποτελῶν· // (Γραμμ.) «ἀνταποδοτικαὶ ἀντωνυμίας» (ἄλλως συσχετικά*), αἱ ἀντιστοιχοῦσαι μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν ἐννοίαν, ἥτοι ἐρωτηματικά, ἀόριστοι, δεικτικά καὶ ἀναφορικά, π.χ. (ἀνταποδ. ἀντων.) τίς; (ἐρωτ.)· ὁδε, οὗτος, ἐκεῖνος (δεικτ.)· τίς, οὐδεὶς, ὁ δεῖνα, ἕκαστος, ἄλλος, ἕνιοι (ἀόριστ.)· ὅς, ὅστις (ἀναφορ.)· // «ἀνταποδοτικὰ ἐπιρρήματα»: τὰ σύστοιχα πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀντωνυμίας, π.χ. ποῦ; (ἐρωτημ.), ἐνθάδε, ἐνταῦθα, αὐτοῦ, ἐκεῖ (δεικτ.)· ποῦ (ἀορ.)· οὐ, ὅπου, ἐνθα (ἀναφορ.).

ἀντέγκλισις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἐναλλαγὴ ἐγκλίσεως.

ἀντεισαγωγή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁμολογεῖται μὲν τὸ τοῦ πράγματος ἀληθές, ἀλλ' ἀντιτίθεται πρὸς αὐτό, περιπτώσις δεικνύουσα ὅτι ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, π.χ. «ἦδὺ τὸ ζῆν, ἀλλὰ τὸ γε ὑπὲρ πατρίδος ἀποθανεῖν δόξαν αἰώνιον παρὰσκευάζει».

ἀντέκτασις, (-εως), ἡ· ἔκτασις*· // «ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις» ἢ «ἀντέκτασις», τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον βραχὺ φωνῆν ἐκτείνεται εἰς μακρόν ἢ εἰς δίφθογγον ἔνεχα ἀπωλείας ἐπομένου ἡμιφώνου (ἐρρίνου, ὕγρου ἢ συριστικοῦ ἢ ν μετὰ τοῦ ὀδοντοφώνου) ἢ τῆς ἰδίας ἢ τῆς ἐπομένης συλλαβῆς πρὸς ἀναπλήρωσιν ἀποβληθέν-

τος, γράμματος, π.χ. ἔστελσα> ἔστελλα> ἔστειλα· σελάσνα> σελάννα> σελάνα> σελήνη· φέροντι> φέρουσι· πάντῃ> πάνσα> πᾶσα· ἐνεμσα> ἐνέμμα> ἐνημα· *φθέρῃ> *φθέρῃω> φθέρρω> φθεῖρω· *πλύῃω> πλύῃω - (αἰολ.), πλύνω> πλύνω*, ἔπλυνσα> ἔπλυννα> ἔπλυν· δεικνύς> δεικνύνς> δεικνύς· σφύρῃ> σφύρα ἢ, κ.λπ.

Ἐκτείνεται δὲ ἀναπληρωματικῶς α) τὸ ἄ εἰς ᾱ, π.χ. μέλᾱς> μέλας, λύσᾱνς> λύσανς> λύσας. Μετὰ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ ἐρρίνου ἢ τοῦ ὕγρου τὸ ἄ ἐκτείνεται εἰς -η, π.χ. ἔφᾱννα> ἔφῃνα· ἔσφᾱλλα> ἔσφηλα, ἐκτὸς ὅταν δὲν προηγῇται τούτου ρ ἢ ι, π.χ. δυσχε(ρ)αίνω> ἐδυσχέραννα> ἐδυσχέρανα, μετοχῇ (δυσχεράναν τό)· μαιίνω> ἐμίᾱννα> ἐμίᾱνα, β) τὸ ε εἰς ει, π.χ. κτένς> κτεῖς ὁ· πένθσομαι> πείσομαι, γ) τὸ ο εἰς ου, π.χ. ὀδόντς> ὀδοῦς ὁ, λένοντις> λέουσι, δ) τὸ ἱ εἰς ι, π.χ. ἔκρῖννα> ἔκρῖνα (τὸ κρῖναν), καὶ ε) τὸ ὕ εἰς ὕ, π.χ. ἔπλυννα> ἔπλυνα (τὸ πλύναν)· // ἄλλοτε ἀποβάλλεται τὸ ἐρρίνον, ἀλλ' ἀντέκτασις δὲν γίνεται, π.χ. συστρατιώτης, σύστημα, δεμσ-πότης> δεσπότης, Ἀθήνα(ν)ζε ἀντὶ Ἀθήνανζε> Ἀθήναζε· συζῶ, *τριακοντ(α)-τός> *τριακονστός> τριακοστός, τεσσαρακοστός· // αἱ δοτικαὶ τοῦ πληθ. τῶν εἰς -ν ληγόντων ὀνομάτων ἔχουν τὸ «σι» καὶ πρὸ αὐτοῦ φωνῆν ἄνευ ἀντεκτάσεως, π.χ. δαίμοσι τοῖς (ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις: δαίμονες, -μόνων, -μονας)· ποιμέσι (ποιμένες), μείζοσι, χελιδόσι, ἀηδόσι, κυσί (κύνες, κυνῶν).

ἀντέμφασις, (-εως), ἡ· διαφορὰ, ἀντίθεσις· // (Γραμμ.) αἱ προθέσεις* «διά» καὶ «ἀν» δὲν ἀναστρέφονται πρὸς ἀντέμφα-

σιν τῆς αἰτιατικῆς «τὸν Δία» καὶ τῆς κλητικῆς «ὦ ἄνα» // «ἐκτενόμενον τὸ α πρὸς ἀντέμφασιν τοῦ σὺδετέρου» (Ἡρωδιανός) (= πρὸς διάκρισιν, πρὸς διαφορὰν).

ἀντεναντίωσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὅποιον διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἐναντίου δηλοῦται τι, π.χ. «ἐχθροὺς ἔσχευ οὐ τοὺς ἀδυνατωτάτους λέγειν τε καὶ πράττειν» (ἦτοι τοὺς δυνατωτάτους).

ἀντένθεσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἐνθεσις γράμματος εἰς τὴν θέσιν ἄλλου ἀποβληθέντος· (φρ.) «ἀπελεύσει μὲν τοῦ σ ἀντενθέσει δὲ τοῦ τ», ὡς φυλάσσω > φυλάττω.

ἀντεξήγησις, (-εως), ἡ· ἡ ἐναντία ἐξήγησις.

ἀντεπεξέρχομαι· (ἀντί + ἐπὶ + ἐξ + ἔρχομαι) (= ἀπαντῶ ἐναντίον)· (ἀόρ.) ἀντεπεξήλθον (ἡ αὔξησις μετὰ τὴν γ' πρόθεσιν).

ἀντεπίδοσις, (-εως), ἡ· (βλ. ἀνάλασις).

ἀντεπίρρημα, (-ατος), τό· (τὸ μετὰ ταῦτα λεγόμενον)· τὸ τελευταῖον μέρος (τὸ ἔβδομον) τῆς παραβάσεως εἰς τὴν κωμωδίαν, τὸ ὅποιον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίρρημα* (τὸ πέμπτον μέρος)· καὶ τὰ δύο ταῦτα μέρη ἀποτελοῦνται ἐκ τροχαϊκῶν τετραμέτρων καὶ ἀπαγγέλλονται ὑπὸ τοῦ κορυφαίου πρὸς τοὺς θεατάς, παρεμβαλλομένης τῆς ἀντῳδῆς μετὰ τοῦ ἐπιρρήματος καὶ τοῦ ἀντεπίρρηματος, π.χ. «ὦ σφώτατοι θεαταί, δεῦρο τὸν νοῦν προσέχετε» (ἐπίρρημα) (Ἀριστοφ. Νεφ. 575-594)· «ἡνίχ' ἡμεῖς δεῦρ' ἀφορμᾶσθαι παρεσκευάσμεθα» (607-626) (ἀντεπίρρημα).

ἀντί· καὶ (δημ.) ἀντὶς καὶ πρὸ δασείας ἀνθ'

(σανσκριτ. anti, λατιν. ante)· (πρόθεσις*, κυρία δισύλλαβος ἔχουσα πρωταρχικὴν σημασίαν ἀντικρύ, ἀπέναντι, ἐνώπιον, ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψαν αἱ λοιπαὶ σημασίαι)· εἰς τὴν ἀρχαίαν συντάσσεται μετὰ γενικῆς, εἰς τὴν δημοτικὴν μετὰ αἰτιατικῆς· ἡ «ἀντί» σπανίως ἐπιτάσσεται, ὡς «σοὶ δὲ θεοὶ τῶνδ' ἀντὶ χάριν μενοεικέα δοῖεν» (Ὀμηρος) (ἀντὶ τῶνδ')· (ἀρχ.) 1) ἐν συντάξει σημαίνει: α) ἀντικατάστασιν, ὡς «ἡρόεθη ἄρχων ἀντὶ προξένου»· β) ἀνταλλαγὴν, ὡς «ἀντὶ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀντικαταλλάξασθαι»· γ) προτίμησιν, ὡς «τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν, ἀνθ' ὧν ἔχω πάντων...»· δ) σύγκρισιν, ὡς «μεῖζον ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρης φίλου ἡγεῖται...»· ε) αἰτίαν, ὡς «ὠφελήσω αὐτόν, ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον»· ς) ἰσότητα ἢ ὁμοιότητα, ὡς «ἀντὶ κυνὸς εἰ φύλαξ»· 2) ἐν συνθέσει σημαίνει: α) ἀντικρύ, ὡς ἀντιμέτωπος, Ἀντίρριον· β) ἐναντίον, ὡς ἀντεραστής, ἀντιλέγω· γ) ἀντικατάστασιν, ὡς ἀντιβασιλεύς, ἀντιστρατηγῶ· δ) ἰσότητα, ὡς ἀντάξιος, ἀντίθεος· ε) ἀμοιβαιότητα, ὡς ἀντασπάζομαι, ἀντερῶμαι καὶ σπανιώτατα τὸ ὅπισθεν, ὡς «πίτυσι, ἀνθ' ὧν (ὅπισθεν ὧν) ἔστηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν;»· (δημοτ.) α) ἐν συντάξει τίθεται κατ' αἰτιατικὴν καὶ δηλοῖ ἀντικατάστασιν, ὡς «ἀντὶς ἀρνὶα σφάζουσιν παιδιὰν»· β) συντάσσεται μετὰ βουλευτικῆς προτάσεως εἰσαγομένης διὰ τοῦ μορίου νά, ὡς «ἀντὶ νά κλαίῃ ἡ μάνα μου, ἅς κλαίῃ ἡ δική σου»· γ) ἐκφέρεται καὶ μετὰ τῆς προθέσεως «γιά» καὶ μετ' ἐμπροθέτων διορισμῶν ἀποτελουμένων ἀπὸ τὰς προθέσεις ἀπό, εἰς, μετ' αἰτιατικῆς· ὡς «πῃ

γαινε σὺ ἀντὶς γιὰ μένα»· «ἀντὶς ἀπὸ σένα, πῆρα ἀπὸ κεῖνον», ὡς καὶ «ἀντὶς σέ μένα»· «ἀντὶς μέ μένα».

ἀντι- (Νεοελλ.) ἐν συνθέσει σημαίνει α) ἐναντίωσιν: ἀντιβασιλικός, ἀντιλαϊκός, ἀντικαθεστωτικός, β) προβαθμίδα ἀξιώματος, π.χ. ἀντισυνταγματάρχης, ἀντιπρόεδρος, καὶ γ) ἀντίδοτον, π.χ. ἀντικαρκινικός, ἀντιπυρετικός, ἀντιδυσεντερικός κ.λπ. **ἀντιαττικιστής, (-οῦ), ὁ·** ὁ ἐλέγχων τοὺς ἐπιτηδευομένους νὰ ἀττικίζουν εἰς τὴν καθαρύουσαν γλῶσσαν.

ἀντιβράκχειος· καὶ ἀντίβραχος ὁ· (Μετρ.) ἄλλως παλιμβράκχειος ἢ ἀντανάπαιστος*, μετρικός πους ἐκ δύο μακρῶν καὶ ἐνὸς βραχέος (-υ), ὡς «λείποισθε», ἀντίθετος πρὸς τὸν βακχεῖον*.

ἀντιβολῶ (-έω)· (= συναντῶ τινὰ ἰδίᾳ εἰς τὴν μάχην· μετέχω παρακαλῶ)· (πρτ.) ἦντεβόλουν, (μέλλ.) ἀντιβολήσω, (ἀόρ.) ἦντεβόλησα· — «ἀντιβολῶ τινος» (= μετέχω τινός)· «ἀντιβολῶ τινι» (= συναντῶ (ἐχθρικῶς) τινὰ), «ἀντιβολῶ τινι» (= παρακαλῶ, ἱκετεύω)· — ἀντιβολή, ἀντιβολία, ἀντιβόλησις.

ἀντίγραφον, (-ου), τό· (ἄλλως χειρόγραφον)· δὲν περιεσώθησαν αὐτόγραφα τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἐχομεν μόνον ἀντίγραφα αὐτῶν ἐπὶ περγαμηνῆς* καὶ παπύρου* διὰ τῆς χειρὸς γεγραμμένα (χειρόγραφα). Ὁ παλαιότερος διασωθεὶς πάπυρος εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, περιέχων ἀπόσπασμα «νόμων» (εἰδους ἰδιαίτερου ὥδης) μετὰ κειμένου ἐλευθεράς ἀφηγήσεως. Τὰ βιβλία ἐγράφοντο καθ' ὑπαγόρευσιν ὑπὸ πολλῶν ταυτοχρόνως ἡσυχμένων εἰς τὴν ταχυγρα-

φίαν δούλων. Παλαιότερον ἔγραφον διὰ (μελαίνης) μελάνης καὶ βραδύτερον δι' ἐρυθρᾶς. Πρώτη μορφή τοῦ βιβλίου ἦτο ὁ κύλινδρος, ἦτοι ὁ ῥόλος (volumen) διατηρούμενος ἐντὸς κυλινδρικής θήκης. Ἀπὸ τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. ὑπῆρχον καὶ παπυρικοὶ κώδικες, βιβλία δεδεμένα, ὡς τὰ σύγχρονα ἢ ὅπως οἱ κώδικες ἐκ περγαμηνῆς, βιβλία τῶν ὁποίων τὰ φύλλα ἦσαν ἐκ παπύρου. Ὁ δι' ἀντιγραφῆς πολλαπλασιασμός τοῦ αὐθεντικοῦ πρωτογράφου κειμένου ἐγένετο συχνάκις πρόξενος τυχαίων σφαλμάτων, ὡς καὶ αὐθαριέτων ἀλλοιώσεων τῶν ἀντιγραφῶν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Φωτίου ἐμφανίζεται νέα γραφικὴ ὕλη παρὰ τὸν πάπυρον καὶ τὴν περγαμηνήν, ὁ χάρτης. Ἀπὸ τοῦ 9ου αἰ. μ.Χ. ἤρχισεν ἡ μικρογράμματος γραφὴ ἀντὶ τῆς διὰ κεφαλαίων παλαιότερας τῶν παπύρων, ὡς καὶ ἡ ὑποχρεωτικὴ χρῆσις κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν πνευμάτων, τόνων, ἀποστροφῶν καὶ λοιπῶν συναφῶν σημείων (βλ. παλίμψηστα). Τὰ σφάλματα τῶν χειρογράφων (τῶν χρονολογουμένων ἀπὸ τοῦ Ε' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰ.) εἶναι α) ἐκούσια ἢ τυχαῖα καὶ τὰ μὲν ἐκούσια ὀφείλονται εἰς τὴν κακοπιστίαν ἢ ἡμιμάθειαν τῶν ἀντιγραφῶν, οἱ ὅποιοι ἐδέχοντο ὡς αὐθεντικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγνώριζον ὅτι δὲν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἢ διότι ἐπεχείρουν νὰ ἐξαγάγουν μίαν οἰανδήποτε ἔνοιαν ἐξ ἡλλοιωμένου τινὸς χωρίου, τὸ ὅποιον δὲν ἐνόουν, β) ἀναπόφευκτα· ἦτοι σφάλματα ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχετύπου (κηλίδες, φθοραί, σχισήματα κ.λπ.), τὸ ὅποιον εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἀντιγραφεύς, γ) τὰ τυχαῖα (καὶ τὰ πολυαριθμότερα) σφάλματα ἀναπόφευκτα εἰς

πάντα ἄνθρωπον (lapsus calami), τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ συγχύσεως προφορᾶς, ἐκ συγχύσεως γραμμάτων (εἰς τὴν ἑλληνικὴν διὰ κεφαλαίων γραφὴν Α Δ Λ, Μ καὶ ΛΛ, Θ καὶ Ο, Π καὶ Τ Ι ὁμοιάζουν κατὰ πολὺ πρὸς ἄλληλα καὶ εὐκόλως συγχέονται)· ἐκ συγχύσεως ὁμοίων λέξεων ὡς φόνου ἀντὶ φόβου, ἀπόντων ἀντὶ ἀπάντων κ.λπ.· ἐξ ἐλαττωματικῆς διαιρέσεως τῶν λέξεων, ὡς τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν πατέρα ἔχοντα δύο υἱοὺς Λέοντα καὶ Πανταλέοντα, ὁ ὁποῖος εἶχε γράφει εἰς τὴν διαθήκην του: ΕΧΕΤΩ ΤΑ ΕΜΑ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ (ἔπρεπε νὰ δοθοῦν εἰς τὸν υἱὸν του Πανταλέοντα ἢ εἰς τὸν ἄλλον υἱὸν του τὸν Λέοντα; (ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ)· ἐκ μεταθέσεως γραμμάτων καὶ λέξεων, ἐκ προσθέσεως ἢ ἀφαιρέσεως γραμμάτων καὶ συλλαβῶν, ἐκ παρὰλείψεως περιόδων ἢ καὶ ὁλοκληρῶν φράσεων, ἐκ παρεμβολῶν καὶ τέλος ἐκ συγχύσεων προερχομένων ἐκ κυρίων ὀνομάτων ὡς καὶ ξένων τοιούτων.

ἀντιδάκτυλος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) ὁ ἀνταπαιστος* (υυ-) (βλ. δάκτυλος).

ἀντιδιαίρεσις, (-εως), ἡ· (Λογ.) ἡ κατ' ἐναντίωσιν διαίρεσις, ὑποδιαίρεσις· «ἀντιδιαίρεσις ἐστὶ γένους εἰς εἶδος τομὴ κατὰ τοῦναντίον, ὡς ἂν κατ' ἀπόφασιν, οἷον τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ τὰ δὲ οὐκ ἀγαθὰ».

ἀντιδιασταλτικός, -ή, -όν· ὁ συντελὼν πρὸς ἀντιδιαστολήν, ὁ χωρίζων: «ὁμοίως καὶ αἱ σύνθετοι [προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί] καὶ γὰρ αὗται ἀντιδιασταλτικά, τὸ γὰρ παρὰ τῇ οἰκίᾳ μου ἔσθηκα ἐγκλινόμενον διαφέρει παρὰ τῇ ἐμῷ οἰκίᾳ» ('Α-

πολλώνιος).

ἀντιδιαστολή, (-ής), ἡ· ἡ ἐξ ἀντιπαράθεσεως διάκρισις // (Γραμμ.) αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί τίθενται ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς καὶ ἀντιθέσεως, π.χ. «σὺ μὲν φιλοσοφεῖς, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ»· εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις ἐπὶ μὲν τοῦ α' προσώπου δεικνύεται ἡ ἀντιδιαστολή διὰ τῆς πλήρους γραφῆς καὶ ὀρθοτονήσεως: ἐμοῦ, ἐμοί, ἐμέ, ἡ δὲ ἑλλειψὶς αὐτῆς διὰ τῶν ἐγκλιτικῶν μου, μοι, με, ἐπὶ δὲ τοῦ β' διὰ τοῦ σοῦ, σοί, σέ, καὶ διὰ τῶν σου, σοί, σε // ἡ παρὰθεσις λέξεων πρὸς διάκρισιν τῆς σημασίας αὐτῶν, πολλάκις ἀντιθέτου, ὡς εἶναι ἡ διάκρισις τῆς σημασίας λέξεων (φρ.) «ἐν τῷ Ἑλληνίῳ δύο ἂν γράφεις, πρὸς ἀντιδιαστολήν τοῦ ἑλλην, ὃ σημαίνει τὴν θερμοσίαν» (Μοσχόπουλος) // «συγγενεῖς ἐξ ἀγχιστείας» κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὴν «ἐξ αἵματος συγγενεῖαν»· ὡς καὶ θήλεα κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὰ ἄρρενα κ.λπ.

ἀντιδιήγησις, (-εως), ἡ· (Ρητορ.) ἀντίθετος διήγησις.

ἀντιδικῶ (-έω)· (= εἶμαι ἀντιδικός, ἀντιλέγω, ἐναντιοῦμαι)· (πρτ.) ἡντεδίκουν, (μτγν.) ἡντιδίκουν, (μέλλ.) ἀντιδικήσω, (ἀόρ.) ἡντεδίκησα, (μτγν.) ἡντιδίκησα· —ἀντιδικῶ πρὸς τινα (= εἶμαι ἀντιδικός πρὸς τινα, ἀντιλέγω, ἐναντιοῦμαι)· —ἀντιδικία, ἀντιδικησις, ἀντιδικός.

ἀντίθεσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ εἰς τὰς λέξεις μετὰθεσις γραμμάτων, π.χ. αὐτάκι > (κατ' ἀντίθεσιν) αὐτίκα // (Λογ.) ἡ σχέσις δύο ἐννοιῶν ἢ κρίσεων, κατὰ τὴν ὁποῖαν αὗται ἀναιροῦν ἄλληλας, π.χ. «θερμὸν - ψυχρόν», «ὁ Χριστὸς

εἶναι ἄναρχος - ὁ Χριστὸς εἶναι κτίσμα» (ἀντίθεσις προτάσεων)· // (κατὰ λεκτικὴν ἀντίθεσιν) «ὁ θάνατος ἄθνατος», «δῶρον ἄδωρον» κ.λπ. // (Ρητορ.) ἡ «ἀντίθεσις» ἢ «τὸ ἀντίθετον» ἔχουν ὡς βάσιν τὴν ἐναντιότητα δύο τινῶν ἀντικειμένων: λευκόν - μέλαν, γλυκύ - πικρόν· ἀντιθέτως ὁ Δημοσθένης τὸν ἑαυτοῦ βίον πρὸς τὸν τοῦ Αἰσχίνου παραβάλλων λέγει: «ἐδίδασκες γράμματα, ἐγὼ δ' ἐφοίτων· ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελοῦμην· ἐχόρευες, ἐγὼ δ' ἐχορήγουν· ἐγραμμάτευες, ἐγὼ δ' ἐκκλησιάζον· ἐτριγωνίστηες, ἐγὼ δ' ἐθεώρουν· ἐξέπιπτες, ἐγὼ δ' ἐσφριττον· ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν πεπολίτευσαι πάντα, ἐγὼ δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος». Τὸ σχῆμα τοῦτο γίνεται δι' ἀμοιβαίας ἀντιθέσεως τῶν ἰδεῶν, ὅχι δὲ ἐκ τῆς ἐπιτηδεύμενης ἐναντιότητος τῶν λέξεων // τοῦ κατηγοροῦ τὰ ἐπιχειρήματα καὶ ἀποδείξεις, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀνασκευασθῇ ὁ κατηγορούμενος // (Γλωσσ.) ὁ ὅρος «ἀντίθεσις», ὁ ὁποῖος διακρίνεται τοῦ ὅρου «ἐναντίωσις», χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν φωνολογίαν· εἰς τὴν ἀμερικανικὴν γλωσσολογίαν ὁ ὅρος «ἀντίθεσις» συνώνυμος μὲ τὸν ὅρον «ἐναντίωσις» // εἰς τὴν ποίησιν ἀντίθεσις εἶναι ἡ παράταξις ἐννοιῶν ἢ εἰκόνων διαφορετικῶν μεταξύ των συσχετιζομένων, ἵνα φανῇ ζωηροτέρα ἡ διαφορὰ ἢ ἐνυπάρχουσα μεταξὺ αὐτῶν, π.χ.

«Πῶς φωτίσει ὁ λύχνος τὸ φῶς;
πῶς χειροθετήσῃ ὁ δούλος τὸν δεσπότην;».

«Χαλὶα ἐπάνω της καθεὶς πετᾷ

κι ἐκεῖν' ἡ δύστηνη, χαρὰ γιομάτη,

γιὰ τὰ ...κουφέτα τοὺς φχαριστᾷ!»

(Ι. Τσακασιάνος).

// (Ρητορ.) «ἰσχυρὰ ἀντίθεσις», ῥητορικὸν σχῆμα ἐξ ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται τὸ προσδιοριζόμενον οὐσιαστικὸν μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ «ἀ-» ἢ τοῦ ἀχωρίστου προθεματικοῦ μορίου «δυσ» ὡς ἐπιθετον ἀποδίδον ὡς πρὸς τὸ ὅλον τὴν ἐννοιαν τοῦ κακοῦ, δυστυχοῦς, ὀλεθρίου κ.λπ., π.χ. «μήτηρ - ἀμήτωρ» (= κακή, ἄστοργος), «γάμος - ἄγαμος» (= ὀλέθριος), «βίος - ἄβιος ἢ ἀβίωτος» (= ἀφόρητος), «νύμφη - ἀνυμφος» (= δυστυχής), «πόλις - ἀπολις» (= κατεστραμμένη), «ἔργα - ἄνεργα» (= ἀνεκτέλεστα), «κόσμος - ἀκόσμος» (= ποὺ δὲν εἶναι κόσμος), «ἔρως - ἀπέρωτος» (= ὀλέθριος, δυστυχής), «παῖδες - ἀπαίδες» (= οὐδόλως τέκνα), «κρήνη - ἀκρήνη» (= ἄνευ ὕδατος), «νάες - ἄναες» (= πλοῖα ἄχρηστα), «γάμος - δύσγαμος» (= ὀλέθριος), «Πάρις - Δύσπαρις» (= πρόξενος κακῶν, Κακόπαρις), «δύσνοστος - νόστος» (= δυστυχής ἐπάνοδος) κ.λπ.

ἀντιθετικός, -ή, -όν· ὁ ἔχων ἢ ἀποτελὼν ἀντίθεσιν, ὁ προερχόμενος ἐξ ἀντιθέσεως // (Γραμμ.) ὁ ἐναντιωματικός*· «ἀντιθετικὰ μόρια (ἢ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι)· τὰ διατυποῦντα ἀντίθεσιν εἰς τὴν πρότασιν εἰς τὴν ὁποῖαν κεῖνται: ὡς, μέν, δέ, μέντοι, ἀλλὰ, μήν, εἰ καί, καίτοι, καίπερ, καὶ μήν (δημοτ.) μά, ὅμως, παρὰ, ἄμ, ἐνῶ, μολονότι, μᾶλλον, πού, ὡς τόσο, μᾶλλον, ἀγκαλὰ καί, μάλιστα κ.λπ. // «ἀντιθετικαὶ προτάσεις», αἱ

προτάσεις* αἱ εἰσαγόμεναι διὰ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων* // (Μετρ.) ὁ μετρικῶς ἀντίστοιχος στίχος πρὸς ἄλλον.

ἀντικανονικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ μὴ κανονικός, ὁ γινόμενος κατὰ παράβασιν τῶν κανόνων· (παρθ.) ἀντικανονικώτερος, ἀντικανονικώτατος.

ἀντικατάστασις, (-εως), ή· (Γραμμ.) «λεκτικὴ ἀντικατάστασις» (= τὸ ἀντικαθιστᾶν τι, π.χ. «φωμός (= τεμάχιον) ἄρτου» > φωμί τό «νηρόν (= πρόσφατον) ὕδωρ» > τὸ νερό· κατ' αὐτὴν τίθεται τὸ ἐπίθετον ἀντὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ, ὡς αὐτὸ τοῦτο τὸ οὐσιαστικὸν (πρβλ.) «ἓνα συριανόν» (= λουκούμι), «ἓνα βαρύ γλυκόν» (= καφέ).

ἀντικατηγορία, (-ίας), ή· (Ρητορ.) ή ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἀπαγγελομένη κατηγορία κατὰ τοῦ κατηγοροῦ, ἥτοι κατηγορία ἐναντίον κατηγορίας

ἀντικειμενικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀντικειμενικὰ ἢ ἐξηρητημένα ἢ ἀντικειμενικὰ σύνθετα»: τὰ σύνθετα τῶν ὁποίων τὸ ἐν συνθετικὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑτέρου, ὡς τὸ ἀντικείμενον ἐκ τοῦ ῥήματος, π.χ. λογογράφος (= ὁ γράφων λόγους), σημασιόφορος (= ὁ φέρων σημαίαν), στράτηγός (= ὁ ἄγων τὸν στρατόν), φιλόμαχος, φυγόπονος, μονομάχος, σύμμαχος, εὐφορος, γεωργός κ.λπ. // (Συντ.) «γενικὴ ἀντικειμενική» ἢ «ἐξ ἀντικειμένου», ἑτερόπλευτος προσδιορισμός ἐκφράζων τὴν σχέσιν τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὸ προσδιοριζόμενον οὐσιαστικὸν ῥηματικῆς ἐννοίας· τίθεται οὗτος μετ' οὐσιαστικοῦ ἢ ἐνίοτε καὶ ἐπιθέτου, ὅτε ἡ γενικὴ γίνεται ἀντικείμενον τῆς προτάσεως διὰ τῆς μεταβολῆς

τοῦ οὐσιαστικοῦ ἢ τοῦ ἐπιθέτου εἰς ῥῆμα, π.χ. «πόθος Εὐριπίδου» (= ποθῶ Εὐριπίδην). Ἡ ἐξ ἀντικειμένου ἢ ἀντικειμενικῆς γενικῆ λέγεται καὶ παθητικὴ. Πολλάκις αὕτη ἐρμηνεύεται δι' ἐμπροθέτου διορισμοῦ, ἥτις καὶ ὑπὸ τινῶν καλεῖται ἐπιρρηματικὴ, π.χ. «λύσετε τὰς Λακεδαιμονίων» (= τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους) σπονδὰς» (Θουκυδίδης).

ἀντικείμενον, (-ου), τό· πρᾶγμα ὑποπίπτον ἢ δυνάμενον νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου. // θέμα ἀπασχολοῦν τινα // ὁ τελικὸς σκοπός // (Γραμμ.) τὸ ἀντικείμενον καλεῖται οὕτως, ὡς κείμενον ἀντικρὺ τοῦ ὑποκειμένου· εἶναι λέξις ἢ φράσις ἢ εἶναι πτώσις δηλοῦσα τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον τελευτᾷ ἢ ἀποτείνεται ἡ ἐνέργεια ἢ πᾶν μέρος τοῦ λόγου, π.χ. «ἀμελῶ τοῦ περὶ τι σπουδάζειν», «φιλῶ τὸ ὑγιαίνειν», πρὸς τὰ ὁποῖα μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου ἢ δηλούμενη διὰ τοῦ μεταβατικοῦ ῥήματος· 1) τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, π.χ. «ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν παῖδα» (ἄμεσον ἀντικ.) γράμματα (ἔμμεσον ἀντικ.)· κατὰ τὴν τροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν, ὡς «ὁ παῖς διδάσκεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου γράμματα», τὸ ἄμεσον ἀντικ. γίνεται ὑποκείμεν., τὸ δὲ ἔμμεσον διατηρεῖται ὡς ἀντικ., 2) τὰ ἀντικείμενα τίθενται εἰς μίαν τῶν πλαγίων πτώσεων ἐπὶ τῶν μονοπτῶτων ῥημάτων, π.χ. «μέμνησο τῶν Ἀθηναίων», «χρῶμαι τῇ βακτηρίᾳ», «διδάσκω τὸν παῖδα»· ἐπὶ δὲ τῶν διπτῶτων μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς, ὡς «διδάσκω τὸν παῖδα γράμματα» ἢ μετ' αἰτιατικῆς καὶ γενικῆς, ὡς «ἐγέμισεν ναῦν σίτου», ἢ αἰτιατικῆς καὶ δοτικῆς,

ὡς «ποιοῦσι συμμάχους ἡμῶν», ἢ γενικῆς καὶ δοτικῆς, ὡς «μή μοι φθονήσης τοῦ μαθήματος». Οἱ εἰς τὰς ἀναλελυμένας προτάσεις προσδιορισμοὶ καλοῦνται «ἀντικείμενα», π.χ. «ἐγὼ εἰμι ἀφειδῆς χρημάτων» - «ἐγὼ ἀφειδῶ χρημάτων», (πλείονα βλ. ῥῆμα).

Ἡ αἰτιατικὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀντικείμενον, διότι αὕτη παριστᾷ καθαρώτερον καὶ ἀμειγρότερον τὴν φύσιν τῆς μεταβατικῆς ἐνεργείας, (ὑποκείμενον εἶναι ἡ ἀρχή, ἀντικείμενον τὸ τέρμα). Τὸ ἀντικείμενον πολλάκις ἐκφέρεται κατ' αἰτιατικὴν μετὰ τῆς προθέσεως εἰς (ἐς), περὶ (= περὶπου), ὑπέρ (ὡς ἔγγιστα), ἐπί (= ἐκτασιν), π.χ. «διέφθειραν ἐς ὀκτακοσίους» (Θουκυδίδης) ἢ τῆς προθέσεως κατὰ πρὸς δῆλωσιν χωρισμοῦ, διανομῆς, π.χ. «καθ' ἓν πράττομεν» (Πλάτων). Τὸ ἀντικείμενον παραλείπεται: α) ὅταν εὐκόλως ἐννοητὰ ἐκ τῶν συμφραζομένων, π.χ. «δικαιοσύνη λυσιτελεῖ τῷ ἔχοντι» (Πλάτων), β) εἰς τὰ μεταβατικὰ ῥήματα, ὅσας δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ ὠρισμένως εἰς τί μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου, π.χ. «πρὸς τὸν ἔχοντα» (ἀντικ. πλοῦτον) ὁ φθόνος ἔρπει (Σοφοκλῆς), γ) ὅταν, ἅπαξ ὀνομασθέν εἰς τὸ προηγούμενον κῶλον, ἐπαναλαμβάνεται διὰ τῆς ὑπονοουμένης ἀντωνυμίας, π.χ. «οὐ μὲν γὰρ πότ' ὅπωπ» (σε) (Ὁμηρος), δ) ὅταν παραλείπεται ἡ σύνθετος ἀντωνυμία, π.χ. «δίδου δ' ὅγε (αὐτῷ) θυγατέρα ἦν» (Ὁμηρος). Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ κατηγορούμενον, π.χ. «δικαίους ἀπεργάζομαι τοὺς οἰκέτας» (Ξενοφῶν). Τὸ ἀντικείμενον τίθεται ἅπαξ, ἂν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικεί-

μενον ἐπὶ δύο ἢ πλείονων ῥημάτων συντασσομένων ὁμοίως, π.χ. «οὗς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες, μμούνται δ' οὐ πάνν» (δηλ. οὗς) (Δημοσθ.). Τὸ κατ' αἰτιατικὴν ἀντικείμενον λέγεται: 1) ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον δηλοῦν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου· συντάσσονται δὲ μετὰ τοιούτου ἀντικειμένου τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα ἐπίδρασιν, π.χ. «ὁ γεωργὸς σκάπτει τὸν ἀγρόν»· «ὁ στρατηγὸς ἐπεμψε κήρυκας»· 2) ἐσωτερικὸν ἀντικείμενον δηλοῦν: α) τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ προκύπτον ἐκ μιᾶς ἐνεργείας τοῦ ὑποκειμένου, συντάσσονται δὲ μετὰ τοιούτου ἀντικειμένου τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα δημιουργίαν τινά, π.χ. «οἰκοδομῶ οἰκίαν», «γράφω ἐπιστολήν» (ἐσωτερικὸν ἀντικείμενον τοῦ ἀποτελέσματος), καὶ β) τὸ περιεχόμενον τῆς ἐνεργείας τοῦ ῥήματος (κυρίως ἐσωτερικὸν ἢ σύστοιχον ἀντικείμενον), π.χ. «δουλείας δουλεύειν» (Πλάτων)· «Ἀθηναῖον ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς» (Ξενοφῶν).

Πᾶν σχεδὸν ῥῆμα, οἷα σδήποτε διαθέσεως, συντάσσεται μετὰ συστοίχου ἀντικειμένου, ἢ δὲ αἰτιατικῇ τοῦ συστοίχου ἀντικειμένου συνοδεύεται κανονικῶς ὑπὸ ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ, π.χ. «καλὸν ἔπαινον ἐπαινεῖται Σωκράτης» (Πλάτων) (δημοτ.) «ζῇ καλῇ(ν) ζωῇ (ν)», «κοιμᾶται ὕπνον μακάριον» κ.λπ., ἐπειδὴ δὲ τὸ σύστοιχον ἀντικείμενον ἐκφράζει ὅ, τι ἀκριβῶς καὶ τὸ ῥῆμα, δύναται νὰ παραληφθῇ καὶ νὰ παραμείνῃ μόνον ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς αὐτοῦ, π.χ. «βάδιζε τὴν εὐθείαν» (δηλ. εὐθείαν ὁδόν), ὅπότεν ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς τοῦ παραλειπο-

μένου συστοίχου ἀντικειμένου δύναται νὰ τεθῇ κατὰ οὐδέτερον γένος πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, σπανίως δὲ ἐνικού, π.χ. «πολλὰ μηχανώμεθα, (πολλὰς μηχανάς), (= πολλὰ ἐπινοοῦμεν, σχεδιάζομεν) δι' ὧν κακὰ ἀλεξόμεθα» (Δημοσθ.)· «μέγα δύναται» (= μεγάλην δύναμιν δύναται).

Ἐκ τῆς συντάξεως ταύτης ἔχομεν εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ εἰς -α οὐδέτερα ἐπιρρήματα: ὥραϊα, ἄσχημα, καλὰ, κακά, ὑψηλὰ, χαμηλὰ κ.λπ. Συνεπτυγμένη δὲ εἶναι ἡ ἔννοια εἰς τὰ νικᾶν μάχην, ἀγῶνα, πάλην, Ὀλύμπια (= διὰ τῆς νίκης κερδίζειν τὴν μάχην, διὰ τῆς νίκης κερδίζειν τὰ τοῦ ἀγῶνος, τὸν κατ' Ὀλύμπια στέφανον κ.λπ.). Οὕτω προήλθον καὶ αἱ ἰδιόρρυθμοι ἐκφράσεις: «ἀγωνίζεσθαι στάδιον, δρόμον, πάλην» (= μετέχειν εἰς ἀγῶνα σταδίου, δρόμου, πάλης κ.λπ.)· «φεύγειν δίκην» (= δικάζεσθαι ὡς κατηγορούμενος περὶ τινος)· «ὀφλισκάειν μωρίαν» (= ἀποδεικνύεσθαι ἢ εἶναι μωρόν)· «ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον» (= εἰς τὸ ἐρωτώμενον)· «ἐστιᾶν γάμος» (= παραθέτειν γαμήλιον συμπόσιον)· ἀνάλογα καὶ τὰ τῆς (δημοτ.) «γράφω τιμωρία» (= γράφω γραφὴν τιμωρίας), «μυρίζει λιβανιές» (= μυρωδιὰ λιβανίου) κ.λπ.

Εἰς τὴν δημοτ. τὸ ἔμμεσον ἀντικείμενον ῥημάτων τινῶν πολλάκις εἶναι κατὰ πρόληψιν βραχυλογικῶς, π.χ. «δέσε τὰ χεῖρα σου σταυρόν» (= ὥστε νὰ ἔχουν σχῆμα σταυροῦ). Ὅταν πρόκειται ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου νὰ μεταβῇ μόνον ὅχι εἰς τὸ ὅλον ἀλλ' εἰς μέρος τι τοῦ ἀντικειμένου, τίθεται ἐμπρόθετος προσδιορισμός, (ἀπό+αἰτ.), π.χ. ὁ «πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του πιάνεται», «δὲν ξέρει ἀπὸ

τουφέκι». Πολλάκις ἀναφορικὴ πρότασις τίθεται ὡς ἀντικείμενον, π.χ. «θὰ κάμω ᾧσα μοῦ πῆς», «ὅσα φέρνει ἡ ὥρα δὲν φέρνει ὁ χρόνος».

ἀντίκρουσις, (-εως), ἡ· (= ἀντίστασις αἰφνίδιος· ἐμπόδιον· ἀνασκευή)· (Γραμμ.) φαινόμενον, κατὰ τὸ ὅποιον, ἐὰν εὐρεθοῦν δύο δασεῖα εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους συλλαβὰς, τρέπεται τὸ α' εἰς φιλόν, π.χ. (ἐπι+ἀφῆ)> ἐφαφή, > ἐπαφή, (θύω) θέθυκα> τέθυκα, (ἔχω - χεῖρ)> ἔχεχειρία> ἐχεχειρία κ.λπ. Ὅταν τὰ δασεῖα εἰς ἀλλεπαλλήλους συλλαβὰς ἀνήκουν εἰς δύο συνθετικὰ μέρη συνθέτου λέξεως ἢ τὸ ἕτερον τούτων εἶναι χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον καταλήξεως τινος, συνήθως μένουν ἀμφοτέρω ἀμετάβλητα: παχυρῦμος, ὀρνιθοθήρας, ἐλιθώθη, ἐθέλχθη, πανταχόθεν, Κορινθόθεν κ.λπ. Καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα σπανίως εὐρίσκεται μεταβεβλημένον τὸ α' δασὺ εἰς φιλόν: (Ἐχέφυλος) - Ἐκέφυλος, (ἀμφι-ἔχω) - ἀμπέχω, (ἄρχε-θέωρος) ἀρχεθέωρος, (βλ. δασύς).

Τινὲς τῶν λέξεων μετέβαλον τὸ δασὺ πνεῦμα εἰς φιλόν, διότι ὑπῆρχε κατόπιν δασὺ σύμφωνον, ἐνῶ ἄλλα λέξεις συγγενεῖς μὴ ἔχουσαι κατόπιν δασὺ σύμφωνον δασύνονται: ἀντὶ ἀθρόος - ἀθρόος, ἀντὶ ἔχω (<σέχω), ἔχω (ἔξις, ἔξω, ἐκτικός), ἀλλ' ὅμως δὲν τηρεῖται συνήθως τοῦτο, ὡς ἀφῆ (ὀρθότερον ἀφή), ἡθμός, ὑφαίνω κ.λπ.

Ἀντίκρουσιν ἔχομεν εἰς ἔρρινον μετὰ ὑγροῦ, ὁπότε ἀναπτύσσεται μετὰ αὐτῶν ἄφωνον «δ», ἐὰν εἶναι ν (ἀνήρ - ἀνέρος - ἀνρός)> ἀνδρός, «β» ἐὰν τὸ ἔρρινον εἶναι μ (γαμρός)> γαμβρός, (μεσημερία - μεσημρία) μεσημβρία. Ὅδοντόφωνον πρὸ ὀδοντοφώνου τρέπεται εἰς σ

(παίθομαι) - ἐπαίθη- > ἐπαίσθη, (ἀνύτω) - ἀνυτ-τός> ἀνυστός.

ἀντικρῦ καὶ καταντικρῦ· (καὶ ἄντικρυς) (ἐπίρρ.)· α) τοπικόν (= τὸ ἀπέναντι μέρος), π.χ. «οἰόμενοι πύλας εἶναι καὶ ἄντικρυς δίοδον εἰς τὸ ἔξω» (Θουκυδ.)· β) χρονικόν (= ἀμέσως), «συλλαβόντες ἄγουσιν ἄντικρυς ὡς ἀποκτενοῦντες» (Λυσίας)· γ) τροπικόν (= φανερώς), «ὁ χρησμός ἄντικρυς λέγει» (Θουκυδίδης).

ἀντικύπριος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) πρὸς ὁκτῶ χρόνων (-υ--υ).

ἀντιλαβή, (-ῆς), ἡ· ἡ εἰς τὸ θέατρον δι' ἡμιστίχων στιχομυθία δύο προσώπων ἐνεκα ζωηρότητος τοῦ λόγου.

ἀντίλαλος· (Μετρ.) ποίημα μετ' ἀντιλάλου» (βλ. ὁμοιοκατάληκτον).

ἀντίλαμβδα τό· (<) διακριτικὸν σημεῖον εἰς ἀρχαῖα χειρόγραφα πρὸς διαστολὴν τῶν εἰς αὐτὰ παρεμβαλλομένων χωρίων ἄλλου συγγραφέως· ἐξ αὐτοῦ προήλθον καὶ τὰ νῦν ἐν χρήσει εἰσαγωγικά («.....») (βλ. σημεία).

ἀντίλεξις, (-εως), ἡ· ὁ εἰς τὸ θέατρον διάλογος εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μονωδίαν: «ἀντιλέξεις τῶν ὑποκριτῶν».

ἀντιλογῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἀντιλέγω, ἀρνούμαι)· (μέλλ.) ἀντιλογήσω· — ἀντίλογος (= παρόλογος, ἐναντίος), ἀντιλογία (= ἀντίφασις· συζήτησις, (νεωτ.) ἀντίρρησις, αὐθάδεια), ἀντιλογητής, ἀντιλογητικός.

ἀντιμέρεια, (-ας), ἡ· (Συντακτ.) σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον τίθεται μετοχὴ ἀντὶ ὀνόματος, π.χ. «τόξων εὖ εἰδώς», ἀντὶ τόξων εἰδήμων.

ἀντιμεταβατικός, -ή, -όν· «ἀντιμεταβατικὰ ῥήματα» εἶναι τὰ ἐνεργη-

τικὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα ἐνέργειαν δυνατὴν μὲν νὰ μεταβῇ καὶ εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα τοῦ ἐνεργούντος ὑποκειμένου ἀντεπιστρέφουσαν ὁμῶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, π.χ. «λούω-λούομαι», «δύω-δύομαι», «κτενίζω-κτενίζομαι»· ἐπεὶ δὲ ταῦτα μέτεχουν ἐνεργείας καὶ πάθους καλοῦνται καὶ μέσα*. Τρεῖς εἶναι οἱ τρόποι τῆς ἀντιμεταβιβάσεως: α) ὅταν δηλοῦται ἐνέργεια ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν ὑποκείμενον ἢ μέρος ἢ κτήμα αὐτοῦ: λούομαι, δαπανῶμαι, β) ὅταν δηλοῦται ἐνέργεια ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ ὑποκ., τὴν ὁποῖαν αὐτὸ μεταδίδει εἰς ἄλλο: τυπτοῦνται, λοιδοροῦνται, καὶ γ) ὅταν δηλοῦται ἡ δι' ἄλλου μὲν γινομένη ἐνέργεια, κατὰ διαταγὴν ἢ ἐπιμέλειαν τοῦ ὑποκ. ἐπὶ χρήσει αὐτοῦ, π.χ. οἰκοδομοῦμαι (= οἰκοδομῶ διὰ τοῦ οἰκοδόμου), θύομαι (= θυσιάζω διὰ τοῦ θύτου) κ.λπ. ἡ ἀντιμετάθεσις δυνατὸν νὰ γίνῃ καὶ εἰς μέρος, π.χ. «νίπτομαι τὰς χεῖρας», «περιεργήννυμι τὰ ἱμάτια». Τὰ τοιαῦτα μέσα (ἀντιμεταβατικά) ῥήματα ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὰ σύστοιχα μεταβατικά καὶ τὴν αὐτοπαθῆ (σύνθετον) ἀντωνυμίαν, π.χ. «καὶ πολλάκις ἐμὰντὸν ἄνω καὶ κάτω μετέβαλλον» (Πλάτων), «τίθῃμι ἐμὰντὸν» κ.λπ.

ἀντιμεταβολή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὅποιον εἰς τὴν δευτέραν ἡμιπερίδον ἀντιστρέφεται ἡ ἔννοια τῆς πρώτης, π.χ. «οὐ γὰρ Αἰσχίνης διὰ τὴν εἰρήνην κρίνεται οὐκ, ἀλλ' ἡ εἰρήνη δι' Αἰσχίνην διαβέβληται».

ἀντιμετάθεσις, (-εως), ἡ· ἀμοιβαία μετάθεσις (δημ.) σφάκελος> φάσκελο, φούχτα> χούφτα, φαλάκρα> καράφα· //

(Γλωσσ.) ἀντιμεταχώρησις* ή // (Γραμμ.) «ἀντιμετάθεσις τῶν χρόνων» ἢ ἄλλως «ἀντιμεταχώρησις», ἥτοι ἡ μεταβολή δύο ἀλλεπαλλήλων εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν φωνηέντων μακροῦ σὺν βραχεῖ (-υ) εἰς βραχὺ σὺν μακρῷ (υ -), π.χ. ναός > νῆος > νεώς· ἐορτάζω > ἡρτάζον > ἐώρταζον· μετὰ τὴν ἀντιμετάθεσιν τηρεῖται ὁ πρότερος τονισμὸς καὶ ἂν ἡ λήγουσα ἔγινε μακρά, π.χ. Μενέλαος > Μενέλος > Μενέλεως· (ῥ.) ἀντιμεταθέτω· (βλ. καὶ λ. ἀντιμεταχώρησις) // (Συντακτ.) ἡ εἰς τὸν λόγον μεταβολή τῆς ἀπροσώπου συντάξεως εἰς προσωπικὴν ἢ ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου εἰς τὸ δεύτερον ἕνεκα τῆς ζωηρότητος τοῦ λόγου καὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἀκροατοῦ εἰς τὸν τόπον ἢ τὸ πάθος τῆς ἀφηγήσεως, π.χ. «ἡ δόξα εἶναι δύσκτητος· διὰ τὰ τὴν ἔχω δὲν χρειάζεται προσπάθεια καὶ ἰκανότης, ἀλλὰ καὶ τύχη» (ἀπὸ τοῦ γ' προσώπου μεταβάλλεται εἰς τὸ ἀφηγούμενον πρόσωπον)· «ἀπὸ Ἑλεφαντίνης... ἔπειτα ἀπῖξαι εἰς πεδίον λεῖον» (Ἡρόδοτος).

ἀντιμεταχώρησις, (-εως), ή· ἄλλως «ἀντιμετάθεσις* τοῦ χρόνου τῶν φωνηέντων» ἢ «ὑπερβασμὸς* χρόνου» ἢ «ἀναχρονισμὸς*» // (Γλωσσ. Μετρ.) μεταβολή τῆς προσῳδίας, ἥτοι δύο παρακείμενα φωνήεντα τῆς αὐτῆς λέξεως (η-α· η-ο) μεταβάλλονται οὕτως, ὥστε ἀπὸ μακροῦ μετὰ βραχέος νὰ προκύψῃ βραχὺ μετὰ μακροῦ, π.χ. τοῦ βασιλῆος > βασιλέως, τὸν βασιλῆα > τὸν βασιλέα, λαός > ληός > λεώς, μετῆρος > μετέωρος, ἡοικεῖν > ἐώκειν, *γη-οργός > γεωργός κ.λπ. Ὁ τόνος τῆς προπαραληγουσῆς (πόληρος, πελέκης·

κ.λπ.) παραμένει καὶ μετὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ χρόνου οὕτως, ἐνῶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, τονίζεται ἡ προπαραλήγουσα (πόλεως, πελέκως καὶ πόλεων, πελέκων, Μενέλαος > Μενέλος > Μενέλεως κ.λπ.). Ἡ ἀντιμεταχώρησις ἰδιάζει μόνον εἰς τὴν Ἰωνικὴν καὶ Ἀττικὴν διάλεκτον, ἀγνοεῖται δὲ ὅλως εἰς τὰς λοιπὰς: (λαός-λεώς, ἡώς-ἔως, τᾶος-τῆος-τέως κ.λπ.)· διὰ τὴν ἀντιμεταχώρησιν οὕτε ἡ φύσις τοῦ τόνου οὕτε ἡ θέσις αὐτοῦ μεταβάλλεται, π.χ. τῆς ναός > τῆς νεώς, ἔκηα > ἔκεα, Ἀναβασίναφος > Ἀναβησίνεως. Ἡ δι' ἀντιμεταχωρήσεως ἔκτασις τοῦ φωνήεντος κατόπιν συλλαβικῆς αὐξήσεως εἶναι βεβαία μόνον εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον: ἡόρταζον-ἐώρταζον· ὥς καὶ εἰς τὸν ὑπερσυντέλικον: ἔοικα > ἐφικεῖν // ἀντιμεταχώρησις καὶ μετάθεσις συμφώνων (βλ. μετάθεσις): κάτοπρον > κάτροπρον, Θεσπρωτῶν - Θρεσπωτῶν κ.λπ., (νεωτ. φαλάκρα-καράφρα).

ἀντιμολία, (-ίας), ή· (ἐσφαλμ. ἀντιμολία) (= ἀναπαράστασις) (ἐκ τοῦ ἀντιμόλος, παρὰ τὸ ῥ. μολεῖν), (πρβλ.) βλώσκω (= ἔρχομαι), ἀόρ. ἔμολον· (φρ.) «μολῶν λαβέ» (= ἐλθὼν λάβε).

ἀντιπάθεια, (-ας), ή· κίνησις ἀντισπαστικὴ καὶ χοριαμβικὴ ἀποτελούμενη ἐξ ἰάμβου καὶ τροχαίου (υ -- υ).

ἀντιπαρβάλλω (τι)· (= συγκρίνω τι πρὸς τι, παραβάλλω)· (πρτ.) ἀντιπαρέβαλλον, (μέλλ.) ἀντιπαρεβαλῶ, (ἀόρ. παθ.) ἀντιπαρεβλήθην, (ὑποτ.) ἀντιπαρεβλήθω—ἀντιπαράβολή, ἀντιπαράβολικός.

ἀντιπαράβολή, (-ῆς), ή· (Ῥητορ.) ἡ σύγκρισις ἢ παράθεσις ἐκ τοῦ πλησίον.

ἀντιπαράθεσις, (-εως), ή· ἀντιπαράβολή*, σύγκρισις· (ἐπιθ.) ἀντιπαράθετος, -ος, -ον.

ἀντιπαράστασις, (-εως), ή· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον γίνεται μὲν δεκτὴ ἡ κατηγορουμένη πράξις, ἀλλ' ὅχι τιμωρητέα.

ἀντιπαράτασσω (τι)· (= τίθημι εἰς παράταξιν ἐναντίον τινός)· (ἀόρ.) ἀντιπαρέταξα· (Μέσ.) ἀντιπαράτασσομαι (= παρατάσσομαι ἐναντίον τινός), (παθ. ἀ.) ἀντιπαρετάχθην, (ὑποτ.) ἀντιπαρεταχθῶ—ἀντιπαράταξις.

ἀντιπαρονομάζομαι· (Γραμμ.) ἔχω ἀντίθετον σημασίαν.

ἀντιπαρώνυμος, -ος, -ον· ὁ ἔχων ἀντίθετον ὄνομα ἢ ὀνομασίαν.

ἀντιπάσχω· (τὸ οὐδ. τῆς μετχ. παθ. πρkm. «τὸ ἀντιπεπονθός» ὡς οὐς.) (= ἡ ἄλληλοπάθεια, ἡ ἀναπόδοσις) // (Γραμμ.) «ῥήματα ἀντιπεπονθότα» (= τὰ ἀλληλοπαθῆ) // (Λογ.) «λόγος ἀντιπεπονθός» ἥτοι ὁ ἀντίστοιχος λόγος // «ἀντιπεπονθὸς δίκαιον» τὸ ἀμοιβαῖον, ὡς τὸ «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ».

ἀντιπέραν· (= εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν) καὶ «ἀντιπέρας» (= ὅχι ἀντίπεραν) (βλ. πέρα(ν)).

ἀντιπεριποιητικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀντιπεριποιητικὰ ῥήματα», τὰ δηλοῦντα ἀμοιβαίαν ἐναντίωσιν, ὡς ἀντιλέγω, ἀμφισβητῶ, ἐρίζω, π.χ. «ἀμφισβητοῦσι μὲν καὶ δι' εὐνοίαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσι δὲ αἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις» (Πλάτων) // «δοτικὴ ἀντιπεριποιητικὴ»· «ἀμφισβητοῦμεν ἀλλήλοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς» (Πλάτων).

ἀντιπροβολή (-ῆς), ή· (Ῥητορ.) ἀντιπρότασις ἢ ἔνστασις.

ἀντιπροπαραλήγουσα, (-ῆς), ή· (Γραμμ.) ἡ τετάρτη ἀπὸ τοῦ τέλους συλλαβή: «σι-δη-ρό-δρο-μος» (ἡ συλλαβὴ -δη-).

ἀντιπροσωπῶ (-έω)· (νεωτ.) ἀντιπροσωπεύω, (ἀόρ.) ἀντεπροσώπησα· (ὑπ.) ἀντιπροσώπησω—(οὐς.) ἀντιπροσώπησις (-εως), ἡ ἀντιπροσωπία (-ίας), ἡ.

ἀντίπτωσις, (-εως), ή· (Συντακτ.) ἄλλως «ἀντιπτωτικὸν σχῆμα», ἡ χρησιμοποιοῦσις ἄλλης πτώσεως ἀντὶ τῆς κανονικῆς, π.χ. «χεῶμαι τῇ βακτηρίᾳ ἧ ἔχω» (καθ' ἑλξιν*) ἀντὶ «ἦν ἔχω».

ἀντιρρῶ τό· (Παλαιογραφία) τὸ γράμμα (ρ) ἀντιθέτως ἐστραμμένον (q), ἥτοι πρὸς ἀριστερὰ ἐστραμμένον.

ἀντίσιγμα τό· (βλ. σημεία).

ἀντίσπαστος, -ος, -ον· (Μετρ.) (ὡς οὐς.) «ὁ ἀντίσπαστος», πούς μετρικὸς συγκείμενος ἐξ ἰάμβου καὶ τροχαίου (υ - υ)· (ἐπιθ.) «ἀντισπαστικός» ἢ «ἀντισπαστικὸν μέτρον», τὸ ἀποτελούμενον ἐξ ἀντισπάτων ποδῶν ἢ τὸ ἀνήκον εἰς τὸν ἀντίσπαστον πόδα.

ἀντιστοιχείωσις, (-εως), ή· (Γραμμ.) μεταβολή γράμματος εἰς τινα λέξιν // ἡ βαθμιαία διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου ἀντικατάστασις παλαιότερων στοιχείων τῆς γλώσσης διὰ νεωτέρων, ὡς τῆς εὐκτικῆς διὰ τοῦ «εἴθε», καὶ ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ «νά», τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου «διὰ εἰδικῆς ἢ τελικῆς προτάσεως», π.χ. γένοιτο > εἴθε νὰ γίνῃ· βούλομαι φαγεῖν > ἐπιθυμῶ νὰ φάγω· λέγω σε καλὸν εἶναι > λέγω ὅτι εἶσαι καλὸς κ.λπ.

ἀντιστοιχία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀντιστοιχία φιλῶν φθόγγων δι' ἀντιστοιχῶν δασέων καὶ τάνάπαλιν, π.χ. ἀνθηλία > ἀντηλία· ἐπέτος (ἐπ' ἔτος) > ἐφέτος, μεταύριον > μεθαύριον // «κατ' ἀντιστοιχίαν», π.χ. Anatolie > Ἀνατολία κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὸ Asie > Ἀσία.

ἀντίστοιχος, -ος, -ον· (ἐπὶ τετραπόδων ζώων) ὁ ἀριστερὸς πούς πρὸς τὸν δεξιόν, ἐνῶ σύστοιχος (= ὁ ἀριστερὸς πούς πρὸς τὸν ἀριστερόν καὶ ὁ δεξιὸς πρὸς τὸν δεξιόν) // ὁ ιστάμενος εἰς τὴν ἀπέναντι σειρὰν ἢ τάξιν, ὡς τὰ στοιχεῖα «ἀήρ καὶ πῦρ», «ὑδὼρ καὶ γῆ» εἶναι ἀντίστοιχα (ἀντιθ. σύστοιχος*). // (Γραμμ.) «ἀντίστοιχα γράμματα», τὰ ἐννέα ἄφωνα σύμφωνα κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν αὐτῶν, ὡς φιλῶν, μέσων καὶ δασέων, π.χ. τὸ φιλὸν κ ὡς πρὸς τὰ φιλὰ π, τ, τὸ μέσον γ ὡς πρὸς τὰ μέσα β, δ καὶ τὸ δασὺ χ ὡς πρὸς τὰ δασέα φ, θ.

ἀντιστροφή, (-ῆς), ἡ· (ἄλλως ἐπιστροφή ἢ ἐπιφορά*)· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ κῶλα ἢ κόμματα τελειώνουν εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν (ἢ εἰς τὰς αὐτὰς λέξεις), π.χ. «ὅστις ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὴν νῆφον αἰτεῖ, ὅρον αἰτεῖ, νόμον αἰτεῖ» (δημοτ.) «ἔτσι εἶναι ὁ κόσμος, πάντα τέτοιος εἶναι ὁ κόσμος» (ἀντίθ. ἐπαναφορά ἢ ἀναφορά ἢ ἐπάνοδος) // (Συντακτ.) ἡ μεταβολὴ τῆς συνήθους τῶν λέξεων συντάξεως, π.χ. «πυνθάνομαι ἀκούων» ἀντὶ «πυνθανόμενος ἀκούων» // (Λογ.) «ἀντιστροφή κρίσεως» μετατροπὴ προτάσεως, ὥστε νὰ γίνῃ ἀμοιβαία ἐναλλαγὴ μεταξύ ὑποκ. καὶ κατηγορουμένου· ἡ ἀντιστροφή εἶναι α) ἀπλῆ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ποσὸν

τῆς νέας κρίσεως εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῆς ἀντιστροφούσης, π.χ. «πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες εἶναι αὐτόφωτοι — πάντα τὰ αὐτόφωτα εἶναι ἀπλανεῖς ἀστέρες», β) κατὰ συμβεβηκός, κατὰ τὴν ὁποῖαν τὸ ποσὸν τῆς νέας κρίσεως εἶναι διάφορον ἐκείνου τῆς ἀντιστροφούσης, π.χ. «πάντες οἱ θάμνοι εἶναι φυτὰ — τινὰ φυτὰ εἶναι θάμνοι» // (Ῥ.) ἀντιστρέφω (ἐπὶ συλλογιστικῶν ὁρων), ἀνταλλάσσω θέσιν· (φρ.) «τὰ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὰ δὲ εἶδη κατὰ τῶν γένων οὐκ ἀντιστρέφει».

ἀντίστροφος, -ος, -ον· (Συντ.) «ἀντίστροφοι προτάσεις», αἱ προτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ὑπόθεσις ἐκάστης ἀποτελεῖ τὸ συμπέρασμα τῆς ἐτέρας· «ἐξ ἀντιστρόφου» (= δι' ἀντεστραμμένης συντάξεως)· ῥ ἀντιστρέφω.

ἀντισυλλογισμός, (-οῦ), ὁ· ἡ βάσει τῶν αὐτῶν δεδομένων ἐξαγωγὴ συλλογισμοῦ ἀντιθέτου.

ἀντισχετικά ἢ σχετικά· εἶναι ὀνόματα, οὐσιαστικά κυρίως, τῶν ὁποίων ἡ φύσις εἶναι ἀνυπαρκτος ἄνευ καὶ ἄλλου τινὸς ὑπονοούμενου· δὲν δύναται νὰ νοηθῇ «υἱός» ἄνευ «πατρός», «ἀδελφός» ἄνευ «ἀδελφοῦ», «μαθητής» ἄνευ «διδασκάλου» κ.λπ. ἀντισχετικά εἶναι τὰ κύρια πρὸς τὰ προσηγορικά, διότι τὰ κύρια παριστάνουν ἓν, τὰ δὲ προσηγορικά πολλά· (κύριον) Σωκράτης, (προσηγορικόν) ἄνθρωπος· Ἀθηναῖς - πόλις, Κωπαῖς - λίμνη.

ἀντιτάσσω· (= τάσσω τι ἐναντίον τινός)· «ἀντιτάσσω τί τινι» (φρ.) «δυναί-

μεθ' ἂν λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι» (Ξενοφῶν)· «ἀντιτάσσω τι πρὸς, εἰς, κατὰ»· (φρ.) «ἀντιτάττειν τὸν νόμον πρὸς τὴν τούτων ἀναδείαν» (Αἰσχίνης)· (ἀόρ.) ἀντετάξα, (ὑποτ.) ἀντιτάξω, (μέσ. ἀόρ.) ἀντεταξάμην, (παθ.) ἀντετάχθην, (ὑποτ.) ἀντιταχθῶ.

ἀντίφασις, (-εως), ἡ· (Λογ.) ἄλλως «ἀντιφατικὴ ἀντίθεσις», κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ δύο ἐννοιῶν ἢ ἐκ δύο κρίσεων ἀντιθέτων ἢ μία αἶρει τὴν ἑτέραν, π.χ. ἐλεύθερος - δούλος· ὑπάρχει Θεὸς - δὲν ὑπάρχει Θεὸς κ.λπ. // «νόμος ἀντιφάσεως», εἰς τῶν τριῶν θεμελιωδῶν νόμων (ἢ ἀρχῶν), κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν δύναται μία καὶ ἡ αὐτὴ ἔννοια νὰ ὑπάρχῃ συγχρόνως (νὰ καταφάσκειται) καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ (νὰ ἀποφάσκειται).

ἀντιφατικός, -ή, -όν· ὁ περιέχων ἀντίφασιν· «ἀντιφατικὸς λόγος», «ἀντιφατικὴ πρότασις», «ἀντιφατικαὶ ἔννοιαι».

ἀντιφθογγος, -ος, -ον· (= ὁ ἀντιφατικός)· «ἀντιφθογγος τὴν γλῶτταν τοῖς νοήμασι πλουτεῖν».

ἀντιφράζω· ἐκφράζω τι δι' ὀνομασίας ἄλλης ἢ ἀντιθέτου· (φρ.) «διὰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἀντιφράζεται».

ἀντίφρασις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) λεκτικὸς τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ λέξις διὰ τοῦ ἐναντίου ἢ παρακειμένου παριστᾷ ἄνευ ὑποκρίσεως τὸ ἐναντίον. Τῆς ἀντιφράσεως ἔχομεν τρία εἶδη, α) «τὸν εὐφημισμόν*», κατὰ τὸν ὁποῖον τίθεται εὐφημος λέξις πρὸς δήλωσιν δυσαρέστου ἢ κακοῦ τινος· «Εὐχέινος (ἀντὶ κακῶξεως) πόντος»· «Εὐμενίδες» (ἢ Σεμναί) (ἀντὶ

Ἐρινύες), «τὸ καλὸ σπυρί» (ἀντὶ κακὸ σπυρί, ὁ ἄνθραξ)· οὕτως εὐώνυμος (= ἀριστερός), ἡ εὐφρόνη (= ἡ νύξ), τὴν ἡδεῖαν (= τὴν χολήν), τὸ γλυκύ του (= ἡ ἐπιληψία), τὰ ἀμελέτητα (= οἱ ὄρχεις) κ.λπ., β) «τὴν λιτότητα*»· «ἔφαγον οὐκ ὀλίγον», (ἦτοι πολὺ), «ἐξώδευε γι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ὅχι ὀλίγα» (= πάρα πολλὰ), «γλυκὺς ἀγών» (= δυσκολία), γ) τὴν εἰρωνείαν*, π.χ. «γὰρ λῦσε τὸ διακί, θὰ βρῆς δυὸ μῆλα κόκκινα, δυὸ πατρὶνὰ λεμόνια» (τὰς κεφαλὰς τῶν δύο κατεσφαγμένων υἱῶν σου). Εἰς τὴν ἀντίφρασιν ὑπάγεται καὶ ὁ λεκτικὸς τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον νόημά τι ἐκφέρεται ἀντεστραμμένον (ἢ προσωποποιῶν), π.χ. «ἀρχίσανε τὸν πόλεμον τὰ βροντερὰ τουφέκια», (ἦτοι οἱ κλέφτες)· «ὅσο χιονίζουν τὰ βουνά» (ἀντὶ πέφτει χιόνι στὰ βουνά) κ.λπ. // (Γλωσσ.) λέξις, ἡ ὁποία μετέπεσε διὰ τῆς ἐξελίξεως τῆς γλώσσης εἰς σημασίαν ἀντίθετον τῆς ἀρχικῆς, π.χ. οἰκοδομοῦμαι (= κτιζῶ δι' οἰκοδόμου οἰκίαν) καὶ οἰκοδομοῦμαι τεῖχος (= τειχίζω) κ.λπ.

ἀντιχαριστικός, -ή, -όν· (Συντακτ.) «δοτικὴ ἀντιχαριστικὴ», ἡ δηλοῦσα τὸ πρόσωπον πρὸς βλάβην ἢ δυσαρέσκειαν τοῦ ὁποίου γίνεται τι, π.χ. «πάντες πάντα κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ» (= κατὰ τοῦ τυράννου) (Ξενοφῶν) // ἀντιχαριστικά (ἐπὶ ῥήμ. καὶ ὀνομ.) τὰ δηλοῦντα ἐναντιότητά, ἔχθραν καὶ συντασσόμενα μετὰ δοτικῆς· «Θεῶ μάχεσθαι δεινόν ἐστὶ καὶ τύχη», «ἐχθρός μοι ὁ ἄνθρωπος».

ἀντιχρονισμός, (-οῦ), ὁ· (ἄλλως ἀντιχρονία ἢ)· (Γραμμ.) ἡ χρῆσις χρόνου τι-

νός ἀντ' ἄλλου, ὅχι ἀπολύτως ἐκ τοῦ φυσικοῦ χρόνου, διότι θὰ ἦτο ἄτοπον τὸ παρελθὸν νὰ γίνη ἐνεστώως καὶ τὸ μέλλον παρελθόν, ἀλλὰ σχετικῶς καὶ διὰ τῆς νοήσεως, ἐκ τούτου ὁ ἱστορικὸς* ἐνεστώως, ὁ γνωμικὸς* ἀόριστος*. οὕτως ὁ ἐνεστ. « ἦ-κω » ἔχει σημασίαν πρκμ. (= ἔχω ἔλθει) καὶ ὁ μονολεκτικὸς μέλλων « ἦξω » ἔχει σημασίαν τετελεσμένου μέλλοντος (= θὰ ἔχω ἔλθει)· ὁ ἐνεστώως « εἶμι » ἔχει σημασίαν μέλλοντος (= θὰ πορευθῶ)· ὁ πρκμ. « οἶδα » (ἐκ τοῦ ἀχρήστου εἶδω) ἔχει σημασίαν ἐνεστώως (= γνωρίζω).

ἀντιῶ (-ῶω)· (ποιητ.) ἀντιῶω (= ἐξέρχομαι πρὸς συνάντησιν· ὑπάγω πρὸς ἀναζήτησιν· (μετὰ δοτ.) συναντῶ· πλησιάζω· ἀντιμετωπίζω τινά)· (ἀπαρ.) ἀντιάαν, (γ' πληθ. προστ.) ἀντιοώντων, (μετχ.) ἀντιόων, -όωσα, (μέλλ.) ἀντιάσω, (ἀόρ.) ἡντιάσας· (Μέσα.) ἀντιῶμαι, (ἀπαρ.) ἀντιάσθαι, (πρτ.) (β' πληθ.) ἡντιάσασθε ἢ ἀντιάσθε· — « ἀντιῶ τινος » (= ἔρχομαι πρὸς συνάντησιν· μετέχω)· ἐπὶ προσώπου (= συναντῶ, ἀντιμετωπίζω τινά)· ἀντιῶ τι (ἐπὶ πράγματι) (= τακτοποιῶ)· — ἀντίος, ἀντιάζω, ὑπαντιάζω.

ἀντλῶ (-έω)· (ῥήμα ἀμτβ.) (= ἐξάγω ὕδωρ· ἐξάγω καὶ χύνω ἔξω τὸ δυσώδες ὕδωρ, τὸ ὅποιον συνάγεται εἰς τὸ βάθος τοῦ πλοίου· ἐξαντλῶ, ὑπομένω)· ἀντλῶ τι (μτφ.) (= πορίζομαι)· (πρτ.) ἡντλουν, (μέλλ.) ἀντλήσω, (ἀόρ.) ἡντλήσα· (Παθ.) ἀντλοῦμαι, (πρτ.) ἡντλούμην, (μέλλ.) ἀντληθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡντλήθην, (ὑποτ.) ἀντληθῶ, (πρκμ.) ἡντλημαι, (μετχ.) ἡντλημένος, -η, -ον· — ἀντλον τὸ καὶ ἀντλος ὁ, ἀντλία, ἀντλησις, ἀντλημα, ἀντλητήρ (= ὁ ἀντλῶν ὕδωρ).

ἀντονομασία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀντωνυμία ἢ ἡ χρήσις αὐτῆς // (Ῥητορ.) λεκτικὸς τρόπος, κατὰ τὸν ὅποιον τὸ κύριον ὄνομα δηλοῦται δι' ἄλλης λέξεως συνωνύμου (ἐπιθέτου πατρωνυμικοῦ ἢ προσηγορικοῦ) ἢ δι' ἰσοδυνάμου φράσεως, π.χ. ὁ ποιητής - ἀντὶ "Ὀμηρος, Πηλιάδης - ἀντὶ Ἀχιλλεύς, τὸ ἄστρ - ἀντὶ Ἀθῆναι, ὁ ἰσθμὸς - ἀντὶ ἰσθμὸς Κορίνθου, τὸ δωρικὸν - ἀντὶ οἱ Δωριεῖς· οἱ Ὑπέρβολοι - ἀντὶ οἱ κακοὶ Δημαγωγοί, οἱ Δημοσθέναι - ἀντὶ οἱ ἐνδοξοὶ ῥήτορες, ὁ φιλόσοφος - ὁ Ἀριστοτέλης· (δημοτ.) τὸ ἄλογο - ἀντὶ ὁ ἵππος, τὸ πρόβατον - ἀντὶ ἄμνός, τὰ κλεφτόπουλα - οἱ κλέφτες, τὸ λάχανο - ἡ κράμβη (κν. μάππα), ὁ Γυιὸς τῆς Καλογριάς - ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Γέρος τοῦ Μοριά - ὁ Κολοκοτρώνης κ.λπ. Εἰς τὴν ἀντονομασίαν ὑπάγονται καὶ τὰ « τοῦ λόγου σου » (= σύ), « τοῦ λόγου σου » (= αὐτός), « ἡ ἀφεντιὰ του », « ἡ ἐξοχότης του » κ.λπ.· (ῤ) ἀντονομάζω.

ἀντωνυμία, (-ίας), ἡ· τὸν ὀρισμὸν τῆς ἀντωνυμίας μᾶς δίδει ὁ Ἀπολλώνιος: « ὁ-ριστέον οὖν τὴν ἀντωνυμίαν ὥδε <λέξιν ἀντ' ὀνόματος προσώπων ὠρισμένων παραστατικῇ, διάφορον κατὰ τὴν πτώσιν καὶ ἀριθμὸν, ὅτι καὶ γένους ἐστὶ κατὰ τὴν φωνὴν ἀπαρέμφατος> » // (Γραμμ.) αἱ ἀντωνυμίαι εἶναι λέξεις κλιταὶ λαμβανόμεναι εἰς τὸν λόγον ἀντὶ ὀνομάτων οὐσιαστικῶν (ἐγώ, σύ, αὐτός) ἢ ἐπιθέτων (τόσος, τοιοῦτος, ἐκεῖνος)· ἄλλαι ἀντωνυμίαι λαμβάνονται ἄλλοτε μὲν ὡς οὐσιαστικά καὶ ἄλλοτε ὡς ἐπιθέτα (κάποιος, κανεῖς)· (δημ.) αἱ ἐπιθετικά ἀντωνυμία πολλάκις ἐξισώθησαν πρὸς τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων, ἂν καὶ ἐνίστε διαφέ-

ρουν αὐτῶν, ἀλλ' ὀλιγώτερον ἢ τῶν προσωπικῶν, (πρβλ.) ἄλλο, τό (ἀντὶ ἄλλοδ, τόδ) κ.λπ.

Αἱ ἀντωνυμίαι διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: 1) εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν ἀντωνυμίας τὰς ἄλλως καλουμένας προσωπικάς καὶ οὐσιαστικάς, εἰς τὰς ὁποίας δὲν δηλοῦται τὸ γένος: ἐγώ (= ἀνὴρ, γυνή, παιδίον), σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς κ.λπ., καὶ 2) εἰς τὰς ἐπιθετικάς, εἰς τὰς ὁποίας δηλοῦνται τὰ δύο ἢ καὶ τὰ τρία γένη (τίς, τί· ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο· ποῖος, ποία, ποῖον κ.λπ.).

Αἱ ἀντωνυμίαι διαφέρουν τῶν ἄλλων τοῦ λόγου κλιτῶν μερῶν κατὰ τὴν σημασίαν τῶν ῥιζῶν καὶ κατὰ τὴν κλίσιν: α) αἱ ῥίζαι τῶν ἀντωνυμιῶν δὲν ἐκφράζουν ἐννοίας πραγμάτων ἢ συμβαινόντων, ὡς αἱ τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ ἀναφέρονται εἰς ἐννοίας ἄλλων ἐκπεφρασμένας δι' ὀνομάτων· β) εἰς τὸ αὐτὸ θέμα ἐμφανίζονται ποικίλα φωνήεντα, ὡς τί, τέο· γ) πολλοὶ τύποι τούτων ἐγκλίνονται καὶ ὡς ἐκ τούτου συνήθως διαστέλλονται φωνητικῶς εἰς ἀντωνυμίας ὀρθοτονουμένας καὶ μή, εἰς τύπους πληρεστέους καὶ βραχυτέρους καὶ εἰς ἔχοντας μακρὸν ἢ βραχὺ φωνήεν, π.χ. « ἐμοῦ καὶ μοῦ », ἡμῖν καὶ ἡμιν, τίνες καὶ τινές κ.λπ., δ) εἰς πολλοὺς τύπους τῶν ἀντωνυμιῶν προστίθενται μόρια, π.χ. τοῖσδε σσι· ε) εἰς τινὰς σχηματίζονται οἱ διάφοροι ἀριθμοί, τὰ διάφορα γένη καὶ αἱ πτώσεις τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ ἐξ ἄλλου θέματος, π.χ. ἐγώ ἐμοῦ, νῶι σι) τύποι τινὲς τούτων ἐνῶ φαίνονται ὅτι ἀνήκουν εἰς μίαν πτῶσιν, τελοῦν τὰς λειτουργίας περισσοτέρων, π.χ. μοί, σοί. Αὗται πολλάκις παραλαμβάνονται

νονταί εἰς θέσιν γενικῆς, ὡς « μητέρι μοι », « ὦ τέκνον μοι » καὶ « ὦ τέκνον ἐμόν » (δημοτ.) (ἐ)μένα, (ἐ)σένα, (ἐ)μᾶς, (ἐ)σᾶς· αὗται πλὴν τῆς ἄλλος, ἄλλη λων, αὐτὸς πάσχουν διπλασιασμόν (λατιν. meme, sese κ.λπ.)· η) πολλοὶ τύποι τούτων εἶναι θέματα ἄκλιτα, γυμνά ἄνευ τινὸς πτωτικῆς καταλήξεως (ἐγώ, ἐμέ, σύ, σέ, σφ ἐ κ.λπ.)· εἶναι σπάνιος ὁ δυνικός ἀριθμὸς τοῦ θηλυκοῦ γένους τῶν ἀντωνυμιῶν· συνήθως ἀντ' αὐτοῦ τίθεται ὁ δυνικός τοῦ ἀρσενικοῦ· ἐκ τῶν ἀντωνυμιῶν αἱ μὲν προσωπικαὶ ἐγώ, σύ, [?] — (γεν) οὐ ἀνάγονται εἰς τὰ οὐσιαστικά, αἱ δὲ κτητικά, δεικτικά καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπιθετικά ἀνάγονται εἰς τὰ ἐπιθέτα, οὕτω κατὰ τοὺς παλαιούς ὡς προσωπικά εἶναι « λέξεις ἀντὶ ὀνομάτων, προσώπων παραστατικαὶ ὀνομάτων », αἱ δὲ ἄλλαι εἶναι εἶδος ἐπιθέτων προσδιοριστικῶν προσώπων ἢ πραγμάτων· αἱ σύνθετοι ἀντωνυμίαι μετέχουν ἀμφοτέρων, διὰ τοῦτο αὗται διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας: 1) εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν ἀντωνυμίας, τὰς λεγομένας προσωπικάς καὶ οὐσιαστικάς, εἰς τὰς ὁποίας δὲν δηλοῦται τὸ γένος: ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς κ.λπ., καὶ 2) εἰς τὰς ἐπιθετικάς, εἰς τὰς ὁποίας δηλοῦνται τὰ δύο ἢ καὶ τὰ τρία γένη· π.χ. τίς, τίς, τί· ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο· ποῖος, ποία, ποῖον κ.λπ. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐξ ἀντωνυμικῶν ῥιζῶν ἐσχηματίσθησαν ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ τὰνάπαλιν ἀντωνυμίαι ἐξ ἄλλων ῥιζῶν, π.χ. (σφέτερος) σφετερίζω, (νόσφι) νοσφίζω, ἀλληλίζω, ταυτίζω, ἐγωισμός κ.λπ. (δημοτ.) « ἡ ἀφεντιὰ σου » (= σύ), « τοῦ λόγου σου »

(= αὐτός) κ.λπ. Αἱ ἀντωνυμῖαι εἶναι α) προσωπικαί, β) ὀριστικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ, γ) αὐτοπαθεῖς, δ) κτητικαί, ε) ἀλληλοπαθεῖς, στ) δεικτικαί, ζ) ἐρωτηματικαί, η) ἄοριστοι καὶ θ) ἀναφορικά.

α) Προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι

Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι δηλοῦν τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου ἁορίστου γένους· α' πρόσωπον, εἶναι ὁ λέγων περὶ ἑαυτοῦ καὶ λέγεται «πρωτοπρόσωπος» (ἄρσ. θηλ. ἢ οὐδ.), β' πρόσωπον, ὁ πρὸς ὃν ἀποτείνεται ὁ λέγων καὶ λέγεται «δευτεροπρόσωπος», καὶ γ' πρόσωπον, τὸ περὶ οὗ γίνεται ὁ λόγος καὶ λέγεται «τριτοπρόσωπος». Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι οὐσιαστικά ἰδιόκλητα. Τὸ γένος τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν δὲν διακρίνεται ἐκ τοῦ τύπου, ἀλλ' ὀρίζεται ἐκ τῶν ὀνομάτων, ἀντὶ τῶν ὁποίων τίθενται αὐταί, π.χ. ἐγώ, σὺ (λέγει καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον). Ἐπὶ αὐτοπροσωπίας δὲν εἶναι τόσον εὐχρηστος, ἀλλὰ ἀναπληροῦται διὰ τῶν πλαγίων πτώσεων τῆς καθ' αὐτὸ συνθέτου ἀντωνυμίας: ἐμαυτοῦ, ἐμαυτῆς· σεαυτοῦ, σεαυτῆς· ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς.

Ἑνικός

α' προσ.	β' προσ.	γ' προσ.
ὄν. ἐγώ	σὺ	[Ἔ]
γεν. ἐμοῦ, μου	σοῦ, σου	(οὐ)
δοτ. ἐμοί, μοι	σοί, σοι	οἶ, οἱ
αἰτ. ἐμέ, με	σέ, σε	(ἐ)

Δυϊκός

ὄν. νῶ	σφῶ	—
γεν. νῶν	—	—
δοτ. νῶν	σφῶν	—
αἰτ. νῶ	—	—

Πληθυντικός

ὄν. ἡμεῖς	ὑμεῖς	(σφεῖς)
γεν. ἡμῶν	ὑμῶν	(σφῶν)
δοτ. ἡμῖν	ὑμῖν	σφίσι(ν)
αἰτ. ἡμᾶς	ὑμᾶς	(σφᾶς)

[τὸ ἡμᾶς, σφᾶς, εἶναι συμφυρτὸς τύπος ἐκ τοῦ ἡμέας (καὶ ἡμᾶς) > ἡμᾶς καὶ σφέας (βραχυτέρον σφᾶς) > σφᾶς, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ ὑμᾶς].

Μόνον εἰς τὴν ἰωνικὴν εὐρίσκεται ὀνομαστικὴ καὶ αἰτιατικὴ πληθυντ. οὐδετέρου γένους «σφέας». Δυϊκὸν ἀριθμὸν δὲν ἔχει ἡ τριτοπρόσωπος ἀντωνυμία, διότι καὶ αὕτη δὲν εἶναι λίαν εὐχρηστος. Συνήθως λαμβάνεται ἀντὶ ταύτης ἡ τρικατάληκτος «αὐτός, αὐτή, αὐτό» κληνομένη ὁμαλῶς ὡς ἐπίθετον, ἀλλὰ δὲν ἔχει «ν» ἡ ὀνομαστικὴ καὶ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου· ἡ ἀντωνυμία «αὐτός» τίθεται καὶ ὡς ἐπίθετον προσλαμβάνον ἐνίοτε καὶ τὸ ἄρθρον, τὸ δὲ οὐδέτερον τούτων λήγει συνήθως ὡς ἐπίθετον εἰς ν, π.χ. «τὸ αὐτό» καὶ «τὸ αὐτόν», ἢ μετὰ κράσεως «ταυτό» καὶ «ταυτόν».

Εἰς τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας προστίθεται πολλάκις μετ' ἐπιθετικῆς σημασίας ἡ ἀντωνυμία αὐτός, π.χ. «ἐγὼ αὐτός», «σὺ αὐτός», «ἡμεῖς αὐτοί», «ὑμεῖς αὐτοί», «σφᾶς αὐτοῖς». Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι εἰς τὴν αἰτιατ. ἐνικὸν συντίθενται μετὰ τῆς «αὐτός» εἰς μίαν λέξιν μετὰ συναλοιφῆς ἢ ἄνευ αὐτῆς τοῦ τελικοῦ φωνήεντος αὐτῶν, π.χ. (ἐμέ αὐτόν) > ἐμαυτόν, (σε αὐτόν) > σεαυτόν ἢ σεαυτόν. Τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ γ' ἐνικοῦ προσώπου ἡ μὲν ὀνομαστικὴ ἐλλείπει, εὐχρηστοὶ εἶναι δὲ κυρίως οἱ τύποι τῆς δο-

τικῆς: οἶ, οἱ σφίσι(ν), αἱ ἄλλαι σπᾶναι ἀναπληροῦνται διὰ τῶν πλαγίων πτώσεων τῆς ὀριστικῆς ἀντωνυμίας «αὐτός». Τὸ πάλαι τριτοπρόσωπος ἀντωνυμία ἦτο ἡ (ἴ) ἢ (ῑ) ἐπὶ παντὸς γένους, ἀλλ' αὕτη ἐξέλιπε καὶ σφῶνται μόνον αἱ πλάγιαι πτώσεις αὐτῆς: οὐ, οἶ, ἔ· εἰς τοὺς ἀττικοὺς τίθεται συνήθως αὕτη ἐπὶ αὐτοπροσωπίας, ὅθεν οὐ, οἶ κ.λπ. (= ἑαυτοῦ, ἑαυτῶ κ.λπ.), π.χ. «ἄρουραν οὐ (= ἑαυτοῦ) τε καὶ τέκνων» (Σοφοκλῆς). Ὅταν αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι πρὸς ἔμφασιν λαμβάνουν τὸ ἐγκλιτικὸν μόριον «γέ», τονίζονται ὡς ἐξῆς: ἔγωγε, ἐμοῦγε, ἔμοιγε, ἐμέγε. Τὸ α' καὶ β' πρόσωπον τοῦ δυϊκοῦ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εἰς μὲν τοὺς ἐπικοὺς ἐκφέρονται συνήθως ὡς δισύλλαβα νῶι, νῶιν· σφῶι, σφῶιν· εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ὡς μονοσύλλαβα νῶ, νῶν, σφῶ, σφῶν // (Συντακτ.) ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ α' καὶ β' προσώπου τίθεται ὡς ὑποκείμενον ἐπὶ ἐμφάσεως ἢ ἀντιδιαστολῆς, π.χ. «τί δὲ ταῦτ' ἐδύνατο ἐγὼ διδάξω» (Δημοσθένους)· «οὐκ ἐγὼ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος» (Λυσίας)· τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐκλειποῦσαν ἐνικ. ὄνομ. τοῦ γ' προσώπου ἀναπληροῖ ἡ αὐτός, π.χ. «Λυκοῦργος ἐπῆρετο τὸν θεόν, εἰ ἄμεινον εἶη τῇ Σπάρτῃ πειθομένη οἷς αὐτὸς ἔθηκε νόμοις» (Ξενοφῶν)· (δημοτ.) αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι λαμβάνονται μόνον ὡς οὐσιαστικά, π.χ. «ἐγὼ εἶμαι», «ἡ ἀνδρεία σου», «σεῖς οἱ δικασταὶ» κ.λπ. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου τίθεται ἐπὶ ἐμφάσεως ἢ ἀντιδιαστολῆς, ἡ ὀριστικὴ ἢ δεικτικὴ ἀντωνυμία αὐτὸς ἄνευ δὲ οὐδεμιᾶς ἐμφάσεως,

τίθεται κυρίως ὡς δεικτικὴ ἀντωνυμία ἐ- τοῦτος, ἐκεῖνος καὶ ἡ προληπτικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία τος, τη, το, π.χ. «ποῦ εἶναι αὐτός; νᾶ τος ἦρθε ὁ ἀδελφός του». Οἱ τύποι μου, σου, του δὲν εἶναι μόνον γενικῆς πτώσεως, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρετικῆς ἢ δοτικῆς, π.χ. «θὰ σοῦ φύγῃ τὸ πουλί (ἀφαιρετικὴ) καὶ θὰ σοῦ μείνῃ ὁ πόνος» (δοτικὴ). Οἱ τύποι (ἐ)μένα, (ἐ)σένα δὲν εἶναι μόνον αἰτιατικῆς πτώσεως, ἀλλὰ καὶ γενικῆς καὶ δοτικῆς, π.χ. «ἐμένα (γεν.) ἡ θυγατέρα μου λείπει στὸ μοναστήριον· «ἐσένα δὲ(ν) (δοτ. καὶ σ' ἐσένα) σοῦ πρέπει». Οἱ τύποι τοῦ πληθυντικοῦ (ἐ)μᾶς, (ἐ)σᾶς, τοὺς (αὐτούς) δὲν εἶναι αἰτιατικά, ἀλλὰ γενικά καὶ δοτικά, π.χ. «ἐλάτε στὸ λημέρι μας (γενικὴ), δυὸ λόγια νᾶ σᾶς ποῦμε» (δοτικὴ). Καὶ αἱ φράσεις «τοῦ λόγου μου» (= ἡ ἀφεντιά μου)· «τοῦ λόγου μας, -του, -της», λαμβάνονται ὡς προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι, π.χ. «τοῦ λόγου του (= αὐτός) νᾶ μὴ μιλή», οὕτω καὶ «ἡ ἐξοχότης σου (του)», «ἡ Σεβασμιότης σου (του)», «ἡ Μεγαλειότης σου (του)», π.χ. «ἡ ἐξοχότης σου γνωρίζει» (= σὺ ἐξοχώτατε γνωρίζεις).

β) Ὀριστικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ

(ἢ καλύτερον διασταλτικὴ «αὐτός» ἄλλως ἐπιταγματικὴ*).

«Ὀριστικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία», ἡ ὁποία καλεῖται «προσδιοριστικὴ ἐπιταγματικὴ» ὡς ἡ μόνη ὑποτασσομένη τῶν ἀντω-

νυμιών, εἶναι αὐτός, αὐτή, αὐτό· αὕτη κλίνεται ὡς τὰ εἰς -ος, -η, -ον ἐπίθετα, ἀλλὰ τὸ οὐδέτερον δὲν ἔχει «ν», (ὡς καὶ ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο), ἐκτὸς ἐὰν ἔχη πάθει κράσιν μετὰ τοῦ ἄρθρου, ὁπότεν λαμβάνεται ἐνίοτε καὶ τὸ «ν», π.χ. «ταὐτὸ καὶ ταὐτόν»· τὸ θηλυκὸν ἔχει εἰς τὸν δυνάμει συνηθέστερον τοὺς τύπους τοῦ ἀρσενικοῦ· ἐνίοτε λαμβάνεται καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου, ὡς ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό (= ὁ ἴδιος, ὅχι διάφορος)· (δημοτ.) αἱ ὀριστικαὶ ἄντωνυμίαι τῆς δημοτικῆς εἶναι: α) τὰ ἐπίθετα ὁ ἴδιος, ἡ ἴδια, τὸ ἴδιο· μόνος, μόνη, μόνο, ὡς καὶ μοναχός, μοναχή, μοναχό, π.χ. «ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐπὶ ἡγά», «μόνος τοῦ τὸ ἀποφάσισε», καὶ β) ἄλλοι τινὲς περιφραστικοὶ τύποι «ἀπὸ ἐαυτοῦ μου (σου)» κ.λπ., «ἀπὸ λόγου μου» καὶ τὰ ποιητικὰ «ἀτός μου», «ἀτός σου» κ.λπ. καὶ «ἀπατός μου» κ.λπ.

Ἐνικὸς

	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄνομ.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
δοτ.	αὐτῶ	αὐτῇ	αὐτῷ
αἰτ.	αὐτὸν	αὐτήν	αὐτό

Δυνάμει

	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	αὐτῶ	αὐτῇ	αὐτῷ
γεν.	αὐτοῖν	αὐταῖν	αὐτοῖν
δοτ.	αὐτοῖν	αὐταῖν	αὐτοῖν
αἰτ.	αὐτῶ	αὐτῇ	αὐτῷ

Πληθυντικὸς

	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄνομ.	αὐτοὶ	αὐταί	αὐτά
γεν.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αἰτ.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

// (Συντακτ.) (πρβλ. τὰ λεχθέντα περὶ τῆς

αὐτὸς ὡς προσωπικῆς ἄντωνυμίας εἰς τὰς «προσωπικὰς ἄντωνυμίας»). Ὡς ὀριστικὴ ἄντωνυμία ἡ αὐτὸς τίθεται μετ' οὐσιαστικῶν ἢ οὐσιαστικῆς ἄντωνυμίας ἢ καθ' ἑαυτήν, ἵνα μετ' ἐμφάσεως δηλώσῃ τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται καὶ διαστεῖλη, διαχωρίσῃ αὐτὸ παντὸς ἄλλου ὁμοειδοῦς, π.χ. «ἐγὼ ὑμᾶς αὐτός» (= αὐτοπροσώπως, μόνος μου) διδάξω» (Ξενοφῶν)· ἐκ τῆς διασταλτικῆς ταύτης σημασίας προήλθον καὶ αἱ ἐξῆς: α) μόνος, β) ἄφ' ἑαυτοῦ, γ) αὐθορμήτως, δ) ἄκριβως, ἐξ οὗ ἡ φράσις «αὐτὸ τοῦτο», καὶ ε) καθ' αὐτό, π.χ. «τὸ χωρίον αὐτὸ (= ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐκ φύσεως) κρατερὸν ὑπῆρχε» (Θουκυδίδης)· «ἐφύλαξαν νύκτα καὶ αὐτό (= ἀκριβῶς) τὸ περίορθρον» (Θουκυδίδης). Ἡ αὐτὸς μετὰ τακτικῶν ἀριθμητικῶν ἐξαίρει ὡς τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον, ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται, π.χ. «ἡρέθη πρεσβευτῆς δέκατος αὐτός», (ἦτοι ὁ σπουδαιότερος αὐτὸς μετὰ ἐννέα ἄλλων)· ὡς ἐπαναληπτικὴ ἢ αὐτὸς τίθεται εἰς πλαγίαις μόνον πτώσεις ἀντὶ προειρημένου ὀνόματος πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως αὐτοῦ: «βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ» (= τῷ βασιλεῖ) (Ξενοφῶν)· «καλέσας ὁ Κῦρος στρατηγούς ἐλεξεν αὐτοῖς» (ἐνν. τοῖς στρατηγοῖς) (Ξενοφῶν). Μετὰ τοῦ ἄρθρου: «ὁ αὐτός» (= ὁ ἴδιος). Διὰ τῆς αὐτὸς παρίσταται καὶ πρόσωπον ἄξιον σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως, π.χ. «Αὐτός» (δηλ. ὁ Σωκράτης). // (Δημοτ.) Ὡς προσωπικὴ ἄντωνυμία τοῦ γ' προσώπου ἐπὶ ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς εἶναι ἐν χρῆσει ἡ ὀριστικὴ ἢ δεικτικὴ ἄντωνυμία αὐτός· ὅταν ὁ λο-

γος ἐκφέρεται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐμφάσεως, τίθενται αἱ κυρίως δεικτικαὶ ἄντωνυμίαι: ἐτοῦτος, ἐκεῖνος καὶ ἡ προληπτικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ ἄντωνυμία τοῦ, τῆ, το, π.χ. «ὁλόρθο τὸν ἐσθήσανε καὶ αὐτὸς χαμογελοῦσε». Ἡ αὐτὸς ὡς προσωπικὴ ἄντων. ἔχει κλητικὴν «αὐτέ», ἥτις τίθεται πρὸς β' πρόσωπον, ὅταν τις λησμονῇ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἢ δὲν γνωρίζῃ αὐτό, π.χ. «ἄκουσε αὐτέ (= Ἀνδρέα) ὅτι σοῦ πῶ». Τῆς ἄντωνυμίας αὐτὸς γίνεται χρῆσις πρὸς δεῖξιν τοῦ πλησίον τοῦ ὁμιλοῦντος, π.χ. «αὐτὸς εἶναι ὁ ἐγγονὰς μου», «αὐτὸ εἶναι τὸ σφύρην».

γ) Αὐτοπαθεῖς ἄντωνυμίαι

Ἐκ τῶν προσωπικῶν ἄντωνυμιῶν καὶ ἐκ τῶν πλαγιῶν πτώσεων τῆς αὐτὸς ἐγενήθη ἡ σύνθετος αὐτοπαθῆς ἄντωνυμία εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις (διότι ἡ ὀνομαστικὴ εἶναι ἀσύνητος): «ἐγὼ αὐτός», «σύ αὐτός», «οὗτος αὐτός»: ἐμαυτοῦ (ἐμέο αὐτοῦ), σεαυτοῦ ἢ σεαυτοῦ (σέο αὐτοῦ), ἐαυτοῦ ἢ αὐτοῦ (ἐο αὐτοῦ) κ.λπ.

Πίναξ κλίσεως
τῆς αὐτοπαθοῦς ἄντωνυμίας
α' πρόσωπον

	ἄρσ.	θηλ.
γεν.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς
δοτ.	ἐμαυτῶ	ἐμαυτῇ
αἰτ.	ἐμαυτὸν	ἐμαυτήν

Πληθυντικὸς

	ἄρσ.	θηλ.
γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	
δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς
αἰτ.	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς

β' πρόσωπον

	ἄρσ.	θηλ.
γεν.	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
δοτ.	σεαυτῶ	σεαυτῇ
αἰτ.	σεαυτὸν	σεαυτήν

Πληθυντικὸς

	ἄρσ.	θηλ.
γεν.	ὑμῶν αὐτῶν	
δοτ.	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς
αἰτ.	ὑμᾶς αὐτούς	ὑμᾶς αὐτάς

γ' πρόσωπον

	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
γεν.	ἐαυτοῦ	ἐαυτῆς	ἐαυτοῦ
δοτ.	ἐαυτῶ	ἐαυτῇ	ἐαυτῷ
αἰτ.	ἐαυτὸν	ἐαυτήν	ἐαυτό

Πληθυντικὸς

γεν. σφῶν αὐτῶν καὶ ἐαυτῶν
δοτ. σφίσιν αὐτοῖς καὶ ἐαυτοῖς, σφίσιν αὐταῖς καὶ ἐαυταῖς, σφίσιν αὐτοῖς καὶ ἐαυτοῖς
αἰτ. σφᾶς αὐτούς καὶ ἐαυτούς, σφᾶς αὐτάς καὶ ἐαυτάς, (οὐδ.) ἐαυτὰ
[ἀντὶ τοῦ σεαυτοῦ, σεαυτῶ κ.λπ. λέγεται καὶ σαντοῦ, σαντῶ κ.λπ. καὶ ἀντὶ ἐαυτοῦ, ἐαυτῶ κ.λπ. λέγεται καὶ αὐτοῦ, αὐτῶ κ.λπ.].

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἄντωνυμίαι δηλοῦν ὅτι πρόσωπόν τι ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν ὑποκείμενον (αὐτοπάθεια), π.χ. «ἐγὼ λούω ἐμαυτόν», «παῖω ἐμαυτόν», ἦτοι τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον λούει καὶ λούεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ιδίου (ταυτοπροσωπία). Ἡ μὲν τοῦ α' καὶ β' προσώπου αὐτοπαθῆς ἄντωνυμία ἔχει μόνον ἄρσεν. καὶ θηλυκὸν γένος, ἡ δὲ τοῦ γ' ἔχει καὶ οὐδέτερον. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἄν-

γ' ἔχει καὶ οὐδέτερον. Αἱ αὐτοπαθεῖς άντωνυμίας ἔχουν μόνον τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εὐχρηστους. Εἰς τὸν Ὅμηρον ἡ άντωνυμία αὕτη τίθεται ἐν παρατάξει (ἡ πρόσωπική καὶ ἡ αὐτός), π.χ. «ἔμ' αὐτόν», «ἐμοὶ αὐτῇ», «ἔ αὐτήν», κ.λπ. // (Συντακτ.) εἰς τὴν ἀρχαίαν οὐδέποτε ἐκφέρονται μετὰ τοῦ ἄρθρου, π.χ. «γνώθι σαυτόν», «ταὺς ὠφελίμους ἑαυτοῖς». Ἐνίοτε τίθεται ἡ πρόσωπική άντωνυμία ἀντὶ τῆς αὐτοπαθοῦς, π.χ. «δοκῶ μοι» (= νομίζω). τίθεται ἡ πρόσωπική «μοι» ἀντὶ τῆς αὐτοπαθοῦς (ἐμαυτῷ). εἰς δὲ τὸν πληθ. τίθεται ὅχι σπανίως ἡ αὐτοπαθὴς ἀντὶ τῆς ἀλληλοπαθοῦς, π.χ. «πάντας συνέκρουε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐτάραττεν» τὸ «ἡμῶν (ἡ ὑμῶν) αὐτῶν», «ἡμῖν (ἡ ὑμῖν) αὐτοῖς» κ.λπ. εἶναι ἐνίοτε πλάγιοι τοῦ «ἐγὼ αὐτός», «σύ αὐτός» κ.λπ., π.χ. «ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν» (= ἡμῶν τῶν ἰδίων) ἢ τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχὴ;» (Πλάτων).

Πολλάκις ἡ τοῦ γ' προσώπου ἀνήκει μὲν εἰς ἴδιον ὑποκείμενον ἔχουσα ἐξηρημένην πρότασιν, ἀναφέρεται ὅμως εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως (ἔμμεσος ἢ πλαγία ἀντανάκλασις), π.χ. «ἐβούλετο ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην» (Ξενοφών). «Θεμιστοκλῆς ἔπειθε βασιλέα ἑαυτὸν (τὸν Θεμιστοκλέα) ἀποπέμπτειν» αἱ άντωνυμίας αὗται, ἐπεὶδὴ τίθενται ἐπὶ τῆς ἀντανακλαστικῆς ταύτης ἐννοίας, ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν «ἄντανακλόμενα».

Ἐπὶ τῆς πλαγίας ταύτης ἀντανακλάσεως ἐνίοτε τίθενται καὶ αἱ πλάγιοι τῆς πρόσωπικῆς (σπανιώτατα οὐ καὶ ἐ), π.χ.

«ἐφοβεῖτο ὁ Κῦρος, μὴ οἱ ὁ πάππος ἀποθάνωι» ἡ αὐτοπαθὴς άντων. τοῦ γ' προσώπου τίθεται εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀντὶ τῆς τοῦ α' καὶ τοῦ β' προσώπου, (ἐκ τῆς χρήσεως ταύτης ἔχομεν τὰς αὐτοπαθεῖς τῆς ν. ἑλληνικῆς: «τὸν ἑαυτὸν μου», «τὸν ἑαυτὸν σου», «τὸν ἑαυτὸν του»), π.χ. «δεῖ ἡμᾶς ἐρῆσθαι ἑαυτοὺς» (= ἡμᾶς αὐτούς). // (δημοτ.) ὡς αὐτοπαθὴς άντωνυμία χρησιμεύει ἡ ἀρχαία τριτοπρόσωπος αὐτοπαθὴς άντωνυμία ἑαυτό(ν), ἑαυτοῦ μετὰ, κατόπιν αὐτῆς, τῆς γενικῆς τῶν προσ. άντωνυμιῶν: μου, σου, του — μας, σας, τους. Αὕτη ἐκφέρεται μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ ἐπέχει θέσιν οὐσιαστικῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἐν χρήσει ἀντὶ τῶν πρόσωπικῶν άντωνυμιῶν, ὅταν εἶναι ταυτοπροσωπία, π.χ. «φροντίζετε γιὰ τὸν ἑαυτὸν σας» ἐνίοτε πρότάσσεται αὐτῆς καὶ ἡ ὀριστικὴ άντωνυμία «ὁ ἴδιος» πρὸς ἐπίτασιν, π.χ. «δὲν βλάπτει ἐμέ, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό(ν) του». Ἐχει σημασίαν αὐτοπαθοῦς άντωνυμίας καὶ ἡ φράσις «ἀπὸ λόγου» μετὰ τῆς γενικῆς τῶν πρόσωπικῶν άντωνυμιῶν (μου, σου, κ.λπ.) εὐθὺς μετ' αὐτήν, π.χ. «ξόδευε ἀπὸ λόγου σου» (= ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου).

δ) Κτητικαὶ Ἀντωνυμίας

Αἱ κτητικαὶ άντωνυμίας εἶναι αἱ γινόμεναι ἐκ τῶν πρόσωπικῶν καὶ αἱ ὁποῖαι δηλοῦν τὸ οὐσιαστικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει τι ὡς κτῆμα, τίθενται δὲ εἰς τὸν λόγον, α) ὡς προσδιορισμός: «ὁ ἐμὸς πατήρ», «ὁ σὸς δοῦλος», «ὁ ἡμέτερος οἶκος» κ.λπ., β) ὡς ὑποκείμενον θέσιν ἐπέχουσαι: τὸ ἡμέτερον (= ἐγὼ, ἡμεῖς), γ) ὡς κατηγορούμενον: «τὸ ἔργον

ἐστὶ σόν» καὶ κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς -ος, -ῃ ἢ -ᾱ, -ον // «σύν-αρθροι* άντωνυμίας» ὡς κτητικά. Ἐκ τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τῆς πρώτοπροσώπου πρόσωπικῆς άντωνυμίας σχηματίζεται ἡ κτητικὴ ἐμός, ἐμή, ἐμόν (= ἰδικὸς μου), ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ αὐτῆς ἡ κτητικὴ ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον (= ἰδικὸς μας), ἐκ τοῦ δυϊκοῦ αὐτῆς ἡ κτητικὴ (νωίτερος, νωιτέρα, νωίτερον = ἰδικὸς μου καὶ ἰδικὸς σου) (εὐχρηστος μόνον εἰς τοὺς ποιητάς). Ἐκ τοῦ ἐνικοῦ τῆς δευτεροπροσώπου σχηματίζεται ἡ κτητικὴ σός, σή, σόν (= ἰδικὸς σου), ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ αὐτῆς ἡ κτητικὴ ὑμέτερος, ὑμετέρα, ὑμέτερον (= ἰδικὸς σας), ἐκ δὲ τοῦ δυϊκοῦ ἡ κτητικὴ σφωίτερος, σφωιτέρα, σφωίτερον (= ἰδικὸς σας τῶν δύο) (εὐχρηστος μόνον εἰς τοὺς ποιητάς). Ἐκ τοῦ ἐνικοῦ τῆς τριτοπροσώπου σχηματίζεται ἡ κτητικὴ ἐός, ἐή, ἐόν καὶ ὅς, ῃ, ὄν (εὐχρηστοὶ μόνον εἰς τοὺς ποιητάς). Ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ αὐτῆς ἡ κτητικὴ σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον (= ἰδικὸς των). Κατὰ τοὺς μετγν. χρόνους ἐπῆλθε μεγίστη σύγχυσις τῶν κτητικῶν άντωνυμιῶν, ὥστε νὰ λαμβάνεται ἄλλη ἀντὶ ἄλλης. Κλίνονται αὗται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς -ος, -ῃ ἢ -α, -ον

α' πρόσωπον

ἐμός	ἐμή	ἐμόν
ἡμέτερος	ἡμετέρα	ἡμέτερον
β' πρόσωπον		
σός	σή	σόν

ὑμέτερος ὑμετέρα ὑμέτερον
γ' πρόσωπον

(ἐός ἐή ἐόν)

σφέτερος σφετέρα σφέτερον

Ἐν τῷ θέμα τῶν κτητικῶν άντωνυμιῶν παράγεται ἐκ τοῦ ἐνικοῦ τῶν πρόσωπικῶν, ὁ κτήτωρ εἶναι εἰς, π.χ. «ἐμ-ός, σ-ός, ἐ-ός» ἂν ἐκ τοῦ δυϊκοῦ εἶναι δύο οἱ κτήτορες, π.χ. σφωίτερος, ἂν δὲ ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ οἱ κτήτορες εἶναι πολλοί, π.χ. ἡμέτερος, σφέτερος. Τὸν ἀριθμὸν τῶν κτημάτων δηλοῦν αἱ καταλήξεις -ος, -ῃ ἢ -α, -ον καὶ -οι, -αι, -α· σπανίως εἶναι εὐχρηστον τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον σφέτερος (= ἰδικὸς των), διότι ἀντ' αὐτοῦ μεταχειρίζονται τὰς ἰσοδυνάμους γενικὰς τῆς άντωνυμίας αὐτός, οὕτως ἀντὶ «τὰ σφέτερα χρήματα», λέγουν «τὰ αὐτῶν χρήματα».

Αἱ κτητικαὶ άντωνυμίας καὶ τῶν δύο ἄλλων πρόσωπων ἐκφέρονται συχνότατα ἀναλυτικῶς διὰ τῆς γενικῆς τῶν πρόσωπικῶν, π.χ. «πάτερ ἡμέτερε» (= πάτερ ἡμῶν), «τὸν ὑμέτερον ἀδελφόν» (τὸν ὑμῶν ἀδελφόν). ἐπὶ δὲ ἐνικοῦ τίθεται ἐγκλιτικῶς, π.χ. «ὁ πατήρ μου», «τὸ τέκνον σου» κ.λπ. εἰς τὰς κτητικὰς άντωνυμίας προστίθεται καὶ ἡ γενικὴ τῆς άντωνυμίας «αὐτός» ἐπὶ τῶν τριῶν πρόσωπων καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἀριθμῶν, π.χ. «θρήνος ὁ ἐμὸς αὐτῆς», «τὸ ἐόν αὐτοῦ χρέος», «πατήρ ἡμῶν αὐτῶν» κ.λπ. Εἰς τοὺς ποιητάς εἶναι μόνον εὐχρηστος ἡ κτητικὴ άντωνυμία τοῦ γ' προσώπου «ἐός, ἐή, ἐόν», εἰς δὲ τοὺς πεζοὺς τίθεται ἡ γενικὴ τῆς αὐτοπαθοῦς άντωνυμίας ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτῶν μετὰ τοῦ ἄρθρου ἢ ἡ γενικὴ αὐτοῦ, αὐ-

τῆς, αὐτῶν ἄνευ ἄρθρου· ἡ κτητική ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου ἐός, ἐή, ἐὸν εἰς τοὺς Ἀττικοὺς εἶναι ἄχρηστος, ἡ δὲ σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον σπανία, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν γίνεται χρήσις τῆς γενικῆς τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν, π.χ. «ὁ τούτου πατήρ», «τοὺς ἐκείνων φίλους», ἡ τῆς ὀριστικῆς, π.χ. «ὁ πατήρ αὐτοῦ», ἡ τῆς αὐτοπαθοῦς, π.χ. «τοὺς ἑαυτῶν φίλους» // (δημοτ.) ἐπὶ ἐννοίας τῆς κτήσεως ἄνευ ἐμφάσεως χρησιμοποιεῖται πρὸς δῆλωσιν τοῦ κτήτορος ἡ ἀπλὴ γενική τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν: «μου, σου, του, τῆς—μας, σας τους, των», π.χ. «ὁ πατέρας μου, ἡ γυναικὰ σου, τὸ παιδί του» κλπ. μετ' ἐμφάσεως ἡ ἀντιδιαστολῆς χρησιμοποιεῖται ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία τὸ ἐπίθετον (ἰ)δικός, (ἰ)δική, (ἰ)δικὸ μετὰ τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν μου, σου κλπ. «ἄντρας (ἰ)δικός μου εἶναι», «πάρε καὶ τὰ (ἰ)δικά σου» (φρ.) «Οἱ (ἰ)δικοί μου» (= οἱ συγγενεῖς, οἱ οἰκεῖοι).

ε) Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Ἡ ἀλληλοπαθὴς ἀντωνυμία δηλοῖ τὴν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων, διὰ τοῦτο ἔχει μόνον τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ δυνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ (αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ἀλληλοπάθειαν δηλοῦν καὶ τὸ ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον τίθεται κατὰ πλαγίαν πτῶσιν, ἐνῶ ἡ ὀνομαστικὴ δὲν τίθεται ὡς ἀντικείμενον, διὰ τοῦτο ἐλλείπει· τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας).

Δυϊκός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
γεν. καὶ			
δοτ.	ἀλλήλοιν (ἀλλήλαιν)	ἀλλήλοιν	
	ἀλλήλοιν		
αἰτ.	ἀλλήλω (ἀλλήλα)	ἀλλήλω	
	ἀλλήλω		
Πληθυντικός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

Τὸ θηλυκὸν εἰς τὸν δυϊκὸν ἔχει συνηθεστεροὺς τοὺς τύπους τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ κλίνεται ὡς τρικατάληκτον ἐπίθετον τῆς α' καὶ β' κλίσεως, παράγεται δὲ διὰ διπλασιασμοῦ τοῦ θέματος τῆς ἀντωνυμίας ἄλλος (ἀλλᾶλο - καὶ ἀττ. ἀλληλο - > (κατ' ἀνομοίωσιν ἀλληλο-) ἐν συντάξει σημαίνει ἀμοιβαίαν σχέσιν ἐνὸς πρὸς ἕτερον ἢ πολλῶν πρὸς πολλούς: «οὔτε ἑαυτοῖς οὔτε ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν» (Πλάτων)· «ἀγαπάτε ἀλλήλους» // (δημοτ.) εἰς τὴν δημοτικὴν ἢ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία σχηματίζεται ἀπὸ τὰς ἀορίστους ἀντωνυμίας ἕνας (μετὰ τοῦ ἄρθρου ἢ ἄνευ αὐτοῦ τιθεμένη κατ' ὀνομαστικὴν) καὶ ἄλλος (πάντοτε μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ κατὰ μίαν τῶν πλαγίων πτώσεων ἀναλόγως τῆς συντάξεως τῆς προτάσεως) ἢ μετὰ προθέσεως, ἐμπρόθετος προσηγορισμὸς τοῦ ῥήματος τῆς προτάσεως, π.χ. «ὕβριζει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον», «γνωρίζονται ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον» ὡς ἀλληλοπαθῆς λαμβάνεται συχνάκις ἡ λέξις «μεταξύ» (ἢ «ἀναμεταξύ») μετὰ τῆς αἰτιατικῆς ἢ γενικῆς τοῦ πληθ. τῶν προσ-

Δυϊκός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
γεν. καὶ			
δοτ.	ἀλλήλοιν (ἀλλήλαιν)	ἀλλήλοιν	
	ἀλλήλοιν		
αἰτ.	ἀλλήλω (ἀλλήλα)	ἀλλήλω	
	ἀλλήλω		
Πληθυντικός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

ωπικῶν ἀντωνυμιῶν (μας, σας, τους, των), π.χ. «τί συζητεῖτε ὁν. αἰτ. (ἀνα-)μεταξύ σας;», «τί φιλονικοῦν (ἀνα-)μεταξύ των;». γεν. δοτ. τοῖνδε τοῖνδε τοῖνδε (ταῖνδε) (ταῖνδε) (ταῖνδε) (αἰτ.)

στ) Δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι

Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι χρησιμεύουν εἰς δεῖξιν τῶν οὐσιαστικῶν. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς: ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος, ὄν. οὔδε (τοῖος) τοιόσδε, τοιοῦτος, (τόσος) τοσόσδε, τοσοῦτος (τηλίκος) τηλικόσδε, τηλικούτος· ἡ ὅδε (δεικνύει τὸ παρόν): «ὅδε ὁ παῖς», (αὕτη προήλθεν ἐκ τοῦ ἄρθρου (κλινομένου) καὶ τοῦ ἀχωρίστου δεικτικοῦ μορίου δέ: «ἡδε, τοῦδε, τῆσδε κ.λπ.» ἡ οὗτος (δεικνύει τὸν πλησίον τοῦ λέγοντος εὐρισχόμενον), π.χ. «οὗτος ὁ παῖς»· ἡ ἐκεῖνος (δεικνύει τὸ μακρὰν κείμενον), π.χ. «ἐκεῖνος ὁ Νάος»· ἡ (τοῖος) τοιόσδε, τοιοῦτος (δεικνύει τὴν ποιότητά τινος), ἡ (τόσος), τοσόσδε, τοσοῦτος (δεικνύει τὴν ποσότητά ἢ σπανιώτερον τὸ μέγεθός τινος), ἡ δὲ (τηλίκος) τηλικόσδε, τηλικούτος (δεικνύει τὴν ἡλικίαν ἢ τὸ μέγεθός τινος)· εἶδος δεικτικῆς ἀντωνυμίας εἶναι καὶ τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, τὸ τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν εἰς δῆλωσιν ὄντων ὠρισμένων καὶ προεγνωσμένων, π.χ. «ἄνθρωπος» (= εἷς ἄνθρωπος), ἐνῶ «ὁ ἄνθρωπος» (= αὐτὸς ὁ γνωστὸς ἄνθρωπος) (βλ. ἄρθρον).

Ενικός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
ὄν.	ὅδε	ἡδε	τόδε
γεν.	τούδε	τῆσδε	τούδε
δοτ.	τῷδε	τῇδε	τῷδε
αἰτ.	τόνδε	τήνδε	τόδε

Πληθυντικός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
ὄν.	οὔδε	αἶδε	τάδε
γεν.	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
δοτ.	τοῖσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
αἰτ.	τούσδε	τάσδε	τάδε

Ενικός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
ὄν.	οὗτος	αὕτη	τούτο
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
αἰτ.	τούτον	ταύτην	τούτο
κλιτ.	ὦ οὗτος	ὦ αὕτη	—

Δυϊκός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
ὄν. αἰτ.	τούτω	τούτω	τούτω
		(ταῦτα)	
γεν. δοτ.	τούτοι	τούτοι	τούτοι
		(ταῦται)	

Πληθυντικός			
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	
ὄν.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αἰτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλιτ.	ὦ οὗτοι	ὦ αὗται	—

Δυϊκός

όν. αἰτ.	ἐκεῖνω	ἐκεῖνω	ἐκεῖνω
	(ἐκεῖνα)		
γεν. δοτ.	ἐκεῖνοιν	ἐκεῖνοιν	ἐκεῖνοιν
	(ἐκεῖναι)		

Πληθυντικός

όν.	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
γεν.	ἐκεῖνων	ἐκεῖνων	ἐκεῖνων
δοτ.	ἐκεῖνοις	ἐκεῖναις	ἐκεῖνοις
αἰτ.	ἐκεῖνους	ἐκεῖνας	ἐκεῖνα

Δεικτική άντωνυμία ἦτο κατὰ πρῶτον τὸ ἄρθρον, τὸ ὅποιον ὅμως βαθμηδὸν ἀπώλεσε καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν τὴν άντωνυμικήν σημασίαν. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὸ ἄρθρον τὸ ἔχον άντωνυμικήν σημασίαν προστίθεται τὸ ἐγκλινόμενον μόριον « δέ », παρήχθη ἡ εὐχρηστοτάτη πάντοτε νέα άνω-νυμία « ὅδε, ἥδε, τόδε ».

Πᾶσαι αἱ άντωνυμῖαι δὲν ἔχουν κλητικήν, ἐκτὸς τῶν κλητικῶν « ὦ οὗτος » καὶ « ὦ αὕτη », « ὦ οὗτοι », « ὦ αὐταὶ » κατὰ τὴν οὗτος κλίνεται καὶ ἡ τοιοῦτος, τοσοῦτος καὶ τηλι-κουτος, ἀλλὰ τὸ οὐδέτερον τῶν άνω-νυμῶν οὗτος καὶ ἐκεῖνος λήγει μόνον εἰς -ο, π.χ. τοῦτο, ἐκεῖνο, τῶν δὲ λοιπῶν εἰς -ο καὶ -ον, π.χ. τοσοῦτο καὶ τοσοῦτον, τοιοῦτο καὶ τοιοῦτον. αἱ άντωνυμῖαι τοῖος, τόσος, τηλίκος εἶναι ποιητικά. Τὸ θηλυκὸν τοῦ δυϊκοῦ ἔχει καὶ τοὺς τύπους τοῦ ἀρσενικοῦ, π.χ. τῷδε (τάδε), τοῖνδε (ταῖνδε), ἐκεῖνω (ἐκεῖ-να), ἐκεῖνοιν (ἐκεῖναι). Πολλά-κις ἡ οὗτος καὶ ἐκεῖνος ἀναφέρονται εἰς τὰ προηγηθέντα καὶ ἡ μὲν οὗτος εἰς τὸ προσεχέστερον προηγηθέν, ἡ ἐκεῖνος

εἰς τὸ ἀπώτερον προηγηθέν, ἡ δὲ ὅδε εἰς τὰ ἐπόμενα· γινομένης δὲ τῆς δεῖξεως ἐν ἀποστάσει τίθενται ἀμφότεραι: « οὗτοι ἐκεῖνοι » συνήθως καὶ ἡ τοιοῦτος ἀνα-φέρεται εἰς τὰ ἡγούμενα, ἡ δὲ τοιόσδε εἰς τὰ ἐπόμενα. Αἱ άντωνυμῖαι οὗτος, ὅδε, ἐκεῖνος καὶ σπανιώτερον ἡ τοιοῦτος πρὸς ἐπίτασιν τῆς δεῖξεως αὐτῶν λαμβάνουν ὡς δεικτικὸν προσσχη-ματισμὸν* τὸ « δεικτικόν » -ι, τὸ ὅποιον εἶ-ναι μακρόν, π.χ. οὗτοσί, ὅδι (σπαν. ὅδε δι), ἐκεινοσί καὶ τοιουτοσί· τοῦτο τὸ -ί πάντοτε ὀξύνεται, τὰ δὲ πρὸ αὐτοῦ βραχέα φωνήεντα ἀποβάλλονται, π.χ. οὗτοσί, αὐτήι, ἐνῶ (ὅδε-ι) > ὀ-δί, (τοῦτο-ι) > τουτί, (ταῦτα-ι) > ταυτί· ἐὰν δὲν ἀποβληθοῦν βραχύνουν τὸ πρὸ αὐτοῦ μακρόν φωνήεν, (ὡς αὐ-τήι, τουτῶι), ἡ δίφθογγον, (ὡς οὐτοῖι, αὐταῖι) κ.λπ. τὸ δεικτικὸν τοῦτο -ι προσ-λαμβάνουν καὶ τὰ δεικτικὰ ἐπιρρήματα, ὡς ὠδί, οὕτωσί (= ἔτσι δά) // (Συντακτ.) Αἱ δεικτικαὶ άντωνυμῖαι λαμ-βάνονται, α) ὡς προσδιορισμός: « οὗτος ὁ ἀνὴρ », « τοῦτο τὸ πρᾶγμα », « ἐ-κεῖνοι οἱ λόγοι », β) ὡς ὑποκείμε-νον: (φρ.) « οὗτός ἐστι γενναῖος », καὶ γ) ὡς κατηγορούμενον: (φρ.) « ἐγὼ εἰμι ἐκεῖνος ». Αἱ άντωνυμῖαι οὗτος, ὅδε, ἐκεῖνος τίθενται πολλάκις ἀντὶ ἐπιρρήματος τοπικῆς σημασίας, π.χ. « ἄ-γετε ἡμεῖς ὅδε (= ἡμεῖς ἐδῶ)· « ὁδ' ἐγὼ » (= ἐγὼ ἐδῶ)· (φρ.) « τοῦτο μὲν... τοῦτο δέ » (= ἀφ' ἐνὸς μὲν... ἀφ' ἐτέρου δέ)· « μέρος μὲν... μέρος δέ »· « εἰς τοσοῦτους τεταγμένοι » (= εἰς τόσους ὀλίγους), « ἡ-μεῖς τοσοῖδε » (= τόσον ὀλίγοι), « τηλι-κούτου ὄντος » (= γέροντος), « τηλικόδε

ῶν » (= νέος) // (Δημοτ.) τῆς δημοτικῆς δεικτικαὶ άντωνυμῖαι εἶναι ἡ ἐτοῦτος, αὐτός, ἐκεῖνος, αἱ ὁποῖαι λαμβάνον-ται ὡς οὐς. καὶ ἐπίθετα, καὶ ἡ τέτοιος, τόσος λαμβάνονται μόνον ὡς ἐπίθετα, π.χ. « πάρε (ἐ) τοῦτα », « βλέπεις ἐκεῖνη τὴ γυναῖκα », « τέτοια ὦρα », « τόσα χρήματα »· ἡ άνω-νυμία « τέτοιος » εἶναι δεικτικὴ ποιού, ἐνῶ ἡ τόσος εἶναι ποσοῦ, π.χ. « τέ-τοιος ἄνδρας, τέτοια θέλει », « ἔχω τόσα χρήματα, ὅσα μοῦ χρειάζονται », « ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ἔχει τόλμη » (= ἄτολμος). Ἡ δεικτικὴ άντωνυμία τόσος λαμβάνεται καὶ ἐπιφωνηματικῶς πρὸς δήλωσιν ὑπερ-βολικοῦ πλήθους ἢ μεγέθους, π.χ. « ποῦ πῆγε τόσο βιό (= τόσο πολὺ) καὶ τόσο πανωπορίκι ».

ζ) Ἐρωτηματικαὶ άντωνυμῖαι

Αἱ ἐρωτηματικαὶ άντωνυμῖαι χρησιμεύουν πρὸς ἐρώτησιν περὶ τίνος καὶ εἶναι αἱ ἀκό-λουθοι: τίς (ἡ ὁποία τίθεται ἐπὶ οὐσίας καὶ ἐρωτᾷ περὶ προσώπου ἢ πράγματος ἐξ ἀορίστου ὅλου), πότερος (ἐπὶ προσώ-που ἢ πράγματος ἐξ ὠρισμένου ὅλου τοῦ δύο, ἥτοι ποῖος ἐκ τῶν δύο), ποῖος (ἐπὶ ποιότητος, ἥτοι ποίας λογῆς), πόσος (ἐ-πὶ ποσοῦ ἢ μεγέθους διακεκριμένου), πη-λίκος (ἐπὶ ἡλικίας ἢ μεγέθους, περὶ πο-σοῦ συνεχοῦς, ἥτοι ποίας ἡλικίας, πόσον μεγάλος), ποδὰ πός (ἐπὶ χώρας ἢ πό-λεως, ἐκ τῆς ὁποίας κατάγεται τις, ἥτοι ἀ-πὸ ποιοῦ μέρους), πόστος (ἐπὶ τάξεως, τὴν ὁποίαν κατέχει τις, ἥτοι ποῖος κατ' ἀλφαριθμητικὴν σειράν), ποστὰις (ἐπὶ χρόνου, ἥτοι ἐντὸς πόσων ἡμερῶν). Κλί-νονται δὲ αὗται πλὴν τῆς « τίς » ὡς τρι-

κατάληκτα ἐπίθετα -ος, -ῆ ἢ -α, -ον. Εἰς τὰς ἐρωτηματικὰς άντωνυμῖας ὑπάγονται καὶ τὰ άντωνυμικὰ ἐπίθετα ποσα-πλοῦς καὶ ποσαπλάσιος (ποσάκις μεγαλύτερος, ποσάκις πλειότερος). Ἡ ἐρωτηματικὴ άντωνυμία τίς, τί κλί-νεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν καὶ τονίζεται καθ' ὅλας τὰς πτώσεις ἐπὶ τοῦ ι τοῦ θέματος, δὲν τονίζεται ὅμως κανονικῶς, ὅπως τὰ μονοσύλλαβα θήρ, θηρός, θηρῶν, ἀλλὰ τίς, τίνος, τίνων. Ἡ ἐρωτηματικὴ άντωνυμία τίς, τί πλὴν τῶν κατωτέρω εἰς τὸν πίνακα τύπων εἶχε καὶ παλαιότερους τύπους· π.χ. ἐκ τοῦ θέ-ματος τε- ἔχομεν τέο, τεῦ, γενική· Ἀττικῶς τοῦ καὶ τέου.

Πίναξ κλίσεως

Ἐνικός

	ἀρσ. θηλ.	οὐδετ.
όν.	τίς	τί
γεν.	τίνος ἢ τοῦ	τίνος ἢ τοῦ
δοτ.	τίνι ἢ τῷ	τίνι ἢ τῷ
αἰτ.	τίνα	τί

Δυϊκός

	ἀρσ. θηλ.	οὐδ.
όν. αἰτ.	τίνε	τίνε
γεν. δοτ.	τίνοιν	τίνοιν

Πληθυντικός

	ἀρσ. θηλ.	οὐδ.
όν.	τίνες	τίνα
γεν.	τίνων	τίνων
δοτ.	τίσι(ν)	τίσι(ν)
αἰτ.	τίνες	τίνα

[Ὁ τονισμὸς τῆς ἐρωτηματικῆς άντωνυμῖας τίς, τί εἶναι διάφορος τοῦ τονισμοῦ τῶν μονοσύλλαβων· (βλ. τονισμός)].

// (Συντακτ.) ἡ άντωνυμία τίς, τί τίθε-

ται εἰς τὸν λόγον: α) ὡς προσδιορισμός, π.χ. «τίς Θεός», β) ὡς υποκείμενον, π.χ. «τίς ἐστὶν οὕτως ἀλόγιστος», καὶ γ) συχνάκις τίθεται ὡς ἀντικείμενον μετοχῆς, π.χ. «τί τοῦτο παθὼν προσέγραψεν;» (= τίνι παθήματι προσέγραψε τοῦτο;). (Δημοσθένης). Καὶ αἱ λοιπαὶ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται εἰς τὸν λόγον ὁμαλῶς: «πόσον τὸ πλῆθος», «πηλίκον τὸ τεῖχος», «πότερος δοκεῖ καλλίων αὐτῷ ὁ πατήρ ἢ ὁ πάππος».

Πολλάκις εἰς τὰς ἀντωνυμίας ποῖος καὶ πόσος προστίθεται καὶ ἡ ἀόριστος τίς, διὰ τῶν ὁποίων ζητεῖται ἀπόκρισις κατὰ προσέγγισιν, π.χ. «πόσος τις;» (= σὺν πόσος;), «ποιός τις εἶναι δοκεῖ;» (= σὺν ποίας λογῆς;). Ὡσαύτως ὑπάρχει ἄστατος χρῆσις ἢ συχὴ ἐναλλαγή τῶν ἀντωνυμιῶν, τιθεμένης τῆς μιᾶς εἰς τὸν τόπον τῆς ἄλλης, π.χ. «κοῦκ ἦδεν τὸν ἔρωτα τίς (ἀντί ποῖος) ἦν ὁ Θεός» (Θεόκριτος), ὡς καὶ εἰς δεικτικὰς ἀντωνυμίας «καὶ σὲ τοσοῦτον (ἀντὶ τηλικούτου) ἔθνηκα Ἀχιλλεῖ» (Ὅμηρος). // (Δημοτ.) τῆς δημοτ. ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι: α) ἡ ποῖός, ποιά, ποῖό (λαμβάνεται καὶ ὡς οὐς, καὶ ὡς ἐπίθ., ἥτοι κατηγορούμενον ἢ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς οὐσιαστικοῦ), π.χ. «ποιός στρατιώτης ἀπουσίαζε;», «ποιά εἶναι πούμιλάει;», β) ἡ πόσος, πόση, πόσο (λαμβάνεται πάντοτε ὡς ἐπίθετον, ἥτοι ὡς κατηγορούμενον ἢ ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς οὐσιαστικοῦ), π.χ. «πόσα εἶναι τὰ χρῆματά;», «πόσα παιδιὰ ἔχεις;», γ) ἡ τίνας (πτῶσεως γεν. ἐνικ. παντὸς γένους) λαμβάνεται καὶ ὡς οὐσιαστικὸν καὶ ὡς ἐπίθετον, π.χ. «τίνας εἶ-

ναι τὸ καπέλλο;», «τίνας ἀνθρώπου χάθηκε τὸ πορτοφόλι;», δ) ἡ τί (ἢ ὁποία λαμβάνεται ὡς οὐς, καὶ ἐπίθ.), π.χ. «τί συμβαίνει;», «τί ὦρα εἶναι;» (αὕτη λαμβάνεται καὶ ἐπιρρηματικῶς ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ γιατί; πρὸς τί;· σὲ τί;), π.χ. «ἐλα κορίτσι μου, τί (= γιατί) κάκιωσες;», «τί (= σὲ τί) σοῦ φταίω ἐγώ;». Αὕτη εἰς δημοτικὰ ἄσματα τίθεται ὡς σύνδεσμος αἰτιολογικός, ἰσοδύναμος πρὸς τὸ (διότι) γιατί ἢ εἰδικὸς πρὸς τὸ (ὅτι) πῶς, π.χ. «Σήκω, τί (= διότι) σκούριασαν τὰ ῥεματά σου», «μᾶς εἶπαν τί (= ὅτι, πῶς) εἶναι ἡ ὁμορφῇ. Συνήθως αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι λαμβάνονται ἐπιφωνηματικῶς, π.χ. «ποιά μάννα δὲν ἀγαπάει τὰ παιδιὰ της;» (= ὅλες ἀγαποῦν αὐτά). «πόσα δὲν πέρασα, ὅσο νὰ σ' ἀναθρέψω;» (φρ.) «τί ἔχει νὰ φοβηθῇ;» (ἀπολύτως τίποτε). «τί δὲ θᾶδινὰ γιὰ νὰ τὸν σώσω;» (ὅλα γενικῶς θὰ τὰ ἔδιδα). «τί ἀνάγκη τὸν εἶχε;» (= ἀπολύτως καμιά). «τί κόσμος ἤτανε;» (= ἐκτάκτως πολὺς). «τί θαυμάσια περάσαμε;» (= ἐξαιρετικά). «τί ἄσχημα φέρθηκες;» (= πολὺ ἄσχημα), «σὺν τί νὰ σ' ἡῶρε;» (= τί ἄραγε).

η) Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι

Αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμίαι χρησιμεύουν, ἵνα παραστήσουν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ὅχι ὡς ἰσχυμένον· εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς: τίς, τί (= κάποιος, ἕνας). ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα (= ὁ τάδε κ.λπ.). ἔνιοι, ἔνιοι, ἔνια (= μερικοί, μερι-

καί, μερικά), ἡ ὁποία κλίνεται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ εἶναι δευτερόκλιτος τρικατάληκτος. Ἡ ἀντωνυμία ὁ, ἡ, τὸ δεῖνα, τοῦ, τῆς, τοῦ δεῖνα κ.λπ. ἀπαντᾷ συνηθέστερον ἀκλίτος. Ὡς κλιτὴ αὕτη δὲν ἔχει δυνάμει ἀριθμὸν οὔτε δοτικὴν πληθυντικῶν. Τὸ γένος αὐτῆς διακρίνεται μόνον ἐκ τοῦ γένους τοῦ προστιθεμένου εἰς αὐτὴν ἄρθρου.

Πίναξ κλίσεως τῆς ἀορ. ἀντωνυμίας ὁ δεῖνα

Ἑνικός				
ὀν.	ὁ	ἡ	τὸ	δεῖνα
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	δεῖνος
δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	δεῖνι
αἰτ.	τὸν	τὴν	τὸ	δεῖνα

Πληθυντικός				
ὀν.	οἱ, αἱ	δεῖνες	τὰ	δεῖνα
γεν.	τῶν	δεῖνων	—	—
δοτ.	τοῖς ταῖς	—	—	—
αἰτ.	τούς τὰς	δεῖνας	τὰ	δεῖνα

Ἡ ἀντωνυμ. τίς, τί κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσειν ὡς ἐξῆς:

Πίναξ κλίσεως Ἑνικός		
ἀορ. θηλ.	οὐδ.	
ὀν.	τίς	τί
γεν.	τινός ἢ του	τινός ἢ του
δοτ.	τινὶ ἢ τῷ	τινὶ ἢ τῷ
αἰτ.	τινὰ	τί

Δυνάμει		
ἀορ. θηλ.	οὐδ.	
ὀν.	τινὲ	
γεν.	τινοῖν	
δοτ.	τινοῖν	
αἰτ.	τινὲ	

Πληθυντικός

ἀορ. θηλ.	οὐδ.
-----------	------

ὀν. τινές τινὰ ἢ ἅττα
γεν. τινῶν τινῶν
δοτ. τισί(ν) τισί(ν)
αἰτ. τινὰς τινὰ ἢ ἅττα
Ἡ τίς εἶναι τριγενὴς καὶ δικατάληκτος (τίς, τίς, τί), διαφέρει δὲ τῆς ἐρωτηματικῆς τίς, α) διότι τονίζεται εἰς πάσας τὰς πτώσεις ἐπὶ τῆς ληγούσης, ἡ δὲ γενικὴ καὶ δοτικὴ τοῦ ἐνικοῦ, ὡς καὶ ἡ ὄνομ. καὶ αἰτ. τοῦ οὐδετέρου ἔχει διπλοῦν τύπον: τινὸς καὶ του, τινὶ καὶ τῷ, τινὰ καὶ ἅττα, β) διότι ἐγκλίνεται πλὴν τοῦ τύπου ἅττα· εἰς τὰς ἀορίστους ἀντωνυμίας ὑπάγονται καὶ τὰ ἐξῆς ἀντωνυμικὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα εἰδικώτερον καλοῦνται ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμίαι:
1) ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον (= ἄλλος ἐπὶ δύο), (βλ. θάτερος* καὶ ἕτερος* κλίσειν),
2) ἐκάτερος, ἐκατέρα, ἐκάτερον (= καθεὶς ἀπὸ τοὺς δύο),
3) ἕκαστος, ἐκάστη, ἕκαστον (= καθεὶς ἐκ τίνος πλῆθους),
4) ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο (= ἄλλος τις ἐκτὸς τοῦ μνημονευθέντος),
5) πᾶς, πᾶσα, πᾶν (= ὁ καθεὶς),
6) οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδὲν — μηδεὶς, μηδεμία, μηδὲν (= κανεὶς),
7) οὐδέτερος, οὐδετέρα, οὐδέτερον — μηδέτερος, μηδετέρα, μηδέτερον (= οὔτε ὁ εἰς οὔτε ὁ ἄλλος),
8) ἄλλοδαπός, ἄλλοδαπή, ἄλλοδαπόν (= ἀπὸ ἄλλον τόπον),
9) ποσός, ποσὴ, ποσόν (= κάμπος),
10) ποῖός, ποιά, ποῖόν (= κά-

ποιας λογής),

11) άλλοις, άλλοις, άλλοις
(= άλλου είδους, διάφορος),

12) αμφοτέροι, -ραι, -ρα (= και
οι δύο),

13) αμφω (δύο του αριθμού) (= και οι
δύο, αμφοτέροι),

14) πότερος (= κάποιος, εις από τους
δύο): (περί του ερωτηματικού πότερος;
βλ. ερωτηματική άντωνυμία): (περί της
αορίστου αναφορικής άντωνυμίας οστις,
ητις, ο, τι και των λοιπών οστιδή-
ποτε, όποιοςδήποτε κ.λπ. βλέπε
αναφορικά άντωνυμίες). Αί άντωνυμίες
έτερος, έκάτερος, έκαστος,
άλλος κλίνονται ως τρικατάληκτα επί-
θετα εις -ος, -η ή -α, -ον· ή δέ άντωνυμία
άλλος έχει ουδέτερον εις ο (άλλο) άνευ
του «ν», (περί της κράσεως του έτερος
(θάτέρου) βλ. κράσις). Τό αμφω κλίνεται
κατά τό δύο (δύο).

όν. αμφω
γεν. αμφοῖν
δοτ. αμφοῖν
αἰτ. αμφω

Τό αμφοτέροι, -αι, -α κλίνεται εις τόν
πληθυντικόν, σπανίως δέ εις τόν δυϊκόν,
εις δέ τόν ενικόν έχει μόνον ονομαστικήν
και αίτιατικήν του ουδέτερου, π.χ. (παροι-
μία επί των αδιαφορούντων): «ἐπ' αμφο-
τερον οὐς καθεύδειν»· «ἀμφοτέρον βασι-
λεὺς τ' ἀγαθός, κρατερός τ' αἰχμητής»
(= κατ' αμφοτέρα) (Όμηρος): τὰ οὐδεῖς,
μηδεῖς, κανονικῶς ὀξυνόμενα κλίνονται
κατά τό εις, τό όποῖον ανωμάλως περι-
σπᾶται. Αἱ άντωνυμίες αὐται εὐρίσκονται
και κατά πληθυντικόν αριθμόν, διὰ των ό-
ποίων σημαίνονται πλήθη και συστήματα,

π.χ. «ὁμολογῶ μηδένας πώποτε ἀνθρώ-
πους ἰδεῖν οὕτω σοφοῦς» (Πλάτων): αἱ
άντων. ουδέτερος, μηδέτερος
κλίνονται ως τρικατάληκτα επίθετα εις
-ος, -α, -ον. Τό άλλοις, άλλοις
πὸς κλίνονται ως τριγενή και τρικατά-
ληκτα επίθετα εις -ος, -η ή -α, -ον· ή άν-
τωνυμία πᾶς, πᾶσα, πᾶν, (τό ουδέ-
τερον, αν και έχη τό α βραχὺ (ᾱ), περι-
σπᾶται κατ' αναλογίαν πρὸς τό ἀρσ. πᾶς)
θέμα πάντ-, κλίνεται ως εξής:

Πίναξ κλίσεως

Ένικος

	ἀρσ.	θηλ.
όν.	ὁ πᾶς	ἡ πᾶσα
γεν.	τοῦ παντ-ός	τῆς πάσης
δοτ.	τῷ παντ-ι	τῇ πάσῃ
αἰτ.	τόν πάντ-α	τήν πᾶσαν
κλητ.	—	ὦ πᾶσα

οὐδ.

τό πᾶν
τοῦ παντ-ός
τῷ παντ-ι
τό πᾶν

Δυϊκός

(δὲν ἔχει τό ἀρσ. και ουδέτερον)

θηλ.

όν.	τὼ πᾶσᾱ
γεν.	τοῖν πᾶσαιν
δοτ.	τοῖν πᾶσαιν
αἰτ.	τὼ πᾶσᾱ
κλητ.	ὦ πᾶσᾱ

Πληθυντικός

	ἀρσ.	θηλ.
όν.	οἱ πάντ-ες	αἱ πᾶσαι

γεν.	τῶν πάντ-ων	τῶν πασῶν
δοτ.	τοῖς πᾶσι(ν)	ταῖς πάσαις
αἰτ.	τούς πάντ-ας	τάς πάσας
κλητ.	—	ὦ πᾶσαι

οὐδ.

όν.	τὰ πάντ-α
γεν.	τῶν πάντων
δοτ.	τοῖς πᾶσι(ν)
αἰτ.	τὰ πάντ-α

// (Σύντακτ.) Ἡ αόριστος άντωνυμία
τίς, τί, ως και αι περισσότεροι επιθετι-
και άντωνυμίες τίθενται: 1) ως υποκειμέ-
νον, π.χ. «ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ, ξύλα τις σχι-
σάτω» (Ξενοφών), 2) ως κατηγορούμε-
νον, π.χ. «ἦρχεις τις εἶναι» (= κάτι τι,
μέγας τις, και 3) ως προσδιορισμός, π.χ.
«ἀνθρωπός τις»· πολλάκις τίθεται κατά
γενικήν πληθυντ. τό προσδιοριζόμενον,
π.χ. «τῶν ἐπιφανῶν τις», «τῶν ἀνθρώ-
πων τινές»· ή άντωνυμία «τίς» σημαίνει
τό περίπου τιθεμένη μετ' αριθμητικῶν επι-
θέτων και σπανίως οὐς., π.χ. «ἐνιαυτόν
τινα» (= ένα περίπου ενιαυτόν)· «εἰς δια-
κοσίους τινὰς αὐτῶν ἀπέκτειναν» (= πε-
ρίπου διακοσίους) (Θουκυδ.). τό ουδέτε-
ρον «τίς» επιρρηματικῶς λαμβανόμενον
συντάσσεται μετ' επιρρ. (φρ.) «πῶς τι»
(= ποιόν τινα τρόπον), «πηνίκα ἄττα»
(= ἐν ποίῳ τινί χρόνῳ)· (φρ.) «ἦ τις ἦ οὐ-
δεῖς» (= εις τις ή ουδεῖς, σχεδόν ουδεῖς)·
ή άντωνυμία έκαστος τίθεται: α) ως υπο-
κείμενον ή ομοιαριθμῶς πρὸς τό ῥήμα:
«ἐκαστος ἐκατόμβοις (ἐστιν)», «ἐκαστοι
λεξάσθων» (Όμηρος), ή έτεραριθμῶς
(ως έχουσα περιληπτικήν σημασίαν), π.χ.
«ἐκαστος...ἄρχουσιν», β) ως προσδιορι-
σμός, π.χ. «οἱ δὲ κληρὸν ἐσημῆναντο ἔ-

καστος» (τό ῥήμα κατά πληθυντικόν)· «οἱ
Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶ-
ναι» (τό ῥήμα καθ' ενικόν) (και εις τὰς
δύο περιπτώσεις ή άντωνυμία καθ' ενι-
κόν).

Πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἐπιμεριστικῆς σημασίας
τίθεται ή άντων. αὕτη μετὰ των εις,
τίς, αὐτός, πᾶς, π.χ. «εἰς ἕκα-
στος», «πᾶς ἕκαστος» και «πάντες ἕκα-
στοι» οὕτω και «ἐκαστος τούτων» //
(Δημοτ.) αόριστοι άντων. τῆς δημοτ. εἶναι
α) αἱ κλιταί: ἕνας, κάποιος (ἐκ τοῦ
κᾶν+ποιος), κανεῖς (ἐκ τοῦ κᾶν+εἷς),
(ἐκαστος), ἄλλος, δεῖνα(ς), τά-
δε(ς), κάμποσος (ἐκ τοῦ κᾶν+πο-
σός), ποιός, μερικοί, και β) ἄκλι-
τοι: τί, κάτι (ἐκ τοῦ κᾶν+τί), τίποτε
(ἐκ τοῦ τί+ποτέ), κάθε (ἐκ τοῦ καθ' ἐν-
= κατά ἐν). Αὗται λαμβάνονται και ως
οὐς. και ως επίθετα πλὴν τῆς τί λαμβα-
νομένης μόνον ως οὐς. και τῆς καμ πό-
σος και κάθε, αἱ όποῖαι λαμβάνονται
μόνον ως επίθετα. Ἡ άντωνυμία κά-
ποιος έχει και τὴν ἔννοιαν «κάθε ἄν-
θρωπος», π.χ. «κάποιος λείει νὰ ἦταν
στὴν θέση σου» (= ό καθένας). Ἡ άντων.
ἕνας τίθεται ἀντὶ τῆς δεικτικῆς ἐκεῖ-
νος πρὸ αναφορικής προτάσεως διὰ τοῦ
«ποὺ» εἰσαγομένης, π.χ. «ἐναν ποὺ διώ-
χνει σήμερα, αὖριον τὸν πᾶνει φίλον»
(= ἐκεῖνον τὸν όποῖον)· εις ἀρνητικὰς
προτάσεις τίθεται ἀντὶ τοῦ κανένας,
καμία, κανένα: «ἕνα καλὸ δὲν
εἶδ' ἀπ' τὸν γυιό του» (= ἀπολύ-
τως οὐδὲν καλὸ). Ἡ άντων. ἕνας πρὸ
κυρίων ονομάτων σημαίνει τὸν διαπρέπον-
τα, π.χ. «ἕνας καθηγητῆς τοῦ
πανεπιστημίου ἀμφέββαλλε

καὶ θὰ τὸ ξέρω ἐγώ;»· «ἔκανε ἓνα χρύσι», «ἀπ' τὸν ἓνα καὶ ἀπ' τὸν ἄλλο περιμένεις;» (= ἀπὸ διαφόρους ἀνθρώπους)· «κάνεις δὲν εἶχε μείνει» (= οὔτε εἶς)· ἀντὶ τοῦ κάνεις τίθεται φυχή ἢ ἄνθρωπος, π.χ. «φυχή δὲν βλέπεις ἔξω» (= ἀπολύτως κανένα)· «ποτέ μου δὲν παρακάλεσα ἄνθρωπο» (= οὐδένα ἀπολύτως)· «εὐκόλα μπαίνει κανείς στη φυλακή» (= πᾶς τις ἄνθρωπος), «ἀφοῦ σὰς συγχωρεῖ κανείς...» (= ἀφοῦ σὰς συγχωρεῖ τις)· «θὰ τᾶμαθε ἀπὸ κάποιον Πέτρο» (= πιθανώτατα ἀπὸ τὸν Πέτρο)· «θὰ μείνω καμιά βδομάδα» (= περίπου ἑβδομάδα)· Αἱ ἀντωνυμίες δεῖνα(ς) καὶ τάδε(ς) τίθενται ἐπὶ προσώπων ἢ πραγμάτων, τὰ ὅποια ὁ λέγων ἀποφεύγει νὰ ὀνομάσῃ: «μὴν κοιτάζης τί κάνει ὁ δεῖνα(ς) καὶ ὁ τάδε(ς)»· (φρ.) «ἀγόρασα μερικὰ βιβλία» (= κάποια βιβλία)· «ἀγόρασα κάμποσα βιβλία» (= ἀρκετά)· «κάνει τὸν καμπόσο» (= τὸν σπουδαῖον)· ἢ ἄορ. ἀντωνυμία ἄλλος σημαίνει: α) ἀποκλεισμόν, π.χ. «ἄλλα χρήματα δὲν ἔχει», β) τὸ διαφορετικόν. (ἄνευ ἄρθρου), π.χ. «ἀπὸ τότε ἔγινε ἄλλο παιδί», γ) τὸ ὑπόλοιπον (μετ' ἄρθρου), π.χ. «ὁδός μου ἓνα καὶ τὰ ἄλλα κράτησέ τα σύ» (= τὰ ὑπόλοιπα)· (φρ.) «ἡ μιὰ κλαίει τὸν ἄντρα της, ἡ ἄλλη (= ἡ δευτέρα) τὸ γυιό της, ἡ τρίτη κλπ.»· ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία καθένας, καθείς δηλοῖ χωρισμόν ἢ διανομήν, π.χ. «ἔδι-

ναν στὸν καθένα νὰ φάῃ», «πηγαίνω στὴν ἐκκλησιὰ κάθε Κυριακή»· ἡ ἄορ. ἀντων. κάτι τίθεται: α) ὡς οὐσ. «σοῦ ἔτυχε κάτι ἀνέλπιστο», β) ὡς ἐπιθ. «ἦρθαν κάτι ἐπισκέψεις»· (φρ.) «νομίζει πὼς κάτι εἶναι», «ἔχει κάτι πλάτες», «κάτι βιαστικὸ σὲ βλέπω» (= τί συμβαίνει καὶ σέ...)· ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τίποτε* λαμβάνεται: α) ὡς οὐσιαστικόν: «συμβαίνει τίποτε;», β) ἐπιθετικῶς «εἶδατε τίποτε παιδιὰ νὰ περνοῦν ἀπὸ δῶ;»· (φρ.) «μὲ τὸ τίποτε ἄνοιξε τὸ μαγαζί» (= μὲ ἐλάχιστα κεφάλαια)· ἡ ἄορ. ἀντων. «τῖ» (= κάτι, τίποτε) δὲν τίθεται καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ συνηθέστατα συνοδεύει τὰς ἄορ. ἀντων. κάτι καὶ κάθε καὶ τὸ οὐδ. τῆς ἀντωνυμίας ἄλλος, π.χ. «θέλω κάτι τι» (= κάτι + τι)· «τὸ κάθε τι εἶναι στὴ θέσι του»· «ἄλλο τι δὲν ζήλεψα...» (= ἄλλο τίποτε).

θ) Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίες

Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία δηλοῖ πᾶν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς ἄλλην πρότασιν, διαφέρει δὲ τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας, τῆς ἀορίστου καὶ τῆς ἐρωτηματικῆς «τίς» κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα τὸ παριστώμενον ὑπ' αὐτῶν δὲν ὑπάρχει εἰς ἄλλην πρότασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ὁμιλῶν ἀποβλέπει. Ἐὰν μὲν τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα εἶναι ὠρισμένον, λαμβάνεται ἡ ἀναφ. ἀντων. «ὅς, ἡ, ὅ», ἐὰν εἶναι δὲ ἀόριστος, προστίθεται εἰς αὐτὴν ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία «τίς», «ὅστις, ἡ τις, ὅ, τι»· συχνότατα συγχέεται σήμερον ἢ «ὅ-

στις» πρὸς τὴν «ὅς»· Ἡ ἀντωνυμία «ὅς» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σήμερον «ὁ ὁποῖος», ἡ δὲ «ὅστις» πρὸς τὴν «ὁποῖος»· (βλέπε ἀναφορικός).

Κλίσις τοῦ ὅστις

Ἐνικὸς			
	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ὅστις	ἡ τις	ὅ, τι
γεν.	οὗτινος	ἡστινος	οὗτινος
	ἡ ὅτου		ἡ ὅτου
δοτ.	ὧτινι	ἡτινι	ὧτινι
	ἡ ὅτω		ἡ ὅτω
αἰτ.	ὄντινα	ἡντινα	ὅ, τι

Δευτικὸς			
	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ὧτινε	ὧτινε	ὧτινε
	(ἄτινε)		
γεν.	οἰντινοιν	οἰντινοιν	οἰντινοιν
	(αἰντινοιν)		
δοτ.	οἰντινοιν	οἰντινοιν	οἰντινοιν
	(αἰντινοιν)		
αἰτ.	ὧτινε	ὧτινε	ὧτινε
	(ἄτινε)		

Πληθυντικὸς			
	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	οἷτινες	αἷτινες	ἄτινα
			ἡ (ἄττα)
γεν.	ὧντινων	ὧντινων	ὧντινων
	ἡ (ὅτων)	ἡ (ὅτων)	ἡ (ὅτων)
δοτ.	οἷσισι(ν)	αἷσισι(ν)	οἷσισι(ν)
αἰτ.	οὕσιν	ἄσιν	ἄτινα
			ἡ (ἄττα)

Συνήθεις τύποι εἶναι «ὅτου—ὅτω», σπανιώτεροι δὲ τύποι: «οὗτινος, ὧτινι», (πρβλ. «ἔως ὅτου», «ἀφ' ὅτου»). Ἡ γενικὴ πληθυντικὸς «ὅτων» ἐσχηματίσθη κατὰ συνεκ-

δρομὴν πρὸς τὴν γενικὴν ἐνικοῦ. Τὸ ἀναφορικὸν «ἄττα» δασύνεται, ἐνῶ τὸ ἀόριστον «ἄττα» φιλοῦται.

Ἐνικὸς			
	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ὅς	ἡ	ὅ
γεν.	οὗ	ἡς	οὗ
δοτ.	ὧ	ἡ	ὧ
αἰτ.	ὄν	ἡν	ὅ

Δευτικὸς			
ὄν. αἰτ.	ὧ	ὧ (ἄ)	ὧ
γεν. δοτ.	οἷν	οἷν (αἷν)	οἷν

Πληθυντικὸς			
	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	οἷ	αἷ	ἄ
γεν.	ὧν	ὧν	ὧν
δοτ.	οἷς	αἷς	οἷς
αἰτ.	οὓς	ἄς	ἄ

Ἐνικὸς			
	ἀρσεν.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ὅσπερ	ἡπερ	ὅπερ
γεν.	οὗπερ	ἡσπερ	οὗπερ
δοτ.	ὧπερ	ἡπερ	ὧπερ
αἰτ.	ὄνπερ	ἡνπερ	ὅπερ

Δευτικὸς			
ὄν. αἰτ.	ὧπερ	ὧπερ	ὧπερ
	ἡ (ἄπερ)		
γεν. δοτ.	οἷνπερ	οἷνπερ	οἷνπερ
	ἡ (αἷνπερ)		

Πληθυντικὸς			
ὄν.	οἷπερ	αἷπερ	ἄπερ
γεν.	ὧνπερ	ὧνπερ	ὧνπερ
δοτ.	οἷσπερ	αἷσπερ	οἷσπερ
αἰτ.	οὕσπερ	ἄσπερ	ἄπερ

//(Συντακτ.) (δημοτ.) ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίες τῆς δημοτ. εἶναι: 1) ἡ ἀκλιτος «πού» (ἡ ὅπου ἢ ὁπού) παντός

γένους, ἀριθμοῦ καὶ πάσης πτώσεως καὶ 2) αἱ κλιταί: ὁ ὁποῖος, ὁποῖος (ἡ ποῖός), ὅσος καὶ ὅ,τι (σπαν. τι). Ἡ ἀντωνυμία «ποῦ» τίθεται α) ὡς οὐσιαστικόν, π.χ. «ἐγὼ εἶμαι τ' Ἀνδρονίκου ὁ γυιός, πού (= τὸν ὁποῖον) τρέμει ὁ κόσμος ὅλος». ατὸ(ν) δρόμο(ν), ὅπου πέρασα (= τὸν ὁποῖον) δὲν τὸν ξαναδιαβαίνω», ὡς ἐπίθετον, π.χ. «φορουσε τέτοια ροῦχα, πού (= ὅσα) φορεῖς καὶ σύ» (τὸ πού= ὅσον). Αἱ ἀντωνυμίαι πού καὶ ὁ ὁποῖος ἐνίοτε συνυπάρχουν, π.χ. «εἶναι εἰς τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, πού ἔγραψεν ὁ Θεὸς καὶ τὸ ὁποῖον καλεῖται φύσις». ἡ ἀντων. ὁποῖος (σπαν. ποῖός) τίθεται ἀοριστολογικῶς, π.χ. «ὁποῖος εἶναι ἄξιός θὰ τὸ δείξῃ». ἡ ἀντων. ὅσος δηλοῖ ποσότη-

τα: «ὅσοι τᾶχουσιν, ἔμειναν ἐμβρόντητοι», καὶ τίθεται ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός, π.χ. «ὅσοι κλέφτες τᾶκούσανε...». ἡ ἀναφ. ἀντων. ὅ,τι (σπανίως τί) λαμβάνεται α) ὡς οὐσ. π.χ., «ὅ,τι ἔγινε (...ὅ,τι πρᾶγμα), ἔγινε», β) ὡς ἐπίθετον «ὅ,τι καιρὸς κι ἂν εἶναι, θὰ ξεκινήσω» (= ὁποῖος) (φρ.) «ὅ,τι πράγματα περιττὰ ἔχεις» (= ὅσα) (ἀοριστολογικῶς) «ὅσοιδήποτε κι ἂν εἶναι, δὲν τοὺς φοβᾶται».

η) Συσχετικαὶ ἢ ἀνταποδοτικαὶ ἀντωνυμίαι

«Συσχετικαὶ ἢ ἀνταποδοτικαὶ» λέγονται αἱ ἐρωτηματικαὶ, αἱ ἀόριστοι, αἱ δεικτικαὶ καὶ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι, διότι ἔχουν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν πρὸς ἀλλήλας.

Συσχετικαὶ ἢ ἀνταποδοτικαὶ ἀντωνυμίαι

Σημασία:	Ἐρωτηματ.	Ἀόριστοι	Δεικτικαὶ	Ἀναφορικαὶ
			ὀριστικά	ἀόριστοι
ἐπὶ πολλῶν	τίς;	τίς, δεῖνα, ἐνιοὶ οὐδεῖς, μηδεῖς, ἕκαστος, ἄλλος	ὅδε οὗτος ἐκεῖνος	ὅς ὅστις
ἐπὶ δύο	πότερος;	πότερος, ἕτερος ἐκάτερος, οὐδέτερος, ἄμφω, ἀμφοτέρω	(ὁ ἕτερος)	— ὁπότερος
ποιότης	ποῖος;	ποῖός, ἄλλοῖος	(τοῖος) (τοιόσδε) τοιοῦτος	οἷος ὁποῖος
ποσότης ἢ μέγεθος	πόσος;	ποσὸς	(τόσος) τοσόςδε τοσοῦτος	ὅσος ὁπόσος

ἡλικία ἢ μέγεθος	πηλίκος;	—	τηλικόσδε τηλικούτος	ἡλίκος ὀπηλίκος
τόπος	ποδαπός;	ἀλλοδαπός	ἡμεδαπός	— ὀποδαπός

Συσχετικὰ ἢ ἀνταποδοτικὰ ἐπιρρήματα

Σημασία:	Ἐρωτημ.	Ἀόριστα	Δεικτικά	Ἀναφορικὰ
				ὀριστικά ἀόριστα
	πού;	πού	ἐνθάδε ἐνταῦθα, ἐκεῖ, αὐτόθι αὐτοῦ τόθι	οὗ ἐνθα ὅπου
	πόθι;	ποθὶ	τόθι	ὅθι ὁπόθι
Τοπικά	ποῖ;	ποῖ	ἐνθάδε ἐνταῦθα αὐτόσε ἐκεῖσε	οἷ ἐνθα ὅποι
	πόθεν;	ποθὲν	ἐνθένδε, ἐντεῦθεν αὐτόθεν ἐκεῖθεν	ὅθεν ἐνθεν ὁπόθεν
Χρονικά	πότε;	ποτὲ	τότε τήνικα τήνικαδε τήνικαῦτα	ὅτε ἡνίκα ὀπηνίκα
Τροπικά	πῶς;	πῶς	οὕτως, ὥδε τῶς τῆδε, ταύτη	ὥς, ὥσπερ ὅπως
	πῆ;	πῆ		ἤ, ἥπερ ἔτι
Ποσοτικά	ποσάκις;	—	τοσαυτάκις τοσαύκις	ὁσαύκις ὁποσαύκις
	ποσαχῆ;	—		ὁποσαχῆ

Πάντα τὰ δεικτικά ἀνταποδοτικά ἐπιρρήματα εἶναι ἄχρηστα πλὴν τοῦ «τότε», ὡς τὸ δεικτικὸν τοῦ ποῦ καὶ τοῦ πότε ἢ εἶναι μόνον ποιητικά. Τὰ μὲν τοπικά δεικτικά ἀναπληροῦνται εἰς τὸν πεζὸν λόγον διὰ τῶν ἐπιρρημάτων: ἐνταῦθα, ἐνθάδε, ἐνθέδε, ἐντεῦθεν, τὸ «τῶς» διὰ τοῦ «οὕτως ᾧδε» καὶ σπανιώτερον διὰ τοῦ «ὥς», τὸ δὲ «τῇ» διὰ τοῦ «τῇδε καὶ ταύτῃ», τὸ δὲ «τηνίκα» διὰ τοῦ «τηνικάδε» ἢ «τηνικαῦτα». Αἱ ἀναφορικαί, αἱ ἀνταποδοτικαὶ ἀναφορικαὶ ἀντων. καὶ τὰ συσχετικά πρὸς αὐτὰς ἐπιρρήματα δέχονται πολλάκις τὰ τροπολογικά μόρια πέρ, οὖν, δὴ καὶ δῆποτε καὶ λαμβάνουν ἄοριστον σημασίαν, π.χ. ὅσπερ, ὅσσοπερ, ὅτιπερ, ὁ τόνος αὐτῶν καταβιβάζεται ἐπὶ τοῦ μορίου, ὡς ὅστισοῦν, ἤτισοῦν, ὅτισοῦν, οὐτισοῦν, ὅσδη, ὅσιδήποτε, ὅσιδηποτοῦν, ὅσοσοῦν, ὅσοσδήποτε, ὅπωσοῦν, ὅπουοῦν. // (Δημοτ.) α) «ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία» εἶναι ἡ τριτοπρόσωπος προσωπικὴ ἀντωνυμία ἢ τιθεμένη, διὰ τὴν δηλώσῃ τὸ πρότερον ἀναφερθὲν ὄνομα, π.χ. «ὅσο γιὰ τὸν Ἀνδρέα, δὲν τὸν (= τὸν Ἀνδρέα) εἶδα ἔως τῶρα», β) «προληπτικὴ ἀντωνυμία» εἶναι ἡ τριτοπρόσωπος προσωπικὴ ἀντωνυμία προαγγέλλουσα ὄνομα, τὸ ὅποιον θὰ λεχθῇ κατωτέρω, π.χ. «τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου, γιὰ τὸν βασιλέα» (Βιζυηνός).

ἀντωνυμικός, -ή, -όν· ὁ τῆς ἀντωνυμίας· // ὁ παραγόμενος ἐξ ἀντωνυμίας· «ἀντωνυμικά ἐπίθετα»· εἰς τὰς ἀορίστους ἀντωνυμίας ὑπάγονται καὶ τὰ ἀντω-

νυμικά ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα εἰδικώτερον καλοῦνται «ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμίας», αὐτὰ εἶναι: ἕτερος, ἑκάτερος, ἕκαστος κ.λπ., (βλ. Ἀόριστοι ἀντωνυμίας)· «ἀντωνυμικά ἐπιρρήματα» εἶναι τὰ ἐκ τῶν ἀντωνυμιῶν παραγόμενα, τὰ καλούμενα «συσχετικά ἢ ἀνταποδοτικά». Ταῦτα εἶναι: οὐ, ἐνθα, ὅθεν, ὅπου, ὅποι κ.λπ., (βλ. ἐπιρρήματα, πίναξ).

ἀντώνυμος, -ος, -ον· ὁ ἀντὶ ὀνόματος· «ἀντώνυμόν ἐστι τὸ εἰδικόν, τὸ ἐγώ, τὸ σύ, ἀντωνυμία τὸ ὄλον, τοῦτέστι τὸ ἐνικόν».

ἀνυπόκριτος, -ος, -ον· ὁ ἄνευ ὑποκρίσεως· // (Γραμμ.) «ἀνυπόκριτος στιγμὴ»· τὸ κόμμα τὸ τιθέμενον, ἵνα χωρίσῃ παρεντιθεμένην περίοδον μεταξὺ προτάσεως καὶ ἀποδόσεως, π.χ. «ἤλθεν ἡ θεία μου, ὦρα της καλῆς, νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ», ἄλλως τίθεται ἐντὸς παρενθέσεως ἢ ἐντὸς δύο παυλῶν — ὦρα της καλῆς —, ἢ (ὦρα της καλῆς), (πρβλ. στιγμαί) (βλ. καὶ ἀνυπόκριτος* στιγμὴ).

ἀνύπτιος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὰ ἀνύπτια» (ἐπὶ ῥημάτων), ἥτοι τὰ μὴ ὑπτια, τὰ μὴ παθητικά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς «τὰ ὀρθά», τὰ ἐνεργητικά, καὶ πρὸς τὰ οὐδέτερα.

ἀνύτω, ἀνύω (τι)· (= ἐκτελῶ· διανύω, (ἀμτβ.) ἔρχομαι, φθάνω), (τὸ ἀνύον, τὸ ἀνύσαν)· (πρτ.) ἦνυτον, ἦνυον, (μέλλ.) ἀνύσω, (ἀόρ.) ἦνυσα, (πρμ.) ἦνυκα, (ὑπερσ.) ἦνυκιν· (ὑποτ.) ἐ. ἀνύτω, ἀ. ἀνύσω, πρ. ἦνύκω ἢ ἦνυκῶς ᾧ· (εὐκτ.) ἐ. ἀνύτοιμι, μ. ἀνύσοιμι, ἀ. ἀνύσαιμι, πρ. ἦνύκοιμι ἢ ἦνυ-

κῶς εἶην· (προστ.) ἐ. ἄνυτε, ἀ. ἄνυσον, πρ. ἦνυκῶς ἴσθι· (ἀπαρμφ.) ἐ. ἀνύτειν, μ. ἀνύσειν, ἀ. ἀνύσαι, πρ. ἦνυκέναι· (μετχ.) ἐ. ἀνύτων, -ουσα, -ον, μ. ἀνύσων, -σουσα, -σον, ἀ. ἀνύσας, -σασα, -σαν, πρ. ἦνυκῶς, -κυῖα, -κός· (μέση φωνή) ἀνύτομαι· π. ἦνυτόμην, μ. ἀνυσθήσομαι, ἀ. ἦνυσάμην, ἦνυσθην, πρ. ἦνυσμαι, ὑ. ἦνυσμην· (ὑποτ.) ἐ. ἀνύτωμαι, ἀ. ἀνύσωμαι, ἀνυσθῶ, πρ. ἦνυσμένος ᾧ· (εὐκτ.) ἐ. ἀνυτοίμην, μ. ἀνυσθησοίμην, ἀ. ἀνυσσάιμην, ἀνυσθείην, πρ. ἦνυσμένος εἶην· (προστ.) ἐ. ἀνύτου, ἀ. ἄνυσαι, ἀνύσθητι, πρ. ἦνυσο· (ἀπαρμφ.) ἐ. ἀνύτεσθαι, μ. ἀνυσθήσεσθαι, ἀ. ἀνύσασθαι, ἀνυσθῆναι, πρ. ἦνύσθαι· (μετχ.) ἐ. ἀνυτόμενος, -ομένη, -όμενον, μ. ἀνυσθησόμενος, -σθησομένη, -σθησόμενον, ἀ. ἀνυσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, ἀνυσθείς, -σθείσα, -σθέν, πρ. ἦνυσμένος, -μένη, -μένον. Τὰ ἀττικά ἀνύτω καὶ ἀρύτω προήλθον ἐκ παλαιότερων ἀνώω, ἀρύω, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν κατὰ παρεκδοχὴν τύπων ἐχόντων τὸ «τ»: ἄνω-τε, ἦνω-τε, ἄρω-τε, ἦρω-τε, οἱ ὅποιοι τύποι ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τύπους πρτ. καὶ ἀόρ. ῥημάτων εἰς -τω: ἔβλαπτον, ἔβλαστον· ἐντεῦθεν ἐξελήφθησαν ὅμοια πρὸς αὐτὰ καὶ ἐλέχθησαν κατ' ἐνεστώτα ἀνύτω, ἀρύτω κ.λπ.).

ἄνω· (= πρὸς τὰ ἄνω)· ἄνω (= τελειώνω, διανύω), (ἀπαρ.) ἄνειν, (μετχ.) ἄνων, (ἀόρ.) ἦνεσα.

-ἄνω· ὁ μέλλων τῶν εἰς -ἄνω ῥημάτων σχηματίζεται κατὰ τὴν μέσην φωνήν, π.χ. μανθάνω-μαθήσομαι, λαμβάνω-λήψομαι, τυγχάνω-τεύξομαι, λαγχάνω-λήξομαι, φυγάνω-φεύξομαι, πυθάνομαι-πεύσομαι· ἐξαιροῦνται: ἀνδάνω-ἀδήσω (Ἡρόδοτος)· ὁ μέλλων «λήσω» εἶναι τοῦ λήθω καὶ

ὄχι τοῦ λανθάνω.

ἄνωγα· (= συμβουλευέω, προτρέπω, παραινῶ, (μετὰ τελ. ἀπαρ.) διατάσσω), (πρμ.) ἔχων σημασίαν ἐνεστώτος· ὑπερσ. ἔχων σημασίαν πρτ.) ἠνώγειν, ἀνώγειν, ἠνώγεα· ἕτερος τύπος ἀνάγω, (πρτ.) ἠνώγον, (μέλλ.) ἀνώξω, (ἀόρ.) ἠνώξα.

ἀνώδυνος, -ος, -ον· (ἐκ τοῦ ἀν+ᾠδυνος <ὀδύνη (= ὁ μὴ προξενῶν ὀδύνην), ἐνῶ «ἀνώδινος τοκετὸς» (= ἄνευ ὠδίνων, ἥτοι πόνων τοκετοῦ).

ἀνωμαλία, (-ίας), ἡ· (= ἡ ἐκ τοῦ ὁμαλοῦ ἢ ἐκ τοῦ γενικοῦ ἐκτροπή)· // (Γραμμ.) «γραμματικὴ ἀνωμαλία» (= ἡ ἐκτροπὴ ἐκ τοῦ ὁμαλοῦ ἢ ἐκ τοῦ γενικοῦ κανόνος), ὡς εἶναι α) «τὸ σχῆμα* κατὰ τὸ νοούμενον» ἢ ἄλλως «σύνεσις*», β) ἢ «ἐλλείξις*».

ἀνώμαλος, -ος, -ον· καὶ δημ. -η, -ο (= ὁ μὴ κανονικῶς σχηματιζόμενος)· // «κατ' ἀνωμαλίαν» (βλ. κατ' ἀναλογίαν*)· // (Γραμμ.) «ἀνώμαλα οὐσιαστικά» εἶναι τὰ μὴ σχηματιζόμενα ὁμαλῶς καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνους μιᾶς τῶν τριῶν κλίσεων· ταῦτα εἶναι: α) τὰ ἐτερογενῆ*, β) τὰ διπλογενῆ*, γ) τὰ ἐτερόκλιτα*, δ) τὰ μεταπλαστιά*, ε) τὰ ἰδιόκλιτα*, στ) τὰ ἄκλιτα* καὶ ζ) τὰ ἐλλειπτικά*· // «ἀνώμαλα ἐπίθετα», ταῦτα εἶναι πέντε: μέγας, μεγάλη, μέγα· πολὺς, πολλή, πολὺ· πρᾶος, πραιά, πρᾶον· σῶς (ἐκ τοῦ σάος), σῶς, σῶν (= σῶος, -α, -ον), τὸ ὅποιον εἶναι ἐλλειπτικὸν καὶ ἔχει τὴν ὀνομ. καὶ αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθ. πάντων τῶν γε-

νών, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἐκ τοῦ «σῶος», καὶ «φροῦδος, φροῦδη (καὶ φροῦδος), φροῦδον (τοῦτο εἶναι ἑλλειπτικὸν καὶ εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν ὀνομαστ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικῶν).

Κλίσεις τῶν μεταπλαστῶν: μέγας, μεγάλη, μέγα καὶ πολὺς, πολ-

λὴ, πολὺ. Ταῦτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστ. καὶ αἰτ. ἐν. τοῦ ἄρσ. καὶ οὐδ. γένους κατὰ τὴν γ' κλίσιν ἐκ θέματος μέγα- καὶ πολύ-, τὰς δὲ λοιπὰς πτώσεις κατὰ τὴν β' κλίσιν ἐκ θέματος μεγαλο- καὶ πολλο-, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν α' κλίσιν.

	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὀν.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πολὺς	πολλή	πολύ
γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
αἰτ.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πολὺν	πολλήν	πολύ
κλητ.	μεγάλε (μέγα)	μεγάλη	μέγα	(πολύ)	(πολλή)	(πολύ)

	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὀν. αἰτ.	μεγάλῳ	μεγάλα	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλά	πολλῷ
γεν. δοτ.	μεγάλῳιν	μεγάλῳιν	μεγάλῳιν	πολλοῖν	πολλαῖν	πολλοῖν
κλητ.	μεγάλῳ	μεγάλα	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλά	πολλῷ

	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὀν.	μέγαλοι	μεγάλοι	μεγάλοι	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ
γεν.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
δοτ.	μεγάλῳις	μεγάλῳις	μεγάλῳις	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
αἰτ.	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα	πολλοὺς	πολλὰς	πολλὰ
κλητ.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα	(πολλοί)	(πολλαί)	(πολλά)

	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὀν.	ὁ	πρᾶος	ἡ	πραεῖα	τὸ	πρᾶον
γεν.	τοῦ	πράου	τῆς	πραεῖας	τοῦ	πράου
δοτ.	τῷ	πράῳ	τῇ	πραεῖᾳ	τῷ	πράῳ
αἰτ.	τὸν	πρᾶον	τὴν	πραεῖαν	τὸ	πρᾶον
κλητ.	ὦ	πρᾶε	ὦ	πραεῖα	ὦ	πρᾶον

	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὀν. αἰτ.	τῷ	πράῳ	τῷ	πραεῖᾳ	τῷ	πράῳ
γεν. δοτ.	τοῖν	πράοιν	τοῖν	πραεῖαιν	τοῖν	πράοιν
κλητ.	τῷ	πράῳ	τῷ	πραεῖᾳ	τῷ	πράῳ

Πληθυντικὸς

	οἱ	πρᾶοι	αἱ	πραεῖαι	τὰ	πραεᾶ
ὀν.	τῶν	πράεων	τῶν	πραεῶν	τῶν	πραεῶν
γεν.	τοῖς	πραεσί(ν)	ταῖς	πραεῖαις	τοῖς	πραεσί(ν)
δοτ.	τούς	πράους	τάς	πραεῖας	τά	πραεᾶ
αἰτ.	ὧ	πρᾶοι	ὧ	πραεῖαι	ὧ	πραεᾶ

Ἐνικὸς

	ὁ	καὶ ἡ	σῶς	τὸ	σῶν
ὀν.	τὸν	καὶ τὴν	σῶν	τὸ	σῶν

Πληθυντικὸς

	οἱ	καὶ αἱ	σῶ	τὰ	σᾶ
ὀν.	τούς	καὶ τὰς	σῶς	τὰ	σᾶ

Οἱ ἄλλοι τύποι τούτων ἀναπληροῦνται ὑπὸ τοῦ ὁμαλοῦ σώος, σώα, σῶν.

Ἄνωμαλα ῥήματα

Τὰ ῥήματα τὰ ἐμφανίζοντα ἀνωμαλίας εἰς τὴν κλίσιν αὐτῶν, ὡς εἶναι τὸ εἰμί*, εἶμι*, φημί*, κεῖμαι*, κάθημαι*, οἶδα*, δέδοικα*, εἴοκα*, χρή*, ἡ καὶ εἰς τὴν σημασίαν τῶν χρόνων: ἐνεστώς μετὰ σημασίας πρkm. ἡκω (= ἔχω ἔλθει), οἶχομαι (= ἔχω ἀπέλθει) κ.λπ., ἡ δὲν σχηματίζουν πάντας τοὺς χρόνους, ἀλλὰ μόνον ὠρισμένους, τοὺς δὲ ὑπολοίπους συμπληροῦν ὑπὸ ἄλλων συνωνύμων, π.χ. ἄγμαι, (πρkm.) τεθαύμακα (ἐκ τοῦ θαυμάζω). ἔπομαι, (πρkm.) ἡκολούθηκα (ἐκ τοῦ ἀκολουθῶ), ἡ σχηματίζονται ἐκ διαφορετικοῦ θέματος, π.χ. ἔρχομαι, (πρτ.) ἦεν καὶ ἦα, (μέλλ.) εἶμι, (ἀόρ.) ἦλθον, (πρkm.) ἐλήλυθα (βλ. ῥήμα).

Α'. Ἄνωμαλα κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν χρόνων. Ταῦτα διαιροῦνται εἰς ἑξὶ τάξεις:

Τάξις πρώτη

Ταῦτα λαμβάνουν τὸ πρόσφύμα ε 1) εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν, π.χ. δοκῶ > (δοκέω), ὠθῶ > (ὠθέω), 2) εἰς ἄλλους χρόνους: ἄχθομαι (ἀχθέσθαι, ἡχθέσθαι), βούλομαι, [βουλήσθαι (<βουλε-, ὅπερ ἐκτείνεται εἰς βουλή), ἐβουλήθην, βεβούλημαι], γίγνομαι (ἐγενόμην, γέγονα, γένημαι κ.λπ.), δέω (θ. δέ-) δεῖω, ἐδέησα, δεδέηκα. ἐθέλω (ἡθέλησα, ἡθέληκα). ἐπιμέλομαι (ἐπιμελήσομαι, ἐπεμελήθην). εὖδω (πάντοτε ἐν συνθέσει). ἐκάθευδον, καθευδήσω. ἔφω (θεμ.ἐφ- ἐκτάσει τοῦ -ε εἰς -η) ἐφήσω, ἤψα. μάχομαι (ἐμαχεσάμην), μέλει (ἐμέλησα), μέλλω (ἐμέλλησα), μένω (μενῶ, ἔμεινα, μεμένηκα), νέμω (νεμῶ, ἐνειμα, ἐνειμάμην, ἐνεμήθην), οἶομαι καὶ οἶμαι (οἶήσομαι, ὠήθην), οἶχομαι (οἶχήσομαι), οφείλω (θεμ. ἐνεστω. ηὔξημένον διὰ τοῦ ε, ὄφειλ-ε) ὀφειλήσω, ὠφελον, ὠφειλήκα, ῥέω (θ. ρυ- μετὰ προσφ. ε) (ῥυε-> ῥυη-) (ῥυήσομαι) κ.λπ.

Τάξις δευτέρα

Λαμβάνουν τὸ πρόσφύμα τ' συνθεστέρα εἶναι τὸ ἄπτω (θ. ἄφ-), βλέπτω (θ. βλαβ-), θάπτω (θ. θάφ-), καλύπτω (θ. καλυβ-), κάμπτω (θ. καμπ-), κλέπτω (θ. κλεπ-), κόπτω (θ.

κοπ-), κρύπτω (θ. κρυφ-), κύπτω (θ. κυφ-), ῥίπτω (θ. ῥιφ-), σκάπτω (θ. σκάπ-), τύπτω (θ. τυπ-).

Τάξις τρίτη

Λαμβάνουν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν τὸ πρόσφυμα j, τὸ ὁποῖον μετὰ μὲν τοῦ χαρακτηρισ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος, π.χ. (ἐνίοτε γ), τ, θ μεταβάλλεται εἰς -σσω ἢ -ττω, μετὰ δὲ τοῦ χαρακτηρισ τοῦ γ, δ, εἰς ζω, μετὰ δὲ τοῦ λ εἰς -λλω, μετὰ δὲ τοῦ ν ἢ ρ ἀφομοιοῦται αὐτὸ ἢ μετατίθεται καὶ ἀποτελεῖ δίφθογγον μετὰ τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτηρισ τοῦ φωνήεντος· τὰ συνηθέστερα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) εἰς -σσω ἢ -ττω: ἀλλάττω (θ. ἀλλαγ-jω > ἀλλάσσω, -ττω), αἰνίττωμαι (θ. αἰνιγ-), ἀρμόττω (καὶ ἀρμόζω) (θ. ἀρμοδ-j-), κηρύττω (θ. κηρυκ-), ὀρύττω (θ. ὀρυχ-, ὀρυγ-), πλάττω (θ. πλαθ-), πλῆττω (θ. πληγ-, πλαγ-), πράττω (θ. πραγ- ἢ πρακ-), σφάττω (θ. σφαγ-), ταραττω (θ. ταραχ-), τάττω (θ. τάγ-), φυλάττω (θ. φυλακ-).

β) εἰς -ζω: ἀρπάζω (θ. ἀρπαγ- καὶ ἀρπαδ-), ἔζομαι (θ. ἐδ-), ἐλπίζω (θ. ἐλπιδ-), ἐρίζω (θ. ἐριδ-), ἱζω (καθίζω) (θ. ἱδ-), παίζω (θ. παῖδ-, παῖγ-), σχίζω (θ. σχιδ-).

γ) εἰς -λλω: ἀγγέλλω (θ. ἀγγελ+j-), ἄλλομαι (θ. ἄλ-), ἀνατέλλω (θ. ἀνατελ-), βάλλω (θ. βάλ-), ἐντέλλομαι (θ. ἐντελ-), στέλλω (θ. στελ-), σφάλλω, (θ. σφαλ-).

δ) εἰς -ρω: ἀγείρω (θ. ἀγερ-), αἶρω (θ. ἀρ-), ἐγείρω (θ. ἐγερ-), καθάίρω (θ. καθαρ-), κείρω (θ. κερ-, καρ-), σπείρω (θ. σπερ-, σπαρ-),

φθείρω (θ. φθερ-, φθαρ-), χαίρω (θ. χαρ-).

ε) εἰς -νω: αἰσχύνομ (θ. αἰσχύν-) ἄμυνω (θ. ἀμύν-), βαίνω (θ. βᾶν-, βα-), κλίνω (θ. κλῖν-, κλι-), κρίνω (θ. κρίν-, κρι-), κτείνω (θ. κτεν-), τείνω (θ. τεν-, τα-), φαίνω (θ. φαν-) κλπ.

Τάξις τέταρτη

Τὰ ῥήματα τῆς τάξεως ταύτης λαμβάνουν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα τὸ πρόσφυμα -ν ἢ -νε ἢ -αν ἢ -νυ.

1) λαμβάνοντα -ν.

δάκνω (θ. δακ-, δηκ-), ἐλεύνω (θ. ἐλαυ- καὶ ἐλα-), κάμνω (θ. κάμ-), πίνω (θ. πι-, πο-), τέμνω (θ. τεμ-), τίνω (θ. τι-), φθάνω (θ. φθα-), φθίνω (θ. φθι-).

2) λαμβάνοντα -νε.

ἰκνέομαι (θ. ἰκ-), ὑπισχνέομαι (θ. ὑπ-ισχ-).

3) λαμβάνοντα -αν.

τὰ ῥήματα ταῦτα λαμβάνουν μόνον τὸ -αν, ὅταν τὸ ῥιζικὸν φωνήεν εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρόν, λαμβάνουν δὲ καὶ ἕτερον ν πρὸ τοῦ χαρακτηρισ τοῦ, ὅταν τὸ ῥιζικὸν φωνήεν εἶναι βραχύ.

α) μόνον -αν.

αἰσθάνομαι (θ. αἰθ- καὶ αἰσθε-), ἁμαρτάνω (θ. ἁμαρτ-, ἁμαρτε-), ἀπεχθάνομαι (θ. ἀπεχθ-, ἀπεχθε-), αὐξάνω καὶ αὕξω (θ. αὐξ-, αὕξε-), βλαστάνω (θ. βλαστ-), δαρθάνω (θ. δαρθ-), ὀλισθάνω (θ. ὀλισθ-), ὀφλισκάνω (θ. ὀφλ-ισκ-αν-), ὁσφραίνομαι (θ. ὁσφρ-αν-j, δηλαδή λαμβάνει τὸ πρόσφυμα -αν- καὶ τὸ j).

β) λαμβάνουν καὶ ἕτερον ν

πρὸ τοῦ χαρακτηρισ τοῦ, θιγ. γάνω (θ. θιγ- μετὰ προσφύματος -αν- καὶ ἀναπτύξει ἐνὸς εὐφωνικοῦ ν πρὸ τοῦ γ, τὸ ὁποῖον ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ γ), λαγχάνω (θ. λαχ-, ληχ-), λαμβάνω (θ. λαβ-, ληβ-), λανθάνω (θ. ληθ-, λαθ-), μανθάνω (θ. μαθ-), πυνθάνομαι (θ. πυθ-, πευθ-), τυγχάνω (θ. τυχ-, τευχ-, τυχε-).

4) ῥήματα λαμβάνοντα -νυ.

ἄγνυμι (θ. ἀγ-), ἀμφιέννυμι (θ. ἀμφιεσ-), ἀνοίγνυμι (καὶ ἀνοίγω) (θ. ἀν-οιγ-), δείκνυμι (θ. δεικ-), εἴργνυμι (θ. εἴργ-), ζεύγνυμι (θ. ζευγ-, ζυγ-), ζώννυμι (θ. ζωσ-), κεράννυμι (καὶ κεραννύω) (θ. κερασ- καὶ κρα-), κρεμάννυμι (θ. κρεμασ-), μείγνυμι (θ. μειγ- καὶ μιγ-), ὄλλνυμι (θ. ὄλ-, ὄμνυμι (θ. ὄμ- καὶ ὄμο-), πετάννυμι (θ. πετασ-), πήγνυμι (καὶ πηγνύω) (θ. πηγ-, παγ-), ῥήγνυμι (θ. ῥηγ- καὶ ῥαγ-), ῥώννυμι (θ. ρωσ-), σβέννυμι (θ. σβέσ-), σκεδάννυμι (θ. σκεδασ-), στρώννυμι (καὶ στόρνυμι) (θ. στορ- καὶ μεταθέσει συμφώνων στορ- καὶ κατ' ἐπέκτασιν στρω-), χώννυμι (θ. χο- καὶ χω-) (κατ' ἀναλογίαν σβέσ-νυμι > σβέννυμι, ζώσ-νυμι > ζώννυμι κ.ἄ.).

Τάξις πέμπτη

Τὰ ῥήματα τῆς τάξεως ταύτης λαμβάνουν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν εἰς τὸ ῥηματικὸν θε «σ κ» ἢ «ι σ κ» [τινὰ τούτων λαμβάνουν καὶ ἐνεστωτικὸν ἀναδιπλασιασμόν]. Τὰ συνηθέστερα τούτων εἶναι:

α) τὰ λαμβάνοντα σκ- ἀρέσκω (θ. ἀρε-), βιβρώσκω (θ. βρω- μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ), γηράσκω (θ. γηρα-),

γιγνώσκω (θ. γνω-), διδάσκω (θ. διδαχ- ἀντι διάσκαω, ἦτοι θ. δακ- μετὰ τὸ πρόσφυμα σκ καὶ ἀποβολὴν τοῦ κ = διδάσκ-), διδράσκω (θ. δρα-), πάσχω (θ. παθ- ἀντι πάθ-σκα), πινάσκω (θ. πρα-), τιτρώσκω (θ. τρω-), φάσκω (θ. φα-), χάσκω (ἕτερος τύπος τοῦ χάνω μετὰ προσφ. σκ- θ. χαν-) κ.λπ.

β) τὰ λαμβάνοντα ισκ- ἀλίσκομαι (θ. ἄλ-, ἄλω-), ἀναλίσκω (θ. ἀναλ-), καὶ ἀναλώω (θ. ἀναλο-), εὐρίσκω (θ. εὐρ- καὶ εὐρε-), θνήσκω (θ. θνη-, θνα-), μιννήσκω (θ. μνη-) κ.λπ.

Τάξις ἕκτη

Τὰ ῥήματα τῆς τάξεως ταύτης σχηματίζουν τοὺς χρόνους ἐκ διαφόρων θεμάτων συγγενῶν κατὰ τὴν σημασίαν. Εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς: ἀγορεύω (μέλλων καὶ ἔρα, ἄρ. καὶ εἶπα, πρkm. εἶρηκα), αἰρώ (-έω) (θ. αἶρε-), (ἀόρ. εἶλον, εἰλόμην) (θ. Φελ-), ἔλκω (θ. Φελκ-) (ἀόρ. εἰλκυσα, θ. Φελκυ-), ἔρχομαι (θ. ἐρ-, ἐρχ-, ἐκ τοῦ ἔρ-σκομαι) (πρτ. ἦειν καὶ ἦα κ.λπ.), [τοῦ ἔρχομαι εἶναι εὐχρηστος μόνον ἡ ὁριστ., αἱ δὲ ἄλλαι ἐγκλίσεις, τὸ ἀπαρέμφ. καὶ ἡ μετοχή ἀναπληροῦνται ἐκ τοῦ «εἶμι»· τὸ δὲ «ὑπέρχομαι» ἔχει καὶ τύπους ἐκ τοῦ ἔρχομαι, π.χ. ὑπερχεσθαι, ὑπερχόμενος], ἐρωτῶ (-άω) (θ. ἐρωτα-, ἐρε-, ἐρ-) (μέλλ. καὶ ἐρήσομαι, ἀόριστος καὶ ἡρόμην), ἐσθίω (θ. ἐσθι-, ἐδ-, φαγ-, βρω-) (μέλλ. ἔδομαι, ἀόρ. ἔφαγον, πρkm. ἐδήδοκα καὶ βέβρωκα), ζῶ (θ. ζη-, βιω-) (μέλλ. καὶ βιώσομαι, ἀόρ. ἐβίων, πρkm. βεβίωκα), λέγω (θ. λεγ-, Φεπ-, ἐρ-, Φρε-, Φερε-) (μέλλ. καὶ ἐρῶ, ἀόρ. καὶ εἶπα καὶ εἶπον, πρkm. εἶρηκα), [τοῦ ἀόρ. εἶπα

εἶναι εὐχρηστοί οἱ ἐξῆς τύποι: ὀρίστ. εἵπας, εἵπατε, εἵπατήν· προστακτ. εἵπάτω, εἵπατον], ὀνίνημι, (θ. ὀνα-, ὠφελε-) (πρτ.) ὠφέλουν, ὀρῶ (-άω), (θ. ὀρα-, ὀπ-, Fιδ-) (μελλ. ὄφομαι, ἄορ. εἶδον), πίπτω, (θ. πι-πτ-, πετ-, πητ-) (μελλ. πεσοῦμαι, ἄορ. ἔπεσον), πωλῶ (θ. πωλε-, ἀπο-δίδω-, ἀποδο-) καὶ ἀποδίδομαι, (πρkm. πέπρακα), σκοπῶ καὶ σκοποῦμαι, (θ. σκοπε-, σκεπ-) (μελλ. σκέφομαι, ἄορ. ἐσκεψάμην, πρkm. ἔσκεμμαι), τρέχω καὶ θέω (θ. τρεχ-, δραμ-, θευ-) (μελλ. δραμοῦμαι καὶ θεύσομαι, ἄορ. ἔδραμον πρkm. δεδράμην), φέρω (θ. φερ-, οἰ-, ἐνεκ-, ἐγκ-) (μελλ. οἶσω, ἄορ. ἤνεγκον καὶ ἤνεγκα. πρkm. ἐνήνοχα), ὠνοῦμαι (θ. ὠνε-, πρια-) (-έομαι), (μεσ. ἄορ. ἐπριάμην).

Β. Ἀνώμαλα κατὰ σημασίαν. Τὰ κατὰ σημασίαν ἀνώμαλα ῥήματα διαιροῦνται εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις:

1) Τὰ ἔχοντα μέσον μέλλοντα μετ' ἐνεργητικῆς σημασίας: ἄδω - ἄσομαι, ἀκούω - ἀκούσομαι, ἀμαρτάνω - ἀμαρτήσομαι, ἀνακύπτω - ἀνακύφομαι, ἀνανεύω - ἀνανεύσομαι, ἀπαντῶ - ἀπαντήσομαι, ἀποδιδράσκω - ἀποδράσσομαι, ἀπολαύω - ἀπολαύσομαι, βᾶδιζω - βαδιοῦμαι, βαίνω - βήσομαι, βλέπω - βλέφομαι, βοῶ - βοήσομαι, γελῶ - γελάσομαι, γινώσκω - γνώσομαι, δάκνω - δήξομαι, εἰκάζω - εἰκάσομαι, ἐσθίω - ἔδομαι, ἔφω - ἐφήσομαι, ζῶ - βιώσομαι, θαυμάζω - θαυμάσομαι, θέω - θεύσομαι, θνήσκω - θανοῦμαι, κάμνω - καμοῦμαι, κατανεύω - κατανεύσομαι, λαγχάνω - λήξομαι, λαμβάνω - λήφομαι, μαθάνω - μαθήσομαι, νέω - νεύσομαι, οἶδα - εἴσομαι, οἰμώ-

ζω - οἰμώξομαι, ὄμνυμι - ὀμοῦμαι, ὀρῶ - ὄφομαι, παίζω - παιξοῦμαι, πάσχω - πεύσομαι, πηδῶ - πηθήσομαι, πίνω - πίομαι, πίπτω - πεσοῦμαι, πλέω - πλεύσομαι καὶ πλεουσοῦμαι, πνέω - πνεύσομαι καὶ πνευσοῦμαι, ροφῶ - ροφήσομαι, σιωπῶ - σιωπήσομαι, σκώπτω - σκώφομαι, σπουδάζω - σπουδάσομαι, τίκτω - τέξομαι, τρέχω - δραμοῦμαι, τρώγω - τρώξομαι, τυγχάνω - τεύξομαι, φεύγω - φεύξομαι καὶ φευξοῦμαι, χέζω - χέσομαι - χεσοῦμαι.

Τὰ ἐπόμενα ἔχουν καὶ ἐνεργ. καὶ μέσον μέλλοντα εὐχρηστον: ἀποχωρῶ - ἀποχωρήσω καὶ ἀποχωρήσομαι, ἀρπάζω - ἀρπάσσω καὶ ἀρπάσομαι, γηράσκω - γηράσω καὶ γηράσομαι, διώκω - διώξω καὶ διώξομαι, ἐγκωμιάζω - ἐγκωμιάσω καὶ ἐγκωμιάσομαι, ἐπαινῶ - ἐπαινέσω καὶ ἐπαινέσομαι, κλαίω - κλαήσω ἢ κλαιήσω καὶ κλαύσομαι, κλέπτω - κλέψω καὶ κλέφομαι, παραινῶ - παραινέσω καὶ παραινέσομαι, ποθῶ - ποθήσω καὶ ποθήσομαι, χωρῶ - χωρήσω καὶ χωρήσομαι, φθάνω - φθάσω καὶ φθήσομαι.

2) Τὰ ἔχοντα μέσον μέλλοντα μετὰ παθητικῆς σημασίας: ἀγνοοῦμαι - ἀγνοήσομαι, ἄγομαι - ἄξομαι, ἀδικοῦμαι - ἀδικήσομαι, ἀλίσκομαι - ἀλώσομαι, ἀμφισβητοῦμαι - ἀμφισβητήσομαι, ἀπατῶμαι - ἀπατήσομαι, ἀπιστοῦμαι - ἀπιστήσομαι, ἀποστεροῦμαι - ἀποστερήσομαι, ἄρχομαι - ἄρξομαι, αὐξάνω - αὐξήσομαι, ἀφαιροῦμαι - ἀφαιρήσομαι, βλάπτω - βλάψομαι, γεννῶμαι - γεννήσομαι, διαιροῦμαι - διαιρήσομαι, εἶργομαι - εἶρξομαι, ἐνεδρεύομαι - ἐνεδρεύσομαι, ἐπιβουλεύομαι - ἐπιβουλεύσομαι, εὐλογοῦμαι - εὐλογήσομαι, ἔχομαι - ἔξομαι, ἐώ-

μαι - ἐάσομαι, ζημιοῦμαι - ζημιώσομαι, θανατοῦμαι - θανατώσομαι, θεραπεύομαι - θεραπεύσομαι, κωλύωμαι - κωλύσομαι, μαστιγοῦμαι - μαστιγώσομαι, οἰκοῦμαι - οἰκήσομαι, ὀμαλίζομαι - ὀμαλιόυμαι, ὀμολογοῦμαι - ὀμολογήσομαι, παιδαγωγοῦμαι - παιδαγωγήσομαι, πολεμοῦμαι - πολεμήσομαι, προαγορεύομαι - προαγορεύσομαι, σβέννυμι - σβήσομαι, στεροῦμαι - στερήσομαι, στρεβλοῦμαι - στρεβλώσομαι, ταράττομαι - ταραξομαι, τηροῦμαι - τηρήσομαι, τιμῶμαι - τιμήσομαι, τρέφομαι - θρέφομαι, τρίβομαι - τρίφομαι, τυραννοῦμαι - τυραννήσομαι, φιλοῦμαι - φιλήσομαι, φυλάττομαι - φυλάξομαι, φυχαγωγοῦμαι - φυχαγωγήσομαι καὶ ὠφελοῦμαι - ὠφελήσομαι.

3) Τὰ ἔχοντα παθητικὸν ἀόριστον α' ἢ β' μετὰ μέσης σημασίας:

αἰσχύνομαι - ἡσχύνθην, ἀνιώμαι - ἡνιάθην, δέομαι - ἐδεήθην, ἐπείγομαι - ἡπείχθην, ἐστιῶμαι - εἰστιάθην, εὐφραίνομαι - ἠφράνθην, κινοῦμαι - ἐκινήθην, κοιμῶμαι - ἐκοιμήθην, λυποῦμαι - ἐλυπήθην, ὀργίζομαι - ὠργίσθην, ὀρέγομαι - ὠρέχθην, ὀρμῶμαι - ὠρμήθην, πείθομαι - ἐπείσθην, περαιοῦμαι - ἐπεραιώθην, πλανῶμαι - ἐπλανήθην, πολιτεύομαι - ἐπολιτεύθην, πορεύομαι - ἐπορεύθην, στρέφομαι - ἐστράφην, φαίνομαι - ἐφάνην, φοβοῦμαι - ἐφοβήθην.

4) Τὰ ἔχοντα παθητικὸν μέλλοντα μετὰ μέσης σημασίας:

ἄθροίζομαι - ἄθροισθήσομαι, ἡθροίσθην, ἀπαλλάττομαι - ἀπαλλαγήσομαι, ἀπηλλάγην, διαλλάττομαι - διαλλαγήσομαι, διηλ-

λάγην, ἐκπλήσσομαι - ἐκπληγήσομαι, ἐξεπλάγην, καταπλήσσομαι - καταπληγήσομαι - κατεπλάγην, κομίζομαι - κομισθήσομαι, ἐκομίσθην, κατακλίνομαι - κατακλινήσομαι, κατεκλίνην, μιμνήσκομαι - μνησθήσομαι, ἐμνήσθην, σήπομαι - σαπήσομαι, ἐσάπην, σφάζομαι - σωθήσομαι, ἐσώθην, φαίνομαι - φανήσομαι, ἐφάνην, φεύδομαι - φευσθήσομαι, ἐφεύσθην.

5) Ἐχοντα ἐνεργητικὸν παρρακείμενον καὶ ἀόριστον β' μετὰ μέσης ἢ παθητικῆς σημασίας:

ἀλίσκομαι - ἐάλωκα, ἐάλων, γίγνομαι - γέγονα, δύομαι - δέδουκα, ἔδυν, ἐγείρομαι - ἐγρήγορα, ἵσταμαι - ἔστηκα, ἔστην, κατάγνυμι - κατέαγα, μαίνομαι - μέμνηνα, ὄλλυμαι - ὄλωκα, πείθομαι - πέποιθα, πήγνυμι - πέπηγα, πίπτω - πέπτωκα, πράττω - πέπραγα, ῥήγνυμι - ῥρρωγα, σβέννυμι - ἐσβηκα, ἐσβην, σήπομαι - σέσηπα, τήχομαι - τέτηκα, φαίνομαι - πέφηνα, φύομαι - πέφυκα, ἔφυν.

6) Ἀποθετικὰ μέσα, ἥτοι ἔχοντα μέσον ἀόριστον μετ' ἐνεργητικῆς σημασίας:

αἰτιῶμαι - ἡτιασάμην, αἰνίττομαι - ἡνιξάμην, ἀπολογοῦμαι - ἀπελογησάμην, βιάζομαι - ἐβιασάμην, δέχομαι - ἐδεξάμην, δωροῦμαι - ἐδωρησάμην, ἐντέλλομαι - ἐνετειλάμην, λογίζομαι - ἐλογισάμην, λυμαίνομαι - ἐλυμηνάμην, μιμοῦμαι - ἐμιμησάμην, προφασίζομαι - προφασισάμην, ὠνοῦμαι - ἐπριάμην.

7) Ἀποθετικὰ παθητικά, ἥτοι τὰ ἔχοντα παθητικὸν ἀόριστον μετ' ἐνεργητικῆς σημασίας:

ἄγαμαι - ἡγάσθην, αἰδοῦμαι - ἡδέσθην, ἀμιλλῶμαι - ἡμιλλήθην, ἀρνούμαι - ἡρνήθην, βούλομαι - ἐβουλήθην, διανοοῦμαι - διενοήθην, δύναμαι - ἐδυνήθην, ἐναντιοῦμαι - ἐννεντιώθην καὶ ἡναντιώθην, ἐνθυμοῦμαι - ἐνεθυμήθην, ἐπιμέλομαι καὶ ἐπιμελοῦμαι - ἐπεμελήθην, ἐπίσταμαι - ἡπιστήθην, εὐλαβοῦμαι - ἡυλαβήθην, οἶομαι - ὡήθην, προθυμοῦμαι - προυθυμήθην, φαντάζομαι - ἐφαντάσθην, φιλοτιμοῦμαι - ἐφιλοτιμήθην.

// (Δημοτ.) «ἀνώμαλα παραθετικὰ»· μερικά ἐπίθετα ἔχουν μονολεκτικὸν συγκριτικὸν βαθμόν, ὁ ὁποῖος ἔχει διαφορετικὴν ῥίζαν ἢ σχηματίζεται κατὰ διαφορετικὸν τρόπον ἀπὸ τὰ ἄλλα, π.χ. γέρος - γεροντότερος, ἀπλὸς - ἀπλούστερος, κακὸς - χειρότερος, καλὸς - καλύτερος (ποιητικὸς κάλλος), πολὺς - περισσώτερος (καὶ πλιότερος). Πολλὰ τῶν πρωτοτύπων τοπικῶν ἐπιρρημάτων σχηματίζουν περιφραστικὰ παραθετικά, π.χ. ἔξω - πιὸ ἔξω - πολὺ ἔξω, κάτω - πιὸ κάτω - πολὺ κάτω, πίσω - πιὸ πίσω - πολὺ πίσω κ.λπ. Ὁμοίως ὅπως τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸ ἀπόλυτον ὑπερθετικὸν διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς λέξεως, π.χ. «φρέσκα φρέσκα ψάρια», «ἓνα ψηλὸ ψηλὸ βουνόν», ἢ διὰ τῶν συνθέτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς α' συνθετικὸν τὸ κατὰ, ὅλος, θεός: κατακάθαρος, ὀλοζώντανος, θεονήσιος, οὕτω σχηματίζονται καὶ τὰ ἐπιρρήματα, π.χ. «βαδίζει σιγὰ σιγὰ», «ψηλὰ ψηλὰ στὸ καμπαναρεῖο»· «ἦταν κατακάθαρος», «τὰ ἔκανε κατακόκκινα», «ἦταν θεοσκότεινα» κ.λπ. // «ἀνώμαλα ῥήματα»· πολλὰ τῶν ῥημάτων τῆς δημοτικῆς εἶναι ἀνώμαλα ἢ ὡς πρὸς τὰ θέματα

αὐτῶν (π.χ. μαθαίνω - (ἀόρ.) ἔμαθα, βλέπω - (ἀόρ.) εἶδα, εἰδῶθηκα, ἰδῶθῶ, ἀλλὰ καὶ προβλέφθηκε, (παθ. μετχ.) ἰδόμενος κ.λπ.), ἢ ὡς πρὸς τὴν κλίσιν, π.χ. εἶδα, (ὑποτ.) δῶ, (προστακτ.) δές, δῆτε // «ἀνώμαλοι παθητικαὶ μετοχαί»· πολλοὶ παθητικαὶ μετοχαὶ τῆς δημοτικῆς σχηματίζονται ἀνωμάλως (βλ. ῥήμα): α) ῥήματα τῆς α' συζυγίας (ὡς δένω - δεμένος) ἔχουν μετοχὰς εἰς -ημένους· αὐξημένος, μαθημένος, πετυχημένος, διαμαρτυρημένος κ.λπ., β) ῥήματα τῆς β' συζυγίας (ὡς ἀγαπῶ - ἀγαπημένος) ἔχουν μετοχὰς εἰς -ισμένους καὶ -υσμένους: ἀγρυπνιασμένος, ἀγαναχτισμένος, κοιμισμένος, τυραντισμένος, *δυστυχισμένος· μεθυσμένος κ.λπ., γ) ῥήματα εἰς -εύω ἔχουν μετοχὴν εἰς -ευμένους: στρατευμένος, δεσμευμένος· δ) εἰς -αίνω, (μετχ.) εἰς -εμένους: βαραίνω - βαρεμένος, πηγαίνω - πηγμένος κ.λπ., ε) εἰς -ύνω, (μετχ.) εἰς -σμένους καὶ -ημένους: μολύνω - μολυσμένος, ἀπομακρύνω - ἀπομακρυσμένος· ἐπιβαρύνω - ἐπιβαρημένος, ἀποθαρρύνω - ἀποθαρημένος κ.λπ.· πολλάκις ἢ μετοχὴ ἀναπληροῦται διὰ μετοχῆς παραλλήλου ῥήματος: ἀρχίζω - ἀρχισμένος καὶ συνήθως ἀρχινισμένος (ἐκ τοῦ ἀρχινῶ) ἢ ἀρχινημένος· μετοχαὶ τῆς ἀρχαίας λαμβανόμεναι εἰς τὴν δημοτικὴν ὡς οὐσιαστικά ἢ ὡς ἐπίθετα διατηροῦν τὸν ἀρχαῖον ἀναδιπλασιασμόν, π.χ. συγκεκριμένος, ἐκτεταμένος, ἐσταυρωμένος, τεθλασμένος· προκατελημμένος, ἀψηρημένος, ἐπανειλημμένος κ.λπ. ἄλλως τίθενται κανονικῶς, π.χ. πολὺγονο περιγραμμένο, εἶμαι ἀποσταλμένος, ἀποχτημένα δικαιώματα κ.λπ. // «ἀνώμαλοι ἀόριστοι»· ὑπάρχουν

ῥήματα τῆς δημοτικῆς, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν ἀνωμάλως τὸν ἐνεργητικὸν ἀόριστον· πολλοὶ τούτων ἔχουν «ξ» ἀντὶ «σ» π.χ. ζουλῶ - ζούληξα, ρουφῶ - ρούφηξα, τραβῶ - τράβηξα, βογκῶ - βόγκηξα κ.λπ.

Τὰ ὁκόλουθα ῥήματα ἔχουν τὰς ἐξῆς ἀνωμαλίας: α) τὰ φωνηεντόληκτα: κλαίω - ἔκλαψα, φταίω - ἔφταιξα, καίω - ἔκαψα, πνέω - ἔπνευσα, πλέω - ἔπλευσα, β) ἐρρινόληκτα: δίνω - ἔδωσα, γ) χειλικόληκτα: πέφτω - ἔπεσα, δ) ἀόριστοι ῥήματων τῆς β' συζυγίας ἀντὶ εἰς -ησα καταλήγουν εἰς -εσα: βαρῶ, [(ἐ)βάρεσα], ἀρκῶ, ἐπαινῶ, μπορῶ, συγχωρῶ, τελῶ, φορῶ, ἀφαιρῶ, συναιρῶ κ.λπ., ἐνῶ τὸ ἀποχωρῶ - ἀποχώρησα, παραχωρῶ - παραχώρησα· ἀντὶ εἰς -ησα εἰς -ασα: διψῶ - ἐδίψασα, κρεμῶ - ἐκρέμασα, γελῶ - ἐγέλασα, σπῶ - ἔσπασα, δρῶ - ἔδρασα κ.λπ., ὡς καὶ τινὰ ῥήματα εἰς -νω: κερνῶ - (ἐ)κέρασα, γερνῶ - (ἐ)γγέρασα, σκολῶ - (ἐ)σκόλασα, περνῶ - (ἐ)πέρασα κ.λπ.· εἰς -αξα σχηματίζονται τὸ πετῶ - (ἐ)πέταξα καὶ τὸ βαστῶ - (ἐ)βάσταξα (καὶ βάστηξα)· οὕτω καὶ τὰ διδάσκω - (ἐ)δίδαξα, συνωμοτῶ - συνωμότησα (καὶ συνώμοσα)· τὰ δὲ βοσκῶ - βόσκησα, θέλω - (ἢ)θέλησα· τὸ θαρρῶ (= νομίζω) - (ἐ)θάρρεφα (ὡς ἐὰν ἦτο τῆς α' συζυγίας). Ἄσιγμον ἀόριστον ἐκ διαφορετικῆς ῥίζης σχηματίζουν τὰ ῥήματα: λέγω - εἶπα, τρώγω - ἔφαγα, βλέπω - εἶδα, ἔρχομαι - ἦρθα, φεύγω - ἔφυγα, βγάζω - ἔβγαλα, βάζω - ἔβαλα, πίνω - ἤπια, κάνω - ἔκαμα καὶ ἔκανα· ἄλλα ῥήματα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς -ηκα: διαβαίνω - διάβηκα, κατεβαίνω - κατέβηκα, ἀνεβαίνω - ἀνέβηκα, βγαίνω - βγήκα, βρίζω - βεῖηκα (καὶ ἦβρα)· // πολλὰ τῶν ῥημάτων εἰς

-αίνω σχηματίζουν τὸν ἀόριστον: α) εἰς -ανα: βασκαίνω - (ἐ)βάσκανα, γλυκαίνω, γλύκανα, μαραίνω - μάρανα, ψυχραίνω - ψύχρανα, πεθαίνω - πέθανα κ.λπ., β) εἰς -υνα: κονταίνω - (ἐ)κόντυνα, ὁμορφαίνω - ὁμόρφυνα, φτωχαίνω - φτώχυνα, ἀκριβαίνω - ἀκρίβυνα, βαραίνω - βάρυνα (μὲν ἐκ τοῦ βαρύνω) κ.λπ., ἐκ τούτων τῶν ῥημάτων εἰς -αίνω ἔχουν «ἐνσιγμον ἀόριστον» εἰς -ασα, -ησα, -υσα, -αξα τὰ ἐξῆς ῥήματα: σωπαίνω - σώπασα, χορταίνω - χόρτασα, ἀποσταίνω - ἀπόστασα· παρastaίνω - παράστησα, συσταίνω - σύστησα, ἀνασταίνω - ἀνάστησα, (ἐγ)κατασταίνω - (ἐγ)κατάστησα· (εἰς -ησα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον καὶ ῥήματα εἰς -ανω, π.χ. αὐξάνω - αὐξησα, ἀμαρτάνω - ἀμάρτησα)· ἀρταίνω - ἄρτυσα· βυzaίνω - βύζαξα· ἐνσιγμον ἀόριστον εἰς -άρισα ἔχουν συνήθως καὶ τινὰ ξενικά ῥήματα εἰς -άρω (-έρνω), π.χ. μαρκαρῶ - μαρκαρίασα, λιντσάρω - λιντσάριασα, μαντάρω - μαντάριασα· τρατέρνω - τρατάριασα (καὶ τράταρα). -άνωρ (-ορος)· κατὰληξις δωρικῆ ἀντὶ -ηνωρ: ἀγάνωρ, (-ορος), ὁ, φιλάνωρ, (-ορος), ὁ, μεγαλάνωρ, (-ορος), ὁ. -αξ· τὰ εἰς -αξ μονοσύλλαβα τριτόκλιτα θηλυκὰ ἔχουν τὸ α βραχύ· ἢ πλάξ (τὴν πλάκα), ἢ δράξ (τὴν δράκα), ἢ γλάξ (= φυτὸν) τὴν γλάκα, ἢ κράξ (= ζῶον), ἢ πτάξ (καὶ ὁ) (= ὁ πτώξ) (ὁ Αἰσχύλος ἃ, ὁ Δράκιον ἔχει τὸ α μακρόν), ἐξαίρουται ἢ ῥάξ (τὴν ῥάγα) καὶ ἡ κλάξ (= κλείς) (τὴν κλάκα)· ἐνῶ τὰ ἀρσενικά ἔχουν τὸ α μακρόν, π.χ. ὁ βλάξ (τὸν βλάκα), ὁ Θραξ (τὸν Θράκα)· τὰ εἰς -αξ δισύλλαβα τριτόκλιτα θηλυκὰ ἔχουν τὸ α βραχύ, π.χ. ἡ αὔ-

λαξ, ἡ κλίμαξ, ἡ μεῖραξ (= κοράσιον) (τὸ μεῖρακιον καὶ ὁ μεῖραξ), ἡ πίδαξ, ἡ βῶλαξ (= βῶλος), ἡ θρίναξ (= βοτάνη), [ἐνῶ ὁ θρίναξ μετρν, ὁ θρίναξ (= τρίκρανον ἐργαλείον)], ἡ οὐραξ, (-αγος) (= πτηνόν τι), σμίλαξ ἡ (= εἶδος δρυός), θύλαξ ἡ (= ὁ θύλακος), λάρναξ ἡ (μετρν. ὁ), κάμαξ ἡ (μετρν. ὁ), ἡ θρίδαξ (ῖ, ἄ) (= μαρούλι) (κατὰ Δράκωνα θρίδαξ) κ.λπ., ἐνῶ τὰ δι-σύλλαβα ἀρσενικά ἔχοντα τὴν παραλήγουσαν φύσει ἢ θέσει μακρὰν ἔχουν τὸ α μακρόν, π.χ. ὁ θωράξ, ὁ οἰᾶξ, ὁ καυᾶξ (= λάρος), πῆλαξ (= πηλός), πλούταξ, Φαίαξ, βώμαξ ὁ (καὶ ἡ), κνωδαξ, ρύαξ (= ρύακι τό), λάβραξ (= τὸ λαβράκι) κ.λπ., ἐξαιρούνται: ἄνθραξ, ἄρπαξ, Γυνᾶξ, βῶλαξ, βάμβραξ, δίφραξ, κλωμαξ, κλωνᾶξ (= κλών), κρωμαξ (= σωρὸς λίθων), λειμαξ, μεῖραξ (ὁ, ἡ), μυσταξ, κόραξ (= τὸ κοράκι), ὄμφαξ, πύνδαξ, κάμαξ (= καμάκι τό), σαυσᾶξ, φυλάξ (ὁ καὶ ἡ) // τὰ εἰς -αξ ὑπερδισύλλαβα τριτόκλιτα ἀπλᾶ ἔχουν τὸ ἄ μακρόν, π.χ. Ἐπιδαύραξ, ὀρθιάξ (= μέρος ἱστοῦ), ἰέραξ, νεόσσαξ, θυμελάξ, πλὴν τοῦ ἀσπάλαξ, ἐνῶ τὰ σύνθετα βαρύτερα φυλάττουν τὸν χρόνον τῶν ἀπλῶν, π.χ. (ἄναξ) χειρῶναξ, Ἰππῶναξ, προφητάναξ, Ἀρχεάναξ, οἰκῶναξ, (πίδαξ) πολυπίδαξ, (βῶλαξ) ἐριβῶλαξ, (Φαίαξ) Ἀχαρνοφαίαξ, (ἄνθραξ) ξυλάνθραξ, ὑδατάνθραξ, (ἄρπαξ) φιλάρπαξ, (θώραξ) στενοθώραξ, πνευμο(νο)θώραξ, (φύλαξ) δασοφύλαξ, χωροφύλαξ, (πίναξ) ὑαλοπίναξ, (αἰλαξ) ὑδροαἰλαξ κ.λπ. Εἰς ταῦτα, τὰ εἰς -αξ σύνθετα, ἐγένετο βιαιότερα συναίρεσις, π.χ. ἮγεΓάναξ > Ἦγεάναξ > Ἦγηναξ, οὕτω καὶ Ἰππῶναξ, Δημῶναξ, Ποσειδῶναξ, χειρῶναξ, Πυθῶναξ κ.λπ.

-ἀξ· τὰ σύνθετα ὀξύτονα εἰς -ἀξ ἔχουν τὸ α βροχῦ (ᾗ), π.χ. διασφάξ, (-άγος), ἡ, ἀποσφάξ, (-άγος), ὁ, ἡ, βλεφαροσπάξ, νεκροβαστάξ κ.λπ.

-αξ· (ἐπίρρ.)· ἐπάπαξ, εἰσάπαξ, καθάπαξ.

-αξ· (δημ.) ἀντὶ τῆς ὡς α' συνθετικὸν προθέσεως «ἐξ» ἔχομεν «ἀξ», π.χ. ἀξ-ἀδελφος < ἐξ-ἀδελφος, ἀξ-εσκούφωτος < ἐξ-εσκούφωτος, ἀξαμώνων < ἐξαμώνων κ.λπ. ἀξιο· ὡς α' συνθετικὸν ἐπιθέτων, π.χ. ἀξιαγάπητος (= ἄξιος ἀγάπης), ἀξιο-άγαστος, ἀξιο-έραστος, ἀξιο-ἐπαινος κ.λπ.

ἀξία, (-ας), ἡ· (Συντακτ.) «γενικὴ τῆς ἀξίας ἢ τοῦ τιμήματος», ἐτερόπρωτος κατὰ γενικὴν προσδιορισμὸς οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, ὡς καὶ προσδιορισμὸς ῥημάτων δηλῶν τὴν ἀξίαν πράγματος, π.χ. «δέκα μνῶν χωρίον» (= ἄξιον δέκα μνῶν), «δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητή» (ἀντὶ χρημάτων) (Ἰσοκρ.)· «τὴν εὐδαμονίαν ὀλίγου τιμῶσιν» (Ἰσοκρ.) (δημοτ.) «κουλούρι τῆς δραχμῆς», «πέντε παραδιῶν (ἢ παραδῶν) ἄνθρωπος», «ἀξιος τῆς τύχης του».

ἀξιο· ὡς α' συνθετικὸν ἐπιθέτων, π.χ. ἀξιο-λογος, ἀξιο-χρεως, ἀξιο-θρήνητος, ἀξιο-λύπητος, ἀξιο-μακάριστος κ.λπ.

ἀξιοθησαύριστος, -ος, -ον· (δημοτ.) -η, -ο· (ἐπὶ λέξεων), ἡ ἀξία νὰ ἀποθησαυρισθῇ, ἥτοι νὰ καταλεχθῇ εἰς λεξικόν (πρβλ. «συναγωγὴ τῶν λέξεων ἀθησαυρίστων»).

ἀξιώ· (= ἀξίων· θεωρῶ ἄξιον τιμῶ· συναινῶ κ.λπ.), (πρτ.) ἡξίου, (μέλλ.) ἀξιώσω, (ἀόρ.) ἡξίωσα, (πρμ.) ἡξίωκα, (ὑπερσ.) ἡξιώκειν (ὑπ.) ἐ ἀξιώ, ἀ ἀξιώσω, πρ ἡξιωκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀξιοῖμι, μ

ἀξιώσοιμι, ἀ ἀξιώσομαι, πρ ἡξιωκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀξίου, ἀ ἀξιώσον, πρ ἡξιωκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀξιοῦν, μ ἀξιώσειν, ἀ ἀξιώσαι, πρ ἡξιωκέναι· (μετχ.) ἐ ἀξίων, -οῦσα, -οῦν, μ ἀξιώσω, -σους, -σον, ἀ ἀξιώσας, -σασα, -σαν, πρ ἡξιωκῶς, -κυῖα, -κός· ἐ ἀξιοῦμαι, π ἡξιούμην, μ ἀξιώσομαι, ἀξιωθήσομαι, ἀ ἡξιώσάμην, ἡξιώθην, πρ ἡξιώμην, ὕ· ἡξιώμην· (ὑπ.) ἐ ἀξιώμαι, ἀ ἀξιώσωμαι, ἀξιωθῶ, πρ ἡξιωμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἀξιοῖμην, μ ἀξιώσοίμην, ἀξιωθησοίμην, ἀ ἀξιώσασίμην, ἀξιωθίην, πρ ἡξιωμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀξιοῦ, ἀ ἀξιώσαι, ἀξιώθητι, πρ ἡξίωσο, (ἀπ.) ἐ ἀξιοῦσθαι, μ ἀξιώσεσθαι, ἀξιωθήσεσθαι, ἀ ἀξιώσασθαι, ἀξιωθῆναι, πρ ἡξιώσθαι· (μετχ.) ἐ ἀξιούμενος, -οιμένη, -οιμενον, μ ἀξιώσμενος, -νη, -νον, ἀξιωθήσμενος, -νη, -νον, ἀ ἀξιώσμενος, -νη, -νον, ἀξιωθεῖς, -θείσα, -θέν, πρ ἡξιωμένος, -μένη, -μένον· «ἀξιώτινα» (= ἐκτιμῶ τινα)· «ἀξιώτινὰ τίνος», (γεν. ἀξίας) (= θεωρῶ τινα ἄξιον πράγματός τινος)· μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= ἔχω τὴν ἀξίωσιν νά...)· ἀξιώσις, ἀξιώμα, ἀξιωματικός, ἀξιωμάτιον, ἀξιωτέον.

ἀξιώμα, (-ατος), τό· (Λογ.) γενικωτάτη ἀρχὴ ἢ πρότασις θεωρητικὴ ἢ πρακτικὴ θεωρουμένη ὡς ἀναπόδεικτος, ἥτοι μὴ χρήζουσα ἀποδείξεως, ὡς οὕσα ἀφ' ἐαυτῆς φανερά καὶ ἀποτελοῦσα γενικόν τινα κανόνα τῆς λογικῆς σκέψεως, π.χ. «Τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα». «Καὶ τὸ ὅλον τοῦ μέρους μεῖζόν ἐστιν» κ.λπ.

ἀολλίζω· (ποιητ.) (= συναθροίζω, συσσωρεύω)· (πρτ.) ἀόλλιζον, (μέλλ.) ἀόλλισω, (ἀόρ.) ἀόλλισα, (ὑπ.) ἀόλλισω· (Παθ.) ἀολίζομαι (= συναθροίζομαι, συνέρχομαι

ἐπὶ τὸ αὐτό), (παθ. ἀόρ.) ἀολλήσθην, (ἀπρ.) ἀολλήσθμεναι· (φρ.) «πάντες ἀολλήσθησαν Ἀχαιοὶ» (= συνεκεντρώθησαν)· «ἀολλίζω τινὰς» (= συγκεντρῶνω, συναθροίζω μερικούς)· ἀόλλησις (= συγκεντρώσις, συμπύκνωσις), ἀολλής, (πληθ.) ἀολλεις (= ὅλοι μαζί), ἀολλήδην (= ἀθρόως).

ἀοριστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) (ἄλλως ἀοριστολογικός)*· ὁ ὅμοιος πρὸς τὸν ἀόριστον (χρόνον)· «ἀοριστικὸς σύνοδεσμος», «ἀοριστικὸς χρόνος». ἀοριστολογία, (-ας), ἡ· φράσις ἄνευ σαφούς καὶ ὠριστημένης ἐννοίας (πρβλ. ἀκριβολογία ἡ).

ἀοριστολογικός, -ή, -όν· (ἄλλως ἀοριστικός)*· (Γραμμ.) «ἀοριστολογικαὶ ἀντωνυμίαι»: α) αἱ ἀναφορικά, β) αἱ ἀόριστοι (βλ. ἀντωνυμίες).

ἀόριστος, (-ου), ὁ· ἡ ὀνομασία αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς [ἀόριστος (δηλ. χρόνος)] ἐδήλου μὴ προσδιορισμένον, ἥτοι ἀκαθόριστον χρόνον, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἔσχεν διαφόρους ἐξαιρέσεις // (Γραμμ.) χρόνος τοῦ ῥήματος δηλῶν: α) ὅτι ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν τι, π.χ. «ἔγραψα τὴν ἐπιστολήν», β) ὅτι ἤρχισε νὰ γινεταί τι εἰς τὸ παρελθόν, π.χ. «ἐξετάζομεν, ὅπως ἔκαστος ἐνυβράννευσε», γ) τὸ συνήθως γινόμενον ἐπὶ γενικῶν γνωμῶν ἰσχυρῶν κατὰ πάσαν περίστασιν (γνωμικός ἢ ἐμπειρικός ἀόριστος), π.χ. «ἡ ἐρώμη μετὰ φρονήσεως ὠφέλησεν», ἥτοι συνήθως ὠφελεῖ, δ) τὸ πρὸς δήλωσιν μεταβολῆς καταστάσεως (ἐναρκτικός ἀόριστος), π.χ. «οὕτω δὲ Κύρος γενόμενος τις καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσεν», ἥτοι ὅχι ἐτελείωσε τὸ βασιλεύειν, ἀλλὰ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν, ἀφ' οὗ

ἐτελείωσε τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ε) τὸ πρὸς δῆλωσιν πράξεως τοῦ παρόντος, ἡ ὁποία παρίσταται ὡς γενομένη ἤδη, π.χ. «καὶ αὐτὸς ἔμμαντοῦ νῦν δὴ κατεγέλασα» ἀντὶ καταγελῶ· εἰς τὰς ἐπιστολάς τίθεται ὁ ἀόριστος ἀντὶ ἐνεστώτος, ὅταν ὁ γράφων μεταφέρεται εἰς τὸν χρόνον τῆς ἀναγνώσεως παρ' ἄλλου, «ἱστορικὸς ἐνεστώς», π.χ. «μετ' Ἀρταβάζου, ὃν σοι ἔπεμψα (ἀντὶ πέμπω), πρᾶσσε».

Πολλάκις τίθεται ἀόριστος α' ἀντὶ μέλλοντος, π.χ. «ἀπωλόμεσθ' ἄρ, εἰ κακὸν προσοίσομεν νέον παλαιῷ» (= ἀφεύκτως θὰ χαθῶμεν), ἡ ἀντὶ παρακειμένου ἢ ὑπερσυντελικού, π.χ. «... μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἥς σατραπὴν ἐποίησεν» (ἀντὶ ἐπεποιήκει)· ὡς ἐκ τούτου ἐνεστώτες λαμβάνονται εἰς δῆλωσιν τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἱστορικὸς ἐνεστώς ἡ καὶ ὁ ἀντὶ τοῦ μέλλοντος (ἐνεστ. εἶμι) καὶ ὁ ἀόριστος λαμβάνονται εἰς δῆλωσιν τοῦ παρόντος ἡ καὶ τοῦ μέλλοντος (γνωμικὸς ἡ γνωμολογικὸς ἡ ἐμπειρικὸς ἀόριστος), π.χ. «τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε» (ἀντὶ διαλύει) (Ἰσοκράτης) // ὁ ἀόριστος ὑπὸ τῶν γραμματικῶν καλεῖται «τὰ συντελικόν*», ἥτοι ὁ τέλειος (βλ. ληκτικὸς* ἀόριστος).

Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀορίστου προσετίθετο εἰς τὸ θέμα τούτου τοῦ χρόνου ὑψημένον κατὰ τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ (σ) ἄνευ μεσολαβήσεως θεματικῷ φωνήεντος ε/ο, ὅπως ἀκριβῶς ἐγένετο εἰς τὸν ἐνεστώτα τῶν θεματικῶν ῥημάτων. Τούτου ἕνεκα, ἐπεὶ διὰ συνεκρούοντο πολλάκις φθόγγοι δυσεκφωνήτοι, συνέβαινον ποικίλαι φωνητικαὶ παθήσεις εἰς ταύτας τὰς συμ-

πλοκάς, π.χ. (κατὰ σίγησιν τοῦ σ) *ἐδεκ-σ-μην> ἐδέγμην· (κατ' ἀνάπτυξιν τοῦ α φωνητικῶς) *ἐλεκ-σ-ς> *ἐλεκς> ἐλεκ-σ-ας> ἐλεξας κ.λπ. Ὁ χρόνος οὗτος κατὰ τὴν ποικιλίαν τῆς σημασίας αὐτοῦ βεβαιώνει καὶ φανερώνει γενικῶς τὸ παρελθὸν καὶ πιστοποιεῖ ἀπλῶς, ὅτι ἐγένετο τι ἄνευ τινὸς ἰδιαίτερας παρασημασίας ἢ δευτερεύοντος περιορισμοῦ, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὸν παρατατικόν (ὅστις διηγείται) ἡ εἰς τὸν παρακειμένον, π.χ. ἐπο-λέμῃσε, ἡράσθη, ἐβασίλευσεν εἵκοσιν ἔτη κ.λπ. Οὗτος δὲν δηλοῖ πάντοτε τὸ ἐφάπαξ, ὡς «πολλάκις ἐθαύμασε», ἀλλὰ τὸ λήξαν, ἡ τὸ ἀρξάμενον, π.χ. ἀπέθανεν, ἐγεννήθη· ἄλλοτε ἐμφαίνει ὅτι ἔλαβε μὲν ὑπαρξιν πράξις τις εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἔπειτα ἐγένετο μεταβολή τις καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ὡς ἐκ τούτου ἔχομεν δύο εἴδη ἀορίστου, α) τὸν «ἐναρκτικὸν ἀόριστον» καὶ β) τὸν «ληκτικὸν ἢ συντελικὸν ἀόριστον»· πολλάκις ἡ λήξις δηλοῦται καὶ διὰ συνθέσεως, π.χ. ἀπέθανεν.

Ἐπὶ ἀναθημάτων, συνθηκῶν, ψηφισμάτων ὁ ἀόριστος διαπιστώνει τὴν πρᾶξιν ὡς γενομένην, διὰ τοῦτο τίθεται μόνον ἀόριστος ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων, π.χ. «ἐποίησεν»· ἐπὶ δὲ τῶν τεχνικῶν εἶναι ὁ διαπιστώνων ἀόριστος καὶ ὁ διηγούμενος, π.χ. «Παιώνιος ἐποίησε», «Παιώνιος ἐποίησεν»· ὁμοίως λέγεται: «ἐπεσπάρει», «ἐπρυτάνευεν» κ.λπ. Κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ἐπὶ διηγέσεως τίθεται ἐναλλάξ παρατατικὸς ἡ ἀόριστος. Διαφέρει ὁ ἀόριστος τοῦ παρακειμένου, διότι ὁ παρακειμένος σημαίνει ἐνέργειαν, τῆς ὁποίας σφύζον-

ται τὰ ἀποτελέσματα, «ἔκτισται ὁ ναός» (= εἶναι ἐκτισμένος), ὁ δὲ ἀόριστος οὔτε ἐξηγεῖ οὔτε προσδιορίζει τὸ τοιοῦτον, «ἐκτίσθη ὁ ναός» (= ἐγένετο ἡ κτίσις, ἀδήλου ὄντος ἂν σφύζεται τὸ κτισθέν)· κατὰ τὴν κατασκευὴν ὁ ἀόριστος εἶναι ποικίλος.

Α) Ὁ ἐνσιγμος ἀόριστος (ἐνεργητικὸς, μέσος) (τούτου βλ. τὴν κλίσιν εἰς τὸ ῥῆμα).

Ὁ ἀόριστος α' ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς σχηματίζεται, ἂν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθῶν τὸ πρόσφυμα σ, τὸ θεματικὸν φωνήεν α καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις. Ἄλλ' εἰς τὸ α' καὶ γ' ἐνικὸν καὶ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α' προστίθεται μόνον τὸ πρόσφυμα σ καὶ ἡ προσωπικὴ κατάληξις, π.χ. (ἐνεργ.) ἔ-λυσ-α, ἔ-λυσ-ας, ἔ-λυσ-ε, ἐ-λύ-σ-α-μεν, ἐ-λύ-σ-α-τε, ἔ-λυσ-αν· (μέσος) ἐ-λύ-σ-ά-μεν, ἐ-λύ-σ-α-σο (= ἐλύσω), ἐ-λύ-σ-α-το, ἐ-λύ-σ-α-μεθα, ἐ-λύ-σ-α-σθε, ἐ-λύ-σ-α-ντο κ.λπ.

Ἡ προσωπικὴ κατάληξις «α» τοῦ α' ἐνικού προσώπου τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α' μετεδόθη καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρόσωπα αὐτοῦ (ἐκτὸς εἰς τὸ γ' ἐνικὸν καὶ γ' πληθυντ.) καὶ εἰς τὸν μέσον ἀόριστον θεωρηθεῖσα ὡς θεματικὸν φωνήεν καὶ ὡς ἀποτελοῦσα ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ χρονικοῦ θέματος. Τὸ γ' ἐνικ. πρόσωπον τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου α' λήγει κατ' ἀναλογίαν τοῦ παρακειμένου εἰς ε. Δὲν λαμβάνουν σ οἱ ἀόριστοι (λέγω) εἶπα, (φέρω) ἤνεγκα, ἤνεγκον, ἤνεγκάμην καὶ (χέω) ἔχεα, (ποιεῖν) ἔχευα (μετρ. ἔ-χευσα ἢ ἔχυσσα), ἔχεάμην (ἐπικ. ἔχευάμην), διότι ἀόριστοί τινες ἐλέγοντο ἀρχαίθεν μετὰ τοῦ α, ἀλλὰ ἄνευ τοῦ σ, π.χ. κείμαι> (ἀόρ.) ἔκηα, ἔθηκα, ἦκα, εἶπα.

Κατὰ τινὰς ἔλαβον τὸ α οἱ ἀόριστοι οὔτοι τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ α' ἐν. καὶ γ' πληθ., τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ πρ.κ., ὡς καὶ οἱ ἐνσιγμοὶ ἀόριστοι κατ' ἄλλους, ὅτι ἐπεβλήθη τὸ σ ὡς κείμενον μεταξύ συμφώνων, ἐξηπλώθη δὲ ἐπὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα ὁ ἄσιγμος οὗτος σχηματισμός, π.χ. κατὰ τὸ *ἤνεικ(σ)-ς, *ἤνεικ-(σ)-ντ, *ἤνεικ-σ-μεν, *ἤνεικ-σ-τε, *ἤνεικ-(σ)-ντ, ἐλέχθη καὶ ἤνεικ-α, ἤνεικ-ας κ.λπ., ὁμοίως εἶπα κ.λπ. Εἰς τὰ ἀφωνόληκτα ῥήματα ὁ μὲν χειλόφωνος χαρακτήρ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος μετὰ τοῦ σ τοῦ α' ἀορίστου καὶ μέλλοντος τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς ἐνοῦται εἰς φ, π.χ. τρέψω> τρέψω, ἔτρεψα· τρέπ-ομαι> τρέψομαι, ἐτρεψάμην, ὁ δὲ οὐρανισκόφωνος εἰς ξ, π.χ. φυλάξω> φυλάξω, ἐφυλάξα, καὶ ὁ ὀδοντόφωνος πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, π.χ. ψεύδ-σω> ψεύσω, ἔψευδ-σα> ἔψευσα.

Ὁ ἀόριστος α' τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς τῶν εἰς -αίνω καὶ -ραίνω ῥημάτων μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν τοῦ σ καὶ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ διπλοῦ συμφώνου ἐκτείνει τὸ ἄ εἰς ᾱ καὶ ὄχι εἰς η, π.χ. μαινώ (> ἐμίαν-σα> ἐμίαννα)> ἐμίαννα (τὸ μιᾶναν), δυσχεραίνω (> ἐδυσχεράν-σα> ἐδυσχεράνα)> ἐδυσχεράνα (τὸ δυσχεράναν) κ.λπ. Κατ' ἀναλογίαν τούτων ἐσχηματίσθη καὶ ὁ ἀόρ. τοῦ ἰσχναίνω> ἰσχνᾶνα, κερδαίνω> ἐκερδᾶνα, λευκαίνω, κοιλαίνω, ὀργαίνω, πεπαίνω. Τὸ αἶρω καὶ ἄλλομαι ἔχουν «η» μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν διὰ τὴν αὔξησιν, π.χ. ἦρα (ὑποτακτ. ἄρω, προστακτ. ἄρον), ἤλάμην (ὑποτ. ἄλωμαι) κ.λπ. Ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ προσφύματος σ τοῦ λεγομένου καὶ χρονικοῦ χαρακτῆρος εἰς μερικὰ εὐρίσκεται καὶ διπλοῦν σσ

κατὰ τοὺς εἰς -σα ὁμαλῶς λήγοντας ἀορίστους ἐκ τοῦ σ+σ ἢ ὀδοντικού (τ, δ, θ)+σ, π.χ. ἐτέλεσ-σα> ἐτέλεσα, *ἔδατ-σάμην> ἔδασάμην κ.λπ. Ἄν τὸ ρ. ἔ-χη δύο θέματα, ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενές, π.χ. ἀλείφω (ἰσχυρὸν ἀλειφ-, ἀσθεν. ἀλιφ-), ὁ μέλλων καὶ ὁ ἀόριστος α' τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς σχηματίζονται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ, π.χ. ἀλείφω, ἡλειψά-ἀλείφωμαι, ἡλειψάμην. Εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ὁ ἀόρ. α' τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς ἔχει τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος, π.χ. λύσω, -σης, -ση, κ.λπ., λύσωμαι, -ση, -σῃται κ.λπ. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος α' τοῦ τίθημι, ἵημι, καὶ τοῦ ῥήματ. δίδωμι ἔχει χρονικὸν χαρακτηριστὴρα «κ» καὶ εἶναι εὐχρηστος μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν τῆς ὀριστικῆς, π.χ. τίθημι: ἔθηκα, -κας, -κε, εἰς δὲ τὸν δυϊκὸν καὶ πληθυντ. αὐτῆς, εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις, εἰς τὸ ἀπαρέμφ. καὶ μετοχὴν ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ β', π.χ. (δυϊκός) ἔθετον, ἔθετην, (πληθ.) ἔθεμεν, ἔθετε, ἔθεσαν κ.λπ. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἐνικὸν ἔχομεν ἐσχηματισμένους σπανίως καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν τύπους, π.χ. (ἔδωκα) - ἔδωκαν, (ἔθηκα) - ἔθηκαμεν, ἔθηκαν. Κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἔθηκα ἐσχηματίσθη καὶ ὁ ἀόριστος τοῦ παρειαί (φρέω) - παρειαί-ἐφρηκα (Ξενοφῶν), (μυν) παρειαί-ἐφρησα. Τὸ ἐγκλιτικὸν φωνῆν ι εἰς τὴν εὐκτικὴν τοῦ ἀορίστου α' τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς ἐνοῦται μετὰ τοῦ α εἰς αι, π.χ. γράφω-ι-μι, γράφω-ι-μην κ.λπ. Εἰς τὴν εὐκτικὴν εἶναι εὐχρηστότεροι οἱ αἰολικοὶ τύποι -ας (β' καὶ γ' ἐνικόν) -ειας, -ειε, (γ' πληθ.) -ειαν: λύσειας, λύσειε, λύσειαν, παρὰ

οἱ τύποι (α' καὶ β' ἐνικ.) -αι ις, -αι ι (γ' πληθ.) -αιεν. Ὁ ἀόριστος α' τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς τῶν ἐνρινολήκτων καὶ ὑγρολήκτων ῥημάτων σχηματίζεται ἄνευ τοῦ χρονικοῦ χαρακτηριστῆρος σ εἰς -α καὶ -αμην, διότι ἀφομοιοῖ τὸν χρονικὸν χαρακτηριστῆρα σ πρὸς τὸν χαρακτηριστῆρα τοῦ ῥηματικοῦ θέματος. Μετὰ δὲ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ διπλοῦ συμφώνου τὸ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ φωνῆν ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς, ἥτοι τὸ ἄ εις η (ἔφῶν-σα> ἔφῶν-να> ἔφῃνα: τὸ ε εἰς ει (ἔνεμ-σα> ἔνεμ-μα> ἔνεμ-μα, τὸ ι καὶ υ εἰς ι καὶ υ (ἔκριν-σα> ἔκριν-να> ἔκριν-να: (ἡσχύν-σα> ἡσχύν-να> ἡσχύν-να, λεαίνω (θ. λεᾶν-) ἐλεᾶν-α (λεᾶναι), μιαίνω (θ. μιᾶν-) ἐμιᾶν-α (μιᾶναι), μαραίνω (θ. μαρᾶν-) ἐμαρᾶν-α (μαρᾶναι), καθαίρω (θ. καθᾶρ-) (ἐκάθαρ-σα, ἐκάθαρρα) καὶ ἐκάθηρα, ἐκαθηράμην, ἀγγέλω (θ. ἀγγελ-) (ἡγγελα, ἡγγελλα) ἡγγειλ-α, ἡγγειλ-αμην, νέμω (θ. νεμ-) ἔνεμ-μα, ἐνεμ-αμην, μένω (θ. μεν-) ἔμεινα, κρίνω (θ. κρίν-) (ἐκριν-σα> ἔκριν-να> ἔκριν-α (κρίναι), ἀμύνω (θ. ἀμύν-) ἡμύν-α (ἀμύναι). Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἐλέχθη ἡφερα (κατὰ τὸ ἡνεγκα), ὡς καὶ εἰς τὴν δημοτ. εἴλεγα (κατὰ τὸ εἶπα), ὁμοίως ἡῦρα, εἵπια κατὰ τὸ εἶχα, εἶδα, εἶπα. Ἐχουν ἂν τι εἰς τὸν ἐνεργ. καὶ μέσον ἀόρ. α' καὶ τὰ ῥήματα αἵρω, ἄλλομαι, κερδαίνω καὶ κοιλαίνω, ἂν καὶ πρὸ τοῦ α δὲν ὑπάρχη εἰς τὸ θέμα αὐτῶν (ἄρ-, ἄλ-, κερδαν-, κοιλαν-) ἐῖ ι ἡ ρ: ἡρα (ὑποτ. ἄρω, εὐκτ. ἄραιμι, προστ. ἄρον, ἀπαρ. ἄραι κ.λπ.), ἡλάμην (ὑποτ. ἄλωμαι, εὐκτ. ἀλαίμην κ.λπ.), ἐκέρδᾶνα (ἀπαρεμφ. κερδᾶνα κ.λπ.), ἐκοιλᾶνα (ἀπαρεμφ. κοιλᾶνα).

Β) Παθητικὸς ἀόριστος α' εἰς -θην.

Ὁ παθητικὸς ἀόρ. α' σχηματίζεται, ἂν καὶ εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν: α) τὸ πρόσφωμα -θη καὶ β) αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ἐνεργ. φωνῆς, π.χ. ἐλύθη-ν, ἐλύθη-ς, ἐλύθη, (δυϊκός) ἐλύθη-τον, ἐλυθή-την, (πληθ.) ἐλύθη-μεν, ἐλύθη-τε, ἐλύθη-σαν. Τοῦ προσφύματος -θη τὸ η συστέλλεται εἰς ε πρὸ τοῦ ι (λυθεῖς, λυθεῖσα) καὶ ντ (προστ. λυθέ-των). (βλ. κλίσιν εἰς ῥήμα).

Ἡ εὐκτικὴ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου α', ὡς καὶ τοῦ β', (βλέπε κατωτέρω), ἔχει ἐγκλιτικὸν φωνῆν ιη εἰς τὸν ἐνικόν, ι δὲ εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθυντικόν, ἀλλὰ τὸ ιη τοῦ ἐνικοῦ μετεδόθη καὶ εἰς τὸν δυϊκὸν καὶ πληθ. καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν διπλοὶ τύποι. Τὸ δὲ ι μετὰ τοῦ ε συναιρεῖται εἰς ει, π.χ. ληφθεῖν-ν, ληφθεῖν-ς, ληφθεῖν, ληφθεῖ-μεν καὶ ληφθεῖ-μεν, ληφθεῖ-τε καὶ ληφθεῖ-τε κ.λπ. Οὕτω καὶ ὁ παθ. ἀόρ. β' παγείν-ν, παγείν-ς, παγείν, παγεί-μεν καὶ παγεί-μεν κ.λπ. Τὸ -της τοῦ παθ. ἀόρ. α' δὲν συνδέεται πρὸς τὸ ἐπίθημα τοῦ ἐνεστώτος -θω: νή-θω, πλή-θω, φθινύ-θω, μινύ-θω, κ.λπ., διότι τὰ ῥήματα τὰ ἔχοντα τὸ ἐπίθημα -θω δὲν ἔχουν ἀόριστον εἰς -θην καὶ τάνάπαλιν. Τὰ φωνηεντόληκτα ῥήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐκτείνουν τὸ βραχὺ φωνῆν τοῦ ῥηματικοῦ θέματος παρὰ τὸν γενικὸν κανόνα ἐξαίρεσεως πλὴν τοῦ ἄ-ρόω, ἐμέω καὶ χαλῶ πρὸ τοῦ θ τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος καὶ ἀορίστου ἔχουν σ. Τὸ σ τοῦτο ὑπῆρχεν ἀνάκαθεν εἰς τὸ θέμα των, ἐπομένως ἦσαν σιγμόληκτα καὶ ὄχι φωνηεντόληκτα, ἀπεβλήθη δὲ μεταξὺ φωνηέντων: τελῶ - τελεσ-θήσομαι,

ἐτελέσ-θην, γελῶ - γελασθήσομαι, ἐγελάσθην, μεθύω (μεθύσκω), μεθυσθήσομαι, ἐμεθύσθην, ἀνώω - ἠνώσθην κ.λπ., (ἐνώ ἀ-ρόω - ἠρόθην ἐμῶ (-έω) - ἐμεθήσομαι, ἡ-μέθην, καλῶ - κληθήσομαι - ἐκλήθην)· τὸ ὄμνυμι (θ. ὄμο-) ἔχει ὠμόθην καὶ ὠμόσθην.

Τὰ ῥήματα ἀκούω, θραύω, κεύω, λεύω, (= λιθοβολῶ), ξύω, παλαίω, πρίω (= πριονίζω), πταίω, σείω, χόω, χράω (= χρησιμοδοτῶ), ψάω, πλέω (θ. πλευ-), γινώσκω (θ. γνω-), ἂν καὶ ἐκτείνουν τὸ θεματικὸν φωνῆν ἡ ἔχουν αὐτὸ μακρόν, λαμβάνουν σ εἰς τοὺς παθητικούς χρόνους, π.χ. ἀκούω - ἀκουσθήσομαι - ἠκούσθην, χόω - χωσθήσομαι - ἐχώσθην, γινώσκω - γνωσθήσομαι - ἐγνώσθην.

Τὰ ῥήματα δρῶ (δράω), κλήω, κρούω, μιμνήσκω (θ. μνη-), παύω, χρίω, χρωμαίνομαι λαμβάνουν σ εἰς τὸν παθητικὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον, π.χ. δρῶ - δρασθήσομαι - ἐδράσθην, κλήω - κλησθήσομαι - ἐκλήσθην. Τὰ εἰς -αίνω (-αίνομαι) καὶ -ύνω (-ύνομαι) ῥήματα σχηματίζουν τὸν παθητ. ἀόρ. μετὰ τοῦ ν, -ν-θην, π.χ. (-αίνω) λεαίνω> ἐλεάνθην, γλυκαίνω> ἐγλυκάνθην, λευκαίνω> ἐλευκάνθην, ὀσφραίνω> ὠσφράνθην (καὶ δόκιμον ὠσφρόμην), λυμαίνω> ἐλυμάνθην, πιαίνω> ἐπιάνθην, εὐφραίνω> ὑψφράνθην, ἐμαράνθην, ἐσημάνθην, ὑφάνθην, φαίνω> ἐφάνθην (καὶ ἐφάνην)· (-ύνω) αἰσχύνομαι> ἡσχύνθην, ἀμβλύνω> ἡμβλύνθην, ἐθαπρύνθην, ἡδύνθην, ἐλεπτύνθην, ὠξύνθην, ἐπλύνθην, ἀμύνω> ἡμύνθην (καὶ ἡμυνάμην), δύω

προθοῦ. Ἐάν εἶναι μονοσύλλαβον συντιθέμενον μετὰ δισυλλάβου προθέσεως, ἥτις δὲν ἔπαθεν ἔχθλιφιν, παροξύνεται, ἥτοι ἀναβιβάζει τὸν τόνον: (ἔχομαι) > ἐσχόμην -σχοῦ -παράσχοι (ἔπομαι) > ἐσπόμην -σποῦ, ἐπίσπου, οὕτω καὶ κατὰθου, ἀπόδου, περίδου, συνεπίσπου. Παρὰ μεταγενεστέροις ἀπαντοῦν οὐκ ὀλίγοι ἀόριστοι ἀ' ἀντὶ δευτέρων: ἔλιπον - ἔλειψα, ἤγαγον - ἤξα, ὥλισθον - ὥλισθησα, ὥφλον - ὥφλησα, ἔκραγον - ἔκραξα (καὶ μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ ἔκέκραξα), ἔτεκον - ἔτεξα, ἔδρακον - ἔδρεξα, ἤμαρτον - ἤμαρτησα, ἔγνω - ἔγνωσα (ἀνέγνωσα ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἀνέγνω), εὔρον - εὔρησα, ἀπέδραν - ἀπέδρασα, ὠσφρόμην - ὠσφρησάμην, εἶλον - ἤρησα κ.λπ.

Δ) Ἀθέματος ἀόριστος β'

εἰς -αν, -ην, -υν, -ων.

Ὁ παθητικὸς ἀόριστος β' σχηματίζεται, ἂν εἰς τὸ ῥηματικὸν θέμα προστεθοῦν τὸ πρόσφυμα -η καὶ αἱ προσωπικαὶ καταλήξεις τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ἐνεργ. φωνῆς, π.χ. ἐγράφ-η-ν, ἐγράφ-η-ς,

ἐγράφ-η, ἐγράφ-η-μεν, ἐγράφ-η-τε, ἐγράφ-η-σαν. Τὸ πρόσφυμα «η» συστέλλεται εἰς -ε πρὸ τοῦ ι καὶ -ντ, π.χ. (γραφή-η-ν) > γραφε-ῖν, (γραφή-ντ-ς, γραφε-ντ-ς) > γραφεῖς. Ὁ παθητικὸς οὗτος ἀόριστος ἀρχῆθεν εἶχε σημασίαν ἐνεργητικὴν, ἀλλ' ἀμετάβατον καὶ ἀντανεκλωμένην, π.χ. ἐχάρην, διελέγην, συνηλλάγην, ἐρρύην, εἶναι δὲ ἀρχαίας κατασκευῆς, διὸ ἐμφαίνει μετάπτωσιν, πρβλ. ἐστάλην, ἐστράφην, ἐκλάπην κ.λπ. Πολλὰς ἐκ παραλλήλου ἐλέγοντο καὶ οἱ δύο ἀόριστοι ἀ' εἰς -θην καὶ β' εἰς -ην, π.χ. ἐγράφην καὶ ἐγράφθην, ἐζεύχθην καὶ ἐζύγην, ἐλέχθην καὶ ἐλέγην. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος β' ἔχει τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς εἰς -θι: λύ-θη-θι (> (νεωτ.) λύ-θη-τι), ἥτοι τοῦ νεωτέρου τύπου τὸ φιλὸν «τ» τῆς β' συλλαβῆς -τι τρέπεται εἰς δασύ «θ», π.χ. γράφ-η-θι — γραφή-τω, φάν-η-θι — φανή-τω, ἀλλάγ-η-θι — ἀλλαγή-τω (καὶ ὅχι ἀλλάγ-η-τι, ὡς καὶ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου ἀ' λύθ-η-τι).

Κλίσις παθητικοῦ ἀόρ. ἀ' (βλ. ῥῆμα).

Πίναξ κλίσεως

Παθητικὸς ἀόριστος β' εἰς -ην

Ὀριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
ἐγράφ-ην	γραφ-ῶ	γραφ-εῖην
ἐγράφ-ης	γραφ-ῆς	γραφ-εῖης
ἐγράφ-η	γραφ-ῇ	γραφ-εῖη
—	—	—
ἐγράφη-τον	γραφῆ-τον	γραφ-εῖ-τον, γρα-φεῖ-τον
ἐγραφή-την	γραφῆ-την	γραφ-εῖ-την καὶ γρα-φεῖ-την
—	—	—
ἐγράφ-η-μεν	γραφ-ῶμεν	γραφ-εῖμεν καὶ γρα-φεῖμεν

ἐγράφ-η-τε	γραφ-ῆτε	γραφ-εῖτε καὶ γρα-φεῖτε
ἐγράφ-η-σαν	γραφ-ῶσι(ν)	γραφ-έ-ησαν καὶ γρα-φεῖ-εν

Προστακτική Ἀπαρέμφατον Μετοχή

γράφ-η-θι⁽¹⁾

γραφ-ή-τω

γράφ-η-τον

γραφῆ-των

γράφ-ητε

γραφ-έντων καὶ

γραφῆ-τωσαν

(1) ἡ ἀρχικὴ κατάληξις τοῦ β' ἐνικοῦ τῆς προστακτικῆς τοῦ παθητ. ἀορ. β' ἦτο -θι καὶ μετὰ ταῦτα ἦτο -τι, π.χ. λ'-θη-τι. Τὸ

γραφ-εἰς
γραφ-εῖσα
γραφ-έν

ἴστημι καὶ τὸ σβέννυμι ἔχουν ἀορίστον β': ἔστην, ἔσβην.

Ἐνεργητικὸς ἀόρ. β' ἔστην (θεμ. ἴστη-, ἴστα-)

Ὀριστική	Υποτακτική	Εὐκτική
ἔστη-ν	στώ	σταίη-ν
ἔστη-ς	στῆς	σταίη-ς
ἔστη	στῇ	σταίη
—	—	—
ἔστη-τον	στῆ-τον	σταίη-τον καὶ σταῖτον
ἔστή-την	στῆ-την	σταίη-την καὶ σταῖτην
—	—	—
ἔστη-μεν	στώ-μεν	σταίη-μεν, σταῖμεν
ἔστη-τε	στῆ-τε	σταίη-τε, σταῖτε
ἔστη-σαν	στώσι(ν)	σταίη-σαν, σταῖεν

Προστακτική Ἀπαρέμφατον Μετοχή

στή-θι
στή - τω

στή-τον
στή-των
στή-τε
στή-ντων καὶ στή-τωσαν

στήναι

στάς, (στάντος), ὁ
στάσα, (στάσης), ἡ
σταν, (στάντος), τὸ

Κλίσις τοῦ ἀορίστου β' ἔσβην τοῦ σβέννυμι

Ὀριστική
ἔ-σβη-ν
ἔ-σβη-ς
ἔ-σβη

Υποτακτική
σβῶ
σβῆς
σβῆ

Εὐκτική
σβεῖη-ν
σβεῖη-ς
σβεῖη

ἔ-σβη-τον
ἔ-σβη-την

σβῆ-τον
σβῆ-τον

σβεῖ-τον καὶ σβεῖη-τον
σβεῖ-την καὶ σβεῖη-την*

ἔ-σβη-μεν
ἔ-σβη-τε
ἔ-σβη-σαν

σβῶ-μεν
σβῆ-τε
σβῶσι

σβεῖη-μεν καὶ σβεῖ-μεν
σβεῖη-τε καὶ σβεῖ-τε
σβεῖη-σαν καὶ σβεῖ-εν

Προστακτική

Ἀπαρέμφατον

Μέτοχή

σβῆ-θι
σβῆ-τω

σβῆ-τον
σβῆ-των

σβῆ-ναι

σβεῖς, (-έντος), ὁ
σβεῖσα, (-σης), ἡ
σβέν, (-έντος), τὸ

σβῆ-τε
σβέ-ντων καὶ
σβῆ-τωσαν

Ῥήματά τινα εἰς -ω ἔχοντα θεματικὸν χαρακτήρα α, υ, ω σχηματίζουν ἀόριστον β' κατὰ τὰ εἰς -μι. Τοῦ ἀορίστου τούτου ὁ θεματικὸς χαρακτήρ ἐκτείνεται καὶ μένει

βραχὺς μόνον πρὸ τοῦ «ι» ἢ τοῦ «ντ», τοῦ δὲ ἐβίω-ν μόνον πρὸ τοῦ «ντ» (ὅθεν εὐκτική βιώην, -ης, -η κλπ.). Ῥήματα ἔχοντα θεματικὸν φωνῆεν (χα-

ρακτῆρα: α) ἃ ἢ η, -ᾱ ἀποδιδράσχω (θ. δρᾶ-, δρᾶ-) > (ἀπ-)ἔδρᾶν, βαίνω (θ. -βη ἢ -βᾶ-) > ἔβην-ν, φθάνω (θ. φθη- ἢ φθᾶ-) > ἔφθη-ν, ὠνοῦμαι (θ. πριά- ἢ πριά-) > ἐπριάμην-ν, τλῶ (-άω) (θ. τλᾶ- ἢ τλᾶ-) > ἔτλαν (δωρ.), ἔτλη-ν (ἀττ.), σκέλλω (θ. σκλη- ἢ σκλη-) > (ἀπ-)ἔσκλη-ν (ἀπαρ. ἀποσκληῖναι), β) η-, ε- ῥέω (θ. ῥυη-, ῥυε-) > ἔρρύην-ν, χαίρω (θ. χαρη-, χαρε-) > ἐχάρην γ) -ῦ, -ῶ δύνω καὶ δύομαι (θ. δῦ-, δῦ-) > ἔδυν-ν, φύομαι (θ. φύ-, φύ-) > ἔφυν-ν, δ) ο-, ω-

ἀλίσκομαι (θ. ἄλο-, ἄλω-) > ἔἄλω-ν, γινώσκω (θ. γνο-, γνω-) > ἔγνω-ν, ζῶ (θ. βιο-, βιω-) > ἐβίω-ν. Ἀόριστοι β' βαρυτόνων κατὰ τὰ εἰς -μι κλίνονται ὁμοίως μὲ τὸν ἀόριστον β' τοῦ ἔστη-ν· ῥήματά τινα εἰς -ω ἔχοντα θεματικὸν χαρακτήρα α, υ, ω σχηματίζουν ἀόριστον β' κατὰ τὰ εἰς -μι· ὁ θεματικὸς χαρακτήρ τοῦ ἀορίστου τούτου ἐκτείνεται καὶ μένει μόνον βραχὺς πρὸ τοῦ ι ἢ ντ, τοῦ δὲ ἐβίω-ν μόνον πρὸ τοῦ ντ (ὅθεν ἡ εὐκτική βιώην) κλπ.

α) ῥήματα ἔχοντα θεματικὸν φωνῆεν ἃ ἢ η, -ᾱ

βαίνω	(θεμ. βᾶ-),	βη-,	ἔβην-ν
ἀποδιδράσχω	(θεμ. δρᾶ-),	δρᾶ-,	ἔδρᾶν
φθάνω	(θεμ. φθᾶ-),	φθη-,	ἔφθη-ν
ὠνοῦμαι (πιπράσχω)	(θεμ. πριά-),		ἐπριάμην-ν

β) ῥήματα ἔχοντα θεματικὸν φωνῆεν η-ε

ῥέω	(θεμ. ῥυη-),	ῥυε-,	ἔρρύην-ν
χαίρω	(θεμ. χαρη-),	χαρε-,	ἐχάρην-ν

γ) ῥήματα ἔχοντα θεματικὸν φωνῆεν ῦ - ῶ

δύνω καὶ δύομαι	(θεμ. δῦ-),	δῦ-,	ἔδυν-ν
φύομαι	(θεμ. φύ-),	φῦ-,	ἔφυν-ν

δ) ῥήματα ἔχοντα θεματικὸν φωνῆεν ω-ο

ἀλίσκομαι	(θεμ. ἄλω-),	ἄλω-, ἄλο-,	ἐἄλω-ν
γινώσκω	(θεμ. γνω-),	γνο-,	ἔγνω-ν
ζῶ	(θεμ. βιω-),	βιο-,	ἐβίω-ν
βιβρώσκω	(ἐπικὸς ἀόρ. β')		ἔβρω-ν

Ὀριστική

Μετὰ θεμ.	Μετὰ θεμ.	Μετὰ θεμ.	Μετὰ θεματ.
φων.«α»	φων.«η»	φων.«υ»	φων.«ω»
(ἀπ-) ἔδρᾶ-ν	ἔβην-ν	ἔρρύην-ν	ἔγνω-ν, ὡς καὶ ἐβίω-ν

ἔδρα-ς	ἔβη-ς	ἐρρύη-ς	ἔδου-ς	ἔγνω-ς, ὡς καὶ ἐβίω-ς κ.λπ.
ἔδρα	ἔβη	ἐρρύη	ἔδου	ἔγνω
ἔδρα-τον	ἔβη-τον	ἐρρύη-τον	ἔδου-τον	ἔγνω-τον
ἔδρά-την	ἔβή-την	ἐρρυή-την	ἐδύ-την	ἐγνώ-την
ἔδρα-μεν	ἔβη-μεν	ἐρρύη-μεν	ἔδου-μεν	ἔγνω-μεν
ἔδρα-τε	ἔβη-τε	ἐρρύη-τε	ἔδου-τε	ἔγνω-τε
ἔδρα-σαν	ἔβη-σαν	ἐρρύη-σαν	ἔδου-σαν	ἔγνω-σαν.
κατὰ τὸ ἐρρύην κλίνεται καὶ τὸ ἐχάρην βιώη κ.λπ. καὶ ἐάλων (ἀλίσκομαι), κατὰ (χαίρω); κατὰ τὸ ἔγνω κλίνεται καὶ τὸ ἐ- τὸ ἔδου κλίνεται καὶ τὸ ἔφυν (φύω - φύο- βίων (ζῶ), ἀλλὰ εὐκτ. βιώην, βιώης, μαι).				

Ὑποτακτικὴ

δρῶ	βῶ	ῥυῶ	δύω	γνῶ
δρᾶς	βῆς	ῥυῆς	δύης	γνῶς
δρᾶ	βῆ	ῥυῆ	δύη	γνῶ
δρᾶτον	βῆτον	ῥυῆτον	δύητον	γνῶτον
δράτον	βῆτον	ῥυῆτον	δύητον	γνῶτον
δρῶμεν	βῶμεν	ῥυῶμεν	δύωμεν	γνῶμεν
δράτε	βῆτε	ῥυῆτε	δύητε	γνῶτε
δρῶσι(ν)	βῶσι(ν)	ῥυῶσι(ν)	δύωσι	γνῶσι

Εὐκτικὴ

δραίη-ν	βαίη-ν	ῥυεῖη-ν	δύην (δυ-ίη-ν)	γνοίη-ν
δραίη-ς	βαίη-ς	ῥυεῖη-ς	—	γνοίη-ς
δραίη	βαίη	ῥυεῖη	—	γνοίη
δραῖ-τον	βαῖ-τον ἢ βαίη-τον	ῥυεῖ-τον	—	γνοῖ-τον ἢ γνοίη-τον
δραῖ-την	βαῖ-την ἢ βαίη-την	ῥυεῖ-την	δύημεν (ἢ δῦμεν)	γνοῖ-την ἢ γνοίη-την
δραῖ-μεν	βαῖ-μεν ἢ βαίη-μεν	ῥυεῖ-μεν	—	γνοῖ-μεν ἢ γνοίη-μεν
δραῖ-τε	βαῖ-τε ἢ	ῥυεῖ-τε	—	γνοῖ-τε ἢ

δραῖ-εν	βαίη-τε βαῖ-εν ἢ βαίη-σαν	ῥυεῖ-εν	δῦεν	γνοίη-τε γνοῖ-εν ἢ γνοίη-σαν
---------	---------------------------------	---------	------	------------------------------------

Προστακτικὴ

δρᾶ-θι	βῆ-θι	—	δῦ-θι	γνώ-θι
δρά-τω	βή-τω	—	δύ-τω	γνώ-τω
δρᾶ-τον	βῆ-τον	—	δῦ-τον	γνώ-τον
δρά-των	βή-των	—	δύ-των	γνώ-των
δρᾶ-τε	βῆ-τε	—	δῦ-τε	γνώ-τε
δρά-ντων ἢ	βά-ντων ἢ	—	δύ-ντων ἢ	γνό-ντων ἢ
δρά-τωσαν	βή-τωσαν	—	δύ-τωσαν	γνώ-τωσαν

Ἀπαρέμφατον

δρᾶ-ναι	βῆ-ναι	ῥυῆ-ναι	δῦ-ναι	γνώ-ναι
---------	--------	---------	--------	---------

Μετοχὴ

δράς-δράντος	βάς-βάντος	ῥυεῖς-ῥυέντος	δύς-δύντος	γνοῖς-γνόντος
δράσα-δράσης	βάσα-βάσης	ῥυεῖσα-ῥυείσης	δύσα-δύσης	γνοῖσα-γνούσης
δράν-δράντος	βάν-βάντος	ῥυέν-ῥυέντος	δύν-δύντος	γνόν-γνόντος

Πολλὰ ῥήματα ἀναλογικῶς μετεσχηματίσθησαν εἰς τὸν ἐνεστώτα κατὰ τὸν ἀόριστον οὕτω τὰ εἰς -εύω ῥήματα, ἐνῶ ἔληγον πρότερον εἰς -είω, ἐρρυθμίσθησαν συμφώνως πρὸς τοὺς ἄλλους χρόνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὸ θέμα -ευ, π.χ. (*φυγαδεύ-*j*ω) > φυγαδεύω - ἐφυγάδευσα > φυγαδεύω, (*λατρεύ-ω) > λατρεύω - ἐλάτρευσα > λατρεύω κ.λπ. (πρβλ. ἐκ τοῦ ἡμετέρου *καύω ἢ καύγω ἀντὶ καίω ἐκ τοῦ *καύω) ὁμοίως καὶ τὰνάπαλιν ἄλλα ἐσχηματίσθησαν εἰς τὸν ἀόριστον κατὰ

τὸν ἐνεστώτα, ἐπεὶ δὲ ὁ χαρακτὴρ γ+*j* καὶ δ+*j* ἦν οὗτος εἰς ζ, ἀρπάζω, κράζω, ἐλπίζω, ἐρίζω κ.λπ., δι' αὐτὸ μερικοὶ ἀόριστοι τούτων (ὡς καὶ μέλλοντες) καταλήγουσι εἰς -σα (-σω) ἀντὶ -ξα (-ξω) ἢ καὶ εἰς ἀμφοτέρω: ἀρπάζω (ἤρπασα καὶ ἤρπαξα), ἀρμόζω (ἄττ. ἤρμοσα ἀντὶ ἤρμοξα) κ.λπ.

Τὰ φωνηεντόληκτα ῥήματα ἔχουν βραχὺ τὸ τελευταῖον φωνῆεν τοῦ ῥηματικοῦ θέματος α, ε, ο μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς χρόνους

εκτείνουν αυτό, όταν προστεθῇ τέλος ἢ κατάληξις ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένη, α) τὸ ἄ εἰς η, π.χ. τιμᾶω > ἐτίμησα, ἀλλὰ μετὰ ρ, ι, ε εἰς α μακρόν, π.χ. φορᾶω > φωρᾶσω - ἐφωρᾶσα (τὸ φωρᾶσον, φωρᾶσαν), ἐ-ᾶω > ἐᾶσω εἶσα (τὸ ἐᾶσον, ἐᾶσαν) πλὴν τῶν γελάω, θλάω, κλάω, σπάω καὶ χαλάω, π.χ. γελάσω - ἐγέλασα (τὸ γελάσον, γελάσαν) κ.λπ., β) τὸ ε εἰς η, π.χ. ποιέω - ποιήσω, ἐποίησα κ.λπ., πλὴν τῶν αἰδέομαι, ἀκέσομαι, ἀλέω, ἀρκέω, ἐμέω, ζέω, καλέω, ξέω, τελέω καὶ τρέω, π.χ. αἰδέσομαι - ἤδεσάμην - ἠδέσθην· τελέσω - ἐτέλεσα, καλέσω - ἐκάλεσα κ.λπ., γ) τὸ ο εἰς ω, π.χ. δηλώω - δηλώσω - ἐδήλωσα πλὴν τοῦ ἀρόω - ἀρόσω - ἤρωσα καὶ ὀνυμι (θεμ. ὀμο-) - ὀμόσω καὶ συνηθέστερον ὀμοῦμαι (ἐκ τοῦ ὀμόσομαι), ὦμοσα, καὶ δ) τὸ ἰ καὶ ῠ, εἰς ἰ καὶ ῡ, διότι συναιρεῖται τὸ πρόσφυμα j μετὰ τοῦ χαρακτῆρος ἰ ἢ ῡ, π.χ. χρί-ω > χρίω, ἔχρισα (τὸ χρίον, χρίσαν), τίν-ω (θεμ. τί-) τίνω - τίσω ἔτισα (τὸ τίσον, τὸ τίσαν), πλὴν τοῦ ἐσθίω καὶ ἐπαῖω (τὸ ἐσθίον, τὸ ἐπαῖον)· φύ-ω (θεμ. φύ-) - φύω - φύσω - ἐφύσα (τὸ φύον, φύσον, φύσαν)· λύ-ω (θεμ. λύ-) > λύω, ἐλύσα (τὸ λύον, λύσον, λύσαν) πλὴν τοῦ ἀνύω, ἀρύω, βρύω, μεθύω, πτύω, ἐλύω, τανύω· ἀνύω - ἀνύσω - ἤνυσα - ἤνυσθην (τὸ ἀνύον, ἀνύσον, ἀνύσαν) κ.λπ. // (Δημοτ.) (Γραμμ.) ὁ ἀόριστος εἰς τὴν δημοτ. εἶναι α) στιγμαῖος (ἔχων διάρκειαν μιᾶς στιγμῆς ἢ λίαν ὀλίγης ὥρας), π.χ. «ὁ σεισμός γκρέμισε τὸ σπίτι», «ἔγειρα νὰ κοιμηθῶ», «βράδισε σιγὰ-σιγὰ», ἢ διαρκῆς (ἔχων μεγαλυτέραν διάρκειαν ἢ διακοπὰς), π.χ. «ζήσαμε εὖ-

τυχισμένοι στὸ ἐξωτερικό», «τραγουδήσαμε πάρα πολλὰ ὠραῖα τραγούδια», «ἐγὼ πολλοὺς ἐγιάτρεψα μαχαιροσκοτωμένους»· β) ἐναρκτικὸς πράξεις καὶ εἰσόδου εἰς αὐτὴν (ἰδίᾳ ἐπὶ ψυχικοῦ πάθους σημαντ.), π.χ. «ἐνύχτωσε κι ἐβράδυνασε» (= ἄρχισε νὰ νυκτώνῃ)· τόσον ὁ ἀόριστος ὅσον καὶ ὁ παρατατικὸς* ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθόν· ἔχομεν δύο ἀόριστους, τὸν εἰς -σα λήγοντα, ὁ ὁποῖος λέγεται «ἔνσιγμος ἀόριστος»: ἄπλωσα, ἄκουσα, γέλασα, ἔδεσα, καὶ τὸν «ἄσιγμον ἀόριστον», ὁ ὁποῖος λήγει εἰς -α: ἔφωνα, ἔπλυνα, παρᾶγγελα.

Ἐκ τούτων τὰ ἀφωλόγητα, ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα χειλόφωνον (π, β, φ), σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς -φα: (π) λείπω - ἔλειψα, (β) κρύβω - ἔκρυψα, βασιλεύω (προφέρεται βασιλέβω) - βασιλέψα, (φ) βάφω - ἔβαψα, ἀστράφτω - ἄστραψα· οὐρανισκώφωνον (κ, γ, χ) σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς -ξα: (κ) πλέκω - ἔπλεξα, (γ) πνίγω - ἔπνιξα, (χ) προσέχω - πρόσσεξα, διώχ-νω - ἔδιωξα, καὶ ὁδοντόφωνον (τ, δ, θ) ἢ «σ» ἢ «ζ» σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς -σα ἢ -ξα: (τ) θέτω - ἔθεσα, πλήττω - ἔπληξα, (δ) σπεύδω - ἔσπευσα, (θ) ἀλέθω - ἄλεσα, (σ) ἀρέσω - ἄρεσα, ἀπαλλάσσω - ἀπάλλαξα, (ζ) λούζω - ἔλουσα, νομίζω - νόμισα, ἀγκαλιάζω - ἀγκάλιασα· τριζω - ἔτριξα, σπαράζω - σπάραξα, βουλιάζω - βούλιαξα· πολλὰ ῥήματα ἔχουν δύο ἀόριστους ἐνσίγμους (εἰς -σα καὶ εἰς -ξα): βουίζω - βούισα καὶ βούιξα, ἀγγίζω - ἄγγισα καὶ ἄγγιξα, [ἐνῶ ὡς σύνθετα: προσεγγίσα, οὕτω ἀρπαξα, ἀλλὰ συνάρπασα, ρούφηξα ἀλλὰ ἀπορρόφησα],

φυσῶ - φύσησα καὶ φύσηξα· τοῦ μαζεύω (ὁ ἀόρ.) μάζεψα (καὶ ἔμασα), καθίζω (ἀόρ.) κάθισα (καὶ ἔκατσα), (προστ.) κάθισε (καὶ κάτσε) (βλ. ἀνώμαλος*. ἀόριστος)· ὁ παθητικὸς ἀόριστος τῶν ἑρρινολήκτων εἰς -αίνω ῥημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐνεργητικὸν ἀόριστον εἰς -ανα σχηματίζεται α) εἰς -θηκα ἄνευ τοῦ χαρακτῆρος «ν», π.χ. γλυκαίνω (ἐγλύκανα) - γλυκάθηκα, ζεσταίνω - ζεστάθηκα, πικραίνω - πικράθηκα, ψυχραίνω - ψυχράθηκα κ.λπ., β) εἰς -θηκα μετὰ τοῦ χαρακτῆρος «ν» (-νθηκα), π.χ. μιαίνω - μιάνθηκα, σημαίνω - σημάνθηκα, λιπαίνω - λιπάνθηκα κ.λπ.. Ἄλλα ῥήματα ὑγρόληκτα καὶ ἑρρινόληκτα ἀλλάσσουν τὸ θεματικὸν φωνήεν εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον, π.χ. σπέρνω (ἐσπείρα) - σπάρθηκα, παίρνω (πῆρα) - πάρθηκα, δέρνω (ἔδειρα) - δάρθηκα, στέλνω (ἔστειλα) - στάλθηκα.

Μερικὰ ἀνώμαλα ῥήματα ἔχοντα ἄσιγμον ἀόριστον ὡς καὶ ἄλλα ἀνώμαλα ἔχοντα διαφορετικὴν ῥίζαν εἰς τὸν ἄσιγμον ἐνεργητικὸν ἀόριστον ἔχουν παθητικὸν ἀόριστον εἰς -ώθηκα, π.χ. λέγω (εἶπα) - εἰπώθηκα, βλέπω (εἶδα) - εἰδώθηκα, τρώγω (ἔφαγα) - φαγώθηκα, πίνω (ἤπια) - πιώθηκα. Μερικὰ ῥήματα διαφόρων κατηγοριῶν σχηματίζουν β' παθητικὸν ἀόριστον ἀντὶ εἰς -θηκα ἢ -τηκα, εἰς -ηκα, π.χ. κόβω (ἔκοφα) - κόπηκα, πνίγω (ἔπνιξα) - πνίγηκα, καίω (ἔκαφα) - κάηκα, βρέχω (ἔβρεξα) - βράχηκα, στρέφω (ἔστρεψα) - στράφηκα, τρέπω (ἔτρεψα) - τράπηκα, φαίνομαι - φάνηκα, ὑτρέπομαι - ντρέπηκα, χαίρομαι - χάρηκα, γράφω (ἔγραφα) - γράφθηκα (ἀλλὰ καὶ γράφηκα, διαγράφηκα, προγράφηκα). Ἄλλα ῥήματα ἔχουν

δύο παθητικοὺς ἀόριστους, π.χ. σφαλίστηκα - σφαλίχτηκα, ξύθηκα - ξύστικα, ἀποκαταστάθηκα - ἀποκαταστήθηκα, ταιριάζω - ταιριάχτηκα κ.λπ. Πολλὰκις ὁ ἀόριστος λαμβάνεται: α) ἀντὶ ἐνεστώτος ἐπὶ γνωμικῶν, παροιμιῶν καὶ ἀποφθεγμάτων (γνωμικὸς ἀόριστος) π.χ. «εἶδες τόξο τὴν αὐγή, καλωσύνη τὸ βράδυ» (= ὁσάκις βλέπεις)· ἀόριστος χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὰς ἐπιστολάς ἀντὶ τοῦ ἐνεστώτος, π.χ. «αὐτὰ σοῦ τὰ ἔγραφα γιὰ νὰ μὴ τὰ ἔχῃς ἐναντίον μου» (= αὐτὰ σοῦ τὰ γράφω...), καὶ β) ἀντὶ μέλλοντος ἐπὶ λόγου ἐκφερομένου μετὰ ζωηρότητος καὶ ὁ λέγων ἐπιθυμεῖ νὰ δηλώσῃ ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαινόμενον θὰ γίνῃ ταχύτατα καὶ ἐξάπαντος, π.χ. «ἔφτασα!» (= θὰ ἔλθω ἀμέσως), «χάθηκες ἂν σὲ συλλάβουν» (= ἐξάπαντος θὰ χαθῇς). // (Συντακτ.) (Δημ.). Εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις πλὴν τῆς ὀριστικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀόριστος διατηρεῖ τὴν προαναφερθεῖσαν σημασίαν αὐτοῦ, ἦτοι α) εἰς τὴν ὑποτακτικὴν, εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν, ὁ ἀόριστος ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον, π.χ. «πρὶν ἀπὸ μένα μὴν τουφεκίσῃ κανεῖς»· «πές του νὰ ῥθῇ, νὰ ζήσης», β) εἰς τὰς ἐξηρητημένας προτάσεις ὁ ἀόριστος τῆς ὑποτακτικῆς διατηρεῖ μὲν τὴν σημασίαν του, ὡς πρὸς τὴν χρονικὴν βαθμίδα, ἀλλὰ δύνανται νὰ λαμβάνεται καὶ διαφορετικὰ (νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸ παρελθόν ἢ εἰς τὸ παρὸν ἢ εἰς τὸ μέλλον), π.χ. «ἀναγκάστηκε νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν, διὰ νὰ ξυπνήσῃ» (παραλθόν)· «ἂν τὴν περάσῃς τὴ θάλασσα, Κωνσταντῇ, γαμπρὸ θὲ νὰ σὲ κάνω» (μέλλον)· «ἀνατριχίλα μὲ

πιάνει σὰν τὰ θυμηθῶ» (= ὁσάκις τὰ ἐνθυμοῦμαι παρελθόν, παρόν, μέλλον).

ἀόριστοι ἀντωνυμίας αἱ· (βλ. ἀντωνυμίας).

ἀπαγγελία, (-ας), ἡ· ὕψος λόγου, λεκτικόν// (νεωτ.) ἡ προφορὰ τοῦ λόγου· ῥ. ἀπαγγέλλω.

ἀπαγγελιατικός, -ή, -όν· (Ρητορ.) ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἀπαγγελίαν.

ἀπαγε· (ἐνν. σεαυτὸν) (προστακτικὴ τοῦ ἀπάγω) (ἐπιρρηματικῶς) (= φύγε, (κν.) ξεκουμπίσου ἀπὸ ἐδῶ).

ἀπαγορευτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀπαγορευτικὰ μόρια», «ἀπαγορευτικὰ ἐπιρρήματα».

ἀπαγορεύω· (ἀμτβ) (= ἐξασθενῶ, καταβάλλομαι, ἀποκάμνω, βαρύνομαι, (μτβ.) = δὲν ἐπιτρέπω, ἐμποδίζω)· (πρτ.) ἀπηγόρευον, (μέλλ.) ἀπαγορεύσω, ἀπερῶ, (ἀόρ.) ἀπηγόρευσα, ἀπέειπον, (πρkm.) ἀπηγόρευκα, ἀπείρηκα, (ὑπερσ.) ἀπειρήκειν· (ὑπ.) ἐ ἀπαγορεύω, ἃ ἀπαγορεύω, ἀπέειπα, πρ ἀπηγορεύω, ἀπειρηκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀπαγορεύοιμι, μ ἀπαγορεύσοιμι, ἃ ἀπαγορεύοισαμι, ἀπέειποιμι, πρ ἀπηγορεύοισαμι, ἀπειρηκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀπαγόρευε, ἃ ἀπαγόρευσον, ἄπειπε, πρ ἀπηγορευκῶς, ἀπειρηκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀπαγορεύειν, μ ἀπαγορεύειν, ἃ ἀπαγορεύσαι, ἀπειπεῖν, πρ ἀπηγορεύεσθαι, ἀπειρηκῶς· (μετχ.) ἐ ἀπαγορεύων, -ουσα, -ον, μ ἀπαγορεύων, -ουσα, -σον, ἃ ἀπαγορεύσας, -σασα, -σαν, ἀπειπών, -οῦσα, -πόν, πρ ἀπηγορευκῶς, -κυῖα, -κός, ἀπειρηκῶς, -κυῖα, -κός·

// ἀπαγορεύομαι· π ἀπηγορεύομαι, μ ἀπαγορεύομαι, ἀπορρηθῆσθαι, ἃ ἀπηγο-

ρεύθην, ἀπερρήθην, πρ ἀπείρημαι, ὃ ἀπείρημην· (ὑπ.) ἐ ἀπαγορεύωμαι, ἃ ἀπαγορεύω, ἀπορρηθῶ, πρ ἀπειρημένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἀπαγορεύοιμην, μ ἀπαγορεύσοιμην - ἀπορρηθῶμαι, ἃ ἀπαγορεύεσθαι, ἀπορρηθῆναι, πρ ἀπείρημένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀπαγορεύου, ἃ ἀπαγορεύεσθαι, ἀπορρηθῆναι, πρ ἀπείρησο· (μετχ.) ἐ ἀπαγορεύομενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀπαγορεύομενος, -ομένη, -όμενον, ἀπορρηθῶμενος, -ομένη, -όμενον, ἃ ἀπαγορεύεσθαι, -θεῖσα, -θέν, πρ ἀπείρημένος, -μένη, -μένον. — ἃ ἀπαγορεύω τινί τι· (φρ.) «ἔμοι γε ἀπηγόρευες ὅπως μὴ ἀποκρίνοίμην»· ἃ ἀπαγορεύω τινὰ ποιεῖν τι· (φρ.) «ἐς τοὺτους πέμπων ἄγγελον ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι» (Ἡρόδοτος)· ἃ ἀπαγορεύω τινὶ μὴ ποιεῖν τι· (φρ.) «τὰ ἀπαγορεύοντα» (= τὰ πράγματα τὰ καθιστάμενα ἐκ τῆς χρήσεως ὄχρηστα) // [= ὡς τὸ ἀπείρηκα, ἀπέειπον (= ἐκλείπω, ἐλαττοῦμαι)]· (φρ.) «ἐνὶ πόνῳ ἀπαγορεύοντες» (Ξενοφῶν) (= κουραζόμενοι)· — ἀπαγορεύεις, ἀπαγόρευμα, ἀπαγορεύσιμος, ἀπαγορευτικός, ἀπαγορευτός.

ἀπαγωγή, (-ῆς), ἡ· (Λογ.) ἡ ἄλλως λεγομένη ἔμμεσος ἢ πλαγία ἢ ἀπαγωγική, εἶναι ἡ ἀπόδειξις ψευδοῦς προτάσεως τινος διὰ τῆς συναγωγῆς εἰς ταύτην ἐτέρας γνωστῆς ψευδοῦς προτάσεως ἢ καὶ γνωστῆς ἀληθοῦς τοιαύτης, ἀντιφατικῆς ὅμως ἢ ἐναντίας πρὸς τὴν ἀποδεικτέαν. Ἡ ἔμμεσος ἀπόδειξις ὡς ἐλέγχουσα ἀτοπίας ὀνομάζεται καὶ «εἰς ἄτοπον» ἀπαγωγή ἢ «εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγουσα» ἢ «ἀπάγουσα ἀπόδειξις». Ἡ ἀντίθετος πρότα-

σις δύναται νὰ εἶναι εἰς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ἢ ἀντιφατικὴ ἢ ἐναντία.

ἀπαθανάτιζω· (ἐσφ. ἀποθανάτιζω) (= θεοποιῶ, καθιστῶ τι ἀθάνατον)· (οὐσ.) ἀπαθανάτισις, (-εως) ἡ.

ἀπαθής, -ῆς, -ές· (Γραμμ.) «ἀπαθῆ ῥήματα», τὰ ἀμετάβαστα*.

ἀπαίρω· (= σηκώνω· ἀπομακρύνω· ἀποπλέω)· ἀπέρρω (= φεύγω), («ἄπερρε» (κν.) ξεκουμπίσου).

ἀπαιτίζω (τι)· (= ἀπαιτῶ*, ζητῶ κάτι ὀπίσω)· (μέλλ.) ἀπαιτίσω.

ἀπαιτῶ (-έω) (τι)· (= ζητῶ τι ὀφειλόμενον, ζητῶ τι ἀφαιρέθην διὰ τῆς βίας)· (πρτ.) ἀπήτην, (μέλλ.) ἀπαιτήσω, (ἀόρ.) ἀπήτησα, (ὑποτ.) ἀπαιτήσω· (Μέσ.) ἀπαιτοῦμαι τι ὑπὸ τινος· (παθ. ἀόρ.) ἀπήτηθην, (ὑποτ.) ἀπαιτηθῶ· — (μετ' ἀπαρ.)· (φρ.) «ἀπαιτεῖ θάψαι» (Εὐριπίδης)· — ἀπαίτησις, ἀπαιτητής, ἀπαιτητικός.

ἀπαλλάσσω (καὶ -λλάττω)· (δημ. ἀπαλλάζω) (= ἐλευθερῶ τινὰ ἀπὸ τινος πράγματος μετακινῶ μακράν· ἀποσύρω κατηγορίαν· ἀμτβ. ἐκφεύγω)· (πρτ.) ἀπήλασσον (καὶ -λαττον), (μέλλ.) ἀπαλλάξω, (ἀόρ.) ἀπήλαξα, (ὑποτ.) ἀπαλλάξω, (πρkm.) ἀπήλαχα, (ὑπερσ.) ἀπηλλάχην· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀπαλλάσσομαι (καὶ -ττομαι) (= ἐλευθεροῦμαι ἀπὸ τινος, (κν.) γλυτώνω· ἀθροῦμαι· ἀπέρχομαι, ἀπομακρύνομαι, παραιτοῦμαι, ἀφίημι)· (πρτ.) ἀπηλλάσσομαι, (μέλλ.) ἀπαλλάξομαι, (παθ. μέλλ. α') ἀπαλαχθήσομαι, (μέλλ. β') ἀπαλαγήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α') ἀπηλαξάμην, (παθ. α') ἀπηλλάχθην, (παθ. β') ἀπηλλάχην, (ὑποτ.) ἀπαλλάξωμαι, ἀπαλαχθῶ, ἀπαλαγῶ, (πρkm.) ἀπήλαγμα, (μετχ.) ἀπηλαγμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.)

ἀπηλλάγην· — ἃ ἀπαλλάσσω τι ἢ τινὰ τινος· (φρ.) «ἀπαλλάσσω γῆς πρόσωπον»· «ἀπαλλάσσω παιδίου δυσμορφίης»· (μετὰ γενικῆς) (= ἀπέρχομαι)· (φρ.) «ἀπαλλάσσω τοῦ βίου» (Εὐριπίδης)· «ἀπαλαχθέντας τυράννων» (Ἡρόδοτος)· «ἀπηλλάγη ἐκ παίδων» (= ἐτελείωσε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν)· — ἀπαλλαγῆ, ἀπαλλακτής, ἀπάλλαξις, ἀπαλλακτικός, ἀπαλλαξίω καὶ ἀπαλλακτιάω (= ἐπιθυμῶ νὰ ἐλευθερωθῶ, νὰ ἀπαλαχθῶ). ἀπαλοιφή, (-ῆς), ἡ· (Γλωσσολ.) ἀπάλειψις, ἐξάλειψις.

ἀπαλός, -ή, -όν· (παραθ.) ἀπαλῶτερος.

ἀπαλύνω (τι)· (= κάμνω τι ἀπαλόν, μαλακόν· μαλάσσω, μαλακύνω), τὸ ἀπαλύνω· (μέλλ.) ἀπαλυνῶ· — ἀπαλός, ἀπαλυντής (= βυρσοδέφης), ἀπαλότης, ἀπαλυσμός (= πάχυνσις) κ.λπ.

ἀπάνθισμα, (-ατος), τό· ἐκλογὴ ἀρίστων τεμαχίων ἐξ ἔργων ποιητῶν ἢ πεζογράφων· (οὐσ.) ἀπανθιστής, (-οῦ), ὁ.

ἀπαντῶ (-άω)· (= συναντῶ ἀντίσταμαι· ἀποκρίνομαι· ἐπέρχομαι κ.λπ.)· (πρτ.) ἀπήντων, (μέλλ.) ἀπαντήσω, (μέσ. μέλλ. ὡς ἐνεργ.) ἀπαντήσομαι, (ἀόρ.) ἀπήντησα, (πρkm.) ἀπήντηκα· (μέσ. πρkm.) ἀπήντημαι (ἐπὶ λέξεων, φράσεων ἢ λέξεων εἰς κείμενα) (= εὐρίσκομαι)· — ἃ ἀπαντῶ τινι (= συναντῶ τινὰ)· «ἃ ἀπαντῶ τινι ἢ πρὸς τι» (= ἀποκρίνομαι)· (φρ.) «ἀπήντησε πρὸς τὸν διαιτητήν» (= παρουσιάσθη πρὸς τὸν δ.)· «ἀπήντησε τοῖς εἰρημένοις ἢ πρὸς τὰ εἰρημένα» (= ἀπεκρίθη)· «ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρ' Ἰσοκράτει».

ἄπαξ· (ἐν συνθέσει) ἐφάπαξ, εἰσάπαξ, καθάπαξ· (ἐπιρρ. ἀντὶ ἀπακίς, ὡς πολλάκις,

πλεονάκις, πλειστακις, ἐξάκις κ.λπ).
ἀπαξάπας, -ασά, -αν· ἀπαξάπαντες
(= ὅλοι διὰ μιᾶς, πάντες ἄνευ ἐξαιρέ-
σεως).

ἀπαράθετος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἀπα-
ράθετα τὰ», λέξεις ἢ φράσεις ἄνευ πα-
ραθέσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως ἢ
τοῦ χωρίου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔχουν ληφθῇ·
// ὁ μὴ κυρούμενος ὑπὸ παραλλήλων χω-
ρίων· // ὁ μὴ συνιστάμενος ἐξ ἀποσπα-
σμάτων· // ὁ ἀσύγκριτος· ὁ μὴ ἐπιδεχόμε-
νος σύγκρισιν.

ἀπαρρασχημάτιστος, -ος, -ον· ὁ μὴ με-
ταβάλλων σχῆμα· // (Γραμμ.) ὁ μὴ ἔχων
κατὰ τὸν σχηματισμὸν παράλληλον μορ-
φήν, τύπον· «ἀπαρρασχημάτιστος οὐδέτε-
ρον» (= ὁ μὴ ἔχων ἀντίστοιχον οὐδέτε-
ρον)· «πάν ὄνομα μονοσύλλαβον ἀπαθὲς
λήγον εἰς ν ἢ εἰς ρ ἢ εἰς σ εἴτε θηλυκὸν
εἴτε ἀρσενικὸν εἴτε οὐδέτερον ἀπαρ-
ρασχημάτιστον ἀρσενικόν, εἴ ἔχει δίχρονον
ἐκτείνειν αὐτὸ θέλει» (Ἡρόδιανός).

ἀπαρεμφατικός, -ή, -όν· ὁ ἔχων σχέσιν
πρὸς τὸ ἀπαρέμφατον· «ἀπαρεμφα-
τικὴ σύνταξις»· ἡ σύνταξις κατὰ τὴν
ὁποίαν τὸ ἀπαρέμφατον ἐπὶ τῶν λεκτικῶν
μάλιστα ῥημάτων ἔχει τὸ ὑποκείμενον
κατ' αἰτιατικὴν, π.χ. «διδάσκω σε λέ-
γειν», «ἐκετεύω σε σιγᾶν». Ὅταν εἰς τὴν
διήγησιν προηγῇται ἡ προεξηγηθεῖσα ἀπα-
ρεμφατικὴ σύνταξις καὶ εἰς ταύτην προστί-
θεται ἄλλη πρότασις προσδιοριζομένη διὰ
τῶν μορίων ὡς, ὅτε, διότι, ἐπεὶ,
ἐπειδὴ κ.λπ., τότε καὶ αὕτη ἡ δευτέ-
ρα τίθεται ὡσαύτως κατ' ἀπαρέμφατον ἀν-
τὶ τῆς ἀρμοζούσης ὀριστικῆς, π.χ. «τιμᾶν
δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναι οἱ τὸν
πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων» (Ἡρόδο-

τος) κ.λπ.

ἀπαρέμφατος, -ος, -ον· (ἄλλως ἀδιάστο-
λος) (= ὁ μὴ ὀρίζων τι· // (ἐπὶ ῥ.) ἀ-
παρεμφάτως· // ἀπαρέμφατος ἢ (ἐνν.
ἐγκλισίς) καὶ ἀπαρέμφατον τὸ (ἐννοεῖται
ῥῆμα), (πρβλ. παρεμφασίς), εἶναι ῥηματι-
κὸν ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν ἄκλιτον, γέ-
νους οὐδετέρου μὴ παρεμφαίνον, ἥτοι μὴ
σαφῶς ὀρίζον πρόσωπα, ἀριθμοὺς καὶ ἐγ-
κλίσεις, ὡς αἱ παρεμφατικαὶ τοῦ ῥήματος
ἐγκλίσεις, ἀλλὰ μόνον τὸν χρόνον καὶ τὴν
διάθεσιν τοῦ ῥήματος καὶ ἔχον καταλήξεις
εἰς μὲν τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῶν ὁμα-
λῶν βαρυτόνων ῥημάτων (ἐνεστ.) -ειν·
(μέλλ.) -σειν· (ἀόρ.) -σαι· (πρκμ.) -κέναι·
εἰς δὲ τὴν παθ. φωνὴν (ἐνεστ.) -έσθαι·
(μέλλ.) -έσθαι, -θήσεσθαι· (ἀόρ.)
-σασθαι, -(θ)ῆναι· (πρκμ.) -σθαι.

Ἡ ὀνομασία «ἀπαρέμφατος» ἐ-
πλάσθη ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν, ἵνα δη-
λωθῇ ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἐν ἀντιθέσει πρὸς
τοὺς ἄλλους τοὺς παρεμφατικούς δὲν ἐμ-
φαίνει, δὲν δηλοῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις (ἥτοι
παρεμφαίνει) πρόσωπον (διὸ καὶ «μο-
νοπρόσωπον», «μονοσχῆμα-
τον» ὠνομάσθη), ἀριθμὸν, ἐν μέρει δὲ
καὶ ἐγκλισιν, ἥτοι παριστᾷ ἀφηρημένην
τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος ἀσχέτως πρὸς
ταῦτα.

Τὰ οὐσιαστικά τὰ δηλώσαντα τὴν ἀφη-
ρημένην ἔννοιαν τοῦ ῥήματος μετέλαβον
βαθμυδὸν τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ ἐγένοντο
ἀπαρέμφατα, δηλοῦντα χρόνον, διάθεσιν
καὶ ἐγκλισιν (μετὰ τοῦ ἂν). Ταῦτα συνετά-
χθησαν δὲ μετὰ τῆς καταλλήλου πτώσεως,
μετὰ τῆς ὁποίας συντάσσονται καὶ τὰ οἰ-
κεῖα ῥήματα καὶ προσδιωρίσθησαν δι' ἐ-
πιρρημάτων, ἀλλὰ δὲν ἐδήλωσαν πρόσω-

πον καὶ ἀριθμὸν, ἥτοι μετεβλήθησαν εἰς
ῥήματα ἀπαρέμφατα. Ὅπως τὰ ἐπίθετα,
τὰ ὁποῖα ἐδήλωσαν χρονικῶς ὠρισμένην
καὶ περιωρισμένην ιδιότητα, μετέλαβον
τῆς δυνάμεως τῶν ῥημάτων καὶ ἐγένοντο
μετοχαί*, οὕτω καὶ τὰ οὐσιαστικά τὰ δη-
λώσαντα τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν τοῦ ῥή-
ματος μετέλαβον σὺν τῷ χρόνῳ τῆς φύ-
σεως αὐτοῦ καὶ ἐγένοντο ἀπαρέμφατα χρό-
νον δηλοῦντα· // «καταλήξεις ἀπα-
ρεμφάτου»: ἡ κατάληξις τοῦ μὲν ἐνε-
ργ. ἀπαρεμφ. εἶναι: -εναι, -ναι,
-αι, τοῦ δὲ μέσου: -σθαι. Τὴν κατάλη-
ξιν -εναι ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχει ὁ
ἐνεργ. πρκμ., π.χ. πεπαιδευκέναι. Τὴν κα-
τάληξιν -ναι ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔ-
χουν ὁ α' καὶ β' παθητικὸς ἀόριστος, ὡς
καὶ οἱ κατὰ τὰ εἰς -μι κλινόμενοι ἀόριστοι,
π.χ. λυθῆναι, φανῆναι, γινῶναι, βῆναι,
φῶναι. Τὴν κατάληξιν -εν, ἡ ὁποία μετὰ
τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ε συναιρεῖται εἰς
-ειν, ἔχουν ἐκ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ὁ ἐνε-
στώς, ὁ α' καὶ β' μέλλων καὶ ὁ ἀόριστος
β' τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, π.χ. (γράφ-
ειν) > γράφειν, (γράφειν) > γράφειν,
(μένειν) > μενεῖν, (λάβειν) > λαβεῖν. Τὴν
κατάληξιν -αι ἔχει μόνον ὁ ἐνεργ. ἀόρ. α',
π.χ. γράφ-αι, λῶ-σαι. Τὰ ῥήματα ζῶ,
πείνω, διψῶ, κνῶ, σμῶ, χρῶ
(= ἐπιτίπτω) ὡς καὶ χρῶ (= χρησμο-
δῶ), λῶ, φῶ (= τρίβω), νῶ (= νῆθω)
καὶ χρῶμαι, ἐπειδὴ ἔχουν θέμα εἰς -η
(ζή-ω, χρή-ω, κ.λπ.), συναιροῦνται κανο-
νικῶς εἰς -η καὶ τὸ ἀπαρέμφατον αὐτῶν
σημασιάζεται εἰς -ην, π.χ. ζῆν, σμῆν,
χρῆν, φῆν, κνῆν, κ.λπ. (βλ. ῥῆμα). Τὸ ἀ-
παρέμφατον εἰς τὴν πρότασιν τίθεται ὡς ὀ-
νομα, π.χ. «δεῖ λέγειν», καὶ ὡς ῥῆμα,

π.χ. «βούλομαι ἄπτεσθαι λείων» καὶ ὡς
ὄνομα τιθέμενον εἶναι ὑποκείμενον, κατη-
γορούμενον, ἀντικείμενον καὶ διορισμός,
ὡς ῥῆμα δέχεται δὲ ὑποκ., ἀντικ., καὶ διο-
ρισμούς· εἶναι εἰσέτι ἀναρθρον, π.χ. «βού-
λομαι τρώγειν», καὶ ἑναρθρον, π.χ. «τὸ
πλανᾶσθαι ἀνθρώπινον» τὰ ἀπαρέμφατα
εἰδικὰ καὶ τελικὰ κεῖνται: α) ἀντὶ προσ-
τακτικῆς, π.χ. «ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν (= ἄγ-
γελλε) Λακεδαιμονίοις...» β) ἀντὶ ὑπο-
τακτικῆς, π.χ. «ἐκ μὲν δὴ πολέμων τῶν
νῦν θέσθαι λησμοσύναν, θεῶν δὲ ναοὺς
χοροῖς παννυχίους πάντας ἐπέλθωμεν»
(Εὐριπίδης) γ) ἀντὶ εὐκτικῆς, π.χ. «θεοὶ
πολῖται μὴ με δουλείας τυχεῖν» (Αἰσχύ-
λος) δ) ἐπὶ ἀναφωνήσεως εἰς δηλώσιν χα-
ρᾶς, ἀπορίας καὶ ἀγανακτήσεως, π.χ. «φεῦ
τὸ καὶ λαβεῖν πρόσφθεγμα τοιοῦδ' ἀν-
δρός» (= ὦ! τί χαρὰ νὰ λάβω...), ε) ἀπο-
λύτως, π.χ. «ὡς συνελόντι εἰπεῖν»
(= συντόμως), «τὸ νῦν εἶναι» (= ὅσον
διὰ τὸ παρόν), «τὸ τήμερον εἶναι» (= ὅ-
σον διὰ σήμερον), «μικροῦ δεῖν» καὶ «ὀλί-
γου δεῖν» (= παρ' ὀλίγον, σχεδόν), [τινὲς
θεωροῦν τὸ δεῖν ὅτι εἶναι μετοχὴ ἐκ τοῦ
δεῖον <(δέω καὶ δείω), ὡς τὸ οὐδέτε-
ρον πλεῖν ἐκ τοῦ πλεῖον], «ὥς (ἔπος)
εἰπεῖν» (= ἵνα οὕτως εἰπω, σχεδόν), «ὡς
διὰ βραχείων εἰπεῖν» (= συντόμως), «τὸ
κατὰ τοῦτον εἶναι» (= ὅσον ἀφορᾷ εἰς
τοῦτον), «ἐκὼν εἶναι» (= ὅσον ἐξαρτάται
ἀπὸ τὴν θέλησιν), στ) ὡς προσδιορισμὸς
τοῦ «κατά τι» ἢ «τῆς ἀναφορᾶς», π.χ. «ἄ-
ξιος θαυμάσαι», «δεινὸς λέγειν», ζ) ὡς ἐ-
πεξηγήσεις, π.χ. «εἰς οἶωνός ἀριστος ἀμύ-
νεσθαι περὶ πάτρης» (δηλ. τὸ ἀμύνεσθαι),
η) ἐν ἐπιρρηματικῇ σημασίᾳ μετὰ τοῦ ὀ-
σον, ὅσα, ὅ, τι, π.χ. «ὅσον γέ μ' εἰ-

δέναι» (= καθ' ὅσον τούλάχιστον γνωρίζω). Συχνότατα ἐνεργητικά ἀπαρέμφατα ἔχουν παθητικήν ἔννοιαν, π.χ. «δεινὸς Φίλιππος πολεμῆσαι» (= αὐτῷ τινα, ἄρα εἶναι δυσκολοπολεμήτος)· τὸ δὲ «θαῦμα ἰδέσθαι» (= θαῦμα ἰδεῖν). Ἐπειδὴ τὸ ἀπαρέμφατον ἔχει συμπληρωματικήν ἔννοια, διὰ τοῦτο πολλάκις τίθεται ἰσοδύναμον πρὸς αἰτιατικήν, π.χ. «δεινὸς λέγειν» (= δεινὸς κατὰ λόγον, ἦτοι κατὰ τὴν ῥητορικήν), «καλὸς ἰδεῖν» (= καλῶς τὴν ὄψιν) κ.λπ.

Ἡ κατάληξις τοῦ ἀπαρεμφάτου -ειν προελθοῦσα ἐκ συναίρεσεως τῶν ε+ε εἰς -ειν ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως τοῦ ε καλεῖται νόθος, κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὸ γνήσιον εἰ, ὅπως εἰς τὸ δείκνυμι ἢ προελθὼν ἐκ τῆς συναίρεσεως τῶν ε+ε, π.χ. ὄρεῖ > ὄρει, Ἀτρεΐδης > Ἀτρεΐδης. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὴν κατάληξιν τιμά -εεν> τιμᾶν ἄνευ ὑπογεγραμμένου τοῦ α, διότι προήλθεν ἐκ τοῦ τιμά -εεν> τιμᾶν> τιμᾶν, καὶ τοῦτο, διότι μόνον τὸ τυχὸν ὑπάρχον πρὸ τῆς συναίρεσεως ἰ ἀποβαίνει μετὰ τὴν συναίρεσιν ὑπογεγραμμένον ι, π.χ. τιμά-ει> τιμᾶ, τιμῶιμι> τιμῶμι κ.λπ. // «ὀνομαστικὸν ἀπαρέμφατον», τὸ μετ' ἄρθρου ἀπαρέμφατον τὸ ἐπέχον θέσιν οὐσιαστικῶν ἐν χρήσει καὶ εἰς τὴν δημοτικήν· τὸ φιλεῖ(ν), τὸ φαγεῖ(ν), τὸ ἰδεῖ(ν), τὸ κερᾶσαι, τὸ γαμήσει(ν) κ.λπ., τὸ ὅποιον πολλάκις ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ β' προσ. τῆς προστακτικῆς μετὰ τοῦ ἄρθρου· τὸ πάρε-δῶσε, τὸ ράβε-ξήλωνε κ' ἄλλα. Εἰς τὸν λαὸν τύποι τοῦ ἐνάρθρου ἀπαρεμφάτου ὑπολαμβάνοντως, ἔνεκα τοῦ ὁμωνύμου τῶν λέ-

ξεων, ἔλαβον μορφήν οὐσιαστικῶν· ἦτοι «τὸν ἔπιασε στὰ πρᾶσσα» (ἐν τῷ πρᾶσειν, ἦτοι ἐπ' αὐτοφῶρῳ)· «ἔνα τραγοῦδι θεὸν ἔπᾶνω στὸ κερᾶσι» (ἐν τῷ κερᾶσαι, ἦτοι κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ οἴνου)· κατ' ἐπέκτασιν λέγουν, «στὸ ρεβίθι», «στὸ μῆλον».

Τὸ ἀπαρέμφατον ἔχει τέσσαρας χρόνους· τὸν ἐνεστώτα, τὸν μέλλοντα, τὸν ἄοριστον καὶ τὸν παρακείμενον (βλ. κλίσεις ῥημάτων). // (Συντακτ.) Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι: 1) εἰδικὸν, ἦτοι εἰδικεύει, μερικεύει τὴν γενικήν ἔννοιαν αὐτοῦ καὶ ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ εἰδικοῦ συνδέσμου «ὅτι» καὶ τῆς ὀριστικῆς, π.χ. «αὐτὸν ὁμολογοῦσι νοσεῖν μᾶλλον ἢ σωφρονεῖν» (= ὅτι νοσεῖ ἢ σωφρονεῖ) (Πλάτων). 2) τελικόν, ἦτοι σημαίνει τὸ τέλος (= τὸν σκοπὸν) καὶ ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ τελικοῦ συνδέσμου «ἵνα» καὶ ὑποτακτικῆς, π.χ. «σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ» (= ἵνα παιδεύω) (Ἰσοκράτης).

Μετὰ εἰδικῶν ἀπαρεμφάτων συντάσσονται: α) τὰ λεκτικά (λέγω, φημί, ἀρνούμαι, ὁμολογῶ κ.λπ.), ἐπαγγελτικά (ἐπαγγέλλομαι, ὑπισχνούμαι, ἀκούω, πυκνῶμαι κ.λπ.), ὁμοτικά (ὁμνυμι, ὀρκίζομαι κ.λπ.), ὁμοτικά (ὁμνυμι, ὀρκίζομαι κ.λπ.), ὁμοσιτικά (οἶμαι, δοκῶ, ἡγοῦμαι, νομίζω, ὑπολαμβάνω κ.λπ.), εἰκασίας (εἰκάζω, ἐλπίζω, προσδοκῶ κ.λπ.), π.χ. «δοκῶ μοι δηλώσειν» (Ἰσοκράτης)· «πυνθάνομαι ταῦτα ἀπολογήσεσθαι αὐτόν» (Λυσίας).

Μετὰ τελικῶν ἀπαρεμφάτων συντάσσονται: α) τὰ βουλευτικά καὶ τὰ ἐναντία τούτων (βούλομαι, ἐθέλω, δέομαι, ἐπιθυμῶ,

ἱκετεύω, κελεύω, καλῶ, αἰσχύνομαι, φοβούμαι κ.λπ.), β) τὰ διανοητικά (διανοοῦμαι, ἐννοῶ, μέλλω, ἐπιβουλεύω, γινώσκω (= ἔχω γνώμην, ἀποφασίζω) κ.λπ.), γ) τὰ δηλοῦντα ἀμέλειαν, κίνδυνον, ἐλπογὴν ἢ ἔναρξιν, δ) τὰ σημαίνοντα δύναμιν, ἀξίαν, ἐνέργειαν, ἰκανότητα, ἐπιτηδεύματα, φύσιν καὶ ἔθος (δύναμαι, οἶός τ' εἰμί, πράττω, ποιῶ, πέφυκα, εἴωθα, ἐθίζω κ.λπ.), π.χ. «οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν» (Εὐριπίδης)· «ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν» (Ἡρόδοτος)· «σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν» (Πλάτων)· «γέροντες εἰσίσμεθα φορεῖν» (Ξενοφών)· «ἐκινδύνεον ἀποθανεῖν» (Πλάτων)· «πέφυκεν ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν» (Θουκυδίδης). Τὸ «πεῖθω» ὡς βουλευτικὸν μὲν δέχεται τελικὸν ἀπαρέμφατον, π.χ. «πειθεῖ δ' Ὀρέστην μητέρα» ἢ «σφ' ἐγένετο κτείνειν» (Εὐριπίδης) (= νὰ φονεύσῃ), ὡς δοξαστικὸν δὲ (= ποιῶ τινα νομίζειν) εἰδικὸν ἀπαρέμφατον: «πέποιθα τοῦτ' ἐπισπάσειν κλέος» (Σοφοκλῆς) (= ἔχω τὴν πεποιθήσιν ὅτι θὰ ἀποκτήσω ταύτην τὴν φήμην). Περὶ τῶν ῥημάτων τὰ ὅποια ἄλλοτε δέχονται ἀπαρέμφατον καὶ ἄλλοτε μετοχήν βλ. μετοχή.

Τὸ σύναρθρον ἀπαρέμφατον καὶ τὸ τελικὸν ἐκφέρουν τὴν ἄρνησιν διὰ τοῦ μή, π.χ. «δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους» (Θουκυδίδης), τὸ δὲ εἰδικὸν διὰ τοῦ οὐ καὶ διὰ τοῦ μή, π.χ. «φημί αὐτὸν οὐ διαμενεῖν»· «ὑπισχνούμαι μὴδὲν χαλεπὸν αὐτοὺς πείσεσθαι» (Ξενοφών). Τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα ἄρνησιν, ἀπαγόρευσιν, ἀμφιβολίαν, φόβον συντάσσονται μὲ ἀπαρέμφατον ἔχον (κατὰ πλεονασμὸν)

τὸ μή, π.χ. «ἤρουντο μὴ αὐτόχειρες γεγενῆσθαι» (Ξενοφών). Τίθεται πολλάκις εἰς τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὸ ἄρθρον μετὰ τοῦ «οὐ μή», π.χ. «οὐδεὶς σοὶ ἀντιλέγει τὸ μὴ οὐ λέξειν» (Ξενοφών). Τὸ ἀπαρέμφατον πλὴν τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος λαμβάνει καὶ τὸν δυνητικὸν σύνδεσμον «ἂν» καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ ὀριστικὴν ἱστορικὴν χρόνον μετὰ τοῦ «ἂν» ἢ εὐκτικὴν δυνητικὴν, π.χ. «ἤδιστα τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν» (= ἔρριπτον ἂν) (Θουκυδίδης)· «ὁμολογῶ μὴδὲν ἂν δυνηθῆναι διαλλάξαι τὰς πόλεις ταύτας», (= οὐδεὶς ἂν δυνηθεῖς) (Ἰσοκράτης). Ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι καὶ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος τῆς προτάσεως, π.χ. «σὺ μὲν εἶλον ζῆν, ἐγὼ δὲ κατθανεῖν» (δηλ. εἰλόμην) (Σοφοκλῆς)· ἐνίοτε τίθεται κατ' αἰτιατικήν, ὅταν ὑπάρχῃ ἀντίθεσις ἢ ἐξαίρεται τοῦτο, π.χ. «οἶμαι ἐμὲ πλείω χρήματα εἰργασθαι ἢ ἄλλους» (Πλάτων). Ἐπὶ δὲ ἑτεροπροσωπίας, ὅταν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος, δὲν τίθεται ἄλλο ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «κατέγνωκας ἡμῶν ἱκανῶς πλουτεῖν» (τὸ ἡμῶν καὶ ὑποκ. τοῦ πλουτεῖν) (Ξενοφών).

Πολλάκις τίθεται εἰς τὸ ἀπαρέμφατον ὁμοῦ δύο ὑποκείμενα κατὰ ταυτοπροσωπίαν καὶ ἑτεροπροσωπίαν (ὄνομ. καὶ αἰτιατ.), π.χ. «οἱ στρατηγοὶ ἀπίενα αὐτὸν» (Ἀλκιβιάδην) ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκείνον» (Ξενοφών). Τὸ ὑποκείμενον εἰς τὰ ῥήματα ἡγοῦμαι (οἶμαι, φημί), δεῖν (χρῆναι, ἀνάγκη εἶναι) εἶναι καὶ ὑποκειμ. τοῦ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «βδελυρὸς καὶ ὑ-

βριστής Ἀλκιβιάδης ᾤετο δεῖν εἶναι (Δημοσθένης). Τὸ ἀπαρέμφατον πολλάκις παραλείπεται ὑπὸ τοῦ ῥήματος ἀναπληρούμενον, π.χ. «μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἶοί τ' ἤμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις» (δηλ. μεταδοῦναι) (Πλάτων).

Ἐκτός τῶν γνωστῶν καταλήξεων τοῦ ἀπαρεμφάτου ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι καταλήξεις εἰς τὰς ἄλλας διαλέκτους, π.χ. α) ἡ κατάληξις -μέναι (εἰς τὴν αἰολικὴν διάλεκτον καὶ τὸν Ὀμηρον), ὡς ἔμ-με-ναι, φά-μεναι, θέ-μεναι, ὁμοιωθή-μεναι, διδασκέ-μεναι, εἰπέ-μεναι κ.λπ., β) ἡ κατάληξις -μεν ἄνευ πτωτικῆς καταλήξεως καὶ -μην (ἦτο τοπικὴ μετ' ἐκτενείας*, ὡς εἰς τὴν ἐπικὴν καὶ δωρικὴν διάλεκτον): ἔμμεν, οὐτάμεν, θέμεν, ἰστάμεν κ.λπ., δόμην, ἡμην (καὶ εἰς Ρόδον, Κάρπαθον κ.λπ.) εἰς -μειν, ὡς ἀναγραφῆμειν, προτιανναθέμειν κ.λπ. Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τίθεται τὸ ἀπαρέμφατον καταχρηστικῶς εἰς πλαγίαν ἐρώτησιν, π.χ. «οὐκ ἔχω τί τοῖς τέκνοις καταλιπεῖν». Ἀνάλογος πρὸς τὴν κλίσιν εἰς τὴν Λατινικὴν τοῦ ἀπαρεμφάτου (γερούνδιον* -ndi, -ndo κ.λπ.) εἶναι καὶ ἡ κλίσις εἰς τὴν ἀρχ. ἑλληνικὴν τοῦ συνάρθρου ἀπαρεμφάτου (ἐνεργητικοῦ) ἐνεστώτος (ἢ σπανίως ἀορίστου), π.χ. «τὸ φυλάξαι τ' ἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον πέφυκε» // (Νεοελλ.) δύο εἶναι οἱ γνήσιοι ἀπαρεμφατικοὶ τύποι τοῦ ῥήματος τῆς νεοελλ., εἰς τοῦ ἀορίστου τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς -σει: (εἰ ἢ -εἰ: λύσει-λάβει-ἰδεῖ), καὶ εἰς τοῦ ἀορίστου παθητικῆς μέσης φωνῆς εἰς -θη (-ῃ: λυθῇ-

κοπῇ): οἱ τύποι οὗτοι ἐν χρήσει τοῦ παρκειμένου: «ἔχω λάβει, λύσει, ἰδεῖ, τοῦ ὑπερσυντ. εἶχα λυθῇ, κοπῇ καὶ τοῦ τετελεσμένου μέλλοντος θά ἔχῃ λυθῇ, σταλῇ. Εἰς τὴν νεοελλ. γίνεται πολλάκις χρήσις τῶν ἀπαρεμφατικῶν τύπων τοῦ ῥήματος μετὰ τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ τοῦ ῥήματος θέλω καὶ α) μετὰ τοῦ ἐνεστώτος «θέλω» πρὸς σχηματισμὸν τοῦ (ἀπλοῦ) μέλλοντος, π.χ. «θέλω λύσει» (= θά λύσω), μετὰ τοῦ παρατατικοῦ «ἤθελα» πρὸς σχηματισμὸν τῆς δυνητικῆς ἐγκλίσεως, π.χ. «ἤθελα γράφει» (= θά ἔγραφα). Μετὰ τοῦ θέλω - ἤθελα συνάπτεται εἰς τὴν γραφομένην καὶ ἕτερος τύπος ἀπαρεμφάτου, χρόνου ἐνεστώτος λήγων ἐπὶ μὲν ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς -ει (-εἰ, -ᾱ), π.χ. «θέλω γράφει» (βοηθεῖ, ἀγαπᾷ) (= θά γράφω), (θά βοηθῶ, θά ἀγαπῶ), «ἤθελα γράφει» (βοηθεῖ, ἀγαπᾷ) (= θά ἔγραφα, θά βοηθοῦσα, θά ἀγαποῦσα)· ἐπὶ δὲ μέσης φωνῆς εἰς -εσθαι (-εἰσθαι, -ᾱσθαι) διὰ μὲν τοῦ «θέλω» τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντος ᾧ διὰ δὲ τοῦ «ἤθελα» τῆς δυνητικῆς ἐγκλίσεως. Τὸ ἀπαρέμφατον δὲν ἐσώθη εἰς τὴν νεοελλ. γλῶσσαν, ἀλλὰ μόνον ἀναλελυμένον. Ἡ ἀνάλυσις αὕτη ἀναντιρρήτως φέρει σαφῆνειαν εἰς τὸν λόγον, ἡ ὁποία δυνατὸν νὰ λείπῃ εἰς τὸ ἑλλ. ἀπαρέμφατον ἔνεκα τῆς ὁμοιότητος κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου, π.χ. εἰς τὴν φράσιν «λέγουσι Πομπήιον νενικηκέναι Καίσαρα», ἄδηλος τίς ὁ νικητὴς καὶ τίς ὁ ἡττημένος. Λεῖψανα τῆς ὀνομαστικῆς χρήσεως τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι αἱ φράσεις (τῆς δημ.) «τὸ φαγεῖ του», «τὸ πιεῖ του»

κ.λπ. Ἡ ἀπώλεια αὕτη ἢ ἐπελθοῦσα κατὰ τὸν Μεσαίωνα θεωρεῖται σοβαρωτάτη // (Ὁρθογραφ.) τὰ ῥήματα θέλω, ἔχω, μέλλω εἰς τὴν νεοελλ. συντάσσονται μετ' ἀπαρέμφατον, π.χ. ἀποκεκομμένου τοῦ καταληκτικοῦ -ν ἢ -ναι θέλω γράφει(ν), γράφει(ν), γραφῇ(ναι), ἔχω γράφει(ν), ἐκπλαγῇ(ναι) κ.λπ.; ἦτοι ἔχω γράφει, γραφῇ, ἐκπλαγῇ.

ἀπαρτισμός, (-οῦ), δ· ὁλοκλήρωσις· (φρ.) «κατ' ἀπαρτισμόν» (= κατὰ περιλήψιν, εἰς περιληπτικὴν σύνθεσιν) «οὐ κατ' ἀπαρτισμόν, ἀλλ' ἐν πλάτει» (= ὅχι ἐν περιλήψει, ἀλλ' ἐκτενῶς, διεξοδικῶς). **ἀπατῶ** (-άω) (τινα)· (ἰων. ἀπατέω) (= διαφεύδω τινὸς τὰς ἐλπίδας, (κν.) ξεγελῶ)· (πρτ.) ἡπάτων, (μέλλ.) ἀπατήσω, (ἀόρ.) ἡπάτησα, (ὑποτ.) ἀπατήσω, (πρkm.) ἡπάτηκα, (ὑπερσ.) ἡπατήκειν (Μεσ.) ἀπατῶμαι, π. ἡπατῶμην, μ. ἀπατήσομαι, (παθ. μ.) ἀπατηθήσομαι, (παθ. ἀ. α' ἡπατήθην, (ὑποτ.) ἀπατηθῶ, πρ. ἡπάτημαι, (μετχ.) ἡπατημένος, -η, -ον, ὑ. ἡπατήμην· — ἀπάτη, ἀπάτημα, ἀπατητής, ἀπατεῶν, ἀπατηλός, ἀπατήλιος (= ἀπατηλός, πανούργος).

ἀπαυδῶ (-άω) (τινα)· (= ἀπαγορεύω, ἀποφεύγω· ὑστερῶ· καταβάλλομαι, ἀποθνήσκω, βουβαίνομαι, ἀποκάμνω)· (ἀορ.) ἀπηυδήσα, (πρkm.) ἀπηυδήκα, (μετχ.) ἀπηυδηκώς, -κυῖα, κός (ἔσφ. ἀπηυδημένος)· (δημ.) ἀπαυδισμένος (ἀπαυδίζω)· (φρ.) «τὸ ἀπαυδᾶν τὰ μαντεῖα» (ἀπαυδῶ = καθίσταμαι ἄφωνος).

ἀπαυθημερίζω (ἀμτβ.) (= κάμνω τι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· μεταβαίνω καὶ ἐπαύερχομαι αὐθημερόν)· (μέλλ.) ἀπαυθημερίσω, (ἀττ.) ἀπαυθημεριῶ.

ἀπαυράω· (= ἀρπάζω, ἀφαιρῶ· (εἰς τὸν Ὀμηρον) ἀπολαύω, δέχομαι καλὸν ἢ κακόν)· (πρτ.) ἀπηύρων, (μετχ. τύπου ἀορ.) ἀπούρας, (μέσ. ἀόρ.) ἀπηύρατο, (μετχ.) ἀπουραμένος· — ἀπαυρίσκομαι (= παρὰ γω τροφήν)· (φρ.) «ἀπαυρίσκεται ἀπὸ τῆς ἰκμάδος» (Ἰπποκράτης)· — μετὰ γενικῆς ἢ δοτικῆς προσώπου· (φρ.) «πολέσσει θυμὸν ἀπηύρα» μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς προσ. καὶ πράγμ.· (φρ.) «ἄμφω θυμὸν ἀπηύρα».

ἀπαφίσκω· (= δολιεύομαι, ἀπατῶ τινα, ἐξαπατῶ)· (μέλλ.) ἀπαφήσω, (ἀόρ.) ἀπήφανον, (εὐκτ. μέσ. ἀορ. β' μετ' ἐνεργ. σημασίας) ἀπάφοιτο.

ἀπειθῶ (-έω)· (ἐπικ. ἀπιθῶ) (= εἶμαι ἀπειθής, δὲν ὑπακούω, (μετὰ δοτ.) παρακούω)· (πρτ.) ἡπείθουν, (μέλλ.) ἀπειθήσω, (ἀόρ.) ἡπείθησα, (ὑποτ.) ἀπειθήσω· — (ἀμτβ.) εἶμαι ἀπειθής· «ἀπειθῶ τινι» (= δὲν πειθομαι εἰς τινα)· — ἀπειθία, ἀπειθής, ἀπειθία.

ἀπειλῶ (έω)· (= φοβερίζω) (ἐνῶ ἀπειλῶ καὶ ἀπειλέω (= περιέρχομαι εἰς μεγάλην στενοχωρίαν· ἀπωθῶ)· (πρτ.) ἡπείλουν, (μέλλ.) ἀπειλήσω, (ἀόρ.) ἡπείλησα· (Παθ.) ἀπειλούμαι, π. ἡπειλούμην, μ. ἀπειληθήσομαι, ἀ. ἡπειλήθην, (ὑποτ.) ἀπειληθῶ· — «ἀπειλῶ τινά τι» ἢ «ἀπειλῶ τινί τι» (= ἀπειθύνω εἰς τινα ἀπειλήν τινα)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. μέλλοντος, ὡς «ἀπειλῶ ποιήσειν» (= ἀπειλῶ, ὑπόσχομαι νά...), μετὰ εἰδικῆς προτάσεως (= ἀπειλῶ, φοβερίζω ὅτι...))· «ἀπειλῶ τινι» (= φοβερίζω τινά)· — ἀπειλή, ἀπειλητικός, ἀπειλητής. **ἄπειρος**, -ος, -ον· (πεῖρα) (= ἄνευ πείρας, ἀμαθής)· ἄπειρος (πεῖρας, πέρας)

(= ἀχανής, ἀπέραντος)· ἄπειρος (δωρικ.) (= ἡ ἡπειρος)· ἄπηρος (= ὁ μὴ ἔχων πῆραν, σάκεον)· ἄπυρος, -ος, -ον (= ἄνευ πυρός, ἀμεταχειρίματος)· ἄπηρος (πηρός) (= ὁ ἄρτιος, ὁ μὴ παθὼν πῆρωσιν, (κν.) σακατιλίκι).

ἀπέκ· (ὀρθοτ. «ἀπ' ἐκ», (= πρόθεσις μετὰ γενικῆς)· (= μακράν τινας, ἔξω).

ἀπεκδύομαι· (= ἐκβάλλω τὰ ἱμάτιά μου)· (ἀόρ.) ἀπεξέδυν, (μτγν.) ἀπεξεδυσάμην (βλ.δύω)· (μετ' αἰτ.) «ἀπεκδύεται τὴν εὐθύνην» (κν. πάσης εὐθύνης)· «ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον» // (= ἐπιχειρῶ τι) «ἀπεκδύομαι εἰς πόλεμον, — εἰς τὸ ἔργον» // (μετὰ γενικῆς) «ἀπεκδύεται τοῦ ἐνδύματος».

ἀπέλευσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἀποβολή, ἀποχώρησις, ἀναχώρησις· (φρ.) «τὸ δὲ βεβάασιν ἰονικῇν ἀπέλευσιν ἔχει τοῦ κ» (Εὐστάθιος), (πρβλ. ἀνένθεσις).

ἀπελπίζω· (= εἶμαι εἰς ἀπελπισίαν)· (ἀόρ.) ἀπῆλπισα· (Μεσ.) ἀπελπίζομαι (= ἐγκαταλείπομαι εἰς ἀπελπισίαν, εὐρίσκομαι εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν), (ἀόρ.) ἀπτηλπίστην (ὑπὸ τῶν ἱατρῶν), (ὑποτ.) ἀπελπισθῶ· —(μτβ.) «ἀπελπίζω τινός» (= χάνω τὴν ἐλπίδα μου περί τινος)· «ἀπελπίζω τινά» (= φέρω εἰς ἀπελπισμόν)· —ἀπελπισία, ἀπελπισμός, ἀπελπιστής, ἀπελπιστικός, ἀπελπισιάρης.

ἀπεμπολῶ (-άω)· (τί τινος)· (<ἀπό- + ἐμπολή (= ἐμπόρευμα) (= πωλῶ, προδίδω) (συγγ. τῷ πωλῶ, ῥίζα πελ> πέλω, ἀμφίπολος) ἐσφαλμένον ἀπεμπωλῶ)· (πρτ.) ἀπτημπόλουν, (μέλλ.) ἀπεμπολήσω, (ἀόρ.) ἀπτημπόλησα, (ὑποτ.) ἀπεμπολήσω· (Παθ.) ἀπεμπωλῶμαι, πρ. ἀπτημπο-

λῶμην, μ. ἀπεμποληθήσομαι, ἀ. ἀπτημπολήθην, (ὑποτ.) ἀπεμποληθῶ, (πρκμ.) ἀπτημπόλημαι, (μετχ.) ἀπτημπολημένος, -η, -ον· (φρ.) «ἀπεμπολῶ ψυχὴν» (= πωλῶ τὴν ζωὴν μου) (Εὐριπίδης)· (νεωτ.) «ἀπτημπόλησε τὰ δίκαια τῆς πατρίδος» (= ἐπρόδωσε)· —ἀπεμπολή, ἀπεμπόλησις, ἀπεμπολητής (= μεταπράτης).

ἀπενεκτική ἡ· (Γραμμ.) ἄλλως ἢ ἀφαιρετική*.

ἀπενρίνωσις, (-εως), ἡ (ὀρθότ. ἀπερρίνωσις ἡ)· (Γλωσσολ.) ὄρος γλωσσολογικὸς ὑπὸ τοῦ γλωσσολόγου Ἀναγνωστοπούλου πλασθεὶς καὶ κατὰ τὸν ὅποιον κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ἐρρίνων ἡχηρῶν mɤ, nd, nɤ εἰς τινὰς διαλέκτους τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης (Κρήτη, Κυκλάδες) ἀποβάλλεται ἡ ἔρρινος προφορά των, ὡς ἀ(μ)βέλι, ἄν(d)ρας, ἄν(g)αλιά, προφέρονται δὲ ἀβέλι, ἄδρας, ἀγολιά· εἰς Πελοπόννησον συμβαίνει τὸ ἀντίθετον· προφέρονται ἐρρίνωσις καὶ τὰ ἄρρινα ἡχηρὰ b, d, g, ὡς ὁ babās > mbabās, ἡ dadā > vdanadā· ὁ bārhas > mbārmbas.

ἀπέραντος, -ος, -ον· καὶ ἀπέρατος, (= ὁ μὴ ἔχων τέλος)· ἀπέρατος, -ος, -ον, (= ἀδιάβατος).

ἀπερίοδος, -ος, -ον· ὁ μὴ ἔχων περιόδους «ἀπερίοδον...λέξιν» (= λόγον).

ἀπερίοριστος, -ος, -ον· (Μετρ.) (ἐπὶ ποιημάτων μετρικῶς ὁμοιομόρφων) τὸ ἄνευ ὠρισμένου μήκους, τὸ μὴ ἔχον ὅρια ὠρισμένα // (Γραμμ.) «ἀπερίοριστος ἔκφρασις μεγάλου βαθμοῦ», πολλάκις εἰς τὴν δημοτικὴν πρὸς χαρὰ κτηρισμὸν ἀμετρήτου πλήθους μεταχειρίζομεθα εἰς τὸν λόγον τὰ ἀριθμητικά, χιλιάδες, ἑκατομμύρια, δισεκατομμύρια, μυ-

ριάδες, μιλιούνια, μύρια, σαράντα δύο, ἐξήντα δύο, χίλια δύο, π.χ. «χιλιάδες ἄνθρωποι σκοτώθηκαν στὸν ἀ' παγκόσμιον πόλεμον», «ἔχε κοριοὺς μιλιούνια», «ἔχει στὸ μαγαζί του χίλια δύο πράγματα» (φρ.) «χίλιες φωνὲς καὶ μύριοι χτύποι ἄλλαζαν στὸ λεφτό» (Καρκαβίτσας) κ.λπ. ἀπερίστατος, -ος, -ον· (Ῥητορ.) ὁ ἄνευ περιστατικῶν, ἥτοι λόγου, ἀφορμῆς, αἰτίας ἢ ἀποδείξεων «κατὰ τὸ ἀπερίστατον, οἷον ἀποκηρύσσει τις τὸν υἱὸν ἐπὶ οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ» (σχολ. Ἑρμογένους «περὶ Στάσεων»).

ἀπερίφραστος, -ος, -ον· ὁ ἄνευ περιφράσεως*.

ἀπευθυσμένον καὶ ἀπηυθυσμένον· (ἔντερον) τὸ.

ἄπεφθος, -ος, -ον· (ἀντὶ ἄφεφθος) (ἀφέφω) κατὰ τροπὴν εἰς φιλὸν τοῦ πρώτου φ διὰ τὴν ἐπαλληλίαν δύο δασέων (= καλὸς βεβρασμένος), (ἐπὶ χρυσοῦ) (= καθαρός).

ἀπεχθάνομαι· (= μισοῦμαι· ὡς ἀποθετικὸν μετὰ σημασίας μτβ.) = (μισῶ, ἀποστρέφομαι, βδελύσσομαι)· (πρτ.) ἀπηχθάνομαι, (μέλλ.) ἀπεχθάνομαι, (ἀόρ.) ἀπηχθόμην, (πρκμ.) ἀπήχθημαι, (ὑπερσ.) ἀπηχθήμην· (ὑποτ.) ἐ. ἀπεχθάνωμαι, ἀ. ἀπέχθωμαι, πρ. ἀπηχθήμενος ὦ· (εὐκτ.) ἐ. ἀπεχθανοίμην, μ. ἀπεχθισοίμην, ἀ. ἀπεχθοίμην, πρκμ. ἀπηχθήμενος εἶην· (προστ.) ἐ. ἀπεχθάνου, ἀ. ἀπεχθοῦ, πρ. ἀπήχθησο· (ἀπαρέμφ.) ἐ. ἀπεχθάνεσθαι, μ. ἀπεχθήσεσθαι, ἀ. ἀπεχθέσθαι ἢ ἀπέχθεσθαι, πρ. ἀπηχθῆσθαι· (μετχ.) ἐ. ἀπεχθάνομενος, -ομένη, -όμενον, μ. ἀπεχθασόμενος, -μένη, -μενον, ἀ. ἀπεχθόμενος, -μένη, -μενον, πρ. ἀπηχθήμενος, -μένη, -μένον· — ἀπεχθάνομαι ὑπό τι-

νος» (= μισοῦμαι ὑπό τινος)· «ἀπεχθάνομαί τι» (= εἶμαι μισητὸς διὰ τι), (ἡ δοτικὴ δηλοῖ τὴν αἰτίαν), ἀπεχθάνομαί τι (εἶμαι μισητὸς εἰς τινα), (ἡ δοτικὴ προσωπική)· (μετ' ἐνεργητικῆς διαθέσεως) «ἀπεχθάνομαί τινα» (= μισῶ τινα)· —ἀπεχθής, ἀπέχθεια, ἀπεχθίμων, ἀπεχθητικός, ἀπέχθομαι, ἀπεχθής.

ἀπηνής, -ής, -ές· (= σκληρός, τραχύς)· ἀπινής, -ής, -ές (πίνος) (= ὁ ἄνευ πίνου ἥτοι ῥύπου, ἀκαθαρσίας, ῥυπαρός).

ἀπήχημα, (-ατος), τό· ἔκφρασις ἐκδήλωσις· (φρ.) «ὑψος μεγαλοφροσύνης ἀπήχημα».

ἀπιστῶ (-έω)· (= εἶμαι ἄπιστος, δὲν πιστεύω, ἀμφιβάλλω, παρakoύω)· (πρτ.) ἡπίστουν (μέλλ.) ἀπιστήσω, (ἀόρ.) ἡπίστησα, (ὑποτ.) ἀπιστήσω, (πρκμ.) ἡπίστηκα, (ὑπερσ.) ἡπιστήκειν· (Παθ.) ἀπιστοῦμαι, π. ἡπιστούμην, (μέσ. μέλλ. ὡς παθητ.) ἀπιστήσομαι, ἀ. ἡπιστήθην, (ὑποτ.) ἀπιστηθῶ· — «ἀπιστῶ τι» (= δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς τινα, παρakoύω, ἀμφιβάλλω)· —ἀπιστος, ἀπιστία, ἀπιστητικός, ἀπίστευτος.

ἀπλεόναστος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἄνευ πλεονασμοῦ, π.χ. τὸ σταφίς, εἶναι ἀπλεόναστον ὡς μὴ ἔχον πλεονασμὸν τοῦ α εἰς τὴν ἀρχήν, ἐνῶ τὸ σταφίς ἔχει αὐτόν, οὕτω καὶ μαῦρος (ἀπλεόναστον) ἀμαυρός (ἔχει πλεονασμὸν).

ἀπλοελληνικός, -ή, -όν· ἀπλοελληνικὴ (ἄλλως ἀπλῆ) (ἐνν. γλώσσα), εἶναι ἡ ἀνάμεικτος γλώσσα, ἡ ὅποια ἀπαρτίζεται ἀκανονίστως ἐκ λεκτικῶν τῆς καθωμυλημένης, τὸ ὅποιον ἀσυμμέτρως ἐτροποποιεῖτο διὰ προσλήψεως λέξεων καὶ τύπων τῆς ἀρ-

χάϊας εἰς ἀκριβῆ ἢ πλημμελῆ χρῆσιν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν λογίων Ἑλλήνων παλαιότερον χρησιμοποιηθεῖσα· «σχεδὸν ὅλαι αἱ μεταφράσεις ἐκδόσεως Βενετίας εἶναι εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν».

ἀπλολογία, (-ίας), ἡ· (Γλωσσ.) (ἄλλως «συλλαβικὴ ἀνομοιώσις» * ἢ «ἀναδρομικὴ συλλαβικὴ ἀνομοιώσις», κατὰ τὴν ὁποίαν ἀποβάλλεται ὁλόκληρος συλλαβὴ (ἄλλως συγκαπῆ*) πρὸς ἀποφυγὴν ἐκφωνήσεως δύο ἐφεξῆς συλλαβῶν σχεδὸν ὁμοίων, ὡς ἀποφοι(τ)τήριον > ἀποφοιτήριον, ἀμ(φι)φορεὺς > ἀμφορεὺς, ποσοστὸς > πόστος, *σκιμπόπος > σκίμπους, Ἀπολλωνοφάνης > Ἀπολλωφάνης, ἀστρα(πο)πελέκι > ἀστροπελέκι κ.λπ., ἢ ἀφαίρεται (ἄλλως ἀφαίρεσις*), ὡς (δι)δάσκαλος > δάσκαλος, (γε)γραμμένος > γραμμένος, (με)μορφωμένος > μορφωμένος // «προοδευτικὴ ἢ ἀπλολογία» λέγεται, ὅταν δὲν ἐξαφανίζεται ἡ πρώτη συλλαβή, ἀλλ' ἡ δευτέρα, π.χ. τετράδραχμον > τέτραχμον // (Συντακτ.) ἀπλολογίαν ἔχομεν καὶ ὁσάκις εἰς τὴν λεγόμενὴν «αἰτιατικὴν ἀπόλυτον» παραλείπεται ἡ μετοχὴ «ὄν», π.χ. ἀντί «ὡς καλὸν ὄν» — «ὡς καλόν», «δῆλον ὄν» — «δῆλον» κ.λπ. // ἀπλολογία θεωρεῖται καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας ἐλληνικὰς διαλέκτους ἢ ἀποκοπὴ (βλ. πάθη* τῆς λέξεως) εἰς ὠρισμένας προθέσεις, π.χ. «κατὰ τόν» > «κατ' τόν», «ποτὶ τό» > «ποτ τό» κ.λπ. (πρβλ. συναλοιφή). **ἀπλοποιήσεις, (-εως), ἡ·** ἡ μετατροπὴ συνθέτου τινὸς εἰς ἀπλουστέραν μορφήν // (Γλωσσ.) ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀντικατάστασις εἰς τὴν γλῶσσαν στοιχείων συνθετωτέ-

ρων καὶ δυσονητέρων δι' ἄλλων ἀπλουστέρων καὶ εὐληπτοτέρων αὕτη γίνεται α) ὡς πρὸς τοὺς τύπους, ἀντί «ἐλθέτω» — ἄφες ἔλθῃ > ἄς ἔλθῃ, β) ὡς πρὸς τὰς λέξεις, ἀντί μυοπαγίς > ξυλόγατα, ἀντί φ(λ)ανέλλα > κατασάρακι, γ) ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν, ἀντί «θέλω φαγεῖν» > θέλω ἵνα (ἢ νά) φάγω κ.λπ. // «Ἀπλοποιήσεις εἰσαχθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας»: Δι' ἀποφάσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Ἰούνιος 1933) προτείνεται ἡ κατ' ἀρχὴν διατήρησις τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας εἰς τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν γλῶσσαν· εἰσάγονται δὲ μόνον αἱ ἀκόλουθοι ἀπλοποιήσεις:

1) Νὰ γράφονται ἄνευ δασείας αἱ ἀπὸ τοῦ ρ ἀρχίζουσαι λέξεις.

2) Ἄνευ ὑπογεγραμμένης τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς τῶν συνηρημένων ῥημάτων: ἀγαπᾶς - ἀγαπᾶ, πηδᾶς - πηδᾶ, καὶ β' καὶ γ' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς: νὰ γίνης, νὰ γίνη, θὰ πλυθῇ, θὰ πλυθῇ κ.λπ. Ἡ ὑπογεγραμμένη κρίνεται κατ' ἀρχὴν διατηρητέα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ μέσον λέξεως (ἄσμα, ὦδῃ, ὦδεῖον, τραγωδία, μονωδία, μετώκησε, ἀθῶος, ληστής, σφῶω, διάττοντες κ.λπ. Λέξεις ὅμως δημωδέστεραι (ὡς τὸ λάδι, τὸ δαδὶ κ.λπ.) προτείνεται νὰ γράφονται ἄνευ ὑπογεγραμμένης (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν: τὸ λαδὶ, τὸ δαδὶ).

3) Νὰ περισπῶνται τὰ εἰς -ον οὐδέτερα τὰ ἔχοντα μακρὰν τὴν παραλήγουσαν: τὸ ἀλεῦρι, τὸ ἀσῆμι, τὸ ζαφεῖρι, τὸ κουνουπί (ὅχι ἀλεύρι κ.λπ.) κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν.

Νὰ περισπῶνται ἐπίσης τὰ ἀριθμητικὰ πενήντα, ἑξήντα κ.λπ. (ἀντὶ πενήντα, ἑξήντα

κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν).

4) Νὰ γράφονται: ἡ βρύση, ἡ σκόνη κ.λπ. κατὰ τὰ εἰς -η πρωτόκλιτα, πρὸς τὰ ὁποῖα μορφολογικῶς ἐξωμοιώθησαν. Ἀπορρίπτεται ὅμως ἡ ἐπέκτασις τῆς γραφῆς ταύτης καὶ εἰς πάντα τὰ εἰς -ις τριτόκλιτα θηλυκὰ (ἐνικὴ γενικὴ -εως, πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ -εις), ὡς λ.χ. ἡ Κυβέρνησις, -ησις, ἡ συζήτησις, -ησις.

5) Νὰ γράφονται ὁμοιομόρφως διὰ τοῦ -ης ὅλα τὰ κύρια καὶ προσήγορικά ὀνόματα τὰ ἐκ τῶν εἰς -ιος, -εἰος καὶ ἐξ ὑποκοριστικῶν εἰς -ακι κ.λπ. προελθόντα: Ἀντώνης, Βασίλης, Γρηγόρης, Γρηγοράκης, Παπαδάκης (ἀντὶ Ἀντώνις, Βασίλεις, Γρηγόρις, Γρηγοράκις, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν), βαρκάρης, κατεργάρης, παραπονιάρης, νοικοκύρης κ.λπ.

6) Ἐπίσης νὰ γράφονται, χάριν ὁμοιομορφίας καὶ ἀπλοποιήσεως, διὰ τοῦ -ι τὰ οὐδέτερα: τὸ φαγί, τὸ φιλὶ (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν: τὸ φαγεῖ, τὸ φιλεῖ). Τὸ κατώγι, τὸ ἀγῶγι (ἀντὶ τὸ κατώγει, τὸ ἀνώγει). Μὲ υ θὰ γράφονται: τὸ βράδου, τὰ βράδουα, ἡ βραδυά, βραδυάζει, τὸ δίχτυ, τὰ δίχτυα, τὸ δάκρυ, τὸ στάχυ, τὰ στάχυα.

7) Νὰ γράφονται: τὸ ξίδι, τὸ ταξίδι, τὸ φίδι.

8) Τὰ παραθετικά στενώτερος - στενώτατος, κενώτερος - κενώτατος (ἀντὶ τῶν ἀρχ. στενότερος - στενότατος, κενότερος - κενότατος).

9) Ὁ ἐκ τῆς ἐγκλίσεως τόνος νὰ γράφεται μόνον ὅπου καὶ ὁσάκις προφέρεται (τὸ κτήμα μου, ὁ κήπος των, τὰ πλοῖα των κ.λπ., ἀλλὰ τὰ κτήματά σας, τὰ γράμματά σας, ὁ γείτονάς μου, στείλε μου, πᾶρε το κ.λπ., ἀλλὰ φερέτέ μας καὶ φερέτέ μας το

κ.λπ.).

10) Ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «κτήριον» νὰ γράφεται συμφώνως πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν καὶ καθιερωμένην γραφήν: τὸ κτίριον (ὅθεν καὶ σύνθετον «κτιρολογία», ὡς ἐπιστημονικὸς ὅρος) ἔνεκα τῆς σημασιολογικῆς συνάφειας τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ ῥ. κτίζω.

11) Ἀντικρινὸς (ἀντικρύ), βραδινός (βράδυ) κατὰ τὸ πρῶνός, ἐσπερινός, περ(υ)σινός, τωρινός, ἐφετινός κ.λπ.

12) Μαυρομάτης, γαλανομάτης (ὅχι μαυρομάτης κ.λπ.), ὡς σύνθετα ἀπὸ τὸ κυινόν μάτι.

13) Ἡ πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ τῶν θηλυκῶν εἰς -αδες νὰ γράφεται μὲ ὀξείαν: ὁκάδες, πρασινάδες, κ.λπ. κατὰ τὰ ἀρχαία: ἀγελάδες, λαμπάδες κ.λπ.

14) Νὰ γράφονται εἰς -αῖνω ὅχι μόνον τὰ ῥήματα τὰ ἔχοντα ἀόριστον εἰς -ανα, -ανθην: μωραῖνω, -ομαι (ἐμωράνθην), ὑφαίνω, ὑφανα, (ὑφάνθην), θερμαίνω, -ομαι, κωφαίνομαι, τρελλαίνομαι, εὐφραίνομαι κ.λπ., ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ οὕτω λήγοντα (καὶ διὰ καὶ τὰ ἔχοντα ἀόριστον εἰς -υνα, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθη ὅτι πρέπει νὰ διαστελλωνται, γραφόμενα εἰς -ένω): μαθαίνω, τυχαίνω, παχαίνω, πτωχαίνω (ἀόρ. ἐπάχυνα, ἐπτώχυνα) κ.λπ.

15) Τὰ συνηρημένα τῆς καθ' ἡμέραν συνηθείας νὰ γράφονται ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον: ἀγαπιέμαι, -ιέσαι, -ιέται κ.λπ. (ἂν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν των οἱ τύποι αὐτοὶ ὀφείλουν νὰ γράφονται ἀγαπείμαι, ἀγαπείσαι κ.λπ.). Γενικῶς δὲ εἰς ὅσας λέξεις μετὰ συνιζήσεως ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν προφοράν, ἡ γραφή θ' ἀκολουθεῖ τὴν δευτέραν (παλιός, Ρωμιός, γριά κ.λπ.), εἰς ὅσας ὅμως ἡ ἱ-

στορ. ὀρθογραφία συμφωνεῖ μετὰ τὴν σύγχρονον προφοράν, τότε νὰ τηρῇται ἡ ἱστορ. ὀρθογραφία (ἐννοία σου, τί σε νοιάζει, μετανοιώνω, φτώχεια κ.λπ.).

16) Τὰ νέα καὶ δημωδέστερα σύνθετα, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ ρ, τὸ δὲ πρῶτον συνθετικὸν λήγει εἰς βραχὺ φωνῆεν νὰ γράφονται δ' ἐνὸς ρ: ἀσπρόρουχα, συχνορωτῶ, κακοραμμένους, καλορίζικος κ.λπ.

17) Νὰ γράφονται: τώρα (ἀντὶ τῶρα καὶ τόρα), γύρω (ἀντὶ γύρω), τριγύρω (κατὰ τὰ ἐπιρρήματα κάτω, (ἐ)πάνω, ἔξω κ.λπ.).

18) Τὰ ἐκ τῶν νεοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν εἰλημμένα θὰ γράφονται, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀπλούστερον (ἥτοι ἄνευ πιστῆς ἀποδόσεως τῆς ξένης ὀρθογραφίας των): κοπέλα - καπέλο - κορδέλα - βιολέτα - ὀμελέτα - ὀπερέτα - τρομπέτα - Ἀνέτα κ.λπ. (ἀντὶ τῶν μετὰ διπλοῦ: -ελλα, -εττα κ.λπ.).

Ἐπίσης ἡ Ἀκαδημία καθορίζει τὴν γραφὴν τῶν ἐξῆς λέξεων: α) «π ο υ», τὸ μὲν ὡς ἐρωτηματικὸν ἐπίρρημα περισπώμενον «π ο ὦ», τὸ δὲ ὡς ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω, ὀξυτονούμενον: «πού»· β) «π ω ς», τὸ μὲν ἐρωτηματικὸν ἐπίρρημα «π ὦ ς», τὸ δὲ ὡς εἰδικὸς σύνδεσμος χρησιμοποιοῦμενον, πρὸς διαστολὴν τοῦ προηγουμένου, «π ὦ ς»· γ) μονολεκτικῶς θὰ γράφονται τά: ἐνῶ, ἀφοῦ, καθότι (πρβλ. καὶ διότι), προτοῦ, μολαταῦτα, ἄραγε κ.λπ.)· δ) θὰ γράφονται κατ' ἐκθλιφιν: τ' ἀμπέλι, τ' ἀρνί, τ' ἀστέρια κ.λπ. (καὶ ὅχι κατὰ κράσιν: τὰμπέλι, κ.λπ.)· ε) ἄνευ κορωνίδος θὰ γράφονται

τὰ ἐξῆς: κανέννας, κάποιος, κάποτε, κάτι (ἀντὶ τῶν κανέννας, κάποιος, κάτι κ.λπ.). Ἡ ἐπιτροπὴ ἡ συντάξασα τὸν ὡς ἀνωτέρω Κανονισμόν προέτεινε κατὰ πλειοψηφίαν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν τριῶν τονικῶν σημείων δι' ἐνὸς καὶ μόνου, τὴν παράλειψιν τῆς φιλῆς καὶ τῆς ὑπογεγραμμένης. Ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἔγινε δεκτὴ ἐπὶ τοῦ παρόντος (1933) ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας.

ἀπλοῦς, -ῆ, -οῦν. (Συντακτ.) «ἀπ λ ἡ πρότασις», (βλ. πολλαπλοῦς) // (Γραμμ.) «ἀπ λ ἡ λέξις» εἶναι ἡ ἀποτελούμενη ἐκ τῆς ρίζης ἡ ἔξ ἐνὸς ἀρχικοῦ θέματος μετὰ τινος καταλήξεως, π.χ. καλός, κληρ-ος, μικρ-ός, τιμ-ῶ, ἐνῶ λέξις, ἡ ὁποία γίνεται ἐξ ἄλλης λέξεως προσθέτοντες εἰς αὐτὴν κατάληξιν τινα λέγεται παράγωγος*, π.χ. κληρ-ος > κληρ-ῶνα, καλός > καλ-ούτσικος· διὰ τὴν ἡμετέραν μίαν ἀπλὴν λέξιν τῆς δημοτικῆς, ἃν εἶναι ριζική ἢ δὲν εἶναι, ἀνάγκη νὰ προσφύγωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν· π.χ. ἐνῶ τῆς δημοτ. τὸ «μπαίνω» φαίνεται λέξις ριζική, ἐν τούτοις εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ ἐν καὶ τὸ βαίνω > ἐμβαίνω > μπαίνω.

ἀπλῶ (-όω). (ἀπλοῦς) (= καθιστῶ τι ἀπλοῦν, ἐκτείνω, ἀναπτύσσω). (πρτ.) ἡ-πλουν, (μέλλ.) ἀπλώσω, (ἀόρ.) ἡπλώσω, (ὑπ.) ἀπλώσω. (Παθ.) ἀπλοῦμαι, π ἡ-πλούμην, μ ἀπλώσομαι, (παθ. μέλλ.) ἀπλωθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡπλώθην, (ὑπ.) ἀπλωθῶ, (πρκμ.) ἡπλωμαι, (μετχ.) ἡπλωμένος, (δημ.) ἀπλωμένος, -ῆ, -ον, (ὑπερσ.) ἡπλώμην— «ἀπ λ ὦ τ ι ἡ τ ι ν ι» (= ἀπλῶνω τι· καθιστῶ τι ἡ τινα ἀπλοῦν)— ἄπλωμα, ἄπλωσις, ἐξάπλωσις.

ἀπνευμάτιστος, -ος, -ον· ὁ μὴ λαμβάνων

πνεῦμα (φιλήν, δασεῖαν), π.χ. «ῥῥ καὶ ἀπνευμάτιστα ρρ».

ἀπὸ· (ἀρχ., νεώτ.)· πρόθεσις κυρία δισύλλαβος· μετ' ἀναστροφῆν τοῦ τόνου «ἄπο»· αἰολ. ἀπύ, μετγ. ποιητ. ἀπαί· (δημ.) ἀπ', πό, π', ἀπού, ἀπέ· προτίθεται, π.χ. ἀπὸ τῶν νεῶν», καὶ παρατίθεται, π.χ. «νεῶν ἄπο»· σπανιώτατα τίθεται καὶ ἐν μετατοπώσει, π.χ. ἄπο (= ἄπεστι)· (ἔχει δὲ ἐπιρρηματικὴν σημασίαν, ἥτοι μακράν, μεμακρυσμένως)· //(Συντ.)· συντάσσεται εἰς μὲν τὴν ἀρχ. ἑλλην. μετὰ γενικῆς, εἰς δὲ τὴν δημοτ. μετ' αἰτιατικῆς· «ἀπὸ τὸν κίνδυνον», καὶ μετ' ὀνομ., «ἀπὸ μι-κρόν»· (ἀρχ.) μετὰ γενικῆς σημαίνει: 1) ἀπομάκρυνσιν ἢ ἀποχωρισμόν, «ἀπὸ θαλάσσης, ὠκίσθησαν»· «ἀναῦς ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν»· «μένων ἀπὸ τῆς ἀλόχου» (Ἰλιάς) (νεώτ. νομικ.) «χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης»· 2) ἀρχὴν ἢ κίνησιν ἀπὸ τινος (τοπικῶς καὶ χρονικῶς)· «Κῦρος ὥρματο ἀπὸ Σάρδεων», «ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου»· 3) τὴν ὕλην· «ἀπὸ ξύλων πεποιημένα»· 4) ἔμμεσον καταγωγὴν· «ἀπὸ δὲ Ἀλκμέωνος ἐγένοντο λαμπροί»· ἐνταῦθα ἡ «ἀπὸ» δηλοῖ τὴν ἔμμεσον καταγωγὴν, ἐνῶ ἡ «ἐκ» τὴν ἄμεσον· «ἐκ τοῦ Διός», ἥτοι υἱὸς τοῦ Διός· 5) αἰτίαν· «ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος ἐπηνέθη»· 6) συμφωνίαν· «ταῦτα οὐ πολέμῳ ἔλαβον, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πρότερον συμβάσεως»· 7) ὄργανον· «ἀπὸ τῶν χρημάτων τούτων συλλέξας στρατεύματα»· «ἀπὸ τοῦ προφανοῦς»· 8) τὸ ὕστερον· «ἀπὸ δείπνου» // ἡ ἀπὸ συντιθεμένη μετὰ ῥήματος ἔχει πολ-λάκις ἀποφατικὴν ἢ στερητικὴν δύναμιν ἐμφαίνουσα ἀποχὴν καὶ παῦσιν ἢ ἀπόθεσιν καὶ ἀποβολὴν ἢ κατὰλυσιν καὶ ἀναίρεσιν ἢ

ἔλλειψιν καὶ ἀνυπαρξίαν, π.χ. ἀποφοι-τῶ (= ἀφίσταμαι, ἀπέχομαι τοῦ φοιτᾶν, παύομαι φοιτῶν), ἀποστρατεύομαι, ἀποποιῶμαι, ἀπαρέσκω, ἀποστέρω κ.λπ., ἀπομυθάνω (= λησμονῶ), ἐνῶ ἐκμυθάνω (= τελείως μυθάνω) κ.λπ. (δημ.) 1) μετὰ αἰτίας· σημαίνει: ἀπαλλαγὴν, ἀφαίρεσιν, διανομὴν ἢ χωρισμόν, ἀφέτηριαν ἢ προέλευσιν, μεταπτώσιν ἢ μεταβολὴν, καταγωγὴν, τὸ διηρημένον ὅλον, τὴν ὕλην, τὴν αἰτίαν, τὸ ποιητικὸν αἷτιον, ἀναφορὰν ἢ σχέσιν, διὰ μέσου, παραλλήλως καὶ πλησίον, διαφορὰν ἢ σχέσιν· 2) μετ' ὀνομαστικῆς κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς μεταπτώσεως ἢ μεταβολῆς, ἃν τὸ ἐμπρόθετον ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως, π.χ. «ἀπὸ ὑπέρτης εἶχε γίνεαι πλούσιος»· «ἀπὸ δὴ μαρ-χος κλητήρας» (ἐνν. ἔγινε)· ἡ πρόθ. ἀπὸ συντάσσεται καὶ μετ' ἐπιρρημάτων τοπικῶν καὶ χρονικῶν, σπανίως δὲ τροπικῶν, π.χ. «ἀπὸ δῶ», «ἀπὸ μέσα», «ἀπὸ σήμερα», «ἀπὸ κρυφά».

Ἐν συνθέσει σημαίνει, 1) ἀπομάκρυνσιν καὶ χωρισμόν· «ἀφίσταμαι, ἀπέρχομαι, ἀπὸ δημοῦ»· 2) ἔμμεσον καταγωγὴν· «ἀπόγονος»· 3) ἀπώλειαν ἢ στέρησιν ἢ ἀποβολὴν· «ἀπόνεια, ἀπομυθάνω»· 4) παῦσιν· «ἀποφοι-τῶ»· 5) ἄρνησιν· «ἀπόφημι»· 6) ἐπιστροφὴν καὶ τὸ ὀπίσω· «ἀπονοστῶ»· 7) τὸ ὀφειλόμενον· «ἀπέχω, ἀποδί-δωμι, ἀπολαμβάνω»· 8) ἐπίτασιν· «ἀποθαυμάζω»· 9) ἐντέλειαν· «ἀπεργάζομαι»· 10) τὸ λίαν· «ἀπαναίσχυντῶ»· 11) τὸ ὀλίγον· «ἀποζῶ». Τίθεται α) μετ' ἐπιρρ. κατὰ πλεονασμόν, π.χ. «ἀπ' οὐρανόθεν» (τὸ οὐ-

ρ α ν ό θ ε ν ἦτο ἀρχαία πτωσίς γενική), β) μετὰ τοῦ ἄρθρου ἰσοδυναμώσεως τῆς προτάσεως πρὸς ἐπίθ. ἢ ἐπίρρ., (ἀρχ.) «οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων» (νεώτ.). «οἱ ἀπὸ τῶν ὑποδοσίων μερῶν» γ) μετὰ οὐσ. ἐπέχουσα ἐπιρρηματικὴν σημασίαν· «ἀπ' ἀρχῆς», «ἀπὸ γενεᾶς», «ἀφ' ἐσπεράς» δ) μετ' ἀντωνυμίας, ἐπέχουσα θέσιν χρονικοῦ συνδέσμου, «ἀφ' οὗ (χρόνου)», «ἀφ' ἧς (ἐποχῆς)» ε) δῆλωσιν προσώπου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προέρχονται οἱ ὁπαδοί· «οἱ ἀπὸ Πλάτωνος», καὶ ἀναλογικῶς «οἱ ἀπὸ στοᾶς» (φρ.) «ἀπ' ἐλπίδος»· «παρ' ἐλπίδα»· «ἀπὸ ἐντῆρος σπεύδειν» (= ἄνευ χαλινού)· «ἀπὸ σπουδῆς» (= προθύμως, σπουδαίως)· «ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου» (= ἐκούσιως)· «ἀπὸ καθέδρας» (= ἐπισήμως, αὐθεντικῶς), (δημοτ.) «ἀπὸ λόγου τοῦ» (= ἄφ' ἑαυτοῦ του, αὐθορμήτως)· «ἀπὸ σπόντα» (= πλαγίως)· «ἀπὸ στόματος» (= προφορικῶς) «ἀποβδόμαδα», «ἀπόλαμπρα», (= ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ ἐβδομάς, μετὰ τὴν Λαμπρὴν)· //(δημοτ.) διὰ τῆς προθέσεως «ἀπό» μετ' αἰτιατικῆς ἐκφέρεται κανονικῶς ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως (ἂν εἶναι οὐσιαστικὸν ἢ λέξις λαμβανομένη ὡς οὐσιαστικόν), π.χ. «ὁ ἀδελφὸς εἶναι πλουσιώτερος ἀπὸ ἐμέν», «ἡ γυναῖκα αὕτη εἶναι ὠραιότερη ἀπὸ τὴν γυναῖκα μου»· ἀλλὰ ἂν εἶναι ἐπίρρημα διὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ καὶ ἐπιρρήματος, π.χ. «ἐδῶ εἶναι καλύτερα ἀπὸ ἐκεῖ», «σήμερον βρέχει περισσότερο ἀπὸ χτές»· ὁμοίως ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται διὰ τῆς προθέσεως «ἀπό», ἐπὶ προτάσεως βουλητικῆς, ἢ ὁποία ἔχει πρὸ αὐτῆς τὸ ἄρθρον «τό», ἢ ὅταν ἐκφέρεται διὰ φράσεων, αἱ

ὁποῖαι δηλοῦν τὸ πρέπον, τὸ πραγματικῶς ὑπάρχον, π.χ. «ἀπὸ τὸ νὰ φλυαρῇ καλύτερα νὰ σωπαίνῃ»· «ἐργάζεται περισσότερο ἀπ' ὅτι πρέπει».

ἄπο· ἡ πρόθεσις «ἀπό» εἰς ἀναστροφὴν* τοῦ τόνου (ἦτοι κατ' ἀναβίβασιν αὐτοῦ), μετὰ τὴν συναφὴν πρὸς αὐτὴν λέξιν, μόνον εἰς τοὺς ποιητὰς ἐν χρήσει, συντάσσεται μετὰ γενικῆς καὶ ἔχει ἐπιρρηματικὴν σημασίαν (= εἰς ἀπόστασιν, μακράν), π.χ. «νεῶν ἄπο καὶ κλησιᾶν» ἦτοι μακρὰν τῶν πλοίων καὶ τῶν σκηνῶν· «ὁμμάτων ἄπο» (ἀντὶ ἀπὸ ὁμμάτων)· //(ἐν μετακτωπώσει*) κατὰ συγκοπὴν «ἄπο» ἀντὶ «ἄπεστι».

ἀποβολή, (-ῆς), ἡ· ἀπώλεια· ἀποβολή φωνήεντος (ἄλλως συγκοπῆ*, πατέρα> πατρός, σκόροδον> σκόρδο· ἔσχεον> ἔσχον· (δημ. σιτάρι> στάρι)· // «ἀποβολή συμφώνων» (πρβλ. ἀπλολογία*, ἀνομοίωσις*, πάθη* λέξεων). Πᾶν ἄλλο σύμφωνον (πλὴν τοῦ ν, ρ, ζ, (κς) ξ, (κς) ψ), ἐὰν εἶναι καταληκτικὸν λέξεων, ἀποβάλλεται, οὕτως «ὦ γύναι» (ἀντὶ ὦ γύναικ), «ὦ γέρον» (ἀντὶ ὦ γέροντε), «ὦ παῖ» (ἀντὶ ὦ παῖδ), «τὸ γάλα» (ἀντὶ τὸ γάλακτ> τοῦ γάλακτος καὶ Ἑκα(τ)βη> Ἑκάβη, γυναι(κ)-μανῆς> γυναιμανῆς κ.λπ., ἐνῶ Ἑλλην, ῥήτωρ, ἄγιος, αὐλαξ, Ἀραφ κ.λπ. Τὸ κ (ἢ τὸ χ) εἰς τὴν πρόθεσιν «ἐκ» καὶ εἰς τὸ ἀρνητικὸν μόριον «οὐκ» (ἢ οὐχ) δὲν εἶναι κυρίως τελικόν, διότι συμποφύρεται μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως ὡς μία λέξις, π.χ. «οὐ κ' ἔχει», «ἐκ τῶν ἄνω».

Τὸ σ μεταξὺ δύο συμφώνων ἀποβάλλεται, π.χ. (γέγραφ-σ-θε)> γέγραφθε, (ἐσπάρ-σ-θαι)> ἐσπάρθαι· ἐξ (= ἐκς)> (Πει-

ραιῶς> ἐκ Πειραιῶς. Τὸ σ καὶ j καὶ τὸ F παλαιότερον εὐρισκόμενα εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως πρὸ φωνήεντος ἢ ἐντὸς λέξεως μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀπεβάλλοντο, τὸ δὲ ἀποβλήθην σ καὶ j κατὰ τὴν α' περιστάσιν μετετρέπετο κανονικῶς εἰς δασύ πνεῦμα, π.χ. (σ)[στημι> ἴστημι, (σ)έρπω> ἔρπω, (σ)έχω> ἔχω (καὶ διὰ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν δύο δασέων, δηλαδὴ τοῦ πνεύματος (')) καὶ τοῦ δασέος χ> ἔχω, (ἐνῶ ὁ μέλων ἔκσω> ἔξω, ἐπαλληλίαν δασέος πνεύματος καὶ φιλοῦ συμφώνου κ), Jῆπαρ> ἡπαρ κ.λπ., ἐνῶ καλέ-jω> καλέω> καλῶ· Φοῖνος> οἶνος, ὀΓις> οἷς, τέλεσ-ος> τέλεος> τέλους, πνέFω> πνέω κ.λπ. Τὸ σ εἰς τὰς δοτικὰς γένεσι, κρέασι κ.λπ., ὡς καὶ εἰς τὸν ἀόριστον ἐτέλεσα κ.λπ. προῆλθεν δι' ἀπλοποιήσεως τοῦ διπλοῦ σς εἰς ἓν σ, π.χ. γένεσ-σι> γένεσι, κρέασι> κρέασι, ἐτέλεσ-σα> ἐτέλεσα. Ὁδοντικὸν πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, π.χ. τάπητ-ς> τάπης, νύκτ-ς> νύκας> νύξ, ἐπίεδ-σα> ἐπίεσα, ἐλπίδ-σι> ἐλπίσι, σώματ-σι> σώμασι, ἀλλὰ κυρίως ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτό, π.χ. ποδσί> ποσσὶ> ποσί· ἐλπίδ-σι> ἐλπίσι> ἐλπίσι.

Ὁδοντικὸν ἔχον εἰς σύμπλεγμα πρὸ αὐτοῦ ν (ντ, νδ, νθ) καὶ εὐρισκόμενον πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, ἀλλὰ μετ' ἀντεκτάσεως τοῦ προηγουμένου βραχέος φωνήεντος εἰς μακρόν, π.χ. ἱμά-ντ-σι> ἱμάσι, λυθέντ-ς> λυθείς, ἰχθύν-ς> ἰχθῦς, πᾶντ-σι> πᾶσι, σπένδσω (τοῦ σπένδω)> σπείσω κ.λπ. Τὸ «ν» εὐρισκόμενον πρὸ τοῦ «δ» ἀποβάλλεται, α) μετ' ἀντεκτάσεως τοῦ προηγουμένου βραχέος φωνήεντος (συνήθως εἰς τὴν ἐνικήν ὀνομαστικὴν τῶν ὀνομάτων), π.χ. τάλᾶν-ς> τάλας, κτέν-ς> κτεῖς, β) ἄνευ

ἀντεκτάσεως (συνήθως εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων), π.χ. γείτον-σι> γείτοσι, κτεν-σί> κτεσί, μείζον-σι> μείζοσι· μένει δὲ ἀμετάβλητον εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ παθ. παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικού καὶ εἰς τὰ εἰς -σις οὐσιαστικά, π.χ. πέφαν-σαι, ἐπέφαν-σο, ἀπόφαν-σις (= ἡ ἐκδήλωσις γνώμης), ὡς καὶ εἰς τὰ ἔλμινς καὶ Τίρυς. Τὸ «ν» τῆς προθέσεως «ἐν» διατηρεῖται πρὸ τοῦ σ, ζ ἢ ρ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις, π.χ. ἐν-σκήπτω, ἐν-ζεύγνυμι, ἐν-ριζῶ, ἐν-ρυθμος, ἐν-ρινος (ἀλλ' ὀρθότερον νὰ ἀφομοιοῦται πρὸ τοῦ ρ, π.χ. ἔρρινος, ἔρρυθος, ἔρριφίς (πρβλ. καὶ προθ. «σύν»: συρράπτω, σύρραξις, σύρριζα, οὕτω καὶ ἀνὴρ> ἀνέρος καὶ δι' ἀποβολῆς τοῦ ε ἄνρὸς καὶ ἐπειδὴ τὸ νρ δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐν συλλήψει (-νρ-) οὔτε ἐν διαστάσει (νρ), παρεμβάλλεται τὸ «δ» διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ χασμωδία ἦτοι ἄνδρός). Τὸ «ν» τῆς προθέσεως «σύν» εἰς τὰς συνθέτους λέξεις, ἐὰν μὲν ἀκολουθῇ ἀπλοῦν σ ἢ ρ ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτά, π.χ. σύν-σιτος> σύσιτος, συνράπτω> συρράπτω, σύν-ραξις> σύρραξις, ἐὰν δὲ ἀκολουθῇ ζ ἢ σ μετ' ἄλλου συμφώνου ἀποβάλλεται, π.χ. συν-στρέφω> συστρέφω, σύν-ζυγος> σύζυγος κ.λπ. Ὅταν συμπέσῃ πρὸ τοῦ μ «γγ» ἢ «μμ» ἀποβάλλεται τὸ πρῶτον ἔρρινον, π.χ. ἔφθεγγ-μαι> ἔφθεγγ-μαι, πέπεμπ-μαι> πέπεμμαι κ.λπ. Τὸ «σ» μένει ἀμετάβλητον: α) ὅταν προέρχεται ἐξ ἀπλοποιήσεως, π.χ. μέσ-σος> μέσος, β) ἐκ τροπῆς τοῦ τ πρὸ τοῦ ι, π.χ. πλούτιος> πλούσιος, καὶ γ) ἐξ ἀναλογίας ἄλλων τύπων, π.χ. (κατὰ τὸ ποσί)

ναυσί, βουσί, (κατὰ τὸ γράφω, ἔ-
γραφα) λύσω, ἔλυσα. Τὸ σ μεταξύ
δύο συμφώνων, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον
δὲν εἶναι ὁδοντόφωνον, ἀποβάλλεται, π.χ.
γεγράφ-σθαί > γεγράφθαι, ἂν ὅμως
τὸ σ εἶναι μεταξύ κ (κακ), ἀποβάλλεται τὸ
πρῶτον κ, π.χ. διδάκ-σκω > διδά-
σκω, δίκ-σκος > δί-σκος. Ἀντὶ τοῦ διπλοῦ
σσ προερχομένου μάλιστα ἔξ οὐρανισκο-
φώνου κ, χ μετὰ τοῦ j, οἱ νεώτεροι ἄττικοὶ
συγγραφεῖς ἔχουν «τ τ», π.χ. φυλάσ-
σω > φυλάττω, πράσσω > πράττω, θά-
λασσα > θάλαττα. //(δημοτ.) εἰς τινὰς
τῶν λέξεων χάνεται τὸ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρι-
σκόμενον γ, π.χ. λέ(γ)ω > λέω, ρα(γ)ί-
ζω > ραίζω, τρώ(γ)ω > τρώω, πλά(γ)ι >
πλάι, σα(γ)ίτα > σαῖτα, παγίς (μσν. = ἡ
πλευρά) > παγίδιον > πα(γ)ίδι > παῖδι
κ.λπ. (ἀντιθέτως μεταξύ δύο φωνηέντων
ἀναπτύσσεται ἓν εὐφωνικόν «γ» π.χ. ἔκ-
λαιε > ἔκλαιγε, ἀέρας > ἀγέρας, ἔκαιο > ἔ-
καιγε· εἰς τοὺς ποιητὰς ἀναπτύσσεται γ
καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως π.χ. αἶμα > γαί-
μα, ἥλιος > γήλιος), ἀποβολὴν τοῦ τελι-
κοῦ «ν» ἔχομεν πρὸ τῶν συμφώνων (γ, β,
δ, χ, φ, θ, λ, μ, ν, ρ, σ, ζ), π.χ. «ἤμουνα
στοὺ γάμο», «ἐνα γλυκὺ βραστό», «βροῖκα
τῇ διαφορᾷ», «γιατί δὲ χαίρεσαι;», «τῇ
σταμάτῃ», «τῇ ζωγραφίᾳ» κ.λπ., δὲν
ἀποβάλλεται τὸ τελικόν «ν» τοῦ ἄρθρου
(τόν, τήν) τοῦ ἀριθμητικοῦ τῆς δημοτ.
«ἐνα ν», τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας
«τὴν ν», τῶν ἀκλίτων «ἐδ ν», «μὴ ν» καὶ
«σά ν», ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ
φωνῆεν ἢ ἀπὸ ἓν τῶν συμφώνων κ, π, τ,
μπ, ντ, γκ, τσ, τζ, ξ, φ, π.χ. «τὸν ἔχω»,
«τὴν αὐγήν», «τὴν ντροπήν», «τὸν μπακά-
λην», «σὰν πέρυσιν», «μὴν πῆς», «τὸν προ-

φτασα» κ.λπ.· ἐπίσης δὲν ἀποβάλλεται τὸ
«ν» εἰς τὴν τριτοπρόσωπον ἀντωνυμίαν
«τόν ν» καὶ εἰς τὸ ἄρθρον «τὼν ν», εἰς
τὰ ἐπιρρήματα «λοιπόν ν», «σχεδόν ν», «προ-
πάντων ν» καὶ εἰς τοὺς συνδέσμους «ἄν ν»,
«πρίν ν», «ὅταν ν», π.χ. «τὸν σέβομαι», «τῶν
ρουχῶν μου», «σχεδὸν πάντοτε», «πρίν
πᾶς», «ἂν βαδίζῃς» κ.λπ.· τὸ τελικόν «ν»
τοῦ ἄρσ. ἄρθρου «τόν ν» δὲν ἀποβάλλεται
εἰς τὰ κύρια ὀνόματα, διότι μετὰ τὴν ἀπο-
βολὴν αὐτοῦ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς
οὐδέτερα, π.χ. «τὸν Ζακυνθινόν - τὸ Ζα-
κυνθινόν», ἀποβάλλεται συνήθως τὸ τελι-
κόν «ν» τῶν ἀντωνυμιῶν αὐτός, ἐ-
κεῖνος, τοῦτος γένους ἀρσενικοῦ πρὸ
ἄρθρου, ὅταν διατηρῇται τὸ τελικόν ν τῆς
αἰτιατικῆς τοῦ ἄρθρου, διότι διὰ τούτου
τοῦ τρόπου διακρίνεται τὸ ἀρσενικὸν ἀπὸ
τοῦ οὐδετέρου, π.χ. «αὐτὸν τὸν κύριον»
«αὐτὸ τὸν κύριον», «αὐτὸν τὸν νέον»
«αὐτὸ τὸν νέον», ἀλλὰ «ἐκεῖνον τὸ δρό-
μον» (καὶ ὅχι «ἐκεῖνο τὸ δρόμον»)· ἡ αἰτια-
τικὴ «μὴ ν» ἐνίοτε λαμβάνει τελικόν «ν»,
ὅταν ἀκολουθῇ λέξις, ἡ ὁποία ἄρχεται ἀπὸ
«α», π.χ. «μῖαν ἄλλην μέρα», εἰς τοὺς
ποιητὰς καὶ ὅταν ἀκολουθῇ καὶ λέξις ἔχου-
σα ἄλλο φωνῆεν, π.χ. «μῖαν ὁμορφὴν κοπέ-
λα» (αἰτιατ.)· τὸ ἀπαγορευτικόν «μὴ ν» τῆς
δημοτ. δὲν λαμβάνει «ν», ἐὰν μετ' αὐτὸ ἀ-
κολουθῇ σημειῖον στίξεως, π.χ. «πρὸς ἔχε·
μὴ γιατί εἶναι ἄρρωστος» συνήθως ἀπο-
βάλλεται τὸ τελικόν «ν» εἰς τὴν γενικὴν
πληθυντικὴν τῶν λέξεων χρονῶν, μηνῶν
προκειμένου περὶ φράσεων ἀναφερομένων
εἰς ἡλικίαν, π.χ. «ὅκτω μηνῶν παιδί»
«ὅκτω μηνῶν παιδί», «δεκαπέντε χρονῶν
κορίτσι» > «δεκαπέντε χρονῶν κορίτσι»
κ.λπ. // ἡ πρὸς ἀναπλήρωσιν ἀποβληθέν-

τος συμφώνου μετατροπὴ βραχείος φω-
νήεντος εἰς μακρὸν λέγεται ἀντέκτασις*·
// «ἀνομοιωτικὴ ἀποβολή» (βλ. ἀνομοιω-
τικός).
ἀποβολιμαῖος, -αία, -ον· ὁ ἀπορριπτέος·
(φρ.) «λέξεις ἀποβολιμαῖαι τοῦ κειμένου».
ἀποδεικτικός, -ή, -όν· (Λογ.) «ἀπο-
δεικτικὸς συλλογισμός»· ὁ συν-
τελὼν ἢ χρησιμεύων πρὸς ἀπόδειξιν. Ὁ
Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι κύριον μέρος τῆς
Λογικῆς εἶναι ἡ ἀπόδειξις*, ἥτοι ὁ ἀπο-
δεικτικὸς συλλογισμός.
ἀπόδειξις, (-εως), ἡ· ἄλλως «ἀποδεικτι-
κός* συλλογισμός»· (Λογ.) ἀπόδειξις εἶ-
ναι ἡ παραγωγὴ τῆς ἀληθείας ἢ πιθανότη-
τος κρίσεως ἐξ ἄλλων κρίσεων ἀληθῶν ἢ
πιθανῶν. Ἡ ἀπόδειξις ἔχει τὴν μορφήν
συλλογισμοῦ συνήθως ἐμμέσου ἀπλοῦ ἢ
συνθέτου, τοῦ ὁποίου τελικὸν συμπέρασμα
εἶναι ἡ ἀποδεικτέα πρότασις. Εἰς ἐκάστην
ἀπόδειξιν διακρίνομεν: α) «τὴν ἀπο-
δεικτέαν πρότασιν», ἡ ὁποία λέγε-
ται θέσις, θεώρημα καὶ πρόβλημα· β)
«τοὺς ἀποδεικτικοὺς λόγους»,
οἵτινες λέγονται «ἐπιχειρήματα» καὶ «ἀρ-
χαὶ τῆς ἀποδείξεως», καὶ γ) τὴν ἰσχὺν τῆς
ἀποδείξεως, ἥτοι τὸν βαθμὸν τοῦ κύρους
τῶν ἀποδεικτικῶν λόγων καὶ τῆς σχέσεως
τούτων πρὸς τὸ συμπέρασμα.
ἀποδέω· (= δένω καλῶς)· (μέλλ.) ἀποδή-
σω· ἀποδέω (= στεροῦμαι, εἶμαι ἐλά-
σων), (μέλλ.) ἀποδεήσω.
ἀποδημῶ (-έω)· (= εἶμαι μακρὰν τῆς
πατρίδος μου, εἶμαι εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· ἀ-
πέρχομαι εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· (μετὰ γεν.)
(= ἀναχωρῶ ἀπὸ κάπου)· (πρτ.) ἀπεδή-
μουν, (μέλλ.) ἀποδημήσω, (ἀόρ.) ἀπεδή-
μησα, (ὑποτ.) ἀποδημήσω, (πρkm.) ἀπο-

δεδήμηκα, (ὑπερσ.) ἀπεδεδημήκειν·
—«ἀποδημῶ τινος», ὡς ἀποδημῶ
τῆς πατρίδος· «ἀποδημῶ πρὸς
τινα ἢ εἰς τινα ἢ ἐπὶ τι», ὡς «ἀ-
ποδημῶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον», (= πηγαίνω εἰς
τὸ δεῖπνον)· (φρ.) «ἀπεδήμησεν εἰς
Κύριον» (= ἀπέθανεν)· —ἀπόδημος, ἀ-
ποδημία, ἀποδημητής, ἀποδημητικός.
ἀποδιδράσκω· (= φεύγω, ἐκφεύγω, λιπο-
τακτῶ)· (πρτ.) ἀπεδιδράσκον, (μέλλ.) ἀ-
ποδράσσομαι ἢ ἀποδράσω, (ἀόρ.) ἀπέδραν,
(πρkm.) ἀποδεδράκα, (ὑπερσ.) ἀπεδεδρά-
κειν· (ὑπ.) ἐ ἀποδιδράσκω, ἀ ἀποδρῶ, πρ
ἀποδεδράκω ἢ ἀποδεδρακῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀ-
ποδιδράσκοιμι, μ ἀποδράσοιμι ἂ ἀπο-
δραῖν, πρ ἀποδεδράκοιμι ἢ ἀποδεδρακῶς
εἶην· (προστ.) ἐ ἀποδίδρασκε, ἀ ἀπόδρα-
θι, πρ ἀποδεδρακῶς ἴσθι, ἔστω· (ἀπ.) ἐ ἀ-
ποδιδράσκειν, μ ἀποδράσειν, ἀ ἀποδρᾶναι,
πρ ἀποδεδρακέειν· (μετχ.) ἐ ἀποδιδρά-
σκων, -ουσα, -ον, μ ἀποδράσων, -σουσα,
-σον, ἀ ἀποδράς, -άσα, -άν, πρ ἀποδεδρα-
κῶς, -κυῖα, -κός· (τὴν κλίσιν τοῦ ἀορ. ἀ-
πέδραν βλ. ἀόριστος)· —ἀπόδρασις.
ἀποδίδωμι καὶ ἀποδίδω· (τινί τι)
(Γραμμ.) (= ἐρμηνεύω ὀρθῶς μίαν λέξιν
δι' ἑτέρας)· (φρ.) «ἀποδίδω τὸ νόημα τοῦ
κειμένου, τοῦ λόγου»· // (Ῥητορ. καὶ
Γραμμ.) ἀποτελῶ ἀπόδοσιν, ἔχω ἀπόδο-
σιν ἐπὶ λέξεων, ὡς συνδέσμων, ἀντωνυ-
μιῶν κ.λπ. διὰ τὰ ὁποῖα δὲν παρατίθεται ἡ
λέξις, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔχουν στενὴν συν-
άρτησιν, π.χ. «οὐκ ἀποδίδωσι τὸ ἐπεῖ»
(= δὲν ἔχει ἀπόδοσιν).
ἀποδιοπομπαῖος, (-έομαι) (τι)· (ἀ-
ποθ.) (= παρέρχομαι, ἀφίηνω κατὰ μέρος,
δι' εὐχῶν ἀποτρέπω κακόν, (ἥτοι δι' ἐξι-
λαστηρίου θυσίας πρὸς τὸν Δία)· ἀπαλ-

λάσσω ἀπὸ μιάσματος)· (ἀόρ.) ἀπεδιοπομπησάμην, (ἀπαρ.) ἀποδιοπομπήσθαι, (μετχ.) ἀπαδιοπομπησάμενος, -η, -ον· —ἀποδιοπομπήσις.

ἀποδιφθόγγωσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) συναίρεσις εἰς δίφθογγον· ἀποδιοφθογγῶ (-όω)· συναίρω εἰς δίφθογγον.

ἀπόδοσις, (-εως), ἡ· ἐρμηνεία· (φρ.) «*ἡ ἀπόδοσις τοῦ λόγου τοῦ Δημοσθένους*» // (Λογ. καὶ Συντακτ.) εἰς τὰς ἐξηγητέας κρίσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἐκ δύο μερικωτέρων κρίσεων, ἡ μία τούτων, ἡ προηγουμένη, λέγεται ἡγούμενον* (ἡ ὁρος, λόγος, ὑπόθεσις), ἡ δὲ ἐπομένη λέγεται ἀπόδοσις* (ἡ ἐπόμενον, θέσις, ἀκολουθία, τὸ ἐκ τοῦ ὅρου, τὸ ἐκ τοῦ λόγου).

ἀποθαμμένος· (<ἀποθαν-μένος· ἐκ τῆς ὑποτ. τοῦ ἀορ, β' (ἀπέθανον) ἀποθάνω) (βλ. ἀναδιπλασιασμός).

ἀπόθεσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀνάπαυλα εἰς τὴν πρότασιν, εἰς τὴν ὁμίλιαν, ἀνάπαυσις ἡ παῦλα τῆς φωνῆς· (φρ.) «*τῶν κώλων αἱ τοιαῦται ἀποθέσεις*» // (Μετρ.) ἡ κατάληξις· (φρ.) «*περὶ ἀποθέσεως μέτρων*»· «*ιστέον ὅτι τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἀπόθεσις καὶ κατάληξις**».

ἀποθετικός, -ή, -όν· ὁ ἀπομακρύνων ἢ ὁ ἀφῆνών κατὰ μέρος· (φρ.) «*σχῆμα ἀποθετικὸν τῆς πρώτης διανοίας*», π.χ. «*καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα*», «*ἔστι δὲ τὸ εἶναι τῆς πρώτης ἐννοίας ἀποθετικόν, ἀρκτικόν δὲ τῆς μετὰ ταῦτα*» // (Γραμμ.) «*ἀποθετικὰ ῥήματα*», ἄλλως «*ἐπίμεσα*». Τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἀπέβαλον τὸν ἐνεργητικὸν τύπον καὶ ἔχουν μόνον παθητικὴν φωνήν, ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορικῆς ὀφείας λέγονται μέσα, ὅχι ὁμῶς ἐκ τῆς χρήσεως, διότι ἔχουν μόνον τὴν μέσην

φωνήν, π.χ. ἐργάζομαι, ἔρχομαι, δέχομαι, μάχομαι (δὲν ὑπάρχουν ἐνεργητικὰ ἐργάζω, ἔρχω, δέχω, μάχω)· ὑπετίθετο ἄλλοτε ἐσφαλμένως ὅτι ταῦτα ἦσαν πλήρη εἰς τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν καὶ εἶχον καὶ τὴν ἐνεργητικὴν φωνήν καὶ ἀπωλέσθησαν τούτων στοιχεῖα τινα, τὰ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, ἐνῶ ὑπῆρχον τύποι μόνον ἐνεργητικοὶ καὶ ἄλλοι τύποι μόνον μέσοι (ἦτοι ῥήματα ἄλλως λεγόμενα ἀποθετικά). Ταῦτα ἂν καὶ δηλοῦν ἐνέργειαν, φέρονται κατὰ τὴν μέσην φωνήν, ὅπως καὶ τὰν ἀπάλιν ἄλλα, ἂν καὶ δηλοῦν πάθος λέγονται κατ' ἐνεργητικὴν φωνήν, π.χ. πάσχω, θνήσκω, φεύγω κ.λπ.

Τὰ ἀποθετικὰ κατὰ τὴν διάθεσιν εἶναι, α) ἐνεργητικά: (ἐργάζομαι, μιμοῦμαι, μέφομαι κ.λπ.), β) παθητικά: (ἀλίσκομαι, ἀπεχθάνομαι (= μισοῦμαι) κ.λπ.), καὶ γ) οὐδέτερα: (κάθμαι, κεῖμαι, πένομαι), τῶν ὁποίων δέχονται καὶ τὴν σύνταξιν. Ὡρισμένα ἀποθετικά, λεγόμενα «*ἀποθετικὰ δικατάληκτα*», ἔχουν καὶ τὸν ἐνεργητικὸν τύπον ἄνευ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς, π.χ. διαχειρίζω - διαχειρίζομαι· μεταχειρίζω - μεταχειρίζομαι· σκοπῶ καὶ σκοποῦμαι· στρατεύω καὶ στρατεύομαι· στρατοπεδεύω καὶ στρατοπεδεύομαι· λήζω καὶ λήζομαι κ.λπ.

Συχνάκις μερικὰ σύνθετα ῥήματα μετὰ τῆς προθέσεως «*διά*» εἶναι ἀποθετικά, τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἀγῶνα καὶ ἄμιλλαν: (λέγω)> διαλέγομαι (= ἀμειβαίως λέγω), (ἀπειλῶ)> διαπειλοῦμαι τινι, (βοῶ)> διαβοῶμαι, (κινδυνεύω)> διακινδυνεύομαι, (τοξεύω)> διατοξεύομαι, (λοιδορῶ)> διαλοιδοροῦμαι, (διακολακεύω)>

διακολακεύομαι κ.λπ.

Ἔχομεν τριῶν εἰδῶν ἀποθετικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν διαφόρους χρόνους: α) «*ἀποθετικὰ μέσα*», τὰ ἔχοντα μόνον μέσον ἄοριστον α' ἢ β' μετ' ἐνεργητικῆς σημασίας, π.χ. αἰσθάνομαι - ἡσθόμην (= κατενόησα), ἀσπάζομαι - ἡσπασάμην (= ἔχαιρέτισα)· β) «*ἀποθετικὰ παθητικά*»· τὰ ἔχοντα μόνον παθητικὸν ἄοριστον μετ' ἐνεργητικῆς σημασίας, π.χ. ἐπιμέλομαι - ἐπεμελήθην (= ἐφρόντισα), βούλομαι - ἐβούλήθην (= ἠθέλησα), καὶ γ) «*ἀποθετικὰ μεικτὰ ἢ μεσοπαθητικά*», τὰ ἔχοντα μέσον ἄοριστον μετὰ σημασίας ἐνεργητικοῦ ἄορίστου καὶ παθητικὸν μετὰ σημασίας παθητικοῦ, π.χ. αἰτιῶμαι - ἡτισάμην (= κατηγορήσα) καὶ ἡτιάθην (= κατηγορήθην), ἰῶμαι - ἰασάμην (= ἐθεράπευσα) καὶ ἰάθην (= ἐθεραπεύθην).

Ὁ παρακείμενος τῶν μέσων ἀποθετικῶν ἔχει ἄλλοτε ἐνεργητικὴν σημασίαν καὶ ἄλλοτε παθητικὴν, π.χ. ἡτῖαμαι (α' = ἔχω κατηγορήσει, β' = ἔχω κατηγορηθῇ). Πολλῶν ἀποθετικῶν ῥημάτων πολλάκις ἢ καὶ πάντοτε λέγεται ὁ πρkm. παθητικῶς, π.χ. ὑπισχνοῦμαι - ὑπέσχημαι, ἀγωνίζομαι - ἡγωνίσμαι βιάζομαι - βεβιάσμαι κ.λπ. Ὁ μέλλων τῶν παθητικῶν ἀποθετικῶν ῥημάτων σχηματίζεται μέσος, ὁ δὲ ἄοριστος παθητικός, ἔχουν δὲ ἀμφότεροι ἐνεργητικὴν σημασίαν π.χ. ἐνθυμοῦμαι> ἐνθυμήσομαι - ἐνεθυμήθην· διανοοῦμαι> διανοήσομαι - διενεμήθην· σπανιώτερον σχηματίζεται οὗτος ὁ μέλλων καὶ ὡς παθητικός, π.χ. ἐρώμαι - ἐρασθήσομαι, ἡδομαι - ἡσθήσομαι κ.λπ. Ἡ νέα ἐλληνικὴ ἔχει ἀρκετὰ ἀποθετικά ῥήματα, π.χ. ἀσπά-

ζομαι, φαίνομαι, σέβομαι, εὖχομαι, ἐργάζομαι, χαίρομαι, σιχαίνομαι κ.λπ.

Ἐκ τῶν ἀποθετικῶν τούτων ῥημάτων α) τὰ πλεῖστα εἶναι μέσα δυναμικά, συντασσόμενα μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «*δέχονται δώρα*», «*σέβομαι τοὺς γονεῖς*», «*μᾶς συλλογίζεται*» κ.λπ., β) τινὰ τούτων ἔχουν σημασίαν μέσων αὐτοπαθῶν, π.χ. φαίνομαι (= δείχνω τὸν ἑαυτόν μου), ἐμπιστεύομαι, συναναστρέφομαι κ.λπ., γ) ὠρισμένα ἔχουν σημασίαν παθητικῶν ῥημάτων, π.χ. χαίρομαι, ντρέπομαι, φοβοῦμαι κ.λπ., «*τὴ λεβεντιὰ τὴ χαίρονται οἱ ψωριασμένοι κάμποι*», καὶ δ) τινὰ ἔχουν σημασίαν ἐνεργητικῶν ἀμτβ. ῥημάτων, π.χ. ἀγωνίζομαι, ἔρχομαι, μάχομαι, παραπονοῦμαι, ὑπερφηανεύομαι // (Δημότης) ἡ δημοτ. ἐκτὸς τῶν ἀποθετικῶν τῆς νεοελληνικῆς ἔχει καὶ ἄλλα πολλὰ ἀποθετικά ῥήματα: ἀναρωτιέμαι, βαριέμαι, θυμοῦμαι, κάθομαι, καταριέμαι, κείτομαι, κοκορεύομαι, μεγαλοπιάνομαι, ντρέπομαι, παραπονιέμαι, περφηανεύομαι, πραγματεύομαι, σέβομαι, σιχαίνομαι, σοβαρεύομαι, σταυροκοπιέμαι, στοχάζομαι, συνερίζομαι, φιλαργυρεύομαι, φτερνίζομαι, χασμουριέμαι, χρειάζομαι, χαριεντίζομαι κ.ἀλλ.

ἀποθησαύρισις, (-εως), ἡ· καταχώρισις λέξεων ἢ κειμένων πρότερον ἀσυλλέκτων· (φρ.) «*ἀποθησαύρισις λέξεων*», (ρ.) ἀποθησαυρίζω.

ἀπόθλιψις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἀποβολὴ γράμματος ἢ συλλαβῆς· ἐκθλιψις*· (φρ.) «*συγκοπὰς τε ὀνομάτων καὶ ἀποθλίψεις*».

ἀποκαθεύδω· (ἀμτβ.) (= καθεύδω, κοιμῶμαι ἐκτὸς τῆς οἰκίας)· (πρτ.) ἀποκα-

θηῦδον ἢ ἀποκαθεῦδον ἢ ἀπεκάθευδον, (μέλλ.) ἀποκαθευδήσω.

ἀποκατάστασις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) «ἀποκατάστασις ἀρχαίου χειμένου», ἡ δι' ἀποβολῆς λαθῶν τῶν ἀντιγραφῶν ἐπαναγωγή κειμένου εἰς τὴν προτέραν κατάστασίν του.

ἀποκαυλίζω· (= ἀποκόπτω τὸν καυλόν, τὸ στέλεχος)· (πρτ.) ἀποκαυλίζον, (μέλλ.) ἀποκαυλίσω, (ἀόρ.) ἀποκαύλισα, (ὑποτ.) ἀποκαυλίσω, (παθ. ἀόρ. α') ἀπεκαυλίστην, (ὑποτ.) ἀποκαυλίσθω. — «ἀποκαυλίζω τι»· (φρ.) «ἡ δὲ ῥύμη ἐμπύπτουσα ἀπεκαυλίζει τὸ προῦχον τῆς ἐμβολῆς» (Θουκυδίδης). — ἀποκαύλις, ἀποκαυλος, ἀποκαυλῶ (= ἀποκαυλίζω).

ἀποκεφαλίζω (τινά)· (= ἀποκόπτω τὴν κεφαλὴν τινος)· (πρτ.) ἀποκεφαλίζον, (μέλλ.) ἀποκεφαλίσω, (ἀττ.) ἀποκεφαλίσω, (ἀόρ.) ἀποκεφάλισα, (ὑποτ.) ἀποκεφαλίσω· (Παθ.) ἀποκεφαλίζομαι, π ἀποκεφαλίζομαι, μ ἀποκεφαλίσθω, (παθ. ἀόρ. α') ἀπεκεφαλίστην, (ὑποτ.) ἀποκεφαλίσθω. — ἀποκεφάλισμα, ἀποκεφαλισμός, ἀποκεφαλιστής (= ὁ δῆμιος) (ἐσφαλμένως ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ὁ Ἰωάννης ὁ ἀποκεφαλισθεὶς», λέγεται Ἰωάννης ὁ ἀποκεφαλιστής, ὡς ἐπωνυμία τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ).

ἀπόκινος, (-ου), ὁ· εἶδος ἀσελγούς ὀρχήσεως, τὴν ὁποίαν ἐκάλεσαν ὕστερον «μακτρισμόν»· (φρ.) «ἀπόκινον γένος ὀρχήσεως φορτικῆς· οἱ δὲ μέλος ἡ ὁ τῶν κιναιδογράφων ἱάμβος».

ἀπόκλις, (-εως), ἡ· (= ἡ κλῖς πρὸς ἕτερον μέρος· δύσις)· ἀπόκλυσις (= παλῖρροια)· ἀπόκλεισις ἢ ἀπόκλησις, (-εως), ἡ (= κλείσιμον).

ἀπόκνησις, (-εως), ἡ· (= ἀποφυγή)· ἀπόκνησις, (-εως), ἡ (= ἀποκοπή).

ἀπὸ κοινοῦ· (Ῥητορ.) «σχῆμα ἀπὸ κοινοῦ» ἀνήκει εἰς τὴν βραχυλογίαν*, κατὰ τοῦτο μία ἢ περισσώτεραι λέξεις μιᾶς προτάσεως ἢ ὁλόκληρος πρότασις παραλείπονται καὶ νοοῦνται, ὅπως εἶναι ἀκριβῶς εἰς τὰ προηγούμενα, π.χ. «Χειρίσσορος εἶπεν· ὅτι δοκεῖ ταῦτα, ἀναιτινάτω τὴν χεῖρα· ἀνέτειναν πάντες» (ἐν τὴν χεῖρα) (Ξενοφών)· (δημοτ.) «ἐδῶ πολέμου μὲν μικρὰ παιδιὰ, γυναῖκες σὰν τοὺς ἀνδρες» (ἐννοεῖται ἐδῶ πολέμου).

ἀποκοπή, (-ῆς), ἡ· (ἄλλως «ἀπότρωκτοι λέξεις» (= ἀποκεκομμένοι λέξεις)· //(Γραμμ.) εἶναι πάθος* εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, ἥτοι ἔκπτωσις τοῦ τελικοῦ φωνήεντος· 1) τῶν προθέσεων παρὰ, ἀνά, κατὰ (καὶ ἄπαξ εἰς τὴν ἀπὸ καὶ ὑπὸ) καὶ εἰς τὸν σύνδεσμον ἄρα, τὰ ὁποῖα γίνονται μονοσύλλαβα ὀξύτονα (ἄν, κάτ, πάρ, ὕπ, ἄπ, ἄρ).

[Μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τὸ «ν» καὶ τὸ «τ» ἀφομοιοῦνται πρὸς τὰ ἐπόμενα σύμφωνα (τὸ ν γίνεται μ πρὸ τῶν χειλικῶν καὶ μ, καὶ γ πρὸ τῶν οὐρανικῶν), π.χ. ἄν-μῖξας > ἀμμῖξας, ἀν-κρεμάσας > ἀγκρεμάσας· οὕτω καὶ ἀφομοιοῦνται, π.χ. κάτ-λιπον > κάλλιπον, κάτ-βαλε > κάββαλε, ὑπ-βάλλειν > ὑββάλλειν, ἀπ-πέμψει > ἀπέμψει κ.λπ.], π.χ. «πὰρ τὰς πόλεις» (= παρὰ τῆς πόλεως), «πὰρ πολέμῳ» καὶ «πὰρ» (= παρὰ), «κατὰ τὰ ψηφίσματα» (ἀντὶ κατὰ)· ποτὶ πρὸ φωνήεντος ἢ ἔτι καὶ πρὸ συμφώνου ἀρχικοῦ τῆς ἐπομένης λέξεως ἢ τοῦ β' συνθετικοῦ ἢ συλλαβῆς λέξεων, π.χ. «πὸτ τὸν δᾶμον» (= πρὸς τὸν Δῆμον) κ.λπ. Ἐπίσης «ἄπ» (ἀντὶ

«ἀπό») πρὸ χειλικῶν, π.χ. ἀπ-πεῖσαι (ἀττ. ἀποπεῖσαι) καὶ πρὸ τοῦ ἄρθρου: ἀπ (ἀντὶ ἀπὸ) (καὶ κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον τ) «ἄτ τὰς πρεσβείας» (= ἀπὸ τῆς πρεσβείας). Εἰς τὰς διαλέκτους (δωρ. καὶ αἰολ.) α) ἀπαντοῦν οἱ βραχύτεροι τύποι τῶν προθέσεων, β) δὲν πάσχουν πᾶσαι αἱ προθέσεις ἀποκοπὴν καὶ γ) οἱ πληρεῖς τύποι τούτων εὐχρηστοῦν εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον. Εἰς τὴν δωρικὴν καὶ βορειοδυτικὴν ἀποκόπτονται κανονικῶς ἡ «ἀνά» καὶ «παρά»: ἀμμένειν, παρμένων κ.λπ., ἡ δὲ «κατά» καὶ «ποτί» μόνον πρὸ ὀδοντικῶν τ, δ, θ κατ' ἀνομοίωσιν*: «κατθέτω», «κατ' δύναιμι», «πὸ τὸν θεόν», ἡ δὲ «περί» σπανίως, αἱ δὲ λοιπαὶ διὰ, ἐπί, ἀπό, περί, πεδὰ (αἰολ. καὶ δωρ. ἀντὶ μετὰ) καὶ ὑπὸ ἐξεφέροντο ἀπαθῶς. Ἀποκοπὴ χαρακτηρίζεται καὶ τὸ φαινόμενον γενικῆς εἰς οἱ (τῆς Θεσσαλικῆς διαλέκτου) ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς γενικάς -οιο (πολέμοιο)· ἡ τοιαύτη κατάληξις -οιο προήλθεν κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τῆς -οιο κυρίως μὲν πρὸ φωνήεντος, ἐνίοτε ὅμως καὶ πρὸ συμφώνου, «τοῖο ἀργύροιο» τοῖ ἀργύροι (= ἀττικῶς τοῦ ἀργυρίου).

2) τῶν λέξεων: τὸν Ἀπόλλω (ἀντὶ Ἀπόλλωνα), τὸν Ποσειδῶν (ἀντὶ Ποσειδῶνα), τὸν κυκεῶν (καὶ κυκειῶν) (ἀντὶ τὸν κυκεῶνα), ὁ θῶ (ἀντὶ ὁ θῶραξ), πᾶ (ἀντὶ πατήρ), μᾶ (ἀντὶ μήτηρ), λί (ἀντὶ λίαν) (πρβλ. λι-πόνῃρος (= λίαν πονηρός), βᾶ (ἀντὶ βασιλεύς), δῶ (ἀντὶ δῶμα), ἄλφι (ἀντὶ ἄλφειον), ἦλ (ἀντὶ ἦλος = καρφί) ἢ (ἀντὶ ἦλιος) οὕτω καὶ «ἄρ οὐτος» (<ἄρα οὗτος)· «οὐτ' εἶδον» (<οὔτε

εἶδον)· «οὐχ οὕτως» (<οὐχὶ οὕτως), «ἀλλ' ἐμός» (<ἀλλ' ὁ ἐμός <ἀλλὰ ὁ ἐμός).

Ἐνίοτε τίθεται ἀπὸστροφος εἰς τὸ πάθος τῶν λέξεων ἀντὶ τῶν τεσσάρων φωνηέντων α, ε, ι, ο· (φρ.) «αἱ ἐπεκτάσεις καὶ ἀποκοπαὶ καὶ ἐξαλλαγαὶ* τῶν ὀνομάτων»· //(Δημ.) «κατ' ἀποκοπὴν» (ὀρθοτ. «κατ' ἀφαίρεσιν») ἀφί-θυμος ἀντὶ ἀφίσ-θυμος, ἀφίχολος (<δημ.) ἀφίς (= δριμύς)· εἰς τὴν δημοτικὴν κατὰ τὴν συμμορφορὰν ἀποκόπτεται τὸ τελικὸν φωνήεν μιᾶς λέξεως πρὸ ἀρχικοῦ συμφώνου ἐπομένης λέξεως, π.χ. πιάσε το > πιάσ' το, φέρε το > φέρ' το, κόψε το > κόψ' το (ἐκ τούτου καὶ τὸ κν. «καλὲ κόψ' το»), ράψε το > ράφ' το, μέσα στὸ σπῖτι > μέσ' στὸ σπῖτι, ἀπὸ τίς ἐπισκέψεις > ἀπ' τίς ἐπισκέψεις κ.λπ.

ἀπόκρεως, (-εω), ἡ· τῇ -εω, τὴν -εων, ὦ -εως, (πληθ.) ἀπόκρεω, (-ων), αἱ, -κρεως ταῖς, -κρεως τὰς, -κρεω ὦ.

ἀποκρίνομαι· (= δίδω ἀπόκρισιν εἰς ἀπολογοῦμαι· ἀποχωρίζω· διακρίνω, ξεχωρίζω)· (πρτ.) ἀπεκρινόμεν, (μέλλ.) ἀποκρινοῦμαι, (ἀόρ.) ἀπεκρινάμην, (πρκμ.) ἀποκέκριμαι, (ὑπερσ.) ἀπεκεκρίμην· (ὑπ.) ἐἀποκρίνομαι, ἀἀποκρίνομαι, πρ ἀποκεκριμένος ὦ, (εὐ) ἐἀποκρινόμην, ἀποκρινάμην, πρ ἀποκεκριμένος εἶην (προστ.) ἐἀποκρίνου, ἀἀποκρίναι, πρ ἀποκεκρισο· (ἀπ.) ἐἀποκρίνεσθαι, μ ἀποκρινεῖσθαι, ἀἀποκρίνασθαι, πρ ἀποκεκρισθαι· (μετχ.) ἐἀποκρινόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀποκρινόμενος, ουμένη, ούμενον, ἀἀποκρινάμενος, -αμένη, -άμενον, πρ ἀποκεκριμένος, -μένη, -μένον· (ἐνεργ.) ἀποκρίνω (= ἀποχωρίζω τι), (μέλλ.) ἀποκρινῶ

(-έω)· — ἀπόκρισις, ἀποκριτικός, ἀποκριτικῶς, (δημ.) ἀποκριτικά· (φρ.) «δύναμις τῶν περιτωμάτων ἀποκριτική».

ἀπόκρυφος, -ος, -ον· «ἀπόκρυφα γράμματα» (= δυσκατάληκτα, ἀσαφῆ).

ἀποκτῶμαι (-άομαι)· (= χάνω τὴν κτῆσιν), (ἀντίθ.) κτῶμαι, (δημ.) ἀποκτῶ καὶ ἀποκτῶ (ἀντὶ τοῦ κτῶμαι).

ἀπολαμβάνω· (τι παρὰ τινος)· (= λαμβάνω τι παρ' ἄλλου)· (ἀόρ.) ἀπέλαβον, (ἀόρ. παθ.) ἀπελήφθην, (μετχ. πρκμ.) ἀπειλημένος, -η, -ον· ἐνῶ ἀπολαύω* (ἐσφ. ἀπολαμβάνω) (= ἔχω τέρψιν ἐκ τινος), (ἀόρ.) ἀπέλαυσα (ἐσφ. ἀπήλαυσα), (πρκμ.) ἀπολέλαυκα.

ἀπολαυστικός, -ή, -όν· «τὰ ἀπολαυστικά» (= τὰ ἀπολαύσεως σημαντικά): ἀπολαύω, ὀνίνημι κ.λπ.

ἀπολαύω· (= ἔχω τέρψιν ἐκ τινος ἄλλο τὸ ἀπολαμβάνω*) (= καρποῦμαι τι ἀπό τινος)· (πρτ.) ἀπέλαυον, (μέλλ.) ἀπολαύσομαι, (ἀόρ.) ἀπέλαυσα, (πρκμ.) ἀπολέλαυκα, (ὑπερσ.) ἀπελελαύκειν· (ὑπ.) ἐ ἀπολαύω, ἀ ἀπολαύσω, πρ ἀπολελαύκω ἢ ἀπολελαυκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀπολαύοιμι, μ ἀπολαυσοίμην, ἀ ἀπολαύσαιμι, πρ ἀπολελαύκοιμι ἢ ἀπολελαυκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀπόλαυε, ἀ ἀπόλαυσον, πρ ἀπολελαυκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀπολαύειν, μ ἀπολαύσεσθαι, ἀ ἀπολαῦσαι, πρ ἀπολελαυκέναι· (μετχ.) ἐ ἀπολαύων, -ουσα, -ον, μ ἀπολαυσόμενος, -νη, -νον, ἀ ἀπολαύσας, -σασα, -σαν, πρ ἀπολελαυκῶς, -κυῖα, -χός· — «ἀπολαύω τινός» (= καρποῦμαι τι)· (φρ.) «ἀπολαύω τῶν ἁγαθῶν»· «ἀπολαύω τι (πράγματος) τινος (προσώπου)»· (φρ.) «ἵππων τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει ἄνθρωπος»· — ἀπόλαυσις ἀπόλαυσμα, ἀ-

πολαυστικός, ἀπολαυστός.

ἀπόληξις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ κατακλείς προτάσεως ἢ περιόδου, τὸ ἀκροτελεύτιον.

ἀπολιθῶ (-όω) (τι)· (= μεταβάλλω εἰς λίθον, ἀπολιθώνω)· (πρτ.) ἀπελίθουν, (μέλλ.) ἀπολιθώσω· (ἀόρ.) ἀπελίθωσα, (ὑποτ.) ἀπολιθώσω· (Παθ.) ἀπολιθοῦμαι, (πρτ.) ἀπελιθοῦμην, (μέσ. μέλλ.) ἀπολιθώσομαι, (παθ. ἀόρ. ἀ') ἀπελιθώθην, (ὑποτ.) ἀπολιθωθῶ, (πρκμ.) ἀπολελίθωμαι, (μετχ.) ἀπολελιθωμένος (δημ. ἀπολιθωμένος), -η, -ον· — ἀπολιθώσις, ἀπολιθαίω (= ἀπολιθῶ), ἀπολιθοποιῶ, ἀπολιθωμα, ἀπολιθώνω, «ἀπολιθωτον ὁστοῦν» (= ὁ στεόλιθος), (δημ.) ἀπολιθαί.

ἀπολογίζομαι· (= λογαριάζω, κάμνω λογαριασμούς· συγκαταλέγω· διηγοῦμαι μετὰ λεπτομερείας· στοχάζομαι, ὑπολογίζω)· (πρτ.) ἀπελογιζόμην, (μέλλ.) ἀπολογιούμαι, (ἀόρ.) ἀπελογισάμην, (ὑποτ.) ἀπολογίσωμαι, (πρκμ.) ἀπολελόγισμαι, (μετχ.) ἀπολελογισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἀπελελογίσμην· — «ἀπολογίζομαι εἴς τι» (= ἀναφέρω τι εἴς τι)· — ἀπολογισμός, ἀπολογιστής.

ἀπολογισμός, (-οῦ), ὁ· (Ῥητορ.) ἡ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ῥητορικοῦ λόγου συγκεφαλαίωσις τῶν διὰ μακρῶν ἀναπτυχθέντων ἐπιχειρημάτων.

ἀπόλογος, (-ου), ὁ· διήγησις ἐκτεταμένη· (φρ.) «ἀπόλογος Ἀλκίνοῦ» (παροιμία ἐπὶ τῶν φλυαρούντων).

ἀπόλλυμι· (τινα ἢ τι)· (ἐπιτεταμένος τύπος τοῦ ὀλλυμι) (= καταστρέφω ἐντελῶς· ἀνιῶ τινα· ἀπολλύω)· (πρτ.) ἀπώλλυν, ἀπώλλυνον, (μέλλ.) ἀπολώ ἢ ἀπολέσω, (ἀόρ.) ἀπώλεσα, (πρκμ.) ἀπολώλεκα, (ὑ-

περσ.) ἀπωλωλέκειν· (ὑπ.) ἐ ἀπολλύω, ἀ ἀπολέσω, πρ ἀπολωλεκῶς ὦ· (εὐ.) ἀπολύοιμι, μ ἀπολέσοιμι, ἀ ἀπολέσαιμι, πρ ἀπολωλεκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀπόλλυ, ἀ ἀπόλεσον, πρ ἀπολωλεκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀπολλύναι, μ ἀπολεῖν, ἀ ἀπολέσαι, πρ ἀπολωλεκέναι (μετχ.) ἐ ἀπολλύς, -λῦσα, -λόν, μ ἀπολῶν, -λῦσα, -λῶν, ἀ ἀπολέσας, -σασα, -σαν, πρ ἀπολωλεκῶς, -κυῖα, -χός· // ἀπόλλυμαι (= χάνομαι ἀποθνήσκω), (πρτ.) ἀπαλλύμην, (μέλλ.) ἀπολοῦμαι, ἀπολεσθήσομαι, (ἀόρ.) ἀπαλώμην, ἀπαλέσθην, (πρκμ.) ἀπόλωλα, (ὑπερσ.) ἀπαλώλειν· (ὑπ.) ἐ ἀπολλύομαι, ἀ ἀπόλωμαι, ἀπολεσθῶ, πρ ἀπολωλῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἀπολυοίμην, μ ἀπολεσθαιοίμην, ἀ ἀπολοίμην, ἀπολεσθεῖην, πρ ἀπολωλῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἀπόλλυσο, ἀ ἀπολού, ἀπολέσθητι, πρ ἀπολωλῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀπόλλυσθαι, μ ἀπολεῖσθαι, ἀπολεσθήσεσθαι, ἀ ἀπολέσθαι, ἀπολεσθῆναι, πρ ἀπολωλέναι· (μετχ.) ἐ ἀπολλύμενος, -μένη, -μενον, μ ἀπολούμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ ἀπολόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀπολεσθεῖς, -θεῖσα, θέν, πρ ἀπολωλῶς, -λυῖα, -λός· — «ἀπόλλυμί τί τινος» (= καταστρέφω τι χάριν τινός)· (φρ.) «πατέρ' ἐσθλὸν ἀπώλεσα» (Ῥομηρος)· ἀπόλωλα (= κατεστράφη, ἐχάθη)· (ἀπ.) ὁλωλῶς > ὁλωλός (= ὁ τρελός, παλαβός)· (βυζαντ.) ἀπόλλω (= ἀπόλλυμι).

ἀπολογοῦμαι· (= ἀποκρούω κατηγορίαν, ὑπερασπίζω ἑμαυτὸν ἀπαντῶ)· (πρτ.) ἀπελογοῦμην, (μέλλ.) ἀπολογήσομαι, (ἀόρ.) ἀπελογησάμην, ἀπελογήθην, (πρκμ.) ἀπολελόγημαι, (ὑπερσ.) ἀπελελογήμην· (ὑπ.) ἐ ἀπολογώμαι, ἀ ἀπολογήσωμαι, ἀπολογηθῶ, πρ ἀπολελογημένος

ὦ· (εὐ.) ἐ ἀπολογοίμην, μ ἀπολογησοίμην, ἀ ἀπολογησάμην, ἀπολογηθεῖην, πρ ἀπολελογημένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀπολογοῦ, ἀ ἀπολόγησαι, ἀπολογήθητι, πρ ἀπολελόγησο· (ἀπ.) ἐ ἀπολογεῖσθαι, μ ἀπολογήσεσθαι, ἀ ἀπολογήσασθαι, ἀπολογηθῆναι, πρ ἀπολελογησθαι· (μετχ.) ἐ ἀπολογούμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀπολογησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ ἀπολογησάμενος, -ομένη, -όμενον, ἀπολογηθεῖς, -θεῖσα, -θέν, πρ ἀπολελογημένος, -μένη, -όμενος· — ἀπολογοῦμαί τι (= ὑπερασπίζω ἑμαυτὸν ἐναντίον κατηγορίας τινός)· «ἀπολογοῦμαι περὶ τινος ἢ πρὸς τι ἢ πρὸς τινος»· (φρ.) «ἀπολογοῦμαι δίκην» (= ἀπολογοῦμαι ἐναντίον καταδίκης)· — ἀπολογία, ἀπολόγημα, ἀπολογητήριον, ἀπολογητής, ἀπολογητικός.

ἀπόλυτος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (Συντ.) «μετοχὴ ἀπόλυτος», ἄλλως «γενικὴ ἀπόλυτος» (βλ. μετοχή)· // «ἀπόλυτα ἀριθμητικά» (βλ. ἀριθμητικός)· // «ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος» (ἄλλως σχῆμα ἀνακόλουθον*) τίθεται, ὅταν διακοπτομένου τοῦ λόγου διὰ τινὰ αἰτίαν γίνεταί ἄλλη σειρά, π.χ. «ἐκείνοι δέ (οἱ ἔνδεκα) εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρεταῖς, εἶπεν ὁ Κριτίας» (Ξενοφῶν)· // (νεώτ.) ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος εἶναι τὸ νῦν σφάλμα, ὡς «ὁμίλων (ἐγώ) ἀπαντᾷς (σύ)», ἀντὶ «ὁμίλουντος ἐμοῦ σὺ ἀπαντᾷς» (γεν. ἀπόλυτος)· τίθεται δὲ ὁρθῶς ὀνομαστικὴ μετοχὴς ἐπὶ ταυτοπροσωπίας, π.χ. «ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας (ἐγώ) σὲ συνήντησα (ἐγώ)», ἄλλως ἐπὶ ἐτεροπροσωπίας τίθεται γενικὴ ἀπόλυτος, π.χ. «καιροῦ ἐπιτρέποντος θὰ ἔλθω».

«Θεοῦ θέλοντος θὰ ἐορτάσωμεν» // «τὸ ἀπόλυτον» (= ὁ θετικός βαθμὸς παραθέσεως*)· «ἀπόλυτα τὰ» (= τὰ θετικά) // (Λογικ.) «ἀπόλυτος ἔννοια», ἡ ἀνεξαρτήτως καὶ ἀσχέτως πάσης ἄλλης ἔννοιας θεωρουμένη καθ' ἑαυτήν, π.χ. «ἄνθρωπος» // ἄνευ περιορισμοῦ, ἀντίθετος εἰς τὸ «πρὸς τι» // (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) τὸ χαλαρόν· (φρ.) «ἀπόλυτος χαρακτήρ», «ἀπόλυτος μερισμός» ὁ ἐλλιπής, π.χ. ὅταν ὁ σύνδεσμος «μέν» δὲν ἀκολουθῇται ὑπὸ τοῦ «δέ» // (Δημοτ.) «ἀπόλυτα ὑπερθετικά», εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δηλοῦν ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἔχει γνῶρισμα εἰς λίαν μέγαν βαθμὸν ἄνευ συγκρίσεως πρὸς ἄλλα οὐσιαστικά, π.χ. «τὰ Ἰμαλαία εἶναι πολὺ ψηλά (ἢ πανύψηλα)», «ψάρια φρεσκότατα».

ἀπομανθάνω (τι)· (καὶ μετ' ἀπαρεμφ.) (= λησμονῶ τὰ ὅσα ἔμαθον)· (φρ.) «τὸ μέντοι φέρειν βακτηρίαν ἐκκλησιάζοντες, οἱ Σπαρτιάται μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην ἀπέμαθον» (Πλούταρχος)· (Δημοτ. τελειῶν) τὴν μάθησιν εἰς τι· ἀντὶ τοῦ ἀρχ. «ἐκμανθάνω» (φρ.) «σὰν ἀπόμαθε τὴν τέχνην του», ἐνῶ ἐκμανθάνω (= μανθάνω ἐντελῶς)· (φρ.) «ἦθ' καὶ γλῶσσαν τῶν ἐπιχωρίων ἐκμαθῶν» (Διονύσιος ὁ Ἀλικ.) (= ἀποσθητίζω)· (φρ.) «τὰ ᾄσματα ἐκμαθῶν» (Θεόφραστος)· — (μέσ. μέλλ.) ἀπομαθήσομαι, (ἀόρ.) ἀπέμαθον· (Δημοτ.) ἀπόμαθα· (μετχ. παθ. πρκμ.) ἀπομεμαθημένος· (Δημοτ.) ἀπομαθημένος.

ἀπομερισμός, (-οῦ), ὁ· ἀντὶ τοῦ ἐπιμερισμός*.

ἀπομνημόνευμα, (-ατος), τό· «ἀπομνημονεύματα τά», ὅσα τις ἔχει σώσει περὶ τι-

νος διὰ μνήμης.

ἀπομονωτικαὶ γλῶσσαι· (Γλωσσ.) αἱ γλῶσσαι, εἰς τὰς ὁποίας αἱ φράσεις συντίθενται ἄνευ κλίσεως τῶν λέξεων (ὡς ἡ κινεζικὴ καὶ ἄλλαι ἀνατολικαί).

ἀπομόργνυμι· ἢ ἀπομοργνύω (= ἀπομάσσω, σπογγίζω καθαρὰ), (πρτ. γ' ἐνικ. ἐπικ.) ἀπομόργνυ, (μέλλ.) ἀπομόρξω, (ἀόρ.) ἀπομορξάμην· (μετχ. παθ. ἀορ. μετγν.) ἀπομορξήεις· (φρ.) «ἀπομόρξατο χερσὶ παρειάς» (= ἀπεσπόγγισε διὰ τῶν χειρῶν τῆς τὰς παρειάς τῆς)· — «ἀπομόργνυμι» ἢ «ἀπομόργνυμαί τι» (= ἀπομάσσω, σπογγίζω)· (φρ.) «ἀπομόργνυμαι ἰδρωτά» (Ἀριστοφάνης)· — ἀπόμορξίς (= σπόγγισμα), ἀπόμοργμα (= τὸ ἐκμαγεῖον).

ἀπονέω· (= εἶμαι ἄνευ πόνου)· ἀπονείω (= δίδω καὶ πέμπω ὀπίσω).

ἀπονυχίζω· (= ἀφαιρῶ, κόπτω τοὺς ὄνυχας)· (πρτ.) ἀπονύχίζον, (μέλλ.) ἀπονυχίσω καὶ (ἀττ.) ἀπονυχῶ, (ἀόρ.) ἀπονύχισα· (Παθ.) ἀπονυχίζομαι, π ἀπονυχίζομαι, (μέσ. μέλλ.) ἀπονυχιοῦμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἀπονυχίσθην, (ὑποτ.) ἀπονυχισθῶ, πρ. ἀπονύχισμαι, (μετχ.) ἀπονυχισμένος, -η, -ον, ὑπ. ἀπονυχίσμην· — «ἀπονυχίζω τινά» (= περικόπτω τοὺς ὄνυχας τινος· ἐξετάζω διὰ τῶν ὀνύχων, ἢ τοι λεπτομερῶς)· «ἀπονυχίζομαι» (= μοῦ κόπτουν τοὺς ὄνυχας)· (φρ.) «ἀπονυχίζω τὸ τὰς ὑπεραυξήσεις τῶν ὀνύχων ἀφαιρεῖν σημαίνει» (Βεχκ. Ἀνέκδ.)· — ἀπονύχισμα, ἀπονυχιστικός, ἀπονυχιστήριον, ἀπονύχιον, ἀπονύχισ· (Δημοτ.) ἀπονύχι.

ἀπὸ πολλοῦ· (ὡς καὶ ἐκ πολλοῦ)· συντάσσονται μετὰ ἐνεστ. ἢ πρτ. ἢ πρκμ., π.χ.

«ἀπὸ πολλοῦ ἢ (ἐκ πολλοῦ) παρεσκευασμένος», δηλοῖ χρόνον παρελθόντα μὲν, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν συνεχόμενον, ἐνῶ «πρὸ πολλοῦ» συντάσσεται μετ' ἐνεστώτος, παρατατικοῦ, ἀορ., πρκμ. καὶ δηλοῖ χρόνον πρότερον ἄνευ συνέχειας πρὸς τὸ παρὸν, π.χ. «πρὸ πολλοῦ ὠμίλησαμεν». **ἀπορηματικός, -ή, -όν**· (Γραμμ.) ὁ δηλῶν ἀπορίαν τοῦ λέγοντος· ἀπορηματικοὶ σύνδεσμοι: ὅπως, ἄρα, μὴν, (νεωτ.) μήπως, (Δημ.) τάχατις· «ἀπορηματικὴ πρότασις», ἡ εἰσαγομένη διὰ τῶν ἀπορηματικῶν συνδέσμων καὶ ἐκφράζουσα ἀπορίαν, ἀμνηχανίαν // (Δημοτ.) «ἀπορηματικὰ ῥήματα»: θαυμάζω, ἀπορῶ, δὲν ἔχω κ.λπ., τὰ ὁποῖα συντάσσονται μετὰ πλαγίας ἐρωτήσεως, π.χ. «ἀπορησα γὰρ εἴβλεπα παράξενα πράγματα», «δὲν εἶχε τί νὰ πῇ». (ὑπερσ.) ἡπορήμην· (φρ.) «τὸ ἀπορηθέν», «τὰ ἡπορημένα» (= ἡ ἐγερθεῖσα ἀπορία)· — «ἀπορῶ τινος» (= στεροῦμαι, ἔχω ἀνάγκην τινός), «ἀπορῶ» μετὰ πλαγίας ἐρωτηματικῆς προτάσεως (= εἶμαι εἰς ἀμνηχανίαν τί...), (φρ.) «ἀπορῶ ὅ,τι χρη ποιεῖν» ἢ ἀπορῶ, ὅπως, ὁπόθεν, ὅπη, πότερα, εἰ κ.λπ. — ἀπορος, ἀπορία, ἀπόρησις, ἀπορηματικός.

ἀποσίγησις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀποσιώπησις*.

ἀποσιώπησις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) (ἄλλως ἀποσίγησις) (= τὸ ἀποσιωπᾶν, τὸ ἀφαιρούμενον), π.χ. (εἰ)σοδεῖα > σοδεῖα > σοδεῖα· (λατιν.) *obscurus* > (ἰταλ.) *oscuo* > (ἀποσιωπήσει (ἀφαιρέσει*) τοῦ «ο» ταυτισθέντος μετὰ τοῦ ἄρθρου «ὀ») > σκοῦρος // (Ῥητορ.) σχῆμα ῥητορικὸν ἐπὶ πραγμάτων ἀπευκταίων ἢ λίαν λυπη-

ρῶν διὰ τὸν λέγοντα ἢ τοὺς ἀκούοντας, κατὰ τὸ ὅποιον διακόπτομεν τὸν λόγον ἀφήνοντες τὰ ἀποσιωπητικά καὶ μάλιστα μετὰ τὸ θαυμαστικὸν ἢ τὸ ἐρωτηματικὸν δηλοῦν ἐνίοτε παῦσιν εἰς τὴν ὁμίλιαν, π.χ. «Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος;... Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου, τὰ φτερωτά σου τὰ ὀνείρα;... Γιατί σὸ μέτωπό σου νὰ μὴ φυτρῶνουν, γέροντα, τόσες χρυσὲς ἀχτίδες» κ.λπ., (Βαλαωρίτης).

ἀπόσπασμα, (-ατος), τό· τεμάχιον ἐκ συγγράμματος ἀποσπώμενον καὶ παρατιθέμενον εἰς ἄλλο // μικρὸν τι τμήμα ἐξ ἀρχαίου κεϊμένου ἀπολεσθέντος· (φρ.) «ἀποσπάσματα (fragmenta) τοῦ Δημοκρίτου».

ἀποσπερματίζω· (ἀποσπερμαίνω = ἐκχέω τὸ σπέρμα μου, (μτφ.) γεννῶ, παράγω)· (οὐσ.) ἀποσπερμάτισις, (-εως), ἡ (ἐσφαλμ. ἀποσπερμάτωσις) (ἀποσπερματοῦμαι = γίνομαι σπέρμα).

ἀπόστασις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) «σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον οἱ διάφοροι ἰσχυρισμοὶ εἶναι διακεκριμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ μεμονωμένοι» (φρ.) αἱ δὲ ἀποστάσεις εἴτε παραβολαὶ τῶν λόγων Γοργίου ἐπεχωρίζον πολλαχοῦ.

ἀποστατικός, ἡ, -όν· (Γραμμ.) ἀσύνδετος*· (ἐπίρρ.) ἀποστατικῶς.

ἀποστατῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἵσταμαι μακρὰν τινας, χωριστά· εἶμαι ἀπὸν, ἀπουσιάζω), (πρτ.) ἀπεστατόουν, (μέλλ.) ἀποστατήσω, (ἀόρ.) ἀπεστατήσα, (ὑποτ.) ἀποστατήσω· — ἀποστατής, ἀποστασία, ἀποστατίς, (-ιδος), ἡ, ἀποστατικός, ἀποστατέος, ἀποστατήρ, ἀποστατήσις.

ἀποστερῶ (-έω)· (Λογ.) ἐξάγω συμπεράσμα ἀρνητικόν.

ἀποστηθίζω (τι)· (ἄλλως ἀποστοματίζω) (= ἀπομνημονεύω μηχανικῶς τι ἐπὶ λέξει)· «ἀποστηθίζω ποιήμα» (οὐσ.) ἀποστήθις, (-εως), ἡ (ἄλλως ἀποστοματισμός).

ἀποστλέγγιζω· (= ἀποξέω διὰ τῆς στλεγγίδος, ξύστρας)· (πρτ.) ἀπεστλέγγιζον, (μέλλ.) ἀποστλέγγισα, (ἀττικ.) ἀποστλέγγιζω, (ἀόρ.) ἀπεστλέγγισα, (ὑποτ.) ἀποστλέγγισα· (Μέσ.) ἀποστλέγγιζομαι, π. ἀπεστλέγγιζόμην, μ. ἀποστλέγγισομαι, (ἀττ.) ἀποστλέγγισομαι, ἀ. ἀπεστλέγγισάμην, πρ. ἀπεστλέγγισμαι, (μετχ.) ἀπεστλέγγισμένος, -η, -ον (= ἀπεξυμένος)· ἀπεστλέγγισμένοι οἱ (= καθαροί)· — ἀποστλέγγισμα.

ἀποστοματίζω· (= διδάσκω ἐκ τοῦ προχείρου, ἄνευ βιβλίου· ἐπερωτῶ, ἐρωτῶ καὶ λαμβάνω ἀποκρίσεις, ἐπὶ τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸν μαθητὴν· λέγω τι ἀπὸ μνήμης, ἀποστηθίζω)· (πρτ.) ἀπεστοματίζον, (μέλλ.) ἀποστοματίσω, (ἀττ.) ἀποστοματιῶ, (ἀόρ.) ἀπεστοματίσω, (ὑποτ.) ἀποστοματίσω· (Μέσ.) ἀποστοματίζομαι· — «ἀποστοματίζω τι» (= μανθάνω, ἀποστηθίζω τι ἀπὸ μνήμης)· ἀποστοματίζω τινά (= ὑποβάλλω εἰς τινα ἐρωτήσεις)· «τὸ ἀποστοματίζόμενον» (= τὸ διδασκόμενον ἀπὸ μνήμης)· (δημ.) (= διαβιβάζω εἰς τινα ἀπὸ στόματος (προφορικῶς) παραγγελίαν ἄλλου)· — ἀποστοματισμός, (δημ.) ἀποστομάτου.

ἀποστομῶ (-όω)· (δημ. ἀποστομώνω), (= κλείω τὸ στόμα ἢ τὸ στόμιόν τινος· ἀμβλύνω τὴν ἀκμὴν αἰχμηροῦ τινος ὀργάνου· κάμνω τοὺς ἄλλους νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀντίπουν)· (πρτ.) ἀπεστόμουν, (μέλλ.)

ἀποστομῶσω, (ἀόρ.) ἀπεστόμωσα, (παθ.) ἀπεστομώθην, (δημ.) ἀποστομώθωκα, (ὑποτ.) ἀποστομώθω, (μετχ. πρκμ. δημ.) ἀποστομωμένος, -η, -ον — ἀποστόμωμα, ἀποστόμωσις, ἀποσωματικός.

ἀποστροφή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) εἶναι σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον στρέφει ὁ ἀγορευτὴς τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ γενικοῦ εἰς τὸ μερικὸν καὶ ἀποτείνει αὐτὸν εἰς ἕνα μόνον ἰδιαίτερον. Ὁ Κοϊντιλιανὸς θρηνῶν τὸν ἄωρον θάνατον τοῦ υἱοῦ του λέγει: «...Πῶς ἐφρόντιζε καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς αὐτοῦ νὰ μὲ παρηγορῇ!... Ὡς μάταιαι ἐλπίδες μου!» κ.λπ.

(δημ.) «Κάθε στίχος πλάνημα καὶ κάθε λόγος ψέμα· Ὡς ψυχῇ! τ' ἀληθινὸ τραγοῦδι πού δὲν τῶπα, κάμει το μὴ προσευχῇ καὶ λάτρευε καὶ σώπα».

Ἡ ἀποστροφή εἶναι τοῦ αὐτοῦ εἵδους μετὰ τὴν προσωποποιίαν*, ἀπευθύνεται εἰς πραγματικὸν πρόσωπον εἴτε αὐτὸ εἶναι ἄπὸν εἴτε ἔχει ἀποθάνει, ὡς ἐὰν ἦτο παρὸν αὐτὸ καὶ μᾶς ἤκουε. Καὶ ἡ ἀποστροφή καὶ ἡ προσωποποιία ἔνεκα τῆς συγγενείας των λέγονται «ἀποστροφαί». Πάντως ἡ κυρία ἀποστροφή εἰς δύναμιν εἶναι κατωτέρα τῆς προσωποποιίας. Ἄλλοτε εἰς τὴν ἀποστροφήν ὁ ἀγορευτὴς στρέφει τὸν λόγον πρὸς ὀρισμένον συνήθως πρόσωπον, τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν συνάφειαν ἔχει πρὸς ἐκεῖνα τὰ τῆς ἀγορεύσεως· (φρ.) «κατέπαυσε τὸν λόγον τοῦ χρησιμοποιοῦν ὡραίαν ἀποστροφήν πρὸς τοὺς δικαστάς».

ἀπόστροφος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ἡ ἀπόστροφος ('), τὸ σημεῖον ἐκθλίψεως φω-

νήεντος, π.χ. «παρ' ἐμοῦ», «ἐπ' ἄπειρον», ἡ καὶ ἀφαίρεσεως, π.χ. «ἡ κεῖνος», «μὴ γὰρ» (Δημοτ.) δὲν σημειοῦται ἀπόστροφος εἰς τινὰς ἀντανυμικούς καὶ ἐπιρρηματικούς τύπους ἐπισυμβάντας μετ' ἀφαίρεσιν*, π.χ. σὺ (ἐσύ), μένα (ἐμένα), κεῖνος (ἐκεῖνος), δὴ (ἐδὴ), κεῖ (ἐκεῖ). Ἀπόστροφος σημειοῦται: α) κατὰ τὴν ἐκθλίψιν*, π.χ. «ὕστερ' ἀπ' αὐτά», β) κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν* εἰς τὴν συμφορὰν, π.χ. «μοῦ πε» (μοῦ εἶπε), καὶ γ) εἰς τὴν ἀποκοπὴν*, π.χ. «φέρε' το ἀπ' τὸ σπίτι».

ἀποσχοινίζω· (= ἀποχωρίζω τινὰ διὰ σχοίνου τριγύρω συρομένου· ἀπομονώνω, ἀποχωρίζω)· (πρτ.) ἀπεσχοίνιζον, (μέλλ.) ἀποσχοίνισα, (ἀττ.) ἀποσχοινιῶ, (ἀόρ.) ἀπεσχοίνισα, (ὑποτ.) ἀποσχοίνισα· (Μέσ.) ἀποσχοινίζομαι, π. ἀπεσχοινιζόμην, μ. ἀποσχοινιοῦμαι, ἀ. ἀπεσχοινισάμην, πρ. ἀπεσχοίνισμαι, (μετχ.) ἀπεσχοινισμένος, -η, -ον (οὐσ.) ἀποσχοινισμός, (-οῦ), ὁ — «ἀποσχοινίζω τι ἢ τινά» (= ἀπομονώνω τινὰ διὰ σχοίνου)· «ἀποσχοινίζομαί τινος» (= ἀποκλείομαι ἀπὸ τινος)· (φρ.) «ἄρετῆς ἀπεσχοινισμένος»· (καὶ δοτικ.)· (φρ.) «ἀπεσχοινισμένος πασι τοῖς ἐν τῇ πόλει δικαίοις» (= ἀπομονωμένος...).

ἀποτείνω (τι)· (βλ. τείνω, τίνω) (= ἐκτείνω, ἀμτβ. μακρηγοῶ)· (ἀόρ.) ἀπετάθην, (ἐσφ. ἀπετάνθην)· ἐνῶ ἀποτίνω (= πληρώνω τι ὡς πρόστιμον ἢ ὡς ἀντιστάθμισμα, ἀνταποδίδω), ἀ. ἀπέτισα, ἀπετίσθην (καὶ ὀρθότ. ἀπέτεισα, ἀπετείσθην)· (πρκμ.) ἀποτέτ(ε)ισμαι· (φρ.) «ἀπέτεισε τὸ κοινὸν ὀφειλόμενον χρέος» (ἡ-

τοι ἀπέθανεν)· «ἀποτίνω φόρον εὐγνωμοσύνης».

ἀποτελεσμα, (-ατος), τό· (Λογ.)· τὸ ἐπόμενον, ἄλλως τὸ αἰτιατόν*. Εἰς τὴν φύσιν ὑπάρχει εἰρμός καὶ ἐξάρτησις τῶν ὄντων καὶ γινομένων καὶ τὸ μὲν προηγούμενον εἰς τὴν σειρὰν εἶναι ἡ αἰτία*, τὸ δ' ἐπόμενον, τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ αἰτιατόν ἐκείνου.

ἀποτελεσματικός, -ή, -όν· (Συντ.) «ἀποτελεσματικαὶ ἢ ἀκολουθίας προτάσεις» (βλ. συμπερασματικαὶ προτάσεις*)· // (δημ.) (Γραμμ.) «ἀποτελεσματικοὶ σύνδεσμοι»: ὦστε (νὰ), πού, ὡς καὶ νὰ, γὰρ νὰ π.χ. «μοῦ ἔρχεται νὰ ξεφωνήσω, ὥστε νὰ μ' ἀκούσῃ ὅλη ἡ γειτονία»· «ἔχασα τὴν περιουσίαν μου, μοῦ ἦταν ἀδύνατον νὰ σταθῶ στὰ πόδια μου»· «δὲν ὑπάρχει λόγος, νὰ πῇ αὐτό»· «εἶσαι πολὺ μικρός, γὰρ νὰ θέλῃς νὰ μοῦ ἐπιβληθῇς».

ἀποτελεστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀποτελεστικοὶ σύνδεσμοι», οἱ τελικοί: ἵνα, ὅπως, ὥς, μή.

ἀποτομή, (-ῆς), ἡ· ἡ ἐν περιόδῳ ἡ κώλῳ διακοπή· (φρ.) «τὴν διήγησιν... μακροτέραν οὕσαν ἀποτομαῖς τισι διαλαμβάνει».

ἀπόφανσις, (-εως), ἡ· (Λογ.) ἡ ἄλλως «ἀποφαντικὸς λόγος» ἢ «πρότασις» εἶναι ἡ διὰ λέξεων ἐξαγγελλομένη κρίσις*.

ἀποφαντικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἡ ἀποφαντικὴ» ἢ «τὸ ἀποφαντικόν», ἡ ὀριστικὴ ἔγκλισις*· // «ἀποφαντικὸν ἐπίρρημα*»· // (Συντακτ.) «πρότασις ἀποφαντικὴ ἢ ἀποφάνσεως ἢ κρίσεως», πρότασις, διὰ τῆς ὁποίας ἀποφαίνεται τις ἀπλῶς περὶ τινος π.χ. «ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής», «ὁ Σωκρά-

της φιλοσοφεί», «κλείσει τὴν θύραν». Ἄλλαι προτάσεις κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι ἐπιθυμιαί*, ἐρωτηματικά*, ἐπιφωνηματικά*. // (Λογικ.) «ἀποφαντικὸς λόγος» (βλ. ἀπόφανσις). // (Ῥητορ.) «σχῆμα ἀποφαντικόν» ἢ «σχῆμα κατ' ἀπόφανσιν», σχῆμα τοῦ λόγου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποφαίνεται τι ἀξιωματικῶς, κατηγορηματικῶς.

ἀπόφασις, (-εως), ἡ· (ἀπόφημι). (= ἄρνησις), (ἀντιθ. κατὰφασις*). ἐνῶ ἀπόφανσις (ἀποφαίνομαι) (= βεβαίωσις). // (Γραμμ.) τὸ ἀρνητικὸν μόριον «οὐ»· (φρ.) «δύο ἀποφάσεις (= ἀρνήσεις) μίαν κατὰφασιν ἀποτελοῦσιν». // ἀπόφασις, ἡ· τις λαμβάνεται καὶ ὡς ἔτυχε, εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία παραλαμβάνεται ἀντὶ τῆς οὐκ ἀποφάσεως», ὡς λέγομεν «ἄλογον» ἀντὶ τοῦ «οὐ λογικόν», ὡς «ἠθάνατος» ἀντὶ «οὐ θανατούμενος»· ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἀταξία, ὅπως εἰς τὴν στέρησιν*, καθ' ὅσον δὲν δύναται τὸ ἄλογον νὰ εἶναι λογικόν, οὐδὲ ὁ θάνατος θνητός.

ἀποφατικός, -ή, -όν· (ἀπόφημι) (= ἀρνητικός), (ἀντίθ. καταφατικός*). // (Γραμμ.) «ἀποφατικὰ μόρια*», τὰ δηλοῦντα ἄρνησιν, ἄλλως ἀρνητικά. // (Συντακτ.) «ἀποφατικὴ πρότασις*», ἡ ἐκφερομένη δι' ἀποφατικῶν μορίων καὶ δηλοῦσα ἄρνησιν. // (Λογικ.) «ἀποφατικάί» (ἀντιθ. καταφατικάί*) λέγονται αἱ κρίσεις, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κατηγορούμενον εἶναι διάφορον τοῦ ὑποκειμένου καὶ δὲν ἀποδίδεται εἰς αὐτό: «ἡ σελήνη δὲν κατοιχεῖται».

ἀπόφθεγμα, (-ατος), τό· (ἄλλως ῥητόν,

γνωμικόν, παροιμία). ἡ ἐκφερομένη γνώμη διὰ βροχυλογίας καὶ ἀξιωματικῶς, ἥτοι βραχύ, εὐφύες καὶ περιληπτικὸν λόγιον ἐκφράζον συμβουλὴν ἢ κρίσιν ἀναμφισβήτητου κύρους· (ἐπιθ.) ἀποφθεγματικός, -ή, -όν, π.χ. «ἀμαθὴ μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει» (Μένανδρος). (δημοτ.) «τὸ καλὸ ἀρνὶ βυzaίνει ἀπὸ δυὸ μαννάδες, τὸ κακὸ οὐτε ἀπ' τῆς δικῆς του».

ἀποφορά, (-ας), ἡ· (Λογ.) ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ἐτέρου· (φρ.) «ἡ ἀποφορά, ἡ στέρεσις θάτέρου».

ἀποχειροβίσιος, -ος, -ον· (= ὁ χειρῶναξ) (ἐσφλμ. ἀποχειροβίσιος).

ἀποχρῶ (-άω). (ἰων. ἀποχρέω) (= ἀρκῶ, ἐξαρκῶ), «ἀπόχρη τινός» (= ὑπάρχει ἀρκετὸν ἔκ τινος πράγματος), (ἀπαρ.) ἀποχρῆν (ἔχει ἀποχρῆναι), (μετχ.) ἀποχρῶν, -ῶσα, -χρῶν· (πρτ.) ἀπέχρη, (μέλλ.) ἀποχρήσω, (ἀόρ.) ἀπέχρησα· (Μέσ.) ἀποχρῶμαι (= μεταχειρίζομαι τι πρὸς ὠφελείαν μου). —(ὡς πρόσωπον) μετὰ δοτ. προσ. καὶ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου ὡς ὑποκ. (φρ.) «ἀποχρῆ μοι ἄγειν» (= μοῦ ἀρκεῖ νὰ ὀδηγῶ). μετὰ γεν. ὡς ἀντικ. (φρ.) «ἀποχρῆ τινος» (= ὑπάρχει ἐπάρκεια ἀπὸ κάτι). «ἀποχρῶ τι» (= καταστρέφω, φθείρω). (Λογ.) «ὁ ἀποχρῶν λόγος».

ἄποψις, (-εως), ἡ· (= ἡ θέα τινὸς εὐρισκομένου εἰς ἀπόστασιν): «ἡ ἄποψις τῶν Ἀθηναίων», ἐνῶ ἔποψις (= ἐποπτεία): «ὑπὸ ἔποψιν φιλοσοφικήν».

ἀπρακτῶ (-έω). (ἀμτβ.) (= μένω ἀργός, ἀπρακτος· οὐδενὸς κέρδους ἀπολαύω, οὐδὲν κερδαίνω). (πρτ.) ἡπράκτουν, (μέλλ.) ἀπρακτήσω, (ἀόρ.) ἡπράκτῃσα, (ὑποτ.) ἀ-

πρακτήσω· —ἄπρακτος, ἀπραξία (= ἀνάπαυσις, ἔλλειψις ἐπιτυχίας, ἔλλειψις, στασιμότης συναλλαγῶν, ἔλλειψις ἀγοραστῶν), ἄλλως ἀπραγία, ἀπραξία* ἢ ἀπραξία (πιπράσκω) (κν. τουρκ. κεσάτ(ι)).

ἀπραξία, (-ίας), ἡ· (= τὸ μὴ πράττειν), ἐνῶ ἀπραξία, (-ίας), ἡ (πιπράσκω) (= οὐδεμία πώλησις, (κν.) κεσάτι).

ἀπρήξ· (= ἄπρακτος). ἀπρήξ (ἐπίρρ.) (= στενῶς, σφικτά).

ἀπρόθετος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· // (Γραμμ.) α) ὁ ἄνευ προθέσεως*, ὡς ἐπὶ ῥημάτων, ὁ μὴ ἐκ προθέσεως σύνθετος, «ἀπρόθετα ῥήματα»: «βάλλω», ἀντίθ. πρὸς «τὰ ἐμπρόθετα»: διαβάλλω, καταβάλλω· β) ὁ ἄνευ προθέματος: «ἀπρόθετα οὐσιαστικά», ὡς μασχάλη - ἀ-μασχάλη, σταφίς - ἀσταφίς, βδέλλα - ἀβδέλλα· γ) ἐπὶ συντακτικῶν προσδιορισμῶν, ὁ ἐκφερόμενος ἄνευ προθέσεως καὶ εἰς πλαγίαν πτώσιν: «ἀπρόθετος σύνταξις», π.χ. «εὐγενὴς τὰ συναισθήματα» (ἀντὶ κατὰ τὰ συναισθήματα), «μικρὸς τὸ δέμας» (ἀντὶ κατὰ τὸ δέμας). (οὐσ.) ἀπρόθετον τό· (ἐπίρρ.) ἀπροθέτως.

ἀπρολόγητος, -ος, -ον· (δημ.) η, -ο· ἀπροοιμίastos*, ἥτοι ὁ ἄνευ προλόγου, προοιμίου.

ἀπροοιμίastos, -ος, -ον· ἀπρολόγητος*.

ἀπροσδιόριστος, -ος, -ον· (Συντακτ.) «ἀπροσδιόριστος διάθεσις», ἄλλως «ἀπλὴ σκέψις τοῦ λέγοντος», ὅταν παραλαμβάνεται τι πρὸς ἐξέτασιν τῆς συνεπείας αὐτοῦ, ἀφήνεται ὅμως ἀμφίβολον ἢ ἀδιάφορον, ἂν ὑπάρχῃ ἢ ἂν δὲν ὑπάρχῃ, ἂν εἶναι δυνατόν ἢ ἀδύνατον, π.χ. «εἰ τέθηκε Φίλιππος· εἰ γενοίμην

βασιλεύς», κ.λπ., (βλ. ὑποθετικὰς* προτάσεις*).

ἀπρόσιτος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (= δυσνόητος, ἀπλησίastos). «ἀπρόσιτον σύγγραμμα» (= δυσνόητον), (δημοτ.) «ἀπρόσιτη βουνοκορφή» (= ἀπροσπείλαστος, ἀπλησίastos).

ἀπρόσκλητος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (= ὁ ἄνευ εἰδοποιήσεως, ὁ ἀκλήτευτος), π.χ. «ἀπρόσκλητος ἐπισκέπτης». ἀπρόσκλητος, -ος, -ον (= σταθερός, ἀσάλευτος). (φρ.) «ὁ ἐν πᾶσι μείνας ἀπρόσκλητος» (Θεόδ. Στουδ.).

ἀπρόσωπος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (Γραμμ.) «ἀπρόσωπα ῥήματα» (ἀρχ.)· τὰ ἄλλως λεγόμενα τριτοπρόσωπα, ἥτοι τὰ χρησιμοποιούμενα εἰς τὸ γ' ἐνικὸν πρόσωπον: δεῖ, δοκεῖ ἢ κατ' αὐτὸ μόνον ἀπαντῶντα: πρέπει, καὶ μὴ ἔχοντα ῥητὸν ὑποκείμενον· τοιαῦτα εἶναι: α) δεῖ, χρῆ, προσήκει, δοκεῖ, πρέπει, ἐστί, ἔξεστι, οἶόν τ' ἐστί, εἴμαρται κ.λπ., π.χ. «τί χρὴ ποιεῖν» (Ξενοφών). β) τὰ περιφραστικὰ οὐδέτερα ἐπίθετα ἄξιον, ῥάδιον, χαλεπὸν καὶ τὰ οὐσ. ἀνάγκη, ὥρα, καιρὸς, δυνατόν, θέμις, χρεὼν μετὰ τοῦ ἐστί, τὸ ὁποῖον συνήθως παραλείπεται, π.χ. «ταῦτ' οὐ δυνατόν ἀνθρώποις εὐρεῖν» (Ξενοφών). γ) τὰ εἰς καιρικὴν κατάστασιν ἀναφερόμενα, ὡς ἕει, βροντᾶ, ἀστράπτει κ.λπ., π.χ. «οὐρανὸς δ' ἄπο ἥστραψε βροντὴ τ' ἐρράγη δι' ἀστραπῆς» (Σοφοκλῆς). (δημ.) «σὰν βροντήση καὶ δὲ βορέση, καινούργιος νότος θὰ φουρήσῃ».

Πολλὰ προσωπικὰ ῥήματα λαμβάνονται ἀπροσώπως: ἐνδέχεται, ἐγχαρεῖ, δοκεῖ, δεῖ, συμβαίνει, συμπί-

πτει, συγχωρεῖ καὶ ἔχει (μετὰ τροπικῶν ἐπιρρ.: καλῶς, ὀρθῶς, ἀναγκαίως, ἀρχαίως), ὡς «καλῶς ἔχει» (= καλὸν ἐστὶ)· «ἀναγκαίως ἔχει» (= ἀναγκαῖόν ἐστι), π.χ. «πολλή τις ἀλογία ξυμβαίνει γίνεσθαι» (Πλάτων). Ἐπίσης ἀπρόσωπως λαμβάνονται καὶ τινα παθητικά ῥήματα, π.χ. ἀγγέλλεται, ἄδε-ται, λέγεται, ὁμολογεῖται κ.λπ., π.χ. «ἐτύξα ἔλεγετο Κύρω δοῦ-ναι χρήματα πολλά» (Ξενοφῶν).

Ὡς ἀπρόσωπον λαμβάνεται καὶ τὸ «ἐ-στί» λεγόμενον ἢ ὑπονοούμενον, ὅταν ἔχη ἀπαρέμφατον ὡς ὑποκείμενον καὶ οὐδέτερον ἐπίθετον: (δικαίον, χαλε-πόν, ἄξιον, καλόν (ἢ τὴν μετοχήν) εἰκός καὶ χρεών (ἢ οὐσιαστικόν) ἀ-νάγκη, ἀκμή, καιρός, ὥρα, ἐλπίς, κίνδυνος κ.λπ., ὡς κατηγο-ρούμενον. Τὸ «δηλόν ἐστι (καὶ «φανερὸν ἐστι») ἔχει ὑποκείμενον εἰδικτὴν πρότασιν π.χ. «δηλόν ἐστι ὅτι...» (φρ.) «φανερὸν ἦν ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν» (Λυκούργος). Τὰ ἀπρόσωπα ῥή-ματα καὶ αἱ ἀπρόσωποι ἐκφράσεις δέχον-ται συνήθως δοτικὴν τοῦ ἐνεργούντος προσώπου (δοτ. προσωπική), ὡς «μέλει μοι» (= φροντίζω ἐγώ), καὶ ὡς ὑποκείμ. ἀπαρέμφατον (εἰδικὸν ἢ τελικόν), ὡς «ἔ-δοξεν αὐτοῖς (δοτ. προσ.) προσιέναι» (ὑ-ποκ.) (= ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτοὺς νὰ προ-χωρήσουν) ἢ ἐκφέρονται καὶ ἄνευ ὑποκ., ὅπότε ἀναλυόμενα παρέχουν ὡς ὑποκ. τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν, π.χ. «ἐπειδὴ αὐ-τοῖς παρεσκεύαστο (= ἐπειδὴ παρασκευὴ ἐγεγόνει τοῖς Κορινθίοις) ἀνήγοντο» (Θουκυδίδης) (= ἀφοῦ εἶχον ἐτοιμασθῇ οἱ Κορίνθιοι)· «δεῖ μοι χρημάτων»

(= ἔνδεά ἐστί μοι χρημάτων)· λέγεται καὶ μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «αὐτὸν γὰρ σὲ δεῖ προμηθεύς» (= χρεῖα σε προμηθεύς ἔχει) (Αἰσχύλος). Τὸ ὡς ὑποκείμενον τι-θέμενον ἀπαρέμφατον τῶν ἀπρόσωπων εἶ-ναι ἄναρθρον: «Κῦρον λέγεται σὺν πολ-λοῖς δακρύοις ἀποχωρῆσαι» (Ξενοφῶν). Πολλάκις ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου συντάξεως τίθεται προσωπική, π.χ. «δίκαιος εἰ εἰ-πεῖν» (Πλάτων). Τὸ «δεῖν» συντασσόμε-νον μετὰ γενικῆς, (πολλοῦ, ὀλίγου, μι-κροῦ, τοσούτου, ἐνός, τινός, δυοῖν) γίνεται προσωπικόν, π.χ. «πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἔμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι» (Πλάτων) (= πολὺ ἀπέχω τοῦ νὰ ὑπερασπίσω ἑμαυ-τόν). Τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα συντάσσονται μετὰ μετοχῆς σχετικῶς καὶ ἀπολύτως (βλ. μετοχή, ἀπαρέμφατον)· //(δημ.) τῶν ῥη-μάτων τῆς δημοτικῆς τίθενται δύο προσ-διορισμοί, ὁ εἷς κατ' αἰτιατικὴν δηλῶν τὸ πρόσωπον (μὲ μέλει) καὶ ὁ ἕτερος ἐμπρό-θετος σημαίνων ἐκείνο, διὰ τὸ ὁποῖον φροντίζει τις (γὰρ σένα), ὡς «μὲ μέλει γὰρ σένα» (= ἐγὼ φροντίζω γὰρ σένα). (Δημοτ.) ὡς ἀπρόσωπα ῥήματα λαμβά-νονται: α) τὰ ῥήματα ἐνδέχεται (= μπορεῖ), πρόκειται (= μέλλει), ἐνδιαφέρει, συμφέρεται μετὰ βου-λητικῆς προτάσεως εἰσαγομένης διὰ τοῦ «νὰ», π.χ. «ἐπρόκειτο νὰ ταξιδεύσῃ», «μ' ἐνδιαφέρει νὰ πάη μπροστὰ ἢ δου-λειά» κ.λπ.

β) τὰ ῥήματα λέγεται, φαίνεται, ἀκούεται, συμπεραίνεται, ἀ-νακοινεῖται κ.λπ., τὰ ὅποια ἔχουν εἰδικτὴν πρότασιν ὡς ὑποκείμενον, π.χ., «λέγεται πὺς εἶναι ἄμναλος»· «ἀκούσθη-κε πὺς ἐπώχευσε».

γ) τὸ γ' πρόσωπον ῥημάτων, τὰ ὅποια εἶ-ναι συνήθως προσωπικά: συμβαίνει, μέλλει, τυχαίνει, μπορεῖ (= εἶ-ναι δυνατόν), πρέπει, λαχαίνει, βολεῖ, μοιάζει (= πρέπει), ται-ριάζει, ἀποφασίζεται, ἀκού-γεται, νοιάζει, πρόκειται, χρειάζεται κ.λπ., τὰ ὅποια ὡς ἀπρό-σωπα ἔχουν ὑποκείμενον βουλητικὴν πρό-τασιν, ἐπὶ πλέον τὰ περισσότερα ἔχουν προσδιορισμὸν ἐκφερόμενον κατὰ δοτικὴν (γενικοφανῆ ἢ αἰτιατικοφανῆ), ἢ ὁποῖα δηλοῖ τὸ πρόσωπον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέ-ρεται ἡ ἔννοια τοῦ ἀπροσώπου ῥήματος (δοτικὴ προσωπική) π.χ. «σοῦ πρέπει νὰ περνᾷς πλουσιόπαροχα», «τοῦ βουλευθη-κε νὰ γίνη ἱερωμένος», «Θεὸς μᾶς κατα-ράσθη καὶ μέλλει νὰ χαθούμε». δ) φράσεις αἱ ὅποια ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοῦ ῥήματος εἶναι, ὑπάρχει καὶ ἡ ἀπὸ ἐν τῶν οὐσιαστικῶν καιρός, ὥρα, ἀ-νάγκη, εὐκαιρία, περίστασις κ.λπ. φρίκη, θαῦμα, κίνδυ-νος, τιμή (μου, σου, του), χαρά (μου, σου, του) κ.λπ. φήμη, διάδο-σις κ.λπ., ἢ τὸ οὐδέτερον ἐπιθέτων ἢ με-τοχῶν, ὡς καλόν (ν), κακόν (ν), δύσκολον (ν), εὐχολον (ν), φυσι-κό (ν), δυνατό (ν), ἀδύνα-το (ν), πεπωμένον (ν), γρα-φτό, ἐνδεχόμενον κ.λπ., καὶ αἱ ὁ-ποῖαι ἔχουν ὡς ὑποκείμενον πρότασιν, ἀ-ναλόγως τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος, εἰδι-κτὴν ἢ βουλητικὴν, π.χ. «εἶναι ὥρα νὰ πη-γαίνωμεν»· «ὑπάρχει διάδοσις ὅτι ἐλπι-τάκτησε»· «εἶναι δύσκολον νὰ τὸ κάμω αὐτό» κ.λπ. Καὶ τὰ ῥήματα (γ) νοιά-ζει καὶ μέλει ἐνίστε ἔχουν ὡς ὑποκεί-

μενον πρότασιν βουλητικὴν ἢ εἰδικτὴν, ἢ ὁ-ποῖα εἰσάγεται διὰ τοῦ μορίου «ποῦ», ἢ ἔχουν καὶ προσωπικὸν ὑποκείμενον, π.χ. «δὲν τὸν ἔμελε νὰ ξεσπιταθῇ»· «μὲ γνοιάζει ποῦ εἶναι ἀπότομος»· τὰ ἀπρό-σωπα ῥήματα φαίνεται, μοιάζει, ἔ-χουν ἐνίστε ὡς ὑποκείμενον πρότασιν, ἢ ὁ-ποῖα εἰσάγεται διὰ τοῦ «σὰν νὰ» (= ὡς ἐάν, ὥσάν νά), π.χ. φαίνεται σὰν νὰ τριγυρίζῃ τὸ σπῆιν· πολλάκις λαμβά-νεται τὸ οὐδέτερον τῆς ἐρωτηματικῆς ἢ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας (τί, ὅ,τι) ὡς ὑποκείμενον ἀπροσώπου ῥήματος, π.χ. «τί μέλει νὰ γίνη;»· «ὅ,τι τοῦ μέλλει ἄς πά-θη»· ἐνίστε ἡ φράσις «πρέπει νὰ» ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ φαίνεται ἢ τοῦ βεβαίως, π.χ. «πρέπει νὰ πῆρε τὸ παιδὶ κακὸ δρό-μον» (= ὡς φαίνεται πῆρε), «πρέπει ἀνι-σόρροπος γὰρ νὰ εἶναι (= βεβαίως εἶναι) ἀφοῦ λέει τέτοια».

Ἀπρόσωπα ῥήματα εἶναι καὶ ὅσα δηλοῦν φυσικά φαινόμενα: ἀστράφτει, ἀσπρογα-λιάζει, βραδιάζει, βροντᾷ, γλυκοχαράζει, καλοσυνεύει, καλοκαιριάζει, μεσημεριάζει, μουμποννίζει, ξημερώνει, ξαστερώ-νει, σουρουπώνει, σκοτεινιάζει, φουσᾷ, φέγγει, χιονίζει, ψιχαλίζει, χαράζει, χει-μωνιάζει. Μερικά ῥήμ. ἀπρόσωπα, ὅταν ἀλλάζουν φωνήν, παύουν νὰ εἶναι ἀπρό-σωπα, π.χ. ξημέρωσε - θὰ ξημερωθῶμε στοῦ ὕπαιθρου, βράδιασε - βραδιάστηκα. Ὅσα ἐκ τῶν ἀπροσώπων ῥημάτων χρησι-μοποιοῦνται καὶ ἐπὶ ἄλλης σημασίας ἔχουν τότε καὶ ἄλλα πρόσωπα, π.χ. βρέχει > «τοῦ τίς ἔβρεξε», «μὴ μὲ βρέχης», φέγγει > «φέξε μου καὶ γλίστρησα»· καὶ πολλὰ ἄλλα ῥήματα λαμβάνονται ὡς ἀπρόσωπα, ἀλλὰ ἔχουν εἰδικτὴν σημασίαν καὶ συμβαί-

νει τοῦτο εἰς ὠρισμένας φράσεις, π.χ. ἀκούεται > «ἀκούεται πὺς θὰ γόνῃ πόλεμος», *μπορεῖ* > «μποροῦσε καὶ νὰ ἔβρεχε» // «ἀπρόσωποι ἐγκλίσεις» (δημοτ.) (Γραμμ.) εἶναι τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχή, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν ἰδιαίτεροι τύποι διὰ τὰ διάφορα πρόσωπα ἐκάστου ἀριθμοῦ.

Τὸ μὲν «ἀπαρέμφατον» εἶναι ἄκλιτος ῥηματικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος μόνος του δὲν χρησιμεύει νὰ σχηματίζονται οἱ συντελικοὶ τύποι, π.χ. ἔχει λύσει, εἶχε λυθῇ, θὰ ἔχῃ λυθεῖ, θὰ ἔχει πεῖ (ἐν ῥῆμα δύναται νὰ ἔχῃ δύο ἀπαρέμφατα, ἐν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου εἰς -σει ἢ εἰς -ει (-εῖ): λύ-σει, πά-ρει, πιεῖ καὶ ἐν ἄλλο τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου εἰς -θῇ ἢ εἰς -ῇ: λυ-θῇ, βραχ-ῇ) ἢ δὲ «μετοχή» εἶναι ῥηματικὸς τύπος ἐπιθετικὸς, ὁ ὁποῖος φανερώνει διάθεσιν καὶ χρόνον· αὕτη ἄλλοτε εἶναι κλιτὴ ἔχουσα τρία γένη: *λυμένος, λυμένη, λυμένο*, καὶ ἄλλοτε ἄκλιτος: *λύοντας*.

-**απτης**·(ἀπτω)· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ἀπτω ἐκ ῥημάτων ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγουσῆς βραχύ, π.χ. *κानδηλ(αν)άπται* οἱ, *λυχνάπται* οἱ, *λυχνάπτα* ὦ.

ἀπτω· (= προσδένω τι εἰς τι· συνάπτω)· (Μέσ.) ἀπτομαι (= φαύω, ἐγγίζω)· (πρτ.) ἤπτον, (μέλλ.) ἄψω, (ἀόρ.) ἤψα· (ὑπ.) εἰς ἀπτω, ἄψω· (εὐ.) εἰς ἀπτοιμι, μ. ἄφοιμι, ἄψοιμι· (προστ.) ἔαπτε, ἄψον· (ἀπ.) εἰς ἀπτειν, μ. ἄψειν, ἄψαι· (μετχ.) εἰς ἀπτων, -ουσα, -ον, μ. ἄψων, ἄψουσα, ἄψων, ἄψας, ἄψασα, ἄψαν· // ἀπτομαι· π ἡπτόμην, μ. ἄφομαι, ἄψάμην, ἤψθην, πρ ἡμμαι, ὕ ἡμμην· (ὑπ.) εἰς ἀπτωμαι, ἄψωμαι, ἀφθῶ, πρ ἡμμένος ὦ· (εὐ.) εἰς ἀπτοίμην, μ. ἀφοίμην, ἀψάιμην, ἀφθείην, πρ

ἡμμένος εἶην· (προστ.) εἰς ἄπτου, ἄψαι, ἄφθητι, πρ ἡψο· (ἀπ.) εἰς ἄπτεσθαι, μ. ἄψεσθαι, ἄψασθαι, ἀφθῆναι, πρ ἡψθαι· (μετχ.) εἰς ἀπτόμενος, -ομένη, -όμενον, μ. ἀφόμενος, -μένη, -μενον, ἄφθεις, -εῖσα, -έν, πρ ἡμμένος, -ένῃ, -ένον· — «ἀπτω τι» (= ἐγγίζω, ἀνάπτω, συνενώνω), «ἀπτω τινί τι»· «ἀπτομαί τινας»· (φρ.) «ἀπτομαι γῆς» (= ἀποβιβάζομαι εἰς τὴν ξηράν)· «μὴ μοῦ ἄπτου» (Κ.Δ.)· (ἐπιθετικῶς)· (φρ.) «ἡ κόρη της εἶναι μὴ μοῦ ἄπτου» (= λίαν εὐθικτος ἢ λίαν ἄφογος)· — ἄπτρα, ἄψις (= καῦσις), ἄπτός, ἄψή (ἐπαφή), ἄμμα (= κόμβος), ἄψις, ἀψιμαχία, ἀψίθυμος, ἀψίχορος.

-**απτω**· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -απτω ἔχουν τὸ α βραχύ (ἄ) εἰς ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον, π.χ. θάπτω (τὸ θάπτω, τὸ θάψαν), σκάπτω, ἀνάπτω, βλάπτω, ῥάπτω, βάπτω, ἐγκολάπτω (= ἐγχαρατῶ), ἐκολάπτω (= ἀποξέω· (δημ.) ξεκλωσσῶ) κ.λπ.

ἄπτωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἄνευ πτώσεως, ὁ ἄκλιτος· ἄπτωτα εἶναι: ἡ πρόθεσις, ὁ σύνδεσμος, τὸ ἐπίρρημα, τὸ ἐπιφώνημα καὶ τὸ ῥῆμα· τοῦτο, ἂν καὶ δὲν ἔχῃ πτώσεις, εἶναι κλιτὸν, «ῥῆμα στοιχεῖον λόγου ἄπτωτον».

ἄπωθε(ν)· (ἐσφ. ἀποθεν) (= μακρόθεν), (μετὰ γεν.) (= μακρὰν ἀπὸ τινος).

ἀπώλεια, (-ας), ἡ· (ἄλλως συγκοπή*)· μεταπτωτικῶς κατὰ λόγον τοῦ τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου τονισμοῦ ἐπῆλθε σίγησις εἰς τὰ θέματα ἀντιστοιχῶν λέξεων τοῦ φωνήεντος τῆς μᾶς ἢ τῆς ἄλλης συλλαβῆς: «ἀπώλεια φωνῆ έντων», π.χ. *μαλακός* > *μλάξ* > *βλάξ*, *ταραχή* > *τάρχη*, *φέρεινα* > *φερνή*, *ἀλγεινός* > *ἄλγος* κ.λπ. Διὰ

τὴν ἀπώλειαν τοῦ βραχέος φωνήεντος τῆς ἀρκτικής συλλαβῆς συνελθόντα τὰ σύμφωνά τῆς α' καὶ β' συλλαβῆς ἀπῆρτισαν πολ- λάκις τὰ διτλά (ζ, ξ, ψ), π.χ. ***deien** > **dien** > Ζεύς· τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἀπωλείας φωνήεντων ἐκλήθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν ἔλλειψις, παράλειψις, ἄρσις, συστολή, ὑφαίρεσις, ἀφαίρεσις, ἐξαίρεσις, ἔνδεια, θλίψις, ἐκθλιψις, συγκοπή, ἀποκοπή (βλ. λς) κ.λπ. Μετὰ ταῦτα ἐπεκράτησαν διὰ πάντα ταῦτα τὰ φαινόμενα τρεῖς ὀρολογίαι: ἀφαίρεσις*, συγκοπή*, ἀποκοπή*, (βλ. πάθη* τῆς λέξεως)· «Ἀπώλεια πτώσεων», ἐπειδὴ εἰς τὰ πτωτικὰ διὰ τοῦ ἄρθρου (οἱ-τούς, αἱ-τάς) καὶ τῶν προθέσεων ἐδηλοῦτο ἐκάστοτε ἡ σχέσις, δὲν ἐφαίνοτο ἀναγκαία ἡ δὴλωσις ἐκάστης τούτων διὰ καταλήξεων (πρβλ. οἱ μείζους-τούς μείζους, αἱ τριῖναι-τάς τριῖναι), ἐπῆλθεν ἀχρηστία καὶ ἀπώλεια μερικῶν πτώσεων (πρβλ. συγκρητισμός).

ἀπωμοτικός, -ή, -όν· ἐκεῖνος διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφέρεται ὄρκος, π.χ. *μά**, *νή**, «ἀπωμοτικὰ ἐπιρρήματα*» (βλ. κατωμοτικός).

ἀπώτερος, -α, -ον· (ἀπό)· (συγκρ.) (= μακρότερος), (ὑπερθ.) ἀπώτατος, -η, -ον (= ὁ πλέον μακρινός), (ἄπω, ἄπωθε(ν)*).

-**αρ**· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αρ λήγοντα ὑπὲρ μίαν συλλαβὴν οὐσιαστικά καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἔχουν τὸ α βραχύ (ἄ), π.χ. *μάκᾱρ* ὁ, ἡ (= εὐδαίμων), ὁ *Καῖσᾱρ*, ἡ *δᾱμάρ*, ὁ *ᾱρ* ἡ (= ἡ σύζυγος), τὸ *δέλεᾱρ*, τὸ *πίᾱρ*, ὁ *σάκᾱρ* (-αρος), τὸ *νῶκᾱρ*, (-αρος), τὸ (= λήθαργος), τὸ *θένᾱρ* (= κοῖλον τῆς

παλάμης), *νέκᾱρ* τό, τὸ *ᾱρ*, τὸ *ὑᾱρ* (= ὄραμα), τὸ *ἡᾱρ*, τὸ *πῶρ*, τὸ *νοῦᾱρ* κ.λπ. πλὴν τοῦ φρέᾱρ (παρ' Ἀττικοῖς) καὶ στέᾱρ (-ατος), τὸ (= λίπος, ζύμη (τὸ σταῖς)) καὶ τὸ μονοσύλλαβον *φᾱρ*, (-ρός), ὁ, (τὸν *φᾱρα*) (κν.) *φαρόνι*.

-**αρα**· παραγωγικὴ μεγεθυντικὴ κατάληξις θηλυκῶν οὐσιαστικῶν ἀπὸ οὐδετέρων ὑποκοριστικῶν εἰς -ᾱρι, π.χ. *μουλᾱρί* > *μουλάρα*, *πιθᾱρί* > *πιθάρα*, *ποδᾱρί* > *ποδάρα*. -**αρα**· τὰ εἰς -ᾱρα ἔχουν τὸ -αρ- βραχύ (ἄ) π.χ. (ἡ ἐσχᾱρα), αἱ ἐσχᾱραι, αἱ κατᾱραι (παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς), *λαπάραι* αἱ, *κάραι* αἱ, πλὴν τοῦ *τιάρα* ἡ (ᾱ) (αἱ *τιᾱραι*).

ἄρα· (ἐπικ. πρὸ συμφώνου «αρ» καὶ ἐγκλιτικὸν «ρά» καὶ «ῥ»)· σύνδεσμος συμπερασματικὸς οὐδέποτε κείμενος εἰς ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ἀλλὰ μετὰ μίαν λέξιν· σημαίνει α) συμπεέρασμα (= λοιπόν), β) ἀναγνώρισιν (μετὰ παρατατικού) (= ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ὑστέρων), π.χ. «οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς τὰ πολιτικά Περικλῆς ἦν ἐκ τούτου τοῦ λόγου» (Πλάτων), γ) εἰκασίαν (= ὡς φαίνεται), π.χ. «μάτην ἄρ' ὡς εἴκεν, ἤκομεν», δ) τὸ εὐθύς· (φρ.) «καὶ ἐνενόησα τότε ἄρα καταγέλαστος ὢν» (Πλάτων), ε) (= βεβαίως) «οἷους ἄρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας» (Ξενοφών), καὶ στ) μετὰ τὸ εἰ, ἐάν, ἢ ν, ὡς, εἴτε, οὐτε, μὲν (= ὥς, ἂν μὴ τυχόν, δηλαδὴ). π.χ. «εἰ μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ὑμῖν ἐστι διαβατέος, οὐκ οἶδα» (Ξενοφών) // (Νεοελλ.) τὸ «ἄρα» εἰσάγει λογικὸν συμπεέρασμα ἐκ σειρᾶς σκέψεων προκύπτον, διὰ τοῦτο κανονικῶς εἶναι ἐν χρήσει εἰς μαθηματικὰς ἀποδείξεις, π.χ. «ἄρα εἶναι ἴσα»· «θὰ τὸν χτύπαγε, ἄρα καλὰ ἔκανε καὶ ἔφυγε».

ἄρα (γε)· (δημ. ἄραρες)· (ἐρωτηματικὸν μόριον (= τάχα)· εἰς τὴν ἐκφορὰν «ἄρα γε» τοῦτο δηλοῖ ἀπλὴν ἐρώτησιν ἐνέχουσαν εἰκασίαν ἀόριστον, μὴ δηλουμένου τοῦ εἵδους τῆς ἀπαντήσεως· τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν ὑποδηλοῦν μέριμναν ἢ ἀνυπομονήσιν, π.χ. «ἄρα γε πολλῶν ἀγαθῶν ... ἀποφαίνω σ' αἴτιον οὖσαν»· (δημοτ.) «ἄραρες (ἄράρες) - ζῆ ἢ πέθανε σταῖ ξένα».

ἀραβικός, -ή, -όν· «ἀραβικοὶ ἄριθμοί» ἢ «ἀραβικά ψηφία»· τὰ πρὸς παράστασιν τῶν ἀριθμητικῶν σύμβολα (1,2,3,4, κ.λπ.), ὡς καὶ τοῦ μηδενὸς (0), τὰ ὅποια εἰσῆχθησάν εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν 9 αἰῶνα μ.Χ. ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποιήθησαν.

ἀραβικὴ γλῶσσα· μία ἐκ τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν· ἡ σημαντικωτέρα καὶ πλέον ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ ὁποία συγγενεὺς στενῶς μετὰ τῆς ἑβραϊκῆς, φοινικικῆς καὶ ἀραμαϊκῆς. Τὸ ἀλφάβητον αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐξ 28 γραμμάτων, ἥτοι εἰκοσιπέντε συμφῶνων καὶ τριῶν φωνηέντων· ἡ σύνταξις αὐτῆς εἶναι περίπλοκος, τὰ δὲ ῥήματα, τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰ ἐπίθετα σχηματίζονται ἐκ τριγραμμάτων ῥιζῶν· ἡ ἐν χρήσει γραφὴ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸ ναβατιανὸν ἀλφάβητον καὶ συγγενεὺς πρὸς τὸ ἑβραϊκόν, εἶναι δὲ αὕτη ἐν χρήσει καὶ εἰς τὰς γλώσσας τῶν περισσοτέρων μουσουλμανικῶν χωρῶν.

ἀραιῶ (-όω)· (τι)· (= καθιστῶ τι ἀραιόν, (κν) ἀνῆριο, πορῶδες, χαλαρόν)· (πρτ.) ἡραῖουν, (μελλ.) ἡραιῶσω, (ἀόρ.) ἡραιώσω· (Παθ.) ἀραιοῦμαι (= γίνομαι ἀραιός), πῆραιοῦμην, μῆραιωθῆσμαι, ἀῆραιώθην,

(ὑποτ.) ἀραιωθῶ, πῆραιώμαι, (μετχ) ἡραιωμένος, -η, -ον· — ἀραιός, ἀραιώσις, ἀραιώδης, ἀραιωτικός, ἀραιότης.

-αρακι τό· παραγωγικὴ κατάληξις ὑποκοριστικῶν ἀπὸ παλαιῶν ὑποκοριστικῶν εἰς -αριον + -ακι, π.χ. ξυλᾶριον - ξυλαράκι, χορτᾶριον - χορταράκι, πωλᾶριον - πουλαράκι κ.λπ.

-αράκος· παραγωγικὴ κατάληξις συνήθως φιλοφροσύνης ἀπὸ οὐς. εἰς -αρης + ακος· κατεργαράκος, φιλαράκος, ψευταράκος, διαβολάκος, δρομάκος κ.λπ.

ἀραρίσκω, ἄρω (τι)· (= ἐφαρμόζω, συνάπτω, συνενώνω), (κατ' ἀναδιπλασιασμὸν ἐκ τῆς ῥίζης αρ-)· (πρτ.) ἀράρισκον, (οἱ ἄλλοι τύποι ἐκ τοῦ ἄρω), (μελλ.) ἀρῶ, (ἀόρ.) ἤρσα, (ἀόρ. β') ἤραρον, (πρkm.) ἄραρα, (ἰων.) ἄρηρα, (ὑπερσ.) ἀρήρειν ἢ ἡρεῖρειν, (μεσ. ἀ) ἡρσάμην, πῆρηρεμαι, (μετχ. πρkm.) ἡρηρέμενος (ἢ ἡρηρέμενος)· — ἄρθρον, ἄρθμος (= σύνδεσμος), ἄρμος, ἄρτιος, ἀρτίζω (= παρασκευάζω, (δημ.) = ταγίζω), ἄριστος, ἀρετὴ κ.λπ.

ἀραρούτι· (ἢ ἀρραρούτι τὸ <ἀγγλ. ar-row - root (= ἄμυλον, τροφὴ βρεφῶν).

-άρας· παραγωγικὴ κατάληξις μεγεθυντικῶν κυρίων ὀνομάτων ἀπὸ τῶν εἰς -αρα θηλυκῶν· Γιωργάρας, Νικολάρας κ.λπ.

-αράς· παραγωγικὴ κατάληξις μεγεθυντικῶν ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν ἀπὸ μεγεθυντ. ὑποκοριστικῶν εἰς -αρι, π.χ. παλληκᾶρι - παλληκαράς, οὕτω καὶ ὑπναράς, δουλευταράς, ψευταράς, κοιλαράς, κλεφταράς, χορευταράς, μυταράς, χειλαράς κ.λπ. Εἰς τὴν ἀπλ. δημ. δξύνονται ὡς ὑπναράς, δουλευταράς κ.λπ.

ἀράσσω ἢ ἀράττω (τι)· (= τύπτω, κτυπῶ ἰσχυρῶς)· (ἐπὶ ὀργάνων) παίζω, (φρ.)

«ἀράσσω κιθάρην» (Ὀρφικά)· συναρμολογῶ· «γόμφουσιν δ' ἄρα τὴν γε καὶ ἀρμονίῃσιν ἄρρασαν» (Ὀδύσεια) (= συνήλωνε δι' ἤλων (χαρφίων) καὶ ἀρμῶν τὴν σχεδίαν ὁ Ὀδυσσεύς)· (μετφ.) ἐνοχλῶ· π.χ. «ὄνειδεσιν ἤρασαν» (Σοφοκλῆς) (= ἐνέπαιζον, ἐπείραζον)· (πρτ.) ἤρασον ἢ ἤραττον, (μελλ.) ἀράξω, (ἀόρ.) ἤραξα, (ὑποτ.) ἀράξω, (παθ. ἀόρ. α') ἠράχθην, (ὑποτ.) ἀραχθῶ· (δημ.) ἀράζω (= ὁρμίζομαι), (ἀόρ. α') ἄραξα· (φρ.) «ἀράξα με στήν Τῆνον», (μετχ. παθ. πρkm.) ἀραγμένος, -η, -ον· — ἄραγμα, ἀραγμός, ἄραξις, ἀραξιά (= ἡ ἀγκυροβολία), ἀραξοβόλι (= ἀγκυροβόλιον).

ἀράχνη (-ης), ἡ· (τὸ α βραχύ (ᾱ) εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ τινὰς ἀττικοὺς) (ὑπάρχει καὶ ἀράχνης ὁ)· ἀράχνη, (-ῶν), αἱ.

ἀραχνῶ (-όω)· (ἀμτβ.) (= πλέκω περίετινός ἰστὸν ἀράχνης· σχηματίζω ἀράχνην ἢ τινὰ ἰστόν)· (πρτ.) ἡραχνίουν, (μελλ.) ἀραχνιώσω, (ἀόρ.) ἡραχνιώσα, (ὑποτ.) ἀραχνιώσω, (πρkm.) ἡραχνιώκα· (Μέσ.) ἀραχνιοῦμαι (= πληροῦμαι ἀραχνίων)· — ἀράχιον (= ὕφασμα ἀράχνης), ἀραχναῖος, ἀραχνιώδης, ἀραχνήεις, ἀραχναῖος (= ὕφαινος ἰστὸν ἀράχνης), ἀράχνη ἢ καὶ ἀράχνης ὁ, ἀραχνώδης, ἀράχνηςος.

ἄργιλος, (-ου), ἡ· (δι' ἐνὸς λ, παρὰ τὸ ἀργός) (= λευκὸν χῶμα) (λατ. argilla)· (ἐπιθ.) ἀργιλώδης, (συγκρ.) ἀργιλωδέστερος.

Ἀργινοῦσαι, Ἀργινοῦσαι· καὶ Ἀργεννοῦσαι, (-ῶν), αἱ.

ἀργκὸ ἢ καὶ τό· (γαλ. ἄκλ. λέξ. argot)· συνθηματικὴ, αὐτοσχέδιος καὶ παρεφθαρμένη ἄλλοτε γλῶσσα τῶν εἰς Γαλλίαν κακοποιῶν καὶ σήμερον εἰς γενικὴν

χρῆσιν, π.χ. με τὸ il va épouser la veuve (= θὰ νυμφευθῇ τὴν χήραν), ἐννοοῦν «il va être pendu» (= θὰ ἀπαγχονισθῇ)· παραπλήσια εἶναι καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι κακοποιῶν «θὰ βγάλω τὴν ἰσόβια», ἥτοι τὴν μάχαιραν· «θὰ τὸν γεμίσω κουμπότρυπες», ἥτοι θὰ τὸν φονεύσω· «τὸ φρέσκο», ἥτοι ἡ φυλακὴ κ.λπ. // (μετφ.) ἡ συμβατικὴ γλῶσσα διαφόρων ἐπαγγελεμάτων.

ἀργο-· α' συνθετικὸν κλιτῶν καὶ ἐπιρρημάτων δηλοῦν τὸ ἐν ἀργίᾳ ἢ ἀνωφελείᾳ ἢ ἐν ἀπραξίᾳ ἢ ἐπὶ ματαιῷ τελούμενον, τὸ ὅποιον δηλοῦται ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ, π.χ. ἀργομισθία, ἀργόσχολος, ἀργόλογικῶς κ.λπ., β' τὸ ἀργά, ἥτοι βραδέως τελεῖν ἢ τελείσθαι, γίνεσθαι ἢ ἐνεργεῖν τὸ σημαίνονμενον ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ, εὐχρηστον εἰς τὴν δημοτικὴν, π.χ. ἀργοκίνητος, ἀργοπερπατησιὰ, ἀργοτραγουδῶ κ.λπ., καὶ γ' τὸ ὀφέ (= ἀργά) πάρωρα εἶναι ἢ γίγνεσθαι ἢ ἐνεργεῖν τὸ ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ σημαίνονμενον, π.χ. ἀργοῦσπνητος, ἀργοῦσμοιολογίμαι, ἀργοβοθῶ κ.λπ.

ἀργυρολογῶ (-έω)· (= συλλέγω χρήματα διὰ τῆς βίας· φορολογῶ π.χ. «ἐξ ἄλλων τε ἡγευρολόγει» (Ξενοφῶν)), ὑπὸ τύπον ἐράνου ζητῶ χρήματα ὑπὲρ ἐμοῦ π.χ. «δῆθεν ὑπὲρ τῶν τυφλῶν ἀργυρολογεῖ δι' ἐαυτόν», (πρτ.) ἡγευρολόγουν, (μελλ.) ἀργυρολογήσω, (ἀόρ.) ἡγευρολόγησα, (ὑποτ.) ἀργυρολογήσω, (πρkm.) ἡγευρολόγηκα· — ἀργυρολογία, ἀργυρολόγητος, ἀργυρολόγος.

ἀργυρῶ (-όω)· (= καλύπτω δι' ἀργύρου, ἐπαργυρώνω· ἀμείβω διὰ χρήματος)· (πρτ.) ἡργύρουν, (μελλ.) ἀργυρώσω, (ἀόρ.) ἡργύρωσα, (ὑποτ.) ἀργυρώσω·

(Παθ.) ἀργυροῦμαι, π ἡργυρούμαι, μ ἀργυρώσομαι, (παθ. ἄ) ἡργυρώσθην, (ύποτ.) ἀργυρωθῶ, πρ ἡργύρωμαι, (μετχ.) ἡργυρωμένος, -η, -ον — «ἀργυρῶ τι» (= ἐπαργυρώνω). «ἀργυρῶ τινα» (= ἀμείβω διὰ χρήματος). (παθ.) (μτφ.) «ἀργυροῦμαι» (= ἀνταμείβομαι δι' ἀργύρου). — ἀργυρος, ἀργύρωμα, ἀργυρώδης. ἀργῶ (-έω). (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀργός, δὲν ἐργάζομαι, οὐδὲν πράττω). (πρτ.) ἡργουν, (μέλλ.) ἀργήσω, (ἀόρ.) ἡργησα, (ύποτ.) ἀργήσω, (πρμ.) ἡργηκα. (Παθ.) ἀργοῦμαι (= μένω ἀνεκτέλεστος· μένω ἀνωφελής). — ἀργός, ἀργία, ἀργικὸς (= ὀκνηρός), ἀργίς (-ίδος), ἡ (= ἡ νῦν πρὸς ἀνάπαυσιν).

ἄρδην· (ἐπίρρ.) (= σηκωτά, ὑψηλά· παντελῶς). «τὴν ἄρδιν» (ἄρδιν = αἰχμή βέλους). ἄρδιν (ἀπαρέμφ. τοῦ ἄρδω) (= ποτίζειν).

ἄρδω· (ἀρδεύω) (τι ἢ τινα) (= ποτίζω, ὡς «ἐπεὰν ὁ ποταμὸς ... ἄρῃ τὰς ἀρούρας» (Ἡρόδοτος), (μτφ.) διατηρῶ τι εἰς δροσεράν καὶ ἀνθηρὰν κατάστασιν). (πρτ.) ἡρδον, (μέλλ.) ἄρσω, (ἀόρ.) ἡρσα, (ύποτ.) ἄρσω. (Μέσ.) ἄρδομαι — ἄρδεις, ἀρδεύω, ἀρδάνιον (= πλατύστομον ποτήριον), ἀρδμός (= ποτίστρα ζῶων, πόσις), ἄρδα (= ῥύπος), ἀρδεύσιμος, ἀρδευτός.

-αρειό· παραγωγικὴ κατάληξις οὐδ. οὐσιαστικῶν ἀπὸ οὐς. εἰς -αρης μετὰ τῆς καταλήξεως -ειό, π.χ. καρβουν(ι)άρης-καρβουναρειό, μακελλάρης-μακελλαρειό, οὕτω καὶ πλυσταρειό, καμπαναρειό, κεραμιδαρειό, σκουπιδαρειό, τσιγγαναρειό, πουταναρειό, ἀλγταρειό, γυφταρειό κ.λπ., εἰς τὴν ἀπλ. δημοτ.-αριό.

-αρέλι· παραγωγικὴ κατάληξις ὑποκορι-

στικῶν οὐς. ἀπὸ ὑποκοριστικὰ εἰς -αρι(ον): παιδ-άριον+καταλήξει -ελι> παιδαρέλι, ποδ-άριον> ποδ-αρέλι κ.λπ.

Ἄρεοπαγίτης, (-ου), ὁ· -γίτα ὦ, -γίται, (-ῶν) οἱ, «Ἄρεοπαγίτης βουλή» (ἐσφαλμ. Ἄρειοπαγίτης).

ἀρέσκω· (= ἐπαναρμόζω τὰ διεστῶτα, κάμνω τινὰ φίλον μου, εἶμαι ἢ γίνομαι εὐχάριστος· ἐγκρίνω τι κ.λπ.). (πρτ.) ἡρεσκον, (μέλλ.) ἀρέσω, (ἀόρ.) ἡρεσα, (ύποτ.) ἀρέσω. (Μέσ.) ἀρέσκομαι, π ἡρεσκόμην, μ ἀρέσομαι, ἄ ἡρεσάμην, (ύποτ.) ἀρέσωμαι, (παθ. ἄ) ἡρέσθην, (ύποτ.) ἡρεσθῶ, (πρμ.) ἡρεσμαι, (μετχ.) ἡρεσμένος, -η, -ον, (ύπερσ.) ἡρέσμην. «ἀρέσκω τινί» (= εἶμαι εἰς τινὰ εὐχάριστος). (φρ.) «τοῦτο ἀρέσκει μοι», (μετ' αἰτιατ. προσ.) «οὗτός με ὁ τρόπος ἀρέσκει». «ἀρέσκομαί τινι» (= εὐχαριστοῦμαι ἀπὸ τινος, εἰς τι). «ἀρέσκομαί τινα» (= ἐξευμενίζω τινά). π.χ. «Εὐρύαλος δὲ ἐαυτὸν ἀρεσσάσθω ἐπέειν καὶ δῶρφ» (Ὀδύσεια). — ἀρεστός, εὐάρεστος, ἄρεστος ὁ, ἡ, ἀρέσκεια, ἀρεσκεύομαι,

Ἀρεταίειον, (-ου), τό· (ὀρθότ. Ἄρεταεῖον <Ἀρεταῖος, ὡς καὶ Πτολεμαεῖον <Πτολεμαῖος).

ἀρήγω· (μετὰ δοτ. = βοηθῶ, συντρέχω). (φρ.) «ᾧμοσσον ἡ μὲν μοι πρόφρων ἐπείσιν καὶ χερσὶν ἀρήξιν» (Ἰλιάς), (μετ' αἰτ.) ἀποκρούω, ἐμποδίζω, ἀποτρέπω. (φρ.) «ὦ Ζεῦ ἄρῃξον δαίμων ἄλωσιν» (Αἰσχύλος). (ὡς ἀπρόσ.) ἀρήγει (= πρέπει, ἀρμόζει, προσήκει). (φρ.) «σιγαῖν ἀρήγει» (= πρέπει νὰ σιωπᾷ). (πρτ.) ἡρηγον, (μέλλ.) ἀρήξω, (ἀόρ.) ἡρηξα, (ύποτ.) ἀρήξω. — ἀρωγή, ἀρωγός, ἀρωγοναύτης (= βοηθὸς τῶν ναυτῶν).

-άρης· (θηλ.) -άρισα, -άρα, -άρια (οὐδ.) -άρι(ν), -άριχο· (πληθ.) -αρέοι καὶ -άρηδες· κατάληξις οὐς. καὶ ἐπιθ. (ἐκ τῆς λατ. καταλ. -arius καὶ -aris) εἰς -άρης καὶ -άρις καὶ -άριος, ἔχουσα τὸ α μακρὸν (ᾱ) καὶ σημαίνουσα, α) ἐπάγγελμα: περιβολάρης καὶ -λάρης, περιβολάρισα ἢ, γινδάρης, καρβουν(ι)άρης, β) ἀσχολία: διακονιάρης, ἐκκλησιάρης, γ) σωματικὴν ἰδιότητα: τσιμπλιάρης, τσιμπλιάρα ἢ, χτικιάρης, δ) ψυχικὴν ἰδιότητα: ζηλιάρης, ἐρωτιάρης· ε) ἡλικίαν: χροναίρης, σαραντάρης· στ) κατάστασιν: νοικάρης· ζ) ἐπὶ νομισμάτων (εἰς οὐδ. γέν.) ὡς εἰκοσάριχο, κατостаρίχο, χιλιάριχο κ.λπ.

ἀρθμῶ (-έω). (ἀμτβ.) (= συνδέω, συναρμόζω). «ἡδ' αὐτ' ἐν φιλότῃ διετμαγεν ἀρθμήσαντε» (Ἰλιάς) (= τῷ ὄντι δὲ διεχωρίσθησαν ἐν φιλῇ ἀρμοσθέντες καὶ συμβιβασθέντες) (Θ. Γαζής). (πρτ.) ἡρθμουν, (μέλλ.) ἀρθμήσω, (ἀόρ.) ἡρθμηση, (ύπ.) ἀρθμήσω — ἀρθμός, ἄρθμιος (= ἡνωμένος).

ἀρθρικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ὁ ἔναρθρος, ὁ μετ' ἄρθρου, ὁ ἀνήκων εἰς τὸ ἄρθρον· (φρ.) «τῆς ἀρθρικῆς γραφῆς».

ἄρθρον, (-ου), τό· (Γραμμ.) κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου μονοσύλλαβον, τιθέμενον πρὸ τῶν πτωτικῶν, δηλοῦν τὰς διαφορὰς σχέσεις αὐτῶν καὶ ἐξυπηρετοῦν τὴν διάρθρωσιν τοῦ λόγου. Τοῦτο παριστᾷ τὰ ὀνόματα γνωστὰ ἢ κατ' ἄτομον, π.χ. «ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος» (ἦτοι εἰς γνωστὸς καὶ ὠρισμένος) ἢ καθ' ὅλον τὸ γένος, π.χ. «ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ θνητός», (ἦτοι πάντες, πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος), (πρβλ. ἀκοινωνήτος). Οἱ τύποι τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου ἔχουν ὡς κάτωθι:

Ἐνικὸς			
	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ὁ	ἡ	τὸ
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ
δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ
αἰτ.	τὸν	τὴν	τὸ

Δυϊκὸς			
	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν. αἰτ.	τῷ	τῷ (τὰ)	τῷ
γεν. δοτ.	τοῖν	τοῖν (ταῖν)	τοῖν

Πληθυντικὸς			
	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	οἱ	αἱ	τὰ
γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
δοτ.	τοῖς	ταῖς	τοῖς
αἰτ.	τούς	τάς	τὰ

Τὸ ἄρσ. ὡς καὶ τὸ οὐδ. κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσιν, τὸ θηλυκὸν κατὰ τὴν α'. Τὸ μὲν ἄρσενικὸν εἰς τὴν ἐνικ. ὄνομ. δὲν ἔχει κατάληξιν -ς, τὸ δὲ οὐδέτερον δὲν ἔχει -ν. Εἰς τὸν δυϊκὸν οἱ τύποι τοῦ θηλυκοῦ: τὰ, ταῖν εἶναι σπάνιοι, λαμβάνονται δὲ ἀντ' αὐτῶν οἱ τύποι τοῦ ἄρσ. τῷ, τοῖν. Τὸ ἄρθρον κλητικὴν δὲν ἔχει. Προτάσσεται δὲ συνήθως τῆς κλητικῆς τῶν ἄλλων ὀνομάτων τὸ κλητικὸν ἐπιφώνημα «ὦ». Ἀρχικῶς (μέχρι καὶ τοῦ Ὀμήρου), τὸ ἄρθρον ἦτο δεικτικὴ ἀντωνυμία, τῆς ὁποίας ἡ δεικτικὴ δύναμις εἶχεν ἀμβλυνοθῇ. Τὰ ἄρθρα ἐχρησίμευον εἰς δήλωσιν ὠρισμένων προεγνωσμένων ὄντων, π.χ. ἄνθρωπος (= εἰς ἄνθρωπος), ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος (= ὁ γνωστὸς ἄνθρωπος). Ἡ δημιουργία τοῦ ἄρθρου ἐμφαίνει πρόοδον, πολιτισμόν. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τούτου ἐπετεύχθη α) ἡ διαστολὴ τῶν πτώσεων, π.χ. «οἱ καὶ τοὺς πλείους», «αἱ καὶ τὰς τρηγῆρας», β) ἡ χρῆσις τοῦ ἀπαρεμφάτου, π.χ. «χωρὶς δὲ τοῦ ἐστερηθῆναι» (Πλάτων), γ) ἡ ἀναπόλησις

προεγνωσμένων προσώπων ἢ πραγμάτων καὶ δ) ἡ δήλωσις τοῦ προσφύρου, τῆς κτήσεως, π.χ. «ἐλάβον αὐτὸν τῆς χειρός», «ὁ πατήρ ἐκέλευσέ με». Εἰς τὰς διαλέκτους ἀνεμείχθη τὸ δεικτικὸν «ὁ, ἡ, τό» καὶ τὸ ἀναφορικὸν «ὅς, ἡ, ὅ», τὰ ὁποῖα ἔδωσαν καὶ εἰς τὸ ἄρθρον τὴν λεγομένην ἀναφορικὴν σημασίαν κυρίως εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ «τ» ἀρχομένους τύπους (Ἡρόδοτος). Ὡς προκλιτικὸν τὸ ἄρθρον συνηρέθη ἔνωρίτατα (τάων > τῶν καὶ τέων > τῶν) (Ὅμηρος — Ἡρόδοτος). Οἱ δασυνόμενοι τύποι τοῦ ἄρθρου εἶναι ἄανοι (ὁ, ἡ, οἱ, αἱ): Τὸ ἄρθρον προτάσσεται πάντων τῶν μερῶν τοῦ λόγου καὶ αὐτῆς τῆς προτάσεως, διὰ τοῦτο καὶ ἔχει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν προτακτικὴν δύναμιν.

Ἡ τοῦ ἄρθρου δεικτικὴ σημασία, συνήθης εἰς τὸν Ὅμηρον, διέμεινε καὶ εἰς τοὺς Ἀττικούς, α) εἰς τὰς ἀντιθέσεις, π.χ. «ὁ μὲν γὰρ θνητός, ἡ δ' ἀθάνατος» (= οὗτος μὲν... αὕτη δέ) (Ἰσοκράτης). β) εἰς τὸ «ὁ, ἡ, τὸ δέ» κατὰ πᾶσαν πτώσιν ἄνευ προηγούμενου ξ-ὁ, ἡ, τὸ μὲν, π.χ. «Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὁ δέ (= οὗτος δέ) πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον» (Ξενοφών). γ) εἰς τὰς φράσεις «καὶ τό ν» (ὡς ὑποκείμε. ἀπαρεμφάτου), π.χ. «καὶ τὸν κελεῦσαι δοῦναι» (Ξενοφών). «Τὸν καὶ τόν», «τὸ καὶ τό», διὰ τούτων ἀποφεύγουμεν νὰ ὀνομάσωμεν πρόσωπον ἢ πράγμα, π.χ. «καί μοι κάλει τὸν καὶ τόν» (Λυσίας). (δημ.) «τοῦ εἶπα τὸ καὶ τό», καὶ δ) εἰς τὴν φράσιν «πρὸ τοῦ» (= πρότερον), π.χ. «ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ» (Λυσίας) σημαίνει χρόνον παρελθόντα ἐν σχέσει πρὸς τὸν νῦν «πρὸ τούτου» σημαίνει χρόνον παρελθόν-

τα πρὸ τούτου τοῦ μνημονευθέντος. Τὸ ἄρθρον παρ' Ἀττικοῖς ἔχει καὶ ἀόριστον σημασίαν, π.χ. «τῶν πόλεων αἱ μὲν (= τινὲς μὲν) τυραννοῦνται, αἱ δέ (= τινὲς δέ)» (Πλάτων). Ἐκ τῆς δεικτικῆς σημασίας τοῦ ἄρθρου προέκυψεν ἡ ἀναφορικὴ (Ὅμηρος, Τραγικοί), π.χ. «κτείνουσα τοὺς (ἀντὶ οὗς) οὐ χρηὴ κτανεῖν» (Εὐριπίδης). Τὸ ἄρθρον εἶναι, α) εἰδικὸν (παριστᾷ τὸ εἶδος ὅλου τοῦ γένους), π.χ. «λέγεθ' ὡς ἐπιβουλεύει Φίλιππος ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ ὡς φυλάττεσθαι δεῖ τὸν ἄνθρωπον» (δηλ. τὸν γνωστόν, τὸν Φίλιππον), καὶ β) γενικὸν (παριστᾷ ὁλόκληρον τὸ γένος τῶν εἰδῶν), π.χ. «ὁ γέρον δις παῖς γίγνεται ἄν» (= πᾶς γέρον) (Πλάτων).

Αἱ σύναρθροι μετοχαὶ καὶ τὰ ἐπίθετα ἔχουν γενικὴν ἀρθρικὴν σημασίαν. «ὁ ποιητής» (= πᾶς ποιητής), «ὁ τυχών» (= πᾶς κατὰ τύχην), «ὁ βουλόμενος» (= πᾶς βουλόμενος). Τὸ ἄρθρον μεταβάλλει α) εἰς οὐσιαστικὸν πᾶν μέρος τοῦ λόγου, ὡς καὶ ὁλόκληρον πρότασιν, π.χ. «οἱ τε ἐξ ἄστεως καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς» (= οἱ ἄστοι καὶ οἱ Πειραιεῖς). β) εἰς ἐπίθετον τὰ ἐπιρρήματα καὶ πλαγίας καὶ ἐμπροθέτους πτώσεις, π.χ. «οἱ πάντων στρατιωτῶν» (= οἱ ἄριστοι) (Θουκυδίδης), «ἡ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν» (Πλάτων). «τὰς ἡδονὰς θήρενε τὰς μετὰ δόξης» (= τὰς ἐνδόξους) (Ἰσοκράτης).

Τὸ ἄρθρον παραλείπεται: α) εἰς τὰ ἀόριστα ὀνόματα, π.χ. «γυνὴ χήρα ὄρνιν εἶχε», β) εἰς τὰ κύρια ὀνόματα καὶ εἰς τὰ ὀνόματα ἑορτῶν, π.χ. «ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μετήλλαξε τὸν βίον» (Ἰσοκράτης), τίθεται δέ, ὅ-

ταν ἐμνημονεύθησαν πρότερον ἢ εἶναι γνωστά, π.χ. «Κῦρον δὲ μεταπέμπεται... Ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον» (Ξενοφών), γ) πολλάκις εἰς τὰς λέξεις ἡλῖος, γῆ, σελήνη, βορρᾶς, θάλασσα, βασιλεὺς (= ὁ τῶν Περσῶν) κ.λπ. θεωρουμένους ὡς κύρια ὀνόματα, π.χ. «οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἠγγείσθαι, ἡλίον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν» (Πλάτων), δ) πολλάκις εἰς τὰς λέξεις ἡμέρα, νύξ, ἔαρ, δυσμαὶ κ.λπ., διὰ τῶν ὁποίων καθορίζεται ὁ χρόνος, π.χ. «ἦν ἡλῖος ἐπὶ δυσμαῖς» (Ξενοφών), ε) εἰς τὰ ὀνόματα τοῦ γένους καὶ ἐνίοτε τοῦ εἶδους, π.χ. «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος εἶναι», στ) εἰς στρατιωτικὰς φράσεις, π.χ. «ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι» (Ξενοφών), ζ) πολλάκις εἰς ὀνόματα συγγενείας: πατήρ, μήτηρ, υἱός, ἀδελφός, πάππος, γονεῖς κ.λπ., ὡς καὶ πατρίς, ἄστν, πόλις, π.χ. «εἶδε πατέρα τε καὶ μητέρα καὶ ἀδελφούς καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγενημένους» (Ξενοφών), η) εἰς τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά καὶ τὰ ὀνόματα τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, π.χ. «λογιστικὴ καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμῶν πᾶσα» (Πλάτων), καὶ θ) καὶ συχνότατα εἰς τὰ κατ' αἰτιατικὴν πολλάκις τιθέμενα οὐσιαστικά: πλῆθος, μέγεθος, ὕψος, βάθος, πλάτος, γένος, ὄνομα, πρόφασις κ.λπ., «ρεῖθρον γεφυρῶσαι ἢ βάθος χωσαι». Ἡ χρῆσις τῆς δεικτικῆς σημασίας τοῦ ἄρθρου φαίνεται εἰς τὰς φράσεις «ἡ δ' ὅς» (= εἶπεν οὗτος ἡ ἐκεῖνος), «ἡ δ' ἡ» (= εἶπεν αὐτή, «ἡν δ' ἐγώ» (= ἔλεγον,

(εἶπον), ἐγώ). Τὸ ἄρθρον παραλείπεται ἐπὶ τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς «ὅδε», π.χ. «καὶ γὰρ οἱ ἐπιτρόποι βοηθεῖν ἐθέλουσιν, ὧν Θεόδωρος εἰς ὅδε» (Πλάτων). Τὰ ἐπιρρήματα μετὰ τοῦ ἄρθρου λαμβάνουν χαρακτῆρα ἐπιθέτου προσδιορίζοντος τὸ οὐσιαστικὸν μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται: «ἡ ὑπεράγαν ἀσχολία», «αἱ πέλας κῶμαι», «ὁ μεταξὺ τόπος», «οἱ ἐκεῖ ὄντες» κ.λπ. Ὅσάκις μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν προστίθεται καὶ τὸ διὰ τῆς ἀντων. ἀντονομαζόμενον, τοῦτο ἐκφέρεται πάντοτε ἐνάρθρως, π.χ. «ὕμεις οἱ Ἕλληνες»· «ὕμᾱς ἀκούω τοὺς Ἀθηναίους δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια» (Ξενοφών). Εἰς τοὺς ἀρχαίους τὸ ἄρθρον ἦτο προτακτικὸν (ὁ, ἡ, τό) καὶ ὑποτακτικὸν (ὅς, ἡ, ὅ): τοῦτο τὸ ὑποτακτικὸν παρὰ τῶν νεωτέρων γραμματικῶν καλεῖται ἀναφορικὴ ἀντωνυμία.

Καὶ τὰ δύο ταῦτα κατ' ἀρχὰς ἦσαν δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι (= οὗτος, αὕτη, τοῦτο· ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο) (εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ Ἡρόδοτον), ἀλλ' οἱ Ἀττικοὶ τὸ μὲν πρῶτον μετέτρεψαν εἰς ἄρθρον, τὸ δὲ δεύτερον εἰς ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν. Ἡ ἐπική ποιήσις (Ὅμηρος κ.λπ.) δὲν μεταχειρίζεται ἄρθρον ἐπὶ ἀπαρεμφάτου (ὀνομαστικὸν ἀπαρέμφατον*), οἱ δὲ Ἀττικοὶ δυνατόν νὰ παραλείψουν αὐτὸ μόνον ἐπὶ ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ. ὑποκειμ. ἢ ἀντικ. ὄντος, π.χ. «πᾶσιν ἡμῖν ὀφείλεται καταναεῖν» (Εὐριπίδης), οὐδέποτε ὅμως κατὰ γενικὴν καὶ δοτικὴν, π.χ. «τοῦ δραπετεύειν (τοὺς οἰκέτας) δεσμοῖς ἀπείργουσιν οἱ δεσπότες» (Ξενοφών). Τὸ ἄρθρον ἐπὶ οὐσιαστικοῦ ἢ ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ τίθεται πρὸ τοῦ προτασσο-

μένου ἢ ἐπιτασσομένου ἐπιθέτου, π.χ. «πῶς ποτε ἡ ἄκρατος δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν τὴν ἀκρατον ἔχει». Ὅταν δὲ προτάσσεται τοῦ συνάρθρου οὐσιαστικόν, ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἄρθρον ἐπὶ τοῦ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ, π.χ. «ὁ Σόλων ὁ παλαιός», «αἱ πόλεις αἱ δημοκρατούμεναι»· σπανίως τὸ προτασσομένον οὐσιαστικόν ἐκφέρεται ἄνευ τοῦ ἄρθρου, π.χ. «ἀνὴρ ὁ σοφός»· γέγρα· «τὰ νομιζόμενα» (Θουκυδίδης)· (δημ.) «δὲ βλέπω παρὰ σύννεφα τὰ μαύρα». Οὕτως ἡ ἔμφασις καθίσταται ἐντονωτέρα // (Δημοτ.) αὕτη ἔχει δύο ἄρθρα, α) τὸ ὀριστικόν (ὁ, ἡ, τό), π.χ. «σὲ ζητεῖ (ζητάει) ὁ Κύριος», καὶ β) τὸ ἀόριστον (ἓνας, μία ἢ μιά, ἕνα), π.χ. «σὲ ζητάει ἕνας Κύριος». Τὸ ὀριστικόν (ἢ ἀτομικόν) ἄρθρον τίθεται περὶ ἐνὸς ὠρισμένου προσώπου ἢ πράγματος, π.χ. «κλεῖσε τὴν πόρτα», «τὸ παιδί δὲν πῆγε σχολεῖον», «τὸ δέντρο ξερριζώθηκε», τὸ δὲ «εἰδοποιὸν ἄρθρον» τίθεται περὶ τοῦ συνόλου ὁμοειδῶν τινῶν προσώπων, ἥτοι περὶ τοῦ ὅλου εἰδούς, π.χ. «ὁ κοῦκκος φέτο δὲ λαλεῖ» (= πάντες οἱ κοῦκοι), «ὁ πλούσιος (ἥτοι οἱ πλούσιοι) ἔχει τὰ φλωριά, ἔχει ὁ φτωχός (οἱ φτωχοί) τὰ γλέντια». Τὸ ἀόριστον ἄρθρον εἶναι ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία «ἕνας, μία ἢ μιά, ἕνα», π.χ. «ἕνα πουλάκι πέρασε», «ἕνας ἀετὸς περήφανος» κ.λπ. Τὸ ὀριστικόν καὶ ἀόριστον ἄρθρον τίθεται πάντοτε πρὸ τοῦ ὀνόματος, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει, π.χ. «σκοτιδίασε ἡ Μαυρομηλιά καὶ τῆς Μηλιάς ὁ κάμπος»· ἐπὶ ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ τὸ μὲν ἀόριστον ἄρθρον τίθεται μόνον ἅπαξ πρὸ αὐτοῦ εἴτε προηγείται τὸ ἐπίθετον τοῦ οὐσιαστικοῦ εἴτε εὐρίσκεται κατόπιν αὐτοῦ, «ἕνας

περήφανος ἀητός», «ἕνα δέντρο φουντωμένο», τὸ δὲ «ὀριστικὸν ἄρθρον» τίθεται, α) ἅπαξ πρὸ τοῦ ἐπιθέτου, τὸ ὅποιον προηγείται τοῦ ἀνάρθρου οὐσιαστικοῦ, π.χ. «ὁ σπονδασμένος ἄνθρωπος», «ὁ ἀφιλότιμος νηός», β) τίθεται δις, ἥτοι πρὸ τοῦ ἐπιθέτου καὶ πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ εἴτε προηγείται τὸ ἓν εἴτε τὸ ἕτερον τούτων, π.χ. «ὁ καιρὸς ὁ δίσεχτος», «τὸν ἔρημον τὸν τόπον» κ.λπ. // τὸ ἀόριστον ἄρθρον ἕνας, μία, ἕνα δὲν ἔχει κλητικὴν καὶ πληθυντικὴν, π.χ. «ἕνας γιατρός» (ὁ ἰατρός), «μιά γριά» (ἡ γριά), «ἕνα μωρό» (τὸ βρέφος)· ὅταν πρόκειται περὶ πολλῶν ἀναφερόμεν αὐτὰ ἀνάρθρως, π.χ. «πέρασε ράχες καὶ βουνά», «βρῆκε ρούχα πεταμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ».

Πίναξ κλίσεως ὀριστικοῦ ἄρθρου

Ἑνικός ἀριθμὸς

	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ὁ	ἡ	τὸ
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ
αἰτ.	τὸ(ν)	τῇ(ν)	τὸ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	οἱ	οἱ	τὰ
γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
αἰτ.	τούς	τις (τές)	τὰ

Τὸ ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικὴν, π.χ. «ἔλα, Ἀντρέα»· «τί εἶπες, Κατίνα»; «μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ» (Βαλαωρίτης)· (πότε ἀποβάλλεται τὸ «ν» τῶν ἄρθρων τόν, τὴν βλ. ἀποβολή).

Πίναξ κλίσεως ἀορίστου ἄρθρου

	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	ἕνας	μιά	ἕνα
γεν.	ἐνός	μιᾶς	ἐνός
αἰτ.	ἕνα(ν)	μιά	ἕνα

«Πλεονασμός τοῦ ἄρθρου»· πολ-
λάκις εἰς παλαιότερα δημώδη ἄσματα εὐ-
ρίσκεται κατὰ πλεονασμὸν τὸ ἄρθρον
«τὸ» πρὸ ἐρωτηματικῶν προτάσεων εὐ-
θειῶν ἢ πλαγίων, π.χ. «τὸ τί εἶδες Κώστα
μ', καὶ θὰ πῆς, τὸ τί θὰ μαρτυρήσης;»·
«τὸ πῶς ν' ἀλλάξω τὸν ἥχον, νὰ πάψω τὸ
τραγουδί;»· σπανίως πλεοναστικῶς τίθε-
ται καὶ πρὸ εἰδικῆς προτάσεως, π.χ. «μᾶς
εἶπαν τί εἶσαι ἡ ὁμορφὴ τὸ τί εἶσαι
(= πῶς εἶσαι) μαυρομάτα».

ἄρθρῳ (-όω)· (δημοτ. ἀρθρώνω) (τι)·
(= προσφέρω ἐνάρθρως, καθαρά· (φρ.)
«τὴν τῶν ἀνθρώπων (γλῶτταν) ἐποίη-
σαν... ψάουσαν τοῦ στόματος ἀρθροῦν τε
τὴν φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλή-
λοις, ἃ βουλόμεθα» (Ξενοφῶν)· (δημ.)
«δὲν μπόρεσε νὰ ἀρθρώσῃ λέξη»· συνδέω
δι' ἄρμου, ἐνάρθρῳ· (φρ.) «κνημὶς δὲ περὶ
σφυρὸν ἀρθροῦται» (= συναρμύζεται)
(Ἑρμιππος)· (πρτ.) ἤρθρουν, (μέλλ.) ἀρ-
θρῶσω, (ἀόρ.) ἤρθρωσαι· (Μέσ. καὶ παθ.)
ἀρθροῦμαι, (μέλλ.) ἀρθρώσομαι, (ἀόρ.)
ἤρθρωσάμην, (ὑποτ.) ἀρθρώσομαι,
(πρκμ.) ἤρθρωμαι, (μετχ.) ἤρθρωμένος,
-νη, -νον· (φρ.) «γλῶσσα ἀρθροῖ τὴν φω-
νὴν» (= παράγει ἐνάρθρους ἤχους) (βλ.
ἄρθρως)· — ἀρθρῶ φωνήν, λόγον»
(= προσφέρω καθαρά)· — ἄρθρον, ἄρθρω-
σις, ἀρθρωδία.

ἀρθρώδης, -ης, -ες· (Γραμμ.) (= ἔναρ-
θρος), (ἀντίθ.) ἀναρθρος.

ἄρθρως, (-εως), ἡ· (Γλωσσολ.) «διπλῇ
ἄρθρως», ἡ τῶν φυσικῶν γλωσσῶν ἰδιό-
της (κατὰ τὸν Α. Μαρτινέ), συμφώνως
πρὸς τὴν ὁποίαν ἀρθροῦνται αὐταὶ ἐπὶ δύο
διακεκριμένων ἐπιπέδων· α' ἄρθρως
σις ἢ ἀρθρῶσις γλώσσης τινὸς εἰς μονά-

δας ἐχούσας ὠρισμένην μορφήν ἀπὸ ἡχη-
τικῆς ἐπόψεως καὶ σημασιολογικὸν περιε-
χόμενον (μονήματα ἢ μορφήματα), β'
ἄρθρωςις ἢ ἀρθρῶσις τῶν μονημά-
των εἰς διακριτικὰς φωνικὰς ἐνότητες, τὰ
φωνήεντα.

ἀρι- προθεματικὸν μόριον (ὡς τὸ «ἐρι-»),
ἐπιθέτων καὶ ἐπιρρημάτων· — οὐδέποτε
ἐκφερόμενον αὐτοτελῶς — ὡς ἐπιτατικὸν
τῆς εἰς β' συνθετικὸν περιεχομένης σημα-
σίας (= λῖαν, ἄγαν, κατ' ἐξοχήν), π.χ. ἀ-
ρίζηλος (= λῖαν φανερός, περιφανής)· ἀ-
ρίδακρυς (= πολὺδακρυς)· (φρ.) «τὸ
ζα-ἐπιτατικὸν μόριον ἀντὶ τοῦ πολὺ· ὁ-
μοίως καὶ ἀρι- καὶ δα-».

-ἀρι (-ον)· (-ρίου καὶ -ριοῦ)· α) κατάληξις
παραγωγικὴ οὐδετέρων οὐσιαστικῶν ἀρ-
χῆθεν ὑποκοριστική, ὡς κῆπος> κηπάρι-
(ον), βλαστός> βλαστάρι(ον), στίχος>
στιχάρι(ον), ὅσπου> ὀστάριον, ζῶν>
ζωάριον, σπερματοζῶφιον, λυχνάρι, φά-
ρι, δοχάρι κ.λπ.· εἰς τὴν ἀρχαίαν συνήθως
ὡς ὑποτιμητικόν, ἔχει δὲ τὸ α βραχύ (ᾱ):
γυνή> γυναικάριον, ἀνὴρ> ἀνδράριον, ἄν-
θρωπος> ἀνθρωπάριον, δεσποινὶς> δε-
σποινάριον· σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ὑποκοριστι-
κὸς τύπος μετέπεσε νὰ σημαίνῃ, ὅτι καὶ
τὸ οὐσιαστικόν, ἐκ τοῦ ὁποίου προήλθεν,
φανὸς> φανάρι(ον), ἀγκών> ἀγκωνάρι-
(ον), πτύον> πτυάριον (κν. φτυάρι), κον-
τάρι(ον) καλαμάριον, σωληνάριον, μαξι-
λάριον κ.λπ., β) κατάληξις οὐδ. οὐς., π.χ.
ἀπομειν-ἀρι, κρεμαστ-ἀρι, κεφαλ-ἀρι,
πενηντ-ἀρι καὶ μετρ. εἰς -ἄριον ἐκ τοῦ λα-
τιν. -arium ἔχουσα τὸ α μακρόν (ā), π.χ.
armarium> ἄρμάριον τό, cella-
rium> κελλάριον τό, denarium> δει-
νάριον τό, σουδάριον τό, λανάριον κ.λπ.

(βλ. δευτερόκλιτος).

-αρία· παραγωγική κατάληξις θηλ. ουσιαστικών (παρηγμένων από οὐς. εἰς -αρος ἢ -αρης: ἀπένταρος> -ρία, τραπεζάρης> -ζαρία, ἀδέκαρος> ἀδεκαρία, ὡς καὶ ἀλανι-αρία, τζαμ-αρία, μορτ-αρία, παλιατσ-αρία, σνομπ-αρία κ.λπ.

-αρία· παραγωγική κατάληξις θηλ. ουσιαστικών (παρηγμένων από οὐς. εἰς -αρι: καλαμάρη> καλαμαρία, φεγγάρι> φεγγαρία), ἐκφράζουσα, α) ἀφηρημένα οὐς., ὡς δεκαρία, τριανταρία, πενηνταρία, ἑξηνταρία κ.λπ., β) ὁλόκληρον σύστημα, ὡς ζυγαρία, καλαμ-αρία, κλειδ-αρία, σκωτ-αρία, ψηστ-αρία κ.λπ., καὶ γ) φυτά, ὡς κουκουν-αρία, λυγ-αρία, κληματ-αρία.

ἀρίθμησις, (-εως) ἡ· τὸ ἀπαριθμεῖν (κν. τὸ μέτρημα), ἡ πράξις τοῦ ἐκφωνεῖν καὶ γράφειν ἀριθμούς. // (Λογικ.) ἀτελής ὀρισμὸς ἀδρομερέστερον παριστῶν τὴν ἔννοιαν· διὰ τῆς ἀριθμήσεως, ἐρμηνεύομεν ἔννοιαν τινὰ παραδεικνύοντες μέρος τῶν ὑπαγομένων εἰς αὐτὴν ἐννοιῶν, π.χ. «φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι».

ἀριθμητικός, -ή, -όν· ὁ ἐκφράζων ἀριθμούς καὶ ὁ δι' αὐτῶν ἐκφραζόμενος. // (Γραμμ.) «τὰ ἀριθμητικά», εἶναι ἰδιότυπα οὐσιαστικά, ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ἀριθμούς καὶ ἀριθμητικὰς σχέσεις καὶ ἐννοίας. Ταῦτα εἶναι ἰδιαίτερον εἶδος ἀντωνυμιῶν δηλοῦντα ἀριθμητικὴν ποσότητα ἢ τάξιν οὐσιαστικῶν: 1) ὡς «οὐσιαστικά» δηλοῦν ἀφηρημένην ἀριθμητικὴν ποσότητα καὶ καλοῦνται ἀφηρημένα· λήγουν δὲ ταῦτα εἰς -άς, (-άδος), ὡς μονάς, δυάς, τριάς, τετράς, πεμπάς, (μτγν. πεντάς), ἐξάς, ἐ-

βδομάς, ὀγδοάς, δεκάς, εἰκάς (εἰκοσάς), τριακάς (τριακοντάς), τεσσαρακοντάς, ἑκατοντάς, χιλιάς, μυριάς, ὡς καὶ εἰς -υς, (-υος), ἥτοι τριτὺς* τετρακτὺς*, πεντηκοστὺς, ἑκατοστὺς, χιλιοστὺς, μυριοστὺς· 2) ὡς ἐπίθετα εἶναι α) ἀπὸλυτα (δηλοῦντα ἀριθμὸν οὐσιαστικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται καὶ ὄντα ὡς βάσις τῶν λοιπῶν), π.χ. εἷς, δύο, πέντε, τεσσαράκοντα κ.λπ., β) τακτικά (δηλοῦντα ἀριθμητικὴν τάξιν), ὡς πρῶτος, δεύτερος, πεντηκοστός κ.λπ., γ) χρονικά (δηλοῦντα τάξιν, ἡμέραν), ὡς δευτεραῖος, τριταῖος, τεταρταῖος κ.λπ., (κατὰ ταῦτα ἐσχηματίσθησαν καὶ τὸ προτεραῖος, ὑστεραῖος, σκοταῖος), δ) πολλαπλασιαστικά (δηλοῦντα πόσων εἰδῶν εἶναι τὰ οὐσιαστικά καὶ ἐκ πόσων σύγκεινται), ὡς ἀπλοῦς, διπλοῦς, τριπλοῦς, κ.λπ. (ἀντὶ τούτων ἔχουμεν καὶ δισσός (ἢ διττός), τρισσός (ἢ τριτός), ἑκατονταπλοῦς, (κατὰ τοῦτο ἐσχηματίσθησαν τὸ πολλαπλοῦς καὶ ποσαπλοῦς, ε) ἀναλογικά (δηλοῦντα ποσάκεις οὐσιαστικόν τι εἶναι μέγαλύτερον ἄλλου), ὡς διπλάσιος, τριπλάσιος, (κατὰ ταῦτα ἐσχηματίσθησαν καὶ τὸ πολλαπλάσιος, ποσαπλάσιος, καὶ στ) διανεμητικά (δηλοῦντα ἀριθμητικὴν διανομήν), ὡς σύνδυο, σύντρις, συνδωδέκα (ἢ διανομή συνηθέστερον ἐκφράζεται καὶ διὰ τῆς «ἀνά» ἢ «κατά» μετ' αἰτιατικῆς ἀπολύτου, ὡς «ἀνὰ τέσσαρας», «κατὰ διακοσίους»). Πολλάκις ἡ σὺν συνθεθεμένη μετ' ἀπολύτων ἀριθμητικῶν σημαίνει τὸ ὁμοῦ· 3) ὡς

ἐπιρρήματα, σημαίνοντα ποσάκεις γίνεταί τι εἰς τινὰ καιρόν, γίνονται ἐκ τῶν ἀπολύτων καὶ λήγουν εἰς -ακίς πλὴν τῶν τριῶν πρώτων ἀπαξ, δῖς, τρίς, ἥτοι τετράκις, πεντάκις, ἐνάκις, εἰκοσάκις, ἑκατοντάκις κ.λπ. (κατὰ ταῦτα ἐσχηματίσθησαν τὸ πολλάκις, ὁσάκις, ποσάκις, τοσάκις κ.λπ.)· ἀριθ. ἐπιρρήματα εἶναι καὶ τὰ δηλοῦντα κατὰ πόσους τρόπους γίνεταί τι, ὡς μοναχῇ, διχῇ καὶ δέκα, διπλῇ, διττῷ, τρισσῷ, τριχῇ καὶ τρίχα, τετραχῇ, τετραπλῇ, (κατὰ ταῦτα ἐγένετο καὶ τὸ πολλαχῇ).

Τὰ πολλαπλασιαστικά καὶ ἀναλογικά κλίνονται κατὰ τὰ ἐπίθετα, τὰ δὲ οὐσιαστικά κατὰ τὰ οὐσιαστικά. Τὰ εὐχρηστα εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἀριθμητικὰ στοιχεῖα ἦσαν τὰ ἑξῆς: οἱ ἀριθμοὶ 1-4 παριστῶμενοι διὰ καθέτων γραμμῶν (I, II, III, IIII), ὡς καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν· ὁ ἀριθμὸς 5 διὰ τοῦ συμβόλου Γ παλαιότερας μορφῆς τοῦ Π ἀρχικοῦ γράμματος τῆς λ. (Π)ENTE, κατ' ἀναλογίαν τούτου ὁ ἀριθμὸς 25 διὰ τοῦ συμβόλου Π (=5×5=25), ὁ ἀριθμὸς 50 διὰ τοῦ συμβόλου Δ (=5×10=50, πεντάκις δέκα) (ἀρχικοῦ γράμματος τῆς λέξεως (Δ)EKA περιεχομένου ὑπὸ τὸ Γ). Ὁ ἀριθμὸς 100 διὰ τοῦ συμβόλου Η (ἀρχικοῦ γράμματος τῆς λέξεως (Η)E-KATON)· τὸ Η εἶναι ἡ δασεία τοῦ ἑκατόν· ὁ ἀριθμὸς 500 διὰ τοῦ συμβόλου Η (=πεντάκις ἑκατόν), ἥτοι (τοῦ Η =100 περιεχομένου ὑπὸ τὸ Γ). Τὰ στοιχεῖα Δ(=10), Η(=100), Χ(=1000) καὶ Μ(=10000) δύνανται νὰ ἐπαναληφθοῦν δῖς, τρίς ἢ τετράκις, π.χ. ΔΔ(=20), ΗΗΗ(=300), ΧΧΧΧ(=4000), καὶ ΜΜ(=20000).

Ἐπὶ λίαν μεγάλων ἀριθμῶν, ὡς ὁ ἀριθμὸς 1.000.000 (ἑκατοντάκις μύριοι = ἑκατομμύριοι), ἔγραφον ὑπεράνω τοῦ Μ (= μύριοι) τὸ γράμμα τὸ ἐκπροσωποῦν τὸν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν εἰς τὸ ἐπίρρημα (ἑκατοντάκις = ἑκατόν = Ρ), ἥτοι Ὡ (=1.000.000).

Ἀντὶ τῆς κάτωθι καὶ ἀριστερὰ τοῦ γράμματος κεραίας διὰ τὰς δεκάδας τῶν χιλιάδων ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου μετὰ δύο στιγμῶν ἄνωθι ἐκάστου γράμματος, ἥτοι ἀντὶ ἰ ἐτίθετο ᾱ = 10.000, χ - β̄ = 20.000, λ - γ̄ = 30.000 κ.ο.κ.

Πρὸς διάκρισιν τῶν ἀριθμητικῶν τούτων σημείων ἀπὸ τῶν συνήθων γραμμάτων, ὑπεράνω αὐτῶν τίθεται ἐπὶ μονάδων, δεκάδων καὶ ἑκατοντάδων μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 999 ὀρίζοντία γραμμῇ (—) ἢ τὸ σημεῖον τοῦ ὀξέος τόνου (ˊ), π.χ. ᾱ ἢ ᾱ', β̄ ἢ β̄'... ͵Ϟ ͵ι ͵θ ἢ ͵Ϟ ͵ι ͵θ' = 999, ἱβ̄ ἢ ἱβ̄', ἱγ̄ ἢ ἱγ̄' κ.λπ. ὅταν δὲ παριστῶσι χιλιάδας τίθεται ὀπισθεν αὐτῶν, κάτω καὶ ἀριστερὰ πλαγία κεραία, π.χ. ,α(=1000), ,β(=3000) κ.λπ. ,ρ(=100000) κ.λπ. Τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς ἀριθμητικὰ ληφθέντα κατὰ τὸ ἰωνικὸν σύστημα τὸ πρῶτον ἐπὶ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω τρόπου διὰ τὰς δεκάδας τῶν χιλιάδων ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἄλλος τρόπος, ἥτοι τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου ἐξ ἀρχῆς μετὰ δύο στιγμῶν (˘) ἄνωθι ἐκάστου γράμματος, ἥτοι (ἀντὶ τοῦ, ἰ) ᾱ = 10.000, (ἀντὶ τοῦ, ν) ῆ = 50.000 κ.ο.κ. Ἡ χρῆσις τῶν μικρῶν γραμμάτων ᾱ', β', γ' δὲν εἶναι ὑποχρεωτική, ἀλλὰ δυνάμεθα ἀντ' αὐτῶν νὰ χρησιμοποιοῦμεν καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ

τὰ κεφαλαῖα: Α', Β', Γ'...

Ἐκτὸς τῶν μὴ ἐν χρήσει σήμερον 24 γραμμάτων τῆς ἀλφαβήτου ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ τὰ ἐξῆς σύμβολα διὰ τὸν ἀριθμὸν 6 [τὰ δίγαμμα (ἦ βαῦ) F], τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἐτροποποιήθη εἰς C καὶ τέλος ἀντὶ ἀλλαγῆς μετὰ τὸ στίγμα (§) τοῦ σήμερον στ' διὰ τὸν ἀριθμὸν 90 [τὸ Κορρα q (ἦ Ϙ)] τροποποιηθὲν εἰς (h), διὰ τὸν ἀριθμὸν 900 [τὸ sampi (ἐλλ. σαμπὶ ἐκ τοῦ σάν, σ καὶ τοῦ Π = π)], διότι ταῦτα τὰ γράμματα παλαιότερον ὑπῆρχον εἰς τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον, τὸ ὁποῖον εἶχε 27 γράμματα καὶ ἐνῶ περιέπεσον εἰς ἀχρηστίαν, διετηρήθησαν ὡς ἀριθμητικὰ σημεῖα. Ἐπὶ μεγάλων ἀριθμῶν ἔγραφον τὸ γράμμα τὸ ἐκπροσωποῦν τὸν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν εἰς τὸ ἐπίρημα, (ἐκατοντάκις = ἐκατὸν = P), ὑπεράνω τοῦ M = μύριοι, π.χ. 1.000.000 (ἐκατοντάκις μύριοι = ἐκατομμύριοι), ἦτοι μ . Οἱ ἀττικοὶ μετεχειρίζοντο ὡς σημεῖα τῶν ἀριθμῶν I = 1, Π = 5, Δ = 10, H = ἐκατὸν (Ἡεκατόν), X = 1000, M = 10.000. Συνάπτοντες ταῦτα μετ' ἀλλήλων παρίστανον τοὺς ἄλλους ἀριθμούς, π.χ. Δ| (πεντάκις δέκα) = 50, X| X (πεντάκις χίλιοι+χίλιοι) = 6.000· X|H H H H H|Δ Δ Π = 1975. Εἶναι ἄγνωστος ἡ γραφή τῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν κατὰ τὸ Ἀττικὸν σύστημα. Κατὰ τὸ ἰωνικὸν σύστημα τὰ κλάσματα τὰ ἔχοντα ἀριθμητὴν τὴν μονάδα παρίστανον διὰ μόνου τοῦ παρονομαστοῦ ἔχοντος ἄνωθι καὶ δεξιὰ τὸ σημεῖον τοῦ ὀξέος τόνου ἢ τὸ ἰδιαίτερον σημεῖον τῶν τοιοῦτων κλασμάτων (φ), π.χ. Δ^φ (= 1/4), H^φ (= 1/8)· διὰ τὸ 1/2 ὁμοῦ

εἶχον τὸ ἰδιαίτερον σημεῖον (λ'). Τὰ κλάσματα τὰ ἔχοντα ἄλλον ἀριθμητὴν ἐκτὸς τῆς μονάδος παρίστανον γράφοντες τὸν παρονομαστὴν ὡς ἀριθμητὴν, καὶ τὸν ἀριθμητὴν ὡς παρονομαστήν, χωρίζοντες αὐτοὺς ἐνίοτε δι' ὀριζοντίου γραμμῆς, π.χ. ια'/στ' (= 6/11), ρκα'/πα' (= 81/121) κ.λπ. Πολλάκις ὁμοῦ ἀνέλυον τοὺς τοιοῦτους κλασματικούς ἀριθμούς εἰς ἄθροισμα κλασμάτων ἔχόντων ἀριθμητὴν τὴν μονάδα, π.χ. λ' δ' (= 1/2 + 1/4, ἦτοι 3/4), κβ', γ', δ' (= 22 + 1/3 + 1/4, ἦτοι 22 7/12). Τὰ κλάσματα ἐξεφέροντο δι' ἐνάρθρου γενικῆς τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν, ἢ ὁποῖα ἀνεπλήρου τὸν σήμερον παρονομαστήν καὶ δι' ἀνάρθρου ἀπολύτου ἀριθμητικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀνεπλήρου τὸν ἀριθμητὴν, ἐπιπροσθέτως ἐτίθετο ἡ λέξις μέρος ἢ μοῖρα εἰς ἓνα ἐκ τῶν δύο τούτων, π.χ. 1/5 (τὸ πέμπτον μέρος), 1/3 (τὸ τρίτον μέρος, 3/10 (τῶν δέκα μερῶν τὰ τρία), 5/6 (τὰ πέντε, ἐκ τῶν ἑξῆς, μέρη), 2/3 (τὰ δύο, ἐκ τῶν τριῶν, μέρη), 2/8 (τῶν ὀκτῶ μερῶν τὰ δύο), 2/5 (τῶν πέντε αἱ δύο μοῖραι ἢ τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο), 5/7 (τῶν ἑπτὰ μερῶν τὰ πέντε ἢ τῶν ἑπτὰ αἱ πέντε μοῖραι)· (φρ.) «τῆς Κρήτης τῶν πέντε τὰς δύο μοῖρας» (= τὰ δύο πέμπτα 2/5).

Δὲν ἐτίθετο γενικῇ, ἦτοι ὁ παρονομαστής, ὅταν κατὰ μονάδα ἦτο οὗτος μεγαλύτερος τοῦ ἀριθμητοῦ, 2/3 (τὰ δύο μέρη), 8/9 (τὰ ὀκτῶ μέρη), 6/7 (τὰ ἕξ μέρη) κ.λπ. Ἐὰν ὁ ἀριθμητὴς εἴναι ἡ μονάς, τὸ κλάσμα δηλοῦται διὰ τῆς συνθέσεως τοῦ τακτικοῦ ἀριθμητικοῦ τοῦ παρονομαστοῦ μετὰ τῆς λέξεως «μόριον», π.χ. (τρίτη μόριον) (= 1/3), (τεταρτημό-

ριον) (= 1/4) κ.λπ. Ὅταν ὁ παρονομαστής εἴναι 2 καὶ ὁ ἀριθμητὴς 1 τὸ κλάσμα δηλοῦται διὰ τοῦ ἐπιθέτου «ἡμισυς» καὶ τῆς ἀκεραίας μονάδος, ἢ ὁποῖα τίθεται κατὰ γενικὴν, π.χ. «ὁ ἡμισυς τοῦ ἀριθμοῦ»· «τὸ ἡμισυ τοῦ παντός»· ἐπὶ γνωστοῦ μέτρου σχηματίζεται ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ (ἡμι-) «ἡμισυς» σύνθετον οὐσ. οὐδετέρου γένους, ὡς ἡμιτάλαντον (= ἡμισυ ταλάντου), ἡμίναιον (= ἡμισυ τῆς μνᾶς) ἡμοβόλιον (= ἡμισυ τοῦ ὀβολοῦ), ἡμμεδμινον (= ἡμισυ τοῦ μεδίμνου), ἡμίχων (= ἡμισυ τοῦ χοός).

Ἀριθμὸς μεικτὸς ἐκ τῆς μονάδος καὶ τοῦ ἡμίσεος αὐτῆς ἐκφέρεται διὰ τοῦ ἐπιθέτου «ἡμιόλιος»· (φρ.) «περόναι ἡμιόλια τοῦ καθεστῶτος μέτρου» (= μεγαλύτεραι κατὰ τὸ ἡμισυ).

Μεικτὸς ἀριθμὸς ἐξ ἀκεραίας μονάδος καὶ κλάσματος ἔχοντος ἀριθμητὴν 1 ἐκφέρεται διὰ τοῦ τακτικοῦ ἀριθμητικοῦ τοῦ παρονομαστοῦ συνθέτου μετὰ τῆς προθέσεως «ἐπί», π.χ. «ἐπίτριτος λόγος» (ἀναλογία τοῦ 4:3, ἦτοι 1 1/3), «δάνειον ἐπίπεμπτον» (= τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ 1/5 αὐτοῦ ὡς τόκος, ἦτοι 20%).

Ἐὰν ὁ παρονομαστής κλάσματος προστιθεμένου εἰς ἀκεραίας μονάδας μέτρων γνωστῶν εἴναι 2 καὶ ὁ ἀριθμητὴς 1, τίθεται τακτικὸν ἀριθμητικὸν κατὰ μίαν μονάδα μεγαλύτερον τῶν ἀκεραίων καὶ προστίθεται εἰς αὐτὸ οὐσιαστικὸν σύνθετον ἐκ τοῦ «ἡμισυς» καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ μέτρου, π.χ. «τέταρτον ἡμιτάλαντον» (= 3 1/2 τάλαντα), «τρίτον ἡμίναιον» (= 2 1/2 μναί). Πολλάκις ἐκφέρονται καὶ αἱ ἀκεραὶαι μονάδες ὡς ἀριθμὸς κλασματικός, π.χ. «πέντε ἡμιτάλαντα» (= 4

1/2 τάλαντα), «πένθ' ἡμιπόδια» (= 4 1/2 πόδες). Οἱ σύνθετοι ἀριθμοὶ οἱ ἀποτελούμενοι ἐκ μονάδων, δεκάδων, ἐκατοντάδων κ.λπ. ἐκφέρονται ὡς ἐξῆς: α) προτάσσεται ὁ μικρότερος ἀριθμὸς καὶ ἐπιτάσσεται ὁ ἐκάστοτε μεγαλύτερος μεσολαβούντος τοῦ «καί»: «τρεῖς καὶ δέκα»· «τρίτος καὶ δέκατος»· «πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἐκατόν»· «δεύτερος καὶ πεντηκοστός καὶ ἐκατοστός»· β) προτάσσεται ὁ μεγαλύτερος καὶ ἐπιτάσσεται ὁ ἐκάστοτε μικρότερος μεσολαβούντος ἢ μὴ τοῦ «καί» αὐτοῦ· «ἐκατόν καὶ πεντήκοντα καὶ δύο» ἢ «ἐκατόν πεντήκοντα δύο»· «εἴκοστός καὶ δεύτερος» ἢ «εἴκοστός δεύτερος».

Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ εἰκοστός, τριακοστός κ.λπ. παρήχθη ἐκ τοῦ πόσος ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία «πόστος». Κατὰ τὰ εἰς -ακίς λήγοντα ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα παρήχθησαν καὶ ἄλλα ἐξ ἐπιθέτων ἢ ἐκ ποσοτικῶν ἀντωνυμιῶν, π.χ. πολὺς > (πολλάκις, πλεονάκις, πλειστακίς), ὀλίγον > (ὀλιγάκις), συχνὸς > (συχνάκις), πόσος > (ποσάκις), ὅσος > (οσάκις), τόσος > (τοσάκις), ἴσος > (ισάκις).

Τὸ θέμα τοῦ ἐν-ός (ἐνς - εἰς) ἐδήλου τὸ ὁμοῦ (ὁμό-σιτος, ὁμό-φωνος κ.λπ.) ἐνότης· τὸ ἔβδομος παρὰ τὸ ἐπτά* > *ἐπιπν-όπιος (καὶ κατὰ ἀφομοιωτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡχηροῦ πν ἐπὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ σύμφωνον) > ἔβδομος.

Κατὰ τινὰς τὸ δέκα προήλθεν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δακτύλων τῶν δύο χειρῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐδέκοντο > ἐδέκοντο (ρίζα

δεκ: δείκτης, δάκτυλος, δράξ, δράττομαι, δροχμή, δράγμα κ.λπ.). Ἐκ τοῦ δέκα προήλθε καὶ τὸ ἐκατὸν καὶ τὰ δεκαδικὰ εἰς -κοντα καὶ αἱ ἑκατοντάδες εἰς -κοσια (ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ὅλον τὸ δεκαδικὸν σύστημα). Τὸ ἐπίρρ. ἄπαξ (-παξ) ἐκ τοῦ πήγνυμι). Τὸ εἰς ἐδέχθη περισπωμένην πιθανῶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ τρεῖς (πρβλ. τὸ πᾶν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πᾶς δέχεται περισπωμένην, ἃν καὶ εἶναι τὸ ἄβραχύ), ἐνῶ ἐν συνθέσει ὀξύνεται: οὐδεῖς, μηδεῖς, καθεῖς, κανεῖς, (δεκαεῖς = ἑνδεκα): (φρ.) *αὐτὰ εἰς -εις διφθογγιζόμενα ἅπαντα ὀξύνονται: οὐδεῖς, μηδεῖς, καθεῖς, καὶ αἱ μετοχαὶ ὁ τυφθεῖς... πλὴν τοῦ εἰς μονοσυλλάβου*. κατὰ τὸ οὐδεμία καὶ μηδεμία ἐγένετο καθεμία. Ὁ ἐνικός ἀριθμὸς τούτων, αἱ ὁποῖαι λαμβάνονται ὡς ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι ἄλλως καλούμεναι ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμῖαι, δηλοῖ ἄτομον, ὃ δὲ πληθυντικός οὐδένες, μηδένες ὁμάδα, πλήθῃ ἢ ἔθνη, π.χ. *«οὐδένες πιστότεροι ἀπεδείκνυντο τῶν Ἑλλήνων»* (= οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀπεδείχθη πιστότερον τῶν Ἑλλήνων). εἰς τὴν φρ. *«βαρβάρους τοὺς οὐδένας»* (οὐδένες = οὐτιδανοί). ὁμοίως ὁ τῶν συνθέτων τονισμὸς οὐδενός, οὐδενί, μηδενός, μηδενί εἶναι ἀναλογικὸς κατὰ τὸ ἀπλοῦν ἐνός, ἐνί, ἀλλ' ὁ πληθυντικός οὐδένων, μηδένων κατὰ τὰ ὑπερμονοσύλλαβα // ἔχομεν καὶ γενικάς τῶν ἀριθμητικῶν: τῶν δέκων (δέκα), δυῶν, τεσσαράκοντων, ἐνενηκόντων, τριηκόντων (εἰς ἐπιγραφὰς καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον). Τὸ δύο δὲν κλίνεται μόνον κατὰ δυϊκὸν ἀριθμὸν δύο καὶ δύο (δυοῖν,

ἰων. δυῶν), ἀλλὰ μένει καὶ ἄκλιτον δύο, π.χ. *«τῶν δύο μειράκιων»*. Εἰς τοὺς ἀττικοὺς μόνον ὁ τύπος δύο ἐν χρήσει, ἐξ αὐτοῦ καὶ σύνδυο (= κατὰ ζεύγη). Ἀντὶ τοῦ «μονάς», (ἐκ τοῦ μόνος) σπανιώτερον εἶναι τὸ ἐνάς, ἀντὶ δὲ τοῦ «ἐπτάς» καὶ «ὀκτάς», συνηθέστερα τὰ παραγόμενα ἐκ τῶν τακτικῶν «ἐβδομάς» ὡς καὶ «ὀγδοάς».

Κλίσις τῶν τεσσάρων πρώτων
ἀριθμητικῶν ἀπολύτων

	ἀρσ.	θηλ.
ὄν.	εἷς	μία
γεν.	ἐν-ός	μιᾶς
δοτ.	ἐν-ι	μιᾷ
αἰτ.	ῥ-α	μίαν
	ἀρσ., θηλ.	οὐδ.
ὄν.	τρεῖς	τρία
γεν.	τριῶν	τριῶν
δοτ.	τρισι(ν)	τρισι(ν)
αἰτ.	τρεῖς	τρία
	ἔν.	δύο
ὄν.	ἐν-ός	δυοῖν
γεν.	ἐν-ι	δυοῖν
δοτ.	ἔν	δύο
αἰτ.	ἔν	δύο
	ἀρσ., θηλ.	οὐδ.
ὄν.	τέσσαρες	τέσσαρα
γεν.	τεσσάρων	τεσσάρων
δοτ.	τέσσαρσι(ν)	τέσσαρσι(ν)
αἰτ.	τέσσαρας	τέσσαρα

Κατὰ τὸ εἷς κλίνονται καὶ τὰ σύνθετα οὐδεῖς, μηδεῖς, τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν κλίνεται καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν

ἀριθμὸν.

	Ἑνικός	οὐδ.
ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
ὄν.	οὐδεῖς	οὐδὲν
γεν.	οὐδενός	οὐδενός
δοτ.	οὐδενί	οὐδενί
αἰτ.	οὐδένα	οὐδὲν

Πληθυντικός

ἀρσ.		
ὄν.	οὐδένες	—
γεν.	οὐδένων	—
δοτ.	οὐδέσι	—
αἰτ.	οὐδένας	—

	Ἑνικός	οὐδ.
ὄν.	μηδεῖς	μηδὲν
γεν.	μηδενός	μηδενός
δοτ.	μηδενί	μηδενί
αἰτ.	μηδένα	μηδὲν

Πληθυντικός

ὄν.	μηδένες	—
γεν.	μηδένων	—
δοτ.	μηδέσι	—
αἰτ.	μηδένας	—

Πολλάκις τὸ «εἷς» δὲν συγχωνεύεται μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου σὺ εἰς μίαν λέξιν («οὐδεῖς») καὶ χωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ διὰ τινος παρεμβالιομένης προθέσεως ἢ μορίου, ὡς *«οὐδὲ εἷς»*, *«οὐδὲ ἔν»*, *«οὐδ' ὕφ' ἐνός»*, *«οὐδ' ὕφ' ἔνων»* (ἀντὶ ὕφ' οὐδένων). Κατὰ τὸ «δύο», τὸ ὁποῖον εἶναι πολλάκις ἄκλιτον, κλίνεται καὶ τὸ «ἄμφω» (ὄν.) ἄμφω, (γεν.) ἀμφοῖν, (δοτ.) ἀμφοῖν, (αἰτ.) ἄμφω. Εἰς τὰ ἀριθμητικὰ

συγκαταλέγεται καὶ τὸ «ἡμισυ»· ἐκ τοῦ ἀρχ. ἐπίρρ. ἡμι- μετὰ τοῦ ἐπιθέματος -τι ἐγένετο τὸ οὐσιαστικὸν «τὸ ἡμιτυ» καὶ ἐκ τούτου τὸ ἐπίθετον «ἡμιτυς» > «ἡμισυς», ἐξ αὐτοῦ τὸ τῆς δημοτ. μισός, μισή, μισό. Ἐκ τοῦ πέντε > πεμπάς (πεντάς), πέμπτος, πεμπάβωλον, ἐκ τοῦ «ἕξ» ἐν συνθέσει ἔκ-πεδος (= ἐξάπους), ἐσκαϊδεκάτη (κ+σ+σ=σκ) ἀντὶ ἐσκαϊδεκάτη (= δεκάτη ἕκτη). Τοῦ ἐννέα ἀρχαίῳθεν ὑπῆρχον δύο τύποι, ὡς ἐκ τούτου διὰ δύο (νν) γράφεται τὸ ἐννέα καὶ ἐννεακόσια (ἀττ. ἐνακόσια), δι' ἐνός δὲ τὸ ἐνατος, ἐνενηκοντα, ἐνενηκοστός· ἑνδεκα (τὸ ἐν ἐπὶ πάντων τῶν γενῶν): «ἐν-δεκα ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδιά». Τὸ ἑνδεκα καὶ δώδεκα παρήχθησαν δι' ἀπλῆς παραθέσεως τῶν βασικῶν ἀριθμῶν, ἐν+δέκα > ἑνδεκα, δύο+δέκα, *δυώδεκα* > δώδεκα. Κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ἀπολύτων καὶ τακτικῶν ἀριθμῶν συνήθως προηγεῖται ὁ μικρότερος ἀριθμὸς καὶ ἔπεται ὁ μεγαλύτερος μετὰ τοῦ «καί», π.χ. *«δύο καὶ τριάκοντα καὶ διακόσια»* (232)· *«δεύτερος καὶ τριακοστός καὶ διακοσιοστός»*. σπανίως δὲ προτάσσεται ὁ μεγαλύτερος καὶ ἐπιτάσσεται ὁ μικρότερος μετὰ τοῦ «καί» ἢ ἄνευ τοῦ «καί», π.χ. *«ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα καὶ τρία»* (153) ἢ *«ἑκατὸν πεντήκοντα τρία»* (φρ.), ὅταν προηγῇ τὸ οὐσιαστικόν, *«νήες δέκα πέντε»*, ἐνῶ, ὅταν ἔπεται τὸ οὐσιαστικόν, (φρ.) *«πέντε καὶ εἴκοσι νῆες»*. ἀπὸ τοῦ εἰ αἰῶνος καὶ *«εἴκοσι πέντε νῆες»*, ἀντὶ τοῦ «καί» τίθεται καὶ ἡ πρόθεσις «ἐπὶ» καὶ ἡ «πρός» π.χ. *«χίλια ἐπὶ μυρία»* (11000), *«πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις»* (1005).

Τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ ὀκτώ ἢ ἐννέα μετά τι-
νος δεκάδος (18, 19, 28, 29 κ.λπ.) τί-
θενται καὶ κατ' ἀφαίρεσιν, ἥτοι σχηματί-
ζονται συνήθως δι' ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῆς ἐ-
πομένης πλήρους δεκάδος. Ἡ ἀφαίρεσις
αὕτη δηλοῦται διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ «δέ-
ω», π.χ. «*δυοῖν δέοντα πεντήκοντα ἔτη*»
(ἦτοι 48), «*ἐνὸς δέοντι τριακοστῷ ἔτει*»
(ἦτοι 29), «*ἐνὸς δέον τεσσαρακοστὸν ἔ-
τος*» (ἦτοι 39), «*μιας δέουσαι τεσσαρά-
κοντα*» (ἦτοι 39) κ.λπ. // τὰ εἰς -κον-
τα ἀριθμητικά (τριάκοντα ἀντὶ τριάκοντα,
ἀναλογικῶς τὸ α μακρὸν (ᾱ) κατὰ τὰ ἄλ-
λα δεκαδικά: πεντήκοντα, ἑξήκοντα,
κ.λπ.) συνεχόπησαν κατὰ τοὺς μετρ. χρό-
νους εἰς -ντα κατ' ἀποβολὴν τῆς συλλαβῆς
-κο- καὶ τοῦτο κατ' ἀνομοίωσιν, διότι με-
τὰ τὰ ἀριθμητικά ἠκολούθουν πολλάκις
λέξεις περιλαμβανούσαι ὁμοίους φθόγ-
γους, π.χ. «*τριά(κ)οντα (κ)αὶ εἴ(κ)οσι*»,
ὅθεν «*τριάκοντα*» τὰ ἀριθμητικά εἰς
-αντα προπερισπῶνται (τριάκοντα > τριά-
ντα, τεσσαράκοντα > σαράντα), πενήντα
κ.λπ. (εἰς τὴν ἀπλοπ. ὀρθογρ. δημοτικῆς
παροξύνονται, π.χ. *σαράντα*, *πενήντα*)· οἱ
διακόσιοι (δωρ. διακότιοι ἐκ τοῦ διά+κα-
τιοι= δύο ἑκατόν). Τὰ ἀριθμητικά διακό-
σια, τριακόσια κ.λπ., χίλια ἐλέγοντο μόνον
κατὰ πληθ. ἀριθμόν, ἀλλ' ἐν συμπλοκῇ
μετὰ περιληπτικοῦ ὀνόματος ἐκλίνοντο καὶ
ἐνικῶς, π.χ. «*χιλία ἵππος*», «*μυρία ἄ-
σπίς*», «*τριακοσία λόγχη*». Μύριοι, -αι, -α
= 10.000, ἐνῶ μυρίοι, -ρίαί, -ρία = ἄ-
πειροι, ἀναρίθμητοι. Τὰ μετὰ τοῦ δέκα
καὶ τοῦ εἴκοσι ἀπόλυτα ἀριθμητικά πλην
τοῦ ἑνδεκα καὶ δώδεκα γράφονται καὶ διὰ
μᾶς λέξεως μεσολαβοῦντος τοῦ καί, π.χ.
πεντεκαίδεκα (15), *ἑκκαίδεκα* (16)

κ.λπ. Ἀντὶ τοῦ πρώτος τίθεται ἐνίοτε τὸ
εἰς ἐπὶ τῶν συνθέτων ἀριθμῶν, π.χ. «*εἰς
καὶ τριακοστός*». Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀρι-
θμητικῶν κλίνονται τὸ εἰς, δύο, τρεῖς,
τέσσαρες· τὰ ἀπὸ τοῦ πέντε δὲ μέχρι
τοῦ ἑκατόν εἶναι ἄκλιτα, [ἐξ ἀναλογίας
πρὸς τὴν κλίσιν τέσσαρες - τεσσάρων κ.λπ.
ἀπαντᾷ καὶ γενική «*π έ μ π ω ν*» (<πέμπε
- πέντε Λεσβ. καὶ Θεσσαλικόν)]. Εἰς τινας
διαλέκτους καὶ εἰς ποιητὰς κλίνονται καὶ
ἄλλα ἀπόλυτα ἀριθμητικά, π.χ. *δυσκαιδέ-
κων*, *πεντηκόντων*, *τεσσαρακόντων*
κ.λπ. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ διακόσιοι,
-αι, -α καὶ ἑξῆς κλίνονται ὡς τρικατάλη-
κτα ἐπιθέτα μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἄ-
ριθμόν (ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐνικόν, βλ. ἀνω-
τέρω). Κατὰ τὸ «*δύ ο*» καὶ διὰ τὰ τρία
γέννη, τὸ ὁποῖον πολλάκις εἶναι ἄκλιτον,
κλίνεται καὶ τὸ ἄ μ φ ω, ἄ μ φ οῖ ν, ἄ μ-
φ οῖ ν, ἄ μ φ ω. Ἡ δοτική τοῦ δύο κατὰ
τοὺς μετρ. ἀπαντᾷ καὶ ὡς «*δύ σ ί*». Τὸ ἡ-
μισύ τινος ἐξεφέρετο καὶ διὰ συνθέτων ὀνο-
μάτων ἐκ τοῦ ἡ μ ι- καὶ τῶν λέξεων, αἱ ὁ-
ποῖαι δηλοῦν μέτρα, σταθμὰ καὶ νομίσμα-
τα, π.χ. ἡ μί π λ ε θ ρ ο ν, ἡ μ ι δ α ρ ε ι-
κόν, ἡ μ ι τ ἄ λ α ν τ ο ν· (φρ.) «*τρία ἡ-
μιτάλαντα*» (= τρία ἡμίση ταλάντου)
(1 1/2), «*πέντε ἡμιτάλαντα*» (= πέντε
ἡμίση τάλαντα (2 1/2) ἀλλὰ μετ' ἀριθμη-
τικῶν τακτικῶν: «*τρίτον ἡμιτάλαντον*»
(= δύο τάλαντα καὶ ἡμισυ) (2 1/2), «*τέ-
ταρτον ἡμιτάλαντον*» (3 1/2), «*ἑβδομον
ἡμιτάλαντον*» (6 1/2), «*ἔνατον ἡμιτά-
λαντον*» (8 1/2) κ.ο.κ. Τὸ ἔν καὶ ἡμισυ
(1 1/2) ἐξεφέρετο διὰ τῆς λέξεως «*ἡμιό-
λιον*». Τὸ ἀριθμητικὸν ἐπίρρ. «*δῖς*» ἐν
συνθέσει δις- καὶ δι-· τὸ δις- τίθεται
μόνον πρὸ τοῦ ἐπιθετικοῦ τύπου τοῦ ἐπο-

μένου ἀριθμητικοῦ, π.χ. *δισ-χίλιος*,
δισ-χιλιοστός, ἀλλὰ *δίχειλος*.
Ἀπὸ τοῦ δισμύριοι καὶ ἑξῆς ἔλεγον
συνήθως «*δύο μυριάδες*», «*τρεῖς
μυριάδες*» κ.λπ.

Ἐξ ἀριθμητικά οὐσιαστικά λήγουν εἰς -υς,
-ύος: ἡ τριττὺς (1/3 τῆς φυλῆς), τετρακτὺς
(φιλοσοφικός ὅρος Πυθαγορείων), πεντη-
κοστὺς (ἐκ 50 ἀνδρῶν), ἑκατοστὺς (ἐκ
100), χιλιοστὺς (ἐκ 1.000), μυριοστὺς
(ἐκ 10.000).

Εἰς τὴν λατινικὴν οἱ ἀριθμοὶ 8-VIII, 9-
VIII παριστάνοντο καὶ ὑπὸ τῶν IIX καὶ
IX. Τὸ σύμβολον I παριστᾷ τὴν μονάδα
καὶ ἂν μὲν γράφεται δεξιὰ τοῦ V σημαίνει
τὸ οὕτω προκύπτον σύμβολον τὸν ἀμέσως
ἐπόμενον ἀριθμόν, VI= 6, ἂν δὲ ἀριστερὰ
τοῦ V τὸν ἀμέσως μικρότερον τοῦ 5 (IV),
δηλαδὴ 4. Κατ' ἀναλογίαν τὸ 7, τὸ 8, τὸ
9 διὰ τοῦ VII, VIII, VIII ἢ μὲ τὴν
βοήθειαν τοῦ δέκα X καθ' ὅμοιον τρόπον,
δηλαδὴ IIX= 8, IX= 9 ἢ XI= 11 καὶ
XII= 12. L= 50, C= 100, D ἢ
IC= 500, CM= 900, M= 1.000,
MC= 1.100, MCC= 1.200 κέξ.

Ἀντὶ M χρησιμοποιεῖται καὶ (I) (ἐλλην.
Φ). Τὸ IC εἶναι τὸ ἡμισυ τοῦ CI, τὸ L εἶ-
ναι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ (= Ψ), τὸ X εἶναι τὸ
ἑλληνικὸν X (χι), τὸ δὲ V τὸ ἡμισυ τοῦ X.
// (Συντακτ.) (δημοτ.). Τὰ ἀριθμητικά ἐκ-
φέρονται μετὰ τοῦ ἄρθρου, ὅταν δι' αὐτοῦ
δηλοῦται: α) μέρος προαναφερθέντος ἀρι-
θμητικοῦ ὅρου, π.χ. «*ὁ Χάρος ὁπόβη
τρεις παίρνει τοὺς δυο, καὶ ὁπόβη δυο τὸν
ἕνα*», β) ἠνωμένον σύνολον προσώπων ἢ
πραγμάτων, π.χ. «*βγαίνουν καὶ οἱ δυο μὲ
τὰ σπαθία καὶ πάνε νὰ παλαίψουν*». Τὰ
ἀριθμητικά συνήθως παρατάσσονται ἄσυν-

δέτως: α) ἵνα δηλωθῇ τὸ περίπου, π.χ.
«*σὲ πέντε δέκα μέρες στὰ Γιάννινα θὰ
μπῶ*», β) ἵνα ἐκφρασθῇ πρᾶξις πολλαπλα-
σιασμοῦ, π.χ. «*πέντε ὀκτὼ σαράντα*».
[Αἱ ἐπὶ ῥημάτων ἰδίᾳ ἄσυνδετοι συνεκφο-
ραὶ πολλάκις καταλήγουν εἰς σύνθετα, τὰ
ὁποῖα δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν εἰς τὰ συν-
δεόμενα μέρη διὰ τοῦ συνδέσμου «*καὶ*»,
(π.χ. «*πηγαῖνο ἐρχεται*» (= πηγαί-
νει καὶ ἐρχεται), «*μπαῖνο βγαίνουν*»
(= μπαίνουν καὶ βγαίνουν)]· // «*σύ ν-
θεις ἀριθμητικῶν*»· οἱ τύποι τοὺς
ὁποῖους λαμβάνουν κατὰ τὴν σύνθεσιν τὰ
ἀριθμητικά εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: τὸ ἕνα με-
τατρέπεται εἰς *μονο-*, π.χ. *μονο-μάχη*,
μονό-τονος, τὸ δύο εἰς *δι-*, *δισ-*, *δυ-*· *δικέ-*
φαλος, *δίστιχον*, *δισύλλαβος*, *δισέγγονος*,
δυ-αρχία· τὸ τρία εἰς *τρι-*, *τρεις-*· *τρίγωνο*,
τριλογία, *τρις-ἄγιο*, *τρις-κατάρτος*· τὸ
τέσσαρα εἰς *-τετρα-*· *τετράγωνο*, *τετρα-*
βάγγελο, *τετράποδο*· τὸ πέντε εἰς *πεντα-*·
πεντάμορφη, *πεντάγραμμα*, *πεντάδραχμο*
(ἀλλὰ καὶ *πεντόδραχμο* ὡς καὶ *πεντόλιρο*,
πεντόφραγκο)· τὸ ἕξι εἰς *ἑξα-*· *ἑξάμηνο*, *ἑ-*
ξάεδρος, *ἑξασέλιδος*· τὸ ἑφτά μένει *ἑφτα-*·
ἑφταμηνίτικος, *ἑφτάνησα*, *ἑφτάφυχος*· τὸ
ὀκτώ εἰς *ὀχτα-*· *ὀχτάστιχο*, *ὀχτάστηλος*· τὸ
ἐννιά μένει *ἐννια-*· *ἐννια-ἡμέρα* καὶ *ἐννιά-*
μερα· τὰ ἀριθμητικά ἀπὸ τοῦ «*πέντε*»
ἕως τὸ «*ἐνενηντα*» ἔχουν συνθετικὸν
φωνήεν τὸ «*α*», π.χ. *δεκά-δραχμο*,
Δωδεκά-νησα, *εἰκοσα-ἡμέρο*, *εἰκοσιπεντά-*
δραχμο, *τριαντά-φυλλο*, *σαράντα-ἡμέρο*,
πενήντα - *χρονος*, *ἑξήντα* - *βελόνης*,
ἑβδομηντά - *πηχυς*, *ὀγδοντά* - *χρονος*,
ἐνενηντα-ἐννέα κ.λπ. ἔχομεν καὶ μετὰ τοῦ
συνθετικοῦ «*ο*» τὰ σύνθετα: *ἑκατό-χρονος*,
ἑκατό-λιρο· *χιλίο* - *δραχμο*, *χιλιο-*

Πίναξ ἀριθμητικῶν

Ἑλ. Ἀραβ.

σημ. ψηφία

Ἀπόλυτα

Τακτικά

Λατιν.

Ἐπιρρήματα

Ἀττικῶν

α'	1	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος, -η, -ον	I	ἄπαξ (ἁπλῆς)	I
β'	2	δύο	δεύτερος, -α, -ον	II	δις	II
γ'	3	τρεις, τρία	τρίτος, -η, -ον	III	τρίς	III
δ'	4	τέτταρες, τέτταρα	τέταρτος, -η, -ον	IV	τετράκις	IIII
ε'	5	πέντε	πέμπτος, -η, -ον	V	πεντάκις	V
στ'	6	ἕξ	ἕκτος, -η, -ον	VI	ἑξάκις	VI
ζ'	7	ἑπτὰ	ἑβδομος, -η, -ον	VII	ἑπτάκις	VII
η'	8	ὀκτώ	ὀγδοος, -ή, -οον	VIII	ὀκτάκις	IIII
θ'	9	ἐννέα	ἐνατος, -η, -ον	IX	ἐνάκις	IIII
ι'	10	δέκα	δέκατος, -η, -ον	X	δεκάκις	X
ια'	11	ἑνδεκα	ἐνδέκατος ἢ πρῶτος & δέκατος	XI	ἑνδεκάκις	XI
ιβ'	12	δώδεκα	δωδέκατος ἢ δεύτερος & δέκατος	XII	δωδεκάκις	XII
ιγ'	13	τρεῖς (τρία) & δέκα	τρίτος & δέκατος ἢ τρισκαιδέκατος	XIII	τρискаιδεκάκις	XIII
ιδ'	14	τέσσαρες (τέσσαρα) & δέκα ἢ τεσσαρακά-	τέταρτος » » ἢ τετταρακαιδέκατος	XIV	τετταρακαιδέκακις	XIII
ιε'	15	πεντεκαίδεκα ἢ πέντε & δέκα [δεκα	πέμπτος » » ἢ πεντεκαιδέκατος	XV	πεντεκαιδέκακις	XIV
ιστ'	16	ἑκκαίδεκα ἢ ἕξ & δέκα	ἕκτος » » ἢ ἑκκαιδέκατος	XVI	ἑκκαιδεκάκις	XV
ιζ'	17	ἑπτακαίδεκα ἢ ἑπτὰ & δέκα	ἑβδομος » » ἢ ἑπτακαιδέκατος	XVII	ἑπτακαιδέκακις	XVI
ιη'	18	ὀκτωκαίδεκα ἢ ὀκτώ & δέκα	ὀγδοος » » ἢ ὀκτωκαιδέκατος	XVIII	ὀκτωκαιδέκακις	XVII
ιθ'	19	ἐννεακαίδεκα ἢ ἐννέα & δέκα	ἐνατος » » ἢ ἐννεακαιδέκατος	XIX	ἐννεακαιδέκακις	XVIII
κ'	20	εἴκοσι (ν)	εἰκοστός	XX	εἰκοσάκις	XX
κα'	21	εἷς καὶ εἴκοσι	πρῶτος & εἰκοστός ἢ εἷς καὶ εἰκοστός	XXI		XXI
λ'	30	τριακόντα	τριακοστός, -η, -ον	XXX	τριακοντάκις	XXX
μ'	40	τετταράκοντα	τεσσαρακοστός, -ή, -όν	XXXX ἢ XL	τετταρακοντάκις	XXXX

μα'	41	εἷς καὶ τετταράκοντα	πρῶτος & τεσσαρακοστός	XLI		ΔΔΔΔ
ν'	50	πεντήκοντα	πεντηκοστός, -ή, -όν	L	πεντηκοντάκις	Δ
ξ'	60	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός	LX	ἑξηκοντάκις	Δ Δ
ο'	70	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός	LXX	ἑβδομηκοντάκις	Δ Δ Δ
π'	80	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός	LXXX	ὀγδοηκοντάκις	Δ Δ Δ Δ
ι'	90	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός	LXXXX ἢ	ἐνενηκοντάκις	Δ Δ Δ Δ Δ
ρ'	100	ἑκατὸν	ἑκατοστός	C [XC	ἑκατοντάκις	H
σ'	200	διακόσιοι, -σiai, -σια	διακοσιοστός, -ή, -ον	CC	διακοσιάκις	HH
τ'	300	τριακόσιοι, » »	τριακοστός, -ή, -ον	CCC	τριακοσιάκις	HHH
υ'	400	τετρακόσιοι, » »	τετρακοσιοστός, » »	CCCC	τετρακοσιάκις	HHHH
φ'	500	πεντακόσιοι, » »	πεντηκοσιοστός » »	ICD ἢ D	πεντακοσιάκις	[H]
χ'	600	ἑξακόσιοι, » »	ἑξακοσιοστός » »	ICD ἢ DC	ἑξακοσιάκις	[H] H
ψ'	700	ἑπτακόσιοι, » »	ἑπτακοσιοστός » »	ICCC ἢ DCC	ἑπτακοσιάκις	[H] HH
ω'	800	ὀκτακόσιοι, » »	ὀκτακοσιοστός » »	DCCC	ὀκτακοσιάκις	[H] HHH
Ϡ'	900	ἐνακόσιοι, » »	ἐνακοσιοστός » »	DCCCC	ἐνακοσιάκις	[H] HHHH
α	1000	χίλιοι, -λiαι, -λια	χιλιοστός » »	M ἢ CIO	χιλιάκις	X
β	2000	δισχίλιοι, » »	δισχιλιοστός » »	MM	δισχιλιάκις	XX
γ	3000	τρισχίλιοι, » »	τρισχιλιοστός » »	MMM	τρισχιλιάκις	XXX
δ'	4000	τετρακισχίλιοι » »	τετρακισχιλιοστός » »	MMMM	τετρακισχιλιάκις	XXXX
ε	5000	πεντακισχίλιοι, » »	πεντακισχιλιοστός » »	ICD	πεντακισχιλιάκις	[X]
στ	6000	ἑξακισχίλιοι, » »	ἑξακισχιλιοστός » »	ICDM	ἑξακισχιλιάκις	[X] X
ζ'	7000	ἑπτακισχίλιοι » »	ἑπτακισχιλιοστός » »	ICDMM	ἑπτακισχιλιάκις	[X] XX
η	8000	ὀκτακισχίλιοι, -λiαι -λια	ὀκτακισχιλιοστός	ICDMMM	ὀκτακισχιλιάκις	[X] XXX
θ	9000	ἐνακισχίλιοι, » »	ἐνακισχιλιοστός	ICDMMM	ἐνακισχιλιάκις	[X] XXXX
ι	10000	μύριοι, -ρiαι, -ρια	μυριοστός	X ἢ CCICD	μυριάκις	M
κ	20000	δισμύριοι ἢ δύο μυριάδες	δισμυριοστός	XX	δισμυριάκις	MM
λ	30000	τρισμύριοι ἢ τρεῖς μυριάδες	τρισμυριοστός	XXX	τρισμυριάκις	MMM

χρονισμένη· μυριό-νεκρος, μυριό-ρίζος, μυριό-κλωνος κ.λπ., (ἀλλὰ καὶ ἑκατοντά-δραχμο, μυριάκις κ.λπ.)· // «ἀριθμητικαὶ πράξεις»· διὰ τὴν πρόσθεσιν χρησιμοποιοῦμεν τὸ «κ α ἰ» ἢ τὸ «σ ὕ ν», π.χ. «δυὸ καὶ δυὸ τέσσερα», «δυὸ σὺν δυὸ τέσσερα», διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τὸ «ἀ π ὀ», τὸ «π λ ἡ ν» ἢ τὸ «μ ε ἰ ο ν» π.χ. «τρία ἀπὸ πέντε δύο», «πέντε πλην τρία δύο», «πέντε μείον τρία δύο», διὰ τὸν πολλαπλασιασμόν τὸ ἄρθρον «ο ἰ» ἢ τὸ «ἐ π ἰ» ἢ οὐδέν, π.χ. «πέντε οἱ ὄχτῳ σαράντα», «πέντε ἐπὶ ὄχτῳ σαράντα», «πέντε ὄχτῳ σαράντα», καὶ διὰ τὴν διαίρεσιν τὸ «σ τ ὀ» ἢ τὸ «δ ι ἄ», π.χ. «τὸ τρία ὅτῳ δεκαπέντε πέντε», «δεκαπέντε διὰ τρία πέντε»· // ὁ καθορισμὸς τοῦ τόκου (τοῦ ποσοστοῦ) δηλοῦται διὰ τοῦ πληθυντικοῦ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ οὐδετέρου τοῦ ἄρθρου καὶ τῆς ἀρχαίας δοτικῆς τοῦ ἄρθρου «τοῖς» καὶ συνήθως μετὰ τῆς προθέσεως σ(έ), π.χ. «ὄχτῳ τοῖς ἑκατό», «ὄχτῳ τὰ ἑκατό», «ὄχτῳ στὰ ἑκατό»· // «ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου διὰ τῶν ἀριθμητικῶν»· α) «διὰ τὰς ὥρας» μετὰ τῆς προθέσεως σ(έ), τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ ἀριθμητικοῦ, π.χ. «στὴ μιὰ παρὰ τέταρτο» «στὶς ἑξὶ παρὰ πέντε», β) «διὰ τὰς ἡμέρας τοῦ μηνός» ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρώτην τοῦ μηνός ἢ αἰτιατικὴ τοῦ τακτικοῦ ἀριθμητικοῦ μετὰ τοῦ ἄρθρου, π.χ. «τὴν πρώτην (τοῦ) Αὐγούστου», καὶ ἐνίοτε μετὰ τῆς προθέσεως σ(έ) π.χ. «(σ)τὴν πρώτη Ἰανουαρίου», διὰ δὲ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ ἐνάριθως ἢ συνήθως μετὰ τῆς προθέσεως «σ ἐ», π.χ. «(σ)τὶς ὀκτῶ (τοῦ) Φεβρουαρίου», καὶ γ) «διὰ τὰ ἔτη»

μετὰ τοῦ οὐδετέρου τοῦ ἄρθρου, συνήθως εἰς πληθυντικόν, καὶ μετὰ τῆς προθέσεως «(σ) ἐ», π.χ. «γεννήθηκε τὸ χίλια ἐνιακόσια εἴκοσι», «στὰ 1912 ἔγινε ὁ ἐλληνοτουρκικὸς πόλεμος»· // τὸ περίπου ἐνὸς πλήθους, ποσοῦ ἢ μεγέθους δηλοῦται· α) διὰ τῶν ἐπιρρημάτων κάπου, κοντά, περίπου, ἀπάνω κάτω, π.χ. «ἦρθαν κάπου εἴκοσι μέρες», «ἔργασθηκα περίπου εἴκοσι μέρες», «ἦταν ἀπάνω κάτω τριάντα», β) διὰ δύο κατὰ σειράν ἀριθμητικά, π.χ. «ἦλθε δυὸ τρεῖς φορές», «θὰ σὲ δῶ σὲ πέντε ἔξι ἡμέρες»· ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ (βλ. ἀπερίοριστος)· ἡ ἀριθμητικὴ ἀοριστία δηλοῦται διὰ φράσεως, ἢ ὅποια καταλήγει εἰς τὸ «καί», π.χ. «ἀπέχει ἐκατὸ μέτρα καί», «βάλε χίλιες δραχμὲς καί», ἢ διὰ τοῦ «τ ὅ σ ο ς» μετὰ τὸ ἀριθμητικόν, π.χ. «τοὺς ὑπελόγιζα χίλιους τὴν ὥραν».

ἀριθμός, (-οῦ), ὁ· λέγεται ὁ τύπος, τὸν ὁποῖον λαμβάνουν· α) τὰ πτωτικά (ἄρθρα, οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ἀντωνυμίας, μετοχαί), ἵνα τοῦτο δηλώσῃ τὸ ποσὸν αὐτῶν, καὶ β) τὰ ῥήματα, ἵνα τοῦτο δηλώσῃ πόσα εἶναι τὰ ὑποκείμενα· (φρ.) ἔστιν ἀριθμὸς σύνθεσις μονάδων», «πληθος μονάδων ἀδιορίστων». Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι τρεῖς· ὁ ἐνικός δηλῶν ἓν (ὁ παῖς), ὁ δοῦνός δηλῶν δύο (τῷ παιδὶ = δύο παιδές), καὶ ὁ πληθυντικός δηλῶν πολλὰ (οἱ παῖδες). Ὁ μὲν ἐνικός ἐδήλου τὸ ἡνωμένον ὅλον, τὴν μάζαν, ὁ δὲ πληθυντικὸς τὴν παράστασιν τῶν καθ' ἕκαστον μερῶν, π.χ. κέρμας-κέρμοι, λαὸς-λαοί· σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ὁ ἐνικός ἐξέφραζε τὸ ἓν, ὁ δὲ πληθυντικὸς τὰ πολλὰ. Ἄλλ' αἱ ἔννοια αὗται δὲν εἶναι ἀκριβῶς διακεκρι-

μέναι, διότι α) πολλὰ ὀνόματα διὰ τὴν σημασίαν ἦσαν ἑλλιπῆ κατ' ἀριθμὸν καὶ ἐξεφέροντο μόνον καθ' ἐνικὸν ἀριθμὸν, π.χ. ὁ ἄηρ, ὁ αἰθὴρ κ.λπ., καὶ ἄλλα κατὰ πληθυντικόν, π.χ. οἱ Δελφοί, τὰ Ὀλύμπια, τὰ σπλάγχχνα, τὰ ἔγκατα, (οἱ Δελφοὶ ἐπὶ τῶν κατοίκων καὶ ἐνικῶς ὁ Δελφός) κ.λπ., καὶ β) διότι πολλὰ κατ' ἀναλογίαν μετεκινούντο πρὸς ἄλλα συνώνυμα, ὥστε ὁ ἐνικός πολλάκις νὰ δηλοῖ τὰ πολλὰ, π.χ. ἄνθρωποι, ἀχυρμιά, φυτὰ κ.λπ. καὶ ὁ πληθυντικὸς νὰ δηλοῖ τὸ ἓν, π.χ. αἱ πηγαί, τὰ στήθη, αἱ πύλαι, τὰ προπύλαια κ.λπ. Ἐκ τούτων τὰ μὲν εἶναι (ὡς λέγονται) περιληπτικά*, τὰ δὲ περιληπτικῶς ἐκλαμβανόμενα. Πολλάκις προκειμένου περὶ δύο λέγεται κατὰ πληθυντικόν τὸ ἕτερον, π.χ. οἱ πατέρες (= οἱ γονεῖς). Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὑπάρχει διαφορὰ τῆς σημασίας τοῦ ἐνικοῦ ἀπὸ τῆς τοῦ πληθυντικοῦ, π.χ. χρῆμα (= πρᾶγμα χρησιμοποιούμενον), χρήματα (= νομίσματα)· (δημ.) ξύλο (ἔφαγε ξύλο = ἐδάρη), ἐνῶ ξύλα (ἔφερε ξύλα). Πολλὰ τῶν ὀνομάτων ἐπλάσθησαν κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλα συνώνυμα, κατὰ τὸ τριχῆς, αἱ χεῖρες, κατὰ τὸ ποδόνιπτρα, λουτρά, κατὰ τὸ ῥεῖθρα, πηγαί, καὶ ἄλλα ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους· αἱ πύλαι (ἡ πύλη), αἱ θύραι (ἡ θύρα), κλίμακες αἱ (ἡ κλίμαξ).

Τοῦ δοῦνός ἀριθμοῦ δὲν ἐγίνετο πάντοτε χρῆσις ἐπὶ δύο οἰωνδήποτε, ἀλλὰ καθόλου εἰπεῖν, α) ἐπὶ τῶν φύσει ὑπαρχόντων διττῶν μελῶν τοῦ σώματος· ὀφθαλμοί, πόδε, χεῖρες, ὦμοι, μηρῶ κ.λπ., ἔπειτα καὶ ἐπὶ ἄλλων συνημμένως, π.χ. βόε, ἵππω, παῖδε κ.λπ., β) ἐπὶ τῶν συνηκόντων προσ-

ώπων καὶ δύο ὀνομάτων δηλούντων, ἀλλ' ὀνομάζεται μόνον τὸ ἓν (τοῦτο λέγεται «χρησις ἐλλειπτική»)· «Αἶαντε» (ἐπὶ τοῦ Αἵαντος καὶ τοῦ Τεύκρου), «Κάστορε» (ἀντὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης). Διὰ τὴν περὶ ὁρισμένην χρῆσιν τοῦ δοῦνός μόνον δύο πτώσεις ἐσώθησαν, ἐνῶ εἰς παλαιότερους χρόνους εἶχε ὁ δοῦνός τρεῖς, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος περὶ ὁρίσθη ὑπὸ τοῦ πληθυντικοῦ, τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ δύο (εἰς τὸν Ὅμηρον δύο), π.χ. «δύο δοῦρε», «δύο γῦπε», διότι ἐκφερομένου τοῦ ὀνόματος κατὰ δοῦνός ἀριθμὸν θὰ ἦτο περιττὴ ἡ χρῆσις τοῦ ἀριθμητικοῦ δύο, κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀπηρεχαιώθη καί, ἐπειδὴ δὲν ἦτο αἰσθητὴ ἡ ἔννοια τοῦ δοῦνός, ἐγίνετο χρῆσις τοῦ ἀριθμητικοῦ «δύο». Καὶ ἡ ἐκφορά τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου ἐγίνετο κατὰ πληθυντικόν παρὰ τὸν δοῦνός ἀριθμὸν. Ἐπειδὴ ὁ δοῦνός τῶν ἐπὶ τῆς ληγουμένης τόνουμένων ἀσυναίρετων ἐξεφερέτο ὀξυτόνως· τῷ ὀφθαλμῷ, τῷ καλῷ κ.λπ., κατ' ἀναλογίαν ἡ ὀξυτονία ἔσχεσε καὶ ἐπὶ τῶν συνηρημένων, π.χ. «τῷ πλῶ», «τῷ ὀστώ» κ.λπ. Τινὲς εἶχον τὴν γνώμην ὅτι εἰς τὸν Ὅμηρον δὲν διαφέρουν ὁ πληθυντικὸς καὶ ὁ δοῦνός. Πίνακα κλίσεως ὀνομάτων καὶ ῥημάτων βλ. β' κλίσις*. Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῆς ἀντωνυμίας ἐγώ, ἡμεῖς δὲν δηλοῖ πολλαπλασιασμόν τινα, ἀλλ' ἀπλῶς ὁμοίους ἐμοί, ὁμοίους ὁπαδοὺς κ.λπ. // (Δημοτ.)· πολλὰ τῶν ὀνομάτων τίθενται εἰς ἓνα ἀριθμὸν τούτων τινὰ ἀλλάσσουν κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν. Εἰς τὸν ἐνικὸν τίθενται ὀνόματα μοναδικῶν ἐννοιῶν· α) συγκεκριμένα, περιληπτικά καὶ ἀφηρημέ-

να: οἰκουμένη, παράδεισος, ἀ-
τμόσφαιρα, χριστιανισμός -
πλουσιόκοσμος, συγγενολόγι-
-χάος, δικαιοσύνη, ὕψος, πεῖ-
να κ.λπ., ὡς καὶ τὰ οὐσιαστικοποιηθέντα
ἐπιθετα ἔχοντα ἀφηρημένην σημασίαν: τὸ
σωστό [ἐπὶ ἐκδηλώσεων ιδιότητος ἐκ-
φραζομένης ὑπὸ τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζουν
πληθυντικὸν καὶ τὰ ἀφηρημένα: «ἄς λεί-
πουν αὐτὲς οἱ εὐγένειες, οἱ χωριατιές».
Ἐνίοτε ὁ πληθυντικὸς ἔχει ἐπιτακτικὴν ἢ
μεγεθυντικὴν σημασίαν: «τί φερόματα,
καμώματα εἶναι αὐτά», ἢ ἐκφράζει δυσά-
ρεστον τι ἢ ἐνοχλητικόν: «ἐπλάκωσαν οἱ
ζέστες», «γύθησαν αἵματα», β) ὀνόματα
ἐπαγγελμάτων, ἐπιστημῶν, τεχνῶν: κα-
λογοερική, φιλολογία, γλυπτι-
κή κ.λπ. [ἀλλὰ καὶ εἰς πληθυντικόν «ἀ-
γόρασε δύο φυσικὲς» (ἐνν. βι-
βλία)], γ) ὀνόματα στοιχείων, ὀρυκτῶν,
μετάλλων, προϊόντων: καστανόχω-
μα, χρυσάφι, ὄξυγόνο, ῥάδιο
κ.λπ., ἀλλὰ καὶ κατὰ πληθυντικόν: «τὰ
ἐφετινὰ λάδια». Ἐνίοτε ὁ ἐνικός τί-
θεται ἀντὶ πληθυντικοῦ δηλῶν τὸ εἶδος, ὡς
«ὁ Ἕλλην εἶναι πατριώτης» (= οἱ Ἕλλη-
νες). Ὁ πληθυντικὸς ὀνομάτων τινῶν,
τὰ ὅποια ἔχουν μόνον ἐνικόν, ἀναπληροῦ-
ται ὑπὸ τοῦ πληθυντικοῦ ἐνὸς συνωνύμου:
νοῦς - κεφάλια, διάνοιες, μυα-
λά (φρ.) «τὰ παιδιὰ σου εἶναι γερά
μυαλά». Τὰ κύρια ὀνόματα ἐορτῶν, το-
πωνυμίων καὶ ὀνομάτων ἀνθρώπων τίθεν-
ται εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμόν: Λαμπρή,
Σπάρτη, Κηφισός, ὁ Ἀνδρέας
κ.λπ. Τὰ τοπωνύμια ἔχουν πληθυντικόν,
α) ὅταν διὰ τῆς ἰδίας λέξεως ἐννοοῦνται
περισσότεροι τόποι: «ἡ Ἑλλάδα ἔχει δύο

Πηνειὸς καὶ πέντε Ὀλύμπους», β) κατὰ
μεταφοράν: «ἐξαντλήθηκαν οἱ Πάκτω-
λοί», καὶ γ) ποιητικῶς «Ὁ Ἑλλάδων ξη-
μερώματα» (Παλαμῆς). Καὶ τὰ ὀνόματα
ἀνθρώπων ἔχουν πληθυντικόν, α) ὅταν γί-
νεται λόγος διὰ πολλὰ πρόσωπα ἔχοντα τὸ
αὐτὸ ὄνομα: «οἱ Κολοκωτρωναῖοι», «οἱ
Τρικυπῆδες», β) ἐπὶ ἔργων συγγραφῶν
ἢ καλλιτεχνῶν: «ἔχω στή βιβλιοθήκη
τρεις Αἰσχύλους», καὶ γ) μεταφορικῶς ἢ
ποιητικῶς: «ἡ χώρα δὲν ἔχει πολλοὺς
Ἀριστείδας», «Τῇ δόξᾳ τῶν Λεωνιδῶν
τῇ γῇ τῶν Διγενήδων» (Παλαμῆς). Τί-
θενται κατὰ πληθυντικόν, α) τὰ ἔχοντα συ-
χνάκις περιληπτικὴν σημασίαν (κατ' ἐξο-
χὴν περιληπτικά, τὰ ἐκφράζοντα σύνθετα
ἀντικείμενα, τινὰ οὐσιαστικοποιηθέντα ἐ-
πιθετα καὶ τὰ δηλοῦντα γλῶσσάν τινα):
ἄμφια, βαφτίσια, πεθερικά, -
ἀσημικά, ὄσπρια, χορταρικά -
ἀμπελοχώραφα, ἀγκιναρο-
κούκια - πλυστικά, βαρκαδιά-
τικα - κινέζικα, ἐλληνικά
κ.λπ.), β) ὀνόματα ἐορτῶν: Παναθή-
ναια, Χριστούγεννα, καὶ γ) το-
πωνύμια: Σπέτσες, Ἀγροφά,
Δελφοὶ κ.λπ. // (Συντακτ.) κατὰ τὴν
φυσικὴν σύνταξιν κεῖται ἐνικός ἀντὶ ἐνικοῦ
καὶ πληθυντικὸς ἀντὶ πληθυντικοῦ ἢ δέχε-
ται τὸ ὑποκείμενον ἐνικοῦ ἐνικὸν ῥῆμα (ἢ
συνδετικόν), π.χ. «ὁ Σωκράτης ἐστὶ σο-
φός», «ὁ παῖς παίζει» τοῦ πληθυντικοῦ
πληθυντικόν, «οἱ ἄνδρες εἰσὶν ἰσχυροί»,
«οἱ παῖδες παίζουν», τοῦ δὲ δυϊκοῦ δυϊ-
κόν, π.χ. «τῶ ἄνδρῃ ἦσθι ἀγαθῶ», «τῶ
ἄνδρῃ ἐγενέσθην». Ἀλλ' ἡ ἐλληνικὴ σύν-
ταξις ἔχει ἐντέχνους ποικιλίας καὶ φαινο-
μένας ἀνωμαλίας, τὰς ἐξῆς:

1) ἐνικός ἀριθμὸς κεῖται ἀντὶ τοῦ πληθυ-
ντικοῦ, α) ἐπὶ περιληπτικῶν ὀνομάτων, τὰ
ὅποια εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν σημαίνουν
πολλά, π.χ. «ἄμπελον κόπτοντες τὴν πε-
ρὶ τὸ ἱερὸν ἐσέβαλλον» (Θουκυδίδης).
«ἵππος δισχίλη» (ἱππεῖς) (Ξενοφών).
«μυρία λόγῃ» (= λογχοφόροι) (Εὐριπί-
δης), β) ἐπὶ ἐνικῶν ἀφηρημένων ὀνομά-
των κειμένων ἀντὶ συγκεκριμένων, π.χ. «ἡ
ὑπηρεσία» (= οἱ ὑπηρεταί), «ἡ βουλή»
(= οἱ βουλευταί), «ἡ νεολαία» (= οἱ
νέοι), γ) ἐπὶ ἔθνικων ὀνομάτων, τὰ ὅποια
λαμβάνονται ἀντὶ ὅλου τοῦ ἔθνους (καὶ
τοῦτο, διότι ὁ ἄρχων ἐκπροσωποῖ τὸ ὅ-
λον), π.χ. «ὁ Μῆδος ἐκ περάτων γῆς ἤλ-
θεν» (= οἱ Μῆδοι) (Θουκυδίδης). «ὁ
Χαλκιεὺς ξύμφορος ἡμῖν» (= οἱ Χαλκι-
δεῖς) (Θουκυδίδης), δ) ἐπὶ πολλῶν προσ-
ώπων ἢ πραγμάτων, τὰ ὅποια λαμβάνουν
τὰ μέρη καθ' ἐνικὸν ἀριθμόν, π.χ. «ἡδεῖς
τὴν ὄψιν» (= κατὰ τὰς ὄψεις), «διάφοροι
τὸν τρόπον» (= κατὰ τοὺς τρόπους), καὶ
ε) ἐπὶ ἐνικῶν οὐδετέρων συνάρθρων ἐπιθέ-
των (ἰδίως τῶν εἰς -ικός καὶ σπανίως ἐπὶ
οὐδετέρων μετοχῶν), π.χ. «τὸ ξυμμαχι-
κόν» (= οἱ σύμμαχοι), «τὸ κρατοῦν τῆς
πόλεως» (= οἱ κρατοῦντες) (Ξενοφών).
2) Ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς κεῖται ἀντὶ τοῦ
ἐνικοῦ, α) ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων, ὅταν ση-
μαίνωνται δι' αὐτῶν ὅμοια μὲ τὸ κύριον
ὄνομα: «ὁρῶν Φαῖδρος, Ἀγάθωνας...»
(= ὁμοίους τῷ Φαίδρῳ, Ἀγάθωνι κ.λπ.),
β) ἐπὶ ἀφηρημένων, εἰς τὰ ὅποια ὁ πλη-
θυντικὸς σημαίνει τὰ διάφορα εἶδη, (τὰς
περιπτώσεις, τοὺς βαθμοὺς κ.λπ.), π.χ.
«ἐρώτων καὶ ἐπιθυμῶν καὶ φόβων (τὸ
σῶμα) ἐμπύπλησιν ἡμᾶς» (Πλάτων).
«πνύχη καὶ θάλπη» (= οἱ διάφοροι βαθμοὶ

τοῦ φθόχους καὶ τοῦ θάλπους) (Ξενοφών),
καὶ γ) ἐπὶ ὀνομάτων σημαίνοντων ὕλην
(ἄθροισμα ἢ τὰ μέρη ἢ τὰ εἶδη αὐτῆς),
π.χ. «ὡς φέρεῖ ἡ γῇ καὶ κριθὰς καὶ πυ-
ρὸς καὶ ὄσπρια πάντα καὶ μελίνας καὶ
σήσαμα» (Ξενοφών). χάριν μετριοφροσύ-
νης τίθεται πληθυντικὸς ἀριθμὸς (ἀ' προσ-
ώπου) ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ (πληθυντικὸς τῆς
εὐγενείας), π.χ. «ὦ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ ἡμεῖς
τηλικούτοι ὄντες δεινοὶ τε τὰ τοιαῦτα ἡ-
μεν» (= καὶ ἐγὼ δεινὸς ἦν) (Ξενοφών).
(Δημοτ.) «τί ἀγαπᾷτε Κύριε», «Σᾶς εὖ-
χαριστῶ Κυρία». Ἐνίοτε γίνεται μετάβα-
σις ἀπὸ ἐνικοῦ εἰς πληθυντικόν καὶ τἀνά-
παλιν ἐπὶ ὀνομάτων, ἐπιθέτων, μετοχῶν
καὶ ἐπὶ προσφωνήσεων, π.χ. «πάντα τὰ
θρηῖα δεινῶς διατίθεται περὶ τὴν τροφὴν
τοῦ γενομένου καὶ ἔτοιμά ἐστι ὑπὲρ τού-
των» (τῶν γενομένων) (Πλάτων). «ἔτ'
ὑμεῖς, ὦ Ἡριππίδα, καὶ διδάσκετε», «εἰ-
πέ μοι, τί φειδόμεθα τῶν λίθων, ὦ δημό-
ται» (Ἀριστοφάνης). Συντάσσονται α): τὸ
ἐνικὸν ὑποκείμενον μετὰ ῥημάτων πληθυ-
ντικοῦ ἀριθμοῦ ἐπὶ περιληπτικῶν ὀνομά-
των, π.χ. «ὁ δῆμος ἐφηφίσαντο»· «ἡ πλη-
θὺς ἔφασαν»· «τὸ στρατόπεδον ἀνεχώ-
ρουν» (ἡ ἀνωμαλία ἐνταῦθα εἶναι κατὰ τὸ
ἐξωτερικὸν σχῆμα, διότι διὰ τοῦ δήμου ἐν-
νοοῦμεν τοὺς πολίτας, διὰ τοῦ στρατοπέ-
δου τοὺς στρατιώτας κ.λπ.)· β) πληθυντι-
κὸν ὑποκείμενον ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ γέ-
νους μετὰ ῥημάτων ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, π.χ.
«ὕμνοι τέλλεται», «κόμαι κατενήνοθεν»
(σχῆμα Πινδαρινόν*, ἄλλως Θηβαϊκόν ἢ
Βοιωτικόν) ἐκ τῆς συνθεσετέρας χρήσεως,
διότι ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ
Ἡσίοδον, «τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαῖ» (Ἡ-
σίοδος). γ) πληθυντικὸν ὑποκείμενον οὐ-

δετέρου γένους ἐπὶ ἐμφύχων καὶ ἀφύχων μετὰ ῥήματος ἐνικού, π.χ. «τὰ παῖδιά παιζει», «τὰ ζῶα τρέχει», «τὰ πράγματα γίνεται» (ἀττική σύνταξις, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ συνηθετέρου, διότι ἀπαντᾷ καὶ εἰς τοὺς Ἵωνας καὶ Δωριεῖς). Καὶ ὁ πληθυντικός ἀριθμὸς τίθεται ἀντὶ δυϊκοῦ καὶ ὁ δυϊκὸς ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ, π.χ. «Πύρρα καὶ Δευκαλίων (δύο) ἔθεντο» (πληθυντ.), «νῶϊ (δυϊκός) μεδώμεθα» (πληθυντικός), «Κούρω δύο καὶ πεντήκοντα (πληθυντ.) βάτην» (δυϊκός).

Πολλὰ ὑποκείμενα λαμβάνουν ῥῆμα ἐνικὸν κατὰ τὸ πλησιέστερον ἢ σπουδαιότερον, π.χ. «οἱ παῖδες καὶ τὸ γένος ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιιορκήσαντος μεγάλοις ἀτυχήμασι περιπίπτει» (Ξενοφών). «ζῶντι τῷ δικαίῳ παρὰ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων ἀθλά τε καὶ μισθοὶ καὶ δῶρα γίνονται» (κατ' ἀττικήν σύνταξιν) (Πλάτων). Τὸ ῥῆμα ἐνίκοι τίθεται κατὰ τὸ πλησιέστερον, π.χ. «ἐγὼ λέγω καὶ Σεύθης ταυτά» (ἐνν. λέγει) (Ξενοφών). Ἐπὶ πολλῶν ὑποκειμένων διαφόρων προσώπων τὸ ῥῆμα τίθεται συνήθως κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν πρόσωπον, ἐπικρατεῖ τὸ α' τοῦ β' καὶ τὸ β' τοῦ γ', π.χ. «ἐγὼ τε καὶ οἶδε πάντες τυγχάνομεν ἐπιθυμοῦντες...» (Πλάτων). Τὸ κατηγορούμενον ἐπὶ δύο ὁμογενῶν ἐμφύχων ὑποκ. τίθεται κατὰ δυϊκὸν ἢ πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ γένος τῶν ὑποκειμένων, π.χ. «ἐγὼ τε καὶ ὁ σὸς πατήρ ἐταίρω ἤμεν» (Πλάτων), «Κάτωρ καὶ Πολυδεύκης ἀθάνατοί εἰσι» (Ξενοφών). ἐπὶ δὲ ἑτερογενῶν ἐμφύχων ὑποκειμένων τίθεται κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰς γένος ἐπικρατοῦν, π.χ. «συνεληλυθότες ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη

πολλά» (Ξενοφών). ἐνίκοι συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἀφύχων ἢ ἐπικράτησις γένους, π.χ. «πολλὰ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιοι ἦσαν» (Ξενοφών). Τὸ κατηγορούμενον ἐπὶ ὁμογενῶν μὲν ἀφύχων ὑποκειμένων τίθεται κατὰ πληθυντικὸν κατὰ τὸ αὐτὸ γένος ἢ κατ' οὐδέτερον, π.χ. «ἡ ὄρη καὶ ἡ ἀσυνεσία εἰσι κακά», «εὐγένηται τε καὶ δυνάμεις καὶ τιμαὶ δηλὰ ἐστὶν ἀγαθὰ ὄντα» (Πλάτων), ἐπὶ δὲ ἑτερογενῶν ἀφύχων τίθεται πληθυντικός κατ' οὐδέτερον γένος, π.χ. «ἡ αἰδὼς καὶ ὁ φόβος ἔμφυτα ἀνθρώποις» (Ξενοφών). Ἐπὶ ὑποκειμένων ἐμφύχων καὶ ἀφύχων ὁμοῦ τὸ κατηγορούμενον τίθεται κατὰ πληθυντικόν, καὶ κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον γένος, π.χ. «ἡ τύχη καὶ Φίλιππος ἦσαν τῶν ἔργων κύριον» (Αἰσχίνης), ἢ κατὰ οὐδέτερον, π.χ. «ἡ καλλίστη πολιτεία καὶ ὁ κάλλιστος ἀνὴρ λοιπὰ ἂν εἴη» (Πλάτων). //(Δημοτ.) συνήθως ὁ ἐνικός ἀριθμὸς ὀνομάτων προσώπων ἢ πραγμάτων μετὰ τοῦ ἄρθρου λαμβάνεται περιληπτικῶς ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ, π.χ. «χαίρεται ὁ πνῦκος στίς δροσιές κι ὁ ἔλατος στὰ χιόνια» (= τὰ πνῦκα, τὰ ἔλατα). Πολλὰκις λαμβάνεται ὁ πληθυντικός ἀριθμὸς ἀντὶ τοῦ ἐνικού: α) ἐπὶ ὀνομάτων, τὰ ὅποια ἀποτελοῦνται ἐκ πολλῶν, π.χ. «μοῦ πονοῦν τὰ λαιμά» (ὁ λαιμός), «μοῦ μάτωσαν οἱ μύτες» (ἡ μύτη), «τὰ παλάτια» (τὰ παλάτι) κ.λπ., β) ἐπὶ ἀφηρημένων οὐς., ὅταν δηλοῦνται διάφορα εἶδη ἢ διάφοροι βαθμοὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ὑπ' αὐτῶν σημαινομένου, π.χ. «μᾶς βοήκον βᾶσανα, ἀρρώστιας», «ἀρχισαν τὰ κρύα» κ.λπ.

ἀριθμῶ (-έω) (τι). (= ὑπολογίζω, λογαριάζω, ὑπολογίζω πρὸς ἀπότισιν, πλη-

ρῶνα, τὸ κοινῶς σήμερον μετρῶ). (πρτ.) ἡρίθμουν καὶ (τρισυλλάβως) ἡρίθμεον (μέλλ.) ἀριθμήσω, (ἀόρ.) ἡρίθμησα, (ὑποτ.) ἀριθμήσω, (πρkm.) ἡρίθμηκα (Παθ.) ἀριθμοῦμαι (= συγκαταλέγομαι, λογίζομαι), π ἡριθμούμην, μ ἀριθμήσομαι, ἃ ἡριθμησάμην (ὑποτ.) ἀριθμήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡριθμήθην, (ὑποτ.) ἀριθμηθῶ, πρ. ἡριθμημαι, (μετχ.) ἡριθμημένος, -η, -ον —ἀριθμητής, ἀρίθμησις, ἀρίθμημα, ἀριθμητός.

-ἀριθκος· παραγωγικὴ κατάληξις ἐπιθέτων, π.χ. λιγδιάρικος, ζαβολιάρικος, παραπονιάρικος, χιτικιάρικος, γκρινιάρικος, λυσσιάρικος, ψωριάρικος, ταξιδιάρικος, ἔρωτιάρικος, διαβατάρικος, κ.λπ.

-ἀριος· καὶ -άρης, -άρις, -άρισσα, -άρι κατὰληξις παραγωγικὴ ὀνομάτων τεχνιτῶν ἐκ τοῦ λατιν. -arius τῆς μεσαιων. καὶ νέας Ἑλληνικῆς. Τὰ εἰς -άριος καὶ -αρις ἔχουν τὸ α μακρὸν (ᾱ), ὡς περιβολᾶρις καὶ περιβολάρης ὁ, ταβερνιᾶρις καὶ ὁ ταβερνάρης ὁ, φουρνᾶρις καὶ -άρης ὁ, καγκελλᾶρις καὶ -λάρης ὁ (καγκελλᾶριος, ὡς ἀποθηκᾶριος, βιβλιοθηκᾶριος, λαμπαδάριος, Ἀπολλινᾶριος), ἐνῶ κανακάρης, ἔρωτιάρης, ξεκουτιάρης, εἰκοσάρης, διαβατάρης κ.λπ. // ἐκ τῶν εἰς -āris (-ārius) τῆς λατινικῆς εἴτε παρεξτείνοντο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν εἰς -ιος εἴτε ἔλγον εἰς -ις, π.χ. Ἀπολλινᾶρις καὶ Ἀπολινᾶριος, Φεβρουᾶριος, λεγεωνᾶριος, Ἰανουᾶριος κ.λπ. Ἀριστείδης, (-ου), ὁ· (< Ἀριστεύς), ὡς Ἀτρείδης, Πηλείδης, Ὑπερείδης, Φυλείδης κ.λπ.

ἀριστερός, -ρά, -ρόν· (ἐκ τοῦ ἄριστος) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «δεξιτερὸς» παλαιότερον τὸ ἀριστερὸν ἔθεωρεῖτο αἰσιον,

τούτου ἕνεκα ἐλέγετο ἄριστον (πρβλ. εὐώνυμον). μεταβληθεῖσάν τῶν δοξασιῶν παρέμεινε ἡ ὀνομασία· (φρ.) «ἀριστερᾷ (ἢ δεξιᾷ) τὴν πόλιν ἔχοντες ἐπείγασθαι», «εἰσὶν ἐπ' ἀριστερᾷ Σκίθαι».

ἀριστεύω· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀνδρείοτατος, ἄριστος· λαμβάνω τὸ ἀριστεῖον ἐπ' ἀνδρεία· (ἐπὶ γνώμης) ἐπικρατῶ, ὑπερσχύω). (πρτ.) ἡρίστευον, (μέλλ.) ἀριστεύσω, (ἀόρ.) ἡρίστευσα, (ὑποτ.) ἀριστεύσω, (πρkm.) ἡρίστευκα, (ὑπερσ.) ἡριστεύειν (φρ.) «αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων» (Ὁμηρος). —ἀριστεῖον, ἀρίστευμα, ἀριστεύς, ἄριστος, ἀριστεία.

ἀριστίζω (τινά). (= παρέχω πρόγευμα (ἄριστον) εἰς τινα), (πρτ.) ἡρίστιζον, (μέλλ.) ἀριστίσω, (ἀόρ.) ἡρίστισα, (ὑποτ.) ἀριστίσω· (Μέσ.) ἀριστίζομαι (= προγευματίζω, λαμβάνω πρόγευμα). — ἄριστον (= πρῶτον φαγητόν), ἀριστοποιῶ*, ἀριστῶ*.

ἀριστο-· α' συνθετικὸν λέξεων ἰδίως κυρίων ὀνομάτων προελθόν ἐκ τῆς λέξεως ἄριστος, π.χ. Ἀριστο-γείτων, Ἀριστόβουλος, ἀριστο-κρατία, τὸ ἀριστόδειπνον (ἐκ τοῦ ἄριστον (= πρόγευμα) καὶ δεῖπνον).

ἀριστοποιῶ (-έω). (= παρασκευάζω πρόγευμα ἄριστον). (πρτ.) ἡριστοποιοῦν, (μέλλ.) ἀριστοποιήσω, (ἀόρ.) ἡριστοποίησα, (ὑποτ.) ἀριστοποιήσω· (Μέσ.) ἀριστοποιοῦμαι (= προγευματίζω, λαμβάνω ἄριστον, πρόγευμα). π ἡριστοποιούμην, μ ἀριστοποιήσομαι, ἃ ἡριστοποιησάμην, (ὑποτ.) ἀριστοποιήσωμαι, πρ ἡριστοποίημαι, (μετχ.) ἡριστοποιημένος, -η, -ον, ὃ ἡριστοποιήμην. —ἀριστοποιία (= ἡ παρασκευὴ τοῦ (ἀρίστου) προγεύματος).

ἀριστοτελικαί ἐγότητες· ἡ κανόνες τῶν τριῶν ἐνοτήτων· ὀνομασίαι τῶν εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην ἐνοτήτων χρόνου, τόπου καὶ πράξεως, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ δράμα δέον νὰ ἐκτυλίσσεται ἐντὸς μιᾶς μόνον ἡμέρας καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, νὰ ἀποτελῇται δὲ ἐκ μιᾶς καὶ μόνης σημαντικῆς πράξεως.

ἀριστῶ (-άω)· (= προγεύομαι, λαμβάνω τὸ ἄριστον, ἤτοι πρόγευμα, ἢ τὸ μεσημβρινὸν φαγητόν) (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ δεῖπνον, συνήθως τὴν ἐσπερινὴν τροφήν)· (πρτ.) ἡρίστων, (μέλλ.) ἀρίστησω, (ἀόρ.) ἡρίστησα, (ὑποτ.) ἀρίστησω, (πρκμ.) ἡρίστηκα· —ἀριστον, ἀνάριστος.

ἀρκτικός, -ή, -όν· (ἄρχομαι)· ὁ εὐρισκόμενος ἐν ἀρχῇ· «ἀρκτικοὶ οἱ» (= χρόνοι τοῦ ῥήματος) (βλ. ἱστορικός χρόνος).

ἀρκῶ (-έω)· (= ἀποκρούω· ὑπερασπίζω, βοηθῶ· εἶμαι ἀρκετὸς ἢ χρήσιμος, εἶμαι εὐχαριστημένος)· (πρτ.) ἤρκουν, (μέλλ.) ἀρκέσω, (ἀόρ.) ἤρκεσα· (Μέσ.) ἀρκούμαι, π ἤρκουμην, (παθ.) μ ἀρκεσθήσομαι, ἀ ἤρκεσθην, (ὑποτ.) ἀρκεσθῶ, πρ ἤρκεσμαι, (μετχ.) ἤρκεσμένος, -ης, -ον· —«ἀρκῶ» μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= εἶμαι χρήσιμος, ἐπαρκής)· (φρ.) «ἀρκῶ σοι σαφηνίσαι» (Αἰσχύλος)· «ἀρκῶ τινι» (= εἶμαι ἀρκετός, ἱκανοποιῶ)· (φρ.) «ταῦτα οὐκ ἤρκεσε» (Ἡρόδοτος)· (ἀπροσ.) «ἀρκεῖ μοι» (= μοῦ εἶναι ἀρκετόν)· (μετ' ἀπαρεμφ.), (φρ.) «οὐκ ἀρκεσεὶ ποθ' ὑμῖν... εἰκεῖν» (Σοφοκλῆς)· «ἀρκουμαί τινι» (= εἶμαι εὐχαριστημένος εἰς τι)· —ἄρκεσις (= βοήθεια), ἄρκιος (= ἀσφαλής), (ἀρκεόντως) > ἀρκούντως (= ἀφθόνως), ἀρκετός, διαρκής, αὐτάρκης, ἐπαρ-

κής.

ἄρμα, (-ατος), τό· (= ὄχημα,)· ἄρμα, (-ατος), τό (αἶρω) (= τροφή· αἰρόμενον βάρος)· ἄρμα ἢ (*ἄρω) (= ἀγάπη)· ἄρμα (λατιν.) (= τὸ οἰκόσημον).

ἀρμογή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) ἡ προσήκουσα σύνδεσις λέξεων· // σύνθεσις περιόδων· (φρ.) «ἀρμογή τῶν κώλων».

ἀρμονία, (-ας), ἡ· (συνεκδ.) (ἐπὶ τοῦ λόγου) ἡ ἀρμονικὴ κατάταξις τῶν λέξεων κατ' ἤχον.

ἀρμόττω καὶ ἀρμόζω· (= συνενώνω· τακτοποιῶ· συνδέω, καταρτίζω, ῥυθμίζω, ἀρμόζω· (μτφ.) ἀρραβωνιάζω ἢ παντρεύω)· (Μέσ.) (μτφ.) (= συμμορφοῦμαι, προσαρμόζομαι)· (πρτ.) ἤρμωτον, (μέλλ.) ἀρμόσω, (ἀόρ.) ἤρμωσα, (πρκμ.) ἤρμωκα, (ὑπερσ.) ἤρμωκειν· (ὑποτ.) ἐ ἀρμόττω, ἀ ἀρμόσω· (εὐκτ.) ἐ ἀρμόττοιμι, μ ἀρμόσοιμι, ἀ ἀρμόσαιμι· (προστ.) ἐ ἤρμωτε, ἀ ἤρμωσον· (ἀπαρέμφ.) ἐ ἀρμόττειν, μ ἀρμόσειν, ἀ ἀρμόσαι, πρ ἤρμωκεναι· (μετχ.) ἐ ἀρμόττων, -ουσα, -ον, μ ἀρμόσων, -σουσα, -σον, ἀ ἀρμόσας, -σασα, -σαν, πρ ἤρμωκώς, -κυῖα, -κός· // ἀρμότομαι· μ ἀρμωσθήσομαι, ἀ ἤρμωσάμην, ἤρμωσθην, πρ ἤρμωσμαι· (ὑποτ.) ἐ ἀρμόττωμαι, ἀ ἀρμόσωμαι, ἀρμωσθῶ, πρ ἤρμωσμένος, ὦ· (εὐκτ.) ἐ ἀρμωτοίμην, μ ἀρμωσθούμην, ἀ ἀρμωσαίμην, ἀρμωσθείην, πρ ἤρμωσμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀρμόττου, ἀ ἤρμωσαι, ἀρμόσθητι, πρ ἤρμωσο· (ἀπαρέμφ.) ἐ ἀρμόττεσθαι, μ ἀρμωσθήσεσθαι, ἀ ἀρμόσασθαι, ἀρμωσθῆναι, πρ ἤρμωσθαι· (μετχ.) ἐ ἀρμωττόμενος, -μένη, -μενον, μ ἀρμωσθησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ ἀρμωσάμενος, -σαμένη, -ον, ἀρμωσθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἤρμωσμένος, -ης, -ον·

— «ἀρμόττω τινί» (= ἀρμόζω εἰς τινα)· «ἀρμόττω τινί τι» (= ἀρμόζω εἰς τινά τι)· «ἀρμόζω τι» (= τακτοποιῶ, κυβερνῶ ὡς ἀρμοστής)· (φρ.) «ἤρμωσε νόμους», «ἤρμωσε τὴν Ἀσίαν» κ.λπ., (ἀπροσ. μετ' ὑποκ. τελικοῦ ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «ἀρμόζει μοι λέγειν» (= μοῦ ἀρμόζει νὰ λέγω)· «ἀρμόττω τινά τινι» (ἐπὶ ἀνθρώπων) (= ἀρραβωνίζω ἢ ἐνώνω εἰς γάμον τινά μετὰ τινος)· —ἀρμός, ἀρμογή, ἄρμωσις, ἄρμωσμα, ἀρμοστής, ἀρμωστός, ἀρμωστικός κ.λπ.

ἄρνησις (-εως), ἡ· (Συντακτ.) ἡ ἐκφορὰ προτάσεως ἀποφατικῶς ἐκφερομένης, α) δι' ἀρνητικοῦ μορίου, ὡς «οὐ φημι», β) μονολεκτικῶς· ἀρνοῦμαι, ἀπόφημι κ.λπ. Πολλάκις χάριν ἐμφάσεως τίθενται πολλὰ ἀρνήσεις, π.χ. «σμηκρὰ φύσις οὐδὲν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὐτ' ἰδιώτην οὐτε πόλιν δρᾷ» (Πλάτων). Πολλάκις ἄρνησις ἀναιρεῖ ἄλλην ἄρνησιν, ὥστε νὰ κάμνουν αἱ δύο ἀρνήσεις κατάφασιν, π.χ. «οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τισιν οὐκ ἀποτίσει» (= πᾶς ἀποτίσει) (Ἡρόδοτος)· (φρ.) «δύο ἀρνήσεις μίαν συγκατάθεσιν ποιούσιν», (πρβλ. ἀρνητικός* καὶ συσσωρευσις*)· ἄρνησις ἀρνήσεως εἶναι ἕμεσος κατάφασις ἢ ἄλλως διπλῇ ἄρνησις εἶναι κατάφασις.

// (Δημοτ.) εἰς μὲν τὰς ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων κρίσεως (ἢ κυρίως ὀριστικῇ καὶ ἡ δυνητικῇ ὀριστικῇ) ἢ ἄρνησις εἶναι «δέν», εἰς δὲ τὰς ἐγκλίσεις τῶν προτάσεων ἐπιθυμίας (ὑποτακτικῇ, εὐκτικῇ, προστακτικῇ) ἢ ἄρνησις εἶναι «μή», π.χ. «ὁ Ἀνδρέας δὲν προσέχει», «δὲν θὰ σοῦ ἀπαντοῦσε ἂν τοῦ ζητοῦσες χρήμα-

τα»· «νὰ μὴ σὲ ξαναῖδῶ στὸ σπιτικό μου»· «μακάρι νὰ μὴ γίνῃ αὐτό» (= εἴθε νὰ) (ἡ δημοτικὴ δὲν ἔχει εὐκτικὴν, ἀντὶ αὐτῆς εἶναι ἐν χρήσει ἡ φράσις «μακάρι νὰ» (εἴθε νὰ) καὶ ὑποτακτικῆς ἢ ὀριστικῆς παρατακτοῦ ἢ ὑπερσυντελικοῦ ἢ ἀπλῶς τὸ «νὰ» (ἢ ἂν) μετὰ τούτων)· π.χ. «τοῦ ξένου γρόσια δίνε του κι ἀρρωστία μὴν τοῦ δίνης», (ἰδίους τύπους ἢ προστακτικῇ* ἔχει μόνον εἰς τὰ δευτέρα πρόσωπα ἐνικού καὶ πληθυντικοῦ: γράφε - γράφ(ε)τε, γράφε - γράφ(ε)τε καὶ εἰς τὸν μέσον ἐνεστώτα (ὁ ὁποῖος εἶναι ἄχρηστος): ντύσου - ντύθητε· ὅταν δὲ ἡ προστακτικὴ ἐκφέρεται ἀρνητικῶς τίθεται ἀντὶ αὐτῆς ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ «μή».

ἀρνητικός, -ή, -όν· (ἀποφατικός· ὁ περιέχων ἄρνησιν)· // (Γραμμ.) «ἀρνητικὰ ἢ ἀποφατικὰ μόρια»· ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου (σύνδεσμοι, ἐπιρρήματα) δηλοῦντα ἄρνησιν, ὡς τὸ οὐ, ὅχι, δέν, οὐδαμοῦ, οὐδαμῶς, οὐδέποτε, πούθεν, ποτέ καὶ τὰ ἀπαγορευτικά: μή, μηδαμοῦ, μηδέποτε κ.λπ. // (Δημοτ.) τὰ τῆς δημοτικῆς ἀπλᾶ ἀρνητικὰ μόρια εἶναι τρία, τὸ «δέν» (δὲ) (ἐκ τοῦ (οὐ) δέν), τὸ «μή» (μὴν) καὶ τὸ «ὅχι»: τὸ «δέν» τίθεται ἐπὶ ἀρνητικῆς χρήσεως, π.χ. «ὁ φίλος μου δὲν εἶναι πλοῦσιος», τὸ «μή» τίθεται, ὅταν ἐκφράζεται ἐπιθυμία ἀρνητικῇ, π.χ. «μή(ν) ἀνοίγῃς τὴν πόρτα»· τοῦτο λαμβάνεται ἀπαγορευτικῶς καθ' ἑαυτό· «νὰ ἀνοίξῃ τὴν πόρτα; Μή!»· τὸ «ὅχι» τίθεται α) ἐν ἀναφορᾷ πρὸς ἀρνητικὰς προτάσεις διὰ τοῦ «δέν» ἢ διὰ τοῦ «μή» ἐκφερομένας π.χ. «ἔρχεται ἢ ὄχι» (= ἢ δὲν ἔρχεται),

«ἐρχεται ὁ Πέτρος; Ὅχι» (= δὲν ἔρχεται)· β) πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐννοίας τῆς ἀρνητικῆς προτάσεως, π.χ. «Ὅχι δὲν εἶμαι ἐγὼ ἀπὸ κείνου ποὺ ἔξεις», γ) ἵνα δηλωθῇ ἀρνησις τῆς ἐννοίας πάσης λέξεως, π.χ. «θέλετε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο; Ὅχι αὐτό, προτιμῶ ἐκεῖνο», καὶ δ) εἰς ἰδιορρυθμούς τινὰς χρήσεις, π.χ. «τόσα χρόνια δὲν τὸν εἶδε, ὅχι νὰ πάη τώρα ποὺ τὸν ἔχει ἀνάγκη» (= ἐπομένως ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν ἀνάμμοστον νὰ πάη τώρα). Διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ «ὅχι» καθίσταται ἔτι ἰσχυροτέρα ἡ τῆς ἀρνήσεως ἔμφασις, π.χ. «Ὅχι, ὅχι δὲν θέλω νὰ μοῦ μιλήσῃ».

ἀρνούμαι (-έομαι)· (ἀμτβ. ἢ μτβ.) ἀρνούμαί τι ἢ τινα· (ἀντίθετον τοῦ «φημί» = ἀρνούμαι νὰ εἴπω· ἀντίθετον τοῦ δίδωμι = ἀρνούμαι νὰ δώσω· λέγω ὅχι, δὲν θέλω)· (πρτ.) ἡρνούμην, (μελλ.) ἀρνήσομαι, (Παθ.) ἀρνηθήσομαι, (παθ. ἀ) ἡρνήθην, (ὑποτ.) ἀρνηθῶ, πρ ἡρνημαι, (μετχ.) ἡρνημένος, -η, -ον· — (μετὰ τελικ. ἀπαρ.) (= δὲν θέλω), π.χ. «ἀρνούμαι πράττειν» (= ἀρνούμαι νὰ πράττω), μετὰ εἰδικῶν ἀπαρεμφ. ἢ εἰδικῆς προτάσεως, π.χ. «ἀρνούμαι ἰδεῖν ἢ ὅτι εἶδον» (= λέγω ὅτι δὲν εἶδον)· — ἀρνησις, ἀρνητικός, ἀρνητέον, ἔξαρνος, ἄπαρνος.

ἀρνυμαι· (ἐκτεταμένος τύπος τοῦ αἵρομαι διὰ τοῦ προσφύματος -νυ- μόνον κατ' ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν, ὡς πταίρω - πτάρ-νυ-μι)· (πρτ.) ἀρνύμην, οἱ λοιποὶ χρόνοι ἀναπληροῦνται ὑπὸ τοῦ αἵρομαι*· — μισθάρνος, μισθαρνῶ.

-αρός· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αρός λήγοντα ἐπίθετα ἔχουν τὸ α βραχὺ (ἄ), π.χ. χαλᾶρός > χαλᾶρώτερος, χλιαρός > -ρώτερος, σοβαρός > -ρώτερος, καθαρός > -ρώτερος,

μιαρός > -ρώτερος, σθενᾶρός, πλαδᾶρός, φιᾶρός (= λαμπρός), ἐξαιρῶνται: ἀνιᾶρός, (-ρότερος), φλύᾶρος (-ρότερος), λᾶρος (-ρότερος) (= ἡδὺς), φάλᾶρος καὶ φαλᾶρός (ἰων. φαληρός) (= λευκός), ψᾶρός (-ρότερος) (= λευκόςστιχος), ὡς καὶ τὰ οὐς. ὁ Ῥᾶρος (ὁ πατὴρ τοῦ Τριπτολέμου) καὶ βᾶρος ὁ (= εἶδος ἀρώματος), ἐνῶ ἔχουν βραχὺ τὰ οὐς. ῥάρος ὁ (= γαστήρ), σπάρος, γλάρος, βάρος τό, βογιάρος, μπακαλιάρος, κονιάρος, φλάρος, σμπάρος, τσάρος, φάρος, χάρος.

-αρός, -ά, -όν (καὶ ἦ, -ό)· παραγωγικὴ κατάληξις ἐπιθέτων δηλοῦσα πλησμονὴν ἢ χαρακτηριστικὴν ιδιότητα, π.χ. μαλλιαρός, ῥυπαρός, σοβαρός κ.λπ.

-αρος, -αρὰς καὶ αρᾶς· (-αράς), θηλ. -άρα καὶ -αρού· παραγωγικὴ μεγεθυντικὴ κατάληξις ἀπὸ μεγεθ. εἰς -ος παραγῶγων ὑποκορ. εἰς -αρι, μουλᾶρι > μουλᾶρος· οὕτω παῖδαρος, βόδαρος, σπίταρος, κλέφταρος κ.λπ., ποδᾶρα, γυναικᾶρα, δουλᾶρα, πουτανᾶρα· κοιλαρᾶς, -ρού, κ.λπ. // ὁμοίων ἐπιθέτων καὶ ἰδίως μὲ κοκκὴν σημασίαν κλέφταρος ἢ -αρᾶς, -ρού, τεμπέλαρος, φεύταρος κ.λπ. // ὁμοίων κυρίων ὀνομάτων: Κώσταρος - Κωνσταντᾶρας, Γιάνναρος - Γιαννακᾶρας, Γιώργαρος - Γιωργαντᾶρας κ.λπ.

ἀροτριῶ (-άω καὶ -όω)· (γῆν, ἀγρόν)· (= ἀνασκάπτω τὴν γῆν δι' ἀρότρου, καλλιεργῶ, ὀργώνω), (ἀρχ.) ἀρῶ* (-όω)· (ἀόρ.) ἡροτρίασα (τὸ ἀροτρίασαν)· ἀροτριῶ (-όω), (ἀόρ.) ἡροτρίωσα, πρkm. ἡροτρίωμαι, (μετχ.) ἡροτριωμένος, -η, -ον // καὶ ἀροτρεύω (= ὀργώνω)· — ἀροτρίαμα, ἀροτριάστις, ἀροτριάσμός (= ὄργωμα)· τὰ ἀροτριῶντα (ὡς οὐς.) κατὰ παράλειψιν

τοῦ κτ ἡν η.

-αρούδι· παραγωγικὴ ὑποκοριστικὴ κατάληξις οὐς. ἀπὸ οὐς. εἰς -αρι (βλασταρί, χορτάρι+οῦδι), π.χ. ξεπεταρούδι, μαθηταρούδι κ.λπ.

ἄρουρα, (-ας), ἡ· (ἰων. ἀρούρης) (ἀρώω) (= ἡ ἀρόσιμος γῆ, (κν.) χωράφι)· (φρ.) «ἄχθος ἀρούρης», «ἐτήσιον ἄχθος ἀρούρης» (ἐπὶ ἀχρήστου ἀνθρώπου = περιττὸν βάρος τῆς γῆς) (Ἰλιάς).

ἀρπάζω (τι)· (ἡ δασεῖα ἐκ τοῦ ῥαπ-) (= ἀφαιρῶ τι διὰ τῆς βίας, λεηλατῶ· κυριεύω, καταβάλλω, κατακινῶ· (φρ.) «ἀψυχία γὰρ γλῶσσαν ἀρπάζει φόβος» (Αἰσχύλος)· οἰκειοποιουμαι· (πρτ.) ἡρπάζον, (μελλ.) ἀρπάξω, (ἀττ. ἀρπάσσω ἢ ἀρπάσσομαι), (ἀόρ.) ἡρπάξα, (ἀττ. ἡρπάσα), ἀρπάσαν τό, (πρkm.) ἡρπάκα· (Παθ.) ἀρπάζομαι, π ἡρπάζομην, (μ β') ἀρπαγῆσομαι, (μεσ. ἀόρ. α') ἡρπασάμην, (ὑποτ.) ἀρπάσσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἡρπάχθην καὶ ἡρπάσθην, (ὑποτ.) ἀρπαχθῶ ἢ ἀρπασθῶ, (παθ. ἀόρ. β') ἡρπάγην, (ὑποτ.) ἀρπαγῶ, πρ ἡρπαγμαι, (μετχ.) ἡρπαγμένος, -η, -ον, ὁ ἡρπάγμην· — ἄρπη (= δρέπανον), ἀρπάγη, ἀρπαγή, ἀρπαγμός, ἀρπασμός, ἄρπαγμα, ἄρπυια.

ἀρρ·· εἰς λέξεις ἀπὸ ρ ἀρχομένας μετὰ τὸ προθεματικόν α (εὐφωνικόν, ἀρνητικόν κ.λπ.) διπλασιάζεται τὸ ρ, π.χ. ἀρραβᾶσω (= κροτῶ), ἀρράβαξ (= ὀρχηστής), ἀρράβδωτος, ἀρραγής, ἀρράντιστος, ἀρραφής κ.λπ.

ἀρρηφορῶ (έω)· (< ἄρρηα (= μυστικά) + φέρω) (= εἶμαι ἀρρηφόρος, ὑπηρετῶ ὡς ἀρρηφόρος, ἦτοι φέρω ἐν πομπῇ τὸν πέπλον τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς)· (πρτ.) ἡρρηφόρου, (μελλ.) ἀρρηφορήσω, (ἀόρ.)

ἡρρηφόρησα, (ὑποτ.) ἀρρηφορήσω· — [(φρ.) «τέσσαρες μὲν (παρθέναι) ἐχειροτονοῦντο δι' εὐγένειαν ἀρρηφόροι, δύο δὲ ἐκρίνοντο, αἱ τῆς ὑφῆς τοῦ πέπλου ἡρχοντο καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτόν, λευκὴν δ' ἐσθῆτα ἐφόρου»] (Ἀρποκρατίων). — Ἀρρηφόρια τά, ἀρρηφορία ἡ. Ἀρσάκης· -σακίδης, Ἀρσακίς (-ιάδος), ἡ, (ἐσφαλμ. Ἀρσακειάς), (θηλ.), Ἀρσακίς, -ίδος, ἡ, ὡς Ζαπτις (-ίδος), ἡ. ἀρσενικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «τὰ ἀρσενικά*» (βλ. γένος).

ἄρσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) (= παράλειψις, ἀφαίρεσις, π.χ. τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ)· // (Ῥητορ.) ἀρνησις, ἡ τοῦ ῥηθέντος ἀναιρέσις· // (Μετρ.) ἡ τοῦ ποδὸς ὑφώσεως προκειμένου νὰ κρούσῃ τις αὐτὸν εἰς τὴν γῆν χάριν τοῦ μουσικοῦ χρόνου (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θέσις*). Κατ' ἐπέκτασιν ἐν τῶν δύο μερῶν παντὸς μετρικοῦ ποδὸς σημαινόμενον ὡς ἀσθενέστερον κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ νεώτερον μὴ τονούμενον, π.χ. εἰς τὸν πόδα «γελῶ» (υ-), ἄρσις εἶναι ἡ συλλαβὴ γε- καὶ θέσις* ἡ συλλαβὴ -λω· (φρ.) «ἄρσιν ποῖαν λέγομεν εἶναι; ὅταν μετέωρος ἦ ὁ πούς, ἡνίκα ἂν μέλλωμεν ἐμβαίνειν· θέσιν δὲ ποῖαν; ὅταν κείμενος ἱάμβος (υ-) σύγκειται ἐκ βραχεὸς καὶ μακροῦ χρόνου· ἄρχεται δὲ ἀπὸ ἄρσεως, οἶον θεοῦ (υ-)· χορείος συνέστηκεν ἐκ μακροῦ καὶ βραχεὸς χρόνου (υ-)· ἄρχεται δὲ ἀπὸ θέσεως, οἶον πῶλος (υ-)· ἀνὰ παιστος ἐκ δύο βραχειῶν ἄρσεων καὶ μακρᾶς θέσεως (υ-))».

Τὰ ὀνόματα ἄρσις καὶ θέσις τῆς νεοελληνικῆς μετρικῆς ἔχουν ἀντίθετον σημασίαν εἰς τοὺς ἀρχαίους. Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἄρσις μὲν εἶναι ἡ τονιζομένη συλλαβή, θέ

σις δὲ ἡ ἄτονος.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἄρσις εἶναι πάντοτε συλλαβὴ μακρά ἢ βραχεῖα, ἡ ὁποία ἐκτείνεται, ἡ δὲ θέσις ἄλλοτε μὲν μακρά, ἄλλοτε δὲ βραχεῖα. Εἰς τὸν δάκτυλον (-ου) ἄρσις μὲν εἶναι ἡ μακρά, θέσις δὲ αἱ δύο βραχεῖαι· εἰς τὸν σπονδεῖον (-) τόσον ἡ ἄρσις, ὅσον καὶ ἡ θέσις εἶναι μακρά· εἰς τὸν τροχαῖον (-υ) ἡ μὲν μακρά εἶναι ἄρσις, ἡ δὲ βραχεῖα θέσις· εἰς τὸν ἱαμβον (-υ) ἡ ἄρσις εἶναι εἰς τὴν δευτέραν συλλαβὴν // εἰς τοὺς Λατίνους μετρικοὺς ἄρσις εἶναι ἡ ὑφωσις τῆς φωνῆς κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ μετρικοῦ ποδός, θέσις ἡ καταβίβασις αὐτῆς κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας συλλαβάς.

Ἄρτα, (-ης), ἡ· (ὁ κάτοικος Ἀρτηνός, -ή, -όν).

ἄρτημα, (-ατος), τό· (= τὸ κρεμάμενον βάρος)· ἄρτυμα, (-ατος), τό (= καρύκευμα).

ἄρτι· (ἄρτι = πρὸ ὀλίγου), (ἐπίρρ.)· α' συνθετικὸν λέξεων δηλοῦν ὅτι τὸ διὰ τοῦ β' συνθετικὸ ἐκφραζόμενον συνέβη ἢ ἐτέλεσθη προσφάτως, π.χ. ἀρτιγενής, ἀρτιφανής, ἀρτίβλαστος κ.λπ. // (ἄρτιος) α' συνθετικὸν λέξεων δηλοῦν ὅτι τὸ διὰ τοῦ β' συνθετικὸ ἐκφραζόμενον εἶναι ἢ ἐγένετο πλήρως ἢ ἐπαρκῶς, π.χ. ἀρτιμελής, ἀρτίπους, ἀρτιγενής, ἀρτιλογία κ.λπ.

ἄρτι, ἀρτίως· (= πρὸ ὀλίγου) (ἐπίρρ.)· τὸ ἄρτι συντάσσεται μόνον μετ' ἐνεστώτος ἢ παραωχημένου χρόνου ὅχι δὲ μέλλοντος, π.χ. «ἄρτι ἀναμνησχομαι», «ἄρτι εἰσ-εληλύθειμεν» (Πλάτων) // (νεώτ.) «βιβλίον ἄρτι ἐκδοθέν», «ἄρτι ἐπανήλθεν ἐξ Εὐρώπης» // (ἐν ἀντιθέσει) «ἄρτι μὲν... ἄρτι δέ (= ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ· ὅτε

μὲν... ὅτε δέ)· (φρ.) «ἄρτι ἤξω μηδέποτε εἵπης ἐπὶ μέλλοντος, ἀλλ' ἐπὶ ἐνεστώτος καὶ παρακειμένου ἄρτι ἤκω καὶ ἄρτι ἀφικόμεν» (Φρόνιχος)· (παρὰ μετρ. καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος) (= ἀμέσως).

ἀρτιεπής, -ής, -ές· (ἐπὶ προφορικοῦ ἢ γραπτοῦ λόγου) (= ὁ τὴν ιδιότητα τῆς ἀκριβολογίας ἔχων).

ἀρτοπώλιον, (-ου), τό· (= τόπος πωλήσεως ἄρτων)· ἀρτοπωλεῖον, (-ου), τό (= τόπος, ἔνθα παρασκευάζονται ἄρτοι).

ἀρτύνῳ (τι)· (ἕτερος τύπος τοῦ ἀρτύω* ἐν χρήσει παρ' ἐπικοῖς (= διευθύνω, τακτοποιῶ, ἐπινοῶ, σχεδιάζω)· (τὸ ἀρτύνον), (πρτ.) ἤρτυνον, (μελλ.) ἀρτύνῳ, (ἰων.) ἀρτυνέω, (ἀόρ.) ἤρτυνα, (ὑποτ.) ἀρτύνῳ· (Μεσ. καὶ Παθ.) ἀρτύνομαι, π ἤρτυνόμην, μ ἀρτυνοῦμαι, (ἀόρ. α') ἤρτυνάμην, (παθ. ἀόρ. α') ἤρτυνθην, (ὑποτ.) ἀρτυνθῶ, π ἤρτυμαι, (μετχ.) ἤρτυμένος, -η, -ον, (βλ. ἀρτύω).

ἀρτύω (τι)· (= παρασκευάζω, τακτοποιῶ, καρυκεύω· ἐπινοῶ)· (τὸ ἀρτύον), (πρτ.) ἤρτυον, (μελλ.) ἀρτύσω, (τὸ ἀρτύσον), (ἀόρ.) ἤρτυσα, (τὸ ἀρτύσαν), (πρσμ.) ἤρτυκα· — ἄρτυμα (= καρύκευμα), ἄρτυσις (= καρύκεισις φαγητῶν), ἀρτυσία (καὶ ὀφαρτυσία), ἀρτυτικός (= κατάλληλος πρὸς ἄρτυσιν), ἀρτυτὸς (= καρυκευτὸς) (βλ. ἀρτύω).

ἀρτώ (-άω) (τι)· (= προσαρτῶ, κρεμῶ ἀπὸ τινος μέρους), (ἰων. ἀρτέω)· (πρτ.) ἤρτων, (μελλ.) ἀρτήσω, (ἀόρ.) ἤρτησα, (πρσμ.) ἤρτηκα· (Παθ.) ἀρτῶμαι (= κρέμαμαι ἐκ τινος)· (φρ.) «ἀρτᾶσθαι ἐκ τινος» (= ἐξαρτᾶσθαι) (Ἡρόδοτος)· «βρόχους ἀρτωμένη» (= ἀπαρχωμένη) (Ἡσύχιος)· π ἤρτώμην, μ ἀρτήσομαι, ἂ ἤρτή

θην, (ὑποτ.) ἀρτηθῶ, π ἤρτημαι (μετχ.) ἤρτημένος, -η, -ον· — ἀρτάνη (= ἀγρόνη), ἄρτημα (= κρεμασμένος), ἀρτέμων (= ὁ δόλων, μικρὸν ἰστίον ἐπὶ ἰστοῦ ἀναπεταννύμενον, τροχαλία πολυσπᾶστου), ἀρτεμώνιον τό, ἀρτηρία, ἀνάρτησις, ἀορτήρ, αἰώρα, μετέωρος.

ἀρύβαλλος, (-ου), ὁ· (= πλεκτὸν βα(λ)-λάντιον, τὸ ὁποῖον ἐλκόμενον κλείεται καὶ ἀνοίγεται· ποτήριον πεπλατυσμένον πρὸς τὰ κάτω).

ἀρύω (ἀττ. ἀρύτω) (τι)· (= ἀντλῶ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι ὑγρὸν λαμβάνω ὕδωρ δι' ἐμαυτὸν ἀποκτῶ, κερδαίνω), (πρτ.) ἤρυον, (μελλ.) ἀρύσω· (Μεσ. καὶ Παθ.) ἀρύομαι (τι) (= ἀντλῶ ὕδωρ) δι' ἐμαυτόν· μ ἀρύσομαι, (παθ. ὁ) ἤρύθην καὶ ἤρύσθην, (ὑποτ.) ἀρυθῶ καὶ ἀρυθῶ· — ἀρυτήρ (-ήρος), ὁ (= κύαθος, (κν.) εἶδος κουτάλας), ἀρυτήσιμος (ἐπὶ ὕδατος = πόσιμος), ἀρυ(σ)τήρ, (-ήρος), ὁ (= μέτρον ὑγρῶν)· (φρ.) «οἶνον τέσσερες ἀρυση-ρες» (Ἡρόδοτος).

ἀρχαιομάθεια, (-ας), ἡ· τὸ γνωρίζειν καλῶς τὴν ἀρχαίαν ἑλλην. γλῶσσαν // ἡ τῆς ἀρχαιότητος γνῶσις.

ἀρχαιρεσιάζω· (= συγκροτῶ συνέλευσιν, ἵνα ἐκλεγοῦν ἄρχοντες· ἐπιδιώκω ἀξίωμα ἢ ἀρχήν)· (μελλ.) ἀρχαιρεσιάζω· — ἀρχαιρεσία ἡ (<ἀρχή + αἵρεσις), ἀρχαιρεσιακός, -ή, -όν.

ἀρχαιρεσίαι, (-ῶν), αἱ· καὶ ἀρχαιρέσια, (-ῶν), τά (= ἐκλογὴ ἀρχόντων).

ἀρχαῖσμός, (-οῦ) ὁ· ἡ τῶν ἀρχαίων μίμησις // (Γραμμ.) ἀπηρχαιωμένος τύπος, φράσις ἢ σύνταξις.

ἀρχε· α' συνθετικὸν λέξεων ἀττικῶν, αἱ ὁποῖαι σημαίνουν ὅτι καὶ τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ

ἀρχι-*. π.χ. ἀρχέπλουτος, ἀρχέτυπος κ.λπ.

ἀρχεῖον, (-ου), τό· συλλογὴ ἐπιστημονικῶν στοιχείων πρὸς τινα ἐπιστημονικὸν σκοπὸν ἢ πρὸς συγγραφὴν // τίτλος συγγραμμάτων, π.χ. «ἱστορικὸν ἀρχεῖον».

ἀρχέτυπος, -ος, -ον· (δημοτ.) -η, -ο· «ἀρχέτυπα βιβλία», τὰ τυπωθέντα διὰ κινητῶν χαρακτῆρων κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τυπογραφίας (πρὸ τοῦ 1501 μ.Χ.).

ἀρχή, (-ης), ἡ· (Λογικ.) «λογικαὶ ἀρχαί» (κατ' Ἀριστοτέλη καὶ «ἀξιωματα»), λέγονται αἱ θεμελιώδεις προτάσεις, πρὸς τὰς ὁποίας ῥυθμίζεται ἡ νόησις καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποδεικνύονται, οὐδὲ χρῆζον ἀποδείξεως, ἀφ' ἐαυτῶν οὖσαι φανεραί, ἥτοι ἀρχὴ εἶναι πρότασις ἀμέσως φανερά μὴ παραγομένη ἐξ ἄλλων· τέσσαρες εἶναι αἱ λογικαὶ ἀρχαί:

α) «ἡ ἀρχὴ τῆς ταυτότητος»· κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐκάστη ἔννοια εἶναι ἴση πρὸς ἐαυτὴν καὶ τὰ ἐαυτῆς γνωρίσματα, π.χ.

A εἶναι A ἢ

A = A ἢ

A = (α+β+γ), ὅταν

α+β+γ εἶναι τὰ γνωρίσματα αὐτῆς·

β) «ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιφάσεως», κατὰ τὴν ὁποῖαν, ἀφοῦ ἔννοια τις εἶναι ἴση πρὸς ἐαυτὴν καὶ τὰ ἐαυτῆς γνωρίσματα, ἔπεται ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς ἐαυτήν, οὐδ' ἔχει ἀντιφατικὰ γνωρίσματα, οὐδὲ πρέπει νὰ νοῆται ὡς τοιαύτη, π.χ. ἀφοῦ

A εἶναι A,

δὲν δύναται νὰ εἶναι ὅχι A,

ἢ A δὲν εἶναι = ὅχι A ἢ ἀφοῦ

A εἶναι B, δὲν δύναται νὰ εἶναι ὅχι B, ὅταν B εἶναι τὸ σύνολον τῶν γνωρισμάτων

του Α·

γ) «ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀποκλειομένου μέσου ἢ τρίτου», κατὰ τὴν ὁποίαν δύο ἀντιφατικῶς ἀντικείμενα ἔννοια λεγόμενα περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἀμφοτέρω φευδεῖς, οὐδὲ πρέπει νὰ νοῶνται ὡς τοιαῦτα, ἐὰν ἡ μία εἶναι ψευδής, ἀληθεύει ἡ ἄλλη, π.χ.

Α ἢ εἶναι Β ἢ δὲν εἶναι Β:

«Ὁ Ἄρης κατοικεῖται ἢ δὲν κατοικεῖται»· τοῦτο ἰσχύει μόνον περὶ τῶν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένων ἔννοιῶν, ὅχι δὲ καὶ περὶ τῶν ἐναντίων, καὶ

δ) «ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀποχρῶντος λόγου», κατὰ τὴν ὁποίαν οὐδεμία γνῶσις ἔχει κύρος, ἐὰν μὴ ἔχη λόγον πείθοντα περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἥτοι λόγον ἀποχρῶντα.

-ἀρχης· (μετρ. ἀντὶ τῶν δοκίμων -αρχος)· τὸ α βροχὺ (ἄ) καὶ τὴν κλητικὴν εἰς -ἄ, π.χ. γυμνασιάρχης, (-ου), ὁ, -ἀρχα ὦ (καὶ γυμνασιάρχος), φρουράρχης - φρουράρχος, ναυάρχης - ναύαρχος, συμποσιάρχης - συμποσιάρχος καὶ νεωτ. οἰκογενειάρχης, λυκειάρχης, νομάρχης, πατριάρχης, σταθμάρχης, ιεράρχης, ἐθνάρχης, γενάρχης, τοπάρχης, ἀλυτάρχης, θιασάρχης, κανονάρχης κ.λπ.

ἀρχι-· (καὶ ἀρχε*-): α' συνθετικὸν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, ῥημάτων καὶ ἐπιρρημάτων σημαίνον ἀρχήν, πρωτείαν, ἀρχηγίαν καὶ γραφόμενον διὰ τοῦ ι, ὡς ἀρχι-μηχανικός, ἀρχι-στράτηγος, ἀρχι-ναύαρχος, ἀρχι-διάκονος, ἀρχι-ερεῦς, ἀρχι-ερωσύνη, ἀρχι-ἐπίσκοπος, ἀρχι-ἀπεργός, ἀρχιατρός (ἐσφ. ἀρχίατρος, ὡς καὶ ὁδοντίατρος, ὁφθαλμίατρος, ἀλλὰ φιλίαςτρος), ἀρχι-λυσστής, ἀρχι-γότης, ἀρχι-τσελιγας (ἀλλὰ ἀρχι-γενής = ἀρχέγονος,

ἀρχ-ηγέτης, ἀρχ-ηγός).

ἀρχικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀρχικά ῥήματα» ἢ ἄλλως «τὰ κυριότητος σημαντικά»· τὰ ἔχοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρχω, ἀνάσσω, ἐξουσιάζω, σατραπεύω, βασιλεύω, κυριεύω· ταῦτα συντάσσονται μετὰ γενικῆς, π.χ. ἀγνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει (Κ.Δ.).

ἀρχιπέλαγος, (-ους), τό· (ὀρθότ. αἰγαιοπέλαγος), (ἐκ τοῦ Aegeopelago > Agiopelago > Azopelago > Arcipelago > Archipel) (= θαλασσία περιοχή περιέχουσα πολλὰς νήσους).

ἀρχίτερα· (= πρότερον) οὕτω καὶ ἐνωρίτερα, ἐμπροστίτερα, πρωτίτερα.

Ἀρχύτας, (-ου), ὁ· (λατ. Archytas)· ὦ Ἀρχύτα (τὸ υ μακρόν (ū)).

ἀρχω· (= εἶμαι πρῶτος· ἀρχίζω· εἶμαι ἀρχων, κυβερνῶ), (πρτ.) ἤρχων, (μέλλ.) ἄρξω, (ἀόρ.) ἤρξα, (πρκμ.) ἄρξας ἔχω, (ὑπερσ.) ἄρξας εἶχον· (ὑποτ.) ἐ ἀρχω, ἂ ἄρξω· (εὐκτ.) ἐ ἀρχοίμι, μ ἄρξοίμι, ἂ ἄρξαιμι· (προστ.) ἐ ἄρχε, ἂ ἄρξον· (ἀπαρέμφ.) ἐ ἄρχειν, μ ἄρξειν, ἂ ἄρξαι· (μετχ.) ἄρχων, -ουσα, -ον, μ ἄρξων, -ξουσα, -ον, ἂ ἄρξας, -ξασα, -ξαν // ἄρχομαι· π ἡρχόμην, μ ἄρξομαι, ἀρχθήσομαι, ἂ ἡρξάμην, ἤρχθην, πρ ἡργμαι, ὕ ἡργμην· (ὑπ.) ἐ ἀρχωμαι, ἂ ἄρξωμαι, ἀρχθῶ, πρ ἡργμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἀρχοίμην, μ ἄρξοίμην, ἀρχθησοίμην, ἂ ἄρξαιμην, ἀρχθείην, πρ ἡργμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀρχου, ἂ ἄρξαι, ἄρχθητι, πρ ἡρξο, ἡργμένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἄρξασθαι, μ ἄρξασθαι, ἀρχθήσασθαι, ἂ ἄρξασθαι, ἀρχθῆναι, πρ ἡρχθαι, ἡργμένος εἶναι· (μετχ.) ἐ ἀρχόμενος, -ομένη, -όμενον· μ ἀρξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἀρχθισόμενος, -σομένη, -σόμενον· ἂ ἀρξάμενος, -μένη,

-μενον, ἀρχθεῖς, -θεῖσα, -θέν, πρ ἡργμένος, -μένη, -μένον·— «ἀρχω τινός»· (φρ.) «ἀρχω λόγου» (= ὁμιλῶ πρῶτος)· «ἀρχω τῆς χώρας»· «ἀρχω τινί τι» (= δεικνύω εἰς τινά τι)· «ἀρχω τινί» (= διοικῶ τινα)· «ἀρχομαί τινος»· (φρ.) «ἀρχομαί τοῦ λόγου» (= ἀρχίζω νὰ ὁμιλῶ)· (μετ' ἀπαρ. τελικοῦ) «ἀρχομαί ποιεῖν τι» (= πρῶτην φορὰν κάμνω τι)· (μετὰ κατηγορηματικῆς μετχ.) «ἀρχομαί διδάσχω» (= κάμνω ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας)· «οἱ ἀρχόμενοι» (= οἱ ὑπήκοοι)·— ἀρχή, ἀρχός, ἑναρξίς, ὄρχαμος, ἀρκτέος, ἄναρκτος.

-αρω· παραγωγικὴ κατάληξις ῥημάτων (συνήθως λατιν. καὶ ἰταλ. καταγωγῆς, ἐξ ἀπαρεμφ. εἰς -are) τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἐνέργειαν καὶ μερικὰ κατὰστασιν, π.χ. ἀγκαζάρω, φουμάρω, κουράρω, μπλοφάρω, κορτάρω, μαρκάρω, φρακάρω κ.λπ. // (Παθ.) λαμπικάρομαι, στραπατσάρομαι // (σπαν. μέσ.) πικάρομαι, καπριτσάρομαι κ.λπ.

ἀρῶ (-όω)· (γῆν, ἀγρόν)· (= ὀργώνω· σπείρω, (μετφ. ἐπὶ ἀνδρός) μοιχεύω· (μέσ.) ἀπολαύω, καρπούμαι)· (πρτ.) ἤρουν, (μέλλ.) ἀρόσω, (ἀόρ.) ἤρσα· (ὑπ.) ἐ ἀρῶ, ἂ ἀρόσω· (εὐ.) ἐ ἀροίμι, μ ἀρόσοιμι, ἂ ἀρόσαιμι· (προστ.) ἐ ἄρου, ἂ ἄρσον· (ἀπ.) ἐ ἀροῦν, μ ἀρόσειν, ἂ ἀρόσαι· (μετχ.) ἐ ἀρών, -οῦσα, -οῦν, μ ἀρόσαν, -σοῦσα, -σον, ἂ ἀρόσας, -σασα, -σαν // ἀροῦμαι· π ἡρούμην, μ ἀρόσομαι, ἂ ἡρόθην, πρ ἀρήρομαι, ὕ ἡρηρόμην· (ὑπ.) ἐ ἀρῶμαι, ἂ ἀροθῶ, πρ ἀρηρομένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἀροίμην, μ ἀροσοίμην, ἂ ἀροθείην, πρ ἀρηρομένος εἶην· (προστ.) ἐ ἀροῦ, ἂ ἀρόθη-

τι, πρ ἀρηρομένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀροῦσθαι, μ ἀρόσεσθαι, ἂ ἀροθῆναι, πρ ἀρηρόσθαι· (μετχ.) ἐ ἀρούμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀροσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἂ ἀροθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ ἀρηρομένος, -μένη, -μένον·— ἄρσις, ἄροτρον, ἀρότης (= ὁ ὀργώνων), ἄρουρα (= καλλιεργήσιμος γῆ), ἀροτήρ, ἀροτρεύς, ἀροτριῶ, ἀροτρεύω, ἀρόσιμος, ἀνήροτος κ.λπ.· (ποιητ.) ἄρωμα (= ὁ ἀγρός)· (φρ.) «ἀρώματα οὐ τὰ θυμιάματα οἱ Ἀττικοὶ καλοῦσι, ἀλλὰ τὰ ἐσπαρμένα» (Βεακ. Ἀνέκδ.).

ἄρωμα, (-ατος), τό· (= εὐώδης βοτάνη, εὐάρεστος ὄσμη)· ἄρωμα καὶ ἄρομα (ἀρῶ, -όω) (= χωράφιον, ἀγρός)· (φρ.) «ἀρώματα ἀροτριάματα· καὶ ἀπὸ τοῦ ἀροῦν τὰ ἄλφιστα λέγεται, Σοφοκλῆς Ἀκρίσιον» (Ἡσύχιος).

ἄς· (μόριον προελθὼν ἐκ συγκοπῆς τῆς προστακτικῆς τοῦ ἀφίημι, ἄ-φες> ἄς, (ἀπίθανος ἢ παραγωγή ἐκ τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐῶ (ἐάω) κατ' ἀφαίρεσιν καὶ ἀποκοπὴν ἐ(ας)ε> ασ> ἄς) // (Συντακτ.) τὸ «ἄς» τίθεται: α) μεθ' ὀριστικῆς πάντων τῶν χρόνων πλὴν μέλλοντος, ἐνίοτε εἰς δῆλωσιν προσταγῆς ἢ εὐχῆς, π.χ. «ἄς ἦταν νὰ κέρδιζα», «ἄς μᾶς κοροῦδεύουν», «ἄς ξόδεψε τόσα χρήματα», ἢ προϋπόθεσιν (ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται τι), π.χ. «ἄς ἦσυν φρόνιμος, νὰ σὲ πηγαίναμε στὸ θέατρο», β) μεθ' ὑποτακτικῆς εἰς δῆλωσιν προτροπῆς ἢ ἀποτροπῆς, π.χ. «ἄς φύγωμεν τώρα», ἢ συγκαταθέσεως, παραχωρήσεως ἢ ἀδιαφορίας, π.χ. «ἄς ἔλθῃ», «ἂν θὰ βρεῖ χρήματα, ἄς τὰ πάρῃ», «ἄς γίνῃ ὅ,τι γίνῃ», ἢ ἀπειλῆς, π.χ. «ἄς ἔλθῃ καὶ τὰ λέμε», «ἄς μὴ θελήσῃ καὶ τότε θὰ ἰδῇς». Ἐπὶ χρονικῆς ἐννοίας, ἐὰν ἔπεται κυρία

πρότασις μετὰ τοῦ «καί,» ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὅταν ἢ ἐάν, π.χ. «ἄς (= ὅταν, ἐάν) ἔλθῃ μετὰ τὸ καλὸ καὶ βλέπομεν».

-ας· (Ὁρθογρ.)· τὰ εἰς -ας οὐδέτερον βαρύνονται καὶ ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾱ), π.χ. κρέας, κέρας, δέρας, δέπας, τέρας, γῆρας, οὐδας, πέρας τό (καὶ τὸ σέλας, (-ας), τό (πληθ, τὰ σέλα· ἐν συνθέσει εὐσέλαος) κ.λπ. // τὰ εἰς -ας ἄρσενικά βαρύνοντα ὀνόματα καὶ μετοχαὶ ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ), π.χ. Αἴας, λογίας, Θόας, (-αντος), ὁ, κιλλίβας, Τάρας, Δρύας, (-αντος), ὁ, ποιήσας, (-αντος), ὁ, γράφας, προαλήσας, λέξας πλην τοῦ μέγας καὶ λαῶς (=λίθος) // ἡ κατάληξις -ας τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τῶν πρωτοκλίτων εἰς μὲν τοὺς Ἀττικοὺς εἶναι μακρά, π.χ. τοὺς ναυτάς, εἰς δὲ τοὺς Δωριεῖς βραχεῖα, π.χ. ναυτάς τούς // τὰ εἰς -ας καθαρὸν λήγοντα οὐσιαστικά ἔχουν τὸ ᾱ μακρόν καὶ παροξύνονται, ἐάν εἰς τὴν παραλήγουσαν ἔχουν φωνήεν, π.χ. Βορέας, Λοξίās, Ἀνδρέας, Ἐρυξίās, Μινύας· ἐξαίρουται κατὰ τὸν τονισμόν καὶ ὀξύνονται: ἰμάς, (-άντος), ὁ, ἀνδριάς, (-άντος), ὁ // τὰ εἰς -ας περισπώμενα ἄρσενικά ἀναγκαίως ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ), π.χ. βορράς, (-ᾱ καὶ -οῦ), ἀλλᾱς, (-ᾱντος), Ἡράς (Ἡρέας), πελεκᾱς, (-ᾱντος) (= δρυοκολάπτῃς), Θωμᾱς, (-ᾱ), Κλωπᾱς (-ᾱ), Νουμᾱς, (-ᾱ), Κομητᾱς, (-ᾱ) κ.λπ., ὡς καὶ τὰ εἰς -ας ἄρσενικά τῆς δημοτικῆς (ἐκ συναιρέσεως τῆς κατάληξεως -εας), π.χ. παπᾱς (παπαδες), ἀγᾱς (ἀγάδες), ψωμᾱς, (-ᾱδες), χαλβᾱς (-ᾱδες), φαγᾱς (φαγαδες) κ.λπ. εἰς τὴν ἀπλὴν ὀρθογρ. δημοτ. μετὰ ὀξείαν: ψωμάς, φαγάς. -α(ς)· τὸ -α τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὸ -ας τοῦ πληθ. τῆς ἀπαθούς αἰτιατικῆς τῶν τριτο-

κλίτων εἶναι βραχεῖα, π.χ. τὸν θώρακά, τοὺς θώρακᾱς, τὸν ποιμένα, τοὺς ποιμένας, τὸν Ἀλκμᾱνα, τοὺς Ἀλκμᾱνας· πλην τῶν εἰς -εως, (-εως), ἅτινα ὡς προελθόντα ἐκ ποσωτικῆς ἀντιμεταχωρήσεως εἶναι μακρά, π.χ. βασιλεῖᾱ (-ληᾱ), τὸν Ἀχιλλέα, ἱερέα, Ἀτρέα καὶ τῶν ὑποστάντων συναίρεσιν τῆς καταλήξεως μετὰ τοῦ προηγούμενου φωνήεντος ἢ διφθόγγου, π.χ. Εὐβοέᾱ > Εὐβοᾱ τόν, Εὐβοᾱς τούς, Ἐρετριᾱ, Ἐρετριᾱς, Στειριᾱ, -ριᾱς, χοά(ς) καὶ χοᾱς.

-ας· ἀντὶ -ης καὶ -ος· ἐπέσκατα δωρικά εἰς τὸν λόγον τῶν Ἀθηναίων, π.χ. γεννάδας, (-ου), ὁ (γεννάδαι οἱ), στηλοκόπας, τυροφάγας, νικομάχας, παγκοίτας κ.λπ., ὡς καὶ εἰς -λας καὶ -λαος ἀντὶ λέως κύρια ὀνόματα, π.χ. Ἀρχέλας ὁ καὶ Ἀρχέλαος· Ἀναξίλας, Ἀρκεσίλας κ.λπ.

-ας· (Δημοτ.)· α) ἀντὶ ἀρχαίων εἰς -ος, π.χ. ἔγγονας, (-α), κάβουρας, (-α), μάγειρας, εὐζωνας κ.λπ., β) κατάληξις ἀναλογικῇ κατὰ τὰ χώρα, (-ας), σφαῖρα, (-ας), γενικῆς ἀντὶ -ης, π.χ. τῆς γλώσσας, τῆς δόξας κ.λπ., γ) κατάληξις ὀνομάτων πρωτοκλίτων οὐς. ἀντὶ τριτοκλίτων, π.χ. πατέρα, (-α), αἰώνας, (-α) κ.λπ., δ) κατάληξις ἀκλίτων μετοχῶν ἀπὸ τῆς αἰτ. ἐνικοῦ ἀρχαίων μετοχῶν: τὸν ἔχοντα, τὸν λέγοντα κ.λπ., π.χ. λέγοντας, ἔχοντας, τρώγοντας, βλέποντας κ.λπ., ὡς καὶ κτυπώντας, γελώντας κ.λπ., ε) ὡς κατάληξις ἐθνικῶν ἐπωνυμίων ἀπὸ τοῦ τελικοῦ α θηλυκῶν τοπωνυμίων μετὰ τῆς πτωτικῆς καταλήξεως ὀνομάτων -ς, π.χ. Κέρκυρα > ὁ Κέρκυρας, ὁ Πρέβεζας, ὁ Βαλαόρας (ἐξ αὐτοῦ Βαλαορίτης, ἑσφαλ. -ωρίτης), Βλαχάβας, Τανάγρας, Σαμαρίνας κ.λπ.

ᾱς καὶ ᾱς· (δωρ. ἐπίρρ. ἀρχ.)· ἐφ' ὅσον, ἕως, μέχρι οὐ.

ᾱς· (δημ.) κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ᾱς(ε)· ᾱσε, ἦτοι ᾱφησε // (μτφ.) δῶσε, χάρισε // (φρ.) «ᾱσε νά» ἀντὶ τοῦ ᾱς (βλ. λ.)

-ας (-α)· Τῆρας, (-ρα), ὁ κεάδας, (-α), ὁ, Θήρας, (-ρα), ὁ, (λατιν.) Ἀγρίππας, (-α), ὁ, Ἀμίλκας, (-α), ὁ, Ἀννίβας, (-α καὶ -ου), ὁ κ.λπ.

-ᾱς, (-ᾱ)· κατάληξις β' καὶ γ' ἐνικοῦ προσώπου ἐνεστ. ὀριστικῆς ῥημάτων ἀντὶ ἀρχ. -εἰς, -εἰ ἀπὸ τοῦ ἀορίστου εἰς -ησα (ἄρρωστησα), κατὰ τὸ σχῆμα ἀγάπησας-ἀγαπᾶς, μέτρησας-μετράς, ἐξ αὐτῆς: ἄρρωστᾱς, (-ᾱ), ὁ, βλαστημᾱς, (-ᾱ), ὁ, φοφᾱς, (-ᾱ), ὁ κ.λπ.

-ᾱς, (-α ἢ -ᾱδος)· κύρια ὀνόματα ἰωνικά: Κυράς, (-ᾱδος), Βιττάς, (-ᾱδος), Διονυτάς, (-ᾱ καὶ -ᾱδος), Ἡράς (<Ἡρέας), (-ᾱδος), Ἐπαφράς, (-ᾱδος), Ἀπολλάς, (-ᾱδος), Μηνᾱς, (-ᾱδος) κ.λπ. τὰ εἰς -ᾱς (-ᾱ) σύνθετα εἶναι ὀνόματα σχηματισθέντα διὰ συγκοπῆς ὑποκοριστικῶν τύπων καὶ ἔχοντα τὸ α μακρόν (ᾱ), ἐπεὶ κατὰ τοὺς ὑποκορισμούς ἐδιπλασιαζέτο τὸ σύμφωνον τοῦ ὑπολειπομένου θέματος, οὕτως ἐξετείνετο τὸ α τῆς ἀρχῆς τοῦ β' συνθετικοῦ, ὡς ἀντιστήκωμα τρόπον τινὰ διὰ τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ, π.χ. Μολπ-αγόρας > Μολπᾱς, (-ᾱ), Ἰσαγόρας > Ἰσᾱς, (-ᾱ), Ἄλκανδρος > Ἀλκᾱς, (-ᾱ).

-ᾱς, (-ᾱδος)· τὰ εἰς -ας, (-ᾱδος) ἔχουν τὸ α βραχὺ (ᾰ) καὶ εἶναι, α) ῥηματικά: παραστάς, (-ᾱδος), ἦ, συστάς, (-ᾱδος), ἦ, φυγάς, μιγάς κ.λπ., β) παρώνυμα: μαινάς, λαμπάς, ἄμοιβας, νομάς, ἰκμάς, δειράς κ.λπ. διὰ τῶν εἰς -ᾱς (-ᾱδος) ἐδηλοῦτο καὶ τὸ θηλυκὸν ζῶον π.χ. ἁμνάς, (-ᾱ-

δος), πελειάς, (-ᾱδος), ἀγελάς, (-ᾱδος), φορβάς, (-ᾱδος), ὡς καὶ θηλυκὰ ἐπιθετικῶν, π.χ. (κύκλος) Κυκλάδες, Τρωάδες, Σποράδες, ἁλμάδες καὶ κολυμβάδες (ἐλαῖαι) κ.λπ. καὶ θηλυκὰ παρώνυμα: Βορεάς, Θεσπιάς κ.λπ. δᾱς (<δᾱ-ίς), (δᾱδός), ἦ, τὴν δᾱδα ἔχει τὸ α μακρόν (ᾱ). -ᾱς, -ᾱδος· τὰ εἰς -ας, -ᾱδος ὀξύτονα δισύλλαβα τριτόκλιτα ἔχουν τὸ α βραχὺ (ᾰ), π.χ. φυγάς, (-ᾱδος), ὁ, ἦ, ἐσθᾱς, (-ᾱδος), ὁ, ἦ (= συνήθης), Ἑλλάς, λαμπάς, Δρυάς (νύμφη), δειράς (= ῥάχης ὄρους), ἐθᾱς, (-ᾱδος) ὁ, ἦ (= εἰθισμένος), Ἀρσακιάς, (-ᾱδος) (ἐσφαλμ. Ἀρσασκεῖας) κ.λπ.

-ας, (-αντος)· στὰ εἰς -ας παροξύτονα τριτόκλιτα σχηματίζουν τὴν γενικὴν εἰς -αντος, π.χ. ἀδάμας, (-αντος), ὁ, γίγας (-αντος), ὁ, ἐλέφας, (-αντος), ὁ, κιλλίβας, (-αντος), ὁ, ὀκρίβας, (-αντος), ὁ, Πολυδάμας (-αντος), ὁ, Ποῖας, Ἀκράγας, Αἴας, Λυκάβας, Θόας, Κώνστας, (-αντος), ὁ, (λατιν.) Βίας, (-αντος) κ.λπ. // τὰ ὀξύτονα ἔχουν τὸ α βραχὺ (ᾰ), π.χ. ἰμάς, (-άντος), ὁ, ἀνδριάς, (-άντος), ὁ (εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἔχουν αὐτὸ μακρόν καὶ περισπώνται: ἰμᾱντος, ἀνδριᾱντος) πλην τῶν περισπωμένων: ἀλλᾱς, (-ᾱντος), ὁ, τριάς, (-ᾱντος), ὁ, ἐξᾱς, (-ᾱντος), ὁ (σικελ. νόμισμα, γωνιομετρικὸν ὄργανον).

-ας (-ας)· σέλας, (-ας), τό, πληθ. τὰ σέλα, (συνθ. εὐσέλαος).

-ας (-ατος)· νεοκράς, (-άτος), ὁ, ἦ (= ὁ νεωστὶ κεκερασμένος).

-ας (-ου καὶ -α)· Ἀνδρέας, (-ου καὶ -α), Ἀναξίλας, (-ου καὶ -α), Μίδας, (-ου καὶ -α), Μουρήνας, (-ου καὶ -α) κ.λπ. (ἐνῶ Ἡλίας, Ἡλίου).

-ας (-ου) καὶ -εας (-ου)· ταῦτα εἶναι δι-

κλιτα: Ἡρέας, (-ου), ὁ καὶ Ἡρᾶς, (-ᾶ), ὁ, Δημέας, (-ου), ὁ καὶ Δημᾶς, (-ᾶ), ὁ, βορέας, (-ου), καὶ βορρᾶς, (-ᾶ), ὁ.

-ας (-εος)· ἡ γενικὴ τῶν εἰς -ας οὐδετέρων ἔλγηε φωνητικῶς εἰς -εος ἀντὶ -αος, π.χ. κῶας (= δέρας), (κῶεος), τό, κέρεος, οὐδεος, βρέτεος, κνέφεος, τέρεος· ἐπειδὴ τὸ ε ἐτίθετο μόνον εἰς ὅσας πτώσεις ἠκολούθει μετ' αὐτὸ ο, ω, α: γέρεα, τέρεα, οὐδεα κ.λπ., εἰς ἄλλας δὲ παρέμεινε τὸ α, τεράεσσι, κέρα κ.λπ. Τὸ φωνήεν τοῦτο ἀποκατεστάθη ἐκ νέου εἰς τὴν γενικήν: γήραος, κρέαος, σέλαος, καὶ μετὰ συναίρεσιν γήρως, κρέως κ.λπ.· ἀλλὰ εἰς αὐτὰ εἰσεχώρησεν ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς -τος: κρέατος, πέρα-τος, γήρα-τος, παρὰ τὰ παλαιότερα ἀγήραος > ἀγήρως, χρυσόκέρως κ.λπ.

-ας (-ους)· οὐδέτερα: κνέφας, (-ους), τό (βλ. κλίσις).

-ᾶσαι, -ᾶται, -ᾶστε· καταλήξεις β' καὶ γ' ἐνικῶ καὶ β' πληθ. μέσων καὶ παθητικῶν ῥημάτων ἀντὶ τῶν ἀρχ. -εῖσαι, -εῖτε, -εῖσθε ἀναλογικῶς κατὰ τὰ ῥήματα -ομαι, -ῶμαι (κοιμῶμαι, -μᾶσαι, -μᾶται, -ᾶστε), π.χ. θυμᾶσαι, θυμᾶται, θυμᾶστε· λυπᾶσαι, λυπᾶται, λυπᾶστε κ.λπ.

ἀσάφεια, (-ας), ἡ· (Ῥητορ.) ἐλάττωμα ὕφους, διὰ τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι εὐχερῶς καταληπτὸς ὁ λόγος.

ἄσβεστος, -ος, -ον· (ὡς οὐς.) ἡ ἄσβεστος (κν. ὁ ἀσβέστης, ἡ ἀσβέστη)· ὡς ἡ γύψος (νεωτ. ὁ γύψος).

ἄσε· (δημ. καὶ ἄσ*) (ἐκ τοῦ ἄφησε > ἄφεσε > ἄσε)· (φρ.) «ἄσε μας ἦσυχο καὶ μὴ μᾶς ἐνοχλήσ».

ἀσεβῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀσεβής, φέρομαι ἀσεβῶς, ἀμαρτάνω, πράττω ἱερο-

συλίαν)· (πρτ.) ἡσέβουν, (μέλλ.) ἀσεβήσω, (ἀόρ.) ἡσέβησα, (ὑποτ.) ἀσεβήσω· —ἀσεβήμα, ἀσεβεία, ἀσεβής.

ἀσελγαίνω· (ἀμτβ.) (< ἀσέλγεια, ἐκ τοῦ ἀ-θέλγεια (= ἡ μὴ θέλξις) κατὰ μετατροπὴν τοῦ θ εἰς σ, κατὰ τινὰς (sic) ἐκ τῆς πόλεως Σέλγης ἐν Πισιδίᾳ (= φέρομαι ἀκολάστως, ἀσελγῶς)· (πρτ.) ἡσέλγαλλον, (μέλλ.) ἀσελγανῶ· (ἀπαρ. ἀόρ.) ἀσελγήναι, (παθ. πρkm.) ἡσέλγημαι, (μετχ.) ἡσελγημένος, -η, -ον· (φρ.) «ἀσέλγεια ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια καθ' ὑπερβολὴν σπουδή, οἱ δὲ ἤτορες ἐπὶ ὕβρεως καὶ αἰκίας ἐχρήσαντο»· —ἀσελγής, ἀσέλγεια, ἀσελγισμός, ἀσελγημα.

ἄσημος, -ος, -ον· καὶ δημοτ. -η, -ο· (= χρυσὸς ἀκοπος ἄνευ σημείου ἐπ' αὐτοῦ, χρυσὸς εἰς φυσικὴν κατάστασιν)· ἀκατάληπτος, ἀσαφής, δυσδιάκριτος· ἀσήμαντος· ἀφανής· (φρ.) «νῦξ οὐκ ἄσημος» (= νῦξ ἀξιωμακτικῶς) (μετγν. τὸ ἄσημον (κν.) ἀσημί = ὁ ἄργυρος)· // (Γραμμ.) (ἐπὶ συλλαβῶν) ἡ οὐδὲν σημαίνουσα καθ' ἑαυτήν, (φρ.) «συλλαβὴ δ' ἐστὶ φωνὴ ἄσημος».

ἀσθενῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀσθενικός, πάσχω ἐξ ἀδυναμίας, ἀτονίας, πάσχω ἐνδειαν)· (πρτ.) ἡσθέουν, (μέλλ.) ἀσθενήσω, (ἀόρ.) ἡσθένησα, (ὑποτ.) ἀσθενήσω, (τὸ ἀσθενῶ ἐπὶ ἀνδρῶν, τὸ δὲ μαλακίζομαι ἐπὶ γυναικῶν)· (φρ.) «ἐν τοῖς νόσοις φασὶν Ἀττικοὶ τὰς γυναῖκας μαλακίζεσθαι· τοὺς δὲ ἀνδρας ἀσθενεῖν» (Λεξ. Φωτίου)· —ἀσθένεια, ἀσθένημα (= ἀδυναμία), σθεναρός, ἀσθενής (ἐκ τοῦ στερητικοῦ α+σθένης = δύναμις).

ἀσθενῶ (-όω) (τι)· (= καθιστῶ τινα ἀνίσχυρον, ἀσθενοποιῶ)· (πρτ.) ἡσθέουν,

(μέλλ.) ἀσθενώσω, (ἀόρ.) ἡσθένησα, (ὑποτ.) ἀσθενήσω· —ἀσθένεωσις.

-ασι· τὸ α τῆς καταλήξεως -ᾶσι(ν) τοῦ γ' πληθ. τῶν ἐνεργ. πρkm. εἶναι φύσει μακρόν, π.χ. γεγράφᾶσι, νενοήκᾶσι, βεβασιλεύκᾶσι, ἐστήκᾶσι, τεθύκᾶσι κ.λπ., ἀλλὰ παρὰ τινὰς ποιητὰς συνήθως εἶναι βραχύ, π.χ. λελόγγᾶσι(ν) (Ὁμηρος).

-ασιά· τὰ περιεκτικὰ θηλυκὰ ὀξύτονα γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. πρασιᾶ, αἰμασιᾶ, προστασιᾶ (= προαύλιον), τρασιᾶ (= τόπος ξηρασίας σύκων), ὡς καὶ δαγκωσιᾶ, χαρτωσιᾶ κ.λπ.

ἄσιγμος, -ος, -ον· (ὁ μὴ περιέχων σίγμα)· «ἄσιγμος ὥδῃ», «ἄσιγμος γριφος» (Γραμμ. νεωτ.)· «ἄσιγμος ἀόριστος», ἦτοι ὁ ἐνεργ. καὶ μέσος ἀόρ. β' πολλῶν ῥημάτων σχηματιζομένων ἄνευ τοῦ χρονικοῦ χαρακτηρὸς σ καὶ μετὰ θεματικοῦ φωνήεντος ο καὶ ε καὶ ὅχι α, π.χ. ἔφυγον, ἐγενόμην // «ἄσιγμα οὐσιαστικά»· τὰ τριτόκλιτα, τὰ μὴ λαμβάνοντα -ς εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἐνικῶν, τὰ λεγόμενα ἄλλως ἀκατάληκτα, π.χ. λιμήν, γέρον κ.λπ. // (ῥ.) ἀσιγμοποιῶ.

-ασις (-εως)· τὰ εἰς -ασις ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾶ), π.χ. τάσις, (-εως), ἡ, φράσις, θλάσις, κλάσις, πλάσις, στάσις, φάσις, σχάσις, πλὴν τοῦ δρᾶσις, (-εως), ἡ, καὶ κρᾶσις, (-εως), ἡ.

ἀσολοίκιστος, -ος, -ον· ἄνευ σολοικισμῶν, ἦτοι (ἐπιπρ.) ἀσολοικιστὶ καὶ ἀσολοικίστως.

-ασος· τὰ εἰς -ασος λήγοντα ὑπερδισύλλαβα προπαροξύτονα ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾶ), π.χ. Ἐρᾶσος, Ἐγγύσος, Ἰασος, Κέρασος, Τάμασος.

ἀσπάζομαι· (= ὑποδέχομαι τινα μετὰ φι-

λοφρονήσεως, χαιρετίζω, φιλῶ)· (ἐκ τοῦ προθεματικοῦ α (= ἄμα) καὶ τοῦ σπα- (σπάω), ἐπειδὴ οἱ μέλλοντες νὰ φιλήσουν τινὰ ἔλκουν (σπῶσι) τὸ φιληθησόμενον πρόσωπον περιβάλλοντες αὐτὸ διὰ τῶν χειρῶν)· (φρ.) «Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν ἐξιὼν καὶ εἰσιὼν ἀπ' ἀγορᾶς ἡσπάζετο καθ' ἡμέραν μετὰ τοῦ καταφιλεῖν» (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἡσπαζόμην, (μέλλ.) ἀσπάσομαι, (μετγν. παθ. μέλλ.) ἀσπασθήσομαι, (ἀόρ.) ἡσπασάμην, (νεωτ. παθ.) ἡσπασθην, (ὑποτ.) ἀσπασθῶ· —α σ π ᾶ ζ ο μ α ῖ τ ι ν α (= χαιρετίζω, ἐναγκαλίζομαι)· (μετ' αἰτιολ. προτάσεως, ἀσπάζομαι = εἶμαι εὐτυχής, ἐπειδὴ...)· (φρ.) «πρόσωθεν αὐτὴν ἀγνὸς ὢν ἀσπάζομαι», (= ὡς ἐὰν ἔλεγεν οὐκ ἀσπάζομαι αὐτήν, ἦτοι τὴν ἀποφεύγω) (Εὐριπίδης)· —ἀσπασμός (= ἐναγκαλισμός), ἀσπάσιος (= ἀγαπήτος), Ἀσπασία, ἀσπασμα (= χαιρετισμός, ὑποδοχή).

-ασσός· Τὰ εἰς -ασσός κύρια ὀνόματα γράφονται διὰ σσ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ, π.χ. Ἀσσός, (-οῦ) ὁ, Ἀλικαρνασσός ἡ, Βυβασσός ἡ, Πρινασσός ἡ, Συνασσός ἡ, Παρασσός ὁ, Λαρνασσός ὁ, Ὑγασσός ἡ κ.λπ.

-ασσω (καὶ -αττω)· τὰ εἰς -ασσω καὶ -αττω* ὑπερδισύλλαβα παράγωγα βαρύτονα ῥήματα ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾶ), π.χ. ἀλλάσσω (τὸ ἀλλάσσειν, τὸ ἀλλάξαν), χαράσσω (τὸ χαράσσειν, τὸ χαράξαν), πατάσσω, ταράσσω, φυλάσσω, αἰμάσσω κ.λπ. (τὸ ἔλασσῶ (-τῶ) (-ῶ) (ἐκ τοῦ ἔλασσειν) περισπᾶται)· τὰ δισύλλαβα ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾶ), π.χ. τάσσω (τὸ τάσσειν, τὸ τάξαν), πλάσσω, φράσσω, πλὴν τοῦ πράσσω (τὸ πράσσειν).

ἀστέρι τό· (< (Τουρκ.) astar = ἑσώτε-

ρικὸν ἔνδυμα).

ἀστεϊσμός, (-οῦ), ὁ· (Ῥητορ.) εἶδος εἰρωνείας, κατὰ τὸν ὁποῖον σκώπτεται εὐστόχως ὁ ἀντίπαλος καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου κοσμεῖται ὁ λόγος. —(φρ.) «ἀστεϊσμός ἐστι προσποιήσις πιθανῇ τοῦ μὴ λέγειν ἢ μνημονεύειν ἡμᾶς ἃ λέγομεν».

ἀστερίσκος, (-ου), ὁ· (βλ. σημεία).

-άστης· τὰ εἰς -άστης ἐκ ῥημάτων ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾱ), π.χ. κηροπλάστης, (-πλάστα ᾱ), ὁ, ἐμβρυο-θλάστης, μετανάστης, (μετανάστις, -δος, ῥ), δυνάστης, (-νάσαι οἱ) ὁ, δυνάστις, (-ιδος) ἡ, κ.λπ., πλὴν τοῦ δράστης, (-ου), ὁ, δρᾶσαι, (-ών), οἱ, δρᾶστις, (-ιδος), ἡ.

ἀστιάτρος, (-ου), ὁ· ἀλλὰ καὶ ἀστυίατρος (= διωρισμένος ἀστυνομικὸς ἱατρὸς ἐλέγχων τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν χώρων δημοσίας χρήσεως)· (πρβλ. ἀστυόχος ἢ ἀστυόχος (= ὁ προστατεύων τὸ ἄστυ), ἀστυάναξ (= ὁ ἀναξ τοῦ ἄστεως· (σκωπτικῶς) ὁ ἀνίκανος ἀνὴρ, ὁ μὴ ἔχων στῦσιν (φρ.) «ἄστυτον γέροντα καὶ ἀστυάνακτα» (Εὐστάθιος)· [ἀστικός (= ὁ τοῦ ἄστεως), προάστιον]).

ἄστικτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) λόγος ἄνευ σημείων στίξεως.

ἀστραπαῖος, -αία, -αῖον· (ἐσφαλμ. ἀστραπαῖος).

ἀστράπτω (τι)· (= πέμπω ἀστραπᾶς, (ἀμτβ.) φεγγοβολῶ, φωτίζω, λάμπω ὡς ἀστραπή)· (πρτ.) ἤστραπτον, (μέλλ.) ἀστράψω, (ἀόρ.) ἤστραψα, (ὑποτ.) ἀστράψω, (μετὰ συστοίχου ἀντ.)· (φρ.) «ἐξ ὀμμάτων δ' ἤστραπτε σέλας» (ἐνν. Τυφῶν) (= ἐξήκοντιζε ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ φλόγας) (Αἰσχύλος)· —ἀστραπή, ἀστήρ, ἀστραπ(ι)αῖος* (= ὁ πρόξενος ἀστραπῶν

καὶ ἠνωμένοι μετ' ἀστραπῶν ἢ ὅμοιος πρὸς τὴν ἀστραπήν), ἀστραπεύς, ἀστραπηδόν, ἀστραπη-βόλος.

ἄστροφος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· (Μετρ.) ὁ ἄνευ στροφῆς ἢ στροφῶν.

ἄστν, (-εως), τό· τῷ ἄσται· ἄσται, (-εων), τά, ἀλλὰ προάστιον ἀστ-ικός, ἀστ-ίτης (= ἀστός), τὸ ἄστν (αἱ Ἀθηναί).

ἀσύγκοπος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (ἐπὶ λέξεων) ὁ μὴ συγκαπτόμενος.

ἀσύγκρατος, -ος, -ον· (= ἀσυγκέραστος, ἀσύμφωνος)· (ἐπὶ φθόγγων) «διάφωνοι, ὅταν... ἀσύγκρατος ἢ ἐξ ἀμφοτέρων φωνῇ ἀκούηται».

ἀσυγκρότητος, -ος, -ον· (Δημ.) -η, -ο· (Ῥητορ.) «ἀσυγκρότητον ὕφος» (= ὄχι συναφές, ἀλλ' ἀσυνάρτητον).

ἀσύζευκτος, -ος, -ον· (= ἀσύνδετος*)· // (Συντ.) «ἀσύζευκτοι προτάσεις», αἱ μὴ συνεζευγμένοι, αἱ ἀσύνδετοι*, (φρ.) «ἔχεις πόλιν, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσοῦτους» (Ξενοφών).

ἀσύζυγος, -ος, -ον· (ἀνεξάρτητος, ἀσύνδετος)· «αἱ πλείους (τῶν ἀντωνυμιῶν) ἀσύζυγοι».

ἀσυλλάβιστος, -ος, -ον· (ἐπὶ λέξεων ἢ φράσεων) ὁ μὴ δυνάμενος νὰ συλλαβισθῇ, νὰ τεθῇ κατὰ συλλαβὰς.

ἀσυμπέραντος, -ος, -ον· καὶ ἀσυμπέραντος, -ος, -ον, (δημ.) -η, -ο· «ἀσυμπέραντοι λόγοι», οἱ ἄνευ λογικῆς ἀκολουθίας.

ἀσυναιρεσία, (-ίας), ἡ· (= ἡ μὴ συναίρεσις).

ἀσυναίρετος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο· (Γραμμ.) ὁ μὴ συναίρουμένος ἢ ὁ μὴ συνηρημένος. Ἐνίοτε ὅμοια φωνήεντα, ἂν καὶ παράκεινται, μένουν ἀσυναίρετα, ἐπει-

δὴ ἐμποδίζεται ἡ συναλοιφὴ φωνητικῶς ἐξ ἄλλων τύπων λέξεων, ἐνῶ φυσιολογικῶς ἡ συναίρεσις τελείται εὐκολώτερον εἰς πλείονα φωνήεντα ἢ ὅταν εἶναι δύο, ὡς καὶ λέξεις καὶ τύποι ἀπαντοῦν ἀσυναίρετοι, αἰτιοι μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ F ὥφειλον νὰ συναίρεθον εἰς τρόπον, ὥστε μερικῶν λέξεων νὰ γίνονιν γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς οἱ πλήρεις τύποι, ὡς ὁ γ δ ο ος (διὰ τὸ ὀγδόη, ὀγδοα), τὸ ὑπήκοον (διὰ τὸ ὑπήκοα), Ἀχαρνέες, Περικλῆς (διὰ τὸ Ἀχαρνέων, Ἀχαρνέας, Περικλέους).

ἀσυνάλειπτος, -ος, -ον· (συναλείφω)· // (Γραμμ.) ὁ μὴ παθὼν συναλοιφῆν*, ἦτοι συνένωσιν τῶν δύο συλλαβῶν εἰς μίαν διὰ συναίρεσεως ἢ κράσεως ἢ ἐκθλίψεως, π.χ. τιμάω - τιμῶ, τὰ ἄλλα - τᾶλλα· τὸ ἀσυνάλειπτον· π.χ. κομᾶντες, ὁράντες, (ὀρθότερον κρίνεται νὰ γράφεται τὸ ἀσυνάλειπτον).

ἀσύναρθρος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ μὴ συνδεόμενος δι' ἄρθρου, ὁ ἐκφερόμενος ἄνευ ἄρθρου, π.χ. «εἶδε πατέρα τε καὶ μητέρα καὶ ἀδελφοὺς καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγεννημένους» (Ξενοφών)· «ἀσύναρθροι ἀντωνυμῖαι» (φρ.) «ὁ δὲ ποιητὴς ἀσυνάρθρως ἐκφέρει».

ἀσυνάρτησις, (-ίας), ἡ· (ὡς οὐς.) (= ἀσυνάρτητος λόγος, ἀσυνάρτητος σχέσις).

ἀσυνάρτητος, -ος, -ον· (Μετρ.) «ἀσυνάρτητα μέτρα» ἢ «μεικτὰ κῶλα» ἢ «ἀσυνάρτητα στίχοι»· τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ δύο μέτρα διαφόρου ῥυθμοῦ καὶ οὐδεμίαν ἄμεσον συγγένειαν ἢ σχέσιν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα· ταῦτα συνδέονται χαλαρῶς ἢ καὶ οὐδόλως· (φρ.) «γίνεται δὲ καὶ ἀσυνάρτητα, ὅποταν δύο

κῶλα μὴ δυνάμενα ἀλλήλοις συναρτηθῆναι μηδὲ ἔνωσιν ἔχειν ἀντὶ ἐνὸς μόνον παραλαμβάνηται στίχου» (Ἡφαιστίων). Εἰς ταῦτα συχνότατα ἀπαντοῦν καὶ «στίχοι χοριαμβικοί*», (ἐπειδὴ εἶναι σύνθετοι ἐκ «χορείου (ἦτοι τροχαίου) καὶ ἱαμβου») καὶ «λογοιδοίκοι*», (διότι μετέχουν πεζοῦ καὶ ποιήσεως) (λόγος ἀοιδός), «ἀοιδοί» μὲν, διότι ἔνεκα τοῦ ὑπάρχοντος δακτύλου γίνονται εὐρυθμοί, «λογοίκοι» δὲ διὰ τὸν ὑπάρχοντα τροχαῖον, ὁ ὁποῖος εἶναι πεζότερος· τούτου ἔνεκα οἱ «λογοιδοίκοι στίχοι» σύγκεινται ἀπὸ δακτύλους καὶ τροχαίους. Ὁ λογοιδοῦς στίχος καλεῖται α) Ἀδῶνεια (ἔ-υ-υ, -ῦ): δακτύλος μετὰ τροχαίου «ὦ τὸν Ἄδωνιν»· οὗτος δύναται νὰ ληφθῇ καὶ ὡς δακτυλικὴ διποδία, ἦτοι (-υ-ῦ), β) Φερεκράτειος (-ῦ, -υ, -υ)· ἦτοι ἀδῶνεια μετὰ προσθήκης βάσεως σπονδειακῆς ἢ τροχαϊκῆς, ὡς «Ἐλδε/αἰ φίλον/ἦτορ», γ) Γλυκῶνεια: (-/-υ-υ/-υ): χορίαμβος μετὰ ἐνὸς ἱάμβου καὶ βάσεως σπονδειακῆς, ὡς «πόντου / θινὸς ἐ-φ ἡ μένοι», (οὗτος ὁ στίχος συνήθης εἰς τὴν λυρικὴν καὶ δραματικὴν ποίησιν καὶ ἔνεκα τοῦ ἄβρου καὶ ἱκετευτικοῦ αὐτοῦ λίαν κατάλληλος εἰς τὸ λυρικὸν μέλος)· δ) Ἀλκαϊκός (ἐπτασύλλαβος) (ἢ Ἀριστοφάνειος)· (-υ, -υ-υ) δακτύλος μετὰ δύο τροχαίων·

ε) Ἀλκαϊκός (δεκασύλλαβος) (ἢ Πινδαρικός): τὸ τελικὸν κῶλον τῆς Ἀλκαϊκῆς στροφῆς: (-υ, -υ, -υ-ῦ) ἐκ δύο δακτύλων καὶ δύο τροχαίων, ὡς «οἶνον ἐνεικαμένους μεθύσθην»·

στ) Ἀλκαϊκός (ἐνδεκασύλλαβος): (ῦ-υ-ῦ / -υ-υ-ῦ), ὡς «οὐδ' ἔχρη κακοῖσιν / θυ-

μόν ἐπιτρέπειν·

ζ) Ἀρχιλόχειος μείζων: ἐκ τεσσάρων δακτύλων καὶ τριῶν τροχαίων (-υυ, -υυ, -υυ, -υυ // -υ, -υ, -υ).

η) Ἐλεγιάμβος: ἐξ ἑνὸς Ἀρχιλοχείου ἐλάσσονος καὶ ἑνὸς ἱαμβικοῦ διμέτρου (-υυ, -υυ, - // υ-υ, υ-υ).

θ) Ἀσκληπιάδειος ἐλάσσων: (- // -υυ- // -υυ-, υ-), ἐκ δύο χοριάμβων καὶ ἑνὸς ἱάμβου μετὰ βάσειος σπονδειακῆς. Ἡ τομὴ μετὰ τὸν α' χοριάμβον· συνήθως ὁ στίχος οὗτος εἰς τὸν Ὀράτιον.
ι) Ἀσκληπιάδειος μείζων: (-, -υυ- // -υυ- // -υυ-, υ-), ἐκ τριῶν χοριάμβων καὶ ἑνὸς ἱάμβου μετὰ σπονδειακῆς βάσειος· οὗτος ἔχει δύο διαιρέσεις μετὰ τὸν α' καὶ β' χοριάμβον· συνήθης ὁ στίχος καὶ οὗτος εἰς τὸν Ὀράτιον.

ια) Σαπφικός ἐλάσσων ἑνδεκασύλλαβος καὶ Σαπφικός μείζων ἔχοντες τὸν δάκτυλον κατὰ τὴν γ' χώραν, συνήθης εἰς τὸν Ὀράτιον: (-υ-υ-υ-υ-υ), ὡς «φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν».

ιβ) Φαλαίκειος ἑνδεκασύλλαβος ἔχων τὸν δάκτυλον κατὰ τὴν δευτέραν χώραν: (-υ-υ-υ-υ-υ) «χαῖρ', ὦ χρυσόκερως, βαβάκτα, κήλων».

ιγ) ὁ Πραξιλλεῖος μετὰ περισσοτέρων δακτύλων: (-υυ-υυ-υυ-υυ) «ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέπουσα». Καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ποίησιν ἐνίοτε γίνεται χρῆσις «χοριαμβικῶν στίχων».

ἀσύνδετος, -ος, -ον· (= ὁ μὴ συνδεδεμένος)· (ἐπὶ λόγου) ὁ μὴ συνδεδεμένος διὰ συνδέσμων «ἀσύνδετον σχῆμα». Γίνεται τοῦτο ἕνεκα ἀγωνίας, πάθους, ζωηρότητος ἢ θυμοῦ, π.χ. «συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἑωθούντο, ἐμάχοντο, ἀπέ-

κτεινον, ἀπέθνησκον» (Ξενοφῶν), ἀντίθετον τοῦ ἀσυνδέτου εἶναι τὸ «πολυσύνδετον σχῆμα».

Πολλάκις δὲν συνδέονται διὰ τινος συνδέσμου πρὸς τὰ προηγούμενα περιόδους τις ἢ κῶλον, ὅταν σημαίνεται ἀνακεφαλαίωσις ἢ συμπέρασμα ἢ ἐπεξηγήσεις τῶν ἡγουμένων, ὅταν ἐκφράζεται συνέχεια τοῦ λόγου ἢ εἶναι ἀρχὴ νέου λόγου ἢ ἐκφράζεται συνέχεια αὐτοῦ ἢ ἐπὶ ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν τὴν ταχύτητα τῶν πράξεων, π.χ. «παντ' ἀκήκοας λόγον» (ἀνακεφαλαίωσις)· «ἐνὶ δὲ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἱππεῖς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν ἢ ἡμῖν» (ἐννοεῖται φεύγειν) (Ξενοφῶν)· «ἀλλ' ἴτεόν ἔφη. Πρωτόν με ὑπεμνήσατε ἃ ἐλέγετε» (ἀρχὴ νέου λόγου) (Πλάτων).

// ὁ ἀσύζευκτος* (= ἀσύνδετος, ὁ μὴ συνειζυγμένος) ἀπλὴ παράθεσις προτάσεων, π.χ. (δημ.) «Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνα, παρηγοριὰ δὲν ἔχουν. Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ ψῆλωμα, δὲν κλαῖνε γιὰ τὰ χιόνια· ἢ κλεφτουριὰ τὰρνήθηκε καὶ ροβολάει στοὺς κάμπους»· ὑπάρχουν καὶ ἀσύνδετοι συνεκφοραὶ ἰδίᾳ ἐπὶ ῥημάτων, π.χ. «πηγαινοέρχονται» (= πηγαίνουν καὶ ἔρχονται), «μπαινοβγαίνουν» (= μπαίνουν καὶ βγαίνουν)· καὶ τὰ ἀριθμητικὰ συνήθως ἀσυνδέτως παρατίθενται, π.χ. «σε πέντε δέκα μέρες θὰ ἔρθω» (= περὶπου).

ἀσυνέγκλιτος, -ος, -ον· ὁ μὴ συνεγκλινόμενος, ὁ μὴ ἐγκλινόμενος συγχρόνως.

ἀσύνθετος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (ὁ μὴ μετ' ἄλλου ἠνωμένος)· // (Γραμμ.) «ἀσύνθετοι λέξεις», αἱ μὴ σύνθετοι ἢ μὴ δεκτικαὶ συνθέσεως λέξεις· «ἀσύνθετοι ἀντωνυμίαι»· (οὐς.) ἀσυνθεσία, (-ίας), ἡ

(= τὸ εἶναι ἀσύνθετον).

ἀσυνίζητος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ μὴ ὑποστάς συνίζησιν*, ὁ μὴ δεκτικὸς συνίζησεως, π.χ. γριά, κοπριά, πατριά, μακριά, ἀντιβ. «συνίζημένον»· βοριάς, ἐλιά, μηλιά κ.λπ.

ἀσύντακτος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· // (Συντ.) (ἐπὶ λόγου) ὁ περιέχων ἀσυνταξίας, ὁ συντεθειμένος παρὰ τοὺς συντακτικούς κανόνες (πρβλ. «σχῆμα ἀνακλόουθον»)*· ὁ ἀσύμφωνος εἰς τοὺς γραμματικούς κανόνες· // (Ῥητορ.) «τὸ ἀσύντακτον», ῥητορικὸν σχῆμα: «ἔστιν ἐν τοῖς σχήμασι καὶ τὸ καλούμενον ἀσύντακτον, ὃ καὶ ἀλλοίως καλεῖται, ἐπειδὴν ἡ συνήθης τάξις ἀλλοία γένηται»· (ἐπίρρ.) ἀσυντάκτως.

ἀσφαλής, -ής, -ές· (ἐπὶ λόγου ἢ ῥυθμοῦ), ὁ ἄρτιος, ὁ ἀκέραιος, (κν.) ὁ στρωτός, «ἀσφαλῶς ἐρεῖν» (= ἀρτίως ὀμιλεῖ, (κν.) στρωτά).

ἀσφαλίζω (τι)· (= καθιστῶ τι ἀσφαλές, ὀχυρώνω· ἐξασφαλίζω)· (πρτ.) ἡσφάλιζον, (μέλλ.) ἀσφαλίσω, (ἀτ.) ἀσφαλιῶ, (ἀόρ.) ἡσφάλισα, (ὑποτ.) ἀσφαλίσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀσφαλίζομαι (= ὀχυροῦμαι), π.χ. ἡσφαλιζόμεν, μ. ἀσφαλίσομαι, ἀ. ἡσφαλίσαμην, (παθ.) ἡσφαλίσθην, (ὑποτ.) ἀσφαλισθῶ, πρ. ἡσφαλίσμαι, (μετχ.) ἡσφαλισμένος, -η, -ον· —ἀσφάλις, ἀσφαλιστός, ἀσφάλισμα, ἀσφαλιστικός, ἀσφαλής, ἀσφάλεια, ἀσφάλιστρα τά.

ἄσφαλτος, (-ου), ἡ· καὶ ἄσφαλτον, (-ου), τό.

ἀσχημάτιστος, -ος, -ον· // (Ῥητορ.) λόγος ἀπέρητος ἄνευ ῥηματικῶν σχημάτων.

ἀσχήματος, -ος, -ον· (οὐς.) «ἀσχήματον τό»· (Ῥητορ.) κακὴ χρῆσις εἰς

τὴν ῥητορικὴν τῶν σχημάτων λέξεως καὶ ἐννοίας.

ἀσχημονῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= φέρομαι μετ' ἀσχημοσύνης, πράττω ἄξια ἐντροπῆς)· (πρτ.) ἡσχημόνουν, (μέλλ.) ἀσχημονήσω, (ἀόρ.) ἡσχημόνησα, (ὑποτ.) ἀσχημονήσω· (φρ.) «πολλὰ ἀσχημονεῖται» (= πράττονται πολλὰ τὰ ἀπρεπῆ)· —ἀσχημόνημα, ἀσχημοσύνη, ἀσχημόνησις, ἀσχήμων.

ἀσχολιάστος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· κείμενον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἐγράφησαν σχόλια*· ὁ μὴ συνδεόμενος ὑπὸ σχολίων, ὁ μὴ ἔχων ὑπομνήματα.

ἄτα καὶ ἄτα· (Ὁρθογρ.) κατάληξις πληθυντ. οὐδετέρων δηλοῦσα τὰ κτήματα ἐκείνου τοῦ ὁποίου προστίθεται τὸ ὄνομα ἢ (μεταφορ.) τὸ χωρίον ἢ ἡ περιοχή καὶ ἔχουσα τὴν παραλήγουσαν μακρὰν καὶ τὴν λήγουσαν βραχεῖαν, π.χ. Βλαχᾶτα τά, Δελινᾶτα τά, Τουλιᾶτα τά, Δεμουτσαντάτα τά κ.λπ. // ὡς κατάληξις πληθυντικῶν οὐδετέρων, δημοτικῆς, π.χ. τὰ ἀλόγατα, τὰ προσώπατα, τὰ βουτύρατα κ.λπ.

ἄτακτος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· «τὰ ἄτακτα», τὰ ἄνευ τάξεως, τὰ ἐν ἀταξίᾳ· (ὡς οὐς.) «τὰ ἄτακτα», (τίτλος ἔργου τοῦ Ἀδ. Κοραῆ).

ἄτακτῶ (-έω)· (= συμπεριφέρομαι ἀτάκτως· (ἐπὶ στρατιωτῶν) εἶμαι ἀνυπότακτος)· (ἀντιβ. εὐτακτῶ -έω)· (πρτ.) ἡτάκτου, (μέλλ.) ἡτάκτῃσω, (ἀόρ.) ἡτάκτησα, (ὑποτ.) ἡτάκτῃσω —ἡτάκτημα, ἡτάκτος, ἡτάξια.

ἄταξία, (-ίας), ἡ· (Συντ.) ἡ ἀκαταστασία περὶ τὴν φράσιν καὶ τὰς ἐννοίας.

ἄτε· (ἀρχ. -νεώτ.) (πληθ. οὐδ. τοῦ ὅστε)· α) (ὡς συνδ. ὁμοιωματικός)· (= ὡς, κα

θάπερ, καθώς)· β) (συνδ. αίτιολ. μετὰ μετχ.) (= καθό, έπειδή, άφού)· είς τās αίτιολ. μετοχές τίθεται πλεοναστικώς· «ἄ-τε παῖς ὦν».

ἀτενίζω· (= παρατηρῶ, βλέπω ἀτενῶς, ἀσκαρδαμυκτί)· (ἐπὶ τοῦ νοῦ) (= εἶμαι ἰσχυρογνώμων), (πρτ.) ἡτένιζον, (μέλλ.) ἀτενίσω, (ἀόρ.) ἡτένισα, (ὑποτ.) ἀτενίσω· — ἀτενής, ἀτενισμός.

ἀτεχνολόγητος, -ος, -ον· καὶ (δηματ.) -η, -ο· (Γραμμ.) ἐκείνος τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει γίνεαι ἀνάλυσιν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς τεχνολογίας.

ἄτεχνος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· // (Ῥηταρ.) (ἐπὶ λόγου) ὁ μὴ γενόμενος κατὰ τοὺς τεχνικούς κανόνας, ἄκομπος, «ἄτεχνον ὕφος λόγου».

-(α)τζίης, -(ι)τζής· (ἀπλῇ δημοτ.) -τζής· // (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις ἀρσ. οὐς. ἐπαγγελμάτων ἢ ιδιότητος ἐκ τῆς τουρκικῆς καταλήξεως -ci τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν εἰς οὐσιαστικὰ τουρκικῆς καταγωγῆς π.χ. χαλβ-ατζής, ζουρν-ατζής, καφε-τζής, μπογια-τζής, σουβλα-τζής, λουκουμά-τζής· τζαμπα-τζής, φιγουρα-τζής, χωρατα-τζής, γκαφα-τζής κ.λπ. ταῦτα περιφώνωνται, π.χ. παλη-ατζής, στραγαλα-τζής, γανω-τζής, βιολι-τζής, λυρι-τζής κ.λπ.

-αττή· (Ὁρθογρ.), τὰ εἰς -αττή παροξύτονα θηλυκὰ ἔχουν τὸ α βραχύ (ἄ), π.χ. ἑλάττη, (-ης), (ἐλάται, (-ῶν), αἰ), ἀπάττη, (-άται) αἰ, πλάττη, ὠμοπλάττη, ἡλακάττη (= ἡ ῥόκκα) πλὴν τοῦ ἡ ἄττη (<ἄαττη) (= σύγχυσις φρενῶν), ἄται, (-ῶν), αἰ.

ἀττημέλητος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (ἀττημέλεια = φροντίς, μέριμνα) (= ἀπεριποίητος).

-αττης· θηλ. -ἄτις, (-δος), -ισσα καὶ -τρια ἢ· // (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αττης πρωτόκλιτα ἔθνη καὶ ἔχουν τὸ α μακρόν, π.χ. Σπαρτιάτης, (-ου), ὁ, Σπαρτιάται (-ῶν) οἱ, Σπαρτιάτις, (-ιδος), ἡ, Ἀσιᾶται, Τεγεᾶται, Καρυᾶται, (Καρυαῖτις, (-τιδος), ἡ, [ἐνῶ τὸ α βραχύ: Μιθριδάτης, Μιθριδάτις, (-ιδος), ἡ, ἡ θυγάτηρ τοῦ Μιθριδάτου], ἐξαιροῦνται· α) τὰ ἔχοντα ὡς β' συνθετικὸν ἐκ ῥημάτων: (κρατῶ) Σωκράτης, (-ους), Σωκράται, (-ῶν), οἱ (βαίνω) ἀναβάτης ἀναβάται (-ῶν) παραβάται (-ῶν), ἀρρενοβάται (-ῶν), (ἀπατῶ) ψευδαπάται, (-ῶν), ὀρκαπάται (-ῶν), (ἵσταμαι) ἐπαναστάται (-ῶν), προστάται, (-ῶν), (ἐλαύνω) στρατηλάται, (-ῶν), ἐλάται, (-ῶν), ζευγυλάται, διπλωμάται κ.λπ., πλὴν τῶν ἐκ τοῦ (πιπράσκω) > πράτης μεταπράται (-ῶν), οἱ, δημοπράται, παλιμπράται, ἐσθητοπράται κ.λπ., ἡ καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι σύνθετα ῥηματικῶν, ἀλλ' εἶναι ἀπλᾶ, π.χ. (ἐργάζομαι) ἐργάτης, ἐργάται, (-ῶν), (πελάζω) πελάται, (-ῶν), β) τά: Γαλάτης (-ου), Γαλάται, Δαλμάται, Σαρμάται, Σαυρομάται, Ἐρκονιάται, Ἀ(β)ρινάται, Χαριμάται, Γαισάται· // (θηλ.) εἰς -ις, (-ιδος), ἔχουν τὸ ἄ τῆς παραληγοῦσης μακρόν: Πισᾶτις, (-τιδος), Τεγεᾶτις, (-ιδος)· // θηλυκὰ εἰς -ισσα: Μενιδιάτης ὁ, Μενιδιάτισσα ἡ, Μανιάτης ὁ, Μανιάτισσα ἡ, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν: μεγαλοῖδεάτης, -ιδεάτισσα, ἀγωγιάτης -ατισσα, κ.λπ.

Ἀτθίς, (-ίδος), ἡ· (ἡ Ἀττικὴ (ἐνν. γυνή), ἡ Ἀθηναία), (κλητ.) «ὦ Ἀτθί» // ἡ «Ἀτθίς» (ἐνν. γλῶσσα) ἡ ἀττικὴ διάλεκτος· // «Ἀτθίδες» πραγματεῖαι ἀφορῶσαι εἰς τὴν τοπογραφίαν, τὴν μυθο-

λογίαν, τὰ γράμματα καὶ ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἢ καὶ ἀπάσης τῆς Ἀττικῆς.

ἀτίζω· (= δὲν προσέχω, ἀδιαφορῶ, ἀποστερῶ τῆς ὀφειλομένης τιμῆς, περιφρονῶ, ἀψηφῶ)· (πρτ.) ἤτιζον, (μέλλ.) ἀτίσω, (ἀόρ.) ἤτισα, (ὑποτ.) ἀτίσω· — ἀτίετος (= ὁ μὴ τιμηθεὶς καὶ ὁ μὴ τιμῶν).

ἀτίθασος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (παρθ.) ἀτιθᾶσώτατος, -η, -ον.

-ατικός, -η, -ον· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις ἐπιθέτων ἐξ οὐσιαστικῶν (κατὰ συμφυρμόν (κατ' ἀνάμειξιν) καταλήξεως -ατος + -ικός), ἡ ὁποία δηλοῖ τὸν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸ σημαίνόμενον τοῦ οὐσιαστικοῦ ἢ πρὸς τὸν ἀνήκοντα εἰς αὐτό, π.χ. (ἄνοιξις) - ἀνοιξιᾶτικός, (νύφη) - νυφιάτικός, (Κυριακή) - κυριακάτικός, πασχάλιατικός, βασιλιάτικός, κ.λπ.

ἀτιμάζω· (= δὲν τιμῶ, καταφρονῶ)· (πρτ.) ἡτίμαζον, (μέλλ.) ἀτιμάσω, (ἀόρ.) ἡτίμασα, (ὑποτ.) ἀτιμάσω, (πρkm.) ἡτίμακα· (Παθ.) ἀτιμάζομαι, π ἡτιμαζόμεν, μ ἀτιμασθήσομαι, ἡ ἡτιμασθην, (ὑποτ.) ἀτιμασθῶ, πρ ἡτίμασμαι, (μετχ.) ἡτιμασμένος, -η, -ον, ὑπ ἡτιμάσμεν· — «ἀτιμάζω τι ἢ τινα» (= καταφρονῶ)· (φρ.) «ἀτιμάζει γονεῖς, οἶκον κ.λπ.» «ἀτιμάζω τινὰ τινός» (= θεωρῶ τινὰ ἀνάξιον τινός, περιφρονῶ)· (φρ.) «μὴ μ' ἀτιμάσης τοῦτον» (= μὴ με θεωρήσης ἀνάξιον διὰ τοῦτο), (δικαστικῶς = ἀφαιρῶ ἀπὸ τινος δικαίωμά τι), π.χ. «τὸν δὲ ἀπειθούντα ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν» (Ξενοφών), ὡς καὶ μετ' ἀπαρεμφάτου ἐπὶ τῆς ἰδίας σημασίας: «ἀτιμάζω τινὰ ποιεῖν τι» (= θεωρῶ τινὰ ἀνάξιον νὰ πράξῃ τι)· — ἀτιμασμός, ἀτιμαστος, ἀτιμαστέον, ἀτιμαστέος· βλ. ἀτιμῶ (-όω) καὶ ἀτιμῶ (ἀτιμάω).

ἀτιμῶ (-άω)· (= δὲν τιμῶ, περιφρονῶ, ὑβρίζω)· (πρτ.) ἡτίμων, (μέλλ.) ἀτιμήσω, (ἀόρ.) ἡτίμησα, (πρkm.) ἡτίμηκα, (παθ. ἀ) ἡτιμήθην· — ἀτίμητος (= ὁ καταφρονούμενος), «δύση ἀτίμητος» (= δίκη, τῆς ὁποίας ἡ τιμωρία ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένη καὶ μὴ ἀποφασισμένη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου)· (βλ. ἀτιμάζω καὶ ἀτιμῶ (-όω)).

ἀτιμῶ (-όω) (τινα)· (= καθιστῶ τινὰ ἄτιμον, τιμωρῶ τινὰ δι' ἀτιμίας), (ἐπὶ δικαστικῆς ἐννοίας = στερῶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα)· (πρτ.) ἡτίμουν, (μέλλ.) ἀτιμώσω, (ἀόρ.) ἡτίμωσα, (πρkm.) ἡτίμωκα· (Παθ.) ἀτιμοῦμαι, μ ἀτιμωθήσομαι, ἡ ἡτιμώθην, πρ ἡτίμωμαι, (μετχ.) ἡτιμωμένος, -η, -ον· — ἀτιμώσις, (-εως) ἡ, ἀτιμωτέον· — (φρ.) «ἀτιμάζω τὸ ὑβρίζω, ἀτιμῶ (-όω) δὲ ἐπὶ τρίτης συζυγίας τῶν περισπωμένων τὸ ἄτιμον καὶ ἄδοξον ἐξ ἐνδόξου καὶ ἐντίμου ποιῶ, ἀτιμῶ δὲ ἐπὶ δευτέρας συζυγίας τῶν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ σηματινομένου τοῦ ἀτιμάζειν» (Λεξικὸν Vindobon Nanck).

ἀτμόσφαιρα, (-αίρας), ἡ· ὡς καὶ ἡμίσφαιρα, ὑδρόσφαιρα, φωτόσφαιρα, λιθόσφαιρα, ἀερόσφαιρα, πυρόσφαιρα, φωτόσφαιρα.

ἀτομικός, -ή, -όν· (Λογ.) «ἀτομικαὶ ἔννοιαι», αἱ ἔννοιαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ἓν μόνον ἀντικείμενον εἰς τὴν ἐξέτασιν κατὰ πλάτος, π.χ. ὁ Σωκράτης, ἡ Ἀσία, ὁ Ὑμηττός, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος· τὰ δηλούμενα ἀπὸ τῶν ὁμωνύμων ἐκάστοτε τὰ διακρίνει τὸ ἄρθρον, τὸ καθορίζον αὐτὰ ὡς καὶ ἄλλοι διορισμοί, π.χ. «ὁ Πλάτων», «Θῆβαι αἱ Βοιωτικαί» κ.λπ. // «ἀτομικαὶ κρίσεις» εἶναι αἱ ἐμφανίζουσαι

σχέσιν ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου (ὡς καὶ αἱ γενικαὶ πρὸς τὰς ὁποίας ταυτίζονται). Οὕτω τὸ ὅλον πλάτος τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν ἢ α) ταυτίζεται πρὸς τὸ ὅλον πλάτος τοῦ κατηγορουμένου, π.χ. «αἱ Ἀθηναίαι εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος», ἢ β) ὑπάγεται εἰς αὐτό, π.χ. «ὁ Σωκράτης εἶναι σοφός», ἢ γ) ἀποκλείεται ἀπ' αὐτοῦ, π.χ. «ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο ἀσεβής».

ἄτοιχος, -ος, -ον (= ὁ ἄνευ τοίχων)· ἄτειχος (= ὁ ἄνευ τείχους)· ἄτυχος, -η, -ον (= ὁ ἀτυχής).

ἄτομος, -ος, -ον (Λογ.) «τὰ ἄτομα» (= τὰ καθ' ἑκάστα), (ἀντιθ.) «τὰ εἶδη». **-ἄτο (ν)**· τὰ εἰς -ἄτο (ν) λήγοντα οὐσιαστικά τὰ ὁποία σημαίνουν ἐξουσίαν, ἔνωσιν ἢ ἐπικράτειαν καὶ δοθέντος ὅτι ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ) (λατ. -ātum > -ἄτον) προπερισπῶνται, π.χ. δουκάτο(ν), κομιτάτο(ν), ἀδελφάτο(ν), δεσποτάτο(ν), μαντάτο(ν), πριγκιπάτο(ν), χαλιφάτο(ν), συνδικάτο(ν), ρηγάτο(ν)· εἰς τὴν ἀπλοπ. ὀρθογρ. δημ. μὲ ὀξεῖαν.

ἄτονία, (-ίας), ἡ (Ῥητορ.) ἀδυναμία, ῥητορικὸν σφάλμα· «ἄτονία δὲ ῥήτορος τὴν ἀπόδοσιν τῆς περιόδου μακροτέραν ποιεῖσθαι τῆς προτάσεως».

ἄτονικός, -ή, -όν (Γραμμ.) ὁ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ μὴ τονισμοῦ τῶν λέξεων· «ἄτονικὴ γραφή», «ἄτονικὸν σύστημα», τὰ ἀπορρίπτοντα τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων, ἄλλο τὸ «μονοτονικὸν* σύστημα».

ἄτονος, -ος, -ον καὶ (δημ.) -η, -ο // (Γραμμ.) ἐπὶ λέξεων καὶ συλλαβῶν ὁ μὴ τονιζόμενος, ὁ μὴ φέρων τόνον· (φρ.) «ἄτονοι λέξεις» ἢ «ἄτονα ἢ προκλιτικά» εἶ-

ναι δέκα μονοσύλλαβοι ἀπὸ φωνήεντος ἀρχόμενοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι ὡς στενότερα συμπροσφερόμεναι μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως φαίνονται ἀποτελοῦσαι μετ' αὐτῆς μίαν λέξιν, διὰ τοῦτο δὲν δέχονται ἴδιον τόνον· αὗται εἶναι: α) οἱ τέσσαρες τύποι τοῦ ἄρθρου: ὁ, ἡ, οἱ, αἱ, β) αἱ τρεῖς προθέσεις: ἐν, εἰς (ἐς) καὶ ἐξ (ἐκ), καὶ γ) τὰ τρία μόρια: οὐ (οὐκ, οὐχ), ὡς, εἰ (τὸ οὐ δέχεται ὀξεῖαν ἐπομένου σημείου στίξεως, ὡς «πῶς γὰρ οὐ;», καὶ ὡς β' συνθετικὸν «μονοτονού», τὸ ὡς δέχεται ὀξεῖαν λαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ οὕτως, ὡς: «καὶ ὥς» (= καὶ οὕτως), οὐδ' ὥς, μηδ' ὥς, τὸ δὲ εἰ, ὡς β' συνθετικὸν, ὡσεὶ, ὡσπερεὶ, ὡσπερανεί, οἰονεῖ· αὗται γράφονται καὶ κεχωρισμένως «ὡς περ εἰ». (Εἰς τὴν δημοτικὴν «ἄτονοι λέξεις» εἶναι καὶ αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι τόν, τὴν εἰς τὰς μορφὰς τόν (ε), τὴν (ε), ὡς «τόν ἐσκότωσε», «τὴν ἐφίλησε» κ.λπ.).

Τονίζονται: 1) ὅταν δέχωνται τὸν τόνον τοῦ ἐγκλιτικοῦ, ὡς «οὔτε ἄνδρες», «οὐ φησι», «εἴ τις» καὶ 2) ὅταν γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν, πλὴν τῶν ἄρθρων, ὡς τὸ «εἰ σύνδεσμος ἐστίν», «μετὰ τοῦ ἄρθρου ὁ» ἐπὶ πλειόνων ἐπαλλήλων ἁτόνων ἐγκλιτικῶν ὁ τόνος ἐκάστου ἐπομένου ἀναβιβάζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης τοῦ προηγούμενου ὡς ὀξεῖα οὕτως, ὥστε νὰ παραμένῃ ἁτόνον μόνον τὸ τελευταῖον, π.χ. «εἴ τις μοί φησίποτε», «εἴ τινῶν (καὶ ἐπὶ τῶν γενικῶν ἀντί περισπωμένης ὀξεῖα) ἐστίν» (πρβλ. ἐγκλιτικά) // (Δημοτ.) ὡς «ἄτονοι» ἢ «προκλιτικά» λέξεις εἶναι οἱ τύποι τοῦ ἄρθρου, οἱ ὁποῖοι ἀρχονται ἀπὸ συμφώνου, π.χ. «τὶς ἅγιος αὐτὲς μέρες» καὶ

οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας: μοῦ, μέ, μᾶς, σοῦ, σέ, σᾶς, τοῦ, τῆς, τόν, τήν, τό, τοῦς, τίς, τὰ π.χ. «τὸν εἶδα πού σᾶς περιέμενε» «μᾶς ἔχει ἐκτίμησι» κ.λπ., (σημειοῦται εἰς αὐτὰς ὁ τόνος, ἀλλὰ συμπροφέρονται δι' ἑνὸς τόνου μετὰ τῆς ἀκολουθοῦ λέξεως κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν) τὸ ἀναφορικὸν πού, τὰ μόρια νά, ἄς, θά, οἱ σύνδεσμοι καί, πῶς, πού, μά, καὶ αἱ προθέσεις γιὰ, σέ, μέ, πρός, συχνάκις δὲ τὰ ὑποθετικά ἄν, σάν, ἡ καταχρηστικὴ πρόθεσις χωρὶς καὶ τινες ἄλλαι δυσύλλαβοι λέξεις, π.χ. «θὰ ἔλθω γιὰ νὰ φάω», «σάν σ' ἀρέσει, ἔλα», «μοῦ φάνηκε πῶς ἦλθε νὰ σέ βεῖ», «χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθω». Ὄξυτονοῦνται διὰ νὰ διακρίνονται ἀπὸ τὰ ὁμόηχά των διὰ λόγους ἀναγνώσεως αἱ λέξεις γιὰ τί (ἀπὸ τὸ αἰτιολογικὸν γιὰ τί τὸ ὅποιον βαρύνεται), π.χ. «ρωτᾷ γιὰ τί ἀπόρησε» — «ρωτᾷ, γιὰ τί (= διότι) ἀπόρησε», τὸ μά (ἀπὸ τὸ ἀντιθετικὸν μά, τὸ ὅποιον βαρύνεται) π.χ. «μά τὸ παιδί μου!» — «μά τὸ παιδί μου πού εἶναι;» τὸ νά (ἀπὸ τὸ τελικὸν νά), τὸ γιὰ (ἀπὸ τὴν πρόθεσι γιὰ), π.χ. «νά πού ἦρθε» — «ἦρθε νὰ πληρωθῇ»· «γιὰ ἔλα νὰ σοῦ πῶ» — «ἦρθε γιὰ νὰ κοιμηθῇ», ὡς καὶ τὰ περισπώμενα ἐρωτηματικά πῶς, πού (ἀπὸ τὰ ἀναφορικά μετὰ βαρείας (ἢ ὀξεῖας) πῶς, πού, π.χ. τὸν ἔβλεπα πῶς προσπαθοῦσε» — «τὸν ἔβλεπα πῶς προσπαθοῦσε νὰ ἔρθῃ».

ἄτοπος, -ος, -ον καὶ (δημ.) -η, -ο (= ὁ ἐκτὸς τοῦ τόπου τοῦ ἀσυνήθους· παράδοξος· παράλογος) // (Λογ.) «εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴ*».

-άτορας (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάλη-

ξις οὐσιαστικῶν παραγομένων ἐκ ῥημάτων ἢ ἐξ οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὸ ἐνεργεῖν πρόσωπον (ἀπὸ ἀρχ. οὐς. εἰς -ατωρ), π.χ. (εἰσπράττω) > εἰσπράχτορας, (συμβουλεύω) > συμβουλάτορας, (βλέπω) > βλεπάτορας, (νοῖκι) > νοικάτορας, (μαγαζί) > μαγαζάτορας, (παιγνίδι) > παιγνιδιάτορας, βιγλάτορας, ἀγκιτάτορας, προβοκάτορας κ.λπ.

-ατος (λατ. -ātus) // (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις ἐπιθέτων ἐξ οὐσιαστικῶν, τὰ ὁποῖα δηλοῦν τὸν ἔχοντα σχέσιν ἢ πρωτοτύπου· ἔχουν δὲ τὸ α μακρόν (ᾱ) καὶ προπερισπῶνται, ὡς (ἄφρός) > ἀφράτος, (δρόσος > δροσάτος, βαρβάτος, μυρωδάτος, φευγάτος, λουλουδάτος, χνουδάτος, γεμάτος, πιπεράτος, ἀββοκάτος (ἰταλ. avvocado) (= δικηγόρος), ἀγγελομοισιδάτος, (καὶ -ἄτον· βουκελλάτον, Ἀργεντοράτον, ρηγάτον, κομιτάτον, κ.λπ.), ὡς καὶ Πιλάτος, Πριβάτος, Βιτάτος, Κωνδᾶτος, Λεον(ν)άτος, Σκαρλάτος, Παγωνᾶτος, Κανδᾶτος, Ἀχομινᾶτος, Κιγκινᾶτος, Δεντάτος κ.λπ. Εἰς τὴν ἀπλ. δημ. δέχονται ὀξεῖαν.

-ατος· τὰ εἰς -ατος τῆς ἐλληνικῆς οὐς. καὶ ἐπίθετα εἶναι προπαροξύτονα, ἔνατος, ἑλᾶτος, δέκατος, Λεόννατος (καὶ Λεον(ν)άτος), ἄβατος, εὐδιάβατος, κράβατος, ἄστατος, ἀθέατος, ἀγράμματος, ἀόμματος, ἀθάνατος, ἀσύστατος, ἀδύνατος, ἀνάκατος, τορπιλάκατος, βενζινάκατος δύσβατος, ἡλιοκατέβατος, θάνατος κ.λπ., ἢ ὀξύτονα: ἐρατός, δυνατός, θεατός, (ποιητ.) ἀγατός (= θαυμαστός), βατός, -ή, -όν, ὀλίγα δὲ παροξύτονα, π.χ. ὁ βάτος (= ἰ-χθύς, μέτρον ἐβραϊκόν)· βάτος (= θάμνος

ἀκανθώδης), πλάτος, κράτος, γάτος, πάτος· πάντα ταῦτα ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾱ): ἀγῆρατος (καὶ ἀγῆραστος), ἔνατος, δέκατος, ἄφατος, ὀμόματος, ἄβατος, ὕστατος, ἀθάνατος, ἔλατος ὁ (= ἐλάτη ἡ), ἄστατος, ἀδύνατος, (παρθ. ἀδυνατώτερος, -τώτατος), ἀπέρατος, ἀκήρατος· ἐράτος, ἐλάτος· ἐξαιρουῖνται τὰ εἰς -ατος ἐκ ῥημάτων εἰς -αω καὶ ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ), π.χ. πειρῶ (-ᾱω) > ἀπέρατος, ἰῶμαι (-ᾱομαι) (= θεραπεύομαι) > ἀνίατος (= ἀθεράπευτος), καταρῶμαι > ἐπικατάρατος, θεῶμαι > ἀθέατος, θεάτος, καὶ (κεράννυμι) > ἄκρατος, ἄκρατότερος.

ἀτόφιος, -φια, -φιο· (ὀρθότ.) ἀτόφιος <αὐτόφιος <αὐτοφυής (= γνήσιος), τὸ ἀτόφιος λαμβάνεται ὡς κατηγορηματικός* προσδιορισμός, π.χ. «ἀτόφιο μάλαμα», «εἶναι ἀτόφιος ἄνθρωπος καὶ ψέματα δὲν λέει» (= εἰλικρινής).

Ἀτραμύτειον· Ἀδραμύτειον, Ἀδραμύτιον (-ου), ὁ· Ἀδραμυτηνός, (-οῦ), ὁ.

ἀτρεμίζω· (ἀμτβ)· (= ἡσυχάζω, ἡρεμῶ, δὲν τρέμω)· (πρτ.) ἡτρεμίζον, (μέλλ.) ἀτρεμίσω, (ἀττ.) ἀτρεμιῶ, (ἀόρ.) ἡτρεμίσα, (ὑποτ.) ἀτρεμίσω — ἀτρεμία.

ἀτρεμῶ (-έω)· (ἀμτβ)· (= εἶμαι ἀκίνητος, ἡσυχος, δὲν τρέμω)· (πρτ.) ἡτρεμουν, (μέλλ.) ἀτρεμήσω, (ἀόρ.) ἡτρεμήσα, (ὑποτ.) ἀτρεμίσω — ἀτρεμής (= ἀτάραχος, γαλήνιος), ἀτρεμάς (ἐπίρρ.) (= ἄνευ τρόμου, ἀκινήτως), ἀτρεμέοτης καὶ -μαιοτής (= σταθερότης), ἀτρεμεί (καὶ ἀτρεμί).

ἄτρεπτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἄτρεπτον φωνήεν», τὸ μὴ μεταβαλλόμενον, π.χ. ἄπο ε εἰς ο ἢ ἀπὸ ο εἰς ω.

ἀτριβής, -ής, -ές· (Γραμμ.) (= ὁ σπά-

νιος, ὁ ἐκλεκτός)· (φρ.) «ἡ ἐπιζευκτική* φωνὴ ἀτριβής μάλλον ἐστὶ καὶ ἀσυνήθης».

ἀτροφῶ (-έω)· (ἀμτβ)· (= φθίνω, φθείρομαι, ὑποφέρω ἐξ ἀτροφίας· (ἐπὶ προκοδείλων) (= δὲν λαμβάνω τροφήν)· (φρ.) «φωλεῦν δὲ ἄρα καθ' ἕκαστον ἔτος ἐξήκοντα ἡμερῶν ἀτρεμεί τε καὶ ἀτροφεῖν» (Αἰλιανός)· (πρτ) ἡτρόφουν, (μέλλ.) ἀτροφίσω, (ἀόρ.) ἡτρόφισα, (ὑποτ.) ἀτροφίσω — ἀτροφος, ἀτροφία, ἀτραφής (ἡ ἀτρεφής ἢ ἀτροφής), ἀτροφικός.

ἄτρυτος, -ος, -ον· (= ἀκατάβλητος)· (παρθ.) ἀτρυτότατος· ἄτρητος (= ἀτρύπητος).

-άτσα· παραγωγικὴ κατάληξις οὐσιαστικών (ἴσως ἐκ τοῦ ἰταλ. -azzo, strappazzo = κακομεταχειρίσις· μόχθος, περιφρόνησις), π.χ. κυράτσα, λινάτσα, μπονάτσα, κλαπάτσα, γκριμάτσα, μπουγάτσα, ράτσα, φάτσα κ.λπ.

ἀττικίζω· (ἀμτβ)· (= λαμβάνω τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων) // ὁμιλῶ ἢ γράφω τὴν ἀττικὴν διάλεκτον // προσπαθῶ νὰ μιμηθῶ τὸ δόκιμον ἀττικὸν ὕφος, παρεισάγω κατὰ τὴν γραφὴν ἀττικισμούς· (πρτ.) ἡττικίζον, (μέλλ.) ἀττικίσω, (ἀττ.) ἀττικιῶ, (ἀόρ.) ἡττικίσα — ἀττικισμός, ἀττικιστής, ἀττικιστί· (ἀποθ.) ἀττικεύομαι (= ἀττικίζω)· ἀττικίσις, (-εως), ἡ (= ἀττικισμός*, τὸ ἀττικὸν ὕφος).

ἀττικισμός, (-οῦ), ὁ· γραπτὸς ἢ προφορικὸς λόγος κατὰ μίμησιν τῆς δοκίμου ἀττικῆς διαλέκτου // τρόπος γραμματικὸς ἢ φραστικὸς ἰδιάζων εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, π.χ. Γυμνασιάρχος ἀντὶ Γυμνασίρχης, διέτης ἀντὶ διετής, Πάνθειον ἀντὶ Πάνθεον κ.λπ. «τὰ παιδιά παίζει» ἀντὶ

παίζουν (βλ. σχῆμα, ἀριθμός). Οὗτος ἀνεπύχθη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἐξέ., εἶναι δὲ ἡ ἀπόπειρα τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς χρῆσιν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου.

ἀττικιστής, (-οῦ), ὁ· ὁ θιασώτης τοῦ ἀττικισμοῦ // συγγραφεὺς μιμητῆς τῆς ἀττικῆς διαλέκτου // συλλογεὺς ἀττικῶν λέξεων ἢ φράσεων.

ἀττικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀττικὴ β' κλίσις», ὀνομάσθη οὕτως, ἂν καὶ ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς Ἴωνας, διότι κυρίως ἐκαλλιεργήθη εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κληθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν «κοινήν» καὶ πρὸς τὰς διαλέκτους Αἰολέων καὶ Δωριέων. Ἡ λεγόμενη «Ἀττικὴ κλίσις» ἐξεβλήθη ἐκ τῆς χρήσεως εἰς τὴν «Κοινήν» καὶ ἴσχυσεν ἡ συνήθης: λαός (-οῦ) ὁ, ἀντὶ λεώς, (-ώ), ὁ, Μενέλαος, (-ου), ὁ, ἀντὶ Μενέλεως, (-ω),

ὁ. Ἡ β' ἀττικὴ κλίσις περιέχει ὀνόματά τινα ἄρσ. καὶ θηλ. οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα λήγοντα εἰς -ως ἀντὶ -ος, π.χ. ὁ Ἄθως, ἡ ἄλως, ὁ νεώς, ὁ λεώς, καὶ οὐδέτερα λήγοντα εἰς -ων ἀντὶ -ον, π.χ. τὸ ἀνώγειον, τὸ Αἰγάλεον· (ἐπιθ.) ὁ, ἡ ἵλεως, τὸ ἵλεον. Τοῦτο τὸ ω προέρχεται τὸ μὲν ἐξ ἀντιμεταχωρήσεως*, (ἀντιμεταθέσεως) τοῦ χρόνου τῶν φωνηέντων, π.χ. λαός > ληός > λεώς, ἀνώγειον > ἀνώγειον, τὸ δὲ ἐκ συναιρέσεως, π.χ. λαγώς > λαγώς, ἀγήραος > ἀγήρως, τὸ δὲ ἐκ μεταβάσεως ἐκ τῆς εἰς -ως ὀνομαστικῆς τῶν τριτοκλίτων εἰς τὴν κλίσιν ταύτης, π.χ. ἔως ἡ, κάλως ὁ. Τὸ θέμα τούτων λήγει εἰς -ω καὶ φυλάσσεται εἰς πάσας τὰς πτώσεις. Τὸ δὲ ἰ ὑπογράφεται καὶ ὅπου κατὰ τὴν κοινὴν κλίσιν προσγράφεται, π.χ. οἱ λεῶ (οἱ λαοί), τοῖς λεῶς (τοῖς λαοῖς), ὦ λεῶ (ὦ λαοί).

ΠΙΝΑΞ

Ὀνόματα οὐσιαστικὰ Ἀττικῆς β' κλίσεως

		Ἐνικὸς		Θηλυκὰ		Οὐδέτερα	
ὄνομ.	ὁ	νεῶς	κάλως	Μενέλεως	ἡ	ἄλως	τὸ ἀνώγειον
γεν.	τοῦ	νεῶ	κάλως	Μενέλεω	τῆς	ἄλως	τοῦ ἀνώγειου
δοτ.	τῷ	νεῷ	κάλῳ	Μενέλεω	τῇ	ἄλῳ	τῷ ἀνώγειῳ
αἰτ.	τὸν	νεῶν	κάλῳ	Μενέλεων	τὴν	ἄλῳ	τὸ ἀνώγειον
κλητ.	ὦ	νεῶς	κάλως	Μενέλεως	ὦ	ἄλως	ὦ ἀνώγειον
Δυϊκὸς							
ὄν., αἰτ.	τὼ	νεῶ	κάλῳ	—	τῷ	ἄλῳ	τὼ ἀνώγειῳ
γεν., δοτ.	τοῖν	νεῶν	κάλῳ	—	τοῖν	ἄλῳ	τοῖν ἀνώγειῳ
κλητ.	ὦ	νεῶ	κάλῳ	—	ὦ	ἄλῳ	ὦ ἀνώγειῳ
Πληθυντικὸς							
ὄν.	οἱ	νεῶ	κάλῳ	—	αἱ	ἄλῳ	τὰ ἀνώγειῳ
γεν.	τῶν	νεῶν	κάλῳ	—	τῶν	ἄλῳ	τῶν ἀνώγειῳ
δοτ.	τοῖς	νεῶς	κάλῳ	—	ταῖς	ἄλῳ	τοῖς ἀνώγειῳ
αἰτ.	τούς	νεῶς	κάλῳ	—	τάς	ἄλῳ	τὰ ἀνώγειῳ
κλητ.	ὦ	νεῶ	κάλῳ	—	ὦ	ἄλῳ	ὦ ἀνώγειῳ

Ὄνόματα ἐπίθετα
Ἀττικῆς β' κλίσεως

Ἑνικὸς

ἀρσ. θηλ.	οὐδέτερον
ὁ ἡ ἰεω	τὸ ἰεων
τοῦ τῆς ἰεω	τοῦ ἰεω
τῷ τῇ ἰεω	τῷ ἰεω
τὸν τὴν ἰεων	τὸ ἰεων
ὧ ἰεω	ὧ ἰεων

Δυϊκὸς

τὼ ἰεω (ὀν. αἰτ.)	τὼ ἰεω
τοῖν ἰεων (γεν. δοτ.)	τοῖν ἰεων
ὧ ἰεω	ὧ ἰεω

Πληθυντικὸς

οἱ αἱ ἰεω	τὰ ἰεα (ἰεω)
τῶν ἰεων	τῶν ἰεων
τοῖς ταῖς ἰεως	τοῖς ἰεως
τούς τὰς ἰεως	τὰ ἰεα (ἰεω)
ὧ ἰεω	ὧ ἰεα (ἰεω)

Ταῦτα ἔχουν εἰς τὰς καταλήξεις πασῶν τῶν πτώσεων ὡ· ἔχουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν καὶ εἰς ἐνικὸν καὶ πληθυντικόν, π.χ. ὁ, ὧ νεώς· οἱ, ὧ νεώ. Τονίζονται εἰς πάσας τὰς πτώσεις, ὅπου τονίζεται ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ὅπως τονίζεται αὕτη, π.χ. ὁ λεώς, τὸν λεώ κ.λπ., ὁ Δεξιλεως, τὸν Δεξιλεω, ὁ Τυνδάρεως, τὸν Τυνδάρεω.

Ὄνόματά τινα τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἄνευ τοῦ «ν» (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ εἰς -ως τριτόκλιτα, ὡς ἡ αἰδώς-τὴν αἰδῶ): τὴν ἄλω, τὸν Ἄθω, τὴν ἔω, τὴν Κῶ(ν) (τῶν δωδεκανήσων), τὴν Κέω(ν) (ἡ Κέα,

(κν.) Τζιά), τὸν Μίνω.

Τὰ ἐπὶ τῆς ληγούσης τονιζόμενα ὀνόματα τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως ὁξύνονται εἰς πάσας τὰς πτώσεις, π.χ. νεώς, νεώ, νεών, νεώς, (πληθ.) νεώ, νεών, νεώς νεώς, νεώ ἐξαιροῦνται: ὁ ρφῶς (-ῶ), ὁ (κν. ὄρφος, ὁ ἰχθύς ῥοφός), τυφῶς (-φω), ὁ (καὶ τυφών, (-ῶνος), ὁ, = μέγας ἄνεμος), τὰ ῶς (ἀττ. ταῶς ὁ(-ῶ), ὁ (= τὸ παγῶνι) καὶ Κῶς, Ταμῶς, Νεκῶς, τὰ ὁποῖα παντοῦ περισπῶνται.

Ἡ ὀνομ., αἰτιατ. καὶ κλητικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου πλέως λήγει εἰς -α, τὰ πλέα (ὅπως π.χ. τὰ δίκαια), τοῦ δὲ ἰλεως καὶ τῶν συνθέτων τοῦ πλέως λήγει εἰς -ω ἢ εἰς -ᾶ, π.χ. ἰλεων- τὰ καὶ ὧ ἰλεᾶ καὶ ἰλεω- τὸ ἔκπλεον- τὰ καὶ ὧ ἔκπλεᾶ καὶ ἔκπλεω.

Τὰ πολυσύλλαβα ὀνόματα τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως τονίζονται παρὰ τὸν κανόνα ἐπὶ τῆς προπαρалаγούσης, π.χ. Μενέλεως (Μενέλαος), ἰλεως, ὑπέρπλεως, ἄνωγεων κ.λπ., ἐξαιροῦνται τινα λήγοντα εἰς -γήρω, π.χ. ἀγήρω, μακρογήρω, ὑπεργήρω, ὁ, ἡ, ὑπεργήρων τό (ἐσφαλμένον ὑπεργήρω, ὑπεργήρων). Τὰ ἀττικόκλιτα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα, π.χ. ὁ, ἡ ἀξιόχρεως, τὸ ἀξιόχρεων ὁ, ἡ εὐχεως, τὸ εὐχερων ὁ, ἡ ἀγήρω, τὸ ἀγήρων ὁ, ἡ ἀτάχρεως, τὸ ἀτάχρεων ὁ, ἡ ὑπόχρεως, τὸ ὑπόχρεων ὁ, ἡ φιλόγεως, τὸ φιλόγεων ὁ, ἡ λεπτόγεως, τὸ λεπτόγεων κ.λπ. // (Συντακτ.) «ἀττικὴ σύνταξις» ἢ «ἀττικὸν σχῆμα» (βλ. ἀριθμός)· τὸ σχῆμα τοῦτο γνωστὸν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, συχνότατον ὅμως εἰς τοὺς Ἀττικούς, ἔλαβε τὸ ὄνομα «ἀττικόν» ἐγένετο δὲ ἐπὶ πολλῶν ὑποκειμένων

θεωρηθέντων ὡς εἰς σωρὸς πραγμάτων [ἀρχῆθεν ἢ κατάληξις -α τῶν δευτεροκλίτων οὐδετέρων ἦτο ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, θηλυκοῦ γένους μετὰ περιληπτικῆς σημασίας, ἦτο ἐδήλου ὅχι ἀριθμὸν μεμονωμένον ἀντικειμένων, ἀλλὰ μᾶλλον πλῆθος ἀποτελοῦν ἐν τι σύνολον ἢ παριστώμενον ὡς τοιοῦτο καὶ διὰ τοῦτο ἐκλίνοντο ἀρχῆθεν ὡς θηλυκὰ περιληπτικὰ καθ' ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ συνετάσσοντο μετὰ ῥήματος ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, ὡς στρατιά, ἄνθρωποι, νεοττιά κ.λπ., ἐπειτα δὲ ὡς περιληπτικὰ, ἐπειδὴ ἐδήλου καὶ ἐν καὶ πολλὰ ἐκλίθησαν κατ' ἀριθμὸν πληθυντικὸν μετὰ γενικῆς -ων καὶ δοτικῆς -οις], ὡς ἐκ τούτου ἐθεωρήθη ὡς σχῆμα* «κατὰ τὸ νοούμενον». Κατ' αὐτὸ ὑποκείμενον οὐδετέρου πληθυντικοῦ λαμβάνει ῥῆμα ἐνικοῦ, π.χ. «τὰ παῖδια παίζει», «ξύλα ἦν πολλά» (πρβλ. πινδαρικὸν ἢ βοιωτικὸν σχῆμα*). Ἡ αἰτία αὕτη τῆς ἀττικῆς συντάξεως δὲν εἶναι ἡ σημασία, ἀλλ' ὁ τύπος τῶν ὀνομάτων, διὰ τοῦτο, ἐνῶ τὰ ὁματ(α), τὰ γοῦν(α), τὰ παιδί(α) συντάσσονται μετὰ ἐνικοῦ ῥήματος, τὰ συνώνυμα ὁφθαλμοί, πόδες, παῖδες κ.λπ. δὲν συντάσσονται μετὰ ἐνικ. ῥήματος. Ἐνίοτε τίθενται καὶ ῥήματα πληθ. ἀριθμοῦ, τὰ ὁποῖα πολλαίς θεωροῦνται ἀμφίβολα καὶ διορθοῦνται, α) ὅταν τὸ ὑποκ. δηλοῖ ὄνομα προσώπου ἢ ζώου, π.χ. «τὰ μειράκια διαλεγόμενοι ἐπιμένουνται Σωκράτους» (Πλάτων), καὶ β) ὅταν δηλοῦται ἡ πληθὺς ἢ τὸ ὑποκ. διορίζεται δι' ἀριθμοῦ, π.χ. «ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τέττη» // «ἀττικὸς διπλασιασμός*» // «ἀττικὸς μέλλων*».

ἀτσίγγανος, (-νου), ὁ· (βλ. ἀθίγγανος).

ἄτυφος, -ος, -ον· (= ὁ ταπεινόφρων, ὁ μὴ ἀλαζών), (παρθ.) ἀτυφότητος.

ἀτυχῶ (-έω)· (= δυστυχῶ, ἀποτυγχάνω, δὲν κατορθώνω τι)· (πρτ.) ἡτύχουν, (μέλλ.) ἀτυχῆσω, (ἀόρ.) ἡτύχησα, (πρkm.) ἡτύχηκα· (Παθ. ἀόρ. μόνον μετχ.) τὰ ἀτυχηθέντα (= τὰ ἀτυχῶς πραχθέντα, τὰ ἀτυχήματα, αἱ ἀποτυχίαι)· (πρkm.) τὰ ἡτυχημένα (= τὰ ἀτυχῶς πεπραγμένα)· —ἀτυχής, ἀτυχία, ἀτύχημα· —(φρ.) «ἀτυχεῖν: οὐκ ἐπὶ μόνον τοῦ δυστυχεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποτυχεῖν»· «ἀτυχεῖν τὸ μὴ τυγχάνειν τινός, ἀλλὰ διαμαρτάνειν» (Βεκ. Ἀνέκδ.).

-αυ· λέξεις καταλήγουσαι εἰς -αυ: κισκισαυ (φωνῇ τῆς γλαυκός)· τὸ γράμμα ταῦ (τ), Ἡσαῦ, βαῦ τό (τὸ βάου) (= τὸ δίγαμμα), (F), ἐνῶ βαῦ, βαῦ! (= ὑλακὴ κυνῶν), ἡ αὔ! αὔ! (κν. γαῦ, γαῦ).

αὔ· ἐπίρρημα ποσωτικὸν τιθέμενον: α) (χρονικῶς) (= ἐκ νέου, πάλιν)· β) (τοπικῶς) (= ὀπίσω, πρὸς τὰ ὀπίσω)· γ) (ἐπὶ ἀντιθέσεως) τὸ ὅποῖον τίθεται μετὰ τοῦ δὲ ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ (= τούναντίον, ὅμως, ἐξ ἐναντίας, ἀφ' ἐτέρου)· δ) (ἐπὶ ἀκολουθίας ἢ μεταβάσεως) (= λοιπόν, περαιτέρω λοιπόν, ἐπειτα δέ)· ε) (ἐπιφωνηματικῶς ἢ κατ' ἐρώτησιν)· στ) (ἐπὶ ἀμοιβαιότητος) (= ἐπίσης, ἀμοιβαίως)· ζ) (ἐπὶ τοῦ πάλιν, ἀκόμη, πλὴν τούτου)· η) (πλεοναστικῶς) εἰς τοὺς Ἀττικούς καὶ ἰδίως τοὺς τραγικούς, ὡς «αὐθις αὔ· πάλιν», «μᾶλ αὔ» κ.λπ.

αὐαίνω· (ἀττ. μετὰ δασείας αὐαίνω, ἐξ οὗ ἀφαιαίνω)· (ἀμτβ.) (= ξηραίνομαι, μαραινομαι), (μτβ.) (= ξηραίνω, μαραινώ, φθίνω, φθείρω)· (πρτ.) ἡῶαινον, (μέλλ.) αὐανῶ, (ἀόρ.) ἡῶηνα· (Παθ.) αὐαίνομαι,

π ἠυανόμην, (μέσ. μ.) αὐανοῦμαι, (παθ. μ.) αὐανθῆσομαι, (παθ. ἄ) ἠυάνθην, (ὑποτ.) αὐανθῶ — αὐώ, αὐός (= ξηρός), αὐονή (= ξηρασία), αὐαλέος (= ξηρός), αὐχμός, αὐσταλέος (= ἡλιοκαής), ἐναύω, ἐναυσμα.

αὐγάζω· (ἀμτβ.) (= παρατηρῶ, ἀτενίζω, βλέπω τι· (ἐπὶ τοῦ ἡλίου) λάμπω, φέγγω, καταυγάζω, φωτίζω)· (πρτ.) ἠύγαζον, (μέλλ.) αὐγάσω, (ἀόρ.) ἠύγασα, (ὑποτ.) αὐγάσω — αὐγή, αὐγέω (= ἀπαστρέπτω, λάμπω), αὐγός (= ἡ αὐγή), αὐγοειδής (= λαμπρός), (ἐνῶ εἰς τὴν νεωτ. ἑλλην. ἀβγοειδής = ὁ σχήματος ἀβγοῦ), αὐγήτειρα (ἐπὶ τῆς σελήνης) (= ἡ φέγγουσα), αὐγωπός (= ἀκτινοβόλος).

αὐδῶ (-άω)· (= λαλῶ, φωνῶ, βοῶ, φθέγγομαι· παραγγέλλω)· (πρτ.) ἠῦδουν, (μέλλ.) αὐδήσομαι, (ἄττ.) αὐδήσω, (ἀόρ.) ἠῦδησα, (πρkm.) ἠῦδηκα· (Μέσ.) αὐδῶμαι (= ὀνομάζομαι, λέγομαι), π ἠῦδῶμην, μ αὐδηθήσομαι, ἄ ἠῦδηθην, (ὑποτ.) αὐδηθῶ — «αὐδῶ τινα» (= λέγω πρὸς τινά· ἐπικαλοῦμαι τινά· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «αὐδῶ τινα ποιεῖν τι» (= διατάσσω νά..., παραγγέλλω νά πράξη τίς τι)· «αὐδῶ σε χαίρειν»· «αὐδῶμαι» (μετὰ κατηγορ.) (= ὀνομάζομαι, λέγομαι)· (φρ.) «αὐδῶμαι δὲ παῖς Ἀχιλλέως Νεοπτόλεμος» (Σοφοκλῆς)· — αὐδή (= ὁμιλία, φωνή, χρησμός), ἄναυδος, αὐδήεις, αὐδάζομαι (= λαλῶ).

αὐθεντικός, -ή, -όν· ὁ μὴ ἐξ ἀντιγραφῆς, ὁ πρωτότυπος· (φρ.) «αὐθεντικὸν χειρογράφον»· //(Παλαιογρ.) (ἐπὶ χειρογράφων) ὁ γνωστῆς προελεύσεως.

αὐθερμήνευτος, -ος, -ον· ὁ ἔχων καταφανές νόημα· //(ὁ ἐρμηνεύων αὐτὸς ἐαυ-

τόν.

αὐθυπότακτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ἐπὶ τῆς ὑποτακ. ἀορ. β' καὶ σπανιώτερον τοῦ ἀορ. α' «αὐθυπότακτα δὲ εἰσιν ἡγουν αὐτὰ καθ' αὐτὰ ὑποτάσσονται χωρὶς ὑποτακτικοῦ μορίου, ὧν τὸ ῥῆμα βαρύνεται, λάβω, ἡ μετοχή δὲ ὁρίζεται, ὁ λαβών, καὶ τὸ ἀπαρέμφατον περισπᾶται, λαβεῖν...» (Ἡρωδιανός). Εἰς τὸν ἀπόλυτον λόγον τίθεται ὑποτ. ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν περιστάσεων: α) ἐπὶ προτροπῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, π.χ. «φάγωμεν καὶ πίνωμεν, αὐριον γὰρ ἀποθνήσκομεν», β) ἐπὶ ἐρωτήσεων ἀπορητικῶν, π.χ. «εἶπω τι τῶν εἰωθότων», γ) ἐπὶ ἐρωτήσεων γενομένων μετ' ἀγανακτήσεως ἢ μετ' ὑποφίας, π.χ. «λύσω σε φής», «μὴ ταῦτα οὕτως ἔχῃ», δ) ἐπὶ ὑπόπτων εἰκασίων, π.χ. «μὴ οὐδὲν ὑγιὲς οὐτ' ἀληθὲς ἔχῃ», ε) ἐπὶ προτροπῶν καὶ παραινέσεων, π.χ. «μὴ λάβωσί σ' ἄσμενοι», στ) ἐπὶ ἀπαγορεύσεων, π.χ. «μὴ κλέψῃς», καὶ ζ) μετὰ τοῦ «οὐ μή» καὶ τοῦ ἀορίστου ἐπὶ σημασίας μέλλοντικῆς, π.χ. «οὐ μὴ ἀπέλθω» (= οὐκ ἀπελεύσομαι). Τὰ αὐθυπότακτα εἰς τὰ πρῶτα τῶν προηγούμενων γίνονται συνήθως ἐπὶ τῶν πρώτων πληθυντικῶν: «φάγωμεν πίνωμεν» κ.λπ., εἰς τὰ ὅποια ἐνίοτε προστίθενται καὶ τὸ ἄγε, φέρε, π.χ. «ἄγε ἴωμεν», «φέρε δεῖξωμεν», (τὸ ἄγε καὶ φέρε κατ' ἀρχὰς προστακτικαὶ τοῦ ἄγω, φέρω, μετὰ ταῦτα περιέπεσαν εἰς τὴν ἐπιρρηματικὴν χρῆσιν). (Πᾶσαι αἱ λοιπαὶ περιστάσεις τῶν αὐθυποτάκτων πλην τῆς πρώτης κατὰ τὸ φαινόμενον παρίστανται ὡς ἀπόλυτοι, πραγματικῶς δὲ εἶναι κατὰ περιληπτικὸν τρόπον εἰς ἐξάρτησιν λόγου, ἥτοι ἡ ὑποτακτικὴ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν α' περιστάσιν παρίσταται κα-

τὰ τὸ φαινόμενον ὡς ἀπόλυτος, πραγματικῶς πάντοτε ἐξηρητημένη, π.χ. φέρε ἡ ἄγε, «φέρε δεῖξωμεν» (= φέρε, ἵνα δεῖξωμεν) (βλ. ὑποτακτικὴ).

αὐλίζομαι· (ἀποθετ.) (= μένω, εἶμαι εἰς τὴν αὐλήν· μανδρίζομαι, καταλύω, κατασκηνώνω, στρατοπεδεύω)· (πρτ.) ἠύλιζόμην, (μέλλ.) αὐλίσομαι, (παθ. μ.) αὐλισθήσομαι, (μέσ. ἄ) ἠύλισάμην, (ὑποτ.) αὐλισσώμαι, (παθ. ἄ α') ἠύλισθην, (ὑποτ.) αὐλισθῶ, (πρkm.) ἠύλισμαι, (μετχ.) ἠύλισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἠύλισμην· (φρ.) «αὐλίζεται τὸ ἐν αὐλῇ διατερεῖται καὶ ἰδίως τὸ κοιμάται Εὐπόλις φησιν: «ἐγὼ δ' ἄδειπνος ἐσπέρας ἠύλιζόμην»· σημαίνει δὲ τὸ φυλάττει, παρεμβάλλει» (Βεκκ. Ἀνέκδ.)· — ἄημι (ἐπικ.) (= φουσῶ, πνέω), αὐ-ρα, ἄ-ήρ, ἀάζω, (μέλλ. ἄσσω), (= πνέω), ἄος (= πνεῦμα), ἄελλα (= θύελλα) Ἀελλῶ-οὺς, ἡ (ταχεῖα ὡς ἡ θύελλα), ἄσθημα, αὐλή, αὐλός, αὐλῖσις, αὐλισμός, αὐλιστήριον, καταυλισμός.

ἄυλος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (= ὁ στερούμενος ὕλης)· ἄειλος, -ος, -ον (εἴλη) (= ὁ ἀνήλιος, ὁ μὴ θερμαινόμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου)· «ἄειλα παιδί, ἀνήλια, εἴλη γὰρ τοῦ ἡλίου αὐγή» (Ἡσύχιος).

αὐλῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= παίζω τὸν αὐλόν)· (πρτ.) ἠῦλουν, (μέλλ.) αὐλήσω, (ἀόρ.) ἠῦλησα, (ὑποτ.) αὐλήσω· (Μέσ.) αὐλοῦμαι, (= τέρπομαι ὑπὸ τοῦ αὐλοῦ), (παθ.) (= παίζομαι δι' αὐλοῦ)· (φρ.) «αὐλεῖται πᾶν μέλαθρον» (Εὐριπίδης)· (= ἀντηχεῖ ἐκ τῶν αὐλημάτων ὄλος ὁ οἶκος)· — αὐλός, αὐλημα, αὐλητής, αὐλητήρ, αὐλητρίς, αὐλητικός, αὐλησις, συναυλία.

αὐξάνω· (Γραμμ.) λαμβάνω αὐξῆσιν*.

(φρ.) «αὐξάνεται ἔσθθεν».

αὐξῆσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) «αὐξῆσις ἀπλῶν», αἱ αὐξήσεις τῶν ἀπλῶν ῥημάτων εἶναι δύο εἰδῶν, α) συλλαβική, ἥτοι ἡ προσθήκη ἐνὸς ε φιλουμένου — τὸ ὅποιο ἦτο ἐπίρρημα καὶ ἐσήμαινε «τότε» — εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων τῆς ὀριστικῆς τῶν ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένων ῥημάτων, ὡς γράφω-ἔ-γραφον, ἔ-γραψα, ἐ-γεγράφειν, ῥέω-ἔ-ρρεον, (ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ λέξεις πλην τοῦ ῥέζω (= βλάπτω) ἤρχιζον πρότερον ἀπὸ σρ (ρρ), διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς ἀπὸ ρρ ἀρχομένας λέξεις ἐπεκράτησαν καὶ τὰ ρρ, π.χ. ῥίπτω - ἔρριπτον, ῥοφῶ - ἔρροφον κ.λπ., οὕτω καὶ πολύρρους, πλην ὅπου προηγείται μακρὸν φωνῆν ἡ δίφθογος, π.χ. Εὐρώτας, ἐσώρουχον, εὐρωστος κ.λπ., ἐνῶ ἄρρωστος, ἔρραπτον κ.λπ.), καὶ β) χροική, ἥτοι ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ θέματος· ἐκτείνονται δὲ τὸ α εἰς η: ἄγω - ἤγον (εἰς τὴν δημοτικὴν διατηρεῖται τὸ α, π.χ. ἀγοράζω - ἀγόραξα, ἀτσαλῶνα - ἀτσάλωνα, ἀκούω - ἀκουσα κ.λπ., συχνάκις δὲ παραλείπεται καὶ ἡ συλλαβικὴ αὐξῆσις, π.χ. ἐμοίρασα - μοίρασα, ἐφάγαμεν - φάγαμε, ἀλλὰ διατηρεῖται μόνον, ὅπου τονίζεται, π.χ. ἔμαθα, ἔφαγα κ.λπ., καὶ ὅχι μάθα, φάγα), α εἰς η: ἄδω - ἤδον, αἱ εἰς η: αἰσχύνω - ἤσχυνον, αἱ εἰς η: αὐξάνω - ἠῦξανον, ε εἰς η: ἐλπίζω - ἤλπιζον, εἰ εἰς η: εἰκάζω - ἤκαζον, τὸ δὲ εὐ εἰς η: εὐχομαι - ἠύχόμην, εὐφραίνω - ἠῦφράνα, τὸ ο εἰς ω: ὀρίζω - ὠρίζον, τὸ οἱ εἰς ω: οἰκῶ - ὠκουν, τὸ ἱ εἰς ἱ: ἱκετεύω - ἱκέτευσον, τὸ ὕ εἰς ὕ: ὕβριζω - ὕβριζον· ἡ αὐξῆσις ἐμφανίζεται εἰς τὴν ὀριστικὴν τῶν παραγομένων χρόνων, διότι διὰ ταύτης καὶ μόνης δη-

λουται σαφῶς τὸ παρελθόν. Ἐσωτερικὴν αὔξησιν λαμβάνουν τὰ σύνθετα ῥήματα, ὅταν τὸ β' συνθετικὸν ὑπάρχη καὶ ὡς ἀπλοῦν, π.χ. προβάλλω-προύβαλλον καὶ ὄχι τὰ παράγωγα, τῶν ὁποίων τὸ β' συνθετικὸν δὲν ὑπάρχει ὡς ἀπλοῦν, π.χ. ἀντιβολῶ - ἡντιβόλουν (ἐνῶ ἡ λέξις εἶναι σύνθετος τὸ β' συνθετικὸν βολῶ δὲν ὑπάρχει ὡς ἀπλοῦν), ἡντεβόλησα (Ἀριστοφάνης) κακῶς εἰς τὸν Ὅμηρον ἀντεβόλησα· ἀκροβολίζομαι - ἡκροβολισάμην· πλεονεκτῶ - ἐπλεονέκτου· πυκνοκατοικῶ - ἐπυκνοκατοίκουν, (πεπυκνοκατοικημένος καὶ ὄχι πυκνοκατωκημένος), διότι ταῦτα δὲν ἔχουν ὡς α' συνθετικὸν πρόθεσιν, διὰ νὰ λάβουν ἐσωτερικὴν αὔξησιν.

Κατὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν α) τὸ ἀρκτικὸν ρ διπλασιάζεται, ὡς ῥίπτω > ῥριπτον· β) τὰ ῥήματα βούλομαι, δύναμαι, μέλλω καὶ τὸ (ἐ)θλω (διὰ τὸ μέτρον) διφοροῦνται, ὡς ἐβουλόμην καὶ ἡβουλόμην, ἐδυνάμην καὶ ἡδυνάμην, ἐμελλον καὶ ἡμελον, ὡς καὶ (ῆ)θελον καὶ (ἐ)θελον.

Κατὰ τὴν χρονικὴν αὔξησιν α) φυλάττουν τὴν δίφθογγον τὰ αὔαινον > αὔαινον (= ἐξήραινον), οἰωνίζομαι > οἰωνιζόμην, οἰκουρῶ > οἰκούρουν· β) τὰ ἀπὸ τοῦ εἰ καὶ εὐ ἀρχόμενα ῥήματα διφοροῦνται, ὡς εἰκάζω > εἰκάζον καὶ ἡκάζον, εὐρίσκω > ἡύρισκον καὶ εὐρίσκον· εὐχομαι > ἡυχόμην καὶ εὐχόμην, διότι κατὰ τὸν γ' π.Χ. αἰῶνα ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον βραχυτικὸς νόμος, κατὰ τὸν ὅποιον ἐβραχύνη τὸ προτακτικὸν φωνήεν μακροφώνων (διὰ τὴν αὔξησιν) δίφθογγον: οἷδα - νον, οἷστρησα κ.λπ., πλὴν τῶν εἶκω - εἶκον, εἶργω - εἶργον, εἶλω - εἶλον, εἶρω - εἶρον· γ) ἡ

αὔξησις εἰς τινὰ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχόμενα ῥήματα εἶναι κανονικῶς συλλαβικὴ, ἡ δὲ ἀνωμαλία εἰς τινὰ φαινομενικῶς ἔχοντα τὸ πάλαι εἰς τὴν ἀρχὴν F ἢ σ, ὡς ἔλκω (θέμα Fελκ > Fελκον > ἔελκον > εἶλκον· ταῦτα εἶναι: ἄγνυμι > ἔαξα, ὠθῶ > ἐώθουν (ἐFώθουν), ὠνούμαι > ἐωνούμην (ἐFωνούμην), οὐρῶ > ἐούρουν, ἀλίσκομαι > ἐάλων, ἐργάζομαι > εἰργαζόμην), (ἐκ παρὰλλήλου ἔχει καὶ ἡργαζόμην-ἡργασάμην, ἀλλὰ πρkm. εἶργασμαι), μετχ. εἰργασμένος > εἰλισσον, ἐστῶ > εἰστίων, αἰρῶ > εἶλον, ὀρῶ > ἐώρων εἶδον, ἀνοίγω > (θέμ. Fοιγ, ἀνέFωγον) ἀνέωγον, ἔχω > εἶχον, ἐπομαι > εἰπόμην, ἔρπω > εἶρπον, ἐρπύζω > εἶρπυζον, ἐῶ > εἶων, ἐθίζω > εἶθιζον (ὡς καὶ οἱ τύποι εἶμην, εἶμεν, εἰστήκειν) καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ τὸ μεταξὺ φωνηέντων σ ἐξέπεσεν* ἔ(σ)εχον > ἔεχον > εἶχον, τὸ δὲ F ἐξηφανίσθη, ἐFεργαζόμην > ἐεργαζόμην > εἰργαζόμην· συμπεσόντα τὰ δύο ε (ε+ε) συνηρέθησαν εἰς (ει), δ) ἡ αὔξησις εἰς τὴν β' συλλαβὴν τοῦ ἐορτάζω, ὁρῶ καὶ τοῦ ὑπερσυντελικου τοῦ ἔοικα εἶναι φαινομενικὴ, διότι εἶναι κατ' ἀντιμετάθεσιν τοῦ χρόνου τῶν φωνηέντων, ὡς ἐορτάζω > ἡόρταζον > ἐώρταζον· ἔοικα > ἐώκειν, ἐπειδὴ εἶχον F εἰς τὴν ἀρχὴν, ἡ-Fόρων > ἐώρων, ε) ὁ ὑπερσυντελικὸς δὲν αὐξάνεται: 1) ὅταν ἔχη ἀναδιπλασιασμὸν ε, ὡς ἔγνωκα - ἐγνώκειν, 2) ὅταν ἔχη ἀναδιπλασιασμὸν τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀρκτικου φωνήεντος, ὡς ἡλπικα - ἡλπίκειν, καὶ 3) ὅταν ἔχη ἀττικὸν ἀναδιπλασιασμὸν* ἡ καὶ ἄρχεται ἀπὸ ε ὡς ἐλήλυθα - ἐληλύθει, ἀκηροα - ἀκηκόειν.

Καὶ εἰς τὸν πρkm. πολλάκις ἐμφανίζεται ἀ-

πλῶς ἔκτασις τοῦ ἀρκτικου φωνήεντος ἡ τῆς δίφθογγου: ἔκνομαι - ἔγμαι, εὐλογῶ - ἡυλόγηκα, αὐτὴ ἡ αὔξησις δὲν εἶναι διπλαστικὴ παρελθόντος, διότι ἐξικνεῖται καὶ εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις καὶ μετοχὴν καὶ ἀπαρέμφατον: ἡυλόγημένος ὦ, ἡυλόγημένος εἶην, ἡυλόγημένος, -η, -ον, ὅπως καὶ ὁ διπλασιασμός, ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι αὔξησις, ἀλλ' ἀρχαῖος διπλασιασμός· // «αὔξησις συνθέτων» τὰ σύνθετα ῥήματα ὡς παράθετα ἡυξάνοντο ἔσωθεν καὶ τὸ τελικὸν φωνήεν τῆς προθέσεως ἐξεθλίβετο (πλὴν τοῦ ο τῆς (προθ.) πρὸ καὶ τοῦ ι τῆς (περι): ἀπολαύω - ἀπέ-λαυσα, ἀναλίσκω - ἀνήλωσα, ἀπασβολοῦμαι - ἀπησβολώθην· συγκατηριθμήθην, ἀντημεφίθην, ὑπώπτειν, προύλεγον, περιέβαλλον κ.λπ., τὰ παρασύνθετα ῥήματα αὐξάνονται ὁμαλῶς, ἡτοι εἰς τὴν ἀρχὴν, ὡς οἰκοδομῶ - ὠκοδόμουν, οἰμόζω - ὦμοζον, ἀθυμῶ - ἡθύμουν, πολιορκῶ - ἐπολιόρκουν, πανηγυρίζω - ἐπανηγυρίζον, καλλιεργῶ - ἐκαλλιέργουν, ἀεροδρομῶ - ἡεροδρόμουν, ἀεροβατῶ - ἡεροβάτουν, (ὡς καὶ ἀερίζω - ἡέριζον), συνουσιάζω - ἐσυνουσιάζον, δυστυχῶ - ἐδυστύχουν, δυσχεραίνω - ἐδυσχέρανα (ἀλλὰ δυσχεραστοῦμαι - δυσχεράστηκα καὶ ἐδυσχεράστηκα), ἐνοχοποιῶ - ἡνοχοποίησα, συνεχίζω - ἐσυνέχισον, ἀντιάζω - ἡντιάζον, ἐμπεδῶ - ἡμπεδούν, προοιμιάζομαι - ἐπροοιμιάζομην· διφοροῦνται δὲ τὸ ἐκαλησιάζω - ἡκαλησιάζον (καὶ ἐξεκαλησιάζον), ἐγγυῶ - ἡγγύων (καὶ ἐνεγγύων), ἐναντιοῦμαι - ἡναντιοῦμην (καὶ ἐναντιοῦμην)· διπλὴν αὔξησιν λαμβάνουν τὸ ἀμπέχομαι - ἡμπεχόμην, ἀντιδικῶ - ἡντεδίκουν, ἀμφιγνῶ - ἡμφεγνόουν, ἀμφι-

σβητῶ - ἡμφεσβήτουν (κατ' ἐσφαλμένον συλλαβισμόν ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἀμφισβητῶ), ἀντιβολῶ - ἡντεβόλουν, ἐνοχλῶ - ἡνώχλουν, ἐπανορθῶ - ἐπηνώρθουν, παροινῶ - ἐπαρῶνουν, ἀποκαθαίρω - ἀπεκάθηρα, ἀνηκουστῶ - ἡνηκούστουν (καὶ ἀνηκούστουν), μεθοδεύω - ἐμεθόδευσσα, ἀνέχομαι - ἡνεχόμην, (ἀόρ. ἡνεσχόμην καὶ ὄχι ἡνέχθην, ὅπερ εἶναι ἀόρ. τοῦ φέρομαι), ὡς καὶ τὸ διαιτῶ (θεωρηθὲν ὡς σύνθετον) - ἐδιήτῶν (ἀλλὰ καὶ διήτῶν, ἐνδιαίτωμαι - ἐνεδιητάτο, μεταδιαίτω - μετεδιήτησα), οἶνοχοῶ - ἐφονοχόουν (καὶ ὠνοχόουν). Τὰ παρασύνθετα ἀπὸ τοῦ εὐ αὐξάνονται μετὰ τὸ εὐ-, ἂν ἀκολουθῇ βραχὺ φωνήεν, ὡς εὐ-ορκῶ - εὐώρκουν, εὐ-εργετῶ - εὐηργέτουν, εὐ-οδῶ - εὐώδουν, εὐ-οδιάζω - εὐωδιάζον, μένουν δὲ ἀναυξήτα ἡ ἐνίοτε μεταβάλλουν τὸ εὐ εἰς ηυ, ἂν ἀκολουθῇ μακρὸν φωνήεν ἡ σύμφωνον, ὡς εὐωχῶ - εὐώχουν, εὐδοκιμῶ - εὐδοκίμουν. (καὶ ἡυδοκίμωσα), εὐδαιμονίζω - ἡυδαιμόνιζον, εὐγνωμονῶ - ἡυγνωμόνουν, εὐκρατοῦμαι - ἡυκρατούμην.

Τὰ ἐξῆς ῥήματα μετὰ προθέσεων σύνθετα θεωρούμενα ὡς ἀπλᾶ λαμβάνουν αὔξησιν πρὸ τῆς προθέσεως: καθεύδω - ἐκάθευδον (σπανίως καθηῦδον), καθίζω - ἐκάθιζον, καθέζομαι - ἐκαθεζόμην, κάθημαι - ἐκαθήμην (σπανίως καθήμην), ἀμφιέννυμι - ἡμφίεσσα, ἐπίσταμαι - ἡπιστάμην, διακονῶ - ἐδιηκόνουν (καὶ διηκόνουν), προσωποληπτῶ - ἐπροσωπολήπτουν, συνουσιάζω - ἐσυνουσιάζον, παρουσιάζω - ἐπαρουσιάζον (πρβλ. ἀναύξητα*, ἀναδιπλασιασμός*)· // εἰς τὸν Ὅμηρον ἡ αὔξησις συλλαβικὴ ἡ χρονικὴ κανονίζεται κατὰ τὴν μετρικὴν ἀνάγκην, διὰ τοῦτο συνηθέστατα παραλεί-

στρατός» (Εὐριπίδης), ἐλέναυς, μυρίοναυς κ.λπ.

αὐτενέργητος ἢ αὐτοενέργητος, -ος, -ον· (Γραμμ.) αὐτενέργητον καλεῖται τὸ σημαῖνον ἐνέργειαν, αὐτοπαθὲς δὲ τὸ σημαῖνον πάθος.

αὐτίκα· α) (= εὐθύς)· (ἐπίρρ.) «αὐτίκα μοι δοκεῖς εἰσεσθαι» (Πλάτων), β) (= παραδείγματος χάριν) «αὐτίκα περὶ οὗ ὁ λόγος» (Πλάτων).

αὐτίον, (-ου), τό· οὖς, (ὠτός), τό· εἰς Κρήτας καὶ Λάκωνας αὖς, (αὐτός), τό (ὁπόθεν τὸ δημ. αὐτὶ τό).

αὐτό· α' συνθετικὸν λέξεων, τὸ ὁποῖον προσδίδει εἰς τὸ β' συνθετικὸν α) τὴν σημασίαν, τοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ, αὐτομάτως: αὐτοκίνητος, αὐτοφυής, αὐτόγονος, β) τὴν δι' αὐτοῦ προσπάθειαν: αὐτοδίδακτος, αὐτομαθής, γ) τὸ φυσικῶς ὑφιστάμενον: αὐτόκτιστος, αὐτόροφος, δ) τὸ ἐξ ὁλοκλήρου: αὐτὸσίδηρος, αὐτόξυλος, ε) τὸ ὁμοῦ: αὐτανδρός, αὐτόρριζος, στ) τὸ ἄνευ ἐξαρτήσεως, αὐτεξούσιος, αὐτοκράτωρ, ζ) τὸ γνήσιον, τὸ σωστόν, αὐτοβορέας, καὶ η) «τὴν αὐτοπάθειαν ἢ αὐτενέργειαν, αὐτοκτονῶ, (αὐτοκτονῶ), αὐτοεπαινοῦμαι κ.λπ. Πολλάκις τὸ αὐτο- ἐν συνθέσει ἰσοῦται πρὸς τὴν αὐτοπαθὴ ἀντωνυμίαν, π.χ. αὐτοδίδακτος (= ὁ ἑαυτὸν διδάσκει), αὐτόχειρ (= ὁ ἑαυτὸν κτείνειν), αὐθέντης, αὐτάρχης, αὐτοκτόνος (αὐτοκτόνος) κ.λπ.

αὐτόγραφον, (-ου), τό· τὸ πρωτότυπον, τὸ γεγραμμένον ἰδιοχείρως ὑπὸ τινος. Αὐτόγραφα τῶν κλασικῶν συγγραφέων δὲν περιεσώθησαν. Ἐχομεν μόνον ἀντίγραφα (βλ. λ.) αὐτῶν, ἥτοι διὰ χειρὸς γεγραμμένα ἐπὶ περγαμνῶν καὶ παπύρων. Ὁ παλαιότερος διασωθεὶς πάπυρος εἶναι τῶν

χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος περιέχει ἀπόσπασμα «νόμων» (ἰδιαίτερου εἶδους ὥδης) τοῦ ποιητοῦ καὶ μουσικοῦ Τιμοθέου μετὰ κειμένου ἐλευθέρας ἀφηγήσεως.

αὐτοενεργητικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «αὐτοενεργητικὰ ῥήματα», τὰ ἔχοντα παθητικὴν φωνὴν μετὰ σημασίας ἐνεργητικῆς, π.χ. μάχομαι, ἐργάζομαι κ.λπ.

αὐτοκράτωρ, (-ορος), ὁ· αὐτοκράτειρα, (-ας), ἡ καὶ μετρ. αὐτοκρατορίσσα (κλιτ.) αὐτοκράτορ ὦ.

αὐτολεξεῖ· διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων // λέξιν πρὸς λέξιν.

αὐτόμεσος, -ος, -ον· «ῥήματα αὐτόμεσα» ταῦτα εἶναι: βαδίζω, φοιτῶ, βαίνω κ.λπ. Τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς πολλοὺς χρόνους μεταβαίνουν, ὥς καὶ ἄλλα ἐνεργητικά, ἐκ τῆς φωνῆς -ω εἰς τὴν φωνὴν -μαι, π.χ. βαίνω - βήσομαι, βαδίζω - βαδιοῦμαι, ἔχω - ἰκέσθαι.

αὐτομολῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= λιποτακτῶ) (ἐκ τοῦ αὐτός + μολεῖν τοῦ βλώσκω*), (πρτ.) ἠϋτομόλουν, ὥς ἠϋτοσχεδίαζον, ἠϋτοκτόνουν κ.λπ., (μέλλ.) αὐτομολήσω, (ἀόρ.) ἠϋτομόλησα, (πρκμ.) ἠϋτομόληκα (ὑπερσ.) ἠϋτομολήκειν — αὐτομόλος, αὐτομόλησις, αὐτομολητέος.

αὐτονυχί· (νύξ) (= τὴν αὐτὴν νύκτα) αὐτονυχί (ὄνυξ) (= διὰ τῶν αὐτῶν ὀνύχων).

αὐτοπάθεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) διαθέσις ῥημάτων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐνεργεῖν ὑποκείμενον δέχεται αὐτὸ τοῦτο τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας, ἥτοι τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ τὸ αὐτὸ πάσχει, π.χ. «ἐγὼ λούω ἑμαυτόν», «παίω ἑμαυτόν» κ.λπ., ἥτοι παρίσταται ἐν καὶ τὸ αὐτὸ

πρόσωπον (πρβλ. ταυτοπροσωπία). **αὐτοπαθής, -ής, -ές·** ὁ παθὼν ἢ πάσχων ἐξ ἑαυτοῦ // (Γραμμ.) «αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι*», αὗται δηλοῦν ὅτι τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ αὐτὸ πάσχει: «λούω ἑμαυτόν», «λούεις σαυτόν» κ.λπ., αὗται γίνονται ἐκ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῆς ὀριστικῆς ἐπαναληπτικῆς αὐτὸς καὶ ἔχουν εὐχρηστους μόνον τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἐνικού καὶ πληθυντικού (βλέπε ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίας*) καὶ ἡ μὲν α' καὶ β' προσώπου ἔχει μόνον ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος, ἡ δὲ τοῦ γ' ἔχει καὶ οὐδέτερον.

Ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς κ.λπ., ἑαυτῶν, ἑαυτῶν κ.λπ. τίθεται ἀδιαφόρως καὶ ἐπὶ τοῦ α' ἢ β' προσώπου ἐνικ. ἢ πληθ., π.χ. «σκοπεῖτε τὰ ἑαυτῶν ἔργα», ἐκ τούτου καὶ αἱ φράσεις: «ὁ ἑαυτός μου», «τοὺς ἑαυτούς σας».

Ἀντὶ τοῦ σεαυτοῦ, σεαυτῶ, σεαυτὸν λέγεται καὶ σαυτοῦ, σαυτῶ, σαυτὸν καὶ ἀντὶ ἑαυτοῦ, ἑαυτῶ, ἑαυτὸν λέγεται αὐτοῦ, αὐτῶ, αὐτόν.

Ὅταν ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς ἰδίας προτάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ αὕτη, λέγεται «εὐθεῖα αὐτοπαθής», π.χ. «λούεις σεαυτόν, οὐκ ἐμέ», ὅταν δὲ εἰς τὸ ὑποκ. τῆς κυρίας ἢ δευτερευούσης προτάσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτάται ἡ πρότασις, ὅπου κεῖται ἡ αὐτοπαθὴς, λέγεται «πλαγία αὐτοπαθής», π.χ. «ἔλεγεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἠδίκησαν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα». Ἐπὶ «πλαγίας αὐτοπαθείας» χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε ἀντὶ τῶν τύπων τοῦ γ'

προσ. τῆς αὐτοπαθοῦς εἰς μὲν τὸν ἐνικ. ἀριθμὸν οἱ τύποι τῆς προσ. ἀντωνυμ. γ' προσ. οὗ, οὗ, ἐ, εἰς δὲ τὸν πληθ. οἱ τύποι τῆς αὐτῆς ἀντωνυμίας σφεῖς, σφῶν, σφίσι, σφᾶς.

Ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία δὲν συμφωνεῖ κατὰ γένος πρὸς τὴν λέξιν μετὰ τῆς ὁποίας συνάπτεται, ἀλλ' ἀκολουθεῖ τὸ τοῦ ὑποκειμένου γένος, π.χ. «ὁ ἀδελφὸς ὑποστηρίζει τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφήν», «ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτῆς σύζυγον».

// (Δημοτ.) Εἰς τὴν δημοτ. οἱ τύποι τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἶναι: ἑαυτό(ν), ἑαυτοῦ μετὰ τῆς γεν. τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (μου, σου, του· μας, σας, τους) εὐθύς μετ' αὐτάς. Αὕτη ἐκφέρεται μετὰ τοῦ ἄρθρου ἐπέχουσα θέσιν οὐσιαστικοῦ καὶ εἶναι ἐν χρήσει ἀντὶ τῶν προσ. ἀντωνυμιῶν, ὅταν τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ὑπὸ τούτων τῶν ἀντωνυμιῶν δηλούμενον πρόσωπον, π.χ. «φροντίζετε μόνον γιὰ τὸν ἑαυτόν σας». Ἐνεκα ἐπιτάσεως τίθεται μετὰ τῆς ὀριστικῆς ἀντωνυμίας «ὁ ἱδιος», π.χ. «μὲ αὐτὰ βλέπεις τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν σου». Σημασίαν αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας ἔχει καὶ ἡ φράσις «ἀπὸ λόγου μου», «ἀπὸ λόγου σου» κ.λπ., π.χ. «ἄν θέλῃς ξόδευε ἀπὸ λόγου σου» (ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου). «Αὐτοπαθὴ ῥήματα» ἢ «μέσα εὐθέα» εἶναι τὰ σημαίνοντα ἐνέργειαν ἐπιστρέφουσαν ἀμέσως καὶ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον, π.χ. γυμνάζομαι (= γυμνάζω ἑμαυτόν), ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑποκείμενον τῶν ῥημάτων τούτων εἶναι συγχρόνως καὶ ἀντικείμενον αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἀναλύονται εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῶν μετ' ἀντικειμένου κατ'

αἰτιατικὴν τῆς ἀντιστοίχου αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας, π.χ. *παρασκευάζομαι* (= παρασκευάζω ἑμαυτόν).

αὐτοπροσωπία, (-ίας), ἡ· (βλ. ταυτοπροσωπία).

αὐτός, -ή, -ό· (βλ. ὀριστική* ἢ ἐπαναληπτική ἀντωνυμία*)· (παραθ.) αὐτότερος, αὐτότατος· // ὡς προσωπικὴ ἀντωνυμία ἡ «αὐτός» ἔχει κλητικὴν «αὐτέ». Γίνεται χρῆσις ταύτης πρὸς δεύτερον πρόσωπον, ὅταν τις πρὸς στιγμὴν λησμονεῖ τὸ ὄνομα ἐκείνου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται, π.χ. «δὲν μου λές, αὐτέ, (Ἀνδρέα) ποῦ ἦσαν τόση ὥρα;» (βλ. ἀφασία).

αὐτοτελής, -ής, -ές· (= ὁ πλήρης, ὁ τέλειος)· // (Γραμμ.) «αὐτοτελῆ ῥήματα», τὰ ῥήματα τὰ ἀποτελοῦντα εἰς τὸν λόγον ἀνεξάρτητον παρενθετικὴν πρότασιν, ταῦτα εἶναι, α) τὰ δοξαστικά: οἶμαι, νομίζω, θαρρῶ κ.λπ., β) τὰ λεκτικά: λέγω, εἶπον κ.λπ., καὶ γ) τὰ αἰσθητικά: αἰσθάνομαι, φοβοῦμαι, δῖαισθάνομαι κ.λπ. (φρ.) «εἶναι νομίζω ὥρα νὰ πηγαίνωμεν».

αὐτοῦ· (ἐπίρρ.)· τοῦτο ἔχει· α) τοπικὴν σημασίαν, π.χ. «αὐτοῦ κάτσε», καὶ β) χρονικήν (εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα), π.χ. «κι αὐτοῦ» (= περὶ τούτου, πλησίον, τότε).

αὐχενίζω (τινά·) (= ἀποκόπτω τὸν αὐχένα τινός, ἀποκεφαλίζω, ἀποπνίγω, λαιμοτομῶ)· (πρτ.) νῦχενίζον, (μέλλ.) αὐχενίσω, (ἀόρ.) νῦχενισα, (ὑποτ.) αὐχενίσω· — (φρ.) «κῆρες αὐχενίζουσι ψυχὴν» (Φίλων)· — αὐχὴν, αὐχένιον, αὐχενιστήρ.

αὐχὴν, (-ένος), ὁ· (ἐν συνθέσει παροξυτόνως) ὑψηλαύχην, καμπυλαύχην, τριαύχην, ἀναύχην κ.λπ.

αὐχμῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι αὐχμη-

ρός, ξηρός· ἄλου(σ)τος, ῥυπαρός)· (πρτ.) ἤχμουν, (μέλλ.) αὐχμήσω, (ἀόρ.) ἤχμησα, (ὑποτ.) αὐχμήσω· — (φρ.) «αὐχμῆς αἰσχροῦς» (Ἀριστοφάνης) εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «εὖ πράττεις»· — αὐχμηρός, αὐχμαλέος, αὐχμός (= ξηρασία), αὐχμῶδης (= στυγνός), αὐχμήεις (= ξηρός), αὐχμή, αὐχμολύτης.

αὐχῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἀλαζονεύομαι, ὑπερηφανεύομαι, καυχῶμαι, κομπάζω)· (πρτ.) ἤχουν, (μέλλ.) αὐχήσω, (ἀόρ.) ἤχησα, (ὑποτ.) αὐχήσω· — αὐχῆ (= ὑπερηφανία), αὐχημα, αὐχῆεις (= ἀλαζών), αὐχηματίας, αὐχῆσις, αὐχῆτης, αὐχῆτικός. **αὐώ·** (ἀμτβ.)· (= φωνάζω, κράζω μεγαλοφώνως, ἡχῶ), [ἄλλο τὸ αὐώ τι (ἄττ.) = ἀνάπτω πῦρ, ἀνάω· (δημ. ἀνάβω) τοῦ ἀνάπτω· ἐνάω (= δίνω φωτιά), ἔναυσις (= ἄναμμα), ἔναυσμα (= αὐτὸ διὰ τοῦ ὁποίου ἀνάπτομεν πῦρ), ἔναυσματοδόκη, ἔναυσματογόμωσις, ἔναυσματικός]· (μέλλ.) αὐσω, (ἀόρ.) ἤσασα, (ὑποτ.) αὐσω· — αὐτή (= κραυγὴ, βοή), αὐτέω (= βοῶ), ἐνάω (= ὁμιλῶ, ἐκφωνῶ).

ἄφ· (προθ. ἀπό> ἄφ-,) διὰ τροπῆς τοῦ π εἰς φ ἕνεκα τῆς ἐπομένης δασείας ἔχουσα ἐν συνθέσει σημασίαν στερητικὴν, π.χ. ἀφαίμαξις, ἀφυδάτωσις, ἀφυπνίζω, ἀφοπλίζω κ.λπ.

ἀφαίρεσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) πάθος* λέξεως, ἥτοι: Α) Ἐκπτώσις ἀρτιτικοῦ φωνήεντος λέξεως, π.χ. ἀσκαρίς> σκαρίς, μία> ἴα, σῦς> ὕς, σμαρίς> μαρίδα, ἀμαυρός> μαῦρος, σπιθαμή> πιθαμή, ἔφη> φῆ, ἔστη> στή, γαῖα> αἶα κ.λπ., καὶ μάλιστα μετὰ τὸ τελικὸν φωνήεν τῆς προηγουμένης, π.χ. «μὴ πιδηλον (= ἐ)πίδηλον» τὴν τύχην πολ-

λοῖς ποιῆς», ἢ «κεῖνος» (= (ἐ)κεῖνος), «εἴβειν» (= (λ)εἴβειν), «θέλω» (= (ἐ)θέλω) κ.λπ. Εἰς πολλὰ τούτων δὲν πρόκειται περὶ ἀφαιρέσεως, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἀρχαίας διαφορᾶς, οὕτω τὸ κεῖνος, κείθι, κείθεν, κείσε εἶναι ἀρχαῖα καὶ διαφέρουν τοῦ ἐκεῖνος κ.λπ., ὅπως παρὰ τὸ χθές ἐγένετο ἐχθές οὕτω καὶ τὸ ἐκεῖνος, ἐκείσε, ἐκείθεν ἐγένετο διὰ τῆς προσθέσεως τοῦ ε τοῦ θέματος ο/ε, τοῦτο ἐγένετο καὶ εἰς τὸ λατινικὸν e-quidem. Μέρους τῆς κράσεως παρίσταται ὡς ἀφαίρεσις, ὅταν μετὰ τὸ τελικὸν τῆς προηγουμένης λέξεως φωνῆεν ὑπάρχη μακρὸν ᾱ, η, ω ἢ δίφθογγος, τὸ δὲ ἀρτιτικὸν τῆς ἐπομένης βραχύ, τοῦτο τὸ βραχὺ ἐαιγῆθη ἕνεκα τοῦ μακροῦ τῆς προηγουμένης λέξεως, διὰ τοῦτο τὸ πάθος ὀνομάζεται «ἀφαίρεσις» καὶ ἀντὶ τοῦ ἀφαιρεθέντος φωνήεντος τούτου γράφεται ἢ ἀπόστροφος ('), π.χ. «ποῦ ὅτιν» (= (ἐ)στιν), «ἀγῶ θέλοντῆς» (= (ἐ)θέλοντῆς), «ἡ ἐκεῖνος» ἢ «κεῖνος», «ἄχθομαι ἐγώ»> «ἄχθομαι ῥώ», «ὦ ῥαθε» (= (ᾱ)γαθέ), «ἀποδώσω ἵντελῆ» (= (ἐ)ντελῆ). Τὰ «οὐγῶ ἔλεγον», «ὅτε δὴ ῥεχῆνη», «ποῦ ὅτιν» κ.λπ. δύνανται κάλλιστα νὰ γραφοῦν διὰ μιᾶς λέξεως κατὰ κράσιν: «οὐγῶλεγον», «ὀτῆρεχῆνη», «ποῦῶστιν» κ.λπ. // (δημοτ.) (οὐ)δὲν> δέν, (αἰ)μωδιάζω> μουδιάζω, (ἡ)μέρα> μέρα, (ἡ)γούμενος> γούμενος, (ὦ)φελει> δὲ φελῆ, (ἐ)πίσκοπος> πίσκοπος, (ἐ)φέτος> φέτος, (ἐ)νοῖκιον> νοῖκι, (ἐ)σχάρα> σκάρα, (σ)μαρίδα> μαρίδα, (σ)μικρός> μικρός, (ᾱ)σταφίς> σταφίδα, (ἐ)ρεύγομαι> ρεύγομαι> ρεύομαι, (ἐ)ρημάζω> ρημάζω, (ᾱ)μαυρός>

μαῦρος κ.λπ. Εἰς τοὺς πεζολόγους εἶναι σπανία ἡ ἀφαίρεσις.

Β) Ἐκπτώσις συμφώνου, π.χ. (ἀρχ.) (σ)ῦς> ὕς (= χοῖρος), (γ)αῖα> αἶα, (μ)ία> ἴα, (δημοτ.) (σ)πιθαμή> πιθαμή, (σ)καλεύω> χαλεύω.

Γ) Ἐκπτώσις φωνήεντος ἀνεξαρτήτως τελικοῦ φωνήεντος προηγουμένης λέξεως: ὀστακός> (ᾱ)στακός> ὀστακός, Νάξος> (Ν)αξιώτικος> Ἀξιώτικος κ.λπ. // Πολλὰ λέξεις, τὼν ὁποίων ὁ τύπος μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν εἶναι καὶ αὐτὸς κανονικὸς δὲν δέχονται ἀπόστροφον π.χ. ἀμύγδαλο-μύγδαλο, ἐβδομάδα-βδομάδα, ἐξάδερφος-ξάδερφος, ἐχάσαμε-χάσαμε, ὑγεία-γεία, ἡμέρα-μέρα κ.λπ. Ἀπόστροφος ἐπίσης δὲν σημειοῦται εἰς λέξεις τῆς δημοτικῆς, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ συμφωνῶν καὶ ἔπαθον ἀφαίρεσιν ληφθεῖσαι ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, π.χ. ἐνοῖκιον> νοῖα ἐξέυρον> (ἡ)ξεύρω> ξέρω, ἐκφεύγω> ἐξέφυγον> ξεφεύγω κ.λπ. εἰς μερικὰς λέξεις διατηρεῖται τὸ ἀρχικὸν φωνήεν αὐτῶν, ἐνῶ εἰς πολλὰ παράγωγά των ἔπαθεν ἀφαίρεσιν π.χ. ὁμόνοια-μονοιάζω, ὁμοῖος-μοιάζω, ἡλιος, ἡλιακός, ἡλιοστάσιο-λιακάδα, λιόπυρι, λιακωτό, ἐλιά-λιοτρίβι κ.λπ. // ἡ ἀφαίρεσις κατὰ τὴν συμπεροφάν γίνεται συνήθως εἰς διαφόρους ῥηματικούς τύπους: οἱ ὁποῖοι ἔχουν συνήθως ἀρχικὸν φωνήεν (ε, ι), ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι α) μία τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, π.χ. «τὰ δειξε», «ἐσὺ ὅσαι», «μοῦ φερε», β) τὰ μόρια νά, θά, π.χ. «νὰ ῥεθῇ», «θὰ ῥηῇ», γ) τὸ ἐρωτηματικὸν ποῦ καὶ τὸ ἀναφορικὸν ποῦ, π.χ. «ποῦ ναι αὐτός», «τὰ δῶρα ποῦ φεραν», καὶ δ) ἄλλαι λέ-

ξεις: «καλλιὰ ἔχω νὰ φύγω»· προτιμότερον εἶναι εἰς τὸν πεζὸν λόγον νὰ προτιμώμεν τοὺς ἀκραιούς τύπους, π.χ. «μοῦ ἔλεγε», «τὸ ἔνα», «θὰ εἴχαμε». Κατὰ τὴν συμπορορὰν χρειάζεται προσοχή, διότι ἡ ἀφαίρεσις δύναται νὰ προκαλέσῃ σύγχυσιν, π.χ. (ἐπὶ ἀντωνυμιῶν προσωπικῶν) «νά με», «νά σε», «νά μας τε»· (ἐπὶ τοῦ ῥήματος εἶμαι) «νά μαι», «νά σαι», «νά μας τε» // (Λογ.) μέθοδος, διὰ τῆς ὁποίας ἀπομακρύνομεν τὰ τυχαῖα καὶ ἐπουσιώδη γνωρίσματα ἐννοίας ἢ παρὰστασεως, ἐξαίρομεν δὲ τὰ ἀναγκαῖα καὶ οὐσιώδη. Ἡ ἀφαίρεσις εἶναι διττή: α) «ἀπομονοῦσα», εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνομεν ἐν τῇ πλείονα μέρει ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀντικειμένου, φαινομένου ἢ γεγονότος, ἵνα ἐξετάσωμεν αὐτὰ ἀκριβέστερον, καὶ β) «γενική», κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξαίρομεν τὰ κύρια γνωρίσματα τῶν ἐπὶ μέρους ἀντικειμένων, φαινομένων ἢ γεγονότων καὶ παρασκευάζομεν τὴν σύνδεσιν τούτων εἰς μίαν ἔννοιαν ἀποχωρίζοντες τὰ λοιπὰ ἐναντίως πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν εἶναι ὁ «ἐπιδιορισμός*» // (δημοτ.) (Μετρ.) ἡ ἀφαίρεσις εἶναι ἀπαραίτητον μέσον διὰ τὸν σύγχρονον ποιητὴν. Οὗτος διαμορφώνει τὸν στίχον ἀποκόπτων λέξεις κατὰ μίαν συλλαβὴν εἰς τὴν συμπορορὰν, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν συχνὴν εἰς τὸν στίχον χασμωδίαν, π.χ. «γὰ δὲ», «ἀπὸ δὲ», «ἀπὸ κεῖ», «ἀπὸ μὲν», «σὰν χτέες» κ.λπ.

ἀφαιρετικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἀφαιρετική» (ἄλλως κατὰ Κοραὴν «ἀπενεκτική»), ὡς οὐσιαστικόν (= ἐκεῖνο ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφαιρεῖται, λαμβάνεται τι) πτώσις τῶν ἰαπετικῶν γλωσσῶν δια-

τηρηθεῖσα εἰς τὴν λατινικὴν (ablativus) καὶ σημαίνουσα κυρίως ἀπομάκρυνσιν, π.χ. «procul patria» ἢ «procul a patria» (= μακρὰν τῆς πατρίδος). [Ἡ ἀφαιρετικὴ τῆς ἰαπετικῆς ἔληγεν εἰς d σκανοκρ. ἄσνᾶδ (= ἐκ τοῦ ἵππου), τὸ ὁποῖον εἰς τὴν λατινικὴν ἐξέπεσιν equo. Ταύτην εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀντικατέστησε ἡ γενική (βλ. συγκρητισμός)]. Κατ' ἐπέκτασιν ἔχει καὶ ἄλλας σημασίας: «τοπική ἀφαιρετική», «ὀργανική ἀφαιρετική»· εἰς τὴν ἑλληνικὴν κατὰ γλωσσικὸν συγκρητισμόν* συνεχωνεύθη μετὰ τῆς γενικῆς, π.χ. «μακρὰν τῆς τραπέζης» (γενικὴ ἀντὶ ἀφαιρετικῆς), ἡ ἀφαιρετικὴ γενικὴ δηλοῖ ποῖα ἡ ἀφετηρία πράξεώς τινος, τὸ πόθεν ὁρμᾶται τι, π.χ. «ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα» (Θουκυδίδης) (= ἀπὸ τὰς Θήβας). Μετὰ γενικῆς ἀφαιρετικῆς συντάσσονται τὰ ἐπίθετα χωρισμοῦ ἢ ἀπαλλαγῆς: «ἐλευθερός τινος»· διαφορᾶς: «διάφορός τινος»· στερήσεως: «ὀρφανός τινος»· τὰ παραθετικά καὶ ὅσα ἔχουν ἔννοιαν συγκρίσεως: «διπλάσιός τινος», «ναυμαχία αὕτη μεγίστη δὴ τῶν πρὸ αὐτῆς γεγένηται» (Θουκυδίδης)· εἰς τὴν δημοτικὴν συντάσσονται μετ' ἐμπροθ. προσδιορισμοῦ (τῆς προθ. ἀπὸ καὶ αἰτ.) «ἐγὼ εἶμαι μεγαλύτερος ἀπὸ σένα», «ὀρφανὸς ἀπὸ γονεῖς». Εἰς τὴν ἀρχ. ἑλληνικὴν ὑπὸ τὸν τύπον τῆς δοτικῆς περιλαμβάνεται καὶ ἡ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἀφαιρετικὴ π.χ. «περιβάλλειν κακοῖς». Οὕτως ἡ ἀφαιρετικὴ σημαίνει στάσιν ἐν τόπῳ ἢ ἐν χρόνῳ, μέσον, ὄργανον, τυχαῖον περιστατικόν, ἀφορμὴν κ.λπ. καὶ εἶναι τοπική, ὀργανική κ.λπ. (δημοτ.) «μοῦ ἐξέφυγε ἕνας λόγος» (= ἀπὸ μένα), «καθόλου μὴ

μοῦ τὸ κρύψης» (= ἀπὸ μένα), «τοὺς ἔκλεψαν ὅτι εἴχαν» (= ἀπὸ αὐτούς)· συνήθως μετὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ + αἰτ., π.χ. «τὸ κρύβει ἀπὸ μένα».

// (Δημοτ.) ἡ ἀφαιρετικὴ εἶναι πτώσις, ἡ ὁποία δηλοῖ τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπομακρύνεται τι· π.χ. «μοῦ ἐξέφυγε ἕνας λόγος» (= ἀπὸ μένα)· ἡ ἀφαιρετικὴ α) συμπίπτει μετὰ τῆς γενικῆς (ἐπὶ ὀνομάτων καὶ ἐπὶ ἀντωνυμιῶν) καὶ εἶναι «γενικοφανῆς ἀφαιρετική» π.χ. «καθόλου μὴ μοῦ τὸ κρύψης», καὶ β) συμπίπτει μετὰ τῆς αἰτιατικῆς (ἐπὶ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ) καὶ (ἐπὶ τῆς προληπτικῆς ἢ ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τος, τη, το), «αἰτιατικοφανῆς ἀφαιρετική» π.χ. «τί μᾶς λείπει» (= ἀπὸ μᾶς), «τοὺς πῆραν ὅτι οἰκονόμησαν» (= ἀπ' αὐτούς)· συνήθως εἶναι «ἀφαιρετικὴ ἀναλελυμένη», ἡ ὁποία ἐκφέρεται καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἀντωνυμιῶν μετὰ τῆς προθέσεως «ἀπὸ» καὶ τῆς αἰτιατικῆς, π.χ. «ἀπὸ ποιὸν κατάγεται», «τὸ κρύβει ἀπὸ μένα»· (Συντακτ.) μετὰ ἀφαιρετικῆς γενικοφανοῦς ἢ αἰτιατικοφανοῦς συντάσσονται τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα ἀπομάκρυνσιν, ἔλλειψιν, στέρησιν, χωρισμόν, ἀπαλλαγὴν π.χ. «τοῦ βγήκαν δύο δόντια», «τῆς ἐφυγε ἀπ' τὰ χέρια τὸ πιάτο», «ποῖός μᾶς λείπει» (= ἀπὸ μᾶς), «μᾶς κρύβεται ἐδῶ καὶ δύο ὄρες» (= ἀπὸ μᾶς).

ἀφαιρῶ (-έω)· (ἰων. ἀπαιρέω)· «ἀφαιρῶ, ἀφαιρούμαι τινά τι» (= ἀφαιρῶ, ἀποσπῶ ἀπὸ τινος κάτι) (βλ. αἰρῶ), (παθητ.) «ἀφαιρούμαι» (= μοῦ ἀφαιροῦν, χάνω, στε-

ροῦμαι τινος ὑπὸ τινος)· (μετὰ διπλῆς αἰτιατ.) (= ἀποσπῶ τινά τινος)· (φρ.) «τὸν μόνον μοι καὶ φίλον παῖδα ἀφείλετο τὴν ψυχὴν» (Ξενοφών)· «ἀφαιρούμαι τινα εἰς τι» (= προάγω τινά εἰς τι)· (φρ.) «ἀφελόμενος τὴν Κηφισοδώρου θεράπην εἰς ἐλευθερίαν», (δημοτ.) «ἀφαιρούμαι» (= παθαίνω ἀφρημάδα)· (φρ.) «ἀφαιρέθηκα στὸ διάβασμα»· (πρτ.) ἀφῆρουν, (μέλλ.) ἀφαιρήσω, (ἀόρ.) ἀφείλον καὶ ἀφῆρεσα, (δημοτ.) ἀφαίρεσα, (πρμ.) ἀφῆρηκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἀφαιρούμαι, (πρτ.) ἀφηρούμην, μ ἀφαιρήσομαι καὶ ἀφελούμαι ἀ ἀφειλόμην καὶ ἀφειλάμην, πρ ἀφῆρημαι, (μετχ.) ἀφρημένος, -ης, -ον, (δημοτ.) ἀφαιρέμενος, (ὑπερσ.) ἀφρημῆμην — ἀφαίρεσις, ἀφαιρέσιμος, ἀφαιρέτεον, ἀφαιρέτης (= ὁ ἐλαττώνων), ἀφαιρέτος (= ὁ δεκτικὸς ἀφαιρέσεως), ἀφαιρέτος (= ὁ δυνάμενος νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ ἄλλου), ἀφαιρεματικὸς καὶ ἀφαιρηματικὸς (= ὁ κατάλληλος πρὸς ἐπίτευξιν ἀφαιρέσεως ποσοῦ τινος ἢ πράγματος ἀπὸ ἄλλου)· // (Λογ.) «ἀφρημέναι ἔννοιαι», ἔννοιαι μόνον εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν ὑπάρχουσαι καὶ δηλοῦσαι ιδιότητα ἢ γνώρισμα τῶν ἀντικειμένων θεωρούμενα καθ' ἑαυτά, π.χ. σκληρότης, λευκότης, κάλλος, σοφία, ἰσχύς. Ὑπὸ εὐρυτέραν σημασίαν ἀφρημέναι ἔννοιαι δύνανται νὰ ὀνομάζωνται καὶ ὡς γενικαὶ ἔννοιαι, ὡς εἰς περισσότερα ἀντικείμενα ἀναφερόμεναι: ἄνθρωπος, ζῷον, ὄν· // (Γραμμ.) «ἀφρημένα οὐσιαστικά»· (= ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δηλοῦν μόνον ιδιότητος τῶν πραγμάτων), ἀντίθετον (συγκεκριμένα* οὐσιαστικά*)· // (Φιλοσοφ.) «ἀφρημέ-

νος, -ης, -ο(ν)» (= ὁ νοούμενος μόνον ἰδεατῶς). // (Μαθ.) «ἀφ' ἡρημένοι ἀριθμοί»· οἱ ἀριθμοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν συναφὴ τὴν ποιοτικὴν ὀνομασίαν τῆς φύσεως τῶν μονάδων τῶν κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῶν. // (Φίλος.) «ἀφανισματικὸς»· ὁ ἐκφραζόμενος διὰ τοῦ συλλογιστικοῦ τρόπου τῆς ἀφανίσεως.

ἀφανίζομαι· (πρτ.) ἡφανίζομαι, (μέλλ.) ἀφανισθήσομαι, (ἀόρ.) ἡφανίσθην, (πρκμ.) ἡφάνισμαι, (ὑπερσ.) ἡφανίσμην· (ὑποτ.) ἡ ἀφανίζωμαι, ἡ ἀφανισθῶ, πρ ἡφανισμένου ὦ· (εὐκτ.) ἡ ἀφανίζοίμην, μ ἀφανισθούμην, ἡ ἀφανισθῆναι, πρ ἡφανισμένου εἶην· (προστ.) ἡ ἀφανίζου, ἡ ἀφανίσθητι, πρ ἡφανισμένου ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἡ ἀφανίζεσθαι, μ ἀφανισθήσεσθαι, ἡ ἀφανισθῆναι, πρ ἡφανίσθαι· (μετχ.) ἡ ἀφανίζομενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀφανισθόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἡ ἀφανισθείς, -θεῖσα, θέν, πρ ἡφανισμένου, -μένη, -μένον· — ἀφάνισις, ἀφανισμός, ἀφανιστής, ἀφανιστήριος (= καταστρεπτικός), ἀφανιστέος.

ἀφανίζω (τι)· (= καθιστῶ τι ἄορατον· καταστρέφω· ἐξαφανίζω φονεύω, ἐξαλείφω, ἀπαλείφω)· (πρτ.) ἡφάνιζον, (μέλλ.) ἀφανιῶ, (ἀόρ.) ἡφάνισα, (πρκμ.) ἡφάνικα, (ὑπερσ.) ἡφάνικειν· (ὑποτ.) ἡ ἀφανίζω, ἡ ἀφανίσω, πρ ἡφάνικῳ ἢ ἡφανικῶς ὦ· (εὐκτ.) ἡ ἀφανίζοιμι, μ ἀφανιοῖμι, ἡ ἀφανίσαιμι, πρ ἡφανικῶς εἶην· (προστ.) ἡ ἀφάνιζε, ἡ ἀφάνισον, πρ ἡφανικῶς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἡ ἀφάνιζειν, μ ἀφανιεῖν, ἡ ἀφανίσαι, πρ ἡφανικῆναι· (μετχ.) ἡ ἀφάνιζων, -ζουσα, -ζον, μ ἀφανίων, -οῦσα, -οῦν, ἡ ἀφανίσας, -σασα, -σαν, πρ ἡφανικῶς, -κυῖα, -κός.

ἀφασία, (-ας), ἡ· (Ψυχοπαθολογία) δια-

ταραχὴ τῆς ὀργανώσεως τοῦ λόγου, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπικρατεῖ ἡ παραμόρφωσις τῶν λέξεων καὶ ὑποκατάστασις μιᾶς λέξεως ὑπὸ ἄλλης, π.χ. τετοιῶνω, ὁ ἀποδαῦτος, ὁ ἀποτετέτοιος, ἡ λεγάμενη, αὐτέ * κ.λπ. ἀντὶ τῆς φράσεως «ἡμέραν τινὰ νὰ εὗρωμεν φίλον τινὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς τι μέρος καὶ νὰ φάγωμεν τι», λέγεται «καμμιά μέρα νὰ βροῦμε κανέναν, νὰ πᾶμε πουθενά καὶ νὰ φᾶμε τίποτα», ἢ γίνεται ὑποκατάστασις συμφώνων μέσων ἀντὶ δασέων ἢ φιλῶν καὶ τανάπαλιν, π.χ. χελῶ (ἀντὶ γελῶ), βοβοῦμαι (ἀντὶ φοβοῦμαι) κ.λπ.

ἀφειδῶ (-έω)· (= ἀφηφῶ, γίνομαι παράτολμος, δὲν λογαριάζω)· (πρτ.) ἡφείδουν, (μέλλ.) ἀφειδήσω, (ἀόρ.) ἡφείδισα, (ὑποτ.) ἀφειδήσω· — «ἀφειδῶ τινος» (= ἀφηφῶ, δὲν φείδομαι)· (φρ.) «καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες» (Λυσίας)· — ἀφειδής, ἀφειδίς (= ἀφθονία, σκληραγωγία), Ἀφειδᾶς, (-αντος), ὁ (κύριον ὄνομα), (= ὁ μὴ φειδόμενος) (Ὅμηρος). **ἀφέλεια**, (-ας), ἡ· ἄλλως «ἀφελὴς λόγος»· λόγος ἐξ ἀπλῶν καὶ κοινῶν νοημάτων (ἴδιον παίδων, γεωργῶν, ποιμένων, ἀπαιδεύτων)· // «λέξις ἀφελῆς» (ἐπὶ ὕφους)· ἀπέρητος, ἀπροσποίητος· (ἀντίθετον) «ῥητορικὸς ἢ πολιτικὸς λόγος».

ἀφέντης, ὁ· (< *ἀφέντης < (ἀρχ.) αὐθέντης < *αὐτο-έντης).

ἄφετος, -ος, -ον· (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) διεξοδικός, χαλαρὸς λόγος.

ἀφή, (-ῆς), ἡ· (ἀπτομαι) (ὁρθότ.) «ἀφή», ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δασὺ πνεῦμα (') ἀκολουθεῖ δασὺ σύμφωνον (φ), πρβλ. ἐπαφή, Ἐπ-αφος, παιδεύθη-θι > παιδεύθη-τι, σέχω > ἔχω > ἔχω, ἀπτομαι > ἄφθα

(= εἶδος ἐξανθήματος εἰς τὸ στόμα), ἐνῶ ἔξω > ἔ(κ)ω, > ἔξῃς διατηρεῖται ἡ δασεία, διότι ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν δασεῖαν τὸ φιλὸν κ τοῦ κσ (ξ).

ἄφημος, -ος, -ον· (= ἄγνωστος)· ἄφημος (= ἄνευ φημοῦ, αὐθάδης).

ἀφήνω· (ἀρχ. ἀφίημι) (ᾄχι ἀφίνω), διότι γίνεται ἐκ τοῦ ἀορίστου ἀφησα > ἀφήνω, ὡς σβέννυμι > ἔσβεσα > σβένω > σβήνω, ἔατση > στήνω, κατέβην > κατεβαίνω, ἔχωσα > χώνω, ἔσωσα > σώνω, ἤψησα > ψήνω κ.λπ.

ἀφηρημένος, -η, -ον· καὶ (δημ.) ἀφαιρεμένος· (μετχ. παθ. πρκμ. τοῦ ἀφαιρῶ*) (= ὁ μὴ ὑποπίπτων εἰς τὰς αἰσθήσεις)· // (Γραμμ.) «ἀφηρημένα οὐσιαστικά*»· // (Λογ.) «ἀφηρημένα ἐννοιαι», αἱ μὴ ἐκφράζουσαι ἀντικείμενον συγκεκριμένον· (ἐπιρρ.) ἀφηρημένως, (δημοτ.) ἀφηρημένα.

ἀφηρωῖζω· (ἥρω)· (= κάμνω, ἀνακηρύττω τινὰ ὡς ἥρωα) (ἀόρ.) ἀφηρωῖξα.

ἄφ' ἧς· (χρονικὸς σύνδεσμος)· (νεώτ.) (= ἄφ' οὗτου ἀπὸ τὸν καιρὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον).

ἄφθογγος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἄφθογγα τὰ» (ἐνν. γράμματα), (κατὰ Πλάτωνα) εἶναι παρ' ἡμῖν «τὰ ἄφωνα*» (ᾄχι τὰ μὴ ἀφήνοντα φωνήν, ἀλλὰ τὰ ὀλιγοφώνη) «σὺμφωνα» (οὐρανικὰ κ, γ, χ, χεῖλικα π, β, φ καὶ ὀδοντικά τ, δ, θ)· (φρ.) «Ἄρ' οὖν καὶ ἡμᾶς οὕτω δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φωνήεντα* διελέσθαι, ἔπειτα τῶν ἐτέρων κατὰ εἶδη τὰ τε ἄφωνα καὶ ἄφθογγα· οὕτως γάρ που λέγουσιν οἱ δεινοὶ περὶ τούτων· καὶ τὰ αὐτὰ φωνήεντα μὲν οὖν, οὐ μόνον γὰρ ἄφθογγα; καὶ αὐτῶν τῶν φωνηέντων ὅσα διάφορα εἶδη ἔχει

ἀλλήλων;» (Πλάτων Κρατύλος 424C)· — (οὐς.) ἀφθογγία, (-ίας), ἡ (= ἡ ἀφασία*, ἡ ἀναρθρία, ἡ ἀνικανότης πρὸς ἀρθρωσιν φθόγγων).

ἀφι· (μσν. ἀφίον)· παραγωγικὴ κατάληξις οὐδ. οὐς. [ἐξ οὐσιαστικῶν καταληγόντων εἰς τὸ θέμα των -αφ μετὰ ὑποκοριστικῆς καταλήξεως -ιον: ἑλαφος > ἐλάφιον ἑδαφος > ἐδάφιον], π.χ. χωράφι, χρυσάφι, ξυράφι, ράφι, θειάφι κ.λπ.

ἀφικνοῦμαι (-έομαι)· (= φθάνω εἰς τινὰ τόπον, ἔρχομαι (ἀντιθ. ἀναχωρῶ)· καταντῶ εἰς κατάστασιν τινὰ)· (πρτ.) ἀφικνούμην, (μέλλ.) ἀφίξομαι, (ἀόρ.) ἀφικόμην, (πρκμ.) ἀφίγμαι, (ὑπερσ.) ἀφίγμην· (ὑποτ.) ἡ ἀφικνώμαι, ἡ ἀφίκωμαι, πρ ἀφικμένου ὦ· (εὐκτ.) ἡ ἀφικνοίμην, μ ἀφίξοίμην, ἡ ἀφικοίμην, πρ ἀφικμένου εἶην· (προστ.) ἡ ἀφικνοῦ, ἡ ἀφικοῦ, πρ ἀφίξο· (ἀπαρέμφ.) ἡ ἀφικνεῖσθαι, μ ἀφίξεσθαι, ἡ ἀφικέσθαι, πρ ἀφίχθαι· (μετχ.) ἡ ἀφικνούμενος, -ουμένη, -ούμενον, μ ἀφίξομενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἡ ἀφικόμενος -ομένη, -όμενον, πρ ἀφικμένου, -μένη, -μένον· — ἀφίξις, ἀφίκτης ἀφίκτωρ (= ἰκέτης).

ἀφιολόγητος, -ος, -ον· (δημ.) -η, -ο (= ὁ μὴ κατηρητισμένος φιλολογικῶς)· // ὁ μὴ συντεταγμένος κατὰ τοὺς φιλολογικοὺς κανόνας «ἀφιολόγητον ἔργον».

ἄφιλος, -ος, -ον· (= ὁ μὴ ἔχων φίλους)· ἄφυλλος, -ος, -ον (= ὁ ἄνευ φύλλων)· ἄφυλος, -ος, -ον (= ὁ ἀφράτωρ· ὁ μὴ ἔχων φατρίαν καὶ συγγένειαν).

ἀφιπεύω· (ἀρχ.) (= ἀπελαύνω· ἀπέρχομαι ἵππεύων καὶ ᾄχι (κν.) ξεπεζεύω), ἐνῶ πεζεύω (= ὁδοιπορῶ πεζῇ, ταξιθεύω διὰ ξηρᾶς), (μσν. δημοτ.) (= ἀφιπεύω, κν. ξεκαβαλιεύω).

ἀφόμειος, -ος, -ον· (ὡς οὐς.) «τὸ ἀφόμειον» (= τὸ ἀντίγραφον, ὁμοιον ἀντίτυπον).

ἀφομοίωσις, (-εως), ἡ· (Γλωσσολ.) «ἀφομοίωσις φθόγγων», τροπή ἐπὶ ἐπαλλήλων φθόγγων εὐρισκομένων παρ' ἀλλήλους ἢ εἰς δύο συνακολουθούς συλλαβάς, τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἕτερον ἢ εἰς τὸν παραπλήσιον τούτου. Αὕτη προϋποθέτει ταχύτεραν προφοράν, ἥτοι ἐπίδρασιν τῶν φωνηέντων τῶν παρακειμένων συλλαβῶν ἐπὶ τὰ ἀναπτυσσόμενα φωνήεντα ἀφομοιωτικῶς. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη δὲν εἶναι μόνον ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ φωνήεντα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀρχαίῳθεν τέλει. Ἡ ἀφομοίωσις εἶναι διττή: α) «ἀφομοίωσις φωνηέντων» καὶ β) «ἀφομοίωσις συμφώνων», κατὰ τὸ γνωστὸν δὲ «ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας», ἄλλοτε εἶναι «προληπτικὴ ἀφομοίωσις» καὶ ἔχομεν ἀντὶ κοχλίας > χοχλίας, Γλαύκων > Κλαύκων, καὶ ἄλλοτε «ἐξακολουθητικὴ ἀφομοίωσις», ὡς ἀντὶ Θέτις > Θέθις.

Α) «ἀφομοίωσις φωνηέντων», αὕτη εἶναι δύο εἰδῶν:

1) «Ἡ προχωρητικὴ ἀφομοίωσις», κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπερνικᾷ τὸ προηγούμενον φωνῆεν (ἥτοι τὸ ἐπόμενον φωνῆεν ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ προηγούμενον, π.χ. ε+α > η (ᾱ): ὄρεα > ὄρη, ὑγίε-α > ὑγία > ὑγιά· (ὁσάκις ἡ συναίρεσις ἐγένετο μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ ἰων. εἰς ἀττ.-ρα παρέμεινε ἡ συναίρεσις): ὄρη (ὄρεα), (τρίηρη) τρήρεα· (ὁσάκις ἡ συναίρεσις ἐγένετο πρὸ τῆς τροπῆς τοῦ ἰων. -εη, -ιη εἰς -εᾱ, -ιᾱ, ἐκεῖ διετηρήθη τὸ -ᾱ): *ὑγίε(σ)α > ὑγία > ὑγιά ἀντὶ τοῦ ἰων. ὑ-

γιῆ), ε+αι > η, λύε(σ)αι > λύη· ο+α > ω, *ἡδίο-(σ)α > ἡδίων· α+ε > ᾱ, νικᾷτε > νικᾷτε· α+η > ᾱ, τιμάητε > τιμάτε κ.λπ.

2) «Ἡ ἀναδρομικὴ ἀφομοίωσις», κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπερνικᾷ τὸ ἐπόμενον φωνῆεν, π.χ. ε+ᾱ > , Πειραιέα > -ρεᾱ, (τὸ χρυσέα > χρυσή ὡς μὴ κανονικὸν εἶναι κατ' ἐπίδρασιν ἄλλων θηλ. ἐπιθ. ἢ καλή, ἢ σοφὴ κ.λπ.)· α+ο > ω, ὁράοντες > ὁρώντες· α+ω > ω, τιμάω > τιμῶ κ.λπ.

Ἡ ἀφομοίωσις τῶν φωνηέντων ἐπιτελεῖται φυσιολογικῶς ἔνεκα τῆς ταχέως προφορᾶς καὶ αὕτη εἶναι τὸ μὲν «προληπτικὴ ἀφομοίωσις» ἢ «κατὰ πρόληψιν», ἐπειδὴ ὁ λέγων ἔχει εἰς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ τὸν τῆς ἐπομένης συλλαβῆς φθόγγον, π.χ. Ἐκάδημος > Ἀκάδημος, σειςουράδα > σουσουράδα, τὸ δὲ εἶναι «ἐξακολουθητικὴ ἀφομοίωσις» ἢ «κατ' ἐξακολουθῆσιν», διότι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ φωνήεντος τῆς προηγούμενης συλλαβῆς ἐξακολουθεῖ αὕτη ἀναλλοίωτος καὶ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ φωνήεντος τῆς ἀκολουθούσης, π.χ. ὄρεξι > ὄροξι, Ἐκάδημος > Ἐκέδημος.

Ἡ ἀφομοίωσις ἐπιτελεῖται εἰς τὴν ἑλλ. γλῶσσαν ἐπὶ βραχέων ἢ ἀτόνων φωνηέντων μόνον (ὅπου φαίνεται ὅτι ἀφωμοιώθησαν τονούμενα, ἐκεῖ πρόκειται περὶ τονισμοῦ νεωτέρου τῆς ἀφομοιώσεως)· εἰς τὰ βραχέα φωνήεντα ἐπιτελεῖται ἀφομοίωσις μόνον ἐπὶ τῶν «α, ε, ο», ὅχι ἐπὶ τοῦ υ, τὸ δὲ ἰ μόνον παρὰ τὸ υ· τὰ τονούμενα φωνήεντα ἔλκουν μᾶλλον ἢ τὰ ἄτονα συμπλοκαὶ συμφώνων ἐμποδίζουν τὴν ἀφο-

μοίωσιν, ἰδίᾳ τοῦ ε κ.λπ.

Β) «ἀφομοίωσις συμφώνων» εἶναι δύο εἰδῶν:

1) «Ἀφομοίωσις συμφώνων ἐξ ἐπαφῆς», ἥτοι ἐπαλλήλων συμφώνων λ, π, τ, κ, δ, σ+ι, ἄλ-ιος > ἄλλος, στέλ-ιω > στέλλω, κλέπ-ιω > κλέπτω, *πάντ-ια > πάνσ-α > πάσα, *φυλάκ-ιω > φυλάττω, *ἡκίων > ἡττων, *ἐλπίδ-ιω > ἐλπίζω, νάσ-ιω > ναίω· σύμπλεγμα συμφώνου μετὰ ἑρρίνου: ὄλ-νυμι > ὄλλυμι, (χειλικόν+μ) *ὄπ-μα > ὄμμα, *γέγραφαί > γέγραμμαι, *σεβ-νός > σεμνός (συμπλέγματα ἀφώνων): εὔχομαι > εὐχτός, πέμπω > ἐπέμφθην, οἶδ-θα > οἶσθα (συμφώνου μετὰ σ): θάρσος > θάρρος, χερσύνησος > χερρόνησος, (οἱ τύποι ρήτορσι, κάθαρσι, θηροῖσι κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς εἰς -σι δοτικὰς τῶν τριτοκλίτων κ.λπ.).

2) «Ἀφομοίωσις συμφώνων ἐκ τῶν ἁπλῶν», κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀφομοιοῦνται πρὸς ἄλληλα συνεχόμενα σύμφωνα, ἀλλὰ καὶ τὰ χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων δι' ἄλλων φθόγγων· ἡ ἀφομοίωσις αὕτη εἶναι δύο εἰδῶν: α) ἀναδρομικὴ καὶ β) προοδευτικὴ (ἢ προχωρητικὴ)· ἀναδρομικὴ εἶναι ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπόμενον σύμφωνον ἐπιδρά ἐπὶ τὸ προηγούμενον, π.χ. Δωρόθεος > Θωρόθεος, Γλαύκων > Κλαύκων, σεβνός > σεμνός, Ἀμύντας > Ἀνύντας· προοδευτικὴ εἶναι ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν προηγούμενον σύμφωνον ἐπιδρά ἐπὶ τὸ ἐπόμενον: Ἀγαλύντω > Ἀγαλύντω, Θεμιστοκλῆς > Θεμισθοκλῆς, Μηνόφιλος > Μημόφιλος κ.λπ. // ἀφομοίωσις τοῦ ν τῶν λέξεων ἐν, π ἄν, σ ὑν πρὸ τοῦ

λ, π.χ. ἐλλιπής, παλλαϊκός, πάλλευκος (ἢ πάνλευκος), συλλέγω, παλλεξικόν (ἢ πανλεξικόν), ἀλλὰ πανλόγιον (ἐπιγραφή)· // (Δημοτ.) εἰς μερικὰς λέξεις τὸ φωνῆεν ἦ ἢ δίφθογγος μιᾶς συλλαβῆς ἀφομοιοῦται καὶ γίνεται τὸ αὐτὸ μὲ τὸ φωνῆεν ἦ τὴν δίφθογγον τῆς ἐπομένης συλλαβῆς, π.χ. σιρόκος - σορόκος, κατεβόδιο - καταβόδιο, καλοναρχῶ - καλοναρχῶ, σκοτούρα - σκουτούρα, ἀναμπαμπούλα - ἀναμπουμπούλα, οὕτω καὶ θενά - θανά.

ἀφορισμός, (-οῦ), ὁ· σύντομος πρότασις περιέχουσα τὴν θεμελιώδη ἔννοιάν τινος περιληπτικῶς καὶ σαφῶς ἢ σύντομος ὀρισμός· (φρ.) «Ἀφορισμοὶ τοῦ Ἰπποκράτους».

ἀφορῶ (-άω)· (συντάσσεται μετ' ἐμπροθέτου αἰτιατικῆς), π.χ. «ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα».

ἀφ' ὅτου· καὶ ἀφ' οὗ (σύνδ. χρονικὸς, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσάγεται χρονικὴ πρότασις, ἢ ὁποία δηλοῖ τὸ προτερόχρονον) (= ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ἀπὸ τότε πού, ἀφ' οὗ χρόνου)· (φρ.) «ἀφ' ὅτου ἐπλούτησε, ἔπαυε νὰ μᾶς βλέπῃ».

ἀφ' οὗ· καὶ ἀφ' οὗ (σύνδ. χρον. δηλῶν τὸ προτερόχρονον), ἀπὸ τοῦ χρόνου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγένετο τι ἢ θὰ γίνη τι: «ἀφ' οὗ ἦλθε (= ἅμα, εὐθὺς ὡς), ἔφυγα»· «ἀφ' οὗ ἐτελείωσες, ἔλα» (= ἀφ' οὗ ἐτελείωσες, ἔλα)· // (συνδ. αἰτιολ.) (= ἀφ' ὅσον, ἐπειδὴ, μιὰ πού)· ἐκφέρεται μεθ' ὀριστικῆς ἢ μετὰ δυνητικῆς ἐγκλίσεως ἐπὶ παρωχημένης πράξεως, ὡς «ἐλυπεῖτο, ἀφ' οὗ ἦτο ἄσχημος», «ἀφ' οὗ θὰ μὲ μάλωνα, ἔφυγα», «ἀφ' οὗ (= ἐπειδὴ) τὸ θέλεις, ἄς γίνῃ»· // ἐπὶ παρουσίας ἢ μελλούσης πράξεως μεθ' ὑποτακτικῆς, ὡς «ἀφ' οὗ ἔλθεις, θὰ φύγω».

Ἀφροδίτη, (-ης), ἡ· Ἀφροδίτα ὤ· Ἀφροδίται, (-ῶν), αἱ.

ἀφύσσω (τι)· (= ἀντλῶ, ἰδίᾳ ἀπὸ μεγαλυτέρου ἀγγείου διὰ τινος μικροτέρου)· (πρτ.) ἤφυσσον, (ποιητ.) ἄφυσσον, (μέλλ.) ἀφύζω, (ἀόρ.) ἤφουσα, (ὑποτ.) ἀφύσω, (μεσ. ἀ) ἤφυσάμην, (ὑποτ.) ἀφύσομαι· — ἀφυσμός (= ἡ ἀπάντλησις).

ἀφωνία, (-ίας), ἡ· κακὴ προφορὰ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν.

ἀφωνόληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἀφωνόληκτα οὐσιαστικά», τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα τὰ ἔχοντα χαρακτηριστικὰ ἀφωνον*, π.χ. φλόξ, (φλογ-ός), ἡ, ὄρνις, (ὄρνιθος), ὁ, πατρίς, (πάτριδ-ος), ἡ (βλέπε κλισίς)· // ἀφωνόληκτα ῥήματα κ.λπ.

τὰ ῥήματα τῶν ὁποίων τὸ θέμα καταλήγει εἰς ἄφωνον, π.χ. ἄγω, ἄδω, τύπτω κ.λπ. (βλέπε ῥήμα, συζυγία).

Τῶν ἀφωνολήκτων ῥημάτων τὸ ῥηματικὸν θέμα ἐνισχύεται εἰς ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν ὡς ἑξῆς: α) διὰ τῆς προσθήκης τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος -ο, -ε, π.χ. (ἄδ-ο; ἄδ-ε) ἄδω, (λέγ-ο, λέγ-ε) λέγω, β) διὰ τῆς προσθήκης τοῦ προσφύματος το, τε (τυπ-το, τυπ-τε) τύπτω, (κοπ-το, κοπ-τε) κόπτω, γ) διὰ τῆς προσθήκης τοῦ προσφύματος Jo, Je, τὸ ὅποιον μετὰ τοῦ χαρακτηριστικοῦ ῥηματικοῦ θέματος κ, χ γίνεται -σσο, -σσε, π.χ. (φυλακ-jo > φυλασσο-, φυλακ-je > φυλάσσε) > φυλάσσω· (ταραχ-jo > ταρασσο-, ταραχ-je > τάρασσε) > τάρασσω, μετὰ τοῦ δ ἢ γ γίνεται ζ, π.χ. (ἐλπιδ-+jo > ἐλπίζω, ἐλπιδ-je > ἐλπίξε, κραγ-jo > κράζω, κράγ-je > κράξε). Τινὰ τούτων ἔχουν διπλοῦν θέμα, π.χ. (θεμ. ἀρπαγ-καὶ ἀρπαδ-) > ἀρπάζω, (παιδ- καὶ παιγ-) > παίζω· δ) διὰ

τῆς προσθήκης τοῦ προσφύματος -εο-εε, -νο-νε, -νεο-νεε, -σκο-σκε, (δοκειο-δοκεε-) > δοκῶ· (ἰκ-νε-, ἰκ-νεε-) > ἰκνοῦμαι, (ἀρεσκο-ἀρεσκε-) > ἀρέσκω.

Τὰ ῥήματα εἰς -ιζ ὡς καὶ τὸ βιβάζω καὶ ἐξετάζω ἔχοντα χαρακτηριστικὰ «δ» καὶ θέμα δισύλλαβον ἢ πολυσύλλαβον σχηματίζουν τὸν μέλλοντα ἀττικὸν περισπώμενον εἰς -ω, π.χ. ἐλπίζω > ἐλπιῶ, βιβάζω > βιβῶ, ἐξετάζω > ἐξετῶ (ἀλλὰ καὶ ἐξετάσω), εἰς -οῦμαι: ἀγωνίζομαι > ἀγωνιῶμαι.

Τὸ σύνθετον καθ-ιζω θεωρηθέν ὡς πολυσύλλαβον ἔχει μέλλοντα καθιῶ. Τὸ πίπτω καὶ παίζω σχηματίζουν μέλλοντα εἰς -οῦμαι καλούμενον δωρικόν: πεσοῦμαι, παίξοῦμαι κ.λπ., τὸ δὲ φεύγω φεύξομαι καὶ φευξοῦμαι. Τὸ μάχομαι καὶ καθεζομαι (μέλλ.) μαχοῦμαι καὶ καθεδοῦμαι. Μόνον ὁ ἀόριστος τοῦ πίπτω (θ. πετ-) ἔχει τὸν χρονικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ α' -σ καὶ τὸ τέλος τοῦ β' -ον: ἔπεσον, -σεις, -σε κ.λπ.

Ὁ ἀόριστος β' τοῦ ἄγω — ἤγαγον, ἤγαγόνην, τοῦ φέρω — ἤνεγκον (καὶ εἶτα ἤνεγκα), ταῦτα λαμβάνουν ἀναδιπλασιασμόν καὶ αὔξησιν, τοῦ λέγω — εἶπον (καὶ εἶπα), (ἡ δίφθογγος «ει» φυλάσσεται πανταχοῦ βλ. λέγω).

Ὁ ἐνεργητικὸς παρακαίμενος καὶ ὑπερσυντέλικος τῶν ῥημάτων, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηριστικὰ ὀδοντόφωνον λαμβάνουν χρονικὸν χαρακτηριστικὰ «κ» (κατ' ἀναλογίαν τῶν φωνηεντολήκτων, ἀλλὰ πρὸ τοῦ κ ἀποβάλλεται τὸ ὀδοντόφωνον φαινομενικῶς, διότι εἰς σχηματισμὸν τοῦ πρkm. λαμβάνουν τὸ ἄνευ ὀδοντοφώνου θέμα ἐκ τοῦ

μέλλοντος ἢ ἀορίστου: πείσω, ἔ-πει-σα), π.χ. πείθω > πέπεικα, τῶν δὲ ῥημάτων τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηριστικὰ χειλόφωνον ἢ οὐρανισκόφωνον συνήθως δασύνουν τοῦτον, π.χ. (θ. τριβ-) τρίβω > τέτριφα (θ. πλεκ-) πλέκω > πέπλεχα, [οὔτοι οἱ εἰς -φα καὶ -χα παρακαίμενοι ἐσχηματίσθησαν κατ' ἀναλογίαν τοῦ παθ. πρkm. (τετρίφθαι) -τέτριφα, (πεπλέχθαι) — πέπλεχα]· δὲν δασύνουν τὸν χειλόφωνον ἢ οὐρανισκόφωνον χαρακτηριστικὰ τὸ

(θ. ἀγ- ἄγνυμι)	— ἔαγα,
(θ. εἰκ- εἶκα)	— ἔοικα,
(θ. κραγ- κράζω)	— κέκραγα,
(θ. λειπ- λείπω)	— ἔλειπα,
(θ. πηγ- πήγνυμι)	— πέπηγα,
(θ. πληγ- πλήττω)	— πέπληγα,
(θ. σπη- σήπω)	— σέσηπα,
(θ. τηκ- τήκω)	— τέτηκα,
(θ. τέκ- τίκτω)	— τέτοκα,
(θ. φευγ- φεύγω)	— πέφευγα,
(θ. φρικ- φρίσσω)	— πέφρικα,
(θ. ὀπ- ὀρώ)	— ὄπωκα.

Ὁ ἐνεργητικὸς παρακαίμενος τῶν ἀφωνολήκτων ῥημάτων τρέπει τὸ ε τοῦ μονοσυλλάβου θέματος εἰς -ο καὶ τὸ εἰ εἰς -οι, π.χ. τρέφω > τέτροφα, λείπω > ἔλειπα, ἐξαιροῦνται: (πέιθω) > πέπεικα καὶ οἱ μτρν., π.χ. (πλέκω) > πέπλεχα καὶ (βρέχω) > βέβρεχα.

Τρέπουν τὸ η εἰς ω οἱ παρακαίμενοι (θ. Fηθ) > εἴωθα, (θ. ῥηγ-, ῥήγνυμι) > ἔρρωγα καὶ (θ. πτη-) > πίπτω > πέπτωκα. Ὁ παθ. ἀόρ. β' καὶ παθητ. μέλλων β' τοῦ κλέπτω, πλέκω, στρέφω, τρέπω καὶ τρέφω γίνονται ἐκ θεμ. κλαπ-, πλακ-, στραφ-, τραπ- καὶ τραφ-: ἐκλάπην - κλαπῆσομαι, ἐπλάκην - πλακῆσομαι, ἐ-

στράφην - στραφῆσομαι, κ.λπ.

Ὁ παθητ. ἀόριστος β' καὶ ὁ παθητ. μέλλων β' τοῦ ἀπλου πλησσομαι σχηματίζεται ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς μορφῆς τοῦ θέματος: ἐπλάγην - πληγήσομαι, τοῦ δὲ συνθέτου ἐκπλήσσομαι, καταπλήσσομαι εἶναι ἐξεπλάγην - ἐκπλαγήσομαι, κατεπλάγην - καταπλαγήσομαι.

Ὁ παρακαίμενος καὶ ὑπερσυντέλικος τῆς μέσης φωνῆς τῶν ῥημάτων στρέφω, τρέπω καὶ τρέφω σχηματίζονται ἐκ θεμ. στραφ-, τραπ- καὶ τραφ-: ἐστραμμαι - ἐστράμμην, τέτραμμαι - ἐτετράμμην, τέθραμμαι - ἐτεθράμμην. Ὁ τῶν ἀφωνολήκτων ῥημάτων χειλόφωνος χαρακτήρ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος μετὰ τοῦ σ τοῦ α' ἀορίστου καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς ἐνοῦται εἰς ψ: τρέπ-σω > τρέψω, ἔτρεπ-σα > ἔτρεψα, ἐτρεψάμην, ὁ δὲ οὐρανισκόφωνος εἰς ξ: φυλάκ-σω > φυλάξω, ἐφυλάκσα > ἐφύλαξα, ἐφυλάξάμην, καὶ ὁ ὀδοντόφωνος πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται: ψεύδ-σω > ψεύσω, ἔψευδ-σα > ἔψευσα, ψεύσομαι, ἐψεύσάμην.

ἄφωνος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὰ ἄφωνα» (ἐνν. γράμματα) ἢ «ἄφωνοι φθόγγοι» εἶναι τὰ σύμφωνα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ «φωνήεντα» ἢ «φωνοῦντα»: τὰ ἄφωνα εἶναι ἐννέα: τρία χειλικὰ (π, β, φ), τρία οὐρανικὰ (κ, γ, χ) καὶ τρία ὀδοντικὰ (τ, δ, θ)· λέγονται ἄφωνα ὅχι ὡς μὴ παντελῶς ἔχοντα φωνήν, ἀλλ' ὡς ἔχοντα ὀλιγωτέραν φωνήν τῶν ἄλλων γραμμάτων: «ἔστι δὲ ἄφωνον τὸ καθ' αὐτὸ μὲν οὐδεμίαν ἔχον φωνήν, μετὰ δὲ τῶν ἐχόντων τινὰ φωνήν γενόμενον ἀκουστόν» (Ἀριστοτέλης), (πρβλ. ἀφθογγα)· //(Δημοτ.) ἐκ τῶν γραμμάτων οὐδόλως προφέρονται:

α) τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο ἐπαλλήλων ὁμοίων συμφώνων: ἄλλος, γράμμα, ἄρρωστος, περιπτώς, ἐκκλησία, τέσσερα κ.λπ. β) τὸ υ εἰς τὴν δίφθογγον ευ, ὅταν ἀκολουθῇ ἄλλο χειλικὸν σύμφωνον β ἢ φ, π.χ. *Εὐβοία* (προφέρεται ὡς 'Εβοία), *εὐφορος*, *εὐφράτης*, *εὐφωρία* κ.λπ., καὶ γ) συγχνάκις τὸ «π» εἰς τὸ σύμπλεγμα «μπτ», π.χ. *πέμπτος*, *σύμπτωμα*, *ἄμπελτος* κ.λπ.

ἀχ· καὶ ἀφ καὶ ὄχ (δημ.)· ἀποκοπὴ τῆς προθέσεως ἀπό, πάντοτε μετὰ ἐνάρθρου αἰτιατικῆς, ὡς «νά 'χα νερό ἀχ (= ἀπό) τὸν τόπο μου καὶ μῆλ' ἀχ (= ἀπό) τῇ μηλιά μου».

ἀχ καὶ ἄαχ· καὶ (δημ.) ἄχου καὶ ἄχου καὶ ἄχι καὶ ὦχ· ἐπιφ. πόνου, πόθου, παραπόνου, ὀδύνης, δυσανασχετήσεως καὶ σχετισμοῦ εἰς δῆλωσιν εὐαρέστων καὶ ἰδίᾳ δυσαρέστων συναισθημάτων· // (ὡς οὐσ.) ἄχ τὸ ἢ ἄχι τό· (= ἡ ὀδύνη, ὁ πόνος)· // εἰς συνεκφορὰν μετὰ τοῦ βάχ: «ἄχ! βάχ!»· «ἄχ καί», ἐπιφώνημα τιθέμενον μετὰ προτάσεως, ἡ ὁποία συνήθως δηλοῖ ἐπιθυμίαν, π.χ. «ἄχ καὶ νὰ κέρδιζα τὸ λαχεῖο», «ἄχ καὶ νὰ τοὺς πρόφθανα».

ἀχαριστῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἀχάριστος, ἀγνώμων) μετὰ δοτικῆς ἢ μετ' ἐμπροθέτου διορισμοῦ· (φρ.) «οὕτω καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀδικόν ἐστίν, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους δίκαιον;» (Ξενοφών)· «ἀχαριστῶ τινι» (= δὲν χαρίζομαι εἰς τινα)· (φρ.) «τοῖς δὲ κακοῖς καὶ νοσώδεσιν αἰσχρόν τε καὶ δεῖ ἀχαριστεῖν, εἰ μέλλει τις τεχνικός εἶναι» (Πλάτων)· (πρτ.) ἡχαρίστουν, (μέλλ.) ἀχαριστήσω, (ἀόρ.) ἡχαρίστησα, (ὑποτ.) ἀχαριστήσω, (Παθ.) ἀχαριστοῦμαι (παρά τινος ἢ ὑπὸ τινος) (= ὑφίσταμαι παρά τι-

νος ἀχαριστίαν, δὲν λαμβάνω ἀνταπόδοσιν παρασχεθείσης χάριτος)· (φρ.) «ἐπὶ τοσοῦτον ἀχαριστεῖσθαι παρ' αὐτῶν» (Πολύβιος)· — ἀχάριστος, (ἀχαριστότερος, ἀχαριστότατος), ἀχαριστία, ἀχαρίστως· (φρ.) «ἀχαριστεῖν τέτακται μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πρὸς τοὺς εὐ παθόντας, ὅταν μὴ βούλονται χάριν ἐκτίνειν τοῖς εὐ ποιηκόσιν· ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν χαρίζεσθαι μὴ θελόντων χρῶνται τῷ ἀχαριστεῖν» (Βεακέρου 'Ανέκδοτα).

ἀχασμῶδης, -ος, -ον· ('Ρήτορ.) λόγος ἄνευ χασμωδίας· (φρ.) «σύνθεσις τῶν ἐν αὐτῷ λέξεων ἡ μὲν ἐστὶ χασμωδιώδης, ἡ δὲ ἀχασμῶδης» ('Ρήτορες 'Ελληνες· ἐκδ. Waltz).

ἀχέω καὶ ἀχεύω (τινός)· (= λυποῦμαι, πενθῶ· στενάζω, οἰμῶζω, (μτβ.) θλίβω, δυσαρεστῶ, λυπῶ)· (μέλλ.) ἀκαχήσω, (ἀόρ. α') ἡκάχησα, (ἀόρ. β') ἡκαχον· (Μέσον καὶ Παθ.) ἄχομαι, ἄχνυμαι, ἀαχίζομαι· (ὑποτ.) ἀκάχεται, (εὐκτ.) ἀάχοιτο· (πρτ. γ' πληθ.) ἀάχοντο· πρ ἀκάχημαι, (προστ.) ἀάχησο, (ἀπαρ.) ἀάχησθαι, (μετχ. μετὰ τονισμοῦ ὡς ἐνεστ.) ἀκαχήμενος, -μένη, χήμενον, ὑπ ἀαχεῖατο· -άχη· ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -άχη ἔχουν τὸ α βραχύ (ᾱ): μάχη (αἱ μάχαι), ῥάχη (αἱ ῥάχαι) (μτγν) κ.λπ.

ἀχηλος, -ος, -ον· (= ὁ μὴ ἔχων χηλὴν, σχιστὸν ὄνυχα)· ἄχιλος, -ος, -ον (= ὁ ἄνευ χιλοῦ, χόρτου)· ἄχυλος, -ος, -ον (= ὁ μὴ ἔχων χυλόν, ἄχυμος).

ἄχθομαι· (= βαρύνομαι, λυποῦμαι, στενοχωροῦμαι)· (πρτ.) ἡχθόμην, (μέλλ.) ἀχθέσομαι, ἀχθεσθήσομαι, (ἀόρ.) ἡχθέσθην, (πρκμ.) ἡχθεσμαι, ἡχθεμαι, (ὑπερσ.) ἡχθέσμεν· (ὑπ.) ἔχθωμαι, ἀχθεσθῶ, πρ

ἡχθεσμένος ὦ· (εὐ.) ἔχθοίμην, μ ἀχθεσοίμην, ἀχθεσθησοίμην, ἀ ἀχθεσθίην, πρ ἡχθεσμένος εἶην· (προστ.) ἔχθου, ἀ ἀχθέσθητι, πρ ἡχθεσο· (ἀπ.) ἔχθεσθαι, μ ἀχθέσεσθαι, ἀχθεσθήσεσθαι, ἀ ἀχθεσθῆναι, πρ ἡχθέσθαι· (μετχ.) ἔχθόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἀχθεσόμενος, -σομένη, -σομένον, ἀ ἀχθεσθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἡχθεσμένος, -μένη, -μένον· — «ἄχθομαί τινι» (= στενοχωροῦμαι διὰ τι· ὀργίζομαι κατὰ τινος· ἀγανακτῶ ἐναντίον τινός)· «ἄχθομαί τι» (= στενοχωροῦμαι διὰ τι)· «ἄχθομαι ἐπὶ τινι ἢ ἐπὶ τινος»· (φρ.) «ἄχθομαι ἐπὶ τοῖς γενομένοις» (Ξενοφών)· μετὰ κατηγορηματικῆς μετοχῆς συναπτομένης ἢ εἰς τὸ ὑποκείμενον ἢ εἰς τὸ ἀντικείμενον ὡς ψυχικοῦ πάθους σημαντικόν· (φρ.) «ἀλλ' ἄχθομαι μὲν εἰσιών... εἰς ἀλλοτρίαν» ('Αριστοφάνης)· «Ἀρίσταρχον στρατηγόντι' ἄχθομαι» (Εὐπολις)· — ἄχθος, ἀχθηδών, ἀχθεῖνος, ἀχθέω (= καταθλίβω), ἀχθηρός (= ἐπαχθής, ἐνοχλητικός).

ἄχθοφορῶ (-έω)· καὶ νεώτ. ἀχθηφορῶ (ἀμτβ.) (= φέρω βάρος), εἶμαι φορτωμένος, βεβαρημένος· (μτγν.) μεταφέρω φορτίαν, (δημ.) εἶμαι βαστάζος· (φρ.) «δολεῦναι ἡναγκάζοντο τούτοις ἀχθοφοροῦντες» (Πολύβιος)· (μεταφορ.) «ὀκότεον παρὰ τὸ ἔθος ἀχθοφορήσῃ ἡ κοιλίη» ('Ιπποκράτους «περὶ διαίτης δέξεων»)· (πρτ.) ἡχθοφόρου, (μέλλ.) ἀχθοφορήσω, (ἀόρ.) ἡχθοφόρησα, (ὑποτ.) ἀχθοφορήσω· — ἄχθος (= βάρος), παροιμία: «ἄχθος ἀρούρης» ἢ «ἄχθος γῆς»· (φρ.) «γῆς ἄλλως ἄχθη» (Πλάτων), ὅχι μόνον ἐπὶ ὀκνηρῶν καὶ ἀχρήστων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ

βλαπτικῶν ζώων καὶ μάλιστα ὄφεων ἰοβόλων· (φρ.) «ἄχθεα μυρία γαίης» (Νικανδρος «θηριακά»)· — ἀχθοφόρος, ἀχθοφόρημα, ἀχθοφορία, ἀχθοφορικός, ἀχθοφορικῶς, ἀχθῶ (-έω) (= καταθλίβω, προκαλῶ ἄχθος).

ἀχίαστος, -ος, -ον· «ἀχίαστοι περὶ ὁδοῖ», αἱ μὴ χιαστὶ τεθειμένοι (βλ. χιαστός)· (ἐπιρρ.) χιαστῶς.

ἀχλύω· (ἀμτβ.) (= γίνομαι σκοτεινός, ζοφώδης, σκοτεινιάζω)· (φρ.) «κυανέην νεφέλην ἔσθησε Κρονίων»· ἡχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς» ('Οδύσσεια)· (μτβ.) ἀχλύω τι (= καθιστῶ τι ζοφώδες, σκοτεινόν)· (φρ.) «μαρμαρέην ἡχλυσε μεμνηκός ὄμματος αἴγλην» (Νόννος «Διονυσιακά»)· (πρτ.) ἡχλυον, (μέλλ.) ἀχλύσω, (ἀόρ.) ἡχλύσα, (ὑποτ.) ἀχλύσω, (μετχ.) τὸ ἀχλύσαν· (Παθ.) ἀχλύομαι, (πρτ.) ἡχλύομην, (παθ. ἀόρ. α') ἡχλύομην, (ὑποτ.) ἀχλυνθῶ· — ἀχλὺς (= ὁμίχλη, ἡπλωμένον σκότος εἰς τὸν οὐρανόν), ἀχλύσις, ἀχλυώδης, ἄχλυσις (= ἐπισκόπησις), ἀχλύεις, ἀχλυῶ (-όω) καὶ ἀχλύω (= καθιστῶ τι σκοτεινόν, ἐπισκοπεῖω).

ἀχνο· (Δημοτ.) πρῶτον συνθετικὸν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων προσδίδον εἰς τὸ δεύτερον α) τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀχνοῦ (= ἀτμοῦ), π.χ. ἀχνοβολή, ἀχνοβολῶ, β) τοῦ ὠχροῦ, χλομοῦ, π.χ. ἀχνοπρόσωπος, γ) τῆς σωματικῆς ἀτονίας ἢ καχεξίας π.χ. ἀχνόσαρκος, ἀχνόπεστος, δ) (ἐπὶ τοῦ φωτός) τῆς ἐλλείψεως ἐντάσεως, π.χ. ἀχνοφῆγαρο, ἀχνοσκοτάδι, ἀχνόφωτο, ἀχνοκέρι, ἀχνοφατῶ, ἀχνοφῆγγω, ε) τοῦ ἀσθενοῦς τοῦ σιγανοῦ, π.χ. ἀχνολαλῶ, ἀχνοτρέμω, στ) τοῦ ἀνοικτοῦ χρώματος, π.χ. ἀχνόξανθος, ἀχνοκόκκινος, καὶ ζ) τῆς λε-

πτοτάτης ἐπεξεργασίας, π.χ. ἀχνούφαντος κ.λπ.

ἄχορος, -ος, -ον (= ὁ ἄνευ χοροῦ)· ἄχωρος, -ος, -ον (= ἄνευ μονίμου κατοικίας). -ἄχος· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ἄχος ἔχουν τὸ α βραχύ (ἄ): βλάχος, φελάχος, μονομάχος, ξιφομάχος, πάχος, βράχος κ.λπ.

ἄχοῦρι καὶ -οῦρι τό· (τουρκ. *ahır*) (= στάβλος).

ἄχρηστος, -ος, -ον (= ἀνωφελής· ἀμεταχείριστος)· ἄχριστος -ος, -ον (= ὁ μὴ χρισθεὶς, ἀμύρωτος).

ἄχρι· (καὶ ἄχρις οὐδέποτε εἰς τοὺς Ἄττικούς)· (φρ.) «μέχρις* καὶ ἄχρις σὺν τῷ σ ἀδόκιμα καὶ μτγν., μέχρι δὲ καὶ ἄχρι λέγε»· μόριον (ἐπίρρ.) μεταπεσὼν εἰς καταχρηστικὴν πρόθεσιν καὶ σύνδεσμον συντάσσεται μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει ὅριον, π.χ. «ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διὰ πάντων ἄχρι τῆς τελευτῆς διεξῆλθον», «καὶ οὐκ εἶδον αὐτὸν ἄχρι νῦν»· μετὰ τοῦ ἄν, ὡς χρονικὸς σύνδ. εἰσάγων ἐξηρημένους προτάσεις, π.χ. «περιμένειν ἄχρι ἂν σχολάσῃ» (Ξενοφών).

ἄχυρον, (-ου), τό· (κν. τὸ ἄχερο)· ἄχειρον (= τὸ ἄνευ χειρῶν).

ἄχωρ, (-ορος), ὁ καὶ ἀχώρ, (-ῶρος), ὁ· ὁρθότερον ἄχωρ, (-ορος), ὁ (βλ. -ωρ, -ορος) (= πιτυρίαις τῆς κεφαλῆς)· (φρ.) «οὐδὲν εἰς -ωρ λήγον ὑπὲρ μίαν συλλαβὴν ὀξύνεσθαι θέλει, ἀλλὰ πάντα βαρύνεσθαι... ἄχωρ» (Ἡρωδιανός)· «τὰ εἰς -ωρ πάντα βαρύνεται... ἄχωρ τὸ τῆς κεφαλῆς πιτύρισμα» (Ἀρχάδιος).

ἀχώριστος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· (Γραμμ.) «ἀχώριστα μόρια» ἄλλως καλούμενα «προθεματικά», «ἐπιτατικά». Εἶναι τὰ μόνον ἐν συνθέσει

καὶ ὡς πρῶτα συνθετικὰ ἀπαντῶντα καὶ ὅχι ὡς αὐτοτελεῖς λέξεις· ταῦτα εἶναι: τὸ ἀ- (πρὸ συμφώνου), ἀν- (πρὸ φωνήεντος) εἶναι ἀρνητικὸν ἢ στερητικὸν μόριον: ἄγνωστος, ἄν-οπλος (ἀλλὰ καὶ ἄ-οπλος), ἄν-υδρος κ.λπ. Τὸ ἀ-, ἀ- (ἀθροιστικόν) ἀδελφός (= τῆς αὐτῆς δελφύος, ἥτοι κοιλίας, ὁμογαστριος), ἄ-παξ, ἄ-λοχος (= τῆς αὐτῆς κλίνης) κ.λπ., βου- (= μέγα, ὀγκῶδες, ἀσύνηθες): βουλιμία, βούπαις, βού-συκα κ.λπ. ἀ- (ἐπιτατικόν): ἄτλας (= πολύτλας), ἀ- (πλεοναστικόν): ἀσταφίς, δα- (ἐπιτατικόν): δά-σκιος, δαφεινός (= ἐρυθρός), δά-πεδον· δυσ- (δυσκολίας): δυσ-τυχής, δυσ-μενής, δυσ-άθλιος κ.λπ. ἀρι- (ἐπιτατικόν): ἀρίζηλος (= κατὰδηλος), ἀρί-δακρυς· ἐρι- (ἐπιτατικόν): ἐρί-τιμος (= πολύτιμος, ἀνεκτίμητος), ἐρί-βωλος κ.λπ. ζα- (ἐπιτατικόν): ζά-πλουτος, ζά-κοτος· νε- (ἐν συγχωνεύσει εἰς νη-) (στερήσεως): (κατ' ἐπέκτασιν) (ἄνεμος) νη-νεμία, (ἔλεος) νη-λεής, (κέρδος) νη-κερδής, (κῆδος) νη-κηδής, (ὄνομα) νώ-νυμος· ἡμι- (τὸ ἡμισυ): ἡμι-θανής, ἡμι-ονος κ.λπ. εὐ- (ἐνισχυτικὸν καὶ ἐπιτατικόν· συνήθως εἰς τοὺς ποιητὰς εὐη-): εὐπαθής, εὐγε-νής, εὐη-γενής κ.λπ. λα-, λαι- (ἐπιτατικόν): λά-μαχος (= ὁ λίαν μάχιμος), λα-κατάρατος, λαί-μαργος, λαίσιτος κ.λπ. μογι- (= δύσκολον): μογίλαλος (= ὁ μετὰ δυσκολίας λαλῶν)· ὑφι- (τὰ ὑψηλά): ὑφι-κάρηνος, ὑφι-κάμινος, ὑφικέρανος· μαψ- (= τὸ ἀνωφελές, τὸ ἄσκοπον): μαψ-ιλόγος, μαψ-ἰδιος, μαψιτόχος· τηλε- (= τὸ μακράν): Τηλέμαχος, τηλέ-φωνον, τηλε-δαπός· πλην (τὸ ἐν ἐξαιρέσει) πλημμελής κ.λπ. Ἐκτὸς τούτων ὡς ἀχώριστα προθεματικά μόρια

λαμβάνονται καὶ τὰ τετρα-, τρι-, ἐπτά- κ.λπ. ὡς τετράπαχος (= παχύτατος)· τρικυμία (= μεγάλη θαλασσοταραχή)· ἐπτάφυκος (= ὁ δυσκόλως ἀποθνήσκων) κ.λπ. Ἐν συνθέσει: Τὸ ἡμι- φυλάττει τὸ ι πρὸ φωνήεντος καὶ σημαίνει τὸ ἡμισυ τοῦ οὐσιαστικοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συντίθεται: ἡμί-βρωτος, ἡμι-ώλιον (= ὅλον καὶ ἡμισυ), ἡμί-ονος.

Τὸ δυσ- (ἀντίθετον τοῦ εὖ) σημαίνει δυσκολίαν ἢ κακότητα, σπανίως ἐπίτασιν: δύσ-λυτος, δυσ-τυχής.

Τὸ σ τοῦ δυσ- πρὸ τοῦ σ, εἰάν μὲν μετ' αὐτοῦ τῆς ἐπιφερομένης λέξεως ὑπάρχῃ σύμφωνον, ἀποβάλλεται: (δύ(σ)-στομος)> δύ-στομος, (δύ(σ)-στηνος)> δύ-στηνος, εἰάν δὲ φωνῆεν, διατηρεῖται, π.χ. δύσ-σύνετος, δυσ-σεβής.

Τὸ στερητικὸν α- πρὸ συμφώνου ἢ πρὸ φωνήεντος λέξεων τινῶν ἀρχομένων τὸ πάλαι ἀπὸ F ἢ σ καὶ ἀν- πρὸ φωνήεντος δηλοῖ στέρησιν ἢ κακότητα, π.χ. ἄ-βατος, (ἄ-φοπλος)> ἄοπλος, (ἄ-σупνος)> ἄσупνος, ἀν-ελεύθερος, ἀν-έτοιμος κ.λπ.

Τὸ στερητικὸν α φιλοῦται: ἀμήχανος, ἄναυδος, δασύνεται εἰς τὸ ἄλυσις, Ἄδης [$\sqrt{\alpha}$ -στερητ. καὶ \sqrt{Fid} (ιδεῖν)], συναίρεται δὲ μετὰ τοῦ ἐπομένου ε, π.χ. (ἄ-έκων)> ἄκων, τὸ ἄκων), (ἄ-εργός)> ἀργός, (καὶ $\sqrt{F\epsilon\theta}$ μετὰ προθεματικοῦ α> ἄFεθ-λος> ἄθλος).

Τὸ ἀθροιστικὸν α- σημαίνει ἄθροισιν ἢ τὸ ὅμοῦ ἢ τὸ πολὺ, (ἄ-πας)> ἄπας, ἀδελφός, (-ύος), ἡ = ἡ κοιλία> ἄ-δελφός (= ὁμογάστριος)· ἄ-κέλευθος (κέλευθος = ὁ δός)> ἄ-κόλουθος, ἄ-λέκτρον (= πολλὰς κλίνας)> ἄ-λέκτωρ. Τὸ ἀθροιστικὸν ἀ- δασύνεται, π.χ. ἄ-πας, ἄ-παξ, ἀλλὰ φιλοῦται

εἰς ὅσα ἔνεκα τῆς ἐπαλληλίας τῶν δασέων τὸ α τρέπεται εἰς φιλούμενον: ἀ-θροίζω, ἀ-θροί· ὡς παιδεύθη-θι> παιδεύθητι, σέ-χω> ἔχω> ἔχω*, ἐνῶ σέκω> ἔκω> ἔξω (= θὰ ἔχω). Τὸ ἐπιτατικὸν α σημαίνει ἐπίτασιν, π.χ. (ἄ)τείνω (= λίαν τείνω)> ἀτενής, ἄ-χανής, ἄ-πλετος, ἄ-τλας (= πολύτλας). Τὸ προθεματικὸν α πλεονάζει: ἀ-σταφίς, ἄ-σταχυς, ἀ-σπαίρω (καὶ παρ' ἡμῖν ἀ-παρθενος (= παρθένος), ἀγκινάρα (= κινάρα).

// (Δημοτ.) ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρων γνωστῶν ἀχωρίστων μορίων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ δημοτικὴ ἔχει καὶ τὸ «ξε-», τὸ ὁποῖον προήλθεν ἐκ τῆς ἀρχ. προθέσεως «ἐξ»: ἐξέπεσε< ἐπέπεσε, ξεπέφτω, καὶ πρὸ φωνήεντος «ξ», π.χ. ξε-εἶπα, ξε-απολύνω, ἐκτὸς εἰάν τὸ φωνῆεν αὐτὸ εἶναι (ι,υ): ξειδράνω, ξευφαίνω κ.λπ. Τὸ ξε- σημαίνει α) τὸ ἔξω: ξεπορτίζω, ξεμντίζω, ἔχειλος, ξεκοιλιάζω, ξεβιδάω, β) τὸ πολὺ: ξεκουφαίνω, ξετρελαίνομαι, ξεμακρα, γ) στέρησιν, ἥτοι ἀναίρεσιν τῆς σημασίας τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ: ξεγράφω, ξεβάφω, ξεκαρφώνω, ξύπνος, ξεδιπῶ, ξεριζώνω κ.λπ., καὶ δ) ἐντελώς: ξεπαγιάζω, ξεπουλῶ, ξεκολλῶ, ξεγυμνῶ, ξεπέφτω, κ.λπ.

-αφ· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -αφ λήγοντα ὑπερμῖαν συλλαβὴν τριτόκλιτα ὀνόματα ἔχουν τὸ α βραχύ (ἄ), π.χ. Ἀράφ ὁ, λαϊλάφ ἡ, θέραφ ὁ (= ὑπηρετής) κ.λπ., τὰ δὲ μονοσύλλαβα ἀρσενικὰ ἔχουν τὸ α μακρόν (ᾱ), π.χ. ὁ δράφ (= ὁ ὑπρέτης), (τὸν δράπα), λάφ ὁ (λέξ. Ταραντίνων), ὁ μάφ, τὰ δὲ θηλυκὰ βραχύ, φάφ, (-βός), ἡ (τὴν φάβα) (= ἀγρία περιστέρα), ἡ γράφ).

ἄφε· (δημ.) (προστακτικὴ τοῦ ἄπτω ἢ ἄ-

φτω)· μόνον εἰς τὴν φράσιν «ἄφε σβῆσε» (= ταχέως, πάραυτα, ἐν ἀκαρεῖ).

ἄφυχος, -ος, -ον· καὶ δημ. -η, -ο· (Συντ.) ἐπὶ ἀφύχων ὑποκειμένων τὸ κατηγορούμενον τίθεται, α) εἰς πληθ. ἀριθμὸν κατ' οὐδέτερον γένος, π.χ. «*κάλλος καὶ ἰσχὺς προσήκοντα*», «*ἡ αἰδὼς καὶ ὁ φόβος εἰσὶν ἔμφυτα*», β) συμφώνως πρὸς τὸ ἐν καὶ ἀναλόγως πρὸς τὸ ἄλλο ὑπονοούμενον, π.χ. «*ἡ γῆ ἐστὶ κοινὴ πάντων καὶ ὁ μακρὸς Ὀλυμπος*».

Ἐπὶ συμμείκτων (ἀφύχων καὶ ἐμφύχων) ἑτερογενῶν ὑποκειμένων τὸ κατηγορούμενον τίθεται: α) κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον, π.χ. «*ἄνθρωποι καὶ οἰκίαι φίλοι*», β) πληθυντικός κατ' οὐδέτερον γένος τῶν πραγμάτων ὡς ὑποκειμ. θεωρουμένων, π.χ. «*θάλασσα, πῦρ καὶ γυνὴ κακὰ τρία*»· ἐπὶ ἀφύχων ὑποκειμένων τὸ κατηγορούμενον συνήθως εἶναι οὐδέτερον πληθ. ἀριθμοῦ, π.χ. «*λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμοι ἀτάκτως ἐρριμμένα οὐδὲν χρησιμὰ ἐστίν*» (Ξενοφών)· (βλ. ὑποκείμενον*, κατηγορούμενον*).



-αω· (δημ.) κατάληξις ἀ' ἐνικοῦ ἐνεστώτος ῥημάτων περισπωμένων ἀντὶ εἰς -ῶ ἀπὸ τοῦ γ'. ἐνικοῦ εἰς -αί ἀντὶ -ᾱ μετ' ἀναλογικῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως τῶν βαρυτόνων ῥημάτων -ει, π.χ. ἀγαπ-άω - ἀγαπ-αίει, κυνηγ-άω - κυνηγ-αίει, γελ-άω - γελ-αίει, πον-άω - πον-αίει, πηδ-άω - πηδ-αίει, κ.λπ., ὡς καὶ βαρ-άω - βαρ-αίει, κοπαν-άω - κοπαν-αίει κ.λπ.

ἄωρος· (ῶρα) (= ὁ παρὰ τὴν ὥραν του, ἄκαιρος, ἐπὶ καρποῦ, ὁ μὴ ὠριμος, (κν.) «ἄγουρος», ἐξ οὗ «ἄγῳρι τό», (ἀπλῇ ὀρθογρ. δημ.) ἀγόρι, ὁ μικρᾶς ἡλικίας παῖς)· ἄωρος, -ος, -ον (ἀείρω) (= ὁ μετέωρος)· (φρ.) «ἄωροι πόδες» (= οἱ πρόσθιοι πόδες τῶν ζώων)· (φρ.) «οὐ τοὺς ἀώρους εἰπά σοι, μαστιγία, πόδας πρίασθαι; σὺ δὲ φέρεις ὀπισθίους» (Φιλήμων)· ἄωρος καὶ συνηρημ. ὥρος ὁ (= ὁ ὕπνος καὶ «ῶ ρ ο ς» τὸ ἔτος)· (φρ.) «ἐπεὶ οἱ ἐνιαυτοὶ «ῶροι» λέγονται» ('Αθήναιος), καὶ δῶρ. τύπος τοῦ ὅρος < οὔρος < ὥρος, (-εος), τό)· ὥροι (= τὰ χρονικά).

B

β, B τό· τὸ βῆτα, ἄκλιτον, δεύτερον σύμφωνα γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ὡς καὶ δεύτερον σχεδὸν πάντων τῶν ἀλφαβήτων τῶν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν ἐθνῶν καὶ ἰδίως τοῦ φοινικικοῦ καὶ τοῦ συριακοῦ ἀλφαβήτου· τοῦτο παρέλαβον οἱ Σύροι ἐκ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἱερογλυφικοῦ, τὸ ὅποιον ἐσήμαινε «κ ν ἡ μ η ν», καθ' ὅσον τὸ φοινικικὸν Beth ἐσήμαινεν «σ κ η ν ἡ ν» ἢ «οἰ χί α ν». Κατ' ἀρχὰς εἶχε τὸ σχῆμα $\Delta\Delta$ καὶ παρίστα κατοικίαν τῶν νομάδων, οἱ ὅποιοι εἶχον δύο σκηνάς, μίαν δι' ἑαυτοὺς καὶ μίαν διὰ τὰ ὑποζύγια· σὺν τῷ χρόνῳ ἔλαβε τὴν μορφήν β ἢ β , ἀπεκρυσταλλώθη δὲ ἡ κλασσικὴ αὐτοῦ μορφή τὸν γ' π.Χ. αἰ. Ἡ διαφορά τῆς προφορᾶς τοῦ φθόγγου β εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ἦτο σχεδὸν ἡ προφορὰ τοῦ λατινικοῦ b = μπ (πρβλ.)· (φρ.) «προβάτων βληχὴ βῆ, βῆ», (ἦτοι bē, bē) (Κρατίνος)· τοῦτο ἦτο ἀκαριαῖον, κλειστὸν καὶ διχειλικόν· διεσώθη αὕτη ἡ προφορὰ εἰς τὴν δημοτικὴν, ὡς βουβουνιτό > μπουμπουνιτό, βαμβάκι > μπαμπάκι· (φρ.) «τῶν ἀφώνων τὰ μὲν διὰ τῶν

χειλῶν (χειλέων) ἠχεῖται μόνον, τοῦ πνεύματος τὴν ἔμφραξιν κατὰ μέσον ἐκβιαζομένον ὡς τὸ β καὶ διὰ τούτου περιεκτικὰ» (Κοϊντιλιανός)· ἀπὸ δὲ τοῦ δ' αἰῶνος ἤρχισε νὰ ἐξελισσεται πρὸς τὴν σημερινὴν κλειστὴν χειλοδοντικὴν προφορὰν, τὴν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸ νεολατινικὸν V, τούτου ἕνεκα αἱ ἀπὸ τοῦ V ἀρχόμεναι λέξεις μετενεγράφοντο ὅτε μὲν διὰ τοῦ β, ὅτε δὲ διὰ τῆς διφθόγγου ου, ἐχούσης μαλακὸν ἦχον, ὡς Vergilius > Βεργίλιος > Οὐεργίλιος· τοῦτο ἐπιρρωνύεται καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸν γ' π.Χ. αἰῶνα χρήσεως τοῦ β εἰς γραφὴν τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ, ὡς Ἐβανδρος ἀντὶ Εὐανδρος, (δημ.) ἀβγό* > αὐγό καὶ ἀντιθέτως εὐδομος ἀντὶ ἔβδομος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ εἰς διαφόρους ἐπιγραφὰς ἀντὶ τοῦ δίγαμμα (F), ὡς βαβέλιος — (F)α(F)έλιος· βρόδον — (F)ρόδον — ρόδον· εἶναι δὲ χειλοδοντικὸν συνεχές, ἦτοι ἐξακολουθητικὸν ἡμίφωνον· σήμερον εἶναι σύμφωνα ἄφωνων, κατατάσσεται δὲ εἰς τὰ μέσα ὡς χειλικόν· τὸ β ἐπέχει θέσιν τοῦ αἰολικοῦ F ἀντικαταστήσαν αὐτό, ὡς

(F)άλσος> βάλτος· (F)ύδρα> βύδρα· παλαίFω> παλαίβω· παλαίFος> παλαβός· τὸ β 1) τρέπεται εἰς γ, ὡς βλέπω> γλέπω· βοῦπα> γοῦπα> γῶπα· εἰς δ, ὡς βιβάρι> διβάρι· εἰς ζ, ὡς βάραθρον> ζέρεθρον· βάλλω> ζέλλω· εἰς μ, ὡς βόρμη> μύρμηξ· εἰς π, ὡς ἐμβαίνω> (ἐ)μπαίνω· κόμβος> κόμπος· εἰς φ, ὡς βλήχων> φλησχοῦνι καὶ τάνάπαλιν Φερενίκη — Βερενίκη· 2) ἀποσιωπάται, ὡς βολβός> βολός, φορβάδα> φοράδα· 3) ἀναπτύσσεται μετὰ τῶν συμφώνων μλ, μπ, ἵνα καταστήσῃ διακριτικώτερον τὸν ἦχον αὐτῶν, ὡς μέμλεται> μέμ(β)λεται, γαμρός> γαμβρός, μεσημερία> μεσημβρία, ἄμροτος> ἄμβροτος κ.λπ., ἔτι δὲ καὶ μετὰ φωνηέντων, ὡς κόαξ> κούβακας· 4) ἀφομοιοῖ εἰς ἑαυτὸ ἄλλους φθόγγους παρὰκειμένων συλλαβῶν, ὡς βάρμιτος> βάρβιτος, τεθλιβμένος> τεθλιμμένος, (κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην πρὸ τοῦ τ μετετρέπη εἰς π, πρὸ τοῦ θ εἰς φ καὶ πρὸ τοῦ σ ἠνώθη μετὰ τούτου εἰς ψ, ὡς τριβ-τός> τριπτός, ἐτρίβ-θην> ἐτρίφθην, ἔτριβ-σα> ἔτριψα, ἡ ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτούς, ὡς βαπόρι (vapeur= ἀμός)> παπόρι, μὴ βασκαθής> μὴ μασκαθής· 5) μεταβάλλεται πρὸ τοῦ ν εἰς ἔρρινον χειλικὸν μ, ὡς σεβ-νός> σεμνός· 6) τίθεται ὡς πρόθεμα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως, ὡς ὑφή> βούφα.

Εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως ἠηλοποιήθη τὸ σύμπλεγμα μβ κατ' ἀποβολὴν τοῦ ἀρχικοῦ ἐρρίνου, π.χ. μβροτός> βροτός, μβλώσκω> βλώσκω, τέλος ἐναλλάσσεται αὐτὸ πρὸ τοῦ φ, π.χ. διθύραμβος-διθύραμπος, στιφρός-στιβαρός· // ὡς βραχυγραφικὸν σημεῖον τὸ β μετ' ὀξείας δεξιὰ καὶ ἐπάνω

(β') σημαίνει 2 ἢ δεύτερον, μεθ' ὑπογεγραμμένου ἀριστερὰ (,β) σημαίνει δύο χιλιάδες (2000), μετὰ δύο στιγμῶν ἄνωθι (β̇) ἢ μακρὰν ὀριζοντίαν (β̄) εἰκοσι χιλιάδας (20000), (βλ. ἀριθμητικός)· // εἰς τὸν Ὅμηρον τὸ κεφαλαῖον Β σημαίνει τὴν β' ῥάφωδιαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ μικρὸν δὲ β τὴν β' ῥάφωδιαν τῆς Ὀδυσσεΐας.

Βάβ ἢ βάου· τὸ 27ον στοιχεῖον τοῦ ἀραβικοῦ καὶ παλαιοῦ τουρκικοῦ ἀλφαβήτου (φωνῆεν ἄμα καὶ σύμφωνον)· // τὸ ἔκτον γράμμα τοῦ ἐβραϊκοῦ καὶ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἑλλ. δίγαμμα F· ὡς ἀριθμὸς σημαίνει 6, (βλ. δίγαμμα).

βαδίζω· (ἀμτβ.) (= περιπατῶ, βηματίζω, ὁδοιπορῶ, πορεύομαι τακτικῶς), (μτφ.)· (φρ.) «αἱ τιμαὶ ἐπ' ἔλαττον ἐβάδιζον» (= αἱ τιμαὶ ἡλαττοῦντο)· (πρτ.) ἐβάδιζον, (μέλλ.) βαδιοῦμαι, (μτγν.) βαδιῶ, (ἀόρ.) ἐβάδισα, (πρκμ.) βεβάδικα· — βάδισις, βάδισμα, βαδισμός, βαδιστής, βαδιστικός, βαδιστός, βάδος (= περίπατος).

βαθμός, (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) ἐκάστη τῶν τριῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας λαμβάνει ἐπίθετον ἢ ἐπίρρημα, ἵνα δηλώσῃ τὸ ποσὸν τῆς ιδιότητος (ἢ ποιότητος), τὴν ὁποίαν προσδίδει εἰς παρατιθέμενον ὄνομα ἢ ῥῆμα (βαθμός θετικός, συγκριτικός, ὑπερθετικός), (βλ. παραθετικά).

βάθος, (-ους), τό· (ἐπὶ ὕφους λογοτεχνικοῦ ἔργου)· // (Λογ.) «βάθος ἐννοίας»· τὸ σύνολον τῶν οὐσιώδων (νεώτ. οὐσιωδῶν) γνωρισμάτων ἐννοίας τινός, διὰ τῶν ὁποίων γνωρίζεται καὶ διακρίνεται πάσης ἄλλης ἐννοίας, π.χ.

«σὼμα»: ἐκτεταμένον, βαρὺ, ἐλαστικὸν κ.ἄ. (πρβλ. πλάτος).

βαθύνω (τι)· (κάμνω τι βαθύ, σκάπτω κοιλαίνω τι ἐπὶ πλεόν, (στρατ.) συμπυκνῶ), (τὸ βαθύνω)· (πρτ.) ἐβάθυνον, (μέλλ.) βαθυνῶ, (ἀόρ.) ἐβάθυνα, (ὑποτ.) βαθύνω, (μετχ.) τὸ βαθύναν, (πρκμ.) βεβάθυκα· (Παθ.) βαθύνομαι (= γίνομαι βαθύς), π ἐβαθυνόμην, πρ βεβάθυμαι, (μετχ.) βεβαθυμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐβεβαθύμην· — βαθύς, βάθος, βυθός, ἄβυσσος, βαθύτης, βάθυνσις.

βαίνω· (ἀμτβ.) (= βαδίζω, περιπατῶ, πηγαίνω πεζῇ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· ἀπέρχομαι· (κατὰ πρκμ.) κεῖμαι, ἵσταμαι)· (φρ.) «χῶρος ἐν ᾧ βεβήκαμεν» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἔβαινον, (μέλλ.) βήσομαι, (ἀόρ.) ἔβην, (πρκμ.) βέβηκα, (ὑπερσ.) ἐβεβήκειν· (ὑποτ.) ἐβαίνω, ἂ βῶ, πρ βεβήκα, βεβηκῶς ᾧ· (εὐκτ.) ἐβαίνοιμι, ἂ βαίην, μ βησοίμην, πρ βεβήκοιμι, βεβηκῶς εἶην· (προστ.) ἐβαῖνε, ἂ βῆθι, πρ βεβηκῶς ἔσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐβαίνειν, μ βήσῃσθαι, ἂ βῆναι, πρ βεβηκέναι· (μετχ.) ἐβαίνων, -ουσα, -ον, μ βησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἂ βάς, βᾶσα, βάν, πρ βεβαῶς, -υῖα, -ός, βεβηκῶς, -κυῖα, -κός, βεβῶς, βεβῶσα, βεβῶς·

// βαίνομαι· μ βαθήσομαι, ἂ ἐβάθην, πρ βέβαι· (ὑποτ.) ἐβαίνωμαι, ἂ βαθῶ, πρ βεβαμένος ᾧ· (εὐκτ.) ἐβαινοίμην, μ βαθησοίμην, ἂ βαθείην, πρ βεβαμένος εἶην· (προστ.) ἐβαίνου, ἂ βάθῃτι, πρ βέβασο· (ἀπαρέμφ.) ἐβαίνεσθαι, μ βαθήσῃσθαι, ἂ βαθῇναι, πρ βεβᾶσθαι· (μετχ.) ἐβαινόμενος, -ομένη, -όμενον, μ βαθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἂ βαθείς, -θείσα, -θέν, πρ βεβαμένος, -μένη, -μένον· — βάδην,

βάσις, βῆμα, βέβαιος (= στερεός), βάσκιω (= πηγαίνω), μόνον εἰς προστακτικὴν (φρ.) «βάσκ' ἔτω» (= ἄντε (ἄϊ) πηγαίνει)· ἐνῶ βάσκιω (βάζω) (= λέγω)· (φρ.) «βάσκειν· λέγειν καὶ κακολογεῖν» (Ἡσύχιος), ἐξ οὗ βασκανία (βλ. βαρβαρίζω), βαθμῖς, βακτηρία, βάθρον, βηλός (= κατώφλιον), βατός, βωμός, βαθμός, βάδος (= βάδισμα).

βακέ(τ)τα, (-ας), ἡ· (= βόειον δέρμα) (ἰταλ. vacchetta (= δαμαλάκι), ὑποκορ. τοῦ vacca (= ἀγελάς).

βάκιλλος ὁ· (= βακτηρίδιον) (λατ. bacillus, ὅπερ εἶναι ὑποκορ., ὀρθότ. βάκυλος) (<λατ. baculus (= ῥαβδίον); κακῶς (= μικρόβιον, ἦτοι βραχύβιον), ἀλλὰ ὀρθότ. βακτηρίδιον).

βακχεῖος (καὶ βάκχειος), -α, -ον· (Μετρ.) μετρικὸς πούς ἐκ τριῶν συλλαβῶν, ἦτοι δύο μακρῶν καὶ μιᾶς βραχείας (- - υ), ἡ καὶ ὁ παλιμβάκχειος (ἡ παλιμβακχεῖος), ἄλλως ὑποβάκχειος*, ἐκ μιᾶς βραχείας καὶ δύο μακρῶν (υ - -), «βακχεῖος ἀπὸ τροχαίου» ὁ μετρικὸς πούς (-υυ) (= τροχαῖος μετ' ἰάμβου), «βακχεῖος ἀπὸ ἰάμβου» (υ - - υ) (= ἱάμβος μετὰ τροχαίου).

βακχεύω· (ἀμτβ.) (= κατέχομαι ὑπὸ βακχικῆς μανίας, ἐκμαίνω, τελῶ τὰ μυστήρια τοῦ Βάκχου, ἐνθουσιῶ)· (μτβ.) (βακχεύω τινὰ = ἐμπνέω βακχικὴν μανίαν)· (πρτ.) ἐβάκχευον, (μέλλ.) βακχεύσω, (ἀόρ.) ἐβάκχευσα, (ὑποτ.) βακχευθῶ· — βάκχευμα, βάκχευσις, βακχευτής, βακχιάζω (= βακχεύω), βακχεύσιμος, βακχευτικός, Βακχεύς (= ὁ Βάκχος, ὁ θεὸς τοῦ οἴνου). βαλλάντιον, (-ίου), τό· εἰς τὴν ἀπλὴν ὀρθογρ. δημ. μετ' ἑνα λ (βαλάντιον).

βάλλω· (τι ἢ τινα)· (= πλήττω, κτυπῶ ἐξ ἀποστάσεώς τι ἢ τινα, ρίπτω, τραυματίζω· προκαλῶ, ἐπιφέρω· τοποθετῶ κ.λπ.)· (τὸ βάλλω τινὰ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ κτύπῳ ἔχει παθητικὸν «β ἄ λ ο μ α ι», ὅταν σημαίνει ρίπτω κάτω, ἔχει παθητικὸν τὸ «πίπτω», π.χ. «ἐγὼ β ἄ λ λ ω τινά», ἐνῶ «πίπτει τις ὑπ' ἐμοῦ»· «β ἄ λ λ ω τινά τινι» (δοτ. ὄργαν.)· (φρ.) «βάλλω τινὰ δουρὶ, ἔγχει, κεραυνῷ κ.λπ.», (πρτ.) ἔβαλλον, (μέλλ.) βαλῶ, (ἀόρ.) ἔβαλον, (πρκμ.) βέβληκα, (ὑπερσ.) ἐβεβλήκειν· (ὑποτ.) ἐβάλλω, ἁ βάλλω, πρ βεβλήκα, βεβληκῶς ὦ· (εὐκτ.) ἐβάλλοιμι, μ βαλοῖμι, ἁ βάλοιμι, πρ βεβλήκοιμι, βεβληκῶς εἶην· (προστ.) ἐβάλλε, ἁ βάλε, πρ βεβληκῶς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐβάλλειν, μ βαλεῖν, ἁ βαλεῖν, πρ βεβληκέναι· (μετχ.) ἐβάλλον, -ουσα, -ον, μ βαλῶν, -οῦσα, -οῦν, ἁ βαλῶν, -οῦσα, -όν, πρ βεβληκῶς, -κυῖα, -κός // βάλλομαι· π ἔβαλόμην, μ βαλοῦμαι, βληθήσομαι, ἁ ἐβαλόμην, ἐβλήθην, πρ βέβλημαι, ὁ ἐβεβλήμην· (ὑποτ.) ἐβάλλωμαι, ἁ βαλῶμαι, βληθῶ, πρ βεβλημένος ὦ· (εὐκτ.) ἐβαλοίμην, μ βαλοίμην, βληθσοίμην, ἁ βαλοίμην, βληθείην, πρ βεβλημένος εἶην· (προστ.) ἐβάλλου, ἁ βαλοῦ, βλήθητι, πρ βέβλησο· (ἀπαρέμφ.) ἐβάλλεσθαι, μ βαλεῖσθαι, βληθήσεσθαι, ἁ βαλέσθαι βληθῆναι, πρ βεβλήσθαι· (μετχ.) ἐ βαλλόμενος, -ομένη, -όμενον, μ βαλούμενος, -ουμένη, -ούμενον, βληθησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἁ βαλόμενος, -ομένη, -όμενον, βληθείς, -θείσα, -θέν, πρ βεβλημένος, -μένη, -μένον· — «βάλλω ἐπὶ τινα ἢ ἐπὶ τι» (= ρίπτω ἐπάνω εἰς τινα ἢ εἰς τι)· «β ἄ λ λ ω τ ι» (αἰτιατ. πράγματος)·

(φρ.) «χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν» (Ἰλιάς)· — βλήμα, βλητός, βλητικόν, βλητέον, βλήτειρα (= ἡ ἐξακοντίζουσα).

βᾶμα τό· (δωρ. = τὸ βῆμα)· βάμμα, (-ατος), τό (βάπτω) (= βαφή, καρύκευμα φαγητοῦ).

βαπτίζω· (τι ἢ τινα)· (ἐκ τοῦ βάπτω) (= βυθίζω εἰς τὸ ὕδωρ ἢ ὑπ' αὐτό· ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς τελετῆς, (κν.) βαπτίζω)· (πρτ.) ἐβάπτισον, (μέλλ.) βαπτίω, (ἀόρ.) ἐβάπτισα· (Παθ.) βαπτίζομαι, π ἔβαπτιζόμην, (παθ. μέλλ.) βαπτισθήσομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐβαπτίσθην, πρ βεβάπτισμαι, (μετχ.) βεβαπτισμένος, -σμένη, -σμένον· — βάπτισμα, βάπτισις, βαπτισμός, βαπτιστήριον, βαπτιστής, βαπτιστικός, βαπτιστήρ (= ἡ κολυμβήθρα), βαπτισματοχάρτι.

βαπτιστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «βαπτιστικὰ τὰ», τὰ κύρια ὀνόματα τὰ δηλοῦντα ὀνόματα ἀνθρώπων (ἀνθρωπωνυμῖαι)· ταῦτα εἶναι «βαπτιστικὰ ὀνόματα» ἢ «οἰκογενειακά»· τὰ βαπτιστικὰ ὀνόματα ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν των εἶναι, α) ἀρχαῖα ἑλληνικά: Ἀλέξανδρος, Περικλῆς, Οὐρανία κ.λπ., β) Χριστιανικά: Βασίλειος, Νικόλαος, Σταῦρος, Ἰορδάνης, Ἀνδρέας, Παναγιώτης, Λουκάς, Μαρία, Κωνσταντῖνος κ.λπ., γ) Βυζαντινά: Παλαιολόγος, Κομνηνός κ.λπ., δ) Νέα Ἑλληνικά: Ρήγας, Γαρουφαλιά, Περιστερά, Ζαχάρω, Μαλάμω, Αὐγερινός, Μόρφω, Ζήσης, Βρετός, Νικηφόρος κ.λπ., καὶ ε) ξενικά: Λίζα, Λορέντζος, Ὀλγα, Τερέζα, Ἀμαλία

βάπτω (τι)· (= βυθίζω εἰς τὸ ὕδωρ, χρωματίζω (κν. βάφω)· ἀντλῶ ὕδωρ βυθίζων ἀγγεῖον εἰς αὐτό· (πρτ.) ἔβαπτον, (μέλλ.) βάψω, (ἀόρ.) ἔβαφα, (ὑποτ.) βάψω· (παθ.) βάπτομαι, (πρτ.) ἔβαπτόμην, (μέλλ. μέσ.) βάφομαι, (παθ. μέλλ. β') βαφήσομαι, (μεσ. ἀόρ. α') ἐβαφάμην, (ὑποτ.) βάφωμαι, (παθ. ἀόρ. β') ἐβάφην, (ὑποτ.) βαφῶ, (πρκμ.) βέβαμμαι, (μετχ.) βεβαμμένος, -η, -ον, (δημ.) βαμμένος, -η, -ο· — βαφεύς, βαφή, βαπτός, βάμμα, βάφεις, βαφεῖον, βαφικός.

βαρβαρίζω· (ἀμτβ.) (= διαλέγομαι ἢ φρονῶ βαρβάρως καὶ ἰδίως τὰ τῶν Περσῶν, εἰ ὅποιοι ἔθεωροῦντο ὡς βάρβαροι· λαμβάνω τὸ μέρος τῶν βαρβάρων) [ἐκ τοῦ βάζω μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ βαβάζω (= λέγω, ὁμιλῶ)· βάξις (= λόγος) > βάσκανος (= κακολόγος), βασκανία (= κακολογία, φθόνος)]· ἐνῶ βαρβαρῶ (-όω) τινα (= κάμνω τινὰ βάρβαρον), (μέλλ.) βαρβαρώσω· (πρτ.) ἐβαρβάρισον, (μέλλ.) βαρβαρίσω καὶ (ἀττ.) βαρβαριῶ· (ἀόρ.) ἐβαρβάρισα, (ὑποτ.) βαρβαρίσω· — βάρβαρος, βαρβαρία (= χώρα τῶν βαρβάρων), βαρβαρικός, βαρβαρισμός, βάρβαρον, βαρβαρότης, βαρβαρώδης.

βαρβαρισμός, (-οῦ), ὁ· (ἄλλως καὶ παράπτωσις*) σφάλμα λέξεως ὡς πρὸς τὸ τυπικόν τῆς γραμματικῆς, ἦτοι τὸ ἀμαρτάνειν περὶ μίαν λέξιν εἴτε περὶ τὸν τόνον εἴτε περὶ τὴν κλίσιν (εἴτε καὶ περὶ τὴν ὀρθογραφίαν).

Ἡ ὀρθοπέπεια καὶ ἡ γλωσσικὴ καθαρότης ἦσαν τὰ στοιχεῖα τῆς συντάξεως τῶν ῥητορικῶν λόγων. Ἡ «ὀρθοπέπεια» καὶ τὸ «καθαρεύειν» εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκαλοῦντο «ἐλληνι-

σμός» ἢ «ἐλληνίζειν», εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν βαρβαρισμὸν (= σφάλμα περὶ τὴν λέξιν) καὶ τὸν σολοικισμόν* (= σφάλμα περὶ τὴν σύνταξιν) καὶ τὸν δατισμόν*· (φρ.) «βαρβαρισμὸς γίνεται δὲ τρόποις πέντε· προσθέσει, ἀφαιρέσει, ἐναλλαγῇ, μεταθέσει καὶ περὶ προσωδίας», π.χ. Αἰσχίνους (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Αἰσχίνου), Δημοσθένους (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Δημοσθένους), σάρκαι (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ σάρκες), λόγως (ἀντὶ λόγος) κ.λπ.· (ῥῆμα) βαρβαρίζω*, (πρβλ. σολοικισμός, δατισμός).

βαρβαροκατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «βαρβαροκατάληκτα ῥήματα», (ὅρος τὸ πρῶτον εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Α. Κοραῆ), π.χ. ῥάβω, σκάβω (ἀντὶ ῥάπτω, σκάπτω), παλεύω (ἀντὶ παλαίω), συνάζω (ἀντὶ συνάγω), θάβω (ἀντὶ θάπτω), κ.λπ.

βάρβαρος, -ος, -ον· καὶ δημ. -η, -ο· «β ἄ ρ β α ρ ο ς φ ω ν ῆ», ἀσαφής, ἀκατάληπτος, ἢ κακῶς τραχέως καὶ σκληρῶς λαλουμένη γλῶσσα· (φρ.) «βαρβάρως ὀνομάσθη» (= ἡ ἔχουσα ξένα ὀνόματα).

βαρβαροσόλοικος, -ος, -ον· (ἐπὶ λόγου) ὁ ἔχων σφάλματα γραμματικὰ (βαρβαρισμούς*) καὶ συντακτικὰ (σολοικισμούς).

βαρβαρόφωνος, -ος, -ον· καὶ δημ. -η, -ο· ὁ ὁμιλῶν ξένην (ἦτοι βάρβαρον) γλῶσσαν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν· (οὐσ.) «βαρβαρόφωνον τό»· τὸ κακῶς ὁμιλεῖν ἢ προφέρειν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

βαρβᾶτος, (-ου), ὁ· (< λατ.) (barbatus = γενειοφόρος).

βαρίδι(ον), (-ίου), τό· ((διὰ τοῦ ι καὶ ὄχι διὰ τοῦ υ, ὡς σκάφος > σκαφίδιον, ὄξύς >

ὀξίδιον κ.λπ.

βαρύδιον, (-ίου), τό· (ὀρθότ.) βαρίδιον*, ὑποχωριστικὸν τοῦ βάρος.

βαρυήκοος, -ος, -ον· βαρυηκοῖα, (-ίας), ἢ· (ῥήμα) βαρυηκοῦ (-ῶ).

βαρυντικός, -ή, -όν· ὁ ἀπαγγέλλων ἄτονον (βαρεῖαν) τὴν λήγουσαν τῶν λέξεων· (φρ.) «Οἱ Αἰολεῖς βαρυντικοὶ εἰσι· τὸ γὰρ Ἄτρεῦς - Ἄτρεως λέγουσιν» (Ἡρωδιανός).

βαρύνω· (τι ἢ τινα)· (= προξενῶ βάρος, καταπιέζω· (μτφ.) καταθλίβω, (κν.) κουράζω)· (τὸ βαρύνον)· (πρτ.) ἐβαρύνον, (μέλλ.) βαρυνῶ, (ἀόρ.) ἐβάρυνα· (Παθ.) βαρύνομαι (= λυποῦμαι, καταθλίβομαι), (πρτ.) ἐβαρυνόμην, (παθ. μ.) βαρυνθήσομαι, ἃ ἐβαρύνθην, (ὑποτ.) βαρύνθῶ, πρ. βεβάρυμαι, (μτγν) βεβάρημαι, (μετχ.) βεβαρημένος, -η, -ον (διὰ τοῦ ἡ ἀπὸ τοῦ βαρέω ἐκ τῆς ῥίζης βαρε-)· — βάρυνσις, βαρυντικός, βαρυντέον, ἐπιβάρυνσις, ἐπιβαρυντικός, βαρέω (-ῶ) (μόνον ἢ μετχ. βεβαρηώς)· (φρ.) «οἶνω βεβαρηότες» (= ὑπὸ οἴνου βεβαρημένοι)· // (Γραμμ.) θέτω βαρεῖαν, (βλ. βαρύς)· προφέρω φθόγγον μετὰ βαρέος τόνου· «αἶ εἰς -οι λήγουσαι πληθυντικαὶ εὐθεῖαι βαρύτονοι βαρύνουσι καὶ τὰς ἰδίας γενικάς»· π.χ. ἄνθρωποι, (-ῶπων), οἶ, (οὔσ.) βάρυνσις, (-εως), ἢ.

βαρύς, -εῖα, -ύ· (Γραμμ.) «ἡ βαρεῖα (ἐνν.) προσωδία»· τὸ σημεῖον τοῦ βαρέος τόνου*, τῆς βαρείας προσωδίας (βλ. τόνοι)· ἔν τῶν τριῶν σημείων τονισμοῦ παλαιότερον τιθέμενον ἐπὶ τῶν ἄλλων μὴ τονιζομένων συλλαβῶν, π.χ. σίδηρος [«ἰστέον ὅτι καθ' ἐκάστην λέξιν ἐν μιᾷ συλλαβῇ τίθεμεν ἢ ὀξεῖαν ἢ περισπωμένην,

ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς συλλαβαῖς βαρεῖαν, οἷον Μενέλαος, ἡ δευτέρα συλλαβὴ δέχεται, αἱ δὲ λοιπαὶ βαρύνονται καὶ ἐν τῷ ἁλλοῖος ἢ μέσῃ περισπᾶται, ἡ δὲ πρώτη καὶ ἡ τρίτῃ βαρύνονται... ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένως τὰς τοιαύτας βαρεῖας ἐῶμεν διὰ τὸ μὴ καταστίζειν τὰ βιβλία» (Ἡρωδιανός)], διότι λαμβάνει τὸ σί- τὸν κύριον τόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι συλλαβαὶ τονίζονται χαλαρώτερον, ἄλλως δὲν θὰ ἠκούοντο· ἀλλὰ παρελείφθησαν αἱ βαρεῖαι, ἵνα μὴ πλημμυροῦν σημείων («καταστίζονται») τὰ βιβλία. Τούτου ἕνεκα ὀξεῖα πρὸ βαρείας μετατρέπεται μετ' αὐτῆς εἰς περισπωμένην (' + ' = ') καλουμένην καὶ ὀξυβαρεῖαν (ἐνν. προσωδία) (ἢ ὀξυβαριν τόνον), ὡς μνάα > μνά, ἐνῶ βαρεῖα πρὸ ὀξεῖας (' + ' = ') (βαρυοξεῖα) μένει ὀξεῖα, ὡς ἐνέσταῶς > ἐνεστῶς, δαῖς > δάς, ἔαν > ἄν. Σήμερον βαρεῖα τίθεται ἐπὶ τῆς ληγούσης, ἐκτὸς ἂν ἀκολουθῇ: α) σημείον στίξεως ἢ παύλα ἢ παρένθεσις ἢ εἰσαγωγικά, ὁπότεν τίθεται ὀξεῖα, ὡς «ὁ ἀνὴρ, ὁστις...», «ἡ θεία — ὥρα της καλῆς — μεθυμήθηκε», καὶ β) τὸ τίς, τί καὶ (δημ.) τί καὶ γιατί (ὡς ἐρωτηματικά ἢ θαυμαστικά) ὀξύνονται, π.χ. «τίς λέγει ταῦτα;»· «τί εἶπες;»· «ὦ! τί ὠραίος καιρός», «γιατί τὸ λές;», (βαρεῖα δέχεται τὸ ποιητικὸν αἰτιολογικὸν δημ. «τί»· «πᾶρε με ἀπάνου στὰ βουνά, τί (= διότι) θὰ μὲ φάῃ ὁ κάμπος»· ἐπίσης βαρεῖαν δέχονται τὰ ἀναφορικά «ποῦ», «πῶς», π.χ. «τὸν εἶδα ποῦ ἔφυγε», «μοῦ φάνηκε πῶς ἦταν ὁ Ἄνδρέας», ἐνῶ τὰ ἐρωτηματικά περισπῶνται, π.χ. «ποῦ θὰ σὲ βρῶ;», «πῶς εἶπατε;», ἢ ὅταν προφέρονται εἰς τὴν φράσιν τονιζόμενα, π.χ. «ποῦ καὶ ποῦ», «πῶς καὶ

πῶς ἐφθάσαμε»· βαρεῖαν δέχονται ἡ πρόθεσις «γιατί», «για ποῦ;», οἱ σύνδεσμοι μὰ καὶ νὰ· «μὰ σοῦ τὸ εἶπα», «θέλω νὰ μ'ἀκούσης», καὶ τὸ βουλευτικὸν μόριον «νὰ»: «νὰ σοῦ πῶς», ἐνῶ ὀξεῖαν δέχονται τὸ προτρεπτικὸν μόριον «για» καὶ ὁ διαχωριστικὸς σύνδεσμος «γιά»: «γιά ἔλα», «γιά ἐδῶ γιά πόνθενά», τὸ ὠμοτικὸν μόριον μὰ: «μὰ τὸ Θεό», «μὰ τὸ καθήκον σου».

Πάντα τὰ ὀξύτονα εἰς τὴν συνεκφορὰν τοῦ λόγου (εἰς τὴν συνεπειαν) ἐγίνοντο βαρύτονα, ἥτοι, ὅπως ἐλέγετο «κἀλὸκἀγὰθιά», οὕτως ἐλέγετο «κἀλὸς κἀγὰθός»· τοῦ «λὸ» ὡσαύτως βαρυτόνως ἐκφωνουμένου εἰς ἀμφοτέρας τὰς λέξεις (δηλ. μὴ τονουμένου κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν).

Ἡ ἀρχαιστάτη ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐστερεῖτο πνευμάτων καὶ τόνων, ταῦτα εἶναι δημιουργήματα τῶν φιλολόγων τῆς Ἀλεξανδρείας, διότι τὰ χειρόγραφα τῆς περιόδου ἐκείνης ἐγράφοντο εἰς μεγαλογράμματον γραφὴν καὶ ἄνευ ἀποστάσεων μεταξὺ τῶν λέξεων, π.χ. ΩΣΜΕΝΕΓΩΙΜΑΙ (= ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι), οἱ δὲ τόνοι ἦσαν ἀπαραίτητοι, ἐπεὶ δὴ ὁ τονισμὸς λέξεων τῶν διαλέκτων ἦτο διάφορος καὶ ὡς ἐκ τούτου προεκαλοῦντο παρανοήσεις.

Εἷς τινὰς λέξεις ἢ τύπους συντιθεμένου προηλθεν ἡ βαρεῖα ἐκ τῆς περισπωμένης κατ' ἔγκλισιν τινα, ἥτοι μετεβλήθη ὁ περισπώμενος τόνος εἰς βαρεῖαν, π.χ. ποδῶν - ἐκποδῶν (ἔπαθεν ἔγκλιν τόνου διὰ τὴν πρὸ αὐτοῦ πρόθεσιν)· *θεεῖ - ἀθεεῖ, (οὕτω πρβλ. καὶ ἀμαχεῖ, νηποινεῖ, ἀμοχθεῖ κ.λπ., παρὰ τὸ ἐκεῖ, Ἰσθμοῖ, Φαληροῖ κ.λπ.), οὕτω καὶ ἐμοῖ (ἀντὶ ἐμοῖ), σοῖ (ἀντὶ σοῖ), ἰδοῦ (ἀντὶ ἰδοῦ), ὡς (ἀντὶ ὡς),

τούς (ἀντὶ τοῦς), κ.λπ.· εἶναι δὲ ἔκδηλοι αἱ ἐξαιρέσεις τῆς τροπῆς τῆς ὀξεῖας εἰς βαρεῖαν, οὕτω τίς, τί (ἐπὶ ἐρωτήσεων) καὶ ὅχι τίς, τί.

βαρύτης, (-ητος), ἡ· (Γραμμ.) ἔλλειψις τόνου· // βαρύς τονισμός· (φρ.) «οἱ δ' Ἀττικοὶ βαρυτονοῦσιν = χαίρουσι γὰρ τῇ βαρύτητι» (Ἀμμώνιος)· // (Ῥητορ.) τὸ φορτικὸν τοῦ λόγου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ λιτὸν ὕφος.

βαρυτόνησις, (-εως), ἡ· καὶ βαρυτονισμός, (-οῦ), ὁ· ὁ τονισμὸς διὰ βαρείας.

βαρυτονία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ὁ ἀναβασμὸς τοῦ τόνου ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπωτέρω τῆς ληγούσης, π.χ. σχοῦ - παρὰσχοῦ, ἰδέ - ἐπιδέ, ἐλθέ - ἀπελθε, σποῦ - ἐπίσπου, σφαῖρα - ἀτμόσφαιρα, ἐταῖρος - συνέταίρος κ.λπ.

βαρύτονος, -ος, -ον· καὶ (δημ.) -η, -ο· «τὰ βαρύτονα», ἥτοι τὰ παροξύτονα ἢ προπαροξύτονα (ἀντίθετα εἶναι τὰ ὀξύτονα), τὰ τονιζόμενα ἐπὶ τῆς παραληγούσης ἢ τῆς προπαραληγούσης, τὰ μὴ τονιζόμενα ἐπὶ τῆς ληγούσης· (ἐπὶ ἐγκλιτικῶν μονοσυλλαβῶν) τὸ ἄτονον· (φρ.) διὰ τοῦτο ἀνόξυντον ἔχει τὸ «που», ταῦτόν δὲ εἰπεῖν βαρύτονον ἐν τῇ συνεπειᾷ· // «Βαρύτονα ῥήματα»· κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ περισπώμενα (καὶ τὰ εἰς -μι) (βλ. ῥήμα)· // (Ῥητορ.) ὁ ἀπαγγελλόμενος ἐντόνως μετ' ἐμφάσεως (ἐπὶ λόγων, λέξεων, φράσεων).

βαρυτονῶ· τονίζω τὴν παραλήγουσαν ἢ προπαραλήγουσαν· θέτω ὡς τόνον βαρεῖαν· // (ἐπὶ μονοσυλλαβῶν ἐγκλιτικῶν) μένω ἄτονος· (φρ.) «τὸ «που» βαρυτονεῖται».

βασανίζω (τι)· (= δοκιμάζω, ὑποβάλλω

εἰς ἐξέτασιν, τρίβω ἐπὶ δοκιμαστικῆς λίθου· ἐπιστημονικῶς ἐρευνῶ, ἐξετάζω ἐφαρμόζων τὸ βασανιστήριον· (πρτ.) ἐβασάνιζον, (μέλλ.) βασανίσω καὶ (ἀττ.) βασανῶ, (ἀόρ.) ἐβασάνισα, (ὑποτ.) βασανίσω· (Παθ.) βασανίζομαι, π ἐβασανίζομαι, μ βασανισθῆσομαι, ἃ ἐβασανίσθην, (ὑποτ.) βασανισθῶ, πκ βεβασάνισμαι, (μετχ.) βεβασανισμένος, -η, -ον, (ἐπὶ ὕφους) (= βεβασανισμένος,)· (φρ.) «οὐ τὸ τιμωροῦμαι, παρ' Ἀττικοῖς, ἀλλὰ τὸ ἀνακρίνομαι, ἐλέγχομαι καὶ δοκιμάζομαι» (Σχολ. Πλατ. Πολ.)· «χρῶνται μὲν τῇ βασάνῳ καὶ τῷ βασανίζειν οἱ ῥήτορες καὶ ἐπὶ τοῦ μαστιγοῦν καὶ στρεβλοῦν τοὺς καταδικασθέντας καὶ κολαζομένους, τάττουσι δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ δοκιμάζειν καὶ ἀκριβῶς ἀνερωτᾶν» (Βεχκ. Ἀνέκδ.)· — ἡ βάσανος (= ἡ Λυδία λίθος, διὰ τῆς ὁποίας δοκιμάζουν τὸν χρυσόν), βασανιστής, βασανισμός, βασανιστέος, βασανιστήριον, βασανιστέον· // (ἐπὶ ὕφους) βασανίζω (= γράφω μετ' ἐπιτηδεύσεως καὶ ὅχι φυσικῶς)· (φρ.) «τὸ ἔπος ὁμοίως ἐβασάνιζεν» (Λογγίνος).

ΒΑΣΙΚΟΣ, -ή, -όν· (Γραμμ.) «βασικὸς τόνος»· ἐπειδὴ ὁ τόνος δέν μένει πάντοτε κατὰ τὴν κλίσιν ἐπὶ τῆς ἰδίας συλλαβῆς: ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἄνθρωπον, τοὺς ἀνθρώπους· τὸ δίπλωμα, τῶν διπλωμάτων· χτυπῶ, χτύπησα, χτυπήθηκα κ.λπ., διὰ τοῦτο «βασικὸς τόνος» λέγεται εἰς μὲν τὰ οὐσιαστικὰ ὁ τόνος τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ, εἰς τὰ ἐπίθετα ὁ τόνος τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ εἰς τὰ ῥήματα ὁ τόνος τοῦ ἀ' ἐνικοῦ προσώπου τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος. Συνήθως κατὰ τὴν σύνθε-

σιν ὁ τόνος* ἀναβιβάζεται, π.χ. ἐταῖρος - συνέταρος, μίλος - ἀνεμόμυλος, σφαῖρα - ἀτμόσφαιρα κ.λπ.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ, (-έως), ὁ· θηλ. ἡ βασίλεια καὶ ἡ βασίλισσα καὶ ἡ βασιλὶς καὶ ἡ βασίλη (ἐνῶ ἡ βασιλεία = ἀξίωμα βασιλέως).

ΒΑΣΙΛΕΥΩ· (ἀμτβ.) (= εἶμαι βασιλεύς, διοικῶ, κυβερνῶ· ζῶ βασιλικῶς) ἐνῶ βασιλίζω (= φέρομαι βασιλικῶς, φρονῶ τὰ τοῦ βασιλέως, εἶμαι μὲ τὸ μέρος τοῦ βασιλέως)· (πρτ.) ἐβασίλευον, (μέλλ.) βασιλεύσω, (ἀόρ.) ἐβασίλευσα, (ὑποτ.) βασιλεύσω, (πρkm.) βεβασίλευκα, (ὑπερσ.) ἐβεβασίλευκιν· — «βασίλευω τινὸς ἢ τινὶ ἢ ἐμπροσθέντος» (= εἶμαι βασιλεύς, κυβερνῶ)· (φρ.) «καὶ ὑπέβαλε βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου»· «Γιγάντεσσιν βασιλεῦεν» (Ὅμηρος)· «ὅπως βασιλεύσῃ ἐπὶ τὰς δύο βασιλείας» (Π.Δ.)· — βασιλεύς, βασίλεια, βασίλη ἢ (= ἡ βασίλισσα), βασιλεία, βασιλὶς, βασιλῆος, βασιλεῖον, βασιλικός, βασιλίδης κ.λπ.

ΒΑΣΙΣ, (-εως), ἡ· (Μετρ.) στίχος ἐξ ἐνὸς μόνον μέτρου συνιστάμενος, μονόμετρος· // (Ῥητορ.) τὸ ῥυθμικὸν τέλος περιόδου τινὸς ἢ κώλου· τὸ ῥυθμικὸν τέλος γνωμι-κοῦ.

ΒΑΣΚΑΙΝΩ· (τι ἢ τινα) (= φέγω, κακολογῶ, μέμφομαι, ὀνειδίζω· φθονῶ· μάγέω διὰ κακοῦ ὀφθαλμοῦ, (κν.) ματιάζω), ἐκ τοῦ βάζω (βαβάζω) (= λέγω), βάξις (= λόγος) καὶ ὅχι ἐκ τοῦ «φάσει καίνω» (= διὰ τῶν ὀφθαλμῶν φανεύω)· (πρτ.) ἐβάσκαλλον, (μέλλ.) βασκανῶ, (ἀόρ.) ἐβάσκηνα καὶ ἐβάσκανα, (ὑποτ.) βασκῆνω καὶ βασκάνω, (παθ. ἀ) ἐβασκάνην, (ὑποτ.) βασκανθῶ· — βάσκανος, βασκανία, βασκάνιον, βασκαντικός (= ὑβριστικός, φι-

λοκατήγορος), βασκοσύνη.

ΒΑΣΤΑΖΩ (τε)· (= σηκώνω, ὑψῶ, ὑψώνω, ἐγείρω· φέρω εἰς τὰς χεῖρας, (κν.) κουβαλῶ· ἐξευγενίζω, ἐξετάζω διὰ τῆς ἀφῆς)· (πρτ.) ἐβάσταζον, (μέλλ.) βαστάσω, (ἀόρ.) ἐβάστασα, (μτγν.) ἐβάσταξα· (παθ. μ) βασταχθήσομαι, (παθ. ἀ α') ἐβαστάχθην, (ὑποτ.) βασταχθῶ, (παθ. ἀ β') ἐβαστάχην, (ἀπαρ.) βασταχῆναι· — βασταγή, βάσταγμα τό (= τὸ φορτίον), (καὶ εἰς τὴν δημ.) ὁ βαστάζος (= ὁ ἀχθοφόρος), βαστακτός, βαστακτής (= ὁ ἀχθοφόρος, ὁ βαστάζος (κν.) χαμάλης), βαστακτέος, βαστακτέον.

ΒΑΤΕΥΩ· (= καταπατῶ, προξενῶ ζημίαν, βλάβην)· (ἐπὶ ζῶν καὶ καταχρηστικῶς ἐπὶ ἀνθρώπων) (= ὀχεύω, ἐπιβαίνω τοῦ θήλεος)· (πρτ.) ἐβάτευον, (ἀόρ.) (ἐ)βάτεψα, (ὑποτ.) θά βατέψω· μετχ. πρkm. βεβατευμένος, (δημ.) βατεμένος, -η, -ον (βλ. βατῶ).

ΒΑΤΤΑΡΙΖΩ· (ἀμτβ.) (= διαλέγομαι ἄσημα καὶ ἀδιάρθρωτα, τραυλίζω, φελλίζω)· (πρτ.) ἐβαττάριζον, (μέλλ.) βατταριῶ· — βατταρισμός (= φλυαρία, ματαιολογία), βατταριστής, βαττάρισμα τό· (φρ.) Βατταρίζειν ἐμοὶ μὲν δοκεῖ κατὰ μίμησιν τῆς φωνῆς πεποιῆσθαι, ὡς τὸ ποππύζειν. Λέγουσι δὲ τινες ἀπὸ Βάττου τοῦ ἰσχυροῦ φωνῶν πεποιῆσθαι» (Βεχκ. Ἀνέκδ.).

ΒΑΤῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (ἐκ τοῦ βαίνω) (= ὀχεύω, ἐπιβαίνω, βατεύω*)· (πρτ.) ἐβάτουν, (μέλλ.) βατήσω· (παρὰ Δελφοῖς βατῶ = πατῶ)· (φρ.) «τὸ πατεῖν βατεῖν καὶ τὸ πικρὸν βικρὸν ἐπιεικῶς καλοῦσιν» (Πλούταρχος) (ἦτοι δι' ἐναλλαγῆς τοῦ π εἰς β)· — βατός, βάτης, βατήρ, βατηρία (= βακτηρία, διὰ τῆς ὁποίας βαίνουσιν οἱ

γέροντες).

Βαῦ· (βλ. δίγαμμα* F).

ΒΑΥΚΑΛΗΜΑ (-ατος), τό· (= νανούρισμα) ἐκ τοῦ βαυκαλῶ*, βαυβῶ (-άω) (= νανουρίζω, ἀποκοιμίζω παιδίον σιγοτραγουδῶν μονοτόνως)· (φρ.) «ἐτιθηγήθη γὰρ ἐκ νέου ἐπὶ πάλαι Σωκρατικοῖς, ὡς ἂν τις εἴποι, βαυκαλήμασιν» (Σωκράτους Ἐπιστολαί)· (μτφ.) (νέωτ.) (= ἐλπίς ἀβάσιμος· ἀπατηλὴ ὑπόσχεσις)· // (Ἐγκυκλ.) αἱ Γερμανίδες μητέρες ἔχουν ὡς βαυκαλήμα (νανούρισμα) τῶν βρεφῶν τῶν: «eia po reia! eia po reia!» τοῦτο εἶναι δάνειον* γλωσσικὸν ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ βυζαντινοῦ «εὐδέ μοι παιδίον! εὐδε μοι, ὦ παῖ!» (= κοιμῶν παιδί μου, κοιμῶν παιδί) [εὐδω< (καθεύδω) (= κοιμῶμαι, πλαγιάζω, μτφ. ἀναπαύομαι) (φρ.) «Τισίαν ἐάσομεν εὐδεν» (Σοφοκλῆς) (= θὰ ἀφήσωμεν τὸν Τισίαν νὰ ἀναπαυθῇ]· —βαυκαλίζω, βαυκάλῃ ἢ (= τὸ λίκνον, κν. ἡ κούνια), βαυκαλήσις, βαυκαλιστής, βαυκαλιστικός, βαυκαλιστικῶς.

ΒΑΥΚΑΛῶ (-άω)· καί(βαυκαλίζω) (τινά)· (= ἀποκοιμίζω, (κν.) νανουρίζω· φωνάζω ἰσχυρῶς· (μτφ.) ἐξαπατῶ δι' ὑποσχέσεων)· (ἀόρ.) ἐβαυκάλησα, (ὑποτ.) βαυκαλήσω· — βαυκαλήμα, βαυκαλήσις (κν. νανούρισμα).

ΒΒ· (Ὁρθογρ.) διὰ δύο ββ γράφονται αἱ λέξεις Ἀββᾶς, ἄββα (= ὁ πατήρ), Ἀββα, ἄββαδόπουλος, Ἀββακούμ, Ἀββαρος, Ἀββας (καὶ Ἀβας, (-αντος), ὁ), καββάλα, (= τὸ μυστικὸν θεοσοφικὸν φιλοσοφ. σύστημα), Δεββώρα, τὰ ἰταλικά ἀ(β)-βιζάρω, ἀ(β)βίζο· τὰ Βαραββᾶς, Σάββας, Σάββατον, ῥαββί, ῥαββίνος, ὡς καὶ τὰ κατὰ συγκοπὴν αἰολικά ἄββαλεν (< ἀ-

πέβαλεν), ἀββάλουσι (<ἀποβάλουσι) κ.λπ.

βδάλλω (τι)· (= ἀμέλω, βυζαίνω)· (πρτ.) βδάλων, (ἀόρ.) βδῆλα, (ὑποτ.) βδῆλα· (Μεσ.) βδάλλομαι (ἐπὶ τῆς ἀγελάδος) (= δίδω, παρέχω γάλα)· — βδέλλα (= ὁ γνωστός σκώληξ), βδάλλεις (= ἀμελῶ), βδελλίζω (= προσκολλῶ βδέλλας).

βεβαιότης, (-ητος), ἡ· (Λογ.) βεβαία εἶναι ἡ γνώσις, περὶ τῆς ὁποίας εἴμεθα τελείως πεπεισμένοι ὅτι εἶναι ἀληθής. Εἰς τὴν βεβαιότητα οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ χωρήσῃ. Ἡ βεβαιότης εἶναι «ἀμεσος», ὡς «τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ», διότι ἀντλούμεν τὴν γνώσιν ταύτην ἐξ ἐμπειρίας, ἡ ὁποία γίνεται διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως τῆς ὁράσεως, ἡ «ἐμμεσος», ὅταν ἡ γνώσις συμπεραίνεται λογικῶς ἐξ ἄλλων γνώσεων βεβαίων, ὡς «περὶ τῆς γῆς στρεφομένης περὶ τὸν ἥλιον», (πρβλ. πιθανότης).

βεβαιῶ (-όω) (τι ἢ τινα)· (= καθιστῶ βέβαιον, ἐπιβεβαιῶ, βεβαιώνω, ἐπικυρώνω)· (πρτ.) ἐβεβαίουν, (μέλλ.) βεβαιώσω, (ἀόρ.) ἐβεβαίωσα· (Μεσ. καὶ Παθ.) βεβαιούμαι (= δισχυρίζομαι, ἐπικυρώνω· ἐξασφαλίζω· πληροφοροῦμαι περὶ τινος)· (πρτ.) ἐβεβαιούμην, (μεσ. μ) βεβαιώσομαι, (παθ. μέλλ.) βεβαιωθήσομαι, (μεσ. ἀ) ἐβεβαιωσάμην, (ὑποτ.) βεβαιώσωμαι, (παθ. ἀ) ἐβεβαιώθην, (ὑποτ.) βεβαιωθῶ· — βεβαίωσις, βεβαιωτής, βεβαίωμα, βεβαιωτικός, βεβαιωτέον.

βεβαιωτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «βεβαιωτικὰ μόρια», ὅσκιτοι λέξεις σημαίνουσιν τὴν μετὰ βεβαιότητος κατάφασιν,

πεποιθῆσιν, πίστιν, π.χ. γέ, γοῦν, δέ, δῆτα, δῆπου, ναί, ναίχι, δῆ, τοί, πέρ, ἤγουν, δῆθεν, κ.λπ. // «Βεβαιωτικὰ ἐπιρρήματα»: ἀληθῶς, βεβαίως, μάλιστα, ἀναμφιβόλως, δῆλον, (δημ.) βέβαια, σωστά, πῶς ὅχι, ὠρισμένως, τῶντι (δημ. τῶντις), ἀλήθεια (ἀληθινά), ναί κ.λπ.

βεβηλῶ (-όω) (τι ἢ τινα)· (= καταλύω, καταπατῶ, ἀθετῶ, μολύνω, μιάινω)· (πρτ.) ἐβεβήλουν, (μέλλ.) βεβηλώσω, (ἀόρ.) ἐβεβήλωσα, (ὑποτ.) βεβηλώσω· (φρ.) «μηδὲ ἐνρὰ καὶ τεμένη θεῶν βεβηλῶσαι» — βεβηλός, βεβηλότης, βεβηλώσις, βεβηλοτροπία.

Βέλβινα, (-ης), ἡ· Βελβινήτης, ὡς Αἴγινα — Αἰγινήτης.

Βελισάριος, (-ίου), ὁ· (δι' ἐνός σ)

βέλος, (-ους), τό· (βλ. σημείον)· // — (Λογ.)· «βέλος (ἡ οὐστός) φερόμενον ἔσθηκεν»· ἐπιχείρημα τοῦ Ζήνωνος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεδεικνύετο τὸ ἀδύνατον τῆς κινήσεως· τὸ κινούμενον βέλος κατέχει, κατ' αὐτόν, εἰς ἐκάστην στιγμὴν ὠρισμένον τόπον· ἀλλὰ τοῦτο δεικνύει ὅτι ἡρεμεῖ, ἅρα τὸ βέλος φαινόμενον ὡς κινούμενον ἡρεμεῖ.

βερίκοκκον, (-ου), τό· βερικοκκέα ἡ.

βερμπαλισμός (-οῦ) ὁ· (ἐκ τοῦ Λατίν. *verbum* = λόγος, ἄλλως λεξικρατισμός)· ἡ προσήλωσις εἰς τὸν γραπτὸν καὶ προφορικὸν λόγον ἀπλῶς εἰς τὰς λέξεις καὶ ἡ ἔλλειψις ἀνταποκρίσεως τῶν λέξεων πρὸς οὐσιαστικὸν περιεχόμενον.

βήξ, (βηχός), ὁ· (δημ. βήχας).

Βηρυτός, (οῦ), ἡ·

Βήσω· (καὶ ἀττ. (βηχ-)<ω)· (ἀμτβ.) (ἡ λέξις εἶναι ὀνοματοποιημένη).

(= βήχω κατ' ἐπέκτασιν = ἐξεμῶ)· (φρ.) «πρὶν τὴν χολὴν βῆξαι» (= ἐξεμεῖν)· (Ἡρώνδας)· (πρτ.) βῆσσον, (μέλλ.) βήξω, (ἀόρ.) βῆξας, (ὑποτ.) βήξω· (Μεσ. μετ' ἐνεργ. σημασίας) βήσσομαι, (μέσ. μ) βήξομαι· — βήξ, βηχικός, βηχώδης, βηχίας ὁ καὶ βηχία ἡ (= ἡ βραχνότης), ἀποβήσω (= βήχων ἐξάγω φλέγματα).

βῆτα τό· (ἄκλιτον)· Τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (β*, Β).

βιάζω· (ἀμτβ.) (= χρησιμοποιῶ βίαν)· (πρτ.) ἐβίαζον, (μέλλ.) βιάσω, (ἀόρ.) ἐβίασα, (ὑποτ.) βιάσω· (Μεσ.) βιάζομαι (τινα) (= ἐξαναγκάζω, στενοχωρῶ)· (Παθ.) (= πιέζομαι, ἐξαναγκάζομαι ὑπὸ τινος, στενοχωροῦμαι)· (πρτ.) ἐβιάζομην, (μέσ. μέλλ.) βιάσομαι, (παθ. μέλλ.) βιασθήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α') ἐβιασάμην, (παθ. ἀόρ. α') ἐβιάσθην, (ὑποτ.) βιασθῶ, (πρτ.) βεβιάσμαι, (μετχ.) βεβιασμένος, -η, -ον· — (βιάζομαί τινα ἢ τι) (ἐξαναγκάζω)· (φρ.) «βιάζομαι τὸν ἔκπλουον» (= ἐπιτυγχάνω βιαίως τὴν ἔξοδον)· «βιάζομαι τοὺς νόμους» (= παραβιάζω τοὺς νόμους)· (παθ.) βιάζομαι (= πιέζομαι, ἐξαναγκάζομαι)· — βιασμός, βίαιος, βία, βιάω (= βιάζω), (πρτ.) βεβίηκα, βιαιότης, βιαστής, βιαστικός, βιαστέον, βιαστός (= ὁ διὰ τῆς βίας γινόμενος).

βιβάζω· (τι ἢ τινα) (= βάζω, ἐγείρω, κάμνω τινὰ νὰ ἀναβῇ, (ἐπὶ ζώων) ἀναβιβάζω τὸ ἄρρεν ἐπὶ τοῦ θήλεος)· (πρτ.) ἐβίβαζον, (μέλλ. ἀττ.) βιβῶ, (βιβᾶς, βιβᾶ, βιβῶμεν, βιβᾶτε, βιβῶσι), (μέλλ. μτγν.) βιβάσω, (ἀόρ.) ἐβίβασα, (ὑποτ.) βιβάσω, (τὸ βιβάσαν)· (Μεσ. καὶ Παθ.) βιβάζομαι, (πρτ.) ἐβιβαζόμην, (μέσ. μέλλ. ἀττ.) βι-

βῶμαι (βιβᾶ, βιβᾶται, βιβῶμεθα, βιβᾶσθε, βιβῶνται), (μέσ. μέλλ. μτγν.) βιβάσομαι, (παθ. μέλλ.) βιβασθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐβιβασάμην, (ὑποτ.) βιβάσωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἐβιβάσθην, (ὑποτ.) βιβασθῶ, (πρτ.) βεβίβασμαι, (μετχ.) βεβιβασμένος, -η, -ον· — βιβαστής, βίβασις.

βιβλιογραφία, (-ίας), ἡ· ἡ ἀναγραφή εἰς τὴν βιβλίον τῶν πηγῶν (πραγματειῶν), τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεὺς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θεματός του.

βιβλίον, (-ου), τό· (μικρὰ βίβλος)· // (Ἰστ.) τὰ πρῶτα βιβλία, συγγραφεύτα ἐπὶ παπύρου, ἦσαν κυλινδρικά, ἐξελιχθέντα βραδύτερον, καὶ ὅταν ἤρχισαν νὰ γράφονται ἐπὶ περγαμνῆς εἰς τὸ ὀρθογώνιον σχῆμα· τὸ ἀρχαιότερον ἐκ παπύρου βιβλίον «πάπυρος τοῦ Πίρις», ἀναγόμενον εἰς τὸ 2.500 π.Χ., εὐρίσκεται εἰς Παρίσι· τὸ πρῶτον διὰ κινητῶν γραμμάτων ἐκτυπωθὲν βιβλίον εἶναι ἡ Ἀγία Γραφή (1445 ὑπὸ τοῦ Γουτεμβέργιου), τὸ πρῶτον δὲ ἑλληνικὸν τοιοῦτο εἶναι ἡ «Γραμματικὴ» τοῦ Λασκάρεως (Μιλᾶνον, 1476). Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, κατὰ στατιστικὴν τῆς Οὐνέσκο, κυκλοφοροῦν ἐτησίως ἀνὰ τὸν κόσμον 5.000.000 βιβλία, ἀντιπροσωπεύοντα 250.000 τίτλους, εἰς Ἑλλάδα δὲ 2200 περίπου βιβλίον, (-ου), τὸ (= χάρτης ἐκ βύβλου, Αἰγυπτίου παπύρου).

βιβρώσκω (τι)· (= τρώγω, κατεσθίω τι)· (πρτ.) ἐβίβρωσκον, (μέλλ.) βρώσομαι, (ἀόρ.) βῆρωσα, βῆρων, (πρτ.) βέβρωκα, (ὑπερσ.) ἐβέβρωκεν· (ὑπ.) ἐβιβρώσκω, ἀβρώσω, βρώ, πρ βεβρωκῶς ὦ· (εὐ.) ἐβιβρώσκοιμι, μ βρωσοίμην, ἀ βρώσοιμι, βροίην, πρ βεβρωκῶς εἶην· (προστ.) ἐβί-

βρωσκε, ἃ βρώσον, βρώθι, πρ βεβρωκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἔ βιβρώσκω, μ βρώσεσθαι, ἃ βρώσαι, βρώναι, πρ βεβρωκέναι· (μετχ.) ἔ βιβρώσκων, -ουσα, -ον, μ βρωσόμενος, -ομένη, -όμενον, ἃ βρώσας, -σασα, -σαν, πρ βεβρωκῶς, -κυῖα, -κός // βιβρώσκομαι· π ἐβιβρωσκόμην, μ βρωθήσομαι, ἃ ἐβρώθην, πρ βέβρωμαι, ὃ ἐβεβρώμην· (ὕπ.) ἔ βιβρώσκωμαι, ἃ βρωθῶ, πρ βεβρωμένος ὦ· (εὐ.) ἔ βιβρωσκούμην, μ βρωθησοίμην, ἃ βρωθείην, πρ βεβρωμένος εἶην· (προστ.) ἔ βιβρώσκου, ἃ βρώθητι, πρ βέβρωσο· (ἀπ.) ἔ βιβρώσκεσθαι, μ βρωθήσεσθαι, ἃ βρωθῆναι, πρ βεβρώσθαι· (μετχ.) ἔ βιβρωσκόμενος, -ομένη, -όμενον, μ βρωθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἃ βρωθείς, -θείσα, -θέν, πρ βεβρωμένος, -μένη, -μένον· — «βιβρώσκω τινός» (= τρώγω μέρος τι ἀπό τινος βρωσίμου)· (φρ.) «εἵπερ ἔτυχον τῶν μελῶν τοῦ Φιλοκλέους βεβρωκότες» ('Αριστοφάνης)· — βρώσις, βρωτήρ (= ὁ τρώγων), βρώμα (= τροφή), βρωματικός (= φαγώσιμος), βρώμη (= τροφή), βρώμος (= φαγητόν).

Βιλλανέλλα ἡ· (**Villanella**) (Μετρ.) ξένον στιχουργικὸν εἶδος ἔχον τὴν καταγωγὴν του ἐκ τῆς Ἰταλίας, καλλιεργηθὲν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Μ. Τσιριμώκου καὶ ἄλλων· ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων στροφῶν, ἥτοι ἐκ τριῶν τριστίχων καὶ μιᾶς τετραστίχου ἢ ἐκ μιᾶς τετραστίχου καὶ τριῶν ἄλλων ἐπομένων τριστίχων:

Ἡ Φρόσω

*Βγήκε ἡ Φρόσω στὸ σεργιάνι,
σὰν τὴν πούλια καὶ γελᾷ
μὲ τὸ κόκκινο φουστάνι.*

Μὲ τὰ φρούδια τῆς γαϊτάνι,

*καὶ τὸν Κύρη τῆς στὸ πλάι,
βγήκε ἡ Φρόσω στὸ σεργιάνι.*

*Μὲ τὰ χρυσικὰ γιορτάνι
πῶς βεργολυγαί καὶ πάει
μὲ τὸ κόκκινο φουστάνι.*

*Κι ὁ Στρατῆς τοῦ κῆρ Μαργιάνη
στὸ κρασοπουλιὸ τὰ σπάει.
Βγήκε ἡ Φρόσω στὸ σεργιάνι,
μὲ τὸ κόκκινο φουστάνι.*

Ἰ. Σαραλῆς.

Ὑπάρχει καὶ Βιλλανέλλα μετὰ πέντε στροφῶν. Βιλλανέλλα ἦτο καὶ εἶδος λαϊκοῦ ᾄσματος ἀδόμενον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας ἀντίστοιχον τοῦ γαλλικοῦ *vandeville*.

βιολοντσέλο τό· ὑποκοριστ. τοῦ *violone* ἢ *violone* > *violon-cello*.

βιοτεύω· (ἀμτβ.) (= ζῶ, συντηροῦμαι· πορίζομαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν· (πρτ.) ἐβίότευον, (μέλλ.) βιοτεύσω, (ἀόρ.) ἐβίότευσα, (ὕποτ.) βιοτεύσω· — βιοτή, βιοτικός, βίος (ἀποχειροβίος καὶ ἀποχειρόβιος = ὁ ἔχων τὸν βίον ἀπὸ τῶν χειρῶν, χειρῶναξ), βιοτεία (= τρόπος πορισμοῦ τῶν πρὸς τὸ ζῆν), βιωτός, ἀβίωσις, διαβίωσις, ἐπιβίωσις, βιώσιμος.

βιοτικός, -ή, -όν· (παρὰ τὸ βίος) (= κοσμικός, ὁ τῆς ζωῆς) (ἐσφαλμ.) βιωτικός).

Βιργίλιος, -(ου), ὁ· (ὀρθότ.) Βεργίλιος (<λατιν. *Vergilius*, «κατὰ τινος Οὐεργίλιος).

βιῶ (-όω)· (= ζῶ)· βιοτεύω (= ζῶ· πορίζομαι τὰ πρὸς τροφήν), (πρτ.) ἐβίουν, ἐβίότευον, (μέλλ.) βιώσομαι, (ἀόρ.) ἐβίωσα, ἐβίων -ως -ω, (πρκμ.) βεβίωκα, (ὕπερσ.) ἐβεβίωκειν, (ὕπ.) ἔ βιῶ, βιοτεύω, ἃ

βιώσω, βιῶ, (-ῶς, -ῶ), πρ βεβιώκω, βεβιωκῶς ὦ· (εὐ.) ἔ βιοῖμι, βιοτεύοιμι, μ βιωσοίμην, ἃ βιώσαιμι, βιῶην, πρ βεβιώκοιμι, βεβιωκῶς εἶην· (προστ.) ἔ βίου, βιότευε, ἃ βίωσον, (βιῶθι), πρ βεβιωκῶς ἴσθι, ἔστω· (ἀπ.) ἔ βιοῦν, βιοτεύειν, μ βιώσεσθαι, ἃ βιώσαι, βιώναι, πρ βεβιωκένοι· (μετχ.) ἔ βιών, -οῦσα, -οῦν, βιοτεύων, -ουσα, -ον, μ βιωσόμενος, -ομένη, -όμενον, ἃ βιώσας, -σασα, -σαν, βιούς, -οῦσα, -όν, πρ βεβιωκῶς, -κυῖα, -κός· // βιοῦμαι (-όμαι)· π ἐβιοῦμην, μ βιωθήσομαι, πρ βεβίωταί (μοι)· (ὕπ.) ἔ βιῶμαι· (εὐ.) ἔ βιοίμην, μ βιωθησοίμην· (προστ.) ἔ βιοῦ· (ἀπ.) ἔ βιοῦσθαι, μ βιωθήσεσθαι· (μετχ.) ἔ βιούμενος, -ομένη, -όμενον, μ βιωθησόμενος, -ομένη, -όμενον, πρ βεβιωμένος, -ωμένη, -ωμένον· (βλ. βιοτεύω ἐν τέλει), (κλίσιν ἀορ. β' ἐβίων βλ. ἀόριστος).

βιώσκομαι (τινα)· ἀποθ. μτβ. τοῦ βιώ· (= ζωογονῶ, ζωντανεύω, διατηρῶ εἰς τὴν ζωὴν), (ἐπὶ παθητικῆς ἐννοίας μτγν. = ἀναζωογονοῦμαι, ἐπανέρχομαι εἰς τὴν ζωὴν)· (φρ.) «ἔτεροι τόποι βιώσκονται καὶ ἔνδρσι γίνονται κατὰ μέρος» ('Αριστοτέλης)· (πρτ.) ἐβιωσκόμην, (ἀόρ.) ἐβιωσάμην, (ὕποτ.) βιώσομαι· — ἀναβιώσκομαι.

βλάπτω· (τινα ἢ τι) (= καθιστῶ ἀνίκανον ἢ ἄχρηστόν τινα ἢ τι· ἐμποδίζω· ἐπιφέρω βλάβην· φθείρω· ἀδικῶ)· (πρτ.) ἐβλαπτον, (μέλλ.) βλάψω, (ἀόρ.) ἐβλαφα, (πρκμ.) βέβλαφα, (ὕπερσ.) ἐβεβλάφειν· (ὕπ.) ἔ βλάπτω, ἃ βλάψω, πρ βεβλάφω, βεβλαφῶς ὦ· (εὐ.) ἔ βλάπτωμι, μ βλάψοιμι, ἃ βλάψαιμι, πρ βεβλάφοιμι, βεβλαφῶς εἶην· (προστ.) βλάπτε, ἃ βλάψον, πρ βεβλαφῶς

ἴσθι· (ἀπ.) ἔ βλάπτειν, μ βλάψειν, ἃ βλάψαι, πρ βεβλαφέναι· (μετχ.) ἔ βλάπτων, -ουσα, -ον, μ βλάψων, -φουσα, -φον, ἃ βλάψας, -φασα, -φαν, πρ βεβλαφῶς, -φύα, -φός.

// βλάπτομαι· π ἐβλαπτόμην, μ βλάφομαι, βλαβήσομαι, ἃ ἐβλάβην, ἐβλάφην, πρ βέβλαμμαι, ὃ ἐβεβλάμην· (ὕπ.) ἔ βλάπτωμαι, ἃ βλαβῶ, βλαφθῶ, πρ βεβλαμμένος ὦ· (εὐ.) ἔ βλαπτοίμην, μ βλαφοίμην, βλαβησοίμην, ἃ βλαβείην, βλαφθείην, πρ βεβλαμμένος εἶην· (προστ.) ἔ βλάπτου, ἃ βλάβηθι, βλάβηθι, πρ βέβλαφο· (ἀπ.) ἔ βλάπτεισθαι, μ βλάψεσθαι, βλαβήσεσθαι, ἃ βλαβῆναι, βλαφθῆναι, πρ βεβλάφθαι· (μετχ.) ἔ βλαπτόμενος, -μένη, -μένον, μ βλαφόμενος, -φομένη, -φόμενον, βλαβησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἃ βλαβεῖς, -εῖσα, -έν, βλαφθεῖς, -θείσα, -θέν, πρ βεβλαμμένος, -μένη, -μένον· — «βλάπτω τινός» (= ἐμποδίζω ἀπὸ τινος)· (φρ.) «τόν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου» ('Ομηρος)· — βλάβη, βλαβερός, βλαβόεις, βλάβος (= βλάβη), βλάψις, βλάσφημος, βλασφημῶ.

βλαστάνω· (= ἐξάγω βλαστὸν, φυτρῶνω, παράγω, ἐνεργῶ βλάστησιν· (μτφ.) ἀποκαλύπτομαι, ἔρχομαι εἰς φῶς· (μτβ.) κάμνω νὰ βλαστήσῃ)· (τὸ βλαστάνον)· (πρτ.) ἐβλάστανον, (μέλλ.) βλαστήσω, (ἀόρ.) ἐβλάστησα, (ὕποτ.) βλαστήσω, (ἀόρ. β') ἐβλαστον, (ὕποτ.) βλάστω, (πρκμ.) βεβλάστηκα (καὶ ἐβλάστηκα), (ὕπερσ.) ἐβεβλαστήκειν· — «βλαστάνω τι» (= κάμνω τι νὰ βλαστήσῃ), (ἀμτβ.) «βλαστάνω» (= φυτρῶνω, ἐκφύω βλαστὸν)· (μτφ.) ἐπὶ προσώπων (= γεννῶμαι)· (φρ.) «ἐβλαστεν δ' υἱὸς Οἰώνας

βασιλεὺς» (Πίνδαρος). — βλαστός, βλάστη (= βλαστός), βλάστησις, βλάστημα, βλαστέω (= βλαστάνω), βλαστικός, βλαστητικός, βλαστειόν.

βλασφημῶ (-έω). (ἀμτβ.) (= ὑβρίζω, κακολογῶ, προφέρω βεβήλους λόγους περὶ ἱερῶν πραγμάτων, (κν. βλαστημῶ). δυσφημῶ, ὁμιλῶ ἀσεβῶς περὶ Θεοῦ. (φρ.) «ὅς δ' ἂν βλασφημίῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» (Καιν. Διαθ.). κακολογῶ (φρ.) «εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει (= ἐκακολόγει, ἔφεγε) αὐτόν» (Καιν. Διαθ.). (πρτ.) ἐβλασφήμουν, (μέλλ.) βλασφημήσω, (ἀόρ.) ἐβλασφήμησα, (ὑποτ.) βλασφημήσω, (πρkm.) βεβλασφήμηκα. — βλασφημία, βλάσφημος, βλασφήμημα, βλασφημητέος (= ὅποιον πρέπει τις νὰ κακολογήσῃ), -σφημοσύνη.

βλένα, (-ης), ἡ· (δι' ἑνὸς ν.) βλενόρροια, βλενογόνος, βλενοποιός, βλενώδης, κ.λπ. **βλέπω·** (= παρατηρῶ, θεῶμαι, κοιτάζω· κατανόω· ἔχω ὡς σκοπόν, ἀποβλέπω κ.λπ.)· βλέπω (= στρέφω τὰ ὄμματα, ἵνα ἴδω), ἐνῶ ὁ ρ ὦ (= ἀντιλαμβάνομαι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν). (πρβλ.) «ἀναβλέψατε...» (πρτ.) ἔβλεπον, (μέλλ.) βλέψομαι, (ἀόρ.) ἔβλεφα, (πρkm.) βέβλεφα, ἐόρακα καὶ ὅπωπα, (ὑπερσ.) ἐβεβλέφειν, ἐωράκειν (ὑπ.) ἐ βλέπω, ἀ βλέψω, πρ ἐοράκω, ἐορακῶς ὦ· (εὐ.) ἐ βλέπομαι, μ βλεφοίμην, ἀ βλέφαμαι, πρ ἐοράκοιμι, ἐορακῶς εἶην· (προστ.) ἐ βλέπε, ἀ βλέπον, πρ ἐορακῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ βλέπειν, μ βλέψεσθαι, ἀ βλέψαι, πρ ἐορακέσθαι· (μετχ.) ἐ βλέπων, -ουσα, -ον, μ βλεφόμενος, -φομένη, -φόμενον, ἀ βλέψας, -φασα, -φας, πρ ἐορακῶς, -κνῖα, -κός.

// βλέπομαι· ἀ ἐβλέφθην, πρ βέβλεμμαι,

ὁ ἐβεβλέμην· (ὑπ.) ἐ βλέπωμαι, ἀ βλεφθῶ, πρ βεβλεμμένος ὦ· (εὐ.) ἐ βλεποίμην, ἀ βλεφθείην, πρ βεβλεμμένος εἶην· (προστ.) ἐ βλέπου, ἀ βλέφθῃ, πρ βέβλεφο· (ἀπ.) ἐ βλέπεσθαι, ἀ βλεφθῆναι, πρ βεβλέφθαι· (μετχ.) ἐ βλεπόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ βλεφθείς, -θείσα, -θέν, πρ βεβλεμμένος, -ένη, -ένον· — «βλέπω» μετ' ἀπαρ. (= ἐλπίζω, περιμένω, βλέπω μετὰ πόθου). (φρ.) «ὡς ἐγὼ τιμᾶν βλέπω» (Ἀριστοφάνης). — βλέμμα, βλέψις, βλέπος, βλεπτός, βλεπτός, βλεπτικός, βλέφαρον, βλεφαρίς, βλέπησις.

βληχῶμαι (-άομαι). (ἀποθ.) ἀμτβ. (= ἐπιζῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νηπίων, βελάζω). (πρτ.) ἐβληχῶμην, (μέλλ.) βληχῆσομαι, (μέσ. ἀόρ. α') ἐβληχασάμην, ((ὑποτ.) βληχῆσωμαι. — βληχῆ (= βέλαισμα), βληχάς, (-άδος), ἡ (= ἡ βελάουσα), βληχῆμα, βληχῆθμός, βληχάξω (= βελάζω), βληχῆτά (-ών), τά (= τὰ βελάζοντα, ἦτοι τὰ πρόβατα).

βλίττω (ἢ βλίσσω). (ἀμτβ.) (= ἀφαιρῶ μέλι ἀπὸ τῆς κηρήρας). (φρ.) «τὸ τὰ κηρία θλῖραι βλίσαι λέγεται» (Ἀρποκρατίων). (πρτ.) ἔβλιττον, (μέλλ.) βλίσω, (ἀόρ.) ἔβλισα, (ὑποτ.) βλίσω, (τὸ βλίσαν). — βλιστήρις, (-ίδος), ἡ (= ἡ τρυγῶσα τὸ μέλι), βλίζω.

βλοσυρός, -ός, -όν· καὶ -ά, -όν· (παραθ.) βλοσυρώτερος, -α, -ον.

βλύζω. (ἀμτβ.) (= ἐπὶ ὑγρῶν ἐκρέω, ἀναβλύζω, πλημμυρῶ· ἀναπηδῶ· ἀναδίδω). π.χ. «μέλαν δὲ οἱ αἶμα δι' ἔλκεος οὐταμένοιο ἔβλυσεν ἐσσυμένως» (Κόιντος Σμυρναῖος). (φρ.) «βλύειν καὶ βρύνει διαφέρει· βρύνει μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀνθεῖν· βλύνει δὲ ἐπὶ τοῦ ἀναβάλλειν» (Ἀμμώ-

νιος). (πρτ.) ἔβλυζον, (μέλλ.) βλύσω, (τὸ βλύσον), (ἀόρ.) ἔβλυσα, (ὑποτ.) βλύσω, (τὸ βλύσαν). (παθ. ἀόρ. α') ἐβλύσθην, (ὑποτ.) βλυσθῶ. — βλύσις, ἀνάβλυσις, ἀναβλύζω, ἀποβλύζω, βλύω.

βλώσσω. (ἀμτβ.) (= πορεύομαι, ἔρχομαι, ὑπάγω). (πρτ.) ἔβλωσκον, (μέλλ.) μολοῦμαι, (ἀόρ. β') ἔμολον, (ὑποτ.) μόλω, (προστ.) μόλε, (μετχ.) μολὼν καὶ (μτγν.) ἔβλων· (φρ.) «μολὼν λαβέ» (= ἐλθὼν πάρε), (ἀόρ. α') ἔβλωξα, (ὑποτ.) βλώξω, (πρkm.) μέμβλωκα. — αὐτομολία, αὐτόμολος, αὐτομολῶ, βλώσις (= ἄφιξις), βλωθρός (= ὑψηλός).

βόειος, -εἶα, -ειον· (καὶ βοεικός, -ή, -όν). **βοηθητικός, -ή, -όν·** (Γράμμ.) (νεοελ. δημοτ.)· «βοηθητικὰ ῥήματα» εἶναι τὸ «ἔχω*» καὶ τὸ «εἶμαι*», τὰ ὁποῖα εἶναι ἐν χρήσει πρὸς σχηματισμὸν τῶν συνθέτων χρόνων τῶν ῥημάτων (παρκαμμένου, ὑπερσυντελικού καὶ τετελεσμένου μέλλοντος) π.χ. (παθητικῇ φωνῇ), εἶμαι λυμένος, ἤμουν λυμένος, θὰ εἶμαι λυμένος· (ἐνεργητικῇ φωνῇ), ἔχω λυμένο(ν), εἶχα λυμένο(ν), θὰ ἔχω λυμένο(ν).

βοηθῶ (-έω) (τινι). (= ἔρχομαι εἰς βοήθειαν, τρέχω βοῶν ὑπὲρ τινος, σπεύδω εἰς βοήθειαν, ὑπερασπίζω· παρέχω βοήθειαν). (πρτ.) ἐβοήθουν, (μέλλ.) βοηθήσω, (ἀόρ.) ἐβοήθησα, (ὑποτ.) βοηθήσω, (πρkm.) βεβοήθηκα, (ὑπερσ.) ἐβεβοήθηκα· (Παθ.) βοηθοῦμαι (= δέχομαι, λαμβάνω βοήθειαν), (πρτ.) ἐβοηθούμην, (μέσ. μέλλ.) βοηθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἐβοηθήθην, (ὑποτ.) βοηθηθῶ, (πρkm.) βεβοήθημαι, (μετχ.) βεβοηθήμενος, -η, -ον· «βοηθῶ τινι» (= σπεύδω εἰς βοήθειάν τινος).

«βοηθῶ τινι πρὸς τι» καὶ «βοηθῶ πρὸς τινα, παρὰ τινα, ἐπὶ τινα», (φρ.) «ὡς χρη βοηθεῖν τοῖσιν ἡδικημένοις»· «βοηθεῖ πρὸς τὸ κώνειον» (Θεοφραστος) (= ἀποτελεῖ ἀντίδοτον τοῦ κωνείου). — βοηθός, βοήθεια, βοήθημα, βοηθητικός, βοηθητέον, βοήθαρχος, βοηθήσιμος.

βοιωτικὴ διάλεκτος· ἡ περιέχουσα περισσότερα δωρικά στοιχεία καὶ μετὰ τῆς θεσσαλικῆς καὶ τῆς λεσβειακῆς ἀποτελοῦσα τὴν αἰολικὴν ὁμάδα τῶν ἀρχαίων διαλέκτων· εἰς αὐτὴν διατηρεῖται τὸ F τὸ ὑπροφέρεται ὡς ου, ἡ συλλαβὴ -τι ἀντὶ τῆς -σι εἰς ῥηματικούς, ὀνοματικούς καὶ λοιποὺς τύπους· ἀπλοποιήσις τῶν διφθόγγων αὐ καὶ οἱ εἰς η καὶ υ· τροπὴ τοῦ η εἰς εἰ καὶ τοῦ εἰ εἰς ι μακρόν (ι), τῶν ττ ἀντὶ τῶν σσ, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἀφομοιώσις τοῦ στ εἰς ττ, ὡς ἴττω, ἀντὶ ἴστω· (βλ. διάλεκτος).

Βοιώτιος, -ος, -ον· (Συντακτ.) «Βοιώτιον ἢ Πινδαρικόν* σχῆμα».

βολαποῦκ τό· (ὄνομα, ὑπὸ τοῦ ἐφευρετοῦ J. Schleyer ἐκ τῶν διεθνῶν λέξεων vol (= κόσμος) + pük (= γλῶσσα)· τεχνητὴ διεθνὴς γλῶσσα, ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐσπεράντο (βλ. λ.) καὶ τὴν ἴντο (βλ. λ.). **βόλος, (-ου), ὁ·** (= ῥίψιμος τοῦ δικτύου)· βῶλος, (-ου), ὁ (= ὄγκος γῆς ἢ χώματος).

-βολῶ· κατάληξις συνθέτων ρ· -βολῶ <-βόλος· ὡς γεννοβολῶ, φεγγοβολῶ, φωτοβολῶ, σπιθοβολῶ.

βομβύκιον, (-ίου), τό· (δημ.) βομβύκι τό (τὸ ὑ μακρόν) (ἀπλ. ὀρθογρ. δημ. βομβύκι τό).

βομβῶ (-έω). (λέξις ὠνοματοποιημένη) (= ἡχῶ, κάμνω ἤχον ὑπόκωφον, (κν.)

βουίξω· (πρτ.) ἐβόμβουν, (μέλλ.) βομβήσω, (ἀόρ.) ἐβόμβησα, (ὑποτ.) βομβήσω· — βόμβος, βόμβησις, βομβητικός, βομβηδόν (= μετὰ βόμβου), βομβήεις, βομβητής.

βορεινός, -ή, -όν· καὶ βόρειος, -ρεία καὶ -ρειος, -ον.

-βόρος, -ος, -ον· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -βόρος εἶναι ἐπιθετα τριγενῇ καὶ δικατάληκτα καὶ γράφονται διὰ τοῦ ο, π.χ. αἰμοβόρος, δημο-βόρος, χρεο-βόρος, σαρκo-βόρος, ὠμο-βόρος κ.λπ.

βορρᾶς, (-ᾶ καὶ -οῦ), ὁ· ἐνῶ βορέας, (-ου), ὁ δι' ἐνὸς ρ· τὸ ὁμηρικὸν ἀσυναίρετον βορέης, εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον βορεᾶς > βορρᾶς· τὸ πάλαι ἦτο περιωρισμένης χρήσεως ἢ εἰς -ρρ- τροπή.

βόσχω (τι)· (καὶ ἀμτβ. (ἐπὶ βοσκού) τρέφω, περιποιῶμαι τὰ ζῶα, (ἐπὶ κτηνῶν) τρέφομαι, βόσκομαι· ὑποστηρίζω, τρέφω· (μτφ. παθ.) τρέφομαι· «βόσκομαι τι ἢ περὶ τι, τρυφῶ» παραδίδομαι εἰς τι, ἀσελγαίνω· (πρτ.) ἔβοσκον, (μέλλ.) βοσκήσω· (Μέσ.) βόσκομαι, (πρτ.) ἐβοσκόμην, (μέλλ.) βοσκήσομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐβοσκήθην, (ὑποτ.) βοσκηθῶ, (πρσμ.) βεβόσκημαι, (μετχ.) βεβοσκημένος, -η, -ον· — βοσκάς, βόσκημα, βοσκή, βόσκησις, βοσκητέον, βότης (= βοσκάς), βόσις (= τροφή), βοσκάς, (-άδος), ἢ (= ἡ βοσκομένη), βοσκεών (= ὁ τρέφων, ὁ συβότης = χοιροβοσκάς), μηλόβοτος (μῆλον = πρόβατον), εὐβοτος.

βου· προθεματικόν, ἐπιτατικὸν μόριον ὡς πρῶτον συνθετικὸν σημαίνον· α) τὸ ὑπερβολικῶς μέγα ἢ ὀγκώδες ἢ ἀσύνητες, π.χ. βου-παις (= μέγας παῖς, (κν.) παῖδα-

ρος), βου-συχκατά (= τὰ μεγάλα σύκα), βου-λιμία (= μεγάλη πείνα) βουφάγος κ.λπ., β) ὅτι τὸ β' συνθετικὸν ἀφορᾷ ἢ ἀνήκει εἰς τὸν βουν, ἢ ὁμοιάζει πρὸς αὐτόν, π.χ. βου-ποδισμός, βου-πλάστης, βου-στάσιον, βου-πλήξ, βου-κεντρον κ.λπ.

βουθυτῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= θυσιάζω βουν· καθόλου κατασφάζω)· (φρ.) «βουθυτῶ ἔν καὶ τράγον καὶ κρῖον» (Ἀριστοφ.)· (πρτ.) ἐβουθύτουν, (μέλλ.) βουθυτήσω, (ἀόρ.) ἐβουθύτῃσα, (ὑπ.) βουθυτήσω, (πρσμ.) βεβουθύτῃκα· — βουθυσία, βούθυτος, βουθύτης (= ὁ θυσιάζων βοῦς).

βουκολικός, -ή, -όν· (= ὁ ἀνῆκων ἢ ἀφορῶν ἢ ἰδιόζων εἰς βουκόλους· ποιμενικός)· // βουκολικὴ ποίησις· εἶδος ποιήσεως ἀναφερομένης εἰς τὸν ποιμενικὸν καθόλου βίον· ἀρχικῶς ἐνεφανίσθη ὡς δημῳδῆς (ἀρχ. Σικελία) συνεχισθεῖσα καὶ τελειωθείσα ὡς ἔντεχνος διὰ τοῦ Θεοκρίτου (Ἄθηναι), τοῦ Βιργιλίου (Ῥώμη), ὡς καὶ ἄλλων ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἰδίᾳ εἰς Ἀλεξάνδρειαν (γ' - β' αἰ. π.χ.)· κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν πρῶτος ὁ Βοκκάκιος εἰς Ἰταλίαν ἔγραφε βουκολικὰ ποιήματα, τοῦτον δὲ ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι εἰς ἄλλας χώρας (Ἰσπανία, Γαλλία, Ἀγγλία)· εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα βουκολικὰ ποιήματα ἔγραφαν ὁ Σολωμός, Κρυστάλλης, Δ. Κορομηλᾶς, Χρ. Χρηστοβασίλης κ.ἄ. // «τὰ βουκολικά» (= ἡ βουκολικὴ ποίησις)· // βουκολικὴ τομὴ ἢ διαίρεσις· (Μετρ.) (βλ. λ. τομῇ).

βουκολῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι βουκόλος· βόσκω βοῦς· (μτφ.) ἐξαπατῶ, ἐμπαίζω)· (φρ.) «αἱ τίθαι τοὺς παῖδας διὰ μυθολογίας βουκολοῦσιν» (Μάξιμος ὁ Τύ-

ριος)· «βουκολεῖν λύπην» (Βαβρίας)· (πρτ.) ἐβουκόλουν, (μέλλ.) βουκολήσω, (ἀόρ.) ἐβουκόλησα, (ὑποτ.) βουκολήσω· (Παθ.) βουκολοῦμαι (= βόσκομαι, πλανάωμαι εἰς τοὺς ἀγρούς)· — βουκόλος, βουκόλησις, βουκολίς (γῆ) (= ἡ ἐπιτηδεῖα εἰς νομὴν βοῶν), βουκολιαστής (= βουκολικός ποιητής), βουκολία (= βούσταθμος, ἀγέλη βοῶν), βουκολιάζομαι (= συνθέτω ἢ φάλλω βουκολικὰ ἄσματα).

βουλευτής, (-οῦ), ὁ· (θλ.) βούλευτις, (-ιδος), ἢ (ὡς ὁ ὕβριστής, ἢ ὕβριστις), νεώτ. βουλευτής, (-ιδος), ἢ, (δημ.) βουλευτήνα.

βουλεύω· (ἀμτβ.) (= συσκέπτομαι· ἐπινοῶ τι περὶ τίνος· σκέπτομαι· ἀποφασίζω περὶ τίνος)· (πρτ.) ἐβούλευον, (μέλλ.) βουλεύσω, (ἀόρ.) ἐβούλευσα, (πρσμ.) βεβούλευκα, (ὑπερσ.) ἐβεβούλευκιν· (ὑπ.) ἐβουλεύω, ἂ βουλεύσω, πρ βεβουλεύκω ἢ βεβουλευκῶς ὦ· (εὐ.) ἐβουλεύοιμι, μ βουλεύσοιμι, ἂ βουλεύσαιμι, πρ βεβουλεύκοιμι ἢ βεβουλευκῶς εἴην· (προστ.) ἐβούλευε, ἂ βούλευσον, πρ βεβουλευκῶς ἔσθι· (ἀπ.) ἐβουλεύειν, μ βουλεύσειν, ἂ βουλεύσαι, πρ βεβουλευκέναι· (μετχ.) ἐβουλεύων, -ουσα, -ον, μ βουλεύσων, -σουσα, -σον, ἂ βουλεύσας, -σασα, -σαν, πρ βεβουλευκῶς, -κυῖα, -κός· // βουλεύομαι· (ἀμτβ.) (= σκέπτομαι), π ἐβουλεύομην, μ βουλεύσομαι, ἂ ἐβουλεύσάμην, ἐβουλεύθην, πρ βεβούλευμαι, ὕ ἐβεβουλεύμην· (ὑπ.) ἐβουλεύωμαι, ἂ βουλεύσωμαι, βουλεύθω, πρ βεβουλευμένος ὦ· (εὐ.) ἐβουλεύοιμην, μ -σοίμην, ἂ -σαίμην, -θείην, πρ βεβουλευμένος εἴην· (προστ.) ἐβουλεύου, ἂ βούλευσαι, βουλεύεσθαι, πρ βεβούλευσο· (ἀπ.) ἐβουλεύεσθαι, μ βουλεύεσθαι, ἂ

βουλεύσασθαι, ἂ βουλεύθηναι, πρ βεβουλεύσασθαι· (μετχ.) ἐβουλεύόμενος, -η, -ον, μ βουλεύσόμενος, -η, -ον, ἂ βουλεύσάμενος, -η, -ον, βουλεύθεις, -θείσα, -θέν, πρ βεβουλευμένος, -μένη, -μένον· — «βουλεύω ἢ βουλεύομαι» (μετ' ἀπαρεμφ.) (= σκέπτομαι καὶ λαμβάνω ἀποφασιν νὰ πράξω τι)· (φρ.) «τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα... οὐτάμεναι» (= ἀπεφάσισα) (Ὁδύσεια)· «νομίζω δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλεύεσθαι ἢ τοῦ παρόντος» (Θουκυδίδης) «βουλεύομαι ποιεῖν τι» (= ἀποφασίζω νὰ πράξω τι)· «βουλεύομαι τι» (= ἀποφασίζω τι)· (φρ.) «κακὴν ἀπάτην ἐβουλεύσαντο»· — βουλευτής, βούλευμα, βούλευσις, βουλευτήριο, βουλευτός, βουλευτικός, βουλευτέον, βουλεία (= ὑπόρρηγμα βουλευτοῦ), βουλεῖον (= βουλευτήριο), βουλευτής, (-ιδος), ἢ (= θλ. τοῦ βουλευτῆς) (ὀρθ.) βούλευτις, (-ιδος), ἢ.

βουλευτικός, -ή, -ον· (Δημοτ.) (Συντακτ.) «βουλευτικαὶ προτάσεις» καλοῦνται αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται διὰ τοῦ (βουλευτικοῦ) «νὰ» καὶ αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν· α) ὡς «ἀντικείμενον» ῥημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν βουλευτικὴν ἢ δυνητικὴν σημασίαν (ἐπιθυμῶ, θέλω, βούλομαι, ἐπιτρέπω, ὑπόσχομαι, προσπαθῶ, δύναμαι, μπορῶ, κάμνω, λησμονῶ, θυμοῦμαι κ.λπ.), π.χ. «τώρα κι ὁ ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάη», «μ' ἔκαμε νὰ ἐξοργισθῶ», β) ὡς «ὑποκείμενον» ἀπροσώπων ῥημάτων ἢ ἀπροσώπων ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν παρομοίαν σημασίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἢ καὶ διάφορον, (μπορεῖ, πρέπει, συμβαίνει, καταντᾷ, εἶναι σωστό, εἶναι καιρὸς κ.λπ.),

π.χ. «πρέπει νὰ πᾶς στὸ σπίτι σου δέχως ἄλλον», «εἶναι καιρὸς νὰ τοῦ δίνης» (= νὰ φεύγης), γ) ὡς «συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας» οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν παρομοίαν σημασίαν πρὸς τὰ βουλευτικὰ ἢ δυνητικὰ ῥήματα καὶ ἰδίων φράσεων, αἱ ὁποῖαι περιέχουν μετ' αὐτῶν τὸ ῥῆμα εἶμαι, ἔχω, εὐρίσκω (εἶμαι σὲ θέσι, εἶμαι ἑτοιμος κ.λπ., ἔχω καιρὸν, ἔχω τὴν ἀπαίτησι κ.λπ., εὐρίσκω εὐκαιρία, εὐρίσκω καιρὸν κ.λπ.), π.χ. «εἶμαι σὲ θέσι νὰ σὲ βοηθήσω», «ἦρθε καιρὸς νὰ χωριστοῦμε» κ.λπ., ἐνῶ αἱ βουλευτικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται καθ' ὑποτακτικὴν, π.χ. «ἄξαφνα τοῦ ἦρθε νὰ βάλλῃ ὑποψηφιότητα γιὰ δήμαρχος», ἐκφέρονται καὶ καθ' ὀριστικὴν παρωχημένου χρόνου (κανονικῶς παρατακτικῶ) καθ' ἔξιν, ὅταν τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ, π.χ. «πόσον ἤθελα νὰ ἦσουν κοντά μου» (= νὰ εἶσαι κοντά μου)· «ἤθελα νὰ ἦμουν ὁμορφος νὰ ἦμουν καὶ παλληκάρη» (= ἤθελα νὰ εἶμαι)· ἐπίσης μετὰ βουλευτικῆς προτάσεως συντάσσονται ῥήματα (καὶ φράσεις) τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἐναρξιν ἢ λήξιν (ἐπιχειρῶ, ἀρχίζω, παύω) ἢ εἶναι αἰσθητικά, δοξαστικά, ψυχικοῦ πάθους (βλέπω, αἰσθάνομαι, νοιώθω, ἀκούω, χαίρομαι, ντρέπομαι κ.λπ.), π.χ. «ἀρχίζει νὰ χιονίζει», «τὸν ἄκουσε νὰ σιγοτραγουδῇ», «ἐλυπόταν νὰ ὑποφέρουν τὰ προσφυγόπουλα»· αἱ βουλευτικαὶ προτάσεις, ἐπειδὴ εἶναι ἀντικείμενα τοῦ ῥήματος τῆς προτάσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἐφαρτῶνται, τίθενται κατόπιν αὐτῆς, ὅπως τίθεται καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει, π.χ. «ὁ ξένος βούλεται στὸν τόπον του νὰ πάη».

βουλητός, -ή, -όν· (= ὁποιοδήποτε θέλει, ἐπιθυμητός)· βουλυτός (ἐνν. καιρός) (= τὸ ἐσπέρας).

βούλλα ἡ· (= ἡ σφραγίς) (λατιν. *bullā*) (= περιδέραιον).

βουλλῶ (-όω)· (μσν.)· (δημ. βουλλώνω) (σφραγίζω τι δι' ἰσπανικοῦ κηροῦ ἢ διὰ μελάνης· (φρ.) «μόνος του τὴν ἐβούλλω-νε καὶ κατεσφράγιζε τὴν» (Διγενῆς Ἀκρίτας)· στιγματίζω διὰ πυρακτωμένης ἐκ μετάλλου σφραγίδος· (φρ.) «βουλλωμένος σκλάβος»· (μτφ.) (= ἀποστομῶνω, δεκάζω, διακορεύω)· (φρ.) «τὴ βούλωσε καὶ τὴν παράτησε», «δὲν τοῦ βούλωνες τὸ στόμα;» (= δὲν τὸν ἀπεστόμωδες;· (ἀόρ.) ἐβούλλωσα καὶ βούλωσα, (παθ. ἀόρ. α') ἐβουλώθηκα καὶ βουλώθηκα, (μτχ. παθ. πρκμ.) βου(λ)λωμένος, -η, -ο(ν)· — βου(λ)λα, βου(λ)λοκέρι, βου(λ)λωμα, βου(λ)λωτός, βου(λ)λάριος, βου(λ)λωτήριον.

βούλομαι· (= ἐπιθυμῶ μετὰ σκέψιν· ἐπομένου τοῦ ἦ (= προτιμῶ)· (φρ.) «βούλωμ' ἐγὼ σὸν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι» (ἀντὶ τοῦ βούλομαι μάλλον) (Ἰλιάς), κατ' ἐπέκτ. διατάσσω, ἀπαιτῶ)· (φρ.) «τούτους δὴ βούλεται ὁ ἡμέτερος νόμος εὐ καὶ καλῶς βασανίζειν» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐβουλόμην, ἡβουλόμην, (μέλλ.) βουλήσομαι, βουληθήσομαι, (ἀόρ.) ἐβουλήθην, ἡβουλήθην, (πρκμ.) βεβούλημαι, (ὑπερσ.) ἐβεβουλήμην· (ὑποτ.) βούλωμαι, ἀβουληθῶ, πρ βεβουλημένος ὦ· (εὐκτ.) ἐβουλοίμην, μ βουλησοίμην, βουληθσοίμην, ἀβουληθείην, πρ βεβουλημένος εἶην· (προστ.) ἐβούλου, ἀβουλήθητι, πρ βεβούλησο· (ἀπαρέμφ.) ἐβούλεσθαι, μ βουλήσεσθαι, βουληθήσεσθαι, ἀβουληθῆναι, πρ βεβου-

λήσθαι· (μετχ.) ἐβουλόμενος, -ομένη, -όμενον, μ βουλησόμενος, -ομένη, -όμενον, βουληθσόμενος, -μένη, -μενον, ἀβουληθείς, -θείσα, -θέν, πρ βεβουλημένος, -η, -ον· (φρ.) «εἰ βούλει» (= ἂν σοῦ ἀρέσῃ, ἂν ἀγαπᾷς)· (μετ' ἀπαρέμφ. τελικοῦ) (= ἐπιθυμῶ νά)· (φρ.) «τίς ἀγορεύειν βούλεται;», «ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν οἶκοι ἔχειν» (Ὀμηρος)· — βούλησις, βουλητόν, βούλημα, βουλητέον.

βοῦς, (βοός), ὁ· (θεμ. βου-, βοF-), βοῖ, βουν, βοῦ· (πληθ.) βό-ες, βοῶν, βουσί, βοῦς, (ἐνῶ τοὺς βόας = τοὺς ὄφεις), ὦ βόες· (δουικός) βόε, (γεν. δοτ.) βο-οῖν, (αἰτ. κλητ.) βόε· (τοὺς βόας, Ὀμηρος). **βοῶ** (-άω)· (ἀμτβ.) (= ἐκβάλλω κραυγὴν, κραυγάζω· ἡχῶ ἰσχυρῶς, βροντῶ, (ἐπὶ πραγμάτων) παταγῶ, (ἐπὶ ὑδάτων καὶ ἀνέμου), ἀντιλαλῶ· διατάσσω μεγαλοφῶνως· διαφημίζω, ἐπαινῶ)· (πρτ.) ἐβόων, (μέλλ.) βοήσω καὶ βοήσομαι, (ἀόρ.) ἐβόησα· (Μέσ.) βοῶμαι, (ἀόρ.) ἐβοήσαμην, (ὑποτ.) βοήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐβοήθην, (ὑποτ.) βοηθῶ, (πρκμ.) βεβόημαι, (μετχ.) βεβοημένος, -η, -ον· — βοή, βόησις (= κραυγή), βοητής, βοητός, βοητύς, (-ύος), ἡ (= βοή), βοητικός, βόης (= ὁ κραυγάζων), βοητὸ καὶ βουητά, βοηθῶ.

βράδυ τό· βραδεία, (-ᾱς), ἡ· ἀπλῇ ὀρθογρ. δημ. βραδιά· (ῥ.) βραδ(ε)ιάζει.

βραδύνω· (ἀμτβ.) (= ἀργοπορῶ· (μτβ.) ἐπιβραδύνω, ἀναβάλλω, καθυστερῶ, κάμνω τι βραδέως, τὸ βραδύνον· (πρτ.) ἐβράδυνον, (μέλλ.) βραδυνῶ, (ἀόρ.) ἐβράδυνα, (ὑποτ.) βραδύνω, τὸ βραδύναν· (Παθ.) βραδύνομαι, (= ἀναβάλλομαι, παραπεύνομαι)· (φρ.) «πόλλ' ἀντιφωνεῖς, ἡ

δ' ὁδὸς βραδύνεται» (Σοφοκλῆς)· — βραδύς, βράδος (= ἡ ἀργοπορία), βραδυτής, (-τήτος), ἡ (= ἡ ἀργοπορία), βραδυσμός, ἐπιβράδυνσις, ἐπιβραδυτικός, βραδυβουλία κ.λπ.

βράκκα (-ας), ἡ· (λατιν. *braca*) (τὸ α μακρόν) αἱ βράκκαι, (δημ. βράκες οἱ)· τὸ βρακί(ο)ν.

βράσσω (ἢ βράττω) (τι)· (= ἀνακινῶ, κινῶ βιαίως, ῥίπτω ἐπάνω· λικνίζω σῖτον)· (πρτ.) ἐβρασσον (ἢ ἐβραττον), (μέλλ.) βράσω, (ἀόρ.) ἐβρασα, (ὑποτ.) βράσω· (Παθ.) βράσσομαι ἢ βράττομαι, π ἐβρασσόμεν, ἀ ἐβράσθην, (ὑποτ.) βρασθῶ, πρ βέβρασμαι, (μετχ.) βεβρασμένος, -η, -ον· —(φρ.) «θάλασσαν ἀργίαν καὶ βρασμένην τῷ κλύδωνι» (Βασιλείος ὁ Μέγας)· — βράστης (= ὁ ἀνασειών), βρασμός (= κλονισμός), βρασμώδης (= ὁ προξενῶν κλονισμόν), ἀνάβραστος.

βραχυγραφία, (-ίας), ἡ· ἐπιβράχυνσις λέξεων διὰ παραλείψεως εἰς αὐτὰς συλλαβῶν, ὡς «Ἀριστ.» (ἀντὶ Ἀριστοτέλης), ἡ συλλαβῶν διὰ παραλείψεως γραμμάτων, ὡς «μσν.» (ἀντὶ μεσαιωνικόν)· «ΣΠΑΠ» (ἀντὶ Σιδηρόδρομοι Πειραιῶς Ἀθηνῶν Πελοποννήσου), ἡ συμφυρμός ὠρισμένων γραμμάτων, π.χ. Ζ (ἀντὶ ου) καὶ Σ (ἀντὶ στ.).

βραχυκατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ κατάληκτων εἰς βραχεῖαν συλλαβὴν, π.χ. πρόλογος, δῶρᾱ, θεοῖς κ.λπ.· //(Μετρ.) «βραχυκατάληκτον μέτρον», ἡ· τοι μέτρον, εἰς τὸ ὅποιον ἐλλείπει ὁ τελευταῖος πούς τοῦ στίχου, ὡς εἰς τὸν δίμετρον ἱαμβικόν, π.χ. (υ-/υ-/υ-/ῆ), ὅπου ἐλλείπει ὁ τέταρτος πούς (ἱαμβος) δηλούμενος διὰ τοῦ γράμματος Λ (= λείμμα, ἦτοι χρόνος

κενός, παῦσις) μετὰ τοῦ σημείου L ὑπεράνω αὐτοῦ δηλοῦντος τὸ μέγεθος τοῦ ποδός· ῥ βραχυκαταληκτῶ, οὐς. βραχυκαταληξία, (-ίας), ἡ.

βραχύκωλος, -ος, -ον· (Γραμμ.) φράσις (ἢ πρότασις λόγου) ἀποτελουμένη ἐκ βραχέων κώλων· (φρ.) «αἶτε λίαν βραχύκωλοι σὺ περιόδος γίνεται» (Ἀριστοτέλης).

βραχυλογία, (-ίας), ἡ· (Συντακτ.) παράλειψις ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ὄρων προτάσεων, ὡς εὐκόλως ἐκ τῶν προειρημένων ἢ συμφραζομένων ἢ τῶν ἐπομένων ἔννοουμένων, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ τεθοῦν κατ' ἀκρίβειαν· ἄλλως «σχημα ἐλλείψεως», «ἐλλείψις». Παραλείπεται τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον, τὸ συνδετικόν, τὸ ῥῆμα, τὸ ἀντικείμενον, τὸ ἀπαρέμφατον, ἡ μετοχή, πλείονα ὁμοῦ ἢ καὶ ὅλη πρότασις, ὡς καὶ ἡ ὑποθετικὴ πρότασις καὶ ἀπόδοσις καὶ οὐσιαστικὸν ἀναπληρούμενον ἐκ τοῦ ἄρθρου, π.χ. «ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι» ἢ «ἐσάλπιγγεν» (ὁ σάλπιγκτής) (Ξενοφών)· «τὰ μὲν ἔχει, τὰ δὲ μέλλει» (ἐνν. ἔχειν, τοῖς δ' ἐπιβουλεύει)· «Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου» (ἐνν. υἱός) κ.λπ. Εἰς τὴν ἑλλειψιν ἀνήκουν καὶ ἡ βραχυλογία*, ἡ ἀποσιώπησις*, τὸ ἀσύνδετον* σχημα καὶ τὸ ζευγμα* (ἢ τὸ συνεζευγμένον σχημα). Βραχυλογίας ἔχομεν τρία εἶδη: α) «τὸ σχημα ἀπὸ κοινοῦ», ὅταν παραλαμβάνεται ἡ αὐτὴ λέξις κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον, π.χ. «καὶ ταῦτα δρῶντες οὕτω χαίρουσιν, ὡς οὐδένες ἄλλοι (δηλ. χαίρουσι) τοὺς πολέμιους ἀποκτείνοντες» (Ἰσοκράτης), β) «τὸ σχημα ἐξ ἀναλόγου», ὅταν παραλαμβάνεται ἡ αὐτὴ λέξις ἀλλὰ κατ' ἄλλον τύπον (βήματος, ὁ-

νόματος) καὶ σχηματισμόν, π.χ. «ὅπως ὑμεῖς ἐκείνων (δηλ. ἄρχητε), μὴ ὑμεῖς ὑπ' ἐκείνων ἄρχησθε»· «οὗτος μὲν ὕδωρ, ἐγὼ δὲ οἶνον πίνω» (= οὗτος μὲν πίνει κ.λπ.) (Δημοσθένης), καὶ γ) «σχημα ἐξ ἀντιθέτου», ὅταν νοῆται μόνον κατ' ἔννοιαν ἢ καὶ ἀντίθετος λέξις συγγενής, π.χ. «ἀμελήσας ὧν περ οἱ πολλοὶ» (δηλ. ἐπιμελοῦνται) (Πλάτων)· (Δημοτ.) «ποιός πῆρε τὸ τετράδιον; ὁ Πέτρος» (πῆρε τὸ τετράδιον), «καλὴ νύχτα» (ἐνν. σοῦ εὐχομαι), «σήκω νὰ βγοῦμε, γέρο, κλέφτες στὰ βουνά. Δὲν ἤμπορε παιδιά μου, (δηλ. νὰ βγῶ κλέφτης), γιατί ἐγέρασα» «καὶ τοῦ χρόνου» (δηλ. τοῦ ἐπομένου) κ.λπ., οὕτω καὶ ἡ παράλειψις λέξεων εἰς τὰ γυμναστικά ἢ στρατιωτικά παραγγέλματα, π.χ. ἄλτ!, ἀτενωῶς!, ἀνάτασις! κ.λπ.

βραχυλογικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «βραχυλογικὴ σύγκρισις» ἢ σύγκρισις, κατὰ τὴν ὁποίαν τίθεται ὁ κτήτωρ ἀντὶ τοῦ κτήματος ὡς β' ὅρος τῆς συγκρίσεως, π.χ. «κόμαι Χάρισιν ὅμοιαι» (ἀντὶ κόμαις Χαρίτων).

βράχυνσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ εἰς τινὰ λέξιν τροπὴ μακροῦ φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) εἰς βραχύ, ἄλλως συστολή*. Εἰς τοὺς ἄττικ. συγγρ. α) ὅταν ἀκολουθῇ μακρὸν φωνῆεν μετὰ τὸ η, τὸ δεύτερον τοῦτο βραχύνεται, π.χ. νηῶν > νεῶν, ἡῶς > ἔως, ληῶν > λεῶν, βασιλήων > βασιλέων, τεθνηῶς > τεθνεῶς κ.λπ., ἰδίως πρὸ τοῦ δεικτικοῦ προσσχηματισμοῦ «ι» τοῦ ἰσχυρῶς τονουμένου, π.χ. τουτοῦι, αὐτῆι, β) βραχύνεται τὸ α' φωνῆεν μακρῶν διφθόγγων πρὸ συμφώνων εὐρισκομένων, π.χ. *βασιληύς > βα-

σιλεύς, βούς > βοῦς, καὶ γ) μακρὸν φωνῆεν πρὸ ὑγροῦ (ἢ ῥρινου) βραχύνεται, π.χ. βάντες > βάντες, *γνῶντες > γνόντες, στάντες > στάντες. Οὕτω καὶ (δρυός) δρυς, δρῶν, (μυός) μῦς, μῶν, (δσφύς) δσφῦς, δσφῶν, (δφρύς) δφρῦς, δφρῶν // Ποσοτικὴ* μεταβολὴ (ἢ συστολή*) καλεῖται ἡ τροπὴ μακροῦ φωνήεντος (ἢ διφθόγγου) εἰς βραχύ, π.χ. χιῶν > χιόνος, ἴστημι > ἴσταμεν, φεύγω > ἐφύγον, λείπω > ἔλιπον.

βραχύνω (τι)· (= καθιστῶ τι βραχύ, μικρόν· συντομεύω)· (τὸ βραχύνω)· (πρτ.) ἐβράχυνον, (μέλλ.) βραχυνῶ, (ἀόρ.) ἐβράχυνα, (ὑποτ.) βραχύνω, (μτχ.) τὸ βραχύναν· — βραχύς, βράχυνσις*, βραχύτης, βραχίων, βραχύβιος κ.λπ. // (Γραμμ.) μεταχειρίζομαι συλλαβὴν τινὰ ὡς βραχεῖαν (βλ. βράχυνσις)· (φρ.) «βραχυνόμενον φωνῆεν».

βραχυπαράληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἔχων βραχεῖαν τὴν παραλήγουσαν: λόγος, παράξενος κ.λπ., (ῥ.) βραχυπαράληκτῶ (-έω) (= ἔχω τὴν παραλήγουσαν βραχεῖαν)· (ἐπίρρ.) βραχυπαράληκτως.

βραχύς, -εἶα, -ύ· (βραχέος τοῦ, -χεῖας τῆς, -χέος τοῦ) // (Γραμμ.)· βραχεῖα φωνήεντα εἶναι τὸ ε, ο· βραχεῖα συλλαβὴ εἶναι: α) ἡ ἔχουσα φωνῆεν ε, ο, β) δίχρονον βραχύ, ᾱ, ῖ, ῡ, καὶ γ) βραχεῖαν δίφθογγον αἶ, οἷ· κατὰ τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν τὸ βραχύ φωνῆεν ἄνευ τελικοῦ συμφώνου ἀπῆλτε πρὸς ἐκφώνησιν τὸ ἡμισυ τοῦ χρόνου, ὁ ὅποιος ἐχρειάζετο διὰ τὴν ἐκφώνησιν μακροῦ ἄνευ τελικοῦ συμφώνου· συλλαβὴ μετὰ βραχέος φωνήεντος καὶ ἐπιφερομένων τριῶν συμφώνων ἢ δύο ἢ διπλῶν

ζ, ξ, φ λαμβάνεται ὡς θέσει μακρά, ἐκτὸς εἰς τὴν ποιήσιν ἐνίοτε ἂν τὰ δύο σύμφωνα εἶναι ἄφωνα κ, γ, χ· π, β, φ· τ, δ, θ μετὰ ὑγροῦ λρ· π.χ. «ἀπλοῖς», «νῦξ ἄβρότη» κ.λπ.· (φρ.) «εἰς δὲ ἄφωνον* οὐδὲν ὄνομα τελευτᾷ οὐδὲ εἰς φωνῆεν βραχύ» (Ἀριστοτέλης) // (βλ. γράμματα, συλλαβή)· // (φρ.) «ἐν βραχεὶ λόγῳ» (= συντόμως)· // (Μετρ.) «βραχεῖα προσωδία» (= τὸ σημεῖον υ)).

βραχύσημος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ κατὰ τὴν προσωδίαν ἢ τὸν χρόνον βραχύς· (φρ.) «βραχύσημος πούς».

βραχύστιχος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ ἐξ ὀλίγων στίχων συγκεῖμενος.

βραχυσυλλαβία, (-ας), ἡ· ἡ τῶν συλλαβῶν βραχύτης // συντομία λόγου, (ἐπιθ.) βραχυσύλλαβος, -ος, -ον.

βραχύτης, (-ητος), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ἀποτελεσις συλλαβῆς ἐκ βραχέων φωνηέντων (ἀντιθ. μήκος*)· // (Ῥητορ.) ἡ δημιουργία ὑπαινιγμοῦ διὰ βραχέων.

βρέ· ἢ μωρέ, ὠρέ, μπρέ, ἄρέ, ρέ (ἐπίρρ. δημ.)· (κλιτ. τοῦ μωρός, μωρέ > μρέ > βρέ, ὡς καὶ μωρέ > ὠρέ > ρέ)· δηλοῖ α) θαυμασμόν, ὡς «βρέ, τὸν ἀθεόφοβο!»· γ) οἰκειότητα, ὡς «βρέ, χρυσέ μου!»· δ) ἀπορίαν ὡς, «βρέ, τί μοῦ σκάρωσαν!»· ε) τραχύτητα, ὡς «ἔλα δῶ, βρέ κερατᾶ, βρέ τραμποῦκε».

βρέμω· (ἀμτβ.) (= θορυβῶ, βρυχώμαι, ὠρύομαι· ἐπὶ κυμάτων) ἡχῶ παταγῶδως· (φρ.) «ἐγγυνημένον μεγάλη βρέμει» (Ἰλιάς)· ἐκφέρω κλαγγήν, κλάζω· (φρ.) «πόσον τιν' αὐχεῖς πάταγον ἀσπίδων βρέμειν» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἔβρεμον· — βρόμος (= κρότος, θόρυβος), βρόμιος

(= ὁ ἀντηχῶν, ὁ θορυβώδης), βρομιάς, βρομιώδης (= βακχικός), βρομιάζομαι (= βακχεύω, ἤτοι διασκεδάζω θορυβωδῶς).

Βρεταννία, (-ίας), ἡ· (ἐσφαλ· κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν Βρεττανία καὶ Βρετανία), **Bretagne**, ἐνῶ ὀρθότ. διὰ «νν» τροπῇ τοῦ ἐνὸς **n** εἰς **g**, ὡς καὶ λατιν. **Britannia**, ἄν καὶ εἰς τὸν Καίσαρα ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή **Brittania**, (ἀλλὰ Βρετάνη, (-ης), ἡ).

βρεφικός, -ή, -όν· «βρεφικαὶ λέξεις» (ἄλλως φωνήματα) (= λέξεις τῶν νηπίων): ἄλλα, ἄλλα, πάλλα, πέλλα, βρεῦ(ν), (μπού), ἄφα, μάμμα, τέττα, τάτα ἢ τατῖα κ.λπ.

βρέχω (τι)· (= ὑγραίνω ἰδίως τὴν ἐπιφάνειαν), ἐνῶ τέγγω (= διαβρέχω (κν.) μουσκεύω)· (πρτ.) ἔβρεχον, (μέλλ.) βρέξω, (ἀόρ.) ἔβρεξα, (ὑποτ.) βρέξω· (Μέσ.) βρέχομαι, π ἔβρεχόμην, μ βρέξομαι, (παθ. μ α') βρεχθήσομαι καὶ β' βραχθήσομαι, (παθ. α') ἐβρέχθην, (ὑποτ.) βρεχθῶ, καὶ β' ἐβράχην, (ὑποτ.) βραχῶ, πρ βέβρεγμα, (μετχ.) βεβρεγμένος, -η, -ον, ὕ ἐβεβρέγμην· — «βρέχει» (ἀπροσ.) (= ὕει, πίπτει βροχή)· — βροχή, βρέξις (= βρέξιμο), ἄβροχος, διάβροχος, βροχετός (= βροχή, ὑγρασία), βροχερός.

βρίζω· (ἀμτβ.) (= νυστάζω, (μτφ.) ἄδρανῶ, ἀπρακτῶ)· (τὸ ῥῆμα ποιητικόν)· (φρ.) (ἐπὶ ἐνοχῆς) «βρίζει γὰρ αἷμα καὶ μαραίνεται χερός» (Αἰσχύλος)· (πρτ.) ἔβριζον, (μέλλ.) βρίζω, (ἀόρ.) ἔβριξα, (καὶ ἔβρισσα), (ὑποτ.) βρίζω· — βριζῶ (-οῦς), ἡ καὶ βριζόμαντις (= ἐνυπνιόμαντις)· (ἀλλὰ δημ. βρίζω = ὑβρίζω).

βρίθω· «βρίθω τινός» (= εἶμαι φορτωμέ-

νος πλήρης, γεμάτος ἀπὸ κάτι· (φρ.) «πεδιάς βριθουσα ζώων καὶ φυτῶν»· (ἀμτβ.) εἶμαι σταθερός, βαρὺς· ὑπερισχύω, (ἐπὶ ἀνθρώπων) κλίνω ἔνεκα βάρους· (φρ.) «ἐς γόνατα ἡ κεφαλὴ βρίθει» (Φιλόστρατος Νεώτ.)· τὸ βρίθον· (πρτ.) ἔβριθον, (μέλλ.) βρίσω, (ἀόρ.) ἔβρισσα, (ὑποτ.) βρίσω, τὸ βρῖσαν, (πρκμ.) βέβριθα· (Παθ.) βρίθομαι (= εἶμαι φορτωμένος)· — βρίθος τό (= βάρος), βριθοσύνη (= βαρύτης), βριθύς (= σταθερός, βαρὺς, στιβαρός), ἐμβριθής (= σπουδαῖος), ἀνθοβριθής, κοσμοβριθής, ὄβριμος (= ἰσχυρός), Βιαρρέως, ὁβριμοπάτρη (= ἡ ἔχουσα ἰσχυρὸν πατέρα).

Βριλησσός, (-οῦ), ὁ· (= τὸ ὄρος Πεντέλη), ἐνῶ Βρίλησος δι' ἐνὸς σ.

βριμοῦμαι (-μόομαι)· ἡ βριμῶμαι (-μάομαι) (ἀμτβ.) (= κατέχομαι ὑπὸ σφοδρότατης ἀγανακτήσεως, ὀργῆς· χαλεπαίνω) (φρ.) «ἐβριμοῦτό τε Κύρου» (Ξενοφῶν) (= ἦτο λίαν ἐξωργισμένος ἐναντίον τοῦ Κύρου)· (πρτ.) ἔβριμούμην ἢ ἐβριμώμην· — (φρ.) «βριμοῦσθαι τὸ ὑπ' ὀργῆς σφόδρα βαρύνεσθαι· τὸ γὰρ βρεῖ ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τάττεται» (Βεκκ. Ἀνέκδ.)· — βριμός (= μέγας, χαλεπός), βρίμη (= δύναμις, μυκηθμός), βριμηδόν, βρίμημα, βριμῶ (= ἡ φοβερά, ἡ ὀργίζομένη) καὶ κύριον ἢ Βριμῶ (ἐπὶ τῆς Περσεφόνης καὶ τῆς Ἑκάτης)· (φρ.) «ἐνεβριμήσατο ἡ βριμὴ καὶ ὑλάκτησεν ὁ Κέρβερος» (Λουκιανός), βριμαίνω, βριμάζω, βριμώδης, βρίμωσις.

βρίσκω· (μσν. καὶ δημ.) (= εὐρίσκω, ἀνταμώνω, συναπαντῶ· σοφίζομαι, μηχανώμαι· προμηθεύω· κληρονομῶ κ.λπ.)· (πρτ.) ἔβρισκα, (ἀόρ.) ἔβριξα καὶ βρήκα,

(ὑποτ.) θά βρῶ· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἐβρίσκομαι, βρίσκομαι καὶ βρίσκουμαι (= κείμει, ὑπάρχω· εὐρίσκομαι εἰς κατάστασιν τινα κ.λπ.), (πρτ.) ἐβρισκόμουν καὶ βρισκόμουν, (παθ. α') ἐβρέθηκα καὶ βρέθηκα· — (φρ.) «ἀπ' τὸ Θεοῦ νὰ τό 'βρῃς» (= νὰ ἀνταμειφθῇς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, τὸ ὅποῖον διέπραξες)· «καλῶς σὰς βρήκα» (= χαίρω διὰ τὴν συνάντησίν σου)· «τὰ βρήκε μπαστούνια» (= ἀντιμετωπίζει περιστάσεις λίαν κρίσιμους, ἀντιξόους).

βρόμα ἡ· (δημ.) [καὶ βρώμα] (= κακοσμία (< ρ. βρομῶ (= κροτῶ, (δημ.) ὄζω), ὑποχωρητικῶς) καὶ ὅχι ἐκ τῆς φράσεως «σκωλήκων βρωμα καὶ δυσωδία», ἐνῶ βρῶμα (βιβρώσκω) (= τροφή).

βρόμος, (-ου), ὁ· (= ἰσχυρὸς κρότος)· (< βρέμω)· βρῶμος (= δυσωδία)· (φρ.) «οἱ ἀμαρτωλοὶ βρωμος καὶ δυσωδία», βρῶμος, (-ου), ὁ (βιβρώσκω) (= τροφή). **βροντῶ (-άω)·** (ἀμτβ.) (= παράγω κρότον, βροντήν, (κν.) μπουμπουνίζω)· (πρτ.) ἐβρόντων, (μέλλ.) βροντήσω, (ἀόρ.) ἐβρόντησα, (ὑποτ.) βροντήσω· (Παθ.) βροντῶμαι (= πλήττομαι ὑπὸ βροντῆς, κεραυνοῦ, ἀπομένω ἐκθαμβος)· (φρ.) «οἶόνται γὰρ κεραυνοῦσθαι καὶ βροντᾶσθαι μικρῶν ἤχων ἐν τοῖς ὡαὶ γινομένω» ('Αριστοτέλης)· πρ βεβρόντημαι, (μετχ.) βεβροντημένος, -η, -ον· — βροντή, βροντεῖον (= μηχανὴ εἰς τὸ θέατρον πρὸς παραγωγὴν βροντῶν), βρονταῖος (= ὁ βροντῶν), βροντιαῖος, βροντήσιος, ὁ Βρόντης (κύρ.) (εἰς τῶν τριῶν Κύκλωπων), βρόντημα (= ὁ κρότος βροντῆς), βροντηδόν (= ὡς βροντή)· (ἀπρόσ.) «βροντᾷ (ὁ Ζεὺς, ὁ Θεός) (κν. μπουμπου-

νίζει)· (δημ.) (φρ.) «βροντοῦν ὅλα τὰ σίδερα, βροντάει κι ἡ σασ(κ)ορ(ε)άφα» (= ἤχουν παταγωδῶς).

βρυκόλακκος, καὶ -λακκας ὁ· (< σλαβ.) **vrūkolak**), κατ' ἄλλους βρυκόλακας (< ἄρχ.) βρίκελος (= τραγικὸν πρόσωπον).

βρύχω· (ἡ βρύκω ἄττικ.) (= τρώγω μετὰ λαιμαργίας, δαγκάνω, σπαράττω, κατατρώγω· τρίζω τοὺς ὀδόντας)· (πρτ.) ἔβρυχον (ἡ ἔβρυκον) (μέλλ.) βρύξω, (ἀόρ.) ἔβρυξα, (ὑποτ.) βρύξω, (ἀόρ. β') ἔβρυχον, (ὑποτ.) βρύχω· — βρυχή· (= τριγμός), βρυγμός (= τριγμὸς ὀδόντων)· «βρύχω τι ἐπὶ τινι» (φρ.) «ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν» (Κ.Δ.) (= ὠργίζοντο ἐναντίον αὐτοῦ).

βρυχῶμαι (-άομαι)· (ἀμτβ.) (ἐπὶ λέοντος (= ὠροῦμαι), ἐπὶ ἄλλων ζώων (= μηχανώμαι· κν. μουγκρίζω ἄγρια)· (φρ.) «λεόντων βρύχημα, βρυχηθμός, βρυχᾶσθαι» (Πολυδεύκης)· (μτφ.) ἀλγῶ σφοδρῶς· πολλαχῆς εἰς τὴν Ἰλιάδα ἐπὶ τῶν κραυγῶν τῶν πληγωμένων)· (φρ.) «βεβρυχῶς κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσεως» ('Ιλιάς)· τὸ ῥῆμα τοῦτο τίθεται καὶ ἐπὶ ὑποχθονίου βοῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἡχούσης παταγωδῶς, π.χ. «ἀμφὶ δὲ κῦμα βέβρυχεν ῥόθιον» ('Οδύσεια)· (πρτ.) ἐβρυχώμην, (μέλλ.) βρυχήσομαι, (ἀόρ.) ἐβρυχησάμην, (ὑποτ.) βρυχήσωμαι, (παθ. α') ἐβρυχήθην, (ὑποτ.) βρυχθῶ, (ἀποθ. μετὰ ἐπικ. παρακειμ. β') βέβρυχα, (ὑπερσ.) ἐβεβρύχην· — βρυχή (= τριγμός), βρύχημα, βρυχηθμός, βρυχητής, βρυχητικός, βρυχηδόν (= μετὰ βρυχηθμοῦ), βρυχετός (= πυρετός μετὰ τριγμοῦ τῶν ὀδόντων). **βρύω·** (ἀμτβ.)· (ἀναβρύω, εἶμαι ἄφθοος,

πλήρης, κατάμεστος μέχρι διαρρήξεως, γέμω, ἀναβλύζω, βγάζω) (φρ.) «τὴν γῆν τὰ οἰκεία βρύνει ἀγαθὰ» (Αἰλιανός)· (πρτ.) ἔβρουν, (μέλλ.) βρύσω, (τὸ βρύον, τὸ βρύσον)· — βρύσις, (-εως), ἡ (= ἀνάβλυσις, (δημ.) ἡ βρύση), βρυσμός· — «βρύω τι» (= κάμνω τι νὰ ἐκπηγάσῃ)· βρύω τινός (= εἶμαι κατάμεστος ἐκ τινος πράγματος).

-βρωτος, -ος, -ον· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -βρωτος (ἐκ τοῦ βιβρώσκω) ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ ω καὶ προπαροξύνονται, π.χ. ἄ-βρωτος, ἡριπό-βρωτος (= σκληρό-βρωτος), ἀνδρό-βρωτος, λυκό-βρωτος, ὠμό-βρωτος.

βυθίζω (τι)· (= καταβυθίζω (ἐπὶ πλοίων), βουτῶ)· (πρτ.) ἐβύθιζον, (μέλλ.) βυθίσω, (ἀττ.) βυθιῶ, (ἀόρ.) ἐβύθισα, (ὑποτ.) βυθίσω· (Παθ.) βυθίζομαι (= καταβυθίζομαι, π ἐβυθίζομαι, μ βυθίσομαι, (παθ. ἀ) ἐβυθίσθην, (ὑποτ.) βυθισθῶ, πρ βεβύθισμαι, (μετχ.) βεβυθισμένος, -η, -ον· — βυθός, βύθιος, -ιος καὶ -ία, -ον (= βεβυθισμένος), βυθισμός, βυθίτις, (βυθίτιδος), ἡ (= ἡ βυθία, ἡ βεβυθισμένη)· (φρ.) «βυθίτις ψάμμος».

βυρσεύω· (ἀμτβ.) (= κατεργάζομαι βύρσας, ἤτοι δέρματα)· (πρτ.) ἐβύρσευον, (μέλλ.) βυρσεύσω, (ἀόρ.) ἐβύρσευσα, (ὑποτ.) βυρσεύσω· — βύρσα (= ἡ δορά, τὸ ἀφαιρεθὲν δέριμα), βυρσεύς, βυρσοδέφης (= ὁ κατεργαζόμενος δέρματα), βυρσοδέφω, (-έω), μ βυρσοδέφισω· — βυρσοδέφιον τό, βυρσῶ (-όω) (= καλύπτω διὰ δέρματος).

βύω (τι) (ἄλλως βυνέω)· (= φράττω, κλείω, (κν.) βουλλώνω, στουπώνω)· τὸ βῦον· (πρτ.) ἔβυον, (μέλλ.) βύσω, (ἀόρ.)

ἔβυσα, (ὑποτ.) βύσω, τὸ βῦσαν· (Παθ.) βύομαι, π ἐβύομαι, ἀ ἐβύσθην, (ὑποτ.) βυσθῶ, πρ βέβυσμαι, (μετχ.) βεβυσμένος, -η, -ον· (φρ.) «νήματος βεβυσμένος» (= ταπωμένος με νῆμα) (Ὀδύσεια)· (φρ.) διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν μοιχῶν: «ῥαφανίδι τὴν πυγὴν βεβυσμένος» (= ταπωμένος στὸν πρωκτὸ με ραπάνι) (Λουκιανός)· «ῥαφανίδας λαμβάνοντες καθίεσαν εἰς τοὺς πρωκτοὺς τούτων» (Ἀριστοφάνης)· — βύσμα (= βούλωμα), βύζην (= στενῶς πεπιεσμένος), ἄκροβυστία, παράβυστος· (νεώτ.) βυζιον, βυζαίνω.

-βω· κατάληξις ῥημάτων τῆς δημοτικῆς ἐκ τῆς ἀρχ. καταλ. εἰς -πτω ἀπὸ τοῦ ἀορ. κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἔτριφα> τρίβω· ἔθλιφα> θλίβω· ὡς ἀνάπτω> (δημ.) ἀναφα> ἀνάβω· σκάπτω> ἔσκαφα> σκάβω· κρύπτω> ἔκρυφα> κρύβω κ.λπ.

βῶμαξ, (-ακος), ὁ, ἡ· (= βωμολόχος)· βῶμαξ, (-ακος), ὁ (ὑποκοριστικὸν τοῦ βωμός = μικρὸς βωμός).

βωμολοχεύομαι· (ἀμτβ.) (ἀντίθετον σεμνύνομαι) (= αἰσχρολογῶ· τέρπομαι εἰς ἀπρεπὴ ἀστεία· ἐπ' αὐτῆς τῆς σημασίας καὶ τὸ ἐνεργ. βωμολοχεύω· (φρ.) «Διονυσίων σκωμάτων: ὁ βωμολοχεύων ἀεὶ καὶ πέρπερα γλισχρενόμενος» (Σοῦδα)· (πρτ.) ἐβωμολοχεύομαι· — βωμολόχος (<βωμός+λοχάω) (= ὁ λοχῶν περὶ τοὺς βωμοὺς ἐν καιρῷ τῶν θυσιῶν καὶ μετὰ κολακείας προσαπῶν, κόλαξ, γελωτοποιός, ταπεινός» (Βεχ. Ἀνέκδ.), βωμολοχία, βωμολόχευμα, βωμολοχικός, βωμολόχος, βωμολοχῶ = α) βωμολοχεύομαι, αἰσχρολογῶ, β) ἐπαίτω· (φρ.) «ἐπ' ἐνδείας εἶναι βωμολοχεῖν, προσαπτεῖν, μισθαρνεῖν» (Πολυδεύκης).

Γ

γ, Γ τό· τὸ γάμμα, τὸ τρίτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, σύμφωνον ἄκλιτον (ἂν καὶ ὑπὸ τῶν γραμματικῶν τοῦτο μετὰ τοῦ σίγμα ἢ σίγμα σ, Σ φέρεται ὡς κλιτὸν τοῦ «γάμματος», τοῦ «σίγματος», ἄφωνον, οὐρανικόν, μέσον τοῦ φιλοῦ (κ, Κ) καὶ τοῦ δασέος (χ, Χ)· καὶ τοῦτο προήλθεν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ «gimel», τὸ ὅποῖον σημαίνει «κάμηλος». Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἶναι ἰσοσκελὲς ἔχον κλίσιν πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἀντίστροφον τοῦ σημερινοῦ, ὡς, (>).

Εἰς τὰ ἀλφάβητα τῶν ἄλλων γλωσσῶν τὸ (γ, Γ) ὡς (g G) ἔχει διάφορον θέσιν τοῦτο εἶχε μέχρι τοῦ ζ' αἰῶνος ποικίλας μορφάς, ἔκτοτε δὲ ἤρχισε ὁριστικῶς ἡ μορφή, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ σήμερον καὶ ἡ ὁποία ἐφέρετο ἀπὸ τοῦ γ' π.Χ. αἰ. Ὡς βραχυγραφικὸν σύμβολον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τονούμενον ἄνωθι δεξιὰ (γ') ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν (3), τὸ τακτικὸν (τρίτος) καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν αὐτοῦ (τρίς)· τονούμενον δὲ ἀριστερὰ καὶ κάτω (γ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν (τρεῖς χιλιάδας), τὸ τακτικὸν αὐτοῦ (τρισχίλιο-

στός) καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν αὐτοῦ (τρισχιλιάκις)· μετὰ δύο στιγμῶν ἄνωθι (γ') ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰς τριάκοντα χιλιάδας· εἰς τὸν Ὅμηρον τὸ κεφαλαῖον (Γ) σημαίνει τὴν 3ην ῥαφωδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρόν (γ) τὴν 3ην ῥαφωδίαν τῆς Ὀδυσσεΐας. Εἰς τὰς ἰνδο-εὐρ. γλώσσας τὸ g: ἑλλην. (ἄγω), λατ. (ago), σανσκρ. (agā-mi) φέρεται ὡς τὸ γοτθ. ἀγγλοσαξ. καὶ παλαιοσκανδ. k(c) (aka = ἄγρός) καὶ τὸ παλαιογερμ. ch ἢ k (milchu = ἀμέλγω).

Τὸ λατιν. C προήλθεν ἐκ τοῦ δυτικοελληνικοῦ C ἢ <, διάφορον τοῦ ἀττικοῦ τύπου Λ καὶ τοῦ ἰωνικοῦ-Γ, εἰς δὲ τὴν λατιν. γλώσσαν τὸ C παρίστα κατ' ἀρχὰς ὅχι μόνον τὸ (C c), ἀλλὰ καὶ τὸ (G g), κατὰ δὲ τὸν δ' αἰ. π.Χ. ἐγένετο καὶ διαστολὴ αὐτῶν· τὸ γ δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα προφοράν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ σήμερον, ἀλλὰ προεφέρετο ὡς περίπου τὸ λατ. g, ἡ προφορὰ δ' αὕτη διετηρήθη εἰς συμπλέγματα «γγ», ὡς ἐγγύσις, συγγνώμη κ.λπ. Τὸ γ πρὸ τῶν οὐρανικῶν κ, γ, χ καὶ τοῦ διπλοῦ ξ προεφέρετο ὡς ἔρρι-

νον ν, ὅπως καὶ σήμερον, π.χ. ἄγκυρα (ἄν-
κυρα), ἄγγελος (ἄνκελος), ἄγκος, ἄγκι,
Ἀγχίστης, ἄγξω, Σφίγξ κ.λπ., πρὸ δὲ τῶν
αὐτῶν γραμμάτων ἐν συνθέσει τὸ ἐν- γί-
νεται ἐγ-, ὡς ἐν-κλείω > ἐγ-κλείω.

Οἱ Κύπριοι ἔγραφον ἀντὶ γ τὸ ζ, π.χ. γᾶ >
ζᾶ, ἀγαθός > ἄζαθός κ.λπ.

Ὁ φθόγγος οὗτος γ 1) ἀναπτύσσεται: α) εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων πρὸ φωνήεντος, ὡς αἶα > γαῖα· αἶμα > γαῖμα, καὶ πρὸ συμ-
φώνου, ὡς δοῦπος > γδοῦπος, νέφος >
γνόφος > (δημ.) γνέφια· λυκόφως λυκο-
χαράζει > γλυκόφως, γλυκοχαράζει· β) μεταξὺ φωνηέντων ἢ διφθόγγου καὶ φω-
νήεντος ὡς, ἄωρος > ἄουρος > ἄγουρος
> ἄγῳρι· καίω > καί(γ)ω, ἀέρας > ἀ-
(γ)ερικό, ἀκούεται > ἀκού(γ)εται, ἔκλαιε
> ἔκλαι(γ)ε· καὶ ἰδίως· μετὰ τὴν δίφθογ-
γον ευ, πρὸ φωνήεντος, ὡς δουλεύω >
δουλεύ(γ)ω· εἰς αὐτὰ τὸ γ ἀντιστοιχεῖ
πρὸς τὸ αἰολικὸν δίγαμμα (F)· 2) ἀπο-
βάλλεται (κατ' ἀνομοίωσιν) προηγουμέ-
νου ἢ ἀκολουθοῦντος ἄλλου γ: ὡς γίγνο-
μαι > γίνομαι, ἄγω > ἀγήγοχα > ἀγήο-
χα ἢ καὶ ἄνευ ἀνομοιώσεως, ὡς τρώγω >
τρώω, ραγίζω > ραῖζω, λέγω > λέω,
πλαγινός > πλαϊνός, σαῖτα > σάϊτα, ὠ-
ρολόγιον > ρολόι, πρᾶγμα > πᾶμα, συγ-
χωρῶ > συχωρῶ, βρεγμένος > βρεμένος,
πνιγμένος > πνιμένος· 3) ἐπενθίζεται:
ὡς ἀκίς > ἄ(γ)κιστρον καὶ νεωτ. ἄκανθα
> ἀ(γ)κάθι, ἀκίδα > ἀ(γ)κίδα· 4) τρέπε-
ται: α) εἰς β, ὡς (γ)ογγύζω > (β)ογγάω,
πά(γ)ουρος > κάβουρας, καὶ τάνάπαλιν τὸ
β εἰς γ (β)λέφαρον > (γ)λέφαρον, (β)ῶξ
ἢ (β)ῶψ > (β)ῶπα > (γ)ῶπα· β) εἰς δ,
ὡς (γ)ῆν > (δ)ᾶν, «οὐ δᾶν» = ὅχι μὰ τὴν
(γ)ῆν, (γ)νόφος > (δ)νόφος (= σκότος)·

γ) εἰς «κ», ὡς ὀρτύ(γ)ιον > ὀρτύκι καὶ τᾶ-
νάπαλιν τοῦ κ πρὸ τοῦ ν ἢ πρὸ ὀδοντικῶς
εἰς «γ», ὡς ἐ(κ)νήθω > (γ)νήθω, ἐ(κ)-
νεύω > γνεύω, ἐ(κ)δύω > (γ)δύνω, ἐ(κ)-
δέρω > (γ)δέρνω, δ) εἰς «λ», ὡς μό(λ)ις
> μό(γ)ις, (γ)ομφάριον > (λ)ουφάρι, ε)
εἰς «μ», ὡς (γ)όγγρος (= εἶδος ἐγγέλου)
> (μ)ουγγρί, στ) τὸ ν εἰς «γ», ὡς ἔ(ν)νοια
> ἔ(γ)νοια, σύ(ν)νεφο > σύ(γ)νεφο, ζ) τὸ
γ εἰς «ρ», ὡς γα(γ)γαλίζω > γα(ρ)γαλί-
ζω, η) τὸ γ εἰς «χ» ὡς, παι(γ)νίδιον >
παι(χ)νίδι, τέτα(γ)α > τέτα(χ)α, θ) τὸ γ
εἰς «ζ», Πανα(γ)ία > Πανα(ζ)ία, γῆ > ζῆ
(ἰδιωμ.)· 5) τίθεται εἰς μετν.: (γ) ἀντὶ
τοῦ δίγαμμα (F) εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων καὶ
ἰδίᾳ δωρικῶν ὑπὸ τοῦ Ἡσαυχίου ἀναφερο-
μένων, ὡς (γ)έτος < (F)έτος· (γ)οῖνος <
(F)οῖνος, (γ)ανδάνειν < (F)ανδάνειν· 6)
ἀφομοιοῦται: α) πρὸ τῶν φιλῶν, πρὸς αὐ-
τὰ τρεπόμενον εἰς τὸ ἀντίστοιχον φιλὸν
«κ», ὡς λέ(γ)ω > λε(γ)τός > λεκτός, τέτα-
(γ)ται > τέτα(κ)ται, β) εἰς τὸ σύμπλεγμα
«ργ» τρέπεται τὸ γ εἰς τὸ ἀντίστοιχον οὐ-
ρανικόν «κ», ὡς ἐρ(γ)άτης > ἀρ(γ)άτης >
ἀρ(κ)άτης (ἰδιωματ.)· 7) ἐξασθενοῦται
τὸ γ εἰς ἡμίφωνον (i j), ὡς ἄγιος > ἄιος·
μάγια > μάια (διαλεκτ.).

γαίο- καὶ γεω- (βλ. γῆ).

γαληναῖος, -αία, -αῖον· (νεωτ. γαλη-
νιαῖος, -νιαία, -νιαῖον).

γαληνικός, -ή, -όν· (Λογ.) «γαληνι-
κὸς συλλογισμὸς» ἢ «γαληνι-
κὸν σχῆμα»· ὁ τέταρτος μετὰ τοὺς
τρεῖς ἀριστοτελικούς τύπους ἀπλῶν κατη-
γορικῶν συλλογισμῶν τῆς λογικῆς, δ)
διατυπωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Γαληνοῦ,
προωδοποίησαν δὲ εἰς τοῦτο ὁ Θεόφρα-
στος καὶ ὁ Εὐδήμος.

Εἰς τὸν συλλογισμὸν τοῦτον ὁ μέσος ὅρος
εἶναι εἰς μὲν τὴν μείζονα κατηγορούμενον,
εἰς δὲ τὴν ἐλάσσονα ὑποκείμενον (ἦτοι εἶ-
ναι ὁ συλλογισμὸς τοῦ β' σχήματος ἔχων
τὴν ἐλάσσονα ἀντεστραμμένην), π.χ.

K-M

M-Y

Y-K

«Πάντα τὰ ῥομβοειδῆ
εἶναι παραλληλόγραμμα·
οὐδὲν παραλληλόγραμμον
εἶναι τραπέζιον·

οὐδὲν ἄρα τραπέζιον
εἶναι ῥομβοειδές·

γαλλιαμβικός, -ή, -ον· (Μετρ.) «γαλ-
λιαμβικὸν μέτρον»· μέτρον ἀποτε-
λούμενον ἐκ γαλλιάμβων*, ἄλλως «μη-
τρωακόν* μέτρον».

γαλλιαμβος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) στίχος
καταληκτικὸς (ἦτοι ἔχων ἔλλειψιν τῆς β'
μακρᾶς συλλαβῆς τοῦ τετάρτου ποδός) ἀ-
ποτελούμενος ἐκ τεσσάρων ἰωνικῶν πο-
δῶν ἀπ' ἐλάσσονος.

γάμμα τό· ὀνομασία τοῦ τρίτου γράμμα-
τος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (γ, Γ), (βλ.
γ, Γ).

γαμμαδίων, (-δίου), τό· σύμπλεγμα
σταυροειδὲς ἐκ τεσσάρων κεφαλαίων (Γ)
συνθεθειμένων $\begin{smallmatrix} \text{—} \text{—} \text{—} \\ | \quad | \quad | \\ \text{—} \text{—} \text{—} \end{smallmatrix}$ ἢ $\begin{smallmatrix} \text{—} \text{—} \text{—} \\ | \quad | \quad | \\ \text{—} \text{—} \text{—} \end{smallmatrix}$ πρὸς διακό-
σμησιν ἱερατικῶν ἀμφίων καὶ εἰς τὴν
Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Δυτικὴν Ἑκκλησίαν.
Διὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν Γ κατέναντι
ἀλλήλων προσελάμβανον ταῦτα σχῆμα τε-
τράγωνον, εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποῦ ἐπε-
γράφετο σταυρὸς $\begin{smallmatrix} + \\ \text{—} \text{—} \end{smallmatrix}$, ἐκ τούτου
προῆλθον τὰ «πολυσταύρια φελό-
νια» καὶ τὰ «διὰ γραμμάτων

στιχάρια», τὰ ὅποια ἀποτελοῦν ἁμ-
φια τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν ἐξάρχων ἐκ
τῶν ἀρχιερέων.

γαμῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (ἐπὶ ἀνδρός) νυμ-
φεύομαι, λαμβάνω γυναῖκα ὡς σύζυγον·
(ἐπὶ γυναικός) τὸ μέσ. γαμοῦμαι (= ὑπαν-
δρεύομαι)· (ἐπὶ γονέων) δίδω τὸ τέκνον
μου εἰς γάμον· (πρτ.) ἐγάμουν, (μέλλ.
συνηρ.) γαμῶ, (μετν.) γαμήσω, (ἀόρ.) ἔ-
γημα, (ὑποτ.) γήμω, (πρkm.) γεγάμηκα·
(Μεσ.) γαμοῦμαι, μ γαμοῦμαι, (μετν.)
γαμήσομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐγαμήθην, (ὑ-
ποτ.) γαμηθῶ, πρκ γεγάμημαι, (μετχ.)
γεγαμημένος, -η, -ον· (φρ.) «καὶ γαμέτης
μὲν ὁ γήμας... ἢ δὲ νύμφη γαμετὴ καὶ
γεγαμημένη. Γῆμαι δὲ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς
λέγεται, γήμασθαι δὲ ἐπὶ τῆς γυναικός,
οὐ γαμηθῆναι» (Πολυδεύκης)· — γάμος,
γαμβρός, γαμικός, γαμήλευμα (= ὁ γά-
μος), γαμέτης, γαμετὴ καὶ γαμέτις, γαμ-
βρεύω, γαμήλιος, Γαμηλιῶν (= ὁ ἔβδο-
μος μῆν), γαμησίω, γαμίζω (= δίδω θυ-
γατέρα εἰς γάμον), γάμιος (= γαμήλιος),
γαμίσκω.

γανῶ (-άω)· (ἀμτβ.)· (= στίλβω, ἀπα-
στράπτω· καθιστῶ τι στιλπνόν· εὐφραίνω)
(φρ.) «Ἰτε μὲν ἀστράνακτας μάκαρας
Θεοὺς γανάνοντες» (Αἰσχύλος)· — γάνος
(= στιλπνότης, λαμπρότης· χαρά), γανυ-
ρὸς καὶ γανερὸς (= λαμπρός), γανοειδής.
γανῶ (-όω) (τι)· (= στιλπνώνω, καθι-
στῶ τι λαμπρόν, στιλβώνω, (κν.) γανώ-
νω)· [(παρ' ἀττικοῖς) γάνυμαι (= χαίρω,
φαιδρύνομαι), (μέλλ. ἐπικ.) γανύσομαι,
(μετχ. πρκm.) γεγανυμένος]· (Παθ.) γα-
νοῦμαι (= ἀγάλλομαι, πληροῦμαι χαρᾶς),
(φρ.) «ταῦθ' ὡς ἐγανώθην» (Ἀριστοφά-
νης), (παθ. ἀ α') ἐγανώθην, (ὑποτ.) γανώ-

θῶ, (μετχ. πρκμ.) γεγωνμένος, -η, -ον· — γάνος τδ (= λαμπρότης), γανοειδής (= στιλπνός).

γάρ· (γάρ < γε + ἄρα) σύνδεσμος, εἰς τὸν Ὅμηρον εἶναι τὸ ἄ μακρόν, εἰς τοὺς ἄττι-
κούς βραχύ, τίθεται δὲ εἰς τὴν πρότασιν
μετὰ τὴν πρώτην λέξιν· (φρ.) «τῷ γὰρ ἐπὶ
φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη· κήδε-
το γὰρ Δαναῶν» (Ἰλιάς), ἐνίοτε καὶ μετὰ
περισσότερας λέξεις, ἐὰν συνάπτωνται
πρὸς ἀλλήλας ἢ ἕνεκα τοῦ μέτρου· (φρ.)
βροτοὺς θρασύνει γάρ» (Αἰσχύλος)·
«καιρὸς καὶ πλοῦς ὃδ' ἐπείγει γὰρ κατὰ
πρῶμαν»· «φέρει δὴ· ῥητορικῆς γὰρ φῆς
ἐπιστήμων τέχνης εἶναι καὶ ποιῆσαι ἄν
καὶ ἄλλον ῥήτορα· ἡ ῥητορικὴ περὶ τί
τῶν ὄντων τυγχάνει οὐσα;» (Πλάτων)·
// ὁ σύνδεσμος «γάρ» εἶναι α) αἰτιολο-
γικός καὶ σημαίνει αἰτίαν τῶν προηγούμε-
νων, π.χ. «οἱ δὲ ἐπειθοντο, ἐπίστευον
γὰρ αὐτῷ» (Ξενοφών), σπανίως δὲ τῶν ἐ-
πομένων: «φέρει δὴ, ῥητορικῆς γὰρ φῆς ἐ-
πιστήμων τέχνης εἶναι... ἡ ῥητορικὴ πε-
ρὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὐσα;» (Πλά-
των «Γοργίας»), β) εἶναι διασαφητικός ἢ
ἐπεξηγητικός τῶν προηγούμενων (= δη-
λαδῆ), π.χ. «φράσω δὲ καὶ τὸ πλήθος ἐ-
κατέρων, συνελέγησαν γὰρ ὀπλίται μὲν
εἰς ἑξακισχιλίους» (Ξενοφών), καὶ μάλι-
στα ὅταν προηγῇται τὸ «δὴ λον δέ»,
«τεκμήριον δέ», «σημεῖον
δέ», «κεφάλαιον δέ», «μαρτύ-
ριον δέ» κ.λπ. (φρ.) «τεκμήριον δέ
μοι τούτου τάδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ
πολλοῦ τευ χρόνου ποιούμεναι» (Ἡρόδο-
τος), γ) εἶναι βεβαιωτικός (= βεβαίως, ἀ-
ληθῶς, τῷ ὄντι), π.χ. «τὸν οὖν Σωκράτη
εἰπεῖν, καλῶς γὰρ αὐτὸς ἠγώνισαι, ὦ

Ἐρξίμαχε» (Πλάτων).

Ὁ «γάρ» (ἀποφατικῶς «οὐδὲ
γάρ») πολλάκις εἰς τὰς ἀποκρίσεις αἰ-
τιολογεῖ πρότασιν παραλειπομένην, π.χ.
«καὶ δὴτ' ἐτόλμας τούσδ' ὑπερβαίνειν
νόμους; οὐ γὰρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας
τάδε» (= ἐτόλμων ὑπερβαίνειν· οὐ
γάρ...) (Σοφοκλῆς). Τὸ «ἀλλὰ γάρ»
προῆλθεν ἐκ συγχωνεύσεως δύο προτά-
σεων, π.χ. «ἐκαλλυνόμην τε καὶ ἡβρυνό-
μην ἄν, εἰ ἡπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ
ἐπίσταμαι» (= ἀλλ' οὐ καλλύνομαι τε καὶ
ἀβρύνομαι· οὐ γὰρ ἐπίσταμαι) (Πλάτων).
Τοῦ «καὶ γάρ» ὁ «καί» ἀναφέρεται ἢ εἰς
τὴν μετὰ τὸ «γάρ» λέξιν, π.χ. «καὶ γὰρ
εἰ μυθώδης (= διότι καὶ εἰ) ὁ λόγος γέ-
γονεν, ὅμως ῥηθῆναι προσήκει» (Ἰσο-
κράτης), ἢ εἰς τὴν μετὰ τὸ «γάρ» λέξιν ἐ-
νόμενος μεθ' ἐπομένου «καί», π.χ. «καὶ
γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τούτοις ἐ-
θέλουσιν ἅπαντες (= διότι καὶ συμμα-
χεῖν καὶ προσέχειν)» (Δημοσθένης), ἢ εἰς
ὅλην πρότασιν, π.χ. «καὶ γὰρ οἶδα ἄν-
θρώπους οἱ φοβηθέντες ἀλλήλους φθάσαι
βουλόμενοι, πρὶν παθεῖν ἐποίησαν ἀνή-
κεστα κακά» (= διότι οἶδα καὶ ἀνθρώ-
πους κ.λπ.) (Ξενοφών).

Μετὰ τὸ «καὶ γάρ» τίθεται καὶ ἄλλος
σύνδεσμος «καί» (= προσέτι, ἀκόμῃ),
π.χ. «καὶ γὰρ καὶ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν
κώμαις οὐ πρόσω» (= διότι καὶ καπνὸς
προσέτι) (Ξενοφών), καὶ ἀποφατικῶς
«οὐδὲ γὰρ οὐδέ», ὡς «οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις
ἄλλος» (Ὅμηρος).

Τὸ «γάρ» κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἐτίθετο ὡς
παραπληρωματικός ὑπὸ τῶν στιχουργῶν
ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν κάλυψιν τῶν χα-
σμάτων ρυθμοῦ, ὡς (δημ.) «καὶ παρα-

τιοῦνται τ' ἄρματα καὶ χάμω γὰρ τὰ ῥί-
χνουν». Εἰς τὴν δημ. τὸ «γάρ» ἐν χρήσει
μετ' ἄλλων μορίων, ὡς μηγάρις(ς);
(= μήπως; μὴ τάχα);· τι γάρ(ις);
(= μήπως τουλάχιστον);· (ἐπὶ ἐρωτήσεως
εἰς τὴν ὁποίαν ἀναμένεται ἀρνητικὴ ἀπάν-
τησις)· (φρ.) «μηγάρις μ' εἶχες πιστικὸ νὰ
σοῦ φυλάω τὰ γίδια» (= μπὰς καί, σάμ-
πως, σάματι)· «τιγάρις εἶμαι νιόνωφῃ τὰ
χέρια νὰ φιλήσω;» καὶ εἰς τὴν ἀρχ. τοι-
γάρ (= ὅθεν, ἐπομένως) καὶ κατ' ἐπέκτα-
σιν τοιγαροῦν, τοιγάρτοι (= διὰ τοῦτο,
τῷ ὄντι) καὶ γάρτοι (= καὶ λοιπόν, τῷ ὄν-
τι).

γαργαίρω (τινός)· (= εἶμαι πλήρης, γέ-
μω)· (πρτ.) ἐγάργαιρον, (μέλλ.) γαργα-
ρῶ — γάργαρα τὰ (= ἀφρονία), (Ἀρι-
στοφάνης) «Ψαμμακοσιογάργαρα» [ἄλ-
λὰ τὸ δημ. «τὰ γάργαρα νερά» (= τὰ
διαυγῆ ὕδατα)].

γαρδένια, (-ίας), ἡ· (θαμνώδες δενδρύλ-
λιον)· (<(γαλλ.) gardenia ἐκ τοῦ ὀνό-
ματος τοῦ βοτανολόγου Garden).

γαρύφαλο τό· (> τὸ καρυόφυλλον (βενετ.
garófolo, (λατιν.) garofulum).

γάττος, (-ου), ὁ· γάττα, (-ας), ἡ ἀπλ. ὀρ-
θογρ. δημ. γάτος ὁ, (ἀρχ.) ὁ κάττος, ἡ
κάττα.

γαυριῶ (-άω)· (ἀμτβ.) (= ὑπερφηανεύο-
μαι, καμαρώνω, ἐπαίρομαι)· (πρτ.) ἐγαυ-
ρίων, (ἀόρ.) ἐγαυρίασα, (ὑποτ.) γαυριά-
σω — γαῦρος (= ὁ καυχόμενος), γαυρό-
της (= ὑπερφηανία), γαύρωμα.

γαυρῶ (-όω) (τινα)· (= κάμνω τινὰ ὑπε-
ρήφανον)· (ἀόρ.) ἐγαύρωσα, (ὑποτ.) γαυ-
ρώσω· (Παθ.) γαυρόομαι, (-ροῦμαι),
(ἀμτβ.) (= ἐπαίρομαι, ὑπερφηανεύομαι,
ὑψηλοφρονῶ), (πρτ.) ἐγαυρούμην, (μέλλ.)

γαυρωθήσομαι, (ἀόρ.) ἐγαυρώθην, (ὑποτ.)
γαυρωθῶ, πρκ γεγαύρωμαι, (μετχ.) γε-
γαυρωμένος, -η, -ον· — γαύρωμα (= αἰ-
τία ὑπερφηανίας).

γγ· (δημ.) γγάστρι (ἐν+γαστρί), γγά-
στρωμα, γγιαῖζω, γγιῖμο, γγιῖζω (ἀγγί-
ζω)· ἐὰν γραφοῦν γκάστρι, γκίξιμο κ.λπ.
παραποιεῖται ἡ ἐτυμολογία γινομένη πα-
ρετυμολογία.

γε· (δωρ.) γα· ἐγχλ. μορ. ἀρχ., ὅπερ συνά-
πτεται μετὰ προσωπικῶν, δεικτικῶν, κτη-
τικῶν, ἐρωτηματικῶν ἀντωνυμιῶν, συνδέ-
σμων καὶ μορίων, π.χ. ἔγωγε, ἐμοῦγε, σύ-
γε· κείνός γε, τοῦτό γε· ἐμόν γε· οἱ γε· τί-
να γε· πρὶν γε (= πρὶν τουλάχιστον)· ὥσ-
τε γε, ἡ προτασσομένη μορίων τινῶν, ὡς
«γέ που» (τουλάχιστον)· «γε μήν» (τουλά-
χιστον ὅμως)· «γέ τοι» (τουλάχιστον βέ-
βαια)· πολλάκις χωρίζεται ἀπὸ τῆς λέ-
ξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, δι' ἄλλων λέ-
ξεων, π.χ. «ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας
κρίνοντας».

Τὸ «γε» εἶναι α) βεβαιωτικός, ὡς «καλὸν
γε (= βεβαίως) τὸ κτῆμα»· β) ἐλαττωτι-
κόν, π.χ. «φαῦλοι γὰρ ἄν τῷ γε (= τοῦ-
λάχιστον) σῶ λόγῳ...»· γ) ἐπιτακτικόν, ὡς
«καὶ μάλα γε (= μάλιστα, (κν.) ἴσα-ἴσα)
ἀστείας ἐορτῆς»· δ) αἰτιολογικὸν μετ' ἀ-
ναφορικῶν καὶ συνδέσμων, ὡς «πλείω
μὲν γε (= γάρ) τῶν ὀφιοποιῶν συμμει-
γνὺς πολυτελέστερα ποιεῖν»· ε) εἰσάγει εἰς
τὸν λόγον παραδείγμα γενικοῦ τινος, ὡς
«θυμώσοφός ἐστιν φύσει· εὐθύς γέ (= πα-
ραδείγματος χάριν) τοι παιδάριον ὄν...»·
στ) ἐπεξηγεῖ τὸ σημαίνονμενον εἰς τὴν
προηγούμενην λέξιν, π.χ. «Δίος γε διδόν-
τος (δηλαδὴ ἄν...)», ἢ εἰς συνάφειαν πρὸς
προηγούμενον σύνδεσμον, π.χ. εἴ γε, ἐάν

γε, ἄν γε (= ἄν δηλαδή)· τὸ μόριον τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν νεωτέραν εἰς τὸ «ἀρά-γε;»· «πολλοῦ γε καὶ δεῖ».

γέγονα· (πρkm.) (γίγνομαι)· (= ἔχω γίνε-ναι)· γέγωνα (γεγωνῶ* = φωνάζω δυνατά).

γεγωνῶ (-έω)· (καὶ *γεγώνω) (ἀμτβ.) (= φωνάζω ἰσχυρῶς), (μετὰ δοτ.) (= ἀποτεινόμενα διὰ κραυγῆς πρὸς τινα)· (φρ.) «Αἶας δ' αὖτ' ἐγέγωνεν ἀμύμονι Πολυδάμαντι» (Ἰλιάς), (προστ.) γέγωνε, (μέλλ.) γεγωνήσω, (ἀόρ.) ἐγεγώνησα, (πρkm. μετὰ σημασίας ἐνεστώτος) γέγωνα, (ὑπερσ.) ἐγεγώνειν, (μετχ. πρῆγεγωνώς, νύια, -νός· (φρ.) «γεγωνυῖα τῇ φωνῇ» (= μεγαλοφώνως)· «γέγωνά τι» (= διαδηλῶ, διακηρύσσω), «γέγωνά τινα» (= ὑμνῶ τινα). — γεγωνή (= ὁμιλία)· «γεγωναί» (Ἡσύχιος).

γένεσσα, (-ης), ἡ· (= ἡ κόλασις).

γείνομαι· (= γεννῶμαι)· γίνομαι (= γίγνομαι).

γείνομαι· (ἀμτβ.) (ποιητ.) (= γεννῶμαι, λαμβάνω ὑπαρξιν, (ἐπὶ Διὸς) ζωοποιῶ)· (πρτ.) ἐγεινόμεν, (ἀόρ. α') ἐγεινάμην, (ὑποτ.) γείνωμαι (ἐπὶ ἐνεργ. σημασίας ὡς τὸ ἐγέννησα), (ἐπὶ τοῦ πατρὸς, συχναίς δὲ καὶ ἐπὶ τῆς μητρός), (μετχ.) γεινάμενος, -η, -ον· — γειναμένη, (-ης), ἡ (= ἡ μήτηρ).

γέλιο τό· (<ὁ γέλος καὶ ὁ γέλως, ὡς ἔρος καὶ ἔρως)· γέλιω> γέλιο, παρακαλῶ> παρκαλίο, (κατ' ἄλλους γέλοιο <γέλοιος, γέλοιον).

γέλοιο τό· (ὀρθότ. τὸ γέλιο*).

γελῶ (-άω)· (ἐπικ. γελώω), (ἀμτβ.) (= γελῶ· (μετ' αἰτιατ.) περιγελῶ, κατα-

γελῶ, χλευάζω, εἰρωνεύομαι τινα), συνηθέστερον μετὰ τῆς προθέσεως κατὰ· (φρ.) «καταγελῶ τινα», «καταγελῶμαι ὑπό τινος»; (πρτ.) ἐγέλων, (μέλλ.) γελάσομαι, (μετγ. γελάσω), (ἀόρ.) ἐγέλασα, (ὑποτ.) γελάσω, (τὸ γελάσαν)· (Παθ.) γελῶμαι, (= περιπαίζομαι)· π ἐγελώμην, (παθ. μ) γελασθήσομαι, (παθ. ἄ) ἐγελάσθην, (ὑποτ.) γελασθῶ, πρ γεγέλασμαι, (μετχ.) γεγελασμένος, -η, -ον, (δημ.) γελασμένος, -η, -ον, — γέλως, γέλοιον τὸ (πληθ. τὰ γέλοια = ὁ γέλως), γέλοιος, γελιότης, γελιοαστής (= γελωτοποιός), γελιῶδης, γέλασμα, γελωτοποιός, γελαστός, γελαστικός, γαλήνη, γαληνιαῶ, γαληνός (= ἡσυχος).

γεμίζω· (τί τινος)· (= ἐντελῶς πληρῶ, φορτώνω μέ τι)· (πρτ.) ἐγέμιζον, (μέλλ.) γεμίσω, (ἀόρ.) ἐγέμισα, (ὑποτ.) γεμίσω· (Μέσ.) γεμιζομαι, π ἐγεμιζόμεν, (παθ. ἄ) ἐγεμίσθην, (ὑποτ.) γεμισθῶ, πρ γεγέμισμαι, (μετχ.) γεγεμισμένος, (δημ.) γεμισμένος, -η, -ο(ν)· — γέμισμα, γεμιστός, γόμος (= φορτίον), γομῶ (= φορτώνω), (δημ.) γομάρι(ον), γέμος τό (= φορτίον, βάρος), (δημ.) ὁ γέμος (= τὸ γέμισμα, φορτίον πλοίου), γεμιστός (= πλήρης, φορτωμένος), γέμω (= εἶμαι πλήρης), (πρτ.) ἔγεμον.

γεν-(καὶ γενν-)· (Ὁρθογρ.) τὰ μέν ἐκ τοῦ γίγνομαι (<γι-γέν-ομαι) γράφονται δι' ἐνὸς ν, π.χ. γένος, γόνος, γονή, γένεσις, γενεά, γενέθλια, γενέτειρα, γενέτης, γενάρχη (γενεάρχης), γενεαλογία, γεννητός (= ὁ λαβὼν γένεσιν), γενεσιουργός κ.λπ., τὰ δὲ ἐκ τοῦ γεννῶ δια δύο νν, π.χ. γεννῶ, γέννα, γενναῖος, γεννάδας, γεννήτωρ, γεννήτρια, Γεννάδιος, γεννητής, γεν-

ναϊότης, γέννημα, γέννησις (ἄν καὶ ἡ ρίζα εἶναι γεν-), ὡς καὶ πάντα τὰ ἐκ τούτων παράγωγα· // αἱ λέξεις αἱ ἔχουσαι μετὰ τὸ «ν» ε ἢ ο γράφονται δι' ἐνὸς ν, π.χ. γενεά, γενέθλια, γένεσις, γενέτης, γόνος, γένος κ.λπ., ἐὰν δὲ α, η, ω διὰ δύο νν, π.χ. γέννα, γενναῖος, γέννησις, γεννητός (= ὁ γεννηθείς), γεννῶ, κ.λπ., πλην τοῦ γενάρχης (γενεάρχης), γεννητός (= ὁ λαβὼν γένεσιν, ἀρχήν), τὰ ὅποια γράφονται δι' ἐνὸς ν.

γενετικός, -ή, -όν· ἡ «γενετική» (πτῶσις) (= ἡ γενική*)· // (Λογική) «γενετικὸς ὁρισμός», συνθετικός ὁρισμός, κατὰ τὸν ὁποῖον ὀρίζομεν ἔννοιάν τινα ἐννοῦντες τὰ στοιχεῖα ἢ γνωρίσματα καὶ ὅχι μόνον διορίζομεν τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἐμφαίνομεν συγχρόνως καὶ τοὺς ὅρους τῆς γενέσεως αὐτῆς, π.χ. «ἐὰν μεταξὺ ἡλίου καὶ σελήνης παρεμβαίνει ἡ γῆ καὶ εἴπη ἐπὶ ταύτης τὴν σκιὰν αὐτῆς, γίνεται ἔκλειψις σελήνης».

γενικός, -ή, -όν· (= ὁ ἀνήκων εἰς τὸ γένος), ἐνῶ γεννικός (= γενναῖος, εὐγενής)· (Γραμμ.) «ἡ γενική» (κατὰ παράλειψιν τοῦ πτώσις)· (ἀρχ. νεώτ.) ἡ β' τῶν πέντε πτώσεων* τιθεμένη ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν (τίνος, ποίαντος) «τίνος εἶναι τὸ βιβλίον; — τοῦ Πέτρου», «τὸ σπῖτι τοῦ Ἀντρέα εἶναι πολυτελέστατον», «σκέπασε τὰ πόδια τοῦ παιδιοῦ» δηλοῖ δὲ αὕτη τὸ γένος, τὸ σύνολον· ἡ γενική προῦ-πῆρξε τῆς ὀνομαστικῆς, διὰ τοῦτο καὶ τὸ θέμα εὐρίσκεται ἐκ τῆς γενικῆς, ὡς κόρακος> κόραξ, χερσὸς> χερρὸς> χεῖρς> χεῖρ· Ἐκ τῆς γενικῆς πάντοτε ἐπιτελεῖται καὶ ἡ παραγωγή, π.χ. πλείονος> πλειονοδοτῶ (καὶ ὅχι πλειοδοτῶ),

ὡς καὶ μειονοφηφῶ, πλειονοφηφῶ· γραμμ-ῆς> γραμμ-> γραμμική, γράμμα-τος> γραμματ-> γραμματική κ.λπ.

Ἡ γενική τῶν δευτεροκλίτων εἶχε κατάληξιν -σιο, (κατ' ἄλλους -σο), ὅθεν *λόγο-σο> λόγος> λόγου, (πρβλ. ἐπιθετικὴν ἀντωνυμίαν το-(σ)ιο> τοιο, ἐκ τῆς ὁποίας ὠρμήθη, διότι τὸ πάλα ἡ κλίσις τῶν ὀνομάτων εἶχε πολλὰ τὰ κοινὰ πρὸς τὴν κλίσιν τῶν ἀντωνυμιῶν. Αὕτη εἰς τὴν ἐλληνικὴν μετ' ἐπέθεσιν τοῦ ι καὶ ἀποβολῇ τοῦ (σ) ἐγένετο -οιο (<*ἵπποσιο> ἵπποις), μετ' ἀποβολῇ τοῦ ι καὶ συναίρεσιν τοῦ οο εἰς -ου, πολέμο(ι)ο> πολέμου.

Ἡ γενική τῶν πρωτοκλίτων εἶχεν ἀνέκαθεν κατάληξιν -ας, ἡ ὁποία προήλθεν ἐκ συναίρεσεως τοῦ χαρακτήρος «α» καὶ τῆς καταλήξεως «-ες», π.χ. χῶρας, χαρᾶς, μιᾶς· τὸ μακρὸν τοῦτο α ἐσώθη εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Δωριέων καὶ Αἰολέων, ἐτράπη δὲ εἰς «-η» εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Ἰωνῶν καὶ Ἀθηναίων, π.χ. δίκης, τιμῆς, Μοῦσης. Πολλὰ πρωτόκλιτα ἔνεκα τοῦ ποικίλου αὐτῶν τονισμοῦ ἔπασχον μετάπτωσιν, π.χ. ἄγυια - ἄγυιας, μία - μιᾶς κ.λπ.

Ἡ γενική τῶν τριτοκλίτων ἦτο ἡ μεταπτωτικῶς καὶ καθ' ἑτεροίωσιν μεταβεβλημένη -es (-ος) -ς, ἀλλὰ παλαιόθεν ἐπεκράτησεν εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἡ εἰς τὰ βαρύτερα ἀναπτυχθεῖσα -ος, π.χ. φύλακ-ος, ποιμὲν-ος κ.λπ., ὅθεν καὶ μητρός, νυκτός κ.λπ.

Ἡ κατάληξις -ος ἐσώθη διακεκριμένη καὶ ἀπαθῆς εἰς τὰ ἔχοντα χαρακτήρα σύμφωνον, π.χ. φύλακ-ος, ποιμὲν-ος κ.λπ., εἰς δὲ τὰ ἔχοντα χαρακτήρα φωνήεν α, ε, ο (ἦς, J, F, τὰ ὅποια μετὰ ταῦτα ἐ-

σιγήθησαν), τὸ ο τῆς καταλήξεως ἢ διετηρήθη, π.χ. σέλαος, Μίνωος, ἡρώος, ἢ συνηρέθη πολλάκις μετὰ τοῦ φωνήεντος τοῦ θέματος, π.χ. κέρας > κέρως, πάθεος > πάθους, θάρσεος > θάρσου, ὄρεος > ὄρους κ.λπ. Κατ' ἀντιμεταχώρησιν -τος > -εως, π.χ. πελέκτος - πελέκεως, βασιλῆτος - βασιλέως κ.λπ., ἀσυνάλειπτα μένουν μόνον τὰ συμπλέγματα -ιο-, -υο-, π.χ. πόσιος, Ἰφίος, δρυός, ἰχθύος, ἔπειτα δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον ὀλίγα τινὰ εἰς -αος, -οος, -ωος, π.χ. γράος, ἥρωος κ.λπ.

Τὰ εἰς -κλέης (-κλέης), (γεν.) -κλέ-Fe(σ)-ος > κλεος εἰς τὸν Ὀμηρον ἀσυναίρετως Ἡρακλέος καὶ μετὰ εἰς τὴν Ἀττικὴν Ἡρακλέους // (Συντακτ.) ἡ γενικὴ πτώσις ἔχει πολλὰς καὶ διαφόρους σημασίας, ὥστε ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῆς νὰ ὀνομασθῇ: κτητική, πατρική κ.λπ. ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ποιούμεθα τὰ γένη, τὰ κτήματα, τὰς πατρίδας κ.λπ., εἶναι δὲ αὐτῆς αἱ ἐξῆς σημασίαι: 1) «κτητική», ὡς «ἀγρὸς ἢ οἰκία τοῦ Περικλέους», 2) τῆς «ὕλης», ὡς «ἄλσος ἡμέρων δένδρων», 3) «διαιρετική ἢ μεριστική» ἢ «τοῦ διηρημένου ὅλου», π.χ. «οἱ Ἑλλήνων πλοῦσιοι», 4) τῆς ἰδιότητος, «πτέρυξ λευκῆς χιόνης», 5) αἰτίας «ἀσεβείας γραφῆς», 6) τῆς ἀξίας ἢ τιμήματος, «χωρίον δέκα μινύων», 7) ποινῆς ἢ ἐγκλήματος, «θανάτου οὗτοι κρίνουσιν», 8) ὑποκειμενική, «πόλεμον τῶν Πελοποννησίων» (= τὸν ὅποιον ἐπολέμησαν οἱ Πελ.), 9) ἀντικειμενική, «ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος» (= ἀγαπῶ τὴν πατρίδα), 10) τῆς ἀναφορᾶς, «παρθένος γάμου ὠραία» (= ὡς πρὸς τὸν γάμον...), 11)

συγκριτική, «χρυσὸς κρείσσων μυρίων λόγων», 12) χωριστική, «φίλων ἀγαθῶν ἔρημοι», 13) τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος, «οὐδεὶς μῦθος φίλων», 14) ἐχθρικῆς σχέσεως, «Τρώων ὁρμήσεις» (= κατὰ τῶν Τρώων), 15) ἐκ τοῦ ὁποίου μέρους γίνεται ἡ λήψις, «λαμβάνω τινὰ ποδῶν» (= ἐκ τῶν ποδῶν), 16) χρονική, «δείλῃς ἀφίκετο εἰς τὰς κώμας», 17) τοπική, «δόμων ὁρῶ Χρυσόθεμιν» (= ἐκ δόμων), καὶ 18) διὰ τὴν πρόθεσιν εἰς τὴν σύνθεσιν, «ἐπιβαίνω τῆς χώρας» (= βαίνω ἐπὶ τῆς χώρας).

Τὸ κατηγορούμενον εἴτε ἐπίθετον εἶναι εἴτε οὐσιαστικόν μὴ συμφωνοῦν πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ πῶσιν, τίθεται ἑτεροπῶτως κατὰ γενικὴν κατηγορηματικὴν, ὅταν εἶναι α) κτητική, π.χ. «Ἱπποκράτης ἐστὶν οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος» (Πλάτων), β) ὕλης, π.χ. «οἱ στέφανοι χρυσοῦ ἦσαν» (Δημοσθένης), γ) τῆς ἀξίας, π.χ. «τὸ τίμημά ἐστιν ἐξασχιδίων ταλάντων» (= ἐξασχιδιστάλαντον) (Δημοσθένης), δ) τῆς ἰδιότητος, π.χ. «ὁ Εὐφράτης ἐστὶ τὸ εὖρος τεσσάρων σταδίων» (Ξενοφών), καὶ ε) διαιρετική (ἢ τοῦ διηρημένου ὅλου) ἢ μεριστική, π.χ. «ὥστε Σόλων τῶν ἐπτὰ σοφιστῶν ἐκλήθη» (Ἱσοκράτης), κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην μεταξὺ ὑποκ. καὶ κατηγορηματικῆς γενικῆς ἀνάγκη νὰ τεθῇ ῥήμα συνδετικόν // «γενικὴ ἀπόλυτος» (βλ. μετοχή). Πολλάκις τίθεται διπλὴ γενικὴ, ὅταν συμπίπτουν δύο σχέσεις εὐσυμβίβαστοι, π.χ. «ἄλσος Ἀθήνης αἰγείρων» (= ἄλσος αἰγείρων ἀφιέρωμα Ἀθηνᾶς), ἄλλοτε τίθεται διπλὴ γενικὴ, ἢ μία σημαντικὴ τοῦ ὑποκειμένου ἐνεργείας καὶ ἡ ἄλλη τοῦ ἀντι-

κειμένου, π.χ. «ἐνιοὶ δὲ καὶ τὰς τῶν οἰκίων προπηλακίσεις τοῦ γήραος δούρονται». ἐνίοτε ἀντὶ τῆς κατηγορηματικῆς διαιρετικῆς γενικῆς τίθεται κατηγορούμενον τὸ ἀριθμητικὸν εἷς, μία, ἕν, π.χ. «ἕν τοῦτο τῶν ἀδυνάτων ἐστίν» (Ἱσοκράτης).

// (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -α λήγοντα θηλυκὰ τῆς ἀ' κλίσεως σχηματίζουν τὴν γεν. εἰς -ης, ὡς ἡ ῥίξα, (-ης), φυλάττουν ὅμως τὸ α, ἐὰν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχῃ φωνήεν, ὡς οἰκία, (-ας), γενεά, (-ας), ἡ ρ, ὡς χώρα, (-ας), μοῖρα, (-ας), ἡ εἶναι δωρικά, ὡς Γέλα, (-ας), Λήδα, Διοτίμα, Ἀνδρομέδα, Φιλομήλα, (-ας), ἡ.

Ἡ γενικὴ ἐνικοῦ ὀνομάτων ἀρσενικῶν κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων λήγει εἰς -ου, ὡς ὁ ταμίας, (-ου), ἐξαιροῦνται δωρικά τινὰ ὀνόματα καὶ ξενικὰ σχηματίζοντα αὐτὴν εἰς -α, ὡς ὁ μητραλοῖας, (-α), ὀρνιθοθήρας, (-ρα), Ὀρόντας, (-τα), Λεωνίδας, (-δα), Μίδας, (-δα), Ἀντίβας, (-βα). μερικῶν δὲ ὀνομάτων εἰς -ης ἡ γεν. λήγει εἰς -εω (ἰωνικῶς), π.χ. Θαλῆς, (Θάλεω), ὁ, Καμβύσης, (-εω), ὁ, Τήρης, α (-εω), ὁ κ.λπ.

Κατάληξις τῆς γενικῆς πληθυντικοῦ ἦτο πάλαι ἡ συλλαβὴ -om, συναιρεθεῖσα μετὰ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ο τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων εἰς -om, π.χ. καλῶν, λόγων κ.λπ., ἐπεξετάθη δὲ εἰς πάντα τὰ ὀνόματα καὶ κατέστη καθολικὸς χαρακτήρ τῆς πτώσεως ταύτης, π.χ. ποδῶν, τριῶν, ἰχθύων, φυλάκων, πατέρων, λεγόντων, ἁλῶν, βηF-ων, νηF-ων, βασιλῆF-ων. Εἰς ἄλλα συνηρέθη μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος, π.χ. εὐμένων > εὐμενῶν, ἀληθῶν

κ.λπ. Εἰς τὰ πρωτόκλιτα ἢ κατάληξις αὐτῇ ἐπεκτεταμένη εἰς -ᾶων, ὅθεν -εων, -ῶν· τοῦτο τὸ -ᾶων ὀρμηθέν ἐκ τῆς γενικῆς πληθυντικοῦ τῶν ἐπιθετικῶν ἀντωνυμιῶν μετεδόθη εἰς τὰ λήγοντα εἰς -α κατὰ πρῶτον ἐπίθετα καὶ ἔπειτα εἰς τὰ οὐσιαστικά, π.χ. θεάων, μελισσάων (Ὁμηρος), παρὰ Δωριεῦσι καὶ Αἰολεῦσι τὸ -αων συνηρεῖτο εἰς -ᾶν, π.χ. Νυμφᾶν, λευκάων, καὶ παρ' Ἀττικοῖς καὶ Ἰωσι εἰς -ηων, ὅπερ κατ' ἀντιμεταχώρησιν ἐγένετο -εων καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν διὰ συναίρεσεως εἰς -ῶν, ἥτοι ἀλλήων ἀντὶ ἀλλέων. Τὸ -ων ἐτονίζετο πάντοτε εἰς τὰ πρωτόκλιτα, π.χ. τῶν φωνῶν, τῶν λοχιῶν, ἐνφ εἰς τὰ δευτερόκλιτα κατὰ τὸν νόμον τῆς τρισυλλαβίας δὲν ἐτονίζετο, π.χ. τῶν φίλων, τῶν ἀγγέλων κ.λπ. Μετὰ τὴν συναίρεσιν τοῦ -εων εἰς -ων ἡ γενικὴ τῶν βαρυτόνων ἐπιθέτων εἰς -ος τοῦ θηλ. διέφερε τῆς γεν. ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου μόνον κατὰ τὸν τόνον, π.χ. δικαίων, δικαίων. Ὁ βαρυτόνος τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ὑπεισήλθεν ἀντὶ τοῦ περισπωμένου θηλυκοῦ εἰς χρήσιν, οὕτω «τῶν δικαίων» (συνθηκῶν), «τῶν ἀξίων» (γυναικῶν) κ.λπ. οὕτω καὶ «τῶν μεγάλων» (καὶ ἐπὶ τοῦ θηλυκοῦ), διότι τοῦτο τὸ ἐπίθ. ἐκλίνετο, ὅπως τὰ εἰς -ος, -η, -ον ἐπίθετα, (πρβλ. τὸ ὀμηρικὸν ἀλλήλων). τοῦτο δηλοῦται σαφέστατα εἰς τὴν ἀντων. οὗτος, αὕτη, τοῦτο, τῆς ὁποίας ἡ γενικὴ πληθ. καὶ ἐπὶ τοῦ θηλ. λέγεται «τούτων» ἀντὶ ταυτάων > ταυτέων > ταυτῶν.

Εἰς τὰ ἐπίθετα (καὶ μετοχάς) τὰ ἔχοντα τὸ ἄρσ. τριτόκλιτον, ἐπειδὴ αἱ γενικαὶ διέφερον, δὲν ἐκράτησεν ὁ τύπος τοῦ ἄρσ.,

πρβλ. ἡδέων - ἡδειών, λεχθέντων - λεχθεισών, εἰρηκότων - εἰρηκυίων. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰ ἀποσπασθέντα ἀπὸ τοῦ συστήματος τῶν ἄλλων καὶ καταστάνα «οὐσιαστικοποιηθέντα ἐπίθετα», π.χ. νεατῶν (ἡ νητῶν), ὑπατῶν (χορδῶν), Ῥοδιῶν κ.λπ. [χιλιῶν (ὡς οὐσ.), ἐνῶ «χιλίων (ὡς ἐπιθ.) δραχμῶν»], (συμφώνως πρὸς αὐτὰ καὶ παρ' ἄττικαῖς (χιλιάς) - χιλιαδῶν, (μυριάς) - μυριαδῶν).

Ἡ γεν. πληθ. τῶν πρωτοκλίτων οὐσιαστικῶν καὶ τῶν ἐχόντων τὸ ἀρσενικὸν τριτόκλιτον ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν περισπᾶται, ὡς οἰκίαι, (-ῶν), πολῖται, (-τῶν)· εὐθεῖαι (θηλ. τοῦ ἐπιθ. εὐθύς), (εὐθειῶν), γράφουσαι (θηλ. τῆς μετχ. γράφω), (-φουσῶν), πλην α) τοῦ χρήστης (= δανειστής), χρηστων, (πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ οἰ χρηστοί, (χρηστῶν), β) οἱ ἐτήσαιοι (= περιοδικοὶ ἄνεμοι), ἐτήσιων [τὸ δευτερόκλιτον ἐτήσιοι, (-σίων), οἱ (δὴλ. ἄνεμοι), ἐπειδὴ οὐσιαστικοποιήθη, διετήρησε τὸν τόνον τῆς γενικῆς ἀμετακίνητον κατὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἄλλων ἀνέμων: θρακίαις, καικίαις, βορέαις κ.λπ.], γ) χλοῦνης (= ἀγριόχοιρος) - χλοῦνων καὶ δ) ἀφύη (= εἶδος μικρᾶς σαρδέλλας) - ἀφύων (κατ' ἀντίθεσιν «τῶν ἀφυῶν», τὸ ὁποῖον εἶναι γενικὴ πληθ. τοῦ ἀφυῆς: «τῶν ἀφυῶν ἀνθρώπων»). [Ὁ παροξύτονος τόνισμός τῶν χριστων καὶ ἀφύων ἐγένετο πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἐπιθέτων (χρηστός) χρηστῶν καὶ (ἀφυῆς) ἀφυῶν· τὸ δὲ ἐξήσιον παροξύνεται, διότι κατὰ πρῶτον ἦτο ἐπίθετον ἐτήσιος - ἐτησίων, κατόπιν μεταβλη-

θὲν εἰς οὐσιαστικὸν διετήρησεν εἰς τὴν γεν. τοῦ πληθυντ. τὸν πρότερον τόνισμόν. Τὸ δὲ εἰς τὸν Ἡσίοδον μόνον ἄπαξ εὐρισκόμενον «τῶν χλοῦνων» θεωρεῖται ὑπὸ τινῶν ὅτι εἶναι κακὴ γραφὴ ἀντὶ χλουνέων].

Ἀναλογικὴ μετακίνησις τοῦ τόνου παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν γενικὴν πληθυντικοῦ ἐπιθέτων τινῶν εἰς -ης, -εος, (-ους), καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν ἐπιρρήματα εἰς -ως, π.χ. τῶν συνήθων, ἀήθων, κακοήθων, αὐθάδων, αὐτάρκων, τριήρων κ.λπ.· (ἐπιρρ.) συνήθως, ἀήθως κ.λπ., ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ ἄλλαι πτώσεις τονίζονται.

Καὶ αἱ γενικαὶ πληθ. τῶν εἰς -ις, -υς, ὅσαι φαίνονται τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγουσῆς, π.χ. πόλεων, βάσεων, πήχεων κ.λπ. ἐτονίσθησαν κατ' ἀναλογίαν τῆς ἀντιστοίχου ἐν. γενικῆς πόλεως, βάσεως, πήχεως, ἀντὶ παλαιότερον: πόληφορ > πόλη-ος > πόλεως.

Ἡ γεν. πληθυντ. τῶν θηλυκῶν ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν, τὰ ὅποια ἔχουν τὸ ἀρσεν. δευτερόκλιτον εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν γενικὴν πληθυντικὴν τῶν ἀρσενικῶν, π.χ. δίκαιαι (-αίων), ὡς τὸ ἀρσ. δίκαιοι, (-αίων)· λεγόμεναι, (-μένων), ὡς τὸ ἀρσ. λεγόμενοι, (-μένων).

Ὁμοίως αὐταῖ: (τούτων), ὡς τὸ ἀρσ. οὗτοι (τούτων)· θηλυκά τινα ὅμως δευτερόκλιτα ἐπίθετα λαμβανόμενα ὡς οὐσιαστικά περισπῶνται εἰς τὴν γενικὴν πληθυντ., ὡς μέσαι (μεσῶν), Ῥοδιαί (Ῥοδιῶν), ὡς καὶ τὸ κυρία (κυριῶν).

Ἡ γενικὴ ἐνικοῦ καὶ πληθ. τῶν συνθέτων συννηρημένων εἰς -οος, -οὺς συναϊρούμεναι παροξύνονται παρὰ τὸν κανόνα κατ' ἀνα-

λογίαν τῶν ἄλλων πτώσεων, ὡς εὐνόου (εὐνού) καὶ ὄχι εὐνού, εὐνόων (εὐνων) καὶ ὄχι εὐνῶν κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀνομ. εὐνοος (εὐνοος).

Τὰ εἰς -ος οὐδέτερα τριτόκλιτα οὐσιαστικά ἐνίοτε συναϊροῦν τὸ -εω εἰς τὴν γεν. πληθυντικοῦ, π.χ. ἀνθέων καὶ (ἀνθῶν), ὀρέων καὶ (ὀρῶν), κερδέων καὶ (κερδῶν). Τὰ εἰς -ης σύνθετα τριτόκλιτα βαρύτερα ἐπίθετα τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ παρὰ τὸν κανόνα ἐπὶ τῆς παραληγουσῆς, ὡς συνήθων, εὐδῶν, νεοδαμῶδων, γυναικῶν, αὐθάδων, ἐπιμήκων, φιλαλήθων, ὡς καὶ τὰ ἀπλᾶ πλήρης > πλήρων, τριτήρης > τριήρων.

Ἡ γεν. τοῦ ἐνικ. τῶν φωνηεντολήκτων εἰς -ις, (-έως) τονίζεται παρὰ τὸν κανόνα, ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, διότι ἐγένετο ἐκ θέματος εἰς -ηι μετ' ἀποβολὴν τοῦ ι καὶ ἀντιμεταχώρησιν τοῦ χρόνου τῶν φωνηέντων η καὶ ο, ὡς πόληι-ος > πόλη-ος > πόλεως· παρὰ τὸν κανόνα τονίζεται ἐπὶ τῆς παραληγουσῆς: α) ἡ γενικὴ πληθ. τῶν εἰς -ις φωνηεντολήκτων κατ' ἀναλογίαν τῆς γεν. τοῦ ἐνικοῦ, ὡς τῶν πόλεων, β) ἡ γενικὴ ἐνικοῦ καὶ πληθυντ. τῶν (οὐσ.) εἰς -υς φωνηεντ. τριτοκλ., ὡς πῆχυς, πήχεως, πήχεων [ἐνῶ τῶν ἐπιθ. διὰ τοῦ ο εἰς τὴν γεν. ἐνικοῦ, ὡς δίπηχυς, (διπήχεος), γλυκὺς, (-έος), δασύς, (-έος)].

Οὐσιαστικά φωνηεντολήκτα εἰς ω σχηματίζουν πτώσεις τινὰς κατὰ τὰ εἰς -ων, ὡς Γοργῶ, (-οὺς καὶ -όνος), καὶ τινὰ τῶν εἰς -ων τριτοκλίτων κατὰ τὰ εἰς -ω φωνηεντόληκτα, ὡς ἀηδῶν, (-όνος καὶ ἀηδοῦς)· τὰ εἰς -εως τριτόκλιτα φωνηεντόληκτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ -εως φωνῆεν, συναϊ-

ροῦν εἰς τὴν γενικὴν ἐνικ. καὶ πληθυντ. εἰς -ω, ὡς ἀλιέως > ἀλιῶς, ἀλιέων > ἀλιῶν· Εὐβοέως > Εὐβοῶς, Εὐβοέων > Εὐβοῶν, οὕτω καὶ Πειραιεύς > ραιέως > ραιῶς. Τὰ μονοσύλλαβα τριτόκλιτα τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν ἐπὶ τῆς πτωτικῆς καταλήξεως, ὡς θῆρ - θηρός, αἶξ - αἰγός, πλάξ - πλακός. Ἐξαίρουνται καὶ τονίζονται κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα ἐπὶ τῆς θεματικῆς συλλαβῆς: α) αἱ μονοσύλλαβοι μετοχαί, ὡς στὰς - στάντος, στάντων, ὄντων, φάντων, θέντων, δόντων, βάντων, γόνων, δύνων, φύντων, β) ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία τίς > τίνος, γ) ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν πᾶς, πᾶν-πάντων, δ) αἱ γενικαὶ μονοσυλλάβων προελθούσαι ἐκ συναϊρέσεως, π.χ. ἔαρ > ἦρ > ἦρος, θῶν > θῶνος, ἀλλὰ Θοῶξ - Θοῶκος καὶ οἷς - οἶός (= πρόβατον), ε) ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων: παῖς - παῖδων, δᾶς - δᾶδων, οὔς - ὤτων, φῶς - φῶτων, [ἐνῶ φῶς (= ὁ ἀνὴρ) > οἱ φῶτες, τῶν φωτῶν], λάας - λάων, κράς - κράτων, φῶς (= φλύκταινα) - φῶδων, θῶς - θῶων, δμῶς - δμῶων, Τρῶς - Τρώων καὶ σῆς (= σκῶρος) - σέων. Αἱ γενικαὶ δμῶων, Τρωῶν εἶναι τῶν θηλυκῶν αἱ δμῶαί, αἱ Τρωαί.

Ὁ τύπος τῆς γενικῆς πληθ. τῶν τριτοκλίτων μετὰ θέματος ἐξηρθεναμένου εἶναι κανονικός, ἐπειδὴ ἦτο ἀρχῆθεν ἀσθενὴς πτώσις τονουμένη ἐπὶ τῆς ληγουσῆς, π.χ. ἀνδρῶν, κυνῶν, θυγατρῶν, πατρῶν, ἀλλ' ἤδη πάλαι κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατ. ἐλέχθη πατέρων, μητέρων, θυ-

γατέρων, ἀνέρων, γαστέρων κ.λπ.

Περὶ τῆς γεν. πληθ. τῶν εἰς -ος, -εος (-ους) οὐδετέρων ἐπεκράτει ποικιλία κατὰ διαλέκτους, οὕτως εἰς τὴν Ἀττικὴν (συνήρημ.) ὀρων, τειχῶν, κερδῶν κ.λπ.· τινὰ ἐδιφοροῦντο ἀλσέων καὶ ἀλσῶν, χειλέων καὶ χειλῶν, κατὰ δὲ τοὺς μτγν. χρόνους τὸ εἰς τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐδετέρων τριτοκλίτων ὑπεισῆλθεν εἰς τὴν γενικήν, π.χ. ὄρεσι-ὀρέων, ἄνθεσι-ἄνθέων, κερδέων κ.λπ.

Τῶν εἰς -εὺς ὀνομάτων ἡ γεν. πληθ. συνήρειτο παλαιότερον προηγούμενου φωνήεντος ὁμοίως πρὸς τὴν γενικήν ἐνικ. καὶ αἰτιατικήν ἐνικ. καὶ πληθ., Πλαταιῶν, Παιανιῶν, Εὐβοῶν, Εὐβοῶς (-έας) τούς, βραδύτερον μετεδόθη ἀναλογικῶς τὸ ε, σαφηνείας ἔνεκα, εἰς τὴν γεν. πληθ., ὥστε ἐλέγετο Θεσπιέων, Εὐβοέων, ὅπως καὶ Πειραιέων, Πλαταιέων προσέτι δὲ καὶ Πειραιέας - Πειραιᾶς, Πλαταιέας - Πλαταιᾶς κ.λπ.://

(Δημοτ.) πολλάκις ἀναφέρεται ἡ γενική ἀναλελυμένη διὰ τῆς προθέσεως «ἀπό» «στήν» καὶ «αἰτιατικῆς» (ἀναλελυμένη γενική): «στή μέση ἀπὸ τοῦ δρόμου» (= τοῦ δρόμου), «μαυρὰ μου χελιδόνια ἀπὸ τὴν ἔρημον» (= τῆς ἐρήμου).

Ἡ χρῆσις τῆς γενικῆς εἶναι περιορισμένη, ἂν καὶ ἐνίοτε ἐτίθετο ἀντὶ τῆς παλαιᾶς δοτικῆς, π.χ. «δῶσ' το τοῦ πατέρα» ἀντὶ «δὸς τῷ πατρί» ἰδιωματικῶς ἀποφεύγεται ἡ γενική καὶ ἀντ' αὐτῆς εἶναι εἰς χρῆσιν ἡ αἰτιατική: «ἀβγὰ ἀπὸ χήνα», «στήν ἄκρη στοῦ ποτάμι»· αἱ προθέσεις (ἀντί, ἀ-

πό, γιά, μετά, μέ κ.λπ.), αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε συνετάσσοντο μετὰ γενικῆς, τώρα συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «ἀντὶ μετρητά» (= ἀντὶ μετρητῶν) τοῦ ἔδωκα τρόφιμα» (= ἔδωκε αὐτῷ), «ἔζη χωρία ἀπὸ τοὺς δικούς του», «ἔφυγε μὲ τὸν πατέρα του» (= ἀντὶ μετὰ τοῦ πατρὸς) κ.λπ., εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἀντὶ γενικῆς τίθεται ὀνομαστική π.χ. «ἔνα ποτήρι κρασί», «χιλιάδες κόσμος», «φωνάζει ὁ κλέφτης ἀντὶ ὁ νοικοκύρης», «ἔνας λόχος στρατιῶτες», «περνᾶ γιὰ σπουδαίους», «ἀπὸ δήμαρχος κλητήρας», «τὸ ξέρω ἀπὸ μικρός»· οἱ τύποι (ἐ)μένα (ἐμέ), (ἐ)σένα (ἐσέ) εἰς τὴν δημ. δὲν εἶναι μόνον αἰτιατικῆς, ἀλλὰ καὶ γενικῆς (καθαρᾶς ἢ ἀφαιρετικῆς), π.χ. «ἐμένα (γεν.) ὁ γνιός μου λείπει στὰ ξένα», «ἐσένα (γεν.) ἡ μάνα σου εἶναι νοικοκυρά», «ἐλάτε στοῦ λημέρι μας» (γεν.)· εἰς τὴν δημοτικὴν δὲν σχηματίζουν πάντα τὰ οὐσιαστικά τὴν γενικήν πληθυντικοῦ ἢ σχηματίζεται αὕτη δυσκόλως ἢ ἐντελῶς λείπει· δύσκολον ἔχουν καὶ τὴν γενικήν τοῦ ἐνικ. τὰ εἰς -ακι ὑποκοριστικά, π.χ. τὸ παιδάκι, τὸ ἀρνάκι, τὸ σκυλάκι κ.λπ., εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις σχηματίζεται ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ: α) ἐκ τοῦ ἀντιστοίχου ἀνισοσυλλάβου τύπου τοῦ πληθυντικοῦ π.χ. ἡ μάνα - οἱ μάνες - τῶν μανάδων· ὁ λεβέντης - οἱ λεβέντες - τῶν λεβέντηδων· πολλάκις, ὥνα μὴ ὁμωνυμοῦν τὸ ἀρσενικὸν μετὰ τοῦ θηλυκοῦ ἔχομεν οἱ πεθεροὶ - τῶν πεθερῶν, ἀλλὰ οἱ πεθερὲς - τῶν πεθεράδων (καὶ ὅχι τῶν πεθερῶν), καὶ β) ἐκ τοῦ συγγενικοῦ τύπου τῆς ἰδίας λέξεως π.χ. οἱ δασκάλες - τῶν δασκαλισσῶν (ἐκ τοῦ δασκάλισσα), οἱ κοπελοῦδες - τῶν κοπελουδιῶν (ἐκ τοῦ κοπε-

λούδι), γ) ἐξ ἐμπροθέτου αἰτιατικῆς ἰδίως μετὰ τῆς προθέσεως «ἀπό», π.χ. ἀντὶ «τὰ ἀβγὰ τῶν κοτιῶν» > «τ' ἀβγὰ ἀπὸ τῆς κότης», ἀντὶ «τὸ χρώμα τῶν φουντῶν» > «τὸ χρώμα ἀπὸ τῆς φουντῆς», καὶ δ) διὰ μετατροπῆς τῆς φράσεως, ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν γενικήν δυσάρεστον ἀκουστικῶς, π.χ. «εἶναι τὰ ἀπομεινάρια τῶν ψυχῶν (sic) τῶν ψωμιῶν» > «εἶναι ἀπομεινάρια ἀπὸ τῆς ψύχης τοῦ ψωμοῦ»· τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τῆς προσωπικῆς ἀνωθυμίας τοῦ γ' προσώπου δὲν εἶναι μόνον ὁ τύπος «τῶν», ἀλλὰ καὶ «τῶν», π.χ. «ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἀγαπημένην πατρίδα τῶν (ἢ πατρίδα τους)». (Συντ.) (Δημοτ.) ἡ γενική οὐσιαστικοῦ ἢ ἄλλης λέξεως, ἡ ὁποία λαμβάνεται ἀντὶ οὐσιαστικοῦ ὡς ἐτερόπρωτος προσδιορισμὸς ἄλλου οὐσιαστικοῦ δηλοῖ: α) ὅλον τι, τοῦ ὁποίου τὸ προσδιοριζόμενον οὐσιαστικὸν εἶναι μέρος (γενική τοῦ διηρημένου ὅλου), π.χ. «ἡ κορφή τῆς Πάργης», «ἀνθρωπάκος τοῦ λαοῦ»· β) τὸν κτήτορα (γενική κτητική)· π.χ. «τὰ τετράδια τοῦ Παύλου», εἰς ταύτην τὴν γενικήν κτητικὴν ὑπάγονται αἱ γενικάι, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν 1) καταγωγὴν, π.χ. «τὰ παιδιὰ τοῦ Κώστα», «τὸ ἐγγόνι τοῦ κυρ Ἀντρέα», 2) ἐξάρτησιν, π.χ. «σκλάβοι τοῦ πασᾶ», «ἀφέντης τῶν δούλων του», 3) τὸν δημιουργὸν ἢ τὸν ποιητὴν, π.χ. «ἡ Ἠλέκτρα τοῦ Σοφοκλέους», «τὸ κρυφὸ σχολεῖο τοῦ Γκύζη», 4) τὴν προέλευσιν, π.χ. «τὸ φῶς τοῦ ἡλίου», «ὁ μπότης τοῦ Σαρωνικοῦ» (= ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἀπὸ τὸν Σαρωνικόν), 5) τὴν ὀνομασίαν γεωγραφικοῦ τινοῦ ὅρου (γενική παραθετική), π.χ. «τῆς Ἀρετας τὸ γεφύρι», «ὁ δῆμος Γλυφάδας», 6) ἀναφο-

ράν (= ὡς πρὸς), π.χ. «κάστρο σαράντα ὀργυιῆς τοῦ ψήλου» (= ὡς πρὸς τὸ ὕψος), 7) τὸν τόπον, π.χ. «τὰ παλληκάρια τοῦ Μωριά καὶ οἱ ἔμποροι τῆς Πάτρας» (= ποῦ εἶναι στὸν Μωριά, στὴν Πάτρα), 8) τὸν χρόνον, π.χ. «μέσα στὶς βροχὰς τοῦ Ὀκτώβριου» (= αἱ ὁποῖαι πίπτουν τὸν Ὀκτώβριον), 9) παρομοίωσιν (= σάν), π.χ. «εἶχε λαγοῦ περπατησιά, αἰτοῦ γρηγοροσύνη» (= σάν τοῦ λαγοῦ, σάν τοῦ αἰτοῦ), 10) σκόπον ἢ χρῆσιν (= γιὰ...), π.χ. «χαρτὶ τοῦ γραψίματος» (= γιὰ γράψιμο)· γ) τὴν ιδιότητα, π.χ. «ἄνθρωπος τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλονιοῦ», «φόρεμα τῆς μόδας», εἰς ταύτην τὴν γενικήν τῆς ιδιότητος ὑπάγονται αἱ γενικάι, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν 1) τὴν ἀξίαν, π.χ. «ἄνθρωπος μίαν πεντάρας», «κοινοῦ τῆς δραχμῆς», 2) τοῦ περιεχομένου, π.χ. «σὲ λίμνες αἱμάτων καὶ δακρύων», 3) τὸ μέτρον, π.χ. «γυναικαὶ σαράντα χρόνων»· δ) τὴν αἰτίαν, π.χ. «ἡ πίκρα τοῦ χωρισμοῦ»· ε) τὸ ὑποκείμενον (γενική ὑποκειμενική) π.χ. «θέλημα Θεοῦ» (= θέλει ὁ Θεός), «ὁ πόθος τῶν Ἑλλήνων» (= ποθοῦν οἱ Ἕλληνες), καὶ τὸ ἀντικείμενον (γενική ἀντικειμενική), π.χ. «τὸ στόλισμα τοῦ σπιτιοῦ» (= στολίζομε τὸ σπίτι), «γιὰ τὸν φόβο τῶν Ἰουδαίων» (= φοβοῦμαι τοὺς Ἰουδαίους)· πολλάκις ἡ γενική τοῦ ἐνικ. τῆς προσωπικῆς ἀνωθυμίας τοῦ α' προσώπου τίθεται ὡς γενική κτητική μετὰ ὀνόματος κλητικῆς, π.χ. «Ἦλιε μου» (= ἦλιε ἀγαπητέ) δὲν κροῦς ἀποταχῶ, μὲν κροῦς τὸ μεσημέρι». Πολύτακις ἀντὶ τῆς γενικῆς (ἰδία τῆς κτητικῆς) ὡς ἐτεροπρώτου προσδιορισμοῦ, τίθεται ἐμπρόθετον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πρόθεσιν «ἀπό» καὶ

αίτιατικήν, π.χ. «*κρυφὰ τὸ λέει ὁ γούμενος ἀπὸ τὴν Ἁγία Λαύρα*» (τῆς Ἁγίας Λαύρας)· ἐλάχιστα ἐπιθέτα τῆς δημοτικῆς δέχονται ὡς ἐτερόπτωτον προσδιορισμὸν γενικὴν οὐσιαστικοῦ, α) τὸ ἀντωνυμικὸν ἐπιθέτον «*κανεῖς*» συντάσσεται μετὰ γενικῆς διαιρετικῆς μόνον προσωπικῆς ἀντωνυμίας, π.χ. «*κανεῖς μας*» (= ἀπὸ μᾶς) δὲν θέλει τὸ *κακὸ τῶν ἄλλων*», οὕτω καὶ «*κανεῖς σας*» (= ἀπὸ σᾶς), «*κανεῖς τους*» (= ἀπὸ αὐτοῦς), β) τὰ ἐπιθέτα συγκριτικοῦ βαθμοῦ: ἀνώτερος, κατώτερος, μικρότερος, μεγαλύτερος, καλύτερος συντάσσονται μετὰ γενικῆς συγκριτικῆς μόνον προσωπικῆς ἀντωνυμίας, π.χ. «*εἶμαι καλύτερός σου*» (= ἀπὸ σένα), «*λὲς πῶς εἶσαι ἀνώτερός μου*» (= ἀπὸ μένα), γ) τὰ ἐπιθέτα ὁμοιοσ, παρόμοιος καὶ συνομήλικος συντάσσονται μετὰ γενικῆς ἀντικειμενικῆς, π.χ. «*ἀνὰ τὰ λὲς στοὺς ὁμοίους σου*» (= πού σὲ ὁμοιάζουν), καὶ δ) τὰ ἐπιθέτα μόνος, μοναχὸς καὶ τὸ ὅλος (εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν) συντάσσονται μετὰ γενικῆς «*παραθετικῆς*», π.χ. «*πηγαίνω μοναχὸς μου*» (= μοναχὸς ἐγώ), «*ὅλοι μας φωνάζαμε*».

Ἡ ἐπιρρηματικὴ σχέσις τῆς γενικῆς εἶναι περιωρισμένη, λαμβάνεται δέ, ἵνα δηλώσῃ 1) τοπικὴν ἢ χρονικὴν σχέσιν, π.χ. «*ὅσα καράβια εὗρω μεσοπέλαγος στεριάς*» (= στὴ στεριά) *θενὰ τὰ ῥίξω*», «*ἡ τοῦ ὕψους ἡ τοῦ βάθους συλλογίστηκε*», «*τοῦ χρόνου*» (= τὰ ἐρχόμενον ἔτος) *θὰ ῥμαστε καλύτερα*», «*μονημερῆς*» (= τὴν ἰδίαν ἡμέραν) *ἐπῆγα στὴ γιορτὴ του*», «*πάππου πρὸς πάππου ἦταν ἀρχοντοοικογένεια*», 2) τὴν αἰτίαν, π.χ. «*πεθαίνει τῆς πείνας*»

(= ἀπὸ τὴν πείναν), 3) τὸ ὄργανον, π.χ. «*σέρνεται τῆς κοιλιᾶς*», 4) τὸν σκοπὸν, π.χ. «*τὴν ἔκαμαν τοῦ ἀλατιοῦ*» (= τὴν εἰδωσαν ἀνηλεῶς, γιὰ ἀλάτισμα), 5) τὴν ἀναφορὰν ἢ τὸ κατὰ τι, π.χ. «*κάστρο, σάβαντα ὀργυιὲς τοῦ ψήλου*» (= κατὰ τὸ ὕψος), καὶ 6) τὸν τρόπον, π.χ. «*αντύνεται τῆς μόδας*». Συνήθως μετὰ γενικῆς (ιδίως προσωπικῆς ἀντωνυμίας, τοῦ διηρημένου ὅλου) συντάσσονται ἐπιρρήματα τόπου σημαντικά (ἀπάνω, μπροστά, ἀνάμεσα, πίσω, κοντά, δεξιά, μετὰξὺ κ.λπ.), π.χ. «*ἐρχόταν ὁ ἐχθρὸς ἀπάνω του*», «*πάει ἀνάμεσα πελάγου*», «*εἶλα, σὲ θέλω κοντά μου*»· ὁ προσδιορισμὸς οὐσιαστικοῦ κατὰ γενικὴν τίθεται μετὰ τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει, π.χ. «*εἶναι θέλημα Θεοῦ*», ἀλλὰ ἐνίοτε προτάσσεται χάριν ἐμφάσεως, π.χ. «*τῆς Ροῦμελῆς οἱ μπέδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες*», ἀλλ' ἂν ἡ προσδιορίζουσα γενικὴ εἶναι τῆς ἐγκλινομένης ἀντωνυμίας μου, σου, του, τίθεται αὕτη συνήθως εἰς τὸ μεταξύ, δηλαδὴ μετὰ τὸ ἐπιθέτον πρὸ τοῦ ὑπὸ τούτου προσδιοριζομένου οὐσιαστικοῦ, π.χ. «*ὅλη μας ἡ οἰκογένεια*», «*στὰ ἀγαπημένα του παιδιὰ*», ἄλλοτε ἀπαντοῦν καὶ οἱ δύο τρόποι, π.χ. «*στρώσετε τὴν κλίνη μου, τὴ λινόμετάξή μου*».

γενικοσύντακτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «*γενικοσύντακτα τὰ*» τὰ συντασσόμενα μετὰ γενικῆς, π.χ. «*ἄξιος ἐπαίνου*» (= ἀξίειπαινος), «*Πέλοπος νῆσος*» (= Πελοπόννησος), «*χειρῶν ἀναξ*» (= χειρῶναξ), «*πόλις Ἀθηνῶν*», «*οἱ θησαυροὶ τοῦ Κροίσου*» κ.λπ.

γενικοφανής, -ής, -ές, (-οῦς)· (Γραμμ.) ὁ πρὸς γενικὴν ὁμοίος· // «*γενι-*

κοφανῇ ἐπιρρήματα» τῆς δημοτικῆς ὑπάρχουν πολλά, π.χ. ὁλοθυμοῦ (= μετὰ θυμοῦ), τοῦ κάκου, ξάφνου, καταλαχοῦ, ἀποσπεροῦ, ἐπιταυτοῦ· μεσοδρομῆς, μισοτιμῆς, ὁλοχρονῆς, καταμεσῆς· μονομῖας κ.λπ.

γενῶ (-άω)· (τινα ἢ τι)· (ἐπὶ ἀνδρὸς φέρω εἰς τὴν ζωὴν, ἐπὶ γυναικὸς τίκτω*, (μτρν.) ἀντὶ τοῦ τίκτω, ἐπὶ πτηνῶν, φοτοκῶ· παράγω· αὐξάνω)· (φρ.) «*τὸ μὲν γεννῆσαι ἐπὶ τοῦ πατρός, τὸ δὲ τεκεῖν ἐπὶ τῆς μητρός*» (Λεξικὸν Vindobon)· ἀλλὰ καὶ «*Γεννῆσαι ἐπὶ τοῦ τεκεῖν τὴν γυναῖκα*» (Βεχκ. Ἀνέκδοτα), «*σήμερον ὁ Χριστὸς γεννᾶται ἐκ Παρθένου*» (Ἰωάννης Μοναχός)· (πρτ.) ἐγένων, (μέλλ.) γεννήσω, (ἀόρ.) ἐγέννησα, (πρkm.) γεγέννηκα, (ὑπερσ.) ἐγεγεννήκειν· (ὑποτ.) ἐγεννώ, ἄ γεννήσω, πρ γεγεννήκω καὶ γεγεννηκῶς ᾧ· (εὐκτ.) ἐγενῶμι, γεννῶν, μ γεννήσοιμι, ἄ γεννήσαιμι, πρ γεγεννήκοιμι, γεγεννηκῶς εἶην· (προστ.) ἐγέννα, ἄ γέννησον, πρ γεγεννηκῶς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐγενᾶν, μ γεννήσειν, ἄ γεννήσαι, πρ γεγεννηκέναι· (μετχ.) ἐγενῶν, -ῶσα, -ῶν, μ γεννήσων, -σουσα, -σον, ἄ γεννήσας, -σασα, -σαν, πρ γεγεννηκῶς -κυῖα, -κός·

// γενῶμαι (-άομαι)· π ἐγεννώμην, μ γεννήσομαι, γεννηθήσομαι, ἄ ἐγεννήσάμην, ἐγεννήθην, πρ γεγεννημαι, ὕ ἐγεγεννήμην· (ὑποτ.) ἐγενῶμαι, ἄ γεννήσωμαι, γεννηθῶ, πρ γεγεννημένος ᾧ· (εὐκτ.) ἐγενῶμην, μ γεννησώμην, γεννηθώμην, ἄ γεννησάμην, γεννηθείην, πρ γεγεννημένος εἶην· (προστ.) ἐγενῶ, ἄ γέννησαι, γεννήθητι, πρ γεγέννησο· (ἀπαρέμφ.) ἐ

γενᾶσθαι, μ γεννήσεσθαι, γεννηθήσεσθαι, ἄ γεννήσασθαι, γεννηθῆναι, πρ γεγεννησθαι· (μετχ.) ἐ γεννώμενος, -ώμενη, -ώμενον· μ γεννησόμενος, -σομένη, -σόμενον, γεννηθσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἄ γεννησάμενος, -αμένη, -άμενον, γεννηθείς, -θείσα, -θέν· πρ γεγεννημένος, -μένη, -μένον· (μτρν.) (= δημιουργῶ, παράγω τι)· (φρ.) «*ἡ ἁμαρτία γεννᾷ θάνατον*»· «*οἱ γεννήσαντες*» (= οἱ γονεῖς)· «*τὸ γεννώμενον*» (= τὸ τέκνον)· οἱ γεννάμενοι (= οἱ γεννηθέντες)· — γέννα, γέννησις, γεννήτωρ, γεννητός, γέννημα, γεννήτειρα, γεννάδας, γεννητικός (βλ. γεν· καὶ γενν-).

γένος, (-ους), τό· (καταγωγή, (κν.) γενιά, σόι)· // (Γραμμ.) γένος λέγεται ὁ γραμματικὸς τύπος τῶν πτωτικῶν, ὁ δηλῶν ὅτι τὰ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα εἶναι ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα (= οὐδε ἕτερα), ἥτοι οὔτε ἀρσενικά οὔτε θηλυκὰ, τὰ μὴ προσαρμοσθέντα πρὸς τι γένος· συμφώνως πρὸς ταῦτα τρία εἶναι τὰ φυσικὰ γένη· τὸ ἀρσενικόν (ὁ ἀνὴρ), τὸ θηλυκόν (ἡ γυνή) καὶ τὸ οὐδέτερον (τὸ δένδρον)· πολλάκις τὸ γένος τὸ γραμματικὸν ἀντίκειται εἰς τὸ φυσικὸν γένος τῶν ὄντων. Κατὰ τινὰς τῶν γραμματικῶν, ὅλως ἀλόγως, ἀρσενικόν εἶναι τὸ ἀποβλητικὸν σπέρματος, θηλυκὸν τὸ σπέρματος δεκτικόν, οὐδέτερον δὲ τὸ οὔτε σπέρματος ἀποβλητικὸν οὔτε σπέρματος δεκτικόν, καὶ ὁμῶς «ὁ οἶκος» εἶναι ἀρσεν. ὅχι σπέρματος ἀποβλητικός, «ἡ στέγη» θηλ. ὅχι σπέρματος δεκτικὴ, «τὸ γύναιον καὶ τὸ γράδιον», καίτοι οὐδέτερα, εἶναι σπέρματος δεκτικά, τὸ δὲ «γερόντιον», καίτοι οὐδέτερον, εἶναι σπέρματος ἀποβλητικόν· ὡς ἐκ τούτου ἡ

γραμματική εξετάζει τὸ κατὰ τύπον γένος, τὸ ὅποιον λέγεται καὶ «γραμματικὸν γένος» καὶ ὅσα ὀνόμ., ἀδιακρίτως τοῦ φυσικοῦ γένους, ἔχουν τὸ ἄρθρον «ὁ» εἶναι ἀρσενικά, ὅσα τὸ ἄρθρον «ῆ» εἶναι θηλυκά καὶ ὅσα τὸ ἄρθρον «τό» οὐδέτερα· ἦτοι τὸ φυσικὸν γένος διακρίνεται ἐκ τῆς σημασίας τῶν λέξεων καὶ ἐκ τῆς καταλήξεως ὅχι ἐκ τοῦ ἁρθρου· πολλὰ οὐσιαστικά ὄντα φύσει ἀρσενικά ἢ θηλυκά κατὰ τύπον εἶναι οὐδέτερα, π.χ. «τὸ γερόντιον, τὸ γραῖτιον, τὸ Ἑλενάκι κ.λπ., τὰ νάπαλιν δὲ πολλὰ οὐσιαστικά ὄντα οὐδέτερα κατὰ τύπον (γραμματικὸν γένος) εἶναι ἀρσενικά ἢ θηλυκά, π.χ. ὁ οἶκος, ὁ λίθος, ἡ στέγη, ἡ οἰκία κ.λπ. Ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων γνωστῶν γενῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα δύο, ἦτοι α) τὸ «κοινὸν γένος», ὅταν προσηγορικά, ἔχοντα δύο γένη, δηλοῦται διὰ τοῦ αὐτοῦ μὲν τύπου μετὰ διαφόρου δὲ ἁρθρου, ὡς ὁ παῖς, ἡ παῖς· ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἄνθρωπος, ὁ θεός, ἡ θεός κ.λπ. [Πολλὰ τῶν προσηγορικῶν, τὰ ὅποια ἔχουν καὶ τὰ δύο γένη τίθενται δηλοῦντα τὸ ἓν γένος, π.χ. «ἦσαν ἄνθρωποι (δηλ. ἄνδρες) καὶ τρεῖς γυναῖκες», «ἔχει δύο παιδιά (δηλ. ἀγόρια) καὶ τρία κορίτσια»]· καὶ β) τὸ «ἐπίκοινον γένος» (ἐπὶ τῶν ὀνομάτων ζώων), τῶν ἔχοντων ἓν μόνον γένος πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ, ὡς ὁ κόραξ (οὐδέποτε ἡ κόραξ), ἡ ἀλώπηξ (οὐδέποτε ὁ ἀλώπηξ), ἡ περισσότερὰ κ.λπ., ἀλλὰ ὁ ἔριφος καὶ ἡ ἔριφος, (Ἄλκαϊος)· (ἡ διάκρισις τοῦ φυσικοῦ γένους αὐτῶν γίνεται δι' ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ (ἄρρην, ἄρρην καὶ θῆλυς, θῆλειαν, θῆλυ), ὡς ὁ θῆλυς κόραξ· ἡ ἄρρην ἀλώ-

πηξ, (δημ. τὸ θηλυκὸ κοράκι, ἡ ἀρσενικὴ ἀλεπού)· ὀλίγων ζώων δηλοῦται τὸ γένος δι' ἰδιαίτερου τύπου, ὡς ὁ λέων, ἡ λέαινα· τὸ γένος τῶν προσωπικῶν ἀνθρώπων ἀντωνυμιῶν ὀρίζεται ἐκ τῶν ὀνομάτων, ἀντὶ τῶν ὁποίων αὐταὶ τίθενται, ὡς ἐγώ, σὺ (λέγει καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον)· ὀνομάτων τινῶν προσώπων καὶ ζώων τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκὸν σχηματίζονται ἐκ διαφορῶν θεμάτων, π.χ. ὁ ἀνὴρ - ἡ γυνή· ὁ πατήρ - ἡ μήτηρ· ὁ υἱός - ἡ θυγάτηρ· ὁ μόσχος - ἡ δάμαλις· ὁ τράγος - ἡ αἰξ· ὁ κριός - ἡ οἷς· διὰ τὸν λόγον αὐτῶν ἡ δῆλωσις τοῦ γραμματικοῦ γένους δὲν εἶναι φύσει ἀναγκαία, διὰ τοῦτο εἰς τὰς πλείστας τῶν γλωσσῶν μένει ἀδήλωτον. Ἐξ οὐσιαστικῶν ἀρσενικῶν σχηματίζονται θηλυκά, π.χ. δοτήρ - δότειρα, γείτων - γείταινα κ.λπ., ἀλλὰ παρατηρεῖται καὶ τὸναντίον, π.χ. πέρδικα - πέρδικος, παλλακὴ - παλλακός, μοδίστρα - μοδίστρος (καὶ μόδιστρος)· ἀναλογικῶς σχηματίζονται καὶ ἀπὸ ῥημάτων, π.χ. παστρεύω - πάστρα, μαραίνομαι - μάραι, καὶ ἐκ πληθυντικῶν ἀναδρομικῶς κατ' ἀναλογίαν τινα δύναται νὰ σχηματισθῇ ἐνικός, π.χ. τὰ τάλαντα - τὸ τάλαντον, τὰ ἅπαντα - τὸ ἅπαντον· ἄλλα ἐν συνθέσει ἀλλάσσουσιν γένος· ἡ χεῖρ > ὁ ἀντίχειρ· τινα τῶν οὐσιαστικῶν μεταβάλλοντα γένος καὶ κατάληξιν, μεταβάλλουν καὶ σημασίαν, ὡς ὁ πέτρος (= λίθος), ἡ πέτρα (= ὁ βράχος)· ὁ κάλαμος (= τὸ καλάμιον), ἡ καλάμη (= ἡ καλαμιά)· ἡ ἀποφράς (= ἡ δυσείωνος), ἐνὺ ὁ ἀποφράς (= ὁ ἀσεβής)· πολλὰ προσηγ. οὐσ. ἔ-

χουν δύο γένη καὶ δύο τύπους πρὸς δῆλωσιν τῶν δύο γενῶν καὶ καλοῦνται διγενῆ καὶ δικατάληκτα, ὡς ὁ μαθητής - ἡ μαθήτρια· ὁ βασιλεὺς - ἡ βασίλισσα· ὁ ὑπρέτης - ἡ ὑπηρετρια· ὁ αὐλητής - ἡ αὐλητρίς κ.λπ., πολλὰ δὲ τῶν ἐπιθέτων ἔχοντα μὲν ἰδιαίτερον τύπον δι' ἑκαστον γένος λέγονται «τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα», π.χ. ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν, ἔχοντα δὲ τὸν αὐτὸν τύπον διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν, ἰδιαίτερον ὅμως διὰ τὸ οὐδέτερον, λέγονται «τριγενῆ καὶ δικατάληκτα», π.χ. ὁ, ἡ ἀληθής, τὸ ἀληθές, ἄλλα τέλος τὰ ἔχοντα μόνον ἓνα τύπον διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν ἐλλείπει δὲ τὸ οὐδέτερον, λέγονται διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα, ὡς ὁ καὶ ἡ ἄπαις· ὁ καὶ ἡ μακρόχειρ· ὁ καὶ ἡ φυγὰς, ὁ καὶ ἡ νομάς, ὁ καὶ ἡ ἄρπαξ, φύλαξ κ.λπ., (ὁ φύλαξ ἔχει καὶ θηλυκὸν ἢ φυλακίς)· ἐκ τῶν δικατάληκτων ἐπιθέτων τὸ σύμμαχος, περίοικος καὶ αἰχμάλωτος ἔχουν ἐκτὸς τοῦ δευτεροκλίτου θηλυκοῦ καὶ τριτόκλιτον εἰς ἱς, ὡς ἡ σύμμαχος καὶ συμμάχης, (-ίδος), ἡ περίοικος, περιοικίς, (-ίδος), ἡ αἰχμάλωτος καὶ αἰχμαλωτίς, (-ίδος), ἡ ὁ δὲ πέπων ἔχει θηλυκὸν ἢ πέπειρα καὶ ὁ πίων (= παχύς) ἢ πείρα· (βλέπε καὶ διπλογενῆ καὶ ἑτερογενῆ)· (τὰ ἐν συνθέσει ὀξύτονα τριτόκλιτα ἔχουν καὶ παροξύτονα δευτερόκλιτα, ὡς δυσγενής, εὐγενής, ὁμογενής, εὐγένιος, ὁμογένιος κ.λπ.).

Χαρακτήρ τῶν ἐπιθέτων κατέστη ὅχι μόνον ἡ δῆλωσις τῆς ιδιότητος καὶ τοῦ διαφόρου βαθμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ γένους, π.χ. ποιητής - ποιήτρια, βασιλεὺς - βασίλισσα, βασιλεῖα - βασίλισ· πρεσβύτες ὁ - πρεσβύτες ἡ, ἱερεὺς - ἱερεῖα κ.λπ. Τὸ γέ-

νος δηλοῦται καὶ εἰς πολλὰ οὐσιαστικά, ὅθεν δὲν δύνανται νὰ χαραχθοῦν τὰ ὅρια μετὰ οὐσιαστικοῦ καὶ ἐπιθέτου, εἰς δὲ τὰ ἐπίθετα πολλάκις δὲν δηλοῦνται τὰ τρία γένη, ἀλλὰ μόνον τὰ δύο ἢ καὶ τὸ ἓν μόνον. Τὸ γραμματικὸν γένος καθίσταται φανερόν ἄλλοτε μὲν διὰ τῶν καταλήξεων (καὶ ὅχι πάντοτε) καὶ ἄλλοτε διὰ τοῦ προτακτικοῦ ἁρθρου. Οὕτω ρυθμίζεται τοῦτο: α) «κατὰ τὸ φυσικόν», π.χ. ἡ Λεόντιον, ἡ Φάνιον, ἡ Ἀβρότονον, ὁ πέλωρ, ἡ δάμαρ κ.λπ. [Τὰ ὑποκοριστικά εἰς -ον ἐφέροντο κατὰ θηλυκὸν γένος δηλοῦντα κοράσια, εταίρας καὶ ἄλλα, ὡς ἡ Νάννιον, ἡ Λεόντιον κ.λπ.], β) «κατὰ τὸ τοῦ γένους», ὑπὸ τὸ ὅποιον ὑπάγεται ὡς εἶδος ἢ «κατὰ τὸ εἶδος», ὑπὸ τὸ ὅποιον ὡς ἄτομον ὑπάγεται. Οὕτω τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, τῶν κωμῶν ρυθμίζονται κατὰ τὸ γένος τῆς λέξεως ἢ πόλις, ἡ κώμη, π.χ. αἱ Ἀθηναί, αἱ Πάτραι, ἡ Λάρισα, κ.λπ., τὰ τῶν νήσων κατὰ τὸ γενικὸν ἢ γῆ, ἡ χώρα, π.χ. ἡ Σαλαμίς, ἡ Ζάκυνθος κ.λπ., τὰ τῶν ποταμῶν καὶ διὰ τὴν προσωποποίησιν καὶ κατὰ τὸ γενικὸν ὁ ποταμός, π.χ. ὁ Ἀλφειός, ὁ Πηνειός κ.λπ., τὰ τῶν μηνῶν κατὰ τὸ ὁ μήν, π.χ. ὁ Ἰούλιος, ὁ Μάιος κ.λπ., γ) κατὰ τὰ συνώνυμα (ἢ κατὰ τὰ ἐναντία), μετὰ τῶν ὁποίων ἀπῆρτιζον ἓν ὅλον, π.χ. ἡ φηγὸς κατὰ τὸ ἡ δρύς, ἡ αἰθήρ κατὰ τὸ ἡ αὔρα, ἡ δρόσος κατὰ τὸ ἡ ἔρση, τὸ ἐσπέρας κατὰ τὸ ἀντίθετον τὸ πρωὶ κ.λπ.

Κατὰ τοὺς μτρν. πολλὰ ἐρρυθμίσθησαν κατ' ἄλλα συνώνυμα, π.χ. τὸ χόρτον κατὰ τὸ φυτόν, ἡ ὄρνιθα κατὰ τὴν

κόττα κ.λπ., ἡ παράδεισο κατὰ τὸ ἡ κόλαση, τὸ οὖρον κατὰ τὸ νερόν.

Πρὸς δὴλῳσιν τοῦ εἵδους τοῦ ζώου καὶ ὅχι τοῦ φυσικοῦ γένους αὐτοῦ γίνεται χρῆσις τοῦ θηλυκοῦ γένους, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀντίθετον εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ, π.χ. ἡ ἔλαφος, ἡ σὺς, ἡ ὕς, ἡ βοῦς, ἡ αἶξ, ἡ ἵππος, ἡ γαλῆ, ἡ (ὁ) κύων κ.λπ., ἀλλὰ προκειμένου νὰ δηλωθῇ ἡ γενικὴ ἔννοια τινος γίνεται συνήθως ἡ χρῆσις τοῦ ἀρσενικοῦ γένους, π.χ. ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἵππος, ὁ Ἑλληγν, ὁ Πέρσης, ὁ πόλεμος κ.λπ. Τὰ τῶν φυτῶν συνήθως ἐφέροντο κατὰ θηλυκὸν γένος διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, τοῦ δὲ καρποῦ κατ' οὐδέτερον γένος, π.χ. ἡ πλάτανος, ἡ σκῖνος, ἡ κέδρος, ἡ ἄμπελος, ἡ φηγός, ἡ πίτυς, ἡ μηλέα, ἡ συκῆ, κ.λπ. τὸ μῆλον, τὸ σῦκον κ.λπ., ἔπειτα ἡ πίτυς (τὸ δένδρον) - πιτυίς (ὁ καρπός), κέδρος ἡ (τὸ δένδρον) - κεδρίς ἡ (ὁ καρπός), δάφνη ἡ (τὸ δένδρον) - δαφνίς ἡ (ὁ καρπός) κ.λπ.

Εἰς ἄλλα καὶ τὸ φυτὸν καὶ ὁ καρπὸς ἐδηλοῦντο διὰ τοῦ αὐτοῦ γένους, π.χ. κρόμμυον (= ἡ κρομμυδιὰ καὶ τὸ κρομμύδι), σκόροδον, σῖτος, κύαμος, ἐρέβινθος κ.λπ. Πολλάκις ὄνομα ἀφηρημένης ἐννοίας ἐλαμβάνετο ὡς χαρακτηριστικὸν ἄρρενος, π.χ. (ἡ νεανία) > ὁ νεανίας, (ἡ μάγχα) > ὁ μάγκας, (φρ.) «σοῦ εἶναι κι αὐτὸς μιὰ μάγκχα», ὡσαύτως καὶ ιδιότης ἡ ἔργον ἀρρένων παρελαμβάνετο καὶ διὰ τὰ θήλεα, π.χ. ὁ διδάσκαλος - ἡ διδάσκαλος, ὁ θεός - ἡ θεός, ὁ αἰοδός - ἡ αἰοδός, ὁ Ἀρχάς - ἡ Ἀρκάς, καὶ τάνάπαλιν ἡ στεῖρα > ὁ στεῖρος, ἡ χήρα > ὁ χῆρος, ἡ πόρνη > ὁ πόρ-

νος (γεροπόρνος ὁ) κ.λπ.

// (Συντακτ.) εἰς τὰς πολλαπλᾶς προτάσεις (τὰς ἐχούσας πλείονα τοῦ ἐνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα), ἐὰν τὰ ὑποκείμενα δηλοῦν πάντα ἔμφυχα ὄντα καὶ εἶναι ταῦτα τοῦ αὐτοῦ γένους, τίθενται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ κοινὸν γένος τῶν ὑποκειμένων, π.χ. «Ἰππαρχος καὶ Θεσσαλὸς ἦσαν ἀδελφοί» (Θουκυδίδης) (δημοτ.) «ἡ Μαρία καὶ ἡ Κατίνα εἶναι φίλες»· ἂν δὲ εἶναι ἑτερογενῆ, εἶναι ἐπικρατέστερον τὸ ἀρσενικὸν τοῦ θηλυκοῦ, τὸ δὲ θηλυκὸν τοῦ οὐδέτερου γένους, π.χ. «συνεληλυθότες ἦσαν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά» (Ξενοφών)· «ἡ γυναῖκά του, ὁ γαμβρός του κι ὁ πεθερός του ἦσαν ἀπαρηγόρητοι». Ἐὰν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ κατηγορούμενον τίθεται καὶ κατὰ δυϊκὸν ἀριθμὸν, π.χ. «ἐγὼ τε καὶ ὁ σὸς πατήρ ἐτέρω τε καὶ φίλῳ ἤμεν» (Πλάτων). Ἐπὶ ἀφύχων ὑποκειμένων τὸ κατηγορούμενον συνήθως εἶναι οὐδέτερον γένος πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ: «λίθοι τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμοι, ἀτάκτως ἐρριμμένα, οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν» (Ξενοφών)· «αἰδῶς καὶ φόβος ἔμφυτα ἀνθρώποις εἰσίν» (Ξενοφών)· (νεοελλ.) «ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ χαλκός, ὅλα εἶναι χρήσιμα».

Ἐπὶ ὑποκειμένων προσώπων καὶ πραγμάτων τὸ κατηγορούμενον τίθεται κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ ὑποκειμένου τοῦ δηλοῦντος τὸ πρόσωπον, π.χ. «αὐτοί τε οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐπώνυμοι τοῦ καταστρέψαντος καλέονται» (Ἡρόδοτος), δύναται ὅμως νὰ τεθῇ καὶ κατ' οὐδέτερον γένος τὸ κατηγορούμενον, π.χ. «ἡ καλλίστη πολιτεία

καὶ ὁ κάλλιστος ἀνὴρ λοιπὰ ἂν ἡμῖν εἴη διελθεῖν» (Πλάτων), ἡ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ πλησιέστερον, π.χ. «τιμωμένον πλοῦτον ἐν πόλει ἀτιμωτέρα ἀρετὴ τε καὶ ἀγαθὸν» //

(Δημοτ.) ἐπὶ γενικῶν ἐκφράσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὁ λόγος εἶναι περὶ παντὸς γένους προσώπων, λαμβάνεται τὸ κανονικὸν γένος ὡς ἐπικρατέστερον, π.χ. «ὁ τρελλός» (= ἄνδρας, γυναῖκα, παιδί) εἶδε τὸ(ν) μεθυμένο(ν) κι' ἔφυγε».

Ὡς ὑποκείμενον λαμβανόμενος ὁ ὅρος ἐπὶ ἄλλων ἐκφράσεων τίθεται κατ' οὐδέτερον γένος, π.χ. «τὸ ἐγὼ», «τὸ ἡμεῖς», «τὸ περὶ», «τὸ φόβος», ἐπὶ «γραμματικῶν» ὅμως συνηθέστερον τίθεται κατὰ τὸ γένος τῆς τάξεως τῶν μερῶν τοῦ λόγου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ ὑποκείμενον, π.χ. τὸ λύω (ῥῆμα), ἡ ἐγὼ (ἀντιπροσωμία), ὁ ἐπεὶ δὴ (σύνδεσμος), τὸ ὁ (ἄρθρον). Τοῦτο συμβαίνει, ὅταν λαμβάνεται ὁ ὅρος καθ' ἑαυτὸν, χωρὶς νὰ ἀποβλέπεται τὸ σημαίνονμενον πρᾶγμα, ὅποτεν τίθεται πᾶσα λέξις ὅχι κατὰ τὸ γραμματικὸν γένος τῆς τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἰδιάζον εἰς ἐκάστην, π.χ. «τὸ Ἑλλάς» (ἐν. ὄνομα) ἔστι περιτοσύλλαβον θηλυκόν», ἐνῶ «ἡ Ἑλλάς» (ἐν. ἡ γῆ ἡ καλουμένη Ἑλλάς) ἔστιν ὀρεινῇ». Κατὰ τὸ γένος δύναται νὰ τεθοῦν οἱ προσδιορισμοί, ὡς διελάβομεν ἀνωτέρω, καὶ περὶ τοῦ κατηγορουμένου ἥτοι ὁμοιογενῶς, ὡς «ὁ σοφὸς Σωκράτης» ἐκ τοῦ «ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός», καὶ ἑτερογενῶς ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον, π.χ. «ἡ σοφία πολῦτιμος οὖσα» ἐκ τοῦ «ἡ σοφία ἐστὶ πολῦτιμος».

(Δημοτ.) συνήθως τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων, ὅταν δηλοῦν ἀρσε-

νικά ὄντα εἶναι ἀρσενικά, π.χ. ὁ πατέρας, ὁ γιός, ὁ πετεινός, ὁ κόκκορας· ὅταν δηλοῦν θηλυκά ὄντα εἶναι θηλυκά, π.χ. ἡ μητέρα, ἡ θυγατέρα, ἡ ὄρνιθα· τὰ ὀνόματα τῶν ἀφύχων ἀντικειμένων εἶναι καὶ αὐτὰ ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ γένους, συχνάκις ὅμως εἶναι οὐδέτερου γένους, π.χ. τὸ σακκούλι, τὸ λουλούδι, τὸ βαρέλι, τὸ κερί, τὸ βουνὸ κ.λπ., ἀλλὰ καὶ ἔμφυχα εἶναι οὐδέτερου γένους: τὸ ἀγόρι, τὸ κορίτσι, τὸ Κατινάκι, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ζώων: τὸ σκυλί, τὸ γαῖδούρι, τὸ ἄλογο, τὸ πρόβατο κ.λπ. Πολλάκις διὰ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους ἐκφέρομεν πρόσωπα μὴ ἐνδιαφερόμενοι ἰδιαιτέρως διὰ τὸ γένος τῶν, π.χ. «κάθε ἄνθρωπος (ἄνθρωπος, γυνή, παιδίον) ἔχει τὸ ἐλάττωμά του»· «ὅποιοι παραβαίνει τὸ νόμο τιμωρεῖται», «ὁ πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του πιάνεται»· πολλὰ μέρη τοῦ λόγου — ἐπίθετα, ἀντωνυμίες, ἐπιρρήματα, προστακτικαὶ ῥημάτων, πᾶσα λέξις ἡ καὶ ὁλόκληροι φράσεις — οὐσιαστικοποιηθέντα εἶναι οὐδέτερου γένους, π.χ. «τὸ σήμερον ἦταν νωρίς, τ' αὐριον ἀργὰ θὰ εἶναι» (Παλαμάς), «τὸ σῦρε κι ἔλα», «τὸ ἐγὼ του», «τὸ σωστό», «τὸ μετὰ ταῦτα», «τὸ καλῶς ὠρίσατε» κ.λπ.

Πολλὰ οὐδέτερα ἰδίως κατὰ πληθυντικὸν ἐκφερόμενα εἶναι κοινὰ καὶ δηλοῦν ἀρσενικά καὶ θηλυκά, π.χ. «μὴ τὸ παρεξηγῆς εἶναι παιδί» (ἄρρεν, θῆλυ)· «ἀκούω τὰ ἀφεντικά μου», «ἐκτιμῶ τὰ πεθερικά μου», ἐγγόνια, ἀνήψια, ἀδέρφια, ξαδέρφια κ.λπ.

(Λογικ.). Γένος καλεῖται ἡ ἔννοια ἡ περιλαμβάνουσα εἰς τὸ πλάτος αὐτῆς ἄλλας ἐννοίας ὑποτεταγμένας εἰς αὐτήν, τὰς καλουμένας «εἴδη»· αἱ γενικαὶ ἔννοιαι αἱ ἔ-

χουσαι αἱ μὲν μείζον πλάτος, αἱ δὲ ἔλασσον ἀποτελοῦν τὴν «λογικὴν κλίμακα». Εἰς ταύτην τὴν κλίμακα αἱ μὲν ἔννοιαι αἱ ἔχουσαι μείζον πλάτος ὀνομάζονται «γένη» ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι ἔλαττον πλάτος ἔχουσαι ὀνομάζονται εἶδη. Καὶ ὀνομάζεται «γένος γενικώτατον» ἡ ἔχουσα μέγιστον πλάτος καὶ «εἶδος εἰδικώτατον» ἡ ἔχουσα τὸ ἐλάχιστον πλάτος. Γένη καὶ εἶδη εἶναι σχετικαὶ ἔννοιαι, διότι ἡ αὐτὴ ἔννοια δύναται νὰ εἶναι «γένος» ὡς πρὸς τὰς ἄλλας τὰς περιλαμβανομένας εἰς αὐτήν, «εἶδος» δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν, εἰς τὴν ὁποίαν αὕτη περιλαμβάνεται, π.χ. «μέταλλον» εἶναι γένος μὲν ὡς πρὸς τὸ «χρυσόν», εἶδος δὲ ὡς πρὸς τὸ «ὀρυκτόν» (βλ. λογικὴ κλίμαξ*). // (Ῥητορ.) ὁ ῥήτωρ εἰς ἐπιχειρήματα ἄλλοτε ἐκ τοῦ «γένους» κατέρχεται εἰς τὰ «εἶδη» (εἰς τὰ εἰδικὰ ἢ ἀτομικά), ἄλλοτε δὲ τἀνάπαλιν, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται μεγίστη προσοχὴ εἰς τὴν χρῆσιν τούτων, διότι τὸ νὰ ἐκτείνεται εἰς τὸ γενικὸν ἢ τὸ νὰ συμπεραίνει τὰ μερικὰ ἐκ τῶν γενικῶν δεικνύει ἀδυναμίαν τοῦ ῥήτορος καὶ ὅτι οὗτος στερεῖται λόγων ἀποδεικτικῶν.

γεραίρω· (τινὰ τινί)· (= τιμῶ, βραβεύω, ἀνταμείβω διὰ δώρων· ἐορτάζω)· — «γεραίρω τινί τι» (= ἀποδίδω εἰς τινα βραβεῖον)· «γεραίρω τινά τινι» (= βραβεύω τινὰ διὰ τινος)· (φρ.) «γεραίρω τούτον στεφάνους»· (πρτ.) ἐγέραιρον, (μέλλ.) γεραρῶ, (ἀόρ. ἀ') ἐγέρηρα, ἐγέραρα, (ἀόρ. β') ἐγέραρον, (ύποτ.) γεράρω· (Παθ.) γεραίρομαι· — γέρας (= τὸ βραβεῖον), γεραρός (= σεβάσμιος), γέρων, Γερήνιος (Νέστωρ), γεράσιμος.

γερο-, γεροντο-· ἀ' συνθετικὸν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, ῥημ. καὶ ἐπιρ., ὅπερ δηλοῖ ὅτι τὸ σημαίνόμενον διὰ τοῦ β' συνθετικοῦ ἀφορᾷ ἢ ἀνήκει εἰς γέροντα ἢ προέρχεται ἐξ αὐτοῦ ἢ ἔχει τὴν κατάστασιν ἢ ἰδιότητα αὐτοῦ, π.χ. γερο-πλάτανος, γερο-ξεκουτιάρης, γεροντό-παχο, γεροντο-φέρνω, γερο-στάθης, γερο-Νικόλας κ.λπ. // ὡς ἀ' συνθετικόν, τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι τὸ διὰ τοῦ β' συνθετικοῦ σημαίνόμενον ἔχει ἰδιότητα ἢ κατάστασιν τοῦ ὑγιηροῦ > γιεροῦ > γεροῦ, ὅθεν τοῦ ἀκμαίου, τοῦ ἰσχυροῦ, τοῦ εὐρώστου καὶ ἐπὶ πράγματος τοῦ στερεοῦ, ὡς γερό-βαρκα, γερο-σάνιδο, γερο-καρφωμένος, γερο-χτυπάω (= ἰσχυρῶς κτυπῶ)· [τὰ μὲν ῥήματα καὶ αἱ μετοχαὶ τούτων συνήθως παροξύνονται, ὡς γερο-δένω, γερο-μπασμένος κ.λπ., ἐνῶ τὰ ἔχοντα ὡς β' συνθετικὸν δισύλλαβον οὐσιαστικόν, παροξύνονται, π.χ. γερό-σπιτο, γερό-βαρκα κ.λπ.] // ὡς ἀ' συνθετικόν ἀντὶ τοῦ γυρο- > γέρο, ὡς γερο-φέρνω ἀντὶ γυρο-φέρνω, γερο-βολιὰ - γυροβολιὰ.

γερουνδιακόν, (-οῦ), τό· (καὶ γερουνδι-βον τό)· ἄλλως «δεύτερον θετικόν»· // (Γραμμ.) τύπος ῥηματικὸς τῆς λατινικῆς γλώσσης εἰς -ndus, -a, -um, (amandus, amanda, amandum) ἀντίστοιχος πρὸς τὰ εἰς -τέος* ῥηματικὰ ἐπίθετα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

γερούνδιον, (-ίου), τό· ἄλλως «πρῶτον θετικόν»· // (Γραμμ.) ῥηματικὸς τύπος τῆς λατινικῆς γλώσσης εἰς ndi (am-and-i, amand-o, ad amandum, amando), ἥτοι αἱ πλάγαι πτώσεις τοῦ κλινομένου ἐνεργητικοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ ἐνεστῶτος τοῦ ἀγαπᾶν, τῷ ἀγαπᾶν κ.λπ.

γεύω (τινά)· (= ἐστῶ τινα, προσφέρω

γεῦμα· παρέχω γεῦσιν)· (πρτ.) ἔγευον, (μέλλ.) γεύσω, (ἀόρ.) ἔγευσα, (ύποτ.) γεύσω· (Μεσ.) γεύομαι (= δοκιμάζω, (μτφ.) αἰσθάνομαι)· ἀντὶ τοῦ ἐσθίω (= λαμβάνω τροφήν· (φρ.) «οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν, μηδὲ νεμέσθωσαν, μηδὲ ὕδωρ πιέτωσαν» (Παλ. Διαθήκη)· φονεύω, τρώγω ἄνθρώπους)· (φρ.) «Ἐρινύες γεύεσθαι, μὴ φεῖδεσθε πανδήμου στρατοῦ» (Σοφοκλῆς)· π ἐγεύομην, μ γεύσομαι, ἀ ἐγευσάμην, (ύποτ.) γεύσωμαι, (παθ. ἀ ἀ') ἐγεύθην, (ύποτ.) γευθῶ, πρkm. γέγευμαι, (μετχ.) γεγευμένος, -η, -ον, ὑπ ἐγεγέυμην· — γεῦσις, γευστός, γεῦμα, γευστικός, γευστέον, ἄγευστος, γευθμός (= γεῦσις), γεύστης, γευστήριον, ἄγευστος· — «γεύω τινὰ διὰ τινος» (= φιλεῶ τινὰ διὰ τινος)· «γεύομαί τινος» (= τρώγω, δοκιμάζω, ἀπό τινος)· (φρ.) «ὅταν γεύσῃται κηφῆνων μέλιτος» (Πλάτων)· (μτφ.) «ὕμνων γεύεται» (Πίνδαρος).

γεφυρῶ (-όω) (τι)· (= συνδέω διὰ γεφύρας δύο τινὰ· καθιστῶ διὰ γεφύρας διαβάτον· (μτφ.) κάμπτομαι· (φρ.) «ὁ δὲ τῶν μαθητῶν γεφυρωσάντων (= ἀφοῦ ἔγιναν οἱ μαθηταὶ γέφυραι) ἐαυτοὺς ἀνωθεν ἐβάδιζεν» (Ἰωάν. Χρυσόστομος)· (πρτ.) ἐγεφύρουν, (μέλλ.) γεφυρώσω, (ἀόρ.) ἐγεφύρωσα· (Παθ.) γεφυρούμαι, μ γεφυρωθήσομαι, ἀ ἐγεφυρώθην, (ύποτ.) γεφυρωθῶ· — γεφύρα, γεφύρωμα, γεφύρωσις, γεφυρίζω (= σκαπῶ, ἐμπαίζω), γεφυριστής (= χλευαστής), γεφυρίς (= πόρνη τις ἐπὶ γεφύρας), γεφύριον, γεφυρικός.

γεω- καὶ **γαιο-**· (βλ. γῆ).

γεωργῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (= καλλιεργῶ,

εἶμαι γεωργός, ἀροτριῶ)· (μετὰ συστοίχου αἰτ.) (= ἀσκῶ τὴν γεωργίαν)· (φρ.) «ὥσπερ γεωργίαν ζῶσαν γεωργοῦντες» (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἐγέωργουν, (μέλλ.) γεωργήσω, (ἀόρ.) ἐγέωργησα, (ύποτ.) γεωργήσω· — γεωργός, γεωργία, γεωργημα, γεωργήσιμος, γεωργιον (= ἀγρός, χωράφι).

γῆ (γέα)· (μόνον καθ' ἐνικόν) καὶ γαῖα ἢ, (πληθυντ.) γαῖαι, (-ών), αἱ (= τὰ χωράφια, αἱ χώραι), [τοῦτο δὲν εἶναι συνηρημένον ἐκ τοῦ γέα, ἀλλ' ἐπιφωνηματικὴ προσφώνησις ὁμοία πρὸς τὴν «μᾶ» αἰολ. καὶ δωρ. ἀντὶ τοῦ μάτηρ· (φρ.) «μᾶ γᾶ» (= μήτηρ γῆ) (Αἰσχύλος)· «δᾶ» (δωρ. ἀντὶ γᾶ, γῆ), «φεῦ δᾶ» (Εὐριπίδης), (Δαμάτηρ = Δημήτηρ) κ.λπ.· τὸ δὲ πληρέστερον «ἡ γαῖα» εἶναι συμφυρμός τοῦ «γῆ + αἶα»· // (Ὁρθογρ.) Τὰ σύνθετα τοῦ γεω- προκρίτωτερα τῆς γραφῆς γαιο- ὡς δόκιμα, π.χ. γεωγραφία, γεωδαισία, γεωκτῆμων, γεώμηλον, γεωλογία, γεωπόνος, γεωργία, γεωτηρία κ.λπ., (ἀλλὰ μτγν. καὶ νεωτ. γαιήοχος, γαιοδεσπότης, γαιομανία, γαιοφανής, γαιούχος.

γῆθῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (καὶ γῆθω), (= χαίρω, εὐφραίνομαι, ἀγάλλομαι)· (πρτ.) ἐγήθουν, (μέλλ.) γῆθήσω, (ἀόρ.) ἐγήθησα, (ύποτ.) γῆθήσω, (πρkm. μετὰ σημασίας ἐνεστ.) γέγηθα, (ύπερσ.) ἐγεγήθην· (Μεσ.) γῆθομαι· — γῆθοσύνη, γῆθόσυνος, γῆθοσύνης, γῆθος (= χαρά), γῆθαλέος (= πλήρης χαρᾶς).

γῆρας, (γεν. γῆρως καὶ μτγν. γῆρατος), τό· ἐν συνθέσει: α) ἀγήρως, βαθυγήρως, ἐσχατογήρως, εὐγήρως, παντογήρως, β) εὐγῆρος, μακρογήρως, πολύγῆρος, πρόγῆρος, σύγγῆρος, τραχύγῆρος, γ) ἀγή-

ρατος καὶ δ) ἀγήραος, πολυγήραος.
γῆρας (ἀμτβ.) καὶ σπαν. γῆρας (-ῶ) (= γίνομαι γέρων· εἶμαι γέρον), τὸ μτβ. μετ' αἰτ. γῆρας, γῆρας τινά (= κάμνω τινά νά γῆρας), (φρ.) «οὐ γὰρ μ' ἔθρεψαν, οὐδ' ἐγήρασαν τροφήν» (Αἰσχύλος), (τὸ γῆρας) (πρτ.) ἐγήρασκον, (μέλλ.) γῆρας, (ἀττ.) γῆρασομαι, (ἀόρ. α') ἐγήρασα, (ὑποτ.) γῆρας, (τὸ γῆρας), (ἀόρ. β') ἐγήραν, (ὑποτ.) γῆρω, (κλίσιν βλ. ἀόριστος), (πρκμ.) γεγήρακα· (φρ.) «Γῆρᾶναι καὶ καταγῆρᾶναι Ἀττικοί, γῆρᾶσαι καὶ καταγῆρᾶσαι Ἕλληνες» (Μοῖρις). — γέρων, γραῦς, γῆρας, γῆρας, γεραίος, γεράνιος (= γέρων), γεράνδρον (δρῦς) (= παλαιὸν δένδρον), γεραίρω, γέρας, γῆρανσις, γῆραιός, ἀγήρατος (= ἀγέραςτος).
γηροτροφῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= γηροκομῶ, τρέφω ἐν τῷ γῆρατι, περιποιούμαι γέροντα)· (πρτ.) ἐγηροτρόφουν, (μέλλ.) γηροτροφῶ· (Παθ.) γηροτροφεύμαι, π ἐγηροτροφεύμην, μ γηροτροφεύσομαι, ἀ ἐγηροτροφήθην, (ὑποτ.) γηροτροφηθῶ — γηροτροφία, γηροτρόφος.
γηρύω (δωρ.) γαρύω (= ὀμιλῶ, κράζω)· «γῆρυό τι» (= λέγω· φάλλω)· (πρτ.) ἐγήρυον, (μέλλ.) γηρύσω, (ἀόρ.) ἐγήρυσα, (ὑποτ.) γηρύσω, (τὸ γηρύσαι)· (Μεσ.) γηρύσομαι (= φάλλω, ἄδω), π ἐγηρύσομαι, μ γηρύσομαι, ἀ ἐγηρύσομαι, (ὑποτ.) γηρύσομαι, (παθ. ἀ) ἐγηρύθην, (ὑποτ.) γηρύθω — γῆρυς (= φωνή, ὀμιλία), Γῆρυνης (= ὁ κράζων), (δημ.) γκαρύζω < γαρύω καὶ ὄχι ἐκ τοῦ ὀγκῶμαι.
για· (Δημοτ.) (πρόθεσις, σύνδεσμος καὶ μόριον δημοτ.)· Α) ὡς πρόθεσις προελθούσα ἐκ τῆς «διά», τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ

σημασία ἦτο «διὰ μέσου» (διαβαίνω) ἢ «εἰς δύο» (διαχωρίζω) ἢ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν σύνδεσμον «ὥς», συντάσσεται· α) μετ' αἰτιατικῆς καὶ δηλοῖ· 1) τὸ ἀναγκαστικὸν αἷτιον· ἔνεκα, ἐξ αἰτίας, διὰ, ὡς «για νύλλον πῆδημα (= δι' ἀσημαντον ἀφορμὴν) με βρίζεις»· 2) τὸν λόγον, χάριν τοῦ ὁποίου γίνεται τι, ὡς «σκοτώθηκε για τὴν τιμὴ του»· 3) τὸ τελικὸν αἷτιον· διὰ, ἐπὶ, ὑπέρ, πρὸς, χάριν, ὡς εἰς τὴν παροιμίαν «ὁ καβγὰς για τὸ πάπλωμα»· 4) τὴν εἰς τόπον κίνησιν, π.χ. «φεύγω για τὸ σπίτι μου»· 5) ἰκανότητα, ἀρμοδιότητα, π.χ. αὐτὸ εἶναι για πέταμα»· 6) ἀντικατάστασιν, π.χ. «θα πάω ἐγὼ για σένα»· 7) τὸ τίμημα ἢ τὴν ἀξίαν, π.χ. τὰ πούλησε για ἓνα κομμάτι ψωμί»· 8) ἀντιμίσθιν ἢ ἀνταπόδοσιν, π.χ. σε χαρίζομαι για τὸ θέλημα ποὺ πῆγες»· 9) τὸν χρόνον, π.χ. «ἔφυγα για πάντα»· 10) ἀναφορὰν ὡς πρὸς τι, π.χ. «για ψωμί, ἔχουμε μπόλικο (= ὅσο για ψωμί)», β) μετ' ὀνομαστικῆς καὶ δηλοῖ ἀρμοδιότητα ἢ προορισμὸν καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν «ὥς», «κάνει για παπᾶς», «πάει για βουλευτῆς» (= ἐπιδικῶναι νά γίνῃ βουλευτῆς), καὶ γ) μετὰ γενικῆς, π.χ. «τὸν ἀφήνουμε για τοῦ χρόνου» (= διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος)· «τὰ λησμονήσες για μιὰς ὅσα σου ἔκανα».
Β) Ὡς σύνδεσμος· 1) δηλοῖ τὸν σκοπὸν καὶ τίθεται μετὰ τοῦ «νά» καὶ ὑποτακτικῆς καὶ εἰσάγει τελικὰς προτάσεις ἀντὶ «διὰ νά», «ὅπως», π.χ. «μελετᾶ για νά δώση ἐξετάσεις»· 2) εἰσάγει μετ' ὑποτακτικῆς προτάσεις ἐπιθυμίας, π.χ. «παρακαλῶ τὸν Θεό, για νά σ' ἀξίωση νά ἔχῃς καλὴ μοί-

ρα», ἢ προτάσεις ἀκολουθίας· 3) μετὰ τοῦ «νά» καὶ ὑποτακτικῆς ἀποτελεῖ αἰτιολ. σύνδεσμον, π.χ. «για νά μὴ μ' ἀκούσης, ἔχασες τὰ χρήματά σου»· 4) τίθεται ὡς διαζευκτικὸς σύνδεσμος καὶ ἰδίᾳ κατὰ διπλὴν ἐκφορὰν, π.χ. «τοῦ φτωχοῦ τὸ βρέσιμο για (= ἢ) καρφὶ για (= ἢ) πέταλο»· 5) τίθεται εἰς πλαγίαις ἐρωτήσεις, π.χ. «δὲν ξέρω πέθανε για ζῇ»· 6) τίθεται καθ' ἀπλὴν ἐκφορὰν εἰς ἐρωτήσεις, π.χ. «θα πᾶς για ὄχι;»· Γ) ὡς μόριον· 1) παρακλεισματοειδὲς ἀντὶ τοῦ εἶα, ἄγε, φέρε, συντάσσεται μετὰ προστακτικῆς, π.χ. «για κάτσε πιὸ κεῖ», «γιαστε νά πᾶμε περίπατον»· «για δῆτέ τα»· 2) δηλοῖ ἀπαγόρευσιν, ἀπειλήν, ἀποτροπὴν, π.χ. «για ξαναπάτησε στὸ σπίτι, παλιάνθρωπε», (ἦτοι μὴ ξαναπατήσης)· 3) τίθεται ὡς μόριον παρακλεισματοειδὲς ἢ ἐπιφωνηματικὸν μετὰ τοῦ «νά» καὶ ὑποτακτ., ὡς «για νά δοῦμε, ποιός θὰ γελασθῇ»· «για ἔλατε στὸ λημέρι μας»· 4) τίθεται ὡς ἐρωτηματικὸν αἰτιολογικὸν μόριον ἀντὶ τοῦ «γιατί», π.χ. για δὲ σκούπισες, κορίτσι μου καλᾶ;· 5) τίθεται ὡς μόριον καταφατικὸν εἰς τὸ τέλος φράσεως ἢ μετὰ ἄλλο βεβαιωτικὸν ἢ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἐκφερόμενον, π.χ. «θα ἔθῃς ἢ ὄχι; θὰ ἔθῃς για»· «θυμᾶσαι τί σου εἶπα; ναί για!»· 6) τίθεται ὡς δεικτικὸν μόριον, π.χ. «για (= νά, ἰδοὺ) οἱ ρίζες μου καὶ δέσε τ' ἄλογό σου»· 7) τίθεται ὡς διαζευκτικὸς σύνδεσμος «ἢ», π.χ. «για ζοῦμε για πεθαίνουμε για σ' ἄλλον κόσμο πᾶμε» (= ἢ ζοῦμε ἢ πεθαίνουμε ἢ σ' ἄλλον· κ.λπ.), καὶ 8) δηλοῖ ἐπὶ κλήσιν, π.χ. «σώπα για ὄνομα τοῦ Θεοῦ»· «μὴ για τὸ Θεὸ τὸν πειράξης»· τὸ «για» συντάσσε-

ται εἰς μερικὰς στερεοτύπους ἐκφράσεις καὶ μετὰ γενικῆς, π.χ. «εἰςαν για μιὰς ὅλα τὰ τζάμια τοῦ παραθύρου»· Ἡ πρόθεσις «για» συντάσσεται καὶ μετὰ τοπικῶν ἢ χρονικῶν ἐπιρρημάτων, π.χ. «για ποῦ;», «για δῶ», «για κάτω»· «για πότε;», «για αὔριον», «για σήμερα», «για φέτος»· «για νά».
Ἐν συνεκφορᾷ τοῦ μορίου για (= διὰ) μετὰ τοῦ τελικοῦ «νά» τίθεται· α) ὡς τελικὸς σύνδεσμος· «ἦρθα για νά σου δώσω», β) ὡς συμπερασματοειδὲς (= ὥστε νά)· «δὲν εἶναι μικρὸς για νά συχωριέται», καὶ γ) ὡς αἰτιολογικὸς· «για νά μὴ μ' ἀκούσης τ' ἄπαθες ὅλα»· Ἐνίοτε διὰ τοῦ κυρίως τελικοῦ μορίου «για νά» εἰσάγονται βουλευτικαὶ προτάσεις ἀντὶ τοῦ «νά», π.χ. «σὰ με ρωτᾷς καὶ θέλεις για νά μάθῃς» (= νά μάθῃς).
γιατί· α) σύνδεσμος ἐρωτηματικὸς ἐκ τοῦ «διὰ τί», ὁπότεν οὗτος καὶ ὀξύνεται «γιατί» εἰσάγων εὐθείας ἐρωτήσεις (= διατί, πρὸς ποῖον λόγον), ἢ δὲ ἀποκρίσις εἰσάγεται διὰ τοῦ αἰτιολ. «διότι» ἢ τοῦ τελικοῦ «για νά», π.χ. «γιατί τρέχεις;» (ἀπάντησις) «για νά προφθάσω» ἢ «γιατί (= διότι) βιάζομαι», θὰ πᾶμε στὸ Θέατρο;», «γιατί ὄχι;»· β) (σύνδ. αἰτιολογικός) ἀντὶ τοῦ «διότι», ὁπότεν βαρύνεται «γιατί» (= διότι), π.χ. «δὲν ἦρθα, γιατί ἤμουν ἄρρωστος» (ἦτοι: διότι ἤμουν...), «ἔφυγα, γιατί με ἔβριξε» (ἐπὶ πλαγίων ἐρωτήσεων)· «ἀπόρησα, γιατί ἔβλεπε ὅλο ἐμένα» // (μετ' ἄρθρου) ὡς οὐς δηλοῦν τὸ αἷτιον, π.χ. «ἤθελα νά μάθω τὸ γιατί, εἶναι πολλὰ τὰ γιατί, ποὺ εἶμαι μαζί σου θυμωμένος».
γίγνομαι· (ἀμτβ.) (= λαμβάνω ὑπαρξιν,

υπόστασιν· ἀναπτύσσομαι, παράγομαι, δημιουργοῦμαι· συμβαίνω· πραγματο-ποιούμαι (φρ.) «μάχη ἐγενόνη» (Πλάτων) κ.λπ.· (πρτ.) ἐγενόμην, (μέλλ.) γενήσομαι, (ἀόρ.) ἐγενόμην, (πρkm.) γέγονα, γεγένημαι, (ὑπερσ.) ἐγεγονόην, ἐγεγενήμην· (ὑποτ.) ἐγίνωμαι, ἀγνώμαι, πρ γεγονώς ὦ, γεγενημένος ὦ· (εὐκτ.) ἐγιγνοίμην, μ γενησοίμην, ἀ γενοίμην, πρ γεγονώς εἶην, γεγενημένος εἶην, (προστ.) ἐγίγνου, ἀ γενοῦ, πρ γεγονώς ἴσθι, γεγένησο· (ἀπ.) ἐγίγνεσθαι, μ γενήσεσθαι, ἀ γενέσθαι, πρ γεγενῆσθαι, (μετχ.) ἐγίγνομαι, -ομένη, -όμενον, μ γενησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ γενόμενος, -ομένη, -όμενον, γεγονώς, -υῖα, -ός, (παρ' Ὀμήρω) γεγαώς, γεγαῖα καὶ (εἰς τοὺς τραγικούς συνηρημένως) γεγώς, γεγώσα· εἰς τοὺς μτγν. ὑπάρχει καὶ ἐσφαλμένος ἀόριστος: ἐγενήθην, (ὡς «γεννηθήτω = γενέσθω) τὸ θέλημά σου», τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γίνεται, δὲν γεννᾶται, καὶ ἐγίνην· (φρ.) «πῶς ἐγίνην ὀλεθρία» (ἐκ τούτου ὁ ἀόρ. δημοτ. ἔγινα).

Τὸ γίγνομαι καὶ γιγνώσκω κατ' ἀνομοίωσιν ἀπέβαλον (ἀπὸ τοῦ 290 π.Χ.) τὸ ἔτερον γ, ἥτοι γίνομαι, γινώσκω. Ἐὰν τὸ γιγνώμενον ἰσοδυναμῇ τῷ γεννᾶσθαι, συντάσσεται ὡς τὰ παθητικά, π.χ. «ἐκ πατέρων ἀγαθῶν ἐγένου», ἐὰν δὲ παρίσταται ὡς γιγνώμενον ὑπ' ἀφανοῦς αἰτίου, συντάσσεται κατὰ τὸ εἶναι, π.χ. «γίγνου ὁμηλικός· «ὁ Κῦρος ἐγένετο κάλλιστος» // τὸ «γίγνομαι» διαφέρει τοῦ «εἶμι»· οὕτω τὸ βρέφος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς «γίγνεται», ὅταν γεννηθῇ, «ἐστὶ»· τὸ ἐστὶ εἶναι τὸ αἰτιατόν, ἥτοι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γίγνομαι· τὸ «γί-

γνομαι» ὡς συνδετικὸν μετ' οὐδετέρας διαθέσεως δέχεται κατηγορούμενον· (φρ.) «ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ ἐγένετο» (= κατέστη, ἀπέβη)· — «γίγνομαι τινος» (= παράγομαι, συμβαίνω)· «γίγνομαι ἐμαυτοῦ» (= συγκατῶ ἐαυτόν)· «γίγνομαι μετὰ γεν. κατηγορ.» (φρ.) «ἅπαντα τὰγαθὰ τοῦ πονοῦντος γίνονται»· «γεν. κατηγορ. τῆς ἀξίας»· «πολλοῦ ἀργυρίου γίνονται»· «γίγνομαι ὀβολοῦ» (= ἔχω ἀξίαν ἐνὸς ὀβολοῦ)· «γεν. κατηγορ. κτητική» (φρ.) Σόλων τῶν ἐπὶ τὰ σοφῶν ἐγένετο· «γίγνομαι τινος» (= γεννῶμαι ἀπὸ τινος)· γίγνομαι εἰς τι (= φθάνω κάπου)· «εὖ γίνεταί τι» (= τελειώνει τι καλῶς) κ.λπ.· μετ' ἀριθμητικῶν ἀπολύτων δηλοῖ ἡλικίαν, π.χ. «ἔτεα τρία καὶ δέκα γεγονώς» (= πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν ἔχων γεννηθῇ) (Ἡρόδοτος) — γενετή, γένεσις, γένος, γόνος, γενέτης, γενεά, γενέτειρα, γενήματα, γόνος, γονεύς, γόνιμος, νεογνός κ.λπ. // (Δημοτ.) κατὰ τὸ «σχήμα ἐλλείψεως»* παραλείπονται τύποι τοῦ ῥήματος «γίνομαι», π.χ. «μὲ φωνῆς οἱ ἔχθροὶ χύθησαν ἀπάνω μας, Σκροποχώρι ἐμεῖς» (γινήκαμε).

γιγνώσκω· (= γνωρίζω· λαμβάνω γνώσιν· κατανοῶ· κρίνω, νομίζω)· (πρτ.) ἐγίγνωσκον, (μέλλ.) γνώσομαι, (ἀόρ.) ἔγνω (τὴν κλίσιν βλ. ἀόριστος), (πρkm.) ἔγνωκα, (ὑπερσ.) ἐγνώκειν· (ὑποτ.) ἐγινώσκω, ἀ γνῶ, πρ ἐγνωκώς ὦ· (εὐκτ.) ἐγιγνώσκοιμι, μ γνωσοίμην, ἀ γνωίην, πρ ἐγνωκώς εἶην (Προστ.) ἐγίγνωσκε, ἀ γνῶθι, πρ ἐγνωκώς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐγιγνώσκειν, ἀ γνῶναι, μ γνώσεσθαι, πρ ἐγνωκέναι· (μετχ.) ἐγινώσκων, -ουσα,

-ον, μ γνωσόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ γνωούς, γνωῖσα, γνόν, πρ ἐγνωκώς, -κυῖα, -κός // γιγνώσκομαι· π ἐγινωσκόμην, μ γνωσθήσομαι, ἀ ἐγνώσθην, πρ ἔγνωσμαι, ὁ ἐγνώσμην· (ὑποτ.) ἐγιγνώσκωμαι, ἀ γνωσθῶ, πρ ἐγνωσμένως ὦ· (εὐκτ.) ἐγιγνώσκοίμην, μ γνωσθῆσοίμην, ἀ γνωσθῆην, πρ ἐγνωσμένος εἶην· (προστ.) ἐγιγνώσκου, ἀ γνώθητι, πρ ἔγνωσο· (ἀπαρέμφ.) ἐγινώσκεσθαι, μ γνωσθήσεσθαι, ἀ γνωσθῆναι, πρ ἐγνώσθαι· (μετχ.) ἐγιγνώσκομενος, -ομένη, -όμενον, μ γνωσθῆσόμενος, -ομένη, -ομένη, -ομένη, ἀ γνωσθῆς, -ομένη, -ομένη, πρ ἐγνωσμένος, -μένη, -όμενος· — γνῶσις, γνώστης, γνωστός, γνωστῶς, γνωστήρ (= ὁ πιστοποιῶν περὶ ἄλλου), γνωστικός, γνώριμος, γνώρισμα, γνωτός (= γνωστός), γνωστήρ (= ἐγγυητής), γνωριστής κ.λπ.

γιῶτ τό· (j, i ἢ y, jod, iod ἢ yod) (τὸ ἰῶτα (γιῶτ) εἶναι νεκρὸν ὑποθετικὸν γράμμα, ἡμίφωνον νομιζόμενον (ἐνῶ τὸ ἰ τέλειον φωνῆν) οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ τῆς ἐλληνικῆς γῆς ἢ γλώσσης μνημονευόμενον ἢ εὐρισκόμενον, διότι ἔνεκα φθογγικῆς ἀλλοιώσεως ὁ φθόγγος οὗτος εἶχεν ἐξαφανισθῇ εἰς τὴν προϊστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς, τὸν δὲ ἀντίστοιχον πρὸς τοῦτον φθόγγον τῆς λατινικῆς (j) παρίσταν οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ ι (ἰῶτα) κατὰ τὸν ἐξελληνισμὸν λατινικῶν λέξεων, εἰσαχθέν εἰς τὴν ἑλλην. γραμματικὴν διὰ τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας. Θεωρητικῶς ἐρμηνεύει προσφωδία καὶ ἐτυμολογικὰ φαινόμενα τῆς ἑλλην. γλώσσης καὶ ἰδίως ἐξηγεῖ μερικῶς τὴν «ἀντέκτασιν» ἢ ἄλλως τὴν «ἀναπληρωματικὴν ἔκτασιν»·

Ἡ ἰνδοευρωπαϊκὴ γλῶσσα εἶχεν ἓν ἰ σύμ-

φωνον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο εἰς τὴν λατινικὴν j (κατ' οὐσίαν ἦτο ἰ σύμφωνον), ἐκ τοῦ ὁποίου μέσφ τῶν y, dy, καὶ dj προήλθε καὶ τὸ g, προφέρεται δὲ ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς συμφωνοειδὲς ἰῶτα, ἥτοι ὡς j καὶ ὡς ἰ ἐπιφερομένου φωνήεντος περιπτῶς τὸ οὐρανικὸν γ ἐπομένου ε ἢ ι, ὡς ἰατρὸς > ἰατρὸς > ἰατρὸς· ἰεράκιον > ἰεράκι > ἰεράκι· τὸ ἡμίφωνον τοῦτο j γραφόμενον εἰς τὰς διαφόρους γλώσσας (i, j, y) διεσώθη εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰνδικὴν καὶ ἐν μέσφ φωνηέντων καὶ παρὰ τὰ διάφορα σύμφωνα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν ὑπέστη διαφόρους ἀλλοιώσεις ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτοῦ εἰς τὴν λέξιν τοῦ μετ' ἄλλων φθόγγων συνδυασμοῦ αὐτοῦ ἢ ἀπεβλήθη τοῦτο: α) ἐνῶ ἦτο ἀρκτικὸν διεσώθη ὡς δασύ πνεῦμα (') εἰς τινὰς λέξεις, πρβλ. (ἰνδ.) yajnas (= λατρεῖας) > (ἑλλ.) ἀγνός (ἰνδ.) yás > (ἑλλ.) ὄς, ἢ διεσώθη ὡς ζ, π.χ. (ἰνδ.) yugam > (λατ.) jugum > (ἑλλ.) ζυγός· β) εἰς τὸ μέσον φωνηέντων εἰς τὴν ἑλλ. καὶ λατ. ἀπεβλήθη, ὡς (ἰνδ.) trayas > (λατ.) trees-tres (μετὰ μακροῦ e) > (ἑλλ.) (trej-es-τρέες-τρέες), (τούτου ἔνεκα ἐκ τῶν τύπων τῶν ρ. -ajaw, -ejaw, -ojaw, -ijaw, -ujaw κ.λπ., προήλθον τὰ συνηρημένα δι' ἀποβολῆς τοῦ ἡμιφώνου j-aw, ὡς τιμα-jaw > -άω > -ῶ· j-éaw, ποιέ-jaw > ποιέω > -ῶ· j-óaw, δηλό-jaw > δηλόω > -ῶ, ὡς καὶ τὰ -iaw καὶ uaw μετὰ μακροῦ διχρόνου τῆς παραληγοῦσης, οὕτω καὶ λατ. stajo > stao sto (μετὰ μακροῦ o)· εἰς πολλὰ ὅμως διεσώθη, ἰδίως εἰς τὰ συμπλέγματα K (= F) ἢ j καὶ ἐπομένου φωνήεντος, ὡς ι, οἶον φυῖω, ἀλυῖω, μεθυῖω (Λέσβος), υἱός, υἰός καὶ υός, ἰατῆραν (= ἰατῆρα),

Παφίας (Κύπρος)· γ) εύρισκόμενον δὲ μετὰ σύμφωνον ἢ 1) περισώθη ὡς ι· α F αν, αρ, όF, ον, ορ = αι, οι, ὡς αFιετός (πρβλ. λατ. avis), αFιετός (αἰβετός, αετός, Ἡσύχ.) > (ἄττ.) αετός· ἐκ τῶν ας, ος, ες, ις ἐκπεσόντος τοῦ σ, προέκυψαν αι, οι, ει, υι, ι ἢ ἰ, ὡς ἐμεσ ο> ἐμείο> ἐμοῦ· τελεσιο> τελε ο> τελείω· 2) ἐξέπεσεν ἀντεκτείναν τὴν προηγουμένην συλλαβήν, (τὸ σύμπλεγμα πανταχοῦ ἐτράπη πρῶτον μὲν εἰς νσ, ἔπειτα δὲ εἰς σ μετ' ἀντεκτάσεως, ὡς πάντ α> πάνσα> (λεσβ.) παῖσα> πᾶσα· ἐνς> ἐνς> εἰς· μοντ α> μονσα> (λεσβ.) μοῖσα> μοῦσα· κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὸ μετὰ σύμφωνον ἔπαθε ἐπένθεσιν καὶ ἐκπεσὸν ἀντεξέτεινε τὸ α, ε, ο τῆς προηγουμένης συλλαβῆς, ὡς *φανjo> φα-jno> φαίνω, *μορja> μοjra> μοῖρα, *σφαrja> σφαjra> σφαῖρα κ.λπ. εἰς τὰ εν, ιν, ιρ τὸ εἰς μὲν τὴν Αἰολίδα (τῆς Λέσβου) ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ προηγούμενον σύμφωνον, ἀλλαχοῦ δὲ ἀντεξέτεινε τὸ προηγούμενον ε, ι, υ, ὡς φθέρ ο, κτέν ο (εἰς Λέσβον) φθέρρω, κτέννω, ἀλλαχοῦ φθείρω, κτείνω· ἡ αἰολικὴ αὕτη ἔκτασις ἐφαρμόζεται πάντοτε ἐπὶ τοῦ λ > λλ, ὡς ποικίλ ο> ποικίλλω· πολ ο> πολλοί· *ἄλjos> ἄλλος· *φύλjon> φύλλον· στέλ-jω> στέλλω· οὔτω καὶ (paq)> πάτταλος> πάσσαλος, (plaq)> πλήττω> πλήσσω, req> πέττω> πέσσω καὶ -αδ ο> -άζω, ιδ ο> -ίζω, εἰς ταῦτα τὸ ζ διαλεκτικῶς φέρεται καὶ ὡς δδ ἢ σδ, π.χ. φροντίσδω (Λέσβος)> φροντίζω· δοκιμάδδω (Βοιωτία)> δοκιμάζω κ.λπ. Ἡ ἐπένθεσις ἐγένετο εἰς χρόνους παλαιότητας, ὅτε ἐσώζετο ἔτι τὸ ἡμίφωνον j καὶ κυρίως πρὸ τῆς διασπάσεως τῆς Ἑλληνι-

κῆς γλώσσης εἰς διαλέκτους.

Γκράσσανν· (βλ. νόμος* Γκράσσανν). **γλαφυρός**, -ά, -όν· (καὶ ἰων. -ή), «ἐπὶ λογοτεχνικοῦ ὕφους» χαρίεις, ἀνθηρός· (φρ.) «γλαφυρὸν ὕφος»· «ἢ γλαφυρὰ κομωφδιά» (= ἢ εὐτράπελος, ἢ μετέχουσα χάριτος)· (παρθ.) γλαφῦρώτερος, -α, -ον.

γλῆνος, (-ους), τό· (= ἀξιοθέατον, θαυμαστὸν πρᾶγμα)· γλῆνός ἢ γλεῖνος (= εἶδος πελέας).

ρρίχομαι (τινος)· (= ἐπιθυνῆ σσε|φα, ὁρέγομαι, προσπαθῶ νὰ ἀπολαύσω τι, ποθῶ)· (πρτ.) ἐγλιχόμεν, (ἀόρ.) ἐγλιξάμην, (ὑποτ.) γλίξωμαι· — γλίσχρος (= ὁ μετ' ἐπιμονῆς παρακαλῶν· κολλώδης· μικρολόγος, φειδωλός· μηδαμίνος), γλίσχρία, γλίσχρότης, γλίσχρώδης, γλίσχρων (= φιλάργυρος)· [τό «γλίχομαι» ἐμφαίνει ἐπιθυμίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεμπτήν].

γλυκαίνω (τι)· (= κάμνω τι γλυκύ, ἀντιθ.) πικραίνω· (πρτ.) ἐγλύκαινον, (μέλλ.) γλυκανῶ, (ἀόρ.) ἐγλύκανα, (ὑποτ.) γλυκάνω, (τὸ γλυκᾶναν)· (Παθ.) (ἀμτβ.) γλυκαίνομαι, (= γίνομαι γλυκύς)· (πρτ.) ἐγλυκαινόμην, (μέλλ.) γλυκανθήσομαι, (ἀόρ.) ἐγλυκάνθην, (ὑποτ.) γλυκανθῶ, (πρκμ.) γεγλύκασμαι, (μετχ.) γεγλυκασμένος, -η, -ον· — γλυκασμός (= γλυκύτης), γλύκασμα καὶ γλύκυσμα, γλύκανσις, γλυκαντικός, γλυκάζω, γλυκίζω.

γλύκυσμα καὶ γλύκασμα, (-τος), τό· (= γλυκύτης περὶ τὴν γεῦσιν· τὸ γλυκὺ ἔδεσμα ἢ ποτόν).

γλυκύτης, (-ητος), ἡ· (ἐπὶ ὕφους ἢ λεπτικῶν τρόπων) τὸ εὐχάριστον κατὰ τὴν ἀχρόασιν λογοτεχνικὸν εἶδος.

γλυκύνειος, -α, -ον· (= γλυκωνικός)· (Μετρ.) «γλυκύνειος στίχος», ὁ

ἀποτελούμενος ἀπὸ τεσσάρων ποδῶν, τῶν ὁποίων ὁ εἰς καὶ ἰδίως ὁ β' εἶναι δάκτυλος, οἱ δὲ λοιποὶ τροχαῖοι -υ/-υυ/-υ/-υ ἢ -υ/-υ/-υυ/-υ ἢ -υυ/-υ/-υ/-υ ἢ -υ/-υ/-υ/-υυ // «γλυκύνειον μέτρον»· τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ γλυκωνείων στίχων.

γλυτώνω· (= σφάζω) (μσν. <(ἐ)γλυτώνω <*ἐκλυτώνω).

γλύφω (τι)· (= σκαλίζω, κοιλαίνω, σκάπτω διὰ μαχαίριου· σημειῶ, -ώνω)· (πρτ.) ἐγλυφον, (μέλλ.) γλύφω, (ἀόρ.) ἔγλυφα, (ὑποτ.) γλύφω, (πρκμ.) γέγλυφα· (Μέσ. καὶ Παθ.) γλύφομαι, π ἐγλυφόμεν, (μέσ. μέλλ.) γλύφομαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐγλύφην, (παθ. ἀόρ. β') ἐγλύφην, (ὑποτ.) γλυθῶ, γλυθῶ, (πρκμ.) γέγλυμαι ἢ ἔγλυμμαι ἢ ἐνέγλυμμαι, (μετχ.) γεγλυμμένος, -η, -ον ἢ ἐγλυμμένος ἢ ἐνεγλυμμένος, -η, -ον· — γλυφίς, γλύφανον, γλύπτης ἢ γλυπτῆρ, γλυπτός, γλάφω (= κοιλαίνω), γλάφω (= κοιλότης), γλαφυρός, γλυφεύς (= γλύπτης), γλυφεῖον, γλαφυρία, γλαφυρότης.

γλῶσσα, (-ης), ἡ· γλῶσσα καλεῖται τὸ ἄθροισμα λέξεων καὶ ἐκφράσεων, τὰς ὁποίας κατὰ διαφόρους μεταβολὰς καὶ συνδυασμοὺς σταθερῶς μετεχειρίσθησαν ἢ μεταχειρίζονται οἱ διάφοροι λαοὶ ὁμιλοῦντες ἢ γράφοντες πρὸς συνεννόησιν μεταξὺ των, ἥτοι ἡ γλῶσσα (ἢ ἄλλως λόγος) εἶναι ἡ δι' ἐνάριθρων φωνῶν ἑκφρασις τῶν διανοημάτων, τῶν συναισθημάτων καὶ βουλημάτων τοῦ ἀνθρώπου παντοιοτρόπως καὶ μετὰ μεγίστης λεπτολογίας ὑπηρετοῦσα τὴν ἔννοιαν // «γλῶσσας»· ἄχρηστος ἀπρηχαιωμένη ἢ ξένη λέξις χρήσιμος ἐρμηνείας (βλ. γλώσσημα) // «Γλῶσσῶν» ἐρμηνεία· κατὰ τὸν 6ον π.Χ. αἰ. ἔχομεν καὶ

ἐρμηνείαν «τῶν γλῶσσῶν» τοῦ Ὀμήρου. Ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου περιλαμβάνει λέξεις, ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ σημασία τῶν ὁποίων εἶναι σκοτεινὴ ὄχι μόνον δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀρχαίους· τὰς λέξεις ταύτας ἐκάλουν «γλῶσσας», ἐγίνετο δὲ προσπάθεια ἐρμηνείας τούτων // «γλῶσσα» (= τὸ ὕφος) (γλαφυρά, κομψή, ρέουσα, σαρκαστικὴ κ.λπ.) // γλῶσσα ἀρχαῖζουσα, καθαρεύουσα, δημοτικὴ, μαλλιαρὴ (σκαπτικ.), μεικτὴ, χυδαία κ.λπ., ἥτοι μορφαὶ γλώσσης παραλλάσσουσαι τῶν ἄλλων μορφῶν τῆς ἰδίας γλώσσης κατὰ τὸ φθογγολογικόν, μορφολογικόν, λεκτικόν κ.λπ. // ἡ κατὰ τὸ λεξιλόγιον ἰδιάζουσα γλῶσσα εἰς τινα ἐπιστήμην ἢ εἰς τι ἐπάγγελμα, π.χ. γλῶσσα φιλοσοφικὴ, νομικὴ, μαθηματικὴ, ποιμενικὴ κ.λπ. // «γλῶσσα ζῶσα»· ἡ ὑπὸ λαοῦ τινος λαλουμένη· «γλῶσσα νεκρά»· ἡ ὑπὸ τινος λαοῦ ποτὲ λαληθεῖσα καὶ σήμερον σφζομένη μόνον εἰς γραπτὰ μνημεῖα· «μητρικὴ, ἐθνικὴ γλῶσσα».

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι μέρος τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰαπετικῶν γλωσσῶν καὶ οἱ Ἑλληνες ἀνήκουν εἰς τοὺς Ἰαπετικούς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται καὶ «Ἰνδοεὐρωπαϊοί» ἐσφαλμένως δὲ «Ἰνδοεὐρωπαϊκοὶ λαοί». Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ εἶναι γλῶσσα νεκρά, μολονότι παλαιότερον ἦτο παγκόσμιος, πρωτότυπος, ἀρμονικωτάτη καὶ ἀνεπτυγμένη εἰς βαθμὸν ὑπέρτατον, γλῶσσα φιλοσοφικὴ καὶ γραφικωτάτη, ὀρίζουσα τὰ πράγματα τοῦ ἐπιστητοῦ διὰ τῆς ἀπλῆς ὀνομασίας των. Ἡ νεωτέρα εἶναι ζῶσα παραχθεῖσα καὶ τροφοδοτούμενη ἀενάως ἐκ τῆς ἀρχαίας // (Ἑγκυκλ.) ἡ γλῶσσα ὡς ὄργα-

νον ὁμιλίας εἶναι προῖον φυσικῶν, φυσιο-
λογικῶν καὶ ψυχολογικῶν παραγόντων·
ὡς πρὸς τὰς πρώτας λέξεις, αἵτινες ἐπλά-
σθησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς γλωσσογο-
νίας, οὐδὲν τὸ θετικὸν δύναται νὰ λεχθῇ·
εἰκασίαι καὶ ὑποθέσεις μόνον διατυπών-
ται· ἄγνωστον ἐπίσης εἶναι, ἂν αἱ διάφοροι
γλῶσαι (ὁμιληθεῖσαι καὶ ὁμιλούμεναι)
προῆλθον ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης,
διακλαδωθείσης εἰς πολλὰς ἢ ἐκ περισσο-
τέρων ἀρχικῶν γλωσσῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν
ὁμιλουμένων σήμερον ἀνὰ τὸν κόσμον
γλωσσῶν δὲν εἶναι ἐπακριβῶς καθωρι-
σμένος· κατ' ἄλλους αὐταὶ ὑπολογίζονται
εἰς 900-1000 καὶ κατ' ἄλλους εἰς περισ-
σοτέρας καὶ εἰς 5.000 περίπου διαλέ-
κτους· γενικῶς διακρίνονται α) εἰς μονο-
συλλαβικάς: κινεζικὴ, θιβητιανή, βιρ-
μανικὴ, σιαμαία, ἀνναμιτικὴ καὶ καμβοδ-
γιανή, β) εἰς συγκολλητικὰς (ἔσαν
αἱ ρίζαι συγκολλῶνται πρὸς σχηματισμὸν
συνθέτων λέξεων): τουρκικὴ, μογγολικὴ,
λαπωνικὴ, ἱαπωνικὴ, βασιτικὴ κ.λπ., καὶ
γ) εἰς κλιτάς: (ἔσαν αἱ ρίζαι, διὰ τῆς
μεταβολῆς τῆς μορφῆς των, μεταβάλλουν
καὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων): ἀρχαία καὶ
νέα ἑλληνικὴ, ἀρχ. αἰγυπτιακὴ, ἀσσυρια-
κὴ, φοινικικὴ, λατινογενεῖς γλῶσαι κ.λπ.
'Αλλ' ἐκτὸς τῆς ἐθνολογικῆς κατανομῆς
τῶν Ἰαπετικῶν γλωσσῶν ἔχομεν καὶ τὴν
καθαρῶς φθογγολογικὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν
διακρίνονται αἱ γλῶσαι εἰς δύο ὁμάδας,
α) *satem* (γλώσσας καὶ λαοὺς) (ἐκ τοῦ
σανσκριτικοῦ *sátam* (= *centum*) καὶ
β) εἰς *centum* (γλώσσας) (ἐκ τοῦ λατιν.
centum, τὸ ὁποῖον προφέρεται *kentum*
= ἑκατόν), (προφέρεται C ὡς K καὶ ὅχι C
ὡς ts) εἰς αὐτὰς ἀνήκουν ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ

Λατινικὴ, ἡ Κελτικὴ καὶ ἡ Γερμανικὴ.
Κατὰ τὰς κλίσεις τῶν γλωσσῶν εἰς μὲν
τὰς « Ἰαπετικὰς » τὰ τυπικὰ στοιχεῖα
εἶναι συγκεχωνευμένα καὶ δὲν παραλείπον-
ται, εἰς δὲ τὰς συγκολλητικὰς φαίνονται
ὡς προσθηκαὶ τινες καὶ εἰς πολλὰς παρα-
λείπονται. Ὑπῆρχον βοηθητικαὶ λέξεις,
τὰς σχέσεις ἐκφράζουσαι, τὰς ὁποίας δη-
λοῦν παρ' ἡμῖν αἱ καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι
κατὰ μικρὸν συγκολληθεῖσαι ἀπετέλεσαν
τοὺς διαφόρους τύπους, ὡς τὰ ὀνόματα καὶ
τὰς ἀντωνυμίας, τὰς πτώσεις, τὰ γένη
κ.λπ., εἰς δὲ τὰ ῥήματα τὰ πρόσωπα, τοὺς
χρόνους, τὰς ἐγκλίσεις, τὰς φωνὰς κ.λπ.,
π.χ. θή-λυς - θη-λάω· πλήρης - πλήθος·
κοῦροι καὶ κούρητες κ.λπ. // «γλῶσσα»
(βλ. φιλόλογος)· // «γλῶσσαί διε-
θνεῖς», αἱ κατὰ καιροὺς ὀρισθεῖσαι
γλῶσαι πρὸς συνεννόησιν τῶν διαφόρου
ἐθνικότητος ἀνθρώπων· κατὰ τὸν μεσαίω-
να τοιαύτη ἦτο ἡ λατινικὴ, μὴ ἐπιστήμως
ὅμως παραδεδεγμένη· ἀπὸ τῆς Ἀναγεν-
νήσεως καὶ ἐντεῦθεν ἀνεπτύχθησαν διάφο-
ροι ἐπόψεις, αἵτινες ὅμως προσέκρουσαν ἐ-
πὶ ἐθνικῶν ἀντιζηλιῶν, διὰ τοῦτο ἐρρίφθη
ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας τεχνητῆς τιнос
γλώσσης· πρῶτος ὁ Γερμανὸς I. M.
Schleyer τὸ 1789 προέτεινε τοιαύτην
(ὑπὸ τὴν ὀνομ. Βολαπύκ), τοῦτον ἠκολού-
θησεν ὁ Πολωνὸς ἱατρός Zamenhof
προτείνας τῷ 1887 τὴν Ἑσπεράντο (βλ.
λ.), ἐπηκολούθησαν πολλοὶ ἄλλοι, ὡς
ido, *interglossa* κ.ἄ.

γλωσσάριον, (-ίου), τό· (ὑποκοριστικὸν
τοῦ γλῶσσα*)· συναγωγὴ γλωσσῶν, ἥτοι
τῶν ἐρμηνευμάτων κειμένου· // συλλογὴ
ἀπρηχαιωμένων ἢ ἀγνώστων λέξεων· //
συλλογὴ λέξεων γλώσσης τινὸς ἢ διαλέ-

κτου αὐτῆς, (ιδιωματικὸν λεξιλόγιον),
π.χ. «Ἑπαιρωτικὸν γλωσσάριον»· // σύν-
τομον λεξικόν, π.χ. «γλωσσάριον ἑλληνορ-
ρωσικόν».

γλῶσσημα, (-ατος), τό· (Γραμμ.) ἄχρη-
στος, ἀσυνήθης, ἀπρηχαιωμένη ἢ ξένη λέ-
ξις ἢ σπανία χρήζουσα ἐρμηνείας (ἄλλως
γλῶσσα*)· ὅχι ὀρθῶς ἐκλαμβάνεται ὡς
σχόλιον· (φρ.) «αἱ πάσαι συνήθεις λέξεις
γλωσσήματα νῦν»· // (ἀντίθ. τῷ
«γλῶσσα»)· ἡ ὑπὸ σχολιαστοῦ ἢ λεξι-
κογράφου πλασθεῖσα λέξις πρὸς ἐρμηνείαν
ἀσυνήθους λέξεως.

γλωσσηματικός, -ή, -όν· (ἐπὶ λέξεων ἢ
φράσεων) ὁ ἔχων ἀπρηχαιωμένην ἢ ἐπι-
χωριάζουσαν ἢ ξενικὴν μορφήν· (φρ.)
γλωσσήματα νῦν· // (ἀντίθετον τοῦ
*ριάζουσαι, τουτέστιν αἱ καθ' ἑκάστην
χώραν ἢ πόλιν ἰδιαί τινες λέξεις*· //
(Γλῶσσα.) θεωρία τοῦ Δανοῦ γλωσσολό-
γου Γιέλμσεβ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιτελεῖ-
ται ὁ καθορισμὸς σειρᾶς ἐννοιῶν δυναμέ-
νων νὰ χρησιμοποιηθοῦν τόσον διὰ τὴν
μελέτην τῶν φυσικῶν γλωσσῶν, ὅσον καὶ
διὰ τὴν μελέτην πλήθους γλωσσῶν, ὡς οἱ
διὰ σημάτων κώδικες, αἱ ἐπιστημονικαὶ ὀ-
ρολογαί καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ λογοτεχνικὸν ὕ-
φος θεωρούμενον ὡς μέσον ἐπικοινωνίας.
γλωσσικός, -ή, -όν· ὁ ἀφορῶν εἰς τὴν
γλῶσσαν, ἡ ὁποία εἶναι μέσον ἐκφράσεως
τοῦ πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ ἀνθρώπινου
κόσμου καὶ συνεννόσεως τῶν ἀνθρώπων,
π.χ. «γλωσσικός κλάδος»,
«γλωσσικὴ ὁμοφυλία»· // (θηλ.)
«γλωσσικὴ ἡ» (ἐνν. ἐπιστήμη)· ἡ
γλωσσολογία*· (ἀρσ.) «γλωσσικός
ὢ», ὁ γλωσσολόγος, ὁ γλωσσοδίφης.

γλωσσογραφία, (-ίας), ἡ· τὸ γράφειν καὶ

τὸ ἐρμηνεύειν λέξεις (γλώσσας ἀπρηχαιω-
μένας, ἀσυνήθεις, δυσερμηνεύτους καὶ ξeni-
κάς)· // πραγματεία περὶ γλώσσης τινός,
(οὐς.) γλωσσογράφος, (-ου), ὁ.

γλωσσοδέτης, (-ου), ὁ· (ἄλλ. γλωσσολύ-
της, καθαρογλῶσσημα)· λεκτικὴ παιδιά,
κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπαγγέλλονται ταχέως
δυσκολοπρόφερτοι λέξεις ἢ φράσεις, π.χ.
«ἄσπρη πέτρα ξεῖασπρη κι ἀπ' τὸν ἥλιο
ξεῖασπρότερη»· «τσάκνα παρακαζότσα-
κνα» κ.λπ.

γλωσσοδίφης, (-ου), ὁ· (συγγενὲς πρὸς
τὸ ὁ γλωσσολόγος*) (γλωσσοδίφα ὦ)· ὁ
ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἐπιστημονικὴν
σπουδὴν ζώσης ἢ νεκρᾶς τιнос γλώσσης.
γλωσσολαλία, (-ιάς), ἡ· (Ψυχιατρ.) ἡ ὑ-
πὸ τοῦ ἀρρώστου δημιουργία νέας γλώσ-
σης ἐμφανιζούσης ἰδίαν σύνταξιν καὶ ἐμ-
πλουτιζομένην προϊόντως καὶ ἀναλόγως
πρὸς τὸ παραλήρημα.

γλωσσολογία, (-ίας), ἡ· ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐ-
ρευνῶσα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς γλώσσας,
ἥτοι τοὺς νόμους τοὺς διέποντας αὐτὰς καὶ
τὰ τῆς ἐξελιξέως αὐτῶν: τὸ γλωσσολό-
γιον, τὸ λεξιλόγιον* καὶ τὸ γλωσσάριον*·
(οὐς.) γλωσσολόγος ὁ, (ἐπιθ.) γλωσσολο-
γικός, -ή, -όν.

γλωσσομανία, (-ίας), ἡ· (Ψυχιατρ.) ἡ
συνεχὴς παρεμβολὴ νεολογισμῶν* εἰς τὴν
ὁμιλίαν, καθιστῶσα ταύτην ἀκατάληπτον
(χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα τῆς σχιζο-
φρενίας).

γλωχίς, (-ίνος), ἡ· τὸ ἰ μακρὸν (ἰ) (ἐν
συνθέσει) τριγλώχης, τανυγλώχης, χαλκο-
γλώχης, (νεώτ.) γλωχίς, (-ίνος), ἡ (ἰδίᾳ
εἰς τὴν ἱατρικὴν ὁρολογίαν).

-γμα· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -γμα οὐδέτερα
τριτόκλιτα ἔχοντα εἰς τὴν παραλήγουσαν

τὰ δίχρονον α, ι, υ ἔχουν αὐτὰ βραχέα (ᾱ, ῑ, ῡ) καὶ παροξύνονται, π.χ. φράγμα, (-ατος), τό, τάγμα, σάγμα, στάγμα, μάγμα (= ζύμη), δράγμα· στίγμα, σίγμα (ἐκ τοῦ *simcha* καὶ ὄχι σίγμα ἐκ τοῦ σίζω), σφίγμα (= δεσμός)· πτύγμα, νύγμα πλὴν τοῦ πρᾶγμα, ἄγμα, πνίγμα.

γνάμπτω (καὶ γνάπτω) (τι)· (ποιητ.) (= κάμπτω, λυγίζω τι)· (πρτ.) ἔγναμpton, (μέλλ.) γνάμφω, (ἀορ.) ἔγναμψα, (ὑποτ.) γνάμφω· (Παθ.) γνάμπτομαι· —γαμφός, γναμπτός (= κεκαμμένος, καμπύλος).

γνοιάζομαι· (< ἔγνοια < ἔννοια).

γνώμη, (-ης), ἡ· (Λογ.) «τὸ γνωμικόν*», ἥτοι «γενικὴ κρίσις τὴν ἀλήθειαν τῆς ὁποίας ἐπεβεβαίωσε ἡ πείρα» ('Αριστοτέλης) // «γνώμα» (= τὰ γνωμικὰ ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν ἀνδρῶν)· ἡ «γνώμη» εἶναι σύντομος ῥῆσις ἀπορρέουσα κυρίως ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς προτάσεως, διὰ τῆς ὁποίας συμβουλεύει τις περὶ τοῦ πρακτέου εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ ἐνίοτε ἀλληγορικῶς, π.χ. «μηδὲν ἄγαν», «θαρσεῖν χρη», «μέτρον ἄριστον», (δημ.) «τοῦ κύκλου τὰ γυρίσματα π' ἀνεβοκατεβαίνουν» ('Ερωτόκριτος) κ.λπ. Τὰ περιέχόμενα τῶν γνωμῶν, ἃ καὶ εἶναι εἰς τὸ σύνολόν των δίκαια καὶ ἠθικά, ἃ καὶ στηρίζονται εἰς τὴν μακρὰν πολύτιμον ἀνθρωπίνην πείραν, δὲν εἶναι γενικῆς ἰσχύος, διότι πολλάκις ταῦτα στηρίζονται εἰς κριτήρια ἀντικειμενικὰ, ἐγωιστικὰ, μισαλλόδοξα.

γνωμικός, -ή, -όν· (ὡς οὐς.) τὸ γνωμικόν, ἡ γνώμη· τὸ ἀπόφθεγμα τὸ ἀξιωματικῶς, δογματικῶς ἐκφραζόμενον, (βλ. γνώμη) // (δημοτ.) «τὸ αἶμα νερὸ δὲν

γίνεται», «καθαρὸς οὐρανὸς ἀστραπεὺς δὲ φοβᾶται», «ἄκουε πολλὰ καὶ λέγε λίγα».

γνωμολογία, (-ίας), ἡ· συλλογὴ ἀποφθεγμάτων, γνωμικῶν*, γνωμῶν*.

γνωμολογικός, -ή, -όν· ὁ ἀποφθεγματικός· (Γραμμ.) «γνωμολογικός ἀόριστος», ὁ δηλῶν τὸ παρὸν ἢ καὶ τὸ μέλλον (βλ. ἀόριστος).

γνωμολογῶ (-έω)· (= ὁμιλῶ μὲ γνωμικά).

γνωρίζω (τι)· (= γνωστοποιῶ· (ἀμτβ.) λαμβάνω γνώσιν τινος· συνιστῶ τινα εἰς τινα· μανθάνω· ἀναγνωρίζω μετ' εἰδικῆς προτάσεως = ἔχω τὴν γνώμην ὅτι...)· (πρτ.) ἔγνωρίζον, (μέλλ.) γνωριῶ, (ἀορ.) ἐγνώρισα, (πρκμ.) ἐγνώρικα, (ὑπερσ.) ἐγνωρίκειν· (ὑπ.) ἐγνωρίζω, ἄγνωρίσω, πρ ἐγνωρικῶς ὦ· (εὐ.) ἐγνωρίζομαι, μγνωριοῖμαι καὶ γνωριοῖην, ἄγνωρίσασαι, ἐγνωρικῶς εἶην· (προστ.) ἐγνώριζε, ἄγνώρισον, πρ ἐγνωρικῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐγνωρίζειν, μγνωριεῖν, ἄγνωρίσαι, πρ ἐγνωρικῶς· (μετχ.) ἐγνωρίζων, -ουσα, -ον, μγνωριῶν, -ούσα, -ούν, ἄγνωρίσας, -σασα, -σαν, πρ ἐγνωρικῶς, -κυῖα, -χός —γνωρίσμα, γνωριμία, γνώριμος, γνωρισμός, γνωριστικός, (ἀνα)γνωρίσις, γνωριστής, γνωριστέον, (ἀ)γνωρίστος, γνωριμότης.

γνώρισμα, (-ατος), τό· (Γλωσσ.) οὐσιώδης μέγεθος, χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον δυνατόν νὰ εἶναι φωνολογικόν, συντακτικόν ἢ σημασιολογικόν· π.χ. ἡ λέξις «γλύκυσμα» ἔχει τὰ συντακτικὰ γνωρίσματα: ὄνομα, ἄψυχον, οὐδέτερον κ.λπ., τὰ σημασιολογικά: βιομηχανικὸν προϊὸν, ἐδώδιμον κ.λπ., καὶ τὰ φωνολογικά γνωρίσματα: συμφωνικόν₁, —ἔρρινον₂, + συμφωνικόν₂, —ἔρρινον₂, + φωνηεντι-

κόν₃, + διάχυτον₃ κ.λπ. (οἱ παρὰ τὰς λέξεις καὶ ὑποκάτω ἀριθμοὶ εἶναι οἱ δείκται οἱ ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τὴν θέσιν τῶν διαφόρων τμημάτων ἐντὸς τοῦ σχηματισμοῦ) // «διακριτικὸν γνώρισμα» εἶναι εἰς τὴν φωνολογίαν τὸ χρησιμεύον πρὸς διάκρισιν σχηματισμοῦ τινος ἀπὸ τῶν ἄλλων // «πλεονάζον γνώρισμα», εἶναι τὸ γνώρισμα, ἡ παρούσα τοῦ ὁποίου ἐντὸς ἐνὸς μορφήματος ἡ ἐνὸς σχηματισμοῦ δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἐκ τῶν προτέρων μέσῳ γενικοῦ κανόνος // «ὑπερτμηματικὰ γνώρισμα»· τὰ γνωρίσματα εἰς τὴν φωνολογίαν, τὰ ὁποῖα δὲν χαρακτηρίζουν ἀτομικὰ φωνικά τμήματα, ἀλλ' ἐκτείνονται ἐπὶ σημαντικοῦ μέρους ἢ ὁλοκλήρου ἐκφράσεως ὡς παράδειγμα ὑπερτμηματικοῦ γνωρίσματος εἶναι ὁ φραστικὸς τονισμός // (Λογικῇ) γνωρίσματα καλοῦνται τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν τὴν ἔννοιαν λέγονται γνωρίσματα, ἐπεὶ δὲ ἡ ἔννοια γνωρίζεται δι' αὐτῶν καὶ διακρίνεται πάσης ἄλλης ἐννοίας· ταῦτα ὀνομάζονται καὶ «κατηγορήματα» καὶ «ιδιότητες» καὶ «χαρακτῆρες» καὶ ἄλλα. ἔχομεν γνωρίσματα «οὐσιώδη» καὶ «ἐπουσιώδη», «ἴδια» καὶ «κοινά», «θεμελιώδη» καὶ «παράγωγα», «ἀπόλυτα» καὶ «σχετικά», «καταφατικά» καὶ «ἀποφατικά», ὡς καὶ ἄλλα.

γνωσιμαχῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= μάχομαι ἐναντίον τῆς προτέρας γνώμης μου, μετανοῶ· ὑποχωρῶ, ὑποτάσσομαι μεταβάλλω γνώμην)· «γνωσιμαχῶ πρὸς τινά» (= ἀντιφρονῶ, μάχομαι πρὸς ξένην γνώμην, διαφωνῶ, ἀντιφρονῶ)· (πρτ.) ἐ-

γνωσιμάχουν, (μέλλ.) γνωσιμαχήσω, (ἀορ.) ἐγνωσιμάχησα, (ὑποτ.) γνωσιμαχήσω, (μετχ.) γνωσιμαχήσας, -σασα, -σαν· (φρ.) «Γνωσιμαχῆσαι Ἀττικοί, μετανοῆσαι Ἕλληνες» (Μοῖρις)· —γνωσιμαχία, γνωσιμάχησις, γνωσιμάχος.

γνωστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «γνωστικά ῥήματα», ἄλλως «γνώσεως σημαντικά»· τὰ σημαίνοντα γνώσιν: οἶδα, ἐπίσταμαι, γινώσκω, ἄγνοῶ, (δημ.) ξέρω, γνωρίζω, μαντεύω κ.λπ.

-γξ· ('Ορθογρ.) εἰς -γξ λήγουσιν λέξεις δηλοῦσαι μάλιστα μουσικὰ ὄργανα, π.χ. τυρίγξ ἡ, σάλπιγξ ἡ, φόρμιγξ ἡ κ.λπ., ὡς καὶ ἄλλα ποικίλα: φάλγξ, φάραγξ, σήραγξ, σφίγξ, ἴυγξ, (-υγος), ἡ, μῆνιγξ, φύσιγξ, λαίγξ, (-γγός), ἡ (= λιθάρι), πλάστιγξ, στρόφιγξ, λύγξ, (-γγός), ἡ (= λόξυγγας), λύγξ, (-γκός), ὁ (= τὸ ζῶον), λάρυγξ, θωμιγξ (= σπάγγος), σπηλυγξ, ὠλιγξ (= πτυχή, αὐλάκιον) κ.λπ. κατὰ ταῦτα μετεσχηματίσθη καὶ τὸ φάρυξ, (-υγος), ὁ εἰς φάρυγξ, (-ρυγος), ὁ. Τῶν τριτοκλίτων πολλὰ ἐνηλλάσσοντο πρὸς τὰ τῶν ἄλλων κλίσεων καὶ διὰ τοῦτο ἐδηλοῦτο ὑποκοριστικὴ ἔννοια, π.χ. λαίγξ, (-γγος), ἡ (ὑποκοριστικὸν τοῦ λαῶς = μικρὸς λίθος), φάφιγξ, (-γγος), ἡ, (δωρ. = μικρὰ ψῆφος). **γογγύζω·** (ἀμτβ.) (= μουρμουρίζω· ἀγανακτῶ)· (πρτ.) ἐγόγγυζον, (μέλλ.) γογγύσω, (ἀορ.) ἐγόγγυσα, (ὑποτ.) γογγύσω· —γογγυσμός, γογγυστής, γόγγυσις, γόγγυσος, γογγυστικός.

γοητεύω (τινά)· (= ἀπατῶ· κολακεύω· μαγεύω τινά, βασκαίνω· (ἀμτβ.) εἶμαι γόης, μάγος, ἐπαγγέλλομαι τὸν μάγον)· (πρτ.) ἐγοήτευον, (μέλλ.) γοητεύσω, (ἀορ.) ἐγοήτευσα, (ὑποτ.) γοητεύσω·

(Παθ.) γοητεύομαι, ἄ γοητεύθην, (ὑποτ.) γοητευθῶ, πρ γεγοήτευμαι, (μετχ.) γεγοητευμένος, (δημ. γοητευμένος), -η, -ο(ν)· — γοητεία, γοήτευμα, γοήτευσίς, γοητευτικός, γοητευτής (βλ. γοῶ -άω).

γομφῶ (-όω) (τι)· (= συνδέω διὰ γόμφων, καρφίων (κυρίως ἐπὶ πλοίων), (μτφ.) πῆγνυμι, μεταβάλλω εἰς θρόμβον· (φρ.) «ὦν δ' ὅτ' ὁπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔπηξε»· (πρτ.) ἐγόμφουν, (μέλλ.) γομφώσω, (ἀόρ.) ἐγόμφωσα, (ὑποτ.) γομφώσω· — γόμφος (= σφὴν ἐκ μετάλλου ἢ ξύλου· ἰχθύς τις), γομφάριον (= ἰχθύς τις, (κν.) γουφάρι), γομφίος (ἰδοῦς) (= ὁ τραπεζίτης), γομφίσις, γομφιάζω, γόμφωμα, γομφωτός, γόμφωσις, γομφωτήρ, γομφωτήριον, γομφωτικός.

γονεωνυμικός, -ή, -όν· ὁ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γονέως ὀνομαζόμενος // (Γραμμ.) τὰ οὐσιαστικά τὰ παραγόμενα ἐκ θεμάτων ὀνομάτων ζώων καὶ δηλοῦντα τὸ νεογνὸν αὐτῶν· παραγωγικὴ δὲ κατάληξις τῶν γονεωνυμικῶν εἶναι: α) ἡ -ιδεύς, (-έως), ὡς αἰετός > αἰε-ιδεύς, ἀλώπηξ > ἀλωπεκ-ιδεύς, λαγῶς > λαγιδεύς, χῆν > χην-ιδεύς, λέων > λεοντιδεύς, λύκος > λυκιδεύς, καὶ β) εἰς -δοῦς, π.χ. υἱ-δοῦς, ἀδελφιδοῦς, ἀνεψιαδοῦς, θυγατριδοῦς κ.λπ. Πολλῶν ζώων τὸ νεογνὸν δηλοῦται δι' ἰδίῳ ὀνόματος, ὡς (προβάτου) - ἀμνός, (ἵππου καὶ ὄνου) - πῶλος, (ἐλάφου) - νεβρός, (λέοντος) - σκύμνος, (αἰγός) - ἔριφος, (κυνός) - σκύλαξ, (βοός) - μόσχος, (σός) (γουρουνίου) - δέλφαξ, (πιτῆνων) - νεοσσός.

γονυπετῶ (-έω)· (= πίπτω εἰς τὰ γόνατα, γονατίζω, ἱκετεύω τινά, ἐκλιπαρῶ, ταπεινῶς παρακαλῶ)· (πρτ.) ἐγονυπέτουν,

(μέλλ.) γονυπετήσω, (ἀόρ.) ἐγονυπέτησα, (ὑποτ.) γονυπετήσω· (φρ.) «προσηλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων» (Καιν. Διαθ.)· ἀλλὰ γονυκλινῶ (-έω) (= κλίνω τὸ γόνυ)· (μέλλ.) γονυκλινίσω· — γονυκλινής, γονυκλισία, γονυπέτησις, γονυπετῶς.

γοργο-· α' συνθετικὸν πολλῶν λέξεων, προσδίδον εἰς αὐτάς τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ δηλούμενον ἐνεργεῖ ἢ γίνεται μετὰ ταχύτητος ἢ ἐντός βραχέος χρόνου, π.χ. γοργόρρυθμος, γοργοσβησμένος, γοργόχυτος κ.λπ.

-γορός· (παραγωγικὴ κατάληξις ἐκ τοῦ ἀγορεύω) // Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -γόρος τριγενῆ καὶ δικατάληχτα ἐπιθέτα γράφονται διὰ τοῦ ο, π.χ. δημηγόρος, δικηγόρος, μακρηγόρος (ὅχι μακρήγορος), κακηγόρος· συνήγορος, κατήγορος, δυσπαρήγορος, εὐπροσήγορος, παρήγορος.

-γος· καταλ. στερητικῶν ἐπιθέτων, κατὰ Χατζιδάκιν ἐξ ἐπιθέτων, τὰ ὅποια ἔχουν ῥιζικὸν γ, π.χ. ἀρμέγω > ἀνάρμεγος, χαραγῆ > ἀχάραγος, κατὰ Ἰω. Κακριδῆν, ἐκ μετοχῶν παθ. παρακμ., ὡς πειραγμένος > ἀπείραγος, φραγμένος > ἄφραγος καὶ ἀνήλιαγος, ἀχόρταγος, ἀβάσταγος κ.λπ.

γου-· (ἀρχ.)· προφορὰ τοῦ δίγαμμα (F) εἰς τὰς διαλέκτους καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων, π.χ. Γάναξ > γουάναξ > ἄναξ· Γρήξις > γουρήξις > ῥήξις (Ἀλκαῖος)· Γελένα > Γουελένα > Ἑλένα.

γοῦνα, (-ης), ἡ· (καὶ γοῦννα), (μσν. λατιν. *gunna* κατ' ἄλλους σλαβ. *guna*)· εἰς τὴν δημ. γούνα, (-ας), ἡ.

γουνάζομαι· (ἀποθ.)· (= ἄπτομαι τῶν γονάτων τινός)· (πρτ.) ἐγουνάζομην, (μέλλ.) γουνάσομαι, (ἀόρ.) ἐγουνασάμην,

(ὑποτ.) γουνάσσομαι· — γούνασμα, γοῦνα, (-ων), τὰ (= τὰ γόνατα).

γουνόμαι (-όομαι)· (ἀποθ. ἐπικ.)· (= γουνάζομαι*)· (ἀπαρ.) γουνούσθαι, (μετχ.) γουνούμενος, -η, -ον· (πρτ.) γουνούμην.

γούρι τό· (< (τουρ.) *ugur* = τύχη· μσν. ἀγούρι(ν) < λατιν. *agurium* < *augurium* (= οἰωνός).

γοῶ (-άω)· (ἀμτβ.) (= θρηνῶ γοεῶς, ὀδύρομαι, στεναίω, «γοῶ τινά» (= πενθῶ τινά, κλαίω, θρηνῶ διὰ τινά)· (πρτ.) ἐγῶν, (μέλλ.) γοήσομαι καὶ γοήσω, (μετχ.) γοηθείς, -θείσα, -θέν· (Παθ.) γοῶμαι· γοᾶται (Αἰσχύλος)· — γοός (= θρηνός), γοερός, γόης (= μάγος, ὁ μαγεύων με γοηρὰς κραυγὰς), γοή (= θρῆνος), γοηρός, γοητεύω* (= μαγεύω, ἑξαπατῶ), γοήτευμα, γοήτευσίς, γοητικός.

γράμμα, (-ατος), τό· «τὰ γράμματα» εἶναι τὰ ὁρατὰ σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων παρίστανται οἱ φθόγγοι· ἐν ἑκάστῳ στοιχείῳ τοῦ ἀλφαβήτου, ἦτοι τὰ σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων παριστῶμεν εἰς τὴν γραφὴν τοὺς φθόγγους, τὰς ἀπλὰς καὶ ἀμερίστους φωνάς, ἐκ τῶν ὁποίων σύγκεινται αἱ λέξεις, π.χ. Θ-ε-ό-ς· λέγονται γράμματα, διότι γράφονται καὶ εἶναι καὶ ὁρατὰ σημεῖα, στοιχεῖα δέ, διότι εἶναι τὰ ἀπλοῦστερα μέρη τῶν λέξεων· (φρ.) «πᾶσα φωνὴ τὴν γένεσιν ἐκ τούτων λαμβάνει», οὕτω καὶ «λεξικὸν κατὰ στοιχεῖον», ἦτοι λεξικὸν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν (πρβλ. στοιχεῖον).

Εἰς τὰ στοιχεῖα (τὰ γράμματα) διακρίνομεν τέσσαρα παρεπόμενα: α) «τὸ ὄνομα»: ἄλφα, βῆτα, γάμμα, δέλτα κ.λπ., β) «τὸν χαρακτῆρα»: ἦτοι τὸ σχῆ-

μα αὐτῶν τριγώνων, ἡμικύκλιον ἢ στρογγύλον, π.χ. Δ (δέλτα), Γ (γάμμα), Ο (ὀ μικρον) κ.λπ., γ) «τὴν δύναμιν» (τὴν προσφωδίαν): π.χ. μακρά, βραχεία, δίχρονα· φιλά, μέσα, δασέα· ὁμόφωνα, ἑτερόφωνα, ὁμόφωνα, ἑτερόφωνα· φωνῆεν, σύμφωνον· ἄφωνα, ἡμίφωνα· ἔρρινα, ὑγρά, ἀμετάβηλα, συριστικόν· χειλόφωνα, οὐρανισκόφωνα, ὀδοντόφωνα, καὶ δ) «τὰ ἐῖν»: ὡς τὰ μὲν στοιχεῖα (γράμματα) εἶναι προτακτικά τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων, τὰ δὲ ὑποτακτικά· τὸ ι προσγεγραμμένον Αἰ ἢ ὑπογεγραμμένον α. Αἰ περιφραστικαὶ ὀνομασίαι τῶν γραμμάτων ε (ἐ φίλον), ο (ὀ μικρόν), υ (ὀ φίλον), ω (ὦ μέγα) εἶναι τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Παλαιότερον τὸ (ε) (εἶ), τὸ ο (οῦ), τὸ υ (ὕ) καὶ τὸ ω (ὦ).

Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ μέσον λέξεως γράφεται, εἰς τὸ τέλος, εἰς μερικὰ τῶν χειρογράφων, ὁσάκις πρόκειται περὶ τοῦ τελικοῦ (ς) τοῦ πρώτου συνθετικοῦ λέξεων, γράφεται καὶ (ς), ὡς δὺς-βατος, εἰς-βάλλω, πρὸς-οδος (ἀντὶ δύσβατος, εἰς-βάλλω, πρὸς-οδος).

Τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24. Πλὴν τούτων ὑπῆρχε τὸ πάλαι ὁ φθόγγος J (γιώτ*), τὸ γράμμα F (βαῦ), τὸ ὅποιον ἐκ τοῦ σχήματός του (διπλοῦν γάμμα) (F) ὀνομάζεται δίγαμμα* καὶ εἰς τὴν ἀριθμῆσιν ἔχει τὸν ἀριθμὸν 6 [τοῦτο ἐνῶ διετηρήθη καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὰς ἄλλας διαλέκτους, εἰς μὲν τὴν Ἀττικὴν ἐξηφανίσθη ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, διετηρήθη δὲ εἰς ὀλίγας λέξεις μεταβληθὲν εἰς τέλειον φωνῆεν (υ), ὡς (*βασιλεFς) > βασιλεύς, (βόFς) > βούς, (ἐπλεFσα) > ἐπλευσα κ.λπ.], τὸ

(Q) (= κόππα), χρησιμοποιούμενον ἀντὶ τοῦ K πρὸ τῶν ο φθόγγων, (ὡς Qόρινθος > Κόρινθος, Qόπος > κόπος κ.λπ. (καὶ εἰς τὴν ἀρίθμησιν δηλοῖ τὸν ἀριθμὸν 90), ἡ δὲ θέσις τοῦ εἰς τὸ ἀλφάβητον ἦτο μετὰ τὸ Π, ὅπου καὶ τὸ λατινικὸν Q, ὡς καὶ τὸ σαμπὶ (J) (= 900), τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ 18ον γράμμα τοῦ τυρρηνικοῦ ἀλφάβητου (Ἐπιγρ.), πιθανὸν δὲ καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν ἀλφάβητων (βλ. σαμπὶ J). (καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα γράμματα ἐξηφανίσθησαν ἐνωρίτατα). Προσέτι εἰς παναρχαίους χρόνους ὑπῆρχεν καὶ τὸ ἡμιαυτόφωνον j, i, ὅπερ ἐξηφανίσθη ὁλοσχερῶς ἐκ πασῶν τῶν διαλέκτων μεταβληθὲν εἰς ἄλλους φθόγγους. Κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους, ὅταν ἐσημείουν καὶ τὸ ε καὶ τὸ η διὰ τοῦ E, πρὸς δῆλωσιν τῆς δασείας μετεχειρίζοντο τὸ στοιχεῖον H, ὡς HEMETEPOΣ (= ἡμέτερος), μετὰ ταῦτα παρέλαβον τὸ H πρὸς δῆλωσιν τοῦ μακροῦ ε, τὸ δὲ δασὺ πνεῦμα ἄφηνον ἀσημείωτον. Κατὰ τοὺς μετγν. χρόνους ἐπενόησαν τὸ σημεῖον (') ἢ (L) πρὸς δῆλωσιν τῆς δασείας* (βλ. πνεῦμα). Τὰ δασέα ἄφωνα (χ, φ, θ) ἦσαν σύνθετοι φθόγγοι ἐκ τῶν ἀντιστοιχῶν φιλῶν καὶ τοῦ δασέος πνεύματος, διὰ τοῦτο κατόπιν οἱ ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔγραφον ἀντὶ X, KH, ὡς ἐπευKHόμενοι - ἐπευχόμενοι, ἀντὶ Φ, PH ὡς ἀμεμPHές - ἀμεμΦές, ἀντὶ Θ, TH, ὡς ἡTHEλον. — ἡΘελον. Ἐπαυσαν δὲ νὰ προφέρωνται ὡς τέλεια ἄφωνα, ἀπηγγέλλοντο δέ, ὅπως προφέρομεν σήμερον κχ, πφ, τη· ἀπέκτησαν δὲ κατὰ τοὺς μετγν. χρόνους τὴν σήμερον προφοράν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι πλέον « ἄφωνα », ἀλλὰ « ἡμίφωνα » (ἄλ-

λως θλιφίφωνα). Τὰ γράμματα διαιροῦνται εἰς ἑπτὰ φωνήεντα: α, ε, η, ι, ο, υ, ω καὶ δέκα καὶ ἑπτὰ σύμφωνα*: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ. Τὰ μὲν λέγονται φωνήεντα ὡς δυνάμενα μόνα τῶν νὰ ἐκφωνῶνται καὶ νὰ ἀποτελοῦν συλλαβήν, τὰ δὲ σύμφωνα, διότι μόνον μετὰ φωνήεντος ἢ διφθόγγου δύνανται νὰ ἐκφωνῶνται καὶ νὰ ἀποτελοῦν συλλαβήν. Τὰ φωνήεντα διαιροῦνται εἰς βραχέα: ε, ο (ὡς ἐκφωνούμενα εἰς βραχὺν χρόνον), εἰς μακρά η, ω, (ὡς ἐκφωνούμενα εἰς διπλάσιον χρόνον παρὰ τὰ βραχέα καὶ δίχρονα), καὶ δίχρονα α, ι, υ (ἐκφωνούμενα ἄλλοτε ὡς βραχέα καὶ ἄλλοτε ὡς μακρά), ὡς βραχέα σημειοῦνται ἄϊ, ὤ, ὡς μακρά ἄϊ, ὤ, π.χ. σῶμᾶ, μέλϊ, ἄστῦ· χαρά, τίμη, θυμός. Σήμερον δὲν γίνεταί διάκρισις βραχέων καὶ μακρῶν φωνήεντων κατὰ τὴν πρόφορᾶν. Τὰ σύμφωνα διαιροῦνται εἰς ἑνέα ἄφωνα: β, γ, δ, κ, π, τ, θ, φ, χ πέντε ἡμίφωνα: λ, μ, ν, ρ, σ καὶ τρία διπλᾶ, τὰ ὁποῖα εἶναι συντομώτερα σημεία δύο φθόγγων σδ > ζ, κσ > ξ, πσ > φ. Τὰ ἄφωνα διαιροῦνται πάλιν κατὰ μὲν τὰ ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων προφέρονται, εἰς χειλικά (π, β, φ), εἰς οὐρανικά (κ, γ, χ) καὶ εἰς ὀδοντικά (τ, δ, θ) κατὰ δὲ τὴν ἐκ λάρυγγος ἐξερχομένην καὶ συνοδεύουσαν αὐτὰ εἰς τὴν προφορὰν φιλὴν (= λεπτὴν) ἢ μέσπην ἢ δασεῖαν (= παχεῖαν) πνοὴν διαιροῦνται πάλιν εἰς φιλὰ (κ, π, τ), εἰς μέσα (γ, β, δ) καὶ εἰς δασέα (χ, φ, θ). Τὰ ἄφωνα (ἦτοι τὰ ὀλιγόφωνα καὶ ὅχι τὰ ἄνευ φωνῆς) τὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ φωνητικοῦ ὄργανου προφερόμενα λέγονται « ὁμόφωνα » (π, β, φ ἢ κ, γ, χ ἢ τ, δ, θ), τὰ δὲ δι'

ἐτέρου « ἐτερόφωνα » (π, κ, τ ἢ β, γ, δ ἢ φ, χ, θ)· τὰ δὲ ὑπὸ τῆς αὐτῆς πνοῆς συνοδεύμενα λέγονται « ὁμόφωνα » (ἦτοι φιλὰ μετὰ φιλῶν, μέσα μετὰ μέσων, δασέα μετὰ δασέων πτ, κτ, βδ, γδ, χθ, φθ), τὰ δὲ ὑπὸ ἐτέρας φωνῆς « ἐτερόφωνα » (φιλὰ μετὰ δασέων ἢ μέσων καὶ τάνάπα-λιν πθ, κθ, χτ, βτ, φτ, κδ, φδ). Τὰ ἡμίφωνα διαιροῦνται εἰς ἔρρινα (μ, ν,

ὡς καὶ τὸ γ πρὸ τῶν οὐρανικῶν), εἰς ὑγρά* (λ, ρ) καὶ εἰς τὸ συριστικὸν σ (τοῦ ὁποῖου ἡ προφορὰ συνοδεύεται ὑπὸ τινος συριγμοῦ). Τὰ ὑγρά (ὡς εὐκόλως συνδυαζόμενα καὶ συμπροφερόμενα μετ' ἄλλων συμφώνων) καὶ τὰ ἔρρινα (ὡς προφερόμενα διὰ τῆς ῥινός) λέγονται καὶ ἀμετάβολα (βλ. βραχύς*, συλλαβή* ὡς καὶ τὰ ἐπὶ μέρους γράμματα α, β, γ, κ.λπ.).

		Πίναξ τῶν συμφώνων			
		οὐρανικά (ὁμόφωνα)	χειλικά (ὁμόφωνα)	ὀδοντικά (ὁμόφωνα)	
ἄφωνα	φιλὰ	κ	π	τ →	ὁμόφωνα
	μέσα	γ	β	δ →	»
	δασέα	χ	φ	θ →	»
ἡμίφωνα (βλ. ἀμετάβολα)	ἔρρινα	μ	ν		
	ύγρά	λ	ρ		
συριστικὸν	σ(ς)				
διπλᾶ	ζ ξ ψ				

[Τὴν ὀνομασίαν « ἀμετάβολα* στοιχεῖα » δὲν ἔλαβον τὰ ὑγρά καὶ ἔρρινα σύμφωνα, ἀλλὰ καὶ τὰ φωνήεντα η, ω, ι, υ « διότι ἐν ταῖς κλίσεσι ἀμετάβολα μένει » (σχολ. Διον. Θραχός)] // « ἄφωνα γράμματα » τὰ οὐδόλως προφερόμενα εἰς ὠρισμένας περιστάσεις. Ταῦτα εἶναι: α) τὸ υ εἰς τὴν δίφθογγον ευ, ὅταν ἀκολουθῇ ἄλλο χειλικόν (β ἢ φ), Εὐβοία (ὡς Ἐβοία), εὐφορία (προφερόμενον ὡς Ἐφορία), β) τὸ ἕτερον ὁμοῖον ἄλλεπαλλήλων συμφώνων, πολλὰ (ὡς πολὰ), θάλασσα (ὡς θάλασα), ἔμμιθος (ὡς ἔμιθος), κοῦκκος (ὡς κοῦκος) κ.λπ. // « τὰ καλὰ (ἢ ὠραῖα) γράμματα » (= ποίησις,

λογοτεχνία). // « ἑλληνικά γράμματα », ἅπαντα ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πνευματικὴ παραγωγή // « γράμματα τό », πραγματεία, σύγγραμμα (φρ.) « γράμμα δὲ τὸ σύγγραμμα ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ, φαινὲν πολλὰ οἶδε γράμματα » // « γράμματα τό »· προσωδία, τόνος // « τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα »· τὰ (διὰ μεταβολῆς ἐνός γράμματος) λογοπαίγνια· λογοπαίγνια (κν. καλαμπουρία) εἶναι πολλῶν εἰδῶν καὶ στηρίζονται εἰς σκόπιμον παρετυμολογίαν. Τὰ παρὰ γράμμα λογοπαίγνια (σκώμματα) ἐπιτυγχάνονται διὰ τῆς προσθήκης ἢ μεταβολῆς ἐνός γράμματος αὐτῶν, π.χ. εἰς τὴν ἀπολεσθεῖσαν κω-

μωδίαν τοῦ Ἐπιχάρμου «Λόγος καὶ Λογίνα», ὅπου ἐλέγεται ὅτι ὁ Ζεὺς, «Πέλοπι γ' ἔρανον ἐστίων», ἐνομίζετο ὅτι ὁ Ζεὺς ἀντὶ τοῦ «γ' ἔρανον», δηλαδὴ συμποσίου, παρέθετε τὸ γνωστὸν πτηνὸν «γέρανον» εἰς τὸν Πέλοπα.

γραμματεία, (-ας), ἡ· τὸ σύνολον τῶν γραπτῶν μνημείων ἐνὸς ἔθνους, ἅτινα ἀποτελοῦν ὑψηλὴν ἔκφρασιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πολιτισμοῦ, ἄλλως «γραμματολογία»*, «λογοτεχνία»* // «τὰ γράμματα» (= παιδεία, μάθησις). Τὸ ἐν δέκατον τῆς ἀρχαίας γραμματείας παρεδόθη εἰς ἡμᾶς καὶ τοῦτο ἕνεκα τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐχθρότητος κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς περιόδους τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιθέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν Ἑθνισμόν (τὴν εἰδωλολατρίαν).

γραμματεύω· (ἀμτβ.) (= εἶμαι γραμματεὺς τῆς βουλῆς, ἔχω τὸ ὑποῦργημα τοῦ γραμματέως)· ἐνῶ γραμματίζω (= διδάσκω τὰ γράμματα)· (πρτ.) ἐγραμμάτευον, (μέλλ.) γραμματεύσω, (ἀόρ.) ἐγραμμάτευσα, (ὑποτ.) γραμματεύσω, (πρκμ.) γεγραμμάτευκα — γραμματεὺς, γραμματεία, γραμματεῖον, γραμματεῖδιον (= μικρὸς πίναξ).

γραμματικός, -ή, -όν· «τὰ γραμματικά», ἡ ἐγκύκλιος μόρφωσις· τὰ εἰς τὴν γραμματικὴν ἀναφερόμενα // (ὡς οὐς.) «γραμματικὴ ἡ» (ἐνν. τέχνη ἢ ἐπιστήμη)· «Γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία τῶν παρὰ Ποιηταῖς καὶ Συγγραφεῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων» (Διονύσιος Θραξ). «Τὸ πάλαι μέρος τῆς Γραμματικῆς... διορθωτικόν, ἀναγνωστικόν, ἐξηγητικόν (ἐρμηνευτικόν), κριτικόν» εἶναι

ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται περὶ τὴν γλῶσσαν, ἥτοι τὴν φθογγολογίαν*, τὸ τυπικόν*, τὸ συντακτικόν* καὶ τὸ ἔτυμον* τῶν λέξεων, εἰς τὴν στενὴν σημασίαν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς εὐρύτεραν καὶ περὶ τὴν Λογικὴν, Ῥητορικὴν, Μετρικὴν προσφθίαν κ.λπ. Ἡ Γραμματικὴ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη: α) τὸ ἀναγνωστικόν, β) τὸ ἐξηγητικόν, γ) τὸ διορθωτικόν καὶ δ) τὸ κριτικόν· ὅργανα δὲ αὐτῆς τέσσαρα: α) τὸ γλωσσηματικόν, β) τὸ ἱστορικόν, γ) τὸ μετρικόν καὶ δ) τὸ τεχνικόν. Σκοπὸς τῆς Γραμματικῆς εἶναι καθ' αὐτὸ ἡ τοῦ λόγου σύνθεσις, τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι προετοιμασία. Ἐκαστον ἔθνος ἔχον διάφορον γλῶσσαν ἔχει καὶ διάφορον γραμματικὴν καὶ σύνταξιν. Ὑπάρχει ἡ γενικὴ λεγομένη γραμματικὴ καὶ ἡ ἰδιαιτέρα γραμματικὴ πάσης γλώσσης. Ἡ πρὸς ὀρθὴν χρῆσιν μιᾶς τινος γλώσσης συλλογὴ τύπων καὶ κανόνων συνθέτουσιν τὴν Γραμματικὴν. Ἡ Γραμματικὴ δὲν εἶναι ἔργον τῶν κλασσικῶν φιλολόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν γλωσσολόγων τῆς ἱστορικοσυγκριτικῆς Γλωσσολογίας. Ἡ γραμματικὴ μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους ἐδήλου τὴν γνώσιν τῶν γραμμάτων ἢ φηφίων καὶ κατὰ τὴν μορφήν καὶ κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν ἀνυπερβλήτων γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας ἕνεκα τῶν κακῶς παραδοθέντων Ὀμηρικῶν ἐπῶν διὰ τῆς ἐννοίας τῆς κριτικῆς ἐπεξετάθη ἡ γραμματικὴ τέχνη, ἵνα νοήσωμεν τίνα καλῶς καὶ τίνα κακῶς ἐποιήθησαν, διὰ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴν περίοδον ἡ γραμματικὴ εἶναι ταυτόσημος τῆς νῦν «φιλολογίας». Ἡ Γραμματικὴ σήμερον δὲν σκοπεῖ τὴν γένεσιν τῆς Ἰαπετικῆς γλώσσης, ἀλλὰ σκοπεῖ

νὰ νοήσῃ τὴν σύμπασαν ἱστορίαν αὐτῆς. Αἱ πηγαὶ τῆς Γραμματικῆς εἶναι δύο: α) αἱ ἄμεσοι πηγαί, τὰ ἐμμέτρως ἢ καταλογάδην γλωσσικὰ μνημεῖα ἐν πρωτοτύπῳ ὡς αὐτογράφα (ἐπὶ λίθων, χαλκοῦ, νομισμάτων, ἀγγείων, παπύρων) καὶ τὰ ἀντίγραφα (κείμενα ποιητῶν καὶ πεζογράφων) καὶ β) αἱ ἔμμεσοι πηγαί (μαρτυρίαι ἀρχαίων Γραμματικῶν, κριτικῶν, σχολιαστῶν, τεχνολογῶν, γλωσσολόγων) κ.λπ., ὅπως καὶ ἡ σύγκρισις καὶ παρεξέτασις τῶν τῆς Ἑλληνικῆς πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν. // «ἀρχὴ γραμματικῆς πεντάστιχος ἐστὶ κατάρτα» (Παλλαδᾶς Ἀνθολογία Παλατ. 9, 173), (βλ. πρόλογον). // (Ἱστορ.) εἶναι ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους ὁ πρῶτος γραμματικός. Πολλοὶ λέγουσιν τὸν Ἀπολλόδωρον· ἀρχικῶς ἡ γραμματικὴ ὑπῆρξε θεραπευτικὴ τῆς φιλοσοφίας, βραδύτερον δὲ τῆς φιλολογίας, λέγεται δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Πρωταγόρας ἡσχολήθη περὶ τὰ γραμματικά καὶ ἔγραψε τὸ «Περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων», μετὰ δὲ ὁ Δημόκριτος ὁ ἐξ Ἀβδήρων τὸ «Περὶ εὐφώνων καὶ δυσφώνων γραμμάτων», τὸ «Περὶ ῥημάτων» κ.ἄ., ὡς καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ συμβολὴ τῶν στωικῶν, οἱ ὁποῖοι διήρεσαν τοὺς φθόγγους εἰς φωνήεντα καὶ σύμφωνα καὶ πρὸς τούτοις διέκριναν τὰς τέσσαρας πτώσεις τῶν ὀνομάτων, προσθέσαντες εἰς τὰ ἤδη γνωστὰ τέσσαρα μέρη τοῦ λόγου καὶ τὸ ἐπίρρημα (Ἀντίπατρος). Τὸ πρῶτον ὅμως συστηματικὸν περὶ γραμματικῆς ἔργον, «Τέχνη Γραμματικὴ» τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ, ἐνεφανίσθη περὶ τὸ 100 π.Χ., ἀποτελέσαν σχολικὸν γραμματικὸν ἐγχειρίδιον μέχρι τέλους τοῦ

μεσαίωνα, κατὰ τὸν προαναφερθέντα ὀρισμὸν τῆς γραμματικῆς τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ: «γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων»· «μέρη δ' αὐτῆς ἐστὶν ἕξ, πρῶτον ἀνάγνωσις ἐντριβής κατὰ προσφθίαν, δευτέρον ἐξήγησις κατὰ τοὺς ἐνυπάρχοντας ποιητικὰς τρόπους, τρίτον γλωσσῶν τε καὶ ἱστοριῶν πρόχειρος ἀπόδοσις, τέταρτον ἐτυμολογίας εὐρεσις, πέμπτον ἀναλογίας ἐκλογισμός, ἕκτον κρίσις ποιημάτων, ὃ δὲ κάλλιστόν ἐστι πάντων τῶν ἐν τῇ τέχνῃ». Ἐκ πάντων τούτων τὸ κάλλιστον εἶναι «ἡ κρίσις τῶν ποιημάτων», ἥτοι ἡ αἰσθητικὴ κρίσις τῶν ποιημάτων, ἡ λογοτεχνικὴ κριτικὴ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἔννοιαν. Εἶναι γνωστὸν τὸ παλαιὸν λόγιον: «ἀρχὴ παιδείας ὀνομάτων ἐπίσκεψις» (= ἀρχὴ τῆς μορφώσεως, τῆς παιδείας, εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν λέξεων). Ὑποκείμενον τῆς «Γραμματικῆς τέχνης» εἶναι ἡ γλῶσσα, ἔργον δὲ τῆς «Φιλολογίας» ἡ γλωσσικὴ ἐρμηνεία τῶν κειμένων καὶ ἐν γένει ἡ διαφώτισις μνημείων καὶ στοιχείων ἰδίᾳ τοῦ γραπτοῦ λόγου (πρβλ. φιλόλογος). // «γραμματικόν» εἶναι τὸ οὕτω καλούμενον εἰς τὴν γενετικὴν γραμματικὴν, ὅτι ἀπὸ τυπολογικῆς ἐπόψεως ἔχει καλῶς. Ἰδιαιτέρως καλεῖται «γραμματικὴ» ἐκείνη, ἥτις τυπολογικῶς ἔχει καλῶς (ἥτοι εἶναι ὀρθή) ἐντὸς δοθείσης καταστάσεως, π.χ. ἡ φράσις «πῆγα σπῆτι» εἶναι γραμματικὴ, ἐνῶ ἡ φράσις «σπῆτι πῆγα» δὲν εἶναι γραμματικὴ. Σκοπὸς τῆς γενετικῆς γραμματικῆς εἶναι νὰ ἀπαριθμήσῃ τὰς γραμματικὰς ὀρθὰς φράσεις γλώσσης τινὸς καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τὰς μὴ ὀρθὰς. // «γραμματικός

διάκοσμος» είναι ἡ εὐρύτης, τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν τὰ ἀρχικά γλωσσικά στοιχεῖα (ρίζαι, θέματα, ἀρχικά λέξεις) διὰ τῆς προσθήκης προθεμάτων, παραγωγικῶν ἐπιθημάτων, προσσημασιμῶν, κλιτικῶν καταλήξεων πτωτικῶν διακριτικῶν γένους, ῥηματικῶν, τῶν συζυγιῶν, τῶν χρόνων, τῶν ἐγκλίσεων κ.λπ., τῆς συγκολλήσεως λέξεων εἰς μίαν σύνθετον κ.λπ. Πολύλακας ἐπὶ μιᾶς λέξεως διακρίνομεν στοιχεῖα «γραμματικοῦ διακόσμου» πλείονα τοῦ ἑνός, π.χ. «τρίσ-ευ-κλε-ής», «ἀ-κατ-αγώνισ-τος» κ.λπ.

γραμματικοςυνθέτης, (-ου), ὁ· ὁ συντάκτης γραμματικῆς.

γραμματιστής, (-οῦ), ὁ· ὁ γραμματοδιδάσκαλος, ὁ διδάσκων τὰ πρῶτα γράμματα.

γραμματολογία, (-ίας), ἡ· (ὅρος καθιερωθεὶς ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου 1834). Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα, μελετῶσα, κρίνουσα καὶ συγκρίνουσα τὰ προϊόντα τοῦ ἐντέχνου ποιητικοῦ τε καὶ πεζοῦ λόγου ἔθνους τινός. Αὕτη εἶναι: α) «εἰδογραφική», ἐξετάζουσα τὰ κατ' ἰδίαν λογοτεχνικά γένη, β) «μορφολογική» ἢ «φρασιογραφική», ἐπιστημονικὴ διερεῦνσις τῶν φραστικῶν καὶ γραμματικῶν στοιχείων τῶν λογοτεχνημάτων, καὶ γ) «νοογραφική», ἔρευνα τοῦ περιεχομένου τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐκτὸς τῶν στενῶν γραμματικῶν ὁρίων ἡ γραμματολογία ἀκολουθεῖ καὶ ἄλλας διαφόρους κατευθύνσεις, ὡς εἶναι ἡ «βιογραφική» καὶ ἡ «ψυχολογική» (ἔρευνα τοῦ ἔργου καὶ τῆς ζωῆς τοῦ καλλιτέχνου), ἡ «φυλογραφική» (ἔρευνα τοῦ συνόλου τῆς γραμματικῆς μιᾶς φυλῆς

καὶ ὅχι μέρους μόνον αὐτῆς), ἡ «ψυχολογική» (ἐξετάσις τῆς λογοτεχνίας ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς φροῦδικῆς θεωρίας), ἡ «κοινωνιστική» (μελέτη τῶν κοινωνικῶν προϋποθέσεων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς λογοτεχνίας). Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς γραμματολογίας εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχ. Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς τὰς περὶ Ὀμήρου, Ἡσίοδου, Στρωπύρου, Σαπφούς, Σόλωνος, ἑπτὰ σοφῶν κ.ἄ. παραδόσεις καὶ διηγήσεις τῶν μεταγενεστέρων· αἱ κυριώτεραι πάντως μοφαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας παρουσιάζονται αἱ γραμματολογικαὶ ἐργασίαι εἰς τὴν ἀρχ. Ἑλλάδα, εἶναι ἡ βιβλιογραφία (Ἀριστοτέλης, Καλλιμάχος), ἡ βιογραφία (Ἱπποκράτης, Ἀριστόξενος, Δικαίαρχος, Χαμαιλέων, Σάτυρος, Ἡρακλείδης κ.ἄ.), διάφοροι μονογραφικαὶ ἐργασίαι: «Δειπνοσοφισταί» (Ἀθηναίου) καὶ κριτικαὶ τοιαῦται (Διόνυσος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, Ἑρμογένης), ὡς καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ θεωρουμένου ὡς θεμελιωτοῦ τῆς κλασσικῆς γραμματολογίας Φριδερίκου Γκόττλημπ Βέλκερ. Ἀπὸ τοῦ ἰθ' αἰ. καὶ ἐντεῦθεν αἱ γραμματολογικαὶ ἔρευναι καθίστανται πλέον μεθοδικαί· (οὐς.) γραμματολόγος, (-ου), ὁ.

γραμμή (-ῆς), ἡ· (δημοτ.) ἡ αἰτιατικὴ «γραμμῆ» ἔχει τὴν σημασίαν «κατ' εὐθείαν», «ῥῆμα», π.χ. «γραμμῇ θά ἐρχόμεστε στὸ σπίτι σου» (= κατ' εὐθείαν).

Γρανικός· (ὀρθότ. Γράνικος) ποταμός.

γράφος, (-ου), ὁ· (= ἀλλαγμὸς ἐφορμῶντων στρατιωτῶν)· γράφος (= δυσωδία τοῦ τράγου).

γραφή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) εἶναι ἡ πηρὰστασις διὰ γραμμῶν, ὅθεν σχεδιαγράφ-

σις, ἰχνογράφσις, ἔπειτα ἡ τέχνη τοῦ γράφειν, αὐτὸ τοῦτο τὸ γράφειν, εἶναι «τὰ γράμματα» ἱστορικῶς καὶ εἰς ἐνότητα μορφῆς καὶ περιεχόμενα εἰς τὸ σύνολον εἰς τὰ λογοτεχνικά καὶ ἐξωλογοτεχνικά γραμματικά μνημεῖα· //αἱ ἐγγράφατοι ῥάβδοι καὶ οἱ κόμβοι ἐπὶ σχοινίων οἱ ἐν χρήσει ὑπὸ πλείστων λαῶν καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν Περουβιανῶν θεωροῦνται ὡς προβαθμὶς τῆς γραφῆς· πρῶτην ὁμῶς προσπάθειαν διατυπώσεως ἀνθρωπίνων ἰδεῶν ἀποτελεῖ ἡ «ἰδεογραφία», ἥτοι χαρακτὰ σύμβολα γραφῆς παριστῶντα γνωστὰ νοήματα, ταύτης παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ κινεζικὴ γραφή· βραδύτερον ἐπενοήθη ἡ «εἰκονογραφία», ἀναπτυχθεῖσα κυρίως εἰς Αἴγυπτον διὰ τῶν ἱερογλυφικῶν, εἴτα δὲ ἐφευρέθη ἡ φθογογραφικὴ γραφή, ἡ τελειοποιηθεῖσα διὰ τῆς συλλαβογραφικῆς. Αἱ κυριώτεραι γραφαὶ εἶναι: α) ἡ ἐλληνική, β) ἡ λατινική, γ) ἡ φοινικική, δ) ἡ αἰγυπτιακὴ (ἱερογλυφικὴ - ἱερατικὴ - δημοτικὴ), ε) ἡ σφηνοειδὴς γραφή τῶν Σουμερίων, ς) ἡ πρωτοελαμιτικὴ, καθαρῶς εἰκονογραφικὴ, ζ) ἡ χεττιτικὴ, ἔχουσα ἱερογλυφικὸν χαρακτῆρα, η) αἱ σημιτικαὶ γραφαί, θ) ἡ κρητικὴ (εἰκονογραφικὴ - γραμμικὴ Α. γραμμικὴ Β, ἀποκρυπτογραφηθεῖσα ὑπὸ τῶν Μ. Ventris καὶ J. Chadwick), ι) ἡ γραφή τοῦ δίσκου τῆς Φαιστοῦ, ἱερογλυφικῆς μορφῆς, σπειροειδῶς γεγραμμένη, ια) ἡ κυπριακὴ, παραλλαγή τῆς κρητικῆς, ιβ) αἱ Ἰνδικαὶ γραφαί, ιγ) ἡ κινεζικὴ γραφή, ιδ) ἡ ἰαπωνικὴ, ιε) ἡ τῶν Ἀζτέκων, μετὰ τῆς ὁποίας συνάπτεται ἡ τῶν Μάγια· (βλέπε ἀλφάβητον). Ἡ ἀρχαιοτάτη ἐλληνικὴ γραφή ἦτο «μεγαλογράμματος» καὶ ἐσχεδιαγρα-

φεῖτο διὰ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων καὶ μόνον, π.χ. ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ἀλλὰ κατὰ τοὺς μεταχριστιανικοὺς κυρίως χρόνους καθιερώθη ἡ «μικρογράμματος» γραφή, π.χ. ἄνθρωπος». Τὰ μικρὰ γράμματα, ἂν καὶ πρότερον ἦσαν ἐν χρήσει καὶ αὐτῶν τῶν κεφαλαίων, προήλθον διὰ τῆς τροποποιήσεως τῶν κεφαλαίων ἐνεκα τοῦ νόμου τῆς ἡσόνος προσπαθείας, ἐπειδὴ ἦτο ἐπίμοχος ἡ μεγαλογράμματός γραφή. Τὰ κεφαλαῖα ἀπέμειναν ἐν χρήσει μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν κυρίων ὀνομάτων, οὐσιαστικῶν (π.χ. Ἑλλάς, Ἑλλήν - ἐνῶ ἐλληνικός, ἐλληνομαθής) ἢ περιόδων, π.χ. «Ἐχει καλῶς» ἢ διὰ τὴν ἀναγραφὴν τίτλων, π.χ. «Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν».

Ἡ γραφή τῶν λέξεων κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγένετο ἄλλοτε μὲν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά (τρόπος ἐπικρατέστερος), π.χ. ΣΟΕΘ (ΘΕΟΣ), καὶ ἄλλοτε ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, π.χ. ΘΕΟΣ (ὡς γράφομεν σήμερον). Ἡ μεταγενεστέρα φάσις τῆς γραφῆς, «ἡ βουοστροφιδὸν γραφή» ἐγένετο ὡς ἐξῆς, οἱ περιττοὶ στίχοι ἐγράφοντο ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά καὶ οἱ ἄρτιοι ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀκριβῶς ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν ἀροτρίωσιν τῆς γῆς, ἐκ τούτου ἡ ὀνομασία «βουοστροφιδὸν γραφή», π.χ.

ΑΛΠ ΟΤ
ΝΑ ΣΘΑΙ
ΩΡΘ ΝΑ
ΠΙΝΟΝ

(ἥτοι «τὸ πλανᾶσθαι ἀνθρώπινον»).

Ἐγκαταλείψαντες τοὺς τρόπους τούτους

(φρ.) «ἀπόγυιοι εὐχαί» (= σιωπώμενοι), δεξιόγυιος, λιπόγυιος κ.λπ., ὡς καὶ ὑπόγυιος (= πρόχειρος). (φρ.) «ὠμίλησεν ἐξ ὑπο-γυίου» (= παρὰ χρήμα, προχείρως, ἐκ τῶν ἐνόντων, (κν.) ἀπροετοίμαστα), (ἀντιθ.) «ὠμίλησεν ἐκ πολλοῦ χρόνου σκέψασθαι»).

γυῖω (τινά). (= καθιστῶ τινα ἀνάπηρον, χωλόν, παράλυτον, κουτσαίνω τινά, ἀδυνατίζω, ἐξασθενῶ, σμικρύνω). (πρτ.) ἐγυῖουν, (παθ. ἀόρ. α') ἐγυιώθη, (ὑποτ.) γυιωθῶ, (μετχ.) γυιωθεῖς, -θεῖσα, -θὲν (= ὁ γενόμενος χωλός). — γυῖον (= μέλος), γυῖός*, -ή, -όν (= ἀνάπηρος, χωλός). γυιοτακῆς (= ὁ φθείρων τὰ μέλη τοῦ σώματος), γυιόκολλος (= ὁ συγκολλῶν τὰ μέλη).

γύλιος, (-ου), ὁ. ἡ γυλὶς καὶ γύλλιον τὸ (= πῆρα, σάκος στρατιώτου).

γυμνάζω (τινά). (= ἀσκῶ τινα γυμνὸν εἰς ἀσκήσεις γυμναστικές· ἀσκῶ, ἐκγυμνάζω. (μτφ.) καταστρέφω, φθείρω, ἀφανίζω· στενοχωρῶ). (πρτ.) ἐγύμναζον, (μέλλ.) γυμνάσω, (ἀόρ.) ἐγύμνασα, (ὑποτ.) γυμνάσω, (τὸ γυμνάσαν), (πρkm.) γεγύμνακα. (Μέσ.) γυμνάζομαι (= ἐξασκῶ δι' ἐμαυτόν, ἐφαρμόζω), (Παθ.) (= ἀσκοῦμαι εἰς γυμναστικές ἀσκήσεις, γυμνάζω ἐμαυτόν). π ἐγυμναζόμην, (μέσ. μ) γυμνάσομαι, (μέσ. α' α') ἐγυμνασάμην, (ὑποτ.) γυμνάσωμαι, (παθ. ἀ. α') ἐγυμνάσθην, (ὑποτ.) γυμνασθῶ, πρ γεγύμνασμαι, (μετχ.) γεγυμνασμένος, -η, -ον. — «γυμνάζω τινὰ μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.» (= ἀσκῶ τινὰ νά...) (φρ.) «τοὺς παῖδας γυμνάζουσιν ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν» (Διόδωρος Σικελ.). — γυμνός, γυμνό*, γυμνάσιον (= γυμναστήριον), γυμναστής, γυμ-

ναστικός, γυμναστέον, γυμνασία, ἡ (= ἐκ-γύμνασις), γύμνασμα, γυμναστήριον, γυμνασιώδης, γυμνασίδιον (= μικρὸν γυμνάσιον).

γυμνασιάρχῳ (-έω). (ἀμτβ.) (= εἶμαι γυμνασιάρχος, (νεώτ.) γυμνασιάρχης· ἔχω τὴν λειτουργίαν (ἄξιωμα) τῆς γυμνασιάρχίας). (φρ.) «ἐν ταῖς λαμπραῖς γυμνασιαρχούμενοι» (Ξενοφῶν). (πρτ.) ἐγυμνασιάρχουν, (μέλλ.) γυμνασιαρχήσω, (ἀόρ.) ἐγυμνασιάρχησα, (ὑποτ.) γυμνασιαρχήσω. — γυμνασιάρχης, γυμνασιάρχος, γυμνασιαρχία, γυμνασιαρχεῖον, γυμνασιάρχης (-ιδος), ἡ (= ἐπιτελοῦσα χρεὴ γυμνασιάρχου), γυμνασιακός, γυμνασιαρχικός.

γυμνοκνήμις, (-ιδος), ὁ. (τὸ ἰ μακρόν) ὡς καὶ χαλκοκνήμις, εὐκνήμις.

γυμνός, (-οῦ), ὁ. (Ῥητορ.) (ἐπὶ λόγου) ὁ λιτός, ὁ ἀπερίφραστος, ὁ ἄνευ ῥητορικῶν διανοημάτων, ἦτοι δι' ὠραίων ἐκφράσεων.

γυμνῶ (-όω) (τινά). (= γυμνῶνω τινά, ἀφαιρῶ ἀπὸ τινος τὸ κάλυμμα, ἀπογυμνῶνω). (Πρτ.) ἐγύμνου, (μέλλ.) γυμνώσω, (ἀόρ.) ἐγύμνωσα, (ὑποτ.) γυμνώσω. (Παθ. καὶ Μέσ.) γυμνοῦμαι, π ἐγυμνούμην, ἀ ἐγυμνώθη, (ὑποτ.) γυμνωθῶ. — γυμνός, γύμνωσις, γυμνής, (-ῆτος), ὁ (= ἐλαφρὸς πεζὸς στρατιώτης), γυμνητεύω, γυμνητεία, γυμνότης, γυμνήσιος.

γυναικίζω. (ἀμτβ.) (= φέρομαι ὡς γυνή, ἐνδύομαι ἢ ὁμιλῶ ὡς γυνή, εἶμαι θηλυπρεπής, πάσχω γυναικεῖα, εἶμαι κίναδος). (φρ.) «γυναικίζει καὶ ἐκκεκιναιδίσται» (Δίων ὁ Κάσιος). (πρτ.) ἐγυναίκιζον, (μέλλ.) γυναικίσω, (ἀττ.) γυναικίω, (ἀόρ.) ἐγυναίκισα, (ὑποτ.) γυναικίσω.

— γυνή, γυναικεῖος, γυναικηρός, γυναικίας, γυναικώδης, γυναικών, γυναικωνίτις, (-ιδος), ἡ, γυναικικός, γυναικισμός κ.λπ.

γυναικωνυμικά, (-ῶν), τά. (Γραμμ.) ὀνόματα ἀνδρῶν ἢ καὶ ἐπώνυμα ἐξ ὀνομάτων γυναικῶν προσελθόντα ἕνεκα τοῦ ταξιδεύοντος συζύγου ἢ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ὡς ὁ Γιάννης τῆς Λεμονιάς > Γιάννης Λεμονιάς, ἡ (ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ ὀνομ. τοῦ ἀνδρός), ὡς ὁ υἱὸς τῆς Γιάννης (τῆς συζύγου τοῦ Γιάννη) > Ἀνδρέας τῆς Γιάννης, ἡ (ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος), ὡς ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς τοῦ τσαγκάρη, ἦτοι τῆς Τσαγκαράνας > Κώστας (τῆς) Τσαγκαράνας, ἡ καὶ ἐξ ὀνομάτων κυρίων θηλυκῶν, π.χ. (Μαρία) > Μάριος, (Παρασκευή) > Παρασκευᾶς, (Ἑλένη) > Ἑλένος κ.λπ.

γύρα. (ὑποχωρητικῶς ἐκ τοῦ ῥήματος «γυρίζω») (ὡς οὐς.) (= ὁ κύκλος). (φρ.) «μὲ τὴν πρώτη γύρα μαζέψαμε πεντακόσιες δραχμές». «ἐμπόριο τῆς γύρας». (ὡς ἐπίρρ.) (= κύκλω, περίξ, τριγύρω). (φρ.) «φέρνω γύρα» (= περιτρέχω). (παροιμία): «γύρα τριγύρα ὁ ποντικός σὰ φέρνει τὸ κελάρι, εἴτ' ἀπὸ κάτω θὰ πιασθῇ εἴτε κι ἀπὸ τσακάρη». — γυρεύω (= γυρίζω) > γύρος. «γυρνῶ» ἐκ τοῦ ἀορίστου ἐγύρισα τοῦ γυρίζω κατὰ τὸ ἐκέραια - κερῶ.

γυρίζω. (= περιστρέφω. (φρ.) «γυρίζουν καὶ στῆ σούγλα τοὺς τὰ παχουλὰ κριάρια». ἀναστρέφω, στρέφω τι ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. (φρ.) «γύρισε τὰ ψάρια γιὰ τὴ θὰ καοῦν». ἐπανερχομαι. (φρ.) «σὰν ἡ ἄνοιξη γυρίζει καὶ τ' ἀηδόνι σὰ γυρίση, τὴ φωλιά του ποῦ θὰ στῆση». περιοδεύω).

(παροιμία) «ὅποιος γυρίζει μυρίζει κι ὅποιος κάθεται βρωμάει» (ἦτοι ὁ δραστήριος εὐεχτεῖ ὁ δὲ ὀκνηρὸς ἀχρηστεύεται, κ.λπ.). (παθ. ἀόρ. α') (ἐ)γυρίστηκα, (μετχ. παθ. πρkm.) γυρισμένος, -σμένη, -σμένο.

γύρο - γύρο. (ἐπίρρ.) (ἐκ τῆς αἰτ. (τόν) γύρο - γύρο), ὅπως (τόν) «τοῦχο - τοῦχο, (τόν) «δρόμο - δρόμο», κατ' ἄλλους «γύρω - γύρω» κατ' ἀναλογία τοῦ κύκλω - κύκλω (καὶ δημ. γύρα - γύρα (= περίξ, κύκλω) ὑποχωρητ. ἐκ τοῦ ῥήμ. γυρίζω).

γυρολόγος, (-ου), ὁ. (= ὁ πλανόδιος μικρέμπορος) (ἐκ τοῦ γύρος + λόγος). ἐνῶ «γυρολόγος» (= ὁ γυρόλας, ὁ γέρον, ὁ ἔχων φρόνησιν, νοῦν γέροντος).

γύφτος, (-ου), ὁ. ἐκ τοῦ Αἰγύπτιος < γύπτιος < γύπτος < γύφτος (= ὁ (ἀ)τσίγανος*). γύφτισσα > Αἰγύπτισσα.

γύφος, (-ου), ἡ. (δημ.) ὁ γύφος καὶ ὁ ὕφος (= ὀρυκτόν· κονίωμα ἐκ γύφου) (βλ. ἄσβεστος).

γυφῶω (τι). (= ἀλείφω τι διὰ γύφου, κιμωλίας γῆς). (φρ.) «χρήσις ἐπιμελῶς τὸ στόμα τοῦ κεραμίου καὶ γυφώσης» (Γεωπονικά). (πρτ.) ἐγύφουν, (μέλλ.) γυφώσω, (ἀόρ.) ἐγύφωσα, (ὑποτ.) γυφώσω. — γύφος* ἡ, γύφωσις, γυφωτής.

γῶ. (ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ἐσχηματισμένον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐτυμολογοῦν τὰς λέξεις γῆ (= ἡ δεκτικὴ τοῦ σπόρου), γυνή (= ἡ δεκτικὴ τοῦ σπέρματος), γαστήρ, γωρυτός (= ἡ φαρέτρα) κ.λπ.: (φρ.) «γῶ, σημαίνει τέσσαρα, τὸ χωρῶ, ἐξ οὗ καὶ γῆ ἢ χωρητική(!) πάντων, τὸ λαμβάνω καὶ δέχομαι, ἐξ οὗ καὶ γωρυτός, ἡ τῶν βελῶν θήκη, χωρυτός τις οὖσα, παρὰ τὸ χωρεῖν τὰ ὀντά, τουτέστι τὰ τόξα, ἢ τὰ βέλη εἰς

ἦν τὰ ῥυτὰ χωρεῖται τὸ γεννώ, ἐξ οὗ καὶ γυνή, τὸ φωνῶ, ὅθεν καὶ γεγωνώς» (Ἑτυμολ. Μέγα). «ὁ δὲ Φιλόξενος ἐν τῷ περὶ ἀναδιπλασιασμοῦ φησιν ὅτι γῶ ἐστι ῥῆμα δηλοῦν τὸ δέχομαι καὶ λαμβάνω» (Ἑτυμολ. Γουδιανόν).

-γω· (Ὁρθογρ.) κατάληξις ῥημάτων: α) ἀντὶ ἀρχ. εἰς -ω ἐξ ἀναπτύξεως μεταξὺ φωνηέντων τοῦ εὐφωνικοῦ γ, π.χ. καίγω (καίω), φταί-γω (πταίω) κ.λπ., β) ἀντὶ ἀρχ. εἰς -σσω (ἀπὸ τοῦ ἀορ. εἰς -ξα, ὡς διάλεξα - διαλέγω, ἄνοιξα - ἀνοίγω κ.λπ.), π.χ. φυλά-γω (φυλάσσω), τυλίγω




(τυλίσσω), φρύγω (φρύσσω) κ.λπ.

γωνία, (-ας), ἡ· (Ὁρθογρ.) τὰ ἐκ τοῦ γωνία γράφονται διὰ τοῦ ω, π.χ. γωνιάζω, γωνίδιον (= μικρὰ γωνία), γωνιομετρία, πολύγωνον, τρίγωνον, ὀρθογώνιον κ.λπ., τὰ δὲ ἐκ τοῦ γόνος διὰ τοῦ ο, π.χ. γονεύς, γόνιμος, γονιμοποίησις, πρόγονος, ἀπόγονος κ.λπ.

γωνιασμός, (-οῦ), ὁ· (Μετρ.) (μτφ.) «γωνιασμοὶ ἐπῶν» (= ἡ ἀποτελέσις τῶν στίχων τρόπον τινά, διὰ γωνίας καὶ μέτρου, ἥτοι μετὰ μεγάλης δεξιότητος, τέχνης).



δ, Δ τό· τὸ δέλτα, ἄκλιτον (ἀλλὰ καὶ γενική τοῦ «δέλτατος») τὸ τέταρτον σύμφωνον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ὀδοντόφωνον, ἄφωνον, μέσον τοῦ φιλοῦ τ καὶ τοῦ δασέος θ· ὁ φθόγγος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ σιμιτικῆς «δάλεθ» (daleth, φοινικικὸν delt, ἑβραϊκὸν dalet Δ, τὸ ὅποιον δηλοῖ τριγωνικὴν θύραν).

Εἰς τὸ φοινικικὸν ἀλφάβητον γράφεται ὡς καὶ τὸ ἡμέτερον κεφαλαῖον ἀνεστραμμένον ἦτοι ὡς , προσέτι ὡς  καὶ , ἀντιστοιχεῖ δὲ πρὸς τὸ d, D τῆς ἰνδικῆς, σανσκριτικῆς καὶ λατινικῆς· τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων προεφέρετο πιθανῶς ἀκαριαίως κλειστοδοντικῶς, ὡς περίπου «ντ»· αὕτη ἡ προφορά διατηρεῖται καὶ σήμερον εἰς τὴν δημοτικὴν, ὅταν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχει ν, τὸ «νδ» μετατρέπεται εἰς «ντ» π.χ. δένδρο > δέ(ντ)ρο > dedro· Ἀνδρέας > Ἀ(ντ)ρέας > Ἀνδρέας, ἀλλὰ ἀπέβη μετὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μ.Χ. διαρκῆς πνευματώδης φθόγγος, διὰ τοῦτο καὶ σήμερον πᾶς φθόγγος d τῶν ξένων γλωσσῶν μεταγράφεται εἰς διαρκῆ πνευματώδη «δ», ὡς medulla = (μυελὸς ὀστέων) > μεδοῦλι,

denarius > δηνάριον, Dickens > Δίκηνς, Didero > Διδερώ, Darwin > Δαρβίνος κ.λπ., ἡ δὲ ἀκαριαία προφορά αὐτοῦ σπανιώτατα διτηρήθη εἰς τινὰς ἐκ ξένων γλωσσῶν λέξεις, ὡς decor > ντεκόρ, Descartes > Ντεκάρτ καὶ συχνότατα εἰς τὴν δημοτικὴν, ὡς ντάμα, νταραβέρι, ντοῦρος κ.λπ. Διὰ τοῦ διαρκούς πνευματώδους φθόγγου «δ» μεταγράφονται εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ th ἀρχόμεναι ἀγγλικαὶ λέξεις, ὡς the (= ὁ, ἡ, τό) > δί, though (= ἄν καί) > δάου, then (= ἔπειτα) > δέν· // τὸ «δ» 1) τρέπεται εἰς β, ὡς Δελφοί > Βελφοί, δελφίς > βελφίν (αἰολ. διαλέκτου)· εἰς γ, ὡς δνόφος (= σκότος) > γνώφος (διαλεκτ.), διὰ > γιά, διατί > γιατί, εἰς ζ, ὡς δαμιῶ ἀντὶ ζαμιῶ = ζημιῶ, δῆμον > δᾶμον > ζᾶμον > ζαμιουργία (= δημιουργία) (ἡλεικαὴ διάλεκτ.), δορκάς > (ἀρχ.) ζορκάς (καὶ κατ' ἀφομοίωσιν) ζαρκάδι, ἀρίδηλος > ἀρίζηλος, ὁμαδεύω > μαζεύω, Δεὺς > Ζεὺς, Δάν > Ζάν > Ζήν (ὁ Ζεὺς)· (φρ.) «νὺν δὲ ἀντὶ μὲν τοῦ ἰῶτα ἢ εἰ ἢ ἦτα μεταστρέφουσιν, ἀντὶ δὲ τοῦ δέλτα ζῆτα, ὡς

δη μεγαλοπρεπέστερα» (Πλάτων)· εἰς θ, ὡς οὐδείς> οὐθείς, ἐξουδένωσις> ἐξουθένωσις, φεῦδος> ψῦθος (διαλεκτ.)· εἰς κ, ὡς δνόφος (= σκότος)> κνέφος· εἰς λ ὡς δασύς> λάσιος, **lacryma**> δάκρυμα> δάκρυ· εἰς ν ὡς δίδωμι> δίδω> δίνω· εἰς τ, ποδαπός> ποταπός, δρύφακτος<τρύφακτος (ἐπιγρ.), προηγούμενου τοῦ ν ἢ καὶ ἐπομένου: πελιδνός> πελιντός καὶ εἰς τὴν νεοελλ. δένδρον> δέντρο καὶ μὴ προηγούμενου τοῦ ν, ὡς γδοῦπος> κτύπος, ἀτράκτιον> ἀδράκτι> ἀδράχτι· εἰς σ πρὸ τοῦ μ. ὡς Ἀγαμέδμων> Ἀγαμέσμων (καὶ διὰ μεταθέσεως καὶ τροπῆς τοῦ δ εἰς (ν) > Ἀγαμέμων, Μέδμα> Μέσμα. Εἰς τὸ ἄλλο δ-απός, οὐτιδ-απός, οὐτιδ-ανός, εἰς τὰ ὅποια σφάζεται ἡ ὀνομαστική καὶ αἰτιατική τῶν οὐδετέρων τῆς Ἰαπετικής, τῶν ὁποίων τὸ οὐδέτερον ἄρθρον ἦτο to-d (ἐλλ. «τό», σανσφρ. tad, πρβλ. λατιν. istud) τὸ «δ», τὸ ὅποιον εἶναι ἀρχαῖον, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ d εἰς τὴν ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ. τῶν ἀνωσυμμιῶν τῆς λατινικῆς qui-d, quo-d κ.λπ., τοῦτο δὲ ἐξηπλώθη ἀναλογικῶς καὶ ἐπὶ ἄλλα, π.χ. παντο-δαπός, τελε-δαπός. Τὰ εἰς d θέματα σφάζονται καὶ εἰς τὰ παράγωγα ἡμε-δαπός, ὑμε-δαπός· τοῦτο συγχωνεύεται μετὰ τοῦ σ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ζ, ὡς θύρας δε> θύρασδε> θύραζε, ὁμάδης> μαδῖς> μαδσι> μαζι, ἢ μετὰ τῶν ἡμιφώνων j ι, ὡς ἐλπίδῃ> ἐλπίζω, πεδιός> πεζός, Διεὺς> Δεὺς> Ζεὺς, διάνερα> (τ)ζάνερα, ὡς καὶ διάγαλα> τζάγαλα> τσάγαλα, διοπάω> ζουπάω, διολίζω> ζουλίζω, (εἰς τοὺς Αἰολεῖς διὰ> ζα, ὡς διάπλουτος> ζάπλουτος, Διονύσιος> Ζιονύσιος).

Πλεονάζει (ἢ διπλασιάζεται) καὶ μάλιστα πολλαχῶς: α) κατὰ κλίσιν πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας, ὡς ἀνὴρ <ἀνέρος> (κατὰ συγκοπὴν) ἀνρὸς> ἀνδρός, β) κατὰ γραφήν, ὡς ὕω (= βρέχω)> ὕωρ> ὕδωρ, γ) κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν, ὡς δεῖδω (= φοβοῦμαι), ἀόρ. ἔδσειε> ἔδσειε, ἢ ἐκ συγχωνεύσεως τῶν σδ καὶ κατ' ἀφομοίωσιν, ὡς δουλίσδω> δουλίδδω (διαλεκτ.), δ) κατ' ἀναγκαίαν σύνταξιν, ὡς χεῖρ> χειρὸς> ἄχερος> ἄχερδος ἢ καὶ ὁ (= ἀκανθώδης θάμνος), ε) ἀντὶ τοῦ ζ, ὡς δικάζω> δικάδδω, ρέζω> ρέδδω (διαλεκτικόν).

Ἀποβάλλεται καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς προῖστο-ρικούς χρόνους μετὰ τὴν διάκρισιν τῆς ἐλληνικῆς τῶν λοιπῶν ἰαπετικῶν γλωσσῶν: α) τὸ ληκτικόν «δ» (ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σύμφωνα πλην τῶν ν, ρ, ε) ὡς ἐκ τούτου ἰνδ. tad> (παλαιότ. ἐλλήν.) τδδ> τό, τιδ> τί (τὸ ὅποιον διεσώθη εἰς τὸ σύνθετον οὐ-(τιδ)-ανός), ἄλλοδ> (λατιν.) aliud> ἄλλο (τὸ ὅποιον διεσώθη εἰς τὴν λ. ἄλλο(δ)-απός), παιδ-ός> παιδ-> ὦ παῖ, τυραννίδος> τυραννιδ-> ὦ τυραννὶ κ.λπ., β) μετὰ μακρὸν φωνῆεν εἰς τὴν λατιν., ὡς praedad> proeda, ead> eo, (αἰ.) med> me, ted> te, ὡς καὶ εἰς τὰ datod> dato, estod> esto, extrad> extra, διειρηθή δὲ μόνον μετὰ βραχὺ φωνῆεν, ὡς aliud, id, quid, quod κ.λπ., ὡς καὶ τυραννίδος> ὦ τυραννιδ> ὦ τυραννί, παιδός> ὦ παῖδ> ὦ παῖ, γ) ὡς καὶ τὰ λοιπά: τὰ μέσα δ, γ εἰς τὸ μέσον φωνηέντων ἀποβάλλονται (διάλεκτ. Κύπρου, Δωδεκανήσου), ὡς ἀδελφός> ἀδερφός> ἀερφός, γάδαρος> γάαρος, παιγνίδι> παιγνί> παιγνί,

δ) εἰς τὴν ἀρχὴν, ὡς διώξις> ἰώξις καὶ ἰωκὴ (= καταδίωξις εἰς τὴν μάχην). Τοῦτο ἀφομοιοῦται ὡς καὶ τὸ λατινικόν d, πρὸ διαφόρων συμφώνων, οὕτως εἰς τὴν ἀρχ. ἐλλήν. ὅδ-τι> ὅττι (λεσβ.), ὅδ-πως> ὅπως (λεσβ.), οὕτω καὶ ποδός> ποδσι> ποσσι (ἀπλοποιήσει)> ποσί, ἐλπίδος> ἐλπίδ-σι> ἐλπίσσι> ἐλπίσι· λατ. laedo> laedsī> laessi.

Ἐναλλάσσεται α) μετὰ τῶν μέσων συμφώνων, οὕτως ἀντὶ γ καὶ β ἀπαντᾷ δ ἢ τὰ νάπαλιν ἀντὶ δ ἀπαντᾷ γ καὶ β, ὡς (ἀρχ.) Γῆ-μήτηρ> Δημήτηρ, (Κύπρος - Δωδεκάν.) Δημήτριος> Γημήτρις, βαπτίζω> βαφτίζω> δαφτίζω, καὶ β) μετὰ τοῦ θ, ὡς θειάφι> δειάφι, θειαφίζω> διαφίζω (δημ.)· ἐνίοτε ἀντιπροσπεύει τὸ j, π.χ. δῆ> (λατ.) jam· τίθεται δ ἀντὶ ντ (d), μόδα (<moda), δαντέλλα (<dentelle), Δελῆς (τουρκ. de-li).

δὰ·· προτακτικὸν ἐπιτακτικὸν μόριον, ἐπιτεῖνον τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, μετὰ τῆς ὁποίας συντίθεται, π.χ. δα-φοινός (= πολὺ μέλας)· δά-σκιος (= λίαν σκιερός).

δὰ· (δημοτ.) (ἐπιτακτικόν, καταφατικόν ἢ ἀποφατικὸν μόριον ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἥδη, δῆ)> ναι δά, ὅχι δά, τώρα δά // ὑποκοριστικὸν ἐπιτακτικῶς μετὰ τοῦ τόσος, -η, -ο (= μικρότατος, ἐλάχιστος)· (φρ.) «τόσος δάν» // τοῦτο δηλοῖ καὶ συγκατάβασιν, εἰρωνεῖαν, θαυμασμόν.

-δὰ· ἐδά (βλ. λ.).

δὰ ἢ· (δωρ. ἀντὶ γὰ = ἡ γῆ), (πρβλ. Γῆ-μήτηρ> Δημήτηρ).

δαδουχῶ (-άω)· (ἀμτβ.) (= φέρω πυρσόν, δᾶδα, ἔχω τὸ ἀξίωμα τοῦ δαδούχου· ἐορτάζω μετὰ δᾶδων, (μτφ.) ποδηγετῶ, καθοδηγῶ)· (πρτ.) ἐδαδούχουν, (μέλλ.)

δαδουχῆσω, (ἀόρ.) ἐδαδούχῃσα, (ὑποτ.) δαδουχῆσω· (Παθ.) δαδουχούμαι (= φωτίζομαι, ἐορτάζω μετὰ δαδουχίας), ἃ ἐδαδουχηράμην, (ὑποτ.) δαδουχῆσωμαι· (φρ.) «γόνον οὐχ ὑμέναιον ἐδαδουχῆσατο» (Ἐπιγραμμ. Ἑλλην.)· — δαδουχία, δαδούχος, δαδούχιον.

δαιδάλλω καὶ δαιδαλόω (τι)· (= ἐργάζομαι μετὰ ἰδιαζούσης τέχνης, εὐφυῶς· ποικίλλω, στολίζω)· (πρτ.) ἐδαίδαλλον, (παθ. ἀόρ. α') ἐδαίδαλθην, (ὑποτ.) δαιδαλθῶ, (πρκμ.) δεδαίδαλμαι, (μετχ.) δεδαίδαλμένος, -η, -ον· — δαίδαλμα (= ἐργον τέχνης), δαίδαλεος, δαιδαλεύτρια, δαίδαλος.

δαῖζω (τι)· (ποιητ.) (= κόπτω εἰς δύο, τεμαχίζω, χωρίζω εἰς δύο, διαχωρίζω· φονεύω· ἀποσπῶ, τίλλω)· (πρτ.) ἐδαίζον, (μέλλ.) δαῖξω, (ἀόρ.) ἐδαίξα, (ὑποτ.) δαῖξω· (Παθ.) δαῖζομαι, π. ἐδαίζομαι, ἃ ἐδαίχθην, (ὑποτ.) δαῖχθῶ, πρ. δεδαίγμαι, (μετχ.) δεδαῖγμένος, -η, μένον· — δαῖς, (-τός), ἡ (= μερίς, τεμάχιον), δαῖκτῆρ (= ὁ φθείρων, ὁ σπαράσσων), δαίτη (= συμπόσιον), δαιτρὸν (= μερίδιον), δαιτρός (= ὁ διαμοιράζων, ὁ κόπτων τὸ κρέας κατὰ τὸ δεῖπνον), δαιτύς (= φαγητόν), δαιτυμῶν (= ὁ ἐστρώμενος), δαιτροσύνη (= ἡ τέχνη τοῦ κόπτειν καὶ διαμοιράζειν κατὰ τὸ δεῖπνον, βλ. δαίω).

δαίνυμι καὶ δαινύω (τι)· (ἐπικ.) (= ξενίζω, παρέχω γεῦμα ἢ συμπόσιον· φιλεύω), (φρ.) «Ἄρπαγος... τὸν ὁ Μῆδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμω τραπέζῃ ἔδαισε» (Ἡρόδοτος), (προστ.) δαίνυ, (πρτ.) δαίνυ καὶ δαίνυν, (μέλλ.) δαίσω, (ἀόρ.) ἔδαισα· (Μεσ.) δαίνυμαι (ἀμτβ.) (= εὐχαρῶμαι, συμποσιάζω).

ρώγω τι, καταναλίσκω), (μέλλ.) δαίσομαι, (ἀόρ.) ἐδαισάμην, (ἀττ.) κατεδαισάντο (πάντα τὰ ἄλλα ποιητικά).

δαίω (τι)· (Α)· (= καίω, ἀνάπτω)· (φρ.) «ἐκ δ' αὐτοῦ δαίε φλόγα παμφανόωσαν» (Ίλιάς), (πρτ.) ἔδαιον· (Παθ.) δαίομαι (= φλέγομαι, καίομαι, ἐξάγω φλόγα· κατακαίω)· (πρτ.) ἐδαιόμην· — δάς (<δαίς), δάος (= πυρός), δανός (= ξηρός, καμένος), δαυλός.

δαίω· (Β)· (ἄλλως δαΐζω*) (ὡς ἐνεργητικὸν ἄχρηστον) (= διαιρῶ· (φρ.) «Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαΐται» (Ὀδύσεια), διαμοιράζω, χωρίζω· (μτφ.) πληγώνω, ξεσχίζω· (φρ.) «ἀλλά μοι ἄμψ' Ὀδυσῆι δαΐφρονι δαΐεται ἦτορ»· (φρ.) «πῆματα...δαΐονται βροτοῖς ἀθανάτοις» (Πίνδαρος)· (ἀόρ.) ἔδαισα (= εὐωχήθην)· (Παθ.) δαίομαι (τι) (= διανέμω, διαμοιράζω)· (Μέσ.) δαίομαι (= τρώγω ἐκ τίνος, εὐωχοῦμαι μετὰ τινος)· (φρ.) «ἄμβροσίη ἦν δαΐονται μάκαρες θεοί» (Ἀθήναιος) (βλ. δαΐζω).

-δάκι· παραγωγικὴ κατάληξις: 1) οὐδετέρων ὑποκοριστικῶν ἀπὸ τοῦ πληθ. καφέδες, καρέδες +καταλ. -ακι> καφεδάκι, καρεδάκι, μαΐμουδάκι, ραντεβουδάκι, μορτάκι· 2) ἀπὸ οὐδετέρων ὑποκοριστικῶν εἰς -αδι (πηγάδι, πετράδι) +καταλ. -ακι, ζαρκαδάκι (ζαρκάδι), λιβαδάκι (λιβάδι), πηγαδάκι, σημαδάκι· 3) ἀπὸ οὐδετέρων εἰς -ιον ὑποκοριστικῶν, π.χ. (σανίδιον) σανιδάκι, (ὄφρυδιον) φρυδάκι, (βότσαλον) βοτσαλάκι, (μάνταλον) μανταλάκι, καὶ 4) ἀναλογικῶς, π.χ. (φιλές) φιλεδάκι, (κεσές) κεσεδάκι, (τενεκές) τενεκεδάκι, (κταπόδι) κταποδάκι κ.λπ.

δάκνω (τινὰ ἢ τι)· (= δαγκάνω, (μτφ.)

ἐρεθίζω, κεντῶ)· (φρ.) «μόνην δὲ τούτων ἔδακνε ψυχὴν τε καὶ καρδίαν» (Διγενῆς Ἀκρίτας), (τὸ δάκνον)· (πρτ.) ἔδακνον, (μέλλ.) δήξομαι, (ἀόρ. α') ἔδηξα, (ὑποτ.) δήξω, (ἀόρ. β') ἔδακον, (ὑποτ.) δάκω, (τὸ δάκον), (πρμ.) δέδηχα, (ὑπερσ.) ἐδεδήχην· (Παθ.) δάκνομαι, π' ἐδανόμην, μ' δηγήσομαι, ἄ' ἐδήγηθην (καὶ ἐδάκην), (ὑποτ.) δηχθῶ, πρ' δέδηγμαι, (μετχ.) δεδηγμένος, -η, -ον, ὑπ' ἐδεδήγημην· — δῆγμα (= δάγκαμα), δηγμός, δηκτικός, δάκος, δακνᾶς, (-ᾶ), ὁ (= ὁ δάκνων ἵππος ἢ ὄνος), δηκτήριος (= ὁ δαγκάνων), δήκτης (= ὁ δάκνων).

δακρυρροῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= χύνω δάκρυα, ἀναλύομαι εἰς δάκρυα· (ἐπὶ ὀφθαλμῶν) στάζω δάκρυα, (ἐπὶ φυτῶν) στάζω κόμμι)· (πρτ.) ἐδακρυρροῶ, (μέλλ.) δακρυρροήσω, (ἀόρ.) ἐδακρυρρόησα, (ὑποτ.) δακρυρροήσω· — δακρύρροια, δακρύρροος, δακρυρροή, δακρυρρόημα, δακρυρρόη (ἀρχιτεκτον.) (= ἡ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ γείσου), δακρυρῶς (= μετὰ δακρύων)· (φρ.) «δακρυρῶς καταφιλήσας».

δακρύω· (ἀμτβ.) (= χύνω δάκρυα, δακρύζω· (μετ' αἰτ.) θρηνῶ, κλαίω τινά)· (πρτ.) ἐδάκρυον, (μέλλ.) δακρύσω, (τὸ δακρύσον), (ἀόρ.) ἐδάκρυσα, (ὑποτ.) δακρύσω, (τὸ δακρύσαν), (πρμ.) δεδράκυκα· (Παθ.) δακρύομαι, (πρμ.) δεδάκρυμαι, (μετχ.) δεδακρυμένος, -η, -ον· — δάκρυον, δάκρυμα, δακρυώδης, δακρύδιον.

δακτυλικός, -ή, -όν· (Μετρ.) (βλ. δάκτυλος)· «δακτυλικὸς στίχος», ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ δακτύλων. Οὗτοι οἱ «δακτυλικοὶ στίχοι» βαίνουν κατὰ μονοποδίαν καὶ προχωροῦν ἀπὸ διμέτρου μέχρι ἐξαμέτρου· τὰ γνωστότερα καὶ συνή-

θέστερα μέτρα εἶναι τὸ «ἐξάμετρον», τὸ καὶ ἐπισημότερον ἐκ τούτων καὶ τὸ «πεντάμετρον». Τὸ «δακτυλικὸν ἐξάμετρον» ἀρχαιότατον, σπουδαιότατον, τελειότατον καὶ ἀπλούστατον πάντων τῶν μέτρων σύγκειται ἐξ ἑξ (ποδῶν) δακτύλων, ἥτοι πέντε δακτύλων πλήρων καὶ ἑκτοῦ ἑχοντος ἀδιάφορον τὴν τελευταίαν συλλαβήν, ἥ εἶναι οὗτος ὁ πούς σπονδεῖος, ἐὰν ἡ τελευταία συλλαβὴ εἶναι μακρά, ἢ τροχαῖος, ἐὰν αὕτη εἶναι βραχεῖα:

(-υυ-υυ-υυ-υυ-υυ-υ). π.χ.

«μή σε, γέρον, κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κηχεῖω»· «ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλά» (Ὀμηρος). Τὸ «δακτυλικὸν ἐξάμετρον» δὲν εἶναι μόνον μέτρον τοῦ ἔπους τῆς βουκολικῆς ποιήσεως, τῆς σατύρας (σατίρας*) καὶ τῶν ἐπιγραμμάτων, ἀλλὰ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς λυρικοὺς ποιητάς, εἰς τὰ χορικά τῶν δραμάτων καὶ εἰς τὰς τοῦ Ἀρχιλόχου στροφάς. Ἡ εὐρεσις αὐτοῦ ἀπεδίδετο εἰς τὴν ἱέρειαν Φημονόην καὶ ἦτο. ἱερὸν μέτρον τῶν Ἑλλήνων καλούμενον, α) Πυθικό, ὡς ἐν χρήσει ὑπὸ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, β) δακτυλικόν, ὡς ἀποτελούμενον ἐκ δακτύλων, γ) ἔπος (ἢ ἐπικόν), ὡς χρησιμοποιηθὲν εἰς τὴν ἐπικὴν ποιήσιν, δ) ἡρωικόν (ἢ ἡρώον) ὡς ἐξυμνοῦν πράξεις καὶ κλέα τῶν ἡρώων (ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου), καὶ ε) ἐξάμετρον, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑξ ποδῶν (ἢ μέτρων). Περὶ αὐτοῦ λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι «τῶν δὲ θυθμῶν ὁ μὲν ἡρῶς σεμνὸς καὶ λεκτικῆς ἀρμονίας δεόμενος» (Ἀριστοτέλης)· «ἐμβριθέστερος δὲ γίνεταί διὰ τῆς τῶν δακτύλων εἰς σπονδεῖους ἐναλλαγῆς».

Ἐχομεν διάφορα σχήματα ἐκ τῶν δακτύλων καὶ σπονδεῖων εἰς τὸν στίχον: α) τὸ «μονόσημον δακτυλικόν» (πέντε δάκτυλοι καὶ ὁ ἑκτος διάφορος), β) τὸ «σαπφικό» (σπονδεῖος εἰς τὸν α' πόδα): «οἰωνοῖσι τε πᾶσι Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή» (Ὀμηρος), γ) τὸ «περιοδικόν», σχῆμα (σπονδεῖος εἰς τὸν β' πόδα) «οὐλομένην, ἣ μυρὶ' Ἀχαιοὺς ἄλγε' ἔθηκεν» (Ὀμηρος), καὶ δ) τὸ «κατ' ἐνόπλιον σχῆμα» (σπονδεῖος εἰς τὸν γ' πόδα), πράγμα σύνθετος εἰς τὴν λυρικὴν ποιήσιν, π.χ. «Ἵδς φάτο δάκρυ χέων, τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ» (Ὀμηρος).

Τὸ μέτρον τοῦτο ἀντὶ δακτύλων δύναται νὰ ἔχῃ σπονδεῖους ἐναλλασσομένους, ἑκτὸς τοῦ πέμπτου ποδός, ὅπου ἔχει πάντοτε δάκτυλον, σπανιώτατα δὲ σπονδεῖον, ἐκ τούτου καὶ ὁ στίχος καλεῖται «σπονδείων» ἢ «σπονδεικὸς στίχος», ὡς «οὐνεκα τὸν Χρῦσσην ἠτίμασεν ἀρητήρα» (Ὀμηρος), ἐὰν ἔχῃ δὲ ὁ στίχος ὅλους τοὺς πόδας σπονδεῖους λέγεται «ὀλοσπόνδειος στίχος», ὡς «Ἀτρεΐδης τῷ δ' αὐτ' ἐκ δίφρου γουναζέσθην».

Οὐδεὶς ἄλλος πούς ἀρμόζει εἰς τὸ ἐξάμετρον, ἐὰν δὲ ἤθελε παρουσιασθῇ πού, οὗτος θεραπεύεται εἴτε διὰ τῆς συνιζήσεως* εἴτε διὰ τῆς ἐκτάσεως*, ὡς «ἐκ δὲ / στέατος ἔ / νεικε μέ / γαν τροχόν, / ἔνδον ἔ / όντας» (Ὀμηρος). (βλ. τομή)· // «δακτυλικὸς ῥυθμός», ὁ συγκείμενος ἐκ μετρικῶν δακτύλων.

δάκτυλος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) μετρικὸς πούς τῶν ἀρχαίων εἰς σχῆμα τῶν φαλάγων τῶν τεσσάρων δακτύλων τῆς χειρός, ἥτοι ἀποτελούμενος ἐκ μίας μακρᾶς καὶ

δύο βραχειῶν συλλαβῶν (-υυ)· τὸ συγχείμενον ἀπὸ δακτύλους μέτρον καλεῖται δακτυλικόν*.

δακτυλοσπονδεῖος ὁ· (Μετρ.) στίχος ἐπὶ σύνθετος ἐκ δακτύλων (-υυ) καὶ σπονδείων (-·).

δακτυλοτροχαῖος ὁ· (Μετρ.) στίχος ἐκ μιᾶς δακτυλικῆς τετραποδίας καὶ μιᾶς τροχαϊκῆς τριποδίας, π.χ.

(-υυ-υυ-υυ-υυ) καὶ

(-·-·-·-·-·)

δαμάζω (τι ἢ τινα)· (= ὑποτάσσω, καταβάλλω· ὑπερισχύω, καταδαμάζω, κατανικῶ, ἡμερώνω· φονεύω, πλῆττω· νικῶ)· (φρ.) «εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμος τε δαμᾶ καὶ λοιμὸς Ἀχαιοῦς» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐδάμαζον, (μέλλ.) δαμάσω, (ἀόρ.) ἐδάμασα, (ὑποτ.) δαμάσω, (τὸ δαμάσαν), (προστ.) δάμασον, (πρkm.) δεδάμακα· (Παθ.) δαμάζομαι (= βιάζομαι, ἐξαπατῶμαι), π ἐδαμαζόμην, μ δαμασθήσομαι, ἀ ἐδαμάσθην, πρ δεδάμασμαι, (μετχ.) δεδαμασμένος, -η, -ον, ὑπ ἐδεδαμάσμην· — δάμαρ (= ἡ σύζυγος ὡς τιθασειθεῖσα), δαμάλης (= ὁ δαμάζων), δάμαλις, δάμαλος, δαμαστής, δαμαστικός, δῆμος, δαμνάω καὶ δάμνημι (= δαμάζω), δαμαλὶς ἢ, δαμαλισμός, δαμαλιστήριον, δαμαλίζω (= ὑποτάσσω, καταβάλλω, ἐμβολιάζω· διὰ δαμαλίδος), δαμάω*, ἀδμής (= παρθένος), δαμάτειρα, δμητός (= δαμασμένος), ἀδάμας (= ἀδάμαστος, σκληρός), ἀδάματος (= ἀδάμαστος).

δάμαρ, (-αρτος), ἡ· λέξις διὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ὡς συγγενεύουσα πρὸς τὸ dominus ἐγένετο γένους θηλυκοῦ («ἡ δάμαρ»). Διὰ τοῦτο ἐκφυγοῦσα τὴν κλίσιν τῶν οὐδετέρων σχηματίζει τὴν γεν. εἰς δά-

μαρτος τῆς.

δαμάω (τι ἢ τινα)· (= ὑποτάσσω, ἡμερώνω, δαμάζω*· (ἐπὶ πολέμου) κατακτῶ, ὑποτάσσω· (ἐπὶ γυναικῶν) ὑπανδρεύω)· [εἰς τὸν Ὅμηρον εἶναι τύπος τοῦ μέλλ. τοῦ δαμάζω]· (μέλλ.) δαμάσω, (ἀόρ.) ἐδάμασα, (πρkm.) δεδάμακα. (Μεσ.) δαμάζομαι (= βιάζω, διαφθείρω γυναῖκα) (παθ. ἀόρ. α') ἐδμήθη, (ὑποτ.) δμηθῶ, (παθ. ἀόρ. β') ἐδμήην, πρ δέδημαι, (μετχ.) δεδημημένος, -η, -ον· — δαμνάω, δαμάζω.

δανείζω (τινὶ τι)· (= δίδω χρήματα εἰς τινα πρὸς ἐπιστροφὴν ἢ ἐπὶ τόκῳ ἢ ἄλλο τι ἐπὶ ἐπιστροφῇ, ὡς «ὁ ἐλεὼν πτωχὸν Θεῶ δανείζει» (πρτ.) ἐδάνειζον, (μέλλ.) δανείσω, (ἀόρ.) ἐδάνεισα, (πρkm.) δεδάνεικα, (ὑπερσ.) ἐδεδανείκειν· (ὑπ.) ἐ δανείζω, ἀ δανείσω, πρ δεδανείκω ἢ δεδανεικῶς ὦ· (εὐ.) ἐ δανείζοιμι, μ δανείσοιμι, ἀ δανείσαιοιμι, πρ δεδανείκοιμι ἢ δεδανεικῶς εἶην· (προστ.) ἐ δανείζε, ἀ δανείσον, πρ δεδανεικῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ δανείζειν, μ δανείσειν, ἀ δανείσαι, πρ δεδανεικένα· (μετχ.) ἐ δανείζων, δανείζουσα, δανείζον, μ δανείσων, δανείσουσα, δανείσον, ἀ δανείσας, δανείσασα, δανείσαν, πρ δεδανεικῶς, δεδανεικυῖα, δεδανεικός·

// δανείζομαι (τι)· (= λαμβάνω χρήματα ὡς δάνειον, (μτφ.) λαμβάνω τι ἐξ ἄλλου· π.χ. «ἡ σελήνη δανεῖζεται τὸ φῶς τῆς ἀπὸ τὸν ἥλιον»)· π ἐδανειζόμην, μ δανείσομαι, ἀ ἐδανεισάμην, ἐδανείσθην, πρ δεδάνεισμαι, ὑ ἐδεδανείσμην· (ὑπ.) ἐ δανείζωμαι, ἀ δανείσωμαι, δανεισθῶ, πρ δεδανεισμένος ὦ· (εὐ.) ἐ δανειζοίμην, μ δανεισοίμην, ἀ δανεισαίμην, δανεισθίην, πρ δεδανεισμένος εἶην· (προστ.) ἐ δανείζου, ἀ

δάνεισαι, δανείσθῃ, πρ δεδανεισμένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ δανείζεσθαι, ἀ δανείσασθαι, δανεισθῆναι, πρ δεδανείσθαι· (μετχ.) ἐ δανειζόμενος, -ομένη, -όμενον, μ δανεισόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ δανεισάμενος, -σαμένη, -σάμενον, δανεισθείς, -θεῖσα, -θέν, πρ δεδανεισμένος, -μένη, -μένον· — δάνειος*, δάνειον, δανειστής, δάνεισμα, δάνος (= δῶρον, δάνειον), δανεικός, δανειακός, δανεισμός, δανείσιμος, δανειστήριον, δανειστικός, δανείστρια.

δάνειος, -ος, -ον· (Γλωσσ.) «δάνεια γλωσσικὰ στοιχεῖα» στοιχεῖα ἢ τύποι ἢ καταλήξεις ἢ λέξεις, αἱ ὅποια προσελήφθησαν ἐκ ξένης γλώσσης καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἀφωμοιώθησαν, π.χ. Σάββατον (= ἀνάπαυσις), Πάσχα* (ἐβραϊκά)· μαγαζί, ταβέρνα, κεσάτι κ.λπ. πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης ἢ ὅποια τὰ προσέλαβε. Τοῦτα ἀπαντοῦν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ἔνεκα τῆς ἐπαφῆς καὶ ἐπιμειξίας διαφορογλώσσων λαῶν καὶ πολιτισμῶν. Τὰ γλωσσικὰ δάνεια διαφέρουν αἰσθητικῶς τῶν «ξένων στοιχείων γλώσσης» τινός, διότι αἱ ξέναί λέξεις (περμανάντ, σωφέρ, μπαρόκ, ρεκόρ κ.λπ.) τόσον φωνητικῶς ὅσον καὶ μορφολογικῶς εἶναι τελείως ἀπροσάρμοστοι πρὸς τὰ ἴδια στοιχεῖα τῆς γλώσσης, ἢ ὅποια τὰ προσέλαβε καὶ εἶναι ἀκατάλληλοι πρὸς σύνθεσιν καὶ παραγωγὴν νέων λέξεων, ἐνῶ τὰ γλωσσικὰ δάνεια ἔχουν καὶ σύνθετα καὶ παράγωγα, π.χ. «σπιτί» (ἐκ τοῦ λατινικοῦ hospitium) > σπιτάκι, σπιτάρα, σπιτικός, σπιτίσιος, σπιτώνων, σπιτάωμα, σπιτονοικοκύρης, ξεσπιτώνων, καλυβόσπιτο, φτωχόσπιτο, ἀρχοντόσπιτο, παληόσπιτο

κ.λπ. «Σάββατον» (ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ scabbath (= ἀνάπαυσις, ἀργία) > σαββατιάτικος, σαββατιανός, σαββατισμός, σαββατικός, σαββατιαῖος, σαββατόβραδο, σαββατοκύριακο, σαββατογεννημένος κ.λπ.

«Γλωσσικὰ δάνεια» ἔχει πολλὰ ἢ ἑλληνικὴ γλῶσσα: α) ἐκ τῶν προελληνικῶν κατοίκων τῆς χώρας: Τίρυνς, Κόρινθος, Λυκαβηττός, Παρνασσός, Τμηττός κ.λπ., β) φοινικικά καὶ σημιτικά: κάδος, μινᾶ, χιτῶν κ.λπ., γ) περσικά: Κῦρος (Kurus = ἥλιος), σατράπης (khsathrapāvan), παρασάγγης (farsang), ἄγαρος (agar) κ.λπ., δ) ἐκ τῆς λατινικῆς: ξόμπλιο (exemplum = παράδειγμα), ξεκουμπίσου (excubo) κ.λπ. [πολύ ὅμως περισσότερα ἔχει καὶ ἡ λατινικὴ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, π.χ. thesaurus <θησαυρός, theatrum <θέατρον, malum <μῆλον, talantum <τάλαντον]. Ἐκ τῶν γλωσσικῶν δανείων πολιτογραφοῦνται α) τὰ οὐσιαστικά, β) τὰ ῥήματα, γ) τὰ ἐπίθετα, δ) αἱ ἀντωνυμίαι, τὰ ἀριθμητικά καὶ τὰ μόρια καὶ ε) σπανιώτατα αἱ καταλήξεις: -λικὴ καὶ -τζής (τουρκ. -lik -ci): χαρτζη-λίκι, καλαμπα-λίκι, βουλευτι-λίκι· ἀσπριντζής, καφεντζής· -άρις, -άριος καὶ -ατος, -ατον (λατιν. -arius καὶ -atus): ταβερνᾶρις, καγκελλάριος, βαρβᾶτος, κομιτᾶτον.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι πολλαὶ λέξεις τῆς ἑλληνικῆς ἔχουν πολιτογραφηθῇ εἰς τὰς ξένων γλώσσας κατὰ διάφορον φωνητικὴν καὶ κλιτικὴν μορφήν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλήφθησαν αὐταὶ ὡς «ἀντιδάνεια» εἰς τὴν νεοελληνικὴν μὴ ἔχουσαι ὀρθῶς, π.χ. τὸ Πάνθειον (ἐννοεῖται ἱερόν) (= ναός,

τόπος καθιερωμένος εἰς πάντας τοὺς θεοὺς). [(φρ.) «πάνθειος τελετή» (Ὀρφικά), (μτφ.) «τὸ τῶν πλανητῶν πάνθειον»] > (λατιν. Pantheon, (γαλλ.)

Panthéon (= μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα, ἐνθα θάπτονται μεγάλοι ἄνδρες) > (νεοελλ. ἐσφαλμένος ὡς ἀντιδάνειον τὸ «Πάνθειον» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ τὸ «Πάνθειον»· ὁ Εὐστάθιος μετεγράφη εἰς τὰ Ἱταλικά Eustachio (Bartolommeo) (Ἱταλὸς ἱατρὸς 16 αἰ.) ὡς ἐκ τούτου ἀντιδάνειον εἰς τὴν ἑλληνικὴν «εὐσταχίαν» (ἢ ἀκουστικὴ ἢ ὠτιαία) «σάλπιγξ», «εὐσταχίαν βαλβίς» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «εὐσταθιανή»· (γαλλ.) arteriosclérose ἀντιδάνειον εἰς τὴν ἑλληνικὴν «ἀρτηριοσκληρώσεις» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ἀρτηριοσκληρύνσεις» κ.λπ., ῥομάντσο καὶ ῥομάντζο (εἶδος μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον ἐγράφετο εἰς μίαν τῶν ῥωμαϊκῶν γλωσσῶν) (γαλλ.) romance, (γερμ.) Romanz, (ιταλ.) romanzo τὸ ῥωμ->μετεγράφη εἰς τὴν ξένην γλῶσσαν) rom-, ἀντιδάνειον εἰς τὴν ἑλληνικὴν «ρομάντσο» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ῥωμάντσο», «ῥωμαντικὸς» κ.λπ. ἐκ τοῦ κλάω (κλῶ) > κλάσις, κλασικός*, τοῦτο μεταγραφὴν εἰς τὰ λατινικά classicus διὰ δύο σς, διότι ἄλλως θὰ ἐπροφέρετο κλαζίκους, ὡς ἀντιδάνειον εἰς τὴν ἑλληνικὴν κλασικός (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ κλασικός).

Ἐκ τῆς φράσεως «ἡ διὰ πασῶν τῶν χορδῶν συμφωνία» προήλθεν ἡ λέξις «διὰ πασῶν» ἢ «διαπασῶν ἡ, τό» (= τὸ χαλύβδινον κρουστὸν δίχηλον ὄργανον, τὸ ὁποῖον κρούμενον ἀναδίδει τὸν φθόγγον la), αὕτη μετεγράφη εἰς τὰς ξένας γλώσσας diapason.

Ἄλλα πολὺ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰλημμένα δάνεια τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, π.χ. (γαλλ.): apothéose <ἀποθέωσις, cimetiere <κοιμητήριον (νεκροταφεῖον), pathogénie <παθογένεια, pathologie <παθολογία, télépathie <τηλεπάθεια κ.λπ. (ιταλ.): pancrazio <παγκράτιον, disco <δίσκος, pasta <πάστα (=ζύμη), scenico <σκηνικός, scenografia <σκηνογραφία, κ.λπ. (ἀγγλ.): geography <γεωγραφία, method <μέθοδος, telephon <τηλέφωνον, theme <θέμα, istoria <history, φιλοσοφία <philosophy κ.λπ. (γερμ.): platz <πλατεῖα, szenografisch <σκηνογραφικός, Theater <θέατρον, Programm <πρόγραμμα, scene <σκηνή, Plejaden <πλειάδες κ.λπ.

δαπανῶ (-άω) (τι.) (= καταναλίσκω, ἐξοδεύω χρήματα· φθεῖρω· ἐξαφανίζω). (φρ.) «φλόξ δαπανᾷ πάντα» (Φίλων ὁ Ἰουδαῖος), «ταύτης τὰ κάλλη φλέγουν με, τὰ δάκρυα δαπανοῦν με» (Διγενὴς Ἀκρίτας). (ἀπαρ.) δαπανᾶν· (φρ.) «τὴν πόλιν δαπανᾶν» (= βάλλειν αὐτὴν εἰς ἔξοδα, ἐξαντλεῖν). (πρτ.) ἐδαπάνων, (μέλλ.) δαπανήσω, (ἀόρ.) ἐδαπάνησα, (ὑποτ.) δαπανήσω, (πρμ.) δεδαπάνηκα, (ὑπερσ.) ἐδεδαπάνηκεν· (Μέσ. καὶ Παθ.) δαπανῶμαι, π ἐδαπανώμην, (παθ. μέλλ.) δαπανηθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐδαπανησάμην, (ὑποτ.) δαπανήσωμαι, (παθ. ἀόρ. α') ἐδαπανήθην, (ὑποτ.) δαπανηθῶ, πρ δεδαπάνημαι, (μετχ.) δεδαπανημένος, -η, -ον· — δαπάνη, δαπάνημα, δαπανηρός, δάπανος, δέπας, δειπνον, δαφιλίς, δέπαστρον (= ποτήριον), δαπανηρία, δαπανητικός.

δάπτω (τι.) (= καταβροχθίζω, κατατρύγω, ῥοκανίζω, (μτφ.) (ἐπὶ φθόνου) = βασιάζω ἐνδομύχως). (πρτ.) ἔδαπτον, (μέλλ.) δάψω· — δαπάνη, δαρδάπτω (= κατατρύγω) κ.λπ., (βλ. δαπανῶ).

δαρθάνω· (ἀμτβ.) (= κοιμῶμαι). (πρτ.) ἐδάρθανον, (ἀόρ. β') ἔδαρθον, (ποιητ.) ἔδραθον, (πρμ.) δεδάρθηκα.

δασμολογῶ (-έω). (ἀμτβ.) (= φορολογῶ, εἰσπράττω δασμοὺς, φόρους, συλλέγω φόρους). (πρτ.) ἐδασμολόγουν, (μέλλ.) δασμολογήσω, (ἀόρ.) ἐδασμολόγησα, (ὑποτ.) δασμολογήσω· (Παθ.) δασμολογοῦμαι (= καταβάλλω φόρους). (φρ.) «οἷς οὐκ ἐξαρκεῖ δασμολογεῖσθαι» — δασμολόγος, δασμολόγησις, δασμολογικὸς.

δασυγραφῶ (-έω)· κατὰ τὴν γραφὴν χρησιμοποιοῦ δασὺ πνεῦμα, ἥτοι δασεῖαν.

δασυντής, (-οῦ), ὁ· καὶ δασυντικός, -ή, -όν· (ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν) ὁ ἀγαπῶν νὰ χρησιμοποιῇ τὸ δασὺ πνεῦμα, τὴν δασεῖαν ἢ τὰ δασέα σύμφωνα· (φρ.) «δασυνταὶ γὰρ οἱ Ἀττικοί, τοὺς λίσπους (= λείους) λίσπους λέγοντες».

δασύνω (τι.) (= γράφω μετὰ δασέος πνεύματος φωνῆν τι ἢ δίφθογγον). // προφέρω τι μετὰ δασέος πνεύματος· (φρ.) «τὸ γὰρ φῖ καὶ τὸ χῖ τὸ μὲν ἐστὶ πῖ, τὸ δὲ κάππα δασυνόμενον» (Πλούταρχος), (βλ. δασύς)· καθιστῶ τι δασύ, τριχυτόν, (τὸ δασύνον). (πρτ.) ἐδάσυνον, (μέλλ.) δασυνῶ, (ἀόρ.) ἐδάσυνα, (ὑποτ.) δασύνω, τὸ δασύναν, (παθ. ἀόρ. α') ἐδασύνθην (ὑποτ.) δασυνθῶ· — δασύς, δάσος, δασυσμός· (φρ.) «δασυσμός φωνῆς» (= τραχύτης), δασύτης, δασυγραφῶ, δασυντής* (ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν) (= ὁ ἀγαπῶν τὴν δασεῖαν).

δασύς, (-έος), -εῖα, -ύ· (Γραμμ.) ὁ ἔχων πνεῦμα δασύ, ὁ προφερόμενος δασέως· «δασεῖα σύμφωνα» (θ, φ, χ)· «ἡ δασεῖα» (ἐνν. προσφῶδια). (ἐπίρρ.) δασέως (= μετὰ δασέος πνεύματος). (φρ.) «τὸ μὲν κ ψιλῶς λέγεται, τὸ δὲ χ δασέως». // Τὸ σημεῖον στίξεως (') τὸ ὁποῖον προήλθεν ἐκ τοῦ διχασμένου κεφαλαίου (H), (I-I), τοῦ ὁποῖου τὸ πρῶτον ἥμισυ (I), ἀπετέλεσε τὴν δασεῖαν, τὸ δὲ δεύτερον (I) τὴν ψιλὴν, διὰ τοῦ (I) παρίσταται τὸ ὡς ἄνω πνεῦμα (ἡ δασεῖα) τιθέμενον πρὸ τοῦ δασυνόμενου καὶ εἰς ἀρχὴν λέξεως φωνήεντος ἢ διφθόγγου.

Τὸ δασὺ πνεῦμα ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ σ καὶ τοῦ j (καὶ μόνον εἰς τὰς διαλέκτους τοῦ F) εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεων καὶ ἐντὸς φωνήεντος ἐπομέννου, ἐξ ἀναλογίας κ.λπ., (βλ. πνεῦμα). Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι πάσχουν κρᾶσιν τοῦ ἄρθρου δασύνονται, ὡς ἀρετή = ἡ ἀρετή, ἄνθρωπος = ὁ ἄνθρωπος· αἱ ἰωνικαὶ λέξεις φιλοῦνται, διότι ἡ δασεῖα δὲν ἦτο ἐν χρήσει εἰς τοὺς Ἴωνας· ἀφίς > ἀφίς, ἵσταμαι > ἵσταμαι (ἐξ οὗ ἐπιστήμη), (οὕτως ἥλιος, ὑφήλιος, ἀλλὰ καὶ ἀντηλιά, ἀπηλιώτης· πρβλ. ἔτος, ἐπετηρίς, ἀλλὰ καὶ ἐφέτος, αὐριον, μεθαύριον* κ.λπ.).

[τὸ «ἐπ' ἔτος» ἢ «ἐπέτος» εἶναι δοκιμώτερον τοῦ μτγν. «ἐφέτος»· ἀμφοτέρων ἔχοντων πάμπολλα παραδείγματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ λέξις «ἐ-τ ο ς», ὡς καὶ ἄλλαι ἐφιλοῦντο καὶ ἐδασύνοντο. Εἶναι σφάλμα τὸ λεγόμενον ὅτι «ἐ-φ έ τ ο ς» εἶναι αἰολικός τύπος. Εἰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς ἔχοντες «ἐφ' ἰσῆς» καὶ «ἐφ' ἐλπίσι», ἥτοι πολλὰ λέξεις φιλοῦνται φέρονται μετὰ δασέος πνεύματος· «μεθαυ-

ριον» εὐρίσκεται εἰς τὴν πατρολογία ἀντικατασταθὲν εἰς «μεταύριον» (<αὔριον), διότι κατὰ Τζέτζη οἱ Ἀττικοὶ εἶναι δασυνταί. Περὶ τοῦ δασυνομένου καὶ φιλουμένου υ καὶ ρ (βλ. λ, Λ καὶ ρ, Ρ) (βλ. καὶ πίνακα δασυνομένων λέξεων). Ἐκ δύο δασέων εὐρισκομένων εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους συλλαβὰς τὸ α' μεταβάλλεται εἰς τὸ ὁμόφωνον αὐτοῦ φίλον [τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται «ἀντίκρουσις*»], π.χ. θαυμάζω > θεθαύμακα > τεθαύμακα, φιλῶ > φεφίλκα > πεφίλκα, χορεύω > χεχόρευκα > κεχόρευκα, ἐθύθη > ἐτύθη, (σ)έχω - ἔχω > ἔχω, ἐχεχειρία > ἐκεχειρία, Γάπτομαι > ἄπτομαι > ἄπτομαι > ἀφή (καὶ κατ' ἀναλογίαν μετὰ δασείας ἀφή (πρβλ.) ἐπ-αφή), (κατ' ἄλλους ἐφ-αφή καὶ κατ' ἀνομοίωσιν ἐπαφή, ὡς θέθυκα > τέθυκα), Ἐπαφος, ἀπ-άτη, ἀπ-αφίσκω (ἀφάσσω = φηλαφῶ), (ἀλλά: ὅθεν, ἐφθημιμερής κ.λπ.), ἄν ὅμως πρὸ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον δασὺ ἀπέβαλε τὴν δασύτητά του, τότε τὸ α' δασὺ μένει ἀμετάβλητον, ὡς θρίξ (θρίξ ἀντὶ θρίχ-ς), ὡς καὶ ὁ μέλλων τοῦ ἔχω-ἔξω > ἐχ-σω ἀντὶ ἔχ-σω. ἐνίοτε μεταβάλλεται τὸ β' δασὺ εἰς ὁμόφωνον φίλον ἀντὶ τοῦ α', ἐνῶ εἰς τὴν προστακτικὴν τοῦ παθητ. ἀορ. λύθηθι > λύθηθι ἀντὶ λύθηθι. ἐνῶ κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀρχ. ἀποφεύγεται ἡ ἀλλεπαλληλία δύο δασέων ἢ δασέος πνεύματος καὶ δασέος συμφώνου, ὅμως ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις, ἥτοι ἂν τὸ β' δασὺ πρὸ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ α' ἀπέβαλε τὴν δασύτητά του κατὰ τινὰ λόγον, τότε μένει ἀμετάβλητον τὸ α': θρίξ (ξ = χ+ς) > ἀντὶ θρίχ-ς, (ἐνῶ τρι-χός), σέξω-ἔξω (ξ = χ+ς) (ἐχ-σω) ἀντὶ ἔχ-σω), θρέψω

(θρέπ-σω ἀντὶ θρέψω) κ.λπ. Εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς τοῦ α' παθητ. ἀορίστου μεταβάλλεται τὸ β' δασὺ σύμφωνον εἰς ὁμόφωνον φίλον, π.χ. παιδεύθη-θι > παιδεύθη-τι (ἀντὶ παιδεύθη-θι), λύθη-θι > λύθη-τι (ἀντὶ λύθη-θι). ἀλλὰ τοῦ κανόνος τούτου ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἔχομεν δασὺ πνεῦμα κατ' ἀναλογίαν, διότι, κατὰ τὸν νόμον τοῦ συνειρμοῦ, ἐπειδὴ λέξεις τινεὶ ἐδασύνοντο, ἔλαβον τὸ δασὺ πνεῦμα καὶ αἱ ὅμοιοι καὶ αἱ ἀντίθετοι, π.χ. «ἡ μείς» (κατὰ τὸ ὑμείς), «ἀφή» (κατὰ τὸ ἄπτομαι), (ἐνῶ ὁμαλῶς ἔχει τὸ ἀφή, ἐκ τούτου καὶ τὸ πρὸ τῆς ἀναλογίας συντεθὲν ἐπαφή), τὸ «ἡμαί» (= κάθημαι) κατὰ τὸ ἔξομαι, τὸ εἰς ἐπιγραφὰς «καθ' ἔτος», «ἐφ' ἔτος», «καθ' ἐνιαυτόν», κατὰ τὸ «καθ' ἕκαστον ἔτος», «καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν» κ.λπ., μόνον τὰ ἔσπον, ἐσπόμην (τοῦ ἔπω), τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ κατ' ἐπίδρασιν τοῦ ἐνεστώτος «ἔπω», ἐν τούτοις διέσωσαν τὸ γνήσιον πνεῦμα, διὰ τοῦτο «ἐπέσπον», (ὡς καὶ ἐπ-έσχον, κατέσχον) ἐκ τοῦ φιλουμένου ἔχω. Πολλοὶ εἶναι αἱ ἐξαιρεθεῖσαι λέξεις [διότι ὁ νόμος τῆς ἀνομοιώσεως*, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται τροπὴ τοῦ α' δασέος εἰς φίλον (θί-θημι > τίθημι) ἀπέβαλε κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ ἐσφύζοντο μόνον τὰ ἀποτελέσματα τοῦ παλαιοῦ νόμου], ὡς ὀρνιθο-θήρας, παχύ-χυμος, λιθο-φόρος, ἐχύ-θην, ἐθέλ-χθην, ὠρθώ-θην, μάχεσθαι, τεθά-φθαι, τετρά-φθαι, φά-θι, τέθναθι, πανταχό-θεν, ἀλλαχό-θεν, ὅ-θεν (ὅ+θεν), ἐφ-υφαίνω, ἐφ-

υ φή, ἐφθός, ἐφθιμημερής κ.λπ., (βλ. ἀντίκρουσις). Τὸ δασὺ πνεῦμα εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ (υ) ἀρχομένης λέξεις προήλθεν «κατὰ φωνητικὴν ἀλλοίωσιν» τοῦ υ ἀπὸ υ (διαλεκτικῶς: θουγατέρα ἀντὶ θυγατέρα, ἄχουρα ἀντὶ ἄχουρα, σούρω ἀντὶ σύρω, Κούμη ἀντὶ Κύμη κ.λπ.) εἰς ι υ (ὡς εἰς Βοιωτίαν καὶ Λακωνικὴν μετὰ τοὺς ὁδοντικούς φθόγγους (τ, δ, θ), μετὰ τὸ ὑγρὸν λ καὶ μετὰ τὸ ἔρρινον ν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως, π.χ. Νιουμφόδωρος, (Νυμφόδωρος), Διωνιούσιος καὶ Διωνούσιος (Διονύσιος), τιούχα (τύχη) κ.λπ., (πρβλ.) ὑπό, ὑπέρ (ινδ. upar, upari), ὅθεν τὸ ἀρκτικὸν στοιχεῖον τοῦ ι υ ἐκφωνηθὲν ἀήχως ἀπέβη Hu > ὑ (πρβλ. υ, Υ) (περὶ τοῦ δασυνομένου καὶ φιλουμένου ρ, Ρ βλ. ρ, Ρ) // (Δημοτ.) εἰς τὴν δημοτικὴν δὲν δα-

σύνουν: α) τοὺς φωνητικῶς ἠλλαγμένους τύπους λέξεων δασυνομένων εἰς τὴν ἀρχαίαν, π.χ. (ὁμάδα) ἀμάδα, (ἡμεῖς) ἐμεῖς, (ὁρμίδιον) ἀρμίδι, (ὁρμαθός) ἀρμαθιά, (ἡσκιος) [τὸ ὅποιον κατὰ τὸ ἥλιος ἢ ἐκ τοῦ ἡσκιᾶ > ἡσκιος κατὰ τὸ ἥλιος] ἡσκιος ἢ ἱσκιος, (ὕψηλός) ἀψηλός, (ὕγρός) ὀγρός, (ὄλος) ἀλάκερος, (ἐρμηνεύω) ὁρμηνεύω, (ἀψίς) [ἐκ τοῦ ἀψί-θυμος] ἀψίς ἢ ἀνύς, β) τὰς λέξεις ξένης καταγωγῆς, αἱ ὁποῖαι δασύνονται εἰς τὴν γλῶσσάν των, π.χ. (Ἀμλέτος) Ἀμλέτος, (Ἀμβούργον) Ἀμβούργον, (Ἑγελος) Ἑγελος, (Ἑρρίκος) Ἑρρίκος, (Ἑλβετία) Ἑλβετία, (Ἰσπανία) Ἰσπανία, (Ὁράτιος) Ὁράτιος, (Ἐνετός) Ἐνετός, (Οὐγγαρία) Οὐγγαρία, (Οὐννοι) Οὐννοι, Ὀλλανδία (Ὀλλανδία), Ἑβραῖος (Ὀβριός) κ.λπ.

ΠΙΝΑΞ ΔΑΣΥΝΟΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

(καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα)

Ἀβησσυνία, (Ἀβ -)	Αἴμων	ἀλουργία	ἄμμα
Ἀβός	αἶρεσις, αἰρῶ	ἀλτήρες	Ἀννόβερον
ἄβρα	ἄλας	ἀλυκή	ἀνύω (καὶ ἀνύω)
ἄβρός, ἄβρύνω	ἀλῆς	ἄλυσ	ἀπαλός, ἄπαξ
ἀγιασμός	Ἀλιάκμων	ἄλυσις	ἄπας, ἄπασα, ἄπαν
ἄγιος	Ἀλίσαρτος	ἄλων ἢ	ἀπλοῦς, ἀπλώνω
ἄγνος	ἀλιεύς, ἄλς	Ἀλωνάρης	ἄπτω, -ομαι
ἀδὴν (καὶ ἀδὴν)	Ἀλικαρνασσός	ἀλώνιον	ἄρμα (ὄχημα)
ἄδης	Ἀλιμοῦς	ἄλως	ἄρμαλιὰ
ἀδράλεστος	ἄλις	ἄλωσις	ἄρμη (ἄλμη)
ἄδρός	ἀλίσκομαι	ἄμα	ἄρμόζω, (-όδιος)
ἄζομαι	ἀλιτενής	Ἀμαδρυάς	ἄρμονία
ἀθροίζω καὶ ἀθροίζω	ἀλίτης, (-τήριος)	ἄμαξα	ἄρμός
αἶμα, αἶμασιὰ	ἄλμα, ἄλμη	ἀμαρτάνω, ἀμαρτία	ἄρπα
Αἶμος	ἀλμυρός	Ἀμβούργον	ἀρπαγή
αἰμύλος	ἄλομαι	ἄμιλλα	ἀρπάζω, ἄρπαξ
αἶμων	Ἀλόγνησος	Ἀμλέτος	ἄρπη

Ἄρπινα	εἷς, ἓν	Ἑλλοῖ	ἔστηκα
ἄρπις	Ἑκάβη	Ἑλλοπία	ἔστιά, ἔστιω
Ἄρποκρατίων	Ἑκάλη	ἔλμινς	ἔστιας
Ἄρπυιαι	ἐκάς	ἐλξίνη	ἔστιατόριον
ἄττα	ἐκάστος, ἐκάστοτε	ἐλξίς	ἐταίρα, ἐταιρ(ε)ία
αὔος (καὶ αὖος)	ἐκάτερος	ἐλονοσία	ἐταῖρος
αὔτη	Ἑκάτη	ἐλος, ἐλώδης	ἕτερος
αὐτοῦ (ἐαυτοῦ)	ἐκατομύριον	ἐλωρ	ἔτοιμος, ἐτοιμάζω
ἄφη (καὶ ἄφῃ)	ἐκατόν	ἐνδεκα	εὐδω
Ἄφβοῦργον, - οἱ	ἐκηβόλος	ἐνεκα	εὐρετήριον
ἀφίθυμος	ἐκηλος	Ἑνετὸς	εὐρίσκω
ἀφίχορος	ἐκαίδεκα	ἐνιαῖος	ἐφθός, ἔψω
ἀφίς, ἀφιμαγία	Ἑλκα	ἐννυμι	ἐψησις
ἄφος (= ἄρθρωσις)	ἐκούσιος	ἔνος	ἐφητὸς
ἀφύς	ἐκτήμοροι	ἐνότης	ἐωθινός
	ἔκτος	ἐνόω, ἐνώ, ἐνώνω	ἔωλος
ἐάλωκα	Ἑκτωρ	ἐνωσις	ἐώρος
ἐανὸς	ἐκών, - οὔσα, - ὄν	ἔξ, ἐξῆς	ἐώρακα
ἐαυτοῦ	Ἑλβετία	ἔξις, ἔξω, ἐκτικὸς	ἔως (= ἀνατολή)
ἐβδομάς	ἐλεδώνη	ἐορτή	ἔως (ἐπίρρ.)
ἐβδομος	ἐλειος, ἐλειὸς	ἐὸς	Ἑωσφόρος
Ἑβραῖος	Ἑλένη, Ἑλενος	ἐπομαι	
Ἑβρος (Ἑλλάδος)	ἐλέπολις	ἐπτά	ἦ, ἦ, ἦ, ἦς, ἦν
Ἑβρος (Ἰσπανίας)	ἐλιγμός	Ἑπτάνησος	ἦβῶ, ἦβῃ
ἐδανὸς (= γλυκύς)	ἐλίχη	ἐρκος	ἦβο -
ἐδνον	Ἑλικών	ἐρμα, ἐρμαιον	ἠγεμὼν
ἔδος, ἔδρα	ἐλίχωψ	ἐρμάριον	ἠγέτης, ἠγήτωρ
ἐδώλιον	ἐλιξ, ἐλίσσω	ἐρμαφρόδιτος	ἠγήμων
ἔθεν	Ἑλίσσα	ἐρμηνεία, ἐρμηνεύω	ἠγησίας
εἰανὸς	ἐλισσών	Ἑρμῆς	ἠγήστρατος
εἶλη	ἐλκθρον	Ἑρμιόνη	ἠγήσω
εἶλως	ἐλκος	ἐρπετόν, ἐρπω	ἠγοῦμαι
εἶμα	ἐλκω	ἐρπης, ἐρπύζω	ἠδομαι, ἠδονῇ
εἰμαρμένος, - η	Ἑλλανοδίκτης	Ἑρρικος, Ἑρρίκος	ἠδυ -, ἠδύνω
εἵργω (καὶ εἴργω)	Ἑλλάς	ἐσμός	ἠδυκλος
εἵργνυμι	Ἑλλη	ἐσπέρα	ἠδύοσμος
εἰρκτή	Ἑλλην	Ἑσπερίδες	ἠδύς, -εἰα, -ὺ
εἰρμός	Ἑλλήσποντος	ἐσπεριδοειδῇ	ἠθμός (ἄττ.)

ἦριστα	ἠρμωσμένος	Ἱεροσόλυμα	ἱππασία
ἦρω	ἠρμωσμένως	Ἱέρων	Ἱππο - καὶ ἱππο-
ἠλιαία	Ἡράκλειον	ἱζω	ἱππόδρομος
ἠλίσσῃ	Ἡράκλειος	ἱημι	ἱπποκλείδης
ἠλίσσις	Ἡράκλειτος	ἱκανὸς	Ἱπποκράτης
Ἡλιάδης (ἥλιος)	Ἡρακλῆς	ἱκάνω	Ἱόλυτος
(ἐνῶ Ἡλιάδης	Ἡριπίδας	ἱκετεύω	ἵππος, ἱπότης
Ἡλίας)	Ἡρόδοτος	ἱκέτης, ἱκεσία	ἱπποτροφία
ἠλικία	Ἡρόστρατος	ἱκνοῦμαι	ἵπταμαι
ἠλίκος	Ἡρυλλος	ἱκταῖος	Ἰσπανία
Ἡλιογάβαλος	Ἡρώ, Ἡρώδης	ἱκτῆρ	Ἰστιαία
Ἡλιόδωρος	Ἡρωδιανὸς	ἱκτης	ἴσταμαι, ἴστημι
ἠλιξ	Ἡρωδιάς	ἴκτωρ	ἰστ(ε)ών
ἠλιος	Ἡρων	ἱλαμαι	ἰστίον, ἰστός
ἠλος	Ἡρώνδας	ἱλάομαι	ἱστορία
ἠλόω (-ῶ)	ἠρώων, ἠρώς	ἱλαος	
ἦμαι	ἠσιεπῆς (ἴημι - ἔπος)	ἱλαρίων	ὁ, ὅ, ὅς, ὄν
ἦμαιθον (ἡμιοβό-	Ἡσαίας	ἱλαρός, ἱλαρά	ὄγε, ὄδε
λιον)	Ἡσίοδος	ἱλάσκομαι	ὀδηγός, ὀδηγῶ
ἡμαρτον	ἡσις (= ἡδονή)	ἱλεως	ὀδίτης
ἡμεῖς (ἐμεῖς)	Ἡσύχιος	ἱλήκω	ὀδοιπόρος
ἡμέρα	ἡσυχος, ἡσυχάζω	ἱλημι	ὀδός, ὀδεύω
ἡμερος	ἡττα, ἡττώμαι	ἱμα	ὀθεν
ἡμέτερος	ἡττων	ἱμαῖος	οἶ, οἷ, οἷ
ἡμην (πρτ. τοῦ ἡμαι)	Ἡφαιστος, -ειον	ἱμαλῖς	οἶος, οἶα, οἶον
(= κάθημαι)	ἡχι (ἐπίρρ.)	ἱμαντελικτής	ὀκκα
ἡμι -, ἡμισυς		ἱμάς	ὀλκῇ
ἡμος	ἡγμαι	ἱμάσσω	ὀλκός, ὀλκάς
ἡμοσύνη	ἱδρυμα	ἱμάτιον	Ὀλλανδία
ἡμων	ἱδρύω	ἱματισμός	ὀλμος
ἡνία	ἱδρῶ, ἱδρῶς	ἱμάω	ὀλόκληρος
ἡνίκα	ἱεράξ	ἱμείρω	ὀλος
ἡνίον	ἱερεία	Ἱμέρα	ὀμαλός
ἡνίοχος	Ἱερεμίας	ἱμερόεις	ὀμάς
ἡξίς	ἱερεὺς	ἱμερος	ὀμήγηυρις
ἡπαρ, ἡπάτιον	Ἱερικῶ	ἱμονιά	ὀμηλιξ
Ἡρα, Ἡραῖον	Ἱεροβοάμ	ἱνα	ὀμηρος
ἡρημένος	ἱερός, ἱερωσύνη	ἱξίς	Ὀμηρος

ὁμίλια	ὁπότε, ὁπόταν	ὁρῶ	ὠράριον
ὁμιλος, ὁμιλῶ	ὅπου, ὅπως	ὁσάκις	ὠρασι(ν)
ὁμίχλη	ὄραμα, ὄρασις	ὅσιος, ὅσος	(= ἐγκαίρως)
ὁμο-	Ὁράτιος	ὅστις, ὅτι	ὠριαῖος
ὁμογενής	ὀρίζω	ὅταν, ὅτε, ὅτι	ὠρικός
ὁμοιος, ὁμοιάζω	ὀρίζων	Οὐγγαρία	ὠριμάζω
ὁμόνοια	ὀριακός	οὐμανισμός	ὠρίμασις
ὁμοῦ	ὀρικός (τοῦ ὅρου)	Οὐννος	ὠριμος, ὠριος
ὁμως	ὄριον	οὗτος, οὕτω(ς)	ὠρισμένος, -η, -ον
Ὁνώριος	ὀρισμός		ὠρισμένως
ὀπηλίκος	ὄρκος, ὀρκίζω	υἱός	ὠροδείκτης
ὀπλή	ὀρμαθός	υἱωνός (= ἔγγονος)	ὠρολόγιον
ὀπλίτης, ὄπλον	ὀρμέφυτος		ὠροσκόπιον
ὀπλότερος	ὀρμή, ὀρμῶ	ὦ, ὦδε	ὠς, ὦς, ὦς
ὀπλοφορία	ὀρμιᾶ	ὦν (ὁποῖον)	ὠσαννά
ὀποδαπός	ὀρμιζω	ὦρα	ὠσαύτως
ὅποι (ἰων. ὅχοι)	ὀρμόνη	ὠραιζω	ὠσεῖ, ὠσάν
ὁποῖος	ὀρμος, ὀρμῶ	ὠραῖος	ὠσπερ, ὠστε
ὁπόσος, -η, -ον	ὄρος (σύνορον)	ὠρακιῶ	ὠστόσο

δασύτης, (-ητος), ἡ ἡ προφορά φθόγγου διὰ δασέος πνεύματος.

δατέομαί (τι)· (Ὁμηρικόν) (= διαμοιράζομαι τι μετά τινος· κόπτω, τεμαχίζω εἰς δύο, διαιρῶ)· (μέλλ.) δάσομαι, (ἀόρ.) ἐ-δασάμην, (πρκμ.) δέδασμαι· — δαίω* (B), δάσμα (= μέρος, μερίδιον), δασμός, δατητής (= ὁ διαμοιράζων), δατήριος (= ὁ διανέμων, ὁ διαιρῶν), δάσμευσις (= διανομή, διαίρεσις), ἀναδασμός (= ἀνακατανομή).

δατισμός, (-οῦ), ὁ· σφάλμα περὶ τὴν ἔκφρασιν, ἥτοι ἀντὶ νὰ εἴπῃ τις ῥῆμα ἔχον μόνον ἐνεργητικὸν τύπον, ὡς «χαίρω», λέγει τὸν ἀνύπαρκτον παθητικὸν τύπον «χαίρομαι»· καὶ τάνάπαλιν ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὸ ἀποθετικὸν ῥ. «ἐργάζομαι», λέγει «ἐργάζω»· ὁ ὅρος προήλθεν ἐκ τοῦ Πέρσου στρατηγοῦ Δάτιδος εἰπόντος

«χαίρομαι» ἀντὶ «χαίρω».

Δαυησινός κανών· (ἡ Δαβησινός κανών, ἐκ τοῦ Δαβησίου Ριχάρδου: Dower Davesius R. 1708-1766, Νιουκασλ)· // (Συντακτ.) ἀπαρεμφάτου ἡγουμένου τίθεται εἰς τὸν τελικὸν λόγον ὑποτακτική, ἐὰν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐνεστώδες ἢ εἰς τὸ μέλλον, π.χ. «δεῖ οὕτω ποιεῖν (ἢ ποιῆσαι), ἵνα ἔχωμεν»· εὐκτική, ἐὰν ἀναφέρεται εἰς τὸ παρωχημένον, π.χ. «εἶδε οὕτω ποιεῖν (ἢ ποιῆσαι), ἵνα ἔχομεν». Ἀλλ' ὁ κανὼν αὐτὸς ἔχει πλείστας ἐξαιρέσεις, διότι ἀπαντᾷ εἰς τὸν τελικὸν λόγον καὶ εὐκτική, ἐνεστώτος ἢ μέλλοντος ἡγουμένων, π.χ. «ὄρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη» (Ἡρόδοτος), καὶ ὑποτακτική, παρωχημένου ἡγουμένου, π.χ. «πολλάκις ἡ γυνὴ ἀπῆγε κάτω καθευδήσουσα ὡς τὸ παιδίον, ἵνα τὸν τιτθὸν (τὸν

μαστόν) αὐτῷ διδῶ καὶ μὴ βοᾷ» (Λυσίας)· // ὡσαύτως τὸ «ὅπως» ἐπομένου τοῦ «μὴ»: «ὅπως μὴ» καὶ σπανιώτερον «ὡς μὴ» συντάσσεται: α) μετὰ μέλλοντος τῆς ὀριστικῆς, π.χ. «σὺ δ' αὖ κατοκνεῖς τῶν Διὸς τ' ἐχθρῶν ὑπερστένεις; ὅπως μὴ σαντὸν οἰκτιεῖς ποτὲ» (Αἰσχύλος «Προμηθ. δεσμώτης» 68), β) μεθ' ὑποτακτικῆς δευτέρου ἀορίστου ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου, π.χ. «εἰδὼν δὲ ἄλλον ἀδικῆ ὁ ἐχθρὸς, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον καὶ πράττοντα καὶ λέγοντα, ὅπως μὴ δῶ δίκην μὴ δὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστήν» (Πλάτων «Γοργίας» 481 Α'), «ὅπως μὴ γένηται, μὴ μάθῃ, μὴ λάβῃ», καὶ γ) μεθ' ὑποτακτικῆς πρώτου ἢ δευτέρου παθητικοῦ ἀορίστου (ἔχι ὁμως μεθ' ὑποτακτικῆς ἐνεργητικοῦ ἢ μέσου πρώτου ἀορίστου), π.χ. «ὅπως μὴ ληφθῇ»· «ὅπως μὴ ἀνατραπῇ», ἀλλὰ τοῦτο δὲν εὐσταθεῖ πάντοτε, διότι ὑπάρχουν πολλὰ χωρία, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὁρθός, ὡς ἀλλ' ὅπως μὴ ῥαδίως περὶ μεγάλων πραγμάτων τοῖς ξυμμάχοις πειθόμενοι χειρὸν βουλεύσῃσθε» (Θουκυδίδης Α', 73, 1)· «ὅπως μὴ δὴ τοῦτο διδάξῃς μηδένα» (Ἀριστοφάνης «Νεφέλαι» 824)· «ἐυνέβησάν τε πρῶτα μὲν τὰ μακρὰ τεῖχη ἐλεῖν Ἀθηναίους, ὅπως μὴ ἐπιβῇ ἡ σῶσις ἐκ τῆς Νισαίας οἱ Πελοποννήσιοι» (Θουκυδίδης, Δ', 66, 4). Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα συμφώνως πρὸς τὸν Δαυησινὸν κανόνα δεόν νὰ τραποῦν ἀντὶ βουλεύσῃσθε - βουλεύσεσθε, ἀντὶ διδάξῃς - διδάξεις καὶ ἀντὶ ἐπιβῇ ἡ σῶσις - ἐπιβῇ ἡ σῶσις· τούτων ἕνεκα καθίσταται πρόδηλον ὅτι τὸ «ὅπως μὴ» συντάσσε-

ται σπανιώτερον καὶ μεθ' ὑποτακτικῆς ἀορίστου δηλοῦντος τὸ ἄπαξ, π.χ. «ὅπως μὴ πεισώμεθα» (= ἵνα μὴ πάθωμεν), ἐνῶ μεθ' ὀριστικῆς μέλλοντος δηλοῖ διάρκειαν, π.χ. «ὅπως μὴ πεισώμεθα» (= ἵνα μὴ πάσχωμεν), (πρβλ. τελικὰς προτάσεις*, ὅπως*).

δαύω· (= κοιμῶμαι, διέρχομαι τὴν νύκτα)· (πρτ.) ἔδουν, (μέλλ.) δαύσω, (ἀόρ.) ἔδασεν· (φρ.) «δαύους ἀπάλας ἐτάρας ἐν στήθεσιν» (Σαπφώ)· «δαύω κυρίως τὸ δεσμῶ... ἐξέρχεται ἐπὶ τοῦ καθεύδειν» (Ζωναρᾶς)· — δαύω (= ἰαύω, κοιμῶμαι)· (φρ.) «Ζηνὸς ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαύεις» (Ἰλιάς).

δαφνηφορῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (καὶ ὅχι δαφνοφορῶ (-έω) (= φέρω κλάδους δάφνης ἢ στεφάνους ἐκ κλάδων δάφνης)· (πρτ.) ἐδναφνηφόρουν, (μέλλ.) δαφνηφορήσω, (ἀόρ.) ἐδναφνηφόρησα, (ὑποτ.) δαφνηφορήσω· — δαφνηφορία, δαφνηφορεῖον (= ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος), δαφνηφόρος, «δαφνηφόροι Μοῦσαι», δαφνηφορικός.

δαφιλεύομαι· μετὰ δοτικῆς (= ἔχω πληθῶραν, ἀφθονίαν, πλησμονήν), π.χ. «ἀγέλαις ἐλεφάντων ἡ Λιβύη δαφιλεύεται» (Φύλων ὁ Βυζάντιος)· (πρτ.) ἐδαφιλεύομην, (μέλλ.) δαφιλεύσομαι, (ἀόρ.) ἐδαφιλευσάμην, (ὑποτ.) δαφιλεύομαι, (πρκμ.) δεδαφιλευμαι, (ὑπερσ.) ἐδεδαφιεύμην· — (= εὐρίσχομαι εἰς ἀδηνονίαν, εἶμαι περίφροντις· (φρ.) «ἐδαφιλεύσατο δι' ὑμᾶς λέγων· τί ποιήσω ὑπὲρ τοῦ νιού μου;» (Π.Δ.) (παθ.) (= σπαταλῶμαι)· (φρ.) «ἐπειδὴ μοι χρόνος αὐτοῖς ἱκανὸς δεδαφίλενται πρὸς τὸ πείραν εἰληφέναι τῶν καθ' ἕκαστα πράξεων»· — δαφίλια, δαφιλής (= πλουσιοπάροχος, ἀφθονος), δα-

φιλος, δαφιλέως, δαφιλῶς.

δάω (τι ἢ τινα)· (= μανθάνω· διδάσκω, διδάσκομαι)· (μέλλ.) δαήσομαι, (ἀόρ.β') δέδασον, (μτγν. ἔδασον) καὶ ἐδάην (ἀποδο- δόμενος συνήθως εἰς ἐνεστ.. «δαήμι»), (ὑ- ποστ.) δαῶ ἢ (ἐπικῶς) δαείω, (ἀπαρέμφ.) δαήναι ἢ (ἐπικ.) δαήμεναι, (μετχ.) δαείς, - εῖσα, -έν, (πρκμ.) δεδάηκα ἢ δέδακα (μετχ.) δεδαῶς, δεδαῦα, δεδαός· — (ἀμτβ.) μετὰ γενικῆς προσώπου ἢ πρά- γματος (= μανθάνω· εἰς πρκμ. γνωρίζω)· (φρ.) «πῶς γὰρ ἐμεῦ σύ, ὦ ξεῖνε δαή- σεαι» (= θά μάθης ὑπ' ἐμοῦ)· «εἰ δ' ἐθέ- λεις πολέμοιο δαήμεναι» ("Ομηρος)· μετ' αἰτιατικῆς πράγματος· (φρ.) «ὅς πόλλ' ἐ- δάη σόφα ἀνθρώποισι νόσοις φάρμακα λύγραις ἀπαλλάκεμεν» ("Ομηρος)· — δαήμων (= ἔμπειρος, εἰδήμων), δαί- φρων (= ἐχέφρων), ἀδαής (= ὁ μὴ γνω- ρίζων).

δδ· διὰ δύο δδ γράφονται: Σαδδουκαῖοι, Βούδδας, Λύδδα ἢ, Λύδδα τὰ.

δε· ἐγκλιτικὸν ἐφελκυστικὸν ἐπίθημα, τὸ ὁ- ποῖον τίθεται μετὰ αἰτιατικῆς: α) ὀνομά- των τόπων πρὸς δήλωσιν κινήσεως εἰς τό- πον, π.χ. Οὐλυμπόν-δε> Οὐλυμπόνδε· οἰκόν-δε> οἰκόνδε>, (ἀττ.) οἰκαδε· θύρας-δε> θύραζε, (εἰς ἐπικ. ἐπὶ τοῦ "Ἄδου μετὰ γενικῆς, ὡς "Αιδός-δε> δό- σδε)· "Αφιδναζε· β) προσώπων ἢ ἀντωνυ- μιῶν εἰς δήλωσιν τῆς προσεγγίσεως πρὸς αὐτά· π.χ. Πηλεϊωνά-δε> -νάδε· ἡμέτε- ρόν-δε> -ρόνδε, γ) οὐσιαστικῶν πρὸς δή- λωσιν σκοποῦ· π.χ. «μῆτε φόβονδε ἀγό- ρευε», καὶ δ) δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν πρὸς ἐπίτασιν, π.χ. ὅδε, τοιόσδε, τοσόνδε κ.λπ. καὶ ε) ἐπιρρημάτων εἰς -δε, π.χ. οἷ κα δ ε (τὸ «οἶκα» αἰτ.) (κατ' ἀναλογίαν οἰκόν-

δε), Μαραθῶν-άδε, φύγαδε (= εἰς φυγὴν), ἄγραδε (ἀντὶ ἀγρόνδε) κ.λπ. Κατὰ τοὺς παλαιούς γραμματικούς τὸ «δέ» ἐγράφετο κατὰ διάστασιν εἰς τὴν λέ- ξιν καὶ ἐτήρει τὸν ἴδιον τόνον, π.χ. «οἷ- κον δέ», «ἀγορὴν δέ», ἀλλὰ δὲν ἴ- σχυσε τοῦτο εἰς τοὺς μετέπειτα. Εἷς τινα τὸ «δε» εἶναι «δεικτικὸς προσοχηματι- σμός» ἢ «ἐπιτακτικὸς προσοχηματισμός»: ὁ δε, τηλικάδε; τοσόσδε, ἐν- θάδε, οὐδέ, μηδὲ κ.λπ., ἀλλὰ προστιθὲν εἰς τὴν αἰτιατικὴν ἐξεληφθῆ ὀλί- γον κατ' ὀλίγον ὡς τὸ κυρίως δηλωτικὸν τῆς εἰς τόπον κινήσεως.

δέ· (Δημοτ.) (ἀρνητικὸν μόριον ἀντὶ τοῦ «δέν» κατ' ἀποκοπὴν τοῦ «ν» πρὸ συμφῶ- νων πλὴν τῶν ἀφώνων κ. π. τ. φ καὶ τοῦ διπλοῦ ξ, π.χ. «δὲ θέλω νὰ μὲ θυμῶνης», «δὲ μπορῶ» κ.λπ.)· // εἰς ἀρνητικὴν ση- μασίαν τίθεται μετὰ τοῦ μορίου «αμ» ὡς ἀπάντησις, π.χ. «θὰ πᾶς στῇ δουλειά; — ἀμ δέ» (ἐνν. πού θὰ πάω, ἥτοι δὲν θὰ με- ταβῶ).

δέ· (Δημοτ.) προστ. ἀορ. β' τῶν ῥ. βλέπω καὶ θεωρῶ κατ' ἀφαίρεσιν* π.χ. ἰδέ> δέ> (ἰ)δὲς καὶ (πληθ.) ἴδετε > δέτε καὶ ἐπενθέ- σει τοῦ σ> δέστε· (φρ.) «κὶ ἀπόκει στρέ- φον δέ με» ("Ερωτόκριτος)· «γὰρ ἰδὲς καιρὸ πού διάλεξε», «δέστε συμπεριφο- ρά».

δέ· (ἀρχ. -δημ.)· μόριον ἢ σύνδεσμος, οὐ- δέποτε τιθέμενος εἰς τὴν ἀρχὴν προτά- σεως, ἀλλὰ συνήθως δεύτερος καὶ ἰδίᾳ με- ταξὺ τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ πτωτικῆς ἢ τῆς προθέσεως καὶ τῆς συναπτομένης μετ' αὐ- τῆς πτώσεως, πολλάκις τίθεται καὶ τρίτον δέ, κατὰ μετρικὴν δὲ ἀνάγκην καὶ τέταρ- τον καὶ πέμπτον καὶ ἕκτον, π.χ. «ὅ,τι λέ-

ξω δ' ἀπορῶ»· «ᾄξει ἴων, ᾄξει δὲ ῥόδων, ᾄξει δ' ὑακίνθου» ("Ερμύππος)· τὸ μόριον τοῦτο εἶναι σύνδ. ἀντιθετικὸς, τιθέμενος συνήθως μετὰ τοῦ μέν, (π.χ.) «ὁ μὲν γελᾷ ὁ δὲ κλαίει», πολλάκις καὶ ἄνευ αὐ- τοῦ· (φρ.) «οὐκ ἐπὶ κακῷ, ἐλευθερώσει δέ» καὶ συμπλεκτικὸς συνδέων διακοπέντα λόγον· (φρ.) «ὡς Ἀχιλεὺς θάμβησεν..., θάμβησαν δὲ καὶ ἄλλοι» ("Ιλιάς)· ἔχει δὲ καὶ μεταβατικὴν ἔννοιαν συνάπτων τὰ ἐ- πόμενα πρὸς τὰ ἡγούμενα, ὡς· «ἐπεὶ δ' ἐ- κείνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν».

δέδοικα· (ἢ δέδια)· (= φοβοῦμαι)· (παρα- κειμ. μετὰ σημασίας ἐνεστώτος τοῦ ὅχι εὐ- χρήστου ῥήματος δεῖδω*)· (πρτ.) ἐδεδοί- κειν, ἐδεδίειν, (μέλλ.) δείσομαι, (ἀόρ.) ἔ- δεισα, (πρκμ.) πεφοβήμαι, (ὑπερσ.) ἐπε- φοβήμην· (ὑπ.) ἐδεδοίκα, δεδίω, ἂ δεί- σω, πρ πεφοβημένος ὦ· (εὐ.) ἐδεδοίκοι- μι, μ δεισοίμην, ἂ δέσαιμι, πρ πεφοβη- μένος εἶην· (προστ.) ἐδέδιθι, ἂ δεῖσον, πρ πεφόβησο· (ἀπ.) ἐδεδοικέαι, δεδιέαι, μ δέισεσθαι, ἂ δέσαι, πρ πεφοβῆσθαι, (μτχ.) ἐδεδοικώς, -κυῖα, -κός, δεδιώς, δεδιυῖα, δεδιός, μ δεισόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἂ δέισας, -σασα, -σαν, πρ πεφοβημένος, -μένη, -μένον. Τοῦτο ἔκτος τῶν κανονι- κῶν τύπων ἔχει καὶ τοὺς ἐξῆς εὐχρήστους κατὰ τὰ εἰς -μι* τύπους:

Ὀριστική: δέδια, δεδι-ας, δεδι-ε,

δεδι-μεν, δεδι-τε, δεδι-ασι.

ὑπερσ.: ἐδέδι-σαν

ἀπαρεμφ.: δεδι-έαι

μετοχή: δεδι-ώς, (-διότος), ὁ

δεδι-υῖα, (-διυῖας), ἡ

δεδι-ός, (-διότος), τὸ.

Πολλάκις εὐρίσκομεν τύπους ἰσχυροῦς, ὅ- που δικαιολογοῦνται ἀσθενεῖς καὶ τάνάπα-

λιν: δέδοικα, δέδιμεν καὶ ἔπειτα δέδια, δέ- διμεν καὶ δέδοικα, δεδοίκαμεν· (βλ. -μι). -δεής· (-δεοῦς καὶ -δεές, -δεοῦς)· β' συνθε- τικὸν λέξεων ἐκ τοῦ ῥ δέομαι (= ἔχω ἀ- νάγκην) καὶ ἐκ τοῦ στερητικοῦ «ἀ» ἢ ἐκ προθέσεως, ὡς ἀδεής, (= ὁ στερούμενός τινος), ἐνδεής, καταδεής, ὑποδεής· // β' συνθ. λέξεων ἐκ τοῦ δέος (= φόβος) συντε- θειμένων καὶ τοῦ στερητικῆς «α» ἢ ἐκ προθέσεως, ὡς ἀδεής (= ἄφοβος) περι- δεής, ὑποδεής.

δεῖ· (βλ. δέω,* δεῖ*).

δεῖ (δέει)· (ἀρχ. νεώτ.) ῥήμα ἐνεργ. ἀ- προσ. ἐκ τοῦ δέω, συντασσόμενον ἢ μετὰ γενικῆς πράγματος, ὡς «δεῖ δὲ χρημά- των», ἢ μετ' ἀπαρεμφάτου καὶ αἰτιατικῆς προσώπου, ὡς «δεῖ σήμερον μ' ἐλθεῖν» (= «χρή» = εἶναι ἀνάγκη), ἢ μετὰ γενι- κῆς πράγματος, π.χ. «ὀλίγου δεῖν τοῦτο ἐποίησα» (= παρ' ὀλίγον νὰ τὸ πράξω), ἢ δοτ. προσώπου, ὡς «σοὶ τε γὰρ παῖδων τί δεῖ» (= εἶναι ἀνάγκη, ἀπαιτεῖται, χρειάζε- ται, πρέπει ἢ ὀφείλει τις νὰ πράξῃ τι)· // (φρ.) «πολλοῦ (γὰρ καὶ) δεῖ»· ἐν χρήσει ὡς ἐμφαντικὴ ἄρνησις εἰς τὸ τέλος προτάσεως (= βεβαίως, κατ' οὐδένα τρόπον, ἀπέχει πολὺ, χρειάζεται πολὺ νὰ)· «ὀλίγου ἢ μι- κροῦ δεῖ ἢ ἐδέησε»· μετ' ἀπαρεμφ. ἢ νεωτ. μετ' ἀναλόγου συντάξεως (= ὀλί- γον ἔλειψε νὰ... ἢ παρ' ὀλίγον νὰ)· (τὸ «ὀ- λίγου δεῖν» συντάσσεται μεθ' ὀριστικῆς ἱ- στορ. χρόνου, ὡς «ὀλίγου δεῖν ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς πείνης» καὶ ὅχι «...νὰ ἀποθά- νη»)· «ἐδέησε νὰ...», ἥτοι ἐχρειάσθη νὰ «δέον νὰ», πρέπει νὰ· «ἐν καιρῷ τῷ δέοντι», «μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς»· «τὰ δέοντα», «τὰ πρόποντα», «τὰ δέοντα εἰς τὴν κυρίαν σας» (= αἱ προσήσεις (χν)

τά χαίρετίσματα). Τὸ ἐνεργητικὸν «δεῖν» προσωπικῶς τίθεται: α) μετὰ γενικῆς, ὡς «δέω τινός», (ἐν χρήσει διὰ τὴν περιφρασιν κυρίως τῶν δεκάδων συντεθειμένων μετὰ τοῦ 8 καὶ 9), π.χ. «ἔτη δυοῖν δέοντα εἴκοσιν» (ἦτοι 18)· «ὀλίγον ἐδέεσα τοῦτο ποιεῖν» (= ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸ πράξω)· «πολλοὺ δέω τοῦτο ποιεῖν»· β) «τοσοῦτον δέω (μετ' ἀπαρεμφ.)... ὥστε, π.χ. «τοσοῦτον δέουσιν ἐλεεῖν, ὥστε μισοῦσιν».

Τὸ μέσον δέομαι, π.χ. «δέομαί τινας» (πραγμ.), «δεῖ μοί τινας» (= χρειάζομαι), «δέομαί τινας» προσώπου (= παρακαλῶ τινα), «δέομαι ὑμῶν τοῦτο», «δέομαι ὑμῶν χρήματα παρέχειν», (ἦτοι ὅταν ἐπακολουθῇ οὐδ. ἀντωνυμίας ἢ ἐπίθετον ἢ ἀπαρέμφατον)· ἐὰν δὲν ἐπακολουθοῦν αὐτά, ἀντὶ τοῦ «δέομαί τινας» χρησιμοποιεῖται «αἰτῶ τινά τι», ἦτοι «αἰτῶ ὑμᾶς χρήματα».

δεῖγμα, (-ατος) τό· (= μέρος ὀλίγον δεικνύμενον)· δῆγμα (-ατος), τό (= δάγμα).

δεῖδω (τι ἢ τινα)· (= φοβοῦμαι· (ἐπομένης προθέσεως)· μεριμνῶ περί..., εἶμαι περίφροντις· (μετ. αἰτ.) τρέμω, φοβοῦμαι)· (φρ.) «οὐδὲ δέδοικα οὐδὲ φοβοῦμαι τὸν μέλλοντα ἀγῶνα» (Δημοσθένους)· (μελλ.) δέισομαι, (ἀόρ. α') ἔδεισα, (ἐπικ. ἔδδεισα), (πρκμ. μετὰ σημασίας ἐνεστώτος) δέδοικα* ἢ δέδια, (ἐπικ. δέδια), (ὑπερσ. μετὰ σημασίας παρατακτικοῦ) ἔδεδόικεν ἢ ἔδεδείν, (μετχ. πρκμ.) «τὸ δεδόος» (= ὁ φόβος τινός, τὸ δέος)· — δέος (= φόβος), δεινός (= φοβερός), δειλός (= ὁ αἰσθανόμενος φόβον), δειμαίνω, ἀδεής (= ἄφοβος), ἄδεια ἢ (= ἄφοβία).

— δέδοικα μετ' ἐνδοιαστικῆς προτάσεως (= φοβοῦμαι μήπως) εισαγομένης διὰ τοῦ μή καὶ ὑποτακτικῆς καὶ σπανίως ὀριστικῆς (φρ.) «δέδοικα μὴ οὐκ ἔχω ἐγὼ τοσαύτην σοφίαν» (Ξενοφών)· μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= φοβοῦμαι νά...) (φρ.) «οὐκ ἐδεδόισαν βασανισθῆναι».

δείκνυμι, δεικνύω (τινί τι)· (= φέρω εἰς φῶς, φανερώω· ἐπιφέρω, ἐπιδεικνύω· δείχνω· ἐπεξηγῶ· διδάσκω· (φρ.) «δείξω δ' ἐγὼ σοι μὴ τὸν Ἰδαῖον Πάριν ἦσσω νομίζειν Πηλέως ἐχθρόν» (Εὐριπίδης)· ἐμφανίζω ἐνδείξεις)· μετὰ κατηγορηματικῆς μετχ. (= ἀποδεικνύω ὅτι...)· (πρτ.) ἐδείκνυν, ἐδείκνυνον, (μέλλ.) δείξω, (ἀόρ.) ἔδειξα, (πρκμ.) δέδειχα, (ὑπερσ.) ἐδεδείχην· (ὑ) ἐδεικνύω, ἂ δείξω, πρ δεδείχω, δεδειχώς ὦ· (εὐ.) ἐδεικνύοιμι, μ δείξοιμι, ἂ δείξαιμι, πρ δεδείχοιμι, δεδειχώς εἶην· (προστ.) ἐδείκνυ, ἂ δείξον, πρ δεδειχώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐδεικνύναι, μ δείξιν, ἂ δείξαι πρ δεδειχέναι· (μετχ.) ἐδεικνύς, -νύσα, -νύν, μ δείξων, -ξουσα, -ξον, ἂ δείξας, -ξασα, -ξαν, πρ δεδειχώς, -χυῖα, -χός// δεικνύμαι· π ἐδεικνύμην, μ δείξομαι, δειχθήσομαι, ἂ ἀδειξάμην, ἐδειχθῆναι, πρ δεδείχθην, ὅδεδειγμην· (ὑπ.) ἐδεικνύωμαι, ἂ δείξωμαι, δειχθῶ, πρ δεδειγμένος ὦ· (εὐ.) ἐδεικνύοιμαι, μ δείξοιμαι, δειχθῆσοιμαι, ἂ δειξάιμαι, δειχθῆναι, πρ δεδειγμένος εἶην· (προστ.) ἐδεικνύσο, ἂ δείξαι, δειχθῆναι, πρ δέδειξο· (ἀπ.) ἐδεικνύσθαι, μ δείξεσθαι, δειχθῆσθαι, ἂ δείξασθαι, δειχθῆναι, πρ δεδείχθαι· (μετχ.) ἐδεικνύμενος, -μένη, -μενον, μ δειξόμενος, -ξομένη, -ξομένη, δειχθισόμενος, -ομένη, -όμενον, ἂ δειξάμενος, -ξάμενη, -ξάμενον, δειχθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδει-

γμένος, -μέ· ἢ -μένον· — δειῖς, δειῖμα, δείκτης, δεικτικός, δεικτός, δεικτήριο, δεικτέος, αὐτοπρόδεικτος, ἀναπρόδεικτος.

δείκτης, (-ου), ὁ· βραχυγραφία εἰς τὴν λεξικογραφίαν, ἥτοι συμβολικὴ παραστάσεως λέξεων ἢ φράσεων πρὸς οἰκονομίαν χώρου, π.χ. (οὐσ.) ἀντὶ οὐσιαστικοῦ· «υ» (ἀντὶ βραχέως)· «-» (ἀντὶ μακροῦ), (*) (ἀντὶ βλέπε) κ.λπ.

δεικτικός, -ή, -όν· ὁ πρὸς δειξιν χρησιμεύων // (Γραμμ.) «δεικτικαὶ ἀντωνυμίας» (βλ. ἀντωνυμία)· // «δεικτικὸν τό» ἄλλως «δεικτικὸς προσοχηματισμός».

δειλιῶ (-άω)· (ἀμτβ.) (= φοβοῦμαι, ἔχω ἔλλειψιν θάρρους, εἶμαι δειλός, (δημ.) δειλιάζω, δὲν τολμῶ)· (μέλλ.) δειλιάσω, (ἀόρ.) ἐδειλιάσα, (ὑποτ.) δειλιάσω, (πρκμ.) δεδειλιάκα· (δημ.) δειλιάζω· (φρ.) «δὲν δειλιῶν εὐκολὰ τὰ παιδιά μου»· — δειλία, δειλός, δειλίαις, ἀποδειλίαις, δειλῖος (= δειλός), δειλόομαι (= φοβοῦμαι), δειλότης.

δεῖνα ὁ, ἡ, τό· (δημ.) καὶ δεινά(ς), ἀναφέρεται καὶ ὀνομαστικῇ τις «ὁ δεῖν»· γεν. δεινός καὶ δεινάτος, δοτ. δεῖνι ἢ δεινάτι, αἰτ. δεινα, πληθ. δεινες, δεινῶν, δεινάς, εἶναι δὲ καὶ ἄκλιτον (ἀόρ. ἀντων.*, τιθεμένη ἐπὶ προσ. ἢ πραγμ. ἀκατονομάστων) (= εἷς (κν.) κάποιος)· // (= ἄλλος τις)· (τὸ οὐδ. ὡς οὐσ.) «τὸ δεινα» (κν.) τέτοιο (βλ. δεινά(ς)).

δεῖνα(ς) ὁ· (δημοτ.) ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία «δεῖνα(ς), ὡς καὶ «τάδε(ς)» ἐκφέρονται πάντοτε μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ εἴτε λαμβάνονται ὡς οὐσιαστικά εἴτε ὡς ἐπίθετα ἐπὶ προσώπων ἢ πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος λέγει δὲν θέλει ἢ δὲν δύνα-

ται νὰ ὀνομάσῃ, π.χ. «μὴν κοιτάξεις τί λέει καὶ τί κάνει ὁ δεινά(ς) καὶ ὁ τάδε(ς)»· (βλ. δεινα ὁ, ἡ, τό).

δεινότης, (-ητος), ἡ· (Ῥητορ.) εὐφράδεια, εὐγλωττία (ἐπὶ ῥητόρων καὶ συγγραφέων).

δεινῶ (-όω) (τι ἢ τινα)· (= κάμνω τὸν φοβερόν, μεγαλοποιῶ· παριστάνω ἐπὶ τὸ μεῖζον)· (πρτ.) ἐδαινῶν, (μέλλ.) δαινῶσω, (ἀόρ.) ἐδαινῶσα, (ὑποτ.) δαινῶσω, (μετχ.) δαινῶσας, -σασα, -σαν· — δεινός, δεινώσις, δεινότης (βλ. δειδω).

δειῖς, (-εως), ἡ· (δείκνυμι) (= τρόπος ἀποδείξεως, φανέρωσις)· δῆῖς (δάκνω) (= δάγμαμα)· // (Γραμμ.) ἀποδεικτικὴ ἰσχὺς· // (Λογικ.) ἡ δειῖς διαρεῖται εἰς τρία: α) «τὴν διάλληλον δειῖν», συμφωνῶς πρὸς τὴν ὁποίαν κανονίζομεν τὸ ζητούμενον ἐκ τοῦ ζητουμένου, π.χ. «πότε ἔζησεν ὁ Ἀριστοτέλης; ὅτε ἔζησεν ὁ Πλάτων· καὶ πότε ὁ Πλάτων; ὅτε ἔζησε* ὁ Ἀριστοτέλης»· β) τὴν οὐσιώδη ἢ φυσικὴν δειῖν, κατὰ τὴν ὁποίαν βλέποντες μακρόθεν καπνὸν καὶ ὄχι πῦρ λέγομεν ὅτι ὑπάρχει, κατὰ φυσικὸν λόγον, καὶ πῦρ, καὶ γ) τὴν ἐπουσιώδη ἢ τεκμηριώδη, κατὰ τὴν ὁποίαν βλέπων τις τοῖχον μέλανα, κατὰ στοχασμὸν λέγει, ὅτι εἶναι ἐκ καπνοῦ, ἀλλὰ δυνατόν νὰ εἶναι καὶ ἐκ γραφικῆς ὕλης ἢ ἄνθρακος καὶ ἄλλων.

δειπνηστος, (-ου), ὁ· (= ὁ καιρὸς τοῦ δειπνοῦ)· δειπνηστός, (-οῦ), ἡ (= τὸ δειπνον).

δειπνίζω (τινά)· (= φιλοξενῶ τινα εἰς δειπνον, φιλεύω, (κν.) «τοῦ χάνω τὸ τραπέζι», παρέχω δειπνον)· (πρτ.) ἐδειπνίζον, (μέλλ.) δειπνίσω, (ἀττ.) δει-

πνῶ, (ἀόρ.) ἐδείπνισα, (ὑποτ.) δειπνίσω, (παθ. πρκμ.) δεδείπνισμαι, (μετχ.) δεδειπνισμένος, -η, -ον· — δειπνίον (= μικρόν, πρόχειρον δειπνον), δειπνιστός, δειπνιστήριον (= αἷθουσα δείπνου).

δειπνοποιῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= παρασκευάζω τὰ τοῦ δείπνου· παρέχω δειπνον· (πρτ.) ἐδειπνοποιοῦν· (Μεσ.) δειπνοποιούμαι (= δειπνῶ, γευματίζω), (πρτ.) ἐδειπνοποιούμην, (ἀόρ.) ἐδειπνοποίησάμην, (ὑποτ.) δειπνοποιήσωμαι· — δειπνοποιία, δειπνοποιός.

δειπνῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= γευματίζω, παρασκευάζω δειπνον, τρώγω), (εἰς τοὺς μεθ') Ὁμηρον «τρώγω τὴν ἐσπερινὴν τροφήν», εἰς τὸν Ὁμηρον ἁδιακρίτως «γευματίζω»· (φρ.) «δειπνῶ τὸ ἄριστον» (χρησιμοποιοῦ τὸ πρόγευμα ὡς γεῦμα, ἥτοι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου χρησιμοποιοῦ τὸ ἄριστον)· (πρτ.) ἐδείπνουν, (μέλλ.) δειπνήσω καὶ δειπνήσομαι, (ἀόρ.) ἐδείπνησα, (ὑποτ.) δειπνήσω, (πρκμ.) δεδείπνηκα, (ἀττ. ἀ' πληθ. συγχομμένον «δεδείπναμεν»· (ὑπερσ.) ἐδειπνήκειν, (παθ. ἀόρ.) ἐδειπνήθην καὶ (μετχ. πρκμ.) (παρα)-δεδειπνημένος· ὑπάρχει καὶ (πρκμ.) δεδείπναμεν, δεδειπνάσαι· — δειπνον, δειπνητής, δειπνητικός, δειπνηστός* ἢ δειπνηστος (= ἡ ὥρα τοῦ δείπνου), δειπνητήριον (= ἡ αἷθουσα τοῦ δείπνου), δειπνάριον (= μικρόν δειπνον), δειπνοσοφισταί.

δειροτομῶ (-έω) (τινα)· (= κόπτω τὸν λαίμῶν (τὴν δειρήν), ἀποκεφαλίζω)· (πρτ.) ἐδειροτόμουν, (μέλλ.) δειροτομήσω, (ἀόρ.) ἐδειροτόμησα, (ὑποτ.) δειροτομήσω· — δειροτομία, δειροτόμος.

δείξ ὁ, **δέν** τὸ· (δενός τοῦ)· (τὸ οὐδεὶς

θεωροῦν ὡς σύνθετον ἐκ τοῦ οὐ καὶ τοῦ αἰολ. δείξ, δέν καὶ ὄχι ἐκ τοῦ οὐδὲ εἶξ), ὥστε τὸ δείξ, δέν (ὅθεν τὸ δεινα, δεινος, δεινί) θὰ ἦτο (= τῷ τίς, τί καὶ οὐδεὶς = τῷ οὕτως)· (φρ.) «καὶ κ' οὐδὲν ἐκ δενὸς γένοιτο» ('Αλκαῖος)· (ὡς οὐς.) τὸ «δέν» (= τὸ ὑπαρκτόν, τὸ σῶμα)· (φρ.) «μὴ μᾶλλον τὸ δέν ἢ τὸ μηδὲν εἶναι» (δέν = τὸ σῶμα, μηδέν = τὸ κενόν) (Δημόκριτος)· // (δημοτ.) τὸ ἀρνητικὸν μόριον «δέν» προήλθεν ἐκ τοῦ «οὐδέν», τὸ ὅποιον εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐλαμβάνετο μετὰ σημασίας ἐπιρρηματικῆς (= οὐδόλως), π.χ. «κρυφά, κρυά μου, σὲ ἀγαπῶ καὶ σὺ οὐδὲν τὸ ξέρεις» (= οὐδόλως τὸ γνωρίζεις, διόλου δέν τὸ ξέρεις)· τοῦτο τὸ «δέν» οὐδέποτε λαμβάνεται καθ' ἑαυτὸ καὶ συνάπτεται μόνον μετὰ ῥήματος, τοῦ ὁποίου πάντοτε προτάσσεται, π.χ. «ὁ Ἀνδρέας δέν εἶναι καλὸς μαθητής», «δέν ἐφάνη ὁ Ἀντρέας», «ὁ Παῦλος δέν προσέχει», τίθεται τοῦτο κανονικῶς μεθ' ὀριστικῆς, ἢ ὁποία δηλοῖ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πράγματι συμβαίνει ἢ παριστᾷ τι ὡς πρᾶγματι συμβαῖνον· ἢ σύνδεσις ἀρνητικῆς προτάσεως κρίσεως μετὰ προηγουμένης καταφατικῆς προτάσεως γίνεται συνήθως διὰ τοῦ «καὶ δέν», π.χ. «μαγεύει τὰ ποτάμια καὶ δέν τρέχουνε», ὅταν ἐκφέρεται δὲ ὁ λόγος μετ' ἐμφάσεως ἢ γοργότητος ἀντὶ τοῦ «καὶ δέν», τίθεται μόνον τὸ «δέν» (ἀσύνθετον σχῆμα), π.χ. «ὁ Γιώτης εἶναι ζωντανός, τοὺς Τούρκους δέν» φοβᾶται (= καὶ τοὺς Τούρκους δέν φοβᾶται)· εἰς τὰς ὑποθετικὰς προτάσεις κανονικῶς τίθεται τὸ ἀρνητικὸν μόριον «δέν», ἐκτός ἐὰν αὗται εἰσάγονται διὰ τοῦ μορίου «νά», ὅποτε ἀρνήσεις εἰς αὐτάς εἶναι

«μὴ» π.χ. «ἄν δέν σὲ ἐκτιμούσα, δέν θὰ σ' ἐδάνειζα»· «νὰ μὴ σὲ γνώριζα τί εἶσαι, θὰ σὲ πίστευα» (= ἄν δέν σὲ ἐγνώριζα) (βλ. δείξ). Τὸ δέν (δημ.) οὐδέποτε λαμβάνεται καθ' ἑαυτὸ. Τίθεται εἰς ζεύγη προτάσεων ἀντιθέτου σημασίας καὶ εὐρισκομένων πρὸς ἀλλήλας εἰς σχέσιν διαζευκτικῆν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἀ' ἐκφέρεται καταφατικῶς, ἡ δὲ β' ἀρνητικῶς μετὰ τοῦ «δέν»· ἀμφότερα δὲ εὐρισκόμενα εἰς σχέσιν ὑποθετικῆν ἢ ἀντιθετικῆν πρὸς τρίτην τινὰ πρότασιν δέχονται ὑποτακτικῆν, π.χ. «ἔρθη δέν ἔρθη, ἐμεῖς θὰ φάμε»· «σὲ φοβῶμαι, κὼρ βοριά, φουσίσης δέν» φουσίσης». (βλ. οὐδεὶς καὶ δέν).

δεισ- (πρβλ. δίς-, δυς-)· ὡς ἀ' συνθετικόν: 1) ἐκ τοῦ δέος (= φόβος): δεισ-ιδαιμονία, δεισ-ἴγνων (= ὁ φοβούμενος τοὺς ἄνδρας), δεισ-ιδαίμων, 2) δις- (ἀντὶ δυῖς ἐκ τοῦ δύο): δις-μύριοι, δις-περίοδος, δις-ὑπατος, δις-χίλιοι, δί-στιχον, δις-στοιχία (= διπλὴ σειρά, δί-στοιχος) = ὁ ἔχων δύο στοίχους, σειράς) καὶ 3) δυσ- (ἀχώριστον προθεματικὸν μόριον ἔχον τὴν ἔννοιαν τῆς δυσκολίας, δυστυχίας), π.χ. δυσ-ἥλιος, δυσ-ἄθλιος, δυσ-δαίμων (= κακοδαίμων), δυσ-διάθετος· (τοῦτο μεταχειρίζονται οἱ ποιηταὶ εἰς ἰσχυρὰς ἀντιθέσεις*): «γάμος δύσγαμος», «Πάρις δύσπαρις» (ὥστε καταντᾷ πολλάκις σχεδὸν ἀν- ἢ ἀ- στερητικόν).

δεκάζω (τινά)· (= διαφθείρω διὰ χρημάτων ἢ δώρων, δωροδοκῶ)· (πρτ.) ἐδέκαζον, (μέλλ.) δεκάσω, (ἀόρ.) ἐδέκασα, (ὑποτ.) δεκάσω· (Παθ.) δεκάζομαι (= δωροδοκοῦμαι), (μτφ.) (= παρασύρομαι ἐκ πάθους ἢ ἀδυναμίας), π.χ. ἐδεκαζόμην, πρ. δεδέκασμαι, (μετχ.) δεδεκασμένος, -η,

-ον· (φρ.) (μτφ.) «δεδεκασμέναι ἀκοαί»· — δεκαστής (= διαφθείρων), δεκαστικός· (φρ.) «δεκαστικά δῶρα», δεκασμός (= δωροδοκία).

δεκαπεντασύλλαβος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ ἐκ δεκαπέντε συλλαβῶν (τὸ ἄρσ. ὡς οὐς.) δεκαπεντασύλλαβος, (-ου), ὁ (ἐνν. στίχος). Εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν συνήθης στίχος ἐξ ἰαμβῶν ἔχων δεκαπέντε συλλαβὰς (ἢ ὀκτῶ+ἑπτὰ), ἄλλως ὀνομαζόμενος «πολιτικὸς στίχος».

Ὁ δεκαπεντασύλλαβος εἰσῆχθη εἰς τὸ ἔπος ἀντὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Τζέτζη (ιβ' αἰ) Οὗτος εἶναι τετράμετρος καταληκτικός, ἄλλως δημοτικός στίχος ἢ πολιτικός, εἰς τὸν ὅποιον βάσις δέν εἶναι ὁ χρόνος τῶν συλλαβῶν (προσῳδία), ἥτοι μακρὸν-βραχύ, ἀλλ' ὁ τόνος τὸν ὅποιον ὡς μέτρον ἔχουν αὗται αἱ συλλαβαί, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὰ «δημώδη ἄσματα». Ὁ δεκαπεντασύλλαβος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν νεοελληνικός στίχος ἀντιστοιχῶν οὗτος τονικῶς: α) πρὸς τὸν καταληκτικὸν τετράμετρον ἱαμβικὸν τῶν ἀρχαίων, π.χ. «Τὸ κάστανο θέλει κρασί καὶ τὸ καρύδι μέλι»

(u-u-u-u-u-u-u-u).

β) πρὸς τὸν τονικῶς ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν καταληκτικὸν τετράμετρον τροχαϊκόν, π.χ. «Τὸ καρύδι θέλει μέλι καὶ τὸ κάστανο κρασί»:

(-u-u-u-u-u-u-u-u)

Οὗτος ὁ στίχος χωρίζεται εἰς δύο ἡμιστίχια (ἐξ ὀκτῶ καὶ ἑπτὰ συλλαβῶν), ἀλλὰ πολλάκις εἰς τὴν νεωτέραν στιχουργικὴν παραβιάζεται ἡ τομὴ μετὰ τὴν ὀγδόην συλλαβὴν, π.χ. «Ἦρθαν οἱ μάγοι μετὰ τὰ δῶρα / νὰ σὲ προσκνήσουν»· ἄλλοι στί-

χοι δεκάμετροι, δεκασύλλαβοι, δεκατετρασύλλαβοι, δεκαεξασύλλαβοι, δεκαεπτασύλλαβοι.

δεκατετράστιχος, -ος, -ον· (Μετρ.) «τὸ δεκατετράστιχον» τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ἰταλ. ὄνομα сонέττο*.

δεκατεύω· (ἀμτβ.) (= λαμβάνω τὴν δέκατην ἢ τὸ ἐν δέκατον, φορολογῶ· ὑποχρεῶν νὰ πληρώνη τὴν δέκατην εἰς θεόν· (φρ.) «δεκατεῦσαι φασίν (Δίδυμος) ἑλέγετο κυρίως τὸ καθιεροῦν, ἐπειδήπερ ἔθος, ἦν ἑλληνικὸν τὰς δεκάτας τῶν περιγινόμενων τοῖς θεοῖς καθιεροῦν» (Ἀρποκρατίων)· ἐξορίζω τῆς χώρας ἓνα μεταξὺ τῶν δέκα· κατὰ τὸν πόλεμον λαμβάνω τὸν δέκατον ἄνθρωπον ἢ ἓνα ἐκ τῶν δέκα ἀνθρώπων καὶ τὸν φονεύω· (πρτ.) ἑδεκάτευον, (μέλλ.) δεκατεύσω, (ἀόρ.) ἑδεκάτευσα, (παθ.) δεκατεύομαι (= ὑποχρεοῦμαι εἰς πληρωμὴν τῆς δεκάτης· (φρ.) «ὡς νῦν Θηβαῖους τὸ λεγόμενον δὴ δεκατεθῆναι ἑλλίς εἴη»· (παθ. ἀόρ.) ἑδεκατεύθην, (ὑποτ.) δεκατευθῶ· (φρ.) «δεκατεῦντες τελωνοῦντες, δεκάτην εἰσπρατόμενοι» — δεκάτευμα, δεκατευτής, δεκάτευσις, δεκατευτήριον (= τελωνεῖον), δεκατεύσιμος.

δελεάζω· (= ἀπατῶ· συλλαμβάνω διὰ δολώματος), (πρτ.) ἐδελέαζον, (μέλλ.) δελεάσω, (ἀόρ.) ἐδελέασα, (ὑποτ.) δελεάσω· (Παθ.) δελεάζομαι — δελεαρ (= δόλωμα), δελεάμα, δελ(ε)αστρεὺς (= ὁ ἀλιεύς), δελεάστρον καὶ δέλαστρον (= παγίς), δελεάστρα, δελεασμός, δελεαστικός, δελεαστικότης, δελεαστὸς (= ὁ δεκτικός δελεασμοῦ).

δέλτα τό· (βλ. δ, Δ)

δελτίον, (-ου), τό· ἐπιστημονικὴ σημείω-

σις ἐπὶ μικρᾷ κάρτας χρησιμοποιοῦμένη κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν συγγραφῆς εἰδικοῦ τινος θέματος (ἀλλ. δημ. φύσσα).

δέλφαξ, (-ακος), ἡ, ὁ· (= τὸ χοιριδίον), καὶ δελφάκιον, (-ίου), τό.

δελφίς, (-ῖνος), ὁ· (= τὸ δελφῖνι, (ἀπλ. ὀρθογρ. δημ. δελφίνι κν. ντελφίνι)· δελφύς, (-ύος), ἡ (= ἡ μήτρα τῆς γυναικός), ἐξ αὐτοῦ «ἀδελφός» (= ἐκ τῆς αὐτῆς κοιλίας· (φρ.) «Ἰπποκράτης δὲ οὐ δελφὺν μόνον ἀλλὰ καὶ γονὴν τὴν μήτραν» (Πολυδεύκης)· δελφίς (-ίδος), ἡ (= ἡ κάτοικος τῶν Δελφῶν)· (φρ.) «τίς ὄντιν' ἂ θεοσπίεπια Δελφίς εἶπε πέτρα ἄρρητ' ἄρρητων τελέσαντα φοινίαισι χερσίν;» (Σοφοκλῆς).

δέμω· (= οἰκοδομῶ, κτίζω· κατασκευάζω, παρασκευάζω· (πρτ.) ἔδεμον, (ἀόρ.) ἔδειμα, (πρkm.) δέδμηκα· (Μέσ.) δέμομαι, ἂ ἐδειμάμην, (παθ. πρ) δέδμημαι, (μετχ.) δεδμημένος, -η, -ον, ὁ ἐδεδήμην — δόμος, δέμας (= σῶμα, ὡς οἶκος φυγῆς), δέμνιον (πάντοτε κατὰ πληθ.), δέμνια τὰ (= ἡ κλίνη), δομέω (-ῶ), δῶμα, δωμάτιον, οἰκοδόμος, δομή.

δέν, (δενός), τό· (βλ. δείς).

δένδρον, (-ου), τό· (Λογ.) «δένδρον τοῦ Πορφυρίου (τοῦ Τυρίου)» ἢ «κλίμαξ τῶν ἐννοιῶν τοῦ Πορφυρίου», διάγραμμα γραφικῆς ἀπεικονίσεως τῆς ὑπαγωγῆς τῶν ἐννοιῶν* (σχέσις τοῦ βάθους καὶ τοῦ πλάτους τῶν ἐννοιῶν).

δενδροτομῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= δενδροκοπῶ, κόπτω τὰ κάρπιμα δένδρα χώρας τινὸς καὶ ἐρημῶν ταύτην· (πρτ.) ἐδενδροτόμουν, (μέλλ.) δενδροτομήσω, (ἀόρ.) ἐδενδροτόμησα, (ὑποτ.) δενδροτομήσω — δενδροτόμος, δενδροτομία, δενδροτόμημα, δενδροτόμησις.

δεξιόστροφος, -ος, -ον· «δεξιόστροφος γραφή» ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ κατευθυνομένη.

δεξιόμαι, (-όμαι)· (= χαιρετίζω λαμβάνων τὴν δεξιὰν χεῖρά τινος· ἀγωνίζομαι, ὑποδέχομαι· (μετὰ δοτ.) ἐγείρω πρὸς τοὺς θεοὺς τὴν δεξιάν μου, τιμῶ αὐτούς· (πρτ.) ἐδεξιόμην, (μέλλ.) δεξιώσομαι, (ἀόρ.) ἐδεξιώσάμην, (ὑποτ.) δεξιώσωμαι, (παθ. ἀ) ἐδεξιώθην, (ὑποτ.) δεξιωθῶ, (ἀπαρ.) δεξιωθῆναι — «δεξιόμαι τινά τινα ἢ τινι»· π.χ. δεξιόμαι τὸν φίλον», «δεξιόμαι τοῖς θεοῖς» (= ἐγείρω τὴν δεξιάν πρὸς τοὺς θεοὺς)· «δεξιόμαι τινά τινα» (δοτ. ὀργανική)· (φρ.) δεξιόμαι τὸν φίλον ἐπαίνους — δεξιός, δεξιῶσις, δεξιῶμα (= πρᾶγμα εὐπρόσδεκτον), δεξιότης (= ὁ δι' ἐπίσημον ὑποδοχὴν ἐντεταλμένος τὴν δεξιῶσιν).

δέρκομαι (τι)· (= βλέπω εὐκρινέστατα, παρατηρῶ, κοιτάζω· (ἐπὶ φωτός) λάμπω, ἀπαστρέπτω, εἶμαι ζῶν· (φρ.) «ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἐδερκόμην, (μέλλ.) δέρξομαι, (μεσ. ἀ α') ἐδερξάμην (ὑποτ.) δέρξωμαι, (ἐνεργ. ἀ β') ἔδρακον, (μεσ. ἀ β') ἔδρακόμην, (παθ. ἀ α') ἐδέρχθην, (ὑποτ.) δερχθῶ, (μετχ.) δερχθείς, (παθ. ἀ β') ἐδράχθην, (πρkm. μετὰ σημασίας ἐνεστώτος) δέδορκα· «ὁ δεδορκώς» (= ὁ ἔχων τὴν ὄρασιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν «τυφλόν»), δεδορκὸς τό (= ἡ ζωηρότης), (μτφ.) «Ἐπιδανυρόθεν τ' ἄπο Μεγάρων δέδορκεν φάος» (= ἀπ' ἡστραπτε φῶς) (Πίνδαρος) — δέργμα καὶ δεργμός (= τὸ βλέμμα), δορκάς, ὄξυδερκής, ὄξυδέρκεια.

δέρμα, (-ατος), τό· (Συντ.) «δέρμα των δηλωτικὰ» εἶναι τὰ εἰς -ῆ οὐσ. δηλοῦντα δέρματα, π.χ. ἡ νεβρῆ (ἐλαφοτό-

μαρον), ἡ λεοντῆ (δέρμα λέοντος), ταυρῆ (ταύρου), ἄλωπεκῆ (ἄλωπεκος), κηνῆ (κυνός), πρῆβαντῆ (προβάτου) κ.λπ.

δέρω (τινὰ ἢ τι)· (= ἀφαίρω τὸ δέρμα, (κν.) γδέρνω· ξυλοκοπῶ, (κν.) δέρνω, μαστιγώνω, κτυπῶ), (τὸ «δέ» παρὰ ποιηταῖς, ὅταν πρέπει νὰ εἶναι μακρόν, τρέπεται εἰς δει- ἢ δαι-, ὡς δείρω, δαίρω· (πρτ.) ἔδερων, (μέλλ.) δερῶ, (ἀόρ.) ἔδειρα, (ὑποτ.) δείρω· (Παθ.) δέρομαι, π ἐδερόμην, (παθ. μ β') δαρήσομαι, (παθ. ἀ β') ἐδάρην, (ὑποτ.) δαρῶ, πρ δέδαρμαι, (μετχ.) δεδαρμένος, -η, -ον, (δημ.) δαρμένος, -η, -ο(ν)· (φρ.) «ὁ μὴ δαρεῖς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται», (παροιμία, ὡς «τὰ παθήματα γίνονται μαθήματα»), «ἀέρα δέρει» (= ματαιοπονεῖ) — δέρμα, δορά, δορός (= ἀσχός), δαρτός (= ἄνευ δέρματος, (κν.) γδαρμένος), δέρας, δέρρις (= κάλυμμα ἐκ δέρματος), δάρσις (= ἀφαίρεσις τοῦ δέρματος), δαρτός.

δές· (<ιδές)· προστακτικὴ ἀορίστου β' τοῦ βλέπω*.

-δες· κατάληξις πληθ. ἀνισοσυλλάβων ἐξ ἀναλογικῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἀρχ. ἰωνικῶν τύπων -ᾶδες καὶ -οὔδες· π.χ. καφέδες, ἀλεπούδες, ὀκάδες, παπαδες, περιβολάρηδες κ.λπ.

δέσις, (-εως), ἡ· (ἀντιθ. λύσις)· πλοκή δραματικῆς ὑποθέσεως· «ἔστι δὲ πάσης τραγωδίας τὸ μὲν δέσις, τὸ δὲ λύσις» (Ἀριστοτέλης).

δεσμεύω (τινὰ ἢ τι)· (= δένω· ὑποτάσσω, περιορίζω, θέτω εἰς τὰ δεσμά, (μτφ.) δελεάζω, περιορίζω, δένω ὁμοῦ· (πρτ.) ἐδεσμευον, (μέλλ.) δεσμεύσω, (ἀόρ.) ἐδεσμευσα, (ὑποτ.) δεσμεύσω — (φρ.) (μτφ.) «τὸν ἐδέσμευσα δι' ὄρκου» — δεσμευσις,

δεσμός, ἀδέσμευτος, δεσμευτής, δεσμευτικός, δεσμευτήριο, δεσμευτικῶς.

δεσπόζω (τινός)· (= εἶμαι κύριος, δεσπότης, κυρίαρχος τινος· ἐξασκῶ ἐξουσίαν· γίνομαι κύριος τινός, καταλαμβάνω, κυριεύω), (ἀμτβ.) (= ἀποκτῶ τὴν ἐξουσίαν)· (πρτ.) ἐδεσπόζον, (μέλλ.) δεσπόσω, (ἀόρ.) ἐδεσπόσα, (ὑποτ.) δεσπόσω· (Παθ.) δεσπόζομαι· — δεσπότης, δεσπότης (= ὁ ἀνέκων εἰς τὸν κύριον), δεσποσύνη (= δεσποτισμός), δεσποτεία (= ἀπόλυτος ἀρχή), δέσποινα, δεσποινίς, δεσποσίος, δεσποστός, δεσπότηρα (= δέσποινα), δεσποτεύω (= δεσπόζω), ἀδέσποτος, δεσποτέω (-ῶ) (= δεσπόζω).

δεσποσύνη, (-ης), ἡ· ἡ δεσποτεία (ἐσφ. ἡ δεσποινίς).

δεῦρο· (ὡς πληθ. δεῦτε)· (ἐπίρρ.) (ἐπὶ τόπου) (= πρὸς τὰ ἐδῶ) // (Συντακτ.) ταῦτα δηλοῦν τὴν εἰς τόπον κίνησιν, π.χ. «ἦλυθον αἰχμητῶν δεῦρο μαχησόμενος» ("Ὀμηρος)· «δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἡμῶν» (ἐπὶ χρόνου) (= ἔως ἐδῶ), «ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο»· ὡς παρακελευστικὸν μόριον μετὰ β' ἐν. προσ. προστακτικῆς (= ἐδῶ)· «ἄλλ' ἄγε δεῦρο, πέπον, παρ' ἐμ' ἴστασο» ("Ὀμηρος)· (μεθ' ὑποτακτ.) «δεῦρο δεῖξω σοὶ τὴν νύμφην» // τὸ δεῦρο συνήθως ἐν χρήσει ματὰ β' πληθ. ὡς τὸ δεῦτε, π.χ. «δεῦρ' ἔπεισθε, πρόσπολοι»· τὸ «δεῦτε» μετὰ πληθ. προστακτικῆς εἴτε κειμένης εἴτε νοουμένης: «δεῦτε λάβετε φῶς».

δευτερεύω· (Γραμμ.) «δευτερεύουσα πρότασις» (βλ. πρότασις).

δευτερόκλιτος, -ος, -ον· ὁ κλινόμενος κατὰ τὴν β' κλίσιν· ὁ ἀνέκων εἰς τὴν β'

κλίσιν· // (Γραμμ.) «δευτερόκλιτα ὀνόματα»· οὐσιαστικὰ καὶ ἐπίθετα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ λήγοντα εἰς -ος, π.χ., δόλος, λόγος, κλῆρος, εἰσιμος, καὶ εἰς -ως κατὰ τὴν ἄττικὴν κλίσιν, ὡς λεῶς, Μενέλεως κ.λπ., οὐδέτερα δὲ εἰς -ον, ὡς φυτόν, δῶρον, ἔθιμον· κατὰ τὴν ἄττικὴν κλίσιν -ων, ὡς κατώγειον κ.λπ., ἐξαίρουνται ὠρισμένα οὐσιαστικὰ τῆς δημοτ. εἰς -ιμο, τὰ ὅποια εἶναι τριτόκλιτα, ὡς βάψιμο(ν), (-ατος), γράψιμο(ν), (-ατος)· δευτερόκλιτα εἶναι καὶ ὠρισμένα συνηρημένα εἰς -οῦς καὶ (οὐδ.) εἰς -οῦν, εἰς τὰ ὅποια ἡ κατάληξις συνηρέθη μετὰ τοῦ προηγούμενου φωνήεντος, ὡς νοῦς < νόος, ἄπνους < ἄπνους, ὁστοῦν > ὁστέον κ.λπ. // ('Ὀρθογρ.) α) τὰ εἰς -αῖον οὐδ. δευτερόκλιτα προπαροξύτονα γράφονται διὰ τῆς -αι διφθόγγου, π.χ. κεφάλαιον, δίκαιον, ἐφίβαιον, ἔλαιον, σπήλαιον, τρόπαιον, περιδέραιον, Ποντικάπαιον, Σκύλλαιον, Ἑρῆαιον (ναός), Ἀθήναιον, Δορύλαιον, Λύκαιον κ.λπ. Ἐξαίρουνται: πάνθειον (< πάνθειον), δωδεκάθειον, περίνειον, ὄρνεον, ὄστρεον, περιόστεον, ὄσχεον, β) τὰ εἰς -αῖον δευτερόκλιτα ἔχουν τὸ α βραχὺ (ᾱ), π.χ. μειράκιον, καμάκιον, (τὸ καμάκι), κοράκιον, παιδάκιον, ἐξαίρουνται: λαβράκιον, (βρά) (κν.) τὸ λαβράκι, κοντάκιον (κν.) (τὸ κοντάκι), ρυάκιον (κν.) τὸ ρυάκι, (βλ. -αῖ), (ταῦτα εἶναι παρηγμένα ἐκ τῶν εἰς -αῖ (-ακος) ὀνομάτων μετὰ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως -ιον, π.χ. ἄβαξ (-ακος) > ἄβάκιον μετὰ ταῦτα ἐγένετο ὑποκοριστικὴ κατάληξις τὸ -αῖον, ὡς παιδάκιον, ἀρνάκιον κ.λπ., γ) τὰ εἰς -αῖον ὑποκοριστικὰ οὐδέτερα ἔχουν τὸ α βραχὺ (ᾱ) καὶ γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. ἀνθρωπάριον

(-πάρι), τὸ παιδάριον, τομάριον, ἀναγνώσματος, φανάριον, σιτάριον (= στάρι), κοχλιάριον, λιθάριον κ.λπ., πλὴν τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰλημμένων: κελλάριον (= κελλάρι) τό, λανάριον (= λανάρι τό), συνδάριον τό.

Τὰ εἰς -ᾱριος ἢ -ᾱρις ἢ -ᾱρης λατινικὰ ἐκ τῶν εἰς -arius (βλ. -αριος).

δευτερολογία, (-ας), ἡ· ('Ρήτορ.) ἡ β' ἀγόρευσις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος, διὰ τῆς ὁποίας ἀντικρούονται τὰ ἐν πρωτολογίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου ῥήτορος λεχθέντα // ἡ ἀνακεφαλαίωσις· (φρ.) «δευτερολογία εἴκειν ἐν ἐπιλόγῃ διὸ προοίμιον οὐκ ἔχει» // δευτερος λόγος ῥήτορος· ῥῆμα δευτερολογῶ (-έω).

δευτεροπρόσωπος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «δευτεροπρόσωποι ἀντωνυμίαι», αἱ τοῦ β' γραμματικοῦ προσώπου· ῥῆμα· δευτεροπροσωπῶ (-έω).

δευτερότριτος, -ος, -ον· ((Γραμμ.) «δευτερότριτος ἀντωνυμία», ἡ τοῦ τρίτου προσώπου ἐν σχέσει πρὸς τὸ δεύτερον: «τὸ μὲν οὗτος», πρωτότριτος ἀντωνυμία εἶναι δοκεῖ, τὸ δὲ αὐτός» δευτερότριτος, τὸ δὲ ἐκεῖνος» τριτότριτος», ὡσαύτως καὶ (φρ.) «οὗτος μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ παρ' ἐμοὶ ὢν, αὐτὸς δὲ ὁ παρὰ σοί, ἐκεῖνος δὲ ὁ παρ' ἐκείνῳ».

δεύω (τι)· (Α) (= βρέχω, ὑγραίνω, ποτίζω μὲ ὕγρον, (κν.) μουσκεύω· ἀλείφω, (μτβ.) χέω)· (πρτ.) ἔδευον, (μέλλ.) δεύσω, (ἀόρ.) ἔδευσα· (Παθ.) δεύομαι, ἃ ἐδέυθη, (ὑποτ.) δευθῶ, πρ δέδευμαι, (μετχ.) δεδευμένος, -η, -ον· (φρ.) «ἐρεμνὸν αἶμ' ἔδευσα» (= ...ἔκαμα καὶ χυθῆ)· — δεῦμα (= ὕγρον), δεῦσις (= ὕγρανσις,

(κν.) βρέξιμο, ἡ βαφή δι' ἀνεξίτηλων χρωμάτων), δεύσιμος (= ὁ ποτιστικός, ἀρδευτικός), δευτήρ (= λέβης, χύτρα), δευσοποιός (= ὁ ἀνεξίτηλος), δευσοποιία (= βαφικὴ τέχνη), δευσοποιέω (= βάφω, ἀλείφω), δέφω* (= κατεργάζομαι τὰ δέρματα, χειρομαλάσσω, (Μεσ.)· δέφομαι = μαλακίζομαι, βυρσοδέφης (= ὁ κατεργαζόμενος τὰ δέρματα), βυρσοδεφία, σκυτοδεφός (βλ. δέφω), (πρβλ. δεύω (Β))). **δεύω**· (Β) (αἰολ. καὶ ἐπικ. τοῦ δέω*) «δεύω ἢ δεύομαι τινος» (= ὕστερῳ, ἀποτυχάνω εἰς τι)· (πρτ.) ἔδευον, (μέλλ.) δεύσω· (Μεσ. καὶ ὡς ἀποθ.) δεύομαι, (μέλλ.) δεύσομαι.

δέφω (τι)· (= χειρομαλάζω, τρίβω διὰ τῆς χειρὸς καθιστῶ τι μαλακόν, κατεργάζομαι τὰ δέρματα)· (πρτ.) ἔδεφον, (μέλλ.) δέφω· (Παθ. καὶ Μέσ.) δέφομαι· (φρ.) «ἀλλ' οὐδεμίαν ἄλλην ἐταίραν εἶδέ τις αὐτῶν, ἐαυτοῦς δ' ἔδεφον» (= ἔκαμνον μαλακίαν, ἐμαλακίζοντο) ἐνιαυτοῦς δέκα· (Εὐβουλος)· — δέφω (= μαλάσσω), δέφης (= κατεργασία δερμάτων), δέφης (= βυρσοδέφης, ὁ κατεργαζόμενος δέρματα), δεφικός, δεφεῖον, δέφιον (= βυρσοδεφεῖον), (πρβλ. δεύω (Α)).

δέχομαι· (= λαμβάνω τι προσφερόμενον προτιμῶ, ἐκλέγω· ὑποδέχομαι, ἐπιδοκιμάζω· ξενίζω κ.λπ.)· «δέχομαί τι ἢ τινα» (= λαμβάνω τι· ὑποδέχομαί τινα)· (μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.) (= προτιμῶ νά...)· (φρ.) «ἐγὼ γοῦν δεξαμένην ἀν πάσας τὰς ἀσπίδας ἐρριφέναι» (Λυσίας)· «δέχομαί τινα μετὰ κατηγορουμένου» (= ὑποδέχομαί τινα ὡς...)· (πρτ.) ἔδεχον, (μέλλ.) δεξομαι, δεχθήσομαι, (ἀόρ.) ἐδεξάμην, ἐδέχθην, (πρκμ.) δέδεγμαι, (ὑ-

περσ.) ἐδεδέγημην· (ὕποτ.) ἐ δέχωμαι, ἄ δέξωμαι, δεχθῶ, πρ δεδεγμένος ὦ· (εὐ) ἐ δεχοίμην, μ δεξοίμην, δεχθησοίμην, ἄ δεξαίμην, δεχθείην, πρ δεδεγμένος εἶην· (προστ.) ἐ δέχου, ἄ δέξαι, δέχθητι, πρ δέδεξο· (ἀπαρεμφ.) ἐ δέχεσθαι, δέξεσθαι, δεχθήσεσθαι, ἄ δέξασθαι, δεχθῆναι, πρ δεδέχθαι· (μετχ.) ἐ δεχόμενος, -ομένη, -όμενον, μ δεξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, δεχθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἄ δεξάμενος, -ξάμενη, -ξάμενον, δεχθεῖς -θείσα, -θέν, πρ δεδεγμένος, -μένη, -μένον· — δέκτης, δεκτήρ, δέκτρια, δοκάνη (=θήκη), δεκτός, δοχεῖον, διάδοχος, διαδοχή, ὑποδοχή, δραχμή, δράττω, δέκα, δράξ, δάκτυλος· — (τό «δέχομαι» διαφέρει τοῦ «ἀποδέχομαι»· ἐάν τις παρέχῃ εἰς ἡμᾶς ἄρεστόν «δεχόμεθα», ἀκούοντες δὲ ὅ,τι ἐπιδοκιμάζομεν «ἀποδεχόμεθα»).

δέω, δεῖ* (= στεροῦμαι, ἔχω ἀνάγκην τινός· (τὸ ῥ. συναρεῖ τὸν χαρακτήρα ἐ μόνον πρὸ τοῦ ἐ ἢ εἰ, ὡς δέω, δεῖς, δεῖ, δέομεν, δεῖτε, δέουσι)· (πρτ.) ἔδεον, ἔδεις, ἐδει, (μέλλ.) δεήσω, δεήσει, (ἀόρ.) ἐδέησα, ἐδέησε, (πρκμ.) δεδέηκα, δεδέηκε, (ὕπερσ.) ἐδεδεήκειν, ἐδεδεήκει· (ὕπ.) ἐ δέω, δέη, ἄ δεήσω, πρ δεδεήκω ἢ δεδεηκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ δέοιμι, δέοι, μ δεήσοιμι, ἄ δεήσαιμι, πρ. δεδεήσοιμι, δεδεηκῶς εἶην· (προστ.) ἐ δεῖ, δεῖτω, ἄ δεήσον, πρ δεδεηκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ δεῖν, μ δεήσειν, ἄ δεήσαι, πρ δεδεηκέναι· (μετχ.) ἐ δέων, -ουσα, -ον, μ δεήσων, -σουσα, -σον, ἄ δεήσας, -σασα, -σαν, πρ δεδεηκῶς, -κυῖα, -χός· // δέομαι· π ἐδεόμην, μ δεήσομαι, δεηθήσομαι, ἄ ἐδεήθην, πρ δεδέημαι, ὕ δεδεήμην· (ὕπ.) ἐ δέωμαι, ἄ δεηθῶ, πρ δεδεημένος ὦ· (εὐ) ἐ δεοίμην, μ δεησοίμην, δεηθησοίμην. ἄ

δεηθείην, πρ δεδεημένος εἶην· προστ. ἐ δέου, ἄ δεήθητι, πρ δεδέησο· (ἀπ.) ἐ δεῖσθαι, μ δεήσεσθαι, δεηθήσεσθαι, ἄ δεηθῆναι, πρ δεδέησθαι· (μετχ.) ἐ δεόμενος, -μένη, -όμενον, μ δεησόμενος, -σομένη, -σύμενον, δεηθησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἄ δεηθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδεημένος, -μένη, -μένον· — «δέω τινός», (= στεροῦμαι τινός)· «δεῖ τινός» (= ὑπάρχει ἀνάγκη τινός)· «δέομαι μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.» (= ἐπιθυμῶ, ἔχω ἀνάγκη νᾶ)· (φρ.) «ἔτι δέομαι σαφέστερον μαθεῖν» (Πλάτων), συνήθως κατὰ μετοχὴν καὶ μετὰ γενικῆς εἰς δήλωσιν ἀριθμῶν, οἱ ὅποιοι λήγουν εἰς ὀκτῶ ἢ ἑννέα μονάδας, π.χ. «βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσαράκοντα ἔτη» (= παρὰ δύο τεσσαράκοντα, ἥτοι τριάκοντα ὀκτῶ), «δέομαι τινός» (= στεροῦμαι, ἔχω ἀνάγκη τινός)· «δέομαι τινός» (= διὰ παρακλήσεων ζητῶ ἀπό τινός τι)· «δεῖ (ἀπροσ.) μετὰ ἀπαρεμφ.» (= ὑποκ.) (= εἶναι ἀνάγκη νά...)· (φρ.) «δεῖ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον»· «πολλοῦ δέω» (= μοῦ λείπει πολὺ)· «δεῖ δὴ (μᾶλλον δέ) χρημάτων», (ὕποκειμενον ἐννοεῖται ἢ ἀφρημένη ἐννοια «ἐστὶ χρεῖα»), ἢ μετοχῇ ἐπιθετικῶς δέων, δέουσα, δέον (= ὁ ἀρμόδιος, ὁ ἀναγκαῖος, ὁ κατάλληλος)· — δέσις, ἐνδεια, ἐνδεής, δέημα (= δέσις).

(δέω) δῶ· [= δένω· τοῦτο συναρεῖται εἰς πάντα τὰ πρόσωπα, ὡς δεῖς, δεῖ, δοῦμεν, δεῖτε, δοῦσι(ν)]· (πρτ.) ἔδουν, (μέλλ.) δεήσω, (ἀόρ.) ἔδησα, (πρκμ.) δέδεκα, (ὕπερσ.) ἐδεδέκειν· (ὕπ.) ἐ δῶ, ἄ ῥήσω, πρ δεδέκω, δεδεκῶς ὦ· (εὐ.) μ δεησοίμι, ἄ δεήσαιμι, πρ δεδέκοιμι· ἔδεκῶς εἶην·

(προστ.) δῆσον, πρ δεδεκῶς ἴσθι· (ἀπ.) μ δῆσειν, ἄ δῆσαι, πρ δεδεκέναι· (μετχ.) ἐ δῶν, δοῦσα, δοῦν, μ δῆσων, -σουσα, -σον, ἄ δῆσας, δῆσασα, δῆσαν, πρ δεδεκῶς, -κυῖα -χός·

// δοῦμαι· π ἐδοῦμην, μ δῆσομαι, δεθήσομαι, ἄ ἐδησάμην, ἐδέθην, πρ δέδεμαι, ὕ ἐδεδέμην· (ὕπ.) ἐ δῶμαι, ἄ δῆσωμαι, δεθῶ, πρ δεδεμένος ὦ· (εὐ.) ἐ δοίμην, μ δεησοίμην, δεθησοίμην, ἄ δεησάμην, δεθείην, πρ δεδεμένος εἶην· (προστ.) ἄ δεῖσαι, δέθητι, πρ δέδεσο· (ἀπ.) ἐ δεῖσθαι, μ δεῖσθαι, δεδήσεσθαι, ἄ δεῖσασθαι, δεθῆναι, πρ δεδέσθαι· (μετ.) ἐ δούμενος, δουμενή, δούμενον, μ δεησόμενος -σομένη, -σύμενον, δεθησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἄ δεησάμενος, -σαμένη, -σάμενον, δεθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδεμένος, -μένη, μένον· — «δέω ἢ δέομαι» μετ' αἰτ. προστ. ἢ πράγματος (= δένω τι δεσμεύω, φυλακίζω τινὰ ἢ τι)· (φρ.) (ἐνεργ.) «ἔλαβον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίῳ μετὰ τῶν ἀρωμάτων» (Καιν. Διαθ.)· (παθητ.) «κύνᾳ κλοιῷ τριπλήχει δεδεμένον» (Πλούταρχος)· «δέω τινὰ τινός» (= ἐμποδίζω τινὰ ἀπὸ τινός)· συνήθως μετὰ δοτ. ὄργαν. ἢ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ, π.χ. «ἔδησε χεῖρας ἱμᾶσιν»· «ἔδησα τοῦτον πρὸς κίονιν»· — δέμα, δεσμός, δέσις, δετός, δεσμός, διάδημα, ὑπόδημα, δίδημι, κρήδεμνον.

δῆ· (ἀρχ. νεωτ.) (χρονικὸν μόριον) (= ἤδη πλέον, (κν.) τώρα πιά), ἐνῶ «δεῖ» (= πρέπει· δένει), (συντεταγμένος τύπος τοῦ «ἤδη», τοῦ δέ «δῆ» ἐπιτεταμένος τύπος τὸ «δηθεῖν») (= ἀληθῶς· πράγματι), ὡς καὶ «δητα» (= βεβαίως, ἐννοεῖται)· // (δεικτικὸν καὶ βεβαιωτικὸν· μόριον ὡς τὸ

τῆς δημ. «δᾶ» καὶ καθορίζον ἢ βεβαιοῦν ἀκριβέστερον καὶ σαφέστερον τὰς λέξεις ἢ προτάσεις, μετὰ τῶν ὁποίων ἐκφέρεται (= ἀκριβῶς, ἐντελῶς)· // μάλιστα, ἰδίως· // λοιπόν· // πράγματι, βεβαίως, ὡς γνωστόν· // (εἰρων.) δᾶ ἢ δῆθεν· // (ἐπὶ ἀποκρίσεων) ναί, καλὰ· // (ἐπὶ παροχῆς, ὑποθέσεως ἢ ἀποδοχῆς) ἄς ὑποθέσωμεν· // (φρ.) «πολλάκις δῆ», συχνάκις ἕως τώρα· «ὅψε δῆ», ἐντελῶς ἀργά· «νῦν δῆ», τώρα πλέον· «ναὶ δῆ», τῶ ὄντι· «ὅστις δῆ», ὅσισιδήποτε, ὅποιοιδήποτε· «ὅσος δῆ», ὅσοιδήποτε· «δῆ τις», κάποιος· «δῆ τι», κατὰ τινὰ τρόπον· «ἴνα δῆ», κατ' ἀλήθειαν· εἰς παρακλεισματικὰς ἐκφράσεις, π.χ. «ἄγε δῆ», «ἴθι δῆ», «σκοπεῖ δῆ», «φέρε δῆ», «καὶ δῆ καί» (= καὶ μάλιστα), «νῦν δῆ» ἀρτίως, πρὸ μικροῦ (μετὰ παρωχημένου χρόνου καὶ ὅχι μετὰ μέλλοντος), (φρ.) «ἂ νῦν δῆ ἐγὼ ἔλεγον» (Πλάτων)· μετὰ μέλλοντος (= ἐν τῷ ἄμα, ἀμέσως)· (φρ.) «νῦν δῆ σὺ δηλώσεις εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, ὅτι ἔφησ ἠδεσθαι θεώμενος ἐμέ» (Ξενοφῶν), (πρβλ.) ἐπει-δῆ, νυν-δῆ, δῆλα-δῆ.

δηθύνω· (ἀμτβ.) (δηθά) (= ἐπὶ μακρὸν χρόνον)· (= βραδύνω, ἀργοπορῶ, ἀναβάλλω), (τὸ δηθύνον)· (πρτ.) ἐδήθυνον, (μέλλ.) δηθυνῶ· — δηθάκι καὶ δηθάκις (= ἐπὶ μακρὸν χρόνον).

δηῶ (-ῶ) (τι)· (ἐπικ.) δηῶ (-ῶ) (ἀττ.) (= φονεύω, σφάζω· καταστρέφω, καίω, ἐρημώω, ἀφανίζω, λεηλατῶ, διαρπάζω χώραν)· (πρτ.) ἐδήουν, (ἐπικ.) ἐδηίου, (μέλλ.) δηώσω, (ἀόρ.) ἐδήωσα, (ἐπικ.) ἐδηίωσα· (Παθ.) δηοῦμαι, π ἐδηοῦμην, (μέσ. μ) δηώσομαι, (μέσ. ᾗ) ἐδηώσαμην, (ὕποτ.) δηώσωμαι, (παθ.) ἄ ἐδηώθην, (ὕ-

ποτ.) δηωθῶ, πρ δεδήμαι, (μετχ.) δεδημένος, -η, -ον — δᾶς, δαυλός, δαλός (= τεμάχιον ξύλου φλεγόμενον), δήιος (ἐπικ.) ἀντί δάιος (= καταστρεπτικός, ἐχθρικός).

δηκτικός, -ή, -όν (Ῥητορ.) «δηκτικὸς λόγος», λόγος θλίβων τινὰ ψυχικῶς.

-δηκτος καὶ -δήκτης (δάκνω) β' συνθετικὸν δηλοῦν τὸν ὑπὸ τινος δηχθέντα, π.χ. κυνόδηκτος, λυσσόδηκτος, σκορπιόδηκτος, ὀφιόδηκτος, ἄδηκτος (= ὁ μὴ δηχθεὶς, δαγκασθεὶς), κεντοδήκτης (= σκορπιός).

δῆλον ὅτι (νεωτ. δηλονότι).

δηλοῦμαι (-έομαι) (τι ἢ τίνα) (= βλάπτω, ἐπιφέρω βλάβην, καταστρέφω) (πρτ.) ἐδηλούμην, (μέλλ.) δηλήσομαι [καὶ δηλήσω, ἀόρ. ἐδήλησα μόνον εἰς χρῆσμ. Σιβυλλ.], (ἀόρ.) ἐδηλήσῃ, (ὑποτ.) δηλήσωμαι, (πρkm.) δεδήλωμαι, (μετχ.) δεδηλημένος, -η, -ον δηλήμα (= βλάβη, ὀλεθρος), δηλήσις (= βλάβη), δηλητήρ (= καταστροφεύς), δηλήμων (= ὀλέθριος), πανδάλητος (= ἐκμηδενισμένος), φρενοδαλῆς, δηλητήριος (= βλαπτικός), δηλητήριον, δηλητηριώδης (= βλαπτικός, φαρμακερός).

δηλῶ (-όω) (τινὶ τι) (= φανερώω ἀποδεικνύω) (πρτ.) ἐδήλουν, (μέλλ.) δηλώσω, (ἀόρ.) ἐδήλωσα, (πρkm.) δεδήλωκα, (ὑπερσ.) ἐδεδήλωκην (ὑποτ.) ἐδηλῶ, ἀδηλώσω, πρ δεδηλώκω, δεδηλωκώς ὦ (εὐκ.) ἐδηλοῖμι, δηλοῖν, μ δηλώσοιμι, ἀδηλώσοιμι, πρ δεδηλώκοιμι, δεδηλωκώς εἶν (προστ.) ἐδήλου, ἀδήλωσον, πρ δεδηλωκώς ἴσθι (ἀπαρέμφ.) ἐδηλοῦν, μ δηλώσειν, ἀδηλώσαι, πρ δεδηλωκέναι (μετχ.) ἐδηλῶν, -οῦσα, -οῦν, μ δηλώσων,

-σοῦσα, -σον, ἀδηλώσας, -σασα, -σαν, πρ δεδηλωκώς, -κυῖα, -κός // δηλοῦμαι (-όομαι), π ἐδηλούμην, μ δηλώσομαι, δηλώθῃ, ἀ ἐδηλώσῃ, ἐδηλώθην, πρ δεδήλωμαι, ὑ ἐδεδηλώμην, (ὑποτ.) ἐδηλώμαι, ἀ δηλώσωμαι, ὑ δηλωθῶ πρ δεδηλωμένος ὦ (εὐ) ἐδηλοῖμην, μ δηλωσοίμην, δηλωθσοίμην, ἀ δηλωσαίμην, δηλωθείην, πρ δεδηλωμένος εἶν (πρ) ἐδηλοῦ, ἀ δήλωσαι, δηλώθητι, πρ δεδήλωσο (ἀπ.) ἐδηλοῦσθαι, μ δηλώσεσθαι, δηλωθήσεσθαι, ἀ δηλώσασθαι, δηλωθῆναι, πρ δεδηλώσθαι (μετχ.) ἐδηλούμενος, -οῦμένη, -οῦμενον, μ δηλωσόμενος, -σομένη, -σόμενον, δηλωθσόμενος, -θησομένη, -σάμενον, ἀ δηλωσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, δηλωθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδηλωμένος, -μένη, -μένον (μετ' ἀπαρεμφ.) (φρ.) «γένος δ' ἄτλιτον ἀνθρώποισι δηλώσοιμι ὁρᾶν» (Σοφοκλῆς) — «δηλῶ μετὰ εἰδικῆς προτάσεως» (= ἀνακοινῶ ὅτι...) (φρ.) «δηλῶσαι δὲ περὶ τοῦ παντός, ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη» (Θουκυδίδης), (νεώτ.) «οἱ ἐχθροὶ ἐδήλωσαν ὅτι ἐπιθυμοῦν συνθηκολόγησιν» — «δηλὸν ἐστὶ» (ἀπρόσ.) μετὰ εἰδικῆς προτάσεως (ὡς ὑποκειμ.) (= εἶναι φανερόν ὅτι...) — δηλός (= λαμπρός), δηλώσις, δηλώμα, δηλωτικός, ἀδηλωτος, ἐκδήλωσις, ὑποδήλωσις, δίος (= θεϊκός), εὐδῖος (= γαλήνιος), εὐδία (= καλοκαιρία), δία (= ἡμέρα, λατ. dies).

δημαγωγῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= ὁδηγῶ τὸν λαὸν εἰς τὰς ἐπόψεις μου, εἶμαι δημαγωγός, (μετ' αἰτ.) καθιστῶ τινὰ ἀγαπητὸν εἰς τὸν λαόν) (πρτ.) ἐδημαγωγῶν, (μέλλ.) δημαγωγῆσω, (ἀόρ.) ἐδημαγώ-

γησα (Παθ.) δημαγωγοῦμαι (= σαγηνεύομαι διὰ τεχνασμάτων) — δημαγωγία, δημαγωγός, δημαγωγικός, δημαγωγίσις, δημαγωγικότης, δημαγωγικῶς.

δημεύω (τι) (= κάμνω τι δημόσιον κηρύττω τι ὡς περιουσίαν τοῦ δημοσίου) (πρτ.) ἐδήμευον, (μέλλ.) δημεύσω (ἀόρ.) ἐδήμευσα, (ὑποτ.) δημεύσω (Παθ.) δημεύομαι, «τὰ δημευόμενα», π ἐδημεύομαι, μ δημεύσομαι (παθ. ἀ) ἐδημεύθην, (ὑποτ.) δημευθῶ, πρ δεδήμευμαι, (μετχ.) δεδημευμένος, -η, -ον, ὑπ ἐδεδημεύμην (φρ.) «δεδημευμένα ὀνόματα» (= λέξεις κοινῆς λαϊκῆς χρήσεως) (Ἀμμόνιος φιλόσ.) — δήμος, δήμευσις, δημευτικός, δημευτής, δημεύσιμος.

δημηγορία, (-ίας), ἡ πολιτικὴ ἀγόρευσις εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἢ εἰς τὴν βουλὴν περὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν «δικανικὴν».

δημηγορῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= ὁμιλῶ δημοσίως, ὁμιλῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἀγορεύω) (πρτ.) ἐδημηγόρουν, (μέλλ.) δημηγορήσω, (ἀόρ.) ἐδημηγόρησα, (ὑποτ.) δημηγορήσω, (πρkm.) δεδημηγόρηκα, (ὑπερσ.) ἐδεδημηγορήκειν (Παθ.) (μόνον παρατ.) ἐδημηγορεῖτο καὶ (πρkm.) δεδημηγόρημαι «τὰ δεδημηγορημένα» (= αἱ δημηγορίαι, ἥτοι αἱ δημόσιαι ἀγορεύσεις) — δημηγορία, δημηγόρος, δημηγορικός.

δήμιος, (-ου), ὁ (ἐνν. δοῦλος) (= δημόσιος ὑπάλληλος δι' ἐκτελέσεις καταδίκων).

δημιουργῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= κατασκευάζω, πλάττω, ἐργάζομαι, ἀσκῶ ἐπάγγελμα φιλοτεχνῶ εἶμαι ἐκ τῶν ἀρχόντων, διότι οἱ ἄρχοντες ἐκαλοῦντο δημιουργοί).

(πρτ.) ἐδημιούργουν, (μέλλ.) δημιουργήσω, (ἀόρ.) ἐδημιούργησα, (ὑποτ.) δημιουργήσω (Παθ.) δημιουργοῦμαι, π ἐδημιουργοῦμαι, (παθ. ἀ) ἐδημιουργήθην, (ὑποτ.) δημιουργηθῶ, (πρkm.) δεδημιούργημαι, (μετχ.) δεδημιουργημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐδεδημιουργήμην — δημιουργός, δημιουργία, δημιουργημα, δημιουργικός, δημιουργεῖον (= ἐργαστήριον), δημιουργεῖον (= ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριῶν τῶν δημιουργῶν).

δημοκοπῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= ἐπιδιώκω δι' ὅσων πράττω ἢ λέγω τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ, κολακεύω τὸν λαόν) (πρτ.) ἐδημοκόπουν, (μέλλ.) δημοκοπήσω, (ἀόρ.) ἐδημοκόπησα, (ὑποτ.) δημοκοπήσω (φρ.) «τὰ λείψανα τῶν τότε πεσόντων ἀταφα εἶν ὄντα μεγαλοπρεπῶς ἔθαπτε, δημοκοπῶν ἐς Μακεδόνας» (Ἀππιανός) — δημοκόπος, δημοκοπία, δημοκόπημα, δημοκοπικός.

δημοκρατοῦμαι (-τέομαι) (ἀμτβ.) (= κυβερνῶμαι δημοκρατικῶς, ἔχω δημοκρατικὸν πολίτευμα, ζῶ ἐν δημοκρατίᾳ) (πρτ.) ἐδημοκρατούμην, (μέλλ.) δημοκρατήσομαι, (παθ. μέλλ.) δημοκρατηθήσομαι, (πρkm.) δεδημοκρατήμαι (μετχ.) δεδημοκρατημένος, -η, -ον // τὸ ἐνεργ. δημοκρατῶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς ἐπὶ τῶν δήμων, ἥτοι τῶν μερίδων τοῦ ἱπποδρόμου α) (= διεγείρω στάσιν, ταραχὴν, φέρομαι ὀχλοκρατικῶς) (φρ.) «τὸ πράσινον μέρος δημοκρατοῦν ἐπῆρχετο» (Μαλάλας) β) (= ἐπικρατῶ τοῦ ἐτέρου δήμου) (φρ.) «παρρησίαν λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸ πράσινον μέρος ἐδημοκράτησεν ἐπὶ ἑτῇ γ» (Μαλάλας) — δημοκρατία, δημοκρατικός, δημόκραντος

(= ὁ ἐπικυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ), δημοκρατίζω (= ἔχω δημοκρατικὰ φρονήματα) **δημοσιεύω (τι)** (= καθιστῶ τι δημόσιον, δημεύω, (ἀμτβ.) διατελῶ ἐπὶ μισθῷ εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν· κάμνω τι γνωστὸν εἰς τὸ κοινὸν διὰ τοῦ τύπου· (ἀμτβ.) εἶμαι δημόσιος ἄνθρωπος, πολιτεύομαι (φρ.) «ἔστι τι ἔργον σὸν ἐν ἰδιωτεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν» (Πλάτων), (ἀντιθ.) ἰδιωτεύω, (μτφ. ἐπὶ πόρνῃς) (= πορνεύομαι)· (φρ.) «δημοσιεύουσα τὴν τοῦ σώματος ὥραν» (Διον. Ἀλικ.)· (πρτ.) ἐδημοσιεύουν, (μέλλ.) δημοσιεύσω, (ἀόρ.) ἐδημοσίευσα, (ὑποτ.) δημοσιεύσω (Παθ.) δημοσιεύομαι, (πρτ.) ἐδημοσιεύομαι, (παθ. ἀόρ.) ἐδημοσιεύθην, (ὑποτ.) δημοσιευθῶ, (πρκμ.) δεδημοσιεύμαι, (μετχ.) δεδημοσιευμένος, -η, -ον· — (φρ.) «τὰ δεδημοσιευμένα» (= τὰ ἀποφθέγματα τὰ διαδεδομένα εἰς τὸν λαόν)· «δεῖ δὲ τὰς γνώμας λέγειν καὶ παρὰ τὰ δεδημοσιευμένα, λέγω δὲ δεδημοσιευμένα, οἷον τὸ «γνώθι σαυτόν» καὶ «μηδὲν ἄγαν»· — δημος, δημόσιος, δημοσίεμα, δημοσιόω* (= καθιστῶ τι δημόσιον), δημοσσοός (= ὁ σφάζων τὸν λαόν), δημοσιώνης (= ὁ ἐνοικιαστὴς τῶν δημοσίων προσόδων).

δημόσιος, -σία, -σιον· (μτγν. -σιος, -ος, -ον)· «δημοσία παιδεία».

δημοσιῶ (-όω) (τι)· (= καθιστῶ τι δημόσιον, δημεύω)· (πρτ.) ἐδημοσιούν, (μέλλ.) δημοσιύσω, (ἀόρ.) ἐδημοσίωσα, (ὑποτ.) δημοσιύσω· (Παθ.) δημοσιούμαι (= εἶμαι ἐγνωσμένος, κοινὸς γνωστός) (βλ. δημοσιεύω).

δημοτική ἡ· (ἐνν. γλῶσσα)· ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ λαλουμένη γλῶσσα (ἄλλως δημώδης, ὁμιλουμένη, ἀπλῆ, κοινή, καθωμι-

λουμένη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν καθαρεύουσαν ἢ ἀρχαΐζουσαν καὶ τὰς ἰδιωματικάς διαλέκτους).

δημοτικισμός, (-οῦ), ὁ· ὅρος σημαίνων τὴν γλωσσικὴν θεωρίαν (ὡς καὶ τὸ γλωσσικὸν κίνημα τῶν ὁπαδῶν τῆς δημοτικῆς), κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἀποτελεῖ φυσικὴν ἐξέλιξιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ ἐντεῦθεν καὶ δεόν αὐτὴ νὰ καταλογιστῇ ἡ γλῶσσα τοῦ γραπτοῦ λόγου εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐπιστήμην, ὡς καὶ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους.

-δήποτε· (καὶ ὀρθότ. δὴ ποτε) (= μία φορά, κάποτε, τέλος πάντων), (ἐπίρρ. ἀριστολογικὸν συνήθως μετ' ἀναφορικῶν ἄντων. ἢ ἐπίρρ. πρὸς δῆλωσιν ἀδιαφορίας διὰ τὴν προέλευσιν, ποιότητα, ποσότητα κ.λπ.)· ὁποῖοσδήποτε (ὁποιοῦδήποτε κ.λπ.), ὅποια-δήποτε (ὅποιασδήποτε κ.λπ.)· ὅ,τι-δήποτε, ὅπου-δήποτε.

δηρίω· (ἢ δηρίομαι τι)· (= μάχομαι, φιλονικῶ πρὸς τινα, ἀγωνίζομαι, ἀμιλλῶμαι περὶ βραβεῖου)· (ἀόρ.) ἐδήρισα, (ὑποτ.) δηρίσω· (Μέσ. ἀποθ.) δηρίομαι καὶ δηριάομαι (-ῶμαι) (= φιλονικῶ, μάχομαι, διαγωνίζομαι)· (μέλλ.) δηρίσομαι, (γ' πληθ. μ. ἀορ.) δηρίσαντο· — δηρίς (= συμπλοκή, ἀγών), ἀδήριτος (= ἀκαταμάχητος), ἀμφιδήριτος νίκη (= ἀμφισβητήσιμος), ἄλλως «μάχη ἀγχώματος» (= ἀναποφάσιτος) (Θουκυδίδης)· (φρ.) «ἀμφιδήριτον τὸν ἀγχώμαλον ὡς Θουκυδίδης, Ἀττικοί· πάρισον Ἑλληνες» (Μοῖρις).

δηῶ (-όω)· (βλ. δηῶω).

δι-· (θέμα τοῦ δύο)· α' συνθετικὸν ἀποτελοῦν μετ' ὀνομάτων οὐσιαστικά δηλοῦντα

ὅτι ταῦτα ἔχουν διπλοῦν τὸ β' συνθετικόν: δίθυρον, δίκαιον, διλεπτόν, δικέφαλος, δισύλλαβος, δίστεγος κ.λπ. καὶ α' συνθετικὸν ἐπιθέτων δηλοῦν ὅτι τὸ β' συνθετικὸν ἔχει τὴν ἔννοιαν διπλῆν εἰς τὰ οὐσιαστικά εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται, π.χ. διγενής, διφυής, δίγνωμος, δίβαφος, δίγλωσσος.

διά· (δημ. γιά*), πρόθεσις κυρία, συνήθως δισύλλαβος, μονοσύλλαβος δὲ παρ' Ἀριστοφάνει κατ' ἀσυνήθη συνίζησιν, προτιθέμενη εἰς τὴν σύνταξιν, π.χ. διὰ τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν, π.χ. διάδοχος, διαμοιράζω· δὲν συμβαίνει εἰς αὐτὴν ἀναστροφή* οὐδὲ μεταπτώσις*, διότι κατὰ ταύτην ὁ τύπος «διά» ὁμοιάζει πρὸς τὴν αιτιατικὴν «διά» (τὸν Δία)· εἰς τὸν Ὀμηρον ἐνίοτε τίθεται καὶ ἐπιρρηματικῶς, ἂν καὶ εἰς ἅπαντα τὰ παραδείγματα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν τμήσει* καὶ ἔχουσα τὸ «ι» βραχύ· ἐπίσης εἰς τὸν Ὀμηρον ἅπαντῶσα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ μὴ ὑποστᾶσα μετρικὴν ἔκτασιν μετέτρεψε τὸν α' πόδα εἰς τρίβραχυν·

// (Συντ.)· συντάσσεται: α') μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει 1) τὸ διὰ μέσου· «διὰ τῶν Ἀθηνῶν»· (νεώτ. «διὰ ξηρᾶς», «διὰ θαλάσσης»)· 2) χρονικὴν διάρκειαν, ὡς «διὰ βίου»· 3) τοπικὴν ἔκτασιν, ὡς «διὰ δέκα ἐπάλλεων πύργοι ἦσαν»· 4) διανομήν, ὡς «διὰ πέμπτων ἐτῶν» (= κατὰ πᾶν πέμπτον ἔτος)· 5) τὸ μέσον ἢ ὄργανον, ὡς «ἔλεγε δι' ἐρμηνέως»· 6) τρόπον, ὡς «διὰ τείχους ἡ νίκη ἐγίνετο»· 7) παρὰ μτγ. τὴν ὕλην, ὡς «κατασκευάζειν εἰδωλα δι' ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ»· β') μετὰ αἰτίας· καὶ σημαίνει τὸ ἀναγκαστικὸν αἷτιον, ὡς «ἐτετίμητο ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοίαν», σπανίως δὲ τὸ τελικόν, ὡς «λα-

κεδαμόνιοι ἡγοῦνται τῶν συμμάχων διὰ τὴν σφετέραν δόξαν»· διὰ τῆς «διὰ» γίνονται καὶ περιφράσεις, π.χ. «δι' αἰτίας ἔχω τινὰ» (= αἰτιώμαι τινὰ), «ἔχω τινὰ δι' ὀργῆς» (= ὀργίζομαι τινι) κ.λπ. // ἐν συνθέσει σημαίνει αὕτη: α) τὸ διὰ μέσου· ἦτοι διαθῶ, διέρχομαι, διορῶ κ.λπ.· β) χρονικὴν διάρκειαν· ὡς διαμένω (= μένω συνεχῶς, διαρκῶς), διαγίγνομαι, διατελῶ κ.λπ.· γ) χωρισμὸν· διακρίνω, διίστημι· δ) διανομήν· διαδίδωμι, διανέμω κ.λπ.· ε) ἀμοιβαιότητα· ὡς διαλέγομαι, διαπληκτίζομαι κ.λπ.· ς') ἐπίτασιν· ὡς διάσημος, διαφθεῖρω· ζ') ἄμιλλαν· ὡς διαπίνομαι τινι (= διαγωνίζομαι (κν. παραβγαίνω) εἰς τὸ πίνειν)· π.χ. «ἡ διαπινόμενη Καλλίστιον ἀνδράσι... νῆστις τρεῖς χόας ἐξέπειν» (Ἀθήναιος)· ἡ) διακοπὴν· ὡς διαλείπω· // (δημοτ.) διά (γιά*) συντάσσεται μετὰ γενικῆς, π.χ. «πῆγε διὰ θαλάσσης», «ἦρθε διὰ ξηρᾶς» κ.λπ.

διάβασις, (-εως), ἡ (Γραμμ.) ἡ μεταβατικὴ ἐνέργεια, δύναμις τοῦ ῥήματος· // (Ῥητορ.) (εἰς τὴν προσῳδίαν) ἡ ὑπὸ τῶν μακρῶν συλλαβῶν καὶ τῶν ὁμοίων ἐπιφερομένη ἀνάπαυλα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν (φρ.) «ῥυθμοὶ πλείστην ἔχοντες διάβασιν» (Διονύς. Ἀλικαρν.).

διαβατικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) (ἐπὶ ῥημάτων) μεταβατικός.

διαβίβασμός, (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) ἡ διαβίβασις, μεταβίβασις, π.χ. «αἱ πλάγιοι σύνταξιν ποιοῦνται ἐν διαβίβασμῳ προσώπων πρὸς τὴν εὐθείαν» (ὀνομαστικὴν) (Ἀπολλ. Δύσκ.).

διαβόητος· (βλ. περιβόητος).

διαγκυλίζομαι· (ἀποθ. ἀμτβ.)· (καὶ διαγκυλοῦμαι*) (ἀγκυλῇ) (= κρατῶ τὸ ἄκον-

τιον διὰ τῆς ἀγκύλης) (τοῦ ἱμάντος)· (φρ.) «ἐνείρῃαι τοὺς δακτύλους τῇ ἀγκύλῃ τοῦ ἀκοντίου» (Ἡσύχιος)· κατὰ μετχ. πρξμ. «διηγκυλωμένος» (= ἔτοιμος πρὸς ῥίψιν ἀκοντίου)· (μτφ. ἐπὶ κερανοῦ) (= εἶμαι ἔτοιμος νὰ ῥίψω τι ὡς ἀκόντιον)· (φρ.) «κεανὸν διηγκυλωμένος ἀνέχομαι σε» (Λουκιανός), (μέλλ.) διαγκυλίσομαι, (ἀττ.) διαγκυλιόυμαι, (πρξμ.) διηγκύλισμαι, (μετχ.) διηγκυλισμένος, -σμένη, -σμένον.

διαγκυλοῦμαι· (= διαγκυλίζομαι*)· (πρξμ.) διηγκύλωμαι, (μετχ.) διηγκυλωμένος, -η, -ον· — (φρ.) «διηγκυλωμένους τοὺς ἀκοντιστὰς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας» (Ξενοφών)· — διάγκυλος (= ὁ ἔχων δύο ἀγκύλας, βρόχους).

διαγράφω· σύρω γραμμὴν ἐπὶ τινος λέξεως, ἐξαλείφω.

διαζεύγνυμι· (καὶ διαζευγνύω)· (= ἀποχωρίζω, ἀπομακρύνω ἀπ' ἀλλήλων δύο συνηνημένα δι' ὕλικων ἢ ἡθικῶν δεσμών)· «διαζεύγνυμαι τινος ἢ ἀπὸ τινος» (= ἀποχωρίζομαι, (ἀόρ.) διεζύγην· (φρ.) «ἀδελφοὶ δέ, οἱ διαζυγέστες ἐμοῦ ζῆν οὐκ ἂν προέλοιπον» (Αἰσχίνης), «διαζευχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων» (Ξενοφών)· // (Συντακτ.) «διαζευγμένον τό» (ἐνν. ἀξίωμα)· «ὁ διαζευκτικός* λόγος».

διαζευκτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «διαζευκτικοὶ σύνδεσμοι», εἶναι οἱ συνδέοντες κυρίως προτάσεις ἢ λέξεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν αἴρει τὴν δὲ ἢ τὰς δέ, π.χ. (διάζευξις) ἢ, (οὗτος μόνος εὐρισκόμενος πολλὰς σημαίνει ἐξαίρεσιν (= ἄλλως, εἰδεμῇ) καὶ ἐντονώτερον διὰ τῶν ἢ - ἢ, ἦτοι, ἦτοι - ἢ, ὡς «χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζῆτει βελτίω τούτων», ἢ σημαίνει ἀδιαφορίαν εἰς

τὴν ἐκλογὴν (παραδιάζευξις), π.χ. ἢ - ἢ - ἢ, εἴτε - εἴτε, ἔάντε - ἔάντε, ἄντε - ἄντε, ἦντε - ἦντε, ὡς «ἢ Αἴας ἢ Ἰδομενεὺς ἢ δῖος Ὀδυσσεύς», «καὶ δεῖξεις τάχα εἴτε εὐγενὴς πέφυκας εἴτε ἐσθλὼν κακῇ» (Δημ.) καὶ (= ἢ), κάνε - κάνε, κᾶν - κᾶν, θέλεις - θέλεις, θές - θές, ὡς «ποῖός εἶδε ψάρι στὸ βουνὸ καὶ (= ἢ) θάλασσα σπαρμένη», «γαμπρὸ θεὸν σὲ κάνω, θέλεις (= εἴτε) στὴν πρώτη μου ἀδελφῇ, θέλεις (= εἴτε) στὴν δευτέρῃ μου θέλεις (= εἴτε) στὴ θυγατέρα μου», «θὲς δὲ θὲς θὰ πληρώσης» (= εἴτε θὲς εἴτε δὲ θὲς κ.λπ.), «κάνε (ἢ) πέρναι, κάνε (ἢ) προπέρναι συναντηθήκαμε»· «κᾶν ὁ βοριάς τὰ βάρεσε κᾶν ἡ νοτιά τὰ πῆρε» (= ἢ ὁ βοριάς... ἢ ὁ νοτιάς) καὶ (ἀρχ.) «ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος, ...κᾶν μεγάλην πόλιν οἰκῶσιν κᾶν μικράν» (Δημοσθένης) (= ἢ... ἢ).

// (Συντακτ.) «διαζευκτικὸς λόγος», ἄλλως νεωτ. «διαζευκτικὴ πρότασις», ἡ ἐκφερομένη διὰ συνδέσμων διαζευκτικῶν (βλ. πρότασις*, σύνδεσμος*).

// (Λογικ.) α) «διαζευκτικὴ κρίσις», ἡ κρίσις ἡ ἐρειδουμένη ἐπὶ τοῦ νόμου «τοῦ τρίτου ἀποκλείσεως», κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ δύο ὠρισμένων σχέσεων ἡ ἄρνησις τῆς μιᾶς ἐπάγεται τὴν παραδοχὴν τῆς ἐτέρας, π.χ. «ὁ κόσμος εἶναι ἢ αἰώνιος ἢ συνέστη ἐν χρόνῳ», (καὶ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ), «ἢ οἱ Ἕλληνες ἢ οἱ βάρβαροι θὰ εἶναι νικηταί» β) «διαζευκτικὸς συλλογισμός», ὁ ἔχων ἀείποτε ὡς μείζονα πρότασιν κρίσιν διαζευκτικὴν, ἐλάσσονα δὲ κατηγορικὴν· εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τούτους αἱ διαζεύξεις εἶναι ἢ διμε-

λεῖς, π.χ.

«Ἡ ἀχρωματοψία εἶναι ἢ καθολικὴ ἢ μερικὴ»·

ἢ ἀχρωματοψία Α εἶναι καθολικὴ· δὲν εἶναι ἄρα μερικὴ»·

ἢ τριμελεῖς καὶ πολυμελεῖς, π.χ.

«Ἡ γλῶσσα ἢ ὑπάρχει φύσει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τίθεται ἀπὸ συμφωνίας ἢ ἀναπτύσσεται κατὰ μικρόν»·

ἀλλ' ἀναπτύσσεται κατὰ μικρόν»·

οὔτε ἄρα φύσει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει οὔτε τίθεται ἀπὸ συμφωνίας».

διάζευξις, (-εως), ἢ· (Συντακτ.) ἡ διὰ διαζευκτικῶν συνδέσμων κατὰ παράταξιν σύνδεσις δύο προτάσεων ἢ ὅρων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μία πρότασις ἀποκλείει τὴν ἄλλην, ὥστε, ὅταν ἡ μία ὑπάρχη, ἡ ἄλλη δὲν ὑπάρχει· ὅταν δὲ τὸ πρῶτον μέρος τῆς διαζεύξεως πρέπει νὰ ἐξαρθῇ, τότε ὁ πρῶτος «ἢ» λαμβάνει τὸ μόριον «τοί», π.χ. «ἀλλ' ἦτοι ἐκεῖνόν γε δεῖ ἀπολλύσθαι ἢ σέ» (βλ. σύζευξις*, παραδιάζευξις*).

διάθεσις, (-εως), ἢ· (Γραμμ.) (ἐπὶ τῶν ὀνομάτων) ὑπάρχουν δύο διαθέσεις, ἐνέργεια καὶ πάθος· τὰ ὀνόματα κατὰ τὴν διάθεσιν εἶναι ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ· (ἐπὶ τῶν ῥημάτων) ἡ ἐπ' αὐτῶν ἐκφραζομένη ἔννοια, ἦτοι ἡ ἐνέργεια· διαθέσεις τοῦ ῥήματος λέγεται ἡ ιδιότης αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας φανερώνει ἢ ἐνέργειαν ἢ πάθος ἢ ἀμφοτέρω συγχρόνως ἢ κατὰστασιν. Εἶναι δὲ αἱ διαθέσεις τέσσαρες, α) ἐνεργητικὴ, «ὁ Πέτρος τύπτει τὸν Ἀνδρέαν», β) παθητικὴ, «ὁ Ἀνδρέας τύπτεται ὑπὸ τοῦ Πέτρου», γ) μέση, «λούομαι» (= λούω τὸν ἑαυτὸν μου), καὶ δ) οὐδετέρα, π.χ. «πλουτῶ, καθευδῶ».

Ἐκτὸς τούτων ἔχομεν, α) «ἐνεργητι-

κὰ μεταβατικὰ» (τὰ ὑπὸ τῶν Στωικῶν κληθέντα «ὀρθὰ» ἢ «ὀρθὰ ῥήματα», ὡς «διδάσκω τὸν παῖδα», καὶ ἀμεταβατὰ, ὡς «ὁ παῖς παίζει», β) παθητικὰ κύρια, ὡς «ὁ βοὺς σφάττεται ὑπὸ τοῦ σφαγέως», καὶ αὐτοπαθητῶν, ὡς «πάσχω, νοσῶ, γ) οὐδετέρα, ὡς ὑγιαίνω, διαγίνομαι, σωφρονῶ, καὶ δ) μέσσα εὐθέα, ὡς «ἐλουσάμην» (= ἔλousα ἑμαυτὸν), καὶ μέσσα πλάγια, ὡς «διδάσκομαι τὸν υἱόν μου» (= διδάσκω διὰ τοῦ διδασκάλου τὸν υἱόν μου)· (τὸ οὐδ. κεῖμαι εἶναι καὶ ὡς παθητ. πρξμ. τοῦ τίθεμαι)· (πρβλ. ἀλληλοπαθής).

διαθετικός, -ή, -όν· «διαθετικὰ ῥήματα», τὰ σημαίνοντα διάθεσιν ἢ ποιάν τινα κατὰστασιν.

διαίνω (τι)· (= βρέχω, ὑγραίνω, μουσκεύω)· (φρ.) «χεῖλε μὲν τ' ἐδήν', ὑπερῶν δ' οὐκ ἐδήνεν» ἐνῶ διαίνω (-έω) (= ἐγχρίνω διὰ χειροτονίας ἢ βοῆς)· (πρτ.) ἐδίαινον, (μέλλ.) διανῶ, (ἀόρ.) ἐδίηνα, (ὑποτ.) διήνω· (Παθ.) διαίνομαι (= ὑγραίνομαι)· (φρ.) «διαίνομαι ὅσσε» (= ὑγραίνομαι τοὺς ὀφθαλμούς, ὅθεν κλαίω)· — διαντικός (= κατὰλληλος πρὸς ὑγρανσιν).

διαίρεσις, (-εως), ἢ· (Γραμμ.) εἶναι ἡ εἰς δύο φθόγγους ἀνάλυσις ἐνὸς μακροῦ φωνήεντος (ἀντιθ. συναίρεσις), π.χ. (ἀντὶ τείχη) > τείχεα, ἢ μιᾶς διφθόγγου, π.χ. (ἀντὶ πόλεις) > πόλεις, ἢ καὶ διαίρεσις εἰς δύο ἐνὸς διπλοῦ συμφώνου, π.χ. (ἀντὶ Θήβαζε) > Θήβας δε, ἢ μιᾶς συνθέτου λέξεως εἰς δύο, π.χ. «κατὰ σε χώσομεν τοῖς λίθοις» ἀντὶ «καταχωσομέν σε τοῖς λίθοις» (βλ. τμήσις)· (φρ.) «κατὰ διαίρεσιν ἀγνωστόν», «διαίρεσίς ἐστιν, ὅταν τὰ ὁ-

φείλοντα συνειλημμένα είναι διαλύται· τοῦτο δὲ καὶ φωνήσιν συμβαίνει καὶ ἐν συμφώνοις διπλοῖς.

// (Γλωσσολ.) «διαίρεσις» ἢ ὀρθότερον «διέκτασις*» (ἄλλως «πλεονασμός» ἢ «διάλυσις»), εἰς τὸν Ὅμηρον τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν συναίρεσιν ἐπαναλαμβάνεται ὡς βραχὺ τὸ αὐτὸ φωνήεν, π.χ. ὁρώντα > ὁρόντα, θῶκος > Θῶκος κ.λπ., ὑπὸ τῶν νεωτέρων γλωσσολόγων τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηγήθη ὡς ἀπλὴ ἀφομοίωσις*, τῆς ὁποίας ἀκολουθία εἶναι ἡ συναίρεσις, π.χ. ὁράντα > ὁρόντα > ὁρώντα // «σημεῖον διαίρεσεως» εἶναι τὰ διαλυτικά (') ἄλλως τρέμα*. // (Λογ.) διαίρεσις λέγεται ἡ ἀνάπτυξις ἐννοίας γένους εἰς τὰ εἶδη αὐτῆς (ἀντιθ. συναγωγή). εἰς πᾶσαν διαίρεσιν διακρίνομεν τρία μέρη, α) «τὸ διαίρετόν ὅλον», β) «τὰ μέλη τῆς διαίρεσεως» καὶ γ) «τὴν βᾶσιν τῆς διαίρεσεως», π.χ. ἡ ποίησις εἶναι τριττὴ: ἐπική, λυρική, δραματική // (Λογ.) «ὁ παρὰ τὴν διαίρεσιν λόγος», σόφισμα* εἰς τὴν διαίρεσιν, ὡς σωρείτης*, φαλακρός*. // (Μετρ.) ὁ διαχωρισμός στίχου κατὰ τὸ τέρμα τοῦ ποδός, παῦλα ἢ (βλ. τομή).

δικαιρετικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «δικαιρετικὸν τό» μικρὰ ὀρίζοντία γραμμῇ (σημα) (-), διὰ τῆς ὁποίας χωρίζονται αἱ λέξεις εἰς συλλαβάς, π.χ. ἄνθρωπος // «δικαιρετικά τὰ» ἄλλως διαλυτικά*. // «δικαιρετικός», ὁ προσφέρων τὰς διφθόγγους ἀναλυτικῶς: «δικαιρετικώτατοι οἱ Ἰωνες» // «δικαιρετικαὶ ἢ μεριστικαὶ κατηγορικαὶ κρίσεις» λέγονται αἱ σύνθετοι κρίσεις εἰς τὰς

ὁποίας εἰς τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἀναφέρονται ἐπιμεριστικῶς πολλὰ κατηγορούμενα. Τύπος: Υ εἶναι τὸ μὲν K₁ τὸ δὲ K₂... π.χ. Αἰ ἐπιστήμαι εἶναι τὸ μὲν τυπικαὶ τὸ δὲ πραγματικά. Ἡ ποίησις εἶναι τὸ μὲν ἐπική τὸ δὲ λυρική τὸ δὲ δραματική. // «δικαιρετικὸς συλλογισμός»· συλλογισμός τοῦ ὁποίου ἡ μεῖζων πρότασις περιέχει «κρίσιν· δικαιορετικὴν» // (Συντακτ.) «ἐπίθετα δικαιορετικά», ταῦτα συντάσσονται μετὰ γενικῆς, π.χ. «ὁλίγοι τῶν μαθητῶν», «οἱ λοιποὶ τῶν Ἀθηναίων», «μόνος τῶν ἐπιζησάντων» // «γενικὴ δικαιορετικὴ» ἢ «τοῦ διηρημένου ὅλου» (βλ. γενική).

διαίρω· (= ἀνυφῶ, ἐγείρω). (Ῥητορ.) «διηρμένος λόγος», ὁ ἔχων ὕψος μεγαλοπρεπές, μεγαλήγορος· «διηρμένη λέξις».

διαρῶ (-έω)· (= διαχωρίζω εἰς μέρη). (Γραμμ.) ἀναλύω δίφθογγον ἢ σύνθετον τύπον // στίξω διὰ τῶν σημείων στίξεως, χωρίζω λέξεις // (Συντακτ.) «διηρημένον ὅλον» ἢ «γενικὴ δικαιορετικὴ» ἢ «γενικὴ διηρημένου ὅλου», (βλ. γενική).

διαιτητικός, -ή, -όν· «διαιτητικὸς λόγος», ὁ ἐπιδεχόμενος ἔρευναν, ἐξέτασιν (ἢτοι δαίταν).

δαιτώ (-άω) (τινα)· (= ἐπιβάλλω δαίταν· (φρ.) «ἀλλ' ἦν κατὰ ποτὸν δαιτᾶν ὡς ἤθελες» (Ἱπποκράτης). εἶμαι δαιτητής, κριτής· (μετὰ συστοίχου αἰτ. ἢ μετ' ἀπαρεμφ.) (φρ.) «δαιτῶ δαίταν» (Ἀριστοτέλης). «δητήσαν ἡμᾶς ἀποστήναι» (Δημοσθένης). (πρτ.) ἐ διήτων ἢ ἐδαιτῶν, (μέλλ.) δαιτήσω, (ἀόρ.) διήτησα ἢ

ἐδαιτήσα, (ὑποτ.) δαιτήσω, (πρτ.) διήτηκα, (ὑπερ.) ἐδεδιτήκειν (Μέσ.) (ἀμτβ.) δαιτῶμαι (= διάγω κατὰ τινὰ τρόπον, ἀκολουθῶ δαίταν· (φρ.) «δαιτῶμαι λιτῶς, ζῶ, διαμένω» (πρτ.) διητῶμην ἢ ἐδιητῶμην ἢ ἐδαιτῶμην, μ δαιτηθῶμαι, ἀ διητησάμην ἢ ἐδαιτησάμην, (παθ. ὁ) διητήθην, (ὑποτ.) δαιτηθῶ, πρ δεδιτήμαι, (μετχ.) δεδιτημένος, -η, -ον· — δαίτα, δαιτητής, δαίτημα (= τρόπος ζωῆς), ἐνδαιτήμα (= τόπος διαμονῆς), δαιτήσιμος (= ὁ ἀνέκων εἰς δαιτητήν), δαίτησις, δαιτητήριον, δαιτητικός. **δίακονος·** (ἰων. διήκονος) ὁ (τὸ α μακρόν) (ἄ), ὅθεν διάκος, Διδκος (δημ. διάκον)ος > διάκος).

δαικονῶ (-έω) (τινι)· (= ὑπηρετῶ, εἶμαι διάκονος (= ὑπηρέτης), προσφέρω ὑπηρεσίας εἰς τινά, εἶμαι διάκονος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· (μετ' αἰτ.) χορηγῶ, παρέχω· (πρτ.) ἐδαικόνουν, (μτγν.) διηκόνουν, (μέλλ.) δαικονήσω, (ἀόρ.) ἐδαικόνησα, καὶ διηκόνησα, (ὑποτ.) δαικονήσω, (πρτ.) δεδαικονήμαι (Μέσ.) δαικονοῦμαι (= ὑπηρετῶ ἐμαυτόν). (παθητ.) (= προσφέρομαι, χορηγοῦμαι). (φρ.) «τῶν καλῶς δεδαικονημένων», π διηκονοῦμην, (μέσ. μ) δαικονήσομαι, (μέσ. ἄ) διηκονησάμην, (ὑποτ.) δαικονήσωμαι, (παθ. ἄ) ἐδαικονήθην, (ὑποτ.) δαικονηθῶ, πρ δεδαικονήμαι, (μετχ.) δεδαικονημένος, -η, -ον, ὑπ ἐδεδαικονήμην· (φρ.) (περὶ τῆς αὐξήσεως) «δαικονῶ, ἐδαικόνουν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ δεδαικόνηκα, οἱ δὲ κοινολεκτοῦντες διηκόνουν» (Βεκκ. Ἀνέκδ.) — διάκονος, δαικονία, δαικονήμα, δαικονήσις, δαικονητέος, δαικονιάρης, δαικονιάρα (= ἐπαίτης ὁ, ἐπαίτις ἡ), δαικονικός,

δαικόνισσα.

διακοπή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) ἡ τμήσις*. **διακρηνῶ (-όω) (τι)·** (δωρ. διακρηνόω) (= κάμνω νὰ ἀναβλύσῃ, νὰ ῥέυσῃ τι, ὡσὰν ἐκ τινος κρήνης). (πρτ.) διεκρήνουν (μέλλ.) διακρηνώσω, (ἀόρ.) διεκρήνωσα, (ὑποτ.) διακρηνώσω.

διάκρισις, (-εως), ἡ· (Λογ.) ἡ διάκρισις εἶναι ἀτελής ὀρισμός ἀδρομερέστερον παριστῶν τὴν ἔννοιαν, διὰ τῆς ὁποίας διαστέλλομεν δύο ἢ περισσοτέρας ἐννοίας ἀπ' ἄλλων συγγενῶν, π.χ. «διαφέρει ἡ φυλαργυρία τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν ὑπερβολήν» ἢ «ἡ φιλαργυρία εἶναι ὑπερβολὴ τῆς οἰκονομίας».

διακριτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) ἡ ἀντωνυμία «αὐτός» καλεῖται διακριτικὴ (ἢ διασταλτικὴ), ἐπειδὴ αὐξάνει τὴν ἀντιδιαστολήν τῶν ἄλλων ἀντωνυμιῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἐνοῦται, π.χ. «ἐνδον μὲν ὁδ' αὐτὸς ἐγώ», (φρ.) «ἐγὼ ἢ αὐτὸς μετὰ ἄλλης ἀντωνυμίας παρατεθεῖσα ἐπιτείνει τὰ τῆς ἀντιδιαστολῆς ἐμοῦ αὐτοῦ, σοῦ αὐτοῦ, σοὶ αὐτῶ» (Ἀπολλώνιος).

διακροτῶ (-έω)· (Γραμμ.) (= διαλύω, ἀναλύω λέξεις εἰς τὰ συνθετικά μέρη, εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν).

διαλέγομαι· (ἀποθ.) (= συνομιλῶ, συνδιαλέγομαι· μεταχειρίζομαι διάλεκτόν τινα ἢ γλῶσσαν). // γράφω πεζὸν λόγον, (ἀντιθ. «ποιῶ» = γράφω ἐμμέτρως). (φρ.) «οἱ κράτιστα διαλεχθέντες ἢ ποιήσαντες ταῦτα ἔχουσιν ἐν τῇ λέξει τὰ ἀγαθὰ»· (παθ. ἀόρ. ἀ') διελέχθην, (ὑποτ.) διελέχθω, (ἀπαρέμφ.) διελέχθηναι, (παθ. ἀόρ. β') ἀ διελέγην, (ὑποτ.) διελεγῶ, (ἀπαρ.) διελεγῆναι, πρ διειλεγμαι, (μετχ.) διειλεγμένος, -η, -ον, ὑπ διειλεγμένην

— διάλεξις, διαλεκτικός, διαλεκτικεύομαι (= ὁμιλῶ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς διαλεκτικῆς), διάλεκτος: — «διαλέγομαί τι νιν» (φρ.) *ἀνὴρ ἀνδρὶ διελέγοντό τε καὶ ἔπειθον* (Θουκυδίδης): «διαλέγομαί τι» (ὄρους, πράγματα κ.λπ.): «διαλέγομαί τί τι νιν» ἢ «διαλέγομαί τι νιν περὶ τίνος» (φρ.) *«διελέχθην μὲν οὖν ὑμῖν καὶ πρότερον περὶ τούτων»* (Ἀριστείδης): (ἐπὶ γυναικός) (= συνευρίσκομαι) (φρ.) *«διαλέγεσθαι ἐπὶ τοῦ συνουσιάζειν»* (Ἡσύχιος), π.χ. *«οὐκ ἂν διαλεχθεῖν διεσπλεκωμένην»* (Ἀριστοφάνης), *«οἱ διαλεγόμενοι»* (= οἱ στοχαζόμενοι, οἱ στοχαστικοί).

διαλέγω (τινὰ ἢ τι) (= συνάγω, συλλέγων διαχωρίζω· ἀνερευνῶ· προτιμῶ, ἐκλέγω) (φρ.) *«διαλέγοντας διαλέγοντας ἐπῆρε τ' ἀποζούμια»* (παροιμία) (φρ.) *«διαλέγων τὴν ὁπὴν»* (= ἀνερευνῶν προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ ἀνοικτὴν τὴν ὁπὴν, ἵνα δραπετεύσῃ), (μελλ.) διαλέξω, (ἀόρ.) διέλεξα· (Μέσ. ἀποθ.) διαλέγομαι* (= συνομιλῶ, συνδιαλέγομαι πρὸς τινά).

διαλεκτικός, ἡ, -όν· ὁ εἰς διάλεκτον ἀνήκων ἢ προσιδιάζων (φρ.) *«τὰ διαλεκτικὰ στοιχεῖα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν»*.

διαλεκτολογία, (-ίας), ἡ· κλάδος τῆς γλωσσολογίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐρευνῶνται αἱ διάλεκτοι*.

διάλεκτος, (-ου), ἡ· (ὁμιλία, γλῶσσα ἔθνους τινός, γλωσσικὸν ἰδίωμα μετὰ φωνητικῶν, συντακτικῶν, λεξιλογικῶν διαφορῶν ἀπὸ τῆς κοινῆς γλώσσης, ἡ κοινὴ ὁμιλουμένη γλῶσσα ὑπὸ τοῦ λαοῦ (φρ.) *«πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους»* (Ἀριστοτέ-

λης)· // *«διάλεκτοι αἶν»*: καλοῦνται διάλεκτοι αἱ κατὰ τόπους διαφοραὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν καὶ ὑποδιάλεκτοι· // (ἀρχ.) αἱ ὁμιληθεῖσαι εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα διάλεκτοι ἦσαν πολλά καὶ ποικίλαι, ἡ κατὰτάξις δὲ αὐτῶν καθ' ὁμάδας, βάσει ἐπιγραφικῶν δεδομένων, δὲν ἔφθασεν ἔτι εἰς γενικῶς παραδεκτὰ σχήματα. Ὁ Α. Thumb διεκρίνεν ὁκτὼ ὁμάδας (δωρικὴν, ἡλειοκὴν, ἀχαικὴν, νοτιοδυτικὴν, νοτιανατολικὴν ἢ αἰολικὴν, ἀρκαδοκυπριακὴν, παμφυλιακὴν, ἰωνικὴν, ἄττικὴν), ὁ δὲ Α. Meillet τέσσαρας κυριώτερας τοιαύτας (ἰωνικὴν ἄττικὴν, ἀρκαδοκυπριακὴν, αἰολ. δωρικὴν). Διὰ τὴν μελέτην τῶν κειμένων χρησιμωτέρα εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος παραδεκτὴ κατὰτάξις εἰς τρεῖς βασικὰς διαλέκτους: α) τὴν δωρικὴν (Ν. καὶ Α. Πελοπόννησος, Κρήτη, Ρόδος), τὴν θεωρουμένην ὡς τὴν πλέον εὐχρον, β) τὴν ἰωνικὴν (ΝΑ Μικρὰ Ἀσία, Κυκλάδες, Εὐβοία), ἡ ἀρμονικωτέρα πασῶν· ὑποδιαίρεισιν ταύτης ἀποτελεῖ ἡ ἄττικὴ (Ἀθῆναι), ἡ ὁποία ὅμως, ὡς γραπτὴ γλῶσσα ὑπερτέρησε πασῶν τῶν ἄλλων διαλέκτων καὶ κατέστη κοινωτέρα, συστηματικωτέρα καὶ περισσώτερα ἔχουσα συγγράμματα καὶ ἐκ τῆς ὁποίας προήλθεν ἡ μετ' ἔπειτα κληθεῖσα «κοινή», καὶ γ) τὴν αἰολικὴν (Λέσβος, ΒΔ Μικρὰ Ἀσία, Θεσσαλία, Βοιωτία), τὴν θεωρουμένην ὡς τὴν πλέον ἀκαθόριστον ἑλληνικὴν διάλεκτον· οἱ ἀρχαῖοι ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἐθεώρουν πᾶν τὸ μὴ ἀνήκον εἰς τὴν δωρικὴν ἢ τὴν ἰωνικὴν. Ἡ ἄττικὴ διάλεκτος, ἐπειδὴ εἶναι ἐντελεστάτη καὶ διὰ τὴν σταθερότητα καὶ κανονικότητα τῶν τύπων, διὰ τοῦτο λαμβάνεται

αὕτη ὡς κανὼν, κατὰ τὸν ὁποῖον προσδιορίζουν τὰς διαφοράς, ὅσαι εἰς τὰς λοιπὰς διαλέκτους συμβαίνουν, τούτου ἕνεκα λαμβάνουν τὸν Ἀττικισμὸν ὡς κανόνα, πᾶν δὲ ὅ,τι ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἄλλας διαλέκτους ἰδιάζον, ὀνομάζουν διαλεκτικόν.

Α) «Ἀττικὴ διάλεκτος»

Ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος διαιρεῖται εἰς δύο ἐποχάς, α) εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν ἢ προεουκλείδειον μέχρι τοῦ δ' ἢ ε' αἰῶνος, β) εἰς τὴν νεωτέραν. Ἡ πρώτη ἔχει τὰς ἐξῆς διαφοράς ἀπὸ τὴν δευτέραν:

- 1) Ἡ πρώτη ἔχει τὸ ΗΙ ἀντὶ τοῦ νεωτέρου ΕΙ, ὡς κληῖς - κλείς, θνηίσκω - θνείσκω, ληιστής - λειστής·
- 2) ἀντὶ τῆς -ΕΙΣ ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς -εὺς τριτοκλίτων ἔχει ΗΣ, ὡς Ἀχάρνης - Ἀχαρνεῖς, βασιλῆς - βασιλεῖς·
- 3) ἀντὶ τῆς καταλήξεω - ΟΙΣΙ τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει -ΑΣΙ, -ΗΣΙ, «ΑΣΙ, -ΗΣΙ· π.χ. ἀνθρώποισι - ἀνθρώποισι·
- 4) ἀντὶ τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας «σφῶν αὐτῶν» ἔχει «ἐαυτῶν»·
- 5) ἀντὶ τοῦ ἦν ἔχει ἦ·
- 6) ἀντὶ τῆς καταλήξεως τοῦ ὑπερσυντέλικου -ΕΙΝ ἔχει -Η, ὡς ἀπολώλη - ἀπολώλει·
- 7) ἀντὶ τῶν ῥηματικῶν τύπων γεγράφεται, ἐγεγράφατο· τετάχεται, ἐτετάχато ἔχει τοὺς περιφραστικούς, π.χ. γεγραμμένοι εἰσὶ καὶ ἦσαν· τεταγμένοι εἰσὶ καὶ ἦσαν·
- 8) ἀντὶ τοῦ συνδέσμου ΑΝ τὸν σύνδεσμον ΗΝ·
- 9) εἰς τὴν πρώτην ὑπῆρχεν ἡ συνηθεστέρα χρήσις τοῦ δοῦκοῦ καὶ προσέτι ἀντὶ τῆς

προθέσεως ΣΥΝ - ΕΥΝ.

Αὗται εἶναι περίπου αἱ διαφοραὶ τῶν δύο ἐποχῶν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, αἱ δὲ διαφοραὶ αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας διαλέκτους εἶναι αἱ ἐξῆς:

- 1) ἡ ἄττικὴ διάλεκτος εἶχεν Β ἀντὶ Γ, ὡς βλήχω ἀντὶ γλήχω·
- 2) Γ ἀντὶ Κ, ὡς γναφεῖον ἀντὶ κναφεῖον·
- 3) Γ ἀντὶ Λ, ὡς μόγις ἀντὶ μόλις·
- 4) Ε ἀντὶ Α, ὡς λεῶς ἀντὶ λαός·
- 5) Ε ἀντὶ Ι, ὡς ἔριδες ἀντὶ ἱριδες·
- 6) Η ἀντὶ Ε, ὡς ἤθελον ἀντὶ ἔθελον·
- 7) Ξ ἀντὶ Σ, ὡς ξὺν ἀντὶ σύν, καθίξας ἀντὶ καθίσας·
- 8) Η ἀντὶ Α, ὡς θώρηξ - θώραξ, κυνηγός - κυναγός·
- 9) Η ἀντὶ ΕΙ, ὡς κληῖθρα ἀντὶ κλειθρα·
- 10) Ρ ἀντὶ Λ, ὡς κρίβανος ἀντὶ κλίβανος·
- 11) Ρ ἀντὶ Σ, ὡς μυρρίνη ἀντὶ μυρσίνη·
- 12) Σ ἀντὶ Ρ, ὡς θάρσος ἀντὶ θάρρος·
- 13) Σ ἀντὶ Μ, ὡς πείρασμαι ἀντὶ πείραμαι·
- 14) ΣΠ ἀντὶ Ψ, ὡς σπάλιον ἀντὶ φάλιον·
- 15) Τ ἀντὶ Θ, ὡς κολοκύνθη ἀντὶ κολοκύνθη·
- 16) Τ ἀντὶ Σ, ὡς τήμερον ἀντὶ σήμερον, τῦκον ἀντὶ σῦκον·
- 17) ΤΤ ἀντὶ ΣΣ, ὡς πράττω ἀντὶ πράσσω·
- 18) Φ ἀντὶ Π, ὡς φροοίμιον ἀντὶ προοίμιον·
- 19) Ψ ἀντὶ Σ ἢ ΣΣ, ὡς ψιττακός ἀντὶ σιττακός, κόφικος ἀντὶ κόσσιφος·
- 20) Ω ἀντὶ Α, ὡς κρώζω ἀντὶ κράζω· Ὅπου ἡ ἄττικὴ διάλεκτος ἔχει μακρὸν α εἰς τὸν σχηματισμὸν τύπων εἴτε ἐκ ῥιζικῆς συλλαβῆς εἴτε ἐκ παραγωγικῆς κατα-

ξεως είτε ἐξ ἐκτάσεως, ὁ Ὅμηρος ἔχει σχεδόν πάντοτε «η», π.χ. ἀγορά - ἀγορή, ἱατρός - ἱητρός, ναῦς - νηῦς, ἀνιάρδς - ἀνιηρόρς, ἰάσσομαι - ἰήσομαι, πειράσσομαι - πειρήσσομαι, νεανίας - νεηνίης κ.λπ.

B) «Ἰωνική διάλεκτος»

Ἡ Ἰωνική διάλεκτος διαιρεῖται εἰς δύο ἐποχὰς εἰς τὴν «Παλαιὰν Ἰάδα» (Ὁμηρος, Ἡσίοδος) καὶ εἰς τὴν «Νεωτέραν Ἰάδα» (ἐλεγεῖακοί, ἱαμβογράφοι καὶ οἱ πεζογράφοι Ἡρόδοτος, Ἱπποκράτης κ.ἄλλοι).

Ἡ «παλαιὰ Ἰάς» διαφέρει «τῆς νεωτέρας Ἰάδος» κατὰ τὰ ἑξῆς: α) κατὰ τὴν διατήρησιν εἰς πολλοὺς τόπους τοῦ F, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν νεωτέραν σπανίως ἀπαντᾷ· β) κατὰ τὴν συχὴν ἀσυναϊρεσίαν τῶν φωνηέντων, διότι εἰς τὴν νεωτέραν Ἰάδα διατηροῦνται ἀσυναίρετα τὰ φωνητικά συμπλέγματα· γ) κατὰ τὸ συχνότατον ἀναύξητον τῶν ῥηματικῶν τύπων, ἐνῶ εἰς τὴν νεωτέραν ἡ αὐξήσις ἀπαντᾷ πολὺ συχνότερον, μόνον δὲ οἱ εἰς -σκον ῥηματικοὶ τύποι καὶ οἱ τοῦ Ὑπερσυντελείκου φέρονται εἰς αὐτὴν ἀναύξητοι.

Αἱ διαφοραὶ τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου πρὸς τὰς ἄλλας εἶναι αἱ ἑξῆς:

- 1) ἔχει A ἀντὶ E, ὡς μέγαθος ἀντὶ μέγεθος·
- 2) A ἀντὶ O, ὡς ἄρρωδέω ἀντὶ ὀρρωδέω·
- 3) E ἀντὶ A, ὡς γέμμα ἀντὶ γάμμα·
- 4) E ἀντὶ I, ὡς ὄφεος ἀντὶ ὄφιος·
- 5) H ἀντὶ E, ὡς θηήσαντο ἀντὶ ἐθεάσαντο·
- 6) H ἀντὶ A εἰς τὰ ἀριθμητικά, ὡς διπλήσιος ἀντὶ διπλάσιος, πολλαπλήσιος ἀντὶ πολλαπλάσιος·
- 7) H ἀντὶ A, ὡς Σοφίη ἀντὶ Σοφία·
- 8) Δ ἀντὶ Σ, ὡς ἴδμα ἀντὶ ἴσμα·

- 9) K ἀντὶ X, ὡς κιτῶν ἀντὶ χιτῶν·
- 10) K ἀντὶ Π, ὡς κότε ἀντὶ πότε, κᾶς ἀντὶ πᾶς·
- 11) Λ ἀντὶ N, ὡς πλεύμων ἀντὶ πνεύμων·
- 12) Θ ἀντὶ T, ὡς βάθρακος ἀντὶ βάτραχος·
- 13) Ξ ἀντὶ ΣΣ, ὡς διξὰ ἀντὶ δισά·
- 14) Π ἀντὶ Φ, ὡς πάτην ἀντὶ φάτην·
- 15) ΣΣ ἀντὶ Θ, ὡς βυσσός ἀντὶ βυθός·
- 16) T ἀντὶ Θ, ὡς αὖτις ἀντὶ αὖθις·
- 17) Φ ἀντὶ Θ, ὡς φῆρ ἀντὶ θῆρ·
- 18) X ἀντὶ K, ὡς ἀχάνθιον ἀντὶ ἀκάνθιον·
- 19) Ω ἀντὶ A, ὡς χρεῖω ἀντὶ χρεῖα·
- 20) Ω ἀντὶ A, ὡς ὠνθρωπος ἀντὶ ἄνθρωπος·
- 21) Ω ἀντὶ AY, ὡς θῶμα ἀντὶ θαῦμα·

Γ) «Αἰολική διάλεκτος»

Αὕτη ἀποφεύγει τὰ ὀξύτονα: κάλος, σόφος, (ἀντὶ καλός, σοφός), ἀποφεύγει τὴν δασεῖαν: ἔτερος, ἀπαλός (ἀντὶ ἔτερος, ἀπαλός).

Ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν διαλέκτων εἶναι ἡ Αἰολική, ἡ ὁποία διὰ τὸ τρυφερόν καὶ ἡδύ, ἐπειδὴ εἶναι ἔμφωνος καὶ μελωδική, δεικνύεται ἐσχματισμένη ἰδίως διὰ τὴν ποίησιν καὶ μάλιστα τὴν λυρικὴν. Αἱ διαφοραὶ τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου πρὸς τὰς ἄλλας εἶναι αἱ ἑξῆς:

- 1) ἔχει A ἀντὶ O, ὡς ἄσσα ἀντὶ ὄσσα·
- 2) A ἀντὶ E, ὡς ἄλλοτα ἀντὶ ἄλλοτε·
- 3) AI ἀντὶ H, ὡς βλαίτη ἀντὶ βλήτη·
- 4) B ἀντὶ M, βέλλω ἀντὶ μέλλω·
- 5) B ἀντὶ Δ, βέλεαρ ἀντὶ δέλεαρ·
- 6) E ἀντὶ O, ὡς πρὲς ἀντὶ πρὸς·
- 7) E ἀντὶ I, ὡς δεκάζω ἀντὶ δικάζω·
- 8) E ἀντὶ A, ὡς λεγόμεθε ἀντὶ λεγόμεθα·
- 9) A ἀντὶ H, ὡς Ἀτρεΐδας ἀντὶ Ἀτρείδης·

- 10) B ἀντὶ Γ, ὡς βανὰ ἀντὶ γυνή·
- 11) EN ἀντὶ EI, ὡς κτέννω ἀντὶ κτείνω·
- 12) Z ἀντὶ Γ, ὡς φύζω ἀντὶ φύγω·
- 13) Z ἀντὶ Δ, ὡς Ζία ἀντὶ Δία·
- 14) H ἀντὶ E, ὡς Ἀχιλλῆος ἀντὶ Ἀχιλλέος·
- 15) ZA ἀντὶ ΔΙΑ, ὡς ζαβάλλω ἀντὶ διαβάλλω·
- 16) Θ ἀντὶ Δ, ὡς θάσος ἀντὶ δάσος·
- 17) K ἀντὶ Π, ὡς κοῖον ἀντὶ ποῖον·
- 18) M ἀντὶ N, ὡς πέμπε ἀντὶ πέντε·
- 19) Θ ἀντὶ Σ, ὡς μηνιθμός ἀντὶ μηνισμός·
- 20) M ἀντὶ Π, ὡς ματῶ ἀντὶ πατῶ·
- 21) N ἀντὶ Σ, ὡς τετυφὼν ἀντὶ τετυφώς·
- 22) O ἀντὶ A, ὡς στροτός ἀντὶ στρατός·
- 23) Z ἀντὶ ΣΣ, ὡς ὀρύζω ἀντὶ ὀρύσσω·
- 24) Π ἀντὶ M, ὡς πετὰ ἀντὶ μετά·
- 25) P ἀντὶ Σ, ὡς μάρτυρ ἀντὶ μάρτυς·
- 26) Π ἀντὶ Φ, ὡς ἀμπί ἀντὶ ἀμφί·
- 27) T ἀντὶ Σ, ὡς πλητίον ἀντὶ πλησίον·
- 28) T ἀντὶ Θ, ὡς αὖτις ἀντὶ αὖθις·
- 29) Π ἀντὶ T, ὡς σπολάς ἀντὶ στολάς·
- 30) ΠΣ ἀντὶ Ψ, ὡς Ἄραψ ἀντὶ Ἄραψ·
- 31) O ἀντὶ Ω, ὡς ὄρα ἀντὶ ὦρα·
- 32) προτάσσεται Σ τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἄρχονται ἀπὸ δασυνομένου φωνήεντος, ὡς Σελλοὶ ἀντὶ Ἑλλοί·
- 33) Σ ἀντὶ Ξ, ὡς σένος ἀντὶ ξένος·
- 34) Υ ἀντὶ O, ὡς ὄνυμα ἀντὶ ὄνομα·
- 35) Υ ἀντὶ Ω, ὡς χελύνη ἀντὶ χελώνη·
- 36) Υ ἀντὶ A, ὡς σῦρξ ἀντὶ σάρξ·
- 37) Ω ἀντὶ OY, ὡς ὠρανός ἀντὶ οὐρανός·
- 38) H ἀντὶ Υ, ὡς ἡνὸς ἀντὶ ἡνυός·
- 39) I ἀντὶ Υ, ὡς ἱψηλός ἀντὶ ὑψηλός, ἵπερ ἀντὶ ὕπερ· καὶ

Δ) «Δωρική διάλεκτος»

Ἡ Δωρική διάλεκτος διαιρεῖται εἰς δύο ὁ-

μάδας, α) εἰς τὴν ἄκραν καὶ αὐστηράν Δωρίδα καὶ β) εἰς τὴν ἀνειμένην Δωρίδα. Ἡ πρώτη χαρακτηρίζεται τῆς δευτέρας διὰ τῆς ἐξ ἀντεκτάσεως τῶν ι, ο καὶ συναϊρέσεως τῶν ε ε καὶ ο ο εἰς η καὶ ω. Εἰς τὴν Δωρικὴν διάλεκτον διατηρεῖται τὸ F, ὡς Φάναξ, λαΦός, ὡσαύτως παρατηρεῖται εἰς αὐτὴν καὶ εἰς μερικὰς λέξεις ἰδιότροπος το-νισμός, ὡς λε γ ο μ έ ν ο ι, ο υ τ ὡς κ.λπ. Αἱ διαφοραὶ τῆς Δωρικῆς διαλέκτου πρὸς τὰς ἄλλας εἶναι αἱ ἑξῆς:

- 1) ἔχει A ἀντὶ E, ὡς τράχω ἀντὶ τρέχω·
- 2) A ἀντὶ H, ὡς σελάνα ἀντὶ σελήνη·
- 3) A ἀντὶ Ω, ὡς πρᾶτος ἀντὶ πρῶτος·
- 4) A ἀντὶ O, ὡς ἄσσα ἀντὶ ὄσσα·
- 5) AE καὶ AEI συνηρημ. εἰς H καὶ ὄχι εἰς A, ὡς ἐνίκαε-ἐνίκη ἀντὶ ἐνίκα, ὀρῆς ἀντὶ ὀρᾶς·
- 6) AI ἀντὶ H, ὡς τίθαιμι ἀντὶ τίθημι·
- 7) B ἀντὶ Φ, ὡς κύβος ἀντὶ κύφος·
- 8) Γ ἀντὶ B, ὡς γλέπω ἀντὶ βλέπω·
- 9) B ἀντὶ M, ὡς βεμβρός ἀντὶ μεμβρός·
- 10) Δ ἀντὶ Γ, ὡς δνόφος ἀντὶ γνόφος·
- 11) Δ ἀντὶ Z, ὡς κνίδω ἀντὶ κνίζω·
- 12) Δ ἀντὶ Σ, ὡς ὀδμή ἀντὶ ὀσμή·
- 13) Δ ἀντὶ T, ὡς μελέδη ἀντὶ μελέτη·
- 14) Δ ἀντὶ B, ὡς ὀδελός ἀντὶ ὀβελός·
- 15) E ἀντὶ A, ὡς παιῖδε ἀντὶ παιῖδα·
- 16) E ἀντὶ O, ὡς ἀνδρεφένος ἀντὶ ἀνδροφόνος·
- 17) Z ἀντὶ Γ, ὡς φύζα ἀντὶ φύγα·
- 18) Z ἀντὶ B, ὡς ζέρεθρον ἀντὶ βέρεθρον·
- 19) H ἀντὶ EI, ὡς τήνος ἀντὶ κείνος·
- 20) I ἀντὶ Υ, ὡς μοῖσα ἀντὶ μοῦσα·
- 21) K ἀντὶ P, ὡς μικκὼν ἀντὶ μικρόν·
- 22) K ἀντὶ T, ὡς τόχα ἀντὶ τότε·
- 23) K ἀντὶ X, ὡς χύτρα ἀντὶ χύτρα, κιτῶν ἀντὶ χιτῶν·

- 24) Ν ἀντί Λ, ὡς φίντατος ἀντί φίλτατος, ἦνθεν ἀντί ἤλθεν·
 25) Ξ ἀντί Σ, ὡς ξὺν ἀντί σύν, καθίξας ἀντί καθίσας·
 26) ΟΙ ἀντί Ο, ὡς πνοιᾶ ἀντί πνοή·
 27) Π ἀντί Τ, ὡς σπόλος ἀντί στόλος·
 28) Π ἀντί Φ, ὡς σπόγγος ἀντί σφόνγος·
 29) Σ ἀντί Θ, ὡς σεὸς ἀντί θεός·
 30) ΣΠ ἀντί ΣΤ, ὡς σπάδιον ἀντί στάδιον·
 31) ΣΔ ἀντί Ζ, ὡς τράπεσδα ἀντί τράπεζα·
 32) Σ ἀντί Ν, ὡς τύπτομες ἀντί τύπτομεν·
 33) Τ ἀντί Κ, ὡς τήνος ἀντί κήνος·
 34) Τ ἀντί Σ, ὡς τὺ ἀντί σύ·
 35) Τ ἀντί Θ, ὡς ἐνθεύτεν ἀντί ἐντεῦθεν·
 36) Υ ἀντί Α, ὡς σὺρξ ἀντί σάρξ·
 37) Φ ἀντί Θ, ὡς φήρ ἀντί θήρ·
 38) Φ ἀντί Π, ὡς φροίμιον ἀντί προίμιον·
 39) Φ ἀντί Χ, ὡς αὐφένα ἀντί αὐχένα·
 40) Χ ἀντί Θ, ὡς ὄρνυχος ἀντί ὄρνιθος·
 41) Ω ἀντί Ε, ὡς νώμω ἀντί νέμω·
 42) Ω ἀντί ΟΥ, ὡς μῶσα ἀντί μοῦσα·
 43) Ω ἀντί Ο, ὡς ὦρος ἀντί ὄρος, ὥμοιος ἀντί ὅμοιος·

διάλεξις, (-εως), ἡ· ὁμιλία, συνδιάλεξις, συζήτης· ἡ διάλεκτος, ἡ γλῶσσα ἔθνους τινός (φρ.) «μὴ δεῖν Ρωμαῖον εἶναι τὸν μὴ καὶ τὴν διάλεξιν σφᾶς ἐπιστάμενον» (Δίων ὁ Κασσιός)· // (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) «πανηγυρική διάλεκτος»· // (μτγν. καὶ νεωτ.) ἡ ἐνώπιον πλήθους δημοσία ὁμιλία.

διαλλαγή, (-ίας), ἡ· ἡ «διάλληλος τρόπος» ἢ «κύκλος» ἢ «φαῦ-

λος κύκλος»· (Λογ.) σφάλμα ἀποδείξεως, κατὰ τὸ ὅποιον τὸ ἀποδεικτέον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς θέσεως ἀποδεδειγμένον· ἦτοι τὸ ἄγνωστον διὰ τοῦ ἀγνώστου, π.χ. «ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, διότι δύναται τὰ πάντα» (λατ. *circulus in demonstrando*)· // «διαλλαγία ἐν τῷ ὀρισμῷ», ἡ ἐπανάληψις τοῦ ὀριστέου εἰς αὐτόν.

διάλληλος, -ος, -ον· ὁ ἀμοιβαῖος, «διάλληλος λόγος»· // (ἐπὶ λέξεων) ὁ ἀνταλλάσων μετ' ἄλλου τὴν ἑαυτοῦ θέσιν, ὡς «σοφὸς Σωκράτης» — «Σωκράτης σοφός»· // «διάλληλα ῥήματα» (βλ. ἀλληλοπάθεια)· // «διάλληλος δεῖξις», ὅταν κανονίζωμεν τὸ ζητούμενον ἐκ τοῦ ζητουμένου (βλ. δεῖξις).

διάλογος, (-ου), ὁ· φιλολογικὸν ἔργον, σύγγραμμα, ὡς καὶ μέρος αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὅποιον συζητοῦν τὰ πρόσωπα: «οἱ πλατωνικοὶ διάλογοι»· // (Ῥητορ.) σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ῥήτωρ ἢ ὑποβάλλει ἐρωτήσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος, ἢ παρεμβάλλει πρόσωπα διαλεγόμενα πρὸς ἑαυτὰ καὶ ἀποφασίζοντα περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν περὶ «Παραπρεσβείας» λόγον παριστάνει τὸν Φίλιππον διαλεγόμενον πρὸς ἑαυτόν καὶ περὶ τοῦ πρακτέου ἀποφασίζοντα: «Πῶς οὖν μῆτε ψεύσομαι φανερώς... πάνθ' ὅσα βούλομαι διαπραξέομαι; πῶς; οὕτως· ἂν Ἀθηναίων τινὰς εὖρω τοὺς Ἀθηναίους ἐξαπατήσαντας».

διάλυσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) χωρισμός τῶν λέξεων εἰς τὰ γράμματα· // ἀνάλυσις διφθόγου (φρ.) «ἐν διαλύσει» (= διαλελυμένως).

διαλυτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «διαλυτικά» ἢ «διαλυτικὰ σημεῖα» ἢ «τρέμα»*· δύο στιγμαὶ τιθέμεναι ἐπὶ τῶν ὑποτακτικῶν ἢ προσγεγραμμένων φωνηέντων ἢ καὶ ὕ εἴτε ταῦτα τονίζονται εἴτε δὲν τονίζονται καὶ δὲν ἀποτελοῦν μετὰ τῶν προηγούμενων φωνηέντων α, ε, ο, υ διφθόγγους· π.χ. εὐφυῖα, Γαῖου, Βιλλαρδουίνος (ἄλλως δυνατὸν ἄνευ τῶν διαλυτικῶν νὰ ἀνεγινώσκετο Βιλλαρδοῦινος), μωσαϊκός· ἐνῶ Μάιος, ὀστέινος, ἄυλος, αὔλου κ.λπ., διότι, ἐφ' ὅσον πνευματίζεται ἢ τονίζεται τὸ α', δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ μετὰ τοῦ β' δίφθογγον, ὁμοίως μετὰ τὸ συνθετικὸν (-), ὅταν διακόπτεται ἡ λέξις καὶ συνεχίζεται εἰς τὴν ἄλλην γραμμὴν, π.χ.

τὰ προ-
ιόντα

(ἐνῶ ἐν συνεχείᾳ, «προϊόντα»), Μωϋσῆς (δέχεται διαλυτικά, διότι ἄνευ αὐτῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ωυ, ὡς κατὰ κράσιν δίφθογγος: Ωύριπίδη < ὦ Εύριπίδη· τὰ διαλυτικά λέγονται καὶ δίστιγμα*· Τὰ διαλυτικά εἰς συνδυασμὸν μετὰ τῶν τριῶν τόνων ἔχουν τὰ ἐξῆς συμπλέγματα (·', ·', ·'))·

// (Δημοτ.) δὲν θέτομεν διαλυτικά: α) ὅταν πρὸ τοῦ φωνήεντος ὑπάρχῃ δίφθογγος, π.χ. γεφυροποι-ία, εὐ-υπόληπτος, βεδουίνος, ἀλληλού-ια, θεικός, παλαι-ικός, καὶ β) ὅταν ἡ κατὰ διάστασιν προφορὰ τῶν δύο φωνηέντων δηλοῦται ἐκ τοῦ τόνου ἢ τοῦ πνεύματος, π.χ. δρύ-ινος, νερά-ιδα, ἀ-υπνία. Τίθενται διαλυτικά α) ἐπὶ τῶν συμφώνων π τ κ τῶν ἑρρίνων συμπλεγμάτων μπ, ντ, γκ, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ δειχθῇ ὅτι τὰ γράμματα προφέρονται, ὅπως γρά-

φονται ἄηχα καὶ ὄχι ἡχηρά, ὡς (μπ), (ντ), (γκ), π.χ. (com-pressa) > κομπρέσα, (en-ten-te = συνεννόησις) > ἀνταῖντικός, (ἐλεγ-κτής) ἐλεγκτής, β) ἐπὶ τῶν ι, υ, (ει, οι), ὅταν ὑπάρχῃ λόγος νὰ δηλωθῇ ἰδίως εἰς φιλολογικάς ἢ μετρικάς ἐκδόσεις, ὅτι ταῦτα δὲν συνιζάνονται, ἦτοι δὲν συμ-προφέρονται μετὰ τοῦ ἐπομένου φωνήεντος, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν καταχρηστικὴν δίφθογγον, π.χ. ὁ ἄθλιος, ἡ γριᾶ, ἡ παιδιὰ κ.λπ.

διαλφάβητος, (-ου), ὁ, ἡ· ὁ γεγραμμένος διὰ δύο εἰδῶν ἀλφαβήτου· (φρ.) «διαλφάβητοι ἐπιγραφαί»·

διάμεσος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ῥήματα διάμεσσα», ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ ὑποκείμενον παρίσταται νὰ ἐπιτελῇ τι, τὸ ὅποιον ἐκτελεῖται μέσῳ ἄλλου τινός, π.χ. «οἰκοδομοῦμαι οἰκίαν» (= οἰκοδομῶ διὰ τοῦ οἰκοδόμου), καὶ κατ' ἐπέκτασιν: «οἰκοδομοῦμαι πλοῖον» (= «κατασκευάζω» διὰ τοῦ ναυπηγοῦ πλοῖον), ἦτοι «ναυπηγοῦμαι πλοῖον», «θύομαι σφάγια» (= θύω διὰ τοῦ θύτου).

διάμετρος, (-ου), ἡ· (ἐνν. γραμμῇ)· // (Λογ.) «ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι ἔννοιαι» (= ἐξ ὁλοκλήρου ἀντίθετοι)· οἱ ὅροι «κατὰ διάμετρον ἀντι-κεισθαι» ἢ «κατὰ διάμετρον» ἢ «ἐκ διαμέτρου ἀντίθεσις» ἐλήφθησαν ἐκ τῆς γεωμετρίας πρὸς δῆλωσιν πραγμάτων πλείστον διαφερόντων ἀπ' ἀλλήλων.

διανεμητικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «διανεμητικά ἀριθμητικά*» εἶναι τὰ δηλοῦντα διανομὴν καὶ γινόμενα κατὰ σύνθεσιν τῶν προθέσεων «σύν» ἢ «ἀ-

νά» μετά τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν, ὡς «σύνδυο», «συντρεῖς», «συνδῶδεκα» κ.λπ., «ἀναδύο», «ἀνατρεῖς» κ.λπ.

διανθίζω· (Ῥητορ.) κοσμῶ τὸν λόγον δι' ὠραίων ἐκφράσεων ἢ ἐκλεκτῶν περιεκτικῶν συγγραμμάτων· (οὐς.) διάνθισμα, (-ατος), τό.

διάνοια, (-ας), ἡ· ἔννοια, σημασία λέξεων ἢ ἐκφράσεων χωρίου τινός.

διαπασών· (ἡ διὰ πασῶν), ἥτοι ἡ συμφωνία διὰ πασῶν τῶν χορδῶν, (διεθνῶς **diapason**) (λέξις ἁκλιτος) (βλ. δάνειος).

διαπιδύω· (ἰ, ὑ) (= διαπηδῶ, χύνομαι διὰ μέσου τινός)· διαπιδύον τό, διαπιδύσις, (-εως), ἡ· διαπιδῶ (-άω) ὕδωρ· (= κάμνω, ὥστε νὰ διεξέλθῃ τὸ ὕδωρ).

διαπόρησις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) σχῆμα φυσικὸν εἰς ψυχικὰς ταραχάς, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ῥήτωρ ἐκδηλώνει ἐπὶ γνωστῶν πραγμάτων προσποιητὴν ἀπορίαν, π.χ. «ἀπορῶ δὲ πότερον ὑπολάβω, μηδὲν μέλειν ἡμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων ἢ φροντίζειν μετ' αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναίσθησις ἦκειν, ὥστε λανθάνειν ὑμᾶς εἰς ὅσῃν ταραχῇν ἡ πόλις ἡμῶν καθέστηκεν» (Ἰσοκράτης).

διαπρύσιος, -ος, -ιον· καὶ -ία, -ον (= διαπεραστικός, (μτφ.) ἐξακουστός)· (φρ.) «διαπρύσιος κήρυξ».

διάρθρωσις, (-εως), ἡ· εὐκρινὴς προφορά.

διάρμα, (-ατος), τό· (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) ἔντασις, ἔμφασις, διάρσις*.

διάρσις· (Ῥητορ.) τὸ διάρμα*, τὸ ἐξημμένον ὕφος.

διαρτῶ (-άω)· (= διαχωρίζω εἰς μέρη)· (Μέσ.) διαρτῶμαι (= διαχωρίζομαι)·

(φρ.) «*οδηγημένων τῶν λέξεων*».

διασάφησις, (-εως), ἡ· (Λογ.) ἀτελής ὁρισμός· κατὰ τὴν ὁποίαν καθιστῶμεν σαφέστερα καὶ ἐποπτότερα τὰ ἀντικείμενα ἐπεξηγῶντες πρὸς διὰ παραδειγμάτων εἰκόνων καὶ παραστάσεων, νόμων, ἀρχαὶ κανόνες διασαφῶνται οὕτως· // (ῥήμ.) διασαφῶ (-έω) (= δεικνύω φανερώς, διασαφηνίζω).

διασκέλισμα, (-ατος), τό· (ἄλλ. δρασκέλισμα)· (Μετρ.) ὅταν τὸ νόημα τοῦ στίχου, ἐνῶ πρέπει νὰ τελειώνῃ εἰς αὐτὸν τὸν στίχον, ἐξακολουθῇ καὶ εἰς τοὺς ἐπομένους στίχους, π.χ.

«οἱ ὄρες μ' ἐχλώμιαναν γυρτὸς ποὺ
βρέθηκα ξανὰ

στο ἀχώριστο τραπέζι...».

(Κ. Καραωτάκης).

Τὸ διασκέλισμα δύναται νὰ γίνῃ καὶ εἰς στροφὴν· // διασκέλισμα (βλ. ὑπερβατόν).

διασκευαστικός, -ή, -όν· (Ῥητορ.) σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ῥήτωρ ὁμιλῶν ἐκθέτει διηγήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιφέρουν ἀπορίαν, ἐκπληξιν κ.λπ.

διασκευή, (-ῆς), ἡ· κριτικὴ ἐπεξεργασία συγγραμμάτων τινος διὰ διορθώσεων, ἀθετήσεων ἢ προσθηκῶν· (ῥ.) διασκευάζω· (οὐς.) ὁ διασκευαστής· (φρ.) «διασκευαστὴς τῆς Ὀδυσσεΐας»· // (Ῥητορ.) «διασκευαὶ αἱ»· ὑπερβολικαὶ φράσεις πρὸς ἐκπληξιν τῶν ἀκροατῶν· (φρ.) «οὐκ ἄγνοῶ μὲν τὰς τερατείας καὶ διασκευάς, αἷς κέχρηται πρὸς ἐκπληξιν τῶν ἀκουόντων» (Πολύβιος).

διασταλτικός, -ή, -όν· ὁ χρησμός, ὁ ἱκανός, ὁ κατάλληλος πρὸς διάκρισιν· //

(Γραμμ.) ἀντιθετικός*.

διάστασις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ τῶν

διφθόγγων προφορά ἀναλυτικῶς, ὡς δᾶς <δαῖς, παῖς <παῖς· // «διάστασις συμφώνων», ἥτοι ἡ ἀλλεπαλληλία εἰς τὴν λέξιν δύο συμφώνων προφερομένων τοῦ μὲν ἑνὸς μετὰ τῆς πρὸ αὐτοῦ συλλαβῆς, τοῦ δὲ ἑτέρου μετὰ τῆς ἐπομένης συλλαβῆς: ἔλ-κω, ἄν-θος, ἔρ-ρινος (καὶ ὅχι ἔλκω, ἄνθος, ἔρρινος)· // «τὰ κατὰ διάστασιν», ἥτοι τὰ σύνθετα εἰς δύο λέξεις ἀναλελυμένα, π.χ. ἀγαθοδαίμονος - ἀγαθοῦ δαίμονος· (ἀντίθετον) «ἐν συλλήψει» (βλ. σύλληψις).

διαστατικός, ἡ, -όν· (ἐπὶ ἀπαγγελίας ἢ προφορᾶς) ὁ ἀπαγγέλλων ἢ προφέρων μετ' εὐκρινείας· (φρ.) «ἦν δέ... καὶ ἐν τῇ λαλιᾷ διαστατικὸν τῶν ὀνομάτων (Διογ. Λαέρτιος).

διαστατός, -ός, -όν καὶ -ή, -ό(ν)· (Λογ.) «διασταταὶ καὶ ἀσύγχεριτοι ἔννοιαι», ἄλλως καλούμεναι «ἀπολύτως διάφοροι», εἶναι αἱ ἔννοιαι, αἱ ὁποῖαι δὲν δύναται νὰ συνυπάρξουν εἰς τὸ πλάτος τρίτης τινός ὑπερκειμένης ἔννοιας, δηλ. οὐδὲν κοινὸν γνώρισμα ἔχουσαι, π.χ. ἰχθὺς - δίκαιον, παιδεία - τετράγωνον κ.λπ.

διαστέλλω· (Γραμμ.) διὰ τοῦ σημείου στίξεως καὶ ἰδίᾳ δι' ὑποδιαστολῆς χωρίζω τὰς προτάσεις τοῦ λόγου.

διάστημα, (-ατος), τό· τὸ ἐνδιάμεσον ἀπὸ σημείου τινός εἰς τι σημεῖον· (Λογ.) ἡ μεταξύ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου σχέσις, δηλαδὴ σχεδὸν «ἡ πρότασις, ἥτοι ἡ σύνδεσις δύο ὅρων τῆς προτάσεως» (Ἀριστοτέλης)· // (Ῥητορ.) (ἐπὶ τοῦ ὕφους τὸ ὕφος)· (φρ.) «ὄγκον καὶ διάστημα» (Λογγίνος)· // (Τυπογρ.) τὸ κενόν,

τὸ ὁποῖον παρεντίθεται μεταξύ γραμμάτων ἢ λέξεων.

διαστίζω· (= διαχωρίζω ἢ διακρίνω διὰ στιγμῆς, θέτω σημεῖον στίξεως)· (παθ. ἀόρ.) διεστίχην, (μτχ. παθ. πρκμ.) διεστιγμένος, -η, -ον· (φρ.) «οὐ ῥάδιον διαστίξαι τὰ Ἡρακλείτου» (Ἀριστοτέλης).

διαστιξίς, (-εως), ἡ· (διαστίζω*)· ἔνθεσις σημείου στίξεως· διαχωρισμὸς διὰ στιγμῆς λέξεων, προτάσεων τοῦ γραπτοῦ λόγου.

διαστολή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) διαίρεσις, διάκρισις «διαστολῇ γενῶν»· // ἡ ἐπιμήκυνσις συλλαβῆς, (ἀντίθ.) συστολή*· // τὸ κόμμα· // ἄλλο τι παρεμφερὲς σημεῖον στίξεως· // (νεώτ.) ἔκτασις βραχέως φωνήεντος εἰς μακρόν.

διασυρμός, (-οῦ), ὁ· (Ῥητορ.) σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπὸ τῶν ἐναντίων γίνεταί ἐξευτελισμὸς πραγμάτων· (φρ.) «διασυρμός ἐστιν εὐτελισμὸς πραγμάτων ὑπὸ τῶν ἐναντίων εἰς ὄγκον ἐπαρθέωντων».

διάταξις, (-εως), ἡ· (Λογ.) εἶναι ἡ πρᾶξις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν προτέρων διακρίνονται καὶ ὀρίζονται τὰ μέρη ἑνὸς ὅλου πραγματικοῦ, π.χ. πραγματείας, σειρᾶς μαθημάτων κ.λπ. Παραπλήσιος εἶναι ὁ μερισμός*. Καὶ ὁ μερισμὸς καὶ ἡ διάταξις ὀνομάζονται διαίρεσις*.

διάτρητος, -ος, -ον· (> διατετραίνω = διατρύπῶ), ἐνῶ διατρέω (= φεύγω ὑπὸ φόβου).

διατριβή, (-ῆς), ἡ· πρωτότυπος μελέτη συντασσομένη ἐπὶ ἐπιστημονικοῦ τινος θέματος, σύντομος πραγματεία· // (Ῥητορ.) ἀφορμὴ πρὸς ἐπιμονὴν εἰς τι ζήτημα.

διατύπωσις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) ἄλλως

«υποτύπωσις», ζωηρά περιγραφή· σχῆμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμψυχούται ὁ λόγος καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, παριστῶμεν τὰ γεγονότα δι' ἐνεστώτος, ἵνα καταστήσωμεν τὴν ἐντύπωσιν ἰσχυροτέραν, π.χ. «ὅτε γὰρ νῦν ἐπορευόμεθα εἰς Δελφούς, ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ἡμῖν πάντα ταῦτα οἰκίας κατεστραμμένας... καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους οἰκτρούς» (Δημοσθένης).

διαφορά, (-ᾱς), ἡ· (Λογ.) «εἰδοποιὸς διαφορά» εἶναι τὸ ἐκάστοτε προστιθέμενον γνώρισμα, ὅταν διὰ τῆς «προσθέσεως» (ἢ «ἐπιδιορισμοῦ») ἀπὸ μὲν τῶν γενῶν κατερχόμεθα εἰς τὰ εἶδη διὰ προσθήκης ἰδίων γνωρισμάτων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς αὐτά (βλ. γένος, εἶδος, κλίμαξ).

διαφορετικός, -ή, -όν· (Συντακτ.) «τὰ διαφορετικά»: ἄλλος, ἕτερος, ἀνόμοιος κ.λπ., ταῦτα συντάσσονται μετὰ γενικής, π.χ. «Σπάρτη ἐστὶ διάφορος τῶν ἄλλων πόλεων», «ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν».

δίβραχυς, (-εος), -εια, -χυ (-εος)· (Μετρ.) ὁ πυρρίχιος*, ἥτοι μετρικὸς πούς ἐκ δύο βραχειῶν συλλαβῶν ἀποτελούμενος (υυ).

δίγαμμα τό· ἢ «αἰολικὸν δίγαμμα» ἢ «δίγαμμον στοιχεῖον» F, Faū (βαῦ). Εἶναι τὸ ἕκτον κατὰ σειρὰν γράμμα τοῦ ἀρχ. ἑλλην. ἀλφαβήτου, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σημιτικὸν (waw), προφέρεται δὲ ὡς ου ἢ β (λατιν. v) Varro>, Οὐάρων> Βάρρων καὶ περὶ ἐσώθη ὡς στίγμα (ς') (ἀριθμ. 6), ἐκλήθη δὲ δίγαμμα, διότι ὁμοιάζει πρὸς διπλοῦν F = F· (φρ.) «τοῦτο δ' ἦν ὥσπερ

γάμμα διτταῖς ἐπὶ μίαν ὁρθὴν ἐπιζευγνόμενον ταῖς πλαγίαις» (Διονυσ. Ἀλικ. I. § 20), καὶ τότε ὡς φωνῆεν ἐξηλληνίζετο διὰ τοῦ ου, Υ καὶ σύμφωνον διὰ τοῦ συμφωνοειδούς υ ἢ β ἢ φ, ὡς εὐρύς = ἐβρύς (προφερόμενον)· εὐθύς = ἐφθύς (προφερόμενον). Οἱ παλαιότεροι τῶν Ἑλλήνων, ὅτε ἀντέγραφον διαλεκτικὰ κείμενα, τὸ δίγαμμα F ἀπέδιδον παραστατικῶς διὰ τοῦ Γ, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοῦ Τ ἢ Ε τοῦ μάλιστα παρεμφερούς πρὸς τὸ F, ἢ φωνητικῶς διὰ τῶν συμφωνοειδῶν γραμμάτων ν (Υ, υ), Β (β), προσέτι δὲ καὶ διὰ τοῦ Φ, (φ), τὰ ὅποια ἐπροφέροντο ὡς καὶ ἡδὴ παρ' ἡμῖν προφέρονται. Τὸ δίγαμμα ἐνίοτε ἐσημειοῦτο καὶ διὰ τοῦ Υ, ὡς Υέργον> ἔργον.

Ὅτε τὸ β ἀπέκτησε τὴν σημερινὴν προφοράν, ἐσημειοῦτο τὸ δίγαμμα διὰ τούτου, ὡς βέργον> ἔργον, βοῖνος> οἶνος, διότι ἡ προφορά τοῦ ἡμιαυτοφώνου «ου» πλησιάζει πολὺ πρὸς τὸ β. Κατ' ἀρχὰς ἦτο κοινὸν εἰς πάσας τὰς ἑλλ. διαλέκτους, ἀπεσιωπήθη δὲ πρωίμως ὑπὸ τῶν Ἰωνῶν καὶ Ἀττικῶν (ἢ -ς' αἰ π.Χ.) καὶ ἔπειτα κατέστη ἀχρηστον εἰς τὸ ἀλφάβητον· ἐξηφανίσθη δὲ ἐνωρίτερον ἐκ τοῦ μέσου λέξεως [οFις> οἷς] παρὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς λέξεων [Fεργον> ἔργον]. Διὰ τὴν λέγεται «αἰολικὸν δίγαμμα», ἀποδείκνυται ὅτι ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ ἐγένετο γνωστὴ ἐκ τῆς Αἰολικῆς ἀκριβῶς διαλέκτου.

Τοῦτο περιεσώθη ὅμως μέχρι τοῦ β' αἰ. π.Χ. εἰς πολλὰς τοπικὰς διαλέκτους, μέχρι δὲ σήμερον εἰς τὸν προφορικὸν λόγον τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου, ὡς Fαρνός> βαννέ· δαFελός> δαβελὲ καὶ εἰς τινα τοπωνύμια, ὡς Fιστώνη> Βίστωνας· γραπτῶς

παρέμεινεν εἰς δῆλωσιν τοῦ ἀριθμοῦ ἕξ (6) (ε' αἰ.), ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ στίγμα (6') κατὰ τοὺς μετρ. καὶ μον. αἰ.

Ἐκ τῶν δυτικῶν ἑλληνικῶν ἀλφαβήτων παρελήφθη ὑπὸ τῶν Λατίνων καὶ διετηρήθη εἰς τὰ νεολατινικὰ ἀλφάβητα ὡς F (= φ).

Τὸ F εἶναι 1) προτακτικόν, ἥτοι α) προτάσσεται πρὸ φωνήεντος, ὡς Fός> ὅς, Fέπος> ἔπος, Fελένα> Ἐλένα, Fόρτυξ> ὄρτυξ, β) πρὸ συμφώνου Fρήτρα> ῥήτρα· 2) μέσον, ἥτοι α) τίθεται μετὰ φωνήεντων, ὡς ΔιFός> Διός, κλέFος> κλέος, πνέFω> πνεύω> πνέω (πνεῦμα)· β) μετὰ σύμφωνον, π.χ. κόρFα> κόρη· ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ F δὲν ἦτο φωνῆεν, ἀλλὰ σύμφωνον παρεμφερὲς πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς συμφωνοειδὲς ἢ χειλεόφωνον (υ) καὶ τὸ συγγενὲς πρὸς αὐτό (β)· αἱ λέξεις αἱ ἀρχόμεναι διὰ τοῦ F εὐρίσκονται εἰς τὸ δεύτερον ἀκολουθοῦν τοῦτο γράμμα, ὡς Foῖνος, εὐρίσκεται εἰς τὸ οἶνος· παρ' Ἡσυχίῳ τὸ F δηλοῦται διὰ τῶν γραμμάτων Β. Γ. Τ. Υ. Φ· ἐκ τῆς γενομένης ἐρεύνης, καίτοι ἢ χειρόγραφος παράδοσις τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν οὐδαμοῦ ἐμφανίζει τὸ F, τὰ ἐπὶ τῆς προσφθίας ἀποτελέσματα τοῦ εἶναι καταφανέστατα· ἀπεδείχθη ὅτι τὸ F παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντᾷ 3354 φορές, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 2324 αἶρουν τὰς ὑπαρχούσας χασμωδίας, π.χ. «ποιὸν σε Fέπος φύγειν ἔρκος ὁδόντων».

Πολλὰι συλλαβαὶ ἐκ βραχείου φωνήεντος καὶ ἐνός συμφώνου λαμβάνονται εἰς τὸ μέτρον ὡς θέσει μακραί, καίτοι ἢ ἐπομένη λέξις φαινομενικῶς ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος: «εὐ μὲν τόξον οἶδα (Foῖδα) εὐξοσιν»· γ) τὸ τελικὸν βραχὺ φωνῆεν δὲν ἐκθλίβε-

ται, π.χ. «ποιὸν σε ἔπος (Fέπος ἀντὶ σ' ἔπος)»· δ) τελικὸν μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγος πρὸ λέξεως τὸ πάλαι ἀρχομένης ἀπὸ F οὐδέποτε λαμβάνεται ὡς βραχεῖα (ἐνῶ τοῦτο συμβαίνει συχνότατα πρὸ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης λέξεως), π.χ. «ἄταρ τοῖ εἵματ' ἐνὶ μεγάροισιν» (τὸ τοῖ μακρόν)· τὸ F ἐλλείπει ἐκ τῶν ὁμηρικῶν κειμένων, ἐπεὶ τὸ ἀλφάβητον τῆς χώρας, εἰς τὸ ὁποῖον κατεγράφησαν τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἐστερεῖτο τοῦτο τοῦ γράμματος· τὸ F ἐτράπη βαθμηδὸν ἀπὸ ἡχηροῦ εἰς ἄηχον καὶ ἐγράφη εἰς τινὰς λέξεις διὰ τοῦ H, (τοῦ γράμματος, τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὸ δασὺ πνεῦμα, ὡς Fόρκος> Hόρκος> ὄρκος· Fορά> Hοράω> ὀράω).

Τὸ σ τ ωFiα διὰ τὸ ω δὲν ἔπαθεν ἐπένθεσιν, ἐξεφωνεῖτο δὲ τρισυλλάβως σ τ ω ι ᾱ, ὅθεν ἀττ. στο(ι)ὰ > στοᾶ.

Τὸ F πρὸ τοῦ ρ (βλ. ρ, P.) // ῥήματα ἀρχόμενα τὸ πάλαι ἀπὸ F λαμβάνουν συλλαβικὴν αὔξησιν καὶ ὅχι χρονικὴν, π.χ. (ἄγνυμι) κατέFαξε> κατέαξε· *ἔFειπε> ἔειπε> εἶπε, (οὕτως ἢ ὑποτακτικὴ θὰ εἶπω, ἐνθα διατηρεῖται τὸ εἰ τῆς ὀριστικῆς) (βλ. λέγω).

διγένεια, (-ειας), ἡ· (Γραμμ.) τὸ ἔχον δύο γραμματικά γένη.

διγενής, -ής, -ές, (-οῦς)· ὁ ἔχων ἢ ἀναφερόμενος εἰς δύο γένη, ἄρρεν καὶ θῆλυ // (Γραμμ.) «διγενῆ ἢ διπλογενῆ» εἶναι πολλὰ οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα ἔχοντα δύο γένη:

Α) «διγενῆ οὐσιαστικά»:

1) ὅσα εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ἐκφέρονται κατὰ δύο γένη: ὁ ζυγός καὶ τὸ ζυγόν (πληθ. τὰ ζυγά), ὁ νῶτος καὶ τὸ νῶτον (πληθ. τὰ νῶτα), ὁ νε-

φρὸς καὶ τὸ νεφρὸν (πληθ. τὰ νεφρά), ὁ ναῦλος καὶ τὸ ναῦλον (πληθ. δημ. τὰ ναῦλα), ὁ πέπλος καὶ τὸ πέπλον (πληθ. τὰ πέπλα), ὁ βόστροχος (πληθ. τὰ βόστρυχα) κ.λπ.
 2) ὅσα φέρονται καὶ κατὰ δύο γένη, ἄλλως «κοινά*», π.χ. ὁ, ἡ θεός, ὁ, ἡ ἄνθρωπος, ὁ, ἡ αἴξ, ὁ, ἡ τίγρις, ὁ, ἡ ἡμίονος, ὁρνις, χοῖρος, γέρας, στρουθός, αἴλουρος, σκύλαξ, πέρδιξ, ὄνος, θώς, πῶλος, πίθηκος, βοῦς, στάμνος, στρύχνος, βήξ, θίς, τρίβος, βάτος, χήν, λεγεών, στρόφιγξ, στρύχνος, λίθος (λυδία λίθος), λέμβος ὁ (νεωτ. ἡ), ὕαλος καὶ ὕελος, πάπυρος, ἔλαφος ὁ, ἡ (καὶ ἡ ἐλάφη) (δημ. τὸ ἐλάφι). Ταῦτος ὁ, ἡ (καὶ τὸ Ταῦτετον), Ἀλάρτος*, (ἄρ-θοτ. Ἀλάρτος < Ἐρίαρτος), Ἀροχορίνθος, Πίνδος, Πάρνης, Ὁρωπὸς κ.λπ.
 Β) «διγενῇ ἐπίθετα*», πολλὰ τῶν ὁποίων ἔχουν δύο γένη (ἄρσ. καὶ θήλυκόν) καὶ εἶναι μονοκατάληκτα καὶ (πολλὰ σύνθετα ἐξ οὐσιαστικῶν, π.χ. ἄ-παις ὁ, ἡ, μακρόχειρ ὁ, ἡ κ.λπ.), ὁ, ἡ ἄραφ, ὁ, ἡ φυγὰς, βλάξ, πένης, νομάς, εὔρις, (-ῖνος), κοσμήτωρ, μῶνυξ, (-υχος), μάρτυς, (-τυρος), φύλαξ ὁ, ἡ, (θῆλ. καὶ φυλακίς, (-ίδος), ἡ), γραμματεὺς κ.λπ.

διγλωσσία, (-ίας), ἡ· τὸ ἔχειν ἔθνος τι ἄλλην γλῶσσαν ὁμιλουμένην καὶ ἄλλην γραφομένην, ἄλλο «διμορφία γλώσσης».

διγράμματος· (καὶ δίγραμμος), (-ου), ὁ (Γραμμ.). ὁ ἐκ δύο (στοιχείων) γραμμάτων συγκείμενος (φρ.) «πῶ (ἐπιφών. =

οὔφ!) ..διγραμμάτου ἐπιρρήματος» (Φιλ.). **διδακτικός, -ή, -όν·** «διδακτικὴ ποίησις» (ἄρχ.) ἡ περιέχουσα ποικίλα διδάγματα ἢ ἡθικὰ παραγγέλματα, ὅποια εἶναι ἡ τοῦ Ἡσίοδου.

διδάκτωρ, (-ορος), ὁ καὶ ἡ· (λατιν. doctor καὶ γαλλ. docteur)· ἀκαδημαϊκὸς τίτλος ἀπονεμόμενος εἰς πτυχιούχον πανεπιστημιακῆς ἢ ἄλλης ἀνωτάτης σχολῆς, ὁ ὅποιος ὑπέστη ἐπιτυχῶς εἰδικὴν ἐξέτασιν διὰ τῆς ὑποβολῆς εἰς τὴν οἰκίαν σχολὴν πρωτοτύπου πραγματείας (ἐναισίμου διατριβῆς) ἐπὶ θέματος τῆς ἐπιστήμης του // (οὐσ.) διδακτορία, (ἐπιθ.) διδακτορικός.

διδασκαλία, (-ίας), ἡ· (ἐπὶ δραμάτων) παράστασις // (κατὰ πληθ.) «διδασκαλία αἶν· κατάλογος διδαχθέντων δραμάτων μετὰ τῶν ποιητῶν, χορηγῶν καὶ ἄλλων ποικίλων πληροφοριῶν.

διδασκαλικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «διδασκαλικὸν χωρίον»· τὸ χωρίον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται ἔκδηλος ἢ ἐρμηνεία λέξεώς τινος ἢ πράγματος (locus classicus).

διδασκαλος, (-ου), ὁ· (ἄρχ.) ποιητῆς διθυράμβων ἢ κωμωδιῶν ἢ τραγωδιῶν // πᾶς ὁ ἐνεργῶν τι περὶ τὴν παρασκευὴν τὴν δραματοποιῶν καὶ τὴν τῶν ἐγκυκλίων χορῶν.

διδάσκω· (ἐπὶ τῶν ποιητῶν τῶν διθυράμβων ἢ δραμάτων), ἀναβιβάζω δρᾶμα εἰς τὴν σκηνήν, προετοιμάζω τοὺς ὑποκριτὰς διὰ τινὰ παράστασιν.

διδάσκω· (= κάμνω τινὰ νὰ μάθῃ, πληροφορῶ, τὸν διδάσκω· ἐρμηνεύω, δεικνύω διὰ συλλογισμοῦ (φρ.) «ἡλικὸν ἐστὶ τὸ ἀλαζόνευμα, πειράσσομαι διδάξαι» (Αἰσχίνης)· διδάσκω εἰς τοὺς ὑποκριτὰς τὰ μέρη

αὐτῶν κατὰ τὴν παράστασιν τῶν δραμάτων ἢ ποιημάτων μου» (φρ.) «καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐδίδασκον, (μέλλ.) διδάξω, (ἄορ.) ἐδίδαξα, (ὑποτ.) διδάξω, (τὸ διδάξαν), (πρκμ.) δεδίδαχα· (Μέσ. καὶ Παθ.) διδάσκομαι, (πρτ.) ἐδιδασκόμην, (μέσ. μέλλ.) διδάξομαι, (παθ. μέλλ.) διδαχθήσομαι, (μέσ. ἄορ.) ἐδιδάξαμην, (ὑποτ.) διδάξωμαι, (παθ. ἄορ.) ἐδιδάχθην, (ὑποτ.) διδαχθῶ, (πρκμ.) δεδιδάγμαι, (μετχ.) δεδιδαγμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐδεδιδάγμην· — «διδάσκω τινὰ τι» (= διδάσκω, πληροφορῶ τινὰ τι)· (φρ.) «πολλὰ διδάσκει με ὁ πολὺς βίωτος»· «διδάσκω τινὰ, μετ' ἀπαρεμφ· (φρ.) «διδάσκω τινὰ ποιεῖν τι», οὕτω «καὶ οἱ γονεῖς διδάσκονται τὰ τέκνα διὰ τῶν διδασκάλων»· συχνάκις τὸ παθητικὸν μετ' ἀπαρεμφ. ἢ καὶ εἰδικῆς προτάσεως, π.χ. «διδάσκεται λέγειν», «διδάσκεται ὡς...», «διδάσκω τινὶ τι», ὡς «ἐδίδαξεν Ἑλλῆσι πρῶτον φοινίκ(ε)ια (φοινικικά) γράμματα» — διδάγμα, διδαχῆ, διδακτέον, διδακτός, ἀδιδάκτος, διδάσκαλος, διδασκαλία, διδακτρα, δεδαώς (= ἐμπειρος), δαήμων, ἀδαής, δῆνος (= πανουργία), δῆω (= εὐρίσκω), διδασκάλιον (= πρᾶγμα διδασκόμενον), διδασκαλεῖον κ.λπ.

διδράσκω· (= δραπετεύω· μόνον ἐν συνθέσει, ἀποδιδράσκω), (ἀμτβ.)· (πρτ.) ἀπεδίδρασκον, (μέλλ.) ἀποδράσομαι, (ἄορ.) ἀπέδραν, (κλίσιν βλ. ἄορ.), (πρκμ.) ἀποδεδράκα, (ὑπερσ.) ἀπεδεδράκειν· (ὑπ.) ἐἀποδιδράσκω, ἀ ἀποδρῶ, πρ ἀποδεδράκω, ἀποδεδρακώς ᾧ· (εὐ.) ἐ ἀποδιδράσκοιμι, μ ἀποδρασοίμην, ἀ ἀποδραΐην, πρ ἀποδε-

δράκοιμι, ἀποδεδρακώς εἶην· (προστ.) ἐ ἀποδιδράσκε, ἀ ἀπόδραθι, πρ ἀποδεδρακώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἀποδιδράσκεις, μ ἀποδράσεσθαι, ἀ ἀποδράναι, πρ ἀποδεδρακέναι· (μετχ.) ἐ ἀποδιδράσκων, -ουσα, -ον, μ ἀποδρασόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ ἀποδράς, -δράσα, -δράν, πρ ἀποδεδρακώς, -κυῖα, -κός· — ἀπόδρασις, ἄδραστος (= ὁ μὴ ἀποδιδράσκων), Ἀδράστεια, δρασμός (= ἀπόδρασις), δρόμος, δρόμων, δραπετής, δράπων, δραπετεύσις, δραπετίνδα, δραπετικός κ.λπ.

διδυμαῖος, -α, -ον· (Μετρ.) ὁ μετρικὸς πούς τρίτου παίονος, ἥτοι (υυ-υ).

δίδωμι (τινὶ τι)· (βλέπε κλίσιν ῥήμ. εἰς -μι) (=παρέχω τι εἰς τινὰ, παρέχω, χαρίζω, ἐγχειρίζω τι)· (πρτ.) ἐδίδουν, (μέλλ.) δώσω, (ἄορ.) ἔδωκα, (πρκμ.) δέδωκα, (ὑπερσ.) ἐδεδώκειν· (ὑπ.) ἐ δίδω, ἀ δῶ, πρ δεδώκω, δεδωκώς ᾧ· (εὐ.) ἐ διδοίην, μ δώσοιμι, ἀ δοίην, πρ δεδώκοιμι, δεδωκώς εἶην· (προστ.) ἐ δίδου, ἀ δός, πρ δεδωκώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ διδόναι, μ δώσιν, ἀ δοῦναι, πρ δεδωκέναι· (μετχ.) ἐ διδούς, -δούσα, -διδόν, μ δώσων, -σουσα, -σον, ἀ δούς, δούσα, δόν, πρ δεδωκώς, -κυῖα, -κός // δίδομαι· π ἐδιδόμην, μ δοθήσομαι, ἀ ἐδόμην, ἐδόθην, πρ δέδομαι, ὑ ἐδεδόμην· (ὑπ.) ἐ δίδωμαι, ἀ δῶμαι, δοθῶ, πρ δεδομένος ᾧ· (εὐ.) ἐ διδοίμην, μ δοθησοίμην, ἀ δοίμην, δοθείην, πρ δεδομένος εἶην· (προστ.) ἐ δίδωσο, ἀ δοῦ, δόθητι, πρ δέδωσο· (ἀπ.) ἐ δίδωσθαι, μ δοθήσεσθαι, ἀ δόσθαι, δοθῆναι, πρ δεδόσθαι· (μετχ.) ἐ διδόμενος, -ομένη, -όμενον, μ δοθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ δόμενος, δομένη, δόμενον, δοθείς, δοθείσα, δοθέν, πρ δεδομένος, -μένη, -μένον· — (δίδωμί τι μετὰ τελ. ἀ-

παρεμφάτου) (= επιτρέπω, χαρίζω εἰς τινα νά... (φρ.) «τούτω εὐτυχεῖν δοῖεν οἱ Θεοὶ» (Αἰσχύλος)· «δίκην δίδωμι» (= τιμωρῶ), ἐνῶ «δίκην λαμβάνω» (= τιμωροῦμαι), «ἀκοὴν δίδωμί τινι» (= παρέχω εἰς τινα ἀκρόασιν), «ὄρκον δίδωμι» (ὀρκίζομαι)· «δίδωμι ἑμαυτὸν τινι» (= παραδίδομαι)· «οἱ δεδομένοι» (= οἱ ὑπηρεταί) Νεθινεῖμι οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομώντος) (Παλ. Διαθ.)· — δωτίνη (= προϊξ), δάνειον, δανείζω, δωτήρ (δότης), δοτικός, δωρητός, δόσιμον, δόμα, δόσις, δοτός, δοτήρ, δότεира, δосоληφία, Δώσων, δῶρον, δωσιδικός, διάδοσις, ἀπόδοσις, προδότης, δωρεά, δῶρον, δωρεάν, δώτης (δωτήρ) κ.λπ. // (Γραμμ.) περιγράφω, ἀναφέρω· (φρ.) «οἱ γὰρ νεώτεροι τὴν Πύλον οὐ περὶ τὴν Τριφυλίαν τῆς Ἀρκαδίας, ἀλλὰ περὶ τὴν Μεσσηνίαν διδόασιν» (Σχόλια εἰς Πίνδαρον).

διέκτασις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) γραμματικὸν φωνητικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τὸ ὁποῖον συνάπτεται στενῶς πρὸς τὴν εἰς αὐτὸ συναίρεσιν ἢ ἀσυναίρεσιν καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον παρὰ τὸ ἐκ τῆς συναίρεσεως προελθὸν φωνὴν παρατίθεται καὶ ἕτερον ταυτόφωνον ἐντὸς τῆς λέξεως, π.χ. ἀντίων, ἡβώσσα, ὀρόων, φώως κ.λπ. (βλ. διαίρεσις) // «ἐπικὴ διέκτασις» ἀπαντῶσα εἰς τὰ παλαιὰ ὁμηρικὰ χειρόγραφα, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ εἰς -αω ῥήματα πρὸ τῆς συναίρεσεως ὑφίστανται τὴν λεγομένην «ἀφομοίωσιν τῶν φθόγγων», ἥτοι, ἐὰν τὸ ἐγκλιτικὸν φωνῇ εἶναι ὁ φθόγγος ο (ο, ου, ω, οι), τότε ὁ χαρακτήρ α μεταβάλλεται εἰς ο ἢ ω, τὸ δὲ ἐπόμενον

«ου» γίνεται «ω», π.χ. «αἰτιάονται» - «αἰτιόωνται», «ἡβήουσα» - «ἡβώσσα», «ὀράω» - «ὀρώω», «δράοιμι» - «δρώοιμι», «εἰσοράοιτε» - «εἰσορόωτε». Ἐὰν δὲ τὸ ἐγκλιτικὸν φωνῇ εἶναι ὁ φθόγγος Ε (ε, ει, η, η) ὁ χαρακτήρ μένει ἀμετάβλητος, ὁ δὲ ἐπόμενος φθόγγος γίνεται α, π.χ. «μηχανάεσθε» - «μηχανάασθε», «ὀράεις» - «ὀράας», «ἐάης» - «ἐάας»· μερικοὶ δέχονται ὅτι οἱ μτρν. ἐφεῦρον τὴν ἀφομοίωσιν διὰ μετρικούς λόγους. Ἄλλοι ἔχουν κανονικοὺς ἀσυναίρετους τύπους εἰς τὴν ἔκδοσιν ἀντὶ τῶν γινομένων δι' ἀφομοιώσεως.

διέξοδος, (-ου), ἡ· (= τὸ ἄνοιγμα, διάβασις, δίοδος) // ἐπὶ λεπτομεροῦς διηγήσεως ἢ περιγραφῆς (συννάκις παρὰ Πλάτωνι)· (φρ.) «καθ' ἕκαστα ἢ τοῦ λόγου διέξοδος οἶον ἀνειλλομένη τὸ προστυχὸν ἕκασταχοῦ δηλώσει» (Πλάτων)· ἢ σειρά τῆς διηγήσεως ἢ τοῦ συλλογισμοῦ.

διευκρίνησις, (-εως), ἡ· (= διασαφήνησις) <διευκρινῶ (-έω) καὶ ὅχι διευκρινίζω· διηκρινημένος).

δίζημαί (τι)· (μέσ. ἀποθ.) (ἐπικ.) (= ἀναζητῶ, προσπαθῶ, ἵνα εὔρω μεταξύ τῶν πολλῶν· ἐπιδιώκω· (μετ' ἀπαρ. τελ.) ἐπιζητῶ νὰ πράξω τι)· (φρ.) «βίαία δίζηνται λαβεῖν» (Αἰσχύλος)· (β' ἐν. δίζηται, γ' πληθ. δίζηνται), (ἀπαρ.) δίζησθαι, (μετχ.) δίζήμενος· (πρτ.) ἐδίζητο, (μέλλ.) διζήσομαι, (ἀόρ.) ἐδιζησάμην· — ζηλος, ζητῶ, ζάλη, ζημία, δίνη, διώκω, διέμαι, δίζω (ἀμφιβάλλω), δίζομαι (ἄλλως τύπος δίζημαι).

διήγημα, (-ατος), τό· λογοτεχνικὸν εἶδος τῆς πεζογραφίας, τὸ ὁποῖον συνίσταται

εἰς συνοπτικὴν ἀληθοφανῆ ἐξιστόρησιν πραγματικῶν ἢ φανταστικῶν περιστατικῶν καὶ ἔχον ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν αἰσθητικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἀναγνώστου. Διακρίνεται: 1) τῆς ἱστορίας, διότι στερεῖται σκοποῦ γνωστικοῦ· 2) τοῦ μύθου, διότι δὲν ἀκολουθεῖ τὴν ἀπίθανον πλοκὴν ἢ καὶ τὸν διδακτικὸν αὐτοῦ σκοπὸν, καὶ 3) τοῦ μυθιστορήματος, κατὰ τὴν ἔκτασιν ἰδίως. Ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ (τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ὕλης του, τοῦ τρόπου τῆς διαπλάσεώς της καὶ τοῦ διαφανομένου σκοποῦ τοῦ συνθέτου), τὸ διήγημα διακρίνεται εἰς ἡθογραφικόν, ἐρωτικόν, ἱστορικόν, κοσμοπολιτικόν, κοινωνικόν, περιπετειώδες κ.λπ.· πρόδρομοι τοῦ εἶδους, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὑπῆρξαν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Βοκκάκιος, τὴν Ἰσπανίαν ὁ Θερβάντες, τὴν Ἀγγλίαν ὁ Ντίκενς, τὴν Ἀμερικὴν ὁ Πόε καὶ ὁ Τουαίν, τὴν Νορβηγίαν ὁ Χάμσουν, τὴν Γερμανίαν ὁ Βίλαντ καὶ ὁ Γκάιτε καὶ τὴν Ρωσίαν ὁ Δοστογιέφσκη, ὁ Γκόρκυ, ὁ Τουργκένεφ κ.λπ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα πρῶτοι, οἱ ὁποῖοι καλλιέργησαν τὸ διήγημα, εἶναι ὁ Βιζυηνός, Παπαδιαμάντης, Κονδυλάκης, Καρκαβίτσας, Βουτυράς, Παπαντωνίου, Ξενοπούλος, Νιρβάνας, Παρορίτης κ.ἄ.

διηγηματικός, -ή, -όν· (Συντ.) διηγηματικός λόγος» (βλ. πλάγιος λόγος*).

διήγησις, (-εως), ἡ· διήγημα*, διηγηματικὴ περιγραφή, περιγραφικὸν διήγημα· // (Ῥητορ.) λόγος, κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ ἀφήγησις ὑποθέσεως.

διθύραμβος, (-ου), ὁ· παλαιότατον ἔσμα χαρακτῆρος ἐνθουσιῶδους, ἀδόμενον κατ' ἀρχὰς ἄνευ ὀρχήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ Διόνυσου (ἐνίοτε καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος) βρα-

δύτερον, κατ' εἰσῆγησιν τοῦ ποιητοῦ Ἀρίονος (ζ' αἰ. π.Χ.), ἐφέλλετο συνοδεύμενον ὑπὸ χορῶν τράγων (Σατύρων), ἐξευλίχθη δὲ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς χορικὸν ἔσμα· εἰς τὸν διθύραμβον ὀφείλει τὴν γένεσιν τοῦ τὸ ἀρχ. δράμα· // (Ῥητορ.) (μτφ.) κομπῶδες ὕφος λόγου· (φρ.) «τῶν διθυράμβων γὰρ τὰ λαμπρὰ γίνονται ἀέρια καὶ σκοτεινά» (Ἀριστοφάνης)· «ψόφοι ταῦτ' εἰσὶ καὶ διθύραμβοι κόμπων ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δ' ὀλίγον ἔχοντες» (Διονύς. Ἀλικαρν.).

δικάζω (τι)· (= κρίνω, ἀποφασίζω τι, ἀποφασίζω μεταξύ προσώπων περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν· ἐκφέρω γνώμην, εἶμαι δικαστής)· (πρτ.) ἐδικάζον, (μέλλ.) δικάσω, (ἀόρ.) ἐδικάσα, (ὑποτ.) δικάσω, (πρkm.) δεδικάκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) δικάζομαι (ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου) (= ὑπερασπίζω ἑμαυτόν)· (πρτ.) ἐδικαζόμην, (μέσ. μέλλ.) δικάσομαι, (παθ. μέλλ.) δικασθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐδικασάμην, (ὑποτ.) δικασθῶ, (πρkm.) δεδικασμαι, (μετχ.) δεδικασμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐδεδικασμην· — «δικάζομαί τινι ἢ πρὸς τινα» (= εἶμαι μετὰ τινος ὡς ἀντιδίκου εἰς δίκην)· (φρ.) «ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς» (Θουκυδίδης)· «δικάζομαί τινί τινος» (γεν. αἰτίας τῆς κατηγορίας) (= εἶμαι εἰς δίκην μετὰ τινος διὰ τι)· (φρ.) «αὐτὸς μὲν Θέωνι κατηγορίας ἐδικάσω» (Λυσίας)· (φρ.) «δικάζω δίκην» (= δικάζω)· (φρ.) «δικάζω δίκην ἄδικον» (= ἐκδίδω ἄδικον ἀπόφασιν) — δίκη, δικαστής, δίκαιος, δικαιοσύνη, δικαστικός, δικαστήριον, (ἐκ ρίζης δικ - ἡ - δεια) ἄδικος, δεικνυμι, δικά-

σιμος, δικασμός (= τὸ κρίνειν), δικαστεία (= τὸ δικαστήριον) κ.λπ.

δικαιῶ (-όω) (τι)· (= θεωρῶ δίκαιον, ἐπανορθώνω, ἀπαιτῶ τι ὡς δίκαιον, δικάζω, ἀπονέμω δικαιοσύνην εἰς τινα· τιμωρῶ (φρ.) «κατ' ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδίκαιεν» ('Ηρόδοτος)· (πρτ.) ἐδικαίου, (μέλλ.) δικαίωσω καὶ δικαίωσομαι, (ἀόρ.) ἐδικαίωσα, (ὑποτ.) δικαίωσω· (Μέσ.) καὶ (Παθ.) δικαιοῦμαι (παθ. = ἀποδίδεται εἰς ἐμέ δικαιοσύνη), π ἐδικαίουμην, (μέσ. μ) δικαίωσομαι, (παθ. μ) δικαιωθήσομαι, (παθ. ἀ) ἐδικαίωθην, (ὑποτ.) δικαιωθῶ, πρ' δεδικαίωμαι, (μετχ.) δεδικαιωμένος, -η, -ον· — δικαίωμα, δικαίωσις, δικαιωτήριον (= σωφρονιστήριον), δικαιωτής (= δικαστής), δικαιοτής, δικαιοσύνη, δικαιοσύνης, δικαιοκρίτης, δικαιοδοσία, δικαιοστάσιον κ.λπ.

δικανικός, -ή, -όν· (= ὁ ἀνέκων εἰς δίκας, ὁ εἰς τὸ δικαστήριον λεγόμενος)· // (τὸ θηλ. ὡς οὐς.) δικανική, (-ῆς), ἡ (= ἡ τέχνη τῶν ῥητορικῶν ἀγορεύσεων, εἰς τὸ δικαστήριον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου)· // «δικανικὴ ῥητορεία» (ἀρχ.) ῥητορικὴ τέχνη, ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον εἰς Σικελίαν, εἰσῆχθη δὲ εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου· αὕτη ἡσκέτο εἰς τὰ δικαστήρια, ὅπου οἱ κατήγοροι καὶ οἱ ἀπολογούμενοι ἀπήγγελλον ἀπὸ στήθους τοὺς δικανικοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶχον συγγράφει οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ ῥήτορες· ἐκ τῶν πρώτων, οἱ ὅποιοι διέπρεψαν εἰς τὸ ῥητορικὸν τοῦτο εἶδος, θεωρεῖται ὁ Ἀντιφῶν.

Οἱ ῥητορικοὶ λόγοι, ὡς γνωστόν, ἦσαν τρεῖς: α) ὁ δικανικός, β) ὁ συμβουλευτικός καὶ γ) ὁ ἐπιδεικτικός ἢ πανηγυρικός (βλ.

ῥητορική).

δικατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἔχων δύο καταλήξεις, ὡς (οὐς.) ἡ ἴς καὶ ἴν, διχλῶχis καὶ διγλῶχιν, δελφίς καὶ δελφίν, Σαλαμίς καὶ Σαλαμίν· // «δικατάληκτα ἐπίθετα* εἶναι τὰ ἔχοντα διὰ τὸ ἀρσ. καὶ θηλ. τὴν αὐτὴν κατάληξιν καὶ διὰ τὸ οὐδέτερον ἄλλην. π.χ. ὁ καὶ ἡ εὐελπis, τὸ εὐελπι, ὁ καὶ ἡ βάρβαρος, τὸ βάρβαρον· τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα κατὰ τὴν β'. κλίσιν κλινόμενα εἶναι: α) τὰ πλείστα τῶν συνθέτων: π.χ. ὁ καὶ ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον, ὁ καὶ ἡ ἄκακος, τὸ ἄκακον, β) τὰ παραγόμενα ἐκ συνθέτων ῥημάτων ἔχοντα θέμα εἰς -ο, π.χ. ὁ καὶ ἡ διάφορος, τὸ διάφορον, ὁ καὶ ἡ ὑπέροχος, τὸ ὑπέροχον κ.λπ., γ) τὰ ἐξῆς ἀπλᾶ: βάρβαρος, βάνυσος, βάσκανος, βλάσφημος, ἔωλος, ἡμερος, ἡρεμος, ἥσυχος, κιβδηλος, κολοβός, λάλος, λάβρος, λάνθος, λίχνος, λοιδόρος, μάχλος, πτηνός, τιθασός, χέρσος. Διφοροῦνται δὲ ἀπαντῶντα καὶ ὡς τρικατάληκτα τὸ ἀναγκαῖος, -ος, -ον καὶ -αῖα, -αῖον βέβαιος, βασιλείος, βίαιος, διδυμος, ἔρημος, ἔτοιμος, μάταιος, χρήσιμος, ὠφέλιμος· τὸ σύμμαχος, περίοικος καὶ αἰχμάλωτος ἔχουν καὶ θηλυκὰ εἰς -ίς, π.χ. ἡ σύμμαχος καὶ συμμαχίς, ἡ περίοικος καὶ περιουκίς, ἡ αἰχμάλωτος καὶ αἰχμαλωτίς, δ) πάντα τὰ ἐπίθετα τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως, π.χ. ὁ καὶ ἡ ἰλεως, τὸ ἰλεων, ὁ καὶ ἡ ἀξιόχρεως, τὸ ἀξιόχρεων, ὁ καὶ ἡ ἔμπλεως, τὸ ἔμπλεων, (ἐξαιρεῖται τὸ ἐπίθετον πλέως, πλέα, πλέων), καὶ ε) τὰ σύνθετα συνηρημένα τῆς β' κλίσεως, π.χ. ὁ καὶ ἡ εὖνους, τὸ εὖνουν, ὁ καὶ

ἡ ἄχρους, τὸ ἄχρουν.

Δικατάληκτα ἐπίθετα κατὰ τὴν γ' κλίσιν κλινόμενα εἶναι: α) τὰ σύνθετα ἐπίθετα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα καταλήγει εἰς -δ ἢ -τ, π.χ. ὁ καὶ ἡ εὐελπis, τὸ εὐελπι (εὐέλπιδος), ὁ καὶ ἡ ἄχαρις, τὸ ἄχαρι (ἀχάριδος), β) τὰ εἰς -ων ἐπίθετα ἔχοντα θέμα εἰς -ον, π.χ. ὁ καὶ ἡ σώφρων, τὸ σώφρον (σώφρονος), ὁ καὶ ἡ βελτίων, τὸ βέλτιον (βελτίονος), [τὸ ὁ πέπων (= ὠριμος, μωρός) ἔχει θηλυκὸν ἢ πέπειρα καὶ τὸ ὁ πίων (= παχύς) ἔχει θηλ. ἢ πείρα], γ) τὰ ἔχοντα θέμα εἰς -ες, π.χ. ὁ καὶ ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές, ὁ καὶ ἡ πλήρης, τὸ πλήρες, δ) τὰ σύνθετα ἐπίθετα εἰς -υς, π.χ. ὁ καὶ ἡ τρίβραχυς, τὸ τρίβραχυ (τριβράχους), ὁ καὶ ἡ εὐβοτρύς, τὰ εὐβοτρυ (εὐβότρου-ος), καὶ ε) τὰ ἔχοντα ὡς β' συνθετικὸν τὸ ὁδούς, π.χ. ὁ καὶ ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν· // (Μετρ.) ὁ ἐκ δύο καταληκτικῶν μέτρων συνθετιμένος· (οὐς.) δικαταληξία*, (-ίας), ἡ.

δικαταληξία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ὑπαρξίς δύο καταλήξεων· // (Μετρ.) ὁ συγκείμενος ἐκ δύο καταληκτικῶν μέτρων.

δίκη, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.)· αἶτ. «δίκη» (ὡς ἐπίρρ., μάλλον καταχρηστικὴ πρόθεσις) μετὰ γενικῆς (ἐπὶ ζώων καὶ ἐπὶ πραγμάτων)· (φρ.) «δίκη» ὕδατος ἀγγείου» (= κατὰ τὸν τρόπον, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ...) (Αἰσχύλος).

δικλῖς, (-ίδος), ἡ· ὡς καὶ κιγκλῖς, (-ίδος), ἡ (ἐσφαλμ. δι-κλῖς), διότι ἂν καὶ ἐγένετο ἐκ τοῦ κλῖς, ἔχει σχηματισθῇ κατ' ἀποβολὴν τοῦ ε, (σύνθετ.) ἀντίκλῖς, ἀνάκλῖς, κατάκλῖς, ἡμικλῖς, δίκλῖς, (-ειδος), (= διπλῶς κεκλεισμένος).

δικτάτωρ, (-ωρος), ὁ· (<λατ. dicta-

tor, -ōris), δικτατωρεύω, δικτατωρ(ε)ία.

δύλημμα, (-ατος), τό· πρότασις ἔχουσα δύο ἐννοίας· // (Λογ.) ὑποθετικὸς συλλογισμὸς μετὰ διαζεύξεως ἢ συμπλοκῆς εἰς τὴν μείζονα, εἰς τὴν ὁποίαν, ὅταν αἴρωνται εἰς τὴν ἐλάσσονα τὰ διεζευγμένα ἢ συμπλεκόμενα μέλη, αἴρονται καὶ τὰ ἄλλα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅταν τίθεται δέ, τίθενται. Τὰ «δύλημματα» εἶναι τὸ μὲν ἀπλᾶ, τὸ δὲ πολὺπλοκα, π.χ.

α') (ἀπλᾶ): εἰάν εἶναι Α, εἶναι ἢ Β ἢ Γ ἄλλ' οὔτε Β εἶναι οὔτε Γ δὲν εἶναι ἄρα Α·

β') (πολύπλοκα): εἰάν εἶναι Α, εἶναι Γ καὶ ἂν εἶναι Β, εἶναι Δ ἄλλ' ἢ εἶναι Α ἢ εἶναι Β ἢ ἄρα εἶναι Γ ἢ εἶναι Δ·

(πρβλ. τρίλημμα, πολὺλήμμα)· // δῆλημα (= βλάβη, ὀλεθρος (βλ.) δηλόμαι).

διλογία, (-ίας), ἡ· τὸ λέγειν κατὰ δύο τρόπους· // ἔννοια λόγου διαφορουμένη· // ἔργον θεατρικὸν συγκείμενον ἐκ δύο χωριστῶν δραμάτων ἢ ἔχον διπλὴν ὑπόθεσιν (πρβλ. τριλογία).

διμερής, -ῆς, -ές, (-οὺς)· (Λογ.) «λογικὴ διμερής» (εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς πολυμερεῖς λογικάς), ἡ θεωρούσα μόνον δύο ἀξίας τῆς ἀληθείας, τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ ἐσφαλμένον.

διμετρία, (-ίας), ἡ· (Μετρ.) τὸ ἐκ δύο ἱαμβικῶν διμέτρων συγκείμενον ποίημα.

δίμετρος, -ος, -ον· (Μετρ.) (ὡς οὐς.) «τὸ δίμετρον», ὁ δίμετρος στίχος, «ἱαμβικὸν δίμετρον».

διμορφισμός, (-οῦ) ὁ· (ἄλλως διμορφία ἢ) (Γλωσσολ.) ἡ ἐμφάνισις καὶ χρήσις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως ὑπὸ δύο μορ-

φάς, π.χ. *ἀστὴρ* - *ἄστρον*, *γυνή* - *γύναις*, *σύζυγος* - *σύζυξ*, *ἐνήλιξ* - *ἐνήλικος*, *ἄμμος* - *ψάμμος*, *ἱλιγγος* - *ἱλιγξ*, *ἱξευτής* - *ἱξευτήρ* *σπιθαμή* - *πιθαμή*, *πύρος* - *σπυρί*, *σπόγγος* - *σφονγγάρι* κ.λπ.

διενεύω καὶ **δινέω** (τι)· (= κάμνω τι νὰ περιστραφῇ, (ἀμτβ.) περιστρέφομαι)· (πρτ.) ἐδίνεον, (ἐπικ.) δίνεον, (μέλλ.) διενεύσω ἢ δινήσω, (ἀόρ. α') ἐδίνευσα ἢ ἐδίνησα· (Μέσ. καὶ Παθ.) δινοῦμαι, (πρτ.) ἐδινούμην, (παθ. ἀόρ. α') ἐδινήθην, (πρκμ.) δεδίνημαι, (μετχ.) δεδινήμενος, -η, -ον· — δίνη, δίνημα, δινητός, δίνος (= περιστροφικὴ κίνησις), δινήεις, περιδίνεις, δινώω (= τορνεύω), δινώδης (= στροβιλώδης), δινωτός (= τορνευτός).

διόβολος, -ος, -ον· (= ὁ ἐξακοντισθεὶς, ὁ ριφθεὶς ὑπὸ τοῦ Διός)· διώβωλον, (-ου), τό (= δύο ὀβολοί).

διοικῶ (-έω)· (= κυβερνῶ τὴν οἰκίαν, κυβερνῶ, ρυθμίζω, διευθύνω· συντηρῶ τρέφω)· (φρ.) «αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους διοικῶν τὰ πλεῖστα κατηγάσκε» (Πλούταρχος)· προμηθεύομαι· (φρ.) «ἀπορῶ ταύτην θ' ὅπως ἐκδῶ καὶ τὰλλ' ὁπόθεν διοικῶ» (Δημοσθένης)· (πρτ.) διώκουν καὶ μετὰ διπλῆς αὐξήσεως ἐδιώκουν· (πρκμ.) διώκηκα ἢ δεδιώκηκα· (Μέσ.) διώκῃμαι ἢ δεδιώκῃμαι // ('Ρητορ.) «διοικουμαι» κατατάσσω τὴν ὕλην λόγου τινός.

διόρθωσις, (-εως), ἡ· κριτικὴ ἀναθεώρησις κειμένου ἐνός ἔργου, ὡς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιδιορθωμένον κείμενον. Πολλὰ χωρία ἐνίοτε ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου διορθοῦνται καὶ τροποποιοῦνται ὑπὸ κανόνας σταθερούς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι πάντοτε ἐπιτυχές, διότι «οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαίρεσεως» κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον

(ῥ.) διορθῶ (-όω).

διός, **δία**, **διόν**· (ἐκ τοῦ δῖος) (= ὁ ἐκ τοῦ Διός, ἐξαίρετος) // (Γραμμ.) ἄν καὶ τὸ θηλ. «δία ἡ» ἔχει τὸ ἀρσ. δευτερόκλιτον, ἔχει τὸ α βραχύ (ᾱ) καὶ τὸ διός περισπᾶται, (ὡς καὶ τὸ στεῖρος ὁ, στεῖρα ἡ, διότι τὸ ἀρσενικὸν προῆλθεν ἐκ τοῦ θηλυκοῦ), («δία ἡ» ὅμως εἰς τὸν Εὐριπίδην). **διότι**· (διὰ-ὅτι, ἥτοι ἀντὶ «διὰ τοῦτο, ὅτι» (συνδ. αἰτιολογικός), (βλ.) προτάσεις* αἰτιολογικαί).

διπενθημιμερής, -ής, -ές (-οῦς)· (Μετρ.) στίχος, ὁ ὁποῖος συνίσταται ἐκ δύο πενθημιμερῶν μέτρων, ἥτοι ἐκ δύο καὶ ἡμίσεος ποδῶν.

διπλασιάζω (τι)· (= κάμνω τι διπλοῦν· (ἀμτβ.) εἶμαι διπλάσιος εἰς μέγεθος ἢ εἰς ὄγκον)· (πρτ.) ἐδιπλασιάζον, (μέλλ.) διπλασιάσω, (ἀόρ.) ἐδιπλασιάσῃ, (ὑποτ.) διπλασιάσῃ· — διπλάσιος, διπλασιασμός, διπλάσιων, διπλασμός, διπλάξ (= ὁ ἔχων δύο πτυχάς), διπλάζω (= διπλασιάζω)· // (Γραμμ.) ἀναδιπλασιάζω*· // καθιστῶ ἐν σύμφωνον διπλοῦν· (φρ.) «τὰ ἀπὸ τοῦ εἰ ἀρχόμενα ῥήματα μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὐξήσιν διπλασιάζουν τὸ ρ», π.χ. ῥίπτω - ἔρριπτον, ῥάπτω - ἔρραπτον, (βλ. ρ, Ρ). **διπλασιασμός**, (-οῦ) ὁ· (Γραμμ.) ἡ ἐπανάληψις τοῦ αὐτοῦ συμφώνου· (φρ.) «ἔστι δὲ διπλασιασμός, ὅταν τινὲ τῶν συμφώνων τὸ αὐτὸ σύμφωνον προστεθῇ, οἷον τὸ ὅτι > ὅτιν» // ἀναδιπλασιασμός* // ('Ορθογρ.) εἰς τὰ δισύλλαβα τὰ δίχρονα εἶναι βραχέα (ᾱ, ῑ, ῡ), ἐὰν μετ' αὐτὰ ἀκολουθῇ «διπλασιασμός ἡμιφώνου» (ἀμεταβόλου)» (λ, ρ, μ, ν), π.χ. ἄλ-

λος, ἄμμος, κάλλος, θύννος, θάρρος, χάννος, μάμμος (= οἰκέτης· μαιευτήρ) κ.λπ. πλὴν τοῦ «μᾶλλον» // πολλὰ ῥήματα γίνονται ἐπιτακτικὰ ἢ διὰ διπλασιασμοῦ ἢ δι' ἐπιθημάτων ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων ὁμοῦ, εἶναι δὲ ποικίλος ὁ διπλασιασμός, π.χ. βαβάζω, βιβάζω, γαργαίρω, δαιδάλλω, μίμνω, μιμάω· παφλάζω, φθινύθω, γεγώνω κ.λπ.

Ἐπειδὴ δὲ συγγενεῖ ἡ ἔννοια τῶν θαμιστικῶν πρὸς τὴν ἔννοιαν τῶν ἐπιτακτικῶν, διὰ τοῦτο πολλὰ τῶν θαμιστικῶν δύνανται νὰ ἐκληφθοῦν ὡς ἐπιτακτικά, ὡς ἐκ τούτου ὁ διπλασιασμός ἐγένετο ἀνέκαθεν τὸ μὲν πρὸς δῆλωσιν ἐπαναλαμβανομένης πράξεως, τὸ δὲ πράξεως γινομένης μετ' ἐπιτάσεως. Κατὰ τινες διέφερεν ὁ «διπλασιασμός» τῶν «ἐπιθημάτων», ὅτι εἰς τὰ τελευταῖα ἢ πρᾶξις παρίστατο συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένη, εἰς δὲ τὸν διπλασιασμόν κατὰ τὰ διαλείμματα. Διπλασιασμόν ἔχομεν καὶ εἰς ὀνόματα, π.χ. βόρ-βορος, γάρ-γαρ κ.λπ., καὶ εἰς ἄλλους ῥηματικούς τύπους (ἄλλως ἀναδιπλασιασμός*) (εἰς ἐνεστώτα καὶ β' ἀόριστον καὶ μάλιστα παρκα., ὑπερσυντ. καὶ τετελ. μέλλοντα), π.χ. πορφύρω, ἡγαγον, ἐκέκραξα, πεπαίδευκα, ἐγεγράφειν κ.λπ. πρωτοθέτων ῥημάτων εἰς τοὺς ὁποίους τύπους ὁ διπλασιασμός οὗτος ἐχρησίμευεν πρὸς δῆλωσιν πράξεως τελείας, τῆς ὁποίας ὁ χαρακτήρ τῶν χρόνων τούτων ἐκτείνεται εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις. Εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους ὁ διπλασιασμός δὲν εἶναι δηλωτικὸς τοιαύτης σχέσεως (βλ. ἀναδιπλασιασμός). Διπλασιασμός παρὰ τρεῖται καὶ εἰς ἄλλα ὀνόματα κατὰ τοὺς ἀντιστοίχους διπλασιασμένους ῥηματικούς τύπους, π.χ. κέκραγα > κεκραγμός·

ὄπωπα (τοῦ ὄρω) > ὄπωπή κ.λπ. // (βλ. ἀναδίπλωσις).

διπλογενής, -ής, -ές (-οῦς)· (βλ. διγενής).

διπλοκατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (δημοτ.) «διπλοκατάληκτος» λέγεται τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν διαφορετικὸν τύπον ἢ εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ εἰς τὸν πληθυντικόν· α) διπλοκατάληκτα εἰς ἐνικόν, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν εἶναι: 1) ἀρσενικά: *μάστορας* καὶ *μάστορης*, *μάγειρας* καὶ *μάγειρος*, 2) θηλυκά: *κάμαρα* καὶ *κάμαρη*, *ἄκρια* καὶ *ἄκρη*, *ἀνεμώννα* καὶ *ἀνεμώννη*, *ἀράχνα* καὶ *ἀράχνη* καὶ 3) οὐδέτερα: τὸ *δάκρυ* καὶ *δάκρυο* (τοῦ *δάκρυου*), τὸ *χεῖλος* καὶ τὸ *χεῖλι*, (αἰτιατ.) τὸ *γόνατο* καὶ τὸ *γόνα*· β) διπλοκατάληκτα εἰς πληθυντικόν, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν εἶναι: 1) ἀρσενικά: ὁ *γονιός* - οἱ *γονιοὶ* καὶ οἱ *γονεῖς*, ὁ *καπετάνιος* - οἱ *καπετάνιοι* καὶ οἱ *καπεταναῖοι*, τὰ *λήγοντα* εἰς -ρης, τὰ ὁποῖα ἔχουν πληθυντικὸν εἰς -ρηδες καὶ -ραῖοι, π.χ. *φούεραρης* - *φουεράρηδες* καὶ *φουεραῖοι*, *κατεργάρης* - *κατεργάρηδες* καὶ *κατεργαῖοι*, *νοικοκύρηδες* καὶ *νοικοκυραῖοι*, *μουσαφίρηδες* καὶ *μουσαφιαῖοι*, *περιβολάρηδες* - *περιβολαραῖοι* κ.λπ., τὰ *λήγοντα* εἰς -τῆς καὶ σχηματίζοντα τὸν πληθυντικὸν ἰσοσυλλάβως καὶ ἀνισοσυλλάβως, π.χ. ὁ *δουλευτής* - οἱ *δουλευτῆς* καὶ οἱ *δουλευτάδες*, *πραματευτής* - *πραματευτῆς* καὶ *πραματευτάδες*, *τραγουδιστής* καὶ *τραγουδιστάδες*, *πωλητής* καὶ *πωλητάδες* κ.λπ., ἐκτὸς τούτων καὶ τὰ οἱ *νομάτοι*-*νοματαῖοι*, οἱ *εὐζωνοὶ* καὶ *εὐζωνες* καὶ *ἀφέντες* καὶ *ἀφεντάδες*· β) θηλυκά εἰς -ες καὶ -αδες: οἱ *νύφες* καὶ *νυφάδες*,

ἀδελφές - ἀδερφάδες, ἐξαδέρφες - ἐξαδερφάδες, πεθερές - πεθεράδες, μάνες - μανάδες, κυρές - κυράδες, θείες - θειάδες, γιορτές - γιορτάδες κ.λπ.

Μερικά οὐσιαστικά ἔχουν διπλοκατάληκτον πληθυντικὸν ἀλλὰ μετὰ διαφορετικῆς σημασίας, π.χ. *δεσπότης* - οἱ *δεσπότες* (= ἀπολυταρχικοὶ ἄρχοντες) καὶ *δεσποτάδες* (ἀρχιερεῖς), *ἀράτης* - *ἀράπηδες* (οἱ μέλανος χρώματος) καὶ *ἀραπάδες* (οἱ ἐντόπιοι κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου), *κορφή* - *κορφές* (αἱ κορυφαὶ δένδρων, ὀρέων κ.λπ.) *κορφάδες* (τὰ ἄκρα τῶν λαχάνων, ὡς *κολοκυθοκορφάδες*), ἡ *χάρη* - αἱ *χάρες* καὶ *Χάριτες* (τῆς ἀρχαίας μυθολογίας).

διπλόμορφος, -ος, -ον· ὁ ἔχων δύο μορφάς· // (Γραμμ.) «τὰ διπλόμορφα», (Δημοτ.), τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν δύο τύπους, τὸν ἓνα μιᾶς συλλαβῆς ὀλιγωτέρας καὶ ἐνίοτε διαφορετικῆς σημασίας. Ταῦτα διακρίνονται ἡ καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς: δράκοντας - δράκος (δράκοντες - δράκοι), γέροντας - γέρος (γέροντες - γέροι), (τὸ «γέροντας» καὶ ἐπὶ τιμητικῆς προσφωνήσεως), ἡ καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν μόνον: ἐλέφαντας - ἐλέφας (ἐλέφαντες), γίγαντας - γίγας (γίγαντες), γόητας - γόης, (γόητες), Θέτιδα - Θέτη, Ἀρτέμιδα - Ἄρτεμη, ἥτοι ὁ πληθυντικὸς σχηματίζεται ἐκ τῶν πολυσυλλαβωτέρων τύπων: ἐλέφαντες, γίγαντες, γόητες κ.λπ. // «φωνητικὰ διπλόμορφα» (δημ.) αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν διὰ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν δύο διαφορετικούς τύπους: παιγνίδι - παιγνίδι, ἐγγόνι - ἀγγόνι, τρίποδο - στρίποδο, βδέλλα - ἀβδέλλα, θρέφω - τρέφω κ.λπ., (πρβλ. ταυτοσημία).

διπλότης (-ητος), ἡ· (πρβλ. παραλληλι-

σμός)· τὸ διαφορούμενον λόγου τινός, ἥτοι ἡ διπλῇ αὐτοῦ σημασίᾳ· // (Ῥητορ.) «διπλότης» ἡ «ταυτολογία» (μορφῇ τῆς παλλιλογίας*), ῥητορικὸν σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔννοια τις ἐκφέρεται διαδοχικῶς δύο καὶ τρεῖς φορές διὰ ταυτοσημίων λέξεων ἢ φράσεων διαφόρων μὲν, ἀλλὰ αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν, π.χ. «ὄλο τὸν κόσμον γέμισες μ' ἄνθη καὶ μελουλούδια»· συχνὰ ἀκολουθεῖ πρότασις ἀναφορικῇ, ἡ ὁποία σαφέστερον ἀναπτύσσει τὸ σημαίνονμενον ὑπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἢ τοῦ ἐπιθέτου, π.χ. «κλαίγουν οἱ μαῦροι τῇ σκλαβιά, ὅπου εἶναι σκλαβωμένοι», καὶ ἄλλα: «τί νὰ σοῦ πῶ μωρὲ βουνί, τί νὰ σοῦ πῶ βουνάκι»· «ψηλὴ φωνίτσα ἔβγαλε ψηλὴ φωνίτσα βγάζει»..

διπλοτυπία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) ἡ ὑπαρξίς λέξεώς τινος δύο τύπων.

διπλότυπος, -ος, -ον· (Δημοτ.) -η, -ο· (Γραμμ.) «διπλότυπα ὀνόματα», εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν δύο γραμματικούς τύπους, π.χ. «ποιοῖμι καὶ ποιοῖην», «τιμῶμι καὶ τιμῶην» «λελύσομαι καὶ λελυμένος ἔσομαι», «λυσάσθω καὶ λυσάσθωσαν»· // «διπλότυπα σύνθετα», ὅσα ἔχουν τὰ αὐτὰ συνθετικά, ἀλλὰ καὶ ἐναλλαγὴν τῆς θέσεως αὐτῶν, π.χ. *καρδιοχτύπι* - *χτυποκάρδι*, *μαλλοκέφαλα* - *κεφαλόμαλλα*, *Θεόδωρος* - *Δωρόθεος*, *δοντόπονος* - *πονόδοντος*, *πονόκοιλος* - *κοιλόπονος*, *πονοκέφαλος* - *κεφαλόπονος* κ.λπ., ὁρθότερον εἶναι νὰ τίθεται ὡς β' συνθετικόν τὸ ὁμαλῶς κλινόμενον, π.χ. *πόνος*, (-ου), ὁ, *κεφαλόπονος*, (-ου), ὁ (καὶ ὅχι *πονοκέφαλος*, (ἥτοι ὁ *κέφαλος*). **διπλοῦς**, -ῆ, -οῦν· (καὶ δημ. *διπλός*, -ῆ, -ό)· «διπλῶ ὀνόματα», αἱ σύνθετοι

λέξεις· (φρ.) «τῶν δ' ὀνομάτων τὰ μὲν διπλᾷ μάλιστα ἀρμόττει τοῖς διθυράμβοις»· // «διπλᾶ σύμφωνα», ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐσηματίσθησαν ἐκ δύο φθόγων, ὡς (ζ=δ+σ), ξ (=χ, γ, χ+σ) καὶ ψ (=π, β, φ+σ). [Τὰ διπλᾶ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως προήλθον ἔνεκα μεταπτωτικῆς ἀπωλείας τοῦ βραχέος φωνήεντος τῆς ἀρκτικῆς συλλαβῆς· τὰ σύμφωνα τῆς α' καὶ β' συλλαβῆς συνελθόντα ἀπήρτισαν πολλάκις τὰ ζ, ξ, ψ: **deivo-dieus** > Ζεύς, (**b**)**ha(s)ati-φῆ**, Λιθουαν. (**K**)**a(s)ati** = ξέω κ.λπ. Ἐπειδὴ εἰς τὴν λατινικὴν κατίσχυσαν οἱ τύποι οἱ διασφύζοντες τὸ φωνήεν τῆς α' συλλαβῆς, οὐδεμία γνησία λέξις τῆς λατινικῆς ἄρχεται ἀπὸ διπλοῦ· // διπλῆ, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) σημεῖον σχήματος πλαγίου Λ ἢ Υ, ὡς (>, <), διακρινόμενου εἰς διπλὴν ἀπερίστικτον ἢ καὶ περιεστιγμένην (>, >~), τὸ ὁποῖον ὑπὸ τῶν γραμματικῶν καὶ σχολιαστῶν ἐτίθετο εἰς τὸ περιθώριον κειμένου πρὸς ὑποδήλωσιν διαφόρων γραφῶν, διορθώσεων, σημειώσεων, παραπομπῶν εἰς σχόλια, ὀβελιστέων* στίχων, ὡς καὶ πρὸς δήλωσιν νέων προσώπων, τὰ ὁποῖα εἰσῆρχοντο εἰς τοὺς διαλόγους τῶν ἔργων δραματικῶν ποιητῶν· // «διπλῆ» (ἐπιρρ.) (= δίσ)· // «διπλοῦν σύμφωνον» (Γλωσσολ.) τὸ σύμφωνον τὸ ὁποῖον προφέρεται οὕτως, ὥστε μετὰ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρεμβάλλεται χρονικόν τι διάστημα, καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ δημιουργητῇ ἡ ἀκουστικὴ ἐντύπωσις δύο διαδοχικῶν ἀρθρώσεων.

Διὰ τοῦτο καὶ γραπτῶς ἀποδίδονται τὰ διπλᾶ σύμφωνα δι' ἐπαναλήψεως τοῦ ἀντιστοίχου γραπτοῦ σημείου (τοῦ γράμμα-

τος): ἀλλὰ, σάκκος· εἰς τὴν γραφὴν πολλάκις διπλᾶ σύμφωνα χρησιμεύουν πρὸς ἀπόδοσιν ἀπλοῦ φθόγγου: (ζς=σ) εἰς τὴν Γαλλικὴν, (Π=λύ) εἰς τὴν Ἰσπανικὴν, (γγ=γκ) εἰς τὴν Ἑλληνικὴν (βλ. σύμφωνον).

Εἰς τὴν παλαιότεραν Ἀττικὴν τὴν στερουμένην τῶν γραμμάτων ζ, ξ, φ ἐγράφετο χσ καὶ φσ ἀντὶ ξ καὶ ψ· φαίνεται ὅτι ἐξεφωνεῖτο παχὺ τὸ πνεῦμα εἰς τὴν σύναψιν ταύτην (βλ. ἀλφάβητον)· // «διπλαῖ πτώσεις»· πολλὰ τῶν ὀνομάτων ἔχουν διπλᾶς πτώσεις, π.χ. τοῖς δένδροις (τὸ δένδρον) καὶ τοῖς δένδρεσι (τὸ δένδρος), τοῖς κρίνοις καὶ τοῖς κρίνεσι, τοῖς θύοις (τὸ θύον) καὶ τοῖς θυέεσσιν (τὸ θύος), τῷ σκότῳ (ὁ σκότος) καὶ τῷ σκότει (τὸ σκότος), τοῦ υἱοῦ (ὁ υἱός) καὶ τοῦ υἱέως (ὁ υἱεύς) κ.λπ.

διπλῶ (-όω) (τι)· (= διπλῶνω, διπλασιάζω τι)· (πρτ.) ἐδίπλουν, (μέλλ.) διπλώσω, (ἀόρ.) ἐδίπλωσα, (ὑποτ.) διπλώσω· (Παθ.) διπλοῦμαι, (πρχμ.) δεδίπλωμαι, (μετχ.) δεδιπλωμένος, -η, -ον· (φρ.) «ἐδεδιπλωτο ἡ φάλαγξ» (Ξενοφών), (ὑπερσ.) ἐδεδιπλώμην· — διπλοῦς, δίπλωσις, δίπλωμα, διπλωμάτης, διπλωματία, διπλωματικός, διπλωματοῦχος, διπλωσιά (= ὀπτικὴ διαταραχὴ), διπλωτής, διπλωτικός, διπλωτός.

δίπλωσις (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ σύνθεσις λέξεων εἰς μίαν, π.χ. ἐκ-περιέρχομαι, ἐπι-διά-φραγμα κ.λπ. (φρ.) πάντα ταῦτα γάρ (ἐνν. τὰ ὀνόματα) *ποιητικὰ διὰ τὴν δίπλωσιν φαίνονται*· // ἡ ἐπαναλήψις φθόγγου· (φρ.) «τῆς τῶν ἀμεταβόλων διπλώσεως»· // (Ῥητορ.)

«δίπλωσις* ἢ δισσολογία*, εἶναι εἶδος καλλιλογίας*, ὅταν χάριν ἐμφάσεως ἐπαναλαμβάνεται μία λέξις ἄσυνδέτως, π.χ. (οὐσ.) «ἐπίασαν τὸ στρατὶ στρατὶν, γυιὰλὸ γυιὰλὸ πηγαίνανε» (ἐπίπ.) «μικρὸ μικρὸ σοῦ τῶδωκα, μεγάλο φέρε μού το» (ἐπίρρ.) «βαρεῖα βαρεῖα ἀναστέναξα» (ἀριθμητ.) «ἔφευγαν ἕνας ἕνας», (καὶ ἐπὶ μερισμοῦ καὶ διανομῆς, «φασούλι φασούλι γεμίζει τὸ σακκούλι» κ.λπ.

διποδία, (-ίας), ἡ· (Μετρ.) ἡ συνένωσις δύο μετρικῶν ποδῶν εἰς ἓν κῶλον. (φρ.) «διποδία δ' ἐστὶ ποὺς τετρασύλλαβος».

δίπτωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (ἐπὶ ὀνομάτων) ὁ ἔχων δύο πτωτικὰς καταλήξεις. (φρ.) «τὰ δευτέρα ὀρθοτονούμενα δίπτωτά ἐστι».

δίρρυθμος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ δίμετρος, ὁ συγκείμενος ἐκ δύο ποδῶν ἢ διποδιῶν.

-δισ· (Γραμμ.) ὁχώριστον ἐπιθημα δηλοῦν ὡς καὶ τὸ -δε* τὴν εἰς τόπον κίνησιν, π.χ. ἄλλυ - δισ (= πρὸς ἄλλο μέρος), οἶ - κα - δισ (= πρὸς τὸν οἶκον, τὴν πατρίδα), χαμά - δισ (= πρὸς τὸ ἔδαφος), φυγά - δισ (= εἰς φυγὴν) (τροπικόν) ὁ κλφ - δισ, ὁ μα - δισ κ.λπ.

δισ-δι· (Γραμμ.) (ἀντὶ τοῦ διῆς ἐκ τοῦ δύο κατὰ τὸ τρίς): δί - πυλος, δί - σημος, δι - μερῆς κ.λπ. δισ - μύριοι, δισ - θανέες κ.λπ. // (ἐπίρρ. μετ' ὀνομάτων) «δὺς παῖδες οἱ γέροντες» (δηλ. γίνονται) (πρβλ. δυσ-, δεισ-).

δισαύξητος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «δισαύξητά τά» ῥήματα λαμβάνοντα διπλὴν αὔξησιν, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν, π.χ. ἀντιδικῶ - ἤντεδίκουν, ἀμπέ-

χω - ἤμπειχόμεν, ἀμφισβητῶ - ἤμφεσβήτουν, καταδiciaτῶ - κατεδιήτων, ἀνοίγω - ἀνέφγρον, ὀρῶ - ἑώρων κ.λπ.

δισεκατομμύριον, (-ου), τό· (τοῦτο δυνατὸν νὰ σημαίνει δύο ἑκατομμύρια ὡς δι - σχίλιοι) ὀρθότ. χιλιακατομμύριον, (-ου), τό.

δίσσημος, -ος, -ον· δίχρονος*. «δίσσημα (τὰ φωνήεντα α, ι, υ) ὡς ἐπιδεχόμενα δύο σημεῖα ποτὲ τῆς μακρᾶς (ᾱ, ῑ, ῡ) καὶ ποτὲ τῆς βραχείας (ᾱ, ῑ, ῡ)» // (Μετρ.) δίσσημος πούς», ὁ ἔχων δύο χρόνους // «τὰ δίσσημα», ἦτοι τὰ διὰ δύο μορφῶν παραδεδομένα, π.χ. ὕαλος - ὕελος ἢ, σίαλον - σίελον τό, πτύαλος ἢ - πτύελον τό κ.λπ.

δισπὸνδεις, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ συγκείμενος ἐκ δύο σπονδείων (- - -).

δισσογραφία καὶ διττογραφία, (-ίας), ἡ· ἡ ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφῆως ἐπανάληψις λέξεώς τινος.

δισσογραφοῦμαι· (καὶ διττογραφοῦμαι) (= γράφομαι κατὰ δύο τρόπους // «δισσογραφοῦμενον τό» (ὑπάρχουν δι' αὐτὸ δύο γραφαὶ διάφοροι ἐπὶ ἀρχαίου κειμένου).

δισσολογία, (-ίας), ἡ· (Γραμμ.) (ἀττ. διττολογία) (ἄλλως δίπλωσις*)· πλεονασμός, κατὰ τὸν ὅποιον ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον ἢ αὐτὴ λέξις, π.χ. «ἢ τέρψις καὶ εὐχαρίστησις, ἢ ἀπόλαυσις τοῦ εὐεργετεῖν» ἢ ἡ αὐτὴ ἔννοια, «ἐδόθη αὐτοῖς εἰς πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ καὶ ἱάμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ» (δημοτ.) «ἐπίασαν τὸ στρατὶ στρατὶν, «τὸν ἥσκιο ἥσκιο περπατεῖ», «γυιὰλὸ γυιὰλὸ πηγαίναν» ῥῆμα δισσολογῶ (-έω) // «τὰ

δισσολογούμενα», ἦτοι τὰ διττῶς ἐκφερόμενα, π.χ. ὀρὸς καὶ ὀρρός, ὀροπήγιον καὶ οὐροπήγιον κ.λπ.

διστακτικός, -ή, -όν· (δημ.) «διστακτικὰ ἐπιρρήματα», τὰ δηλοῦντα δισταγμόν: ἴσως, τάχα (τάχα - τε(ς)), καὶ σπανιώτατα: ἄραγε (δημ.), δῆθεν, πιθανό(ν) // «διστακτικοὶ σύνδεσμοι»: μή(ν), μήπως: «πρόσθε μὴ σκοντάψης», «ἀνησυχούσα, μήπως χάσω τὸ τραῖνον».

διστακτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) διασαφητικός, διαχωριστικός. (φρ.) «ἡ ὑποτακτικὴ ἔγκλισις διστακτική».

δίστιγμα, (-ατος), τό· τὰ διαλυτικά (·) (βλ. λέξιν).

δίστιγμον τό· ἡ «δύο στιγμαί» τὸ διηγηματικόν, ἦτοι αἱ δύο ἐπ' ἀλλήλοι καθέτως στιγμαί(·) (ἄλλως ἄνω καὶ κάτω τελεία), αἱ ὅποια τίθενται εἰς τὰς ξένας γλώσσας καὶ καταχρηστικῶς εἰς τὴν νεοελληνικὴν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἄνω τελεία (·) πρὸ ἐκφερομένου παραδείγματος, διηγήσεως, ἐπεξηγήσεως.

δίστιχος, -ος, -ον· ὁ ἐκ δύο στίχων // «δίστιχα τά»:

«νύφη σιμά μου νὰ σὲ δῶ σ' ὀλόασπρα
ντυμένη
καὶ μ' ἄσπρα ἄνθια λεμονιάς στε-
φανοστολισμένη»
(Ν. Σηφάκης).

// «δίστιχον τό», τὸ ἐκ δύο στίχων, ἐνὸς ἑξαμέτρου καὶ ἐνὸς πενταμέτρου ἀποτελούμενον δίστιχον τῆς ἐλεγειακῆς ποιήσεως // «τὰ δίστιχα», ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀρχαιότητος ἀπετέλουν ἤδη πολ-
λὰ τῶν ἐπιγραμμάτων· ἰδιαίτεράν ὅμως

ἀνάπτειν ἐπαρουσίασαν εἰς τὴν δημώδη ποιήσιν διὰ τὸ εὐκὸλον τῆς συντάξεως καὶ τὸ εὐμνημόνευτον τῶν στίχων τῶν εἰς τὸν λαὸν ταῦτα τὰ δίστιχα ὀνομάζονται μαντινάδες, πατινάδες, στιχοπλόκια, λιανοτράγουδα, ἀμανέδες.

δίστροφος, -ος, -ον· (Μετρ.) «ποίημα δίστροφον» τὸ ἐκ δύο στροφῶν ἀποτελούμενον.

δισύλλαβια, (-ίας), ἡ· ζευγὸς συλλαβῶν, (φρ.) «δακτυλικὸν τμήματρον καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβίαν».

δισύλλαβος, -ος, -ον· ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δύο συλλαβῶν «δισύλλαβοι λέξεις», π.χ. λόγος, χαρά, ἡ-ρώς κ.λπ. // «δισύλλαβα ῥήματα· τὰ δισύλλαβα εἰς -εω ῥήματα, τὰ ὅποια ἔχουν μονσύλλαβον θέμα, ὡς πλέ-ω, ῥέ-ω, (δέομαι) κ.λπ. συναρροῦνται μόνον, ὅπου μετὰ τὸν χαρακτήρα ἀκολουθεῖ εἴη εἰ τῆς καταλήξεως, [δὲν συναρροῦνται τινὰ τούτων, εἰς τὰ ὅποια τὸ σ ἢ j ἐξηφανίσθη, π.χ. *τρέσω (ἄ-τρεσ-τός) > τρέω, *ξέσω (ξε-στός) > ξέω, ζέσω (ζεστός) > ζέω] π.χ. πλέ-ω, πλείς, πλεῖ, πλέομεν, πλείτε, πλέουσι. (πρτ.) ἔπλεον, ἔπλεις, ἔπλει, ἐπλέομεν, ἐπλείτε, ἔπλεον, (ὑποτ.) πλέω, πλέης κ.λπ., (εὐκτ.) πλείοιμι, πλείεις κ.λπ., (προστ.) πλεῖ, πλείτω, πλείτε, πλεόντων, (ἀπαρ.) πλεῖν (μετχ.) πλέων, πλέουσα, πλέον· δέομαι, δέη (ἢ δέει), δεῖται, δεόμεθα, δεῖσθε, δέονται κ.λπ., ἐδεόμην, ἐδέου, ἐδεῖτο, ἐδεόμεθα, ἐδεῖσθε, ἐδέοντο, (ἀπαρ.) δεῖσθαι, (μετχ.) δεόμενος, δεομένη, δεόμενον [ὅταν τὸ δέω καὶ ξέω συντιθέμενα γίνονται ὑπερδισύλλαβα συναρροῦνται, π.χ. συνοδοῦντες, ὑποδῶν, ἀναξῶν, ἀποξοῦσι κ.λπ. ἀπὸ τῶν συνθέτων

καὶ τῶν ὑπερδισυλλάβων ἀπλῶν τύπων μετεδόθη ἡ συναίρεσις καὶ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν δισυλλάβων συναιρεθέντων εἰς μονοσύλλαβα, π.χ. πλέεις - πλείς, πλέει - πλεῖ κ.λπ.]. Ταῦτα τὰ εἰς -εω δισύλλαβα εἶναι (θέFω) θέω, (*πλευ-ω, πλεFω) πλέω, (χεFω) χέω, (*ρευω, ρεFω) ρέω, (πνεύω) πνέω, ζέω, ξέω, τρέω, βδέω, νέω, δέω (= ἔχω ἀνάγκην), δεῖς, δεῖ (= πρέπει). [ἀλλὰ τὸ δέω (= δένω) συναιρεῖται εἰς πάντας τοὺς τύπους: (δέω) δῶ, δεῖς, δεῖ, δοῦμεν, δεῖτε, δοῦσι· (πρτ.) (ἔδω) ἔδουν, ἔδεις, ἔδει κ.λπ.]. // (Μετρ.) «δισύλλαβος στίχος» // (δημ.) λέξις τρισύλλαβος δύναται νὰ ληφθῇ κατὰ συνίζησιν δισυλλάβως, π.χ. ἄγιος > ἄγχιος, ἰατρὸς > γατρὸς κ.λπ. // (Ὁρθογρ.) τὰ δισύλλαβα τὰ ἔχοντα ἐπιπλοκὴν συμφώνου (ἦτοι δύο σύμφωνα), ἔχουν τὸ α τῆς παραληγουσῆς βραχύ (ἄ), π.χ. ἄγρα - ἄγραι, χάρμα, ἄλμα, Στράτις, θάμνος, σκάμμα, ἄνθος, ἄμμος, ἄλφα, ἄμμα (= βρόχος), Κράσος, φάγρος, φάσμα, φράγμα, στάμνος, ἄρμα, κράμβη, κάστρον, ράμμα τό, βάλτος, νάρδος, κλάσμα, δάφνη (αἱ δάφναι) κ.λπ., ἐξαιροῦνται ἄσμα, ἄσθημα, (ἄσθημα), Μᾶρκος, μάλλον.

δισυλλαβῶ (-έω). ἀποτελοῦμαι ἐκ δύο συλλαβῶν // χρησιμοποιῶ λέξιν τινὰ ὡς δισύλλαβον (περὶ τοῦ σφῶι ἀντὶ τοῦ σφῶ καὶ σφῶε ἀντὶ σφῶ καὶ τοῦ νῶι ἀντὶ τοῦ νῶ εἰς τὸν Ὅμηρον) «ἐπεὶ σύνηδες τῶ Ὀμήρῳ τὸ δισυλλαβεῖν».

δισύμφωνος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ γράφομενος ἢ προφερόμενος μετὰ δύο συμφώνων· (φρ.) «δισύμφωνος συλλαβή»· (βῆμα) δισυμφωνῶ (-έω) (= εἵμαι δισύμφωνος).

δισύνθετος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «δισύνθετα» λέγονται ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ ἔτερον συνθετικὸν μερῶν εἶναι καὶ αὐτὸ σύνθετον, π.χ. λιχνο-φιλάργυρος (> φιλ-ἀργυρος, ἀπειρό-γαμος (< ἀ-πειρος), μικρο-πρόσωπος (< πρόσ-ωπος κ.λπ., (βλ. σύνθεσις).

δισχημάτιστος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «δισχημάτιστα τά», ἦτοι τὰ δίχλιτα, π.χ. ὁ θύλακος - ὁ θύλαξ (μτγν.), σύζυξ - σύζυγος, γυνή - γύναιξ, βόστρυχος - βόστρυξ, δαφιλὸς - δαφιλής, μάρτυρος - μάρτυς, γαμφῶνυξ - γαμφῶνυχος κ.λπ., (τὸ φαινόμενον τοῦτο ἦτο κατὰ τοὺς γραμματικούς «αιολικὸς μεταπλασμός» (βλ. τρισημάτιστος*, πολυσημάτιστος*).

δισώνυμος, -ος, -ον· (Γραμμ.) διώνυμος*.

δίτονος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «δίτονος λέξις»· ἡ ἔχουσα δύο τόνους γραμματικούς· (φρ.) «τὸ ἀνθρωπὸς τις εἶναι δίτονον».

διτονῶ (-έω). (= τονίζομαι κατὰ διπλοῦν τρόπον)· (Γραμμ.) (ἐπὶ λέξεων), «δίτονίζω» (= τονίζω κατὰ δύο τρόπους) // «δίτονῶ (ἐπὶ λέξεων) τονίζομαι μετ' ὀξείας καὶ βαρείας, π.χ. «ἀνθρωποῖ τινες» // (Ὁρθογρ.) «οὐδεμία πρόθεσις δισύλλαβος διτονεῖν».

διυλίζω (τι). (= στραγγίζω, καθαρίζω, διηθῶ, ἦτοι ἀποκαθαίρω ὕγρον ἀπὸ τῶν περιττῶν εἰς αὐτὸ ὑπαρχουσῶν ξένων οὐσιῶν, (κν.) λαγαρίζω)· (πρτ.) διυλίζον, (μέλλ.) διυλίσω, (ἀόρ.) διυλίσαι, (ὑποτ.) διυλίσω· (Παθ.) διυλίζομαι, (πρτ.) διυλι-

ζόμην, (μέλλ.) διυλίσομαι, (πρkm.) διυλισμαι, (μετχ.) διυλισμένος, -η, -ον· (φρ.) «διυλισμένος οἶνος», (μτφ.) «διυλισμένα ἀρετά», «οἱ διυλίζοντες τὸν κῶνονα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες» — διύλισμα, διύλισις, διυλισμός, διυλιστήριον, διυλιστός, διυλιστήρ.

διυπνίζω (τινά). (= ἀφυπνίζω, ἐξεγείρω ἐκ τοῦ ὕπνου, μτβ. καὶ ἀμτβ. ξυπνῶ, ἐγείρομαι ἐκ τοῦ ὕπνου)· (φρ.) «διυπνίσας ἐκραύγασεν ὡς δαίμονι πληγείς» (Λουκιανός)· (πρτ.) διύπνιζον, (μέλλ.) διυπνίσω, (ἀττ.) διυπνιῶ, (ἀόρ.) διύπνισα, (Μέσ.) διυπνίζομαι (τινα) (= ἀφυπνίζω).

διφθέρα, (-ας), ἡ· δέρμα (ἡ βύβλος) κατεργασμένον πρὸς γραφὴν ἐπ' αὐτοῦ, βιβλίον.

διφθογγίζω. (ἐνεργ.) ἀπαγγέλλω διφθογγικῶς // (παθ.) γράφομαι διὰ διφθόγγου· ἀπαγγέλλομαι ὡς δίφθογος.

διφθογογραφῶ (-έω). γράφομαι διὰ διφθόγγου.

δίφθογος, -ος, -ον· (= ὁ ἔχων δύο φθόγους) «δίφθογος γραφή» // (Γραμμ.) (ὡς οὐσιαστικόν) δίφθογος ὁ, ἡ, δίφθογον τό· ἡ ἐκφορὰ δύο φωνηέντων διὰ μιᾶς πνοῆς, δηλαδὴ πρέπει νὰ προφέρωνται τὰ δύο γράμματα χεχωρισμένως, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ ὀνομασία των, ἀλλ' εἰς χρόνον μιᾶς συλλαβῆς· (φρ.) «ὑπὸ τὸν ὅρον δίφθογγον (δηλ. συλλαβὴν) ἐν τῇ εὐρυτάτῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως νοοῦμεν σύναψιν εἰς μίαν συλλαβὴν (ἦτοι μετὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὁθήσεως τοῦ πνεύματος ἐκβαλλομένην) δύο ἀπλῶν φωνηέντων, ὧν τὸ ἕτερον εἶναι ὁ ἀληθὴς φορεὺς τῆς συλλαβῆς, τὸ δ' ἄλλο συμπροφέρεται ὡς ἡμίφωνον σημειούμενον δι' ἀνεστραμμένον τινὸς ση-

μείου (ϝ) π.χ., τὸ αἶ, αῦ σύγκειται ἐκ τοῦ φορέως τῆς συλλαβῆς α καὶ τοῦ ἡμιφώνου «ἰ, υ» // (Γραμμ.) τὰ φωνήεντα καλοῦνται καὶ φθόγγοι ἐκφωνούμενα ἢ μὴ ἐκφωνούμενα· ἡ ἀλλεπαλληλία δύο φθόγγων καλεῖται «δίφθογος» εἴτε ἔχουν τὸ ι ὡς ἐκφωνούμενον (εἰ) εἴτε ἀνεκφωνήτον, αἱ δίφθογγοι α, η, ω ἐκφωνοῦνται πάντοτε μονοσυλλάβως. Αἱ δίφθογγοι σχηματίζονται ἀπὸ ἑξ προτακτικῶν φωνήεντων (α, ε, η, ο, υ, ω) καὶ δύο ὑποτακτικῶν (ι, υ) προσγεγραμμένα, ὡς α ι ἡ Α ι, εἴτε ὑπογεγραμμένα, ὡς α, η, ω, καὶ εἶναι δώδεκα, ἐννέα κύρια, ὡς αἰ, εἰ, οἰ, υἰ (βλ. υἰ), αῦ, εῦ, ηῦ, οῦ, [καὶ παρ' Ἀττικοῖς αὖ ἐκ κράσεως προελθούσα, π.χ. «ὦ Εὐριπίδη» > Ωὐριπίδη, προσαυδᾶν > προσωυδᾶν «ταυτὸ (= ταυτό), ταῦλιον» (= τὸ αὔλιον)] ἄλλο τὸ θωύσω (= ὕλακτῶ), ἀόρ. ἐθώυξα, ὡς καὶ τὸ ὑποθωύσω (= καλῶ μὲ σιγανὴν φωνήν), καὶ τρεῖς καταχρηστικά, ἄλλως καλούμενα «νόθιοι», ὡς α, η, ω ἀρχικῶς καὶ αἱ νόθοι ἦσαν πραγματικά δίφθογγοι, ἀκούομενα ὡς δύο δίφθογοι αἰ, οἰ, εἰ πλην τῆς η, ἡ ὁποία εἶχε καταντήσει μονόφθογος. Ὁ σχηματισμὸς τῶν διφθόγγων ἐγένετο α) κατ' ἐπικράτειαν, ὡς α, η, ω, ἦτοι τὸ ι μένει ἀνεκφωνήτον καὶ ἐπικρατεῖ ἐξακουόμενος ὁ εἰς φθόγγος, ὡς μοῖρ(α), φων(η), σοφ(ῶ), β) κατὰ κράσιν ὡς ου, αῦ, εῦ, ἦτοι συγκινῶνται τὰ δύο φωνήεντα καὶ ἀποτελοῦν μίαν φωνήν καὶ εἰς τὰ δύο φωνήεντα ἀρμόζουσιν, ὡς (αῖ)λός, (εὔ)χομαι, (οὔ)τος, καὶ γ) κατὰ διέξοδον ὡς εἰ, υἰ, διότι ἐπὶ τούτων καὶ μόνον διὰ τοῦ ἐνὸς ἀκούεται καὶ τὸ ἕτερον, ὡς (υἰ)-ός, (εἰ)-κός· συμφώνως πρὸς τὰς

ἀρχαίας καὶ ἰαπετικὰς διφθόγγους ἀνεπτύχθησαν καὶ ἄλλαι νεώτεραι, α) ἐκ συναϊρέσεως (μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν ἡμιφώνων) ἡ δέϊ> ἡ δεῖ, π αῖς> παῖς κ.λπ. Μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ σ τὰ συναντώμενα φωνήεντα ἐνοῦνται συχναίως εἰς διφθόγγους (λεγομένας δευτερογενεῖς) ἢ συναϊροῦνται, π.χ. φέρε(σ)αι> φέρεαι (ἀττ.) φέρη, β) ἐξ ἐπενθέσεως, π.χ. χάριζω> χαίρω, φάνω> φαίνω, μοῖρα> μοῖρα, γ) ἐκ προθετικῶν φωνηέντων, π.χ. ἄ-φλαξ> αὐλαξ, ἐ-φρύς> εὐρύς, δ) ἐκ συλλαβισμοῦ *vahuos*> (τὸ ἡμίφωνον ἢ ἐσυλλαβιζέτο μετὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντος ἢ ἀπετέλει δίφθογγον) ν αὐ-ος, εὐ-αδε, καὶ ε) ἐκ φωνητικῶν ἀλλοιώσεων. Καὶ πρὸ τοῦ κ, σ, ζ ἀνεπτύσσεται κατὰ τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν συριστικὸς φθόγγος ι, ὅθεν ἄστεα> αἴστεα, ἔσχευ> εἴσχευ, παλαστής> παλαιστής, Τροζήν> Τροϊζήν κ.λπ.

Ἡ δίφθογγος αἰ πρὸ τοῦ α ἐτράπη εἰς εἰ, οὕτω ἀντὶ -αἰα ἐλέγχθη -εἰα καὶ μετ' ἀποβολὴν τοῦ ι εἰς -εα, π.χ. Ποτειδαῖαται> Ποτειδαῖαται> Ποτειδεᾶται. Ἡ δίφθογγος οἰ ἐτράπη εἰς εἰ μετὰ τοῦ υ κατ' ἀνομοίωσιν, π.χ. δυοῖν> δυεῖν (ὡς καὶ οἴκοι> οἴκει). Ἡ δίφθογγος υἰ ἐλέγετο εἰς τὴν λέξιν υἰ-ὺς καὶ υἰ-ός (υἰFός), εἰς τὰς ἄλλας λέξεις προῆλθεν ἐκ συναλοιφῆς ἢ ἐπενθέσεως, ἐλέγετο δὲ μόνον πρὸ φωνήεντος ὅχι καὶ πρὸ συμφώνου, ἐνθα ἡπλοποιεῖτο, π.χ. ὅχι κυῖσκομένη> (ἀλλά) κυῖσκομένη καὶ εἰς τὸ τέλος λέξεων, εἰς ἄλλας δὲ ἐκ συναϊρέσεως τοῦ θέματος μετὰ τῆς καταλήξεως, π.χ. ὀρχηστύ-Fι> ὀρχηστύι, ὀῖυFι> ὀῖυι.

Δίφθογγοι προῆλθον καὶ ἐκ συναλοιφῆς

τῶν πρώην διεστώτων, π.χ. ζῶιον> ζῶον, χρηίζω> χρήζω, σπηλαῖδιον> σπηλάδιον, ληίζομαι> λήζομαι κ.λπ. Αἱ δίφθογγοι πάντοτε ἐξεφωνοῦντο μονοσυλλάβως, ὅθεν εἶναι σφάλμα ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἦια (ἦα ἀντὶ ἦεα) εἰς ἦια, τοῦ αὐσταλέως ὡς αὐστελέως (αὐω), εἰς δύο συλλαβὰς — διότι εἰς τὰς λέξεις ταύτας εἶναι γνησία ἡ δίφθογγος — δύνανται νὰ ἀπαντῶσιν ὡς δίφθογγοι μόνον, ὅπου ἀνεπτύχθησαν ἐκ συμπτώσεως δύο πρότερον διεστώτων φωνηέντων, π.χ. *εσι> εἶ, πά-Fις> πάις> παῖς, ὀFις> ὀις> οἶς, ἔFιδον> εἶδον. Εἰς τὰς διφθόγγους αἰ, εἰ, οἰ, γίνεται ἔκπτωσις τοῦ ὑποτακτικοῦ φωνήεντος ι, ὥστε ἔχομεν α, ε, ο καὶ μετὰ ταῦτα κράσιν τοῦ ὑπολειπομένου προτακτικοῦ μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐπιφερομένης λέξεως, π.χ. κα(ι) ἐγῶ> κα' ἐγῶ> κάγῳ, μο(ι) ἐδόκει> μοῦδόκει, α(ι)εἰ> αεῖ, Ἀθηνα(ι)ς> Ἀθηναῖς, Ἀρε(ι)οπαγίτης> Ἀρεοπαγίτης, στο(ι)ά> στοά, Εὐβο(ι)κός> Εὐβοϊκός, ἐλα(ι)διον> ἐλάδιον· εἰς τὴν δίφθογγον ου καὶ αὐ ἔχομεν ἔκπτωσιν τοῦ υ, π.χ. βο(υ)αγός> βοαγός, ἐα(υ)τῶ> ἐατῶ· Ἡ δίφθογγος εἰ προερχομένη ἐκ συναϊρέσεως τῶν ε+ε ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως τοῦ ε καλεῖται «νόθος», π.χ. (ποιέεεν> ποιέειν> ποιεῖν [ἡ δίφθογγος εἰ εἶναι νόθος, διότι ἡ κατάληξις τοῦ ἀπαρεμφάτου -ειν προῆλθεν ἀπὸ τοῦ -εεν καὶ δὲν περιεῖχεν εἰς τὴν ἀρχὴν ι, οὕτω καὶ λέγεεν> λέγειν, (ὡς καὶ τιμάεεν> τιμάειν> τιμᾶν ἄνευ ὑπογεγραμμένου τοῦ α· Fεργ-> μετὰ προθεματικοῦ -ε-, ἦτοι Fεργω> εέργω> εἶργω· εἶρξα· Fεπ-> εἶFεπ-> εἶFειπον> εἶπον, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ

κληρονομηθῆν ἐκ τῆς Ἰαπετικῆς μητρὸς -γλώσσης γνήσιον εἰ, π.χ. δείκνυμι (γνήσιον) ἢ προελθὼν ἐκ συναϊρέσεως τῶν ε+ι, π.χ. Ἀτρείδης> Ἀτρείδης, ὄρει> ὄρει]. Πᾶσαι αἱ δίφθογγοι εἶναι μακραί, ἐπειδὴ ὅμως ἡ «αἰ» καὶ «οἰ» δὲν ἐγένοντο οὔτε κατ' ἐπικράτειαν οὔτε κατὰ διέξοδον οὔτε καὶ κατὰ κράσιν, ἐστερήθησαν καὶ τοῦ χρόνου τοῦ παρεπομένου εἰς αὐτάς καὶ τούτου ἕνεκα μόνον αὐταὶ λαμβάνονται ὡς βραχεῖαι, ὡς πρῶ-ραῖ, ἔκ-παλαῖ, δεκάπαλαῖ, τετράπαλαῖ, κῶμοῖ, πῶλοῖ κ.λπ., ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τέλος λέξεων ἀρχῆθεν ἐβραχύνθησαν: τράπεζαῖ, ἄγγελοῖ, τίθεταῖ, τίθενταῖ, διότι αἱ περισπώμεναι συλλαβαὶ εἶχον τρεῖς χρόνους, αἱ δὲ ὀξυνόμεναι μακრაὶ δύο μόνον, τούναντίον δὲ διετηρήθησαν μακრაὶ ὡς ἀρχῆθεν περισπώμεναι: οἴκοι, λήγαι.

Ἐκτὸς τῶν μακροφώνων διφθόγγων ἀνεπτύχθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ νεώτεραι δίφθογγοι ἐκ συναλοιφῆς τῶν πρώην διεστώτων φωνηέντων, π.χ. ζῶιον> ζῶον, χρηίζω> χρήζω, κ.λπ. ὡς τὰ αὐτὰ> ταὐτά, εἰ αὐτῶ> εαυτῶ. Ἐπειδὴ δὲ ἔπειτα εἰς τὰς ἐπὶ μέρους γλώσσας αἱ μακρόφωνοι αὐταὶ δίφθογγοι ἐξεφωνήθησαν βραχύφωνοι, ἔχομεν τὸν φωνητικὸν νόμον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης: «μακρὸν φωνῆεν σὺν ἡμιφώνῳ καὶ συμφώνῳ βραχύνεται», ὡς Ζεὺς ἀντὶ Ζηὺς ἰνδ. *acvāis* καὶ ἑλλην. ἵπποις λατιν. *equis* ἀντὶ *equois* // τὰ μακρὰ προτακτικὰ τῶν διφθόγγων ἐβραχύνοντο μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ὑποτακτικοῦ: «χρυσέω(ι) ἀνὰ σκήπτρῳ»· «οὗ τι μετατρέπη(ι)»· ἄλλοτε παρελείπετο μόνον τὸ ὑποτακτικὸν φωνῆεν ι

καὶ υ τῶν διφθόγγων· πρβλ. «ἄνδρα μο(ι) ἔννεπε», «εἰ πο(υ) ἐφεύρου», «Φοῖβο(υ) Ἀπόλλωνος», «οὔτ' ἄρ' ὅ γ' ἐχλωλὴς ἐπιμέμετα(ι) οὐθ' ἑκατόμβης»· ὁμοίως πρὸς τὸ οἰ καὶ αἰ ἔχει καὶ τὸ αἰ τοῦ καὶ καταλήξαν εἰς τὸ γνωστὸν (κ), π.χ. «ὥσπερ Ἀρμόδιος κ' Ἀριστογείτων»· αἱ δίφθογγοι αὐ, εὐ ἔχουν διπλὴν προφοράν, α) προφέρονται αβ, εβ πρὸ φωνήεντος ἢ ἡμιφώνου συμφώνου (ρ, λ, μ, ν ἢ γ, β, δ), π.χ. ναυαγός, παύω, εὐάρεστος, εὐερέθιστος· αὐριον, εὐλίμενος, εὐμέθοδος, εὐνοῦχος, Αὐγουστος, εὐγενής, Εὐβοια, εὐβουλία, εὐδιάθετος, εὐδοκῶ κ.λπ., β) προφέρονται αφ, εφ πρὸ ἀφώνων (τ, θ, πλὴν τοῦ δ), (π, φ, πλὴν τοῦ β), (κ, χ, πλὴν τοῦ γ), π.χ. αὐτός, εὐθυμος, εὐπαθής, εὐφημος, εὐκαιρία, εὐχάριστος κ.λπ. // (Ὁρθογρ.) 1) αἱ δίφθογγοι εἶναι μακραί, ὡς μοῖρα, σφαῖρα, οὔτος κ.λπ.· μόνον ἡ αἰ καὶ ἡ οἰ λαμβάνονται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως κατὰ τὸν τονισμὸν ὡς βραχεῖαι, π.χ. οὔτοι, μοῖραι· καὶ αὐταὶ λαμβάνονται ἐν γένει ὡς μακραί: α) ἐὰν ἔπεται σύμφωνον, ὡς μοῖραις, οἴκοις, παιδεύοις, παιδεύσαις, β) εἰς τὰς εὐκτικὰς, ὡς παιδεύοι, παιδεύσαι (ἐνῶ τὰ ἀπαρέμφ. περισπῶνται)· «βούλομαι παιδεύσαι», γ) εἰς τὰ συνηρημένα, ἀπλόοι> ἀπλοῖ, χρυσάει> χρυσαῖ (εἰς τὰ συνηρημένα ἐπὶ τῆς β' κλίσεως ἢ τελ. δίφθογγος οἰ τῆς πληθ. ὀνομ. τῶν συνθέτων, ἂν καὶ προῆλθεν ἐκ συναϊρέσεως, ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν θεωρεῖται βραχεῖα κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀσυναϊρέτων, ὡς εὐνοί> εὐνοί, εὐπλοοί> εὐπλοῖ), δ) εἰς τὴν ἐνικ. δοτ. τῆς προσ. ἀν-

των. τοῦ γ' προσώπου οἷ, εἰς τὰς κλητικὰς τῶν εἰς -ω τριτοκλίτων ὀνομ., ὡς ὦ ἡχοῖ, ὦ Κλειοῖ, στ) εἰς τὰ εἰς -οι τοπικά ἐπιρρήματα, ὡς ποῖ, Ἰσθμοῖ, ὦμοι, χαμαί, οἴκοι (= εἰς τὴν οἰκίαν, τὴν πατρίδα), ἐνῶ οἱ οἴκοι (κν. τὰ σπίτια), πλὴν τοῦ πάλαι καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγομένων, ὡς ἔκπαλαῖ, πρόπαλαῖ, καὶ ζ) εἰς τὰ ἐπιφωνήματα βαβαῖ, παπαῖ, οὐαῖ κ.λπ. ('Ορθογ.) 2) τὰ ἐπιρρήματα, τὰ καταλήγοντα εἰς τὴν δίφθογγον (ου) καὶ τονιζόμενα περισπῶνται, π.χ. ἄγγου, ὑψου, τηλου, πανταχοῦ, ἀλλαχοῦ, οὐδαμοῦ, ἑκασταχοῦ, διχοῦ, τριχοῦ, ἀλλοῦ, ἐξαιρούνται τὸ ἰδού (ἐνῶ καὶ ἡ προστ. ἰδού, ἰδέσθω), ἰού καὶ τὸ οὗ(.), ἐὰν μετ' αὐτὸ ὑπάρχῃ στίξις, ἄλλως εἶναι ἄτονον· ἡ δίφθογγος «ου» οὐδέποτε εὐρίσκειται εἰς τὸ τέλος λέξεως, ὡς υἱός, μυῖα, ἄρπυια, ἐπεὶ οὐδέποτε μετὰ ταύτην τὴν δίφθογγον «ου» εὐρίσκεται ἐπιφερόμενον σύμφωνον, π.χ. μυῖα, υἱός, ἄρπυια, Εἰλείθυια, ἄγκυα κ.λπ. ἐὰν ἐτίθετο εἰς τὸ τέλος ἡ δίφθογγος, ἡ ἐπομένη ἀρχομένη ἐνίστε ἀπὸ συμφώνου θά ἀνῆρει τὴν συνήθειαν. Περὶ τῆς τροπῆς τῶν διφθόγγων εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους (βλ. αὔξησις) // (Δημοτ.) εἰς τὴν δημοτικὴν δύο φωνήεντα συμποφερόμενα ὡς μία συλλαβὴ ἀποτελοῦν δίφθογγον, αὗται εἶναι αἱ, αῖ, εἰ, οἰ, οῖ π.χ. νεράιδα, γάιδαρος, λεῖμόνι, ἀηδόνη, ρόδι, βόηθα κ.λπ. Καταχρηστικαὶ δίφθογγοι εἶναι συνδυασμός ἐνός ι, η, υ, ει, οι πρὸ ἄλλου φωνήεντος ἢ διφθόγγου, τὰ ὅποια συμποφερόνται εἰς ἓνα φθόγγον, π.χ. πιά-νω, γυαλί, ἄ-δεια, ποιοῖ κ.λπ.

διφορῶ (-έω). (διφορούμενος = ὁ κατὰ δύο τρόπους δυνάμενος νὰ ἐρμηνευθῇ) //

(Λογ.) «διφορούμενος συλλογισμός», ὁ συλλογισμός τοῦ ὁποίου ὁ μέσος ὅρος λαμβάνεται νὰ ἔχῃ δύο σημασίας.

διφρεύω (ἀμτβ.) (= ὁδηγῶ δίφρον, ἄρμα· (μετ. αἰτ.) διατρέχω ἐφ' ἄρματος) (φρ.) «κυανέαις ἵπποις διφρεύων ἄλιον πέλαγος» (Εὐριπίδης)· (πρτ.) ἐδίφρευον, (μέλλ.) διφρεύσω, (ἀόρ.) ἐδίφρευσα, (ὑποτ.) διφρεύσω — διφρηλασία, διφρηλάτης, διφρηλάτος, διφρεῖα, διφρευτής, διφρευτική (= ὁδηγία ἄρματος), διφρελάτεια (= ἡ ὁδηγὸς ἄρματος).

δίφρος, (-ου), ὁ· (κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ δίφορος > δίφρος, (πληθ.) τὰ δίφρα), (= ὁ φέρων δύο).

διφῶ (-άω) (τι)· (= ἐρευνῶ, ζητῶ)· ἐνῶ ἐν συνθέσει φυσιοδιφῶ (-έω), ἐρεβοδιφῶ (-έω) (πρβλ. δοκῶ).

δίφωνος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὸ δίφωνον» (= τὸ διττολογούμενον)· (φρ.) «ἐπεὶ αἱ διαλελυμέναι γενικαὶ οὐδέποτε δίφωνόν ἔχουσι μακρόν ἢ βραχὺ» ('Ετυμολ. τὸ Μέγα).

διχάζω (τι)· (μτβ.) (= διαιρῶ εἰς δύο, διαχωρίζω· κινῶ εἰς διχόνιον)· (ἀμτβ.) (= διαιρούμαι)· (φρ.) «διχαζούσης ἡμέρας» (= κατὰ μεσημβρίαν)· (πρτ.) ἐδίχαζον, (μέλλ.) διχάσω, (ἀόρ.) ἐδίχασα, (ὑποτ.) διχάσω — δίχα (= χωριστὰ εἰς δύο μέρη), διχῇ (= κατὰ δύο τρόπους); διχάς (= τὸ ἥμισυ), διχόθεν (= ἐκ τῶν δύο πλευρῶν), διχασμός, διχαστής, διχαίω, διχάω.

διχογραφῶ (-έω)· (= γράφομαι κατὰ δύο τρόπους), π.χ. Μυτιλήνη-Μιτυλήνη, ὑλακτῶ-άλυκτῶ, Δανούβιος-Δούναβις.

διχόρειος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) (ἐνν. πούς) διπλοὺς τροχαιοῖς (-υ-υ).

διχοτομία, (-ίας), ἡ· (Λογ.) ἡ διαίρεσις ἐννοίας γένους εἰς δύο μέρη, π.χ. «αἱ ἐπιστῆμαι εἶναι τυπικαί, πραγματικά», ἡ διαίρεσις αὐτῇ ὀνομάζεται καὶ «διχοτομική», (βλ. διχοτομῶ*).

διχοτομῶ (-έω) (τι)· (= διαχωρίζω, κόπτω εἰς δύο· διαιρῶ εἰς δύο· (μτγν.) τιμῶ αὐστηρότατα)· (φρ.) «καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει» (Κ. Διαθ.)· (πρτ.) ἐδιχοτόμουν, (μέλλ.) διχοτομήσω, (ἀόρ.) ἐδιχοτόμησα, (ὑποτ.) διχοτομήσω — διχοτόμησις, διχοτομία, διχοτόμημα, διχοτομητής, διχοτόμος (= ὁ διαιρῶν εἰς δύο μέρη), διχότομος (= ὁ διηρημένος εἰς δύο μέρη), διχοτομικός, διχοτομιαῖος.

διχρονία, (-ίας), ἡ· (Μετρ.) αἱ δύο βραχεῖαι συλλαβαί (υυ).

διχρονοκατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ λήγων εἰς δίχρονον συλλαβὴν ἢ φωνὴν δίχρονον.

δίχρονος, -ος, -ον καὶ -η, -ον· (Γραμμ.) «τὰ δίχρονον» (ἄλλως ὑγρά, ἀμφίβολα, μεταβολικά*, μεταπτωτικά*), (ὡς εὐμετάβλητα ἐπὶ τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν)· εἶναι κοινὰ κατὰ τὴν ποσότητα, ἥτοι ἔχουν δύο προσφωδιακοὺς χρόνους καὶ εἶναι τρία: α*, ι*, υ*, ταῦτα ἄλλοτε μὲν ἐκτείνονται, ἥτοι λαμβάνονται ὡς μακρά, π.χ. χῶρᾱ, ὁλοῦζον τὸ κ.λπ., ἄλλοτε δὲ συστέλλονται, λαμβανόμενα ὡς βραχεῖα, π.χ. σῶμᾱ, ἱρῖς κ.λπ., τὰ βραχεῖα σημειοῦμεν ὑπεράνω αὐτῶν διὰ τοῦ σημείου (·) ὡς ᾱ, ῖ, ῦ, τὰ δὲ μακρά διὰ τοῦ σημείου (˘), ὡς ᾱ˘, ῖ˘, ῦ˘ ἐὰν μετὰ τὸ δίχρονον ἐπιφέρονται διπλᾶ ἀμετάβολα (ὑγρά λ, ρ ἢ ἔρρινα μ, ν), ταῦτα εἶναι βραχεῖα ὡς (ᾱ) ἄλλος, (ᾱ) ἄλλος, ᾱμ-

μος, (ῖ) Κόρινα, Τελέσιλλᾱ, Πράξιλλᾱ, (ῦ) θύννος πῦρρος, πλὴν τοῦ μάλλον, τρῖμμα (= τετριμμένον), ῥῖμμα (= βολή)· (περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν βλ. καταλήξεις -ας, -εια, -ανος, -ινος, -ικος, -υλλος κ.λπ., ὡς καὶ παραθετικά).

// ('Ορθογ.) τὸ α τῆς κλητικῆς πτώσεως τῆς α' κλίσεως εἶναι βραχὺ, ὁ δὲ τονισμός ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ δίχρονου τῆς παραληγουσῆς, π.χ. Αἰγινῆτᾱ ᾱ, ἀναγνῶστᾱ ᾱ, ἱστοριοδῖτᾱ ᾱ, κυμινοπρῖστᾱ, γυναικοπῖπᾱ, ἱερομύστᾱ ᾱ, πελᾱτα, σιδηροχῦτᾱ κ.λπ. Τὰ δίχρονα εἰς τὸ τέλος τῶν πλαγίων πτώσεων τῆς γ' κλίσεως εἶναι βραχεῖα, π.χ. «τὸν σωλῆνᾱ», «τῷ σωλῆνῖ», «τοὺς σωλῆνᾱς» κ.λπ. Τὰ εἰς -ζα καταλήγοντα πρωτόκλιτα ἔχουν τὰ δίχρονα α, ι, υ, τῆς παραληγουσῆς βραχεῖα, ᾱ, ῖ, ῦ, π.χ. γᾱζα, ᾱζα, φύζα, βρίζα, ρίζα, κορνίζα, φρίζα, χάλᾱζα, Δούρίζα (λίμνη), ὄρῦζα κ.λπ., πλὴν τοῦ «ἡ μᾱζα» // τὰ δίχρονα α, ι, υ, πρὸ τῶν εἰς -σσα δισυλλάβων πρωτοκλίτων θηλυκῶν εἶναι βραχεῖα, καὶ προπαροξύνονται, π.χ. πῖσσα, λύσσα, κῖσσα, φρίσσα, κάσσα (= κιβώτιον· πόρνη), νύσσα (εἰς τὸν στίβον), πάσσα ἢ (γαλλ.), ἐνῶ εἰς τὰ -σα θηλυκὰ ὀνόματα ἢ μετοχὰς εἶναι μακρόν: πᾱσσα, κνῖσα ἢ φῦσα ἢ (φυσήτηρ)· στᾱσσα, βᾱσσα, δρᾱσσα, δῦσα ἢ (δύω) // τὰ εἰς -ζω ῥήματα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγουσῆς βραχὺ, ᾱ, ῖ, ῦ, π.χ. θαυμάζω (θαυμάζον τό), ἀρπάζω κτίζω, χρονίζω, κρημνίζω, ἀναβλύζω, κατακλύζω, ὑποκλύζω, ὡς καὶ τὰ τῆς δημοτικῆς εἰς -ζω ἐκ τῶν εἰς

-σσω ἢ -ττω ῥημάτων: μαλάζω (<μαλάσσω), προστάζω, τάζω, διατάζω, ἀλλάζω, χαράζω, σταλάζω, κ.λπ., μακρὸν δέ, ἐὰν σημαίνουν φωνὴν ἢ ἤχον, π.χ. κράζω (τὸ κρᾶζον), κρίζω (τὸ κρίζον), σίζω, γρύζω, ὠζω, ὀλολύζω, τρύζω πλὴν τοῦ γογγύζω (τὸ γογγύζον). // τὰ εἰς -ττω λήγοντα ῥήματα ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ τ δίχρονον βραχύ, π.χ. φυλάττω (τὸ φυλάττον), πλάττω (τὸ πλάττον), σφάττω, βράττω (καὶ βράσσω) πλὴν τοῦ θράττω (καὶ θράσσω) (= ταράσσω), πράττω (πράττον τό), φοινίσσω, φρίττω καὶ κηρύττω (κηρύττον τό). // τὰ εἰς -λος δισύλλαβα ὀνόματα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγουσῆς μακρόν, π.χ. βᾶλος ὁ (δωρ.), βηλός (= κατώφλιον), ὁ δᾶλός (= δαυλός), φῖλός (= ἀπεφιλωμένος), χυλός, θέσει μακρόν, ἐὰν ἔχουν ἐπιπλοκὴν συμφώνου, π.χ. βαθμός, θαλλός, μαλλός (= μαλλίον), κυλλός (= χωλός, καὶ ἐπὶ χειρῶν = κουλλός).

Τὰ δίχρονα εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχέα, π.χ. δῶρᾶ, μέλι, ἄστυ κ.λπ., ἐκτός ἂν προέρχωνται ἐκ συναιρέσεως: τὰ ὁστέα > ὁστᾶ // πᾶν μονοσύλλαβον ὄνομα ἀπαθές εἰς ν, ρ, σ λήγον ἀρσενικόν, θηλυκὸν ἢ οὐδέτερον ἀπαρασχημάτιστον, ἐὰν ἔχη δίχρονον βραχύ, ᾱ, ι, υ, ἐκτείνει αὐτὸ εἰς μακρόν (ᾱ, ι, υ), π.χ. πᾶς, πᾶν, Πράς, Γράς, Κάρ, Ψάρ, κρᾶς, λῖς, κῖς, πῦρ, δρῦς, μῦς, σῦς, πλὴν τοῦ τίς, τί ἔχοντα τὸ ι βραχύ πανταχοῦ, (τί), (τί).

διφῶ (-φήω). (ἀμτβ.) (διφῆς, διφῆ) κ.λπ., (μτγν. διφᾶς· διφᾶ), (= κατέχομαι ὑπὸ δίφης, (ἐπὶ ἐδάφους) εἶμαι ἄνυδρος). (φρ.) «πάντα δὲ δίφαισ' ὑπὸ καύματος» ('Αλκαῖος), (μτφ.) ποθῶ· σφοδρῶς ἐπιθυ-

μῶ· (φρ.) «πόλις ἐλευθερίας διηήσασα» (Πλάτων). (πρτ.) ἐδίφων, (μέλλ.) διφήσω, (ἀόρ.) ἐδίφησα, (πρκμ.) δεδίφηκα, διφάσας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐδεδιφήκειν, διφήσας εἶχον· (ὑποτ.) ἐδιφῶ, ἂ διφῆσω πρ δεδιφήκα ἢ δεδιφικῶς ὦ· (εὐκτ.) ἐδιφῶν, μ διφήσοιμι, ἂ διφήσαιμι, πρ δεδιφῆκοιμι ἢ δεδιφικῶς εἶην· (προστ.) ἐ δίφει, ἂ δίφησον, πρ δεδιφικῶς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐ διφῆν, μ διφήσειν, ἂ διφήσαι, πρ δεδιφικῆναι· (μετχ.) ἐ διφῶν, -ῶσα, -ῶν, μ διφήσων, -σουσα, -σον, ἂ διφήσας, -σασα, -σαν, πρ δεδιφικῶς, -κυῖα, -κός· — δίφα δίφος (= ἡ δίφαι), δίφιος, (= διφαλέος), διφαλέος, διφηρός, δίφης (=< δίφα, ἐπιθυμία), διφητικός, (κλίσιν βλέπε -τω).

διώκω (τινὰ ἢ τι). (= κάμνω τινὰ νὰ τρέχη· ἐξαναγκάζω τινὰ νὰ σπεύσῃ· παρακινῶ· ἐκδιώκω, ἀπελαύνω· (φρ.) «τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιᾶς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς» ('Ηρόδοτος)· ἐνεργῶ διωγμὸν πρὸς ἐξόντων· ἐπιδιώκω· (φρ.) «τὰ ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην» (Καιν. Διαθ.)· ἀκολουθῶ· περιγράφω) (φρ.) «ὑμετέρας ἀρετὰς ὕμνω διώκειν» (Πίνδαρος). (πρτ.) ἐδίωκον, (μέλλ.) διώξομαι, (σπαν.) διώξω, (ἀόρ.) ἐδίωξα, (πρκμ.) δεδίωχα, (ὑπερσ.) ἐδεδιώχειν· (ὑποτ.) ἐ διώκω, ἂ διώξω, πρ δεδιώχω ἢ δεδιωχῶς ὦ· (εὐκτ.) ἐ διώκοιμι, μ διωξοίμην, ἂ διώξαιμι, πρ δεδιώχοιμι ἢ δεδιωχῶς εἶην· (προστ.) ἐ δίωκε, ἂ διώξον, πρ δεδιωχῶς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐ διώκειν, μ διώξεσθαι, ἂ διώξαι, πρ δεδιωχέαι· (μετχ.) ἐ διώκων -ουσα, -ον, μ διωξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἂ διώξας, -ξασα, -ξαν, πρ δεδιωχῶς, κυῖα, χός· // διώκομαι· π ἐδιωκόμην, μ διωχθήσομαι, ἂ ἐδιώχθην, πρ δε-

δίωγμαι, ὃ ἐδεδιώγμην· (ὑποτ.) ἐ διώκωμαι, ἂ διωχθῶ, πρ δεδιωγμένος ὦ· (εὐκτ.) ἐ διωκοίμην, μ διωχθῆσοίμην, ἂ διωχθείην, πρ δεδιωγμένος εἶην· (προστ.) ἐ διώκω, ἂ διώχθῃ, πρ δεδιώξω· (ἀπ.) ἐ διώκεσθαι, μ διωχθήσεσθαι, ἂ διωχθῆναι, πρ δεδιώχθαι· (μετχ.) ἐ διωκόμενος, -ομένη, -όμενον, μ διωχθισόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἂ διωχθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδιωγμένος, -μένη, -μένον· — «διώκω τινὰ τινας» (γεν., αἰτ.) (= διώκω δικαστικῶς τινὰ διὰ τι) (ὡς δικανικὸς ὄρος). (φρ.) «διώκω τὰ καλὰ» (= ἐπιζητῶ τὰ καλὰ), «διώκω τινὰ φόνου, τυραννίδος» κ.λπ. — διωγμός, διώξις, διώκτης, διωκτήρ, διωκτός, διώκτρια, διωκτέος, διωκτὺς (= διωγμός).

διώνυμος, -ος, -ον· (Γραμμ.) διώνυμα (= τὰ ἔχοντα δύο ὀνόματα, π.χ. πτύαλον - πτύελον, σίαλος - σίελος, (ἰων.) ὕαλος - ὕελος (ἰων. καὶ μτγν.), οὕτω καὶ Πλάταια - Πλαταιαί, Θέσπια - Θεσπιαί, Θρία - Θριαί κ.λπ.

διώρυξ, (-υχος), ἡ· (μτγν. διώρυγος) (= ἀλάξ, τάφρος).

δογματίζω· (ἀμτβ.) (= προτείνω· λέγω ὡς γνώμην· ἀποφαίνομαι· (παθ.) ὑποτάσσομαι εἰς ἀποφάσεις καὶ διατάγματα). (πρτ.) ἐδογματίζον, (μέλλ.) δογματίσω, (ἀττ.) δογματιῶ· (Παθ.) δογματίζομαι (= ὑποτάσσομαι εἰς νόμους καὶ ἀποφάσεις), π ἐδογματιζόμεν· — (μετ' εἰδ. ἀπαρεμφ.) «Χρύσιππος σφαιροειδεὶς (τὰς ψυχὰς) γενέσθαι δογματίζει» (Σχολ. 'Ιλιάδος) (= θεωρεῖ ὅτι...), δόγμα, δογματικός, δογματίας (= ὁ πλήρης φιλοσοφικῶν δοξασιῶν), δοματολογία, δοματογράφος, δοματοποιία, δογματική, δογματι-

κότης, δογματισμός.

δοιάζω· (καὶ δοάζω) (ἀμτβ.) (= σκέπτομαι κατὰ δύο τρόπους, ἀμφιβάλλω, διστάζω· (φρ.) «δοάσασατο τοῦ δοιάσασα διαφέρει· τὸ μὲν γὰρ δοάσασα σημαίνει τὸ ἔδοξε, τὸ δὲ δοιάσασα ἀντὶ τοῦ ἐδίστασε» ('Αμμώνιος). (πρτ.) ἐδοιάζον, (ἐπικ.) δοιάζον, (μέλλ.) δοιάσω· (Μέσ.) (ἀμτβ.) δοιάζομαι — δοιή (= ἀμφιβολία), δοιοί, δοιαί, δοιά (= δύο) (ἐπικ).

δοκεύω· (ἀμτβ.) (= παρατηρῶ προσεκτικῶς, προφυλακτικῶς· παραμονεύω διὰ τι, κατοπτεύω, κατασκοπεύω, (μτγν.) βλέπω, παρατηρῶ). (πρτ.) ἐδόκευον, (μέλλ.) δοκεύσω, (ἀόρ.) ἐδόκευσα, (ὑποτ.) δοκεύσω. δοκιμάζω (τι ἢ τινα). (= ἐξετάζω, βασανίζω· ὑποβάλλω μέταλλα εἰς δοκιμὴν ἢ δοκιμασίαν, ἐλέγχω· ἐγκρίνω, ἐπιδοκιμάζω, ἐπιδοκιμάζω τινὰ (ὡς κατάλληλον διὰ τι ὑπόργημα· κρίνω κατάλληλον). (πρτ.) ἐδοκίμαζον, (μέλλ.) δοκιμάσω, (ἀόρ.) ἐδοκίμασα, (ὑποτ.) δοκιμάσω, (πρκμ.) δεδοκίμακα· (Παθ.) δοκιμάζομαι, π ἐδοκιμαζόμεν, μ δοκιμασθήσομαι, (μέσ. ἀ) ἐδοκιμασάμην, (ὑποτ.) δοκιμάσωμαι, πρ δεδοκίμασμαι, (μετχ.) δεδοκιμασμένος, -η, -ον· — (μετ' ἀπαρεμφάτου) (= θεωρῶ κατάλληλον νὰ πράξῃ τι). (φρ.) «τούτοις οὐκ ἐδοκίμαζε τὴν ἀπάτην καταιτιάσθαι» (Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάτης). — δόκιμος, δοκιμή, δοκιμασία, δοκιμαστής, δοκιμαστός, δοκιμαστικός, ἀποδοκιμάζω, δοκίμασμα, δοκιμαστήρ, δοκιμαστήριον, δοκιμεῖον (= κριτήριον), δοκιμότης.

δοκίμιον, (-ου), τό· ἔργον συγγραφῆως πρωτόλειον.

δόκιμος, -ος, -ον· «δόκιμος συγ-

γραφεύς», ἀνεγνωρισμένος, κλασσικός· «δόκιμοι χρόνοι τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων», οἱ κλασσικοί // «δόκιμος λέξις, σύνταξις, χρῆσις», ὀρθή, ἐπειδὴ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς δοκίμους (κλασσικούς) συγγραφείς.

δοκῶ (-έω)· (ὥς καὶ καραδοκέω (-ῶ), ἐνῶ προσδοκῶ < προσδοκάω (= περιμένω τι· προσδοκέω (= νομίζω προσέτι), τὸ δοκάω ὥς ἀπλοῦν δὲν εὐρίσκεται παρὰ μόνον δοκέω, δοκεύω), (πρβλ. διφῶ)· τὸ δοκεῖν κεῖται προσωπικῶς, ὅταν εἶναι ἴσον πρὸς τὸ «φαίνεσθαι», π.χ. «οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαι μοι λέγοντι» (Ἡρόδοτος), ὅταν λέγεται ἐπὶ ἀποφάσεων εἶναι πολλάκις ἀπρόσωπον καὶ συντάσσεται μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον, π.χ. «ἔδοξεν αὐτοῖς προιέναι» (= ἀπεφάσισαν νὰ προχωρήσουν)· δοκῶ (-έω), δοκεῖ (πρτ.)· ἐδόκουν, ἐδόκει, (μέλλ.) δόξω, δόξει, (ἀόρ.) ἔδοξα, ἔδοξε, (πρκμ.) δεδόθηκα, δέδοχα, δέδοκται, (ὑπερσ.) ἐδεδοκήκειν, ἐδεδόχην, ἐδέδοκτο· (ὑποτ.) ἐδοκῶ, ἂ δόξω, πρ δεδοκῆκώς ἢ δεδοκῶς ὦ· (εὐκτ.) ἐδοκοῖμι, δοκοῖν, μ δόξοιμι, ἂ δόξαιμι, πρ δεδοκῆκώς εἶην, δεδοκῶς εἶην· (προστ.) ἐδόκει, ἂ δόξον, π δεδοδῆκώς ἴσθι, δεδοκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐδοκεῖν, μ δόξειν, ἂ δόξαι, πρ δεδοκῆκῃναι, δεδοκῆναι· (μετχ.) ἐδοκῶν, -οῦσα, -οῦν, μ δόξων, -ξουσα, -ξον, ἂ δόξας, -σασα, -ξαν, πρ δεδοκῆκώς, -κυῖα, -χός, δεδοκῶς, -χυῖα, -χός // δοκοῦμαι· ἂ δεδοκῆθην, ἐδόχθην, πρ δέδοκται, ὡς ἐδέδοκτο· (ὑποτ.) ἐδοκῶμαι, ἂ δοκῆθῶ, πρ δεδογμένος ὦ, ἡς, ἡ· (εὐκτ.) ἐδοκοῖμην, ἂ δοκῆθῆην, πρ δεδογμένος εἶην· (προστ.) ἐδοκοῦ· (ἀπ.) ἐδοκεῖσθαι, ἂ δοκῆθῆναι, πρ δεδόχθαι·

(μετχ.) ἐδοκούμενος, -μένη, -ούμενον, ἂ δοκῆθῆς, (κατα)δοκῆθῆς, πρ δεδογμένος, -η, -ον. Καὶ τό (προσωπ.) «δοκῶ» καὶ τό (ἀπρόσ.) «δοκεῖ» συνήθως συνοδεύεται μετὰ ῥοτικῆς προσωπικῆς καὶ τὸ μὲν προσωπ. «δοκῶ» μετ' ἀπαρέμφ. ὡς ἀντικ. τὸ δὲ ἀπρόσ. «δοκεῖ» μετ' ἀπαρέμφ. ὡς ὑποκ. καὶ τὸ ἀπαρέμφ. τοῦτο εἶναι τελικόν, ἐὰν τὸ ῥῆμα σημαίνῃ «μοῦ φαίνεται καλόν», «ἀποφασίζω», εἶναι δὲ εἰδικόν ἐὰν τὸ ῥῆμα σημαίνῃ νομίζω, φαίνεται, π.χ. «ἐδόκει αὐτῷ πορεύεσθαι ἄνω» (= ἐφαίνετο καλὸν εἰς αὐτὸν νά...), «ἐδόκει αὐτῷ ἄριστον εἶναι» (= ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὅτι... ἢ ἐνόμιζεν αὐτὸς ὅτι...)· δόξα, δόγμα, δοκησις, ἀδόκητος (= ἀπροσδόκητος), ἄδοξος, ἄδοξῶ, δοκησίσοφος (= ὁ νομίζων ἑαυτὸν ὡς σοφόν, ἐνῶ οἰηματίας ὁ γνωρίζων τι καὶ ὑπερβάλλων αὐτό).

δολιχογραφία, (-ίας), ἡ· τὸ γράφειν διεξοδικῶς ἢ τὸ συνεχῶς γράφειν.

δολιχόουρος ἢ δολιχ-ουρος· (Μετρ.) (ἐπὶ στίχων) οἱ ἔχοντες μίαν συλλαβὴν πλεονάζουσιν (βλ. στίχος).

δονῶ (-έω) (τι)· (= τινάσσω, σείω, ταρασσω τι, ἐλαύνω, παρασύρω, οἰσטרηλατῶ τινα)· (φρ.) «τάς (ἐνν. βοῦς) μὲν τ' αἰσλος οἶστρος ἐφορηθῆς ἐδόνησεν ὥρη ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἡματα μακρὰ πέλονται» ('Οδύσεια)· (πρτ.) ἐδόνουν, (μέλλ.) δονήσω, (ἀόρ.) ἐδόνησα, (ὑποτ.) δονήσω· (Παθ.) δονοῦμαι· — δόνῃσις, δόνημα, δονητός, πολύδονος (= ὁ πολὺ ταρασσόμενος), ἀλίδονος (= ὁ ὑπὸ τῆς θαλάσσης κυλινθηθείς), δονισμός, δονητικός (= ὁ παλμικός), δονητικῶς (= διὰ δονήσεως).

δοξάζω· (ἀμτβ.) (= στοχάζομαι, φρονῶ,

κρίνω, ἔχω γνώμην, νομίζω, ὑποθέτω, φαντάζομαι· (μτβ.) «δοξάζω τινά» (= ἐξυμνῶ, καθιστῶ τινα ἔνδοξον, ἐξαίρετως ἐπαινώ· λατρεύω)· (φρ.) «δοξάζει τὸ χρημα»· (πρτ.) ἐδόξαζον, (μέλλ.) δοξάσω, (ἀόρ.) ἐδόξασα, (ὑποτ.) δοξάσω· (Παθ.) δοξάζομαι (= ὑποθέτουν περὶ ἐμοῦ ὅτι εἶμαι, νομίζομαι· τιμῶμαι) (φρ.) «δεδοξαμένος ἐπ' ἀρετῇ»· π ἐδοξαζόμεν, μ δοξαθήσομαι, ἂ ἐδοξάσθην, (ὑποτ.) δοξασθῶ, πρ δεδοξάσμαι, (μετχ.) δεδοξασμένος, -η, -ον· (φρ.) «δόξα· σημαίνει τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον. Σημαίνει δὲ καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν ὑπόληψιν. Δόξα δὲ διαφέρει εὐκλείας, ὅτι ἡ μὲν εὐκλεία δόξα παρὰ τῶν ἀγαθῶν, δόξα δὲ ὁ παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινος» (Βεκκ. 'Ανέκδ.)· — δόξα, δοξασία, δοξαστός, δόξασμα, ἀδόξατος, δοξαστής, δοξαστικός, δοξαστικῶς, δοξάριον, δοξόω.

δοξασία, (-ίας), ἡ· (Συντ.) «δοξασίας σημαντικὰ» ἢ «δοξαστικὰ» εἶναι τὰ ῥήματα τὰ σημαίνοντα γνώμην, ιδεάν, π.χ. οἴομαι, νομίζω, ἡγοῦμαι, κ.λπ.· ταῦτα συντάσσονται μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς (ἀντικ. καὶ κατηγορ.) π.χ. «πλουτοῦν καὶ τιμῇν καὶ δόξαν ἀγαθὰ νομίζουσιν οἱ πολλοί».

δοξογράφος, (-ου)· ὁ· «δοξογράφος οἷ», Ἑλληνες συγγραφεῖς τῆς Ἀλεξανδρινῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, οἱ ὅποιοι συνέλεξαν τὰ δόγματα (δόξας) τῶν φιλοσόφων διαφόρων σχολῶν.

δοξῶ (-όω)· (ἀμτβ.) (ἐν χρήσει μόνον τὸ παθ.) δοξοῦμαι (= ἀπολαύω φήμης, φημί· ζομαι, θεωροῦμαι ὅτι εἶμαι...)· (παθ.) ἀδοξώθην, (ὑποτ.) δοξωθῶ, πρ δεδόξωμαι, (μετχ.) δεδοξωμένος, -η, -ον· (φρ.) «δε-

δόξωθε εἶναι ἀγαθῶν» (Ἡρόδοτος)· — δόξα (βλ. δοξάζω, δοκῶ).

δορι-· αἱ λέξεις αἱ ἔχουσιν α' συνθετικὸν τὸ δορι- γράφονται διὰ τοῦ ι καὶ ὅχι διὰ τοῦ υ, διότι εἰς τὴν σύνθεσιν δὲν λαμβάνεται γυμνὸν θέμα λέξεως, ἀλλὰ πτώσις, (τῷ δορι), π.χ. δορι-άλωτος*.

δορι-άλωτος, -ος, -ον· (= ὁ τῷ δορι ἐν πολέμῳ κτηθείς), δορι-κτητος, δορι-σθενής, δορι-ληπτος, δορι-μαχος, δορι-πληκτος κ.λπ., ὡς καὶ θηρι-άλωτος (= ὁ τῷ θηρι ἀλούς) (βλ. δορι-).

-δορος· ('Ορθογρ.) κατάληξις οὐσιαστικῶν ἐκ τοῦ βενετ. -dore, π.χ. καντα-δόρος, κολπα-δόρος, ρεχλαμα-δόρος, σουλατσα-δόρος, φουμα-δόρος (Βενετ. fomadore), τζογα-δόρος, μαρκα-δόρος, ἀβαντα-δόρος, λουστρα-δόρος κ.λπ.

δορυφορῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι δορυφόρος, σωματοφύλαξ τινός, περιφρουρῶ, φυλάττω)· (πρτ.) ἐδορυφόρουν, (μέλλ.) δορυφορήσω, (ἀόρ.) ἐδορυφόρησα, (ὑποτ.) δορυφορήσω· (Παθ.), δορυφοροῦμαι (= φυλάττομαι)· (φρ.) «ἀλλ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἤκουσιν, ὥστε δορυφορούμενοι τοῖς τοῦ τυράννου στρατοπέδοις» (Δημοσθένης), (μτφ.) διατελῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν· (φρ.) «ταῖς τῶν ἀρχομένων εὐνοίαις ἐδορυφορεῖτο» (Λιβάνιος)· [«δόρυ μὲν φέρει ὁ μαχόμενος, «δορυφορεῖ» δὲ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι δορυφόρος τινός, ἥτοι ὁ φυλάσσων τινὰ διὰ δόρατος]· — δορυφορία (= περιφύρησις), δορυφόρημα, δορυφόρος (= σωματοφύλαξ), δορυφόρησις, δορυφορικός.

δοσιλόγος ἢ दोσιлогος, (-ου), ὁ· (ὀρθότ. δωσίλογος).

δόσις, (-εως), ἡ· (γραμμα.) «δόσις»

σημαντικὰ» ἢ «δοτικὰ», ταῦτα εἶναι τὸ δίδωμι, παρέχω, ἐγγεῖριζω, πορίζω, νέμω, χορηγῶ, διανέμω κ.λπ., συντασσόμενα μετὰ δοτικῆς καὶ αἰτ., π.χ. «φύσις κέρατα ταύροις, ὅπλ᾽ δ' ἔδωκεν ἵπποις... τοῖς ἀνδράσι φρόνημα»· «οἱ Σικελοὶ Ῥωμαίοις ἐνεχειρίζοντο τὴν πόλιν εἰς δουλείαν» (Τζέτζης)· δοτικά εἶναι καὶ ἐνεργητικά ῥηματικά, π.χ. «δοτὴρ τινί», «παντὸς ἀγαθοῦ θεοὶ δοτῆρές εἰσι τῇ θνητῇ φύσει». **δοτικὸς**, -ή, -όν· (Γραμμ.) «δοτικὴ (ἐνν. πτώσις) ἢ ἄλλως «ἐπισταλτικὴ», ἢ β' τῶν πλαγίων πτώσεων καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῆς κλίσεως, ἡ ὁποία ἔχει ὡς πρώτην τὴν εὐθείαν ἢ ὀρθήν (ὀνομαστικήν), ἢ τρίτη, σημαίνουσα κυρίως δόσιν καὶ τὸ συνοδεῦον τὴν κυρίαν ἔννοιαν, τὸ κύριον πρόσωπον, π.χ. «τοῦτό μοι ἐκ Θεοῦ δέδοκται», ἐπειδὴ ἡ δοτικὴ δὲν δύναται νὰ δηλώσῃ τὸ ὄργανον, ἄρα πρὸς δῆλωσιν τούτου ὑπῆρχε καὶ ἄλλη πτώσις: «ἡ ὀργανικὴ*».

Αἱ καταλήξεις τῆς δοτικῆς εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: α' κλίσις (ἐνικ. ἀριθμ.) -α, -η, (πληθ.) -αῖς· β' κλίσις (ἐνικ.) -ω, (πληθ.) -οῖς καὶ γ' κλίσις ἐνικ. -ι καὶ πληθυντ. σι. [Τῆς ἀρχαίας γνησίας δοτικῆς πρωτοκλίτων καὶ δευτεροκλίτων κατάληξις ἦτο -αι, ἡ ὁποία συναρθεῖσα μετὰ τοῦ χαρακτῆρος τῶν φωνηέντων τῶν πρωτοκλίτων «α» καὶ δευτεροκλίτων «ο» παρήγαγε τὴν κατάληξιν -αι (ἀττ. καὶ ἰων.) πολλάκις καὶ ὡι: χώρᾱι, δίκᾱι (δίκηι), λόγῳι κ.λπ. τὸ -οι καὶ αἱ ἐβραχύνθησαν πρὸ συμφώνου ἐπομένης λέξεως -οι, -αἱ καὶ ἐξωμαλίσθησαν οὕτως εἰς τὴν Ἀττικ. καὶ Ἰωνικὴν ἐπεκράτησαν οἱ ἔκτετα-

μένοι τύποι εἰς ὦι (θεῶι > θεῶ), -αἱ (τιμᾱι (καὶ τροπῇ) τιμῇ > τιμῇ)· τὴν ἀναλογικὴν ταύτην ἐξάπλωσιν τῆς μακροφώνου διφθόγγου -αἱ βλέπομεν καὶ εἰς τὰ οὐδέτερα τῆς γ' κλίσεως εἰς -ας, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγένετο συναίρεσις καὶ ἔκτασις: κρέα, γήρα, δέπα, κέρα τῶ· ἡ γνησία δοτικὴ τῶν τριτοκλίτων εἰς -αι (ἢ καὶ εἰς -ει) ἐσώθη εἰς τινὰ ἀπαρέμφατα: ἴδ-με-ναι, ἐπιρρήματα: χαμ-αί (χαμαι-εῖναι), ἢ προθέσεις: παρ-αί (λατιν. prae), καταί-, ὑπαι-· ἡ δὲ δοτικὴ εἰς -ι βραχύ (ποδί, Δι-*F*i > Δί, Βο*F*i) εἶναι κυρίως τοπικὴ, διασώζεται δὲ αὕτη ἀπαθὴς εἰς τὰ συμφωνόληκτα: Ἀιδι, Μαραθῶνι, νυκτί, ποδί, ἔπειτα εἰς τὰ λήγοντα εἰς -ς: αἰ*F*e(ς)ι > αἰεί, εἰς δὲ τὰ οὐδέτερα τὰ λήγοντα εἰς -ας (-εος)· ἡ τοπικὴ ἔληγε πολλάκις εἰς -εῖ, γήρεῖ, κρέεῖ, ἀλλὰ καὶ δέπαῖ γήραῖ-γήρα, κρέα, κέρα, εἰς δὲ τὰ εἰς -ωι ἡ τοπικὴ ἔληγεν εἰς -οι, π.χ. ἡχοῖ, Λητοῖ, εἰς τὰ διφθογγόληκτα εἰς Δ*F*i, νηῖ, βοῖ, βασιλῆι - βασιλεί - βασιλεῖ καὶ Πηλεῖ, Ὀδυσσεῖ, Ἀχιλλῆι καὶ Ἀχιλλεῖ· τῶν εἰς -ης (-*F*e(*F*)o) καὶ -ος (-ε(σ)ος) ἡ τοπικὴ ἔληγεν ὁμαλῶς εἰς -e*F*e(σ)ι: εὐκλε*F*ῆς - εὐκλε*F*e(σ)ι > εὐκλε*F*εῖ > εὐκλεῖ - εὐκλεῖ, γένε(σ)ι - γένεῖ - γένει· εἰς τὰ διατηροῦντα τὸ υ εἰς πάσας τὰς πτώσεις: συῖ, δρυῖ, ἰχθυῖ, ὀρχηστύι, εἰς τὰ ὑπερμονοσύλλαβα τῶν ὁποίων ἡ δοτικὴ ἐφέρετο καὶ συνηρημένως: πληθυῖ, ὀρχηστυῖ (ἐνῶ συῖ), εἰς τοὺς ἀττικοὺς πάντοτε διαλελυμένως: ἰχθυῖ, ἰσχυῖ.. Ἡ δοτ. πληθυντ. τῶν δευτεροκλίτων ἔληγεν εἰς -οις καὶ -οῖσι καὶ ἀνῆκεν ἡ μὲν -οῖς εἰς τὴν ὀργανικὴν πτώσιν, ἡ δὲ -οῖσι

εἰς τὴν τοπικὴν. Ἡ χρῆσις τῶν καταλήξεων τούτων δὲν διέφερεν σημασιολογικῶς, ἐπειδὴ δὲ τὸ τελικὸν «ι» ἐξεθλίβετο πρὸ φωνήεντος, παρήγετο βραχύτερος τύπος, ἰδίᾳ εἰς τὸ ἄρθρον τοῖσι > τοῖς, οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ ἐλάμβανε καὶ εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον ἐπίδοσιν τὸ βραχύτερον -οῖς. Εἰς τὰ πρωτόκλητα ἡ δοτικὴ πληθ. ἔληγε τὸ πάλαι εἰς -αῖσι (-ῆσι), π.χ. ταμῖασι, δεσπότησι, Θεοσιᾶσι (τὸ σ ἀπὸ τῶν ἄλλων δοτικῶν εἰς -σι, ὁ δὲ τύπος εἰς -αις τῆς δοτικῆς τῶν πρωτοκλίτων): ταμίαις, χιλίαις δραχμαῖς ἐπλάσθη κατὰ τὰ δευτερόκλητα εἰς -οῖς παρὰ τὸ -οῖσι, ἦτοι κατὰ τὸ θεοῖσι > θεοῖς τοῖς, ἐλέχθη θεαῖσι > θεαῖς ταῖς. Ἡ δοτικὴ τοπικὴ τοῦ πληθ. διέφερεν ἀπὸ τῆς ὀνομ. κατὰ προσθήκην τῆς συλλαβῆς -σι, οὕτω θεοῖ > θεοῖσι, θεαῖ > θεαῖσι· εὐχερές > εὐχερές-σι, οὕτω ἐλέχθη (παρ' Ὀμήρῳ) πάντες > πάντες-σι, πολέες > πολέες-σι κ.λπ.

Τὰ θέματα πολλῶν δοτ. πληθ. τῶν τριτοκλίτων ἔπαθον ἐξαλλοίωσιν κατ' ἀκολουθίαν μεγάλων φωνητικῶν παθημάτων, οὕτω ἄνδρες > ἀνδράσι, χεῖρες > χερσί, γέροντες > γέρουσι, πάντες > παῖσι κ.λπ.

Ἡ κατάληξις τῆς τοπικῆς τοῦ πληθ. τῶν τριτοκλίτων ἦτο -σι (καὶ -σιν), αὕτη συνεδέθη μετὰ τοῦ ἐκάστοτε χαρακτῆρος τῶν ὀνομάτων, παρήχθη δὲ ἡ ποιικιλία: φύλαξι, φλεψί, χάριτσι* > χάρισι > χάρισι, ῥήτορσι, βασιλεῦσι, βουσί, πίτυ-σι, συ-σί, ἰχθυῖσι κ.λπ.

Πρὸς τούτοις ἐλέχθη μῦσί, σῦσί, δρυσί, ὁ-

φρύσι, ἰχθυῖσι κ.λπ. τοῦ βραχέος φωνήεντος μεταδοθέντος εἰς τὴν δοτικὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων πτώσεων: σῦες, δρυῖες κ.λπ. ἀλλ' ἀκτίσι, ἀγῶσι κ.λπ., διότι καὶ ἀκτῖνες, ἀγῶνες κ.λπ.

Μόνον τὰ πολυσύλλαβα διεφύλαξαν ἐπὶ μακρὸν τὸ υ μακρὸν διάφορον ἀπὸ τοῦ τῶν ἄλλων πτώσεων, διὰ τοῦτο παρ' Ὀμήρῳ πίτῦσι, νέκῦσι, μνηστῦσι· ὁμοίως ἐλήφθη τὸ ἐκ τῶν ἄλλων πτώσεων εἰς τὸ χαρίεσι, γλυκέσι, ἡ δέσι καὶ εἰς τὰ λοιπὰ εἰς -υς, -υ ἐπίθετα καὶ εἰς -ις οὖς, π.χ. πήχεσι, πελέκεσι, πόλεσι. Ὅμοιως ἔχει τὸ ο καὶ εἰς τὰ εἰς -ων καὶ -ην: δαίμοσι ἢ δίοσι, ἄκμοσι, ποιμέσι (ἀντὶ *ἀκμασι, *ποιμασι)· καταλήξεις δυῖκοῦ (βλ. δυῖκός).

// Εἰς τὴν δημοτικὴν ἡ δοτικὴ ἀντικατεστάθη α) διὰ τῆς γενικῆς, ὡς «σοῦ χαρίζω τ' ἄρματα» (ἀντὶ «δωροῦμαί σοι...»· β) διὰ τῆς αἰτιατικῆς, ὡς «μᾶς ἔδωσαν πολλὰ δῶρα» (ἀντὶ «ἔδωσαν ἡμῖν...»· γ) διὰ τῆς προθέσεως «εἰς» (σε, ς) καὶ αἰτιατ., ὡς «σὲ ποιοῦν νὰ δώσω»· ἡ δοτικὴ διετηρήθη εἰς τὴν δημοτικὴν εἰς στερεοτύπους ἐκφράσεις, ὡς· ὀρθὰ εἶναι: «ἦλθε τῇ Δευτέρᾳ», «ἀπῆλθε τῇ Πέμπτῃ» (καὶ ὄχι τὴν Δευτέραν, τὴν Πέμπτην)· «ἐν Ἀθήναις» ἢ «Ἀθήνῃσι» (καὶ ὄχι Ἀθῆναι), «ἐν δεξιᾷ», «ἐν ἀριστερᾷ», «ἐν μέσῳ» κ.λπ. (καὶ ὄχι δεξιᾷ, ἀριστερᾷ).

Εἰς τὴν πρότασιν ἡ δοτικὴ ἔχει τὰς ἐξῆς σημασίας καὶ εἶναι: α) προσωπική, ὡς «Κύρῳ ἦν βασιλεία», β) κτητική, ὡς «πολλοῖς ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας», γ) τοῦ ἐμμέσου ἀντικειμένου, ὡς «τὰ παρ' ἡμῶν δῶρα τοῖς θεοῖς», δ) περι-

ποιητική (ὠφελείας ἢ βλάβης), ὡς «ἀμύνω τῇ πατρίδι», «ἡνώχλει ἡμῖν Φίλιππος», ε) κοινωνική, ὡς «συμφωνοῦμεν ἀλλήλοις», στ) χαριστική ἢ ἀντιχαριστική, ἥτοι ὅτι γίνεται πρὸς ὠφέλειαν, πρὸς χάριν τινός, ὡς «πᾶς ἀνὴρ αὐτῷ πονεῖ», ἢ πρὸς βλάβην, ὡς «μεγάλων πραγμάτων καιροὶ προεῖναι τῇ πόλει» (=...ἔχουν χαθῇ πρὸς ζημίαν τῆς πόλεως), «φοιτᾷ σοι εἰς τὰ διδασκαλεῖα ὁ παῖς», (εἰς τὴν δημοτ. διὰ γενικῆς), π.χ. «νὰ μοῦ τρώγῃς», «σοῦ σπουδάζει ὁ νέος». Ἡ χαριστική δοτικὴ «μοί» ἐρμηνεύεται ἐνίοτε διὰ τοῦ παρακαλῶ, π.χ. «καί μοι (= παρακαλῶ) τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι» (Ἰσοκράτης), ζ) ἠθική, π.χ. «ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος», (δημ. τίθεται αἰτιατ.). «ἐμένα (= πρὸς χάράν μου) τὸ παιδί μου τὸ τρέφανε τὰ χάδια», (ἢ γενική), π.χ. «μετ' ἡ γλυκεῖά σου τῇ φωνῇ νὰ μοῦ (= πρὸς χάριν μου) τὸ νανουρίσῃς». Εἰς τὴν δημοτ. δοτικὴ ἠθική (περιποιητική ἢ ἀντιπεριποιητική) τίθεται μετὰ τῶν ῥημάτων κἀνω, ἔχω· ἐν γένει δὲ πᾶν ῥῆμα ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν προκειμένου νὰ δηλωθῇ ὅτι γίνεται τι πρὸς εὐαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν αὐτοῦ συντάσσεται μετ' αἰτιατικῆς καὶ δοτικῆς (γενικοφανῆ ἢ αἰτιατικοφανῆ), π.χ. «κάνε μου μιὰ χάρι», «ἐσένα σοῦ ἔχω αὐτὸ τὸ δῶρο (= γιὰ σένα)», «τὴν κλίνην μου ἐσένα (= γιὰ σένα) ἔχω στρώσει» κ.λπ. η) τῆς ἀναφοράς ἢ τοῦ κατὰ τι, ὡς «ἅπαντα τῷ φοβουμένῳ φοβεῖ» θ) δοξαστική, ὡς «ἄξιος θανάτου τῇ πόλει Σωκράτης» (= κατὰ τὴν κρίσιν, δοξασίαν τῆς πόλεως)· ι) συνοδείας, ὡς «ὀλίγῳ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι»· ια) τροπική, ὡς «κραυγὴ πολλῇ ἐ-

πίασιν»· ιβ) τοῦ ὀργάνου ἢ μέσου, ὡς «βάλλοντες τοῖς λίθοις»· ιγ) τοπική, ὡς «αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τὰ τε Μαραθῶνι καί...»· ιδ) χρονική, ὡς «τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν»· ιε) τῆς διαφορᾶς, ὡς «τοῦτ' διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων»· ις) τοῦ αἰτίου· 1) ἀναγκαστικοῦ, ὡς «πάντα ἀνάγκῃ διαπονῶνται», καὶ 2) τοῦ ποιητικοῦ, ὡς «ταῦτα Θεμιστογένη γέγραπται», ἥτοι ὑπὸ τοῦ Θεμιστογένους. Δοτικὴ τίθεται καὶ α) εἰς τὰ ἀπρόσωπα, ὡς «οὐ μεταμέλει μοι»· β) εἰς τὰ εἰς -τέος ῥηματικά ἐπίθ., ὡς «ποταμός ἐστιν ἡμῖν διαβατέος».

Μετὰ δοτικῆς συντάσσονται: 1) οὐσιαστικά παράγωγα ῥημάτων ἢ ἐπιθέτων, π.χ. «ἢ τοῦ Θεοῦ δόσις ὑμῖν», 2) ἐπίθετα σημαίνοντα ὠφέλειαν, φιλίαν, ἔχθραν, ὑποταγήν, εὐπειθειαν, τὸ πρέπον, ταυτότητα, ὁμοιότητα, ἰσότητα, συμφωνίαν, διαδοχήν, ἀκολουθίαν, μείξιν κ.λπ., ὡς καὶ πολλὰ ἐπίθετα μετὰ τῆς προθέσεως ἐν ἡσύν, π.χ. «ὠφέλιμος ἢ βλαβερός τινι», «ὑπὴκοός τινι», «ὅμοιος, ἀνόμοιος, παραπλήσιός τινι», «ἐνόχος τινι», «αἰδῶς καὶ φόβος ἔμφυτα τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶν» (Πλάτων), «σύνευνός τινι», κ.λπ., 3) ἐπιρρήματα, π.χ. «ἐπομένως τῷ νόμῳ», «συμφώνως τῷ προλαλήσαντι», καὶ 4) μετὰ τῶν προθέσεων ἐν, σὺν, ἀνά (μόνον ποιητικῶς), ἀμφι, ἐπί, μετὰ, παρά, περί, πρὸς, ὑπό (βλ. λέξεις).

Ἡ δοτικὴ τίθεται καὶ ἐπιρρηματικῶς, π.χ. «τῇδε (= ἐδῶ), «ἄλλῃ» (= ἄλλου), «ἐκείνῃ» (= ἐκεῖ), «ἤ» (= ὅπου), «αὐτῇ» (= αὐτοῦ), ὡς καὶ ἐπὶ τοπικῶν ὀνομάτων, π.χ. «ἐνίκησε Ἰσθμοὶ καὶ Νεμέα» (ἐν

Νεμέα) (Λυσίας), «στήλας στήσαι Ὀλυμπιάσι καὶ Πυθοὶ καί...» (Θουκυδίδης) // πολλὰ ὀνόματα ὡς ἐτερόκλητα ἔχουν δοτικὰς ἐκ δύο κλίσεων τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, π.χ. τὸ δένδρον (τοῖς δένδροις καὶ δένδρεσι(ν) ἐκ τοῦ δένδρος, (-ους), τό), τὸ κρίνον (τοῖς κρίνοις καὶ κρίνεσι ἐκ τοῦ κρίνος, (-ους), τό), οὕτω τοῖς ἔργοις καὶ ἔργεσι(ν) ἐκ τοῦ ἔργος, (ὅθεν ταλαεργής) οὕτω καὶ τὸ μέγαρον καὶ τὸ μέγαρος, τὸ πύον καὶ τὸ πύος κ.λπ.

// (Δημ.τ.) εἰς τὴν δημοτικὴν κανονικῶς ἡ δοτικὴ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀντωνυμιῶν συμπίπτει μετὰ τῆς γενικῆς καὶ ἔχομεν τὴν «γενικοφανῆ δοτικὴν», π.χ. «δακτυλίδι πυργωτό τῆς νύφης (= τῇ νύμφῃ, στή νύφῃ) θὰ χαρίσῃ», «ταξίδια δὲ(ν) μοῦ (= ἐμοί, εἰς ἐμένα) πρέπουσιν», «τοῦ ἔμελλε νὰ πάθῃ πολλά», (δοτικὴ προσωπική) πολλάκις συμπίπτουν μετὰ τῆς αἰτιατικῆς αἱ δοτικαὶ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῆς προληπτικῆς ἢ ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας καὶ τότε ἔχομεν «αἰτιατικοφανῆ δοτικὴν», π.χ. «φωνή τους (= αὐτοῖς, εἰς αὐτούς) ἔξ οὐρανοῦ», «ἐμένα (= ἐμοί, σὲ μένα) τὸ παιδάκι μου τὸ τρέφονε τὰ χάδια» (δοτικὴ ἠθική)· ἄλλοτε ἐκφέρεται ἀναλελυμένως καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀντωνυμιῶν διὰ τῆς προθέσεως «εἰς» (σέ, ε) καὶ αἰτιατικῆς καὶ τότε ἔχομεν ἀναλελυμένην δοτικὴν, π.χ. «θέλω νὰ πῇς στὴ μάνα (= ἐμοί)»· μετὰ δοτικῆς γενικοφανοῦς ἢ αἰτιατικοφανοῦς συνήθως προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν συντάσσονται τὰ ἐπιφωνήματα

ἐπιδοκιμασίας: «εὖρε», «μπράβο σου», αἱ λέξεις χαριτισμοῦ, αἱ ὁποῖαι λαμβάνονται ἐπιφωνηματικῶς: «γεια», «χαρά», «καλὴ μέρα», «καλὴ νύκτα σας», τὸ σχελιαστικὸν ἐπιφώνημα «ἀλλοίμονόν σου» (= σοι, σὲ σένα) καὶ αἱ ἐπιφωνηματικῶς λαμβανόμεναι λέξεις: δυστυχία, συμφορὰ, κρίμα, χαλάλι, χαράμι, χάρισμά σου, π.χ. «μπράβο τους», «γεια σου, χαρά σου, γέρο», «συμφορὰ του» (αὐτῷ, εἰς αὐτόν), «χαρὰ στὴν κόκκινη μηλιά, χαρὰ στὸ παλληκάρι», «χαλάλι σου, παιδί μου».

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ δοτικὴ τῆς δημοτικῆς τόσον ἀπὸ γραμματικῆς ἐπόψεως, ὅσον καὶ τυπικῶς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν δοτικὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς // (Δημ.τ.) ἡ δοτικὴ ἐξαφανισθεῖσα εἰς τὴν δημοτικὴν ἀπέμεινε εἰς μερικὰς στερεοτύπους ἐκφράσεις καὶ φράσεις: ἐν τάξει, ἐν παρόδῳ, θεῖφ δικαίῳ, ἐλέφ θεοῦ, μακαρίᾳ τῇ λήξει, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πίνακι, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν ὄλῳ, ἐν ἀντιθέσει, ἐν συνεχείᾳ, ἐν πρώτοις, ἐν πάσῃ περιπτώσει, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐν μέρει, συνεπείᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει, λόγῳ, δέκα τοῖς ἑκατόν, πρὸς τοῦτοις, ἐν γνώσει, ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐν χορῷ, πράγματι, τοῖς μετροητοῖς, δόξα Σοι ὁ θεός, δόξα τῷ Θεῷ, ἐν μέρει κ.λπ. καὶ β) εἰς σύνθετα: (τῷ ὄντι) τῶντι (καὶ τόντις ἐπίρρ.), (ἐν ὅσῳ) ἐνόσῳ.

δοτικοφανής, -ής, -ές· ὁμοῖος πρὸς δοτικὴν, ἥτοι τύπος λέξεων, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὡς ἐπίρρημα «δοτικοφανὲς ἐπίρρημα», ὡς πέρρα, πανστρατιά κ.λπ.

δουλεύω (τινί)· (= εἶμαι δούλος) (ἀντίθ. δεσπόζω)· εἶμαι ὑπῆκοος (ἀντίθ. ἄρχω), (ἐπὶ γῆς) «τῇ γῇ δουλεύω», παραχωρῶ δι-

καιώματα, κάμνω δούλον ἐμαυτὸν, ἵνα διατηρήσω αὐτὴν· (φρ.) «οὕτω εἰκὸς Ἀθηναίους φρονήματι μῆτε τῇ γῇ δουλεύσαι μῆτε ὥσπερ ἀπειρούς καταπληγῆναι τῷ πολέμῳ» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐδούλευον, (μέλλ.) δουλεύσω, (ἀόρ.) ἐδούλευσα, (ὑποτ.) δουλεύσω, (πρκμ.) δεδούλευκα· — (μτφ.) (= προσαρμόζομαι εἰς τὰς περιστάσεις), π.χ. «καιρῷ δουλεύειν καὶ Θεὸς ἂν ἔμαθον» (Ἀνθολ. Παλατινῇ)· — δούλος, δουλεία, δουλευτής, δούλευμα, δούλευσις, δουλευτέον, δούλειος (= δουλικός).

δουλῶ (-όω) (τινα)· (= ὑποδουλώνω, καθιστῶ τινα δούλον κν. σκλαβώνω ταπεινῶ, δεσμεύω)· (πρτ.) ἐδούλουν, (μέλλ.) δουλώσω, (ἀόρ.) ἐδούλωσα, (πρκμ.) δεδούλωκα, (ὑπερσ.) ἐδεδούλωκην· (ὑποτ.) ἐ δουλῶ, ἀ δουλώσω, πρ δεδουλώκω ἢ δεδουλωκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ δουλοῖμι, δουλοῖν, μ δουλώσοιμι, ἀ δουλώσαιμι, πρ δεδουλώκοιμι, δεδουλωκῶς εἶην· (προστ.) ἐ δούλου, πρ δεδουλωκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ δουλοῦν, μ δουλώσειν, ἀ δουλώσαι, πρ δεδουλωκέναι· (μτχ.) ἐ δουλῶν, -οῦσα, -οῦν, μ δουλώσων, -ουσα, -σον, ἀ δουλώσας, -σασα, -σαν, πρ δεδουλωκῶς, -κυῖα, -κός· // δουλοῦμαι (-όομαι)· (= ὑποτάσσω τινὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν μου), π ἐδουλούμην, μ δουλώσωμαι, ἀ ἐδουλωσάμην, ἐδουλώθην, πρ δεδουλώμαι, ὕ ἐδεδουλώμην· (ὑπ.) ἐ δουλώμαι, ἀ δουλώσωμαι, δουλωθῶ, πρ δεδουλωμένος ὦ· (εὐ.) ἐ δουλοῖμην, μ δουλωσοίμην, α δουλωσαίμην, δουλωθείην, πρ δεδουλωμένος εἶην· (προστ.) ἐ δουλοῦ, ἀ δούλωσαι, δουλώθητι, πρ δεδούλωσο· (ἀπ.) ἐ δουλοῦσθαι, μ δουλώσεσθαι, ἀ δουλώσασθαι, δουλωθῆναι, πρ δεδουλώ-

σθαι· (μετ.) ἐ δουλούμενος, -ομένη, -ομένον, μ δουλωσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ δουλωσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, δουλωθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδουλωμένος, -μένη -μένον· — δούλος, δούλωσις (βλ. δουλόω)· «Τὸ μὲν ἐνεργητικὸν ποιῶ τινα δούλον ἐτέρῳ, τὸ δὲ μέσον ποιῶ τινα δούλον ἐμαυτῷ» (Λουκιανός).

δουπῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= γδουπέω) (λ. ὠνοματοποιημένη = κάμνω κρότον «δοῦπ»· πίπτων ἐκβάλλω βαρὺν ἤχον, κροτῶ ὑποκώφως, ἡχῶ βαρέως)· (πρτ.) ἐδούπουν, (μέλλ.) δουπήσω, (ἀόρ.) ἐδούπησα, (ἐπικ. δουπήσα καὶ ἐγδούπησα), (πρκμ.) δέδουπα· — δούπος, δούπημα, δουπήτωρ (= ὁ παράγων κρότον, ἐπὶ μετάλλου).

δούρειος καὶ δούριος, -α, -ον· (ἵππος), ὡς δούλειος καὶ δούλιος.

δόχμιος, -α, -ον· (Μετρ.) «ποὺς δόχμιος», ποὺς πεντασύλλαβος ἔχον σχῆμα (υ'-υ'-), (ἀλλ' ἐπιδέχεται σχεδὸν 30 παραλλαγάς).

δραίνω (τι)· (ὅμοιον τῷ δρασεῖω, = εἶμαι πρόθυμος νὰ πράξω τι, δύναμαι, ἰσχύω)· (πρτ.) ἔδραρινον, (μέλλ.) δρανῶ· (φρ.) «δραίνειν δραστικῶς ἔχεις» (Ἡσύχιος).

Δρακόντιος ὁ· (κύριον ὄνομα), ἐνῶ «δρακόντειος νόμος» (κτητικόν) <(Δράκων) (= αὐστηρός).

δράμα, (-ατος), τό· // θεατρικὸν ἔργον, παριστῶμενον ἐπὶ σκηνῆς μετὰ διαλόγου καὶ μιμήσεως συνοδευομένης συχνὰ ὑπὸ μουσικῆς καὶ χοροῦ, ὡς καὶ μετὰ καταλήλου πρὸς τὴν ὑπόθεσιν σκηνηκοῦ διακόσμου· // «σατυρικὸν δράμα», τοῦ ὁποίου

ὁ χορὸς ἀπετελεῖτο ἐκ σατύρων· // «θηρσκευτικὸν ἢ λειτουργικὸν δράμα» ἄλλως «μυστήριον», ἔργον θεατρικὸν ἔχον ὡς θέμα θρησκευτικὸν περιεχόμενον.

δραματικὸς, ἢ, -όν· (Ῥητορ.) «δραματικὸν ὕφος» τὸ ἐκ συγκινήσεως παλλόμενον.

δραματουργῶ (-έω)· συγγράφω θεατρικὸν ἔργον· // δίδω εἰς τι δραματικὴν μορφήν· (φρ.) «δραματοῦργε δὲ τὸν διάλογον ὁ Ἀθηναῖος ζήλω πλατωνικῶ».

δραπετεύω· (ἀμτβ.) (= φεύγω κρυφίως, μακράν· κρύπτομαι ὑπὸ)· (πρτ.) ἔδραπέτευον, (μέλλ.) δραπετεύσω, (ἀόρ.) ἔδραπέτευσα, (ὑποτ.) δραπετεύσω, (φρ.) «δραπετεύουσιν ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν» (= θὰ φύγουν κρυπτόμενοι ὅπισθεν τῶν ἀσπίδων) (Ξενοφῶν)· (μτφ.), (φρ.) «ἐχρῆν δὲ περιμένειν τὸν θάνατον καὶ μὴ δραπετεῦναι ἐκ τοῦ βίου»· — δραπέτευσις, δραπετεία, δραπέτευμα, δραπέτης ὁ, δραπέτις ἡ, δράπων (= δραπέτης), δραπετίνδα, δραπετικὸς, δραπέτρια, δραπετίσκος (= ἀποδράσας μικρὸς δούλος).

δράσις, (-εως), ἡ· (Λογοτεχν.) ἡ ζωηρὰ ἐναλλαγὴ καταστάσεων ἐπεισοδίων, χαρακτήρων, συγκρούσεων, περιπετειῶν· (φρ.) «τὸ ἔργον τοῦ στερεῖται δράσεως».

δρασκέλισμα τό· (βλ. διασκέλισμα).

δραστήριος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «δραστήρια ῥήματα» τὰ ἐνεργητικά.

δράττομαι καὶ δράσσομαι (τινος)· (= συλλαμβάνω διὰ τῆς χειρός, (ἰδίᾳ ἐπὶ πράγματος)· συλλαμβάνω)· (πρτ.) ἔδρατόμην, (μέλλ.) δράξομαι, (ἀόρ.) ἔδραξάμην, (πρκμ.) δέδραγμα, (ὑπερσ.) ἐδεδράγμην· (ὑποτ.) ἐ δράττωμαι, ἀ δράξωμαι, πρ δεδραγμένος ὦ· (εὐ.) ἐ δραττοίμην, μ

δραξοίμην, ἀ δραξάμην, πρ δεδραγμένος εἶην· (προστ.) ἐ δράττου, ἀ δράξει, πρ δέδραξο· (ἀπ.) ἐ δράττεσθαι, μ δράξεσθαι, ἀ δράξασθαι, πρ δεδράχθαι· (μτχ.) ἐ δραττόμενος, -ομένη, -όμενον, μ δραξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἀ δραξάμενος, -ξαμένη, -ξάμενον, πρ δεδραγμένος, -μένη, -μένον· — «δράττομαί τι» (= δράττομαί τι διὰ τῶν χειρῶν, κν. χουφτώνω)· (φρ.) «ταύτας (τάς νέας) δρασσόμενος αὐτοχειρῇ διέσπειρε» (Ἡρόδοτος)· — δράγμα, δραχμή, δραγμός, δράξ.

δρέπω· (= κόπτω καρπούς· (μτφ.) ἀπολαύω· (φρ.) «τιμὰν οἶαν οὕτως Ἑλλάνων δρέπει» (Πίνδαρος)· (δημ.) «σὰν καλλιτέχνης ἔδρεψε μεγάλες ἐπιτυχίες»)· (πρτ.) ἔδρεπον, (μέλλ.) δρέψω, (ἀόρ. α') ἔδρεφα, (ὑποτ.) δρέψω, (ἀόρ. β') ἔδραπον, (ὑποτ.) δράπω· (Μεσ.) δρέπομαι (= συλλέγω, κόπτω χάριν ἐμαυτοῦ)· (φρ.) «φύλλα δρεψάμενοι δρυὸς» (Ὀδύσεια), (ἀόρ.) ἔδρεψάμην, (ὑποτ.) δρέψωμαι, (παθ. ἀ) ἐδρέφθην, (ὑποτ.) δρεφθῶ· (φρ.) (μτφ.) «αἶμα δρέπομαι» (Αἰσχύλος) (= χύνω αἶμα)· — δρέπανον, δρεπάνη, δρέπτω (= δρέπω), δρεπανουργός (= κατασκευαστὴς δρεπάνων), δρεπανηφόρος, δρεπανίς (= πτηνόν τι), δρεπανοειδής, δρεπανώδης.

δρίμη, (-ης), ἡ· (= ψύχος), αἱ δρίμαι (δημ. οἱ δρίμες καὶ δρίματα) (= αἱ πέντε ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου, κατὰ τὰς ὁποίας αἱ γυναῖκες δὲν πλύνουν).

δριμύτης, (-ητος), ἡ· (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) (= σφοδρότης, δηκτικότητα)· (φρ.) «ἡ δριμύτης τοῦ ὕφους ἔκαμε κακὴν ἐντύπωσιν».

-δρομος· τὰ εἰς -δρομος, τὰ ὁποῖα ἔχουν

ὡς α' συνθετικὸν ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου ἢ παθητικὴν σημασίαν προπαροξύνονται, π.χ. πρό-δρομος, ἐπί-δρομος, σύν-δρομος, ἱππό-δρομος (= ὁδὸς δι' ἄρματα, ἵπποδρόμιον), ἐὰν δὲ ἐνεργητικὴν ἔνοιαν παροξύνονται, π.χ. ἄρματοδρόμος, ἡμεροδρόμος (= ἀγγελιαφόρος), ταχυδρόμος κ.λπ.

δρυμός, (-οῦ) ὁ· (δρῶς) (= ἄλσος ἐκ δρυῶν, κατ' ἐπέκτασιν δρυμῶν, δάσος), (πληθ.) τὰ δρυμά· «δρυμός, φρούριον» (Ἡσύχιος).

-δρυσ· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -δρυσον γράφονται διὰ τοὺς υ καὶ εἶναι προπαροξύτονα, π.χ. ἄδρυσον, γεράνδρυσον, ἔνδρυσον, μιλάνδρυσον, χαμαίδρυσον· ἐνῶ τὰ εἰς -δριον ὑποκοριστικῶς τύπου διὰ τοῦ ι, π.χ. ναῦδριον, λογύδριον, νεφρύδριον, συνέδριον (βλ. ὕδριον).

δρύπτω (τι)· (= σπαράσσω διὰ τῶν ὀνύχων, ξεσχιζῶ, γρατσουνίζω· (ἐπὶ πένθους) κατασχιζῶ (τὴν παρεῖάν μου), πληγώνω)· (πρτ.) ἔδρυπτον, (μέλλ.) δρύψω, (ἀόρ.) ἔδρυφα· (Παθ.) δρύπτομαι, (= κόπτομαι) (φρ.) «αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι ἐδρύπτοντο» (Ξενοφῶν), ἀ ἐδρύφθην, (ὑποτ.) δρυφθῶ, πρ δέδρυμαι, (μετχ.) δεδρυμένος, -η, -ον· — δρύφω (= ἐκδέρω), δρυφάς (= ἀμυχή), δρυφή, δρύφος (= τσουγγράνισμα), δρυφάζω (= δρύπτω).

δρῶ (δράω) (τι)· (= ἐκτελῶ, ἐνεργῶ· πράττω, κάμνω τι χρησιμεύω· π.χ. «οὐ τι τί δρᾷ τὸ Χαλκιδικὸν ποτήριον» (Ἀριστοφάνης) (= τί γυρεύει ἐδῶ τοῦτο τὸ ποτήρι)· παρουσιάζω δράσιν, ἐνεργητικότητα)· (πρτ.) ἔδρων, (μέλλ.) δράσω, (ἀόρ.) ἔδρασα, (πρχμ.) δέδρακα, (ὑπερσ.) ἐδε-

δράκειν· (ὑποτ.) ἐ δρῶ, ἀ δράσω, πρ δεδράκω ἢ δεδρακῶς ὦ· (εὐ.) ἐ δρώην, δραίην, μ δράσοιμι, ἀ δράσαιμι, πρ δεδράκοιμι ἢ δεδρακῶς εἴην· (προστ.) ἀ δρᾶσον, πρ δεδρακῶς ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐ δρᾶν, μ δράσειν, ἀ δράσαι, πρ δεδρακέσθαι· (μετχ.) ἐ δρῶν, δρώσα, δρών, μ δράσων, -σουσα, -σον, ἀ δράσας, -σασα, -σαν, πρ δεδρακῶς, -κυῖα, -κός· // δρῶμαι· π ἐδρώμην, ἀ ἐδράσθην, πρ δέδραμαι· (ὑπ.) ἐ δρῶμαι, ἀ δρασθῶ, πρ δεδραμένος ὦ· (εὐ.) ἐ δρώμην, ἀ δρασθίην, πρ δεδραμένος εἴην· (προστ.) ἐ δρῶ, ἀ δράσθην, πρ δέδρασο· (ἀπ.) ἐ δρᾶσθαι, ἀ δρασθῆναι, πρ δεδρᾶσθαι, (μετχ.) ἐ δρώμενος, -ωμένη, -ώμενον, ἀ δρασθείς, -θείσα, -θέν· πρ δεδραμένος, -μένη, -μένον· — «πάντα δρῶ» (= μετέρχομαι πᾶν μέσον)· «οἶμοι τί δρῶ ἢ τί δράσω» (Σοφοκλῆς) (= τί νὰ κάνω)· «εὖ δρῶ τινα» (= εὐεργετῶ), (παθ.) «εὖ πάσχω ὑπό τινος» (= εὐεργετοῦμαι)· «κακῶς δρῶ τινα» (= κακοποιῶ, βλάπτω), (παθητ.) «κακῶς πάσχω ὑπό τινος» (= κακοποιουῦμαι)· — (φρ.) «τὸ ποιεῖν αὐτοὶ μὲν (Πελοποννησίοι) δρᾶν, Ἀθηναῖοι δὲ πράττειν προσαγορεύειν» (Ἀριστοτέλης)· [ἐκ τούτου τινὲς δέχονται ὅτι τὸ «δρᾶμα» (= ἡ τραγωδία) ἐὰν ἦτο δημιουργημα Ἀθηναίων, θὰ ἐλέγετο «πρᾶξις» καὶ ὄχι «δρᾶμα» ἄρα εἶναι δημιουργημα Πελοποννησίων]. Τὸ «δρῶ» εἶναι συνώνυμον τοῦ «ποιῶ» καὶ «ἐργάζομαι», διότι λέγεται «εὖ ποιῶ» καὶ «εὖ δρῶ», «κακῶς ποιῶ» καὶ «κακῶς δρῶ»· — δραίνω, δράμα, δράσις, δράσιμος (= ἐνεργητικός), δράστης, δραστήριος, δραστηκός, δραστήρ, δρασεῖω, δραπετεύω, ἀδρανής, ἀδράνεια.

δυάζω· (Γραμμ.) ἐκφέρω κατὰ δυϊκὸν* ἀριθμόν· (φρ.) «ἔθος Ὀμήρῳ ἀδιαφορεῖν ἐν τοῖς πληθυντικαῖς καὶ ποτὲ μὲν πληθύνειν τὰ δυϊκὰ ποτὲ δὲ δυάζειν τὸ πληθός».

δυϊκός, -ή, -όν· (= δυαδικός) (ἀρχ. νεώτ.) ὁ δυϊκός, ἥτοι ὁ ἀρμόζων εἰς τὸν ἀριθμόν δύο· // (Γραμμ.)· «δυϊκός ἀριθμός»· ὁ εἰς τὴν ἀρχ· γλῶσσαν γραμματικὸς τύπος, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκφράζεται εἰς τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ὅτι τὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ὁ λόγος, εἶναι δύο κατ' ἀριθμόν, ἥτοι συνανήκουν κατὰ ζεύγη εἴτε ἐκ φύσεως, ὅπως εἶναι οἱ δύο ὀφθαλμοί, αἱ δύο χεῖρες κ.λπ., «τῶ ὀφθαλμῶ», «τῶ χεῖρε» κ.λπ., εἴτε μὴ, ὡς οἱ δύο ἵπποι τῆς ἀμάξης ἀπετέλεσαν ἀναπόσπαστον ζεύγος, π.χ. «τῶ ἵππων», ἔπειτα ἐπὶ δύο θεῶν ἢ ἀνθρώπων· «Διοσκόρω τῶ» (Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης)· ὡς πάντοτε συνυπαρχόντων· «τῶ θεῶ» (= οἱ δύο Διόσκουροι), «τῶ Ἀτρεΐδα» (= Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος), ἐπειδὴ σὺν τῷ χρόνῳ προσετίθετο καὶ τὸ ἀριθμητικὸν δύο (ἢ δύο), δὲν διέφερον ὁ δυϊκὸς τοῦ πληθυντικοῦ, ὥστε τελικῶς νὰ ἐξαφανισθῇ (βλ. λς ἐνικός καὶ πληθυντικός). Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τό πάσαι εἶχε τρεῖς πτώσεις, τῶν ὁποίων ἐσώθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν δύο· εἰς τὴν β' κλίσιν ὀνομ. καὶ αἰτ. εἰς -ω, «τῶ καρπῶ», «τῶ καλῶ», «τῶ ὀφθαλμῶ» (ἢ ὀξεία ἐπὶ τῆς ληγούσης τῶν ἀσυναίρετων ἐξενίκησεν, ὥστε νὰ τίθεται καὶ μετὰ τὴν συναίρεσιν, π.χ. «τῶ ὁστώ», «τῶ πλώ» κ.λπ.), τῶν δὲ πρωτοκλίτων τὸ α μακρόν (ὅχι ἡ εἰς τὴν ἰων, καὶ ἄτ.), π.χ. ἐπιστάτα, κορυστά, Ἀτρεΐδα κ.λπ., τῶν δὲ τριτοκλίτων κατὰ-

ληξίς εἶναι εἰ· τῶ ἤρωε, τῶ βόε, τῶ φύλακε. Ἡ γενικὴ καὶ δοτικὴ τῆς β' καὶ γ' κλίσεως ἔληγεν εἰς -οιν (παρ' ἐπικοῖς καὶ -οιν), π.χ. τοῖν ποδοῖν - ποδοῖν, ὀφθαλμοῖν, Διοσκούροιν, κ.λπ., τῆς δὲ α' εἰς αιν· μούσαιν, βουλευταῖν· τοῖν κ.λπ.

Ἡ μικρὰ χρήσις τοῦ δυϊκοῦ, διότι ἀντ' αὐτοῦ ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ πληθυντικός, ἐπέφερε καὶ τὴν ἀπώλειαν τούτου — τὴν προϊούσαν ἐλάττωσιν τῆς χρήσεως τοῦ δυϊκοῦ εἰκονίζει τὸ ἀριθμητικὸν «δύο» τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἐγένετο ἀσυνήθης χρήσις λεγομένη ἐλλειπτική, κατὰ τὴν ὁποίαν κατὰ δυϊκὸν ἀριθμὸν λέγεται μόνον τὸ ἐν ἐκ' τῶν δύο συνεκφωνουμένων, π.χ. «Κάστωρ» (ἀντὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης)· οἱ τύποι τοῦ ἄρθρου εἰς τὸν δυϊκὸν εἶναι, τοῦ ἄρσ. (ὀνομ., γεν., δοτ., αἰτ.) τῶ, τοῖν, τοῖν, τῶ, τοῖν, τοῖν, τῶ, καὶ τοῦ οὐδ. τῶ, τοῖν, τοῖν, τῶ· αἱ καταλήξεις τοῦ δυϊκοῦ τῶν ὀνομάτων εἶναι τῆς α' κλίσεως (ὀν., αἰτ. καὶ κλητ.) -α· (γεν. καὶ δοτ.) -αῖν· τῆς β' κλίσ. -ω, -οιν καὶ τῆς γ' -ε, -οιν· ἥτοι α) τῶ μαθητ-ά, τοῖν μαθητ-αῖν· τῶ μούσ-α, τοῖν μούσ-αῖν, β) τῶ ἱατρ-ώ, τοῖν ἱατροῖν· τῶ νήσ-ω, τοῖν νήσ-οισιν, τῶ δώρ-ω, τοῖν δώροισιν· γ) τῶ φύλακ-ε, τοῖν φυλάκ-οισιν, τῶ πόλει (ἢ τῶ πόλει), τοῖν πολέ-οισιν· τῶ ἤρω-ε, τοῖν ἡρώ-οισιν· τῶ βασιλεῖ, τοῖν βασιλέ-οισιν· τῶ σκέλει, τοῖν σκελοῖν. // «δυϊκὸς ῥήμάτων»· ὁ δυϊκὸς τῶν ῥ. εἶναι ἄνευ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος καὶ ἐπὶ

τῆς ὀριστ. εἰς τοὺς παραγομένους χρόνους καὶ τῆς εὐκτικῆς καὶ τοῦ ἐγκλιτικοῦ φωνήεντος ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς: α) ἐνεργ. φωνῆς 1) ὀριστ. εἰς τοὺς ἀρκτ. χρόνους καὶ ὑποτακτ. (ἐνεργ.) -τον, -τον, (μέσ.) -σθον, -σθον· 2) ὀριστ. εἰς τοὺς παραγ. χρόνους καὶ τῆς εὐκτικ. (ἐνεργ.) -τον, -την (μέσ.) -σθον, -σθην· 3) τῆς προστακτ. ἐν γένει (ἐνεργ.) -τον, -των, (μέσ.) -σθον, -σθων.

Τὸ γ' πρόσωπον τοῦ δουῖκου ἀριθμοῦ εἰς μὲν τοὺς ἀρκτικούς χρόνους κατέληγεν εἰς -τον, εἰς δὲ τοὺς παρωχημένους εἰς -την, ἀλλὰ πολλάκις, ἐπειδὴ ἡ χρῆσις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου δὲν ἦτο πολὺ συχνή, διὰ τοῦτο ἐλέγετο καὶ -τον καὶ ἐπὶ τοῦ γ' προσώπου: (Ὁμηρος) διώκετον, ἐτεύχετον, ἔφατον, διείχετον, (εἰς τοὺς Ἀττικούς) τούναντιον τὸ -την καὶ ἐπὶ τοῦ β' προσώπου, π.χ. εἰπέτην, εἰχέτην. Ὁ δουῖκος ἀριθμὸς ἀλλάσσεται εὐκόλως μὲ πληθυντικόν, α) πληθυντικὸν ῥῆμα ἐπὶ δύο, π.χ. «Πύρρα καὶ Δευκαλίων ἔθεντο», β) δουῖκον ὑποκειμ., πληθυντικὸν ῥῆμα, π.χ. «τῶ δὲ θυμῶντι ἔταξαν», γ) πληθυντ. ὑποκειμ. καὶ δουῖκον ῥῆμα (συχνότερα εἰς τοὺς ποιητάς), π.χ. «Κούρω δύο καὶ πεντήκοντα βάτην».

Ἰδιαιτέρα καταλήξεις τοῦ δουῖκου ἀριθμοῦ τῶν ῥημάτων ὑπάρχουν μόνον διὰ τὸ β' καὶ γ' πρόσωπον αὐτῶν.

1) Τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς:
α) τῆς ὀριστικῆς εἰς τοὺς ἀρκτικούς χρόνους καὶ τῆς ὑποτακτικῆς ἐν γένει (ἄνευ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος) -τον, -τον:

Πίναξ δουῖκου ἀριθμοῦ τῶν ῥημάτων

Ὀριστικὴ

λύ-ε-τον, λύ-ε-τον

λύ-ε-τον, λύ-ε-τον
λελύκ-α-τον, λελύκ-α-τον.

Ὑποτακτικὴ

λύ-η-τον, λύ-η-τον
λύ-σ-η-τον, λύ-σ-η-τον,
(λελύκ-η-τον), (λελύκ-η-τον).

β) τῆς ὀριστικῆς εἰς τοὺς παραγομένους χρόνους καὶ τῆς εὐκτικῆς ἐν γένει (ἄνευ τοῦ θεματικοῦ ἢ καὶ τοῦ ἐγκλιτικοῦ φωνήεντος) -τον, -την:

Ὀριστικὴ

ἐλύ-ε-τον, ἐλυ-έ-την
ἐλύ-σ-α-τον, ἐλυσ-ά-την
ἐλελύκ-ει-τον, ἐελελυκ-εί-την.

Εὐκτικὴ

λύ-οι-τον, λυ-οί-την
λύ-σ-οι-τον, λυσ-οί-την
λύ-σ-αι-τον, λυσ-αί-την
(λελυκ-οί-τον), (λελυκ-οί-την).

γ) τῆς προστακτικῆς ἐν γένει (ἄνευ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος) -τον, -των:

λύ-ε-τον, λυ-έ-των
λύ-σ-α-τον, λυσ-ά-των
(λελύκ-ε-τον), (λελυκ-έ-των).

2) Τῆς μέσης φωνῆς (ἐξαίρεσει τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου):

α) τῆς ὀριστικῆς εἰς τοὺς ἀρκτικούς χρόνους καὶ τῆς ὑποτακτικῆς ἐν γένει (ἄνευ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος), -σθον, -σθον:

λύ-ε-σθον, λύ-ε-σθον
λύ-σ-ε-σθον, λύ-σ-ε-σθον
λυθή-ε-σθον, λυθή-ε-σθον
λέλυ-σθον, λέλυ-σθον
λελύ-ε-σθον, λελύ-ε-σθον
λύ-η-σθον, λύ-η-σθον
λύ-σ-η-σθον, λύ-σ-η-σθον.

β) τῆς ὀριστικῆς εἰς τοὺς παραγομένους χρόνους καὶ τῆς εὐκτικῆς ἐν γένει (ἄνευ

τοῦ θεματικοῦ ἢ καὶ τοῦ ἐγκλιτικοῦ φωνήεντος): -σθον, -σθην:

ἐλύ-ε-σθον, ἐλυ-έ-σθην
ἐλύ-σ-α-σθον, ἐλυσ-ά-σθην
ἐλέλυ-σθον, ἐελέλυ-σθην
λύ-οι-σθον, λυ-οί-σθην
λύ-σ-οι-σθον, λύ-σ-οί-σθην
λύ-σ-αι-σθον, λυσ-αί-σθην
λυθή-σ-οι-σθον, λυθη-σ-οί-σθην.

γ) τῆς προστακτικῆς ἐν γένει (ἄνευ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος): -σθον, -σθων:

λύ-ε-σθον, λυ-έ-σθων
λύ-σ-α-σθον, λυσ-ά-σθων
λέλυ-σθον, λελύ-σθων.

Ἐν γένει αἱ καταλήξεις τοῦ δουῖκου τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου εἶναι αἱ καταλήξεις τοῦ δουῖκου τῶν ἀντιστοιχῶν ἐγκλίσεων τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου (ἄνευ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος):

ἐλύθη-τον, ἐλυθή-την
λυθή-τον, λυθή-τον
λυθεί-τον ἢ λυθει-την ἢ
(λυθεῖ-τον) (λυθεί-την)
λύθη-τον, λυθή-των.

δύναμαι. (ἀμτβ.). (κλίνεται κατὰ τὸ ἴσται) (= ἔχω τὴν δύναμιν, ἰκανότητα (μετ' ἀπαρεμφ. ἐνεστώτος ἢ ἀορ.), π.χ. «ὥστε μὴ δύνασθαι μεταβαλεῖν τὴν χώραν» (Πολύβιος)· εἶμαι δυνατός, ἔχω τὴν ἐλευθερίαν, ἔχω πολιτικὴν δύναμιν, τὸ δικαίωμα· ἰσοδυναμῶ) (μετ' αἰτ.), π.χ. «ὁ σίγλος δύναται ἐπὶ τὰ ὀβολούς», (ἐπὶ λέξεων) (= σημαίνω, δηλῶ), π.χ. «δύναται (= σημαίνει) ἴσον τῷ δρῶν τὸ νοεῖν» (Ἀριστοφάνης)· «δύναται δὲ τὸ σῶμα τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνος» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐδυνάμην, ἠδυνάμην (αὕτη ἡ αὔξησης ἐνίστε ἀ-

παιτεῖται ὑπὸ τοῦ μέτρου), (μέλλ.) δυνήσομαι, (ἀορ.) ἐδυνήθην, ἠδυνήθην, ἐδυνάσθην, (πρτ.) δεδυνήμαι, (ὑπερσ.) ἐδεδυνήμην· (ὑποστ.) ἐ δύνωμαι, ἀ δυνήθω, πρ δεδυνημένος ὦ· (εὐ.) ἐ δυνάμην, μ δυνησοίμην, ἀ δυνηθῆην, πρ δεδυνημένος εἶην· (προστ.) ἐ (μόνον) δυνάσθω, δυνάσθωσαν, ἀ δυνήθητι, πρ δεδύνησο· (ἀπ.) ἐ δύνασθαι, μ δυνήσεσθαι, ἀ δυνήθηναι, πρ δεδυνῆσθαι· (μετ.) ἐ δυνάμενος, -αμένη, -άμενον, μ δυνησόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀ δυνηθεῖς, -θεῖσα, -θὲν, πρ δεδυνημένος, -μένη, -μένον· — «δύναμαί τι» (εἶμαι ἰκανὸς νὰ πράξω τι)· μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= δύναμαι νά...)· (φρ.) «δύναμαι ποιεῖν τι»· ὅταν τὸ ρ. λαμβάνεται ἀπολύτως, τὸ ἀπαρέμφ. νοεῖται ἐκ τῶν συμφραζομένων, π.χ. «Ζεὺς δύναται ἅπαντα» (ἐννοεῖται ποιεῖν)· (φρ.) «ὥς ἂν δύναμαι διὰ βραχυτάτων ἐρῶ»· «ὥς ἐδύνατο τάχιστα» (ἐνταῦθα ἡ χρῆσις τοῦ δύναμαι μετὰ τοῦ ὥς καὶ ὑπερθετικοῦ)· — δύναμις, ἀδυναμία, δυνατός, ἀδύνατος, δυνάστης, δύνασις (= δύναμις), δυνάστωρ (= δυνάστης), δυναμικός, δυναστεύω*, δυναστεία.

Πίναξ κλίσεως

Ἐνεστώς

Ὀριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
δύναμαι	δύνωμαι	δυναίμην
δύνασαι	δύνῃ	δύναιο
δύναται	δύνῃται	δύναιτο
δυνάμεθα	δυνώμεθα	δυναίμεθα
δύνασθε	δύνῃσθε	δύναισθε
δύνανται	δύνωνται	δύναιντο
Προστακτικὴ	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
δυνάσθω	δύνασθαι	δυνάμενος, -μένη, -μενον

δύναμις, (-εως) ή η σημασία της λέξεως (Πλάτων)· //φωνητική αξία γραμμάτων.
δυναμίτις, (-ιδος), ή· (έκρηκτική ύλη) (γαλλ. dynamite), (νεωτ.) δυναμίτης, (-ου), ό

δυναστεύω (τινός)· (= έχω εξουσίαν, ύπερισχύω)· (πρτ.) έδυναστευον, (μέλλ.) δυναστεύσω, (άόρ.) έδυναστευσα· (ύπ.) έ δυναστεύω, ά δυναστεύσω· (εύ.) έ δυναστεύοιμι, μ δυναστεύσοιμι, ά δυναστεύσαιμι· (προστ.) έ δυνάστευε, ά δυνάστευσον· (άπ.) έ δυναστεύειν, μ δυναστεύειν, ά δυναστεύσαι· (μετχ) έ δυναστεύων, -ουσα, -ον, μ δυναστεύων, -ουσα, -σον, ά δυναστεύσας, -σασα, -σαν· // δυναστεύομαι· (ύπ.) έ δυναστεύομαι· (εύ.) έ δυναστευοίμην· (προστ.) έ δυναστεύου· (άπ.) έ δυναστεύεσθαι· (μετχ) έ δυναστεύομενος, δυναστεύομενη, δυναστεύομενον· — δυνάστης, δυναστεία, δυνάστευσις, δυνάστωρ (= δυνάστης) (βλ. δύναμαι).

δυνητικός, ή, -όν· ό έχων την έννοιαν του δυνατού γενέσθαι· «δυνητικόν μόριον άν» (βλ. άν), «δυνητική εύκτική» (βλ. άν), «δυνητική εύκτική» (βλ. άν), «δυνητική όριστική» (βλ. ύποθετικόν σύνδεσμον άν)· // (Δημοτ.) παριστᾶ τό δυνατόν μετά του μορίου «θά» ή όριστική παρατατικού και σπανιώτερον ύπερσυντελικού (ουδέποτε άόριστου), π.χ. «εάν μου ζητούσες, θά σου έδάνειζα χρήματα»· «θά σου είχα άπαντήσαι, άν έπαιρνα γράμμα σου». Ή όριστική παρατατικού μετά του θά: α) δηλοί άόριστον επανάληψιν κατά τό παρελθόν μεθ' ύποθετικής χρονιάς, π.χ. «θά πήγαινε κείνος περίπατο; κοντά κι έγώ», β) λαμβάνεται είς διηγήσεις και πρός δήλωσιν πράξεων κατά τό παρελθόν: «άποφά-

σισα να κάμω τό γάμο. Άκούς! σά χήρα θά πάντρενα (= έπρόκειτο να παντρεύώ) τό κορίτσι μου».

δύο· (άριθ. άπολ. κλιτόν· δύο, δυοίν δυοίν, δύο και ένίοτε άκλιτον, άρχ. νεώτ.) [διά του ο και όχι διά του ω, τό όποιον είναι ποιητ., και τοϋτο δεικνύεται έκ του «σύνδυο» και της έκθλίψεως (δύ' άνδρες)]· ό άριθμός ό προκύπτων, εάν είς μίαν μονάδα προστεθί και άλλη μία· τοϋτο τῷ βραχυκατάληκτον «δύο» δέν έγένετο κατά βράχυνσιν του «δύω» (πρβλ. όκτώ), τό όποιον παρέμεινε άναλλοίωτον, άλλ' έκ του άρχαίου δυϊκού «δύοι» δι' άποβολής του ι και έπίδρασιν του σχηματιζόμενου «δύω» κατά τά δευτερόκλιτα τοϋτο ένωρίς ήρξατο ή να μη κλίνεται, π.χ. «τών δύο μοιράων», «δύο έτέεσσι», «τών δύο μερῶν», ή να κλίνεται κατά πληθυντικόν άριθμόν: δυῶν, δυοῖσι (δύεσσι αἰολ.), δυοῖς, δυσί· // (Ρητορ.) «σχῆμα έν* διά δυοῖν» σχῆμα, κατά τό όποιον παρατίθενται συνδεόμενα κατά παράταξιν διά του συνδέσμου «καί» δύο όνόματα δηλοῦντα έν μόνον πρόσωπον ή πράγμα, π.χ. «τήν παιδα έκόσμησε έσθῆτί τε και χρυσῷ» (δηλ. χρυσή έσθῆτι), (δημ.) «άστροπελέκι και φωτιά να πέση στίς αυλές σου» (ήτοι άστροπελέκι πυρίνο)· «φωτιά και λάβρα» (διά του β, ένῶ λαύρα = μοναστήριον). Πολλάκις συνδέονται διά του «καί» όνόματα των όποιων ή πρός άλλα σχέσις είναι ως μέρους πρός όλον, π.χ. «πέρασε ράχες και βουνά» (= ράχες βουνών).

δυο- α' συνθετικόν άριθμητικῶν δηλοῦν ότι είς τό β' προστίθεται ό άριθμός δύο, π.χ. δυόδεκα, δυοδεκαπλάσιος κ.λπ. // ό-

ταν τό β' συνθετικόν είναι «καί», τό πρώτον προστίθεται είς τό τρίτον, π.χ. δυο-καίδεκα, δυοκαίδεκάμηνος, δυοκαίεικοστός κ.λπ. // τίθεται ως άντικ. του β' συνθετικού, π.χ. δυοποιός (= ό παράγων δύο).

δυοῖν θᾶτερον*· (= τό έτερον των δύο). **δυο-** προθεματικόν άχώριστον μόριον (ιαπετ. *dus = κακῶς), (πρβλ. δεισ-δισ-), μή χρησιμοποιούμενον καθ' έαυτό και έχον την έννοιαν, α) της δυσκολίας: δυσάγωγος, δυσαλλοίωτος, β) του κακού: δυσαγρία, δυσαερία, γ) αίρει την άγαθήν έννοιαν του β' συνθετικού άντιστοιχοῦν πρός τά άρνητικά μόρια ά-, άν- ως δυσανδρία (= λειψανδρία), δυσειθυμήτος (= ό άνευ επιθυμίας), δύσδωρος (= άδωρος) κ.λπ. δ) έπιτείνει την δυσμενή έννοιαν του β' συνθετικού, ως δυσάθλιος (= λίαν άθλιος), δυσδάκρυτος (= ό λίαν κλαίων, ό πολλῶν δακρύων άξιος), δυσαγής (= ό λίαν άλγεινός)· ε) έπιτείνει την άρνησιν των μετ' άρνητικῶν μορίων συνθέτων λέξεων, ως δυσάμμορος (= δυστυχής) κ.λπ. στ) είς τους ποιητάς και ένίοτε είς πεζοῦς τίθεται είς διπλήν έκφοράν τό β' συνθετικόν δηλοῦν έντονον άντίθεσιν και άντιστοιχοῦν πρός τό στερητικόν μόριον ά(ν)-, ως δῶρα - άδωρα (= άνωφελῆ δώρα), γάμος - άγαμος (όλέθριος γάμος), οὕτω και Πάρις - Δύσπαρις (= κάκιστος Πάρις), έρως - δύσερως. Είς τό μόριον δυο- πρό των από σ άρχομένων λέξεων, έστω και μετ' αυτό, άν ύπάρχη και άλλο σύμφωνον, αποβάλλεται τό σ καθ' άπλοποίησιν, π.χ. δύ(σ)-στηνος (<δυσ-στενω) (= άξιοθρήνητος), δυ(σ)-στόχαστος, δύσ-τομος (έκ του δυσ-τέμνω)

(= ό δυσκόλως τεμνόμενος), ένῶ δύ(σ)-στομος > δύ-στομος (= ό έχων δυσπειθές στόμα), δύ(σ)-σφαλτος > δύ-σφαλτος, δυ(σ)-σχιδής (δυ-σχιδής), δύ(σ)-στηνος > δύστηνος κ.λπ., άλλα πρόσ-σχές, πρόσ-σφαγμα, προσ-στάς, προσ-σηματισμός κ.λπ., διότι, εάν άπλοποιηθῶν τά δύο σσ, τότε ή πρόθεσις «πρός» θά γίνη «πρό» και θά αλλάξη ή σημασία· // (Όρθογρ.) όμώνυμα προθέματα είς δυσ-, δεισ-, δις, έχομεν τρία, ήτοι α') δυσ- (= δύσκολος, κακός), ως δυσδίδακτος (= ό δυσκόλως διδασκόμενος), δισεπίλυτος (= ό δυσκόλως επίλυόμενος), β') δις* (= διπλοῦν), ως δισύπατος (= ό χρηματίσας δις ύπατος), δις-υπόστατος (= ό έχων δύο ύποστάσεις, και γ') δεισ- (= φόβος), δεισιδαίμων (= ό φοβούμενος, σεβόμενος τους Θεούς), δεισιδαιμονία, δεισίθεος (= ό τόν Θεός φοβούμενος) (πρβλ. και ά-δεια = άνευ φόβου).

δυσανασχετῶ (-έω)· (άμτβ.) (= άγανακτῶ, δυσκόλως φέρω, μετά δυσκολίας ύποφέρω)· (πρτ.) έδυσανασχέτουν, (μέλλ.) δυσανασχετήσω, (άόρ.) έδυσανασχέτησα, (ύποτ.) δυσανασχετήσω· — δυσανασχετος, δυσανασχέτησις.

δυσγράμματος, -ος, -ον· ό γραφόμενος μετά δυσκολίας //ό άμαθής, άγράμματος.

δυσεκφώνητος, -ος, -ον· ό δυσκόλως προφερόμενος.

δυσέμφατος, -ος, -ον· ό άσαφής· (έπίρρ.) δυσεμφάτως (= άσαφώς).

δυσεξήγητος, -ος, -ον· ό δυσκόλως έρμηνεύόμενος.

δυσερμήνευτος, -ος, -ον· ό δυσκόλως εξηγούμενος, έρμηνεύόμενος.

δυσετυμολόγητος, -ος, -ον· ό δυσκόλως

ἐτυμολογούμενος.

δυσθανατώ (-έω) (ἀμτβ.) (= βραδέως καὶ μετὰ δυσκολίας ἀποθνήσκω, ἀγωνίζομαι ἐναντίον τοῦ θανάτου)· π.χ. «πεφυγμένος γὰρ αἵματι καὶ δυσθανατῶν εἵλετο τὰς χεῖρας ὀρέγων εἰς ἐκείνην» (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἐδυσθανάτουν, (μέλλ.) δυσθανατήσω, (ἀόρ.) ἐδυσθανάτησα, (ὑποτ.) δυσθανατήσω· — δυσθανής, δυσθάνατος, δυσθανατάω (= διακαῶς ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον, ἐνίοτε τίθεται ἀντὶ τοῦ δυσθανατέω).

δυσθετῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= εἶμαι δυσαρεστημένος)· (πρτ.) ἐδυσθέτουν (μέλλ.) δυσθετήσω, (ἀόρ.) ἐδυσθέτησα, (ὑποτ.) δυσθετήσω· (Μέσ.) δυσθετούμαι (= δυσαρεστοῦμαι, πολὺ στενοχωροῦμαι)· (μετὰ δοτ.) (φρ.) «ὅτι οἱ Ῥόδιοι δυσθετούμενοι τοῖς συμβαίνουσιν εἰς παραλόγους τινὰς ἐνέπεσον ὁρμάς» (Πολύβιος)· — δυσθεσία, δύσθετος.

δυσθεώρητος, -ος, -ον (φρ.) «ὕψος δυσθεώρητον».

δυσθυμῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= εἶμαι δύσθυμος, μελαγχολικός, ἄθυμος, ἀπηλπισμένος)· (πρτ.) ἐδυσθύμουν, (μέλλ.) δυσθυμήσω, (ἀόρ.) ἐδυσθύμησα, (ὑποτ.) δυσθυμήσω· (Μέσ.) δυσθυμούμαι (ἀμτβ.) (= εἶμαι μελαγχολικός, δύσθυμος).

δυσκαταγώνιστος, -ος, -ον (Ῥητορ.) (ἐπὶ ἐπιχειρημάτων) ὁ μετὰ δυσκολίας ἀνασκευαζόμενος, ἀναιρούμενος.

δυσκολαίνω (ἀμτβ.) (= δυσχεραίνω, εἶμαι δυσρηστημένος, δύστροπος· προξενῶ δυσκολίαν, ἐνόχλησιν)· (πρτ.) ἐδυσκόλαινον, (μέλλ.) δυσκολαίνω· (φρ.) «οὐδῆραις δυσκολαίνουσα» (= προκαλοῦσα ἐνόχλησιν, δυσκολίαν)· — δύσκολος, δυσκολία.

δύσλεκτος, -ος, -ον ὁ δυσεξφραστὸς, ὁ μετὰ δυσκολίας προφερόμενος.

δυσλεξία, (-ίας), ἡ· δυσχέρεια περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, χαρακτηριζομένη ὑπὸ συγχύσεως ὠρισμένων γραμμάτων καὶ ἀναστροφῆς ἄλλων. Κατὰ κύριον λόγον παρουσιάζεται δυσκολία εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁμάδων ἐκ δύο ἢ τριῶν γραμμάτων εἰς τὰς λέξεις.

δυσμή, (-ῆς), ἡ· (δύω) (= δύσις) (συνήθως κατὰ πληθυντικόν· δυσμαί, (-ῶν), αἱ)· **δυσοδία, (-ίας), ἡ**· (= κακὴ κατάσταση ὁδῶν), ἐνῶ δυσωδία (= κακὴ ὁσμή).

δυσπρόφετος, -ος, -ον ὁ μετὰ δυσκολίας προφερόμενος (φρ.)· «δυσπρόφερον τὸ ἐκβαλεῖν».

δυσσυνταξία (-ίας), ἡ· (Ψυχοπαθολ.) ἡ συντακτικὴ ἀποδιοργάνωσις τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου διὰ παραλείψεως ὠρισμένων ἀπαρατήτων στοιχείων (ὑποκειμένων, ἀντικειμένων, προσδιορισμῶν, ῥημάτων), ἥτοι «ἐλλειπτικὴ πρότασις» ἢ «τηλεγραφικὸν ὕφος», π.χ. «καὶ τοῦ χρόνου» (κατὰ παράλειψιν τοῦ ἐπιθέτου· ἥτοι τοῦ ἐπομένου)· «ἐρχόμεθα Σάββατον· αὐτοκίνητον σταθμόν» (ἀντὶ ἐρχόμεθα τὸ Σάββατον, ἔχετε αὐτοκίνητον εἰς τὸν σταθμόν) διὰ τὰ μᾶς παραλάβετε)· «ἐρχόμεθα· ἄλογα δύο» (= ἐρχόμεθα· στείλατε δύο ἄλογα νὰ μᾶς παραλάβουν). **δυστυχία, (-ίας), ἡ**· (= κακὴ τύχη)· διστιχία (= διπλὴ σειρά)· διστοιχία (= διπλοῦς στοῖχος).

δυστυχῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= εἶμαι δυστυχής)· (πρτ.) ἐδυστύχουν, (μέλλ.) δυστυχήσω, (ἀόρ.) ἐδυστύχησα, (πρkm.) δεδυστύχηκα· (Παθ.) ἀ ἐδυστυχήθην, (ὑποτ.) δυστυχηθῶ, (πρkm. μετχ. δημοτ.) δυστυχι-

σμένος, -η, -ον· — δυστυχής, δυστυχία, δυστύχημα, δύστυχος, δυστυχῶς.

δυσφημῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= μεταχειρίζομαι λέξεις δυσωίωνους καὶ ὅχι αἰσίους· «δυσφημῶ τινα» = κακολογῶ, συκοφαντῶ, δυσφημῶ, (ἀντιθ.) εὐφημῶ)· (πρτ.) ἐδυσφήμουν, (μέλλ.) δυσφημήσω, (ἀόρ.) ἐδυσφήμησα, (ὑποτ.) δυσφημήσω, (Παθ.) ἀ ἐδυσφημήθην, (ὑποτ.) δυσφημηθῶ· — δυσφήμησις, δυσφημία, δύσφημος, δύσφήμημα, δυσφημίζω, δυσφήμησις, δυσφήμιστος, δυσφημοσύνη, δυσφημοειδής, δυσφήμω.

δυσφορῶ (-έω) (ἀμτβ.) (= εἶμαι δυσρηστημένος, δυσαρεστοῦμαι, (ἐπὶ ἀσθενῶν, ἐγκύων) αἰσθάνομαι ἀνησυχίαν, στενοχωρίαν) (φρ.) «τῶν γυναικῶν πολλαὶ δυσφοροῦσι περὶ τὴν κύησιν» (Ἀριστοτέλης)· (πρτ.) ἐδυσφόρουν, (μέλλ.) δυσφορήσω, (ἀόρ.) ἐδυσφόρησα, (ὑποτ.) δυσφορήσω· — δυσφορία, δύσφορος (= βαρὺς, ὀχληρός, βραδυκίνητος), δυσφόρητος, δυσφορικός, δυσφόρος.

δυσχεραίνω (ἀμτβ.) (= δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τι, αἰσθάνομαι δυσαρέσκειαν, στενοχωροῦμαι· (μτβ.) δυσαρεστῶ τινα, παρέχω στενοχωρίαν)· (πρτ.) ἐδυσχέρανον, (μέλλ.) δυσχερανῶ, (ἀόρ.) ἐδυσχέρανα, (ὑποτ.) δυσχεράνω, (τὸ δυσχεράναν)· (Παθ.) δυσχεραίνομαι (= εἶμαι δυσάρεστος, δύσκολος), (ἀόρ.) ἐδυσχεράνην, (ὑποτ.) δυσχερανθῶ· — (μετ' ἀπαρεμφ.) (= ἀπαξίω νὰ πράξω τι), π.χ. «ἦνα ἡμῖν δυσχεραίνωσιν ὅμοια τούτοις ποιεῖν» (Πλάτων)· — δυσχέρεια, δυσχερής, δυσχεράνσις, δυσχεραντικός, δυσχεράσμα, δυσχεραντέον (= πρέπει τι νὰ δυσαρεστηθῇ). **δυσώνυμος, -ος, -ον** ὁ κατηραμένος·

// ὁ φέρων δυσωίωνον (γρυσούζικο) ὄνομα, ὡς «δυσώνυμος Αἴας» («ὡς δοκούντα παρὰ τὸ αἶ' ἢ παρὰ τὸ αἰάζειν (= θρηνεῖν) ὀνομασθῆναι» (Εὐστάθιος)· // ὁ μεταχειριζόμενος κακῶς τὴν γλῶσσαν.

δυσωπῶ (-έω) (τινα)· (= κάμνω κάποιον νὰ ἐντραπῇ, νὰ καταβιάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς· (φρ.) «οὐδὲν αὐτὴν ἐδυσώπει» (Ξενοφῶν ὁ Ἐφεσῖος), (ἀμτβ.) βλέπω μετὰ δυσκολίας, γίνομαι ἐνοχλητικός· (φρ.) «αἰσχυρόμενος ἀντιλέγειν τοῖς ἀγνωμόνως δυσωποῦσιν ὕστερον δυσωποῦνται τοὺς δικαίους ἐγκαλοῦντας» (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἐδυσώπουν, (μέλλ.) δυσωπήσω, (ἀόρ.) ἐδυσώπησα, (Παθ.) δυσωπούμαι (= θορυβοῦμαι, ταράσσομαι· εὐλαβοῦμαι· ὑπόπτως ἔχω· αἰσχύνομαι, ἐντρέπομαι)· (πρτ.) ἐδυσωπούμην· — (μετ' ἀπαρεμφ.) (= ἰκετέω) (φρ.) «λυτρωθῆναι τῶν πταισμάτων νῦν δυσώπει» (Μηναιον Ἐκκλησι.)· — δυσώπησις, δυσώπημα, δυσωπία, δυσωπητικός· — «δυσωπεῖσθαι ἀντὶ τοῦ φοβεῖσθαι Ἀττικοὶ χρῶνται δ' αὐτῶ οἱ Ἕλληνες ἀντὶ τοῦ αἰδεῖσθαι» (Μοῖρις).

δύω· (τὸ υ μακρόν· (νὰ) δύω, δῦε, δῦον)· (ἀόρ.) ἐδύν, ἐδύσα, (ὑποτ.) δύω, (δῦθι, δύναι, δύσα)· δύω τι (= βυθίζω τι), δύομαι (ἀμτβ.) (= βυθίζομαι), δύνω (μετὰ μέσης σημασίας) (= δύομαι, βυθίζω ἐγὼ ἑαυτόν), ἔδυν καὶ δέδυκα, ὡς ἐπὶ ἡλίου «δύνοντος τοῦ ἡλίου καὶ ὅχι δομένου», καὶ «δύντος» (φρ) «πρὸ δύντος ἡλίου» (Ἡρόδοτος)· «πρὸ ἡλίου δύντος» (Δημοσθ.) ἢ (μτφρ.) «βίου δύντος αὐγαί» (Αἰσχύλος)· (ὡς θύω-θύων ἀρτύω-ἀρτύνω), ὡς φωνηεντόληκτα προσελάμβανον εὐκόλως

τὸ ν): δύω (ἢ δύνω)· (πρτ.) ἔδυσον (μέλλ.)	ἐδύ-την	δύητον	—
δύσω, (ἀόρ.) ἔδυσσα, (πρκμ.) δέδυσκα, (ύπερσ.) ἐδέδουκιν· (ύποτ.) ἐ δύνω, ἀ δύσω, πρ δεδύκω ἢ δεδουκώς ὦ· (εὐ.) ἐ δύοιμι, μ δύσοιμι, ἀ δύσαιμι, πρ δεδύκοιμι ἢ δεδουκώς εἶην, (προστ.) ἐ δῦε, ἀ δῦσον, πρ δεδουκώς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ δύνειν, μ δύσειν, ἀ δῦσαι, πρ δεδουκέναι· (μετχ.) ἐ δύνων, -ουσα, δῦον, μ δύνων, -σουσα, δῦσον, ἀ δύνσας, -σασα, δῦσαν, πρ δεδουκώς, -κυῖα, -κός·//	—	—	—
δύομαι, π ἐδύομην, μ δύσομαι, ἀ ἔδυν, ἐ δῦθην, πρ δέδουμαι, ὕ ἐδεδύμην· (ύποτ.) ἐ δύωμαι, ἀ δύω, δυθῶ, πρ δεδυμένος ὦ· (εὐ.) ἐ δυοίμην, μ δυσοίμην, δυθησοίμην, ἀ (ἐλλείπει), δυθείην, πρ δεδυμένος εἶην· (προστ.) ἐ δύου, ἀ δῦθι, δῦθητι, πρ δέδυσσ· (ἀπ.) ἐ δύεσθαι, μ δύσεσθαι, δυθήσεσθαι, ἀ δύναι, δυθῆναι, πρ δεδύσθαι· (μετχ.) ἐ δυόμενος, -ομένη, -όμενον, μ δυσόμενος, -ομένη, -όμενον, δυθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ δύς δύσα, δύν, δυθείς, -θείσα, -θέν, πρ δεδυμένος, -μένη, -μένον· — (μετ' αἰτιατικῆς) «ἔδυν νέφεα» (= ἐβυθίστην εἰς τὰ νέφη)· (ἀπολύτως ἄνευ ἀμέσου συμπληρώματος) «ὁ ἥλιος ἔδυν», (μετὰ προθέσεων) «ὑπὸ κύμα θαλάσσης ἔδυσαν» (= ἐβυθίστησαν εἰς τὸ κύμα τῆς θαλάσσης)· — δύσις, δύτης, ἄδυτος, ἀποδυτέον, ἔδυμα, κατάδυσις, ἔνδυσις, ἐπενδυτής, ἀποδυτήριον.	—	—	—

Πίναξ κλίσεως ἀορίστου β'

Ὀριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
ἔδυν	δύω	δύην
ἔδυσ	δύης	ἀντὶ δυ-ί-την
ἔδυ	δύη	—
—	—	—
ἔδυτον	δύητον	—

—	—	—
ἔδυσμεν	δύωμεν	δύημεν
ἔδυτε	δύητε	καὶ δῦμεν
ἔδυσαν	δύωσι	δῦεν
Προστακτική Ἀπαρέμφ.	Μετοχή	—
—	—	—
δῦθι	—	—
δύ-τω	—	—
—	—	—
δῦ-τον	—	δύς (δύντος)
δύ-των	δύναι	δύσα (δύσης)
—	—	δύν (δύντος)
δῦτε	—	—
δύντων καὶ	—	—
δύτωσαν	—	—
δωδεκάσύλλαβος, -ος, -ον· (Μετρ.)	—	—
«δωδεκάσύλλαβος στίχος» ἢ «δωδεκάσύλλαβον μέτρον» τό, ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα συλλαβῶν.	—	—
δωρίζω· (ἀμτβ.) (= ἀπομιμούμαι τοὺς Δωριεῖς, ἥτοι ὁμιλῶ ἢ ἐνδύομαι ὡς αὐτοί· ὁμιλῶ Δωριστί, εἶμαι ἐγγεγραμμένος εἰς τὴν Δωρικὴν διάλεκτον)· (πρτ.) ἐδώριζον, (μέλλ.) δωρίσω· — δωριάζω (= ἐνδύομαι φέρουσα σχιστὸν χιτῶνα εἰς τὸ πλάγιον ὡς Δωρίς παρθένος), Δωρικός, δώριον, Δωριστί.	—	—
Δωρικός, -ή, -όν· ὁ τῶν Δωριέων // Δωρικὴ διάλεκτος* «ἀνεμμένη Δωρικὴ» (= χαλαρὰ ἄττος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν αὐστηρὰν Δωρικὴν)· // (Συντακτ.) «δωρικώτερον», ὅταν τίθεται δυϊκὸν ὑποκείμενον μετ' ἐνικοῦ ῥήματος, π.χ. «εἴ ἐστι τούτω διατῶ τῷ βίῳ», ὁμοιάζει τοῦτο πρὸς τὸ κατὰ τὸ «πινδαρικό» ἢ «βοιωτικὸν σχῆμα» ἐκφερόμενον: «ἦν τρεῖς κεφαλαῖ» (Ἡρόδοτος) (βλ. δυ-	—	—

κός).

δωροδοκῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= δέχομαι δῶρα ἀθέμιτα, (κν.) δωροδοκοῦμαι, λαμβάνω δῶρα παραβαίνων τὸ καθήκον, εἰς τοὺς μετν. δεκάζομαι, δίδω δῶρα, δεκάζω τινά· (φρ.) «τοὺς μὲν γὰρ ἤδη ἐδωροδόκησεν ὁ Φίλιππος» (Διογένης ὁ Λαέρτιος) (νεωτ. καὶ δημοτ. μτβ. μετὰ αἰτιατικῆς) (= διαφθεῖρω διὰ δῶρων)· (πρτ.) ἐδωροδόκουν, (μέλλ.) δωροδοκήσω, (ἀόρ.) ἐδωροδόκησα, (πρκμ.) δεδωροδόκηκα· (Παθ.) δωροδοκοῦμαι (= ἔχω λάβει δῶρα, πρβλ. δεκάζομαι)· π ἐδωροδοκούμεν, (παθ. ἀ) ἐδωροδοκήτην, (ύποτ.) δωροδοκῶ, πρ δεδωροδόκημαι, (μετχ.) δεδωροδοκῆμένος, -η, -ον· (φρ.) «τὰ δωροδοκῆντα» (= τὰ ληφθέντα δῶρα)· (φρ.) «τὰ μὲν γὰρ περὶ τοὺς Ἀμφισέας ἤσεβημένα σοὶ καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐβοίαν δωροδοκῆντα» (Αἰσχίνης) (= καὶ τὰ διὰ τὴν τακτικὴν σου ἔναντι τῆς Εὐβοίας χρήματα, τὰ ὅποια ἔλαβες)· — δωροδοκία, δωροδόκος, δωροδόκημα, δωροδοκῆστί, δωροδότης, δωροδέκτης· (φρ.) «ἐδέεζεν ὁ διδοὺς χρήματα, ἐδωροδόκει δὲ ὁ λαμβάνων»· (πρβλ.) δωροφῶ (-έω).

-δωρος καὶ -δωρα· (Ὀρθογρ.) τὰ ἔχοντα ὡς β' συνθετικὸν τὸ -δωρος (δῶρον) γράφονται διὰ τοῦ ω, π.χ. Θεόδωρος (= καὶ ἀντιστρόφως τὸ αὐτὸ Δωρόθεος), Θεοδώρα, Ἀθηνόδωρος, Ἀπολλόδωρος, Διόδωρος, Διονυσόδωρος, Ἰσμηνόδωρος, Ἰσμηνοδώρα, Κηφισόδωρος - Κηφισοδώρα, Μητροδώρας - Μητροδώρα, Πάνδωρος - Πανδώρα, Πολύδωρος - Πολυδώρα κ.λπ.

δωροφῶ (-έω) (τινι)· (= προσφέρω δῶρα· (φρ.) «οἱ ἄνθρωποι δωροφθεῖν αὐτοῖς ὡς βασιλεῦσιν ἐθέλωσιν» (Πλάτων) (= δί-

δω τι ἐπὶ δωροδοκίᾳ ἢ ὡς δῶρον)· (φρ.) «τὸ ἦπαρ καὶ ἡ καρδία τῷ ἐγκεφάλῳ δωροφροῦσι τὴν τροφήν»· (πρτ.) ἐδωροφύρου, (μέλλ.) δωροφύρῃσω, (ἀόρ.) ἐδωροφύρησα, (ύποτ.) δωροφύρῃσω· ἐνῶ «δωροδοκῶ*» (= λαμβάνω δῶρα παραβαίνων τὸ καθήκον μου)· (φρ.) «δωροδοκεῖ δῶρα λαμβάνει· τίθεται ἢ λέξις καὶ ἐπὶ τοῦ διδόντος» (Σχόλ. Ἀριστοφάνους)· (φρ.) «πρῶτος Ἀθηναίων δοκεῖ δικαστήριον δωροδοκῆσαι» (Διόδωρος Σικελιώτης)· — δωροφορία, δωροφορικός, δωροφόρος.

δωρῶ (-έω) τι· (νεωτ. καὶ δημοτ.) δωρίζω (= χαρίζω, προσφέρω)· (φρ.) «πάντες Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες δῶρον ἐδώρησαν» (Ἡσίοδος)· παρέχω, παραχωρῶ)· (φρ.) (παθ.) «καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε· καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδώρησατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ»· (πρτ.) ἐδώρουν (μέλλ.) δωρήσω, (ἀόρ.) ἐδώρησα, (ύποτ.) δωρήσω· // (Μέσ. ἀποθ.) δωροῦμαι (= χαρίζω, προσφέρω εἰς τινα δῶρα), «δωροῦμαι τι τινι»· (φρ.) «οὐκοῦν τὸ θύειν δωρεῖσθαι ἐστὶ τοῖς Θεοῖς» (Πλάτων)· «ἰκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος» (Μηναῖον Ἐκκλησι.)· (εἰρων.) (= παρέχω κακόν τι)· (φρ.) «τάπειμία τῆς δυσσεβείας, οἷα δωροῦνται Θεοί» (Σοφοκλῆς) (= προσφέρω δωρεάν)· (φρ.) «Δελφοὺς δωρέεται κατ' ἄνδρα δύο στατήρησι ἕκαστον χρυσῶν» (Ἡρόδοτος)· (Παθητ.) (ἐπὶ πραγμάτων) (= προσφέρομαι ὡς δῶρον)· (φρ.) «τὰ παρὰ τῆς τύχης δωρηθέντα» (Ἰσοκράτης)· (ἐπὶ προσώπων) (= λαμβάνω τι ὡς δῶρον)· (φρ.) «εὐεργέτης βασι-

λέος ἀνεγράφη καὶ χώρη ἐδωρήθη πάρα» (Ἡρόδοτος)· π ἐδωρούμην, μ δωρήσομαι, ἀ ἐδωρησάμην, (ὑποτ.) δωρήσωμαι, (παθ. ἀ α') ἐδωρήθην, (ὑποτ.) δωρηθῶ, (προστ.) δωρήθητι, πρ δεδώρημαι, (μετχ.) δεδωρημένος, δεδωρημένη, δεδωρημένον· — ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. «δωρῶ (-έω)» κοινότερον λαμβάνεται τὸ ἀποθετικὸν «δωροῦμαι» ἔχον τὴν αὐτὴν σημασίαν· (δημοτ.)· (φρ.) «τοῦ ἐδώρησα ἔναν πίνακα μεγάλης ἀξίας»· — δῶρον, δώρημα, δωρητὸς δωρεά, δωρητικός, δωρηματικός, δωρητὴρ (= ὁ παρέχων δῶρον, (κν.) χαριστής), δωρητὴς ὁ, (θελ.) δωρήτρια, (-ίας), ἡ, (δημοτ.) δωρίζω· (φρ. πα-

ροιμιακή) «σὰ σκορπᾷς καὶ σὰ δωρίζεις, βιὸς κι ἂν ἔχῃς δὲν τ' ὀρίζεις», (ἐπίρρ.) δωρεάν (ἐκ τῆς αἰτ.) τοῦ ἢ δωρεά, δίδωμι*, δίδω (δημ. δώνω), δωροδοκῶ*, δωρύττομαι (δωρ. ἀντὶ δωροῦμαι)· (φρ.) «τάν τοι, ἔφα, κορύναν δωρύττομαι» (Θεόκριτος), δωροφόρος, δωροφορῶ*.



δωσι-· (Ὁρθογρ.) τὰ ἔχοντα ὡς α' συνθετικὸν τὸ δωσι- γράφονται διὰ τοῦ ω, π.χ. δωσίλογος, δωσίδικος, δωσίτυλος (= κίναιδος), δωσίβιος, δωσιδικία (= ἡ ὑπαγωγὴ εἰς τὸ κατὰ νόμον ἀρμόδιον δικαστήριον τοῦ διαδίκου ἢ ὑποδίκου)· (φρ.) «εἰδικὴ δωσιδικία δικηγόρων, κληρικῶν, στρατιωτικῶν».



E

ε, E· κατὰ τάξιν εἶναι τὸ πέμπτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ, λατινικοῦ καὶ τῶν συγγρόνων εὐρωπαϊκῶν ἀλφαβήτων, τὸ δεύτερον δὲ τῶν φωνηέντων. Τοῦτο ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ἄρχοντος Εὐκλείδου (4 αἰ. π.Χ.) «εἰ»· οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφοῦ ἔλαβον διὰ τῶν γραμματικῶν τὸ μακρὸν “ε” ἐκ τοῦ σημειτικοῦ συμφωνητικοῦ φθόγγου He, τὸ ὠμάλυναν εἰς φωνῆν, ἄλλοτε μὲν ἔχον αὐτὸ μακρὸν φθόγγον (ē) (ὡς εἰμί, εἶ, ἐστί· (= εἰστί) κ.λπ., βλ. δίφθογγος), ἄλλοτε δὲ βραχὺ (ē)· ὠνομάσθη δὲ “ἔ ψιλόν”, διότι ἦτο “ε” ἄνευ δασέος “h”, καθ’ ὅσον τὸ γράμμα τοῦτο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο ἔν ἐκ τῶν σημείων πρὸς παράστασιν τῆς δασείας· τοῦτο ἐτίθετο ἐνίοτε καὶ ἀντὶ τῆς νόθου διφθόγγου* “εἰ”, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ τοῦτο ἐκαλεῖτο “εἰ”, πιθανὸν νὰ ἀπηγγέλλετο καὶ κατὰ διάστασιν “ε ἰ”.

Ἄν καὶ ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ ἐτυμολογία τοῦ γράμματος τούτου εἶναι ἄγνωστοι, παρέχεται ἡ πληροφορία, ὅτι ἔχει τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ hē, τὸ ὁποῖον σημαίνει «παράθυρον» ἢ «θυρίδα»· τὸ φοι-

κικὸν hē εἰς τὸ συλλαβογραφικὸν σημειτικὸν ἀλφάβητον παρίστανε συμφωνικὸν φαργγικὸν φθόγγον, ὡς καὶ τὸ het· τὸ hē ἐγράφετο ὑπὸ τῶν Φοινίκων ὡς , εἰς δὲ τὸ ἀρχαῖον δυτικὸν ἑλλ. ἀλφάβητον, ἔνεκα τῆς ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ ἑλλ. γραφῆς ἐγράφετο τὸ αὐτό, ἀλλὰ ἔχον τὰς ἐγκαρσίους κεραίαις ἐστραμμέναις πρὸς τὰ δεξιὰ, ὡς .

Ὅτε εἰς Ἀθήνας καθωρίσθη τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον καὶ προσελήφθη τὸ μακρὸν “ε” (ἦτοι H), τότε ἐδήλου τὸ “ε” τὸν βραχὺν φθόγγον, καὶ ἐνῶ ἀπεκλήθη “ἔ ψιλόν” καὶ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν μετὰ ταῦτα “ε” ἢ “ε ἀ π λ ο ὤ ν”, ἐκυμαίνετο ἡ προφορὰ αὐτοῦ κατὰ τὰς διαφορὰς διαλέκτους, ἴσως νὰ ἀπηγγέλλετο ἀναλυτικῶς μετὰ τῶν φθόγγων “α” καὶ “ι”· τοῦτο α) ἀναπτύσσεται μετὰ τὸν δύο-συμφώνων, ὡς τέμνω > τέμενος· ἀναπνιά (δημ.) = ἀναπνοή > ἀναπενιά· β) προτίθεται (εἰς τὴν ἀρχήν) 1) ὡς συλλαβικὴ αὔξησις εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ εἰς τὰ ῥήματα τὰ ἀπὸ συμφώνων ἀρχόμενα, ὡς φέρω > ἔφερον· πράττω > ἔπραξα· γράφω > ἐ-

γεγράφειν· 2) ἔνεκα εὐφωνίας ἢ ἐκ παρετυμολογίας, ὡς ῥωδῖος (= τὸ πτηνόν) > ἔρωδῖος· οὗτος > τοῦτος > ἐ-τοῦτος· λόγου σου > ἐ-λόγου σου· μυελός > ἐ-μυελός· γ) ἐπιτίθεται· ὡς ἦτο > ἦταν > ἦταν-ε· ἐγέλασαν > ἐγελάσαν-ε· μᾶς φωνάζουν > μᾶς-ε φωνάζουν· τὸν κράζει > τὸν-εκράζει· δ) ἀφαιρεῖται μάλιστα εἰς τὰς συνθέτους ἀπὸ προθέσεων λέξεις, ὡς ἐνοίκιον > νοῖκι· ἐντόπιος > ντόπιος· ἐμπήγγω > μπήγγω· ἐ-ρεύγομαι > ρεύομαι· ἐψητόν > ψητόν, ἢ εἰς τὴν συλλαβικήν αὐξήσιν δι' εὐφωνίαν, ἰ-δίως ἐπομένης λέξεως φωνηεντολήκτου, ὡς (ἀρχ.) «οὐ ἐγὼ ἔλεγον > οὐ ᾿γὼ ᾿λεγον»· (δημ.) ἔτσι ἔλεγον > ἔτσι ᾿λεγον· τέτοια ἐγινήκαν > τέτοια ᾿γινήκαν· ε) συγκόπτεται, ὡς (ἀρχ.) Νεοσσία > Νοσσία· (δημ.) χρεωστῶ > χρωστῶ· φέρετε > φέρτε· θεωρῶ > θωρῶ· πολλάκις ἐπὶ τούτων, μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ ε, τὸ πρὸ αὐτοῦ σύμφωνον ἀντικαθίσταται εὐφωνικῶς, ἥτοι 1) τὸ ξ διὰ τοῦ χ, ὡς φτειάζετε > φτειάζετε > φτειάχετε, 2) τὸ ψ διὰ τοῦ φ, ὡς ξολοθρέψετε > ξολοθρέψετε > ξολοθρέψετε, 3) μ διὰ τοῦ ν, ὡς κάμε το > κάμ' το > κάν' το· στ) ἀφομοιοῦνται (προληπτικῶς) πρὸς προηγούμενα ἢ ἐπόμενα φωνήεντα, ὡς κάλεντα > κάλанта· Μονεβασιά > Μονοβασιά· ὄρεξις > ὄροξη· ζ) προκύπτει κατ' ἀφομοίωσιν ἐξ ἄλλων φωνηέντων, ὡς μέγας > μέγαθος > μέγεθος· ὕαλος > ὕελος· σίαλος > σίελος· νηρόν > νερόν· ἀντίδωρον > ἀντιδέρο· η) τρέπεται 1) εἰς α (διαλεκτικῶς) πατέρα > πατάρα· φέρειν > φάρειν· ἐργαλέος > ἀργαλέος· (δημ.) ἐργαλειός > ἀργαλειός· ἐγγίζω > ἀγγίζω· ἔντερο > ἄντερο· ἐχίνος > ἄχινός καὶ τάνάπαλιν· ραπάνι > ρεπάνι· τέσσαρα > τέσσερα·

2) εἰς η ἢ εἰ, ὡς φεκάζω > φεκάς > φελα > φηχάλα· κελαῖδω > κηλαῖδω· βορέας > βορηάς (ἢ βορειάς)· 3) εἰς -ι ἀδελφός > ἀδελφίος· Κλέων > Κλίων· κερκίς > κίρκος· δέρεσθαι > Δίρκη· νέος > νίος· (δημ.) μηλέα > μηλιά· βορέας > βοριάς· ἐγὼ > ἰγὼ· περίμενε > περίμινι· βασιλέας > βασιλιάς· γελῶ > γιλῶ (καὶ κατὰ συγκοπὴν) γλῶ· (Δημοτ.)· εἰς μερικὰς λέξεις τὸ υ, η καὶ εἰ πρὸ τοῦ ρ γίνεται ε, π.χ. ἄχου-ρο > ἄχε-ρο· θη-ρίο > θε-ριό, θε-ριεύω· σκλη-ρός > σκλη-ρός· κηρός > κερί, χειρ-όγραφο > χειρ-οπιστός, χειρ-οδύναμος· στεיר-εύω > στερ-εύω κ.λπ. 4) εἰς ο, ὡς ὀβελός > ὀβολός· Ἀπέλλων > Ἀπόλλων· Ἐρχομενός > Ὀρχομενός· Τρεφώνιος > Τροφώνιος· ἔβδεμος > ἔβδομος· Ἐβραῖος > Ὀβριός· καὶ (λατ.) ἐλαία > olea 5) εἰς -υ, ὡς ξέω > ξύνω· χέω > χύνω καὶ τάνάπαλιν· πλύνω > πλένω· 6) ἐκτείνεται τὸ ὡς ἀρκτικὸν πολλῶν β' συνθετικῶν, π.χ. χρυσοέλατος > χρυσήλατος· // (Γραμμ.) τὸ ε εἶναι ἐφελκυστικὸν τοῦ ν εἰς τὸ γ' πρόσωπον τοῦ ἐνικοῦ τῶν ῥημάτων, ὅταν ἔπεται λέξις ἢ ὁποῖα ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, π.χ. ἔλεγε > ἔλεγεν, ἔμαθε > ἔμαθεν· Ἡ κλητικὴ εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ θέμα μετὰ μεταπτώσεων εἰς -ε: ἵππε, λόγε κ.λπ. αἱ λέξεις αἱ ἀρχόμεναι ἀπὸ ε πρὸ φωνήεντος γράφονται διὰ τοῦ ἑ ψιλόν, ὡς ἔαρ, ἑορτή, ἔοικα κ.λπ., πλὴν τοῦ αἶα (= γῆ), αἶαγμα (= θρηῆνος) καὶ αἰάζω (= θρηῆνω), αἰανής (= αἰώνιος), Αἶας, Αἰακός, αἰεῖ (= αἰεῖ), αἰέλουρος (= αἰλουργος), αἰετός (αἰετός), αἰολος (= εὐκίνητος), αἰόνημα (κατάβρεξις), Αἰανός, Αἰανή, Αἶατος, Αἴολος, αἰών, αἰώρα, αἰώρησις καὶ τὰ παράγωγα

αὐτῶν· ὡς βραχυγραφικὸν σύμβολον εἰς τὴν ἀρχ. ἑλλ. τονούμενον ἄνω πρὸς τὰ δεξιὰ (ε') ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν (5), τὸ τακτικὸν (πέμπτος) καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν αὐτοῦ (πεντάκις)· τονούμενον δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ κάτω (ε) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸν πέντε χιλιάδες, τὸ τακτικὸν αὐτοῦ (πεντακισχιλιοστός) καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν αὐτοῦ (πεντακισχιλιάκις)· μετὰ δύο στιγμῶν ἄνω (ἔ) ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰς πεντήκοντα χιλιάδας (βλ. ἀριθμητικός)· παρ' Ὀμήρῳ τὸ κεφαλαῖον Ε σημαίνει τὴν 5ην ῥαφιδίαν τῆς Ἰλιάδος, τὸ δὲ μικρὸν ε τὴν 5ην ῥαφιδίαν τῆς Ὀδυσσεΐας.

ε· (Λογ.)· τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς λέξεως ἐστὶ χρησιμοποιοῦται εἰς τὴν συμβολικὴν λογικὴν πρὸς δήλωσιν τῆς συναπαρτίσεως, ἥτοι τῆς λογικῆς σχέσεως τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει.

Ε· (Λογ.)· σύμβολον τῆς καθολικῆς ἀποφατικῆς κρίσεως ἐκ τοῦ “οὐδΕῖς” (οὐδὲν Α εἶναι Β).

ἐ· (εἰς ἐπιγραφάς, πρὸ συμφώνου ἀντὶ τῆς “ἐκ” καὶ τῆς “ἐν”), ὡς ἐ Πανάκτω (= ἐκ Πανάκτου)· // ἐ Μαντινέαι (= ἐν Μαντινείαι).

ἔ· (δημ.) συγκεκομμένος τύπος ἀντὶ τοῦ «εἶναι» καὶ τοῦ «ἔχω», ὡς «δὲν ἔσωστός» (= δὲν εἶναι σωστόν)· «γνώσῃ δὲν ἔ» (= γνῶσιν δὲν ἔχω).

ἐ!· πολυσήμαντον ἐπιφώνημα (ὀρθότερον αἱ*), τὸ ὁποῖον ἐκφράζει: α) δυσαρέσκειαν, ἐνόχλησιν, ὡς «ἐ! σκάσε, μὲ ζάλισες»· β) δισταγμὸν (μετ' εἰρωνείας), ὡς «ἐ! δά! μετὰ οὐλά σου»· γ) ἐπιθυμίαν, εὐχήν, ὡς «ἐ! καὶ νὰ κέρδιζα τὸ λαχεῖο»· δ) συγκατάθεσιν βεβαιωμένην, ὡς «ἐ! καλὰ, ἄς εἴ-

ναι»· ε) ἀγανακτήσιν καὶ ἀπορίαν, ὡς «ἐ! φθάνει, τῶχρυσες»· στ) πρόκλησιν ἢ κλησιν, ὡς «ἐ! ἐσένα λέω»· ζ) ἀνυπομονήσιν καὶ πληξίν, ὡς «ἐ! (αἱ) δά! βαρέθηκα νὰ περιμένω» (συντάσσεται μετὰ κλητ.) «ἐ! (αἱ)* σύ»· // (ἀρχ.) «αἱ» ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ ἢ ἀγανακτήσεως: «αἱ τάλαν!» (βλ. αἱ).

ε· εἰς τὰ σύνθετα μετὰ τῶν προθέσεων ἀνά, κατὰ, ἀπό, ἐπί τίθεται (ἀνε-, κατε-, ἀπε-, ἐπε-) ἀντὶ τοῦ καταληκτικοῦ αὐτῶν α, ο, ι, π.χ. ἀνε-βάζω, ἀνε-βαίνω, κατε-βάζω, κατε-βαίνω, πεθαίνω, πε-θυμῶ κ.λπ.

ἐ· προθετικὸν εἰς τὰς προσωπικὰς ἀντωνυμίας κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἐ-γώ, ἐ-μοῦ, ἐ-μέ, π.χ. ἐ-σύ, ἐ-σεῖς, ἐ-μεῖς, ἐ-μέ(να), ἐ-σέ(να).

-ε· εἰς τὸ τέλος τῆς αἰτ. τῶν ἀντωνυμιῶν, προελθὼν ἐκ τῆς αὐξήσεως ἐπομένου ῥήματος, π.χ. «τὸν ἐ-γνώρισα» > τότε γνώρισα, τὴν ἐζήτησα > τήνε ζήτησα: τότε, τήνε, ἐκείνονε, ἄλλονε, τούτονε κ.λπ.

ἔ· (δεικτικὸν ἐπιρρ. μόριον), (δημ.) ὡς «ἔ αὐτὸς ποὺ ζητᾷς», ἥτοι νὰ αὐτὸς ποὺ ζητᾷς· // ἐντεῦθεν καὶ κατ' ὀνομαστικὴν, ἥτοι ἔ αὐτὸς > ἔτος· ἔ αὐτὴ > ἔτη· ἔ αὐτὸ > ἔτο· (φρ.)· «ἔτος ὁ γυνίος σου»· «ἔτη ἢ κόρη σου»· «ἔτο τὸ παιδί σου».

ἔ· (δημ.)· (κλητικὸν ἐπιφώνημα) ἀντὶ τοῦ κλητικοῦ (ὦ)· π.χ. (φρ.) «ἔ, Ἀνδρέα, δὲν ἀκοῦς».

ἔ· (ἐγκλιτ. εἰ καὶ ἐέ)· (ἀρχ.) (γ' πρόσ. αἰτ. τῆς προσ. ἀντων. γ' προσ. ἐπὶ αὐτοπαθείας) ἐαυτόν· ἐαυτήν.

ἔ ἔ· (ὀρθ.) ἐέ (καὶ ἐπὶ ἱαμβ. μέτρου ἐή)· ἐ-νίστε καὶ ἔ ἔ! ἐπιφώνημα θλίψεως καὶ ὀδύνης.

-εα· (ἐξ -αα)· ἰων. κατάληξις πληθυντ. τῶν εἰς -ας οὐδετέρων οὐσιαστικῶν τῆς γ' κλίσεως, ὡς γέρεα, κέρεα, τέρεα.

-έα· ('Ορθογ.)· τὰ εἰς -έα λήγοντα θηλυκὰ παροξύτονα μονογενῇ γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. γέα (= γῆ), νέα, μηλέα, ἰτέα, μορέα, συκομορέα, ῥοδοκινέα, συκαμινέα, κιτρέα, καστανέα, σολέα, Κορέα, Τιθορέα, 'Ρέα, Βρέα, 'Ελέα (πόλις) Νεμέα, Πτελέα κ.λπ.· ἐξαιρούνται τὸ μαῖα, γαῖα, ἐλαία, 'Ελαία (ἄλλη πόλις), 'Ιουδαία, 'Ιδουμαία, περικεφαλαία, 'Ηλιαία, Πυλαία, Φαῖα καὶ ἡ Ζαῖα (πόλις), ὡς καὶ τὰ παρώνυμα· γαλήνη> γαληναία, ἡ σελήνη> σεληναία, ἡ ὀπή> ὀπαία, σφενδόνη> σφενδοναία κ.λπ.· // τὰ εἰς -έα λήγοντα παροξύτονα θηλυκὰ τὰ συναϊρούμενα τὸ ε μετὰ τοῦ α εἰς ἡ γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. σησαμέα> σησαμῆ, συκέα> συκῆ, ἀμυγδαλέα> ἀμυγδαλῆ, πορτοκαλέα> πορτοκαλῆ, λεοντέα> λεοντῆ. Πολλὰ ὀνόματα δένδρων, δερμάτων καὶ μετάλλων, κυρίως οὐσιαστικοποιηθέντα ἐπίθετα, ἦσαν συνήθως συναϊρημένα εἰς τὴν ἄττ. γλῶσσαν, π.χ. ἁλωπεκῆ (δέρμα ἁλώπεκος) (ἐξυπακούεται δορά), αἰγῆ, ἀνθρωπῆ, ἀρκτῆ, μοσχῆ, κυνῆ, παρδαλῆ, βοῆ, ἐλαφῆ, ἐχινῆ, ἰξαλῆ, λεοντῆ, λυκῆ, προβατῆ, ταυρῆ, ἀμυγδαλῆ (= τὸ δένδρον), ἀμυγδαλῆ ἡ (= ὁ καρπός), χαλκῆ, χρυσῆ, πορτοκαλῆ, φακῆ (= τὸ ἔφημα τῶν φακῶν, ἐνῶ τὸ ὄσπριον ὠμόν, ὁ φακός, οἱ φακοί), κωλῆ (-έα) ἡ (= χοιρομέριον). [Ἡ συναΐσεις ἐγένετο, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν ε πρὸ τῆς καταλήξεως, διότι ἄλλως δὲν ἐγένετο αὕτη, ἐὰν ὑπῆρχε τὸ φωνῆεν -α, -ο, -ι, -υ, π.χ. Δανάη, ἄλῃ, χλόη, ὀγδόη, ὑδρορρόη, καρύη] πάντοτε δὲ ἀσυναΐρετα· διότι πολλὰ τούτων ἔληγον

παλαιότερον εἰς -εφα, ἦτοι ἰτέα, πετέα, μηλέα, βανανέα, κορομηλέα, μεσπιλέα, καστανέα, μορέα· μτγν. ἀσυνάληπτα: συκέα, ἀπιδέα, σησαμέα, μυρτέα, κερασέα, κιτρέα, ῥοδοκινέα, δαμασκηνέα, συκαμινέα, λεμονέα, κιτρομηλέα κ.λπ.· // τὸ "γῆ" δὲν εἶναι συναϊρημένον ἐκ τοῦ "γέα", ἀλλὰ προσφώνησις ἐπιφωνηματικῆ, ὡς Μᾶ, Δᾶ, τὸ δὲ εἰς τὸν "Ομηρον" "γαῖα" εἶναι συμφυρμός τοῦ γῆ+αῖα· // ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -εᾶ ὀξύτονα οὐσ. γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. φωλεᾶ, δωρεᾶ, γενεᾶ κ.λπ., ἐνῶ τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων διὰ τῆς αἰ διφθόγγου, π.χ. παλαια (παλαιός), ἀραιᾶ (ἀραιός), γηραιᾶ (γηραιός), σκαιᾶ (σκαῖός), γεραῖᾶ (γεραῖός), φαῖᾶ (φαῖός), κραταιᾶ (κραταιός) κ.λπ., ἐξαιρούνται: στερεᾶ (στερεός), ἐνεᾶ (ἐνεός), θεᾶ (θεός)· // ὁσάκις τοῦ -εα προηγείται ρ, τότε, ἂν μὲν εἶναι τὸ α βραχύ, συναϊρεῖται τοῦτο εἰς -ρη, π.χ. ὄρεᾶ> ὄρη, μέρεᾶ> μέρη, θέρεᾶ> θέρη, χαλκήρεᾶ> χαλκήρη, πολυμέρεᾶ> πολυμέρη, ἐργηγόρεᾶ> ἐργηγόρη κ.λπ., ἂν δὲ εἶναι τὸ α μακρόν εἰς -ρα: σιδερέᾶ> σιδηρᾶ, ἀργυρέᾶ> ἀργυρᾶ· // οἱ τύποι ε+α = εἰ, π.χ. ἀληθείας - ἀληθεῖς τοὺς (ἀντὶ ἀληθείας), βασιλέας-βασιλεῖς τοὺς (ἀντὶ βασιλῆς) δὲν προῆλθον ἐκ συναΐσεως, ἀλλ' ἀπλῶς εἶναι τύποι τῆς ὀνομαστικῆς: οἱ ἀληθεῖς - ἀληθεῖς-τοὺς ἀληθεῖς, οἱ βασιλεῖς - βασιλεῖς - τοὺς βασιλεῖς (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ βασιλέας ἢ βασιλῆς τοὺς), ἐνῶ γένεα - γέννη, βέλεα - βέλγη τά· // ἐὰν τοῦ -εα προηγῇται ε ἢ ι τὸ προκύπτον εἶναι εα, -ια καὶ ὅχι -εη ἢ -ιη, π.χ. χρέεα> χρέα τὰ, κρέεα> κρέα τὰ, Πειραιέα> Πειραιᾶ, 'Ερετριεᾶ> 'Ερετριᾶς, τὸν Περικλέα, τὸν εὐκλεᾶ, τὸν ὕγιᾶ κ.λπ.

Οἱ μετὰ ταῦτα ἀναφανέντες τύποι τὸν ὕγιῆ - τὰ ὕγιῆ, τὸν ἐνδεῆ - τὰ ἐνδεῆ ἐγένοντο κατὰ τυπικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ λοιπὰ ἐπίθετα εἰς -ης, προσέτι καὶ κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ὕγιῆς, ἐνδεῆς.

Κατὰ τὰ μεταγενέστερα: τὰ χρέη, τὰ κλέη ἐσηματίσθησαν ὁμοίως κατὰ τυπικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ λοιπὰ εἰς -ος, πληθ. -η, ἀλλ' ἡ ἐκτροπὴ τῶν: τὰ χρύσεια-χρυσᾶ, τὰ ὀστέα-ὀστᾶ, τὰς χρυσεῖας-χρυσᾶς καὶ χρύσεια-χρυσᾶ ὀφείλεται εἰς τὴν «γραμμαιτικὴν συναΐρεσιν» εἰς ἀντίθεσιν πρὸς «τὴν φωνητικὴν», διότι τὰ ὁμαλῶς (δηλ. ἐκ τῆς συναΐσεως τούτων προκύπτοντα) ἀντέβαινον πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῶν πτώσεων τούτων.

Ὁμοίως ἔχει καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθ. ἀντὶ (ἡμέας-ἡμῆς, ὑμέας-ὑμῆς, σφέας-σφῆς) ἡ μᾶς, ὑ μᾶς, σ φ ᾶς.

Ὡσαύτως ἔχομεν εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς μέσης καὶ παθητικῆς φωνῆς οἶει, ὄφει, βούλει (εἰ = εἰ), ἀντὶ οἷη, ὄψη, βούλη. Ἡ γραφὴ εἰ ἀντὶ ηἰ (ῆ) προῆλθεν ἐκ βραχύνσεως καὶ εἶναι νεωτέρα καὶ αὐτοὶ οἱ τραγικοὶ ἔγραφον λέγει, νομίζει, ἀντὶ (λέγομαι) λέγη, νομίζη κ.λπ.

Κατὰ τὴν σύμπτωσιν τριῶν φωνηέντων συναϊροῦντο εἰς ἄλλα μὲν ὀνόματα τὰ δύο τελευταῖα: γενεᾶν> γενεῶν> γενεῶν, εἰς ἄλλα δὲ τὰ δύο πρῶτα, π.χ. νέαι-νεῖαι, μυθεῖαι-μυθεῖαι. Ὁμοίως ἐγένετο ἀνώμαλος συναΐσεως τοῦ εφα-εἰ-η, π.χ. ἄστη, διπῆχη, τριπῆχη. Αὐτὰ τὰ μὲν ἠκολούθησαν ἄλλα συνώνυμα ἔχοντα χαρακτῆρα σ καὶ ὅχι φ καὶ μάλιστα ὁμαλῶς συναϊρούμενα: τὰ τεῖχη, τὸ δὲ ἐκανονίσθησαν κατὰ τὰ σύνθετα εἰς -ης, -ες τὰ ἀντιστοιχοῦντα

πρὸς τὰ εἰς -ος, -ου ἀπλᾶ: τὰ ἀθηδῆ, τὰ ἀβαρη, ἀλλὰ τὰ ἡδέα, τὰ βαθέα· ὑπὸ τῶν μτγν. ἐλέχθη δὲ καὶ "τὰ ἡμίση".

Ἡ ἐκ τῆς σημιτικῆς λέξις μνᾶ <māneh> ἐκλήθη μεταπτωτικῶς, π.χ. μνάᾶ> μνηᾶ> μνέα> μνᾶ, πληθ. μνηῖαι, μνεῶν, μνέας καὶ μνάας· μναῖ, ὅθεν μνάς, μνᾶ ('Αττ.), ὅπως 'Αθηνᾶ - 'Αθηνᾶς.

-εα· τὰ βράχεια (τῶν βραχέων) (= τὰ ῥηχά, τὰ ἀβαθῆ μέρη).

ἔα· (ἐπιφ. ἐκπλήξεως ἢ δυσαρσεχείας καὶ ἐνίοτε εἰς ἐπαναδίπλωσιν), π.χ. "ἔα ἔα" (ἀρχ.)· (πρὸ ἐρωτήσεων) ὦ! ἄχ! (φρ.) "ἔα, τίς οὗτος...".

ἔα· (ἀρχ., ἐπίρ.)· ἀντὶ τοῦ γ' προσ. τοῦ ἐνικοῦ παρατ. τοῦ εἰμί· ἦν (= ἦτο).

«ἔα!»· (Ναυτ.)· κέλευσμα πρὸς ἄμεσον ἐκτέλεσιν παραγγέλματος (κν. μόλα!)· (φρ.) «ἔα ἡρέμα!», ἦτοι ἐκτέλεσον βαθμιαίως τὸ παράγγελμα (κν. μόλα, ἀγάλια).

ἐάν· (ἐκ τοῦ εἰ-άν (διὰ τὴν χασμοδίαν καὶ μετὰ συγκοπῆν) > ἐάν> ἦν> ἂν (βλ. λ.)· διὰ κράσεως μετὰ τοῦ καὶ (καὶ ἂν> καῖν)· σύνδεσμος ὑποθετικὸς μεθ' ὑποτακτ. εἰσάγων τὸ ἡγούμενον ὑποθ. λόγου σημαίνοντος: α) τὸ προσδοκώμενον (κατὰ τινος β' κατὰ τινος δ' εἵδους), π.χ. «ἐὰν ἀληθεύσης, ὑπισχνούμαι σοὶ δέκα τάλαντα» β) τὸ ἀόριστως ἐπαναλαμβάνόμενον, ὡς «ἐάν τις τὸν ἥλιον ἀναιδῶς ἔχη χειρὶ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται» (βλ. πρότασις, ὑποθετικὸς) // (νεώτ.-δημ.)· εἰσάγει πλαγίας ἐρωτηματικὰς προτάσεις, ἐν χρήσει ἀντὶ τοῦ εἰ* καὶ τίθεται μεθ' ὀριστικῆς, ὡς «εἰρώτῃ σε ἐὰν με νομίζεις εὐτυχῇ»· τὸ "νομίζεις" καθ' ὀριστικὴν, ὡς ἐὰν ἐγράφετο εἰς εὐ-

θεῖαν ἐρώτησιν, «*νομίζεις ἐμὲ εὐτυχῆ;*» τίθεται ἀντὶ τοῦ ἂν εἰς τὸ ἡγούμενον ὑποθ. λόγου, σημαίνοντος τὸ μὴ πραγματικόν, ἀντὶ τοῦ ἀρχ. εἰ* μετὰ ἱστορ. χρόνου μετ' ἀποδόσεως ἱστορ. χρόνου μετὰ τοῦ ἂν, π.χ. «*ἐὰν εἶχες μυαλό, δὲν θὰ 'μενες χωρὶς λεφτά*» // εἰς σύνδεσιν τίθεται καὶ μετ' ἄλλων μορίων, ὡς «*ἐὰν τε...ἐὰν τε...εἴτε...εἴτε*».

ἔαρ, (**ἔαρος καὶ ἥρος**), τό· τῷ ἔαρι (καὶ ἥρι) μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμόν. Οἱ μετὰ τὸν Ὀμηρον σχετίσαντες τὸ κῆρ (= ἡ καρδία) πρὸς τὸ ἥρ, (ἥρος), τὸ (ἔαρ) ἐξέφερον αὐτὸ δυσλλάβως τὸ κέαρ (κῆρος τοῦ, κῆρι τῷ).

ἐαρίζω (ἀμτβ.) (= διάγω τὸ ἔαρ, διέρχομαι τὴν ἄνοιξιν θάλλω, ἀνθῶ, χλοάζω· ὁμοιάζω πρὸς ἔαρ)· (μέλλ.) ἐαρίσω, (ἀττ.) ἐαρίω· (Μέσ.) ἐαρίζομαι· (φρ.) «*παντοιοὶ δὲ λειμῶνες ἄνθει ποικίλοις ἐαριζόμενοι*» — ἔαρ, ἐαρινός, ἐαρίτις, ἐάριον (= τὸ ῥόδον), ἐαρότροφος, ἐαροτρεφής, ἐάρτερος (= ἐαρινός)· (φρ.) «*καὶ τὸ θέρος που διαγαγεῖν θερίσαι καὶ ἐνθερίσαι καὶ τὸ ἥρος ἐαρίσαι καὶ ἐνεαρίσαι καὶ τὸ χειμῶνος χειμάσαι καὶ ἐγχειμάσαι καὶ χωρία χειμάδια*» (Πολυδεύκης).

-έας· κατὰληξις οὐσιαστικῶν τῆς δημ. ἐξ αἰτιατ. τῶν εἰς -εὺς ἀρχ. ὀνομάτων, ὡς βασιλεὺς> τὸν βασιλέα> ὁ βασιλέας, γραμματεὺς> τὸν γραμματέα> ὁ γραμματέας, ἱερεὺς τὸν ἱερέα> ὁ ἱερέας κ.λπ. **-έας**· (Ὁρθογρ.)· τὰ εἰς -έας λήγοντα κύρια ὀνόματα γράφονται διὰ τοῦ ε καὶ φυλάττουν αὐτὸ (-ε(F)α-), κλίνονται δὲ κατὰ τὴν α' κλίσιν, π.χ. Ἀριστέας, (-ου), ὁ, Ἀνδρέας, (-ου καὶ -α), ὁ, ἐὰν δὲ εἶναι δωρικὰ κλίνονται καὶ ὡς ἰδιόκλιτα -έας,

(-έα), ὡς τὸ Αἰνέας (-α), ὁ, Μητρέας, Ἡρέας (καὶ Ἡράς), Ἀριστέας, Πρωτέας, Χαιρέας, Νικέας Πυθέας, πλὴν τοῦ Αἴας, (-αντος), ὁ καὶ Μιχαῖας, (-ου), ὁ // (δημ.) διὰ τοῦ -εας γράφονται καὶ τὰ νεώτερα τῶν ἐπωνύμων (εἰς Μάνην) Ἀβραμέας, Δημητρέας, Σκοπετέας κ.λπ., κατ' ἄλλους διὰ τῆς -αι διφθόγγου ὡς προελθόντα ἐξ οἰκογενειακῶν ὀνομάτων εἰς -αια, π.χ. Ἀβραμαίιας, Ζαννεταίιας κ.λπ. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ**· αὐτοπαθῆς ἄνωγμια (δημ.) «*ἰδιόπαθη*» (βλ. αὐτοπαθεῖς ἄνωγμια*)· (φρ.) «*ἄφ' ἑαυτοῦ*» (= μόνος του), «*ἄφ' ἑαυτῶν*» (= μόνοι των, τους), ἥτοι ἄνευ τῆς παρακινήσεως ἄλλων· «*παρ' ἑαυτῶν*» (= εἰς τὴν οἰκίαν του)· «*ἐν ἑαυτῷ ἢ ἐν τῷ ἑαυτοῦ εἶμαι*» (κν.) (= εἶμαι στὰ λογικά μου)· (ἀρχ.) «*ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἢ ἐν αὐτῷ γίγνομαι*» (= ἐπανευρίσκω τὴν ψυχραιμίαν μου)· «*ἐφ' ἑαυτῶν*» (= κατ' ἰδίαν, (κν.) χωριστά)· «*ἐφ' ἑαυτοῦ*» (= ὡς πρὸς ἑαυτόν) // ὡς β' ὅρος συγκρίσεως μετὰ συγκριτικοῦ ἢ υπερθετικοῦ, π.χ. «*πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι*» (= περισσότερο ἢ ὅσα ἦσαν κατὰ τὸ παρελθόν) // (δημ.) ἢ ἄνωγμια αὕτη ἐκφέρεται ἐνάρθρως εἰς πάσας τὰς πτώσεις μετὰ τῆς γενικῆς τῆς προσωπικῆς ἄνωγμιας* (μοῦ, σοῦ, τοῦ, μᾶς, σᾶς, τούς πάντοτε κατὰ γένος ἀρσενικόν)· π.χ. ὁ ἑαυτός μου, ὁ ἑαυτός σου, ὁ ἑαυτός του, ἥτοι ἐγώ, σύ, αὐτός· τὸ ἄτομόν μου, τὸ ἄτομόν σου, τὸ ἄτομόν του κ.λπ.) τοῦ ἑαυτοῦ μου, τοῦ ἑαυτοῦ σου, τοῦ ἑαυτοῦ του κ.λπ. (πληθ) οἱ ἑαυτοί μας, οἱ ἑαυτοί σας, οἱ ἑαυτοί τους (των) κ.λπ. (φρ.) «*βρίσκω τὸν ἑαυτό μου*» (=ἐπανερχομαι

εἰς τὴν προτέραν καλὴν κατάστασιν)· «*λέει στὸν ἑαυτό της*»· ἐκάστη τῶν ἄνωγμια τούτων κλίνεται εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις· τοῦ ἑαυτοῦ μου, τὸν ἑαυτό μου, τῶν ἑαυτῶν μας, τοὺς ἑαυτούς μας κ.λπ.

Ἐνικὸς

α') προσώπου· τοῦ ἑαυτοῦ μου

β') προσώπου· τοῦ ἑαυτοῦ σου

γ') προσώπου· τοῦ ἑαυτοῦ του (της)

Πληθυντικὸς

τοῦ ἑαυτοῦ μας ἢ τῶν ἑαυτῶν μας

τοῦ ἑαυτοῦ σας ἢ τῶν ἑαυτῶν σας

τοῦ ἑαυτοῦ τους (τῶν) ἢ τῶν ἑαυτῶν τους

Ἐπιτείνεται ἢ ἄνωγμια αὕτη διὰ τοῦ «*ἰδιό*»· π.χ. «*ἐνὰ κοιτάξῃς νὰ συμμορφώσης τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό σου*» // εἰς τὴν νεοελ. μετὰ προθέσεων (ἀπό, κατὰ, ἐκτός) εἰς σημασίαν ἐπιρρηματικὴν, π.χ. «*κανεῖς δὲν τὸν προκαλέσει, ἐθύμωσε ἄφ' ἑαυτοῦ*» (= ἀπὸ λόγου του)· «*ὀμιλεῖ καθ' ἑαυτὸν*» (= ὀμιλεῖ μόνος πρὸς τὸν ἑαυτόν του)· «*ἔγινε ἐκτός ἑαυτοῦ*» (= ἔξω φρενῶν).

Ἔβρος, (-ου), ὁ· (μετὰ δασείας, ποταμὸς Θράκης)· Ἔβρος (-ου), ὁ (μετὰ φιλής, ποταμὸς Ἰσπανίας, ἰσπαν. **Ebro** (λατιν.) **Iberus** (ἀρχ. ἑλλ. Ἴβηρ).

ἐγ-· (πρὸ τῶν συμφώνων γ, χ, ξ ἀντὶ τῆς προθέσεως ἐν): ἐγ-γράμματος, ἐγ-γονος, ἐγ-κάρδιος, ἐγ-κυος, ἐγ-χειρίδιον, ἐγ-χρωμος, ἐγ-ξέω, ἐγ-ξηραίνω κ.λπ.

ἐγγίζω (τι)· (= φέρω, πλησιάζω τι πλησίον εἰς τι· (ἀμτβ.) ἔρχομαι πλησίον, πλησιάζω, φεύω)· (πρτ.) ἤγγιζον, (μέλλ.) ἐγγίσω, (ἀόρ.) ἤγγισα, (ὑποτ.) ἐγγίσω, (δημ. ἀόρ.) ἄγγιξα καὶ ἄγγιαξα, (πρκμ.) ἤγγικα, (δημ. παθ. ἀόρ.) (ἀ)γγίχτηκα, (μτχ. πρκμ.) (ἀ)γγιγμένος, -η, -ον· — ἐγ-

γικτικός, (δημ.) ἔγγισμα καὶ ἄγγισμα, ἐγγύς, ἐγγίον, ἐγγιστος, ἔγγιον, ἐγγιστα.

ἔγγονος, (-ου), ὁ· ἔγγονος καὶ ἐγγόνῃ, (-ης), ἡ· (ἄλλως καὶ ἔκγονος) οὕτω καὶ τρισεγγονος ὁ, ἡ καὶ τρισεγγονῇ ἡ· (δημ.) ὁ ἐγγονός, ἡ ἐγγονή.

ἐγγυαλίζω (τι)· (= ἐγχειρίζω, θέτω εἰς τὴν παλάμην)· (μέλλ.) ἐγγυαλίζω, (ἀόρ. ἐπικ.) ἐγγυάλιξα· — γύαλον τὸ (κοῖλον).

ἐγγυῶ (-άω)· (τινὶ τι)· (= ἐγχειρίζω τι εἰς τινα ὡς ἐνέχυρον· ἀρραβωνίζω, δίδω πίστιν, γίνομαι ἐγγυητής)· (πρτ.) ἤγγυον, (μέλλ.) ἐγγύησω, (ἀόρ.) ἤγγυσα, (ὑποτ.) ἐγγύησω, (πρκμ.) ἤγγυηκα, (ὑπερσ.) ἤγγυηκεν· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἐγγυώμαι τινί τι (= ὑπόσχομαι, δίδω ἐγγύησιν), ἐγγυώμαι τινι (= ἀρραβωνίζομαι· διαβεβαιῶ ὅτι· εἶμαι ὑπεύθυνος)· (πρτ.) ἤγγυωμην, (μέσ. μέλλ.) ἐγγυήσομαι, (μέσ. ἀόρ. α') ἤγγυησάμην, (ὑποτ.) ἐγγυήσωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἤγγυήτην, (ὑποτ.) ἐγγυηθῶ, (πρκμ.) ἤγγυημαι, (μετχ.) ἤγγυημένος, -η, -ον· καὶ ὡς ἐπίθετον νεωτ ἤγγυημένος (= καλῆς ποιότητος, ἀσφαλῶς καλός), (φρ.) «*ὠρολόγιον ἤγγυημένον*», (ὑπερσ.) ἤγγυημην· (φρ.) «*Τὴν μνηστὴν καὶ ἐγγυητὴν ἂν εἴποις καὶ τὸ πρᾶγμα ἐγγύην καὶ τὸ ἔθμα ἐγγυήσασθαι καὶ ἐγγυῆσαι*» — *Λυκοῦθρος δὲ διεγγυᾶν τὸ ἐγγυᾶν εἵπεν* — καὶ τὸν γάμον ὑπέγγυνον, ὥσπερ τὸ ἐναντίον ἀνέγγυνον, ὁ δὲ πενθερὸς ἐγγυᾶ, ἀρμόζει» (Πολυδεύκης) — μετ' αἰτιατικῆς καὶ ἀπαρέμφ. μέλλοντος (= ὑπόσχομαι ἢ διαβεβαιῶ ὅτι)· (φρ.) «*ἐγγυῶμαι παρεξείν*» (= ὑπόσχομαι ὅτι θὰ προσφέρω)· «*ἐπεὶ Σωκράτη ἐγὼ ἐγγυώμαι μὴ ἐπιλήσασθαι*» (Πλάτων)· — ἐγγύσις, ἐγγύη (= ἐνέχυρον, ἀσφάλεια),

έγγυος (= ήγγυημένος), έγγυητής, έγγυη-
τός, έγγυθήκη (= κιβώτιον πρὸς φύλαξιν),
παρεγγύη, παρεγγύησις, διεγγύησις, κα-
τεγγύη, εξαγγύησις, μεσέγγυος, εχέγγυος.
έγγύς· (έπίρρ.), (παρὰθ.) έγγιον, έγγιστα
καί έγγυτέρω, έγγυτάτω καί έγγύτατα.
έγειρω τινά· (= έξυπνίζω, άφυπνίζω,
(παθ.) άγρυπνώ, (μτφ.) παροξύνω, έρεθί-
ζω· άνορθώνω· άνασταίνω· οίκοδομώ·
κατασκευάζω)· (πρτ.) ήγειρον, (μέλλ.)
έγερῶ, (άόρ.) ήγειρα, (πρκμ.) έγήγερκα,
έγρήγορα, (ύπερσ.) έγηγέρκειν, έγρηγό-
ρειν, έγρηγόρην· (ύποτ.) (έν.) έγείρω,
(άόρ.) έγείρω, (πρ.) έγηγέρκω, έγηγε-
κώς ᾧ, έγρηγορώς ᾧ· (εὐτ.) έ έγειροίμι, μ
έγεροίμι, α έγείραιμι, πρ έγηγέρκοιμι, έ-
γηγεκώς εἶην, έγρηγορώς εἶην· (προστ.)
έ έγειρε, α έγειρον, πρ έγηγεκώς ἴσθι, έ-
γρηγορώς ἴσθι· (άπ.) έ έγειρειν, μ έγερεῖν,
α έγείραι, πρ έγηγεκέναι, έγρηγορέναι·
(μετχ.) έ έγείρων, -ουσα -ον, μ έγερῶν,
-οῦσα, -οῦν, α έγείρας, -ασα, αν, πρ έγη-
γεκώς, -κυῖα, -κός, έγρηγορός, -υῖα, -ός·
//έγειρομαι· π ήγειρόμην, μ έγεροῦμαι, έ-
γερθήσομαι, α ήγέρθην, ήγρόμην, πρ έγή-
γερμαι, υ έγηγέρμην· (ύπ.) έ έγείρωμαι, α
έγερθῶ, έγρωμαι, πρ έγηγερμένος ᾧ· (εὐ.)
έ έγειροίμην, μ έγεροίμην, έγερθησοίμην,
α έγερθείην, έγροίμην, πρ έγηγερμένος
εἶην· (προστ.) έ έγείρου, α έγέρθητι, έ-
γροῦ, πρ έγήγερσο· (άπ.) έ έγείρεσθαι, μ
έγερεῖσθαι, έγερθήσεσθαι, α έγερθῆναι, έ-
γρέσθαι, πρ έγηγέρθαι· (μετχ.) έ έγειρόμε-
νος, -ομένη, -όμενον, μ έγερούμενος,
-ομένη, -ούμενον, έγερθησόμενος, -μένη,
-μενον, α έγερθείς, -θείσα, θέν, έγρόμενος,
-ομένη, -όμενον, πρ έγηγερμένος, -μένη,
-μενον· κατ' άόρ. «ήγέρθην» (=άγρυ-

πνῶ, φρουρῶ)· (φρ.) “τῆμος ἄρ' ἀμφί πυ-
ρὴν κριτὸς ἤγρετο λαὸς Ἀχαιῶν” (Ι-
λιάς)· (φρ.) “έγρήγορας ἦ καθεύδεις;”
(= εἶσαι ξυπνίος ἢ κοιμάσαι;) [(μτγν. καί
νεωτ.) γρηγορῶ (-έω) (= φρουρῶ)· (φρ.)
“φύλακες γρηγορεῖτε”, “γρηγορεῖτε καί
προσεύχεσθαι”] —έγερασις, έγερτής, έγε-
ρτικός, έγέρσιμος (= εύκόλως έγειρόμε-
νος), έγερτέος, γοργός, έγερτήριον, έγερτί.
έγερτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) “τὰ έ-
γερτικά” (= τὰ έγκλιτικά ὡς μετα-
βάλλοντα τὴν βαρεῖαν τῆς προηγουμένης
συλλαβῆς εἰς ὀξεῖαν, π.χ. κακός > κακός
τις)· (φρ.) “έγερτικὸν επίρρημα”.
έγια μόλα· “έγια μόλα! έγια λέσα”, (βλ.
άμολ(λ)άω), (έπιφώνημα παρακλεουσμα-
τικόν) (άρχ. έλλ. εἶα > ιταλ. έia + ιταλ.
mola), φράσις έκφωνουμένη κατὰ τὴν ὁ-
μαδικὴν ἔλξιν βαρέος άντικειμένου ἢ κατὰ
τὴν κωπηλασίαν πολυκώπου λέμβου· “έ-
για μόλα!- έγια λέ(σ)σα”, ἥτοι ἄφησε
τὰς κώπας έμπρός καί φέρε αὐτὰς ὀπίσω
(κατὰ Κοραῖν έσφαλμένως ὅτι τὸ “μόλα”
έκ τοῦ μάλα).
έγκάθισμα, (-ατος), τό· (Γραμμ.) άνα-
κοπή κατὰ τὴν προφορὰν συλλαβῆς λέξεώς
τινος.
έγκαινίζω (τι)· (= άνανεώνω, καθιερώ-
νω, άφιερώνω) (τὸ ι βραχύ)· φέρεται καί
έγκαινιάζομαι, εἰς τὴν δημοτ. καί ένεργ.
έγκαινιάζω· (άόρ.) ένεκαίνισα, (παθ. άόρ.
β') ένεκαίνισθην· (μτγν. καί μυν) έγκαινί-
ζω = έπανορθῶ, άνακαινίζω, έγκαθιδρύω,
καθιερῶ)· (φρ.) “καί ένεκαίνισε τὸν οἶ-
κον κυρίου ὁ βασιλεὺς” (Π.Δ).
έγκατατίθημι· (Γραμμ.) (= άποδίδω)·
“ὅς καί τοῦτομα έγκατατίθεται τῷ μηνί
εἰπὼν εἶναι τὸν Ἰανουάριον Ἰάνου έπώ-

νυμον”·
έγκελευστικός· (καί έγκελευσματικός, -ή,
όν)· (= παροκλεουστικός, προτρεπτικός)·
// (Γραμμ.) “έγκελευστικά ἢ έγκελευ-
σματικά επίρρηματα”· εἶα, έμπρός, έγια
κ.λπ.
έγκληματῶ (-έω)· (ὀρθότ.) έγκληματίζω
(= κατηγορῶ, (νεώτ.) πράττω έγκλημα),
καί έγκληματεύω, ὡς (άνάθεμα) > άναθε-
ματίζω, (βῆμα) > βηματίζω κ.λπ.
έγκλιμα, (-ατος), τό· (= κατωφέρεια·
ἥττα στρατεύματος)· // (Γραμμ.) λέξις
έγκλιτική*· έγγλυμα τό (= γλυφή· κο-
σμητικὸν χάραγμα)· έγκλημα τό (έγκα-
λῶ) (= άφορμή μέμφεως, κατηγορία,
πράξις έπισύρουσα κατηγορίαν).
έγκλινω· (Γραμμ.) προφέρω ἢ χρησιμο-
ποιῶ λέξιν τινὰ ὡς έγκλιτικὴν· (παθητ.)
“έγκλινόμαι”· εἶμαι λέξις έγκλιτι-
κή*, χάνω τὸν τόνον, π.χ. “λόγος τις”, ἢ
μεταβιβάζω αὐτὸν εἰς τὴν προηγουμένην
λέξιν, π.χ. “ἄνθρωπός τις”· (φρ.)
“ὡς πρωτότυποι άντωννυμῖαι έγ-
κλίνονται”· // προφέρω λέξιν τινὰ μετὰ
βαρεῖας· (φρ.) “καί τὸ Ζεὺς καί τὸ σφῶ
έγκλιτέον, τουτέστι βαρυτονητέον”· //
“τὰ έγκλινόμενα”, έν άντιθέσει
πρὸς τὰ “ὀρθά”, ἥτοι οἱ πλάγιοι τύποι
τῶν κλινομένων μερῶν τοῦ λόγου.
έγκλισις, (-εως), ή· (ή κλίσις πρὸς τι,
λοξότης, καμπύλωμα, (ένῳ έγκλisis
(= κατηγορία)· // (Γραμμ.) “έγκλισις
τόνου”, εἶναι ἢ μεταβίβασις τοῦ τόνου
μονοσυλλάβου ἢ δισυλλάβου λέξεως εἰς
τὴν άμέσως προηγουμένην — ένεκα στενῆς
συνεχφορᾶς μονοσυλλάβων ἢ δισυλλάβων
λέξεων μετὰ τῆς προηγουμένης —, ὅποταν
ὁ τόνος ἢ ἀποβάλλεται ἢ μεταβιβάζεται

εἰς τὴν λήγουσαν, ἥτοι εἰς τὴν τελευταίαν
συλλαβὴν ἐκείνης. Ἐπειδὴ δὲν έκφωνοῦ-
μεν λέξεις, ἀλλὰ προτάσεις, εὐνόητον εἶναι
ὅτι ἡ πρότασις φέρει τὸν τόνον καί ὄχι ἡ
λέξις, διότι εἰς τὴν πρότασιν στοιχεῖα τινὰ
ἀποβάλλουν τὴν αὐτοπαρεῖαν καί μάλιστα
τὸν τόνον αὐτῶν γινόμενα έγκλιτικά ἢ
έγκλινόμενα, π.χ. “τὸ σώμᾱ μου”, “οὐκ
έχω”, “έχω τι”· εἶναι φανερόν ὅτι μόνον
μία συλλαβὴ φέρει τὸν τόνον (τὸ σώ-, τὸ
έ-), αἱ δὲ ἄλλαι εἶναι ἄτονοι· (βλ. έγκλιτι-
κόν)· // “έγκλισις· ῥήματος”·
«αἱ έγκλίσεις» εἶναι οἱ διάφοροι τρόποι·
κατὰ τοὺς ὁποίους έκφράζεται ἡ έννοια τοῦ
ρήματος άναλόγως τῆς ψυχικῆς διαθέσεως
ἢ τῆς γνώμης τοῦ λαλοῦντος· αὐταὶ δη-
λοῦν τὴν σχέσιν τοῦ υποκειμένου πρὸς τὸ
κατηγορούμενον, ἥτοι ἡ σχέσις έκφράζεται
ὡς βεβαία ἢ ὡς ὀφειλομένη νὰ συμβῇ ἢ
ὡς πιθανή ἢ προσδοκωμένη ἢ ὡς δυνατὴ
ἢ ὡς έπιθυμητὴ ἢ ὡς προσταγὴ κ.λπ.
(βλέπε τὰς ἐπὶ μέρους έγκλίσεις)· κατ'
Ἀριστοτέλη αἱ έγκλίσεις ὠνομάσθησαν
“σχήματα λέξεων”· ὑπάρχει δὲ καί έπι-
τακτικὴ προστακτικὴ, π.χ. ἐπί-σχες, δός,
θές, ζῆται κ.λπ. Αἱ έγκλίσεις εἶναι τέσσα-
ρες: α) ὀριστικὴ [(ἄν καὶ δὲν εἶναι έγκλι-
σις, ἀλλὰ λέγεται έγκλισις ὡς καὶ ἡ “ὀ-
νομαστική”]· λέγεται π τῶσις καί
μάλιστα “ὀρθή π τῶσις”, ένῳ δὲν εἶ-
ναι πτώσις) παριστώσα έννοιαν άνεξάρτη-
τον, ἀπὸ τοῦ αἰσθήματος τοῦ λέγοντος, ὡς
μὴ έγκλινομένη ἐπὶ τᾶδε ἢ τᾶδε· π.χ. “ζῆ
ὁ άνήρ”], β) ὑποτακτικὴ*, γ) εὐκτικὴ*
καὶ δ) προστακτικὴ* καλούμεναι “πα-
ρεμφατικά”·
Αἱ τρεῖς πρῶται έγκλίσεις τίθενται εἰς τὸν
λόγον καθ' έαυτὰς καί άπολύτως, δηλ. έν-

αρκτικῶς μὴ προηγουμένου ἄλλου τινὸς κώλου, π.χ. “πλουτῶ”. “ἴδωμεν”, “εἶην πλούσιος”, ἢ ἐν συνδέσει προηγουμένου ἄλλου κώλου καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένου, π.χ. “λέγουσιν ὅτι πλουτῶ”, “ἐρχόμεθα, ἵνα ἴδωμεν”, “ἐπραττον ταῦτα, ἵνα εἶην πλούσιος”. ἢ δὲ προστακτικὴ τίθεται συνήθως ἀπολύτως: “ἐλθε”, “ἄπελθε”, “ἐλθέτω”, “μὴ μ’ ἐρέθιζε”. ἐνίοτε καὶ εἰς σύνδεσιν λόγου, π.χ. “οἶσθα ὡς ποιήσων”. εἰς τὴν νεωτ. ἐλλείπει ἡ εὐκτική ἐκτὸς διασωθεισῶν τινων φράσεων ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς “ὁ μὴ γένοιτο”, “γαίαν ἔχοις ἐλαφρὰν” κ.λπ. // (Νεοελλ.) εἰς τὴν νεοελλην. ὁ λέγων ἐκφράζει τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαίνον, α) ὡς πραγματικόν (ὀριστική), π.χ. “ἐνικῆσαμεν”, β) ὡς δυνατόν (ἢ δυνητική), ἥτοι ἡ ὀριστικὴ τοῦ παρατακικοῦ καὶ σπανίως τοῦ ὑπερσυντελικοῦ μετὰ τοῦ “θά”, π.χ. “θά ἐνικούσαμεν”, “θά σοῦ εἶχε ἀπαντήσῃ”, γ) ὡς ἐπιθυμητὸν 1) (εὐκτική), π.χ. “εἴθε νὰ νικῆσωμεν”, 2) (ὑποτακτική) “ἄς ἐξέλθωμεν” καὶ 3) (προστακτική) “φέρε τὸ τετραδῖον”. ἐπίσης εἰς τὴν δημοτ. δύναται νὰ θεωρηθῶν ὡς ἐγκλίσεις καὶ τὸ ἀπαρέμφατον καὶ αἱ μετοχαί, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται “ἀπρόσωποι ἐγκλίσεις”, ἐπειδὴ τὰ διάφορα πρόσωπα ἐκάστου ἀριθμοῦ δὲν ἔχουν ἰδιαιτέρους τύπους, τὸ μὲν ἀπαρέμφατον εἶναι ἄκλιτος ῥηματικὸς τύπος καὶ δὲν ἀπαντᾷ μόνον του, ἀλλὰ χρησιμεύει, ἵνα σχηματίζωνται οἱ συντελεσμένοι ῥηματικοὶ χρόνοι, π.χ. ἔχει λύσει, ἔχει λυθῇ, θὰ ἔχη πεῖ, ἢ δὲ μετοχὴ εἶναι ἐπιθετικὸς ῥηματικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος δηλοῖ

διάθεσιν καὶ χρόνον, καὶ ἄλλοτε μὲν εἶναι ἄκλιτος, π.χ. τρώγοντας, δένοντας, πίνοντας καὶ ἄλλοτε κλιτὴ ἔχουσα τρία γένη, π.χ. λυμένος, λυμένη, λυμένον. Μερικὰ ἀπαρέμφατα τῆς ἀρχαίας μετὰ τοῦ ἄρθρου εἶναι εἰς τὴν δημοτικὴν ἄκλιτα οὐσιαστικά, π.χ. “ἔχασε τὸ εἶναι του”, “εἶναι σὸ γίνεσθαι” “τί εἶμαι ἐγὼ τί εἶναι τὸ ἔχει μου”. ἐξ ἀρχαίων ἀπαρεμφάτων προέρχονται καὶ τὰ οὐσιαστικά τῆς δημοτικῆς, π.χ. τὸ φαγί (<φαγεῖν>, τὸ μεθύσι (<μεθύσειν>), τὸ φιλή (<φιλεῖν>) κ.λπ. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι προσωπικαὶ ἐγκλίσεις ἐκτὸς τῆς ὀριστικῆς, τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τῆς προστακτικῆς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἰδιαιτέρους γραμματικούς τύπους καὶ λέγονται “συντακτικαὶ ἐγκλίσεις”. ἀναγνωρίζονται ἐκ τοῦ νοήματος, τὸ ὁποῖον λαμβάνουν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου· αὗται εἶναι, α) ἡ δυνητική, ἢ ὁποῖα δηλοῖ τὸ δυνατόν διὰ τοῦ δυνητικοῦ μορίου “θα” καὶ ὀριστικῆς παρατακικοῦ ἢ καὶ ὑπερσυντελικοῦ, π.χ. “θα μᾶς εὐλογοῦσε”, “θα μᾶς εἶχε εὐλογῇ”, β) τοῦ πιθανοῦ, ἢ ὁποῖα δηλοῖ τὸ δυνατόν (διὰ τοῦ πιθανολογικοῦ μορίου “θα” καὶ ὀριστικῆς πάντων τῶν χρόνων πλὴν τοῦ μέλλοντος), π.χ. τί λέει; θὰ κοιτάξει ἐκεῖνη τὴν ὥρα θὰ διάβαζε· θὰ εἶχε δραπετεύσει, γ) εὐχενική, ἢ ὁποῖα ἐκφράζει εὐχὴν διὰ τοῦ εὐχενικοῦ ἐπιφωνήματος εἴθε, ἄμποτε, μακάρι καὶ ὑποτακτικῆς ἢ διὰ ὀριστικῆς ἱστορικοῦ χρόνου ἢ διὰ τοῦ συνδέσμου “νὰ”, “ἄς” καὶ ἐνὸς τῶν τύπων αὐτοῦ, π.χ. “μακάρι νὰ εὐτυχῇ”, “μακάρι νὰ γινόταν καλά”, “μακάρι νὰ ἐπλούτησε”, “ἄμποτε νὰ εἶχε ἔρθῃ”, “στερνὴ μου γνώση νὰ σ’ εἶχα πρῶτα”,

“ἄς εἶχα τὴν ὑγείαν μου”. ἐγκλιτικός, -ή, -όν. (Γραμμ.) τὰ «ἐγκλιτικά» (ἄλλως «ἐγερτικά» ἐπειδὴ ἐγείρουν τὸν τόνον τῆς πρὸ αὐτῶν συλλαβῆς). Ἐγκλιτικά εἶναι λεξῖδια (μόρια) μονοσύλλαβα ἢ δισύλλαβα, τὰ ὁποῖα μεταβιβάζουν τὸν τόνον αὐτῶν ὡς ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως ἢ ἀποβάλλουν αὐτόν· αἱ λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας μεταφέρεται ὁ τόνος λέγονται ἐγκλινόμενα· [πᾶν ἐγκλιτικὸν εἶναι καὶ ἐγκλινόμενον, ἀλλὰ πᾶν ἐγκλινόμενον δὲν εἶναι καὶ ἐγκλιτικόν]· ἡ μονοσύλλαβος ἢ δισύλλαβος αὕτη λέξις λέγεται ἐγκλιτικὴ ἢ ἐγκλιτικόν· τοῦναντίον δὲ πᾶσα λέξις φυλάττουσα τὸν τόνον τῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ συνήθως λαμβανομένη ὡς ἐγκλιτικὴ λέγεται ὀρθοτονουμένη ἢ ὀρθοτονούμενον (βλ. ὀρθός, ἄτονος). «Ἐγκλίσιν τόνου» πᾶσχουν: α) αἱ ἀντωνυμῖαι τῶν ὁποίων ὑπῆρχον διπλοὶ τύποι, ἥτοι ἐγκλιτικοί (ἢ ἐγκλινόμενοι) καὶ ὀρθοτονούμενοι, π.χ. (προσωπικαί) ἐμοῦ, καί μου, ἐμοὶ καὶ μοι, ἐμὲ καὶ με, σοῦ καὶ σου, σοὶ καὶ σοι, σὲ καὶ σε, (οὐ), οἶ, (ἐ)· «νὰ σου τον» «νὰ τον», (ἀόριστος) τίς, τι εἰς πάντας τοὺς τύπους πλὴν τοῦ «ἄτταν» β) τὰ μόρια γέ, νύν, πέρ, τέ, τοί, πώ, θέ· γ) τὸ τοπικὸν ἀχώριστον δέ (διάφορον τοῦ συνδέσμου δέ), ὅπερ τίθεται εἰς τὰς αἰτιατικὰς καὶ δεικτικὰς ἀντωνυμίας: Μεγαρά-δε Ἀθῆνα-ζε, (-νας δε), ὅδε, τόσος δε κ.λπ. δ) τὰ ἀόριστα ἐπιρρ. πόθεν, πόθι, ποί, πού, πώς, πῆ, ποτέ· ε) ὁ ἐνεστώς τῶν ῥημάτων εἰμί καὶ φημί πλὴν τῶν τύπων «εἶ» καὶ «φῆς» (τὸ εἶ <*εἰ ἦτο ἄλλοτε ἐγκλιτι-

κόν, ὅπως καὶ τὸ εἰμί, ἐστὶ κ.λπ., ἐπειτα κατ’ ἀναλογίαν τοῦ εἶ (εἶμι = πορεύομαι) ἐγένετο ὀρθοτονούμενον), ὡς «οὐ φημι» στ) τὰ σύνθετα, π.χ. Πελοπόννησος, Διόσκουροι, πάραυτα, δώδεκα, (*τρεις + δέκα>) τρεις καὶ δεκα κ.λπ., ζ) ἡ κλητικὴ Ἀγάμεμνον, Ἰσόκρατες, Ἀπολλωνῶ καὶ ἡ) τὰ ῥήματα: ἄπαγε, πρόσ-σches, ἔλεγον κ.λπ. Τὸ ὑπαρκτικὸν ἐστί (ν) (= ὑπάρχει) δὲν ἐγκλίνεται, π.χ. «Ἐπίδαμνος ἐστὶ πόλις» (= ἔστι Ἐπίδαμνος τις πόλις) (Θουκυδίδης). Τῶν ἐγκλιτικῶν ὁ τόνος α) ἀποβάλλεται, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη, ὡς «ἀγαθός τις», «ὀρώτις», «καλοῖτινες», «ἀπλαῖτινες»· β) μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης λέξεως (ὡς ὀξεῖα), ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη, π.χ. «ἄνθρωπος τις», «ἄνθρωποιτινες», «σφαῖρά τις», «σφαῖραίτινες»· γ) διατηρεῖται μόνον, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος καὶ τὸ ἐγκλιτικὸν δισύλλαβον, ὡς «λόγοιτινές» ἢ ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις ἔχη πάθει ἐκθλιψιν, ὡς «ὀλίγοι δ’ εἰσὶν σοφοί» ἢ ὅταν προηγῇται τοῦ ἐγκλιτικοῦ στίξις, ὡς «Ὀμηρος, φασί, τυφλὸς ἦν»· ὅταν αἱ ἐγκλινόμεναι λέξεις προπερισπῶνται καὶ λήγουν εἰς ξῆψι, αἱ ἐκ τῶν μονοσύλλαβων ἐγκλιτικαὶ ἀποβάλλουν τὸν τόνον, ὡς «φοῖνις τις», «λαῖλας τις», αἱ δὲ ἐκ τῶν δισυλλάβων ἐγκλιτικαὶ φυλάττουν τὸν τόνον, ὡς «φοῖνις ἐστί», «λαῖλας ἐστί»· ὅταν εὐρίσκωνται κατὰ σειρὰν περισσότεραι ἐγκλιτικαὶ λέξεις (ἄλλως συνεγκλιτικά*)

συγκλίνονται καὶ μένει ἡ τελευταία ἄτονος ὡς «εἴ τίς τινά φησί μοι παρεῖναι», «ἡ νύ σέ που δέος ἴσχει», ἐκτός ἂν τὸ πρότερον ἐγκλινόμενον ἐνωθῇ μετὰ τοῦ ἐγκλιτικοῦ εἰς μίαν λέξιν, ὡς «εἴτε τις», «εἴτε τινά»· αὐταὶ αἱ λέξεις εἶναι ὥστε < (ὡς + τέ), οὔτε, μήτε, καίτοι, ὥσπερ, ἥδε κ.λ.π.· μονοσύλλαβα ἐγκλινόμενα ἐγκλίνουν τὸν τόνον τῶν καὶ μετὰ τὴν ἐκθλιφιν, ὡς «ἡ γ' ἐμοί», «ἄγουσί τ' αὐτόν», τὸ δὲ «ἐστί» παροξύνεται εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως ἢ ὅταν ἔχῃ πρὸ αὐτοῦ ἀσθενεῖς τινὰς λέξεις ἢ ἐκτεθλιμμένας, ἥτοι α) εἰς τὴν ἀρχὴν λόγου: «ἔστι πόλις Ἐφύρη», β) ὅταν τίθεται μετὰ τὸ «οὐ» τὸ ἄρνητικόν, π.χ. «οὐκ ἔστ' οὐδ' ἔοικε», γ) ὅταν ὑποτάσσεται εἰς τὸ καί, εἰ, ἀλλά (μετ' ἐκθλιφιν), ὡς, μὴ, τοῦτο, π.χ. «καὶ ἔστι κακὸν ἀμαθία», «εἰ ἔστιν οὕτως», «ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν», «τοῦτ' ἔστιν (νεώτ. τουτέστι) εἰπεῖν», δ) ὅταν εἶναι ὑπαρκτικόν, π.χ. «πῆλός ἐστὶ πανταχεῖν», «ἔστι Θεός», ε) εἰς τὰ «ἔστιν ὅς» (= ὅστις), «ἔστιν ὅτε» (= ἐνίστε), καὶ στ) ὅταν λαμβάνεται ἀπρὸς ὅπως (= εἶναι δυνατὸν): «ἔστιν ὁρᾶν» (βλ. εἰμί). Ἐκ τῶν ἐγκλιτικῶν τὰ ἐπόμενα φυλάττουν τὸν τόνον, ἥτοι ὀρθοτονοῦνται καὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, α) οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν σοῦ, σοί, σέ, οὐ, οἶ, ἔ λεγομένων μετ' ἐμφάσεως ἢ ὑπάρχουν μετὰ πρόθεσιν τονιζομένην: «πρὸς σέ λέγω», «ἡ σοὶ ἡ τῷ πατρί», «παρὰ σοῦ» ἢ μετ' ἀντιδιαστολὴν «λέγω σοί», β) ἡ ὀριστος ἀντωνυμία «τίς», ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ἢ μετὰ στίξιν ἢ λέγεται μετ' ἐμφάσεως: «τινὲς λέγουσι», «πῶς ἂν, ὦ βέλτιστε, τίς εἴποι;», «εἰ μὴ

τινὲς, ἀλλὰ πάντες», «φαμὲν τοῖνον», γ) οἱ τύποι τοῦ εἰμί, ὅταν εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου: «εἰσὶ βωμοί» ἢ μετ' ἐκθλιφιν: «φίλοι δ' εἰσίν», ἢ μετὰ κόμμα: «σοφοί, οἶμαι, εἰσίν»· δ) ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, π.χ. «Φαμὲν τοῖνον», ε) ὅταν κεῖται μετὰ δύο κομμάτων, «Ἕλληνες, φησὶν, ἐσμέν», στ) τὸ «ποτέ» ἐπὶ ἀντιθέσεως, «ποτέ μὲν γελῶ, ποτέ δὲ κλαίω», ζ) ὅταν γίνεται λόγος περὶ τῶν ἐγκλιτικῶν αὐτῶν, π.χ. «τὸ φημὶ ἐστὶ ἤμα», «τὸ πὲρ μόριόν ἐστι» καὶ η) πάντα τὰ δισύλλαβα ἐγκλιτικά, ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι παροξύτονος: «φίλοι τινὲς» ἢ προπερισπωμένη, ἀλλὰ λήγουσα εἰς διπλοῦν ξ ἢ ψ, π.χ. «φοῖνιξ ἐστὶ», «λαῖλαψ ἐστὶ». Ἐπειδὴ ὁ τονισμὸς οὗτος «ἐνθάδε», «τόσόςδε» εἶναι ἀλλόκοτος, ἥτοι τὸ νὰ ἔχωμεν δύο ὀξείας ἐπὶ δύο ἀλλεπαλλήλων συλλαβῶν, πρέπει νὰ ὑποληφθῇ, ὅτι ἀλληθῶς ἐξεφωνεῖτο ἐπὶ τῆς θέσει μακρᾶς συλλαβῆς ὅχι ὀξεία ἀλλὰ περισπωμένη, ὡς «τοῖόςδε», «εἰδόςτι», οὕτως ἐτονίζετο καὶ τὸ «ἐνθάδε»· οἷοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ τόνος τῆς ἐγκλιτικῆς (ὀξεία, βαρεῖα, περισπωμένη), ὁσάκις ἀναβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγούμενης, ἀναβιβάζεται ὡς ὀξεία (καὶ ὅχι ὡς βαρεῖα ἢ περισπωμένη), διότι ἡ λήγουσα αὐτῆς γίνεται παραλήγουσα ἢ προπαραλήγουσα (βλ. τόνος); π.χ. «σοφός τις», «σοφοί τινες», «εἴ τινων», «αἱ μοῖραί τινων». Κατὰ τὴν ἐγκλισιν τοῦ τόνου οὐδέποτε ἀπομένουν ἄνευ τόνου περισσώτεροι τῶν δύο συλλαβῶν, π.χ. «σοφοί τινες», «σοφῶν τινων», ἀλλὰ «φίλοι τινὲς» «φίλων τινῶν», καὶ οὐδέποτε ἔχομεν ἀλλεπαλληλίαν δύο ὀξείων, ὡς «λόγος τις»

(καὶ ὅχι λόγός τις)· // ἡ βαρεῖα τῆς τονουμένης λέξεως μεταβάλλεται εἰς ὀξείαν, διότι ἡ λήγουσα αὐτῆς γίνεται παραλήγουσα ἢ προπαραλήγουσα, π.χ. «σοφός τις», «σοφοί τινες» (βλ. ἐγκλισίς) (Δημοτ.) αἱ συχνότεραι ἐγκλιτικαὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς εἶναι οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν: μοῦ, μέ, μᾶς· σοῦ, σέ, σᾶς· τοι, τον, τή, τες κ.λ.π., π.χ. δῶσε μου, νά σου τον, νά τοι, νά τες, τό νε, τή νε· ἐγκλισιν κάποτε παύσθουν καὶ οἱ τρισύλλαβοι τύποι ὅταν συνεκφωνεῖται τὸ ἀρχικόν αὐτῶν φωνῆν μετὰ τοῦ τελικοῦ τῆς προηγούμενης λέξεως: σὰ νὰ ἦτανε — σὰ νὰ ἦτανε· ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ ἀναβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγούμενης λέξεως, ὅταν τονίζεται αὕτη εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ἢ ὅταν εἶναι αὕτη ἐγκλιτικὴ καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς παροξύτονος ἢ προπερισπωμένη: τηλεγράφημά σου· μίλησέ μου, τῆς κάμαρής σου, γράψε μου τα, φέρε μᾶς τα, δῶσε μου τα, κ.λ.π., ὅταν τονίζεται ἡ προηγούμενη λέξις ἐπὶ τῆς ληγούσης ἢ παραληγούσης ὁ τόνος ἐκλείπει, π.χ. τὸ φῶς μας, δῶσε τους, οἱ φίλοι μου· ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις βαρύνεται ἐπὶ τῆς ληγούσης εἰς τὴν θέσιν τῆς τίθεται ὀξεία, π.χ. «τὸ σκυλί μας». Προπαροξύτονοι λέξεις, αἱ ὅποιαι ἔχουν εἰς τὴν λήγουσαν καταχρηστικὴν διφθογγον, δὲν λαμβάνουν δεύτερον τόνον εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ φαινομενικῶς τονίζονται μόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, π.χ. «ἡ γκρένια σου μὲ φαγε», «ἐσπείραμε τὰ χωράφια μας», «ἔννοια, σου παιδί μου», ἀλλὰ «νὰ εἶναι βοήθειά σου», «τὸ βασιλεῖό μας», ἐνίστε χρησιμοποιοῦνται καὶ τὰ δύο, π.χ. «μὲ τὸν ἄγγριό σου τρόπο» καὶ «μὲ τὸν ἄγγριό

σου τρόπο», «τὰ δάκρυα σου» καὶ «τὰ δάκρυά σου»·

// «ἐγκλιτικὰ φωνήεντα» λέγονται τὰ φωνήεντα τὰ τιθέμενα μετὰ τοῦ χρονικοῦ θέματος ἢ τῆς ῥίζης καὶ τῶν προσωπικῶν καταλήξεων καὶ ἰδιάζοντα εἰς τινὰ ἐγκλισιν πρὸς χαρακτηρισμὸν ἢ διάκρισιν αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν ὑποτακτ. ἀμφοτέρων τῶν συζυγιῶν ἔχει ἐγκλιτικὰ φωνήεντα ο καὶ ε, τὰ ὅποια συνηρέθησαν παλαιότατα εἰς τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -ω μετὰ θεματικῶν φωνηέντων ο καὶ εἰς ω καὶ η. Τοῦτου ἕνεκα, ὅπου ἡ ὀριστικὴ τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἔχει ο καὶ ε, ἡ ὑποτακτικὴ ἔχει ω καὶ η, π.χ. λέγομεν - λέγωμεν (<= λεγόμεν), λέγετε - λέγητε (<= λεγέ-ετε). Ἡ εὐκτικὴ εἰς μὲν τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -ω ἔχει ἐγκλιτικὸν φωνῆεν ι, ὅπερ συναιρεῖται μετὰ τῶν θεματικῶν φωνηέντων ο καὶ α εἰς οἱ καὶ αι, π.χ. λέγο-ι-μι, λύσα-ι-μι, εἰς δὲ τὴν συζυγίαν τῶν εἰς -μι ἔχει «ιη» εἰς τὸν ἐνικὸν τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, «ι» εἰς τὸν διῦκὸν καὶ πληθυντικὸν αὐτῆς καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀριθμοὺς τῆς μέσης: ἴστα-ίη-ν, τεθε-ίη-ν, διδο-ίη-ν, ἴστα-ί-μην, τεθε-ί-μην, διδο-ί-μην· τοῦτο δὲ τὸ ιη τοῦ ἐνικοῦ τῆς ἐνεργητ. φωνῆς μετεδόθη καὶ εἰς τὸν διῦκὸν καὶ πληθυντικὸν αὐτῆς καὶ οὕτως ἐσχηματίσθησαν διπλοὶ τύποι, π.χ. ἴστα-ι-μεν καὶ ἴστα-ίη-μεν, τιθε-ι-μεν καὶ τιθε-ίη-μεν, διδο-ι-μεν καὶ διδο-ίη-μεν κ.λ.π.

ἐγκλινώ (-έω)· (ἀμτβ.) (= πράττω τι μετὰ σπουδῆς, εἶμαι δραστήριος, ταχύς, σπεύδω) (Ὁμηρ.) (μέλλ.) ἐγκλησώ· — «ἐγκλόνει» (= σπεύδε, κάμε γρήγορα, βιάσου).

ἐγκύκλιος, -ος, -ον (= κυκλικός, τακτι-

κός, περιοδικός), «ἐγκύκλιος παιδεία», ἡ πρὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς παιδείας μόρφωσις, ἥτοι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν γενικὴν μόρφωσιν· (φρ.) «ἐγκύκλιος (παιδεία) ἡ γραμματικὴ, ἡ ποιητικὴ, ἡ ῥητορικὴ, ἡ φιλοσοφία, ἡ μαθηματικὴ καὶ ἀπλῶς πᾶσα τέχνη καὶ ἐπιστήμη διὰ τὸ περιέχειν αὐτὰ τοὺς σοφοὺς ὡς διὰ τινος κύκλου» (Ζωναρᾶς).

ἐγκυκλοπαιδεία, (-ας), ἡ· (Ὁρθογρ.) (τὸ α μακρόν (ᾱ), διὰ τοῦτο ἐσφαλμ. ἐγκυκλοπαῖδεια ἢ), ἄλλως «ἡ ἐγκύκλιος παιδεία».

ἐγκυος, -ος, -ον· (= ὁ ἐγκυμονῶν)· ἔγκυος, -ος, -ον (= ὁ τῆς γῆς)· ἔγγυος, -ος, -ον (= ὁ ἡγγυμένος).

ἐγκωμιάζω· (τινὰ ἢ τι)· (= ἐπαινῶ, ἐξαίρω, ἐξυμῶ)· (πρτ.) ἐνεκωμιάζον, (μέλλ.) ἐγκωμιάσω καὶ ἐγκωμιάσομαι, (ἀόρ.) ἐνεκωμιάσα, (ὑποτ.) ἐγκωμιάσω, (πρkm.) ἐγκεκωμιάσα· (Παθ.) ἐγκωμιάζομαι, (πρτ.) ἐνεκωμιάζομαι, (παθ. μέλλ.) ἐγκωμιασθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἐνεκωμιασθῆναι, (ὑποτ.) ἐγκωμιασθῶ, (πρkm.) ἐγκεκωμιάσμαι, (μετχ.) ἐγκεκωμιασμένος, -η, -ον· (διαφέρει δὲ ἔπαινος καὶ ἐγκώμιον)· (φρ.) «ἔπαινος τῆς ἀρετῆς, τὰ δὲ ἐγκώμια τῶν ἔργων» (Ἀριστοτέλης)· — ἐγκώμιον, ἐγκωμιστής, ἐγκωμιστικός, ἐγκωμιστός, ἐγκωμιολογικόν, ἐγκωμιογράφος.

ἐγκωμιστικὸς, -ή, -όν· // (Ῥητορ.) «τὸ ἐγκωμιστικὸν» εἶδος τοῦ λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον ἐπαινεῖ ὁ ῥήτωρ τινὰ εἰς μέγαν βαθμόν.

ἐγκωμιολογικός, -ή, -όν· (ὡς οὐς.) «ἐγκωμιολογικὸν τὸ» (κατὰ παράλειψιν τοῦ μέτρον), μέτρον ποιητικὸν ἐν

χρήσει εἰς ἐγκώμια.

ἐγκώμιον, (-ίου), τό· ἐπαινετικὴ φῶδὴ ἀδομένη πρὸς τιμὴν νικητοῦ· // ἐπαινετικὸς λόγος εἰς τὰ ἔργα τινὸς ἀναφερόμενος εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν εἰς τὴν ἀρετὴν ἀναφερόμενον ἔπαινον*· (φρ.) «ἔστιν ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς... τὸ δ' ἐγκώμιον τῶν ἔργων ἐστίν» (Ἀριστοτέλης).

«ἔγραφε»· (Λογ.)· 1) ὁ δεῦτερος τρόπος τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ πρώτου σχήματος·

M ε K

Y α M

Y ε K

Πᾶς ἄνθρωπος θνητός

ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος

ὁ Σωκράτης ἄρα θνητός.

2) ὁ πρῶτος τρόπος τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ δευτέρου σχήματος·

K ε M

Y α M

Y ε K

Πάντα τὰ κανονικὰ πολύγωνα ἐγγράφονται ἐν κύκλῳ

τινὰ παραλληλόγραμμα δὲν ἐγγράφονται ἐν κύκλῳ

τινὰ ἄρα παραλληλόγραμμα δὲν εἶναι κανονικὰ πολύγωνα.

ἐγχειρίδιον, (-ίου), τό· σύντομον βιβλίον.

ἐγχειρίζω (τινὰ ἢ τί τι)· (= θέτω εἰς τὰς χεῖράς τινός τι, παραδίδω, ἐμπιστεύομαι)· (πρτ.) ἐνεχειρίζον, (μέλλ.) ἐγχειρίσω, (ἀττ.) ἐγχειρίω, (ἀόρ.) ἐνεχειρίσα, (ὑποτ.) ἐγχειρίσω, (πρkm.) ἐγχευρίκα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἐγχειρίζομαι τι (= λαμβάνω εἰς τὰς χεῖρας, ἀναλαμβάνω τι· (φρ.)

«ἐγχειρίσασθαι κινδύνους», ἐπιχειρῶ, ἐνῶ «ἐγχειρίζομαί τι» (= παραδίδομαι εἰς τινα)· (μέσ. ἀόρ.) ἐνεχειρίσασθαι, (ὑποτ.) ἐγχειρίσασθαι, (παθ. ἀόρ.) ἐνεχειρίσθην, (ὑποτ.) ἐγχειρίσθω, (πρkm.) ἐγχευρίσμαι, (μετχ.) ἐγχευρισμένος, -η, -ον· — ἐγχειρίσις (= τὸ ἐγχειρίζειν), ἐγχειρισμός, ἐγχειριστής (μετχ. ἀντὶ ἐγχειρητής), ἐγχειρίον (= τὸ χειρόμακτρον), ἐγχειρία (= χειρισμός, ἐπέμβασις), ἐγχειριστικός.

ἐγχειρῶ (-έω)· (= καταπιάνομαι μὲ χάτι, θέτω χεῖρα, ἐνεργῶ ἐγχειρήσιν, βάλλω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τινος, προσβάλλω τινά, (μετὰ δοτ.) ἀναλαμβάνω τὴν θεραπείαν νοσήματος)· (πρτ.) ἐνεχειρῶ, (μέλλ.) ἐγχειρήσω, (ἀόρ.) ἐνεχειρήσα, (πρkm.) ἐγχευρήκα, (ὑπερσ.) ἐνεκευρήκα· — «ἐγχειρῶ τι» (ἔργον τι) (= λαμβάνω τι εἰς τὰς χεῖράς μου, ἐπιχειρῶ)· μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= ἐπιχειρῶ νὰ πράξω τι)· «ἐγχειρῶ τι» (= ἐπιτίθεμαι κατὰ τινος· θεραπεύω, ἐπιλαμβάνομαι θεραπείας) (φρ.) «τὸ μὴ ἐγχειρῆσαι τοῖσι κρατημένοις ὑπὸ τῶν νοσημάτων» (Ἱπποκράτης)· — ἐγχειρήσις, (-εως), ἡ (= ἐγχειρήσις ἀνατομική), ἐνῶ ἐγχειρίσις (ἐγχειρίζω) (= παράδοσις εἰς τινα), ἐγχειρήμα, ἐγχειρητής, ἀπαρχειρητός, ἐπιχειρήσις, ἐγχειρητέον, ἐγχειρητικός.

ἐγγέλειον, (-ου), τό· (ὑποκοριστικὸν τοῦ ἔγγελος) καὶ ἐγγελυτῖον > ἐγγελύδιον (ὑ).

ἐδαφίζω (τι)· (= ἰσοπεδῶ, ἰσοπεδῶνω, ἐξομαλύνω· κρημνίζω, καταρρίπτω εἰς τὸ ἔδαφος, κατεδαφίζω)· (μέλλ.) ἐδαφίσω, (ἀττ.) ἐδαφίω· — ἔδαφος, ἐδάφιον, ἐδαφιαῖος, ἐδάφισις, ἐδαφισμός, ἐδαφιστήριο, ἐδαφικός, ἐδαφιαῖος.

ἐδάφιον, (-ίου), τό· (ὑποκορ. τοῦ ἔδαφος*)· χωρίον, παράγραφος συγγραφῆς, ἰδίως ὅταν διακρίνεται τῶν ἄλλων δι' ἀριθμοῦ ἢ γράμματος.

ἔδαφος, (-ους), τό· κείμενον χειρογράφον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μέτωπον* (= περιθώριον).

Ἐδέμ ἡ· (<έβρ.) eden = ἐξοχή)· ὁ παράδεισος.

ἐδράζω (τι)· (= τοποθετῶ, καθίζω τι στερεῶς ἐπὶ τινος)· «ὁ στερεώσας κατ' ἀρχὰς τοὺς οὐρανούς ἐν συνέσει καὶ τὴν γῆν ἐπὶ ὑδάτων ἐδράσας» (Μηναῖον Ἐκκλησ.)· (πρτ.) ἡδράζον, (μέλλ.) ἐδράσω, (ἀόρ.) ἡδράσα, (ὑποτ.) ἐδράσω· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἐδράζομαι (= στηρίζομαι, τοποθετοῦμαι στερεῶς), (πρτ.) ἡδραζόμην, (παθ. ἀόρ.) ἡδρασθῆναι, (ὑποτ.) ἐδρασθῶ, (πρkm.) ἡδρασμαι, (μετχ.) ἡδρασμένος, -η, -ον· — ἔδρα, ἐδραῖος, ἐδραιότης, ἐδραιώμα, ἐδραιώσις, ἐδραιῶς, ἐδραιῶ*.

ἐδραῖος, -αῖα, -ον· (Γραμμ.) (ἐπὶ καταλήξει) (= μόνιμος σταθερός)· (φρ.) «ἐδραῖα κατάληξις».

ἐδραιῶ (-όω) (τι)· (= στερεώνω, τοποθετῶ τι, καθιστῶ τι ἐδραῖον· ὀχυρώνω, ἀσφαλίζω καὶ (μετφ.)· (φρ.) «ἐδραιωθεῖσαι πεποιθήσεις»· (πρτ.) ἡδραιῶν, (μέλλ.) ἐδραιώσω, (ἀόρ.) ἡδραιώσα, (ὑποτ.) ἐδραιώσω· (Παθ.) ἐδραιῶμαι, (πρτ.) ἡδραιούμην, (παθ. ἀόρ.) ἡδραιώθην, (ὑποτ.) ἐδραιώθω, (πρkm.) ἡδραιώμαι, (μετχ.) ἡδραιώμενος, -η, -ον· (βλ. ἐδράζω).

ἐδῶ· (ἐπίρρ.) (<ἀρχ.) ὥδε (καὶ κατ' ἀντιμετάθεσιν) > ἐδῶ > ἐδῶ // (δημ.) τὸ ἐπίρρημα «ἐδῶ» μετὰ τοῦ συνδέσμου

«καί» ἔχει χρονικὴν ἔννοιαν καὶ τίθεται, ἵνα προσδιορίσῃ τὰ δηλοῦντα ποσὸν χρόνου, π.χ. «ὁ ἀδελφός μου ἔφυγε ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια» (= ἦτοι πρὶν ἀπὸ, πρὸ δέκα χρόνων)· ἐνίστε προστίθεται καὶ τὸ ἐπίρρημα πρὶν, π.χ. «ἐδῶ καὶ δέκα λεπτά πρὶν ἔλεγε ἄλλα».

ἔδω· (= ἐσθίω*, τρώγω) (ἐπικόν), (ἀττ.) ἐσθίω· (πρτ.) ἔδον, ἔδεσκον, (μέλλ.) ἔδομαι, (πρκμ.) ἔδηδα, (μετχ.) ἔδηδώς, (παθ. πρκμ.) ἐδήδομαι· — ἐδωδή, ἐδωδιμος, ἐδωδιμοπωλεῖον, ἐδωδιμοπώλης, ἐδωδός, (= λαίμαργος).

-εζα· παραγωγικὴ κατάληξις πρωτοκλίτων τοπωνυμίων ἐκ τῆς ἀλβανικῆς -eza, π.χ. Ἀγριλ-εζα, Καλογρ-εζα, Πρέβ-εζα κ.λπ. // (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -εζα γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. πινέζα, πλερέζα, πρέζα, τέζα, παρχετέζα, τροπέζα, σαντέζα, ὡς καὶ τράπεζα κ.λπ.

ἔζομαι· (= κάθημαι· σταθμεύω, διαμένω, καθίζω ἐμαυτὸν, εἰς τὴν ποίησιν ἀπλοῦν εἰς τὴν Ἀττικὴν σύνθετον: καθέζομαι (τὸ μτβ. τοῦ ἔζομαι εἶναι ἴζω)· (πρτ.) ἐκαθεζόμεν, (μέλλ.) καθεδοῦμαι, (ἀόρ.) ἐκαθεζόμεν, (ὡς καὶ ὁ πρτ.), ἐκαθέσθην, (πρκμ.) κάθημαι, (ὑπερσ.) (ἐ)καθήμην, (ὑπ.) ἐκαθεζώμαι, ἃ καθεσθῶ, πρ καθῶμαι, καθήμενος ὦ· (εὐ.) ἐκαθεζοίμην, μ καθεδοίμην, ἃ καθεζοίμην, μ καθεσθείην, πρ καθήμην, καθήμενος εἶην· (προστ.) ἐκαθέζου, ἃ καθέσθητι· (ἀπ.) ἐκαθέζεσθαι, μ καθεδεῖσθαι, ἃ καθεσθῆναι, πρ καθῆσθαι· (μετχ.) ἐκαθεζόμενος, μ καθεδούμενος, ἃ καθεζόμενος, καθεσθείς, -σθείσα, -σθέν, πρ καθήμενος, -μένη, -νον· — ἔδρα, ἐδωλίον, ἐδωλιάζω, ἐνέδρα, ἐνεδρεύω.

-έζος· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις

ἐθνικῶν ἐκ τοῦ ἰταλ. -ese, π.χ. Γιαπωνέζος, Καλαβρ-έζος, Λονδρ-έζος. Ὀλλανδ-έζος, Κιν-έζος κ.λπ.

ἐθέλω, θέλω (τι)· (= ἐπιθυμῶ· ἐπιτρέπω) (οἱ τύποι ἐθέλω καὶ θέλω ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἀναλόγως τῶν μετρικῶν ἀναγκῶν)· (πρτ.) ἤθελον, (μέλλ.) (ἐ)θελήσω, (ἀόρ.) ἠθέλησα, (πρκμ.) ἠθέληκα, τεθέληκα, (ὑπερσ.) ἠθέληκην, ἐτεθέληκην· (ὑπ.) ἐ(ἐ)θέλω, ἃ ἐτελέησω, πρ ἠτελέηκω, τετελέηκω, ἠτελεγκῶς ὦ, τετελεγκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ(ἐ)θέλομαι, μ (ἐ)θελήσομαι, ἃ ἐτελέησομαι, πρ ἠτελέησομαι, τετελέησομαι, ἠτελεγκῶς εἶην· (προστ.) ἐ(ἐ)θελε, ἃ ἐθέλησον, πρκμ. ἠτελεγκῶς ἴσθι, τετελεγκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ(ἐ)θέλεις, μ (ἐ)θελήσεις, ἃ ἐτελέησαι, πρ ἠτελεγκῆναι, τετελεγκῆναι· (μετ.) ἐ(ἐ)θέλων, -ουσα, -ον, μ (ἐ)θελήσω, -σουσα, -σον, ἃ ἐτελέησας, -σασα, -σαν, πρ ἠτελεγκῶς, κυῖα, -χός, τετελεγκῶς, -κυῖα, -χός· — μετ' ἀπαρεμφ. τελικοῦ ἐνεστώτος ἢ ἀόρ. (= ἐπιθυμῶ νά, εἶμαι πρόθυμος νά)· οὐκ ἐθέλω μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= δὲν δύναμαι νά...)· ἄνευ ἄρθρου μετχ. (ἐ)θέλων (= ἐκουσίως, εὐχαρίστως)· ἄνευ ἀντικ. «εἰ ἐθέλεις» (= ἂν εὐαρεστησῇ, ἂν ἀγαπᾷς)· (φρ.) «εἰδὼν οἱ θεοὶ θέλωσιν» διαφέρει τὸ (ἐ)θέλω τοῦ βούλομαι· ἐθέλω (= ἐπιμόνως ἐπιθυμῶ)· βούλομαι (= ἀπλῶς ἐπιθυμῶ)· (φρ.) «λέξαι θέλω σοι πρὶν θανεῖν ἃ βούλομαι»· «τί ἐθέλεις λέγειν;» ἢ «τί ἐθέλεις» (= τί σημαίνει; τί θέλει νά εἴπῃ;)· — ἐθελούσιος, ἐθελοντής, θέλημα, θέλησις, θελητός, θελήμων, ἐθελοντί.

ἐθίζω (τινά)· (μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) (= κάμνω τινὰ νά συνηθίσῃ (ἀμτβ) συνηθίζω ἐμαυτὸν εἰς τι)· (πρτ.) εἶθικον,

(μέλλ.) ἐθίσω, ἐθιῶ, (ἀόρ.) εἶθισα, (πρκμ.) εἶθικα, (ὑπερσ.) εἶθικην· (ὑπ.) ἐ(ἐ)θίζω, ἃ ἐθίσω, πρ εἶθικω, εἶθικῶς ὦ· (εὐ.) ἐ(ἐ)θίζομαι, μ ἐθίσομαι, ἐθιοίμαι, ἐθιοίην, ἃ ἐθίσαιμι, πρ εἶθικομαι, εἶθικῶς εἶην· (προστ.) ἐ(ἐ)θίζε, ἃ ἐθισον, πρ εἶθικῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ(ἐ)θίζεις, μ ἐθίσεις, ἐθιεῖν, ἃ ἐθίσαι, πρ εἶθικῆναι· (μετχ.) ἐ(ἐ)θίζων, -ζουσα ἐθίζον, μ ἐθιῶν, -οῦσα, -οῦν, ἃ ἐθίσας, -σασα, -σαν, πρ εἶθικῶς, -κυῖα, -χός. // ἐθίζομαι μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= συνηθίζω ἐγὼ νά...) π εἶθιζόμεν, μ ἐθιοῦμαι, ἐθισομαι, ἐθισθήσομαι, ἃ εἶθισθην, πρ εἶθισμαι, ὃ εἶθισμην· (ὑπ.) ἐ(ἐ)θίζωμαι, ἃ ἐθισθῶ, πρ εἶθισμένος ὦ· (εὐ.) ἐ(ἐ)θιζοίμην, μ ἐθιοίμην, ἐθισοίμην, ἃ ἐθισθείην, πρ εἶθισμένος εἶην· (προστ.) ἐ(ἐ)θίζου, ἃ ἐθίσθητι, πρ εἶθισο· (ἀπ.) ἐ(ἐ)θίζεσθαι, μ ἐθιεῖσθαι, ἐθίσεσθαι, ἃ ἐθισθῆναι, πρ εἶθισθαι· (μετχ.) ἐ(ἐ)θιζόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἐθιούμενος, -ουμένη, -ούμενον, ἐθισόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἃ ἐθισθείς, -θείσα, -θέν, πρ εἶθισμένος, -μένη, -μένον· «εἶθισται» (ἀπρόσ. μετὰ ὑποκ. τελικ. ἀπαρεμφ.) (= ἐπικρατεῖ συνήθεια, συνηθίζεται)· ἐ(ἐ)θίζω τινὰ ποιεῖν τι· «ἐθίζομαι ποιεῖν τι» ἦθος, ἔθος, ἡθεῖος (= οἰκείος), θεεῖος, ἐθισμός, ἔθιμος, ἔθιμον, ἐθνικός (= προερχόμενος ἐξ ἔθους, ἐθιστός), ἐθιστέον.

ἐθνικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «τὰ ἐθνικά» (ἢ πατριδωνυμικά*) εἶναι οὐσιαστικά παραγόμενα ἐκ κυρίων ὀνομάτων πόλεων ἢ χωρῶν καὶ δηλοῦντα ἐθνότητα (πρβλ. ἐπιχώριος), ἦτοι τὰ καταγόμενα ἐξ αὐτῶν, εἰς ἄλλα δὲ τούναντίον παραγωγή τοῦ ὀνόματος τῆς χώρας ἢ τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ, π.χ. Κάρ - Καρία, Κρής -

Κρήτη, Φρυγῆς - Φρυγία, Λέβαδος - Λεβάδεια, Βοιωτὸς - Βοιωτία, Θεσσαλὸς - Θεσσαλία, Λυδὸς - Λυδία, εἰς ἄλλα δὲ ὁ σχηματισμὸς ἐκατέρου ἐγένετο ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ ἄλλου καὶ εἰς ἄλλα τοπωνύμια καὶ ἐθνικά εἶναι ὁ αὐτὸς τύπος· π.χ. Πειραιεύς, Δελφοί, Θούριοι (εἰς ἅπαντα) (= οἱ κάτοικοι καὶ ἡ πόλις). Ἄλλα μὲν ἐθνικά σχηματίζονται «κατὰ λόγον»· Κύπρος - Κύπριος, Σῦρος - Σύριος, Σαλαμίς - Σαλαμίνιος, Χίος - Χίος (<Χίος), Μυτιλήνη - Μυτιληναῖος, Αἴγινα - Αἰγινάιος· ἄλλα κατὰ τὸ «ἐπιχώριον», ἦτοι κατὰ τὸ ἔθος τοῦ τόπου: (εἰς Ἱταλίαν καὶ Σικελίαν εἰς -ῖνος) Ἀκραγαντίνος, Ταραντίνος, Λεοντίνος (εἰς Ἀσίαν) εἰς -ανὸς καὶ -ηνὸς Σάρδεις - Σαρδιανός, Κυζικηνός, Δαμασκηνός, Λαμφακηνός (εἰς Πελοπόννησον) εἰς -ατῆς καὶ -ιάτης: Σπάρτη - Σπαρτιάτης, Θαλάμια - Θαλαμάτης (Θαλαμάται οἱ). Τὰ ἐθνικά σχηματίζονται διὰ τῶν ἐξῆς καταλήξεων: α) εἰς -ος, π.χ. Αἰτωλία - Αἰτωλός, Σικελία - Σικελός, Λυδία - Λυδός, Ἱταλία - Ἱταλός, β) εἰς -ιος, θηλ. -ια καὶ σπανίως -ιας, π.χ. Κόρινθος -θιος, -θία· Μίλητος, -λήσιος, -σία· Δῆλος -Δήλιος, Δηλιάς [τὸ ι τῆς -ιος μετὰ τὰ φωνήεντα α, ε, ι, ω συναρκεῖται εἰς αἰ, εἰ, ι, ω, π.χ. Λάρια - Λαριαῖος, Ἄργος (<θ. Ἄργε(σ)-) - Ἄργεῖος, (Χί-) Χίος (> Χίος)] // τὸ ο τοῦ θέματος τῶν δευτεροκλίτων εἰς -ος ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ -ιος, π.χ. Κόρινθος > Κορινθ-ιος // πολλὰ ἐθνικά σχηματίζονται ἀνωμάλως, ὡς Ἑλλάς - Ἑλλήν - Ἑλληνίς· τοῦ Τροία - Τρώς - Τρώας (ὀρθότερον Τρωή), (ὡς

δμῶς - δμῶν), Συρακοῦσαι (κατὰ Πίνδαρον Συράκουσαι) - Συρακόσιος (καθ' Ἡρωδιανόν - Συρακόσιος), Τέως - Τήιος, Γέλα - Γελῶς· ὡσαύτως ἀνωμάλως σχηματίζονται καὶ πολλὰ θηλυκά, π.χ. Κάρ - Κάειρα ἢ Καρινή, Ἀθηναῖος - Ἀττική ἢ Ἀτθίς, Ἴων - Ἰάς, Πειραιεύς - Πειρητής ἢ Πειραϊκή κ.λπ. // τὸ τ τῶν εἰς -οὺς, (-οῦντος) πρὸ τοῦ ι τῆς -ιος ἢ φυλάσσεται, π.χ. Ὀπούντιος, Σελινούντιος, ἢ μεταβάλλεται εἰς σ μετ' ἀποβολὴν τοῦ πρὸ αὐτοῦ ν, π.χ. Ἀγνούσιος < (Ἀγνούς, (-οῦντος), ὅ), Ἀμαθούσιος < (Ἀμαθούς, (-οῦντος), ὅ)· ὅταν ὑπάρχῃ φωνῆεν ἢ ρ πρὸ τοῦ -ους τὸ ἔθνικόν λήγει εἰς -άσιος, π.χ. Ἀναγυράσιος < (Ἀναγυροῦς (-οῦντος), ὅ), Φλιάσιος < (Φλιῶς (-οῦντος), ὅ), (ὀρθότ. Φλειῶς-Φλειάσιος)· γ) -άτης, (θηλ.) -άτις (σπανίως -ιάτης, (θηλ.) -ιάτις) -ήτης, (θηλ.) -ήτις, -ίτης, (θηλ.) -ίτις, -ατης, (θηλ.) -άτις, π.χ. Τεγεάτης, -άτις ἢ (Τεγεᾶται) < (Τεγέα) Σπαρτιάτης ὁ (Σπαρτιάται οἱ), -τιάτις, (-ιδος), ἢ (Σπάρτη)· Ἰήτης (Ἴος)· Αἰγιν-ήτης ὁ, Αἰγιν-ήτις ἢ < (Αἰγίνα)· Ἀβδηρ-ίτης ὁ, Ἀβδηρ-ίτις ἢ < (Ἀβδηρα)· Σταγυρ-ίτης < (Στάγιρα)· Σικελι-ώτης ὁ, -ώτις ἢ (Σικελία)· Λαυρε-ώτης < (Λαύρειον)· Ἡρακλε-ώτης ὁ, -ώτις ἢ < (Ἡράκλεια ἢ)· [οἱ ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἄποικοι Ἑλλήνες λέγονται Σικελιώται καὶ Ἰταλιῶται ὡς καὶ Αἰγυπτῶται, οἱ δὲ αὐτόχθονες λέγονται Σικελοὶ καὶ Ἰταλοί, ὡς καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Αἰγύπτιοι, δ) -εύς, θηλ. -ίς, π.χ. Μεγαρ-εύς, -ρίς ἢ (Μέγαρα), Φωκα-εύς, -καῖς ἢ < (Φώκαια)· [ταῦτα τὰ εἰς -εύς ἔθνικα ἠγάσθη ὅτι προήλθον ἐκ τῆς τοπικῆς -η, -ευ, Αἰγία-

λεύς, Μεγαρεὺς]· καὶ ε) -ανός, θηλ. -ανή, -ηνός, θηλ. -ηνή, -ῖνος, θηλ. -ῖνη· [αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται εἰς θέματα πόλεων καὶ χωρῶν κειμένων ἐκτὸς τῆς κυρίως Ἑλλάδος, πλὴν τοῦ Ἀμοργίνος (Ἀμοργός)], π.χ. Ἀσι-ανός, -ανή < (Ἀσία), Ἀβυδ-ηνός, -δηνή < (Ἀβυδος), Ταραντίνος, -τίνη (Τάρας). Πολλὰ ἔθνικα σχηματίζονται, ἂν ἐκ τοῦ συστοίχου τοπικοῦ ὀνόματος ἀποκοπῇ ἢ κατάληξις, π.χ. Καρ(ία) > Κάρ, Μαγνησ(ία) > Μάγνης, Λακων(ία) > Λάκων, Ἀκαρναν(ία) > Ἀκαρνάν, Ἴων(ία) > Ἴων. Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῆς καταλήξεως -ια, ἂν μείνῃ ληκτικὸν ἄφωνον, προσκολλᾶται εἰς αὐτὸ τὸ σ, π.χ. Αἰθιοπ(ία) > [Αἰθιοπ(ς)] > Αἰθίοψ, Κιλικ(ία) > [Κίλικ(ς)] > Κίλιξ, Ἀρκαδ(ία) > Ἀρκαδ-ς > Ἀρκάς-ς· Ἀρκάς. Τὰ ἔθνικα θηλυκὰ καὶ ἰδίᾳ τὰ εἰς -ις καὶ -ας δηλοῦν πολλὰκις ἐκτὸς τῆς ὀνομασίας γυναικὸς καὶ χώραν καὶ γλῶσσαν, π.χ. Ἀττική (= χώρα, γλῶσσα)· Λοκρίς (χώρα), Ἀτθίς, Δωρίς, Αἰολίς, Ἰάς (σημαίνουν διάλεκτον, γυναικα καὶ χώραν). Τὰ ἔθνικα εἶναι κυρίως ἐπιθετα δικατάληκτα κατ' ἔλλειψιν τοῦ οὐς. ἀνὴρ, γυνή, χώρα, π.χ. Μεγαρεὺς (ἀνὴρ), Μεγαρίς (γυνή, χώρα)· τὸ δὲ οὐδέτερον σχηματιζόμενον ἐν ἀνάγκῃ εἶναι εἰς -ικόν, π.χ. Ἑλληνικόν, Θορακικόν, Μεγαρικόν. // (Δημοτ.) καταλήξεις πατριδωνυμικῶν τῆς δημοτ. ἔχουμεν:

α) εἰς -ανός, -ιανός, -άνος, -ινός, -ῖνος, π.χ. Ἀφρικ-ή· Ἀφρικανός, Ἀμοργός - Ἀμοργ-ιανός· Πρέβεζα - Πρεβεζάνος, Καλάβρυτα - Καλαβρυτινός, Ἀλγέρι - Ἀλγερ-ίνος κ.λπ. Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -νος, ὅταν εἶναι ὀξύτονα σχηματίζονται

εἰς -η, π.χ. Συριανός - Συριανή, ὅταν δὲ εἶναι παροξύτονα εἰς -ά, π.χ. Πρεβεζάνος - Πρεβεζάνα. Μερικὰ θηλυκὰ εἰς -νος σχηματίζονται εἰς -ινά, π.χ. Ζακυνθινός - Ζακυνθινά, Πατρινός - Πατρινά. Τὸ θηλυκὸν τοῦ Ἀφρικανός, Ἀμερικανός - Ἀφρικανίδα, Ἀμερικανίδα, ἀλλὰ καὶ Ἀφρικάνα, Ἀμερικάνα.

β) εἰς -αῖτης, -ίτης, -ιάτης, -ιώτης, -ωτης, π.χ. Μοριάς - Μορ-αῖτης, Λιβαδεῖα - Λιβαδ-ίτης, Μάνη - Μαν-ιάτης, Σούλι - Σουλ-ιώτης Ἡπειρος - Ἡπειρ-ώτης· σπανίζουσιν αἱ εἰς -άτης καὶ -ήτης καταλήξεις: Ἀσία - Ἀσι-άτης, Αἴγινα - Αἰγιν-ήτης. Τὰ θηλυκὰ τούτων σχηματίζονται εἰς -ισσα π.χ. Μενιδιάτης - Μενιδιάτ-ισσα, Πειραιώτης - Πειραιώτ-ισσα, Σαμιώτης - Σαμιώτ-ισσα κ.λπ.

γ) εἰς -αῖος, -ίος, -ιος, π.χ. Εὐρώπη - Εὐρωπ-αῖος, Κέρκυρα - Κερκυρ-αῖος, Μυτιλήνη - Μυτιλην-αῖος (ἀλλὰ καὶ Σμυρν-ίος)· Θεσσαλονίκη - Θεσσαλονικ-ίος, Λῆμνος - Λημν-ίος, Κόρινθος - Κορίνθ-ιος, Αἴγυπτος - Αἰγύπτ-ιος κ.λπ. Τὰ θηλυκὰ τούτων σχηματίζονται εἰς -α, π.χ. Ρωμαῖος - Ρωμαία, Θεσσαλονικίος - Θεσσαλονικιά, Αἰγύπτιος - Αἰγυπτία κ.λπ.

δ) εἰς -έξος (εἰς παρὰγωγὰ ἐκ τόπων οἱ ὁποῖοι ἔχουν ξενικὸν ὄνομα), π.χ. Βερολίνο - Βερολιν-έξος, Βιέννη - Βιεν-έξος, Κίνα - Κιν-έξος, Μάλτα - Μαλτ-έξος, Μιλάνο - Μιλαν-έξος, Νέα Ὑόρκη - Νεοῦρκ-έξος κ.λπ.

Ἐξ ἐθνικῶν ὀνομάτων ἔχομεν καὶ μερικά περιληπτικὰ εἰς -ιά, π.χ. Ἀρβανίτης - Ἀρβανιτ-ιά, Ἀράπης - Ἀραπ-ιά, Μοραί-

της - Μοραῖτ-ιά, κ.λπ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -ος προπαροξύτων καὶ παροξύτων σχηματίζονται εἰς -ίδα καὶ μερικὰ εἰς -ῖδα καὶ -α, π.χ. Ρῶσος - Ρωσίδα ἢ Ρῶσα, Βούλγαρος - Βουλγαρίδα ἢ Βουλγάρα, Σέρβος - Σερβίδα ἢ Σέρβα, ἐνῶ Ἀγγλος - Ἀγγλίδα, Γάλλος - Γαλλίδα· ἀλλὰ Οὐγγρος - Οὐγγαρίδα καὶ Οὐγγαρέζα, Τούρκος - Τούρκισσα, Τουρκάλα καὶ Τούρκα. Τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -ὸς ὀξύτων σχηματίζονται εἰς -ῖδα Ἑλβετός - Ἑλβετ-ίδα, Γερμανός - Γερμαν-ίδα κ.λπ. πλὴν τοῦ Θεσσαλός - Θεσσαλὶς καὶ Θεσσαλή, τῶν δὲ εἰς -δός σχηματίζονται συνήθως εἰς -δή, π.χ. Ἰνδός - Ἰνδή, Φιλανδός - Φιλανδή, Σουηδός - Σουηδή, Φλαμανδός - Φλαμανδή, Καναδός - Καναδή, κ.λπ.· μερικὰ θηλυκὰ τούτων σχηματίζονται καὶ εἰς -έξα ὡς καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς -έξος, π.χ. Δανέζα, Οὐγγαρέζα, Καναδέζα κ.λπ. Πολλὰ ἔθνικα σχηματίζονται ἀνωμάλως, π.χ. Κρήτη - Κρητικός - Κρητικία, Αὐστρία - Αὐστριακός, Ἀγιον ὄρος - Ἀγιορείτης καὶ Ἀγιο-νορείτης, Λονδῖνο - Λοντρέζος, Παρίσι - Παριζιάνος, Πήλιο - Πηλιορείτης, Περού - Περουβιανός, Σκωτία - Σκωτσέζος καὶ Σκώτος κ.λπ.

ἔθνογλωσσολογία, (-ίας), ἡ· οἱ ἐν γένει ἐπιστημονικοὶ κλάδοι, οἱ ὁποῖοι μελετοῦν τὴν γλῶσσαν τῶν στερουμένων γραφῆς λαῶν, ὡς καὶ τὰς σχέσεις μεταξὺ γλώσσης, παιδείας καὶ κοινωνίας εἰς τούτους τοὺς λαοὺς.

-εθρον· τὰ εἰς -εθρον λήγοντα οὐδέτερα γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. πτολίεθρον, βέρεθρον (= βάραθρον), πέλεθρον (= πλέθρον), πύρεθρον, θύρεθρον, πλέθρον κ.λπ.

πλὴν τοῦ ὑπαίθρου.

ἔθω· (= συνηθίζω)· (παρ' Ἀττικοῖς λαμβάνεται ὡς ἐνεστώς ὁ πρkm. αὐτοῦ «εἶω-θα»*)· ἐν χρήσει ὁ ἐνεστώς μόνον κατὰ μετοχήν: ἔθων - ἔθοντες μετὰ παρεμφατικοῦ ῥήματος, ὅπως αἱ μετοχαὶ λαθών, τυχών (φρ.) «οὓς παῖδες ἐρδιδμαίνωσιν ἔθοντες» (= οὓς ἄν παῖδες ἐξ ἔθους ἐρεθίζουσι).

εἰ· καλεῖται «νόθον» τὸ προερχόμενον ἐκ συναίρεσεως τῶν ε+ε, π.χ. (ποιέει) > ποίει ποιεύν > ποιεῖν, τιμάειν > τιμᾶν > τιμᾶν, εἶτε ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως, π.χ. (τιθεντες) > τιθεῖς πρὸς τὸ κατ' ἀντιδιαστολήν «γνήσιον» τὸ κληρονομηθὲν ἐκ τῆς Ἰαπετικῆς, π.χ. τὸ εἰ τοῦ δει-κνυμι προῆλθεν ἐκ συναίρεσεως τῶν ε+ι, ὡς ὄρει > ὄρει, Ἀτρείδης > Ἀτρείδης κ.λπ. -εἰ· αἱ εἰς -εἰ ἀρχαιότεραι ὀνομασίαι τῶν γραμμμάτων ξεῖ, πεῖ, φεῖ, χεῖ, φεῖ ἀντὶ τῶν μεταγενεστέρων ξι (καὶ ξυ) πῖ, φῖ, χῖ, φῖ. -εἰ· (Ὁρθογρ.) κατάληξις οὐσιαστικῶν ἐξ ἀρχαίων ἐνάρθρων ἀπαρεμφάτων εἰς -ειν· τὸ φάγει(ν) > τὸ φαγεῖ, τὸ φιλεῖ(ν) > τὸ φιλεῖ, τὸ γιορτάσει(ν) > τὸ γιορτάσει, τὸ κοιμίσει(ν), τὸ μεθύσει(ν), τὸ γαμήσει(ν) κ.λπ. (ἀπλ. δημοτ.) τὸ φαῖ, τὸ φιλί, τὸ μεθύσι, τὸ γιορτάσι κ.λπ.

εἰ· (ἀρχ.)· μόριον ὡς ἐπιφώνημα συντασσόμενον: 1) μετὰ προστακτικῆς, π.χ. «εἰ δὲ σὺ μὲν μευ ἄκουσον» (Ὀμηρος, 2) μετ' ἐργλίσεων, αἱ ὁποῖαι σημαίνουν ἐπιθυμίαν, α) πρὸς δῆλωσιν προτροπῆς (συνήθως μετὰ τοῦ ἄγε (= ἐμπρὸς λοιπόν), π.χ. «εἰ δ' ἄγε μὲν πείρησαι» (= ἐμπρὸς λοιπόν) (Ὀμηρος), καὶ β) εὐχῆς (συνήθως μετὰ τοῦ γάρ), ἔχον τὴν μορφήν «εἴθε», «εἰ γὰρ ὦφελον» ἢ «εἴθ' ὦφελον»· «εἰ

γὰρ ἐν τούτῳ εἴη», «εἴθε σοι, ὡς Περικλείς, τότε συνεγενόμην» (Ξενοφών) «εἰ γὰρ ὦφελον (κατιδεῖν)» (Πλάτων) καὶ μεθ' ἱστορικοῦ χρόνου: «εἰ γὰρ τοσαύτην δύναμιν εἶχον, ὥστε...» (Εὐριπίδης) // «εἰ» (δωρ. «αἰ») (= ἔάν, ἄν, ἦν) σύνδεσμος ὑποθετικὸς συντασσόμενος εἰς τὴν ἀρχ., α) μεθ' ὀριστικῆς πρὸς δῆλωσιν ἀπλῆς ὑποθέσεως: «εἰ δοκεῖ, πλέωμεν» (Σοφοκλῆς), β) μετ' εὐκτικῆς πρὸς ἐκφρασιν μελλούσης ὑποθέσεως ὀλιγώτερον ὀριστικῆς τῆς ἐκφερομένης διὰ τοῦ «εἰ ἄν» μεθ' ὑποτακτικῆς ἢ πρὸς δῆλωσιν ἀνεκπληρώτου εὐχῆς εἰς τὸ παρὸν, (εὐχὴ ἀνεκπληρώτος), π.χ. «φαῖ δ' ἄν ἡ θανούσα γ' εἰ φωνὴν λάβοι» (Σοφοκλῆς), γ) μεθ' ὀριστικῆς ἱστορικοῦ χρόνου πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἀνεκπληρώτου τῆς ὑποθέσεως, εἰς ἀπόδοσιν τιθεμένης ὀριστικῆς ἱστορικοῦ χρόνου μετὰ τοῦ ἄν, π.χ. «εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί... οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον» (Πλάτων), δ) μετ' ἀπαρεμφάτου, π.χ. «εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως περιθεῖναι... (ἔφη) δικαιοτέρον εἶναι» (Ἡρόδοτος), (βλ. ὑποθετικαὶ* προτάσεις* καὶ ἄν*), ε) μετὰ ῥήματα θαυμασμοῦ, χαρᾶς, ἱκανοποιήσεως, ἀμνηστίας, ἀγανακτήσεως τίθεται «εἰ» μεθ' ὀριστικῆς ἀντὶ ὅτι, π.χ. «θαυμάζω εἰ μηδεὶς μήτε ἐνθυμεῖται, ὁρῶν...» (Δημοσθένης)· ἔνεκα μετριοφροσύνης ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν καὶ ὁ λόγος ἀντὶ νὰ εἶναι ὑποθετικὸς ἔχει φύσιν θετικήν. Εἰς ἄλλα τὸ «εἰ» ἐπέχει θέσιν ὅχι διηγηματικοῦ, ἀλλ' αἰτιολογικοῦ ὅτι ἢ ἐπεὶ καὶ ἐκφέρει τὸ αἶτιον ὑπὸ μετριωτέραν μορφήν, π.χ. «δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν μῶνον ἀλλὰ πανταχῇ εἰ ἡ ἰσχυροῦς ὥς ἐστι χρημα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι... μακροῦ

πρῶτοι ἐγένοντο» (Ἡρόδοτος)· εἰς ἄλλα λαμβάνει τὴν ἔννοιαν τοῦ «καίτοι», π.χ. «εἰ καθ' Ἑλλάδ' ὄνομα δυσκλεῆς φέρω, μή μοι τὸ σῶμα γ' ἐνθάδ' αἰσχρὴν ὄφλη» (Εὐριπίδης). Εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἀπαντᾷ εἰς τινὰς φράσεις, ὡς «εἰ δυνατόν» κ.λπ. καὶ μετ' ἄλλων μορίων κατὰ συνεκφοράν ἢ σύνθεσιν, ὡς «εἰδεμή», «εἰ καί», «εἶτε» κ.λπ. (δημοτ.) π.χ. «σώπα σε, εἰδεμή θὰ σὲ πετάξω ἔξω» // (φρ.) «εἰ δὲ μή», «εἰ δ' ἄλλως» (= ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει)· «εἰ μή» (= ἐκτὸς ἔάν) «εἴ περ τις καὶ ἄλλος» (= περισσώτερον πάντος ἄλλου)· «εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε» (= πλεόν ἢ ἄλλοτε ποτὲ ἢ (κν.) περισσώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορά)· «εἴ πως» (= μήπως κατὰ τινὰ τρόπον)· «εἴ ποθεν» (= ἔάν ἀπὸ κάπου)· εἰς διπλᾶς πλαγ. ἐρωτήσ., «εἶτε εἶτε», «εἰ εἶτε», «εἶτε ἦ» κ.λπ. // εἰς Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην τίθεται ὡς μόριον ἐπὶ ἀρνητικῶν ὀρκων· ἀντὶ «οὐ», π.χ. «τί ἡ γενεὰ αὕτη σημείον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται» (= οὐ δοθήσεται) (Μάρκος).

-εἰ· (Ὁρθογρ.)· κατάληξις ῥηματικοῦ τύπου, χρησιμεύοντος διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ περιφραστικοῦ παρακειμένου, ἐπὶ τῶν ῥημάτων ἔχω, θέλω, συντασσόμενων μετ' ἀπαρεμφάτου, π.χ. ἔχω δώσει(ν) > ἔχω δώσει· θέλω εἰπεῖ(ν) > θέλω εἰπεῖ· (οὕτω καὶ ἔχω ἐκπλαγῇ(ναι) > ἔχω ἐκπλαγῇ· θέλω παγιδευθῇ(ναι) > θέλω παγιδευθῇ). -εἰ καὶ -ι· (ἐπιρρήματα)· [τὰ εἰς -εἰ καὶ -ι ἐπιρρήματα κατὰ τινὰς εἶναι ἐκ τοπικῆς πτώσεως εἰς -ο καὶ τῶν συμφωνολήκτων, κατ' ἄλλους τὰ εἰς -ι εἶναι λείψανα ἐπιθέτων ἀρχαιοτάτου τύπου εἰς -ι. Τὰ προσφύματα αὐτὰ -εἰ, -ι καὶ -τι ἀπαντοῦν κυρίως

εἰς ἐπιρρηματικὰς καὶ εἰς τοπικὰς δοτικὰς: πανδημεῖ, ἀσπουδεῖ, ἀμαχεῖ (καὶ ἀμαχητί)· ὀνομαστί, ἐλληνιστί κ.λπ., καὶ τὰ μὲν εἰς -ι καὶ -εἰ γίνονται ἐκ θεμάτων συνθέτων ὀνομάτων, π.χ. αὐτο-χειρί, ἀ-μισθί· πανδημεῖ, παμ-ψηφεῖ κ.λπ., τὰ δὲ εἰς -στι ἐκ ῥηματικῶν θεμάτων, π.χ. ὀνομαστί, ἐλληνιστί κ.λπ. καὶ ἐξ ἐπιρρημάτων εἰς -ως, π.χ. μεγαλωστί, νεωστί, ἱερωστί κ.λπ.· ἐπειδὴ ἐνίοτε παρατηρεῖται ἐναλλαγή ἐπιθημάτων (ὄρνιχος - ὄρνιθος· ἔλμινθες - ἔλμιγγες) τῶν μὲν πληρεστέρων εἰς -τος ἢ τοπικῇ ἔλθην εἰς te+ti, ἦτοι εἰς -εἰ (ἐκεῖ, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ οἶκο - οἶκο-ι), τῶν δὲ μεταπτωτικῶς ἑλλειπεστέρων ἀπλῶς εἰς -τι, διὰ τοῦτο ἐπῆλθε ταραχὴ εἰς τὴν χρῆσιν τούτων τῶν καταλήξεων, ὥστε ἐλέγετο τὸ -εἰ καὶ τὸ -ι καὶ ὅπου κατὰ τὴν ἀληθὴ ἐτυμολογίαν δὲν ἐνεχώρουν, πολλὰ δὲ καὶ ἐδιφοροῦντο, π.χ. ἀσπονδεῖ - ἀσπονδί, πανοικεῖ - πανοικί, νηποινεῖ - νηποινί κ.λπ. Μόνον εἰς τὰ εἰς -στι ἐπιρρήματα ἐπεκράτησε γενικῶς ἡ διὰ τοῦ «ι» ἐκφορά ἔνεκα τῆς προσθήκης τοῦ -τι εἰς τὰ εἰς -ως ἐπιρρήματα κατ' ἐπέκτασιν δὲ καὶ εἰς τὰ ἐπιρρήματα τὰ δηλοῦντα γλώσσαν μίμησιν, τρόπον, λατρείαν καὶ σχηματιζόμενα ἐξ ὀνομάτων, ἐθνῶν ἢ χωρῶν π.χ. Ἑλληνιστί, Πελοποννησιαστί, Θρακιστί, Φρυγιστί, Περσιστί, Ἰνδιστί, γυναικιστί, ἀλγοιστί, ἀνυβριστί, βοϊστί κ.λπ.]·

// (Ὁρθογρ.) Τὰ εἰς -εἰ ἐπιρρήματα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὅταν προηγῇται: 1) φωνῇ εν, ὡς ἄθε-εἰ, αὐτοβοεῖ κ.λπ. (ἀλλὰ τὸ ἄττ. πρῶ καὶ

μετγν. δυσλλάβως *πρωὶ* διὰ τοῦ ι), 2) ἀμετάβολον σύμφωνον (λ, ρ, μ, ν), ὡς *ἀσυλ-εί, ἀναυλ-εί, αὐθημερ-εί, πανδημ-εί, ἀνωνυμ-εί, αὐτοστιγμ-εί, ἀποιν-εί, ὠσαν-εί*, ὡς καὶ τὸ ὠσεῖ (ἐκ τοῦ ὠς + εἰ) κ.λπ., 3) διπλοῦν ξ ἢ ψ, ὡς *αὐτολεξ-εί, αὐτοψ-εί*, 4) ἄφωνον (κ, γ, χ — π, β, φ — τ, δ, θ): *παμψηφ-εί, αὐτονυχ-εί, (καὶ αὐτονυχ-ί), ἀσπονδ-εί, ἀμοχθ-εί, ἀμαχ-εί, ἀπλευστ-εί, ἀνατ-εί (ἀνατ-ί), ἀκονιστ-εί (καὶ ἀκοντ-ί)* (= ἄνευ ἁγώνος) κ.λπ. πλὴν τοῦ *ἀτοκί, αὐτονυχί* (καὶ *αὐτονυχεί*), *ἀμισθ-ί* καὶ πολλῶν εἰς -τι, ὡς *ἀσι-τί, αὐτονυκ-τί, ἀπνευσ-τί, ἀμαχη-τί* (ὡς καὶ τὸ *παν-οικί*)· πάντα τὰ ἄλλα διὰ τοῦ «ι» (βλ. ι). Ἐκ τούτων, τῶν εἰς -τι, ἐξαίρουνται, α) τὰ ἐκ τῶν ῥηματικῶν ἐπιθέτων, ὡς (τιμωρῶ) > ἀτιμώρητος > ἀτιμωρητί, (ἄσιτος) > ἀσιτί, (ἀσυζητήτος) > ἀσυζητητί, (πανθοινῶ) > πάνθοινος > πανθοινί, (ἀσκαρδαμυκτῶ) > ἀσκαρδαμυκτί, ἀνδρωτί, ἀπλευστί, ἀκλαυστί, ἀκληρωτί, ἀθεωρητί, ἀκηρυκτί, ἀνεπιστρεπτί, ψηλαφητί, ἀπταιστί, δωροδοκητί, ἀγελαστί, ἀμισθί, ἀτοκί, κ.λπ., β) ἐκ μετοχῶν, ὡς ἐκῶν; (ἐκόντος) > ἐκόντι, ἐθέλων, (-οντος), > ἐθελοντί, γ) ἐκ τῶν εἰς -ιζω καὶ -αζω ῥημάτων, ὡς αὐτοσχεδιάζω > αὐτοσχεδιαστί, ἐλληνίζω > ἐλληνιστί, ὀνομαστί, βοῦστί, ἀττικιστί, περσιστί, θρακιστί, ῥωμαϊστί, χυδαῖστί, ἀκροβολιστί, ἀμυστί, τετραποδιστί (καὶ τετραποδητί) κ.λπ., δ) ἐκ τῶν εἰς -ως ἐπιρρημάτων, ὡς μεγάλως μεγαλωστί, ἱερῶς > ἱερωστί, νέως > νεωστί, δημιωστί· πάντα ταῦτα τὰ εἰς -ι ἐπιρρήματα γράφονται διὰ τοῦ -ι, ὡς καὶ τὰ ἐπιρρήματα, αὐτονυχί, αὐτονυκτί, αὐτοχειρί, αὐτοποδητί, αὐτοποδί, ἄωρί,

ναίχι, ὄχι καὶ οὐχί· διαφοροῦνται: πανσυδί, πασσυδί (καὶ πασσυδεῖ), πανδημί (καὶ πανδημί· τὸ δὲ «ἐν ἀκαρεῖ» (κατὰ παράλειψιν «χρόνῳ», «ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ» > ἀκαρεῖ)· // ἡ δίφθογγος εἰ (+ι) ἐσώθη εἰς τὰ ἐπιρρήματα, καθ' ὅσον δὲν ἐλέγοντο ἄλλαι πτώσεις τούτων πρὸς τὸ ο, τῶν ὁποίων νὰ γίνῃ ἀφομοίωσις τοῦ ε καὶ τῆς εἰ, (πρβλ.) ἐκεῖ, εἰ, ἀσπονδεῖ κ.λπ.), ἔπειτα καὶ εἰς τινὰ κλιτά, π.χ. *διπλεῖ, τουτεῖ, ἀλλεῖ, αὐτεῖ* κ.λπ. ἡ ἀρχαιότης τοῦ «ε» εἰς τὴν τοπικὴν δηλοῦται ἐπὶ πλεόν καὶ ἐκ τοῦ παλαιοῦ σχηματισμοῦ τῶν εἰς -εω ῥημάτων ἀπὸ τῶν εἰς -ο ὀνομάτων, π.χ. φίλος (φιλέω), πόλεμος (πολεμέω) κ.λπ. Ὡς γνωστὸν ἡ τοπικὴ πῶσις τῶν δευτεροκλίτων ἀρχήθεν ἔληγεν εἰς -ει (θέμα εἰς -ε+κατάληξις ι), τὸ ὅποῖον διεσώθη εἰς πολλὰ ἐπιρρήματα καὶ μερικὰ ὀνόματα, ἐπειδὴ δὲ ἀφωμιώθη πρὸς τὸ ο τῶν ἄλλων πτώσεων, ἡ τοπικὴ τούτων λαμβανόμενη ἐπιρρηματικῶς λήγει εἰς -οι, π.χ. οἴχοι, Ἰσθμοῖ, Φαληροῖ, ἐκασταχοῖ, πανταχοῖ κ.λπ. // τὰ εἰς -εῖ ἐπιρρήματα ὀξύνονται, διότι λέξεις καὶ τύποι συντιθέμενοι μεταβάλλουν τὸν περισπώμενον τόνον αὐτῶν εἰς βαρεῖαν, οὕτω λέγεται ποδῶν (καὶ κατ' ἔγκλισιν διὰ τὴν πρὸ αὐτοῦ πρόθεσιν) > *ἐκποδων > ἐκποδῶν, οὕτω καὶ *ἄ-συλεῖ > ἀσυλεῖ, ἀσπονδεῖ κ.λπ. // (Συντακτ.) Τὸ εἰ τίθεται μετὰ ῥημάτων σημαίνοντων διαβούλευσιν καὶ ἀπόπειραν περί τινος πράξεως: ὁρῶ, μελετῶ, σπουδάζω, πειρώμαι (εἶναι διαβουλευτικὸν ἢ ἀποπειρατικόν), π.χ. «*πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προσαχθεῖν*» (Θουκυδίδης). β) μετὰ ῥη-

μάτων σημαίνοντων τὸ διστακτικὸν ἢ ἀπορητικόν: ἀπορῶ, φοβοῦμαι, σκέπτομαι, οὐκ οἶδα, δέος ἐστί, φόβος ἐστί κ.λπ. εἶναι διστακτικὸν ἢ ἀπορητικόν, π.χ. (μεθ' Ὀριστικῆς) «*σκέψαι τοῖνον εἰ ὁ Ἕλληνων νόμος κάλλιον ἔχει*» (Ξενοφών). (μεθ' Ὑποτακτικῆς) «*ἐπειρωτῶν τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται*» (Ἡρόδοτος). (μετ' Εὐκτικῆς), π.χ. «*οὐκ οἶδ' ἔγωγε εἰς τινὰ λίποις ἂν τῶν πολεμίων*» (Ξενοφών), (βλ. προτάσεις ὑποθετικῆς).

ΕΙ· (ἀρχ.)· μυστηριῶδες δελφικὸν σύμβολον, πιθανῶς εἶδος ἀποφθέγματος, κατ' ἄλλους ἀρχιτεκτονικὸν σημεῖον, παριστάνομενον ἐπὶ δελφικῶν νομισμάτων τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Περί αὐτοῦ ἔγραψε πραγματεῖαν ὁ Πλούταρχος «*Περὶ τοῦ ΕΙ τοῦ ἐν Δελφοῖς*».

-εία (καὶ -ία)· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -εία λήγοντα ἀπλᾶ (καὶ ὄχι σύνθετα), τὰ ὅποια παράγονται ἐκ ῥημάτων εἰς -εύω ἢ -εύομαι γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὡς θρησκεύω - θρησκεία (ἀλλὰ τὰ σύνθετα ἐθελοθρησκία, ἀνεξιθρησκία κ.λπ.), θητεύω - θητεία, ξυλεύω - ξυλεία, ἀνθρωπεύω - ἀνθρωπεία (ἀλλὰ φιλανθρωπία), μνηστεύω - μνηστεία, (ἐνῶ ἀμνηστία (<ἀμνηστος) = λήθη ἀδικήματος), λατρεύω - λατρεία (ἐνῶ τὸ σύνθ. εἰδωλολατρία ἐκ τοῦ εἰδωλολάτρης, ὡς καὶ τὰ θεολατρία, ἀγγελολατρία, εἰκονολατρία, ἀλλὰ ψευδολατρεία (βλ. κατωτέρω), μαντεύω - μαντεία [καὶ τὸ σύνθ. ψευδομαντεία· ἦτοι, ὅταν τίθεται ὡς α' συνθετικὸν τὸ «ψευδής», τὸ β' συνήθως μένει ἀμετάβλητον· ἐὰν τὸ β' συνθ. εἶναι ἐκ τῶν εἰς -εύω ἀπλῶν, π.χ. ψευδο-παιδεία, ψευδο-λατρεία, ψευδο-προφητεία, ψευδο-εὐλάβεια, ψευδαρεσκεία,

ψευδοέπεια, ψευδοκλητεία, κ.λπ., ἐνῶ ψευδαπολογία], ψευδαλαζονία, ψευδεργία, ψευδοδοξία, ψευδολογία κ.λπ. ῥητορεία (<ῥητορεύω), ταριχεία (<ταριχεύω), κιβδηλεία (<κιβδηλεύω) (= νόθευσις), (ἐνῶ ἐκ τοῦ κιβδηλός) κιβδηλία = μοχθηρία), πραγματεία (<πραγματεύομαι), ἀλαζονεία (<ἀλαζονεύομαι), δουλεύω (<δουλεία), (ἐνῶ ξενοδοουλία), κολακεία, ἐρμηνεῖα, ὀχεία (ὀχεύω), ἱκετεία (ἐνῶ ἱκεσία), γοητεία, στρατοπαιδεία, ἀλητεία, σιτοδεία, πρεσβεία, θητεία, ὕδρεῖα (ὕδρεύω) (= ὕδρευσις), (ἐνῶ ὕδρις = τὸ ἀγγεῖον), ἡγουμενεία, ἀγγαρεία (-ρεύω), ἀγνεῖα, βακχεῖα (βακχεύω), ἐμβατεία (-τεύω) ἀγκιστρεία (-στρεύω), πατρωνεία (-νεύω), ἐπιστατεία (-τεύω), στρατοπεδεία (-δεύω), νηστεία, δυναστεία καὶ καταδυναστεία (-εύω), ἐφηβεία (φέρεται καὶ ἐφηβία), μεσιτεία, τραπεζτεία, γυμνητεία (-τεύω), ἐργατεία (= ἡ ἐργατιά), προστατεία (-τεύω), (ἐνῶ προστασία), πολιτεία, λογιστεία, σοφιστεία, πειρατεία, μαθητεία, ἰδιωτεία, θωπεῖα, φυτεία (φυτεύω) (ἐνῶ δενδροφυτεία, ἐλαιοφυτεία (ἐλαιόφυτος), (κατὰ ταῦτα καὶ τὸ πελατεία, δεσποτεία, αἰσυμνηστεία, πενεστεία, στασιωτεία), παιδεία (παιδεύω) (ἀλλὰ εὐπαιδία, ἀπαιδία, πολυπαιδία), ὡς καὶ (ἐδρεύω) > ἐφεδρεία, ἀφεδρεία, ἐνεδρεία· οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἀπλοῦ δεῖα (δέομαι) (= ἔνδεια), σιτοδεία, κριθοδεία, ὀψοδεία, ὀλιγόδεια, ἔνδεια.

Τὰ εἰς -(ε)ια σύνθετα καὶ ὄχι ἀπλᾶ, ἂν καὶ παράγονται ἐκ τῶν εἰς -εύω ῥημάτων, ἀλλ' ἔχοντα ὄνομα ἀντιπαράκειμενον β' ἢ α' κλίσεως γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. προεδρεύω, πρόεδρος > προεδρία, ἐμπορεύομαι, ἔμπορος > ἐμπορία, κατασκοπεύω,

κατάσκοπος> κατασκοπία, ἐπίσκοπος> ἐπισκοπία (= εὐστοχία, πρόβλεψις), ἐνῶ ἐπισκοπεία (= ἐποπτεία, ἀξίωμα ἐπισκόπου), ἥπατοσκοπία, ἥπατοσκόπος, φιλανθρωπεύω, φιλάνθρωπος> φιλανθρωπία, ἐθελοδουλεύω, ἐθελόδουλος> ἐθελοδουλία, εἰδωλολατρεύω, εἰδωλολάτρης> εἰδωλολατρία, ἀγγελολάτρης, ἀγγελολατρεύω> ἀγγελολατρία (ἀλλὰ διοδεύω, (δίοδος)> διοδεία, ὡς καὶ ἐφοδεία, σιτοδεία, μεθοδεία, περιοδεία, παροδεία, ἐσοδεία, ἐξοδεία), συνεδρεύω συνεδρεία> (καὶ συνεδρία, σύνεδρος) καὶ πρωτοκαθεδρία, ἀμπελοφυτεύω, (ἀμπελόφυτος)> ἀμπελοφυτία, δενδροφυτία, σταφιδοφυτία, ἀχρηστεύω, (ἀχρηστος)> ἀχρηστία (οὕτω καὶ εὐχρηστία, πολυχρηστία, δυσχρηστία, κοινοχρηστία, διοδεύω, (δίοδος)> διοδία κ.λπ. [ἐξαιρούνται: προστάτης, -τεύω> προστατεία, προφήτης, -τεύω> προφητεία, ἐπιμελητεία, ἐπιστατεία, μαστροπός, -εύω> μαστροπεία, κιβδηλός, -εύω> κιβδηλεία (= νόθευσις), ἐνῶ κιβδηλία (= ἡ ιδιότης τοῦ κιβδηλοῦ), ἡγούμενος, ἡγουμενεύω> ἡγουμενεία, (Σοῦδα* ἡγουμενία ἡ), ἐφηβός, -εύω> ἐφηβεία, ἔφεδρος, -εύω> ἐφεδρεία καὶ ἐνεδρεία καὶ ἐφεδρία. Ἐὰν δὲ ἔχουν ὄνομα ἀντιπαρρακείμενον τῆς γ' κλίσεως εἶτε εἶναι σύνθετα εἶτε ἀπλᾶ γράφονται διὰ τῆς ει, ὡς βιβλιομαντεύω, βιβλιόμαντις> -ντεία ἢ δικτατωρεύω, δικτάτωρ> -ρεία ἢ χειρομαντεύω, χειρομάντις> -ντεία βασιλεύω, -εύς> -λεία γυμνητεύω, γυμνής, (-ήτος)> γυμνητεία κολακεύω, κόλαξ> -κεία ἡνιοχεύω, -εύς, (καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἡνίοχος)> ἡνιοχία, ἀλφιτεύς, -τεύω> ἀλφιτεία ἢ, ῥητορεύω, ῥήτωρ> ῥητορεία ἐκτὸς τῶν εἰς -μων τρι-

τοκλίτων, ὡς ἡγεμών, -εύω> ἡγεμονία ἢ κηδεμών, -εύω> -νία ἢ γείτων, -εύω> -νία ἢ [οὕτως ἐκ τοῦ τέκτων καὶ ἀρχιτέκτων ἔχομεν τεκτονία, ἀρχιτεκτονία καὶ ἐκ τοῦ γείτων> γειτονία, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται λιποπώγων> λιποπωγωνία, εὐδαίμων> εὐδαιμονία, κακοδαιμονία, δεισδαιμονία κ.λπ.]· (τινὰ τούτων ἔνεκα τῆς ἐπαμφοτεριζούσης παραγωγῆς των γράφονται καὶ παρὰ τὸν κανόνα, ὡς ἐπιτροπεύω, ἐπιτροπός> ἐπιτροπεία ἢ συνοδεύω, συνοδός> συνοδεία (= τὸ συνοδεύειν), συνοδία (= ἡ πληθὺς τῶν συνοδοιπορούντων, κν. καραβάρι), ἡγουμενεύω> -νεία, ἡγεμονεύω> -νία, ἡγεμόνεια ἢ (ἡγεμονεύς), εἰσοδεύω, (εἰσόδος)> εἰσοδεία, διοδεία, μισθοδεία, περιοδεία, ἐφεδρεύω, (ἐφεδρος)> ἐφεδρεία, ἐνεδρεία, μεθοδεύω, (μέθοδος)> μεθοδεία (= ἐπιβουλή, ἀπάτη, ἐργασία), ἐπιστρατεύω> ἐπιστρατεία, ἐπιστατεύω> ἐπιστατεία, δεσπότης> δεσποτεία, ἀνδρεία (ἀλλὰ ἀνανδρία) κ.λπ.

Τὰ εἰς -εἰα προπαροξύτονα θηλυκὰ παρὰ γόμμενα ἐκ τῶν εἰς -ης, (-ους), τριτοκλίτων ἐπιθέτων γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, ὡς διαρκής> διάρχεια, ἀληθής> ἀλήθεια, αἰκνής> αἰκεια, (ἐνῶ ἡ αἰκία = κάκωσις), ἐπεικνής> ἐπεικεια, θεοφανής> θεοφάνεια ἢ, (ἐνῶ τὰ Θεοφάνια), εὐγενής> εὐγένεια ἢ, ἰθαγενής> ἰθαγένεια, ὀλιγαρκής> ὀλιγάρχεια, διάρχεια, αὐθάδεια, αὐτάρχεια [οὕτω καὶ τὰ λατινικὰ (κατὰ τὰ ἑλληνικά): Ἄντεια, Βάντεια, Ἀρίκεια, Βονώνεια, Φαβέντεια κ.λπ.].

Διὰ τοῦ ι γράφονται τὰ παροξύτονα: δυσελκής, (-οὺς)>δυσελκία ἢ, διπόδης> διποδία, θεομανής>θεομανία ἢ, θηριώ-

δης> θηριωδία, θυμηδής> θυμηδία ἢ διὰ τοῦ ι γράφονται καὶ τὰ κατὰ πληθυντικὸν οὐδετ. γένους ἐπὶ ἐορτῶν, ὡς τὰ Ἀνθεστήρια, τὰ Ἐλευθέρια, τὰ Ἀδώνια, τὰ Διονύσια, τὰ Γαλάξια, τὰ Ἐπιδήμια, τὰ Θεοφάνια, (ἐνῶ ἡ Θεοφάνεια), τὰ Βουφόνια, τὰ Ἐλευσίνια, τὰ Δημήτρια, τὰ Θεσμοφόρια, πλὴν τῶν τὰ Νέμεια, τὰ Κάρνεια, τὰ Κυβέλεια, τὰ Εὐτύχεια (= ἐορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου Εὐτυχούς), (ἀλλὰ βλ. -ια). Τὸ ι τίθεται καὶ ἐπὶ ὀρέων: τὰ Ἀροάνια, τὰ Ἀκροκεραύνια, τὰ Καρπάθια κ.λπ. (ἐνῶ τὰ Γεράνεια).

Τὰ εἰς -εἰα προπαροξύτονα ἐκ τῶν εἰς -εὺς τριτοκλίτων γράφονται διὰ τῆς ει καὶ ἔχουν τὸ α βραχύ, ὡς δυστοκεὺς> δυστόκεια ἢ βασιλεὺς> βασιλεια καὶ -λεία ἢ, Ὀδυσσεὺς> Ὀδύσεια. Τὰ εἰς -εἰα λήγοντα προπαροξύτονα ἐπὶ πράγματος ἢ συγγράμματος γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, ὡς ἡ Ὀδύσεια (= κατ' Ὀδυσσεά) ἢ Ἡράκλεια (= καθ' Ἡρακλέα) ἢ Διομήδεια, ἢ Γιγάντεια, ἢ Τηλιγένεια κ.λπ.

Τὰ εἰς -εἰα προπαροξύτονα ἐπὶ πόλεων κτητικὰ, ἐκ γενικῆς παρηγμένα, γράφονται διὰ τῆς ει, ὡς Ἀλεξάνδρου> Ἀλεξάνδρεια ἢ Σελεύκου> Σελεύχεια ἢ Καίσαρος> Καισάρεια ἢ Ἀντιόχου> Ἀντιόχεια ἢ Ἀττάλεια, Μαντίνεια, Μαρώνεια, Φιλαδέλφεια κ.λπ. Τὰ εἰς -εἰα λήγοντα θηλυκὰ προπερισπώμενα ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ ἄρσενικὸν τριτόκλιτον, γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, ὡς βαθύς, (-έος)> ἡ βαθεῖα, θρασύς, (-έος), ὁ > ἡ θρασεῖα, ἡ γλυκεῖα, ἡ βαρεῖα, ἡ ὀξεῖα, ἡ δασεῖα, ἡ πλατεῖα κ.λπ. Τὰ εἰς -εἰα λήγον-

τα παροξύτονα θηλυκὰ ἐπιθέτων, ἐὰν δηλοῦν κτήσιν ἢ εἶναι μετουσιαστικά, γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, α) κτήσεως· ἀνθρωπεία, -ος (= ἀνθρωπίνη) ἡμιονεία, -ος (ἡ ἀνήκουσα εἰς ἡμίονον) βοεῖα, -ος (ἡ τοῦ βοός) βορεία, -ος, γεροντεία, -ος (λακων. γεροντία), ὡς καὶ δημογεροντία, ἡθεία (= σεβαστή), -ος, δουλεία (= δουλική), -ος, θεία (= ἡ τῶν θεῶν), -ος, ἐταιρεία, -ρεῖος (ἀλλὰ τὰ σύνθετα διὰ τοῦ ι: πολυεταίρια, μισεταίρια, φιλεταίρια), ἀνδρεία, -εῖος (ἀλλὰ ἀνανδρία (ἐκ τοῦ ἀνανδρος), πολυανδρία κ.λπ.), ἐπισκοπεία (= τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου) -ος, -πεύω· ἐνῶ ἐπισκοπία (= ἡ εὐστοχία, ἡ ἐπισκόπησις), οὕτω καὶ κατασκοπία (ὀρθότ. κατασκοπέυσις), δεσποτεία, -τειος (ἐνῶ φιλοδεσποτία) κ.λπ., β) μετουσιαστικά· χαλκεία< χαλκός (ἡ μετέχουσα τοῦ χαλκοῦ), χρυσεῖα< χρυσός· σιδηρεῖα< σίδηρος· δουρεῖα< δούρειος (= ἐσχηματισμένη ἐκ ξυλίνων δοκῶν). Τὰ εἰς -εἰα κτητικὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ τῶν εἰς -ος οὐς., γράφονται διὰ τῆς ει, ὡς ταῦρος> -ρειος, ταυρεῖα· χοῖρος> -ρειος, χοιρεῖα· ἄργυρος> -ρειος, ἀργυρεῖα κ.λπ., ἐνῶ τὰ ἀπὸ πόλεων κτητικὰ γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς Κύπρος> -ιος, -πρία ἢ Σύρος> -ριος, Συρία ἢ Μέτσοβον> -ιος, Μετσοβία (ἐξ οὗ Μετσοβίον Πολυτεχνεῖον). Τὰ εἰς -εἰα λήγοντα τρισύλλαβα βαρύτονα ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν προπαρὰ λήγουσαν τὸ ᾱ θέσει μακρόν, γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, ὡς ἀνδρεία (-εῖος) (ἐνῶ ἀνανδρία ἐκ τοῦ ἀνανδρος)· καδμεία, (-εῖος)· βακχεῖα, (-εῖος)· Ἀργεῖα, (-εῖος)· ἀχρεῖα, (-εῖος). Τὰ εἰς -ια, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ -ια φωνήεν καὶ δὲν ἐμποδίζει ἄλ-

λος κανών, γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. παροξύτονα: βαῖα (ἡ τροφός), Ἀγλαῖα, δυσζωία, εὐζωία, δυσπλοῖα, δυσκοῖα, διθεῖα, πρωῖα, ἐπιπλοποιῖα, ποτοποιῖα, καρεκλοποιῖα, πολυθεῖα, οἰνοχοῖα, Ἀκυληῖα, ὀξυκοῖα, ἡλιοκαῖα, τριχοφυῖα, χρυσοχοῖα, ὀδοντοφυῖα, μακροζωῖα, ταχυπλοῖα, ἀκτοπλοῖα, ἰστιοπλοῖα, Ἀχαῖα, ἀφυῖα, εὐφυῖα, ἰδιοφυῖα, ἀλληλούια, κ.λπ., ὡς καὶ τὰ ὀξύτονα περιεκτικά: μυρμηκῖα, πυρκαῖα, ἀχυρμῖα κ.λπ., ὡς καὶ ἐσχατῖα, ῥοδωνῖα (= ῥοδών), ἰωνῖα (= λειμών ἴων) (βλ. -ῖα). Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα ἐθνικά καὶ τοπικά παροξύτονα γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς (ἐθνικά) Αἰγυπτῖα, (-ιος)· Κυπρία, (-ιος)· (τοπικά) οὐρανῖα, (-ιος) κ.λπ. Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα προπαροξύτονα καὶ παροξύτονα, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ τοῦ ι διπλοῦν σύμφωνον ἢ περισσότερα τῶν δύο συμφώνων, μὴ ἐμποδίζοντος ἄλλου κανόνος, γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς βδελυ(γμ)ῖα, δυσσε(ργ)ῖα, δυσμο(ρφ)ῖα, δωρολη(ψ)ῖα, θεοφθε(γξ)ῖα, θρηνη(τρ)ῖα, μαθη(τρ)ῖα, ἱερα(ρχ)ῖα, γεωμε(τρ)ῖα, καρδια(λγ)ῖα, προμνή(στρ)ῖα, ὀλιγα(νδρ)ῖα, Ἑρέ(τρ)ῖα, ῥά(πτρ)ῖα, ἀπλη(στ)ῖα, εὐπι(στ)ῖα, εὐπλα(στ)ῖα, κ.λπ. Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα ἀπὸ τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων, ἐὰν δὲν ἔχουν ἀντιπαρακείμενον ῥῆμα εἰς -εύω, γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς βάσκανος> -νῖα ἢ, δακτυλογράφος> -φῖα ἢ, δυσέντερος> -ρία ἢ, ἥσυχος> -χῖα ἢ, κοῖλος> -λία ἢ, κοινωνός> -νῖα ἢ, ἱερόδουλος> -λία, (ὡς καὶ κακοδουλία, ἄδουλία, ἐθελοδουλία κ.λπ., πλὴν τοῦ αὐτοδουλεία), ἀπάνθρωπος> -πῖα, ὑπερήφανος> -νῖα (ἐσφαλ. ὑπερηφάνεια), σύνεδρος> -δρία, σύνοικος> συνοικῖα, φίλεργος> -γῖα, σωματέμπορος> -ρία, ἄρρωστος>

-στῖα, ἀρνησίθρησκος> -σῖα, ἀντιπρόσωπος> -σωπῖα (ἀντιπροσωπῶ), δήμαρχος> -ῖα, παρθένος> -νῖα (ἀλλὰ εἰς τὸν Εὐριπίδην καὶ παρθένεια ἐκ τοῦ παρθένειος), ἄσωτος> -τῖα (ἐσφαλμ. -τεῖα) κ.λπ.

Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα θηλυκὰ ἐπίθετα, παρηγμένα ἐξ ἐπιρρημάτων, γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς (ἄτην) ἀντία, (ἀντίος)· (ὀψέ) ὀψῖα, (-ιος)· (ὀπισθεν) ὀπισθῖα, (ὀπίσθιος)· (σχεδόν) σχεδῖα, (-ιος)· (ῥαδίως) ῥαδῖα, (-ιος)· (πρωί) πρωῖα, (πρώιος) κ.λπ. Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα παροξύτονα ἐπίθετα παρηγμένα ἐξ ἐνεστώτων ἢ μελλόντων χρόνων γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς (ἐνεστ.) αἰτιῶ> -ιος, αἰτία· ἄρμῶς> -δῖος, ἄρμῶδια· ἄρτῶ> ἄρτιος, ἄρτία· (μέλλ.) θαυμάσω> θαυμάσιος, θαυμασία· ἀσπάσσομαι> -σιος, Ἀσπασία. Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα ἐπὶ χωρῶν καὶ πόλεων παροξύτονα γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς Ἀσία, Γαλλία, Ἀρμενία, Βοιωτία, Μασσαλία, Ἰλλυρία, Κεφαλληνία κ.λπ. Τὰ εἰς -λία, -σία, -τία παροξύτονα ἢ ὀξύτονα θηλυκὰ ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς παραλία, (-ιος)· ἐναλία, (-ιος)· διπλασία, (-ιος)· δημοσία, (-ιος)· ἱκεσία, (-ιος)· ἱκετία, (-ιος)· ἀντία, (-ιος)· λαλία, (-ίος)· πολία, (-ίος).

Τὰ εἰς -ῖα καὶ -ῖα παρὰ τὸ ἦθος, κέρδος, φυή, τύχη, ἔτος, πλῆθος, μῦθος, παθεῖν, μαθεῖν, κρατεῖν, γένος, ἀρέσκειν, ἔπος, ἔργον, ὄφελος, μένος, μάρη (= χεῖρ), ψεῦδος, τύχη, σέβας, κ.λπ. διαφοροῦνται, ἥτοι ὡς προπαροξύτονα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου καὶ ὡς παροξύτονα διὰ τοῦ ι, ὡς κακοθήθεια, -θήα ἢ αἰσχροκέρδεια, -δῖα, εὐφύεια, -φυῖα, ἀπάθεια, -θήα, ἀμάθεια, -θήα, διέτεια, -τία, τριέτεια, -τία,

καλλιέπεια, -πῖα, καλλιέργεια, -γῖα, ἀφέλεια, -λία, εὐμένεια, -νῖα, εὐμάρεια, -ρία, ἀήθεια, -δῖα, ἀφεύδεια, -δῖα, δυσσέβεια, -βῖα, δυσέργεια, γῖα, ἀκράτεια, -τία, (ὡς καὶ δημοκρατία, ἀριστοκρατία), φιλαρέσκεια, -σῖα, προμήθεια, -θήα, φιλαδέλφεια, -φῖα, πολυπλήθεια, -θήα, ἐργολάβεια, -βῖα, ἐχεμύθεια, -θήα, (παραμυθία, στιχομυθία, ἀκριτομυθία) κ.λπ., ἀπειροπλήθεια, -θήα, οὕτω καὶ ἀνταύγεια καὶ -γῖα, ἀντιμέρεια καὶ -ρία, ἀφάνεια καὶ -νῖα, ἐκτένεια καὶ -νῖα, εὐστάθεια καὶ -θήα καὶ Θάλεια καὶ -λία.

(Εἰς ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω κανόνων ὀρίζεται ἡ γραφή, ἐκτὸς ἐὰν ἐμποδίζεται ὑπ' ἄλλου κανόνος).

(Περὶ τῶν εἰς -οῖα -υα καὶ -υια (βλ. κατὰ -ῖα).

Τὰ εἰς -ῖα δισύλλαβα μονογενῆ ὀξύτονα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὡς ζεῖα (= εἶδος κριθῆς), χεῖα (= ὀπή), φεῖα, ὡς καὶ τὰ παροξύτονα μνεῖα, χρεῖα, λεία, θεία (τριγενές), ἐξαιροῦνται τὰ φλιά, στῖα, θριά, σκῖα, ὡς καὶ τὰ ῖα (= μία), μία, δῖα (= θεία, εὐγενής)· τὸ ροῖα (= ἡ ῥοδιά), χροῖα, ποῖα (= πόα) καὶ ὀξύα, (δημ.) ὀξυνῖα (= φυτόν).

Τὰ δὲ ἡ Θριῖα (= δήμος), ἡ Διῖα (= πόλις, νῆσος) καὶ ἀνῖα (αἱ ἀνῖαι) (= λύπη) ἔχουν τὸ ι μακρόν· μακρόν ἔχουν τὸ α καὶ τὰ ὑπερδισύλλαβα ὀξύτονα παρειά, (-ᾶς), ἡ, φορβεία, στε(ι)λεία, θηλεία, φορεῖα (= βόρβορος) κ.λπ. Τὰ εἰς -ῖα λήγοντα, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ῥημάτων χρόνου μέλλοντος, γράφονται διὰ τοῦ «ι», π.χ. θύσω> θυσία· πέψω> ἀ-πεψῖα· λούσω> ἀλουσία· ἄξω> ἄξια // τὰ εἰς -ῖα ἐξ ἀρσενικῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ τ ἢ σ γράφονται

διὰ τοῦ ι· ὡς ἀθάνατος> ἀθανασία· ὑπηρετής> ὑπηρεσία, ἄπιστος> -στῖα, δυσπιστία, ἀξιοπιστία, εὐελπιστία, εὐπόριστος> -στῖα, ἐλαιοχριστία, εὐχάριστος> -στῖα, ἀχαριστία, εὐάρεστος> -στῖα, δυσαρεστία, ἄρρωστος> -στῖα, εὐρωστία, ἄγευστος> -στῖα, δυσελπιστία, ἀνελπιστία, ἀπνευστία, θεοπνευστία, ἀκρόβυστος> -βυστία, ἀνῶσχυντος> -νῖα, ἄμνηστος> -στῖα κ.λπ. (βλ. καὶ -στῖα).

// Τὰ ἀπὸ τῶν εἰς -ω περισπωμένων ῥημάτων γινόμενα εἰς -ῖα θηλυκὰ γράφονται διὰ τοῦ ι ὡς μαρτυρῶ - μαρτυρία, λιμοκτονῶ - λιμοκτονία, ἀδελφοκτονία, τυραννοκτονία, εὐδοκῶ> -κῖα, εὐδαιμονῶ> -νῖα, κερηβαρῶ> -ρία (ἐνῶ κερηβαρῆς> κερηβάρεια (θυμοβάρεια, ἑτεροβάρεια), ἀδημόνῶ> ἀδημονία, ἐπαίτῶ> ἐπαῖτία, εὐφορῶ> εὐφορία (= εὐεξία), ἐφορῶ, ἐφορία (= ἐπιβλέπω) (ὑπηρεσία ἐφόρου), «Οἰκονομικὴ Ἐφορία», ἐνῶ ἐφορεία> ἐφορεύω (= ἐποπτεύω) «Σχολικὴ Ἐφορεία», ὠφελῶ> -λία (πλὴν τῶν βοηθῶ> βοήθεια καὶ ὠφελῶ> ὠφέλεια, τὰ ὁποῖα εἶναι προπαροξύτονα) // τὰ εἰς -ῖα παροξύτονα ἀπὸ τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων μὴ ἔχοντα ῥῆμα ἀντιπαρακείμενον εἰς -εύω γράφονται διὰ τοῦ ι, ὡς κακός> κακῖα ἢ, ῥάθυμος> ῥάθυμια (ἄνευ ὑπογεγραμμένου τοῦ α, διότι τὸ ῥά ἐγένετο κατὰ συναίρεσιν ἐκ τοῦ ῥέα), ἄνανδρος> ἀνανδρία, μισαλόθρησκος> -θηρσκειά ἢ (ἐνῶ θηρσκέω> θηρσκειά ἢ), ἐπιπλοποιός> -ποιῖα ἢ, πρόεδρος> -δρία ἢ, ὀρθογράφος> -φῖα ἢ, ἀνόμεκτος> -ρεξῖα ἢ, σιτοπομπός> -μπῖα ἢ, [ἐνῶ τὸ ἀπλοῦν πομπεύω> πομπεία ἢ, (δημ.) «πομπεία» (= διαπόμπευσις)] ὑπερήφα-

νος> -φάνια ή, περίεργος> -γία (έσφαλμ. περίεργεια ή), ἄσωτος> -τία (έσφαλμ. -τεία), φιλόνομος (έσφαλμ. -νεικος)> φιλονικία ή [τὸ βοηθός> βοήθεια ή εἶναι προπαροξύτονον, τὸ δὲ ἐπίτροπος> (-εύω)> ἐπιτροπεία ή, ἡνίοχος> -χεύς> (-εύω)> ἡνιοχεία (βλ. ἀνωτέρω)] // τὰ εἰς -ια λήγοντα ἐπὶ χωρῶν γράφονται διὰ τοῦ ι καὶ εἶναι παροξύτονα, ὡς Ἀσία, Ἀρκαδία, Ἀγγλία, Γαλλία, Καππαδοκία, Λακωνία (= ή χώρα) (ὀρθότ. Λακωνική, ἐνῶ Λάκαινα (= ή γυνή), ὡς Ἀττική, Μεγαρική, Πλαταική, Ταναγρικὴ, Λαυρεωτική // τὰ εἰς -ια ἐκ τῶν εἰς -ωρ γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. ἵστωρ> ἱστορία, φιλίστωρ> -ία ή, αὐτοκράτωρ> -τορία ή, ἀγνηγορία, ἀλαστορία, ἀνάκτωρ> -κτορία ή, ἐστιατορία, ἡγητορία, εὐνηγορία, μεγαληγορία, φρατορία, ῥήξηγορία κ.λπ. // τὰ εἰς -ια λήγοντα πρωτόκλιτα θηλυκά ἔχουν τὸ ἱ βραχὺ τὸ δὲ ᾧ μακρόν, π.χ. οἰκία (οἰκίαί αι), σοφία, ἡλικία (ἡλικίαί), αὐτοκρατορία (-ρίαί), ἄσωτία, (-τίαί αι) κ.λπ., ἔχουν τὸ ἱ μακρόν τὸ ἀνία (αἱ ἀνίαι), ή Δία καὶ Φθία // τὰ εἰς -ια ἀπὸ παροξύτωνων λατινικῶν ἐγένοντο παροξύτονα ἐκταθέντος τοῦ ᾧ εἰς ᾧ εἰς τὴν ἑλληνικὴν π.χ. (Ἰούλιος)> Ἰουλιᾶ, (Γάιος) Γαῖᾶ, Πορκίᾶ, Ὀκταβίᾶ (καὶ Ὀκταουῖα), Λιβίᾶ (Λιουῖα) κ.λπ.

// τὰ εἰς -εια καὶ -οια (ἰων. -εῖη καὶ -οῖη) ὡς ἀφηρημένα μὲν ἔχουν τὸ ᾧ μακρόν: (ἀττική) ἀληθείᾶ, προνοῖᾶ, εὐνοῖᾶ κ.λπ., συγκεκριμένα δὲ ἔχουν αὐτὸ βραχὺ, π.χ. Εὐρύκλειᾶ, Εὐβιοῖᾶ, Ἡερίβοιᾶ κ.λπ.

// -ιά (ὀξύτονα) (βλ. -ιά) // (δημοτ.) -α κατάληξις μεταρρηματικῶν ἀφηρημένων θηλ. οὐς. ἐξ ἀντιστοίχων ῥημάτων, π.χ.

(καταφρονῶ)> καταφρόνια ή, (καταντῶ)> κατάντια ή, (ἀγρυπνῶ)> ἀγρύπνια ή, (συμπνῶ)> συμπόνια ή, (κατηγορῶ)> κατηγόρια ή κ.λπ. // (-ία) κατάληξις πληθ. ἄρσ. οὐς. εἰς -ος: (ὁ κόπος)> τὰ κόπια, (ὁ σπόρος)> τὰ σπόρια, (ὁ λόγος)> τὰ λόγια // (-ιά) κατάληξις ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων (κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἄδικος ἀδικῶ - ἀδικία), π.χ. ἀνθρω-πιᾶ, ἀνημποριᾶ, ἀλλα-ξιᾶ, περπατη-σιᾶ, κλε-φιᾶ, δρο-σιᾶ κ.λπ., (βλ. -ιά) // (εια, -ηα, ια, -οια, -οια):εἶα (= ἐμπρός)· ἥα (εἰμί) (= ἡμην)· ἥα (ἐπικὸς πρτ. τοῦ ῥ εἶμι) (= ἐπορευόμην)· ἥια (συνηρ. ἥα) τᾶ (= ζωοτροφία, τὰ ἐφόδια, ἥτοι προμήθεια διὰ ταξιδίου)· ἥα (= μία)· ἱᾶ ή (= ή φωνή, ή βόή)· ἱᾶ τὰ (ἱός) (= τὰ βέλη)· ἱᾶ τὰ (ἱόν) (= οἱ μενεξέδες)· οἶᾶ ή (= ή ὄα) (= τὸ δένδρον «σουρβιά»)· οἶᾶ ή (= δέρμα προβάτου)· οἶᾶ ή (= ή ὀποῖα)· οἶᾶ τὰ (= τὰ ὀποῖα)· οἶᾶ (= ὥσπερ, καθάπερ)· οἶᾶ τὸν (ἐπικῶς) (= τὸν υἱόν).

εἶα· (ποιητ. τρισυλλάβως «εἶα» λατιν. eja) παρακελευσματικὸν ἐπιφώνημα (= ἐμπρός, ἔλα λοιπόν, ἄντε γειᾶ σου)· ἐπὶ ἐρωτήσεων μετὰ τοῦ «οὐ» ἰσοδυναμεῖ πρὸς προσταγὴν (φρ.) «οὐκ εἶα δραμεῖσθε;» (Εὐριπίδης) // τὸ «εἶα» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ δημῶδες «γεῖα» μετὰ προστακτικῆς, π.χ. «γεῖα λέγε» (ἀρχ.) «ἀλλ' εἶα χώρει καὶ κόμει' Ἰάσωνα» (= ἐμπρός! προχώρει!), ή μεθ' ὑποτακτικῆς, π.χ. «ἀλλ' εἶα δη... σκεπώμεθα» (δημ.) «γεῖα νὰ ἰδῶμεν» (πρβλ. ἔγρια) τὸ «εἶα» καὶ «εἶεν», ὡς «ἔνεκα καὶ ἔνεκεν», «ἔπειτα καὶ ἔπειτεν», «κᾶ καὶ κέν».

-εἰάζω· (-ειασμός, -ειακός, -ειανός)· τὰ εἰς

-εἰάζω ἐκ τῶν εἰς -εια, εἰος, -ειον γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου: (πλατεῖα)> πλατεῖάζω, πλατειασμός, (ᾄδεια)> ᾄδειάζω, (θεῖον)> ἐκθειάζω, (γένειον)> γενειάζω, (εὐθεῖα)> εὐθειάζω, (σπονδεῖος)> σπονδειάζω, σπονδειακός, (σχολεῖον)> σχολειακός, (ὀρθότ.) σχολικός, (τελωνεῖον)> τελωνειακός (καὶ -νιακός) (ὀρθότ.) (τελωνικός), (ταμεῖον)> ταμειακός (ὀρθότ. -μιακός), (ἐπιφάνεια)> ἐπιφανειακός, (περιφέρεια)> περιφερειακός (περιφερικός), Ἀλεξανδρεία> Ἀλεξανδρειανός (καὶ Ἀλεξανδρίνος καὶ Ἀλεξανδρινός), (ἐπισκοπεῖα)> ἐπισκοπειανός· οὕτω καὶ (ᾄδειος)> ᾄδειανός, (λεῖος)> λειανός (βλ. καὶ -ειακός).

-εἰακός· (βλ. καὶ -εἰάζω)· τὰ εἰς -ειακός ἐκ λέξεων καταληκτικῶν εἰς -εἰον γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, π.χ. (ἐργαλεῖον)> ἐργαλειακός, (νοσοκομεῖον)> νοσοκομειακός, (σωματεῖον)> σωματειακός, (σχολεῖον)> σχολειακός (ὀρθότ. σχολικός, ὡς καὶ τελωνεῖον> τελωνικός καὶ ὄχι τελωνιακός) καὶ (ταμεῖον)> (μτγν.) ταμειακός (ὀρθότ. ταμιακός), (στοιχεῖον)> στοιχειακός· οὕτω καὶ (ἐπιφάνεια)> ἐπιφανειακός, (ἀνωφέρεια)> ἀνωφερειακός, (κατωφέρεια)> κατωφερειακός, (πολιτεῖα)> πολιτειακός, (οἰκείος)> οἰκειακός, (χρεία)> χρειακός (= ὑπέρτης), (σπονδεῖος)> σπονδειακός καὶ Ὀδύσσεια> ὀδυσειακός.

-εἰανός· (βλ. -εἰάζω).

-εἰβω (-οιβή)· τὰ ῥήματα τὰ ἔχοντα χαρὰκτῆρα χελικὸν (π, β, φ) γραφόμενα διὰ τῆς ει διφθόγγου ἔχουν τὰ παράγωγα αὐτῶν διὰ τοῦ οι π.χ. λεί(β)ω > λοιβή, (ἀμεί(β)ω) > ἀμοιβή, (ἐπαμοιβός, ἀργυρα-

μοιβός, ἀντάμειψις), στεί(β)ω > στοιβή (στοίβα, στοιβάζω, ἀλλὰ εὐστοβής, στιβός, στιβῶ)· (ἀλεί(φ)ω) > ἀλοιφή (συναλοιφή, ἀλλὰ καὶ ἐξάλειψις, ἐξάλειμμα, ἐπάλειψις, ἄλειμμα), (λεί(π)ω) > λοιπόν (ἀλλ' ἔλλειμμα, ἔλλειψις, ἑλλiptής, λιποτάκτης, λιποβαρής, λειψανδρία, λείφανον κ.λπ.). εἰ δὲ μή· (δημ. εἰδεμή)· (βλ. ὑποθετικὸς λόγος*)· (δημοτ.) ὑπόθεσις περιέχουσα νόημα ἀντίθετον πρὸς τὸ νόημα ἄλλης προηγούμενης προτάσεως (ή ὑποθέσεως) ἀποδίδεται διὰ βραχυλογίας μετὰ τῆς φράσεως εἰδεμή (= ἄλλως), π.χ. «σώπασε, εἰδεμή θὰ σὲ πετάξω ἔξω» (= εἰάν δὲν σιωπήσης).

-εἰδερός· (ἐκ τοῦ εἶδος+ ἐρός) // (Ὀρθογρ.) κατάληξις ἐπιθέτων: ἀσπριδερός, μαυριδερός ἐκ τοῦ ἀρχ. -ειδής <εἶδος: δυσειδής, εὐειδής (δημοτ.) ἐκ τοῦ ἰδί (= ὄψις) ἰδερός, μαυριδερός, ἀσπριδερός.

-ειδής· (Ὀρθογρ.) β' συνθετικὸν ἐπιθέτων // κατάληξις, διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται τὸ οὐσιαστικὸν τὸ προσδιοριζόμενον ὑπὸ τῶν ἐπιθέτων καὶ ή ὁποία ἔχει τὴν σημαίνουμένην ὑπὸ τοῦ α' συνθετικοῦ μορφήν, π.χ. ἀνθρωποειδής, τραπεζοειδής, ἀγκιστροειδής κ.λπ.· (δημοτ.) (ἐπίθετα) Μαυροειδής, Καλοειδής, Δρακονταειδής κ.λπ. // τὰ εἰς -ειδης πατρωνυμικά* γράφονται διὰ τοῦ ει προστιθεμένης, εἰς τὰ θέματα τριτοκλίτων, τῆς καταλήξεως -ιδης π.χ. (Πηλεύς) - Πηλε-ιδης> Πηλειδης ὁ, Ἀτρε-ιδης, Ἐρεχθε-ιδης, (Περσεύς)> Περσεῖδαι, (*ὑπερεύς)> Ὑπερείδης, (Φυλεύς)> Φυλεῖδης, (βασιλεύς)> βασιλείδης, (ἀριστεύς)> Ἀριστείδης, (Φιλομηλεύς)> Φιλομηλείδης (ἀναλογικῶς) Λάγρος> Λαγείδης Ναυκλείδης Νεοκλείδης,

Εὐκλείδης, Τηλεκλείδης, Ἡρακλείδαι οἱ κ.λπ.

εἰδησις, (-εως), ἡ (= μάθησις)· (φρ.) «γραμματικὴ τοίνυν λέγεται... κοινῶς μὲν ἡ τῶν ὁποίωνδήποτε γραμμάτων εἰδησις» (= ἀντίληψις, μάθησις).

εἰδικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «εἰδικοὶ σύνδεσμοι»: ὅτι, ὡς, (δημ.) πῶς, (ἄλλο τὸ τροπικὸν ἐπίρρημα πῶς), πού, (ἄλλο τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα πού), ὅτι, (ἄλλο ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ὅ,τι)· λέγονται εἰδικοὶ ὡς εἰδικεύοντες (= μερικεύοντες) τὴν γενικὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος τῆς κυρίας προτάσεως· [ὡς εἰδικὸς σύνδεσμος εἰς τὴν δημοτικὴν ἀπαντᾷ τὸ μόριον «νὰ» μετὰ τὰ ῥήματα λέγω (= νομίζω), πιστεύω, φαντάζομαι ἐπὶ ἀμφιβολίας διὰ τὸ ἐκφραζόμενον διὰ τῆς εἰδικῆς προτάσεως, π.χ. «λέγω (= νομίζω) νὰ ἐφυγε», «πιστεύω νὰ μοῦ ἐφερές τὰ δανεικά», «Φαντάζομαι νὰ φύλαξες τὸ μυστικό»] // «εἰδικὸν ἀπαρέμφατον» (βλ. ἀπαρέμφατον) // «εἰδικαὶ προτάσεις», αἱ εἰσαγόμεναι διὰ τῶν εἰδικῶν συνδέσμων «ὅτι» καὶ «ὡς», οἱ ὁποῖοι τίθενται ἐνίοτε μετὰ μίαν ἢ περισσοτέρας λέξεις π.χ. «ἔλεγον καὶ τοῦτο τὰς δυσχωρίας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι» (Ξενοφῶν), ἐξαρθῶνται δὲ αὐται, α) ἐκ ῥήματος τῆς κυρίας προτάσεως λεκτικοῦ (λέγειν, ἀγγέλλειν κ.λπ.) καὶ γνωστικοῦ (γινώσκειν, εἰδέναι κ.λπ.) καὶ αἰσθητικοῦ (αἰσθάνεσθαι, ὁρᾶν, ἀκούειν κ.λπ.) ἢ τίθενται ὡς ἐπεξηγήσεις συνήθως δεικτικῆς ἀντωνυμίας οὐδετέρου γένους (τοῦτο, ταῦτα): Εἰς τὸν Ὀμηρὸν εἰσάγονται διὰ τοῦ «ὅ» εἰς τοὺς τραγικοὺς καὶ διὰ τοῦ «ὅθούνεκα» εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ τοῦ «οὕνεκα»

καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον καὶ διὰ τοῦ «διότι» (= πῶς, πού), εἰς δὲ τὴν δημοτικὴν διὰ τῶν μορίων, πῶς, πού καὶ ὅτι, ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας αὐτῶν (ὡς ἀντικείμενον), καὶ β) τίθενται ὡς ὑποκείμενον ἀπροσώπων ῥημάτων ἢ ἐκφράσεων (ἀγγέλλεται, ἀρκεῖ κ.λπ. δηλόν (ἐστίν), ἄλις (ἐστίν) κ.λπ.), ἀρνήσεις αὐτῶν εἶναι τὸ «οὐ». Ἐκφέρονται δὲ α) καθ' ὁριστικὴν, ὅταν προηγῇται ἀρκτικὸς χρόνος, π.χ. «λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστὴς εἰμι» (= ὅτι εἰμαι) (Λυσίας), β) κατ' εὐκτικὴν, (τοῦ πλαγίου λόγου*), ὅταν προηγῇται ἱστορικὸς χρόνος, π.χ. «Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν (= ὅτι ἡ ἐκστρατεία θὰ γίνη...)» (Ξενοφῶν)· «Τισαφέρνης διαβάλλει (ἱστορικὸς ἐνεστώτης) τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ» (Ξενοφῶν), γ) καθ' ὁριστικὴν μετὰ τοῦ ἄν ἢ κατ' εὐκτικὴν μετὰ τοῦ ἄν, οἰοσδήποτε χρόνος καὶ ἂν προηγῇται, π.χ. «ἀπεκρίνατο (Θεμιστοκλῆς) ὅτι οὐκ ἂν αὐτὸς Σερίφιος ἂν ἐγένετο οὔτε ἐκεῖνος Ἀθηναῖος» (Πλάτων)· «οἶδ' οὐκ ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε» (Δημοσθένης), δ) κατὰ προστακτικὴν, ἐπὶ ἀρνήσεως τὸ μή, ὅταν οἱ λόγοι τρίτου τινὸς εἰσάγονται αὐτολεξεί, π.χ. «ἴσως ἂν εἴποιεν οἱ νόμοι ὅτι, ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα» (Πλάτων).

Εἰς τὰς φράσεις «οἶδ' ὅτι» (= τὸ γνωρίζω, βεβαίως), «εὖ οἶδ' ὅτι» (= τὸ γνωρίζω καλῶς, βεβαιότατα), «δῆλον ὅτι» (= προφανῶς), (ἐκ τούτου προήλθεν τὸ τῆς νεοελληνικῆς ἐπίρρημα δῆλον ὅτι (= δηλαδή), ἐννοεῖται τὸ ῥήμα ἐκ τῶν ἡ-

γουμενων, π.χ. «πότερά σοι δοκοῦσι οἱ σοφοὶ ἂ ἐπίστανται ταῦτα σοφοὶ εἶναι ἢ εἰσὶ τινες ἂ μὴ ἐπίστανται σοφοί; Ἄ ἐπίστανται δῆλον ὅτι» (δηλ. σοφοὶ εἰσὶ) (Ξενοφῶν), «ἐκ τοῦ πάντα ποιεῖν καὶ πάσχειν δῆλον ὅτι» (= βεβαίως) τῆς ἐπωνυμίας τυχοῦσαν» (Δημοσθένης).

Πολλάκις ἐπαναλαμβάνεται τὸ «ὅτι» ἐνεκα παρεμπιπτούσης προτάσεως, ἀλλὰ ὁ δεύτερος «ὅτι», ὁ ὁποῖος προήλθεν ἐκ τῶν ἀντιγραφῶν, δύναται νὰ παραλείπεται, π.χ. «λέγουσιν ὅτι, εἰ μὴ ἐκποριῶσι τῇ στρατιᾷ μισθόν, ὥστε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύει μείναι τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ Πόντῳ» (Ξενοφῶν).

Μετὰ τὰ ῥήματα μέμνημαι, ἀκούω, οἶδα καὶ τὰ ὅμοια ἐξ ἐλλείψεως τῆς λέξεως χρόνος, ἀντὶ τοῦ «ὅτι» τίθεται «ὅτε» (ποιητ. ἡμος, ἡνίκα), ὅταν πρέπει νὰ δηλωθῇ τὸ χρονικὸν σημεῖον τῆς πράξεως, π.χ. «οἶσθ' ὅτε χρυσεοὶς ἐφάνη σὺν ὅλοις» (= οἶσθα τὸν χρόνον, ὅτε ἐφάνη) (Εὐριπίδης). Ἐνίοτε τίθεται καὶ εὐκτικὴ τοῦ μέλλοντος, ἡ ὁποία δηλοῖ, ὡς πρὸς τὸ ῥήμα ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξαρθᾷται τὸ μέλλον τοῦ παρελθόντος, π.χ. «Κῦρος ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν» (Ξενοφῶν).

Πολλάκις μετὰ ἱστορικὸν χρόνον τίθεται ὁριστικὴ, ὅταν ἡ πρότασις φέρεται ὡς ἀπολύτως βεβαία, π.χ. «ἦκε δ' ἀγγέλλων τις ὡς Ἐλάτεια κατεῖληπται» (Δημοσθένης). Διαφέρουν οἱ σύνδεσμοι «ὅτι», «ὡς», διότι ὁ μὲν «ὅτι» παριστᾷ τὴν πρᾶξιν ὡς ἀντικειμενικῶς βεβαίαν, ὁ δὲ «ὡς» εἰσάγει συνήθως τι, ὅπερ εἶναι ἀπλὴ γνώμη ἢ ἰσχυρισμὸς τοῦ ὑποκειμένου τοῦ λέγοντος

(= ὅτι τάχα), διὰ τοῦτο τίθεται τὸ «ὡς» μετὰ τὰ ἀρνητικὰ ῥήματα καὶ τὰ σημαίνοντα γνώμην, δοξασίαν καὶ ἐλπίδα (δοκεῖν, οἷεσθαι, ἡγεῖσθαι, ἐλπίζειν, ὑπολαμβάνειν, διαβάλλειν, πεῖθειν κ.λπ.), π.χ. «Τισαφέρνης διαβάλλει Κῦρον πρὸς τὸ ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ (= ὅτι δῆθεν ἐπιζητεῖ τὸ κακὸν αὐτοῦ).

Καὶ τὰ μὲν λεκτικὰ ῥήματα καὶ τὰ δοξαστικά δύναται νὰ συντάσσονται καὶ μετ' εἰδικῶ ἀπαρεμφάτου*, τὰ δὲ αἰσθητικὰ συνηθέστατα καὶ μετὰ κατηγορηματικῆς μετοχῆς.

Εἰς τὰς εἰδικὰς προτάσεις ἡ εὐκτικὴ τοῦ πλαγίου λόγου τοῦ μὲν ἐνεστώτος δύναται νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν ὁριστικὴν τοῦ ἐνεστώτος ἢ τοῦ παρατατικοῦ, τοῦ δὲ παρακειμένου πρὸς τὴν ὁριστικὴν τοῦ παρακειμένου ἢ τοῦ ὑπερσυντελικοῦ, π.χ. «ἔλεγεν ὅτι ἀδικοῖεν» (= ὅτι ἀδικοῦσιν ἢ ὅτι ἡδίκουν), «ἔλεγεν ὅτι πεφευγὼς εἴη» (= ὅτι πέφευγεν ἢ ὅτι ἀπεφεύγει) // (Δημοτ.) αἱ εἰδικαὶ προτάσεις εἰσάγονται διὰ τῶν μορίων πῶς, πού, ὅτι καὶ χρησιμεύουν, α) ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας ῥημάτων λεκτικῶν, δοξαστικῶν καὶ αἰσθητικῶν (ἡτοι ὡς ἀντικείμενον), π.χ. «κατάλαβα πῶς δὲν ἤμουν γιὰ τίποτα», «ἔλεγε πῶς ἦταν ἡ ἀμυγδαλιὰ ἀνθισμένη», β) ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας ἀπροσώπων ῥημάτων ἢ ἐκφράσεων τρίτου προσώπου ἐκ τοῦ ῥήματος εἶναι (ἢ ὑπάρχει) καὶ οὐσιαστικῶν συγγενῶν κατὰ τὴν σημασίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ῥήματα, (ἡτοι ὡς ὑποκείμενον), π.χ. «ὑπάρχει πληροφορία πῶς ἔρχεται αὔριο», καὶ γ) ὡς ἐπεξηγήσεις οὐδετέρου δεικτικῆς ἀντωνυμίας (τοῦτο, ἐ-

κεῖνο, αὐτό), π.χ. «ποτέ μὴ τὸ ξεχνᾷς αὐτὸ πὺς πρέπει νὰ εἶσαι ἐνάρετος».

Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις ἐκφέρονται καὶ κατὰ δυνητικὴν ἔγκλισιν, π.χ. «λέει πὺς δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε αὐτό, ἂν δὲν τὸν ἀνάγκαζαν», αὕτη ἡ ὀριστικὴ τοῦ παρατακτικοῦ μετὰ τοῦ «νὰ» πολλάκις εἰς τὰς εἰδικὰς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶνται ἐκ ῥήματος ἱστορικοῦ χρόνου, εἶναι ἔκφρασις μέλλοντος πλάγιου λόγου εἰς τὸ παρελθὸν ἀναφερομένου, π.χ. «ἔκρινε ὅτι δὲν θὰ ἐρχότανε μαζί μας», (ἦτοι ὅτι δὲν θὰ ἔρθη μαζί μας). Μετὰ τὰ ῥήματα λέγω (= νομίζω), πιστεύω κ.λπ. ἀκολουθεῖ εἰς πολλὰς περιπτώσεις εἰδικὴ πρότασις διὰ τοῦ «νὰ», διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς προτάσεως ἐκφραζομένου, π.χ. «λὲς νὰ ἦρθε» (= πιστεύεις ὅτι ἦλθε;).

Μετὰ εἰδικῆς προτάσεως συντάσσονται καὶ ὠρισμένα ἐπιρρήματα: ἐκτός, μόνο, νὰ (= ἰδού) καὶ ἐπιρρηματικαὶ ἐκφράσεις ἐξ αἰτίας, διὰ τὸν λόγον κ.λπ. (φρ.) «εἶναι καλὸ παιδὶ μόνον ποὺ παρασύρεται»· «δὲν ἔφερε χρήματα διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἐργάσθηκε».

-εἶδιον // (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -εἶδιον γράφονται διὰ τοῦ εἰ εἰς τὴν παραλήγουσαν: βασιλεῖδιον (<-λεύς, -έως, ὅ), ἀμφορείδιον (<-ρεὺς ὅ), ἀμφιδειδιον (<-δεὺς ὅ), ἐλεγείδιον (<-ἐλεγεί-ιδιον <-ἐλεγεία), ὁστρεῖδιον (<-ὄστρεον), θυεῖδιον (<-θυεῖ-ιδιον) θυεῖα (= ἰγδίον, κν. γουδί), ὡς καὶ τὰ ἐκ τῶν εἰς -ειον οὐδετέρων (ἀγγεῖον) > ἀγγεῖ-ιδιον > ἀγγεῖδιον, (γραφεῖον) > γραφεῖδιον, (σκαφεῖον) > σκαφεῖδιον (= μικρὰ σκαπάνη), (ἄλλο σκαφεῖδιον (= μικρὰ σκάφη), (γραμμα-

τεῖον) > γραμματεῖδιον, (ταμειῖον) > ταμειδῖον, ἀλλὰ καὶ (ἀναβολεύς) ἀναβολίδιον, (βαρεὺς) (= ἰχθύς τις) > κν. βοῦρος > βορίδιον καὶ (ὑπαγωγεύς) > ὑπαγωγίδιον (= μικρὸν οἰκοδομικὸν ἐργαλεῖον).

εἰδοποιία, (-ας), ἡ· (Ῥητορ.) ἰκανότης, περιγραφή· (φρ.) «εἰδοποιαὶ τῶν σχημάτων»· ῥ. εἰδοποιῶ (-έω) (= περιγράφω, ἀπεικονίζω).

εἰδοποιός, -ός, -όν· (Λογ.) «εἰδοποιός διαφορά» (βλ. διαφορά).

εἶδος, (-ους), τό· (Γραμμ.) τὰ εἶδη διαρροῦνται εἰς δύο μέρη: α) εἰς «τὸ πρῶτό τυπον», ἦτοι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐλέχθη κατὰ τὴν ἀ' θέσιν, π.χ. «γῆ», καὶ β) «τὸ παράγωγον», τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὴν γένεσίν του εἰς ἄλλο, π.χ. «γῆ-λοφος», «γεω-γραφία», «γεωμέτρης» κ.λπ. // (βλ. μορφή)· // (Λογ.) ἡ ἔννοια, ἡ ὁποία συμπεριλαμβάνεται εἰς τὸ πλάτος ἄλλης εὐρυτέρας ἐννοίας, καλεῖται γένος* (βλ. λογικὴ κλίμαξ)· // (Ῥητορ.) (βλ. γένος).

εἶδος, (-ους), τό (= μορφή, ἰδιαιτέρα φύσις)· ἦδος, (-ους) τό (= ἡδονή)· ἡ δ' ὅς (= ἔφη ἐκεῖνος)· εἶδως (μετχ. τοῦ οἶδα) (= ὁ γνωρίζων)· ἶδος, (-ους), τό (= ἰδρῶς)· ὕδος, (-ους), τό (= ὕδωρ)· οἶδος τό (= οἶδημα, πρήξιμον).

εἰδύλλιον, (-ίου), τό· μικρὸν ποίημα περιγραφικὸν συνήθως βουκολικῆς ὑποθέσεως· εἰδύλλια ἔγραψαν ὁ Θεόκριτος, ὁ Βίων, ὁ Μόσχος· // περιγραφικὸν διήγημα εἰς πεζὸν λόγον ἐπεισοδίων ἐρωτικῶν (ἐπίθετον) εἰδυλλιακός, -ή, -όν (= ὁ ἀναφερόμενος εἰς εἰδύλλιον)· (φρ.) «εἰδυλλιακὴ ποίησις».

εἶθε· (ἐπικ. αἶθε)· (Γραμμ.) μόριον ἐκφράζον εὐχὴν (= μακάρι, ἄμποτε)· ἡ λέξις, ἂν καὶ ἐκφέρεται κεχωρισμένως τῶν ἄλλων εἰς τὴν πρότασιν, ὡς αὐθιπόστατος, ἐν τούτοις σημαίνει γραμματικὴν σχέσιν, ὁποῖαν καὶ αἱ καταλήξεις· αὕτη διατηρεῖ τὸν τονισμόν της, τὸν ὁποῖον εἶχεν, ὅτε ἐγράφετο κεχωρισμένως. Συντάσσεται: α) (ἐπὶ εὐχῆς δυναμένης νὰ ἐκτελεσθῇ) μετ' εὐκτικῆς, π.χ. «εἶθε οἱ αὐτῷ Ζεὺς ἀγαθὸν τελέσειεν» (Ὁμηρος), β) (ἐπὶ ἀνεκπληρώτου εὐχῆς) μεθ' ἱστορικοῦ χρόνου, π.χ. «εἶθε σοι, ὦ Πειρίκλει, τότε συνεγενόμην», γ) μετ' ἀπαρεμφάτου ἢ ἀκολουθοῦντος ἐνίστε τοῦ ὠφελον (ἐπὶ ἀνεκπληρώτων εὐχῶν), π.χ. «γαίης χθαμαλωτέρης εἶθε ...κεῖσθαι» (Ὁμηρος)· «εἶθ' ὦ φελ' Ἀργεὺς μὴ διαπτάσθαι σκάφος... ἐς αἶαν» (Εὐριπίδης).

εἰκάζω (τινὰ ἢ τι)· (= ἀπεικονίζω· παρομοιάζω, παραβάλλω, συμπεραίνω)· (πρτ.) ἦκαζον καὶ εἶκαζον (τὸ μόνον ῥῆμα, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ εἰς τρέπεται εἰς ἡ ἀττ. κατὰ τὴν χρονικὴν αὐξήσιν), (μέλλ.) εἰκάσω, εἰκάσομαι, (ἀόρ.) ἦκασα, εἶκασα, (πρkm.) εἰκάσας ἔχω, (ὑπερσ.) εἰκάσας εἶχον· (ὑπ.) ἐεικάζω, ἐεικάσω· (εὐ.) ἐεικάζοιμι, μεεικάσοιμι, εἰκασοίμην, ἀεικάσαιμι· (προστ.) ἐεἶκαξε, ἀεἶκασον· (ἀπ.) ἐεικάζειν, μεεικάσειν, εἰκάσεσθαι, ἀεικάσαι· (μετχ.) ἐεικάζων, -ζουσα, -ζον, μεεικάσων, -σουσα, -σον, εἰκασόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἀεικάσας, -σασα, -κάσαν.

// εἰκάζομαι· π ἦκαζόμην, εἶκαζόμην, μεεἰκασθήσομαι, ἀ ἦκασθην, εἶκασθην, πρ ἦκασμαι, εἶκασμαι, ὑ ἦκασμην, εἶκασμην· (ὑπ.) ἐεικάζομαι, ἀεἰκασθῶ, πρ ἦκασμένος ἢ εἰκασμένος ὦ· (εὐ.) ἐεικάζοιμην, με

εἰκασθσοίμην, ἀεἰκασθῆην, πρ ἦκασμένος εἶην· (προστ.) ἐεικάζου, ἀεἰκασθητι, πρ ἦκασο, εἶκασο· (ἀπ.) ἐεικάζεσθαι, μεεἰκασθήσεσθαι, ἀεἰκασθῆναι, πρ ἦκασθαι, εἰκάσθαι· (μετχ.) εεἰκάζομενος, -ομένη, -όμενον, ἀεἰκασθεῖς, -θεῖσα, -θέν, μεεἰκασθσόμενος, -σομένη, -σόμενον, πρ ἦκασμένος ἢ εἰκασμένος, -μένη, -μένον· — εἰκάζω τινὰ ἢ τί τι (≡ παρομοιάζω τινὰ ἢ τι πρὸς τι)· εἰκάζω μετὰ εἰδικοῦ ἀπαρεμφ. (= ὑποθέτω, συμπεραίνω ὅτι... (φρ.) «οἱ Ἕλληνες εἶκαζον ἢ διώκοντα οἶχεσθαι ἢ καταληφόμενόν τι προεληλακέναι τὸν Κύρον» (Ξενοφών)· — εἰκασία, εἶκασμα, εἰκαστής (= ὁ συμπεραίνων), εἰκασμός (= συμπεράσμα), εἰκαστός, ἀνεἰκαστος (= ὁ μὴ εἰκαζόμενος, ἄπειρος), εἰκαστικός, εἰκάσιμος, εἰκαστικῶς.

εἰκασία, (-ίας), ἡ· (= συμπερασμός, τὸ εἰκάζειν)· (Λογ.) «εἰκασίαι αἱ» προκειμένου περὶ διορθώσεως χωρίων συγγραφέων αἱ εἰκασίαι τῶν φιλολόγων εἶναι «ἀπλᾷ ὑποθέσεις».

εἰκαστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «εἰκαστικά ἐπιρρήματα», ἦτοι τὰ σημαίνοντα ἀμφιβολίαν: ἴσως, τάχα, τυχόν.

-εἰκελος· (<εἰκών)· // (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -εἰκελος γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, π.χ. ἀνδρείκελος, ἀνδρείκελον, θεοεἰκελος, πανεἰκελος.

εἰκονίζω (τι ἢ τινά)· (= δίδω μορφήν, ἀπεικονίζω, περιγράφω)· (πρτ.) εἰκόνιζον, (μέλλ.) εἰκονίσω, (ἀόρ.) εἰκόνισα, (ὑποτ.) εἰκονίσω (Παθ.) εἰκονίζομαι (φρ.) «λόγος ψευδῆς εἰκονίζων ἀλήθειαν»· — εἰκονικός, εἰκόνισμα, ἀπεικόνισμα, εἰκονισμός (= ἀπεικόνισις, διατύπωσις), εἰκονίδιον (= μικρὰ εἰκών), εἰκονικότης, εἰκονιστι-

κός, εἰκονικῶς.

εἰκονιστικός, -ή, -όν (Ῥητορ.) ὁ περιγραφικός δι' ἀναπαραστατικῶν εἰκόνων (φρ.) «εἰκονιστικοὶ ἐν τῇ ῥήτορικῇ τρόποι».

εἰκός, (-ότος), τό (= εὐλογον, πιθανόν). μετοχή τοῦ ἄνευ διπλασιασμοῦ πρκμ. β' εἰκοα (<*Fε-Fοικ-α) τοῦ εἰκω, ὁ ἐνεστῶς τοῦ ὁποίου ἡχρηστεύθη ὅποτε προσελάβεν ὁ παρακείμενος σημασίαν ἐνεστῶτος // (ὡς οὐς.) (= τὸ εὐλογον, ἡ πιθανότης), π.χ. «τὰ μὲν εἰκότα εἴρηκας» (Θουκυδίδης) // «κατὰ τὸ εἰκός» (= κατὰ πᾶσαν πιθανότητα), «παρὰ τὸ εἰκός» (= παρὰ λόγως) // εἰκῶς (= ὁμοιάζων), ἐνῶ εἰκός (= εὐλογον, φυσικόν, ὀρθόν) // (Λογ.) «τὸ εἰκός» εἶναι πιθανὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγγίζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν ἀλήθειαν // πιθανὴ πρότασις εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θετικὸν γεγονὸς «τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἀπλῶς ..., ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν» // (Ῥητορ.) «τὰ εἰκότα» (πρβλ. τεκμήριον*, σημείον*). «εἰκός» λέγεται τὸ λεγόμενον ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῦ ὁποίου ἔχουν παραδείγματα οἱ ἀχροαταί· τοῦτο εἶναι πρᾶγμα πιθανόν, τὸ ὁποῖον πλησιάζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὴν ἀλήθειαν, κατ' Ἀριστοτέλη τίθεται κατὰ τρεῖς τρόπους, α) «εἰς τὰ πάθη», τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως ἀκολουθοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι κοινὰ εἰς τοὺς ἀκούοντας· β) «εἰς τὸ ἡθός», εἰς ὅσα πράττουν οἱ ἄνθρωποι κατὰ συνήθειαν, καὶ γ) «εἰς τὸ κέρδος», διότι ἕνεκα τούτου πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀδικοῦν καὶ πράττουν ἀντίθετα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Τὸ «εἰκός»

ἐξετάζεται ἐπὶ παρελθόντων, παρόντων καὶ μελλόντων.

-εικός, -ηκός, -ικός*, -οικός, -υκός (Ῥητορ.)· τὰ εἰς -ικός ἐπίθετα γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. βασιλικός, Εὐβοϊκός, δουλίκος, εἰδικός, γενικός, δεσποτικός, Ἰνδικός, Περσικός, Σκυθικός κ.λπ. (καὶ δημοτ.) τὰ βαρύτονα: γέρικος, ψεύτικος, λεβέντικος, λαουτίζικος, μουζικος κ.λπ. (καὶ ἔχουν τὸ ἱ βραχύ): βασιλικώτερος, δουλικώτερος (βλ. παραθετικά) πλὴν τοῦ οὐς. «βῆκος ὁ» ἐξαίρουται καὶ γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου: βοεικός (= βόειος), δανεικός, Ἀκαδημεικός, Δεκελεικός, Δαρεικός, υἰκός (= ὁ χοίρειος)· ἐνῶ υἰκός, (ὁ τοῦ υἱοῦ, ὁ τῶν τέκνων «υἱική στοργή»), ὄξεικός (καὶ ὄξικός), ὁ τοῦ ὄξους «ὄξεική ζύμωσις», «ὄξεικός χαλκός», Πεντελεικός (καὶ Πεντεληκός, εἰς ἄττικας ἐπιγραφάς, καὶ «τὸ Πεντελικόν»), Κεραμεικός (ἐκ τοῦ κεραμεύς), ἐνῶ «κεραμικός» (ἐκ τοῦ κέραμος) «ὁ λπος» (ὁ ἐκ τῆς πόλεως Κεράμου τῆς Καρίας), οὕτω «κεράμιον ἀγγεῖον», ἐνῶ τὸ κύριον διὰ τοῦ ι «κεράμιον» (κεραμῖς ἡ), [ἄν καὶ τὰ εἰς -ικός ἐκ τριτοκλίτων εἰς -εως παρηγμένα γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. Ὀρφεύς, (-έως), ὁ > ὀρφικός, βασιλεὺς, (-έως), ὁ > βασιλικός, Μεγαρεύς, (-έως), ὁ > μεγαρικός, κεραμεύς, (-έως), ὁ > κεραμικός, «κεραμική τέχνη», «ἡ κεραμική» (= ἡ κεραμευτική)· εἰς ἀντίγραφα φέρεται κεραμεικός «τροχὸς τῶν κεραμεικῶν» (Ξενοφών), οὕτω καὶ Κεραμεικός (= ἡ συνοικία τῶν κεραμέων· τόπος τῶν Ἀθηνῶν)].

Τὸ οὐς. «νεῖκος» (= φιλονικία), ὡς καὶ

φιλονεικος, ὀρθότ. φιλονίκος (= ὁ ἀγαπῶν νὰ νικᾷ, ὕστερον δὲ ὁ φίλερις), προύνεικος (ὀρθότ. προύνικος) καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον Εὐβοεικός (Εὐβοϊκός) καὶ ὀρεικός (= ἡμιονικός) ἐσφαλμ. ἀντὶ ὀρικός // τὰ σύνθετα ἐκ τοῦ οἰκος καὶ προῖξ γράφονται διὰ τῆς ει διφθόγγου, π.χ. ἔνοικος, κάτοικος, σύννοικος, ἄποικος, νένοικος, φερένοικος, μέτοικος, ἄγροικος καὶ ἀγροίκος κ.λπ.· ἄπροικος, ἐξώπροικος, ἐπίπροικος, ὡς καὶ τὸ σόλοικος (<Σόλοι) // διὰ τοῦ υ γράφονται τὸ ἀλυκός (ἀλμυρός), θηλυκός (θηλὺς) (ἀρσενικοθήλυκος) Λιβυκός (Λίβυς), πλατῦκός (πλατῦκώτερον (ἀντὶ πλατῦκος <πλάτος) (= εὐρύς), ἀλλὰ (ἄστ) (ἄστ-ικός (<ἄστ-), Ἴβυκος, κώρυκος (= θύλακος, ταγάρι) (καὶ δημοτ.) γλυκός (ἡμίγλυκος, ὑπόγλυκος κ.λπ.). λαμπυκός (<ἄμβυξ) καὶ λαμπικός (<ἄραβ. al-ambik) καὶ τὸ λύκος (κυνόλυκος, ἀγριόλυκος, γερόλυκος, ἄλυκος (= ἡ μὴ ἔχουσα λύκους) (ἄλλο ἄλικος) (= βαθυκόκκινος, τουρκ. al+ικός), θαλασσόλυκος // διὰ τοῦ η γράφονται τὸ σηκός, μήκος, πίθηκος (αἰγοπίθηκος) κ.λπ. (καὶ τὰ ἐκ τοῦ ὑποθήκη) ἐνυπόθηκος, ἀνυπόθηκος.

Τὸ ἐπίθημα -ικός, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὅτι τὸ παράγωγον ἀνήκει εἰς τὸ πρωτότυπον, π.χ. βασιλικός (= ὁ πράττων ὁ, τι ἀρμόζει πρὸς τὸν βασιλέα), Δεκελεικός (= ὁ ἀπὸ τῆς Δεκελείας, ὁ μετὰ τὴν ὀχύρωσιν τῆς Δεκελείας πόλεμος) κ.λπ., εἶναι εἰς χρῆσιν πρὸς δῆλωση καὶ περιληπτικῶν ἐννοιῶν, μάλιστα κατ' οὐδέτερον γένος, π.χ. τὸ ἱππικόν, τὸ Ἑλληνικόν, τὸ πολιτικόν, τὸ στρατιωτικόν, τὸ συμμαχικόν κ.λπ. **εἰκοσα-, εἰκοσι-** (Ῥητορ.) ἄ συνθετι-

κὸν λέξεων, τὸ ὁποῖον δηλοῖ ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ σημαίνονμενον συνυπάρχει ἢ ἐπαναλαμβάνεται εἰκοσάκις, π.χ. εἰκοσάδραχμον, εἰκοσά-λεπτος, εἰκοσά-εδρος· εἰκοσί-κλινος, εἰκοσι-τετραδραχμον, εἰκοσι-τετράωρος κ.λπ.

εἰκω (τινί)· (ὑποχωρῶ εἰς τινα, ἐνδίδω)· (πρτ.) εἰκον (μέλλ.) εἰξω, (ἀόρ.) εἰξα, β' εἰκαθον· (ὑπ.) εἰκω, ἃ εἰξω, (παρ.) εἰκάθω· (εὐ.) εἰκοίμι, μ εἰξοίμι, ἃ εἰξαίμι, (ὑπ.) εἰκάθοιμι· (προστ.) εἰκε, ἃ εἰξον· (ἀπ.) εἰκειν, μ εἰξιν, ἃ εἰξαι· (μετχ.) εἰκων, -ουσα, -ον, μ εἰξων, -ξουσα, -ξον, ἃ εἰξας, -ασα, -ξαν, πρκμ. εἰκῶς, -κυῖα, -κός. **εἰκω**· (ὁμοιάζω, φαίνομαι)· (ἄχρ. ἐνεστ.)· (μέλλ.) εἰξω, (πρκμ. μετὰ σημασίας ἐνεστῶτος) εἰκοα, (ὑπερσ.) ἐώκειν, (ἀπαρέμφ.) εἰκέναι καὶ εἰκέναι, (μετχ.) πρκμ. εἰκῶς, -κυῖα, -κός, εἰκῶς, -κυῖα, -κός· «εἰοικά* τινι» (= ὁμοιάζω τινί· ἀρμόζω εἰς τινα ἢ τι)· «Ἀντίνοος δὲ μάλιστα μελαίνῃ κηρὶ εἰοικεν» (Ὀδύσσεια)· εἰκοα μετὰ κατηγ. μετχ. (= φαίνομαι ὅτι...)· π.χ. «εἰοίκατε ἡδόμενοι» εἰκοα μετὰ εἰδ. ἀπαρέμφ. (= φαίνομαι ὅτι...)· «εἰκοα πράξιν οὐδέν» (Εὐριπίδης)· (ἀπρόσ.) εἰοικε (= φαίνεται)· (φρ.) «ὡς εἰοικε» (= καθὼς φαίνεται).

εἰκών, (-όνος), ἡ· ἡ διὰ λόγου παραστατική περιγραφή γεγονότων, προσώπων, πραγμάτων· ἡ ὕλική ὑπόστασις εἰς μίαν ἔννοιαν, π.χ. «ἡ ἀνοιξὴ σὰ βάρυπτη παρθένα» (Ἰ. Γρυπάρης) // «εἰκόνα» (ὡς ἐπίρρ.) (= δίκην τινός, ἐν εἴδει)· (φρ.) «δεσμοωτηρίου εἰκόνα» (= ἐν εἴδει δεσμοωτηρίου).

-ειλος (βλ. -ηλος)

εἰλύω (τι)· (ἄττ. εἰλύω) (= περιτυλίσσω,

κατακρύπτω, τυλίσσω, περιβάλλω)· (μέλλ.) εἰλύσω· (Μέσ.) εἰλύομαι, (μετχ.) εἰλυόμενος, (πρτ.) εἰλυόμην· (Παθ.) εἰλύομαι (= περικαλύπτομαι, περιβάλλομαι· συμμαζεύομαι, λυγίζομαι, (ἐπὶ χωλοῦ ἀνθρώπου) περιπατῶ λυγίζομενος), (παθ. ἀόρ.) εἰληθείς (= συσταλείς, συμμαζευθείς), (πρκμ.) εἰλυμαι, (μετχ.) εἰλυμένος, -η, -ον.

εἶλω ἢ εἰλῶ (τι) καὶ εἰλῶ (-έω)· (ὥς καὶ ἄττ. εἰλέω, (-ῶ), εἶλλω, εἶλλω καὶ ἴλλω)· (ὁ τύπος εἶλλω ἐρρυθμίσθη κατὰ τὸ ὀκέλλω, στέλλω, διότι ἐλέγετο « ἔλ σ α ι » ὥς καὶ « κ ἔ λ σ α ι » (= συνελαύνω ἐντὸς μικρᾶς περιφερείας, τυλίσσω, συστρέφω, περισφίγγω, συνωθῶ)· (ἐπὶ τοῦ ἡλίου) (ἀμτβ.)· (φρ.) « εἶτ' ἄν καὶ τῷ περὶ τὴν γῆν ἀεὶ εἰλεῖν ἰών » (Πλάτων)· καὶ μετ' ἐμπεροθ. διορισμοῦ (κατὰ τινα ἢ κατὰ τι, ἐπί τινι, ἐν τινι ἢ μετὰ δοτικῆς ὥς « θαλάσση τ' ἔλσαι Ἀχαιοὺς » (Ἰλιάς)· (ἀόρ.) ἔλσαι, (παθ. ἀόρ. β') ἐάλην, (ἀπαρ.) ἀλῆναι, (ἐπικ.) ἀλήμεναι, (μετχ.) ἀλείς, -εἶσα, -έν, (πρκμ.) ἔελμαι // εἰλῶ (-έω), π. εἶλδουν, μ. εἰλήσω, ἄ. εἶλησα· (Παθ.) εἰλοῦμαι (= συστέλλομαι· μέσ. περιφέρομαι), π. εἰλούμην, (παθ. ἄ.) εἰλήθην, (ὑποτ.) εἰληθῶ, πρ. εἶλημαι, (μετχ.) εἰλημένος, -η, -ον, (ὑπερ.) εἰλήμην· — [εἶλω καὶ ἴλλω (φρ.) « ἀνύλλειν βιβλίον· οἱ μὲν περισπῶσι τὴν λέξιν καὶ δι' ἐνὸς λ γράφουσιν, οἱ δὲ Ἀττικοὶ παραξύνουσι καὶ διὰ δυοῖν λλ γράφουσιν· οὕτω καὶ τὸ ἐξίλλειν » (Βεκκ. Ἀνέκδ.)· « Ἰλλομένην φησὶν ὁ Συμπλεκτικός καὶ ὅσοι συνηγοροῦσι τῷ Πλάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰλουμένην ἀναγινώσκοντος » (Σχολ. Πλάτ. Τίμ.)· — εἶλημα, εἰλητός, ἐνεῖλησις, περιεῖλησις, συνεῖλησις,

ἀνεῖλησις, ἀλίζω (= συναθροίζω), ἐλίττω, ἴλλος (= ἀλοιθώρος), ἴλλω (= περιστρέφω), ἴλλος (= ὁ ὀφθαλμός), ἴλλῶδης, ἴλλωσις (= διαστροφή ὀφθαλμῶν).

εἶμα, (-ατος), τό· (ἐννυμι) (= ἐνδυμα)· ἥμα, (ἦμι) (= βλήμα, βέλος)· ἱμα (= εἶμα) (Ἡσύχιος)· οἶμα τό (= ὄρημα)· ὕμα τό (ὕω) (= τὸ ὕμα, ἡ βροχή).

εἶμαι· (Δημοτ.) (ἀρχ. εἰμί*) κατὰ τὸ κεῖμαι, κεῖσαι, κεῖται κ.λπ., ἐσχηματίσθη τὸ τῆς δημοτ. εἶμαι, εἶσαι, εἶναι (ἀνωμάλως ἀντὶ εἴται) εἶμεθα (δημ. εἶμαστε), εἴσθε (δημ. εἴστε καὶ εἴσαστε), εἶναι (ἀνώμαλον ἀντὶ εἶνται), (ἐπειδὴ τὸ γ' ἐνικὸν συμπίπτει μὲ τὸ ἑλλην. ἀπαρέμφατον τῆς ἀρχαίας « εἶναι », ἠθέλησαν νὰ εἰσαγάγουν τὸν τύπον « εἶνε » ὅχι ὀρθῶς)· (πρτ.) ἦμην, ἦσο, ἦτο, ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν· (δημ.) ἦμουν(-α), ἦσουν(-α), ἦταν(-ε), ἦμαστε (καὶ ἦμασταν), ἦσατε (καὶ ἦσασταν), ἦσαν(ε) καὶ ἦταν(ε) // τὸ « εἶμαι » μετὰ παθητικῆς μετοχῆς ἀποτελεῖ περίφρασιν προσδίδουσιν ἐννοίαν διαρκείας (ὥς καὶ τὸ ἔχω), π.χ. « εἶμαι σκασμένος » (= στενοχωρημένος), « εἶναι φαγωμένος » (= χορτάτος)· (φρ.) « εἶμαι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ » (= κατάγομαι), « εἶμαι σὲ θέση νὰ... » (= δύναμαι), εἶμαι πρόθυμος, ἱκανός, ἔτοιμος κ.λπ.· (φρ.) « εἶναι καλὸς νὰ χαλάσῃ κόσμος » (= εἶναι ἱκανὸς νὰ...), « ἔστω » (= ἄς εἶναι), « τοῦτ' ἔστιν ἡ τουτέστι(ν) » (= ἦτοι, δηλαδή) // τὸ εἶμαι παραλείπεται κατὰ τὸ σχῆμα* τῆς ἐλλείψεως π.χ. « φάτε καὶ πιέτε, γέροντες, καὶ ἐγὼ στὸν ὀρισμὸ σας » (ἐννοεῖται εἶμαι)· « θέρος, τρύγος, πόλεμος » (ἐννοεῖται ὅτι εἶναι τὸ θέρος (ὁ θερισμός) ὁ τρύγος καὶ ὁ πόλεμος).

εἰμαρμένη, (-ης), ἡ· (= ἡ τύχη) (μετχ. πρκμ. τοῦ μείρομαι = συμμερίζομαι, (εἰς τὸν πρκμ.) τυγχάνω)· (πρκμ.) εἵμαρται, (μετχ.) εἵμαρμένος, -η, -ον.

εἰμί· (= εἶμαι· ὑπάρχω· ὑφίσταμαι· (ἐπὶ χρόνου) διαρκῶ· ἰσοδυναμῶ· σημαίνω, κατάγομαι κ.λπ.)· (φρ.) « οὐκ εἰμί ἐν ἐμμαντοῦ » (ἐσφ. γράφεται ἐν ἐμμαντῷ) (= δὲν εἶμαι εἰς τὸν ἑαυτὸν μου)· (πρτ.) ἦν, ἦ, (μέλλ.) ἔσομαι, (ἀόρ.) ἐγενόμην, (πρκμ.) γέγονα, (ὑπερσ.) ἐγεγόνειν· (ὑπ.) ἐ ὦ, ἄ γένωμαι, πρ. γεγονῶς ὦ· (εὐ) ἐ εἶην, μ ἐσοίμην, ἄ γενοίμην, πρ. γεγονῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἴσθι, ἄ γενοῦ, πρκμ. γεγονῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ εἶναι, μ ἔσεσθαι, ἄ γενέσθαι, πρ. γεγενέσθαι· (μετχ.) ἐ ὦν, οὔσα ὦν, μ. ἐσόμενος, ἐσομένη, ἐσόμενον, ἄ γενοίμενος, -ομένη, -όμενον, πρκμ. γεγονῶς, -νύια, -νός, ἄττ. πρκμ. γεγῶς, -γῶσα, -γός· — οὐσία, ὄντως, εὖς (= ἀγαθός), εὐεστῶ (= καλὴ κατάστασις), εὐετηρία (= εὐφορία), ἔτμος (= ἀληθής).

Πίναξ κλίσεως

Εἰμί (θέμα ἐσ-)

Ὅριστική	Ἐνεστώς	Παρατατικός	ὑποτακτική
εἰ-μί	ἦ καὶ ἦν	ῶ	
εἶ	ἦσ-θα	ῆς	
ἐσ-τί(ν)	ἦν	ῆ	
ἐσ-τόν	ἦσ-τον	ἦτον	
ἐσ-τόν	ἦσ-την	ἦτον	
ἐσ-μέν	ἦμεν	ῶμεν	
ἐσ-τέ	ἦτε (καὶ ἦσ-τε)	ῆτε	
εἰσί(ν)	ἦσαν	ῶσι(ν)	

Εὐκτική Προστακτική Ἀπαρέμφ.

εἶην —
εἶης ἴσθι εἶναι
εἶη ἔ-στω

εἶτον καὶ εἶητον ἔσ-τον
εἶτην καὶ εἶήτην ἔσ-των
εἶμεν καὶ εἶημεν —
εἶητε ἔσ-τε
εἶεν καὶ εἶησαν ὄντων καὶ ἔστων (καὶ ἔστωσαν)

Μετοχή

ὦν (ὄντος) ὁ,
οὔσα (οὔσης) ἡ,
ὄν (όντος) τό·

(μέλλ.) ἔσομαι, ἔση (-ει), ἔσται, ἐσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται·

(ἀόρ.) ἐγενόμην, ἐγένου, ἐγένετο, ἐγενόμεθα, ἐγένεσθε, ἐγένοντο (βλ. ῥήμα).

(πρκμ.) γέγονα, γέγονας, γέγονε κ.λπ.· (ὑπερσ.) ἐγεγόνειν, ἐγεγόνεις, ἐγεγόνει κ.λπ.·

// εἰμί, εἶ, ἐστί (<εἰστί) (ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι, ὅπως τὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν μακρὰ φωνήεντα ἐβραχύνοντο, οὕτω καὶ τὸ ἐκ συναιρέσεως τῶν εε προελθὼν ἔ (μακρόν), ἐβραχύνετο). Πάντες οἱ τύποι τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος ἐγκλίνονται πλὴν τοῦ « εἶ » (βλ. ἐγκλιτικά). Τὸ « ἐστί » ἀναβιβάζει τὸν τόνον καὶ γίνεται « ἔσ τι » (βλ. ἐγκλιτικά). Τὸ εἰμί συντιθέμενον ἀναβιβάζει τὸν τόνον, π.χ. πάρ-εἰμι, πάρ-ισθι, φυλάττει δὲ αὐτὸν εἰς τὴν ὑποτακτικὴν, ὅπως καὶ τὸ ἀπλοῦν, π.χ. παρῶ, παρῆς, παρῇ, κ.λπ., εἰς τὸ γ' πληθυντικὸν τῆς εὐκτικῆς: παρείεν, εἰς τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν: παρ-εῖναι, παρών, πα-

ροῦσα, παρὸν καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν τοῦ μέλλοντος· παρ-έσται. Τὸ «εἶμι» ἐκτὸς τῆς ἀπλῆς συνδετικής σημασίας, π.χ. «ὁ κύκλος ἐστὶ στρογγύλος», ἔχει καὶ ὑπαρκτικήν σημασίαν, π.χ. «ἔστιν ὁ κύκλος» (= ὑπάρχει), ἐπὶ ταύτης προτάσσεται τοῦ λόγου καὶ τονίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν: «ἔστιν», ἐνίοτε συμπίπτει ἡ συνδετική καὶ ὑπαρκτική σημασία καὶ εἶναι μεικτή, π.χ. «ἔστιν ὁ κύκλος στρογγύλος». Τὸ «εἶναι» ὡς β' συνθετικὸν τοῦ ἀκλίτου ὀνόματος «χρῆ*» (καὶ ποιητ. χρῆ, βλ. λέξιν) (= ἡ χρεία, ἀνάγκη), ἔχει τοὺς ἐξῆς εὐχρήστους τύπους (ὑποτακτ.) (χρή+ῆ)> χρῆ, (Εὐκτική) (χρή+εῖη)> χρείη, (ἀπαρέμφατον) (χρή+εῖναι)> χρήναι, (μετχ.) χρεών (<χρή ὃν καὶ κατ' ἀντιμεταχώρησιν τῶν φωνηέντων χρε-ών), παρατ. χρῆν <(χρή+ῆν) καὶ μετ' αὐξήσεως ἐχρῆν. Τὸ «εἶναι» διαφέρει τοῦ «γίγνεσθαι», ἥτοι τὸ μὲν γίγνεσθαι δηλοῖ τὴν διαδοχικὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, π.χ. «τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς γίγνεται», ἐνῶ τὸ «εἶναι» φανερώνει τὸ τέλος καὶ ἀποτελεσμα τοῦ γίγνεσθαι: «τὸ ἔμβρυον ἐξεληθὸν τῆς κοιλίας ἐστὶ». Ἐνίοτε ὁμως μεταπίπτει τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, διὰ τοῦτο οἱ ἐλλείποντες παρωχημένοι χρόνοι τοῦ «εἶναι» ἀναπληροῦνται διὰ τοῦ γίγνεσθαι // (φρ.) «τὸ ὄν» (= τὸ πραγματικῶς ὑπάρχον, ἡ ἀλήθεια)· «ὁ ὄν» (= ὁ αἰώνιος Θεός)· «τὸ μὴ ὄν» (= ἡ ἀνυπαρξία)· «τὰ ὄντα» (= τὰ ὑπάρχοντα· ὁ κόσμος τῶν πραγμάτων)· «ἐκ τοῦ μὴ ὄντος» (= ἐξ ἀσημάτων) (κν. ἀπὸ τὸ τίποτε)· «τὰ ἐσόμενα» (= τὰ μέλλοντα)· (ἐπὶ ἐρωτήσεως) «τί ἐστι;» (= τί συμβαίνει;) (κν. τί τρέχει;)· «τῷ ὄντι» (= πραγματι-

κῶς)· «οὐ ἔστιν ὅς ἢ ὅστις» (= οὐδεὶς)· «ἔστιν ἅ» (= τινά) (κν. μερικά)· «ἔστιν οἱ ἢ αὖ» (= τινές) (κν. μερικοί, μερικά)· «οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ» (= ἐν πάσῃ περιπτώσει), ἀσφαλῶς (κν. τὸ δίχως ἄλλο)· «ἔστιν ὅπη» (κν. κάπως)· «ἔστιν ὅτε ἢ ἔσθ' ὅτε» (= ἐνίοτε) (κν. κάποτε - κάποτε)· «ἔστιν ἔνθα» (= εἰς τινὰς περιπτώσεις) (κν. κάποτε)· «ἔστω» (= ἄς τεθῇ ὡς βάσις ἢ ὡς ὑπόθεσις ὅτι...)· «τοῦτ' ἔστι» (= δηλαδή, ἦτοι)· «ἔστι μοι» (= ἔχω)· «εἶμι ἐκ τινος ἢ ἀπὸ τινος» (= κατάγομαι, προέρχομαι)· «ἐν σοὶ ἐστὶ» (= ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ (κν. στὸ χέρι σου εἶναι)). // (Συντακτ.) Τὸ «ἐστὶ» δέχεται καὶ δοτικὴν προσωπικήν, π.χ. «ἔστι μοι χρήματα» (= ἔχω χρήματα)· «Τέλλω παῖδες ἦσαν καλοὶ κάγαθοί» (= ὁ Τέλλος εἶχε παῖδας...), πολλάκις εἰς τὴν δοτικὴν ὡς προσδιοριστικὴ αὐτῆς τίθεται μετοχή, π.χ. «ἦν δ' ἡμαρ ἦδη δεύτερον πλεοντί μοι». εἶμι· (=θα πορευθῶ, ἔρχομαι) (β' πρόσ. εἶ <εἶσι> (πρτ.) ἦειν, ἦα, (μέλλ.) εἶμι, (ἀόρ.) ἦλθον, (πρκμ.) ἐλήλυθα, (ὑπερσ.) ἐληλύθειν (ὑποτ.) ἐῖω, ἀ ἐλθω, πρκμ. ἐληλύθω, ἐληλυθῶς ὦ (εὐ.) ἐῖοιην, ἴοιμι, μ ἴοιμι, ἰοίην, ἀ ἔλθοιμι, πρκμ. ἐληλύθοιμι, ἐληλυθῶς εἶην (προστ.) ἐῖθι, ἀ ἐλθέ, πρκμ. ἐληλυθῶς ἴσθι (ἀπ.) ἐῖναι, μ ἰέναι, ἀ ἐλθεῖν, πρκμ. ἐληλυθέναι (μετχ.) ἐῖων, ἰούσα, ἰόν, μ ἰών, ἰούσα, ἰόν, ἀ ἐλθών, -οῦσα, -όν, πρκμ. ἐληλυθῶς, -θυῖα, -θός· — ἰτός (= διαβατός), ἴτης (= θαρραλέος), ἰταμός (= θρασύς), ἰτέον, προσῆτος, ἀπρόσιτος, ἀμαξιτός, ἐξίτηλος, ἀνεξίτηλος, εἰς-ι-τήριον, ἐξίτηριον, οἶμος (= δρόμος), οἶτος, ἰ-θύς, οἰστός (= βέλος), προοίμιον, παροιμία.

Πίναξ κλίσεως			ῆ-τε ῆσαν ἢ ῆσαν
Ἑνεστῶς			
Ὀριστική	ὑποτακτική	Εὐκτική	
εἶ-μι	ῖω	ῖοιμι καὶ ἰοίμην	
εἶ	ῖης	ῖοι-ς	
εἶ-σι(ν)	ῖη	ῖοι	
ῖ-τον	ῖητον	ῖοιτον	
ῖ-τον	ῖητον	ῖοίτην	
ῖ-μεν	ῖωμεν	ῖοιμεν	
ῖ-τε	ῖητε	ῖοιτε	
ῖ-ασι(ν)	ῖωσι(ν)	ῖοι-εν	
Προστακτική			Ἀπαρέμφατον Μετοχή
ῖ-θι		ἰών (ἰόντος) ὁ	
ῖ-τω		ἰούσα (ἰούσης) ἡ	
		ἰόν (ἰόντος) τὸ	
ῖτον			
ῖ-των	ἰέναι		
—			
ῖ-τε			
ἰ-όντων		ῖ-τέον	
(ῖ-των, ῖ-τωνσαν)			
Παρατακτικός			
ῆα καὶ ῆειν			
ῆεις καὶ ῆεισθα			
ῆει			
ῆ-τον			
ῆ-την			
ῆ-μεν			

Ἡ ὀριστικὴ ἐνεστῶτος ἔχει πάντοτε σημασίαν μέλλοντος (= θα πορευθῶ), ὡς ἐνεστῶς δὲ εἰς τὴν ὀριστικὴν λαμβάνεται τὸ ἔρχομαι· ἡ εὐκτική, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχὴ ἔχουν ἄλλοτε μὲν σημασίαν μέλλοντος, ἄλλοτε δὲ ἐνεστῶτος. Εἰς τὴν ὀριστικὴν τοῦ ἀορίστου καὶ παρακειμένου δα-νεῖζεται τύπος ἐκ τοῦ ἔρχομαι (ἦλθον, ἐλήλυθα). Ἡ ὑποτακτικὴ, εὐκτικὴ καὶ ἡ μετοχὴ ἔχουν θεματικὸν φωνῆεν καὶ σχηματίζονται κατὰ τὰ εἰς -ω ῥήματα. Τὸ «εἶμι» ὡς β' συνθετικὸν ἀναβιβάζει τὸν τόνον μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν καὶ προστακτικὴν τοῦ ἐνεστῶτος: ἄπειμι, ἄπει, ἄπεισι· πάρειμι, πάρει, πάρεισι· ἄπιθι, ἄπιτε· εἰς πάντας δὲ τοὺς ὑπολοίπους τύπους τῶν συνθέτων διατηρεῖται ὁ τονισμὸς τῶν ἀπλῶν: ἀπιέναι, ἀπιών, ἀπιῆα, ἀπιῆ-μεν. Αἱ προστακτικαὶ «ἰθι» καὶ «ἴτε» χρησιμοποιοῦνται ὡς παρακλυσματικά μόρια συνήθως εἰς συνεκφορὰν μετὰ προστακτικῆς, ὡς τὸ «ἄγε», «ἄγετε», π.χ. «ἰθι πέραινε σύ» (Ἀριστοφάνης) καὶ μετὰ πληθυντικοῦ «ἰθι οὖν ἐπισκεψώμεθα» (Ξενοφῶν), «ἴτε νενύσατε» (Σοφοκλῆς)· ἡ προστακτικὴ «ἴτω» (= ἄς εἶναι, ἔστω, πάει καλά), «ἴτω τί μοι ζῆν κέρδος» (Εὐριπίδης). -ειμονῶ· (ἐννυμι> εἶμα= ἔνδυμα)· τὰ εἰς -ειμονῶ γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου: μελαν-ειμονῶ, λευχ-ειμονῶ, λαμπρ-ειμονῶ. -εινός· (Ὀρθογρ.) τὰ εἰς -εινός ἐπίθετα, τὰ ὅποια ἔχουν παραχθῆ ἐκ τριτοκλίτων ὀνο-

μάτων, γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, π.χ. (ἄλγος) > ἄλγεινός, (δέος) > δεινός, οὕτω καὶ (κλε-εινός) > κλεινός, ἐλεεινός, ποθεινός, ἐφετεινός, φωτεινός, ὄρεινός, ἀλγεινός, ὑγεινός, ἀγθεινός, σκοτεινός (δημ. κατασκότεινος, θεοσκότεινος κ.λπ.), φαινός, (φάος) > φαεσνός > φαεννός > φαινός > φανός), ἐρεβεινός (ἐρεβεννός) > ἔρεβος, ἐρατεινός, εὐδιεινός, (χέλαδος) > κελαδεινός, πετεινός (ἀρχαίот. πετηνός > πτηνός), ταπεινός, φυχεινός, παντοτεινός, ὡς καὶ τὰ βαρύτονα (πείνα) > πρόσπεινος (= πειναλέος), Εὐξεινος καὶ (ἡ ἀντων.) «ἐκεῖνος»· τὰ ἄλλα διὰ τοῦ ι,η,υ (βλ. καταλήξεις -ινος, -ηνος, -υνος).

εἶντα· (= τίς) (τί εἶναι τὰ) > τεῖντα > εἶντα).

-ειό· (δημοτ.) (<-εῖον)· (καπηλεῖον > καπηλειό), καμπαναριό, κρασοπουλειό.

-ειον· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ειον οὐσιαστικά (ἐπὶ τόπων, ὀργάνων, τεμενῶν, ἐορτῶν ἢ πανηγύρεων) γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου καὶ προπερισπῶνται: α) τὰ ἐκ ῥημάτων εἰς -ω (λέγω) > λογεῖον, ἀναλογεῖον, (φέρω) > φορεῖον, (γράφω) > γραφεῖον, οὕτω καὶ ταμείον, ἀγγεῖον, δοχεῖον, (μυροδοχεῖον) κ.λπ.· β) τὰ ἐκ τῶν εἰς -εως, ὡς (κουρεύς) > κουρεῖον, (κναφεύς) > κναφεῖον, (γραμματαῖς) > γραμματεῖον (ἀλλὰ γραμματίον), (βαλάνεύς) > βαλανεῖον, (βαφεύς) > βαφεῖον, ὡς καὶ τὰ παροξύτονα (Θησεύς) > Θήσειον (καὶ Θησεῖον), (Ἐρεχθεύς) > Ἐρέχθειον (καὶ Ἐρεχθειον) (βασιλεύς) > βασιλειον καὶ τὸ Φύτειον (ἡ πόλις)· γ) τὰ ἐκ τῶν εἰς -ος ἀρσενικῶν παραγόμενα οὐδέτερα, ὡς (πρώτος) > πρωτεῖον, (στοιχός) > στοιχεῖον, (διδάσκαλος) > διδασκαλεῖον (τὰ σημαίνοντα τό-

πον ἢ ὄργανον): μεταλλωρυχεῖον, μαγειρεῖον, ὀπιανεῖον, ἀρτοποιεῖον, ὁμακοεῖον (= σχολεῖον) καὶ ὁμακοῖον, γεροντοκομείον, πτωχοκομείον, ὠδείο, ὑποθηκοφυλακεῖον, Νεμεσεῖον, Ἀσκληπτεῖον, μαντεῖον, πορθμείον· δ) τὰ ἐκ τῶν εἰς -ος οὐδετέρων δισύλλαβα οὐδέτερα μονογενῆ, ὡς δάνειον < δάνος· γένειον < γένος κ.λπ., πλήν τῶν τριγενῶν, ὡς ἄγιος, ἀγία, ἄγιον κ.λπ.· ε) τὰ ἐκ τῶν εἰς -μα οὐδέτερα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ὑποκοριστικά, ὡς σῆμα > σημεῖον, σῶμα > σωματεῖον, γράμμα > γραμματεῖον· πλήν τῶν ὑποκορ. σωματίον καὶ γραμματίον· στ) τὰ παραγόμενα ἐξ οὐσιαστ., τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς διπλοῦν σύμφωνον, ὡς Κύκλω(ψ) > Κυκλώπειον· Φοῖνι(ξ), Φοῖνιξ > Φοινίκειον· κήρυ(ξ) > κηρύκειον· (ἀλλὰ καὶ κηρυκεῖον (Ἡρωδιανός καὶ Πανσανίας) καὶ κηρύκειον)· ζ) τὰ τρισύλλαβα κύρια ἢ τοπωνυμικά παροξύτονα, ὡς Γύθειον, Σίγειον, Ροίτειον, Κράνειον (= Γυμνάσιον εἰς Κόρινθον), Λύκειον, Λαύρειον, Σέρρειον, Ἡράκλειον, Ποσίδειον· ἐξαίρονται: Αἴγιον, Σούνιον· η) τὰ τρισύλλαβα ὡς καὶ ὑπερτρिसύλλαβα μονογενῆ προπερισπῶμενα τεμενικά, π.χ. πρωτεῖον, μνημεῖον, τοπεῖον (= σχοινίον), ἐσφαλμ. τοποθεσία ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «τὸ τόπιον» (= μικρὸς τόπος), δημ. τοπίον, πορθμείον, μουσεῖον, ὄχειον, πορνεῖον - ἐκτὸς τοῦ βαῖον (ἐπὶ φοίνικος) (= κλάδος φοίνικος) - ὀρφανοτροφεῖον, ἰχθυοτροφεῖον, ἱαμβεῖον, ἐκτὸς τοῦ τριγενοῦς «ἐναντίον» καὶ τῶν προπαροξυτόνων αἰπώλιον, ἀρτοπώλιον καὶ τοῦ ὑποκορ. παιδίον, θ) τὰ κτητικά (ἐξ ὀνομάτων): Σολώνειον, Ἀρσάκειον, Ἀπολλώνειον (ἐσφαλμ. -νιον), βόειον, Μουσώ-

λειον, Μαράσειον, Πλουτώνειον, Μενελάειον (ἐσφαλμ. -λαῖον), (ἀλλ' ἐκ πόλεων) διὰ τοῦ ι: Μετσόβιον (<Μέτσοβον), Κιθαϊρώνιον (<Κιθαῖρῶν), Μαραθώνιον (<Μαραθῶν) κ.λπ.· ι) τὰ ὑπερτρिसύλλαβα προπαροξύτονα: Ἀδραμύ(τ)ειον, Κροκόλλειον, Κοτιάειον, Δορύλλειον, Ἐρέχθειον, Διοσκούρειον, Γοργόνειον, Ὑπάτειον, Ἐφιάλτειον, Ταντάλειον, κ.λπ.· ια) τὰ ἐπὶ τεμενῶν καὶ ἐορτῶν ὑπερτρिसύλλαβα 1) πρόπερισπῶμενα: Σεραπειῖον, Νεμεσεῖον, Μουσεῖον, Ἀσκληπτεῖον, Ἐρμεῖον, Καπιτωλεῖον (καὶ Καπιτώλιον), καὶ 2) προπαροξύτονα: Ὀσίρειον, Ἀνούβειον, Χαρώνειον, Πλουτώνειον, Μενελάειον (ἐσφαλμ. -λαῖον) καὶ τὸ Ἀρεταεῖον (ἐσφαλμ. -ταῖειον), Ἡράκλειον, Ποσειδάωνειον, Ἡφαίστειον, Μουσώλειον (καὶ ὄχι Μουσώλειον), Ἀρσάκειον, (ἀλλὰ Παρθένιον ὄρος), καὶ ιβ) τὰ εἰς -νειον τρισύλλαβα προπαροξύτονα, ὡς ὄνειον, κώνειον, δάνειον, γένειον, τένειον, κράνειον, Φάνειον (ἀλλὰ πρυτανεῖον)· (τὰ εἰς -ιον διὰ τοῦ ι βλ. -ιον).

Ἐπὶ τῶν διαφορᾶν τῶν εἰς -ειον (ἐπὶ τόπου, ὀργάνου), π.χ. λοφεῖον (= θήκη περικεφαλαίας) καὶ λόφιον (νεωτ. λοφίον) (= μικρὸς λοφος), τὸ κάλλαιον (κν. λειρὶ τοῦ ἀλέκτορος), κυλικεῖον (= τράπεζα κν. μπουφές) καὶ κυλίχιον (= μικρὸν κύπελλον), λυχνεῖον (= λυχνοστάτης) καὶ λυχνίον (= μικρὸς λύχνος) κ.λπ. ἀλλὰ στρατηγεῖον καὶ στρατήγιον (= ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ) // (δημ.) τὰ εἰς -ειον εἰς -ειό (πρβλ. καὶ -ιό), π.χ. καπηλειό, κρασοπουλειό, πούταναριό, γυφταρειό, κλεφταρειό, στοιχειό κ.λπ. (ἐνῶ ἐκ τῶν λατινικῶν εἰς -arium διὰ τοῦ ι, π.χ. (καμπαναρίον)

καμπαναριό (κατ' ἄλλους -ναρειό) // διφοροῦνται: νεκροτάφιον, νεωτ. νεκροταφεῖον, ὑδραγωγίον καὶ ὑδραγωγεῖον, οἶνοπώλιον καὶ -λεῖον, μονοπώλιον καὶ -λεῖον, Ἀπολλώνειον καὶ Ἀπολλώνιον, μορμολυκεῖον (ἐσφαλμ. μορμολύκειον), ναυπήγιον νεωτ. ναυπηγεῖον, ἀναλογεῖον (μτγν. ἀναλόγιον), παντοπώλιον - παντοπωλεῖον, γραμματοφυλάχιον καὶ γραμματοφυλακεῖον, Καπετωλεῖον καὶ Καπιτωλεῖον (ὁ λόφος), Καπετωλεῖον (ναός), πρακτορεῖον καὶ πρακτόρειον, τοπεῖον (= σχοινίον), τοπίον (ὀρθότ. τόπιον) (ὑποκορ. τοῦ τόπος).

-ειος· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ειος σημαίνοντα μέρος σωματικὸν ἢ μετουσίαν ἢ κτήμα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου π.χ.: ἀνθρώπιος (χείρ), ἐλάφειος (βύρσα), βόειος (ὀπλή), (ὠμοβόειος), «οὐρειος βίκος» (= οὐροδοχεῖον) (<οὔρον), ἐνῶ «οὐρειος ἄνεμος» (ἐπὶ τόπου, ἐκ τοῦ ὄρνυμι ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ αὔρα) (= ἐπιτυχής, καλός), ὄρειος (= ὄρεινός) (<ὄρος), ὄριος (<ὄρος) (= ἀνήκων εἰς τὰ ὄρια), ἐπιλόχειος (πυρετός), ὠκεάνειος (καὶ ὠκεάνιος περίοδος), ὑπερωκεάν(ε)ιον, ἔλειος (σῦς) (= ὁ διατρίβων εἰς τὰ ἔλη), χήνιος, ὕειος, ὀρνίθειος, σύειος, χοίρειος, ἀνδρείος, γυναικεῖος, ὄνειος, θήρειος, πρόβειος, προβάτειος, δόρκειος, δορκάδειος, κύνειος, λεόντειος (Λεόντιος κύριον)· (μετουσιαστικά) χάλκειος, ἵππειος (κ. ἵππιος), ἀργύρειος, σιδήρειος, χρύσειος, δούρειος (καὶ δούριος, ὡς δούλειος καὶ δούλιος), Δρακόντειος (τοῦ Δράκοντος) καὶ Δρακόντιος (κύριον)· (κτητικά) Αἰάντειος, Ἐκτόρειος, Μαράσειος, Βυζάντειος, Βαλλιάνειος, Ῥιζάρειος, Πάντειος, Στεντώρειος, Ἀρχιδά-

μειος, Γοργίειος, Ξενοφώντειος, Πυθαγόρειος, Ἐπικούρειος, Ἀγαμεμνόνειος, Ἀνταλκίδειος, Αἰσώπειος, Διομήδειος, Ἡράκλειος (= τοῦ Ἡρακλέους), Σιβυλλεῖος, Θυέστειος (φρ.) (Θυέστεια δεῖπνα), παρθένειος (παρθένειον ἕσμα) καὶ (Παρθένιος) (κύριον), γιγάντειος (προσπάθεια), «Ἐπιμενίδειος (ἢ Βαρούχειος) ὕπνος», ἀλλὰ Τιτάνιος (= τιτανικός), Κρόνιος (Κρόνος). Τὰ ἔχοντα θεματικὸν φωνῆν εἰ: βασιλειος, ἐπέτειος, ἔτειος, τέλειος, κήδειος, βόρειος, καθάρειος, κ.λπ. (τὰ ἐκ πραγμάτων) ἀστεῖος, οἰκείος, σπονδείος, ἀκάτειος, ἀρμάτειος κ.λπ. Τὰ ἐξ ἄλλων ἐπιθέτων, ὡς (ἀσφαλής) ἀσφάλειος, (καθαρός) καθάρειος, (μέγας) μεγαλειος, ἑταιρείος κ.λπ. Ἐξαίρουνται καὶ γράφονται διὰ τοῦ ι τὰ ἐξ ὀνομάτων τόπων παραγόμενα καὶ εἶναι τρικατάληκτα, π.χ. (Κύπρος) Κύπριος, (Δῆλος) Δήλιος, Ἐπιδάυριος, Βερολίνιος, Τύριος, Κορίνθιος, Λονδίνιος, Μετσόβιος (ὄθεν «Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον») // τὰ ἐκ τῶν εἰς -εύω γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, π.χ. (καθαρεύω) > καθάρειος (καθαριότης, νεώτ. καὶ καθαριότης), (κηδεύω) > κήδειος > ἐπικήδειος, (κεραμεύω) > κεράμειος (ἀγγεῖον) (ὡς οὐσ. τὸ κεράμιον), (ἐπιτηδεύω) > ἐπιτήδειος.

Τὰ εἰς -ειος λήγοντα ὀνόματα ποταμῶν ἢ κύρια τρισύλλαβα ὀξύτονα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὡς Ἀλφειός, Πηνειός, Σπερχειός, Ἐπειός, (ὡς καὶ τὰ οὐσιαστικά σ(ε)λιεός (= κυλινδρικὸν ξύλον) καὶ νειός (= νέα γῆ) πλὴν τοῦ ὁ Μήνιος (= ποταμὸς τῆς Ἡλίδος) // κύρια διὰ τῆς εἰ διφθόγγου γραφόμενα εἶναι τὸ Ἄρειος, Ἀχιλλεῖος, (ἄλλο ὁ (ἄγιος) Ἀχιλλίος),

Βασίλειος, Ἡράκλειος καὶ τὸ περσικὸν Δαρεῖος, πάντα τὰ ἄλλα διὰ τοῦ ι: Εὐγένιος, Εὐτύχιος, Ἐλευθέριος, Εὐστάθιος, Ἀντώνιος, Μελέτιος, Εὐλάμπιος, κ.λπ., (βλ. -ιος). Τὰ εἰς -ειος ὑπερδισύλλαβα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου καὶ προπερισπῶνται, ὡς ἀχρεῖος, ἡθεῖος (καὶ τὸ δισύλλαβον θεῖος), πληβείος, ἀνδρείος, ἀστεῖος, βακχεῖος, μεγαλειος, Ἀργεῖος. Τὰ εἰς -ειος τρισύλλαβα τονιζόμενα ἐπὶ τῆς παραληγουσῆς καὶ ἔχοντα τὸ ἄ μακρὸν φύσει ἢ θέσει γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὡς Κ(ᾱ)δμείος, Β(ᾱ)κχεῖος, (ᾱ)νδρείος, Δ(ᾱ)ρείος, πλὴν τοῦ (ᾱ)ντίος. // Τὰ εἰς -(ρ)ειος προπαροξύτονα ἔχοντα πρὸ τοῦ -ρει τὸ -τε- γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὡς ἕτερος > ἐτέρειος, ἀβέλτερος > ἀβελτέρειος, ἡμέτερος > ἡμετέρειος. // γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου τὰ ἐκ τοῦ (παρεῖα) > καλλιπάρειος, εὐπάρειος καὶ τὰ ἐκ τοῦ (γῆ) > ἀπόγειος, ὑπόγειος, ἐπίγειος, πρόσγειος, ἔγγειος (ἄλλο «ἔγγυος» = ἀσφαλής, ἡγγυημένος καὶ ἔγκυος = ἐγκυμονῶν ὁ).

εἶπον· (Γραμμ.) ὑποτακτικὴ θὰ εἶπω (Fέπος, Fειπεῖν), ἐπειδὴ δὲν ἦτο ηὔξημένον κατ' ἀλήθειαν τὸ εἰ, διετηρήθη εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις ὡς καὶ ὁ τονισμὸς εἰς τὴν προστακτικὴν: πρόσ-ειπε, κάτ-ειπε, ὅπως πρόσ-αγε, ἐπί-σχες, ἐνί-σπες κ.λπ. (βλ. ἀφωνόληκτα).

-ειρ (-ειρος)· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ειρ γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, π.χ. φθεῖρ (φθειρός), ὁ, χεῖρ (χειρός), ἢ καὶ τὰ σύνθετα: ἄχειρ, ἐκατόχειρ, ἀντίχειρ, ἀριστερόχειρ, δίχειρ, μονόχειρ, αὐτόχειρ κ.λπ. καὶ τὸ ἐπίθετον ὀξύθειρ (-ειρος), ὁ, ἢ (= ὁ ἔχων ὀξείας τὰς τρίχας ἐπὶ τοῦ ἐχίνου), τὰ

ξενικὰ γράφονται διὰ τοῦ ι, π.χ. ναδίρ, σουβενίρ, κ.λπ. πάντα τὰ ἄλλα ὀξύτονα καὶ παροξύτονα διὰ τοῦ η π.χ. ἄήρ, ἀνήρ, σπινθήρ, νιπτήρ, μνηστήρ, δοτήρ, λουτήρ, σωτήρ, καυτήρ, μαιευτήρ, ἀλτήρ, πάνθηρ, θυγάτηρ, μήτηρ (βλ. -ηρ).

-ειρα· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ειρα λήγοντα ὑπερδισύλλαβα προπαροξύτονα γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγγου, ὡς σώτειρα, δότεира, γενέτειρα, ὀλέτειρα, λήστειρα (ἢ ληστρίς), εὐπάτειρα, πρέσβειρα, Καλλιπάτειρα, κτεάνειρα, νήστειρα, ἀρπάκτειρα, πολυβότειρα, δεσπότεира, ζωοδότειρα, κοσμήτειρα, παιδολέτειρα, παίκτηира, γενέτειра, γεννήτειра, Κάειра, Σάπφειра, ἀπότειра, Αἴγειра, Δηϊάνειра, αὐτοκράτειра, ἔθειра, βότειра, θρέπτειра, Τεύχειра, Θυάτειра τά, Γάδειра τά, ὡς καὶ τὸ ἐπίθετον πείρα καὶ τὰ δισύλλαβα Εἶρα (= ὄρος, πόλις), στείра, στείра, ὅλα τὰ ἄλλα ὅμως δισύλλαβα καὶ ὑπερδισύλλαβα βαρύτονα διὰ τοῦ η, π.χ. θήра, Θήра, πήра (= σάκος), χήра (ζωντοχήра), φυλοξήра, κρατητήра, ἀγιαστήра, ραβδιστήра, ποτιστήра, βαφτιστήра, κλαδευτήра, διαλυστήра, φορτωτήра κ.λπ., διὰ τοῦ υ τὰ προπαροξύτονα Κέρκυра, γέφυра, ἄγκυра, ὄλυра, γόργυра, Τέντυра, Τίμυра, Λίμυра (πρβλ. -υра).

εἶργνυμι καὶ εἰργνύω (τινά)· (= ἐγκατακλείω, ἐγκλείω, ἐμποδίζω τὴν ἔξοδον· ῥίπτω εἰς τὸ δεσμοκτήριον· (φρ.) «τοὺς μὲν ἀφαιρούμενος, τοὺς δὲ εἰργνύων» (πρτ.) εἶργνυν, (ἐπικ. πρτ.) ἔεργνυ· (ἀόρ.) εἶρξα, (ἀόρ. παθ.) εἶρχην, (ὑποτακτ.) εἶρχθῶ, (πρκμ.) εἶργμαι, (μτχ.) εἰργμένος, -μένη, -μένον· -εἶρκτή (= φυλακή), ἔρκος (= φραγμός), εἰργμός

(= δεσμοκτήριον), (βλ. εἶργω).

εἶργω· (ἀττ. ἀντι ἔργω) (τινὰ ἢ τι)· (πρτ.) εἶργον, (μέλλ.) εἶρξω, εἶρξω καὶ (ξυν)έρξω, (ἀόρ.) εἶρξα καὶ ἔρξα καὶ εἶρξα, (πρκμ.) εἶρξας ἔχω, (ὑπερσ.) εἶρξας εἶχον· (ὑπ.) ἐ εἶργω, ἂ εἶρξω, πρκμ. εἶρξας ἔχω· (εὐ.) ἐ εἶργοιμι, μ εἶρξοιμι, ἂ εἶρξαιμι, πρ εἶρξαι· (μετχ.) ἐ εἶργων, -ουσα, -ον μ εἶρπρ εἶρξας ἔχε· (ἀπ.) ἐ εἶργειν, μ εἶρξιν, ἂ εἶρξαι· (μετ.) ἐ εἶργων -ουσα, -ον, μ εἶρξων, -ξουσα, -ξον, ἂ εἶρξας, -ξασα, -ξαν // εἶργομαι· π εἰργόμην, μ εἶρξομαι, ἂ εἶρχθην, πρ εἶργμαι, ὕ εἶργμην· (ὑπ.) ἐ εἶργωμαι, ἂ εἰρχθῶ, πρκμ. εἰργμένος ὦ· (εὐ.) ἐ εἰργοίμην, μ εἰρξοίμην, ἂ εἰρχθείην, πρκμ εἰργμένος εἶην· (προστ.) ἐ εἶργου, ἂ εἶρχθητι, πρκμ εἰργμένος ἴσθι· (ἀπ.) ἐ εἶργεσθαι, μ εἶρξεσθαι, ἂ εἰρχθῆναι, πρκμ εἶρχθαι· (μετχ.) ἐ εἰργόμενος, -ομένη, -όμενον, μ εἰρξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἂ εἰρχθείς, -θείσα, -θέν, πρκμ εἰργμένος, -μένη, -μένον· — «εἶργω τινά τινος ἢ ἀπό τινος» (= ἐμποδίζω τινά ἀπό τινος): «εἶργω τινά μὴ ἢ ὥστε μὴ μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.» (= ἐμποδίζω τινά νὰ πράξῃ τι), π.χ. «ἢ πρὸ τοῦ τέλους φάραγξ εἶργε, ὥστε μὴ ἀφικέσθαι» (= ἡμπόδιζεν, ὥστε νὰ φθάσουν)· εἶργω (= ἐμποδίζω τὴν εἴσοδον), εἶργω (μετὰ δασείας = ἐμποδίζω τὴν ἔξοδον, ἐξ οὗ εἶρκτή), (κατ' ἄλλους τὸ ῥῆμα εἶναι τῆς αὐτῆς σημασίας παρ' Ἀττικοῖς δασυνόμενον, παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλούμενον)· (φρ.) «τὸ εἶργω καὶ φιλοῦται καὶ δασύνεται, τῶν Ἀττικῶν μὲν αὐτὸ δασυνόντων, τῶν δ' ἄλλων πάντων φιλούντων» ('Ανέκδ. Κραμ.)· (βλ. εἶργνυμι) — εἶρκτεον· ἄερκτος (= ἀπερίφρακτος).

εἰρηνεύω· (ἀμτβ.) (= ἔχω εἰρήνην, ζῶ εἰρηνικῶς, (μτβ.) διαλάττω), (πάντοτε ἀντὶ τοῦ εἰρηνεύω ἔχομεν περιφραστικῶς: «ἐν εἰρήνῃ εἰμὶν» ἢ «εἰρήνην ἄγω» ἢ «εἰρήνην ἔχω»)· (πρτ.) εἰρήνευον, (μέλλ.) εἰρηνεύσω, (ἀόρ.) εἰρήνευσα, (ὑποτ.) εἰρηνεύσω· — εἰρηναῖος, εἰρηνευσίς, εἰρηνεύω, εἰρηνικός, εἰρηνευτής, (δημ.) εἰρηνεμὸς, (δημ.) εἰρήνεμα (= εἰρήνευσις), εἰρηνισμός (= διεθνὴς ὅρος, πασιφισμός), εἰρηνοδικίας, εἰρηνοδικεῖον, εἰρηνοποιῶ, [διαφέρει ἢ «εἰρήνην» ἀπὸ τῶν «σπονδῶν», «εἰρήνην γὰρ καὶ σπονδαὶ πολὺ διαφέρουσι σφῶν αὐτῶν· εἰρήνην μὲν γὰρ ἐξ ἴσου ποιοῦνται πρὸς ἀλλήλους ὁμολογήσαντες περὶ ὧν ἂν διαφέρονται· σπονδὰς δὲ, ὅταν κρατήσωσιν κατὰ τὸν πόλεμον, οἱ κρείττους τοῖς ἥττοσιν ἐξ ἐπιταγμάτων ποιοῦνται, ὥσπερ ἡμῶν κρατήσαντες Λακεδαιμόνιοι τῷ πολέμῳ ἐπέταξαν ἡμῖν καὶ τὰ τεῖχη καθαυρεῖν καὶ τὰς ναῦς παραδίδόναι καὶ τοὺς φεύγοντας καταδέχεσθαι· τότε μὲν οὖν σπονδὰς κατ' ἀνάγκην ἐξ ἐπιταγμάτων ἐγένοντο, νῦν δὲ περὶ εἰρήνης βουλευέσθαι» ('Ανδοκίδης). -ειρος· ('Ορθογρ.) διὰ τοῦ -ειρος γράφονται: στείρος, δίσειρος (μονόσειρος κ.λπ.), αἴγειρος, (μάσσω) > μάγειρος, ὄνειρος, ἄπειρος, ἔμπειρος κ.λπ., κύπειρος, σάππειρος, (πέπτω) > πέπειρος (= ὥριμος), (χείρ) > ιδιόχειρος, πρόχειρος, κ.λπ., ἡπειρος (= ἡ ξηρά), Ἡπειρος (= ἡ χώρα). Τὰ κύρια Ἰάειρος, Κόνειρος, Κάβειρος, Πείρος, Κυνέγειρος καὶ τὸ δξύτονον καυστειρός (βλ. -ιρος). Τὰ δὲ ἐκ τοῦ μοῖρα καὶ χοῖρος διὰ τῆς οἰ διφθόγγου, π.χ. ἄμοιρος, μεμφίμοιρος, καχόμοιρος, δύσμοιρος κ.λπ., ἀκανθόχοιρος, σκαντζόχοιρος,

ἰνδόχοιρος κ.λπ.

-ειρω· ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -ειρω γράφονται διὰ τῆς οἰ διφθόγγου, π.χ. (φθέρ-ιω) > φθείρω, ἀγείρω (= συνάγω), ἐγείρω, εἶρω (= συναρμόζω), συνείρω, ἐνείρω, παρενείρω, εἶρω (ποιητ. = λέγω), εἶρω (= ἐρωτῶ), σπείρω, διασπείρω κ.λπ.

εἶρω (τι)· (= δένω, πλέκω, συνάπτω, συνδέω), συνήθως σύνθετον: (συνείρω, διείρω)· (πρτ.) εἶρον, (ἀόρ.) εἶρα (ἢ ἔρσα), (πρκμ.) εἶρκα, (μετχ.) εἶρκώς, -κυῖα, -κός, (παθ. πρκμ.) εἶρμαι, (μετχ.) εἶρμένος ('Ηρόδοτος), ἐρμένος, (ἐπικ. ἐερμένος, -η, -ον· — (παράγωγα) εἶρμός καὶ εἶρμός (= τὸ ἀ' τροπαῖον ἐκάστης ᾠδῆς)· (φρ.) «εἶρμός δὲ λέγεται ὡς ἀκολουθίαν τινὰ καὶ τάξιν μέλους καὶ ἁρμονίας διδόνς τοῖς μετ' αὐτοῦ τροπαρίοις, πρὸς γὰρ τῶν εἰρῶν μέλος κάκεινα ἐνθμίζονται κ.λπ.» (Ζωναρᾶς)· (= σύνδεσις, σειρά), ἔρμα (= ὑποστήριγμα, (κν.) σαβούρα), ὄρμος (= περιδέραιον), ὄρμαθος (= σειρά πραγμάτων ὁμοίων, (δημ.) ἀρμάθα), ὄαρ (= σύζυγος).

εἶρω· (ποιητ.) (= ὁμιλῶ· ἀναγγέλλω)· (μέσον) εἶρομαι, (μέλλ.) ἐρέω, (μετχ.) ἐρέων, -ουσα, -έον, (παθ. πρκμ.) εἶρηται, (μετχ.) εἰρηνέμενος, -η, -ον, (τετελ. μέλλ.) εἰρήσομαι· εἶρηται (= λέγεται)· — εἰρωνεία, εἰρήνη, εἶρων· ('Ρητορ.) «εἰρομένη λέξις»: ὕφος συνεχὲς καὶ χαλαρόν, ἥτοι ὅχι μετ' ἀντιθέσεων, δηλαδή μετὰ περιόδων καὶ ἡμιπεριόδων, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν καὶ τρόπον τινὰ ἰσορροποῦν· ἀντίθετον «κατεστραμμένη λέξις» (βλ. καταστρέφω).

εἰρωνεία, (-ας), ἡ· (προσποίησις, ὑπόκρισις)· // (Φιλοσ.) μέθοδος συζητήσεως,

ιδίως τοῦ Σωκράτους, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἀνάπτυξιν παντὸς θέματος, ἀφοῦ ἐδέχετο ὡς δῆθεν ὀρθὴν τὴν γνώμην τοῦ ἀντιπάλου του, ἔφερε τοῦτον καὶ ἀπεδείκνυε τέλος οὕτω τὸ σφάλμα του· // ('Ρητορ.) «εἰρωνεία ἐστὶ λόγος διὰ τοῦ ἐναντίον μετὰ τινος ἡθικῆς ὑποκρίσεως δηλῶν». Ἡ εἰρωνεία γίνεται καὶ διὰ μιᾶς λέξεως, ὡς καὶ ἡ μεταφορά*, καὶ διὰ πολλῶν καὶ δι' ὁλοκλήρου ἐννοίας ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἀληθῆ· γίνεται δὲ πρὸς γέλωτα, ἐμπαιγμόν, μεγάλην ἀγανάκτησιν ἢ ἀπελπισίαν, π.χ. «ὑπὸ τῶν χρηστῶν τῶν νῦν» (Δημοσθένης), «οὕτως ἀνδρεῖος εἰ, μᾶλλον δ' ἀναίσχυτος» (Δημοσθένης)· (δημοτ.) «ἄπλωσε, Χρόνη στὸν τορβᾶ, γιὰ λῦσε τὸ δισάκι - θὰ βρῇς δυὸ μῆλα κόκκινα, δύο πατριὰ λεμόνια», ἥτοι (εἰρωνικῶς) τὰς δύο κομμένας κεφαλὰς τῶν τέκνων τοῦ ἀρματολοῦ Χρόνη· «ἀγκυλώθηκε μὲ τ' ἄβγδ ἡ βασιλοπούλα»· // «εἰρωνεία τραγική» εἰς τὰ δράματα, ἡ τεχνικὴ πλοκὴ τοῦ μύθου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ θεατὴς, γινώσκων τὴν ἀλήθειαν, ἀγωνιᾷ διὰ τὴν πλάνην τῶν ἀγνοούντων ταύτην ἡρώων τοῦ δράματος.

εἰρωνεύομαι (ἀμτβ.)· (= προσποιούμαι ἄγνοια· προφασίζομαι, προσποιούμαι, ἐμπαίζω, (κν.) κοροϊδεύω· (φρ.) «ἤκουσας αὐτῆς οἶον εἰρωνεύεται» ('Αριστοφάνης), (νεώτ.) «νομίζεις ὅτι εἰρωνεύομαι»;· (πρτ.) εἰρωνεύομαι, (μέλλ.) εἰρωνεύσομαι, (ἀόρ.) εἰρωνεύθην, (ὑποτ.) εἰρωνευθῶ· (φρ.) «εἶρων ὁ ἐπὶ τὸ ἥττον τὰ ἑαυτοῦ ἄγων καὶ μειῶν»· — εἶρων, εἰρωνικός, εἰρωνεία, εἰρώνευμα, εἰρωνευτής,

εἰρωνευτικός.

εἰς· (πρόθ. μονοσύλλαβος, ἀρχ., νεώτ. καὶ ἄττ. «ἐς» κρητ. «ἐνς»· συντάσσεται μετ' αἰτιατικῆς, ἢ ὁποία τίθεται πρὸ αὐτῆς) [ἐνίστε χωρίζεται ἀπὸ ταύτης δι' ἄλλων λέξεων; π.χ. «τῷ δ' εἰς (ἀμφοτέρω Διομήδεος) ἄρματα βήτην»· ὁμοίως τίθεται μετὰ τὸ ἐπίρρημα, π.χ. «ἐνδον εἰς τὴν οἰκίαν σου», (νεώτ.) «πέρα εἰς τὴν ἐξοχήν»]· α) εἰς τὴν σύνταξιν σημαίνει: 1) κίνησιν εἰς τὰ ἔνδον (ἐπὶ ἀφύχων), π.χ. «κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ» καὶ (ἐμφύχων), ἥτοι «ἦλθεν εἰς ἀνθρώπους ἀπόρους»· 2) (τοπικῶς, χρονικῶς καὶ τροπικῶς)· τὸ ὅριον τῆς ἐκτάσεώς τινος (= μέχρι), ὡς «ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν» (= ἥτοι μέχρι θαλάσσης), «ἐς τάχος» (= ταχέως), «εἰς μάτην» (= ματαίως)· (φρ.) «εἰς δέον» (= δεόντως), «εἰς ὑπερβολὴν» (= ὑπερβαλλόντως)· 3) τὸ περίπου (μετ' ἀριθμητικῶν), π.χ. «ἐς διακοσίους»· 4) σκοπὸν «εἰς τὴν ἀγοράν» (= διὰ τὴν ἀγοράν) χειροτονεῖτε τοὺς ταξιάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον»· 5) ἀναφοράν, ὡς «ἅπαντες ἐσμέν εἰς τὸ νοθετεῖν» (= ὡς πρὸς σοφοί· β) ὡς σύνθετον σημαίνει: 1) κίνησιν εἰς τὰ ἔσω, ὡς εἰσέρχομαι, εἰσάγω, εἴσοδος, εἴσπλους· 2) ἐπίτασιν, ὡς εἰσορῶ, εἰσακούω κ.λπ.· // (Δημ.) (εἰς, σέ, σ') ἢ πρόθεσις «εἰς» ἐκτὸς τῆς συντάξεως μετ' αἰτιατικῆς συντάσσεται: α) μετὰ γενικῆς πτώσεως ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα δηλοῦν κατὰ παράλειψιν τῶν ὀνομάτων: σπίτι, χωριὸ κ.λπ. «τὸ παιδί μας στῆς πεθερᾶς μας (ἐννοεῖ τὸ σπίτι) τό 'στεῖλα», «πόλεμος γίνεται στοῦ Λάλα» (= στο χωριὸ τοῦ Λάλα), β) μετ' αἰτιατ. ἢ ὁποία ἰσοδυναμεῖ πρὸς γενικὴν κτητικὴν, π.χ.

«νὰ γίνω κοπέλλι στοὺς γερόντους» (= τῶν γερόντων), καὶ γ) μετ' αἰτιατικῆς, ἢ ὁποία ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀντικείμενον, π.χ. «μῖλησα στὸν Ἀνδρέα», «στοὺς νέους πρέπουν αὐτά».

εἷς, μία, ἓν (ἀριθμητικὸν ἐπίθετον) (βλ. ἀριθμητικός). (ένος, ἐνί, ἓν· μιᾶς, μιᾶ, μία· ἐνός, ἐνί, ἓν), (πληθυντ.) «τὰ ἓνα» (= αἱ μονάδες). (γεν.) «τῶν προτέρων ἐνῶν» (Δαμάσκιος). (μτγν. καὶ ἄκλιτον), π.χ. «ἓν εἶναι τοῦ ἓν παρουσία» (Πλωτίνος). ὡς ἀριθμητικὸν ἐπίθετον δηλοῖ τὴν ἔννοιαν τῆς μονάδος (κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ δύο, τρία, τέσσαρα κ.λπ.), π.χ. «οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς», μεθ' ὑπερθετικοῦ (= μοναδικός), «εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης» ('Ιλιάς), μετ' ἀρνήσεως: «εἷς οὐδεὶς», «ἓν οὐδέν» (= κανεὶς κανένα), π.χ. «ἓν τε οὐδὲν κατέστη ἱάμα» (Θουκυδίδης). «εἷς ἕκαστος» (= ὁ καθεὶς χωριστά) // (Δημ.) ἓνας, μία καὶ μιᾶ, ἓνα, (γεν.) ἐνός καὶ ἐνοῦ, ἐνοῦς καὶ μιανοῦ, μιᾶς καὶ μιανῆς (βλ. ἓν) // (Δημοτ.) ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τῆς δημοτ. «ἓνας, μία (καὶ μιᾶ), ἓνα» εἶναι τὸ ἀόριστον ἄρθρον, εὐχρηστον μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ τίθεται ἐπὶ ἐνός ἀορίστου προσώπου ἢ πράγματος, τὰ ὅποια εἶναι ἀνεξάρτητα καὶ αὐτοτελῆ, μεταπίπτει δὲ ἡ ἔννοια τοῦ ἐνός εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «κάποιος», π.χ. «νὰ πάη ἓνας νὰ φέρῃ νερό» (= κάποιος). «ἀκούω μιᾶς πέρδικας λαλιά» (= κάποιας). «ἓνα πουλάκι κελαιδεῖ» (= κάποιον). πολλᾶκις ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία «ἓνας, μιᾶ, ἓνα» τίθεται ἀνάρθρωτος πρὸ κυρίων προσώπων, τὰ ὅποια διέπρεψαν, διὰ τὸ ἐξάρχη αὐτά, π.χ.

«ἓνας Βενιζέλος καὶ δὲν τὸ κατάρθωσε», «μιὰ Ἀγγλία καὶ στάθηκε ἀγνώμων». οὕτω καὶ «ἔκανε ἓνα κρύο» (= δριμύ φυχρός). ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία «ἓνας», ἡ ὁποία εἰσάγεται διὰ τοῦ «ποῦ» πρὸ ἀοριστολογικῆς ἀναφορικῆς προτάσεως, τίθεται ἀντὶ τῆς δεικτικῆς «ἐκεῖνος», π.χ. «ἓναν ποὺ βρίζει σήμερα αὐριο τὸν πιάνει φίλο» (= ἐκεῖνον τὸν ὅποιον). ἡ ἀντωνυμία «ἓνας» μετ' ἄρθρου ἢ ἄνευ αὐτοῦ συνεκφέρεται συνδεομένη διὰ τοῦ «καὶ» μετὰ τῆς ἀορίστου ἀντωνυμίας «ἄλλος», «μὴ δίνεις σημασία τί σοῦ λέγει ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος». ἐκ τοῦ «ἄν» καὶ «εἷς» προήλθον ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία «κανεὶς» (= τοῦλάχιστον εἷς, κάποιος) π.χ. «μὴ σὲ μάλωσε κανεὶς;» (= κάποιος).

εἷς (πρόθεσις). **εἷς** (ἀριθμητικὸν ἐπίθετον). οἷς (δωρικὸν ἐπίρρ.) (= ἄκρι). οἷς (ἀντων.). ἡς (ἀντων.). ἱς, (ἰνός), ἡ (= μῦς, ἀνεῦρα», ἰσχύς). ὅς, (ὕός), ὁ, ἡ (= χοῖρος).

-εις· κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὁ νόμος τῆς βραχύνσεως ἐφηρμόσθη εἰς τὰς μικροφώνους διφθόγγους πρὸ συμφώνου, π.χ. κληῖς > κλῆς > κλείς. Αἰγής, -ίδος, (ἐπιγρ.), -εἶδος, Ἐρεχθίς, -ίδος καὶ -εἶδος κ.λπ. // διὰ τοῦ εἰ γράφονται τὰ: εἷς (οὐδεὶς, μηδεὶς, κανεὶς, καθεὶς), τρεῖς οἱ, αἱ, κλείς (κατακλείς), πλὴν τοῦ δικλῆς, κιγκλῖς· ἡμεῖς, ὑμεῖς, ἐμεῖς, σεῖς, ἐσεῖς· αἱ μετοχαί: ληφθεῖς, τυφθεῖς, παιδευθεῖς, ἐκπλαγεῖς, ἰεῖς, τιθεῖς, εἷς (ἔντος) (ἀόρ. β' τοῦ ἦμι), ῥυεῖς (ἐρρύην) κ.λπ., ὡς καὶ τὰ εἰς -ωεις, π.χ. εὐρώεις (= μουχλιασμένος), κηώεις (= εὐωδιάζων), κητώεις (= ὁ πλήρης κοιλοτήτων) κ.λπ., ὡς καὶ

τὰ ἐπίθετα -οίς, -όεσσα, -όεν: πτερόεις, (-εντος), -εσσα, -εν, ἱμερόεις (= ἐράσμιος, θελκτικός) ἀχλυοίς-τὰ χαρίεις, αἰγλήεις, φωνήεις καὶ Σιμόεις, (-εντος), ὁ **εἰσαγωγή**, (-ῆς), ἡ· τὸ εἰς τὴν ἀρχὴν λόγου βιβλίου ἢ πραγματείας μέρος, διὰ τοῦ ὁποίου μυεῖται ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ κύριον θέμα.

εἰσαγωγικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «τὰ εἰσαγωγικά» (τὰ σημεῖα στίξεως) («.....»), ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐγκλείεται αὐτολεξεῖ ὁ λόγος ἄλλου τινός, π.χ. εἶπε στὴ γαργά του: «Πές μας πάλι τὸ παραμῦθον» (φρ.) (κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν κειμένου) «ἄνοιξε εἰσαγωγικά». «κλείσε τὰ εἰσαγωγικά» // κλείονται ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν: α) φράσεις ἢ λέξεις ἢ ῥητά, ὡς: Ἐλεγε τὰ πρόβατα «πράτα», τὸ ῥοῦχο «οκτί», τὸ πάλι τὸ ἔλεγε «μάτα» καὶ τὰ γῖδια «τὰ ἴδια» (τὰ εἰσαγωγικά εἶναι περιττά, ἐὰν τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα αὐτῶν εἶναι διαφορετικοῦ τύπου ἢ εἰς ἀραίωσιν, π.χ. ἔλεγε τὰ πρόβατα π ρ ά τ α ἢ ἔλεγε τὰ πρόβατα π ρ ά τ α κ.λπ.), β) ἐπὶ τίτλων βιβλίων, θεατρικῶν ἔργων, ἐφημερίδων, ὀνομάτων πλοίων, ἐπιγραφῶν καταστημάτων κ.λπ., π.χ. εὐρίσκεται εἰς «Ἠλέκτραν τοῦ Σοφοκλέους», ἀναχωρεῖ τὸ πλοῖον «Κνωσός», Ζαχαροπλαστεῖον «τὸ Ἀθήναιον» κ.λπ. Συνήθως σημειοῦται πρὸ τῶν εἰσαγωγικῶν διπλὴ τελεία (:). Ἐὰν ὑπάρξῃ ἀνάγκη νὰ θεθοῦν εἰσαγωγικά ἐντὸς κειμένου ἐγκλειομένου ἐντὸς εἰσαγωγικῶν τίθενται διὰ διπλῆς τελείας, π.χ. «Πέστε: «Χριστὸς ἀνέστη», ἔχθροὶ καὶ φίλοι» (Σολωμός). Μετὰ τὰ εἰσαγωγικά σημειοῦται, ἐὰν χρειάζεται, ἡ τελεία ἢ ἡ ἄνω τελεία. Τὸ

κόμμα δὲν σημειοῦται, ἐκτὸς ὅταν μετὰ τοῦ κλεισίματος τῶν εἰσαγωγικῶν τελειώνει ἡ φράσις, ἢ ὁποία ἀπαιτεῖ κόμμα: «Καὶ τότε» πρόσθεσε ὁ πατέρας του «θὰ μπορέσης». Ἐντὸς εἰσαγωγικῶν ἐγκλείονται διὰ κομμάτων καὶ μικραὶ παρενθετικαὶ φράσεις, π.χ. «Ἐλα, φώναξε, ἀν σοῦ βαστάη». Ἡ βαρεῖα πρὸ τοῦ τελευταίου εἰσαγωγικοῦ γίνεται ὀξεῖα, π.χ. «Τί λές» ἀποκρίθηκε. Ἡ τελεία, ἡ ἄνω τελεία καὶ τὸ κόμμα σημειοῦνται ἐκτὸς τῶν εἰσαγωγικῶν («. » »), τὸ ἐρωτηματικὸν καὶ τὸ θαυμαστικὸν ἐντὸς (:, !), ἐκτὸς ἐὰν δὲν ἀνήκουν εἰς τὸ ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν κείμενον.

εἰσβολή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) προοίμιον, πρόλογος (φρ.) «φημὶ δὴ πάντων δεξιότατον εἶναι τὸν ῥήτορα κατὰ τὰς εἰσβολὰς (τὰ προοίμια) τῶν λόγων καὶ χαριέστατον» (Λογγῖνος).

εἰσιτήριος, -ος, -ον· «εἰσιτήριος λόγος», ὁ γινόμενος ὑπὸ νεοδιορισθέντος καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ παραδόσεων // «εἰσιτήριος λόγος ἀκαδημαϊκοῦ» ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἐκφωνεῖται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὑπὸ νεοεκλεγέντος Ἀκαδημαϊκοῦ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν αὐτοῦ.

-εισμένος καὶ -ημένος· (Γραμμ.) (ἐγκλείω παλαιότ. ἐγκλήω (βλ. -εις). ἐγ(κε)κλεισμένος καὶ ἐγ(κε)κλημένος.

-ειστος· (βλ. -ηστος).

εἰσφορά, (-ᾶς), ἡ· (= συγχομιδή, συνεισφορά) // (Γραμμ.) εἰσαγωγή λέξεώς τινος (φρ.) «ὁ τὴν εἰσφορὰν ἔχον ἀξιωματικὴν παρά τινος μορίου πλεονασμὸν ἢ πάθος» (Διογένης Λαέρτ.).

είσ-φρῶ (-έω)· (τὸ «φρέω» ἴσως συγγενὲς πρὸς τὸ φέρω, εὐρίσκεται μόνον εἰς-τὰ σύνθετα μετὰ τῶν προθέσεων εἰς-, δια-, ἐπει-, ἐκ-) (= παραδέχομαι (μετβ.) εἰσάγω· (ἀμτβ.) εἰσέρχομαι)· εἰσ-έφρουν, (μέλλ.) εἰσ-φρήσω καὶ εἰσφρήσομαι, (ἀόρ.) εἰσ-έφρησα, (ἀόρ. β') εἰσ-έφρηκα, (ὑποτ.) εἰσ-φρῶ, (προστ.) εἰσφρές, (ἀπαρ.) εἰσφρῆναι, (μετχ.) εἰσφρείς (Μεσ.) εἰσφρέομαι, (πρτ.) εἰσφρούμην, (μέλλ.) εἰσφρήσομαι, (μέσ. ἀόρ. β') εἰσ-εφρόμην (πρβλ. τὸ ἐξ ἀχρήστου ἐνεστ. παρεισ-έφρησα)· — ἐπεισφρέω (= ἐπεισάγω), ἐκ-φρέω (= ἐξάγω), διά-φρέω (= ἀφήνω διὰ μέσου νὰ διέλθῃ)· εἰσφρησις (= εἰσδυσίς)· — ἐπίσφρισις ἢ παρείσφρησις (= λαθραία εισαγωγή).

εἶτα, ἔπειτα· (ἐπίρρ.) (Συντακτ.) (ἐπὶ χρονικῆς ἀκολουθίας) δηλοῖ τὴν σειρὰν «ἡρώτησε πρῶτον μὲν αὐτούς, εἶτα δὲ τοῦτον» ('Αριστοφάνης)· (ἐπὶ ἀπροσδοκίτου ἀκολουθίας) δηλοῖ τὴν ἀντίφασιν (= καὶ ὅμως, ἀλλ' ὅμως), «Κἄτα εἰ μὲν ἀπεχόμενον τῆς ὑμετέρας πόλεως ἀπέκτεινέ τις αὐτόν, ἐπαίνου ἂν τύγχανε» (= καὶ ὅμως, ἐὰν κάποιος ἐφόνευεν αὐτόν μακρὰν τῆς πόλεώς σας, θὰ ἐκρίνετο ἐκ μέρους σας ἄξιος ἐπαίνου) (Ξενοφῶν)· (ἐπὶ ἐρωτήσεων) σημαίνει ἀγανάκτησιν, θαυμασμόν: «εἶτα πῶς οὐκ ἐπήγειράς με;» (Πλάτων). Πολλάκις προτάσσεται καὶ ὁ «καί» // ἦττα, (-ης), ἢ (ἀντίθετον τοῦ νίκη), μετὰ γενικῆς (= ὑποχώρησις εἰς τι)· ἦτα (τὸ γράμμα η).

εἶτε· (Γραμμ.)· σύνδεσμος διαζευκτικός, ὁ ὁποῖος τίθεται εἰς τὴν πρότασιν δύο ἢ καὶ τρεῖς φορές πρὸς διαζεύξιν δύο ἰσοδυνάμων ἢ ἀντιθέτων νοημάτων, ὡς «εἶτε εἴ-

τε» (δωρ. αἴτε), (ἀρχ.) τὸ πρῶτον τῶν δύο «εἴτε» ἐνίοτε παραλείπεται π.χ. «λόγοισιν, εἴτ' ἔργοισιν» (Σοφοκλῆς), ἢ ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ «εἰ», π.χ. «σύ δ', εἰ δικάως εἴτε μὴ, κρῖνον δάκην» (Αἰσχύλος)· πολλάκις ἀντικαθίσταται τὸ δεύτερον «εἴτε», διὰ τοῦ ἦ, π.χ. «ὃν εἴτε χρῆζεις θηροσὶν ἀρπαγὴν πρόθεσ, ἦ σκύλον οἰωνοῖσιν κ.λπ.» (Εὐριπίδης)· οὐδέποτε στιζομένων τῶν διὰ τοῦ εἴτε ἐπιφερομένων προτάσεων, π.χ. «εἴτε ἐπιτύχω εἴτε ἀποτύχω» // ἐπὶ πλαγίων ἐρωτήσεων, ὡς τὸ «εἰ», π.χ. «σκοπεῖτε εἴτε ὁρθῶς λογιζομαι ταῦτα εἴτε μὴ» (βλ. προτάσεις* κατὰ παράταξιν) // (Δημοτ.) ὅταν τὰ διαζευγνόμενα μέλη εἴναι περισσότερα τῶν δύο, τίθεται συνήθως ὁ διαζευκτικὸς σύνδεσμος «εἴτε» μετὰ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου καὶ μετὰ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου, π.χ. «ἐφάρενε ὅπως ἤθελε, μὲ καμάκι εἴτε μὲ πρῦά, εἴτε μὲ σταφνοκάρι»· ἄλλοτε τὰ προηγούμενα ἐκφέρονται ἀσυνδέτως ὁ δὲ διαζευκτικὸς σύνδεσμος «εἴτε» τίθεται μετὰ τῶν δύο τελευταίων ἐκ τῶν διαζευγνόμενων μελῶν, π.χ. «ὁ λαὸς περιγύρεα καθισμένος, ὁλόρθος εἴτε σκυφτὸς κοιτάζον τούς παλαιστῆς μὲ τρόμο» (Καρκαβίτσας) // αἱ δύο ἢ περισσότεραι προτάσεις, ἐὰν ἔχουν μίαν κοινὴν ἀπόδοσιν καὶ εὐρίσκονται εἰς διαζευκτικὴν σχέσιν πρὸς ἀλλήλας, συμπλέκονται διὰ τοῦ εἴτε-εἴτε (κι ἂν-κι ἂν, καὶ νὰ-καὶ νὰ) ἢ παρατάσσονται ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην, π.χ. «εἴτε φύγῃς εἴτε μείνῃς τὸ ἴδιο μοῦ κάνεις».

-εΐτης· ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -εΐτης γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγου· α) τὰ γινόμενα ἐκ τῶν εἰς -εύς, π.χ. ἱερεύς > ἱερείτης, Ἀταρνεύς > Ἀταρνεΐτης, Σαμαρεύς > Σαμαρεΐ-

της, τραπεζεύς > τραπεζεΐτης (= ὁ ὑπὸ τὴν τράπεζαν κύων), ἐν ᾧ τράπεζα > τραπεζίτης (= διευθυντὴς πιστωτικοῦ ἰδρύματος)· β) τὰ ἀπὸ τῶν εἰς -εΐα, ὡς Ζελεΐα > Ζελεΐτης, Δικαίρχεΐα > ρχειΐτης, Ἀγνώνεΐα > -νεΐτης, Μαρώνεΐα > -νεΐτης, (σωρεΐα) > σωρεΐτης, ἀκρωρεΐτης, Σαμαρεΐτης, Ἀντιοχεΐτης (<-χεια), Ἀλεξανδρεΐτης, (Ἀπάμεια) > -εΐτης καὶ -εΐτις ἢ Ἀπαμειτίς λῆμνη· γ) τὰ ἐκ τῶν εἰς -ος οὐδετέρων τριτοκλίτων, ὡς (ὄρος) > φηλορεΐτης, ἁγιορεΐτης, φιλωρεΐτης, ὀρειΐτης, ἀκρωρεΐτης, Παρωρεΐτης, Πηλιωρεΐτης, (ἔλος) > ἐλεΐτης, (ἔλεος) > ἐλεΐτης· δ) τὰ ἀπὸ τοῦ ῥεΐν, ὡς βαθυρρεΐτης, (ἀ)καλαρρεΐτης, εὐρεΐτης, καὶ ε) ('Ωρεός) > Ὠρεΐτης, Ἰοπεΐτης, Ἐρυθεΐτης, Κηρουξεΐτης καὶ ἀλείτης (= ἁμαρτωλός) // (καὶ ὁ ὑποθ.) «εἴ τις».

-εΐφω· ('Ορθογρ.) γράφονται διὰ τῆς εἰ διφθόγου: ἀλείφω, νείφω (= ἀρχαία γραφὴ τοῦ νίφω = χιονίζω, ὡς καὶ λείχω - λυχάς), (ἐξαλείφω, ἀπαλείφω κ.λπ.), γλείφω (= λείχω), (ξερογλείφω κ.λπ.), ἐνῶ διὰ τοῦ η: νήφω, διὰ τοῦ ὑφιλόν: γλύφω (= σκαλίζω, ἐκγλύφω κ.λπ.), στύφω καὶ διὰ τοῦ ι νίφω (= χιονίζω) > (ἀγάννιφον). -ειχω· ('Ορθογρ.): λείχω (περιλείχω), ἐνῶ βήχω (ξεροβήχω κ.λπ.), σμήχω (= σπογγίζω), (ἀποσμήχω).

-εΐω (-εύω)· ('Ορθογρ.) εἰς τὰ ῥηματικὰ θέματα τὰ λήγοντα εἰς τὴν ἀρχαίαν εἰς δίφθογγον «εϋ» καὶ σχηματιζόμενα διὰ τοῦ ἐπιθήματος ιε/ιο γίνεται ἐπένθεσις, π.χ. *φυγαδεϋ-ἰω > φυγαδεΐω, *ἱερεϋ-ἰω > ἱερεΐω, λατρεϋ-ἰω > λατρεΐω, ἔγιναν ἔπειτα φυγαδεύω, ἱερεύω, λατρεύω ταῦτα ἀπὸ ὀνομάτων εἰς -εϋς ἐσχηματίσθησαν εἰς -εΐω

καὶ μετὰ ταῦτα μετεσχηματίσθησαν εἰς -εύω, -εύομαι, π.χ. ἱερεϋς > ἱερεΐω > ἱερεύω, βασιλεύω, χαλκεύω, αἰεεύω, κατὰ τὰ ὅποια καὶ θηρεύω, τοξεύω, ἔπειτα πολιτεύω, βουλεύω, πρωτεύω, παιδεύω κ.λπ. // πολλὰ τῶν εἰς -εΐω γίνονται ἐκ χρονικοῦ θέματος τοῦ μέλλοντος καὶ δηλοῦν ἔφεσιν (ἐπιθυμίαν), δι' αὐτὸ καὶ καλοῦνται ἐφετικά π.χ. (πολεμῆσω) > πολεμῆσειω (= ἐπιθυμῶ νὰ πολεμῶ), (γελάσω) > γελασειώ (= ἐπιθυμῶ νὰ γελῶ) (βλ. ἐφετικά)· δωσειώ (= ἐπιθυμῶ νὰ δώσω), γαμησειώ (= ἐπιθυμῶ νὰ νυμφευθῶ).

εἴωθα· (πρσμ.) τοῦ ἔθω (= συνηθίζω)· (ὑπερσ.) εἴωθειν, εἴωθως ἦν· (ὑπ.) πρ εἴωθα· (εὐ) πρ εἴωθως εἶην· (προστ.) πρ εἴωθως ἴσθι· (ἀπαρ.) πρ εἴωθναί· (μετχ.) πρ εἴωθως, -θῆα, -θός· — εἴωθότως (ἐπίρρ.) (= κατὰ τὸν συνηθὴ τρόπον, κατὰ τὰ εἰθισμένα).

ἐκ· (ἀρχ. -νεώτ.) ἡ πρώτη σημασία αὐτῆς ἦτο (ἀπὸ μέσα), ὁ πλήρης τύπος τῆς «ἐκ» εἶναι ἐκ(σ) > ἐξ, ὡς ἐξ > ἐκς > ἐκς Πειραιῶς» (ἀποβολὴ τοῦ σ μετὰ τὸν δύο συμφώνων) «ἐκ Πειραιῶς» // (Γραμμ.) ἡ πρόθεσις «ἐκ» πρὸ συμφώνου: ἐκ-βάλλω, ἐκ-λαΐκεύω, ἐκ-πολιτίζω κ.λπ., ἐνῶ πρὸ-φωνήεντος «ἐξ», π.χ. ἐξ Ἀθηνῶν, ἐξ-οχή, ἐξ-έδρα κ.λπ., εἰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς σπανίως καὶ πρὸ συμφώνου (σ, ζ, ξ, ρ καὶ λ), π.χ. «ἐξ Σμύρνης», «ἐξ Πηνείας»· «ἐγ» εἰς τὴν δημοτικὴν ἐ(γ) πρὸ τοῦ β, δ, π.χ. (ἐ)βγαίνω, (ἐ)δικιοῦμαι· ὁμοίως δημοτ. ξε- ἐν συνθέσει, π.χ. ξε-βγάλω, ξε-κρεμῶ, ξε-μαλλιάζω, ξε-πατώνω, ξε-μπερδεύω κ.λπ. // εἰς δημοτικὰ ἄσματα εὐρίσκεται ὁ ἰδιωματικὸς τύπος τῆς προθέσεως ἐκ-

(ὄχ) ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν πρόθεσιν ἁπό· π.χ. «κατεβαίνει ὄχ τὸ βουνό»· ἀνὰ πάσης τάνθη ὄχ τὰ βουνά, λελούδια ἀπὸ τοὺς κάμπους».

Πρόθεσις μονοσύλλαβος, ἡ ὁποία συντάσσεται μετὰ γενικῆς καὶ εἰς τὴν σύνταξιν σημαίνει: α) ἐξαγωγὴν ἢ ἐξάρτησιν, π.χ. «τὰ ἐκ τῆς γῆς ψυόμενα», «ἐκ τῆς θαλάττης ἦρτητο ἡ σωτηρία» (Ξενοφών). β) τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου, π.χ. «ἐκ παιδὸς αὐτῷ ἐταίρος»· γ) τὸ ὕστερον «ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, ἐκ δὲ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι» (Θουκυδίδης). δ) τὸ ποιητικὸν αἴτιον «αἱ πόλεις ἐκ βασιλείως δεδομέναι» (Ξενοφών). ε) αἰτίαν «λέξον ἐκ τινος» (= διατί) ἐπλήγης· στ) καταγωγὴν, π.χ. «οἱ μὲν ἀπὸ Θεῶν, οἱ δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν Θεῶν γεγονότες» (Ἰσοκράτης). ζ) συμφωνίαν, π.χ. «ἐκ τῶν ἔργων χορὴ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέρειν» (Λυσίας). η) τὴν ὕλην, π.χ. «ἐποιοῦντο γεφυράς ἐκ τῶν φοινίκων» (Ξενοφών). θ) τὸ ὄργανον καὶ τὸν τρόπον, π.χ. «πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι» (= διὰ τῶν πόνων), «ἐξ ἀπροσοκλήτου τοῖς πολέμοις ἐπιτίθεσθαι» (Ξενοφών). Εἰς τὰ σύνθετα σημαίνει: α) τὸ ἔξω: ἐξαγωγή, ἔκσπονδος, ἐκβάλλω, β) ἐπίτασιν: ἔκλευκος, ἐκμανθάνω, ἐκπροθυμοῦμαι, γ) μεταβολήν: ἐξελληνίζω, ἐκβαρβαρῶ, δ) τὴν καταγωγὴν: ἔκγονος, ε) ἀπομάκρυνσιν καὶ ἀφαίρεσιν: ἐκκαλύπτω, ἐξίσταμαι, ἐκδύω, καὶ στ) τὸ ἐντελῶς: ἐξοπλίζω, ἐκπλεως, ἐκμανθάνω (= ἐντελῶς μανθάνω).

ἑκαστος, -η, -ον· (Γραμμ.) ἐπιμεριστικὴ ἀντωνυμία*. ἐκάς τις (= χωριστὰ καθείς). ἑκαστος (= ὁ καθείς ἰδιαίτερος ἐκ

τῆς ὁλότητος, ἐκ τῶν πολλῶν), (πληθ.) ἑκαστοὶ (ὅλοι ἕνας ἕνας). ἐκάστη ὁμάς // (φρ.) «τὸ καθ' ἑκαστον» (= τὸ ἐπὶ μέρους). «τὰ καθ' ἑκαστα» (= τὰ ἐπὶ μέρους) // (πληθ. δημ.) «τὰ καθέκαστα» (= αἱ λεπτομέρειαι). «καθ' ἐκάστην» (= καθημερινῶς). «παρ' ἑκαστον» (= εἰς ἐκάστην περίπτωσιν). «ὡς ἑκαστος» (= ἑκαστος, μόνος του). (ἐπίρ.) ἐκάστοτε (= κάθε φορά). ἐνῶ ἔτερος (= ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο). ἐκάτερος (= ὁ καθείς ἰδιαίτερος ἐκ τῶν δύο) (τὸ ἐ- εἰς τὸ ἐ-κάτερος, ἑκαστος σημαίνει τὸ εἰς, ἕν). ἀμφοτέροι (= καὶ οἱ δύο ὁμοῦ).

ἐκατὸν οἶ, αἶ, τά. (ἄκλιτον ἀριθμητικόν*) πάντοτε ἐκατὸν μόνον τὸ τελικόν ν ἐν συνθέσει τρέπεται εἰς γ πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων (κ, γ, χ), π.χ. ἐκατό-γυιος, ἐκατόγ-χειρες, ἐκατογ-κέφαλος κ.λπ., καὶ εἰς μ πρὸ τῶν χειλεοφώνων (π, β, φ) καὶ τοῦ μ, π.χ. ἐκατόμ-βη, ἐκατόμ-πεδος, ἐκατομ-φόνια, (νεωτ. ἐκατόμ-φυλλον). ἐκατόμ-μετρον, ἐκατομ-μύριον κ.λπ.

ἐκβαρβαρῶ (-έω) (τινα). (= μεταβάλλω Ἑλλῆνα εἰς βάρβαρον, καθιστῶ ἐντελῶς βάρβαρον). (πρτ.) ἐξεβαρβαρουν, (μέλλ.) ἐκβαρβαρώσω, (ἀόρ.) ἐξεβαρβάρωσα, (ὑποτ.) ἐκβαρβαρώσω. (Παθ.) ἐκβαρβαροῦμαι (= καθίσταμαι βάρβαρος), (παθ. ἀόρ.) ἐξεβαρβαρώθην, (ὑποτ.) ἐκβαρβαρωθῶ — ἐκβαρβαρώσεις· (φρ.) «τὴν τε πόλιν ἐξεβαρβαρώσει».

ἐκβολή, (-ῆς), ἡ. (ἐπὶ τοῦ λόγου) παρέμβασις· (φρ.) «ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποίησάμην διὰ τὸδε» (Θουκυδίδης).

ἐκδεδιγτημένος, -η, -ον. (= ἄσωτος, ἀκόλαστος). (ἐπίρρ.) ἐκδεδιγτημένος (= ἀβροδιαίτως, ἀκολάστως). ῥ. ἐκδιαίτωμαι,

-άομαι (= μεταβάλλω συνθησίας).

ἐκδημῶ (-έω). (ἀμτβτ.) (= ἀναχωρῶ φεύγω, λείπω ἐκ τῆς πατρίδος, (μτφ.) ἀπέρχομαι τοῦ βίου. (φρ.) «ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν ὁρθοδόξῳ πίστει» (πρτ.) ἐξεδήμουν, (μέλλ.) ἐκδημήσω, (ἀόρ.) ἐξεδήμησα, (ὑποτ.) ἐκδημήσω — ἐκδημία, ἐκδημος, συνέκδημος, ἐκδημοποιοῦμαι, ἐκδημητικός.

ἐκδίδωμι. (= παραδίδω, ἐρμηνεύω, δημοσιεύω δι' ἀντιγράφων ἢ διὰ τοῦ τύπου μεταφράζω). // ἐπανορθῶ, ἀποκαθιστῶ (μυν.) «ἡ σοφὴ εἰαίρα Θαις διὰ τοῦ αἰ διφθόγγου καὶ τοῦ ἰῶτα ἐξέδοτο» (Εὐστάθιος) (= ἐπηνωρθώθη).

ἐκδικῶ (-έω) (τινα). (= τιμωρῶ, ἀπαιτῶ ἐκδίκην (ποινὴν) δι' ἔγκλημά τι, (μετὰ δοτ.) ἀνταποδίδω, λαμβάνω ἐκδίκην ὑπὲρ ἄλλου) (φρ.) «ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου» (Εὐαγγ. κατ. Λουκ.). (πρτ.) ἐξεδίκουν, (μέλλ.) ἐκδικήσω, (ἀόρ.) ἐξεδίκησα, (ὑποτ.) ἐκδικήσω, (παθ. ἀόρ.) ἐξεδικήθην, (ὑποτ.) ἐκδικηθῶ, (παθ. μέλλ.) ἐκδικηθήσομαι. (φρ.) «γνώθι, ὅτι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ταχέως ἐκδικηθήσεται» — ἐκδίκησις, ἐκδίκημα, ἐκδικησία, ἐκδικητής, ἐκδικητικός, ἐκδικήτρια, (δημ.) ἐκδικήτρα.

ἐκδοσις, (-εως), ἡ. ἡ εἰς περισσώτερα ἀντίτυπα ἐκτύπωσις συγγραφῆς ἀπὸ χειρογράφου ἢ παλαιότερου ἐντύπου.

Εἰς τὰς ἐκδόσεις ἀρχαίων κειμένων — παύρων ἐπιγραφῶν — τὰ ὁποῖα διεσώθησαν εἰς ἕν μόνον ἀντίγραφον καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου ἐβλάβησαν ἢ ἐξηφανίσθησαν λέξεις ἢ γράμματα, πρὸς ἀκριβῆ ἀποκατάστασιν τῶν ἐξαφανισθέντων γίνεται χρῆσις καὶ τῶν ἐξῆς μεθόδων εἰς

τὸ διασωθὲν ἀρχαῖον κείμενον, α) χάσμα-τα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ συμπληρωθῶν, δηλοῦνται διὰ τόσων στιγμῶν, ὅσα τὰ ἐλλείποντα γράμματα· β) γράμματα, τὰ ὁποῖα παρελείφθησαν ἢ ἐφθάρησαν καὶ ἀμυδρῶς διακρίνονται εἰς τὸ διασωθὲν ἀντίγραφον, ὡς καὶ γράμματα, τὰ ὁποῖα, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν εἰς τὸ κείμενον, ἐλλείπουν καὶ ὑπάρχουν ἀντ' αὐτῶν ἄλλα ἐκ παραδρομῆς, κλείονται ἐντὸς παρενθέσεως* (). γ) περιττὰ γράμματα καὶ προστεθειμένα ἐκ παραδρομῆς εἰς τὸ σωθὲν ἀντίγραφον κλείονται ἐντὸς ὀξυαγκυλῶν* <.....>, ὡς παράδειγμα ἔστω ὁ «Ἐπιτάφιος» λόγος τοῦ ῥήτορος Ὑπερίδου: «[Διὸ] καὶ μάλιστα [φοβοῦ]μαι, μή μοι συμ[βῇ τὸν λ]όγον ἐλλάτ[τω φαίν]εσθαι τῶν ἔρ[γων] τῶν γεγεν[ν]η[μέ]νων. Πλὴν κατ' [ἐκεῖ]νό γε πάλι(ν) θα[ρρῶ ὄ]τι τὰ ὑπ' ἐμοῦ [παρὰ]λει[πόμενα] ὑμεῖς(ς) οἱ ἀκούοντες προσθήσετε» // ἡ γενομένη ὠρισμένη τις γραφὴ βιβλίου ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἢ τοῦ γράψαντος // ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κριτικῶν ἐξεληλεγμένη πρώτη ἐκδοσις ἀρχαιοτέρου ποιητοῦ // πραγματεία εἰδικὴ ἐπὶ κειμένου ἀρχαιοτέρου // μετάφρασις βιβλίου ἢ χωρίον συγγραφῆς ἰδίᾳ ἐκ τῶν τῆς Π. Διαθήκης ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου.

ἐκδρομή, (-ῆς), ἡ. «ἐκδρομὴ λόγου» (= ἡ εἰς τὸν λόγον παρέκβασις).

ἐκείνος, -η, -ο. (δημ. κείνος, -η, -ο καὶ (ἐ)κειός, (ἐ)κειά, (ἐ)κειό, π.χ. «κεῖνα ποῦ σου εἶπε», «ἐκεῖος ποῦ ἀκούει καὶ δροσιὰ» (Σολωμός). δεικτικὴ ἀντωνυμία ἐπὶ προσώπου ἢ πράγματος, τὰ ὁποῖα τοπικῶς ἢ χρονικῶς κείνται μακρὰν ἢ περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο προηγουμένως λόγος.

Ἐπὶ δύο προηγουμένων λέξεων ἢ ἐννοιῶν ἡ «ἐκείνος» ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην, καὶ ἡ «οὗτος» ἢ «αὐτός» εἰς τὴν δευτέραν καὶ ἑγγυτέραν, π.χ. «κατέφθασαν μηνυτὴς καὶ μηνυόμενος, ἐκείνος μὲν ἐξαλλος (ὁ μηνυτὴς), οὗτος δὲ ἀτάραχος (ὁ μηνυόμενος)· σπανιώτατα συμβαίνει, τὸ ἀντίθετον // ἢ ἀντων. ἐκείνος τίθεται ὡς κατηγορούμενον τῆς «οὗτος» ἢ «ὅδε», π.χ. «ἄρ' οὗτός ἐστ' ἐκείνος, ὃν καὶ φεύγομεν» (Πλάτων). (φρ.) «μετ' ἐκεῖνα» (= μετὰ ταῦτα) «κατ' ἐκεῖνα» (= κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη), (ἐπίρρ.) «ἐκείνω» (= κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, εἰς ἐκεῖνην τὴν κατάστασιν) // (δημοτ.) πρὸς ἐπίτασιν τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας «ἐκείνος» τίθεται μετ' αὐτὴν τὸ ἐπίρρημα «ἐκεῖ», π.χ. «πάρε ἐκεῖνο καὶ τὸ κουτί».

ἐκχειρία· (<ἐχειρία, διὰ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν δύο δασέων χ εἰς ἐκε-, <ἔχω (= συγκρατῶ) χεῖρας> (= ἀνοκωχή (νεωτ. ἀνακωχή), διακοπή ἐχθροπραξιῶν).

ἐκζητήσις, (-εως), ἡ· «ἐκζητήσις λέξεων» (= ἡ χρῆσις σπανίων λέξεων ἢ ἀμφιβόλου σημασίας). (β.) ἐκζητῶ, (-έω), (μτχ.) ἐξεζητημένος, -η, -ον (= προσποιητός, ἐπιτηδευμένος). (φρ.) «ἐξεζητημένη λέξις».

ἐκθεατρίζω (τι)· (= φέρω ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου· ἐκθέτω εἰς δημοσίαν καταισχύνην, διαπομπεύω, θεατρίζω, καθιστῶ θέαμα). (μέλλ.) ἐκθεατρίσω. (Παθ.) ἐκθεατρίζομαι.

ἐκθειάζω (τινὰ ἢ τι)· (= ἀποθεώνω, λατρεύω ὡς θεόν, θεοποιῶ). (πρτ.) ἐξεθείαζον, (μέλλ.) ἐκθειάσω, (ἀόρ.) ἐξεθείασα,

(πρκμ.) ἐκτεθείακα. (Παθ.) ἐκθειάζομαι, (παθ. ἀόρ.) ἐξεθείασθην, (ὑποτ.) ἐκθειασθῶ. — ἐκθειασμός, ἐκθειαστής, ἐκθειαστικός, ἐκθειαστικῶς.

ἐκθεσις, (-εως), ἡ· «ἐκθεσις ἰδεῶν» (= λογικῶς ὁρθὴ καὶ φραστικῶς ἀρμόζουσα ἀνάπτυξις τῶν ἐντυπώσεων ἢ σκέψεων ἡμῶν ἐπὶ δοθέντος θέματος // κείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τι (ὡς τίτλος βιβλίου) «ἡ τῶν ἐρωτικῶν ἐπιγραμμάτων ἐκθεσις».

ἐκθελύνω· (Γραμμ.) μετατρέπω εἰς γένος θηλυκόν. (φρ.) «ἰστέον δὲ ὅτι οἱ Ἵωνες πάσας τὰς ἀγέλας ἐκθελύνουσι τῇ προφορᾷ, τὰς ἵππους καὶ τὰς ὄνους καὶ τὰς βοῦς λέγοντες».

ἐκθλίβω (τι)· (= ἐξάγω διὰ πίεσεως, διὰ θλίψεως· ἐξωθῶ, ἐκδιώκω, ἐκπιέζω, στίβω). (πρτ.) ἐξέθλιβον. (παθ. μτφ.) ἐκθλίβομαι (= συνωστιζομαι). (φρ.) «ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπλίτας καὶ πορεύεσθαι πονήρως», (παθ. ἀόρ.) ἐξεθλίφθην (ἀόρ. β') ἐξεθλίβην, (ὑποτ.) ἐκθλιφθῶ, ἐκθλιβῶ, (πρκμ.) ἐκτέθλιμμαι, (μετχ.) ἐκτεθλιμμένος, -μένη, -μένον // (Γραμμ.) ἀποβάλλω εἰς τὴν ἀρχὴν (ἀφαίρεσις*) ἢ εἰς τὸ τέλος (ἀποκοπή*) λέξεως ἰδίως δὲ τὸ ἀρχικὸν ἢ τὸ τελικὸν φωνήεν. (φρ.) «οὐ γὰρ οἶόν τε εὐρέσθαι τὸ ν ἐκθλιβόμενον».

ἐκθλιπτός, -ή, -όν· ὁ ὑφιστάμενος ἐκθλιψιν.

ἐκθλιψις, (-εως), ἡ· (ἄλλως ἀπρόθλιψις* καὶ θλίψις, κουφισμός*). (Γραμμ.) ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος (σπανίως τῶν διφθόγγων αἰ καὶ οἱ) λέξεων πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος τῆς ἐπομένης λέξεως· σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως εἶναι ἡ ἀπόστροφος ('), ὡς μετὰ ἐμοῦ>

μετ' ἐμοῦ· ὅτε ἤλθον> ὅτ' ἤλθον· ἀποβολὴ τῶν διφθόγγων αἰ, οἰ, π.χ. «οἴμοι ὡς ἀθυμῶ!» > «οἴμ' ὡς ἀθυμῶ»· φαίνεται ἄρα ἡμῖν> «φαίνεται' ἄρα ἡμῖν» (ἡ ἀπόστροφος εἰς τὰς ἐν συνθέσει λέξεις παραλείπεται, διότι ἐκθλιψις γίνεται καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν λέξεων (ἐπὶ συνθέτων) χωρὶς ὅμως νὰ σημειοῦται ἀπόστροφος (') π.χ. (ἀπὸ+ἔφευγον) «ἀπέφευγον» (κατὰ+ἔρχομαι) «κατέρχομαι, ταυτίζω, ταυτότης, προουργιαίτερον, ἐνῶ ταυτό(ν), προῦργον κ.λπ.)· ἐκθλιψις γίνεται συνήθως· 1) εἰς τὰς προθέσεις, π.χ. «ὕπ' ἐμοῦ», «δι' ἐμέ», «κατ' ἔτος» (> κατητός) (= ἐτησίως) (ὡς παλαιὰ κληρονομία)· 2) εἰς πολλὰ μόρια: ἄλλὰ, ἄμα, ἄρα, ἴνα, γέ, οὐδέ, κέ, ὅτε τὸ ε (τῆς κλητικῆς), δέ, τέ, ὥστε, τότε, ἔτι, ὅφρα, «ὅφρ' ἀφίκοντο» κ.λπ., ὡς «ἄμ' ἡμέρα», «ἀλλ' ἔστιν» (τὸ ἐγκλιτικὸν μόριον «ῥά», «ῥ'» (= ἄρα) καὶ τὸ «καὶ» (ὡς καὶ γὰρ) δωρ. τύπου ἀντὶ τοῦ ἰων. «καὶ» ἀττ. «ἄν» εἶναι τὰ μόνα μονοσύλλαβα, τὰ ὁποῖα δὲν λήγουν εἰς -ε καὶ πάσχουν ἐκθλιψιν, π.χ. «ἡ ῥ' αἶει» (εἰς ἄλλα διίστανται οἱ φιλόλογοι, ὡς τὸ «κ'» δὲν εἶναι «κε», ἀλλὰ «καί», «ἡ ῥά τι οἱ χ' ἡμεῖς προσαμύνομεν ἡ ἐκ καὶ οὐκ» (Ὁμηρος)· 3) τὰ εἰς -α βραχὺ λήγοντα οὐδέτερα, ὡς «χρήματ' ἔχει», «γούνατ' ἐνώμα», «φημί ἐγὼ> φήμ' ἐγώ»· τὰ ἀγαθὰ ἦν> τὰ ἀγάθ' ἦν, ἡ μετὰ βαρείας «χθόν' ἀσιμῆτω ῥεύματι» (Αἰσχ. Προμηθεύς 139), (ἔστι) «ἔσθ' ὅτε», «ἔσθ' ὅστις» (παρὰ ποιηταῖς) «τέθνηχ' ὁ ἀνὴρ» (<τέθνηκεν ὁ ἀνὴρ>, «τίθησ' οὗτος» (<τίθησιν οὗτος>). Δὲν εἶναι ἀπαραίτητον

μάλιστα εἰς τὸν πεζὸν λόγον νὰ ἐκθλίβεται πάντοτε τὸ ἐπιδεχόμενον ἐκθλιψιν φωνήεν· [εἰς τὸν Ὀμηρον ἐκθλιψις γίνεται, α) εἰς τὰ βραχέα τελικὰ φωνήεντα α, ε, ι, ο, π.χ. «γούνατ' ἐνώμα»· «οὐ δ' ὧδ' ἐμέθεν», «εἰς' ἐπὶ νῆας», «τὸν δ' ἡμεῖβετ' ἔπειτα»· δὲν ἐκθλίβεται τὸ ι τῶν λέξεων, ὅτι, τί, τί καὶ περὶ, ὡς καὶ τὸ ο τῶν λέξεων πρὸ καὶ τὸ ὡς καὶ τὸ βραχὺ υ, β) ἐπὶ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν· μοί, τοί, σοί, π.χ. «εἰ γὰρ μ' ἄλλη», «οὐ νὺ τ' Ὀδυσσεύς», «οὐδὲ σ' οἶω», καὶ γ) ἐπὶ τῶν ῥηματικῶν καταλήξεων: -μαι, -σαι, -ται, -σθαι, π.χ. «ἔρχομ' ἔχων», «ἡσ' ὀλιγηπελέων», «οἶχετ' ἄγων», «χορόνδ' ἔρχεσθ' ἡ ἐλὴγοντα καθίζεον»]. 4) εἰς τὴν -α λήγουσαν ἐνικὴν αἰτιατικὴν τῶν τριτοκλίτων, ὡς «ὄρω τὸν ἄνδρ' ἐκείνον»· 5) εἰς τὰ ἐμέ, με καὶ σέ (δημοτ.) (φρ.) «ἀπὸ μακρόθεν μ' ἔλεγεν ὁ γέρον ὁ πατήρ μου» (Πρόδρομος) 6) εἰς πάντα τὰ εἰς -α λήγοντα ἀριθμητικά, ὡς καὶ εἰς τὰ δύο καὶ πέντε, ὡς «τριάκοντ' ἔτη»· «δύ' ὀβολῶ»· «πέντ' οἰκίας», καὶ 7) εἰς πάντας τοὺς εἰς -α, -ε, -ι, -ο λήγοντας τύπους τῶν ρημάτων, ὡς ἔγραψα αὐτῷ> ἔγραψ' αὐτῷ· οἶδε ὅτι> οἶδ' ὅτι· γένοιτο ἄν> γένοιτ' ἄν.

Τὸ -αι ἐκθλίβεται εἰς τὰ ῥήματα τὰ λήγοντα εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὅχι εἰς τὰ ἀπαρέμφата π.χ. «ἔρχομ' ἔχων», ἐνῶ «τῷ ἐπ' ἐκείνοις εἶναι ἀπολύατε».

Δὲν ἐκθλίζονται 1) τὰ τελικὰ φωνήεντα τῶν προθέσεων πρὸ, περὶ, ἄχρι, μέχρι καὶ ὁ σύνδεσμος ὅτι· 2) τὰ ἄ, ἰ καὶ ο τῶν μονοσύλλαβων λέξεων, ὡς τὰ ἄλλα, ὅχι τ' ἄλλα, ὅπως συνηθίζεται εἰς τὴν νεωτ. καὶ δημ., ἀλλὰ τὰ ἄλλα καὶ τὰ ἄλ-

λα κατὰ κράσιν, «τὸ ἄλλω» κ.λπ. 3) τὸ υ τοῦ τ ὡ, σὺ καὶ τοῦ ἐϋ, εϋ, π.χ. «τὸ ἄστυ ἐκείνο», τὸ ι τοῦ ὄττω «λέγει ὅτι εἵναι», ἐκθλιμμένον τὸ ὄτ' = ὅτε καὶ οὐδέποτε «ὅττω τὸ «οὐ ἔνεκα» οὐνεκα(κατὰ συμπλησιν). Τὸ πρὸ τοῦ ἐκθλιβομένου φωνήεντος φιλὸν σύμφωνον μεταβάλλεται εἰς τὸ ὁμόφωνον αὐτοῦ δασύ, ἂν ἡ ἐπομένη λέξις ἔχῃ δασείαν, π.χ. ὑπὸ ἡμῶν > ὑπ' ἡμῶν > ὕφ' ἡμῶν (φαινόμενην ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦν τὸ ἵππος > Λεύκ-ιππος, Κράτ-ιππος· ἥλιος > ἀπ-ηλιώτης, ἀντ-ηλιά· ἀρμόζω > ἱπαρμωστής, διότι τὸ β' συνθετικὸν παλαιότατα, κατὰ ἰωνικήν συνήθειαν, ἢ κατ' ἀναλογίαν ἐφιλοῦτο καὶ τὰνάπαλιν συνέβαιεν: αὔριον > (ἀντὶ μετ-αὔριον) μεθ-αύριον· ἔτος > (ἀντὶ ἐπ-έτος) ἐφ-έτος· κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ «καθ' ὥραν», «καθ' ἡμέραν»· τοῦτο συμβαίνει καὶ ἂν μετὰ τὴν ἐκθλιψιν λέξις τις λήγῃ εἰς δύο ἐτερόφωνα φιλὰ σύμφωνα, τὰ ὅποια μεταβάλλονται καὶ τὰ δύο εἰς ὁμόφωνα δασέα πρὸ βεβαίως δασυνομένου, ὡς νύκτ' ὄλην > νύχθ' ὄλην· τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τὰ σύνθετα, ὡς ἐπτά ἡμέραι > ἐπτήμερος > ἐφθήμερος [τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ γραφῇ μετὰ φιλῆς διὰ τὴν ἀλλεπαλληλίαν τῆς δασείας (') πρὸς τὰ δύο δασέα (φθ), ἐὰν ὁμῶς τὸ α' συνθετικὸν λήγῃ, εἰς δύο ὁμόφωνα φιλὰ, τότε μεταβάλλεται μόνον τὸ τελευταῖον εἰς ὁμόφωνον δασύ, ὡς σακκ-υφάντης > σακ-χυφάντης· αἱ ὀξύτονοι ἢ βαρύτονοι προθέσεις καὶ σύνδεσμοι καὶ τὰ δυσύλλαβα ἐγκλιτικά, ἐὰν ἡ προηγουμένη λέξις εἴναι παροξύτονος, ἀποβάλλουν τὸν τόνον των μετὰ τὴν ἐκθλιψιν, ὡς «ἀλλὰ ἐγώ» > ἀλλ' ἐγώ, «ἐπὶ αὐτῷ» > ἐπ' αὐτῷ, «ἀλλὰ ἅμα» > ἀλλ' ἅμα, «πόλιν τινὰ εἵ-

δον» > πόλιν τιν' εἶδον· πᾶσα δ' ἄλλη λέξις ὀξύτονος, μετὰ τὴν ἐκθλιψιν, ἀναβιβάζει τὸν τόνον αὐτῆς εἰς ὅξειαν εἰς τὴν παρὰλήγουσαν, ὡς «δεῖνὰ ἔδρασας» > δεῖν' ἔδρασας, «εἰμὶ ἀνὴρ» > εἴμ' ἀνὴρ, «ἐπτά ἦσαν» > ἔπτ' ἦσαν.

Τὰ ὅρια μεταξὺ κράσεως καὶ ἐκθλίψεως δὲν εἶναι ἀκριβῆ. Πολλάκις προεῖχον κατὰ τὴν ἐκθλιψιν ἢ κράσιν ἢ κατὰ τὸ κώλυμα ἀμφοτέρων λόγοι σαφηνείας· α) ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία α ἄν, ἂν καὶ εἶχε τὸ α βραχύ (ἄ), ὅπως καὶ τὰ ἄλλα οὐδέτερα: τὰ φύλλᾱ, τὰ δῶρᾱ κ.λπ., δὲν ἐξεθλίβετο ὁπως αὐτά, ἀλλ' ἐκινᾶτο, π.χ. ἄ ἄν > ἄν· β) ἢ εἰς τὴν κράσιν συναλοιφῇ τῶν φωνήεντων ἐγένετο διὰ λόγους σαφηνείας καὶ ὅχι κατὰ τοὺς γνωστοὺς κανόνας τῆς συναίρεσεως, π.χ. ὁ ἀνὴρ > ἀνὴρ, καὶ εἶτα > κᾶτα, μέντοι ἄρα > μεντᾶρα. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ τελικὸν βραχύ φωνῆεν πολλῶν λέξεων καὶ τύπων, ὡς εἰδομεν ἀνωτέρω, οὐδέποτε πάσχει κράσιν, ἀλλὰ σιγᾶται, (ἦτοι ἐκθλίβεται). Ἐνῷ δὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν τῆς ἐπομένης εἶναι βραχύ, ὡς ἀλλ' ἐγώ, «τὰ τ' ἐμά», «ὁ δ' ἀνὴρ», εἰς τὰ ἐξῆς πάσχει κράσιν, διότι εἶναι μακρόν, π.χ. «χῆμεις», διότι ἀποβάλλεται τὸ πνεῦμα καὶ ἡ δασεία καὶ διατηρεῖται ἡ ἀπόστροφος: «καὐτός», «θῆρῶν». Τὸ τελικὸν φωνῆεν εἰς τὴν ἐκθλιψιν τοῦ α' συνθετικοῦ ἐφαίνετο ἀπολλύμενον καὶ τὸ ἀρκτικὸν τοῦ β' μὴ ἐκτεινόμενον. Ἐνῷ κανονικῶς μὲν ἐσιγάτο τὸ τελικὸν φωνῆεν τοῦ πρώτου συνθετικοῦ, ἐνίοτε ἐσιγάτο καὶ τὸ ἀρκτικὸν τοῦ δευτέρου ὀξυ-(ε)ρεγμία > ὀξυρεγμία.

// (Δημοτ.) συνήθως πάσχουν ἐκθλιψιν πρὸ τῶν ὁμοίων φωνηέντων: α) τὰ ἄρθρα

τό, τοῦ, τά, π.χ. «τ' ὠραῖο κορίτσι», «τ' οὐρανοῦ», «τ' ἄλλα» (εἰς τὰ ἀρχαῖα πάσχει κράσιν: τᾶλλα ἢ τᾶλλα), β) τὰ μόρια νά, θά, π.χ. «ν' ἀκούσεται», «θ' ἀρχίσου-με», γ) αἱ προκλιτικαὶ ἀντωνυμίαι μέ, σέ, τό (αἰτ. οὐδ.), τά, π.χ. «μ' ἐγέλασε», «σ' ἔχω φίλο», «τ' ὄνειρεύτηκα», «τ' ἀγαπῶ», δ) αἱ προθέσεις ἀπό, γιά, σέ, π.χ. «ἀπ' ὅσα ἔχεις», «σ' ἐσένα ἔχω τίς ἐλπίδες μου», «γι' ἄλλου», ε) αἱ προθέσεις κατὰ, παρὰ, ὁ σύνδεσμος ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιρρήματα μέσα, ὅστερα, ὅταν ἀκολουθῇ α, π.χ. «κατ' αὐτά», «παρ' αὐτήν», «ἀλλ' αὐτός», «μέσ' ἀπὸ ἐκεῖ», «ὅστερ' ἀπ' αὐτά», ὡς καὶ τὸ ε τοῦ «πέντε» εἰς τὴν φράσιν «ἦσαν πεντ' ἔξι παιδιά». Εἰς τὴν ποίησιν γίνεται ἐκθλιψις τόσον εἰς τὰ ὅμοια φωνήεντα, ὅσον καὶ εἰς τὰ διαφορετικά, π.χ. «πάντ' ἀνοιχτά, παντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου» (Σολωμός)· (τὸ ἄλλο) > «τ' ἄλλο, τ' ἄλλο, Ὁμῆρ Βρονώνη» (με ἀὐτᾶ) > «μ' αὐτά σου τὰ καμώματα» (εἶναι ἀνάγκη) > «εἶν' ἀνάγκη νὰ ῥθῃς»· πρὸ συμφώνων τὸ «μέσα» γίνεται «μές», π.χ. «μές στῇ φωτιά ῥήτηκε», ὁ δὲ συμπλεκτικὸς σύνδεσμος «καὶ» πρὸ φωνηέντων δύναται νὰ γραφῇ «κι» π.χ. «κι ὁμως», «κι ἔπειτα», «κι ὅστερα» κ.λπ.

ἐκκαιδεκασύλλαβος, -ος, -ον (Μετρ.) ὁ ἀποτελούμενος ἐκ δεκαῆς συλλαβῶν· «ἐκκαιδεκασύλλαβον Σαπφικόν» (ἐνν. μέτρον).

ἐκκλησιάζω (ἀμτβ.) (= συνέρχομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, συγκαλῶ συνέλευσιν, συζητῶ, συγκαλῶ ἐκκλησιαστικὴν συνέλευσιν (ἐπὶ βρέφους καὶ πιστῶν) μεταβαίνω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν)· (πρτ.) ἡκ-

κλησιάζον καὶ ἐξεκλησιάζον ἢ ἐκκλησιάζον, (μέλλ.) ἐκκλησιάζω, (ἀόρ.) ἡκκλησίασα ἢ ἐξεκλησίασα, (ὑποτ.) ἐκκλησιάζω· — ἐκκλησία (= συνέλευσις τῶν πολιτῶν), Ἐκκλησία (= ὁ Νὰός), ἐκκλησιᾶθεν, ἐκκλησιαστής, ἐκκλησιασμός, ἐκκλησιαστικός κ.λπ.

ἐκκοκκίζω (τι)· (= ἀφαιρῶ τὸν πυρῆνάτινος (κν. τὸ κου(χ)κούτσι), (μτφ.) ἐξαρθρώνω)· (φρ.) «ἐκκοκκίζω τὰς πόλεις» (= διαρπάζω, ἐκπορθῶ)· (πρτ.) ἐξεκοκκίζον, (μέλλ.) ἐκκοκκίσω, (ἀττ.) ἐκκοκκῶ, (ἀόρ.), ἐξεκοκκισα, (ὑποτ.) ἐκκοκκίσω· — κόκκος, ἐκκόκκισις, ἐκκοκκισμός, ἐκκοκκιστήριον, ἐκκοκκιστής, ἐκκοκκιστικός.

ἐκκρούω (Γραμμ.) (= ἀποβάλλω)· «ἐκκρούει τὸ ι» (ἄλλως συγκόπτει, π.χ. σιαγόνι > σαγόνι, σκόροδον > σκόρδο, ὀπίσθην > ὀπισθεν (πρβλ. συγκοπή).

ἐκκωφέω καὶ ἐκκωφῶ (-όω)· (ἀμτβ.) (= καθιστῶ τινα κωφόν, κουφαίνω, κν. ξεκουφαίνω)· (πρτ.) ἐξεκώφουν, (μέλλ.) ἐκκωφήσω ἢ ἐκκωφώσω, (πρkm.) ἐκκεκώφηκα· (Παθ.) ἐκκωφοῦμαι (= γίνομαι καθ' ὁλοκληρίαν κωφός (κν. ξεκουφαίνομαι), παραζαλίζομαι καὶ (μτφ. ἐπὶ ξιφῶν) στομώνω, ἀμβλύνομαι· (φρ.) «ἐς τὸ κάλλος ἐκκεκώφηται τὰ ξίφη» (Εὐριπίδης) (= εἰς τὸ κάλλος ἔχουν ἀμβλυθῇ τὰ ξίφη)· «αἱ δὲ μεῦ φρένες ἐκκεκωφέαται» (Ἀνακρέων) (= παρεζαλίσθησαν)· — κωφός, ἐκκωφαντικός, ἐκκωφαντικῶς.

ἐκκληψις, (-εως), ἡ· (= τὸ λαμβάνειν ἕκτινος, εἰσπραξίς)· ἐκλειψις, (-εως), ἡ (= ἐγκατάλειψις)· (φρ.) «αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης».

ἐκλογή, (-ῆς), ἡ· «ἐκλογαί αἱ»· συλλογὴ ἢ ἐπιτομὴ ἐκλεκτῶν ἀποσπασμά-

των πεζῶν ἢ ποιητικῶν ἔργων.

ἐκλυσίς, (-εως), ἡ· (= ἀπαλλαγὴ, ἀπολύτρωσις), (ἐπὶ ὕφους) χαλάρωσις· ἐκκλησίς (= ἔφεσις δίκης, ἐπικλήσις, πρόκλησις)· ἐκκλυσίς (= κάθαρσις διὰ κλύσματος)· ἐκκλυσίς, (-εως), ἡ (= λοξοδρομία, ἀποφυγή, ἡθικὴ ἐκτροπή, ἐξάρθρωσις)· ἐκ-λησίς (τοῦ ῥ. ἐκλανθάνομαι = πλήρης λήθη).

ἐκμυζῶ (-άω)· (ὀρθότ. ἐκμυζέω) (= ῥοφῶ, βυζάνω, ἐκθλίβω).

ἐκ παραλλήλου· (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὅποιον μία ἔννοια ἐκφέρεται συγχρόνως ἀρνητικῶς καὶ θετικῶς π.χ. «ψευδεται καὶ οὐκ ἀληθὴ λέγει» (δημ.) «μὴ μιλάς, σώπα»· «δὲν εἶναι ἐδῶ τὸ Χόρμοβο, δὲν εἶν' ἢ Λαμποβίτσα, ἐδῶ εἶν' τὸ Σοῦλι τὸ κακό, ἐδῶ εἶν' τὸ Κακοσοῦλι».

ἐκπίπτω (= πίπτω ἐκ τινος)· (φρ.) «ἐκπίπτω ἐκ τινος» (= προέρχομαι ἐκ τινος).

ἐκπτωσίς, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἡ κατὰ τὴν προφορὰν λέξεώς τινος ἀποσιώπησις φωνήεντος, διφθόγγου ἢ συμφώνου (ἄλλως ἔκχρυσίς*, συγκοπὴ*, ἀποσιώπησις), π.χ. σκυλί> σκλί, ζῶα> ζᾶ τά, κουδούνι> χδούνι, ψεύστης> ψεύτης, κορόγιδο> (= κουρεμένο γίδι)> κορόιδο, τοῦ Νίκου> τΝίκ.

ἐκπυρός, -ος, -ον· (= καυστικός), (παρ.) ἐκπυρώτερος.

ἐκσφενδονῶ (-έω) καὶ **ἐκσφενδονίζω** (= ῥίπτω ὡς διὰ σφενδόνης)· (οὐσ.) ἐκσφενδονισμός, (-οῦ), ὁ.

ἐκτακτός, -ος, -ον· (= ὁ ἐκτὸς προγράμματος)· σπάνιος (ὅρος στρατιωτικός)· // ἐσφαλμένως σήμερον ἀντὶ τοῦ extra ordinaire (= ἐξαίρετος, θαυμάσιος).

ἐκτασίς, (-εως), ἡ· ἡ μεταβολὴ βραχέος

φωνήεντος εἰς μακρὸν εἰς τύπους καὶ παράγωγα· παρέκτασις* (ἄλλο «ἀντέκτασις*» ἢ «ἀναπληρωματικὴ ἐκτασίς» ἢ «ἐκτασίς, (-εως), ἡ») (= τέντωμα, ἄπλωμα, ἐπαύξησις)· (Γραμμ.) ἐκτασίς βραχέος φωνήεντος εἰς ἀρκτικὸν τοῦ β' συνθετικοῦ ἐπιτελεῖται: α) κατόπιν συμφωνολήκτων, π.χ. ποδ-ήνεμος <(ποδ-άνεμος), (βοF-λασία)> βοηλασία, λαμμητόμος, λαμπαδηδρομία, μεγαλεπύβλος, [ἐνὸν ἀρτεπίβουλος (= ὁ ἐπιβουλεύόμενος τὸν ἄρτον, ἐπὶ τοῦ μύδης], ὑπερήφανος, ὑπὴνεμος, ὑψηρεφής, φιλήκοος· ἀλλὰ ἀγορα-νόμος, ἀγορα-πωλησία, ἀγρ-ἀνάπαυσις· β) κατόπιν τῶν εἰς -ς περατοῦμένων ῥηματικῶν, π.χ. δεισ-ήνωρ, ἀκεσ-ώδυνος· γ) κατόπιν θεμάτων εἰς -ες: ζευγηλάτης, ἐτήνησις (= κουτάλα) (ἔτνος-ἀρύω), (πρβλ. ἀνθοκόμος, σκευοφόρος)· δ) κατόπιν τοῦ παν-: πανωλεθρία, πανώλης, (πᾶν+ἄγριος = ἀγορά)> πανήγυρις, παν-ήκοος, ἀλλὰ παναφήλιξ, Παναχαϊός (παρ' Ὀμήρου)· ε) κατόπιν τοῦ δ υ σ - καὶ ἄ γ χ -, π.χ. δυσήκοος, δυσήνεμος, δυσώλεθρος, δυσώμοτος, ἀγχήρης, ἀγγώματος, καὶ στ) κατόπιν τῶν προθέσεων συμφωνολήκτων ἢ περατοῦμένων εἰς φωνὴν ἐκθλιπτόν ἢ εἰς ἀνέκθλιπτον, π.χ. συνήγορος, ἐξώλης, ἐπήκοος, περιώνυμος, εὐώνυμος, ὑπερήνωρ, προσήλυτος κ.λπ., (ἀλλὰ καὶ ἐνάριθμος, ἐναρίθμιος, ἐξαπίνης κ.λπ., (πρβλ. ἐπήβολος)· // «ἐκτασίς ἢ ἐπέκτασις λέξεως»· εἶναι ἢ προσθήκη συλλαβῆς τινος εἰς τὴν λέξιν, ὡς κάλως> (κατ' ἐπέκτασιν) κάλωος, ἄλως> ἄλωος, Αἰδωνεύς, ἀτρύτη> Ἀτρυτώνη, οὕτω καὶ χθές> ἐ-χθές· Ἡ ἐκτασίς τῆς συλλαβῆς γίνεται κατὰ πτώσιν, π.χ.

τοίφ> τοιῶδε, τούτου> τουτουί, ταύτης> ταύτησι κ.λπ. Αἱ κατ' ἐπέκτασιν λέξεις κλίνονται ἐσωτερικῶς, π.χ. τοῖος-δε, τοιοῦ-δε, τοιῶ-δε, τοιόν-δε· Ἡ λέξις ἡ μὴ ἐπεκτεινομένη λέγεται «ἀνεπέκτατος*»· // (Μετρ.) «μετρικὴ ἐκτασίς»· ἐπὶ πολλῶν ἀλληλοδιαδόχων βραχειῶν συλλαβῶν διὰ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ μέτρου καὶ ἰδίως τοῦ δακτυλικοῦ ἐξαμέτρου ἐπετρέπετο ἡ ἐκτασίς μιᾶς τῶν βραχειῶν συλλαβῶν εἰς μακράν· Ἡ μετρικῶς ἐκτεινομένη συλλαβὴ συνέπιπτε μετὰ τῆς θέσεως τοῦ ποδός (δηλ. τὴν μακράν), π.χ. ἐλήλυθα> εἰλήλυθα, ὀλόμενος> οὐλόμενος, ὄνομα> οὐνομα, ἐν Ἰθάκῃ> εἰν Ἰθάκῃ, ἀθάνατος κ.λπ. Ἐπὶ τριῶν ἢ πλείονων συλλαβῶν ἐκτείνεται συνήθως ἡ πρώτη: ἀθάνατος, θυγατέρος· ἐὰν παραμένουν τρεῖς βραχεῖαι, θὰ πρέπει νὰ καταστήθῃσι μακρά ἢ τρίτη, π.χ. ἀθάνατος (-ου(ῶ)), μετὰ τὸ -ος ἔπρεπε νὰ ἤρχιζε ἀπὸ συμφώνου· ἐπὶ τεσσάρων βραχειῶν δύναται νὰ ἐκταθῇ ἡ δευτέρα: ὑπέρροχος> ὑπείροχος· ἐπὶ πέντε συνήθως ἡ τρίτη: ἀπειρείσιος (πρὸ φωνήεντος), ἀλλὰ καὶ ἀπειρέσιος πρὸ συμφώνου· Ἐπὶ μετρικοῦ σχήματος «ἀντισπάστου*» (ἐλήλυθα (υ -- ῶ) ἐκτείνεται ἡ βραχεῖα συλλαβὴ πρὸ τῶν δύο μακρῶν (εἰ-λήλυθα). Ἐνίοτε καὶ εἰς ἄρσιν ποδὸς ἐγένετο μετρικὴ ἐκτασίς, ὡσάκις ἡ βραχεῖα εὐρίσκεται μεταξὺ δύο μακρῶν (-υ-), ἐπειδὴ ἦτο ἀκατάλληλος ἡ ἐκτασίς διὰ τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον, μετεβάλλετο εἰς τὸ - - (υ), οὕτω πνέει> πνέει, πλέω> πλείω.

ἐκτείνω· (Γραμμ.) (ἐπὶ λόγου) ἐπιμηκύνω· // τρέπω βραχειᾶν συλλαβὴν εἰς μακράν (ἀντίθ. συστέλλω*) (φρ.) «ἐκτείνω-

τες τὸ δεύτερον α οἱ Ἀττικοί», ἀγοράζω (= προμηθεύομαι διὰ χρημάτων), ἀγοράζω (τὸ ἀγοράζον) (= διαμένω εἰς τὴν ἀγοράν, (πρβλ. τεῖνω)· // ἐκτίνω (= πληρώνω), ἐκτένεια (καὶ ἐκτενία), (-ας), ἡ (= ζῆλος, ἀφθονία, ἐκτασίς)· (Γραμμ.) ἡ κατὰ τοὺς ἱαπετικούς χρόνους ἐκτασίς το-νουμένου βραχέος φωνήεντος τελικῆς συλλαβῆς (ἄε,ο) εἰς μακράν (ἄη,ω), ὡς εἰς τὰ τριτόκλιτα τὰ λήγοντα εἰς υ,ρ,σ, π.χ. πάτερ> πατήρ, Δήμητηρ> Δημήτηρ, σῶ-τερ> σωτήρ. Εἰς ὅσα ἐπίθετα τὸ ἄρσ. ἢ καὶ τὸ θηλ. ἐσχηματίζετο μετ' ἐκτενείας* ἢ ἀντεκτάσεως* τὸ οὐδέτερον αὐτῶν ἐμφανίζει αὐτὸ τοῦτο τὸ θέμα: ἄφρον τό, βέλτιον τό, ἀληθές, αὔταρκες, σκιοέν, δακρυόεν· ἐπειδὴ εἰς ἄλλα τὸ οὐδέτερον διέφερε τοῦ ἄρσ. μόνον κατὰ τὰ τελικὰ σύμφωνα σ,ν, καλός, καλόν, ὑπὸ μτρν. ἐλέχθη ἀντὶ σκιοέν, δακρυόεν> σκιοεῖν, δακρυεῖν (πρβλ. ἐτεροίωσις).

ἐκτένεια, (-ας), ἡ· καὶ ἐκτενία, (-ας), ἡ· (βλ. ἐκτείνω).

ἐκτός· (= ἔξω) (ἐπίρρ. ἢ καταχρηστικὴ πρόθεσις) (ἀντίθετον) ἐντός· ἐκτός, -ής, -όν (ῥηματ. ἐπίθετον τοῦ ἔχω) (= ἐκείνον, τὸν ὅποιον δύναται τις νὰ ἔχη).

ἐκτροπή, (-ῆς), ἡ· (= παραλλαγή)· (Γραμμ.) «ἐκτροπὴ ὀνόματος», ἄλλος τύπος ὀνόματος (φρ.) «ἡ δὲ τοῦ ὀνόματος ἐκτροπή, κατὰ τὴν ὁποῖαν αἱ πλειάδες λέγονται πέλειαι καὶ πελειάδες».

ἐκφορά, (-ᾶς), ἡ· (Γραμμ.) ἰδιαιτερός τρόπος ἐκφράσεως: «ἐκφοραὶ ἐνικαί», «ἐκφορὰ προστακτικὴ».

ἐκφυλός, -ος, -ον· (ἐπὶ ποιητοῦ) ὁ μὴ ἀ-

κολουθῶν τοὺς κανόνας τῆς ῥητορικῆς τέχνης· «οἱ μὴ νόθοι καὶ ἐκφυλοὶ ποιηταὶ καὶ ἀφνεῖς τε καὶ ἐπαρίστεροι».

ἐκφώνησις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) ἄλλως ἀνακλητικὸν σχῆμα ἢ σχετλισμός*, ἡ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἔκφρασις εἰς σοβαρωτάτας περιστάσεις ζωηρότερον τῶν συναισθημάτων του δι' ὀλίγων σθεναρῶν λέξεων, π.χ. «ἐγὼ μὲν, ὦ γῆ καὶ ἥλιε καὶ ἀρετῇ καὶ σύνεσις καὶ παιδεία βεβοήθηκα καὶ εἴρηκα» (Αἰσχίνης) // ἀναφώνησις· (φρ.) «καταχρηστικώτερον ὡς μονογράμματοι ἐκφωνήσεις συλλαβαὶ εἴρηνται», «σύμφωνα ἄνευ τῶν φωνηέντων οὐκ ἔχει ῥητὴν τὴν ἐκφώνησιν» (= τὸ προφέρειν, τὸ ἐκφωνεῖν).

ἔλα· (προστακτικὴ τοῦ ἐλῶ (-άω), ποιητ. τοῦ ἐλαύνω εἰς τὴν νεοελληνικὴν ὡς β' πρόσωπον προστακτικῆς ἐνεστώτος τοῦ ῥήματος ἔρχομαι: ἔλα, ἐλάτε (= ἐλθέ, ἔλθετε). Εἰς τὴν δημοτ. ὡς μόριον παρακλεωστικόν, τοῦτο δηλοῖ προτροπὴν, καὶ προτάσσεται προστακτικῆς, π.χ. «ἔλα πῆγαινε», ἢ δηλοῖ συνήθως ἐπιθυμίαν, π.χ. «ἔλα κι ἄς τὸ παινέσουμε τοῦτο τὸ παλληκάρι».

Τὸ «ἔλα» συνεχφέρεται: α) μετὰ τῶν τοπικῶν ἐπιρρ. ἐδῶ, ἐκεῖ, ὡς «ἔλα ἐδῶ ἀμέσως»· «ἔλα ἐκεῖ νὰ τὰ ποῦμε»· β) μετὰ χρονικῶν προσδιορισμῶν, ὡς «ἐλάτε αὐριο καὶ οἱ δύο»· γ) μετὰ τελικῆς προτάσεως ἀμέσου (νᾶ), π.χ. «ἐλάτε νὰ τὰ ποῦμε», ἢ ὑποθετ. ἐκφερομένης μετὰ τοῦ ἄν, ὡς «ἔλα, ἄν σου βαστᾷ, νὰ τὰ πάρῃς»· δ) μετὰ προστακτικῆς*, π.χ. «ἔλα δίνε του»· «ἔλα πῆγαινε ἀπ' ἐδῶ» // τίθεται ὡς μόριον ἔχον σημασ. προσκλητικὴν ἀντὶ τοῦ ἀρχ. δεῦτε· (φρ.) «δεῦτε φίλοι», ἐμ-

πρός, ἄντε· π.χ. «ἔλα τώρα νὰ τὰ ποῦμε» // (ὡς ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως), π.χ. «ἐκέρδισε τὸ λαχεῖο! ἔλα δά!» ἢ (ὡς ἐπιφώνημα δυσπιστίας πρὸς τὰ προρρηθέντα), π.χ. «ἔλα δὲ πού θὰ πλήρωσε τόσα ἔξοδα», ἢ ὡς μόριον ὑποδηλοῦν ἐναντίωσιν μετὰ τοῦ «π ο ὕ», π.χ. «τοῦ διέταξε ὁ γιατρὸς δίαίτα, μὰ ἔλα πού (= ἄλλ' ἀφοῦ) εἶναι φαγάς».

-ελα, -ελλα· διὰ δύο λλ καὶ ε γράφονται τὰ εἰς -ελλα, ὡς *θύελλα, ἄελλα, βδέλλα, δέκελλα, μάκελλα, Πέλλα*· τὰ προερχόμενα ἐκ λατινικῶν ἢ νεολατινικῶν λέξεων ληγουσῶν εἰς -ελλα, ὡς *μπερετέλλα, κοπέλλα, πιατέλλα, καρτέλλα, φ(λ)ανέλλα* (<γαλ. *flanelle*), *καν(ν)έλλα, τσαπέλλα, Μπέλλα, ῥοδέλλα, κατσιβέλλα, σελλα*· τὰ τῆς ὁμιλουμένης *τρέλλα, σαρδέλλα, φουστανέλλα*, ὡς καὶ τὰ προερχόμενα ἐξ οὐδετέρων ὑποκοριστικῶν εἰς -έλλιον, ὡς *κρικέλλιον* > *κρικέλλα*· δι' ἐνὸς λ γράφονται ἡ *Γέλα, Βενεζουέλα* (*Venezuela*) *Στέλα* (<*Στυλιανή*), ἄλλο ἢ *Στέλλα* (ἐκ τοῦ *stella* = ἄστρον).

ἐλαία, (-ας), ἡ· (= τὸ δένδρον)· ἐλέα ἢ (= τὸ πτηνὸν ὁ καλαμοδύτης)· Ἐλέα, (-ας), ἡ (= πόλις τῆς Ἰταλίας).

ἐλαττώ καὶ ἐλασσῶ (-όω)· (τι ἢ τίνα)· (= σμικρύνω, ἐλαττώνω)· (πρτ.) ἡλάττου, (μέλλ.) ἐλαττώσω, (ἀόρ.) ἡλάττωσα· (Μέσ. καὶ Παθ.) ἐλαττοῦμαι (= γίνομαι μικρότερος, ὑποβιβάζομαι, φέρομαι ἀνελικρινῶς, (φρ.) «τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττομένους» (Ἰσοκράτης), (μετὰ δοτ.) καταβάλλομαι, ὑπολείπομαι, νικῶμαι· (φρ.) «καὶ οἱ Μιλήσιοι ἐλασσούμενοι τῷ πολέμῳ» (Θουκυδίδης)· π. ἡλαττούμην, μ. ἐλαττώσομαι, (παθ.) μ. ἐλαττωθήσομαι, (παθ.) ἡλαττώμαι, (μετχ.) ἡλαττωμένος, -η, -ον· — (φρ.) «ἔλαττον ἔχω ὑπὸ τινος» (= βλάπτομαι, ἀδικουμαι)· — ἐλάττωμα, ἐλάττωσις, ἐλάττων ἢ ἐλάσσων, ἐλαττωματίας, ἐλαττωματικός, ἐλαττωτικός, ἐλαττωματικότης.

ἐλαύνω· (= βάλλω εἰς κίνησιν· ὁδηγῶ· πλήττω· ἐκδιώκω· (φρ.) «ληστὰς ἐλαύνων»)· (πρτ.) ἡλαυνον, (μέλλ.) ἐλῶ, -ᾶς -ᾱ, ἐλάσω, (ἀόρ.) ἡλασα, (πρkm.) ἐλήλακα, (ὑπερσ.) ἐληλάκειν, (σπαν, ἐ ἐλῶ (-άω)), (προστ.) ἔλα, (καὶ ὡς παρακλεωστικὸν μόριον (βλ. προστακτικὴ* καὶ ἔλα*), (ἀπ.) ἐλᾶν· (ὑποτ.) ἐ ἐλαύνω, ἃ ἐλάσω, πρ ἐληλάκω, ἐληλακῶς ὦ· (εὐκτ.) ἐ ἐλαύνοιμι, μ ἐλῶμι, ἐλάσοιμι, ἃ ἐλάσαιμι, πρ ἐληλάκοιμι, ἐληλακῶς εἴην· (προστ.) ἐ ἔλαυνε, ἃ ἔλασον, πρ ἐληλακῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἐλαύνειν, μ ἐλᾶν, ἐλάσειν, ἃ ἐλάσαι, πρ ἐληλακέναι· (μετχ.) ἐ ἐλαύνων, -ουσα, -ον, μ ἐλῶν, -ῶσα, -ῶν, ἃ ἐλάσας, -σασα, -λάσαν, πρ ἐληλακῶς, -κυῖα, -κός· // ἐ ἐλαύνομαι· π ἡλαυνόμην, μ ἐλάσομαι, ἐλαθήσομαι, ἐλασθήσομαι, ἃ ἡλασάμην, ἡλάσθην, ἡλάσθην, πρ ἐλήλαμαι, ὕ ἐληλάμην, ἡληλάμην· (ὑποτ.) ἐ ἐλαύνωμαι, ἃ ἐλάσωμαι, ἐλα(σ)θῶ, πρ ἐληλαμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἐλαυνόμην, μ ἐλασοίμην, ἐλα(σ)θησοίμην, ἃ ἐλασαίμην, ἐλαθείην, πρ ἐληλαμένος εἴην· (προστ.) ἐ ἐλαύνου, ἃ ἐλάσαι, ἐλάθητι, πρ ἐλήλασο· (ἀπ.) ἐ ἐλαύνεσθαι, μ ἐλάσεσθαι, ἐλα(σ)θῆσεσθαι, ἃ ἐλάσασθαι, ἐλαθῆναι, πρ ἐληλάσθαι· (μετχ.) ἐ ἐλαυνόμενος, -η, -ον, μ ἐλασόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἐλα(σ)θησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἃ ἐλασάμενος, -σαμένη, -σάμενον, ἐλαθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἐληλαμένος, -μένη, -μένον· «ἐλαύνω τι» (ἴπ-

πους, ἄρμα, πλοῖον κ.λπ.) (= ὁδηγῶ) παραλειφθείσης τῆς αἰτ. προσέλαβε σημασίαν ἀμτβ. (= τρέχω ἔφιππος, ἐφ' ἄρματος ἢ ἐπὶ πλοίου, τρέχω, πορεύομαι)· (φρ.) «νύκτα διὰ δνοφερὴν ἐλάαν» (Σοφοκλῆς)· «προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος»· «ἐλάω ἄδην» (= βασανίζω κατακρόως διὰ τινος)· — ἔλασις, ἐλατήρ, ἐλάτην, ἐλατήριον, ἐλατικός, ἐλατηριοδέτης, ἐλατηριοκάμπης, ἀπέλασις, διέλασις, ἐξέλασις, εἰσέλασις, ἐπέλασις, προέλασις, συνέλασις, παρέλασις.

ἐλαφηβόλος, -ος, -ον· (παρὰ τὸ ἐλαφοκτόνος)· ἐπειδὴ διὰ τοῦ ἡ ἐφεύγοντο αἱ πολλοὶ ἀλλεπάλληλοι βραχέαι συλλαβαί, οἱ ποιεῖται ἐπεξέτειναν τὴν χρῆσιν ταύτην χάριν τῶν μέτρων ἀναλογικῶς: ἐλαφῶβόλος > ἐλαφῆβόλος, βοηνόμος, θανατηφόρος, βαλανηφόρος κ.λπ.

ἐλεγεία, (-ας), ἡ· καὶ ἐλεγείον, (-ου), τὸ ἡ ἠρωελεγείον· (ἀρχ.)· ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἐκ διστίχων στροφῶν, ἐκάστη τῶν ὁποίων συνέκειτο ἐξ ἐνὸς δακτυλικοῦ εξαμέτρου καὶ ἐξ ἐνὸς δακτυλικοῦ πενταμέτρου* λεγομένου. Τὸ ποίημα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ τοιοῦτου διστίχου συστήματος:

—υυ—υυ—υυ—υυ—υυ—

—υυ—υυ—υυ—υυ—

π.χ. «Μέχρι τεῦ κατάκεισθε, κότ' ἄλκιμον ἔξετε θυμόν, ὦ νέοι, οὐς' αἰδεῖσθ' / ἀμφιπερικτίνας, ὦδε λίην μεθιέντες ἐν εἰρήνῃ δὲ δοκεῖτε ἥσθαι, ἀτὰρ πόλεμος / γαῖαν ἅπασαν ἔχει», (Καλλίνος)·

ἐκλήθη «ἐλεγεία» ἐκ τῆς λέξεως ἔλεος, (= θρηνώδες ἔσμα), (βλ. ἐλεγειακός)· ἡ ἐλεγειακὴ ποίησις διεμορφώθη εἰς Ἰω-

νίαν, οἱ σημαντικώτεροι δὲ ἐλεγειακοὶ ποιηταὶ ἦσαν ὁ Καλλίνος ὁ Ἐφέσιος (ζ' αἰ. π.Χ.), Τυρταῖος ὁ Λάκων (ζ' αἰ. π.Χ.), Μίμνερμος ὁ Κολοφώνιος, Φωκυλίδης ὁ Μιλήσιος (ζ' αἰ. π.Χ.), Θέογνις ὁ Μεγαρεύς, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Σιμωνίδης ὁ Κεῖος κ.ά.· κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους ἐπεκράτησεν ἰδίως ἡ ἐρωτική ἐλεγεία, κυριώτεροι δὲ ἀντιπρόσωποι ταύτης ἦσαν ὁ Φιλίττας ὁ Κῶρος καὶ Καλλίμαχος ὁ Κυρηναῖος (310 - 240 π.Χ.).

ἐλεγειακός, -ή, -όν· (ὁ τοῦ ἐλεγείου*)· // (Μετρ.) «ἐλεγειακὸν μέτρον», δίστιχον, τοῦ ὁποῖου ὁ μὲν πρῶτος στίχος εἶναι «δαστυλικὸς ἐξάμετρος», ὁ δὲ δεῦτερος «πεντάμετρος», (βλ. ἐλεγεία)· // καταχρηστικῶς δίστιχον ἐκ δύο ἐξαμέτρων στίχων.

ἐλεγιάμβος, (-ου), ὁ· (Μετρ.) ὁ στίχος (-ου-ου-ου-ου).

ἐλεγκτικός, -ή, -όν· (= ὁ ἀρμόδιος εἰς τὸ ἐξελέγχειν· ὁ ἐπικριτής)· (φρ.) «τοιοῦτοι δ' οἱ εὐκόλοι καὶ μὴ ἐλεγκτικοὶ τῶν ἀμαρτανομένων καὶ μὴ φιλόνοι» (Ἀριστοτέλης)· // (Ῥητορ.) (= ὁ ἀνασκευαστής, ἐπὶ ἐμμέσων τρόπων καὶ ἀποδείξεων, ὡς διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς)· // (Λογ.) «ἐλεγκτικὸν ἐνθύμημα» (= ὅχι τὸ συνάγειν ἐξ ὁμολογούμενων ἀλλὰ τὰ ὁμολογούμενα συνάγειν) (Ἀριστοτέλης).

ἐλεγχος, (-ου), ὁ· (Λογική) «ἐλεγχος δὲ συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος» (Ἀριστοτέλης)· ἔλεγχος εἶναι ἀποδείξις τοῦ πλημμελοῦς γνώμης τινὸς ἢ ἄλλης ἀποδείξεως γινομένης μάλιστα δι' ἀποδείξεως, α) ὅτι δὲν εἶναι καθ' ὕλην ὁρθοὶ οἱ ἀποδεικτικοὶ λόγοι καὶ β)

ὅτι ὑπάρχει σφάλμα εἰς τὴν κατὰ τύπου συναγωγὴν τοῦ συμπεράσματος.

ἐλέγχω (τι ἢ τινα ἢ περὶ τινος)· (= κατηγορῶ, ἐντροπιάζω, ἀτιμάζω, ἀνακρίνω, ἐπιπλήττω, ἀποδεικνύω· (φρ.) «ἐλέγχει τ' ἀπόρρητα τῆς πολιτείας»· ἀναίρω· (φρ.) «τοῦτ' οὖν ἐλέγξαι πειράσομαι» (Δημοσθένης)· γίνομαι κριτής· (φρ.) «καὶ ἐλέγξάσαν ἀνὰ μέσον τῶν δύο ἡμῶν» (Παλ. Διαθ.)· (πρτ.) ἤλεγχον, (μελλ.) ἐλέγξω, (ἀόρ.) ἤλεγξα, (πρκμ.) ἐλέγξας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐλέγξας εἶχον· (ὑπ.) ἐλέγχω, ἃ ἐλέγξω· (εὐ.) ἐλέγχοιμι, μ ἐλέγξοιμι, ἃ ἐλέγξαιμι· (προστ.) ἐλέγχε, ἃ ἐλέγξον· (ἀπ.) ἐλέγχειν, μ ἐλέγξειν, ἃ ἐλέγξαι· (μετχ.) ἐλέγχων, -ουσα, -ον, μ ἐλέγξων, -ξουσα, -ξον, ἃ ἐλέγξας, -ξασα, -ξαν·

// ἐλέγχομαι· (συνήθως μετὰ κατηγορημ. μετχ., ὡς «ἐλεγχθήσεται γελοῖος ὢν» (= θὰ ἀποδειχθῇ κατόπιν ἐλέγχου γελοῖος)), π ἤλεγχόμην, μ ἐλεγχθήσομαι, ἃ ἤλεγχθην, πρ ἐλήλεγμα, ὃ ἐληλέγμην· (ὑπ.) ἐλέγχωμαι, ἃ ἐλεγχθῶ, πρ ἐληλεγμένος ὦ· (εὐ.) ἐλέγχοίμην, μ ἐλεγχθησοίμην, ἃ ἐλεγχθείην, πρ ἐληλεγμένος εἶην· (προστ.) ἐλέγχου, ἃ ἐλέγχθητι, πρ ἐλήλεξο· (ἀπ.) ἐλέγχεσθαι, μ ἐλεγχθήσθαι, ἃ ἐλεγχθῆναι, πρ ἐληλέγχαι· (μετχ.) ἐλεγχόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἐλεγχθόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἃ ἐλεγχθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἐληλεγμένος, -μένη, -μένον· (φρ.) «τί ταῦτ' ἐλέγχεις» (δημ.) «καὶ μοῦ ἐλέγξανε τόσο τὰ ἔργα μου ὅλα, ποῦ μόπεσε ὅχι τὰ χέρια ἢ κατσαρόλα» (Λασκαράτος)· — ἐλεγξίς, ἐλεγκτήρ, ἐλεγκτικός, ἐλεγχής, ἐλεγχος, ἐλεγκτός, ἐλεγγίνος (= ὁ ἐλέγχων)· //

(Λογ.) ἀποδεικνύω διὰ τῆς εἰς τὸ ἄδύνατον ἢ ἄτοπον ἀπαγωγῆς.

ἐλεύθερος, -α, -ον· (Μετρ.) «ἐλεύθερος στίχος» (βλ. στίχος) ὁ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν πρὸς τοὺς ἄλλους στίχους ἔχων, ὅχι ὅμως καὶ τὸ αὐτὸ μέτρον. Ὁ ὅρος ἐκ τοῦ γαλλικοῦ «vers libres» ὅχι ἐπιτυχής, διότι εἰς τὸ ποίημα «ἐλεύθερου στίχου» δὲν εἶναι οἱ στίχοι ἐλεύθεροι, διότι οὗτοι δὲν ἔχουν συντεθεῖ αὐστηρῶς κατὰ τοὺς νόμους τῆς μετρικῆς· τὸ ἐλεύθερον εἶναι μόνον κατὰ τὴν ἐπαλληλίαν καὶ τὸ πολυσύλλαβον τῶν στίχων, ὡς παραδείγματος χάριν οἱ στίχοι τοῦ Παλαμᾶ: (15) «Σιγά. Μὴν τρέμης. Εἴμαστε τῶν τραγουδιῶν οἱ Μοῖρες·

(8) Φτερά ἀρμονίας φέρουσι

(6) Στὰ ψυχομαχῆτὰ (κ.λπ.).

Πάντες οἱ στίχοι εἶναι ἐλεύθεροι ἰαμβικοῦ ῥυθμοῦ, μόνον ἄλλοι εἶναι ὀλιγοσύλλαβοι καὶ ἄλλοι πολυσύλλαβοι.

ἐλευθερῶ (-όω) (τινα)· (= ἐλευθερώνω, ἀπαλλάσσω· ἐλευθερῶ τινά τινος= ἀπαλλάσσω τινά ἀπὸ τινος)· (πρτ.) ἡλευθέρουν, (μελλ.) ἐλευθερώσω (ἀόρ.) ἡλευθέρωσα, (πρκμ.) ἡλευθέρωκα, (ὑπερσ.) ἡλευθέρωκεν· (ὑπ.) ἐλευθερῶ, ἃ ἐλευθερώσω, πρ ἡλευθερώκω, ἡλευθερώκως ὦ· (εὐ.) ἐλευθεροῖμι, ἐλευθεροίην, μ ἐλευθερώσοιμι, ἃ ἐλευθερώσαιμι, πρ ἡλευθερώκοιμι, ἡλευθερώκως εἶην· (προστ.) ἐλευθέρου, ἃ ἐλευθέρωσον, πρ ἡλευθερώκως ἔσθι· (ἀπ.) ἐλευθεροῦν, μ ἐλευθερώσειν, ἃ ἐλευθερώσαι, πρ ἡλευθερώκεναι· (μετχ.) ἐλευθερών, -οῦσα, -οῦν, μ ἐλευθερώσων, -σουσα, -σον, ἃ ἐλευθερώσας, -σασα, -σαν, πρ ἡλευθερώκως, -κυῖα, -κός· — ἐλευθερία, ἐλεύθερος, ἐλευθέριος καὶ κύριον Ἐλευθέ-

ριον, ἐλευθεριάζω, ἐλευθέρωσις, ἐλευθερώτης, ἐλευθερώτρια, ἐλευθερεύς, ἐλευθερίατά, ἐλευθεριότης, ἐλευθερίων, ἐλευθεριωτικός, ἐλευθέρωμα, ἐλευθερώσιμος.

-ελη· τὰ εἰς -ελη θηλυκὰ γράφονται δι' ἐνός λ, ὡς νεφέλη, κυνέλη, θυμέλη, Κυβέλη, Σεμέλη, ἀγέλη, Πεντέλη, πιμελή (= λίπος, πάχος), φέριμελη (= εἶδος γιλέκου), ἀγράμπελη κ.λπ. ἐκτὸς τῶν ἐκ λατινικῶν ἢ νεολατινικῶν λέξεων εἰς -ella, τὰ ὅποια γράφονται διὰ λλ, ὡς κοχινέλλη, Νέλλη κ.λπ., ὡς καὶ ἡ Ἑλλη.

ἐλικηδόν· (= ἐλίγηδον), ἀρχαία γραφή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ γράμματα ἐγράφοντο κατὰ γραμμὴν ἐλικοειδῇ καὶ ἀνεγινώσκοντο συνήθως ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον.

ἐλινύω (καὶ ἐλινύω)· (ἀμβ.) (= ἀναπαύομαι· (φρ.) «παρὰ Ῥωμαίοις ἐξ ἔθους ἐλινύουσιν ἔργων ἵπποι καὶ ὄρεϊς» (Διον. Ἀλικαρν.), ἡσυχάζω· εἶμαι ὀκνηρός· (μετὰ κατηγορ. μετχ.) παύομαι νὰ κάνω τι· (φρ.) «ἐλίνυσον οὐδένα χρόνον ἐργαζόμενοι» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐλίνυσον καὶ ἡλίνυσον, (ἰων.) ἐλινύεσκον, (μέλλ.) ἐλινύσω, (ἀόρ.) ἐλίνυσα, (ὑπ.) ἐλινύσω, (μετχ.) τὸ ἐλινύσαν.

ἐλιξ, (-ικος), ἡ· (ἀρσ. ὁ ἐλιξ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐλικοειδοῦς νήματος τοῦ κλήματος καὶ τοῦ τρυφεροῦ βλαστοῦ τοῦ κισσοῦ)· (φρ.) «τοὺς ἑλικας κόπτειν».

ἐλίττω, ἐλίσσω (τι)· (= στρέφω περίεξ, περιστρέφω)· (πρτ.) εἰλίττον, (μέλλ.) ἐλίξω, (ἀόρ.) εἰλίξα, (πρκμ.) ἐλίξας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐλίξας εἶχον· (ὑπ.) ἐλίττω, ἃ ἐλίξω· (εὐ.) ἐλίττοιμι, μ ἐλίξοιμι, ἃ ἐλίξαιμι· (προστ.) ἐλίττε, ἃ ἐλίξον· (ἀπ.) ἐλίττειν, μ ἐλίξιν, ἃ ἐλίξαι· (μετχ.) ἐλίτ-

των, -ουσα, -ον, μ ἐλίξων, -ξουσα, -ξον, ἃ ἐλίξας, -ξασα, -ξαν·

// ἐλίττομαι· π ειλίττομην, μ ἐλίξομαι, ἃ ειλίξάμην, ειλίχθην, πρ ειλίγμαι, ἐλήλιγμαι, ὕ ειλίγμην, ἐληλίγμην· (ὕπ.) ἐ ἐλίττωμαι, ἃ ἐλίξωμαι, ἐλιχθῶ, πρ ειλίγμένος ὦ, ἐληλιγμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἐλιττοίμην, μ ἐλιξοίμην, ἃ ἐλιξάιμην, ἐλιχθείην, πρ ειλίγμένος, ἐληλιγμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἐλίττου, ἃ ἐλίξαι, ἐλίχθητι, πρ ειλίξο, ἐλήλιξο· (ἀπ.) ἐ ἐλίττεσθαι, μ ἐλίξεσθαι, ἃ ἐλίξασθαι, ἐλιχθῆναι, πρ ειλίχθαι, ἐληλίχθαι· (μετχ.) ἐ ἐλίττομένος, -ομένη, -όμενον, μ ἐλιζόμενος, -ζομένη, -ζόμενον, ἃ ἐλιζάμενος, -μένη, -μενον, ἐλιχθείς, -θείσα, -θέν, πρ ειλίγμένος, -μένη, -μένον, ἐληλιγμένος, -μένη, -μένον — «ἐλίσσω περί τι ἢ περί τινος» (φρ.) «ἐλίσσω τινά» (= ὀρχοῦμαι πρὸς τιμὴν τινος)· «ἐλίσσω βωμόν» (= ὀρχοῦμαι περίξ βωμοῦ)· «ἐλίσσομαι ἔν τινι εἷς τι» (φρ.) «ἐν αὐτοῖς τούτοις στρέφεται καὶ ἐλίττεται (= περιέρχεται συνεχῶς ἢ δόξα» (Πλάτων)· — ἐλιξ, ἐλικτός, ἐλιγμός, ἐλιγμα, ἐλίγδην (= περιστροφικῶς), ἐλιγματώδης, ἐλικηδών, ἐλικοειδής, ἐλίκωφ (= ὁ ἔχων εὐστρόφους, ζωηρούς ὀφθαλμούς), ἐλικωτὸς κ.λπ.

ἔλκω (τι ἢ τινα)· (= σύρω, τραυῶ) τραβῶ· (πρτ.) ἐλκον (οὐδέποτε μετγν. ἐλκουν), (μέλλ.) ἔλξω, ἐλκύσω, (ἀόρ.) εἴλκω, εἴλξαι, (πρτ.) εἴλκω, (ὕπερσ.) εἴλκω, (ὕπ.) ἐ ἐλκω, ἃ ἐλκύσω, ἔλξω, πρ εἴλκω, ἐλκυκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἐλκοιμι, μ ἐλξοιμι, ἐλκύσοιμι, ἃ ἐλκύσαιμι, ἔλξαιμι, πρ εἴλκοιμι, ἐλκυκῶς εἶην· (προστ.) ἐ ἐλκε, ἃ ἐλκυσον, ἔλξον, πρ εἴλκυκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐ ἐλκειν, μ ἐλξαιν, ἐλκύσειν, ἃ ἐλκύσαι, ἔλξαι, πρ εἴλκεναι· (μετχ.) ἐ ἐλκων,

-ουσα, -ον, ἃ ἐλκύσας, -σασα, -σαν, ἔλξας, -ξασα, -ξαν, πρ εἴλκυκῶς, -κυῖα, -κός·

// ἔλκομαι· π ειλκόμην, μ ἔλξομαι, ἐλκύσομαι, ἐλκυσθήσομαι, ἃ ἐλκυσάμην, ἐλξάμην, (παθ. ἀόρ.) εἴλκυσθην, πρ εἴλκυσμαι, ὕ εἴλκυσμην· (ὕπ.) ἐ ἐλκωμαι, ἃ ἐλκύσωμαι, ἔλξωμαι, ἐλκυσθῶ, πρ εἴλκυσμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἐλκοίμην, μ ἐλξοίμην, ἐλκυσοίμην, ἐλκυσθησοίμην, ἃ ἐλκυσαίμην, ἐλξάιμην, ἐλκυσθείην, πρ εἴλκυσμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἐλκου, ἃ ἐλκυσαι, ἔλξαι, ἐλκύσθητι, πρ εἴλκυσο· (ἀπ.) ἐ ἐλκεσθαι, μ ἐλξεσθαι, ἐλκύσεσθαι, ἐλκυσθήσεσθαι, ἃ ἐλκύσασθαι, ἔλξασθαι, ἐλκυσθῆναι, πρ εἴλκυσθαι· (μετχ.) ἐ ἐλκόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἐλζόμενος, -ζομένη, -ζόμενον, ἐλκυσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἐλκυσθήσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἃ ἐλκυσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, ἐλξάμενος, -ξαμένη, -ξάμενον, ἐλκυθείς, -θείσα, -θέν, πρ εἴλκυσμένος, -μένη, -μένον — ἐκτεταμένος τύπος: ἐλκέω (-ω), μέλλ. ἐλκήσω (= κατασπαράσσω, (φρ.) «σὲ μὲν κύνες ἦδ' οἶωνοὶ ἐλκήσουσ' αἰκῶς» ('Ιλιάς)· ἐπὶ γυναικῶν (= βιάζω, διαφθείρω, (φρ.) «ὁ δ' (Τιτυὸς) Λητῶ γὰρ ἦλκεσε» ('Οδύσεια) (= ἐβιάσατο))· (ἐνίοτε καὶ μετὰ γενικῆς δηλοῦσης τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὁποίου σύρεται τις· π.χ. «ἔλκω τοῦτον ποδός» (φρ.) «ἔλκω τὸ γένος» (= κατάγομαι), «ἔλκω μαστόν» (= θηλάζω), «ἔλκω τὸν ἀέρα» (= εἰσπνέω), «ἔλκω σε κλητεύσονται» ('Αριστοφάνης) (= σύρω σε εἰς τὸ δικαστήριον)· — ἐλξίς, ἐλκηθμός (= ὁ βίαιος ἐλκυσμός), ἐλκηθρον, ἐλκητήρ, αἰλαξ, ἐλκτικός, ὀλκή (= ἐλξίς, ῥοπή), ὀλκός (= μηχανὴ ἐλξεως), ὀλκάς (= πλοῖον ῥυμουλκούμενον), ῥυμουλκῶ.

ἐλλάς, (-άδος), ἡ· (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. φωνῆ) ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα· // (ὡς ἐπίθετον) «κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν» (= κατὰ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν).

ἔλλειμμα, (-ατος), τό· (= ἔλλειψις)· ἔλλυμα, (-ατος), τό (ἐλύω) (= τὸ «ἀλε-τροπόδι», εἰς τὸ ὅποιον ἐμβάλλεται τὸ ὕνιον τοῦ ἀρότρου).

ἐλλειπτικός, -ή, -όν· (= ὁ ἔχων ἔλλειψιν)· // (Γραμμ.) «Ἐλλειπτικὰ» ἢ «ἐλλειπτικὰ ῥήματα», τὰ ῥήματα, τῶν ὁποίων οἱ χρόνοι συμπληροῦνται ἐξ ἄλλων ῥημάτων συγγενῶν, (συνωνύμων) ἢ σχηματίζονται ἐκ θέματος διαφορτικοῦ, ὡς ὁρῶ, (ἀόρ.) εἶδον· φέρω, (ἀόρ.) ἤνεγκον· ἄγμαι, (πρτ.) θεθαύμακα· ἔρχομαι, (πρτ.) ἦεν καὶ ἦα, (μέλλ.) εἶμι, (ἀόρ. β') ἦλθον, (πρτ.) ἐλήλυθα· ἔπομαι, (πρτ.) ἦκολούθηκα κ.λπ.· // «ἐλλειπτικὰ πτωτικὰ» ἄλλως ἀναπληρούμενα*· // «τὰ ἐλλειπτικὰ οὐσιαστικὰ» ἢ «ἐλλειπτικὰ», ἥτοι τὰ στερούμενα ἐνὸς ἢ περισσοτέρων τύπων εἶναι, 1) «ἐλλειπτικὰ κατ' ἀριθμόν (πληθυντικόν)», ἄλλως «ἐλλειπτικὰ», εἶναι τὰ μὴ εὐχρηστα εἰς πάντας τοὺς ἀριθμούς, ἥτοι εὐχρηστα καθ' ἐνικὸν μόνον, εἶναι δέ: α) τὰ κύρια ὀνόματα θεῶν καὶ ἀνθρώπων, τόπων, πόλεων, ποταμῶν, ὁρέων, λιμνῶν, π.χ. Ζεὺς, Ἥρα, Ὀμηρος, Θεμιστοκλῆς, Ἑλένη, Πλάτων, Κόρινθος, Ἀττική, Θεσσαλία, Ἀχελῷος, Ὀλυμπος, Κωπαίς, ἀθήρ, αἶθηρ κ.λπ. β) τὰ ἀφηρημένα, π.χ. δικαιοσύνη, εἰρήνη, σοφία, εὐφροσύνη, νεότης, γῆρας κ.λπ., γ) τὰ ὀνόματα ὕλων: αἶθρως, χυσός, χαλκός, σῖτος, οἶνος, ἔλαιον, μέλι (ἔχουν δὲ ταῦτα πληθυντικόν, ὅταν σημαίνουν τὰ διάφορα εἶδη,

τὰς ποσότητας, ὡς τὰ ἔλαια, οἱ οἶνοι κ.λπ., καὶ δ) ἄλλα τινὰ, τῶν ὁποίων ὀλίγαι μόνον πτώσεις αὐτῶν εἶναι εἰς χρῆσιν· 2) «ἐλλειπτικὰ κατὰ πτώσιν» ἢ καὶ κατ' ἀριθμόν, π.χ. (κλητικῇ) «ὦ τᾶν» (= ὦ φίλε), «ὦ μέλε» (= καλέ μου, δυστυχημένε), «νῶκαρ, (-αρος), τό» (= λήθαργος), «σῦφαρ τό» (= τεμάχιον δέρματος), «τὸ λίπα» (αἰτ.) (εἰς τὴν φράσιν) «λίτ' ἐλαίω» (= ἐν ἀφθονίᾳ ἐλαίου, ἐν ἀφθονίᾳ), ἢ μετὰ τοῦ ἀλείφω «χρίεσθαι λίπα» (Θουκυδίδης), σπανίως ὡς οὐσ. οὐδ. ὀνόμ. ἢ ἄντων. «μηδ' ἄλλο τι πῖον μηδὲ λίπα ἔχον», «ὑπὸ μάλης», (γεν.), «δέμας», «ὄναρ» (ὄνομ. αἰτιατ.), ὡς (ἐπίρρ.) «ὄναρ» (= καθ' ὕπνον), «ὑπαρ», (ὄνομ. αἰτ.), ὡς ἐπίρρ. «ὑπαρ» (= ἔξυπνα), «χρηῆ*», (αἰτ.) «ἐς νέωτα» (= τοῦ χρόνου), «ὄφελος», «θέμις», (ὄνομ. αἰτ.), «τέκμαρ», «πίαρ», «ἦτορ» (ἦτορι μόνον παρὰ Σιμωνίδη), «μῆχαρ» (= μέσον) «ἔλδωρ» (< ἔλδωρ), λῦμαρ τό (= λύμη)· ταῦτα μονωθέντα κατέστησαν ἐπιρρήματα. [Τὰ ἐνικά κύρια ὀνόματα σχηματίζονται καὶ πληθυντικὸν ἀριθμόν, 1) πρὸς δῆλωσιν προσώπων τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, π.χ. «οἱ δύο Κρατύλοι», «οἱ Περικλεῖς», «οἱ Δημοσθένη», «οἱ Σωκράται», 2) πρὸς δῆλωσιν προσώπων ἢ ιδιοτήτων ὁμοίων πρὸς τὸ ὀνομαζόμενον πρόσωπον π.χ. οἱ Κλέαρχοι (= οἱ ὅμοιοι πρὸς τὸν Κλέαρχον, ἦτοι οἱ ἔμπειροι στρατηγοί), οἱ Σωκράται (= οἱ φιλόσοφοι), οἱ Ἀριστείδαι (= οἱ δίκαιοι) κ.λπ.].

3) «ἐλλειπτικὰ κατ' ἀριθμόν» (ἐνικόν), (τίθενται μόνον κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμόν)· ταῦτα εἶναι α) τὰ ἔμφυχα καὶ ἄψυχα τὰ νοούμενα καθ' ὁμάδας, π.χ.

Υάδες, Πλειάδες, Ἀμφικτιόνες, ἐτησίαι αἱ, τὰ ἔγκατα, τὰ σπλάγχνα, αἱ δυσμαί, τὰ ἰδρωῶ (= ἐξανθήματα), τὰ πρωτόλεια (= αἱ ἀπαρχαί) (σπαν. καθ' ἐνικόν), τὰ Κεραύνια (ὄρη), τὰ Τέμπε, τὰ ἐντόσθια κ.λπ., β) τὰ πολυμερῆ ὀνόματα ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων, π.χ. τὰ Παναθήναια, τὰ Ὀλύμπια, τὰ Ἐπιφάνια, τὰ Κυβέλεια, τὰ Θήσεια, τὰ Κράνεια (βλ. -εια, -ια), τὰ Θεομοφῶρια κ.λπ. (νεωτ.) τὰ Φῶτα, τὰ Θεοφάνια, τὰ Χριστούγεννα, οἱ Ἀπόκριες κ.λπ., γ) πολλὰ τοπωνύμια ἐκ συνοικισμῶν τὸ πάλαι προελθόντα, π.χ. Ἀθῆναι αἱ, Πάτραι, Θριαί, Πλαταιαί, Θήβαι, Κύθηρα, Σαμόσατα, Μέγαρα, τὰ Λύδδα, τὰ Σπάτα, αἱ Ἐρυθραί, αἱ Φεραί, τὰ Σοῦσα κ.λπ. ὡς καὶ νεώτ. Παρίσιοι οἱ, καὶ δ) ἄλλα τινὰ συνήθως πολυμερῆ: παιδικά, ὄμηρα (καὶ ἐπὶ ἐνὸς παιδὸς ἢ ὀμήρου), τὰ ἄρματα κ.λπ. Πολλὰ τούτων λεγόμενα πληθυντικῶς (πάντοτε παρ' Ὀμήρῳ) μετὰ ταῦτα λέγονται καὶ ἐνικῶς, π.χ. Ἀθῆναι αἱ - Ἀθῆνα ἡ, Ἀχαιοὶ - Ἀχαιοίς, πύλαι - πύλη, ἄστεα - ἄστν, Κρήται - Κρήτη, Θῆβαι - Θήβα, Πάτραι - Πάτρα, τὰ Γάγγρα - ἡ Γάγγρα, τὰ Ψύρα - ἡ Ψύρα, τὰ Ὠστια - ἡ Ὠστια, τὰ Μάδουτα - ἡ Μάδουτος, τὰ Μύρα - ἡ Μύρα κ.λπ. Πολλῶν ὀνομάτων ὁ ἐνικὸς ἀριθμὸς ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀπὸ τὸν πληθυντικόν: τεύχεα (= ὅπλα) — τεύχος (= ἐργαλεῖον, ἀγγεῖον, ὑδρία)· χρήματα (= νομίσματα) — χρῆμα (= πρᾶγμα, τὸ ὁποῖόν τις μεταχειρίζεται)· κτέρεα (= τὰ τῷ νεκρῷ συνθαπτόμενα) — κτέρας (= κτήμα, δῶρον), τὰ σέβη — τὸ σέβας κ.λπ. Πολλάκις ὁ πληθυντικὸς δὲν σημαίνει τὰ πολλὰ τοῦ ἐνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ ὀ-

μοια: ἐγὼ - ἡμεῖς, σὺ - ὑμεῖς, (φρ.) «ᾧπονται πολλοὺς Σωκράτας» (= ὁμοίους πρὸς τὸν Σωκράτη). Ἡ χρῆσις τοῦ ἐνικοῦ ἢ πληθυντικοῦ ἐπὶ ἀφηρημένων ἐννοιῶν φαίνεται ἀδιάφορος: ὁ Ἕλλην, ὁ Ἀγγλος, ὁ Πέρσης, ὁ Ἰταλός, ὁ Ἰσπανός, ὁ Ὀλανδός κ.λπ.

4) «ἐλλειπτικὰ κατὰ γένος», εἰς τὰ ὅποια δὲν παρεδόθη τύπος ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου, π.χ. ἡ Θάλεια (= ἡ θάλλουσα), ἡ λάχεια (= ἡ γόνιμος) // «ἐλλειπτικὰ ἐπίθετα»· εἶναι μόνον δύο τὸ σῶς (<σάος) καὶ φρουδος (<πρὸ ὁδοῦ) (= ἀπελθών, ἀφανής, μάταιος), φρουδος καὶ φρουδη, φρουδον· τὸ μέν «σῶς» ἔχει εὐχρηστον ὄνομ. καὶ αἶτ. ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ πάντων τῶν γενῶν: ὁ σῶς ἡ σῶς τὸ σῶν· οἱ σῶ αἱ σῶ τὰ σᾶ· τὸν σῶν τὴν σῶν τὸ σῶν· τοὺς σῶς τὰς σῶς τὰ σᾶ, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἐκ τοῦ σῶος, σῶα, σῶον, τὸ δὲ φρουδος μόνον κατ' ὀνομαστικὴν καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ καὶ ἐνικὴν γενικὴν τοῦ οὐδετέρου, εἰς τοὺς μεταγενεστέρους δὲ καὶ καθ' ἐνικὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ, π.χ. φρουδος, φρουδη (καὶ φρουδος) φρουδον, φρούδου (εὐρίσκεται ἄπαξ), φρούδοι φρούδαι φρούδα·

// (Δημ.) α) «ἐλλειπτικὰ οὐσιαστικά» τὰ ἀπαντῶντα μόνον εἰς ὠρισμένης πτώσεις ἐνὸς ἀριθμοῦ (ὀνομαστικὴν - αἰτιατικὴν) ἢ μόνον εἰς ὠρισμένας φράσεις, π.χ. «τὸ δεῖλιν» (αἱ ἄλλαι πτώσεις ἀναπληροῦνται ἀπὸ τῷ «δειλινό»), «πρωῖν» (αἱ ἄλλαι πτώσεις ἐκ τῆς λέξεως «πρωινό»), αἱ λέξεις τὰ «ἐπίχειρα», τὰ «ἦπατα», τὸ «ὄφελος», οἱ «προάλλες», «σέλας», «σύγκαλα», «τά-

ραχος» εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐξῆς φράσεις: «τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας», «μοῦ κόπηκαν τὰ ἦπατά μου» ἢ «δὲν ἔχω ἦπατα νὰ κινηθῶ», «δὲν ἔχω ὄφελος» ἢ «τί τὸ ὄφελος», «τίς προάλλες» ἢ «οἱ προάλλες», «τὸ βόρειο σέλας», «τὰ σέβη μου» ἢ «τὰ σεβάσματά μου στὴ μητέρα σας», «ἔλα σὰ σύγκαλά σου», «ἦρθε σὰ σύγκαλά του», «ἔπαθε τῶν παθῶν του τὸν τάραχο»· κατὰ γενικὴν μόνον ἐλλειπτικὰ εἶναι: «τοῦ κάκου», «τοῦ θανατᾶ» (φρ.) «τοῦ κάκου τὸν συμβούλευσα», «τὸν ἔκανε τοῦ θανατᾶ», «λογῆς», «λογιῶν» (φρ.) «κάθε λογῆς», «εἶναι λογιῶν λογιῶν ἀνθρωποι»· τὰ οὐσιαστικὰ τὰ ἔχοντα μόνον ἓνα ἀριθμὸν (ἐνικόν ἢ πληθυντικόν) ἀνήκουν εἰς τὰ ἐλλειπτικά: β) «ἐλλειπτικὰ ἐπίθετα» εἶναι τὰ ἐκφράζοντα ἰδιότητα ἀποδιδομένην συνήθως εἰς ἓν γένος, π.χ. βυζανιάρικο, κοκκινογένης, πρῶμος (καιρός, ἀεράκι), περδικόστηθη κ.λπ. Εἰς ταῦτα ὑπάγονται καὶ τινὰ παρατακτικὰ ἐπίθετα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀπαντῶντα, π.χ. στερφογάλαρα (πρόβατα)· γ) «ἐλλειπτικὰ ῥήματα», (δημοτ.) εἶναι τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια ἀπαντοῦν μόνον εἰς τοὺς χρόνους καὶ εἰς τοὺς τύπους, οἱ ὅποιοι σχηματίζονται ἐξ ἐνὸς χρονικοῦ θέματος, συνήθως τοῦ ἐνεστώτος· ταῦτα σχηματίζουν τοὺς ἐλλείποντας χρόνους διὰ συνωνύμου ῥήματος ἢ διὰ περιφράσεων: ταῦτα εἶναι: ἀνήκω, βαίνω, εἶμαι, ἐπείγει, ἔρω (ἀόρ. σύρθηκα), ἔχω, κείμεαι, μάχομαι (ἀόρ. πολέμησα), μέλει, μέλλω, ξέρω, ὀφείλω, παθαίνομαι, πρέπει (ἀόρ. ἐδέησε, χρειάστηκε), πρόκειται (ἔγκειται), ῥέπω (ἀόρ. ἔδειξα τὴν τάση, τὴ ῥοπή), τρέμω (ἀόρ.

μ' ἔπιασε τρομάρα, τρεμούλιασα, ἀνατρέχιασα), φάσκω (ἀντιφάσκω), χάσκω, χρωστώ.

// (Συντακτ.) «ἐλλειπτικὴ φράσις» ἡ διατυπωμένη κατ' ἑλλειψιν ὅρου τινὸς ἢ καὶ ὁλοκλήρου προτάσεως (βλέπε ἑλλειψις).

ἑλλειψις, (-εως), ἡ· (= ἡ μὴ ἀρτιότης) (ἀντιθ. ὑπερβολή* πρβλ. πλεονασμός) // παράλειψις γραμμάτων // (Συντακτ.) (ἄλλως βραχυλογία*)· ἡ παράλειψις ἐκ τοῦ λόγου στοιχείου ἢ στοιχείων τινῶν ὡς μὴ ἀναγκαίων ἢ ὡς ἐννοουμένων εὐκόλως· ἑλλειψις ἐνὸς ὅρου τῆς προτάσεως· ἑλλειψις ὑποκειμένου, π.χ. «τί θὰ φᾶτε;» (ἐνν. ὑμεῖς), «ἐσάπτυξεν» (ἐνν. ὁ σαλπικτής), «βροντᾶ, ἀστράφτει» (ἐνν. ὁ Θεός), «τὰ Ὀμήρου σέ φασιν» (ἐνν. οἱ ἀνθρωποι) ἔπη κεκᾶσθαι· (δημ.) «Στὰ Σάλωνα σφάζουν ἀρνιά» (ἐνν. οἱ ἄνθρωποι), «λένε πὺς παντρεύτηκε ἡ Κατίνα» (ἐνν. οἱ ἄνθρωποι)· ἑλλειψις ῥήματος, π.χ. «μηδὲν ἄγαν» (ἐνν. ποίει), «στο καλό» (ἐνν. πήγαινε), «χρόνια πολλά» (ἐνν. νὰ ζήσης), «ώραία μῆλα» (ἐνν. πάρτε τὴν πωλῶ), «ἄλτ!, προσοχή!, σιωπή!» (ἐνν. κάνετε), «πίσω!» (ἐνν. πάτε)· ἑλλειψις τοῦ ῥήματος ἐστὶ: «βαρβάρων Ἑλλήνας ἀρχειν εἰκός» (ἐνν. ἐστὶ), κανονικῶς τίθεται ἀπλῆ παράταξις ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου ἄνευ συνδετικοῦ τινος ῥήματος, αἱ προτάσεις αὗται καλοῦνται «ὀνομαστικαὶ προτάσεις», π.χ. «ἱερός ὁ χώρος τῆς Ἀρτεμίδος» (ἐνν. ἐστὶ), «χαλεπὰ τὰ καλὰ» (ἐνν. ἐστὶ)· ἑλλειψις πλειοτέρων ὅρων, π.χ. «κάτοπτρον εἶδος χαλκός ἐστιν, οἶνος δὲ νοῦ» (ἐνν. κάτοπτρον ἐστὶ, (δημ.) «ἀηδίες» (ἐνν. εἶναι αὐτὰ, τὰ ὅποια

λέγει, «τί ώραία!» (ένν. εἶναι ἐδῶ) // (Ῥητορ.) «σχημα ἐλλείψεως», ἄλλως «βραχυλογία*»· ὁ γραπτὸς ἢ προφορικὸς λόγος ἐξεταζόμενος ἐσωτερικῶς εἴτε εἶναι μικρὸς εἴτε μέγας, κανονικῶς εἶναι ἄρτιος καὶ πλήρης, ἐξεταζόμενος δὲ ἐξωτερικῶς ἄλλοτε μὲν δὲν περιέχει πάντα τὰ ἀναγκαῖα λεκτικὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια εἶναι ἀντίστοιχα πρὸς τὰ ἐκφραστέα νοήματα, ὅποταν ὁ λόγος εἶναι ἐλλιπής (σχῆμα ἐλλείψεως), ἄλλοτε δὲ περιέχει λεκτικὰ στοιχεῖα περισσότερα τοῦ δέοντος (σχῆμα πλεονασμοῦ*) // (πρβλ.) ἐλλειπτικός· // (φρ.) «κατ' ἐλλειπιν» (= βραχυλογικῶς)· (φρ.) «συνήρηται γὰρ ἐκ τοῦ πλακόεις ὡς τυρόεις τυροῦς... εἴρηται δὲ κατ' ἐλλειπιν τοῦ ἄρτου» (Ἀθηναῖος)· (ἐπίρρ.) «τηνάλλως» (= τὴν ἄλλως) κατ' ἐλλειπιν ἐκ τῆς φρ. «τὴν ἄλλων (ἄγουσαν) ὁδόν».

Ἑλλην, (-ηνος), ὁ· (ὡς ἐπίθετον) «τὸν Ἑλλανα στρατόν» (= τὸν ἐλληνικόν) (Πίνδαρος)· «ἔθνη Ἑλληνά τε καὶ βάρβαρα» (Εὐσέβιος)· // «οἱ Ἑλληνες» εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «Ἀττικοί», οἱ ὁμιλοῦντες ἢ γράφοντες τὴν κοινὴν ἐλληνικὴν· (φρ.) «ἄρτι οἱ μὲν Ἀττικοὶ τὸ πρὸ ὀλίγου, οἱ δὲ Ἑλληνες καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν λέγουσι».

ἐλληνίζω· (ἀμτβ.) (= ὁμιλῶ ἐλληνιστί, ὁμιλῶ ἢ γράφω τὴν κοινὴν ἐλληνικὴν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «ἄττικίζω», ὁμιλῶ καὶ γράφω τὴν ἄττικὴν διάλεκτον· μεταφράζω εἰς τὴν ἐλληνικὴν· (φρ.) «σὺ μὲν ἄττικίζεις... οἱ δ' Ἑλληνες ἐλληνίζομεν» (Ποσειδippiος)· ὁμιλῶ ἢ γράφω ὁρθῶς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, μιμοῦμαι τοὺς Ἑλλήνας, (μτβ.) μεταβάλλω εἰς ἐλληνικόν, μι-

μοῦμαι τὰ τῶν Ἑλλήνων· (πρτ.) ἡλλήνιζον (καὶ ἐλλήνιζον), (μέλλ.) ἐλληνίσω, (ἀόρ.) ἡλλήνισα (καὶ ἐλλήνισα), (ὑποτ.) ἐλληνίσω, (παθ. ἀόρ.) ἡλληνίσθην (καὶ ἐλληνίσθην) (= ἔλαβον τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ἔλαβον ἐλληνικὴν μορφήν), (ὑπ.) ἐλληνισθῶ· — Ἑλλην, Ἑλληνίς, Ἑλλάς, ἐλληνισμός, ἐλληνιστής, ἐλληνιστί, ἐλληνιστικός, ἐλληνικότης κ.λπ.

ἐλληνικός, -ή, -όν· (ὁ τῶν Ἑλλήνων)· // «τὸ ἐλληνικόν» (= οἱ Ἑλληνες· τὸ εἰς τοὺς Ἑλλήνας ἀρμόζον)· (φρ.) «ἡ συγγνώμη τῆς τιμωρίας ἐλληνικώτερον» (Λιβάνιος)· «τὰ ἐλληνικά» (= ἀφήγησις ἐλληνικῶν πραγμάτων, ἱστορία)· // καὶ μεθ' ὧν τῶν ἐπινοημάτων τῆς «Ἑρμηνευτικῆς» καὶ τῆς «Διορθωτικῆς Κριτικῆς», ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχοντα πᾶσαι αἱ ἀνεξαίρετως ἀπαντῶσαι ἀνωμαλῖαι ὑπὸ νόμους, ἐλέχθη κακῶς ὅτι «*graeca sine lege*» (= ἡ ἐλληνικὴ ἄνευ νόμου).

ἐλληνισμός, (-οῦ), ὁ· τὸ καθαρὸν καὶ γνήσιον ἐλληνικὸν ὕφος· (φρ.) «ἐλληνισμός ἐστι φράσις ἀδιάπτωτος ἐν τῇ τεχνικῇ καὶ μὴ εἰκαία (= ἀσήμαντος, τυχαία, ἀπερίσκεπτος) συνθηεῖα»· // «ἡ θύραθεν παιδεία», ἡ τῶν ἐθνικῶν, τῶν εἰδωλοκρατῶν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν (τὴν εὐαγγελικὴν).

ἐλληνιστικός, -ή, -όν· «ἐλληνιστικὴ περίοδος», ἡ ἀναφερομένη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἐλληνισμοῦ, ἥτοι εἰς τοὺς μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον χρόνους, ἄλλως «Ἀλεξανδρινὴ περίοδος» (βλ. Ἀλεξανδρινός).

-ελλιον· (δημ. -ελλι)· κατὰληξις ὑποκοριστικῶν ἐξ ἀρχ. οὐς. ἐχόντων εἰς τὸ θέμα των -ελλ-, ὡς κρί-ελλ-ος> -ἐλλιον καὶ

λατιν. εἰς -ellum, π.χ. κρικέλλιον (<κρίκος>), σακέλλιον (<σάκος>), πισέλλιον κοιν. (μ)πιζέλλι(ον), καρέλλιον (κοιν. καρούλλιον) (<κάρρον>), βαρέλλιον (<βαρέλλι>), ἀγωρέλλι, ἀδερφέλλι κ.λπ. (λατιν.) φραγγέλλιον (<flagellum>), φλαβέλλιον (εἰς τὸν Ἀθήναιον «φλαβίλλιον») (<flabellum>) (= ριπίδιον), ἀλλὰ θεμέλιον, νικέλιον, φέλιον, Εὐαγγέλιον.

ἐλλιπής, -ής, -ές (-οῦς)· (ἐκ τοῦ β' ἀορ. τοῦ ἐλλείπω) (ἐνέλιπον> ἐν-λιπής> ἐλλιπής)· // (Γραμμ.) ἐλλειπτικός*· // «ἐλλιπὴ ῥήματα» (= τὰ ἐλλειπτικά*).

ἐλλιποσύμφωνον, (-ου), τό· πνευματικὴ ἄσκησις συμπληρώσεως λέξεων ἢ φράσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλλείπουν τὰ εἰς αὐτὰς σύμφωνα, π.χ. (-ια-η-ι-) (ἥτοι διαφήμισις).

ἐλλογῶ (-έω) (τι) (= ὑπολογίζω, λογαριάζω, καταλογίζω, ἐλλογῶ τινα (= κατηγορῶ τινα), (παθ.) ἐλλογοῦμαι (= καταλογίζομαι)· (φρ.) «ἡμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου»· (μετχ. παθ. ἀορ.) ἐλλογηθεῖς, -εῖσα, -έν· — ἐλλογίζω (= καταλογίζω, λογαριάζω).

ἐλλογίζω· (ἀμτβ.) (= εἶμαι εἰς ἐνέδραν) (κν.) κάμνω, στήνω καρτέρι, τοποθετῶ ἀνθρώπους εἰς ἐνέδρας, (κν.) σὲ καρτέρι, ἐπιβουλεύομαι τινά· (φρ.) «Σωκράτης οὗτος; ἐλλογῶν αὐτὸς ἐνταῦθα κατέκειτο;» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐλλόχίζω, (μέλλ.) ἐλλογίσω· — ἐλλοχῶ (-έω) (= ἐνεδρεύω, παραμονεύω)· ἐλλοχεύω (= καραδοκῶ, εἶμαι εἰς ἐνέδραν)· — ἐλλόχευσις, ἐλλόχησις, ἐλλοχητής.

-ἐλλω· τὰ εἰς -ἐλλω γράφονται διὰ δύο (λλ), π.χ. ἀνατέλλω, ἀγγέλλω, ἐξοκέλλω, στέλλω, μέλλω (= σκοπεύω, προτίθεμαι),

στέλλω, ὡς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν σύνθετα· ἐξαιροῦνται: θέλω καὶ μέλω («μέλει μοι» = εἰς φροντίδα εἶμαι, ἔχω φροντίδα). ἔλξίς, (-εως), ἡ· ἡ «σχῆμα ἔλξεως» ἢ «ἀφομοίωσις» ἢ «ἐφέλκυσις»· // (Συντακτ.) ῥητορικὸν σχῆμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν καὶ τὰ σχήματα πρόληψις*, ὑπαλάλαγῆ*, ὑπερβατόν*, σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενον*, κατὰ τὸ ὅποιον μία λέξις δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν πτωσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ἢ ἔγκλισιν ἢ χρόνον, ἀλλὰ πρὸς ἐτέραν συνεφερομένην ἢ ὑπονοούμενην εἰς τὴν πρότασιν, ὡς 1) ὅταν τὸ ὑποκ. δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἔλκεται ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου: «Μνηστῆραι μικρὸν ἦν (πόλις)», «παρὰ τῶν προγεγενημένων μανθάνεται, αὕτη γὰρ (ἀντὶ τοῦτο) ἀρίστη διδασκαλία», «λάβε χιλίας δραχμάς, ἀνθ' ὧν (ἀντὶ ἐκείνων, ᾧ) «σοὶ ὀφείλω», (καὶ δημοτ.) καθ' ἔξιν πρὸς τὴν ἔγκλισιν καὶ τὸν χρόνον τῆς κυρίας προτάσεως, π.χ. «Γιάννο, δὲν εἶχες μάννα, γὰρ νὰ σ' ἐκλαιγεν;» (ἀντὶ γὰρ νὰ σὲ κλάψῃ). «ἤθελα νὰ ἤμουν (ἀντὶ νὰ εἶμαι) ὁμορφος, νὰ ἤμουν παλληκάρει», «ὁ Χάρος ὅπου τᾶκουσε, πολὺ τοῦ βαρυφάνη» (ἀντὶ τοῦ Χάρου, ὁ ὁποῖος τᾶκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνη)· 2) ὅταν τὸ ῥῆμα ἔλκεται ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου, π.χ. «τὸ χωρίον πρότερον Ἑννέα Ὀδοὶ ἐκαλοῦντο»· 3) ὅταν ἔλκεται τὸ ἀντικείμενον ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου, π.χ. «τὸν οὐρανόν, οὓς δὴ πόλους καλοῦσι»· 4) ὅταν εἰς τὰς διοριστικὰς ἀναφορικάς* προτάσεις τίθεται καὶ ἀπλὴ εὐκτική, καθ' ἔξιν πρὸς τὴν προηγουμένην εὐκτικὴν, ἀντὶ τῆς ὁριστικῆς, π.χ. «ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ἐρέζω»· 5) ἐπὶ τῶν ἐμπροθέτων διο-

ρισμῶν, ἔνθα συμβαίνει καὶ βραχυλογία* μετὰ τῆς προθέσεως ἐκ, ἀπό, παρά, πρὸς, π.χ. «τὰ ἐκ τῆς χώρας ἐσεκομίσαντο», (ἦτοι τὰ ἐκ τῆς χώρας εἰς τὴν χώραν μετέφερον), καὶ 6) ἐπὶ τῶν τοπικῶν ἐπιρρημάτων, ἔνθα συμβαίνει καὶ βραχυλογία* «τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον δεῦρο ἦξοντα», (ἦτοι τὸν ἐκεῖ πόλεμον ἐκεῖθεν δεῦρο ἦξοντα).

ἔλμινς, (-ινθος), ἦ· (ἀντὶ ἔλμινς, τοῦ ν ἐπανελθόντος ἀπὸ τοῦ ἔλμινθος, -θι, εἰς τὸ ὅποιον τηρεῖται τὸ ν, ὡς καὶ εἰς τὸ Τίρυνς μὴ ἐπελθούσης ἀντεκτάσεως (ὡς εἰς τὸν Ὀμηρον «κένσαι» ἐκ τοῦ κεντῶ, -έω)· αἰτ. ἔλμινθα καὶ ἔλμιν, (πληθ.) καὶ τὰς ἔλμεις».

ἐλόγου μου, σου, του· (= ἐγώ, σύ, αὐτός (<λόγου μου καὶ ἐλόγου μου (κατ' ἐπίδρασιν τῆς ἀντων. ἐγώ, ἐσύ, ἐκεῖνος> ἐλόγου μου).

-ελος· τὰ εἰς -ελος προπαροξύτονα γράφονται δι' ἐνὸς λ: σφάκελος, φάκελος, Κύφελος, διὰ δὲ λλ γράφονται τὰ ἔχοντα τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν ἐκ τῆς λατιν. **-lus**, π.χ. λίβελλος (<λατ. libel-lus = βιβλιάριον, ὑποκ. τοῦ liber, κωδίκιλος (κωδῖκελλος) (<λατ. codicil-lus ὑποκορ. τοῦ codex κ.λπ., τὸ δὲ σύγκελλον (<συν-κέλλα = δωμάτιον, κελλίον), ὡς καὶ τὸ Μέτελλος.

ἐλπίζω (τι)· (= ἔχω ἐλπίδα· βασιζομαι ἐπὶ τινος, ἵνα ἐπιτύχω ἀγαθοῦ τινος ἢ νὰ τύχω ἀποτροπῆς κακοῦ· (ἐπὶ κακῶν) φοβούμαι· προβλέπω)· (μετ' ἀπαρεμφ. μέλλοντος) (= πιστεύω ὅτι, νομίζω, ὑποθέτω)· (πρτ.) ἤλπιζον, (μέλλ.) ἐλπίσω, (ἀτ.) ἐλπίω, (ἀόρ.) ἤλπισα, (ὑποτ.) ἐλπίσω, (πρkm.) ἤλπισα, (ὑπερσ.) ἤλπίκειν·

(Παθ.) ἐλπίζομαι, ἀ. ἠλπίσθην, (ὑποτ.) ἐλπισθῶ, πρ. ἤλπισμαι, (μετχ.) ἠλπισμένος, -η, -ον· — «ἐλπίζω τι παρὰ τίνος» (= προσδοκῶ τι ἀπὸ τινος)· «ἐλπίζω τινί, (= ἔχω ἐλπίδας εἰς τι)· μετὰ τελικοῦ ἢ εἰδικοῦ ἀπαρεμφ. κυρίως χρόνου μέλλοντος (= ἐλπίζω νά... ἢ ὅτι)· (φρ.) «ἤλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἐκάτεροι ἔσεσθαι» (Θουκυδίδης)· «ἐλπίζω μή» (ἐνδοιαστ. πρότ.) (= φοβούμαι μήπως)· (φρ.) «οὐκ ἤλπισε μὴ ποτέ τις ἀναβαίη» (Ἡρόδοτος), (νεώτ. καὶ δημοτ.) μετὰ τελικῆς ἢ εἰδικῆς προτάσεως (φρ.) «ἐλπίζω νὰ λάβω (ἢ ὅτι θὰ λάβω) χρήματα ἕως αὖριον»· — ἐλπίς, ἐλπίς, ἐλπιστός, ἔλπισμα, ἐλπιστής, ἐλπιστικός, ἀπελπισία, ἀπελπισμός, ἀπελπίζω (= ὀδηγῶ εἰς ἀπελπισίαν), ἀντελπίζω (= ἔχω νέας ἐλπίδας), ἐπελπίζω (= ἐξαπατῶ διὰ φευδῶν ἐλπίδων), προελπίζω (= ἐλπίζω ἐκ τῶν προτέρων), κατελπίζω (= περιμένω, ἐλπίζω μετὰ πεποιθήσεως)· (βλ. ἔλπω).

ἔλπω (= παρέχω, δίδω ἐλπίδας)· (Μέσ.) ἔλπομαι (= προβλέπω, φοβούμαι τι κακόν) (μετὰ ἀπαρεμφ.) (φρ.) «ἐλπόμενος δὲ τί οἱ κακὸν ἔσεσθαι»· ὑποθέτω, νομίζω· (φρ.) «οὐ ποθὶ ἔλπομαι οὕτως δεύεσθαι πολέμοιο Ἀχαιοῦς» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἤλπομην, (πρkm.) ἔλπω (μετὰ σημασίας ἐνεστώτος), (ὑπερσ.) ἐώλπειν (μετὰ σημασίας πρτ.)· — ἐλπωρή (= ἐλπίς) (βλ. ἐλπίζω).

ἔλπτρον, (-ου), τό· (μτφ.) ἀλληγορία*· (φρ.) «κἂν Ὀμηρος οὐ λέγη, ὅπως ἂν μὴ τὰ ἔλπτρα (= τὰς ἀλληγορικὰς διηγήσεις) τοῦ μύθου ἀναπτύξῃ» (Τζέτζης).

ἐμ· (παρὰχωρητικὸν μόριον)· «ἐμά» ἐμ·

(φρ.) «Ἐμ, τί νὰ γίνῃ» // (σύνδεσμος) (<τουρκ) **hem** (= καί)· (φρ.) «Ἐμ ἐγώ,, ἐμ ἐσύ» // τὸ μόριον «ἐμ» ἔχει ὁμοίαν πρὸς τὸν σύνδεσμον «ἄμ» σημασίαν, π.χ. «Ἐμ, ἂν εἶναι νὰ σοῦ φιλήσω καὶ τὰ πόδια, ἄς μοῦ λείπῃ», (= μὰ ἂν εἶναι κ.λπ.). **ἐμβαδόν, (-οῦ), τό·** (= ὠρισμένη ἐπιφάνεια, ἔκτασις) // (ὡς ἐπίρρ.) ἐμβαδόν (= πεζῇ)· (φρ.) «ἦ ἔλπεσθ'... ἐμβαδόν (= περπατώντας) ἴζεσθαι ἦν πατρίδα γαῖαν ἕκαστος» (Ἰλιάς).

ἐμβατεύω· (ἀμτβ.) (= ἐμβαίνω· εἰσερχομαι· συχνάζω· (φρ.) «ὁ ἐμβατεύων τῷ χωρίῳ δαίμων» (Διονυσ. Ἀλικ.)· λαμβάνω κατοχὴν τινος· πατῶ· ἔρευνῶ, εἰσδύω εἰς τὸν νοῦν· ἐπέρχομαι ὡς ἐχθρός· (φρ.) «οὐ γὰρ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀνοχὴν ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ» (Παλ. Διαθ.)· (ἐπὶ ζώων) ὀχεύω, ἐπιβαίνω· κν. βατεύω· (φρ.) «καὶ ἀφίησιν αὐτῷ (τῷ Κερβέρῳ) κύνας θηλείας ἐμβατεῦειν» (Παλαιάφατος)· (πρτ.) ἐνεβάτευον, (ἀόρ.) ἐνεβάτευσα, (ὑποτ.) ἐμβατεύσω, (πρkm.) ἐμβεβάτευκα, (ὑπερσ.) ἐνεβεβατεύκειν· — (φρ.) «ἐμβατεῦσαι καὶ ἐμβατεία ἐστὶν ἡ λεγομένη διὰ τοῦ (δ) ἐμβαδία, τὸ τὸν δανειστὴν ἐμβατεῦσαι καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὰ κτήματα τοῦ ὑποχρέου ἐνεχυράζοντα τὸ δάνειον» (Βεχκέρ. Ἀνέχδ.)· — ἐμβατεία, ἐμβατεύσις, ἐμβατευτικός, ἐμβατέω (= ἐμβατεύω), ἐμβάτης (= ὁ εἰσερχόμενος), (δημοτ.) μπάτης (= θαλασσία ἢ ἀπόγειος αὖρα), ἐμβατός, ἐμβατήριος, ἐμβατή ἢ (= λουτήρ) κ.λπ.

ἐμβόλιμος, -ος, -ον· «τὰ ἐμβόλιμα», χορικά ἄσματα εἰσαχθέντα εἰς τὸ δράμα κατὰ τὸν ε' π.Χ. αἰ. ὑπὸ τοῦ Ἀγάθωνος καὶ παρέμβλητα μεταξὺ τῶν τοῦ

δράματος ἐπεισοδίων· // «ἐμβόλιμα ἐπη» ἢ «ἐμβόλιμα»· νόθοι στίχοι παρεμβλλόμενοι εἰς τὰς ἀρχαίας τραγωδίας ἢ κωμωδίας· (φρ.) «ἐμβόλιμα ἐπη τὰ ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ὡς ἀλλότρια καὶ νόθα ἀθετούμενα».

ἔμεινα· (ἀόρ. τοῦ μένω)· ἔμνηνα (ἀόρ. τοῦ μαίνομαι) (= εἶμαι παράφρων)· (φρ.) «ἔμμηνά τινα» (= ἐτρέλλανα κάποιον)· «τὰ ἔμμηνα» (= αἱ ἐντὸς μηνὸς ἐκδικαζόμεναι δίκαι)· (φρ.) «εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες ἔμμηνα», «οὐδῶν ἐμμήνων τούτων τῶν δικῶν» (Ἀριστοτέλης), (= ἡ ἔμμηνος ῥύσις τῶν γυναικῶν, περιοδικὴ ῥύσις).

ἐμμέλεια, (-ας), ἡ· ὄρχησις ἐκτελουμένη ὑπὸ τοῦ χοροῦ καὶ τῶν ὑποκριτῶν τῆς τραγωδίας (εἰς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν «πυρρίχην» (= πολεμικὴν ὄρχησιν) καὶ τὴν «σατυρικὴν σίκιννιν» ἢ τὸν «κόρδακα») καὶ ἐξωτερικεύουσα δι' ἡρέμων καὶ σεμνῶν κινήσεων ψυχικὰς καταστάσεις.

ἔμμεσος, -ος, -ον· (Συντακτ.) «ἔμμεσον ἀντικείμενον» (βλ. ἀντικείμενον*)· //(Λογικ.) «ἔμμεσοι συλλογισμοί», οἱ συλλογισμοί*, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκ περισσοτέρων κρίσεων παράγεται ἄλλη κρίσις. Οἱ ἔμμεσοι συλλογισμοὶ ὑποδιαίρουσιν: α) κατὰ τὴν ἐκφορὰν, εἰς «ἀρτίους», εἰς τοὺς ὁποίους πᾶσαι φέρονται αἱ προτάσεις, καὶ «βραχυλογικούς», εἰς τοὺς ὁποίους ἐλλείπουν μία ἢ πλείονες προτάσεις· β) κατὰ τὰς προτάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστανται εἰς «ἀπλοῦς», εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κρίσις παράγεται ἐκ δύο ἄλλων κρίσεων, καὶ εἰς «συνθέτους», εἰς τοὺς ὁποίους ἐκ πλείονων κρί-

σεων προκύπτει ἡ νέα κρίσις, καὶ γ) κατὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς «κατηγορικούς», καὶ «ὑποθετικούς».

ἔμμετρος, -ος, -ον· (ἐπὶ τοῦ λόγου) ὁ συντεταγμένος εἰς στίχους, ἦτοι εἰς ποιητικὸν μέτρον. // «ἔμμετροι ποιηταί», οἱ μεταχειριζόμενοι τὰ συνήθη ὁμαλὰ μέτρα (ἐπικά καὶ τραγικά), εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς λυρικοὺς ἔχοντας ποικίλα πρόσφορα μέτρα πρὸς ἄσμα· (φρ.) «τοὺς ἑμμέτρους καὶ τοὺς τῶν ἁδομένων ποιητάς (τοὺς λυρικοὺς)» (Δημοσθένης). // (πρβλ. ἄμετρος). // (ἐπίρρ.) ἑμμέτρως. **ἐμπεδορκῶ, (-έω)·** (ἀμτβ.) (= μένω εἰς τὸν ὄρκον μου πιστός). (μέλλ.) ἐμπεδορκήσω. — ἐμπεδορκός.

ἐμπεδῶ (-όω) (τι)· (= καθιστῶ τι ἑμπεδόν, ἀσφαλές· στερεώνω, (ἐνῶ ἐμπεδῶ (-άω) = δεσμεύω), (πρτ.) ἡμπεδῶν, (μέλλ.) ἐμπεδώσω, (ἀόρ.) ἡμπεδώσα, ἐνεπέδωσα, (πρμ.) ἐμπεδώσας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐμπεδώσας εἶχον· (ὑποτ.) ἐ. ἐμπεδῶ, ἀ. ἐμπεδώσω· (εὐ.) ἐ. ἐμπεδοίμι, ἐμπεδοίην, μ. ἐμπεδώσοιμι, ἀ. ἐμπεδώσαιμι· (προστ.) ἐ. ἐμπεδῶ, ἀ. ἐμπεδώσον· (ἀπαρεμφ.) ἐ. ἐμπεδοῦν, μ. ἐμπεδώσειν, ἀ. ἐμπεδώσαι· (μετχ.) ἐ. ἐμπεδῶν, -οῦσα, -οῦν, μ. ἐμπεδώσων, -σουσα, -σον, ἀ. ἐμπεδώσας, -σασα, -σαν· — ἑμπεδος, ἐμπέδωσις, ἐμπέδως καὶ ἐμπεδῶς (= σταθερῶς, ἀσφαλῶς, πιστῶς).

ἐμπειρία, (-ίας), ἡ· (Συντακτ.) τὰ ἐμπειρίας σημαντικά (ἑμπειρος, πρωτόπειρος, ἄπειρος, ἐπιστήμων κ.λπ.) συντάσσονται μετὰ γενικῆς, π.χ. «ἑμπειρος πολέμου», «ἐπιστήμων εἰμὶ τοῦδε» κ.λπ.

ἑμπειρος, -ος, -ον· (= πεπειραμένος). ἑμπηρος (= ἀνάπηρος). ἑμπυρος, -ος, -ον

(= ὁ εἰς τὸ πῦρ).

ἐμπερίοδος, -ος, -ον· (ἐπὶ τοῦ λόγου) ὁ ἐκφερόμενος εἰς περιόδους· (οὐσ.) «τὸ ἐμπερίοδον», ἡ εἰς περιόδους ἐκφορὰ τοῦ λόγου.

ἐμπνευσις, (-εως), ἡ· ποιητικὴ, λογοτεχνικὴ ἢ καλλιτεχνικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ σύλληψις.

ἐμπνέω· (ποιητ.) ἐμπνέω (= φυσῶ, πνέω ἐπὶ τινος (ἐπὶ τοῦ ἀνέμου). (φρ.) «ἀπηλιώτης ἄνεμος ἐμπνέουσας δορί» (Εὐριπίδης). (μετὰ γενικῆς) (= ὄζω, μυρίζω) (φρ.) «Ἀραβίης ὁδοῦς ἐμπνέοντα» (Περικτιόνη). (μετ' ἀπαρεμφ. ἀντὶ αἰτ.) (= ἐμβάλλω εἰς τὸν νοῦν) (φρ.) «φᾶρος (ὑφασμα, πανί) μέν μοι πρῶτον· ἐνέπνευσε φρασαὶ δαίμων... ὑφαίνειν» (Ὀδύσεια). (μέλλ.) ἐμπνεύσομαι καὶ (μτγν.) ἐμπνεύσω, (μτχ. δημοτ.) ἐμπνευσμένος, -η, -ον· (= ὁ εὐρίσκόμενος εἰς κατάστασιν ἐμπνεύσεως). — ἑμπνευσις*, ἑμπνευστος (= ἄφρων), ἐμπνευστός, -στικός, ἐμπνευστής.

ἐμποδίζω (τι)· (= παρακωλύω, ἀπαγορεύω, δεσμεύω, ἔρχομαι ἀντίθετος εἰς τι (μετὰ δοτ. πράγματος) γίνομαι ἐμπόδιον) (φρ.) «ἐμποδιοῦσιν ἀλλήλαις» (Ἀριστοτέλης). (πρτ.) ἐνεπόδιζον, (μέλλ.) ἐμποδίσω, (ἀττ.) ἐμποδιῶ· (Παθ.) ἐμποδίζομαι, (μέσ. μέλλ.) ἐμποδίσομαι, (παθ. μ.) ἐμποδισθήσομαι, (παθ. ἀόρ. νεωτ.) ἡμποδίσθην, (ὑποτ.) ἐμποδισθῶ, (πρμ.) ἐμπεπόδισμαι, (μετχ.) ἐμπεποδισμένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἐνεπεποδίσμην· — ἐμπόδις, ἐμπόδιμα, ἐμπόδισμός, ἐμπόδιστής, ἐμποδιστικός, ἐμπόδιστρον, ἐμπόδιον, ἐμποδιζόμενος (= μετ' ἐμποδίων).

ἐμποδῶν· (ἐπίρρ.) κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἐκποδῶν· ἐκποδῶν· (φρ.) «ἡ ἐμποδῶν

παιδεία», ἡ πρόχειρος, ἄνευ βάθους, ἐπιπόλαιος.

ἐμπολῶ (-άω) καὶ ἐμπολῶ (-έω) (τι)· (= ἐμπορεύομαι, ἀγοράζω καὶ πωλῶ· (φρ.) «κερδαίνειτ' ἐμπολᾶτε τὰπὸ Σάρδεων ἤλεκτρον, εἰ βούλεσθε» (Σοφοκλῆς). ἐνῶ ἐμπολίζω (= περιλαμβάνω ἐν τὸς τῆς πόλεως). (φρ.) «πρὸς ἐτέρῳ τῶν ἐμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ λόφων» (Διονύς. Ἀλικ.). ἐκ τοῦ πόλος (= προσαρμόζω εἰς τὸν πόλον). (πρτ.) ἡμπόλων, (μέλλ.) ἐμπολήσω, (ἀόρ.) ἡμπόλησα, (ὑποτ.) ἐμπολήσω, (πρμ.) ἡμπόληκα· (Παθ.) ἐμπολῶμαι, π. ἡμπολῶμην, μ. ἐμποληθήσομαι, ἀ. ἡμπόληθην, (ὑποτ.) ἐμποληθῶ, πρ. ἡμπόλημαι, (μετχ.) ἡμπολημένος, -η, -ον, (ὑπερσ.) ἡμπολήμην· (φρ.) «ἐμπολήσαντες Ἀττικοί, ὦνσαντες Ἑλληνας» (Μοῖρις). — ἐμπολή (= ἐμπόρευμα, φορτίον), ἐμπόλημα (= ἐμπόρευμα), ἐμπολεύς (= ἑμπορος), ἐμπόλησις, ἐμπολητός.

ἐμπορεύομαι· (ἀμτβ.) (ἐκ τοῦ ἐν+πορεία = εὐρίσκομαι ἐν πορείᾳ (= περιπατῶ, ταξιδεύω δι' ἐμπόριον, εἶμαι ἑμπορος). (μετ' αἰτ.) εἰσάγω, (μτφ.) διάγω, (μετ' αἰτ.) ἐκμεταλλεύομαι πρὸς χρηματισμόν· (φρ.) «οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰρηνικοὶ εἰσι, μεθ' ἡμῶν οἰκεῖτωσαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐμπορευέσθωσαν αὐτήν» (Παλ. Διαθ.). ἐμπορεύομαι εἰς, πρὸς, ἐπὶ κ.λπ. (= μεταβαίνω), «ἐμπορεύομαι τι» (= κάμνω ἐμπόριον). (πρτ.) ἐνεπορεύομην, (μέλλ.) ἐμπορεύσομαι, (ἀόρ.) ἐνεπορεύθην, (ὑποτ.) ἐμπορευθῶ, (μέσ. ἀόρ.) ἐνεπορευσάμην, (ὑποτ.) ἐμπορεύσωμαι· — (ἐπὶ κακοήθους ἐκμεταλλεύσεως· ἀρχ. δημοτ.) (φρ.) «Ἀσπασία ἡ σωκρατικὴ ἐνεπο-

ρευετο πλήθῃ καλῶν γυναικῶν» (Ἀθήναιος). (δημ.) «ἐμπορεύεται τὸ κορίτσι του, τὴ γυναικα του»· — ἐμπόρευμα, ἐμπορευτικός, ἐμπορευσίμος, ἐμπορευματολογία, ἐμπορευματολόγος.

ἐμπρόθετος, -ος, -ον· (Συντ.) «ἐμπρόθετος προσδιορισμός», ὁ προσδιορισμός ὁρου προτάσεως (ιδίως ῥήματος) ἐκφερομένης διὰ τινος πλαγίας πτώσεως μετὰ τινος τῶν προθέσεων, ὡς «ἐξέρχομαι ἐκ τοῦ οἴκου», «εὐρίσκομαι ἐν τῷ οἴκῳ», «ἀναβαίνω εἰς τὸ ὄρος»· (ἐπίρρ.) ἐμπροθέτως· (βλ. τὰς ἐπὶ μέρους προθέσεις ἀνά*, διά*, κατά*, κ.λπ., ὡς καὶ πρόθεσις*).

ἐμπρός· (δημοτ. ὀμπρός καὶ μπροστά). τοπικὸν ἐπίρρημα (= ἀπέναντι, ἀντικρῶ, ἑμπροσθεν, ἐνώπιον). ἀντίθετον τοῦ «ὀπίσω», π.χ. «ἐμπρός εἰς τὴν ἐκκλησίαν», «μπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ῥέμα»· (τοπικῶς), π.χ. «ἐνὰ πάῃ πίσω ντρέπεται, νὰ πάῃ ἐμπρὸς φοβᾶται» (ἐπὶ συγκρίσεως), π.χ. «μπρὸς στὰ κάλλη τί 'ναι ὁ πόνο»· (χρονικῶς) (= πρότερον), π.χ. «ἀπὸ τῶρα κι ἐμπρός (= εἰς τό ἐξῆς), «τὰ πεθερικά ἦλθαν μπρὸς ἀπὸ τῆ νύφης» (= πρότερον). (ὡς παρακαλευσματικόν), π.χ. «ἐμπρὸς λέγε γρήγορα»· (ὡς ἐπιφωνήμα) πρὸς προπορευομένους, ἵνα προφυλαχθῶν ἀπὸ ὄχλημα, τὸ ὅποιον ἐπέρχεται, π.χ. «ἐμπρός! παιδί μου!», (φρ.) «τὸν ἔβαλε (τὸν ἔστρωσε) μπρὸς» (= τὸν ἐπετίμησε, τὸν ἐπέπληξε), «πῆρε ἡ μηχανὴ μπρὸς» (= ἄρχισε νὰ λειτουργῇ), «τραβάει μπρὸς» (= προοδεύει). (μετὰ τῆς προθέσεως «ἀπό») «κοίταξέ το ἀπὸ μπρὸς» // (συγκριτικόν) «(ἐ)μπροστούτερα».

ἐμφανίζω (τι)· (= κάμνω ἐμφανές, δηλῶ, παρουσιάζω· διατάσσω, γνωστοποιῶ·

(φρ.) «ἵνα τέτταρσιν ἐμφανίσῃ νεανίσκοις» (Πολύβιος)· ἐξηγῶ· (φρ.) «τὰς ἀποδείξεις ἐτοίμας ἐμφανίζειν» ('Αριστοτέλης)· (πρτ.) ἐνεφάνιζον, (μελλ.) ἐμφανίσω, (ἀττ.) ἐμφανιῶ, (ἀόρ.) ἐνεφάνισα, (πρκμ.) ἐμπεφάνικα· (Παθ.) ἐμφανίζομαι (= παρουσιάζομαι, γίνομαι ἐμφανής), π ἐνεφανίζομην, (παθ. ἀ) ἐνεφάνισθην, (ύποτ.) ἐμφανισθῶ, πρ ἐμπεφάνισμαι, (μετχ.) ἐμπεφανισμένος, -η, -ον, ύπ. ἐνεπεφανίσμην· — (ἐμφανίζω τινί τι)· (φρ.) «ἄστρα ἡμῖν τῆς νυκτὸς τὰς ὥρας ἐμφανίζειν»· — ἐμφανής, ἐμφάνις, ἐμφανισμός, ἐμφανιστής, ἐμφανιστικός, ἐμφανίσκω (= ἐμφανίζω).

ἐμφάσις, (-εως), ἡ· ('Ρητορ.) ἔξαρις, ἔντονον ἢ στομφώδες ὕφος.

ἐμφιλοχωρῶ (-έω)· (= ἀσμένως διατρίβω που, ἀγαπῶ νὰ φοιτῶ, νὰ κατοικῶ· (φρ.) «ἐπὶ πολὺ ἐμφιλοχωροῦσης τῆς Ἀνδρομέδας τῇ μνήμῃ αὐτῶν» (Λουκιανός)· (ἀόρ.) ἐνεφιλοχώρησα.

ἐμφυχος, -ος, -ον· (ἐπὶ λόγῳ)· (φρ.) «ἐμφυχοὶ λέξεις» (= σθεναραί, ζωηραί).

ἐμῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (= κάμνω ἐμετόν, (κν.) ξερνῶ· (μτφρ.) ἐκτοξεύω κατά τινος λόγους ὕβριστικούς, διασῶρω, κακολογῶ, ὑβρίζω· (φρ.) «ἤμεσε λόγους ἀναισχύντους» (Εὐνάπιος)· (πρτ.) ἤμουν, (μέλλ.) ἐμέσω καὶ (ἀττ.) ἐμῶ καὶ ἐμοῦμαι, (ἀόρ.) ἤμεσα, (ύποτ.) ἐμέσω, (πρκμ.) ἐμήμεκα, (ύπερσ.) ἐμημέκειν, (παθ. μ.) ἐμεθήσομαι, (παθ. ἀ.) ἤμέθην, (ύποτ.) ἐμεθῶ, (ἀπαρμφ.) ἐμεθῆναι, (παθ. πρ.) ἐμήμεσμαι, (μετχ.) ἐμημεσμένος, -η, -ον· — ἔμεσις, ἐμέσις, ἔμετος (= κν. ἀναγούλα πρὸς ἐμετόν), ἐμετὸς (= τὸ ἔμεσμα κν. τὸ ξερατό), ἐμετικός, ἐμετήριος, ἐμετικότης, ἐμετώδης

κ.λπ.

ἐν· (πρόθεσις μονοσύλλαβος, ποιητ. ἐνί (μετ' ἀναστροφῆς*) ἐνί, ('Ομηρος καὶ Λυρικοί) ἐν, ἐνί συντασσομένη μετὰ δοτικῆς.

Α) ἐν συντάξει σημαίνει: 1) τὴν εἰς τόπον στάσιν «ἐν Ἀθήναις», 2) τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται τι: «δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐν τῷ χειμῶνι παχέα ἱμάτια φορεῖν» (Ξενοφῶν), 3) τὸ ἐνώπιον: «οἱ ἐν τῷ δήμῳ λέγοντες» (Δημοσθένης), 4) τὸ μεταξὺ: «ἐν τοῖς δένδροις ἔστησαν» (Ξενοφῶν), 5) τὸ πλησίον «πόλις οἰκουμένη ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ» (εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξ.) (Ξενοφῶν), 6) τὸ ὑποκάτω ἢ μεταξύ «ἀνάπανλαι ἐν τοῖς ὕψηλοις δένδρεσιν εἰσι σμικραῖ» (Πλάτων), 7) τὸ ὄργανον, τὸ μέσον, τὸν τρόπον: «ἐν πέλταις καὶ ἀκοντίοις ἀγωνίζεσθαι» (Ξενοφῶν), 8) τὴν ἐξάρτησιν: «ἐν τῷ θεῷ τὸ τούτου τέλος ἦν, οὐκ ἐν ἐμοί» (Δημοσθένης), 9) τὴν συμφωνίαν: «ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις τὰς κρίσεις ποιεῖν» (Θουκυδίδης), καὶ 10) κατάστασιν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν: «ἐν ξυμφοραῖς τε καὶ πένθεσι καὶ θρήνοις ἔχομένη» (Πλάτων).

Β) ἐν συνθέσει σημαίνει: 1) τὸ ἐντὸς τοπικῶς: ἐνοικος, ἐνδημος κ.λπ., καὶ χρονικῶς: ἐνήλικος καὶ ἐνήλιξ, ἔγκαιρος κ.λπ., 2) τὴν συμφωνίαν: ἔννομος, ἔλλογος, ἔμμετρος, 3) τὸ ἐμπροσθεν: ἐνώπιον, ἐναντίον, ἐμποδῶν, 4) τὴν μετοχὴν: ἔμμισθος, ἔμπειρος, ἔμφρων, καὶ 5) ἐφαρμογὴν πράξεώς τινος: ἐγκαλῶ. ἐνορῶ, ἐγγελῶ // ἐν συνθέσει, ἢ πρόθεσις ἐν πρὸ τῶν χειλικῶν π,β,φ, τοῦ ὕγρου μ καὶ τοῦ διπλοῦ φ τρέπεται εἰς ἐμ-, ὡς ἐμπίπτω· πρὸ τῶν οὐρανικῶν κ, γ, χ καὶ τοῦ διπλοῦ ξ εἰς ἐγ-, ὡς

ἐγ-κλημα· εἰς ἐλ- πρὸ τοῦ ὕγρου λ, ὡς ἐλ-λείπω, καὶ εἰς ἐρ- πρὸ τοῦ ὕγρου ρ, ὡς ἐρ-ρινος.

Ἡ ἐν τίθεται κατ' ἑλλειψιν τῆς δοτικῆς οἶκω, δόμω, τόπῳ καὶ μετὰ γενικῆς (ὡς καὶ ἡ εἰς ἀντὶ αἰτ. μετὰ γενικῆς, π.χ. «ἐν τοῦ Κλεομένους» (= ἐν τῷ οἴκῳ, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κλ.), «ἐν Ἀδου (ἢ Αἰδου)» (= ἐν τῷ δόμῳ, εἰς τὸν δόμον τοῦ Ἀδου), «ἐν Ἀσκληπιοῦ» (= ἐν τῷ οἴκῳ, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀσκληπιοῦ), «ὁ νοῦς ἐν Κολωπιδῶν» (δηλ. ἐν δήμῳ), (πρβλ. δημ.) «πάω στοῦ θεῖου μου» (= εἰς τὸ σπῖτι τοῦ θεοῦ μου)· μετὰ γενικῆς τίθεται ἡ «ἐν» καὶ εἰς τὰς φράσεις «ἐν ἑαυτοῦ, ἐν σεαυτοῦ, ἐν ἑαυτοῦ εἶναι, γίνεσθαι, π.χ. «ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτοῦ ἐγένετο» (= ἦτο εἰς τὸν ἑαυτὸν του) (Ξενοφῶν).

Ἡ «ἐν» πρόθεσις μετὰ τοῦ εἰμί, γίνομαι, ἔχω καὶ ποιοῦμαι κεῖται εἰς περιφράσεις, π.χ. «ἐν ὀργῇ ἔχω τινά» (= ὀργίζομαι κατά τινος), «ἐν ἐλπίσιν εἰμί» (= ἐλπίζω). Ὅτε βραχυλογικῶς μετὰ τὴν κίνησιν σημαίνεται καὶ στάσις ἢ πρόθεσις «ἐν» συντάσσεται μετὰ κινήσεως σημαντικῶν ῥημάτων, π.χ. «οἱ ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφηνόγες» (= ὅσοι εἰς τὸ Ἡραῖον εἶχον καταφύγει καὶ εἰς αὐτὸ εἶχον παραμείνει)· «ἐπίσκεψις ἐν τῷ Μουσείῳ» (ἐπίσκεψις εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ παραμονὴ εἰς αὐτό)· (φρ.) «ἐν καιρῷ τι ποιῶ» (= ὠφέλιμόν τι ποιῶ), «ἐν καιρῷ γίνομαι τινα» (= ὠφέλιμος γίνομαι εἰς τινα)· //(Νεοελ. δημ.)· (φρ.) «ἐν ἀνάγκῃ θὰ πληρώσω», «εἶναι ὅλα ἐν τάξει», «ἐν τούτοις», «ἐν γνώσει», «ἐν πάσῃ περιπτώσει». ἐν· (δημ. ἐνα) οὐδ. τοῦ ἀριθμοῦ εἰς* //

(Συντακτ.) «ἐν διὰ δυοῖν»· ὑπὸ τὸ γραμματικὸν σχῆμα τοῦ πλεονασμοῦ* ὑπάγεται καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο, κατὰ τὸ ὅποιον μία ἔννοια ἐκφέρεται διὰ δύο λέξεων μετὰ τοῦ «καί» ἢ τοῦ «τέ-καί» παρατακτικῶς συνδεομένων, ἐνῶ συμφώνως πρὸς τὸ νόημα ἔπρεπε ἡ μία νὰ προσδιορίζῃ τὴν ἄλλην, π.χ. «τὸν παῖδα κοσμήσας ἐσθῆτί τε καὶ χρυσῷ ἀποπέμπει εἰς Πέρας» (= ἐσθῆτι χρυσῇ), (δημ.) «ἀστροπελέκι καὶ φωτιά νὰ πέσῃ στὶς αὐλές σου» (= ἀστροπελέκι πύρινο), «τρεῖς λυγρές τόνοι κερονῶν καὶ τρεῖς καλὲς κοπέλλες», (ἦτοι τὸ ὅλον τρεῖς καλὲς κοπέλλες), «φωτιά καὶ λάβρα» (= ἐντόνωτάτη φωτιά). Καὶ τὸ «πολύς» συνάπτεται διὰ τοῦ «καί», ἐνῶ ὥφειλε νὰ εἶναι διορισμὸς ἄλλου ἐπιθέτου, π.χ. «πολλὰ καὶ ἄλλα» (= πολλὰ ἄλλα) (Θουκυδίδης).

-ενα· ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -ενα (πλὴν τῶν εἰς -αινα*) γράφονται διὰ τοῦ ε καὶ δι' ἐνὸς ν, π.χ. ἡ κτένα, ἀρένα, καθένα, νένα, βλένα, πιένα, (ιταλ. piena), μπαλένα, (ιταλ. balena <έλλ. φάλαινα), παρθένα, ἔνα, ὀλοένα, ἐσένα, ὠμένα, γινομένα, καὶ τὰ πληθυντ. τὰ βάρβена, τὰ ἄρμενα, τὰ λαλόμενα, τὰ λυπημένα κ.λπ. πλὴν τοῦ γέννα, ἀντέννα (λατ. antenna), πέννα (ιταλ. penna = πετερόν), γέεννα, Ῥαβέννα, ἄτινα γράφονται διὰ ν· // εἰς -ενα γράφονται καὶ πολλὰ τοπωνύμια (<σλαβ. -ena), τὰ Βρέστενα, ὡς τὰ Κρέστενα κ.λπ.

ἐναίρω (τινά)· (= φονεύω, ἐξολοθρεύω, φθείρω)· (μέλλ.) ἐναρῶ, (ἀόρ. β') ἦναρον, (ποιητ.) ἐναρον, (ἀπαρ.) ἐναρεῖν, (μτγν. ἀορ. α') ἔνηρα· (Μεσ.) ἐναίρομαι (τινα), (ἀ α') ἐνηράμην· — τὰ ἐναρα (= πανοπλία καὶ κοσμήματα φονευθέντος ἐ-

χθροῦ)· ἐναίρῳ (-έω) (= κυριεύω).
ἐναίσιμος, -ος, -ον· «ἐναίσιμος ἐπὶ διδασκατορίᾳ διατριβῇ» (κατὰ μετὰφρασιν τοῦ λατιν. *inauguralis dissertatio*)· πρωτότυπος ἐπιστημονικῇ μελέτῃ πτυχιούχου πανεπιστημίου ἢ ἄλλης ἀνωτάτης Σχολῆς ὑποβαλλομένη πρὸς ἔγκρισιν, ὅπως ἀναγορευθῇ διδάκτωρ (ἄλλως θέσις, γαλλ. *these*, κν. τέξα), (ἐπίρρ.) ἐναίσίμως.

ἐναλλαγή, (-ῆς), ἡ· (ἄλλως ἐνάλλαξις)· // (Γραμμ.) ἡ χρῆσις γράμματος ἢ στοιχείου τινὸς ἀντὶ ἄλλου, ὡς καὶ ἡ μεταβολὴ γλωσσικοῦ τινος στοιχείου εἰς ἄλλο, π.χ. τοῦ θ εἰς φ: θῆρ > φῆρ, θηκάρι > φηκάρι, [(φρ.) «φουρί-φουρί»· (= θυρὶ θυρί· ἀπὸ θύρα σὲ θύρα) κατ' ἄλλους ἐκ τοῦ τουρκικοῦ *fırıl - fırıl* = κυκλικῶς], θεῶν > φεῶν, θύοντες > φύοντες· β εἰς δ: βάραθρον > δέρεθρον, τ εἰς π: τέτταρες > πέτταρες, ε εἰς ο Ἐρχομένους > Ὀρχομένους, Τρεφώνιος > Τροφώνιος· // «ἐναλλάγῃ ἢ πτώσεως», «ἐναλλάγῃ χρόνων»· (φρ.) «λαμβάνεται δὲ καὶ ὁλόκληρα παθητικὰ ἀντὶ ἐνεργητικῶν πολλάκις, ὅταν μὴ δύσφυστος ἢ δυστράπελος ἢ ἐναλλαγὴ μέλλῃ γενήσεσθαι» (Ἡρωδιανός).

Πολλάκις παρατηρεῖται ἐναλλαγὴ τοῦ α καὶ ε, ἥτις ἔχει εἰς τινα αἰτίαν τὴν μετάπτωσιν*, εἰς ἄλλα ὅτι ἐγένετο διὰ μεταρρυθμίσεως πρὸς ἄλλας καταλήξεις, μικρὸς - μικρός, ὕαλος - ὕελος, σιάλος - σιάλος, μυελός - μυαλός, σκιαρός - σκιερὸς κ.λπ.
ἐναλλάσσω· (ἀμτβ)· λαμβάνω ποικίλην μορφήν ἐναλλάξ· // (Μετρ.) «τὸ μέτρον τοῖς δυσλλάβοις ἐναλλάσσεται», ἥτοι μεταχειρίζεται ἐκ περιτροπῆς ποικίλους δι-

συχλάβους πόδας· // «ἐναλλάσσω τί τινι» (= ἀνταλλάσσω)· (φρ.) «ἐναλλάξασα φόνου θανάτῳ» (Εὐριπίδης) (= πληρώσασα τὸν φόνον διὰ θανάτου)· (πρκμ.) ἐνήλλαχα· (μετχ. παθ. πρκμ.) ἐνηλλαγμένος, -η, -ο· (βλ. ἀλλάσσω)·
ἐναλλος, -ος, -ον· (= ἄλλοις, μεταβλημένος)· ἐναλος (= θαλάσσιος, ἐνάλιος).

ἐναντίος, -ία, -ίον· (μετὰ δοτικῆς) (ὁ εὐρισκόμενος ἀντιμέτωπος)· (κατὰ κράσιν) τὸ ἐναντίον > τούναντίον (= ἀντιθέτως, ἀντιστρόφως· ἐξ ἄλλου), (ἐπίρρ.) «ἐκ τοῦ ἐναντίον» (= ἐκ τοῦ ἀπέναντι), «ἀπ' ἐναντίας» ἢ «ἀπεναντίας» (= ἀντιθέτως), «ἐξ ἐναντίας», «ἐξ ἐναντίου»· // (Ῥητορ.) «τὰ ἐναντία»· (ὡς σχῆμα λόγου) ὡς ἀντιθέσεις· // (Λογ.) «ἐναντίαι ἔννοιαι», εἶναι δύο ἔννοιαι, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸ πλάτος ἀνωτέρας τινὸς ἐννοίας περιλαμβάνονται ἀπέχουν πολὺ καὶ διαφέρουν ἀλλήλων. Τυχεμένης δὲ τῆς μιᾶς αἴρεται ἡ ἄλλη, αἰρομένης δὲ τῆς ἐτέρας δὲν τίθεται πάντοτε ἡ ἐτέρα. Αἱ ἀχρόταται ἔννοιαι τῆς σειρᾶς λέγονται «ἐκ διαμέτρου» ἀντίθετοι καὶ εἶναι ὡσαύτως ἐναντίαι, π.χ. ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ἐννοιῶν τῶν χρωμάτων ἡ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ ἡ τοῦ ξανθοῦ εἶναι ἐναντίαι, «ἐκ διαμέτρου» ἀντίθετοι, ὡς τοῦ ἐρυθροῦ καὶ τοῦ ἰόχρου· // «ἐναντίαι ἀποφάνσεις ἢ προτάσεις»· καθολικαὶ κρίσεις, εἰς τὴν μίαν τῶν ὁποίων καταφάσκειται τὸ ἀποφασχομένον εἰς τὴν ἄλλην.

ἐναντιῶ (-όω)· ἐναντιόω τι (= τοποθετῶ ἀντικρῶ)· (μέλλ.) ἐναντιώσω· (Μεσ.) ἐναντιοῦμαι (-όομαι τινι) (= ἀντιτίθεμαι, ἀντιτάσσομαι, φέρω ἀντίρρῃσιν, ἀντιλέγω·

εἶμαι δυσάρεστος, δυσμενής, στρέφωμαι κατὰ τινος· (φρ.) «ὡς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Λέσβῳ πάντα ἡναντιοῦτο» (Θουκυδίδης), (πρτ.) ἡναντιοῦμην, (μέλλ.) ἐναντιώσωμαι, (παθ.) ἐναντιωθήσομαι, (παθ. ἄ) ἡναντιώθην, (ὑποτ.) ἐναντιωθῶ, πρ ἡναντιώμην, (μετχ.) ἡναντιωμένος, -η, -ον, ὑπ ἡναντιώμην· (μετ' ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «ἐναντιοῦμαι τινι πράττειν»· ἐναντιοῦμαι εἰς τι, πρὸς τι, πρὸς τινα περὶ τινος, ὑπέρ τινος κ.λπ· (φρ.) «καὶ ἐναντιώσομαι περὶ τῆς ἐλευθερίας» (Λυσίας), «ἡναντιοῦτο πρὸς πάντα τῷ συνάρχοντι» (Δίων Κ.)
ἐναντιωματικός, -ή, -όν· ὁ δηλῶν ἐναντίωσιν, ἀντίθεσιν· ἀντιθετικός· // (Γραμμ.) ἐναντιωματικοὶ ἢ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι*, οἱ δηλοῦντες ἐναντίωσιν καὶ συνδέοντες κατὰ παράταξιν καὶ ἀντιθετικῶς δύο προτάσεις· οὗτοι εἶναι οἱ ἐξῆς: μέν, δέ, ἀλλὰ, μέντοι, ὅμως, αὖ, ἀτάρ, μήν, καὶ μήν, ἀλλὰ μήν, οὐ μήν ἀλλὰ, εἰ καί, καίτοι, καίπερ, κἄν· τῆς δὲ λαοιμένης· ἐνῶ, ἄν καί, μολονότι, μ' ὅλο πού, ἀγκαλά, καί, ὡς τόσο, ἐν τούτοις, μ' ὅλα ταῦτα, κι ἄν, κι ἄς, καὶ νά, καὶ πού, μάλιστα, καὶ ἔπειτα· (ὁ «μέν» παρέχει ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐπόμενα, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι πρὸς τὰ προηγούμενα)· // (Συντακτ.) «ἐναντιωματικαὶ ἢ ἐνδοτικαὶ ἢ παραχωρητικαὶ προτάσεις»· αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν παραχώρησιν ἢ ὁμολογίαν τοῦ λέγοντος, αὗται ἐκφέρονται μόνον διὰ τῶν ἐναντιωματικῶν συνδέσμων εἰ καί (καὶ εἰ), ἄν καί (καὶ ἄν, καὶ νά) ἢ, ἐάν ἢ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητικῇ, διὰ τῶν

«οὐδ' εἰ», οὐδ' ἄν», «μηδ' ἔάν» (= οὔτε κι ἄν)· (νεώτ.) καίτοι, μολονότι, μ' ὅλο πού, ἀγκαλά καί· (ἀρχ.) αὗται αἱ προτάσεις εἶναι υποθετικαὶ μετὰ τοῦ ἐπιδοτικού καί (ἢ οὐδέ, μηδέ) παρὰ τὸν ὑποθετικὸν σύνδεσμον (εἰ, ἄν), διὰ τοῦτο ἐκφέρονται, ὡς καὶ αἱ υποθετικαὶ* προτάσεις, καὶ ἔχουν ἄρνησιν τὸ μή· τὰ «εἰ καί», «ἄν καί (= μολονότι)» τίθενται, ὅταν ἡ παραχώρησις γίνεται πρὸς τι, τὸ ὅποιον ὁ λέγων δέχεται ὡς πραγματικόν, ὡς «εἰ καὶ θνητὸς εἰμὶ»· τὰ δὲ «καί εἰ», «καὶ ἄν», «καὶ ἄν (= κι ἄν ἀκόμα)» τίθενται, ὅταν ἡ παραχώρησις γίνεται πρὸς τι, τὸ ὅποιον ὁ λέγων θεωρεῖ ὡς ἀδύνατον ἢ ἀπίθανον, π.χ. «καὶ εἰ ἀθάνατος ἦν» (πράγμα, ὅπερ δὲν συμβαίνει)· // ἐναντιωματικαὶ ἢ ἐνδοτικαὶ μετοχαί*· αἱ ὁποῖαι δηλοῦν παραχώρησιν ἢ ὁμολογίαν τοῦ λέγοντος καὶ ἀναλύονται διὰ τῶν συνδ. «ἄν καί» καὶ τοῦ ἀντιστοίχου ῥήματος, ὡς «πολλοὶ ὄντες εὐγενεῖς (= ἄν καὶ εἶναι), εἰσὶ κακοί».

ἐνάργεια, (-ας), ἡ· (Λογ.) ἡ ἐνάργεια εἶναι ἐν τῶν γνωρισμάτων τῆς νόησεως· προϋποθέτει σαφήνειαν τῶν γινωσκομένων καὶ βεβαιότητα. Αὕτη εἶναι δύο εἰδῶν: α) «ἄμεσος», ἥτοι ἡ ἐνάργεια κρίσεων ἢ ἐρειδομένη ἐπὶ κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως καὶ σαφοῦς ἐποπτείας, ὡσαύτως δὲ ἡ τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι εὐθὺς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν φανεραί, β) «ἔμμεσος», ἥτις συναγεται ἐκ τῆς σχετίσεως ἀμέσας ἐποπτεῶν, ὅπως εἰς τοὺς συλλογισμούς· // (Ῥητορ.) ζῶηρὰ περιγραφὴ, ἥτοι ἡ διὰ ζῶηροῦ ὕφους τρόπον τινὰ αἰσθητοποίησις τῶν διατυπωμένων.

ἐναρθρος, -ος, -ον· (ἐπὶ λόγου) ὁ παρα-
γόμενος δι' εὐκρινούς συνάφειας τῶν
φθόγγων // (Γραμμ.) ὁ ἐκφερόμενος μετ'
ἄρθρων (ἐπὶ πτωτικών), π.χ. ὁ σοφός, τοῦ
σοφοῦ κ.λπ. (καὶ ῥηματικών τύπων), π.χ.
«τὸ λύω εἶναι ῥῆμα φωνηεντό-
ληκτον», «ἀπαγορεύεται τὸ
πτύειν» (τὸ πτύειν εἶναι ἑναρθρον ἀπα-
ρέμφατον*) // (Ἀνθρωπολογ.) «ἐναρ-
θρος λόγος» (ἄλλως λαλιά), ἡ ιδιότης
τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐκφράζη τὰ διανοήματά
του διὰ τῆς ἀρθρώσεως φθόγγων καὶ τῆς
συναρμολογήσεώς των εἰς λέξεις καὶ φρά-
σεις· ἀποτελεῖ τὴν ὑφίστην βαθμίδα τῆς ἐξ-
ελίξεως τοῦ νουνεχοῦς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος
κατατάσσεται, βάσει τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ
ἐνάρθρου λόγου, εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμί-
δα τελειότητος μεταξὺ τῶν ἐπιγείων ὄν-
των· (ἐπίρ.) ἐνάρθρως (= μετ' ἄρθρου).
ἐναρίζω· (= λαφυραγωγῶ φονευθέντα ἐ-
χθρόν, ἀφαιρῶ τὰ ἔναρα (ἦτοι τὴν πανο-
πλίαν καὶ τὰ κοσμήματα αὐτοῦ), ἀπογυ-
μνῶν· ἀποκτείνω, φονεύω ἐν μάχῃ)·
(πρτ.) ἡνάριζον, (ἐπικ.) ἐνάριζον, (μέλλ.)
ἐναρίζω, (ἀόρ. α') ἐνάριξα, (μτγν.) ἡνάρι-
ξα καὶ ἡνάρισα· (Παθ.) ἐναρίζομαι, (μέσ.
μέλλ.) ἐναρίζομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐναρίζαμην,
(παθ. ἀόρ. α') ἡνάρισθην, (πρκμ.) ἡνάρι-
σμαι, (μτχ.) ἡναρισμένος, -η, -ον· — τὰ ἔ-
ναρα (= τὰ λάφυρα ἐν πολέμῳ).
ἐναρκτικός, -ή, -όν· (= ὁ τῆς ἐναρξέως)·
// (Γραμμ.) «ἐναρκτικὰ ῥήματα»,
τὰ παράγωγα ῥήματα τὰ δηλοῦντα ἑναρξιν
τοῦ σημαινομένου ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου
(ἦτοι ἑναρξιν καταστάσεως), ὡς χρονικὸν
γνώρισμα τὸ ἐνεστωτικὸν θέμα τοῦ ῥήμα-
τος προσλαμβάνει τὸ πρόσφυμα -σκ- ἢ
-ισκ-, π.χ. ἤβη > ἡβάσκω (= γίνομαι ἔφη-

βος), γῆρας > γηράσκω (= γίνομαι γέ-
ρων), μιμνήσκω, διδάσκω, ἀποθνήσκω,
γινώσκω, τιτρώσκω, εὐρίσκω, ἀλίσκομαι
κ.λπ. // «ἐναρκτικὸς ἀόριστος»·
ὁ ἀόριστος δὲν δηλοῖ μόνον τὸ ἐφάπαξ,
π.χ. «πολλάκις ἐθαύμασα, εὐ-
δαιμόνισά σε» κ.λπ., ἀλλὰ καὶ τὸ λή-
ξαν· π.χ. «ἀπέθανεν», ὡς καὶ τὸ ἀρξά-
μενον· ἐγεννήθη, ἤρχισε κ.λπ.
ἐναρξίς, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) «τὰ ἐν-
άρξεως καὶ λήξεως σημαντικά»·
ἄρχω, λήγω συντάσσονται μετὰ γενικής,
π.χ. «ἄρχω μύθον», «λήγω τῆς θήρας»·
ἐνδεῖα, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) πάθος λέξεως,
κατὰ τὸ ὅποιον ἐλαττοῦται αὕτη ἡ ἐξασθε-
νοῦται χάριν εὐφωνίας, π.χ. δρύφακτος >
δρύφακτος, ἀμφιφορεῖς > ἀμφορεῖς κ.λπ.
ἐνδεκάσύλλαβος, -ος, -ον· (δημοτ.) -η,
-ο(ν)· «ἐνδεκάσύλλαβος στίχος»
ἢ ἀπλῶς «ἐνδεκάσύλλαβος» //
«ἐνδεκάσύλλαβον τό» (ἐνν. μέ-
τρον)· στίχος ἐξ ἑνδεκα συλλαβῶν, ὡς «τὸ
Σαπφικὸν καλούμενον ἐνδε-
κάσύλλαβον»·
ἐνδελέχεια, (-ας), ἡ· (= ἡ συνεχὴς διάρ-
χεια), (ἐπιθ.) ἐνδελεχής, -ής, -ές· ἐντελέ-
χεια, (-ας), ἡ (= ἡ πραγματικὴ ὑπαρξίς),
(ἐπιθ. ἐντελεχής οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ).
ἐνδημῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= διατριβῶ,
διαμένω εἰς τὴν πατρίδα ἢ εἰς τινὰ τόπον,
(ἀντιθ.) ἀποδημῶ, (ἐπὶ νόσων) εἶμαι ἐν-
δημικός· (πρτ.) ἐνδήμουν, (μέλλ.) ἐνδη-
μήσω, (ἀόρ.) ἐνδήμησα, (ὑποτ.) ἐνδημή-
σω· — ἐνδημος, ἐνδημώδης, ἐνδημικός,
ἐνδημικότης, ἐνδήμιος, ἐνδημία.
ἐνδιάθετος, -ος, -ον· «ἐνδιάθετος
λόγος», ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὴν διά-
νοιαν· (φρ.) «ἐν ἀνθρώπῳ δ' ὁ μὲν (λό-

γος) ἐστὶν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός»·
ἐνδιαφέρον, (-οντος), τό· (ἐνδιαφέρομαι)
(ὁρθότ. διαφέρον, διαφέρομαι· ἡ πρόθεσις
«ἐν» ἐκ τοῦ ξένου interet, intéres-
ser).
ἐνδοιαστικός, -ή, -όν· (= ὁ ἐκφράζων
ἐνδοιασμόν, δισταγμόν, φόβον) // (Συν-
τακτ.) «ἐνδοιαστικαὶ προτά-
σεις»· αἱ ἐξαρκόμεναι ἐκ ῥημάτων φό-
βου ἢ ὑποφίας σημαντικῶν καὶ εἰσαγόμε-
ναι διὰ τοῦ μή, μὴ οὐ, ὅπως μή,
ὡς μή, (νεωτ.) μή (μήν), μὴ δέν, μή-
πως δέν). Τίθενται: α) εἰς τὴν ὀριστικὴν
«φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἡμαρτήκα-
μεν» (Θουκυδίδης), β) εἰς τὴν ὑποτακτι-
κὴν, π.χ. ὅταν προηγητὰ ἀρκτικὸς χρόνος,
π.χ. «δέδοικα μὴ οὐδ' ὅπου ἦ» (Πλά-
των), καὶ γ) εἰς τὴν εὐκτικὴν, ὅταν προη-
γητὰ ἱστορικὸς χρόνος, π.χ. «ἐδέδοίκει
ὅπως μὴ ὑπὸ τοῦ Μενεξένου συλληφθή-
σοιτο» (Ἰσοκρ.), καὶ δ) εἰς τὴν δυνητικὴν
εὐκτικὴν, π.χ. «δέδοικα μὴ πρὶν λέγειν ἂν
τὸν πόθον τὸν ἐξ ἐμοῦ» (Σοφοκλῆς).
Μετὰ χρόνον ἱστορικὸν τίθεται καὶ ὑπο-
τακτικὴ ἀντὶ τῆς εὐκτικῆς, π.χ. «Κορυ-
ραῖοι ἐφοβήθησαν μὴ (αἱ νῆες) πολέμοι
ᾧσιν» (Θουκυδίδης).
Πολλάκις παραλείπεται τὸ ῥῆμα τῆς κυ-
ρίας προτάσεως, ἐὰν εἶναι σημαντικὸν ἀ-
ποπειράς, ὁράσεως, προσοχῆς, π.χ. «ὅπως
οὐκ ἀπολεῖ μαστιγούμενος» (= ὅρα
οὐκ ὅπως μὴ ἀπολεῖ)· (φρ.) «δέδοικα μὴ
ἀποθάνη» (= φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνη,
πρᾶγμα ὅπερ ἀπεύχομαι), «δέδοικα μὴ
οὐκ ἀποθάνη» (= φοβοῦμαι μὴ ἀποθά-
νῃ), πρᾶγμα ὅπερ ἐπιθυμῶ·
// (Δημοτ.) εἰσάγονται διὰ τοῦ μορίου μὴ
(μήν), π.χ. «φοβοῦμαι μὴ ἀπορριφθῇ τὸ

παιδί», (ὀριστ.) «μὴν ἀρρώστησε τὸ παι-
δί καὶ δὲν ἔχει ὄρεξι νὰ παίξῃ», (ὑποτ.)
«ἔχω ἀδελφὸ στὴν ξενητεῖα μὴ λάχῃ καὶ
περάσῃ»· (κατ' ἔγκλισιν δυνητικὴν) «δὲν
τόκαμα, γιατί φοβήθηκα μὴ θὰ μοῦ ἔ-
βγαине σὲ κακό». Αἱ ἐνδοιαστικαὶ προτά-
σεις ἐκφέρονται ἀρνητικῶς διὰ τοῦ «μὴ
δέν» καὶ ἐκφράζεται φόβος μήπως δὲν ἔ-
γινε ἢ δὲν γίνεται ἢ δὲν θὰ γίνη κάτι, π.χ.
«μὴ δὲν ἄκουσε τὸ κοινὸν καὶ γι' αὐτὸ
δὲν ἄνοιξε», «φοβεῖται μὴ δὲν τὰ βγάλῃ
πέρα»·
ἐνδοσυνθετικὴ γλῶσσα· (Γλωσσ.)
γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν τὰ στοιχεῖα (θέμα,
ἐπιθέμα, κατάληξις) ἐκάστης λέξεως παρα-
τάσσονται καὶ δὲν συγχωνεύονται μεταξὺ
των, ὡς εἶναι αἱ μονοσυλλαβικαὶ καὶ κλι-
ταὶ σήμερον γλώσσαι: Ἑλληνικὴ, Λατινι-
κὴ κ.λπ.
ἐνδοτικός, -ή, -όν· (Συντακτ.) «ἐνδο-
τικαὶ προτάσεις» (ἄλλως παραχω-
ρητικαὶ) (βλ. «ἐναντιωματικαὶ* προτά-
σεις»·).
ἐνεδρεύω· (ἀμτβ.) (= κάμνω, στήνω ἐνέ-
δραν, (κν. καρτέρι), παραμονεύω, τοποθε-
τῶ εἰς ἐνέδραν)· (πρτ.) ἐνήδρευον, (μέλλ.)
ἐνεδρεύσω, (ἀόρ.) ἐνήδρευσα, (ὑποτ.) ἐνε-
δρεύσω· (Παθ.) ἐνεδρεύομαι (= συλλαμ-
βάνομαι δι' ἐνέδρας· (μτφ.) ἐξαπατῶμαι·
(φρ.) «ὑπὸ νόμων τοὺς πολίτας ἐνε-
δρεύεσθαι» (Λυσίας)· (πρτ.) ἐνηδρευό-
μην, (μέσ. μέλ.) ἐνεδρεύσομαι, (μέσ. ἀόρ.)
ἐνηδρευάμην, (ὑποτ.) ἐνεδρεύωμαι,
(παθ. ἀόρ.) ἐνηδρεύθην, (ὑποτ.) ἐνηδρευ-
θῶ, (πρκμ.) ἐνήδρευμαι, (μετχ.) ἐνηδρευ-
μένος, -η, -ον, (ὑπερ.) ἐνηδρεύμην· — ἐνέ-
δρευμα, ἐνεδρευτής, ἐνεδρεία, ἐνεδρευτι-
κός, ἐνεδρευτικῶς, ἐνέδρευτος.

ἔννεμι· (= ἐνυπάρχω)· ἔννεμι (= ἐνδύω ἐ-
μαυτόν, φορῶ).

ἔνεκα ἢ ἔνεκεν· (ποιητ. εἵνεκα, εἵνεκεν,
αἰολ. ἔνεκα)· πρόθεσις καταχρηστική, ἡ
ὁποία συντάσσεται μετὰ γενικής καὶ ση-
μαίνει: α) τὸ ἀναγκαστικὸν αἷτιον (= τὸ
ἐξ αἰτίας, τὸ γιατί), π.χ. «*παιῖα ἀνδρας
ἔνεκεν ἀταξίας*» (Ξενοφών), «*καθυστέ-
ρησε τὸ ἀεροπλάνον ἔνεκα κακοκαι-
ρίας*» β) τὸ ποιητικὸν ἢ χαριστικὸν ἢ τε-
λικὸν αἷτιον, π.χ. «*μηδένα ἀνθρώπων
κολακεύειν... ἔνεκα μισθοῦ*» (Ξενοφών),
«*τὸ οὐ ἔνεκα*» (Ἀριστοτέλης) (τελικὸν
αἷτιον)· «*ἔνεκα σοῦ θανατούμεθα*»
(= πρὸς χάριν σου)· (δημοτ.) «*γιὰ μετ'
αἰτιατικῆς*», π.χ. «*γιὰ σένα ὑπόφερα τὰ
πάνδεινα*» (= γιὰ τὸ χατήρι σου).

ἐνέπω· (καὶ ἐνέπω ποιητ.), (μτγν.
ποιητ.) ἐνίσπω (= ἀφηγοῦμαι, διηγούμε-
λέγω, παραινώ, καλῶ, ὀνομάζω· (φρ.)
«*ἐννέπω τινὰ δοῦλον*» (Εὐριπίδης).
«*τοὺς ἐνέποιον ἱεροὺς*» (= ἐκείνους τοὺς
ὁποίους καλοῦν ἱεροὺς) (Πίνδαρος)· προσ-
αγορεύω, διατάσσω)· (εὐκτ.) ἐνέποιμι,
(προστ.) ἐννεπε· (πρτ.) ἤνεπον, (μέλλ.) ἐ-
νισπῆσω καὶ ἐνίψω, (ἀόρ. β') ἐνισπον, (ὑ-
ποτ.) ἐνίσπω, (εὐκτ.) ἐνίσπος, (ἀπαρ.) ἐνι-
σπεῖν — «*ἐνέπω τινί τι*» (= διηγούμε-
λέγω εἰς τινὰ τι)· μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.
(= διατάσσω, παραινώ, προστάσσω)·
(φρ.) «*κεῖνος αἰνεῖν καὶ τὸν ἔχθρον παντὶ
θυμῷ σύν γε δίκῃ καλὰ ῥέζοντ' ἔννεπεν*»
(Πίνδαρος).

ἐνέργεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) (εἰς ἀντίθε-
σιν πρὸς τὸ πάθος*)· ἡ διάθεσις τοῦ ῥήμα-
τος ἡ ἐκφράζουσα δράσιν τοῦ ὑποκειμένου.
ἐνεργῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (= εἶμαι ἐν δρά-
σει, ἐν ἐνεργείᾳ· εἶμαι δραστήριος, πρᾶτ-

τω, προκαλῶ· τελῶ τὴν γενετήσιον πρᾶ-
ξιν· (φρ.) «*Δωριδα... οἷος ἦν ἐν ὀφθαλ-
μοῖς ἀπάντων ὁρῶντων ἐνεργεῖν*» (Ἀλ-
κίφρων)· (μετ' αἰτιατικ.) κινῶ, κατευθύ-
νω, (ἐπὶ φαρμάκων) φέρω ἀποτέλεσμα·
(πρτ.) ἐνήργουν, (μέλλ.) ἐνεργήσω, (ἀόρ.)
ἐνήργησα, (ὑποτ.) ἐνεργήσω, (δημ. μτγ.
παθ. πρκμ.) ἐνεργημένος, -η, -ο· — ἐνε-
ργός, ἐνέργεια, ἐνέργημα, ἐνεργητικός, ἐν-
εργής, ἐνεργητικότης, ἐνεργητικῶς.

ἐνεργητικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἐνεργη-
τικὰ ῥήματα» εἶναι δύο εἰδῶν: α) τὰ δη-
λοῦντα ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου μεταβι-
βαζομένην εἰς ἄλλο πρόσωπον καὶ καλού-
μενα μεταβατικά, ὡς σκᾶπτω, τύ-
πτω, διδάσκω κ.λπ., β) τὰ μὴ μετα-
βιβάζοντα τὴν ἐνέργειαν εἰς ἄλλο καλού-
μενα ἀμετάβατα, π.χ. παίζω, κιθα-
ρίζω, τρέχω, γελῶ κ.λπ. (βλ. ῥή-
μα).

Τὸ ἐνικὸν προσώπων τῶν ἀρκτικῶν χρό-
νων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς κατέληγεν εἰς
-ω, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς τὰ θεματικὰ
λεγόμενα ῥήματα, καὶ δὲν προήλθεν ἐκ
συναιρέσεως, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξ ἐκτάσεως τοῦ
θεματικοῦ φωνήεντος ο, καὶ εἰς -μι εὐρι-
σκόμενον εἰς τὰ ἀθέματα.

Τῶν δὲ παραγομένων χρόνων τὸ α' ἐν.
πρόσωπον ἔληγεν εἰς **III**, τὸ ὁποῖον φωνη-
τικῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν διεσχίσθη εἰς **ν**
(μετὰ τὰ φωνήεντα), π.χ. ἔστη-ν, ἔφ-
η-ν, ἔλεγο-ν καὶ εἰς **III** — α
(μετὰ τὰ σύμφωνα ἢ ἡμίφωνα, π.χ. ἔλεξ-
α· ἡ διαφορὰ τοῦ -ν εἶπο-ν, ἔφυγο-ν
κ.λπ. ἀπὸ τοῦ -αι· εἶπα, ἔλεξα κ.λπ. ὁ-
φείλεται εἰς τὸν πρὸ τοῦ **ν** φθόγγον, τὸ φω-
νῆεν καὶ τὸν πρὸ τοῦ α φθόγγον τὸ σύμ-
φωνον· // (Συντ.) Τὰ ἀμετάβατα ἐνε-
ργητικὰ ῥήματα δὲν δέχονται ἀντικείμενον,

γνητικὰ ῥήματα δὲν δέχονται ἀντικείμενον,
ἀλλὰ μόνον διαφόρους διορισμούς καὶ εἶ-
ναι τὰ ἐξῆς:

α) «τὰ φυσικῆς ἐνεργείας»: βοῶ,
γελῶ, θρηνῶ κ.λπ.,
β) «τὰ τεχνικῆς ἐνεργείας»: αὐ-
λῶ, σαλπίζω, κιθαρίζω κ.λπ.,
γ) «τὰ ἐφετικᾶ»: γελασεῖω, πολεμη-
σεῖω, στρατηγῶ, κησιῶ κ.λπ.,
δ) «τὰ δηλωτικὰ ὥρας καὶ χρό-
νου»: θερίζω (= διάγω τὸ θέρος, δια-
χειμάζω) κ.λπ.,

ε) «τὰ σημαίνοντα μίμησιν
γλώσσης ἢ φρονήματος»: ἀτι-
κίζω, ἐλληνίζω, φιλιππίζω, μηδίζω, καὶ
στ) «τὰ σημαίνοντα κίνησιν»: βα-
δίζω, τρέχω, βαίνω, ῥέω, πλέω κ.λπ.

Μερικὰ ἀμετάβατα ῥήματα καὶ ἰδίως κι-
νήσεως σημαντικὰ μετὰ προθέσεων συντι-
θέμενα γίνονται μεταβατικά, π.χ. (ἀμτβ.)
βαίνω (= βαδίζω, περπατῶ) > (μτβ.)
«*διαβαίνω τὸν ποταμόν*», «*ὑπερβαίνω τὸ
ὄρος*» (ἀμτβ.) ἔρχομαι (μτβ.) «*περιέρ-
χομαι τὴν πόλιν*» κ.λπ.

Πολλὰ μεταβατικά ῥήματα τίθενται καὶ ἀ-
μετάβατα· (μτβ.) π.χ. βαίνω (βαδίζω)
(ἀμτβ.)· (φρ.) «*ποσοὶ βαίνειν*» (Ὁμηρος)
— (μτβ.) (φρ.) «*ἀμφοτέρους ἐξ ἵππων
βῆσε κακῶς*» (Ὁμηρος) (= τοὺς κατέβα-
σεν ἐκ τοῦ ἄρματος εἰς κακὴν κατάστασιν),
«*βάλλω*» (= ῥίπτω) (μτβ.), ἐνῶ (ἀμτβ.)
«*βάλλ' ἐς κόρακας*» (= πῆγαινε ἀπ' ἐδῶ,
τσακίσου)· (φρ.) «*ποταμὸς Μινυῆιος εἰς
ἄλλα βάλλων*» (Ἰλιάς) (= ῥιπτόμενος).
Τὰ μεταβατικά ῥήματα εἰς τὴν σύνταξιν
λέγονται μονόπτωτα ἢ δίπτωτα, ἐπειδὴ
δέχονται ὡς ἀντικείμενον ἢ διορι-
σμὸν μίαν ἢ δύο πτώσεις, π.χ. (μονόπτω-

τα) «*λοῦω τὸν παιδα*», «*γυμνάζω τὸν μα-
θητὴν*» κ.λπ., (δίπτωτα), π.χ. «*διδάσκω
τὸν παιδα γραμματα*» (δύο αἰτιατικά),
«*ὁ πατὴρ μου δύο ναὺς ἐγένισε σίτου*»
(αἷτ., γεν.), «*τὰ ἱερὰ οἱ θεοὶ ἡμῖν φαίνου-
σιν*» (αἷτ., δοτ.), «*ἀντιποιούμεθα βασιλεῖ
τῆς ἀρχῆς*» (γεν., δοτ.). Μεταβατικά τινα
ῥήματα ἔχουν ἀμεταβάτους β' ἄορ. καὶ
παρακειμένους:

«*ἀπόλλυμι*» (= ἀφανίζω), (μτβ.)
πρκμ. α' ἀπολώλεκα
(= ἔχω καταστρέφει),
(ἀμτβ.) (πρκμ. β') ἀπό-
λωλα (= εἶμαι χαμένος).

«*δύω*» (= βυθίζω), (ἀόρ.) ἔδυν (= ἐβυθί-
σθην), (πρκμ. α') δέδυκα (= ἔχω
βυθισθῆ).

«*ἐγείρω*» (= σηκώνω), (πρκμ. β') ἐ-
γρήγορα (= εἶμαι ἐξυπνος).

«*ἵστημι*» (= στήνω), (ἀόρ. β') ἔστην
(= ἐστάθην), (πρκμ.) ἔστηκα
(= εἶμαι ὀρθός).

«*κατάγνυμι*» (= συντρίβω), (πρκμ. β')
κατέαγα (= εἶμαι συντε-
τριμμένος).

«*πεῖθω*» (= καταπεῖθω), (πρκμ. β') πέ-
ποιθα (= ἔχω πεποιθῆσθαι), ὁ δὲ
(πρκμ. α') πέπεικα (= ἔχω κα-
ταπείσει).

«*πήγνυμι*» (= ποιῶ τι στερεόν), (πρκμ.
β') πέπηγα (= εἶμαι στε-
ρεός).

«*πράττω*» (= ποιῶ), (πρκμ. β') πέπρα-
γα (= διάκειμαι), ἐνῶ (πρκμ.
α') πέπραχα (= ἔχω πράξει).

«*ρήγνυμι*» (= διαρρηγνύω, σπάζω τι),
(πρκμ. β') διέρρωγα (= ἔχω
διαρραγῆ).

«σβέννυμι» (= σβήνω τι), (ἀόρ.) ἀποσβῆναι (= ἀποσβεσθῆναι), (πρκμ. α') ἀπέσβηκα (= ἔχω ἀποσβεσθῆ).

«σῆπω» (= κάμνω τι νὰ σαπίσῃ), (πρκμ. β') σέσηπα (= εἶμαι σάπιος).

«τήχω» (= ἀναλύω τι), (πρκμ. β') τέτηκα (= εἶμαι λυωμένος).

«φαίνω» (= φέγγω, δεικνύω), (πρκμ. β') πέφηνα (= εἶμαι φανερός), ἐνῶ (πρκμ. α') ἀποπέφαγκα (= ἔχω δείξει τι).

«φύω» (= κάμνω τι νὰ φυτρώσῃ, νὰ γεννηθῇ), (ἀόρ. β') ἔφυν (= ἐφύτρωσα, ἐγενόμην), (ἐνῶ πρκμ. α') πέφυκα (= γέγονα).

// Τὰ παροξύτονα ἐπίθετα ἔχουν ἐνεργητικήν σημασίαν, π.χ. ἀρτιτόκος ἡ (= ἡ πρὸ ὀλίγου τεκοῦσα), (φρ.) «ὄρνις ἀρτιτόκος» ('Όππιανός), πρωτοτόκος (= ἡ τὸ πρῶτον γενήσασα), λαμοτόμος (= ὁ κόπτων τὸν λαμόν), ὡς καὶ καρωτόμος (= ὁ ἀποκεφαλίζων), δευτεροτόκος, λιθοβόλος, κεραυνοβόλος, μητροτόκος, ναυσίτορος, Χριστοφόρος (= ὁ φέρων τὸν Χριστόν), πολυλόγος, Όνησιφόρος (= ὁ φέρων ὠφέλειαν) κ.λπ. ἐνῶ τὰ προπαροξύτονα ἔχουν παθητικήν σημασίαν: ἀρτίτοκος ὁ (= ὁ πρὸ ὀλίγου τεχθείς), πρωτότοκος (= ὁ πρῶτος τεχθείς), λαμότομος (= ὁ ἀποκεφαλισμένος), (τὸ λαμητόμος ποιητ. μτρν. καὶ νεωτ.), καράτομος (= ὁ ἀποκεφαλισθείς), δευτερότοκος, λιθόβολος, κεραυνόβολος, μητρότοκος, ναυσίτορος, Χριστοφόρος (= ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ φερόμενος), πολύλογος, Όνησιφόρος (κύριον). ἐνεστῶς (-ῶτος), -ῶσα, -ῶς (ἐνεστᾶς ἐνεστῶς διατηρεῖται ἡ ὀξεῖα καὶ μετὰ τὴν

συναίρεσιν ὡς ὑπάρχουσα εἰς τὴν β' συλλαβὴν βαρειοξεῖα>= ὀξεῖα), (βλ. τόνος) // (Γραμμ.) ὡς οὐς. «ἐνεστῶς ὁ», ὁ χρόνος τοῦ ῥήματος ὁ δηλῶν εἰς τὸ παρὸν πρᾶξιν ἢ διᾶθαι τελουμένην, ὡς «γράφω τὴν ἐπιστολήν», «φεύγω», «κοιμῶμαι». Οὗτος δὲν εἶχεν ἰδιόν τι σημειῖον, διὰ τοῦ ὁποῖου νὰ σημαίνεται ὁ χρόνος, ἐδῆλου ἄρα καὶ τὸ στιγμαῖον, π.χ. «ὄρω τὸν ἄνδρα», καὶ τὸ κατὰ συνήθειαν, π.χ. «κατοικῶ ἐν Ἀθήναις» ἐδῆλου δὲ καὶ τὸ γινόμενον κατὰ τὸ παρελθόν: «ἱστορικὸς ἐνεστῶς» // «ἱστορικὸς ἐνεστῶς», ὁ ἐνεστῶς ὁ χρησιμοποιούμενος διὰ τὸ παρελθὸν χάριν τῆς ζωρότητος τοῦ λόγου, ὡς «Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο» (ἀντὶ ἐγένοντο): «τότε ἔρχεται καὶ λέγει εἰς αὐτόν» (ἀντὶ ἦλθε καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν), [καὶ τάνάπαλιν ὁ ἀδόριστος] εἰς τὰ παρόντα: «γνωμικὸς ἀόριστος*» ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι λείψανα τῆς παλαιᾶς ἀκαθαρσίτου καταστάσεως]. ἐδῆλου δὲ ὁ ἐνεστῶς καὶ τὸ γενησόμενον εἰς τὸ μέλλον, ἰδίως εἰς ῥήματα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἐξέφραζεν ἔννοιαν βραχείας διαρκείας, π.χ. «εἶμι (= ἔρχομαι)», «νέομαι (= πηγαίνω καὶ ἔρχομαι)» (πρβλ. νεωτ.) «πῆγαινε κι' ἔρχομαι» ἐσχηματίζετο δὲ ὁ χρόνος οὗτος διττῶς, ἥτοι μετὰ θεματικῶν φωνηέντων ε/ο (ῥήματα εἰς -ω), ὡς γράφω, γράφομεν, γράφετε ἢ ἄνευ αὐτῶν (ῥήμ. εἰς -μι εἶμι, ἴμεν, ἴτε), (πρβλ. ἐνεργητικός). Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄνευ τινὸς ἐπιθήματος: πλέχω, ἐθέλω, εἰμί ἢ μετ' αὐτῶν: στέλλω, βόσκω, τέμνω, δείκνυμι κ.λπ.

Τὰ ποικίλα ταῦτα τὴν μορφήν ἐπιθήματα

προστίθενται εἰς τὸ θέμα μόνον τοῦ ἐνεστώτος (καὶ παρατατικού) καὶ μεταδίδονται εἰς τινὰ ῥήματα καὶ εἰς τὸ θέμα ἄλλων ἢ καὶ τῶν ἄλλων χρόνων ἀναλογικῶς «καθ' ὁμαλισμόν», π.χ. βο-τῆρ - βόσκω καὶ βοσκήσω κ.λπ.

// (Νεωτ.) ἡ μετὰ τοῦ μορίου «θά» ὑποτακτικὴ τοῦ ἐνεστώτος σημαίνει συνεχῆ ἐπακόλῃφιν πράξεώς τινος εἰς τὸ μέλλον, ὡς «κάθε μέρα θὰ πηγαίνει εἰς συνάντησίν του». Πολλὰς ὁ ἐνεστῶς δηλοῖ ἰδιότητα σταθερῶς ὑπάρχουσας εἰς τὸ ὑποκείμενον, μὴ προσδιοριζομένης τῆς ἐνεργείας εἰς τινὰ χρόνον, ἀλλὰ συμπεριλαμβανομένης εἰς τὰ ἅπειρα χρονικὰ σημεία, π.χ. «ὁ ἥλιος λάμπει», «τὸ πῦρ καίει» κ.λπ.

// (Δημοτ.) ἐκτὸς τῶν εἰς τὴν ἀρχ. ἑλληνικὴν σημαινόντων τὸν ἐνεστώτα ὑπάρχει εἰς τὴν δημοτ.: α) τὸ δυνατόν ἢ ἐνδεχόμενον, π.χ. «ἐσὺ κι' ἂν χήρεψες, ἄλλη γυναῖκα παίρνεις» (= δύνασαι νὰ λάβῃς), β) ὁ βουλευτικὸς ἐνεστῶς, «μάννα, ἐγὼ δὲν παντρεύομαι, μήτε στὰ ξένα πάω» (= δὲν θέλω νὰ παντρευτῶ, νὰ πάω) κ.λπ., γ) ὁ γραφικὸς ἐνεστῶς, τιθέμενος ἀντὶ παρατατικού, π.χ. «τρία πουλάκια κάθονται στὸν Ἑλυμπο, στὴ ράχη, τό'να τηράει τὰ Γιάννινα κ.λπ.» (= κάθονταν, τηροῦσε). Πολλὰς ἐκ παραλλήλου ἐκφέρονται «γραφικὸς ἐνεστῶς καὶ παρατατικός», π.χ. «τὰ δυὸ μαζὶ μαλώνανε τὰ δυὸ μαζὶ μαλώνουν». Εἰς τὸν πλάγιον λόγον, ἂν τὸ ῥήμα τῆς προτάσεως τοῦ ἀντιστοίχου εὐθέως χρόνου εἶναι ἐνεστῶτος, μένει εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, π.χ. «τὸν ρώτησε πῶς πηγαίνει τὸ ψάρεμα», (εὐθὺς λόγος: πῶς πηγαίνει τὸ ψάρεμα;).

ἐνεστωτικός, -ή, -όν· ὁ τοῦ ἐνεστώτος «ἐνεστωτικός ἀναδιπλασιασμός*, «ἐνεστωτικὸν θέμα*». Ἐνετός, Ἐνετία· βραδύτερον Βενετός, Βενετία.

ἐνεχυράζω· (= λαμβάνω ἐνέχυρον)· (φρ.) «μήτε ἐνεχύρασαι μήτε λαμβάνειν ἔτερον ἑτέρου» (Δημοσθένης), καὶ ἐνεχυριάζω (μτρν. καὶ νεωτ.) (= ἐνεχυράζω) καὶ νεωτ. (= δίδω τι ὡς ἐνέχυρον διὰ νὰ λάβω δάνειον)· (φρ.) «ἐνεχυρίασε τὰ χρυσαικὰ τῆς γυναῖκάς» (πρτ.) ἠνεχύραζον καὶ ἐνεχύραζον, (μέλλ.) ἐνεχυράσω, (ἀόρ.) ἠνεχύρασα καὶ ἐνεχύρασα· (Παθ.) ἐνεχυράζομαι (φρ.) «ἐνεχυράζομαι τὰ χρήματα» (= λαμβάνουν τὰ πράγματά μου ὡς ἐνέχυρον), (ἐπὶ πραγμάτων) (= λαμβάνομαι ὡς ἐνέχυρον), (ἀόρ.) ἠνεχυράσθην, καὶ ἐνεχυράσθην, (ὑποτ.) ἐνεχυρασθῶ· — ἐνεχυρασμός καὶ ἐνεχυρασία (= λήψις ἐνεχύρου), ἐνεχύρασμα, ἐνεχυραστός, ἐνεχυραστής, ἐνεχυριάζω, ἐνεχυριάσις, ἐνεχυρασμός, ἐνεχυριαστής, ἐνεχυριμαῖος, ἐνεχύριος, ἐνεχυροδανειστήριον.

-ἐνη· ('Όρθογρ.) τὰ εἰς -ἐνη θηλυκὰ ὑπερδισύλλαβα μονογενῆ γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. ὠλένη, Ἑλένη, Μελπομένη, Κλυμένη, Ὀρχομένη, Ταρσιμένη (καὶ Ταρσουμένη), Κτιμένη, Λυκοσθένη, Σταμένη, Ἀρμένη, Λυκοσθένη· δεξαμενή, Εἰδομένη, εἰαμενή (καὶ εἰαμένη) (= ὅχθη πλήρης πόας), μέγγενη (= ἐργαλεῖον), ξυλομέγγενη κ.λπ., ὡς καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν μετοχῶν καὶ ἐπιθέτων: ἐπομένη, εἰμαρμένη, ἡγουμένη, ἐρωμένη, ξένη κ.λπ. πλὴν τοῦ τριγενοῦς ἐπιθέτου (κελαινός = μέλας) κελαίνη, Βιέννη (διὰ δύο νν)· ἀλλὰ Κλαζομεναί, Ἀλαλκομεναί, Εὐρυμεναί, Ὀργο-

μεναί (= Ἐργομεναί), Μισγομεναί, Δεκαμεναί.

ἐνθλικος, -ος, -ον· καὶ ἐνθλιξ, (-κος), ὁ, ἡ· ἐνθλικοί καὶ ἐνθλικές, οἱ, αἱ.

ἐνθουσιάζω ἢ ἐνθουσιῶ (-άζω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἐνθουσιώδης, ἔνθεος, εἶμαι εἰς ἔκστασιν· ἐμπνέω, (νεωτ. καὶ δημ.) κάμνω τινὰ ἐνθουσιώδη, ἔνθουν)· (πρτ.) ἐνεθουσίαζον, (μέλλ.) ἐνθουσιάζω, (ἀόρ.) ἐνεθουσίασα, (ὑποτ.) ἐνθουσιάζω· — ἐνθουσίασις, ἐνθουσιασμός, ἐνθουσιώδης, ἐνθουσιαστής, ἐνθουσιαστικός, ἐνθουσιότης, ἐνθουσιωδῶς.

ἐνθύμημα, (-ατος), τό· (Λογ.) ἀπλοῦς ἀτελής συλλογισμός, εἰς τὸν ὅποιον δὲν ἐκφέρονται πᾶσαι αἱ προτάσεις· ἐλλείπουν συνήθως, α) ἡ μείζων, β) ἡ ἐλάσσων, γ) ἀμφότεραι αἱ προκείμεναι καὶ δ) σπανιότερον τὸ συμπέρασμα·

α) (συλλογισμός) Υ-Μ πάντα τὰ σώματα εἶναι ἐκτεταμένα·

Υ-Κ εἶναι ἄρα σύνθετα· (ἐλλείπει ἡ μείζων Μ-Κ «πᾶν ἐκτεταμένον εἶναι σύνθετον»·

οὕτω καὶ τὰ

1) τοῦ Ἀντιπάτρου, «ἀναπνεῖς, ζῆς ἄρα».

2) τοῦ Καρτεσίου «cogito ergo sum» (= διανοοῦμαι, ἄρα ὑπάρχω)·

β) (συλλογισμός) Μ-Κ πάντα τὰ μέταλλα εἶναι ὀρυκτά·

Υ-Κ καὶ ὁ χρυσὸς ἄρα· (ἐλλείπει ἡ ἐλάσσων Υ-Μ) «ὁ χρυσὸς εἶναι μέταλλον»·

γ) (συλλογισμός) Υ-Κ, ὡς Μ «ὁ Σωκράτης εἶναι θνητὸς ὡς ἄνθρωπος» ἢ

«φευκτέον τὸν φθόνον, διότι εἶναι κακόν»·

(εἰς τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοὺς ἡ ἑτέρα τῶν προκειμένων προσαρτᾶται εἰς τὸ συμπέρασμα ὡς αἰτιολογία)·

δ) (συλλογισμός) (εἰς τὸν ὅποιον δὲν ἐκδηλοῦται τὸ συμπέρασμα): Μ-Κ «πᾶν πάθος ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν καταστροφὴν»·

Υ-Κ «ἡ δὲ φιλαργυρία εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων παθῶν»·

(εἰς τὸν συλλογισμὸν αὐτὸν παραλείπεται τὸ συμπέρασμα Υ-Κ: ἦτοι καὶ ἡ φιλαργυρία ἄρα).

τούτου τοῦ τελευταίου γίνεται μάλιστα εἰς τοὺς ῥητορικοὺς λόγους. // (Ῥητορ.) ἐνθύμημα, κατὰ τὸν Ἑρμογένη, εἶναι τῆς ἐργασίας κατασκευὴ καὶ ὅταν τίθεται εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν, δίδει εἰς τὸν λόγον δριμύτητα, π.χ. «Δύσκολον εἶναι νὰ διορύξωμεν τὴν Χερρόνησον» (ἡ λύσις τούτου γίνεται κατ' ἔνστασιν), δὲν εἶναι δύσκολον νὰ διορύξωμεν αὐτήν, (ἔπειτα ἐπιχείρημα ἐκ τοῦ πράγματος) «διότι γῆν θέλομεν ὀρύξειν» (εἶναι δὲ παιδιὰ τὸ ὀρύσσειν γῆν) (ἔπειτα ἐργασία ἐκ παραδείγματος), «διότι καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν λαβὼν ποτὲ χρειαίαν, διώρυξε τὸν Ἀθῶνα»· (ἔπειτα τὸ ἐνθύμημα), «καίτοι ἐκεῖνος μὲν διώρυξεν ὄρος, ἡμεῖς

δὲ θέλομεν ὀρύξει γῆν». Εἰς μίαν ἐργασίαν δύνανται νὰ εὐρεθῶσι δύο καὶ πλέον ἐνθυμήματα, τὰ ὅποια καλοῦνται «ἐπενθυμήματα», ἦτοι ἄλλα ἐνθυμήματα εἰς τὸ πρῶτον ἐπὶ πλέον προστιθέμενα, π.χ. «Καίτοι ἐκεῖνος μὲν διέκοπτεν ὄρος, πρᾶγμα δυσκολώτερον, ἡμεῖς δὲ γῆν θέλομεν διασκάφειν, πρᾶγμα ὅχι δύσκολον» (ἔπειτα ἐκ τῆς αἰτίας) καίτοι ἐκεῖνος μὲν διὰ πλεονεξίαν, ἡμεῖς δὲ διὰ νὰ μὴ κακοποιούμεθα ἀδικούμενοι. Τοῦτο εἶναι τὸ λεγόμενον «ἐπενθυμήματα», ἦτοι τὸ ἐκ τῆς αἰτίας ἐπιφερόμενον μετὰ τὸ ἀ' ἐνθύμημα. Τὰ ἐνθυμήματα ἐκφέρονται καὶ ὑποθετικῶς: «ἐὰν πάντα τὰ σώματα ἔλκωσιν ἄλληλα, καὶ τὰ ἄτομα».

ἐνθυμηματικός, -ή, -όν· ὁ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ μεταχειριζόμενος ἐνθυμήματα*.

ἐνθύμησις, (-εως), ἡ· (Παλαιογρ.) «ἐνθυμήσεις», αἱ εἰς τὸ περιθώριον βιβλίων ἀναγεγραμμέναι πρόχειροι σημειώσεις διαφόρων γεγονότων, σχολίων, ἐρμηνειῶν.

ἐνθυμοῦμαι (-έομαι) (τι)· (= ἔχω εἰς τὴν μνήμην μου, ἔχω ὑπ' ὄφει, στενοχωροῦμαι)· σκέπτομαι· ὑπολογίζω· συμπεραίνω· (φρ.) «τί οὖν ἐκ τούτων ὑμᾶς ἐνθυμεῖσθαι δεῖ» (Δημοσθένης), (πρτ.) ἐνεθύμουν, (μέλλ.) ἐνθυμήσομαι, (ἀόρ.) ἐνεθυμήθην, (πρκμ) ἐντεθύμηναι (ὑπερσ) ἐνετεθυμήμην· (ὑπ.) ἐ ἐνθυμῶμαι, ἂ ἐνθυμηθῶ, πρ ἐντεθυμημένος ᾧ· (εὐ.) ἐ ἐνθυμοίμην, μ ἐνθυμησοίμην, ἂ ἐνθυμηθείην, πρ ἐντεθυμημένος εἶην· (προστ.) ἐ ἐνθυμοῦ, ἂ ἐνθυμήθητι, πρ ἐντεθύμω· (ἀπ.) ἐ ἐνθυμείσθαι, μ ἐνθυμήσεσθαι, ἂ ἐνθυμηθῆναι, πρ ἐντεθυμησθαι (μτχ.) ἐ ἐνθυμούμενος, -ουμένη, -ούμενον, μ ἐνθυμησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἂ ἐνθυμηθείς, -θεῖσα,

-θέν, πρ ἐντεθυμημένος, -μένη, -μένον· (φρ.) «ἐνεθυμοῦντο τὴν τε περὶ Πύλου ξυμφοράν» (Θουκυδίδης)· (= ἐν μνήμῃ ἔχοντες ἐθλίβοντο)· (μετὰ γεν.) «ἐνθυμοῦμαί τινος»· (φρ.) «ὧν ἐνθυμούμενον χρημὴ περιορᾷ τοιαύτην φήμην» (Ἰσοκράτης)· (μετ' ἐξηρητημένης προτάς)· (φρ.) «ἐνθυμούμενος ὅτι παιδάριον εἶ» (Ἀριστοφάνης)· — ἐνθύμησις, ἐνθύμημα, ἐνθυμητικός, ἐνθυμηματικός, ἐνθυμηματώδης. ἐνίζω· (παραδέχομαι τὴν ἐνότητα τοῦ συμπαντος)· ἐνίζω (ἐν-ίζω) (= ἐγκαθίζω).

ἐνια τά· (= μερικῶς)· ἐννοια (= σκέψις, σκοπός).

ἐνικός, -ή, -όν· ὁ δηλῶν τὸ ἐν τὴν ἐνότητα· // (Γραμμ.) «ἐνικός ἀριθμός», γραμματικός τύπος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται εἰς τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς μόνου προσώπου ἢ πράγματος ἢ ἡνωμένου ὅλου ἢ μάζης ἢ καὶ πολλῶν περιληπτικῶς νοουμένων ὡς ἓν, π.χ. «ὁ κόσμος» (= οἱ ἄνθρωποι)· ὁ δὲ πληθυντικός* τὴν παράστασιν τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν: λαὸς - λαοί, κέραμος - κέραμοι, ψωμί - ψωμιά κ.λπ. (βλ. ἀριθμὸς καὶ ἐλλειπτικά).

-ένιος, -ια, -ιος· (δημ.. κατάληξις ἐκ τῆς ἀρχ. καταλήξεως -ένιος ἐξ οὗς. ἐχόντων θέμα εἰς -ε- καὶ κατάληξιν -ινος διὰ μεταπηδήσεως τοῦ ι, π.χ. πτελέ-ινος > πτελέ-ένιος, ἱτέ-ινος > ἱτέν-ιος κ.λπ., διὰ τῆς ὁποίας ἐκφέρεται ἐπιθετικῶς ἡ ὑπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ δηλουμένη σημασία, ὡς ἀσημ-ένιος, τσιμεντ-ένιος, ἄτσαλ-ένιος, σιδερ-ένιος, μαλα(μ)ματ-ένιος, τιποτ-ένιος κ.λπ. ἐνίοτε ἐναλλάσσεται μετὰ τῆς καταλήξεως -ινος, ὡς ξυλένιος - ξύλινος, χαρτένιος -

χάρτινος ἢ μετὰ τῆς καταλήξεως -ως, π.χ. χρυσαφένιος, χρυσαφύς, ἀσημένιος - ἀσημύς κ.λπ. // ταῦτα ἔχουν ὁμοιότητα πρὸς τι: «ἀχρυσένιος σαματᾶς», «γαίδου-ρένια ὑπομονή», «κολοκυθένιος γνῶμες» κ.λπ. // συνεκδοχικῶς δὲ σημαίνουσα ὅτι τὸ διὰ τοῦ ἐπιθέτου προσδιοριζόμενον πρόσωπον ἢ πράγμα ἔχει τὴν ιδιότητα τῆς σηματομένης ὕλης εἰς τὸ ἐπίθετον, π.χ. «ἀραχένια κουρτῖνα», «ἀτσαλένιο πεῖσμα», «πουπουλένια σύννεφα» κ.λπ.

ἐνίπτω (τινά)· (ἐπιτ.) (= ἐπιτιμῶ, μέμφομαι, ὀνειδίζω) (εἰς τὸν Ὀμηρον) «ἐνίπτω τι» (= ἀγγέλλω, λέγω)· (φρ.) «ἀδείας (= ἡδείας) ἐνίπτων ἐλπίδας» (= λέγων, ἐξαγγέλλων γλυκείας ἐλπίδας) (Πίνδαρος)· (μέλλ.) ἐνίψω, (ἀόρ. β') ἡνίπαπον καὶ ἐνένιπον (κατ' ἄλλην γραφὴν ἐνένισπεν)· — (μετρ.) ἐνιπτάζω (= ἐνίπτω).

ἐνισχυντικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἐνισχυντικὰ ἢ ἐπιτατικὰ* μόρια», τὰ εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ εἰς τὸ τέλος διαφορῶν λέξεων προστιθέμενα καὶ ἐνισχύοντα τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, π.χ. εὖ καὶ εὕη: εὐ-τυχής, εὐ-πορος, εὐ-φηνής (<εὐ+ἄφενος), εὐ-γενής (= εὐγενής), ὑπερ καὶ ὑπερα: (ὑπεράφανος > ὑπερήφανος)· (δημ.) ἐδω-δά, σωπα-δά, αὐτο-δὰ κ.λπ.

ἐνναίω· (= κατοικῶ ἐντός)· ἐννάω (= κολυμβῶ ἐντός τινος)· (μέλλ.) ἐννεύσομαι.

ἐννεάγραμμα, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἐννεάγραμμα συλλαβή» ἢ «ἐννεαγράμματος» ἢ τὸ «ἐννεαγράμματον» (= συλλαβὴ ἔχουσα ἑννέα γράμματα).

ἐννεασύλλαβος, -ος, -ον· (Μετρ.) «ἐννεασύλλαβος στίχος» (= ὁ ἔχων ἑννέα συλλαβάς)· (φρ.) «δόμετρον δὲ ὑπερχατά-

ληκτον τὸ καλούμενον Σαπφικὸν ἔννεα-σύλλαβον».

ἐννόημα, (-ατος), τό· ἡ ἔννοια· (φρ.) «μηδὲν εἰκὴ... τιθέναι, μήτ' ὄνομα μήτ' ἐννόημα».

ἔννοια, (-ας), ἡ· (διαλογισμός, σκέψις, κν. ἔγνοια)· // (Συντ.) ἡ ἔννοια ἄλλοτε μὲν εἶναι συνεπτυγμένη, π.χ. «νικᾶν πάλην», «νικᾶν Ὀλύμπια» (= διὰ τῆς νίκης κερδίζεις τὰ τοῦ ἀγῶνος, τὸν κατ' Ὀλύμπια στέφανον), καὶ ἄλλοτε κατ' ἀνάλυσιν, ἥτοι «νικᾶν τοὺς ἐναντίους Ὀλύμπια», ἢ «νὰ εἶναι νικητῆς κατὰ τὰ Ὀλύμπια» (βλ. σύστοιχον ἀντικείμενον*)·

// (Ῥητορ.) σκέψις διατυπωμένη διὰ λόγου, πρότασις· (φρ.) «ἡ τοίνυν γοργότης θεωρεῖται μὲν καὶ ἐν λέξει καὶ ἐν μεθόδῳ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς, πλὴν ἐννοίας, εἰ μή τις ἄρα τὰ ὀξέα τῶν ὀνομάτων γοργὰ λέγοι» (Ἐρμογένης)·

// (Λογ.) ἔννοια εἶναι καθολικὴ παράστασις περιλαμβάνουσα τὰ κύρια γνωρίσματα ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ἀντικειμένων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ οὐσία αὐτῶν.

«Γνωρίσματα τῆς ἐννοίας» εἶναι τὰ στοιχεῖα αὐτῆς, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται πάσης ἄλλης. Τὰς ἐννοίας ἐξετάζομεν κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος.

«Βάθος ἐννοίας» εἶναι τὸ σύνολον τῶν γνωρισμάτων αὐτῆς, ἥτοι τὰ στοιχεῖα τὰ συνιστάοντα ταύτην τὴν ἔννοιαν.

Αἱ ἔννοιαι παραβαλλόμεναι πρὸς ἀλλήλας κατὰ βάθος εἶναι ἢ αἰ αὐταί, ὅταν ἔχουν τὸ αὐτὸ βάθος καὶ ὀνομάζονται «ταυτοβαθεῖς», ἰσοδύναμοι καὶ ἀντικατηγορούμεναι καὶ διαφέρουν κατὰ τὴν γλωσσικὴν διατύπωσιν, π.χ. «τρίγωνον ἰσόπλευρον» - «τρί-

γωνον ἰσογώνιον», ἢ ἕτεροι καὶ διάφοροι, ὡς μὴ ἔχουσαι τὸ αὐτὸ βάθος, π.χ. παιδεία - τετράγωνον.

«Πλάτος ἐννοίας» εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἀντικειμένων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ἡ ἔννοια. Πρὸς ἀλλήλας παραβαλλόμεναι κατὰ πλάτος αἱ ἔννοιαι εἶναι: α) ἐπάλληλοι ἢ ἰσοπλατεῖς, π.χ. Ἀριστοτέλης - ὁ ἐκ Σταγίρων φιλόσοφος, β) ἢ ὑπάλληλοι, π.χ. ἀρετὴ - εὐσέβεια, γ) συναλληλοι ἢ ὁμοταγεῖς, π.χ. χρυσὸς - ἄργυρος (ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ μετάλλου) (βλ. συναλληλία), καὶ δ) ἐπικοινωνοῦσαι ἢ ἐπαλλάσσουσαι (βλ. ἐπικοινωνία), τῶν ὁποίων τὰ πλάτη συμπίπτουν ἐν μέρει: μαῦροι - δοῦλοι.

«Ἐννοιαι ἀτομικαὶ» εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς ἓν μόνον ἀντικείμενον, π.χ. Ἀμερικὴ, Πάρνης, Ἀθήναι, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος· «γενικαὶ δὲ ἢ καθολικαὶ ἔννοιαι» εἶναι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς πολλὰ ὁμοειδῆ ἀντικείμενα ἀποτελοῦντα ἓν ὅλον: μέταλλον, ἀρετὴ, πλανήτης κ.λπ. Τῆς γενικῆς ἐννοίας εἶναι διάφορος ἡ περιληπτικὴ, ἥτις ἀναφέρεται εἰς πληθὺν μὲν ἀντικειμένων, ὅχι δὲ περὶ ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, π.χ. τὸ θέατρον (= οἱ θεαταί), τὸ δικαστήριον (= οἱ δικασταί), τὸ βουλευτήριον (= οἱ βουλευταί)· // (Γραμμ.) (ἐπὶ λέξεως ἢ φράσεως) (= ἡ σημασία)· // «μειωτικὴ ἔννοια» ἐπὶ λέξεων τῶν ὁποίων ἡ σημασία εἶναι ἐλαττωτική, π.χ. (δημ.) γιαλά-κιας, τυχεράκιας, κορτάκιας κ.λπ. // (Ῥητορ.) πρότασις, σκέψις διὰ λόγου διατυπωμένη.

ἔννομος, -ος, -ον· (= ὁ ἐντὸς τοῦ νόμου)· ἔνωμος (= κάπως ὁμός, ἄωρος).

ἐννοῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἔχω κατὰ νοῦν

διαλογίζομαι, σκέπτομαι· στοχάζομαι, συλλογίζομαι τι· κατανοῶ, ἀντιλαμβάνομαι κ.λπ.)· (πρτ.) ἐνενόουν (ἐσφ. ἢ(ν)-νόουν), (μέλλ.) ἐννοήσω, (ἀόρ.) ἐνενόησα, (πρμ.) ἐνεννόηκα, (ὑπερσ.) ἐννενοήκειν· (ὑπ.) ἐ ἐννοῶ, ἃ ἐννοήσω, πρ ἐννενοήκω, ἐννενοηκῶς ὦ· (εὐ.) ἐ ἐννοοίμι, ἐννοοίην, μ ἐννοήσοιμι, ἃ ἐννοήσαιμι, πρ ἐννενοήκοιμι, ἐννενοηκῶς εἴην· (προστ.) ἐ ἐννοεῖ· (ἀπ.) ἐ ἐννοεῖν, μ ἐννοήσιν, ἃ ἐννοῆσαι, πρ ἐννενοηκῶς ἴσθι· (μετχ.) ἐ ἐννοῶν, -οῦσα, -οῦν, μ ἐννοήσων, -σουσα, -σον, ἃ ἐννοήσας, -σασα, -σαν, πρ ἐννενοηκῶς, -κυῖα, -κός·

// ἐννοοῦμαι· (νεωτ., δημοτ.) (= γίνομαι καταληπτὸς, ἀντιληπτὸς), (φρ.) «δὲν ἐννοοῦνται πλήρως ἀρεκτὰ χωρία τοῦ Πινδάρου», π ἐννενοοῦμην, μ ἐννοηθήσομαι, ἃ ἐννενοήθην, πρ ἐννενοήμαι, ὃ ἐννενοηθήμην· (ὑπ.) ἐ ἐννοῶμαι, ἃ ἐννοηθῶ, πρ ἐννενοημένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἐννοοίμην, μ ἐννοηθσοίμην, ἃ ἐννοηθείην, πρ ἐννενοημένος εἴην· (προστ.) ἐ ἐννοοῦ, ἃ ἐννοήθητι, πρ ἐννενοήσο· (ἀπ.) ἐ ἐννοεῖσθαι, μ ἐννοηθήσθαι, ἃ ἐννοηθῆναι, πρ ἐννενοησθαι· (μετχ.) ἐ ἐννοοῦμενος, -οῦμένη, -οῦμενον, ἃ ἐννοηθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἐννενοημένος, -μένη, -μένον· «ἐννοῶ τι» (= συλλογίζομαι τι)· «ἐννοῶ τινος» (= ἔχω ἰδέαν περὶ τινος, κν.) καταλαβαίνω)· (φρ.) «μητρὸς οὐδὲν ἐννοοῦμενοι κακῶν» (Εὐριπίδης)· μετ' ἐξηρητημένων προτάσεων: ἐννοῶ ὅτι, ἐννοῶ μή· (φρ.) «ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ οἱ πολέμοι ...πάλιν λαβόντες ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις» (Ξενοφῶν)· (νεωτ.) «δὲν ἐννοῶ διατὶ ὑπεκφεύγεις»· (μετ' ἀπαρεμφ.) (= ἔχω κατὰ νοῦν νὰ πράξω τι)· (φρ.) «ἐνένωτο στρα-

τεύειν» (Ἡρόδοτος)· «ἐννοεῖς ἡμᾶς προδοῦναι» (μετὰ κατηγορημ. μτχ.) (φρ.) «ἐνενοήθη ὦν» (= κατενόησα πράγματι ὅτι εἶμαι)· — ἐννοια, ἐννόημα, ἐννοητής, ἐννόησις, ἐννοηματικός, ἐννοητικός, ἐννοιοκρατία, ἐννοιακός, ἐννοηματικῶς.

ἐνοπή, (-ῆς), ἡ· (ἐνέπω) (= φωνή, κραυγή)· ἐνωπή, (-ῆς), ἡ (ῶψ) (= μορφή προσώπου).

-ενος· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ενος γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. ἕξενος, ἄξενος, γένος, ἔβενος, τήβενος, τρισεύγενος, παρθένος, σθένος, μένος, διάκενος, κενός, τέμενος, ἀπύθμενος, τριάρμενος καὶ αἱ μετοχαί: ἀγίασμένος, φθαρμένος, πεταμένος, διαλεγμένος κ.λπ., ἐξαιρουῦνται: αἶνος, ἔπαινος, κελαινός (= σκοτεινός), καινός (= νέος), Πολύαινος, Αἶνος, Κελαιναὶ αἱ.

ἐνότης, (-ητος), ἡ· ἡ διὰ τῆς ἐνώσεως χωρισμένων στοιχείων λογοτεχνικοῦ τινος ἔργου παρουσιάσις ὅλου τινὸς ἐνιαίου καὶ ἁρμονικοῦ.

ἐνοχλῶ (-έω) (τινα)· (= προκαλῶ εἰς τινα δυσαρέσκειαν, (κν.) τοῦ γίνεσθαι φόρτωμα· ἀπασχολῶ τινα κοπιωδῶς)· (πρτ.) ἠνώχλουν, (μέλλ.) ἐνοχλήσω, (ἀόρ.) ἠνώχλησα, (ὑποτ.) ἐνοχλήσω, (πρκμ.) ἠνώχληκα· (Παθ.) ἐνοχλοῦμαι (= δυσαρεστοῦμαι, (φρ.) «μένοντας οἴκοι καὶ σὺ στρατευομένους, οὐδ' ἐνοχλουμένους» (Δημοσθένης)· ταλαιπωροῦμαι), (μτγν.) εἶμαι ἀσθενής, ἀδιάθετος· ἐπιβαρύνομαι), (πρτ.) ἠνωχλούμην, (μέσ. μέλλ.) ἐνοχλήσομαι, (παθ. μέλλ.) ἐνοχληθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἠνωχλήθην, (ὑποτ.) ἐνοχληθῶ, (πρκμ.) ἠνώχλημαι, (μετχ.) ἠνωχλημένος, -η, -ον· (φρ.) «ὄχλος ἐπὶ τῆς ὀχλήσεώς φασι θετέον εἶναι οὐκ ἐπὶ τοῦ πλη-

θους»· «ἐνοχλῶ τινα ἢ τινι» (= παρέχω ἐνόχλησιν εἰς τινα)· (φρ.) «εἰς τινα ἐλπίδα βλέπων ἐνοχλεῖς με»· «οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ ἀπολογούμενον πρὸς ἐν ἑκαστον ὑμῖν ἐνοχλεῖν» (Λυσίας)· (μετὰ μτχ.)· (φρ.) «τὸ δὲ μὴ οὐκ ἠνώχλει λέγων»· ἀπολύτως (ἄνευ ἀντικ.) (= γίνομαι αἷτιος ὀχλήσεως)· — ἐνόχλησις, ἐνόχλημα, ἐνοχλητικός, ἐνοχλητικότητα, ἐνοχλητέον, παρενόχλησις, παρενόχλημα, ἀνενόχλητος.

ἐνρινος, -ος, -ον· (ὀρθότ. ἔρρινος*).

ἐνρυθμος, -ος, -ον· (ὀρθότ. ἔρρυθμος*).

ἐνστασις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναιρεῖται ἐπιχείρημα· (φρ.) «ἐνστασις πρότασις προτάσει ἐναντία» (Ἀριστοτέλης).

ἐνστατικός, -ή, -όν· «οἱ ἐνστατικοί» (= οἱ γραμματικοί, οἱ ἐγείροντες ἐνστάσεις, ἥτοι ἀντιρρήσεις ἀναφερομένας εἰς χωρία τοῦ Ὁμήρου, (ἀντίθετοι: λυτικοὶ ἢ ἐπιλυτικοί*).

ἐντείνω· (= τεντώνω), ἐνῶ ἐντύνω (= παρασκευάζω, εὐτρεπίζω)· (Μετρ.) τρέπω πεζὸν λόγον εἰς ἔμμετρον· (φρ.) «ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους».

ἐντελογραφία, (-ίας), ἡ· πλήρης γραφὴ λέξεως δι' ὅλων τῶν γραμμάτων, π.χ. «π α ρ ἄ β α λ ε» καὶ ὅχι σύγχεοι μένως «π ρ β λ»· «μετὰ Χριστόν» καὶ ὅχι «μ. Χ.».

ἐντέλλω· (= διατάσσω, παραγγέλλω) (τὸ πλεῖστον κατὰ μέσον τύπον): ἐντέλλομαι, (πρτ.) ἐντελλόμην, (μέλλ.) ἐντελοῦμαι, (ἀόρ.) ἐντελείμην, ἐντάλθην, (πρκμ.) ἐντέταμαι, (ὑπερσ.) ἐντετάλμην· (ὑπ.) ἐντέλλωμαι, ἃ ἐντεῖλωμαι, πρ ἐντεταλμένος ὦ· (εὐ.) ἐντελλοίμην, μ ἐντελοίμην,

ἃ ἐντελείμην, πρ ἐντεταλμένος εἶην· (προστ.) ἐ ἐντέλλου, ἃ ἐντελῶ, πρ ἐντέταλσο· (ἀπ.) ἐ ἐντέλλεσθαι, μ ἐντελεῖσθαι, ἃ ἐντελεῖσθαι, πρ ἐντετάλθαι· (μετχ.) ἐ ἐντελλόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἐντελούμενος, -ομένη, -όμενον, πρ ἐντεταλμένος, -μένη, -όμενον· — «ἐντέλλομαι τινὶ τι» (= διατάσσω, παραγγέλλω εἰς τινά τι)· (φρ.) «ἐντελείμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε» (Ἡρόδοτος)· (μετὰ δοτ. προσώπου καὶ ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «τοῖσι δὲ ἐντετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτὰν τὰ χρηστήρια» (Ἡρόδοτος)· («τὰ ἐντεταλμένα» = τὰ διαταχθέντα, αἱ ἐντολαί)· — ἐντολή, ἐντολεύς. ἐν τος, ἐν το· (δημοτ.) δεικτικὸν μόριον ἀντὶ τοῦ «ν ἄ» (= νάτος, νάτο), π.χ. «ἐν τος ὁ μασκαρᾶς»· «ἐν το τὸ παληοτόμαρο».

ἐντρέπομαι· (δημ.) ντρέπο(υ)μαι (= στρέφομαι τῇδε κακείσε· διστάζω· (φρ.) «ἐντρέποντο μὲν ἅπαντες ἀκούοντες ἐν ἑαυτοῖς» (Πολύβιος)· δὲν συγκινοῦμαι, σέβομαι· (φρ.) «ἀκόλαστος ἐστὶ τὴν δὲ πολιὰν οὐκ ἐντρέπεται» (Ἀλεξίς)· (νεωτ.) αἰσχύνομαι· (μέσ. μέλλ.) ἐντραπήσομαι· ἐντρέπω (= στρέφω)· (φρ.) «ἐντρέπω τὰ νῶτα» (= στρέφω τὰ νῶτα, τρέπομαι εἰς φυγὴν)· ἐπιπλήττω, ἐλέγχω· (φρ.) «ἐνέτρψε δὲ καὶ Λαμπροκλέα τὸν υἱὸν τῇ μητρὶ ἀγριαίνόμενον» (Διογένης Λαέρτιος)· ἐντράπην (= ἐδίστασα), (μτγν.) (= ἐντράπηκα καὶ ντράπηκα (δημ. προστ. ντράπου, ντραπήτε) = ἡσχύνθην). ἐντύνω καὶ ἐντύω (τι)· (= ἐτοιμάζω, τακτοποιῶ, παρασκευάζω· παραινῶ προτρέπω)· (μέλλ.) ἐντυῶ, (ἀόρ. ἄ') ἐντυνα, (προστ.) ἐντυνον, (μετχ.) τὸ ἐντυναν,

(μέσ. ἀόρ.) ἐντυνάμην, (ἐπὶ πλοίων) ἐντυνομαι (= ἐξαρτίζω, ἐφοδιάζω)· (φρ.) «ἐν δέ τε (νῆϊ) φόρτον ἄρμενον ἐντύνασθαι» (Ἡσίοδος)· (μετ' αἰτ. καὶ τελικοῦ ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «ἐντυεν τερπνὰν γάμου κραίνειν τελευτάν» (Πίνδαρος)· — ἐντεα (= ὅπλα, ἐργαλεῖα).

ἐνυπόκριτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἐνυπόκριτος ὑποστιγμὴν κόμμα τιθέμενον μετὰ τὴν πρότασιν, ὅταν εὐθὺς ἐπιφέρεται καὶ ἀνταπόδοσις, π.χ. «ὥς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν... ὥχρος τέ μιν εἶλε παρειάς, ὥς αὐτὶς καθ' ὅμιλον κ.λπ.» (Ὁμηρος), ἐνῶ «ἀνυπόκριτος* ὑποστιγμὴν εἶναι τὸ κόμμα τὸ τιθέμενον, ὅπως χωρὶς παραινθεμένην περιόδον μεταξὺ προτάσεως καὶ ἀποδόσεως (βλ. στιγμή).

-ένω· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -ένω παρηγμένα ἐξ ἀρχαίων εἰς -υνω γράφονται διὰ τοῦ ε π.χ. (ἐλαφρύνω) > ἐλαφρένω, (βαθύνω) > βαθένω, (πτωχύνω) > πτωχένω, (πλύνω) > πλένω, πληθένω, βαρένω· πλουτῶ > πλουτύνω > πλουτένω, στένω (= στενάζω), σθένω, δένω, μένω καὶ τὰ τῆς δημοτικῆς ποδένω, κρένω (βλ. -αίνω).

ἐνῶ (-όω)· (δημοτ.) ἐνώνω (= συναρμόζω, συνδέω ἀποτελῶ ἐν ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων)· (πρτ.) ἤνουν, (μέλλ.) ἐνώσω, (ἀόρ.) ἤνωσα, (ὑποτ.) ἐνώσω, (παθ. ἄ) ἤνώθην, (ὑποτ.) ἐνώθῶ, (παθ. πρ) ἤνωμαι, (μέτχ.) ἠνωμένος, -η, -ον· «ἐνῶ τινα γῆ» (= θάπτω τινά)· (μετὰ αἰτιατ. καὶ δοτικῆς) «μετὰ τὸ ἐνωθῆναι τὸν Τηλέμαχον τῷ Ὀδυσσεῖ»· (μέσ. μετὰ δοτικῆς) (= συνουσιάζομαι)· (φρ.) «ὁ Καίνεὺς γυνὴν ἤν· θέλοντος δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἐνωθῆναι αὐτῷ»· «τὰ ἠνωμένα» (= ὀνόματα

ἢ προτάσεις καθ' ἐνικὸν ἀριθμὸν) (Λογγίνος). — ἔνωσις, ἐνωτικὸς, ἔνωμα (= πραγματικὴ ἐνότης).

ἐνῶ· (καὶ ἐν ῶ): α) σύνδεσμος χρονικὸς σημαίνων πρᾶξιν, ἢ ὁποῖα γίνεται κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον διεξάγεται ἄλλη (= ὅτε, ὅταν), π.χ. «ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, τοῦ ἐπετέθη», β) σύνδεσμος ἐναντιωματικὸς (= ἄν καὶ) «ἔῃ πτωχικά, ἐνῶ εἶναι πάμπλουτος», «σᾶς παρεκάλεσα, ἐνῶ ποτέ μου δὲν παρεκάλεσα ἄνθρωπον». ἐνωτικὸς, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἐνωτικόν» ἢ «ἐνωτικόν» ἄλλως «συνέχεια», μικρὰ ὀριζήντιος γραμμῇ μικροτέρα τῆς παύλας* (-) τιθεμένη εἰς τὸ τέλος στίχου τεμνομένης λέξεως, π.χ. «ἡγόρα-» ἢ μεταξύ δύο λέξεων συνεκφερόμενων, π.χ. γύρω - γύρω, κύκλω - κύκλω, κάτω - κάτω, τοῦτο δύναται νὰ παραλείπεται, π.χ. «κάτω κάτω», «γύρω γύρω», ἢ ἐπὶ παρεμβεβλημένης προτάσεως, ἄλλως «διπλῇ παύλα*», ἥτις ἐνώνει τὰ δύο σημεῖα τῆς κεκομμένης φράσεως, π.χ. «ἦλθεν ἡ θεία — ὥρα τῆς καλῆς — καὶ μοῦ εἶπε» (βλ. λέξεις, παύλα).

// (Δημοτ.) λαμβάνουν ἐνωτικόν: α) αἱ λέξεις μετὰ τὰ προτακτικά Ἀι-, ἄγια-, γερο-, γρια-, θεια-, κυρά-, μαστρο-, μπαρμπά-, Χατζη-, τὰ προσδιορίζοντα τὸ κύριον ὄνομα, βαπτιστικὸν ἢ οἰκογενειακόν, π.χ. τοῦ Ἀι - Λιά, τῆς Ἀγία - Σοφίας τῆς κυρα - Κατίνας κ.λπ. Δὲν λαμβάνουν ἐνωτικὸν τὰ προτακτικά ὀνόματα, ὡς τὸ κύρ, πάτερ, καπετάν· ταῦτα μὴ κλινόμενα παρουσιάζονται ὡς ἄκλιτα, ὁπόταν καὶ τονίζονται, π.χ. «τοῦ Κύρ Ἀντρέα», «ὁ καπετάν Βαρνάβας», «τοῦ πάτερ Ἀντωνίου» (ὀρθότ.) «τοῦ πατρὸς

Ἀντωνίου», ὡς «τὸν πατέρα Ἀντώνιον», «πάτερ Ἀντώνιε»).

Δὲν λαμβάνουν τόνον, ὅταν ἔχουν γίνεαι μόνιμα σύνθετα Μπαρμπάκώστας, Μαστρογιάννης, γεροβασίλης κ.λπ., β) αἱ λέξεις αἱ ἀριθμοῦσαι σταθμοὺς δρομολογίου, π.χ. «θὰ πᾶμε Πειραιά - Μαρούσι», «Ἡ γραμμὴ Ἀθηνῶν - Λαρίσης», γ) αἱ ἐπιχειρήσεις καταστημάτων ἀντὶ τοῦ συνδέσμου καί, π.χ. «Ἀντωνίου - Κατσαμπᾶς καὶ Σία», δ) ξενικά τινα σύνθετα διατηροῦνται καὶ εἰς τὰ ἑλληνικά τὸν διπλοῦν τόνον, π.χ. «μῖζ - ἀν - πλί», «Χουάγγι - Χό», «μπάσκει - μπόλ», ἄλλα «φουμπόλ», ε) τὰ ξενικά κύρια ὀνόματα, π.χ. «Σουλεϊμάν - πασᾶς», «Ἀλή - ἄγας» κ.λπ., (ἀλλ' ἐπεκράτησε «ὁ Ἀλῆπας»), στ) τὸ τέλος ἢ ἡ ἀρχὴ ἐνὸς γλωσσικοῦ τύπου, ἵνα δειχθῇ ὅτι δὲν γράφεται ὁλόκληρος, π.χ. φιλο-, μονο- (δηλ. λέξεις, αἵτινες ἔχουν ὡς ἀ' συνθετικὸν τὸ φιλο- καὶ μονο- καὶ ἀρχίζουν ἀπ' αὐτοῦ) - ν ἢ -ς, (ἦτοι αἱ λέξεις, αἵτινες τελευτῶσιν εἰς -ν ἢ -ς)· τίθεται τὸ ἐνωτικὸν διὰ νὰ ἐνώσῃ δύο λέξεις ἢ τύπους ἢ διὰ νὰ χωρίσῃ λέξιν τινὰ εἰς τὰς συλλαβὰς αὐτῆς ἢ τὰ συνθετικά της, π.χ. πεινώμεν - πεινώμε, κτυπῶ - κτυποῦσα· σι-δη-ρό-δρο-μος, ἐκ-στρα-τεία, συν-άπτω, μετα-βάλλω, συν-έχω, κ.λπ. Δὲν γράφονται μεθ' ἐνωτικὸν αἱ ἐν χρῆσει σύνθετοι λέξεις, π.χ. «ἑλληνοπερσικὸς πόλεμος», «Ἀγγλογάλλου», «γαλλοελληνικός», ὡς καὶ αἱ ἐπαναδιπλῶσαι λέξεις, π.χ. «ὅπως ὅπως», «ἴσα ἴσα», «ῶρα τὴν ῶρα», ὡς καὶ αἱ λέξεις αἱ στενῶς σχετιζόμεναι, π.χ. «μέρα νύχτα», «σύρτα φέρτα», «ἄψε σβῆσε» κ.λπ.

ἐνώτιον, (-ου), τό· (= κόσμημα τῶν ὤτων)· (κν.) σκουλαρίκι· ἐννότιον (= ὑγρόν).

ἐξ· (πλήρης τύπος τῆς προθέσεως ἐκ) (βλ. ἐκ).

ἐξα·· (Ὁρθογρ.) α' συνθετικὸν πλείστων ἐπιθέτων ἀπὸ συμφώνου ἀρχομένων δηλούντων τὸν ἔχοντα ἕξ (6) ἐκ τῶν τοῦ β' οὐς. οὐσιαστικῶν, π.χ. ἐξά-γωνος, ἐξά-δάκτυλος, ἐξά-δραχμος κ.λπ.

ἐξάγραμμα, (-ατος), τό· καὶ ἐξάγραμμον, (-ου), τό· σχῆμα ἐκ δύο ἰσοπλευρῶν τριγώνων ἐπαλλήλως καὶ συμμετρικῶς κειμένων περὶ τὸ κοινὸν αὐτῶν κέντρον, π.χ. (ἄλλως ἐξάλφα, ἐξάκτινος ἀστήρ*).

ἐξαγράμματος, -ος, -ον· (φρ.) «ἐξαγράμματον ὄνομα», π.χ. (Ἰησοῦς), ὡς ἀποτελούμενον ἐξ ἕξ γραμμάτων.

ἐξαγωγή, (-ῆς), ἡ· (Λογ.) ὁ σχηματισμὸς τοῦ συμπεράσματος.

ἐξαιρέσεις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) (βλ. κανών)· ἡ ἐξαιρέσις εἶναι ἡ ἐκτροπὴ γλωσσικοῦ τινος στοιχείου ἀπὸ τινος γενικοῦ κανόνος ἢ νόμου, «οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως». Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἡ παράβασις τῶν συντακτικῶν κανόνων γεννᾷ σφάλματα (βαρβαρισμούς*, σολοικισμούς*, δατισμούς*). Ταῦτα μὲν εἶναι τὰ ἡμαρτημένα, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ὀρθὰ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συγχωρητά, ἅτινα δὲν εἶναι σύμφωνα πρὸς τοὺς γενικοὺς τῆς γλώσσης κανόνας, π.χ. τὰ «συγκριτικὰ στενότερος (στενότερος) καὶ κενότερος (κενότερος) καὶ ξενότερος (ξενότερος) εἶναι ἐξαιρέσεις».

Αἱ ἐξαιρέσεις πρέπει νὰ σημειοῦνται (ὡς σπανιώταται), ὅχι ὅμως νὰ προτίθενται

ὡς κανόν. Δὲν εὐσταθεῖ δὲ τὸ λεγόμενον **Craeca sine lege** (= ἡ Ἑλληνικὴ ἄνευ νόμου), διότι αἱ μεταβολαὶ ἢ μᾶλλον αἱ τῶν φθόγγων ἀντικαταστάσεις γίνονται ὑπὸ παρομοίας συνθήκας ὁμαλῶς κατὰ νόμους ἀνεξαιρέτους, ἔστω καὶ ἂν εἶναι σήμερον ἀκόμη ἄγνωστοι κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν μέρος καὶ δυσδιατύπτωτοι.

Πολλοὶ τῶν ἐξαρέσεων ἔχουν τὴν αἰτίαν αὐτῶν: α) εἰς τὴν διασταύρωσιν διαφόρων νόμων (πρβλ. τίθησι, ἀλλ' ἐστὶ, δόσις, ἀλλὰ πίστις), β) εἰς τὴν ἀναλογίαν, (πρβλ. ἀπόλλυσι καὶ ἀπολύει, τίσις καὶ ἔστεισις), γ) εἰς τὸν δανεισμόν (πρβλ. Τέρας - Τειρεσίας, στρατηγός - λοχαγός κ.λπ.), (εἰς τὸν δανεισμόν τοῦτον ὑπάγονται καὶ τὰ ἐκ ξένων γλωσσῶν στοιχεῖα), δ) εἰς τὴν ἀτελῇ παράστασιν αὐτῶν διὰ τῆς γραφῆς, αὐταὶ εἶναι μᾶλλον φαινόμενα ἢ ἀληθεῖς ἀνωμαλῖαι, ε) εἰς τὴν μετάπτωσιν*, π.χ. φείδομαι - φιδός (ἀντὶ φοιδός), ροφῶ - ροφᾶται (Ἀλκμάν), στωFιά - στο(ι)ά κ.λπ., καὶ στ) ὡς γειτνιάσις ἄλλων φθόγγων· οὕτω παρὰ τὸ χειλικόν «μ» σχηματίζεται πολ- λάκις ἐπίσης τὸ χειλικόν «υ»: αἰσιμῶν (ἐν Μεγάροις) καὶ αἰσυμῶν - αἰσυμνήτης (ἐν Ἰωνίᾳ)· ἐκτὸς τούτων ἔνεκα τοῦ τρισχλιε- τοῦς βίου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς καὶ τοῦ μεγίστου πλοῦτος καὶ τῆς εἰς τὸν γνω- στὸν τότε κόσμον ἐξαπλώσεως αὐτῆς ἤτο φυσικὸν νὰ δημιουργηθοῦν ἐξαιρέσεις πε- ρισσότεραι πάσης ἄλλης βραχυβίου γλώσ- σης. // (Ῥητορ.) «ἐξαιρέσεις», ἡ τοῦ ἀντι- δίκου ἀντίκρουσις τῶν ἰσχυρισμῶν καὶ ἐπιχειρημάτων.

ἐξαιρετικὸς, -ή, -όν· «ἐξαιρετικὰί κρίσεις» (βλ. περιοριστικὸς).

ἐξαίρετος, -ος, -ον· (ἐξαίρω) (= ἐκλεκτός, ἐπιλεκτός)· ἔξαιτος (αἰτέω) (= περιζήτητος, ἐκλεκτός).

ἐξαίρω (-έω)· (= ἀφαιρῶ τι ἀπό τινος)· ἐξερῶ (ἀττ.) (μέλλ. τοῦ ἐξεῖπον = θά εἴπω καθαρῶς)· ἐξερῶ (ἐπικ.) (= ἐρωτῶ νὰ μάθω).

ἐξαίρω· (= σηκώνω ἐπάνω)· ἐξέρρω (μόνον προστατ.)· «ἐξέρρε» (= φεῦγε μακράν).

ἐξαίσια, (-ίας), ἡ· (= ἄδικος, παράνομος· ὑπέρμετρος, ἰσχυρός)· ἐξεσία, (-ίας), ἡ (ἐξίημι) (= ἀποστολή).

ἐξαίφνης· (ἄφνα)· (δημοτ.) ἔξαφνα, (ἐ)ξαφνικά, ξάφνου (= αἰφνιδίως, ἀπροσδοκῆτως) ἐπίρρημα χρονικόν· μετὰ τοῦ ἄρθρου (= τὸ στιγμιαῖον), π.χ. «τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιόνδε τι ἔοικε σημαίνειν» (Πλάτων)· μετὰ μετοχῆς (= εὐθὺς ὥς..., τὴ στιγμῇ πού), π.χ. «τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἀποθανόντος ἐκάστου» (Πλάτων)· // (δημοτ.) ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς σημασίας τοῦ ἀπροσδοκῆτου, ἥτοι «χωρὶς νὰ τὸ περιμένη κανεὶς» ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ «παρὰ δέιγματος χάριν» [ὡς τὸ ἀρχαῖον «αὐτίκα», «αὐτίκα δὴ μάλα» (= παραδείγματος χάριν τώρα) (Δημοσθένης)], π.χ. «ἐγὼ ἀγαπῶ πάντοτε τὰ ἄκρα ἐναντία· ἀπὸ τὰ ἄνθη ἔξαφνα (= παραδείγματος χάριν) θέλω κ.λπ.».

ἐξαλλαγή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) «ἐξαλλαγὰι τῶν ὀνομάτων», ποιικιλία εἰς τὴν χρηθῶσιν τῶν ὀνομάτων.

ἐξαλλοίωσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) πλήρης ἀλλοίωσις, π.χ. ἀλλάνεις > ἀλλάεις > ἀλλᾶς· γένεσι > γένεϊ > γένει, ἐπίεσα > ἐπίεσα κ.λπ.

ἐξαλλος, -ος, -ον· (= ἀσυνήθης)· ἐξαλος

ὁ (= ὁ ἐκτὸς τῆς θαλάσσης εὐρίσκομενος). **ἐξάμετρος**, -ος, -ον· (Μετρ.) «ἐξάμετρος δακτυλικὸς στίχος» ἢ «δακτυλικὸν ἐξάμετρον» ἢ «ἐξάμετρον» ἢ «ἡρωικὸν ἐξάμετρον» (βλ. δακτυλικός)· // (νεωτ. μετρ.) «τονικὸν ἐξάμετρον» (= στίχος ἀποτελούμενος ἐξ ἐξ τονικῶν δακτύλων).

ἐξ ἀναλόγου· (Ῥητορ.) σχῆμα βραχυλογίας*, κατὰ τὸ ὅποιον παραλείπονται λέξεις ἢ ὁλόκληρος πρότασις, ἢ ὅποια νοεῖται ἐκ τῶν προηγουμένων· π.χ. «ὁ Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως ὀπλίτας ἀποβιβάσει» (δηλ. ὁ Κῦρος) (Ξενοφών)· «ἔτεροι ἦσαν οἱ τότε σωθέντες, ἔτεροι δ' ὑμεῖς οἱ νῦν ἀφαιρούμενοι· τὰς μὲν ἐπόρθουν τὰς δὲ ἐμελλον» (δηλ. πορθεῖν) (Ἰσοκράτης)· (δημοτ.) «ἡ μάννα μου ἦταν καλὴ καὶ ἀγαθὴ, ὅπως ὅλες οἱ γυναῖκες τοῦ καιροῦ τῆς» (δηλ. ὅπως ἦσαν καλὲς καὶ ἀγαθὲς ὅλες).

ἐξ ἀντιθέτου· (Ῥητορ.) σχῆμα βραχυλογίας*, κατὰ τὸ ὅποιον λέξις ἢ ὁλόκληρος πρότασις ἐννοεῖται ἐκ τῶν προηγουμένων προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀντίθετον σημασίαν, π.χ. «οἶδε μὲν οὐδεὶς τὸν θάνατον, δέδισαι δὲ ὡς εὖ εἰδότες» (δηλ. πάντες) (Πλάτων)· (δημοτ.) «στὰ ἔμπα μπήκε σὰν αἰτός, στὰ ξέβγα σὰν πετρεῖτη» (= στὰ ξέβγα βγήκε).

ἐξαπλόος, -όη, -όον· (συνηρ.) -πλοῦς, -πλή, -οῦν. «Τὰ ἐξαπλά»: ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁριγένους ἔκδοσις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ α' στήλη περιέχει τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον, ἡ β' τὸ αὐτὸ δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἡ γ' τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀκύλα, ἡ δ' τὴν τῶν ἐβδομήκοντα ἢ

ε' τὴν τοῦ Συμμάχου ἢ δὲ σ' τὴν τοῦ Θεοδοτίωνος.

ἐξαπορέω· (= εὐρίσκομαι εἰς μεγάλην ἀπορίαν)· ἐξαπορρέω (= ἐξαφανίζομαι, ἀπορρέω)· (παθ. ᾶ) ἐξαπερρύν.

ἐξάπους, -ους, -ουν (-οδος)· (Μετρ.) ὁ ἀποτελούμενος ἀπὸ ἑξ μετρικῶν πόδας· (φρ.) «μέτρον ἡρωικὸν ἐστὶν ἐξάπων».

ἐξάπτωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) (ἐπὶ κλινομένων ὀνομάτων) ὁ ἔχων ἑξ πτώσεις.

ἐξαρσις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἀποβολή· (φρ.) «οὐ κατὰ ἐξαρσιν τοῦ ο ἀπὸ τῶν παρεόντων».

ἐξάρτησις, (-εως), ἡ (ἐξαρτῶ)· ἡ συνοχή, παραδείγματος χάριν τῶν μερῶν τοῦ σώματος πρὸς ἄλληλα· ἐξάρτισις, (-εως), ἡ (ἐξαρτίζω) (= ἐξαρτισμός), τὸ ἐξοπλίζειν πλοῖον· ἐξάρτυσις ἢ (ἐξαρτύω) (= τέλειος ἐφοδιασμός)· ἐξηρητημένος, -η, -ον (ἐξαρτῶ) (= κρεμάμενος)· ἐξηρητυμένος, -η, -ον (ἐξαρτύω) (= παρεσκευασμένος)· // (Γραμμ.) ἡ σχέσις, μεταξύ προσδιορίζοντος καὶ προσδιοριζομένου γραμματικοῦ ὅρου, π.χ. «ἐξάρτησις τοῦ ἀντικειμένου ἀπὸ τοῦ ῥήματος».

ἐξᾶς, (-ᾶδος), ἡ· (= τὸ οὐς τοῦ ἀριθμοῦ ἑξ (6))· ἐξᾶς, (-ᾶντος), ὁ (= νόμισμά τι).

ἐξάσημος, -ος, -ον· // (Μετρ.) ὁ ἐξάχρονος*.

ἐξάστιχος, -ος, -ον· (Μετρ.) «ἐξάστιχον ποίημα», τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ ἑξ στίχους· // «ἐξάστιχος στροφή» ἢ «ἐξάστιχον», στροφή ἀποτελουμένη ἀπὸ μιᾶς τετραστίχου ἢ καὶ δύο ἄλλων ὁμοιοκαταλήκτων στίχων.

ἐξασύλλαβος, -ος, -ον· (Μετρ.) ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ἑξ συλλαβῶν· «ἐξασύλλαβος στίχος», δηλαδή ἐξ ἑξ συλλαβῶν, συνήθης

εἰς τὴν νεοελληνικὴν στιχοιουργίαν· οὗτος εἶναι: α) ἱαμβικός, β) τροχαϊκός, γ) ἀμφιβραχικός καὶ δ) ἀναπαιστικός.

ἐξαττικίζω· (ἐπὶ λόγον, φράσεως, λέξεως) δίδω ἀττικὸν τύπον.

ἐξαττικισμός, (-οῦ), ὁ· ἡ τάσις πρὸς μετατροπὴν τῆς γλώσσης κατὰ τὴν ἀττικὴν διάλεκτον.

ἐξαφάνισις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἐξαφάνισις συμφώνου ἔνεκα ἀνομοιώσεως (βλ. ἀνομοιώσις).

ἐξάχρονος, -ος, -ον (ἄλλως ἐξάσημος*)· // (Μετρ.) ὁ ἀπὸ ἑξ βραχέας συλλαβὰς (χρόνους) ἀποτελούμενος.

ἐξεζητημένος, -η, -ον· (ἐκζητῶ)· «λέξις ἐξεζητημένη» (= σπανία, ἀσυνήθης).

ἐξελληνίζω· (μεταβάλλω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, προσδίδω εἰς ξένας λέξεις ἑλληνικὸν τύπον καὶ χρῆσιν, π.χ. Μπάιρον (ἀγγλ.) Byron) > Βύρων· Λάιμπνιτς (γερμ. Leibniz) > Λεϊβνίτιος κ.λπ.· (πρτ.) ἐξελληνίζον, (ἀόρ.) ἐξελληνίσαι, (παθ.) ἀόρ.) ἐξελληνίσθην, (πρξμ.) ἐξελληνίσμαι, (μετχ.) ἐξελληνισμένος, -η, -ον· — (οὐς.) ἐξελλήνισις, (-εως) ἡ, ἐξελληνισμός, (-οῦ), ὁ.

ἐξερμηνεύω· μεταφράζω, ἐρμηνεύω· (φρ.) «τὸ γὰρ τράνς (<λατ. trans) ἐξερμηνευσμένον ἐστὶ πέραν».

ἔξεστι· (ἀπροσ.) (τοῦ ἔξεμι) (μετ' ἀπαρ. τελικοῦ ὡς ὑποκειμ. καὶ δοτ. προσωπικῆς) (= εἶναι δυνατόν, ἐπιτρέπεται)· (φρ.) «νῦν σοι ἔξεστιν ἀνδρὶ γένεσθαι» (Ξενοφών)· (μετ' αἰτ. ἀντὶ δευτέρας δοτικ.)· (φρ.) «ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι» ἢ αἰτ. μετχ. οὐδέτ. «ἔξόν» ἀπολύτως μετὰ σημασίας ἐναντιωματικῆς· (φρ.) «πολλάκις

πλεονεκτῆσαι ὑμῖν ἐξόν, οὐκ ἠθελήσατε» (= ἐνὼ ἦτο δυνατόν εἰς σὰς πολλάκις νὰ ὠφελήθητε, δὲν τὸ ἠθελήσατε)· (μετ' ἀπαρεμφ. καὶ αἰτ. προσ.)· (φρ.) «οὐδ' ἔξεστι βασιλεία χωρὶς ἱερατικῆς ἄρχειν»· (πρτ.) ἐξήν, (μέλλ.) ἐξέσται, ἐκγενήσεται, (ἀόρ.) ἐξεγένετο· (πρkm.) ἐκγένονε, (ὑπερσ.) ἐξεγένετο· (ὑποτ.) ἐ ἐξῆ· (εὐ) ἐ ἐξείη, μ ἐξέσοιτο· (προστ.) ἐ ἐξέστω· (ἀπαρ.) ἐ ἐξεῖναι, μ ἐξεσεσθαι· (Μεσ.) ἐ ἐξόν, μ ἐξεσόμενον, ἐκγενησόμενον.

ἐξετάζω· (τι ἢ τίνα περί τινος)· (= ἐρευνῶ, διερευνῶ, κοιτάζω νὰ πληροφορηθῶ· ἐπιθεωρῶ· (φρ.) «ἐξετάζειν στρατιώτας σὺν τοῖς ὄπλοις» ('Ελλ. Ἀνέκδ. Ὁξωνίου)· συγκρίνω· (φρ.) «ἰσοστάσιος ἦν ἡ πορφύρα πρὸς ἄργυρον ἐξεταζομένη» (Θεόπομπος)· ὑποβάλλω εἰς δοκιμασίαν· (φρ.) «ἐν λιθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται» (Χίλων)· εἰς ἀνάκρισιν κ.λπ.)· (πρτ.) ἐξήταζον, (μέλλ.) ἐξετάσω ἢ ἐξετῶ, (ἀόρ.) ἐξήτασα, (πρkm.) ἐξήτακα· (Παθ.) ἐξετάζομαι (= συγκαταλέγομαι καὶ συγκαταριθμοῦμαι) (φρ.) «μετὰ τῶν ἄλλων ἐξητάζετο» (Δημοσθένης)· ἐμφανίζομαι, παρουσιάζομαι· (φρ.) «πανταχοῦ προσῆκεν ἐξετάζεσθαι» (Δημοσθένης)· (πρτ.) ἐξηταζόμην, μ ἐξετασθήσομαι, ἀ ἐξητάσθην, (ὑποτ.) ἐξετασθῶ, (πρkm.) ἐξήτασμαι, (μετχ.) ἐξητασμένος, -η, -ον (= ὁ γενόμενος μετὰ ἑλεγχόν παραδεκτός, ὁ ἐγχεκριμένος)· (φρ.) «μετρεῖται τοῖς ἐξητασμένοις καὶ ἐσφραγισμένοις ὑπὸ τοῦ οἰκονόμου» (Πάπυροι), (ὑπερσ.) ἐξητάσμην — ἐξέτασις, ἐξετασμός, ἐξεταστής, ἐξεταστήριον, ἐξεταστικός, ἐξεταστικῶς, ἐξεταστρα.

ἐξῆ· (μὲν. ἀριθμητικόν) (ἀπὸ τὸ ἐξ+ἡμι-

συ, κατὰ τὸ σχῆμα δυό — δυό-μισυ, τρία — τριά-μισυ, πεντέ-μισυ.

ἐξήγησις, (-εως), ἡ· ἐρμηνεία· // (Γραμμ.) τὰ σχόλια, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐννοίας· // ἀνέυρεσις σημασίας λέξεώς τινος. ἐξηγητήης, (-οῦ), ὁ· ὁ σχολιαστής· (φρ.) «τὰ ὠβελισμένα οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν ἐδοξε Θουκυδίδου εἶναι».

ἐξηγοῦμαι, (-έομαι)· (νεωτ. ἐξηγῶ) ἐρμηνεύω, μεταφράζω.

ἐξηρητημένος, -η, -ον· (ἐξαρθῶ)· «ἐξηρητῆμεναι προτάσεις» (βλ. κἀτηγορικά· κρίσεις, πρότασις*).

ἐξῆς· (ἔχω) (ἐπικ. ἐξείης) (γενικὴ ὡς ἐπίρρ.) [ἢ γεν. ἐξῆς (ἐφέξῆς) ἔχει ὑποτιθεμένην ὄνομα. *ἔξα, ὅπως ἡ ὄνομα. μία παρὰ τὴν γεν. μιάς] (= κατὰ συνέχειαν, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον)· // (ἐνάρθρως) ὁ, ἡ, τὸ ἐξῆς (= ὁ περαιτέρω, ὁ ἐπόμενος)· // (Γραμμ.) «τὸ ἐξῆς» (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὑπερβατόν) ἡ τοῦ λόγου ἀλληλουχία, ἡ γραμματικὴ σειρὰ τῶν λέξεων.

ἐξοβελίζω (τι)· (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ὀβελίζω) (= σημειῶ διὰ τοῦ σημείου τοῦ ὀβελοῦ (→), ἀθετῶ) ἐνῶ ἐξοβελίζω (= περνῶ εἰς τὴν σούβλαν)· (ἀόρ.) ἐξωβέλισα, (ὑποτ.) ἐξοβελίσω, (μετχ. παθ. πρkm.) ἐξωβελισμένος, -η, -ον· ἐξοβελίζω (= ἀπορρίπτω· σημειῶν· ὀρθότ. σημειοῦμαι δι' ὀβελοῦ χωρίον τι θεωρούμενον ὡς νόθον ἢ παρέμβλητον)· (φρ.) «πολλοὶ στίχοι ἀρχαίων ποιητῶν ἐξοβελίζονται» (νεωτ.) (κατ' ἐπέκτασιν) (= βγαίνω ἀπ' τῆ μέσης)· — (οὐς.) ἐξοβελισίς, (-εως), ἡ, ἐξοβελισμός, (-οῦ), ὁ.

ἐξόδιον, (-ου), τό· αὐλημα εἰς τὸ τέλος τῆς δραματικῆς παραστάσεως κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ χοροῦ· // (λατ. exodium)

(ἀρχ.) εἶδος κωμικοῦ ἐπεισοδίου εἰς τοὺς Ῥωμαίους, τὸ ὁποῖον παριστάνετο εἰς τὸ θέατρον μετὰ τὸ τέλος τῶν δραμάτων· οἱ παίζοντες τὸ ἔργον αὐτὸ ἐκαλοῦντο «ἐξοδιάρχοι».

ἐξοδος, (-ου), ἡ· τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας τὸ ὁποῖον παίζεται μετὰ τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον τοῦ ἀρχ. δράματος, πρὸ τῆς ἐνάργεως τοῦ ὁποῖου ἐξήρχετο ὁ χορὸς ἐκ τῆς ὀρχήστρας προηγουμένου αὐλητοῦ ἐκτελοῦντος τὸ ἐξόδιον*.

ἐξομαλισμός, (-οῦ), ὁ· (Γλωσσ.) γλωσσικὸν φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον τὰ ὀλιγώτερα ἀφομοιοῦνται κατὰ τὴν κλίσιν πρὸς τὰ ὀμαλότερα ἢ τὰ περισσώτερα. Ἐπειδὴ αἱ πτώσεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐτονίζοντο ἢ μία ἐπὶ μιάς καὶ ἡ ἄλλη ἐπὶ ἄλλης συλλαβῆς, π.χ. μία, μίαν, μιάς, μιᾶ· κύων, κυνός, κυνὶ κ.λπ., διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πολλὰ ὀνόματα ἔπαθον πολλὰς καὶ μεγάλας ἀλλοιώσεις, τῶν ὁποίων πολλὰ ἐξομαλίσθησαν βαθμιαίως, ἃν καὶ διεσώθησαν ὀλίγα ἀνώμαλα ἔχνη τῆς παλαιᾶς καταστάσεως, ὡς φάλτης - φάλτρια κ.λπ. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου πολλὰ τῶν παλαιῶν, λείψανα τῶν ὁποίων διασώζονται φαίνονται ἀνώμαλα καὶ ἐρμηνεύονται μόνον διὰ τῆς διαγνώσεως τοῦ παλαιότερου ὑπάρχοντος πλουσίου διακόσμου τῆς κλίσεως· // «ἀναλογικὸς ἐξομαλισμός» εἶναι τὸ γλωσσικὸν φαινόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ ἔνεκα μεταπτώσεως διεσπάσθησαν τὰ ἐτυμολογικῶς πολλάκις συναφῆ καὶ ἐγένοντο ἀνόμοια, εὐρίσκονται τύποι ἰσχυροὶ εἰς λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας δικαιολογοῦνται ἀσθενεῖς καὶ τάνάπαλιν, π.χ. δέδοικα - δέδιμεν καὶ

ἔπειτα δέδια, δίδιμεν καὶ δέδοικα, δεδοίκαμεν ποιμῆν, ποιμένος (ἀντὶ* ποιμνός), ὅθεν ποιμνη, ποιμῆν· (ῥ) ἐξομαλίζω.

ἐξορίζω (= ἀπὶπέμπω)· ἐξορρίζω (= ἐκπιέζω τὸν ὄρρον).

ἐξορός (ὄρος) (=ἐκτός τῶν ὀρίων)· ἐξορρος (= ξηρός, ὁ μὴ ἔχων ὄρρον)· ἐξωρος (ῶρα) (= ἔξω τοῦ καιροῦ, ἀνάρμοστος).

ἐξουθενῶ (-έω)· καὶ (-όω) (τινά)· (= ἐκμηδενίζω· ἐξευτελίζω, καταφρονῶ· (φρ.) «οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενήθεις ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων» (Καιν. Διαθ.) (δ>θ) ἐξουθενῶ>ἐξουθενῶ)· (πρτ.) ἐξουθενῶν, (μέλλ.) ἐξουθενήσω καὶ ἐξουθενώσω, (ἀόρ.) ἐξουθενήσα καὶ ἐξουθενώσα, (παθ. ἀ) ἐξουθενήθην, (ὑποτ.) ἐξουθενηθῶ, (πρkm.) ἐξουθενώμαι, (μετχ.) ἐξουθενωμένος, -η, -ον — ἐξουθένημα, ἐξουθένεις, ἐξουθένωσις, ἐξουθένωμα, ἐξουθενητικῶς.

ἐξουσία, (-ας), ἡ· «ποιητικὴ ἐξουσία» (βλ. ἄδεια).

ἐξουσιάζω (τινός) (=ἔχω ἐπὶ τινος ἐξουσίαν, κυβερνῶ, ἀσκῶ ἐξουσίαν· ἐπιτρέπω, δίδω ἐξουσίαν)· (φρ.) «καὶ ἐξουσία σεν αὐτῷ φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ» (Παλ. Διαθήκη)· (πρτ.) ἐξουσιάζον, (μέλλ.) ἐξουσιάζω, (ἀόρ.) ἐξουσίασα· (Παθ.) ἐξουσιάζομαι, (παθ. μέλλ.) ἐξουσιασθήσομαι, (μέσ. ἀόρ.) ἐξουσιασάμην, (ὑποτ.) ἐξουσιασώμαι — ἐξουσία, ἐξουσιαστής, ἐξουσιαστικός, ἐξουσιότης, ἐξουσιότης, ἐξουσιαστικῶς.

ἐξουσιαστικός, -ή, -όν· (Συντ.) «ρήματα ἐξουσιαστικά»· τὰ δηλοῦντα ἐξουσίαν, π.χ. βασιλεύω, διοικῶ, κυβερνῶ, ἄρχω, ἐξουσιάζω κ.λπ.

ἐξοχή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) «κατ' ἐξο-

χὴν σχῆμα», κατὰ τὸ ὅποιον μία ἰδιότης, ἐνῶ ἀνήκει εἰς πολλά, δίδεται εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν: «τὰ ἄλογα» (= πάντα τὰ ζῶα), ἀλλ' «ἄλογον τὸ» (= ὁ ἵππος), «πρόβατα τὰ» (= πάντα τὰ ζῶα τὰ προβαίνοντα εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πτηνὰ), ἐνῶ «πρόβατον τὸ» (= ὁ ἄμνός), «τὰ λάχανα», ἀλλὰ «λάχανον» (= ἡ κράμβη κν. μάππα), «πετεινὸς ὁ» (= ὁ ἀλέκτωρ) (εἰ καὶ πετεινὸν εἶναι πᾶν πτηνόν), τὰ φωνήεντα κ.λπ. (πρβλ. ἐπιθετικός).

ἐξώθησις, (-εως), ἡ· (Γραμμ.) ἀποβολή, ἀποσιώπησις γραμμάτων.

ἐξώκεντρος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἐξώκεντρα σύνθετα», εἶναι τὰ κτητικά σύνθετα, ἡ ἔννοια τῶν ὁποίων ἀντιτίθεται μεταφορικῶς εἰς ἄλλο πρόσωπον ᾧ πράγμα, τὸ ὅποιον δὲν σημαίνει διὰ τῶν συνθετικῶν μερῶν, ἀλλὰ κεῖται ἐκτὸς αὐτῶν, δι' αὐτὸ καὶ ἐκλήθησαν ἐξώκεντρα, π.χ. *ἐπτάπολις* (ὁ Ὀμηρος), *ἀργυρότοξος* (ὁ Ἀπόλλων), *δύμνξος* (ὁ λύχνος), *χαλέμβολος* (ἡ τριήρης), εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἄλλα τὰ ἐσώκεντρα, π.χ. *καλλιπαις* (ἡ Περσεφόνη) (= ὡς καλὴ καὶ ὠραία παιδίσκη) (εἶναι ἄρα σύνθετον προσδιοριστικόν, ἀλλὰ καλλιπαις καὶ ἡ Δημήτηρ (= ὡς ἔχουσα καλὴν παιδίσκην) κτητικὸν ἢ μεταβεβλημένον.

ἐξωτερικός, -ή, -όν· «ἐξωτερικοὶ λόγοι»: δημῶδεις πραγματεῖαι ἐν ἀντιθέσει πρὸς «τοὺς ἀχροατικούς», «ἀχροαματικούς» ἢ «ἐσωτερικούς λόγους» οἱ τὴν ὑψηλοτέραν αὐτοῦ φιλοσοφίαν περιλαμβάνοντες, κατ' ἄλλους «ἐξωτερικοὶ λόγοι», δημῶδη ἐπιχειρήματα ἢ συνήθειες εἰς τοὺς ἀνθρώ-

πους συλλογισμοί, τοὺς ὁποίους ὁ ἄνθρωπος μετεχειρίζετο εἰς τινὰ τῶν δημωδιστέρων ἔργων του.

ἐοικᾶ (τινι)· εἰκας, εἰκε, εἰοικαμεν κ.λπ. (= ὁμοιάζω· φαίνομαι) πρkm. μετὰ σημασίας ἐνεστώτος τοῦ ποιητικοῦ ῥ. εἴκω* (= ὁμοιάζω), (πρτ.) γ' ἐν. εἴκε, ἀττ. ἤκε, (μέλλ.) εἴξω, [ἄλλο τὸ εἴκω (τινι) = ὑποχωρῶ, ἐνδίδω]· (ὑπερσ.) ἐώκειν, ἐώκεις, ἐώκει κ.λπ. (ὑποτ.) πρ εἰοίκα· (εὐκτ.) πρ εἰοίκοιμι· (ἀπαρ.) πρ εἰοικέναι, εἰκέναι· (μετχ.) πρ εἰοικώς, (-ότος), ὁ, εἰοικυῖα, (-ας), ἡ, εἰοικός, (-ήτος), τό — (μετ' ἀπαρ.) (= μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ μοῦ φαίνεται νᾶ)· (φρ.) «εἰοικα πράξειν οὐδέν»· (μετὰ κατηγορημ. μετχ.) (= φαίνεται ὅτι πράττω τι)· (φρ.) «ἀεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν εἴκτην» ('Ιλιάς)· (μετὰ δοτ.) «εἰοικᾶ τινι» (= ὁμοιάζω πρὸς τινὰ, ἀρμόζω εἰς τινὰ)· ὡς ἀπρόσωπον τὸ «εἰοικε» τίθεται πολ- λάκις ἐν παρενθέσει, π.χ. «ὡς εἰοικε» (= ὅπως φαίνεται)· — εἰκόν, εἴκελος (= ὁμοίος), ἀνδρείκελον (= ὁμοίωμα ἀνδρός), ἐπεικής, εἰκασία, εἰκότως, εἰκοτολογέω, εἰκοτολογία.

ἐορτάζω· (ἀμτβ.) (πρτ.) ἐώρταζον (< ἡόρταζον κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ ἡω- εἰς ἔω), (μέλλ.) ἐορτάσω, (ἀόρ.) ἐώρτασα (κατ' ἀντιμεταχώρησιν ἀντὶ ἡόρτασα), (ἀπαρ.) ἐορτάσαι· — α) τίθεται μετὰ αἰτιατ. συστοίχου ἀντικ. (φρ.) «ἐορτάζω ἐορτάς», β) (μετὰ δοτ.) «ἐορτάζω τινι» (= ἄγω ἐορτὴν πρὸς τιμὴν τινος)· (φρ.) «Διονύσῳ δὲ οἶμαι τότε ἡ πόλις ἐώρταζεν» (Λουκιανός)· (παθητ. ἐπὶ Ἀγίων) (= τιμῶμαι δι' ἐορτῆς), (νεωτ.) «εἰς τὰς 6 Δεκεμβρίου ἐορτάζεται ὁ Ἅγιος Νικόλαος».

ἐορτή, (-ῆς), ἡ· (Γραμμ.) «ἐορτῶν ὀνόματα» (βλ. τεμενικός).

-έος· τὰ εἰς -λέος* καὶ -τέος* ῥηματικά ἐπιθέτα γράφονται διὰ τοῦ ε, π.χ. φευγ-λέος, φωραλέος, πειναλέος· διαβατέος, διαιρετέος κ.λπ. περὶ τῶν ἄλλων βλ. -λαίος.

ἐπαγγελματικός, -ή, -όν· «ἐπαγγελματικὰ τὰ» (οὐσιαστικά), τὰ παράγωγα οὐσιαστικά ἐξ οὐσιαστικῶν σημαίνοντα ἐπάγγελμα σχετικὸν πρὸς τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν, τὰ ὅποια καὶ ἔχουν τὰς παραγωγικάς καταλήξεις -ᾶς (-ᾶς), -άρης, -νάρης, -ᾶριος καὶ -τζῆς (-τζῆς), π.χ. γάλα > γαλατᾶς (γαλατάς), σίδηρο > σιδεράς, βάρακα > βαρκάρης, κάρβουνα > καρβουνιάρης, σκουπίδια > σκουπιτιάρης, βιβλιοθήκη > βιβλιοθηκᾶριος, στραγάλι > στραγαλατζῆς, (-τζῆς) κουλουρτζῆς, παλιατζῆς, φιλικατζῆς κ.λπ.

ἐπαγωγή, (-ῆς), ἡ· (Λογ.) ἄλλως «ἐπαγωγικός συλλογισμός», ἡ συναγωγή συμπεράσματος εἰς τὴν Λογικὴν ἐκ πολλῶν ἐπὶ μέρους ἀληθῶν κρίσεων, ἥτοι εἰς τὸ διανοεῖσθαι χωροῦμεν ἐκ τοῦ καθόλου πρὸς τὸ μερικόν (πρβλ. ἀναλογία)· (φρ.) «ἐπαγωγή ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος» ('Αριστοτέλης) // ('Ρητορ.) ἐπαγωγή λέγεται ἡ ἐπισώρευσις πολλῶν παραδειγμάτων, ὡς καὶ ἄλλων πολλῶν ὁμοίων, παρὰδειγμα καλῆς ἐπαγωγῆς ἐξ ὁμοίων εἶναι ἡ ἀκόλουθος τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου: «Ἰὴν κακὴν δὲν θέλεις, δένδρον καλὸν θέλεις· ἵππὸν καλόν, δοῦλον καλόν, φίλον καλόν, νιὸν καλόν, ἔνδυμα καλόν· μόνην τὴν ψυχὴν σου καλὴν νὰ ἔχῃς δὲν θέλεις. Διὰ τὴν, ἄνθρωπε, τοσοῦτον ἐχθρεύεσαι

σεαυτόν;».

ἐπαθλον, τό· (Λογ.) ὁ τέταρτος τρόπος τοῦ τετάρτου σχήματος τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἡ μείζων εἶναι καθόλου ἀποφατική, ἡ ἐλάσσων καθόλου καταφατική, τὸ δὲ συμπέρασμα ἐν μέρει ἀρνητικόν, π.χ.

Κ ε Μ οὐδεὶς αὐτόφωτος ἀστήρ εἶναι πλανήτης·

Μ α Υ' πάντες οἱ πλανῆται εἶναι οὐράνια σώματα·

Υ ο Κ τινὰ οὐράνια σώματα δὲν εἶναι αὐτόφωτοι ἀστέρες.

Οὗτος ὁ τρόπος «ἐπαθλον» τοῦ τετάρτου σχήματος ἀνάγεται εἰς τὸν τρόπον (τεχνικός) τοῦ πρώτου δι' ἀντιστροφῆς ἀπλῆς τῆς μείζονος καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάσσονος, π.χ.

Μ ε Κ οὐδεὶς πλανήτης εἶναι αὐτόφωτος ἀστήρ·

Υ ι Μ τινὰ οὐράνια σώματα εἶναι πλανῆται·

Υ ο Κ τινὰ οὐράνια σώματα δὲν εἶναι αὐτόφωτοι ἀστέρες.

ἐπαινος, (-ου), ὁ· (βλ. ἐγκώμιον), ἡ ἀναγνώρισις δημοσίως τῶν ἀρετῶν τινος καὶ διακήρυξις αὐτῶν.

ἐπ' ἀκριβές· (ὀρθότ. ἀντὶ τοῦ ἐπακριβῶς) (= ἀκριβῶς).

ἐπαίτεια, (-είας), ἡ· (ὀρθ. ἐπαίτησις ἡ).

ἐπαίτης, (-ου), ὁ· (= ὁ ζητιάνος)· ἐπέτης ὁ (ἔπομαι) (= ὑπηρέτης, ἀκόλουθος).

ἐπαίτιος, -ος, -όν· (αἰτία) (= ἀξιοκατάκριτος)· ἐπέτειος (= ὁ κατ' ἔτος γινόμενος).

ἐπακτικός, -ή, -όν· (Λογ.) ὁ τῆς ἐπαγωγῆς, ὁ ἐπαγωγικός, εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ συλλογιστικός (φρ.) «ἐπαγωγή καὶ ὁ

συλλογισμός ὁργανά εἰσι λόγων διαλεκτικῶν... καὶ ἡ μὲν διὰ τοῦ καθόλου δεῖξις συλλογιστικῇ, ἡ δὲ διὰ τῶν καθόλου ἐπακτικῇ».

επαλλαγή, (-ῆς), ἡ· (Συντακτ.) ἄλλως «σύζευξις», συντακτικὸν σχῆμα ἔλξως*. **επαλληλία, (-ίας), ἡ·** ἡ τοποθέτησις δύο ἢ πλείονων πραγμάτων ὁμοίων τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο (ἐπαλληλῶν)· (φρ.) «αἱ χασμωδίαί ἤρουν αἱ τῶν φωνηέντων ἐπαλληλία καὶ συμπτώσεις», π.χ. «ἀδελφία ἀγαπημένα».

επάλληλος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὸ ἐπάλληλον δύο εὐθειῶν», ἤτοι ἡ συνεκφορά δύο ὀνομαστικῶν (εὐθεῖα = ἡ ὀνομαστική)· // (Λογ.) «επάλληλοι ἔννοιαι*» (ἄλλως ἰσοπλατεῖς)· αἱ ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πλάτος καὶ συμπίπτουσαι πρὸς τὰς ταυτοβαθεῖς ἔννοιας, π.χ. «τρίγωνον ἰσόπλευρον - τρίγωνον ἰσώγωνιον», «ὁ Ἀριστοτέλης - ὁ ἐκ Σταγίρων φιλόσοφος»· // (Συντακτ.) «ἐπάλληλος διορισμός» (βλ. ἐπιθετικός* διορισμός).

επαμφοτερίζω· (= κλίνω ὅτε μὲν ὑπὲρ τοῦ ενός, ὅτε δὲ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου· εἶμαι διπρόσωπος)· (φρ.) «κρατεῖ στάσιν ἐπαμφοτερίζουσιν» (= ἀμφιταλαντεύομαι)· (φρ.) «επαμφοτερίζω τοῖς λογισμοῖς» (Πλούταρχος)· ὁμοιάζω πρὸς δύο τινὰ κατὰ τὴν φύσιν (φρ.) «καὶ αἱ φῶκαι δὲ καὶ αἱ νυκτερίδες διὰ τὸ ἐπαμφοτερίζειν αἱ μὲν τοῖς ἐνύδροις καὶ πεζοῖς» (Ἀριστοτέλης)· (ἐπὶ λόγων) ἐπιδέχομαι διπλὴν ἑρμηνείαν· (ἐπὶ φωνηέντων) (= λαμβάνω τὸ φωνῆεν καὶ ὡς μακρὸν καὶ ὡς βραχύ), (μέλλ.) ἐπαμφοτεριῶ.

ἐπάναγκες· (<*ἐπανάγκης) (εἰς χρῆσιν μόνον τὸ οὐδέτερον, τὸ ὁποῖον τίθεται καὶ

ὡς ἐπίρρ.) «ἐπἀναγκες» (= ἀναγκαστικῶς, κατ' ἀνάγκην), «εἶναι ἐπἀναγκες» (= ἀναγκαῖον).

ἐπαναγωγή, (-ῆς), ἡ· (Ῥητορ.) ἡ ἐπιστροφή εἰς τὸ κύριον θέμα.

ἐπαναδιπλασιασμός, (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) ὁ ἀναδιπλασιασμός*· (φρ.) «ἐπαναδιπλασιασμῷ τοῦ αὐτοῦ συμφώνου»· «τὸ μᾶλλον ἔχει ἐπαναδιπλασιασμόν τοῦ λ».

ἐπαναδίπλωσις, (-εως), ἡ· ἐπανάληψις· // (Ῥητορ.) ἄλλως ἀναστροφή*, ἀναδίπλωσις*.

ἐπαναληπτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἐπαναληπτικὴ ἀντωνυμία», ἡ ἀντωνυμία ἡ δηλοῦσα προαναφερθὲν οὐσιαστικὸν «αὐτός, -ή, -όν».

(Δημοτ.) // (Γραμμ.) «ἐπαναληπτικὴ ἡ προληπτικὴ ἀντωνυμία» εἶναι ἡ ἀντωνυμία τος, τη, το προελθοῦσα ἐκ τῆς ἀντωνυμίας αὐτός - αὐτός· εἶναι πάντοτε ἐγκλιτικὴ ἢ προκλιτικὴ καὶ λαμβάνεται μόνον οὐσιαστικῶς διὰ τὸ νὰ προεξαγγέλλῃ τὸ μέλλον νὰ λεχθῇ ἢ διὰ τὸ νὰ ἐπαναλάβῃ τι, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἐκ τῶν προτέρων· π.χ. «πῶς δὲν μοῦ το εἶπες αὐτὸ ἀπὸ πρῆν;» τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας «τος, τη, το» ὁ τύπος τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ «τους» συντακτικῶς λαμβάνεται ὡς πτώσεως γενικῆς ἢ δοτικῆς, ὅχι μόνον ἐπὶ γένους ἀρσενικοῦ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ καὶ οὐδετέρου, π.χ. «τὰ παιδιὰ ἔχουν τὰ παιχνίδια τους» (= των)· «ἄν εὖρης νιοὺς χαϊρέτα τους καὶ νιὲς κουβεντιασέ τους» (= τοῖς, τες)· οἱ τύποι τος, τη, το χρησιμοποιοῦνται κανονικῶς μετὰ τὸ δεικτικὸν μόριον «νὰ» ἢ «γίῃ» καὶ τοῦ «εἶναι» καὶ μάλιστα, ὅταν ἐκφέρεται κανονικῶς· π.χ. «νὰ τος ὁ Ἀνδρέας».

«Μπα! ποῦ νὰι τος;» (ποῦ εἶναι)· «γιά τοι κι οἱ κλέφτες, ποῦρχονται» (= νὰ καὶ οἱ κλέφτες).

ἐπανάληψις, (-εως), ἡ· (ἄλλως «κύκλος*» ἢ «ἐπαναδίπλωσις»)· // (Ῥητορ.) ῥητορικὸν σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἐπόμενον κῶλον τελευτᾷ εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἄρχεται τὸ ἡγούμενον, ἄλλως κύκλος*, π.χ. «Σοὶ μὲν γὰρ ἦν κλέπτῃς ὁ πατήρ, εἶπερ ἦν ὁμοῖος σοί», ἐπανάληψις εἶναι ἡ ἄλλως καλουμένη «ἐπάνοδος*», κατὰ τὴν ὁποίαν προτάξαντες ὁμοῦ διάφορα πρόσωπα ἢ πράγματα ἐπαναλαμβάνομεν αὐτὰ ὕστερον κατὰ διαίρεσιν ἢ καὶ ὁσάκις ἡ αὐτὴ λέξις εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον ἐπαναλαμβάνεται εἰς ὅποιανδήποτε ἄλλην θέσιν, π.χ. «Τούτων ἕκαστος, Αἰσχίνη, τῆς μὲν ἀρχῆς ἧς ἤρχεν, ὑπεύθυνος ἦν· ἐφ' οἷς δ' ἔστεφανοῦτο, οὐχ ὑπεύθυνος... Ἐπέδωκα καὶ ἐπαινοῦμαι διὰ ταῦτα, οὐκ ἂν ἐπέδωκα ὑπεύθυνος» (Δημοσθένης)· (νεωτ.) «φωτιά ἔδωσαν στὴ φωτιά».

ἐπανάστασις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) ἡ ὑφωσις τοῦ τόνου.

ἐπαναστροφή, (-ῆς), ἡ· ἀναστροφή* (ἡ ἐπανάληψις*), π.χ. «ὁλονυχτὶς κουρσεύανε καὶ τὴν αὐγὴν κοίμῳνται, κοιμῳνται στὰ ψηλὰ βουνά», ἤτοι τὸ τέλος τοῦ κώλου γίνεται ἀρχὴ τοῦ ἐπομένου κώλου.

ἐπανασυντίθεμαι· συντίθεμαι ἐκ νέου, π.χ. φιλο-κακοῦργος, φιλο-οικοδόμος, φιλο-κισσοφόρος κ.λπ.

ἐπαναφορά, (-ᾶς), ἡ· (ἡ ἀναφορά (βλ. λ.) ἢ ἐπάνοδος)· // (Ῥητορ.) σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ λέξις ἢ φράσις εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπαλληλῶν προτάσεων ἢ κώλων περιόδου, π.χ. «κρυφὰ τὸ

λένε τὰ που(λ)λιά, κρυφὰ τὸ λέν τ' ἀηδόνια, κρυφὰ τὸ λέει ὁ γούμενος ἀπ' τὴν Ἀγία Λαύρα» (ἐπίθ.) ἐπαναφορικός, -ή, -όν.

ἐπάνοδος, (-ου), ἡ· (ἐπὶ λόγου ἢ ἀνακεφαλαίωσις, ἄλλως ἐπαναφορά* ἢ ἀναφορά*· // (Ῥητορ.) ῥητορικὸν σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνομεν τὰς αὐτὰς λέξεις κατὰ ἀντίστροφον τάξιν τῆς πρώτης, π.χ. «οὐ γὰρ Αἰσχίνης ὑπὲρ τῆς εἰρήνης κρίνεται, οὐ, ἀλλ' ἡ εἰρήνη δι' Αἰσχίνην διαβέβληται» (Δημοσθένης)· «οἷς μὲν ἐγὼ δεινός, οὐχ ὁ νῦν καιρός· οἷς δ' ὁ νῦν καιρός, οὐκ ἐγὼ δεινός» (Ἰσοκράτης) (Νεώτ.) «μαῦρος ἦταν, μαῦρα φορεῖ, μαῦρο καὶ τ' ἄλλό τ' αὐτοῦ».

ἐπανορθῶ (-ῶ) (τι)· (= ξαναστήνω, ἐπαναγείρω· (μτφ.) ἐπαναφέρω εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν φέρω τινὰ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· (φρ.) «τὴν δύναμιν τῆς πόλεως καίπερ πεπτωκυῖαν ἐπανορθώσαντες» (Θουκυδίδης)· στήνω ὀρθόν· ἀναθεωρῶ, τροποποιῶ, διορθῶν· (φρ.) «χρὴ φυλάττειν καὶ ἐπανορθοῦν νόμους» (Πλάτων)· (πρτ.) ἐπληθύνω, (μέλλ.) ἐπανορθώσω, (ἀόρ.) ἐπληθύνω, (πρμ.) ἐπανορθώσας ἔχω, (ὑπερσ.) ἐπανορθώσας εἶχον· (ὑπ.) ἐἐπανορθῶ, ἀ ἐπανορθώσω· (εὐ.) ἐἐπανορθοῦμι, μ ἐπανορθώσοιμι, ἀ ἐπανορθώσαιοιμι· (προστ.) ἐἐπανόρθου, ἀ ἐπανόρθωσον· (ἀπ.) ἐἐπανορθοῦν, μ ἐπανορθώσιν, ἀ ἐπανορθώσαι· (μετχ.) ἐἐπανορθῶν, -οῦσα, -οῦν, μ ἐπανορθῶσαν, -οῦσα, -οῦν, ἀ ἐπανορθώσας, -σας, -σαν·

// ἐπανορθοῦμαι (τι)· (φρ.) «ταῦτ' ἐπανορθώσαμενοι» (Δημοσθένης)· π ἐπληροθούμεν, μ ἐπανορθώσομαι, ἐπανορθωθή-

σομαι, ἃ ἐπηνωρθώσάμην, ἐπηνωρθώθην, πρ' ἐπηνώρθωμαι· ὃ ἐπηνωρθώμην· (ὕπ.) ἐ ἐπανορθώμαι, ἃ ἐπανορθώσωμαι, ἐπανορθωθῶ, πρ' ἐπηνωρθωμένος ὦ· (εὐ.) ἐ ἐπανορθοίμην, μ' ἐπανορθωσοίμην, ἐπανορθωθείην, πρ' ἐπηνωρθωμένος εἶην· (πρστ.) ἐ ἐπανορθοῦ, ἃ ἐπανόρθωσαι, ἐπανορθώθητι, πρ' ἐπηνώρθωσο· (ἀπαρ.) ἐ ἐπανορθοῦσθαι, μ' ἐπανορθώσεσθαι, ἐπανορθωθήσεσθαι, ἃ ἐπανορθώσασθαι, ἐπανορθωθῆναι, πρ' ἐπηνωρθώσθαι· (μετχ.) ἐ ἐπανορθούμενος, -ουμένη, -ούμενον, μ' ἐπανορθωσόμενος, -οσμένη, -σόμενον, ἐπανορθωθισόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἃ ἐπανορθωσάμενος, -σαμένη -σάμενον, ἐπανορθωθείς -θείσα -θέν, πρ' ἐπηνωρθωμένος, -μένη, -μένον, — ἐπανόρθωμα, ἐπανόρθωσις, ἐπανορθωτής, ἐπανορθωτικός, ἐπανορθωτέος, ἐπανορθώσιμος, ἐπανορθωτός, ἐπανορθωτέον.

ἐπανόρθωσις, (-εως), ἡ· ἄλλως ἐπιδιόρθωσις, ἀμφιδιόρθωσις* // (Ῥητορ.) σχήμα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ῥήτωρ μετὰ τινα φράσιν ἐπιφέρει ἄλλην πρὸς ἀκριβεστέραν διατύπωσιν ἢ πρὸς διόρθωσιν ἐκείνης, ὅχι ἐπειδὴ εἶναι ἐσφαλμένη, ἀλλὰ ἔνεκα σκοποῦ, π.χ. «πῶς γὰρ οὐκ αἰσχροὺν μᾶλλον δέ, τίς ἐστιν ὑπερβολή κ.λπ.».

Πολλάκις γίνεται καὶ προδιόρθωσις, ὅταν προλαμβάνοντες διορθοῦμεν τὸ δυνάμενον νὰ προκαλέσῃ κακίην ἐντύπωσιν, π.χ. «Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τοῖς συμβεβηκόσιν ἔγκειται, βούλομαι τι καὶ παραδόξον εἰπεῖν καὶ μοι πρὸς Διὸς καὶ θεῶν μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θανατοῦ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας, ὃ λέγω θεωρήσατω». Ἐὰν μὲν γίνεται αὕτη εἰς τὴν τελικὴν βραχειᾶν συλλαβὴν (ᾱ, ἑ, ὅ) εἰς μακράν (ᾱ, η, ω), ὡς εἰς τὰ τρίτο-

κλιτα ὀνόματα τὰ λήγοντα εἰς ν, ρ, σ: σῶτερ > σωτήρ, πάτερ > πατήρ, ποιμένα > ποιμήν, ῥήτορα > ῥήτωρ λέγεται ἐκτένεια*, ἐὰν δὲ εἰς τὰ θέματα τὰ παράγωγα λέγεται ἐπαύξησις*, π.χ. στόμα > στωμύλος, γόνυ > γωνία, νέμω > νωμάω κ.λπ. Ὡς εἶδομεν εἰς τὴν ἀντέκτασιν «σ» συναπτόμενον μετ' ἑρρίνου ἐντὸς λέξεως ἐμφανίζεται ἢ ἀφωμοιωμένον ἢ ἡπλοποιημένον μετ' ἀντεκτάσεως, ἀλλὰ ἄλλοτε μὲν ἀπαντοῦν δύο ἑρρίνα (ἀντὶ σ + ἑρρίνω), π.χ. (χορεσ - νυ - μι) > χορέννυμι, ἔννυμι, Πέλοπος - νῆσος > Πελοπόννησος, Ἀλόννησος, Ἀλωπεκόννησος, Κορακόννησος, κ.λπ., ἄλλοτε δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ σ + ἑρρίνω, π.χ. δύς - νους, ἀμφίεσ - μαι κ.λπ., ἢ τὸ ν + σ, π.χ. ξυνύφανσις, πέφανσαι, ἢ τὸ σ μόνον (ἀπὸ τοῦ νσ) καὶ ἄνευ ἀντεκτάσεως, π.χ. κυσί, δαίμοσι, (*δικανσ + πόλος) > δικασπῶλος, ἢ τὸ ζ ἀντὶ νζ, π.χ. *κλανγ - Ιω) κλάνζω > κλάζω· σύν - ζυγος > σύζυγος.

Φωνητικὴ ἔκτασις συμβαίνει ὅχι μόνον ἐπὶ τοῦ ἀρκτικοῦ βραχέος φωνήεντος τοῦ β' συνθετικοῦ, π.χ. ὁμαλός > ἀνώμαλος, ὁροφος > διώροφος κ.λπ., ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τελικοῦ τοῦ α' καὶ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν πολλῶν βραχειῶν συλλαβῶν, π.χ. βαλανηφάγος, ἐλαφηβόλος, λαμπαδηφορία (ἐνῶ ἑλαφοκτόνος), πρῶ - πέρυσι (ἀντὶ προπέρυσι)· (φρ.) «πρωπέρυσι διὰ τοῦ ω λέγουσιν οἱ Ἀθηναῖοι»· τὰ πρῶ - τέλεια (= τὰ πρότερον τελούμενα, εἰσήγησις) κ.λπ.

ἐπάνω· (ἐπὶ συγγράμματος) (= ἀνωτέρω)· (φρ.) «ἐν τοῖς ἐπάνω εἰρηται».

ἐπαπειλῶ (-έω)· (= φοβερίζω)· (ἀόρ.) ἐπηπειλήσα, (μετχ.) ἐπαπειλήσας, -σασα,

-λήσαν.

ἐπαπορητικός, -ή, -όν· (= ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἀπορίαν) // (Ῥητορ.) «ἐπαπορητικὸν τό», εἶδος ῥητορικῆς συζητήσεως.

ἐπαρσις, (-εως), ἡ· (ἐπαίρω), (ἐπὶ λόγου) ὕψος· καλλωπισμός· (φρ.) «δι' ἐπαρσιν τοῦ λόγου καὶ ὄγκον».

ἐπασμα, (-ατος), τό· (καὶ ἐπασμός (-οῦ), ὅ)· «ἐπασματα τὰ (= ἐπυδαί) τὰ ὑπὸ τῶν γραῶν τοῖς νηπίοις ἐπαδόμενα, αἵτινες καὶ τὰ μέτωπα τῶν παιδῶν ἀποπτύουσι καὶ ἀναλείχουσι καὶ πρὸς ἀστέρας καὶ σελήνην βλέπουσι» (κν. ξόρκια τὰ) (Ζωναρᾶς).

ἐπαύξησις, (-εως)· ἡ· (ἄλλως μετὰπτωσις* ἢ ἰδιατέρας* ἔκτασις)· (Γραμμ.) φαινόμενον, κατὰ τὸ ὅποιον τὰ παράγωγα ἢ χρόνιοι τινὲς τοῦ ῥ. φέρονται ἐπεκταταμένοι, ἥτοι μετὰ μακρῶν φωνηέντων ἢ διφθόγγων ἀπέναντι τῶν βραχυτέρων πρωτοτύπων, π.χ. στόμα > στωμύλος, στοᾶ > στωικός, πρόστων (ὀρθότ. προστώων), περίστων, χίων - χίονος, ἴστημι, ἴσταμεν, ποιέω - ποιητής· // (Συντακτ.) «ἐπαύξησις ἢ πλατυσμὸς προτάσεως», ἢ διεύρυνσις τῆς προτάσεως διὰ τῶν προστιθεμένων στοιχείων, τὰ ὅποια καλοῦνται «προσδιορισμοὶ» πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως καὶ ἀσφαλείας, π.χ. «Περικλῆς ἐτελεύτησέ, τοῦτον δὲ ὁ θάνατος ἦν μέγα δυστύχημα»· «ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦν Ἕλλην τὸ γένος, μέγα τοῦτο κλέος τῇ Ἑλλάδι».

ἐπαυρίσκομαι· (τινος)· (ἀπολαύω· λαμβάνω μέρος εἰς τι· ἐπιφέρω· λαμβάνω τροφήν ἀπὸ τινος, τρέφομαι· (φρ.) «ἐπαυρίσκειται... τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς κοιλίας» (Ἰπ-

ποκράτης))· [τὸ ἐνεργ. ἐπαυρίσκω καὶ ἐπαυρέω (= ἀπολαύω τινός· (φρ.) «πλεῖον δέ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ» (ἐπὶ τοῦ Σειρίου) (Ἡσίοδος)· μετέχω· ἐπιφάω, ἐγγίζω)· (ἀόρ.) ἐπηῦρον καὶ ἐπαῦρον, (ὕποτ.) ἐπαύρω, (ἀπαρέμφ.) ἐπαυρεῖν, (Ὀμηρ.) ἐπαυρέμεν]· (πρτ.) ἐπηυρισκόμεν, (μέλλ.) ἐπαυρήσομαι, (ἃ α') ἐπηυράμην, ἐπηύρω, ἐπηύρατο, (ἀπαρέμφ.) ἐπαύρασθαι, (ἄ. β.) ἐπηυρόμην· — ἐπαύρεσις (= τὸ καρποῦσθαι, ἢ κάρπως).

ἐπείγω· (τινὰ ἢ τι)· (= πιέζω, (μεσ.) ἐπισπεύδω τι, σπεύδω)· (πρτ.) ἡπείγων, (μέλλ.) ἐπείξω, (ἀόρ.) ἡπείξα· (ὕποτ.) ἐπείγω, ἃ ἐπείξω· (εὐκτ.) ἐ ἐπείγοιμι, μ' ἐπείξοιμι, ἃ ἐπείξαιμι· (προστ.) ἐ ἐπείγει, ἃ ἐπείξον· (ἀπαρέμφ.) ἐ ἐπείγειν, μ' ἐπείξειν, ἃ ἐπείξαι· (μετχ.) ἐ ἐπείγων, -ουσα, -ον, μ' ἐπείξων, -ξουσα, -ξον, ἃ ἐπείξας, -ξασα, -ξαν·

// ἐπείγομαι (τι)· (= ἐπιταχύνω τι)· [ἐπείγω ἢ ἐπείγομαι πρὸς τι ἐπὶ τι κ.λπ.· (φρ.) «ἐπείγεται Χριστὸς πρὸς Ἰορδάνην»· (ἐπείγομαι μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ.) (= σπεύδω νὰ..., βιάζομαι)· (φρ.) «ἐπείγετο δ' ὅτι τάχιστα ἐκτελέσαι μέγα ἔργον» (Ἡσίοδος)· (ἀπροσώπως) ἐπείγει μετ' ἀπαρεμφ. (= εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ γίνη τι)· (ἐπὶ ἐπιστολῶν) (νεωτ.) «ἐπείγον», «ἐπείγουσα» (ἀνάγκη νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀποδέκτην τὸ ταχύτερον)· π' ἡπείγομην, μ' ἐπείξομαι, ἃ ἡπείχθην, πρ' ἡπείγμαι, ὃ ἡπείγμην· (ὕποτ.) ἐ ἐπείγωμαι, ἃ ἐπείχθῶ, πρ' ἡπείγμενος ὦ· (εὐκτ.) ἐ ἐπείγοίμην, μ' ἐπείξοίμην, ἃ ἐπείχθειην, πρ' ἡπείγμενος εἶην· (προστ.) ἐ ἐπείγου, ἃ ἐπείχθητι, πρ' ἡπείξο, ἡπείγμενος ἴσθι· (ἀπαρεμφ.) ἐ ἐπείγεσθαι,

μ ἐπειξεσθαι, ἃ ἐπειχθῆναι, πρ ἡπειχθαι (μετχ.) ἔ ἐπειγόμενος -ομένη, -όμενον, μ ἐπειζόμενος, -ζομένη, -ζόμενον, ἃ ἐπειχθεῖς -θεῖσα, -θέν, πρ ἡπειγμένος, -μένη, -μένον· — ἐπειξίς (= σπουδή, τὸ ἐπειγεσθαι), ἐ-πεϊκτής (= ὁ παρορμῶν)· (φρ.) «ἐπεικ-της, ὁ κατεπειγών» (Σοῦδα)· ἐπιστάτης, ἐπεικτέος, ἐπεικτικός (= σπενυστικός), ἐ-πεικτικῶς, ἐπειγῶν (μετχ.) (= σπουδή)· (φρ.) «ἐπειγῶν καὶ ἐπειξίς» ('Ησῆχιος).

ἐπεισαγωγή, (-ής), ἡ· ἡ εἰς τὴν σκηνὴν εἰσαγωγή νέων προσώπων.

ἐπεισόδιον, (-ίου), τό· (εἰς τὴν ποίησιν) προσθήκη παρενθετική· // διάλογος, ἦτοι τὰ παρεντιθέμενα διαλογικὰ μέρη μεταξὺ τῶν χορικῶν.

ἐπέκτασις, (-εως), ἡ· ἐπαύξεσις λέξεώς τινος διὰ προσθημάτων*, θέλω > ἐθέλω· ὅ-πατρος (= ὁ ἐκ τοῦ πατρός), (ἐκείνοσ-ί, τηλικούτος, τημούτος, τημόσδε, δῶσι, πό-λεων κ.λπ.)· // 'Η ἐπέκτασις γίνεται κατὰ πτώσιν, π.χ. τοῖα > τοῖα-δε· // «ἐπικὴ ἐπέκτασις» καλεῖται τὸ φαινόμενον τὸ ὁποῖον παρέχουν μερικοὶ τινες τύποι, (κατ' ἄλλους οἱ τύποι οὗτοι εἶναι ὑστερογενεῖς σχηματισμοὶ προελθόντες ἐκ τῶν συνηρημένων τύπων κατ' ἄλλους οἱ ἐπεκτετα-μένοι αὐτοὶ τύποι ἀποτελοῦν μεταβατι-κὴν τινα βαθμίδα μεταξὺ ἀσυναίρετου καὶ συνηρημένου τύπου: πύρ > πῦρ, οἶδα > οἶδα, εἶς > εἷς), π.χ. ὁρᾶσθαι - (ἐπικ.) ὁ-ράασθαι, λαμπετώντων - (ἐπικ.) λαμπε-τόωντι κ.λπ. Αἱ ἐπεκτάσεις κλίνονται ἐσω-τερικῶς: τοῖος - δε, τοιοῦ - δε, τοιῷ - δε, τοιόν - δε. 'Η μὴ ἐπεκτεινομένη λέξις λέ-γεται ἀνεπέκτατος (βλ. λ.).

ἐπεκτείνω· (Γραμμ.) ἐκτείνω βραχὺ φω-νὴν εἰς μακρόν· // μακρύνω λέξιν διὰ πα-

ρεμβολῆς φωνήεντος ἢ δι' ἄλλου τινὸς τρόπου· // «ἐπεκτεταμέναι προθέ-σεις»: ὑπό-, ὑπαί, ὑπέρ-, ὑπείρ (βοιωτ. οὐπέρ), κατὰ - κατὰ, ἐν - εἰν - εἰνι κ.λπ., «ἐπεκτεταμένα ἐπιρρήματα» οὗτος > οὐτοσί, ναί > ναίχι.

ἐπεμβολή, (-ής), ἡ· (= παρενθήκη) ἄλ-λως «μεταξολογία», ἦτοι ὅταν μετα-ξὺ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου ἐπεμβάλλη τίς τι ἔξωθεν.

ἐπένθεσις, (-εως), ἡ· (ἄλλως ἡ ἀνάπτu-ξις*)· // (Γλωσσ.) τὸ γλωσσικὸν φαινόμε-νον, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἡμίφωνον J μετα-κινούμενον εἰς τὴν ἀμέσως προηγούμενην συλλαβὴν συναλείφεται μετὰ τοῦ φωνήεν-τος αὐτῆς καὶ συναποτελεῖ δίφθογγον, π.χ. μόρJα > μόJρα > μοῖρα, σφάρJα > σφάρJρα > σφαῖρα, φάνJω > φάνJω > φαί-νω, χάρJω > χάρJω > χαίρω· ἡ ἐπένθεσις εἶναι παλαιοτάτη, ὅτε ὑπῆρχε τὸ ἡμίφωνον J (πρβλ. μάκαιρα, μακάριος, μακαρία). 'Επένθεσις δὲν γίνεται, ἐὰν τὸ φωνήεν τοῦ θέματος εἶναι υ, ε, ι, τὸ δὲ σύμφωνον τὸ αὐτὸ ρ ἢ ν, π.χ. οἰκτίρρω, ὀδύρρωμαι, ὀλο-φύρρωμαι, πλύννω, κτέννω, κλίννω· [τὸ στωF] διὰ τὸ ω δὲν ἔπαθεν ἐπένθεσιν, ἐξ-εφωνεῖτο δὲ τρισυλλάβως: στωῖα > (ἀττ.) > στο(ι)ά· ἐπένθεσις γίνεται: α) ὅταν πρὸ τοῦ ἡμιφώνου J εἶναι τὸ ρ, ν, μ (ὅποτεν τρέπεται τότε εἰς ν), τὸ F ἴσως καὶ τὸ σ, π.χ. χαρJω > χαJρω > χαίρω· *μάνJο-μαι > μαίνομαι, *κομJός > κοινός, *εὔρε-FJα > εὔρεῖα, *λελυκυσJα > *λελυκῖσα > λελυκεῖα κ.λπ., β) παρὰ τὸ ρ προηγούμε-νου α, ο πρώτων μὲν ἐπὶ ῥημάτων, δευτε-ρον δὲ πολλαχού, π.χ. χαρJω > χαίρω, σκάρJω > σκαίρω· ὄναρ > ὄνειρον, ἐ-ταρJα > ἐταῖρα (παρὰ τὸ ἄρσ.) ἔταρος

κ.λπ., γ) προηγούμενου α, ο, π.χ. τεκταν-Jω > τεκταίνω, ἄφρανJω > ἄφραίνω κ.λπ., τάλαν - Jα > τάλαινα, *μέλαν - Jα > μέ-λαινα κ.λπ. δ) παρὰ τὸ μ (εἰς ὀλίγα), π.χ. κομ-Jός > κοινός, χλαμύς > χλαῖνα κ.λπ., ε) παρὰ τὸ σ εἰς τὰς μετοχὰς ἐνεργ. πρkm. καὶ εἴτα εἰς ἄλλας λέξεις: -υῖα, π.χ. FιδυσJα > Fιδυῖσα > Fιδυῖα, *μυJσα > μυῖα κ.λπ. ἔπειτα ῥήματα εἰς -αῖω, -αίομαι, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτήρ εἶναι σ, π.χ. *λι-λασ-ιομαι > λιλαιομαι καὶ εἰς ἄλλα, π.χ. «*αἰδοσJος > αἰδοῖσος > αἰ-δοῖος, ἀλαθεσ-Jα > ἀλάθεισα > ἀλήθεια κ.λπ.

Τὰ πρὸ τοῦ ἡμιφώνου φωνήεντα μετὰ τῶν ὁποίων συνάπτεται τὸ μεταπηδήσαν ἡμί-φωνον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι μακρά, ἀλλὰ μόνον βραχέα μο-ρJα > μοῖρα, κοι-νός, καίω κ.λπ.

ἐπενθύμημα, (-ατος), τό· (βλ. ἐνθύμη-μα) (= πρόσθετον ἐνθύμημα πρὸς ὑποστή-ριξιν ἰσχυρισμοῦ τινος)· συμβαίνει συχνά-κις νὰ εὑρεθοῦν δύο ἢ καὶ περισσότερα ἐν-θυμήματα*, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐπενθυμή-ματα, ἦτοι ἄλλα ἐνθυμήματα εἰς τὸ πρῶ-τον ἐπιπροστιθέμενα. Εἰς τὸ ἐνθύμημα τὸ ἐκ τῆς αἰτίας ἐπιφερόμενον μετὰ τὸ πρῶ-τον ἐνθύμημα εἶναι τὸ «ἐπενθύμημα»· πολλακίς τὸ ἐπενθύμημα προσθέτει εἰς τὸ ἐνθύμημα μεγαλυτέραν δριμύτητα.

ἐπενθύμησις, (-ως), ἡ· ἐπιβεβαιωτικὸς ἰ-σχυρισμός, πρόσθετον ἐνθυμήματος· (φρ.) «ἐπενθυμήσεις λέγει ἐνταῦθα οὐ τὰ κυ-ρίως ἐνθυμήματα καὶ ἐπενθυμήματα... ἀλλὰ τὰς ἀπλῶς ἐννοίας τὰς... ἀποδεικτι-κάς».

ἐπεξεργασία, (-ίας), ἡ· (ἄλλως ἐπιμο-νή*)· (= τὸ τελειοποιεῖν, τὸ ἐπεξεργάζε-

σθαι τι)· // ('Ρητορ.) ῥητορικὴ ἔκφρασις, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ῥήτωρ διεξοδικώτερον ἐνδιατρῖβων διὰ λέξεων ἢ φράσεων συνω-νύμων ἐπὶ ἰδέας τινὸς καθιστᾷ τὴν ἰδέαν ταύτην αἰσθητοτέραν.

ἐπεξηγηματικός· (Γραμμ.) (δημοτ.) ὁ σύνδεσμος «δηλαδὴ», π.χ. «ἐταξίδεν-σα ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην, δηλαδὴ Ἀγγλίαν, Γαλλίαν μέχρι Σουηδίας».

ἐπεξήγησις, (-εως), ἡ· σαφηνισμὸς ἀσα-φοῦς λέξεως ἢ λόγου· // (Συντ.) «ὁ κατ' ἐπεξήγησιν διορισμός», εἶναι διοριστικὸν οὐσιαστικόν (ἐνίοτε καὶ ἐπίθετον ἢ μετοχὴ, μάλιστα δὲ μετὰ τὸ τοῖο ὅτος, οἷος, καὶ ἔναρθρον ἢ ἄ-ναρθρον ἀπαρέμφατον ἢ καὶ ὁλόκληρος πρότασις), τὸ ὁποῖον διασαφεῖ (ἐπεξηγεῖ) τὴν ἔννοιαν τοῦ προσδιοριζομένου οὐσια-στικοῦ, τὸ ὁποῖον ὡς «γένος» σημαίνει γενικόν τι καὶ ἀόριστον καὶ κατὰ τὴν ἐρ-μηνείαν δύναται νὰ προτάσσεται αὐτοῦ ἡ λέξις, δηλαδὴ, π.χ. (οὐς.) «ὁ παῖς (γένος) με, ὁ Σάτυρος (εἶδος), ἀπέδρα» (= δηλα-δὴ ὁ Σάτυρος), (δημοτ.) «τὸ μέγα μονα-στήρι (γένος), ἡ Ἁγία Σοφία (εἶδος)» «ὁ κυβερνήτης (γένος) ὁ Καποδίστριας (εἶ-δος)», (ἐπίθ.) «τὸ τῆς πόλεως ἦθος ἴδιοι-τις ἂν τοιοῦτον ὦν, ἀφενδὲς καὶ χρη-στόν», (μετχ.) «οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦ-τον εὐρήσετε, προσκεῖμενον τῇ πόλει». 'Η μετοχὴ ἐπεξηγεῖ ἐνίοτε καὶ τροπικὰ ἐ-πιρρήματα: ὦδε, οὕτω κ.λπ., π.χ. «οὕτω διακείμεθα ὅτε μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύνοντες», (ἀπαρέμφατον σύναρθρον): «τί τούτου μακαριώτερον, τοῦ γῆ μετχθῆ-ναι», (ἀπαρ. ἄναρθρον): «ἐπαυδεύθην καὶ αὐτός οὕτως ὑπὸ τῆς πατρίδος, τοῖς πρε-σβυτέροις ὑπέεικην», (ὁλόκληρος πρότα-

οις): «τό καλῶς ἄρξαι τοῦτ' εἶναι, ὅς ἂν τὴν πατρίδα ὠφελήσῃ ἢ μηδὲν βλάβῃ». Ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐξεφέρετο ὁ «κατ' ἐπεξήγησιν διορισμός» καὶ διὰ τοῦ ῥήματος «λέγω» καὶ ὀνόματος κατ' αἶτ. εἰς ὅποιανδήποτε πτώσιν καὶ ἂν εἶναι τὸ διοριζόμενον ὄνομα, π.χ. «σὺ δ', ὦ Ποῖαντος παῖ, Φιλοκλήτην λέγω», ἄλλοτε μὲν ἢ ἐπεξηγήσεις εἶναι ὁμοίωπτως προσδιορισμός, συμφωνῶν κατὰ γένος (δημοτ.) «οἱ κλέφτες τ' ἀπαντήσανε, οἱ Κολοκοτρωναῖοι», «Ντίνε, γὰρ δός μας τᾶρματα, τὸ ντουφέκι, τὸ σπαθί σου», ἐνίστε δὲ δὲν συμφωνεῖ κατὰ γένος, π.χ. «τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά (= τὴν ἐμὴν ἐρωμένην) παῦσον ταῦτα λέγουσαν» (Δημοτ.) α) αἱ εἰδικαὶ προτάσεις εἰσάγονται διὰ τῶν μορίων πώς, πού ὅτι καὶ χρησιμεύουν ὡς ἐπεξηγήσεις τοῦ οὐδετέρου δεικτικῆς ἀντωνυμίας: (τοῦτο, αὐτό, ἐκεῖνο) ἢ ἐνάρθρων οὐσιαστικῶν: (ἡ ἰδέα, ἡ πληροφορία, ἡ φήμη, ἡ ὑποψία) κ.λπ. «αὐτὸ μὴν τὸ ξεχνᾷς ποτέ, πῶς πρέπει νᾶχῃς θάρρος» «εἶναι ἀνακριβὴς ἡ πληροφορία ὅτι ἐφονεύθηκε» «ἀπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου στὸν ὕπνο πού κοιμώμουν» ὡσαύτως καὶ ἐπὶ ἀναφορικῶν προτάσεων εἰσαγομένων διὰ τοῦ πού ἢ ὅπου (= ὁ ὅποιος), π.χ. (φρ.) «ἀνὰ βγοῦν τὰ κλεφτοκάραβα, πόχουν τοὺς κλέφτες μέσα» (= (δηλαδή) τὰ καράβια, πού ἔχουν...) «ἐκεῖ δὰ μέσα κάθεται ὁ ἀπολησμονιάρης ὅπου μ' ἀπαλησμονήσῃ καὶ πῶ δὲ μὲ θυμᾶται» συχνάκις τίθεται. ὡς ἐπεξηγήσεις (ἢ παρήθεσις*) τῆς ἀντιωνυμίας τοῦ α' ἢ τοῦ β' προσώπου (ὄνομα γ' προσώπου, τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι εἶναι ὑποκείμενον ῥήματος α' ἢ β' προσώπου), ἢ

ὅποια δὲν τίθεται ἐννοουμένη ἔξωθεν (φρ.) «δὲ φταίω ἢ δόλια θάλασσα» (= ἐγὼ ἢ δόλια θάλασσα).

ἐπήβολος, -ος, -ον. (= κάτοχος, κύριος ἰκανός, γνώστης) (παρὰ τὸ βάλλειν, τὸ τυγχάνειν σκοποῦ: βόλος - ἥβολος) ἐπήβολος (= ὁ ἐπιτυχών, ὁ ἰκανός) διὰ τοῦ «η» ὡς καὶ μεγαλεπήβολος, ἀνδρεπήβολος, εὐεπήβολος, δυσεπήβολος (= δυσκατάληπτος), ἀλλὰ δυσεπίβολος (= δυσπρόβλητος).

Τὸ η ἐτέθη διὰ λόγους ῥυθμικοὺς, ἔνεκα τῆς τετρασυλλαβίας ἐκ βραχειῶν συλλαβῶν: ἐπίβολος (ἐπιβόλος) (φρ.) «καὶ τὸ η ἐν ἐνίοις ἐπενεθὲν παχύνει τὴν τῶν βραχέων ἰσχνότητα» (Εὐστάθιος). Τὸ ἐπήβολος χωρισθὲν ἐπ-ήβολος παρέτχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ δυσ-ή-βολον (Ἡσύχιος) (= δυσάν(τ)λητον), (κατὰ διόρθωσιν) δυσ(ἐπ)ήβολον, συν-η-βολίη (= συμβολή, συνάντησις). ἄλλο τὸ ἀναλογικῶς διασωθὲν ἄ(η) ἐν τέλει πολλῶν δευτεροκλίτων καὶ τριτοκλίτων πρώτων συνθετικῶν: λαιμητόμος, λαχανιφάγος, λαμπαδηδρόμος, ἀμφορεαφόρος, Ἀτλαγενης κ.λπ., καὶ τοῦτο, διότι ἐλέγοντο ἀρχαίῳθεν ἐκ παραλλήλου ὀνόματα δίκλιτα ἢ καὶ τρίκλιτα εἰς -α (η) καὶ εἰς -ος, π.χ. χολός - χολή, κάλαμος - καλάμη ἢ, στέφανος - στεφάνη ἢ κ.λπ.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς χρήσεως τοῦ η ἀποφεύγονται αἱ ἀλλεπάλληλοι πολλοὶ βραχεῖαι συλλαβαί, χάριν τοῦ μέτρου ἐπεξέτειναν οἱ μετρικοὶ τὴν χρῆσιν ταύτην ἀναλογικῶς, π.χ. ἐλάφηβόλος, βᾶλάνηφάγος κ.λπ. (τὸ ἐλάφονκτὸν ἔχει ὁ θέσις μακρόν) (βλ. ἔκτασις).

ἐπηλυς, (-υδος), ὁ, ἡ. ἐπηλυς, (υδος), τό-

(= ξένος· ἐπανερχόμενος, ὁ νεωστὶ ἐλθών).

ἐπηρέαζω (τινά). (= βλάπτω· ὑβρίζω· ἐνοχλῶ, προσβάλλω· ἀσκά ἡθικὴν ἐπίδρασιν, ἐπιδρῶ· ἀπειλῶ) (φρ.) «προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς» «ἐπηρεάζω τινί» (= ἐνεργῶ ὑβριστικῶς κατὰ τινος) (φρ.) «τῷ μὲν ἐπηρεαζομένῳ τότε ἔμοι καὶ ὑβριζομένῳ» ἐπηρέαζω εἰς τινα, ἐπὶ τινος κ.λπ. (πρτ.) ἐπηρέαζον, (μέλλ.) ἐπηρέασω, (ἀόρ.) ἐπηρέασα· (ὑποτ.) ἐ ἐπηρέαζω, ἂ ἐπηρέασω· (εὐ.) ἐ ἐπηρέαζοιμι, ἂ ἐπηρέασαιμι· (προστ.) ἐ ἐπηρέαζε, ἂ ἐπηρέασον· (ἀπ.) ἐ ἐπηρέαζην, ἂ ἐπηρέασαι, (μτχ.) ἐ ἐπηρέαζων, -ζουσα, -ζον, ἂ ἐπηρέασας, -σασα, -σαν.

// ἐπηρέαζομαι (ὑπό τινος), π ἐπηρεαζόμην, μ ἐπηρεασθῆσομαι, ἂ ἐπηρεασθῆν· (ὑπ.) ἐ ἐπηρεαζώμαι, ἂ ἐπηρεασθῶ· (εὐ.) ἐ ἐπηρεαζοίμην, μ ἐπηρεασθσοίμην, ἂ ἐπηρεασθῆην· (προστ.) ἐπηρεάζου, ἂ ἐπηρεάσθητι· (ἀπ.) ἐπηρεάζεσθαι, μ ἐπηρεασθῆσθαι, ἂ ἐπηρεασθῆναι· (μτχ.) ἐ ἐπηρεαζόμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἐπηρεασθσόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἂ ἐπηρεασθῆς, -θεῖσα, -θέν· — ἐπήρεια, ἐπηρεασμός, ἐπηρεαστής (= καταφρονητής), ἐπηρεαστικός (= ὑβριστικός), ἐπηρεαστός (= εὐβλαπτός).

ἐπήρεια, (-ας), ἡ. (= περιφρόνησις, βλάβη, μτγν. ἀντὶ τοῦ ἐπιδρασις· ἡθικὴ ἐπίδρασις).

ἐπί. (ἀρχ. -νεωτ.)· πρόθεσις κυρία δισύλλαβος πρὸ φιλούμενου φωνήεντος «ἐπ'» καὶ πρὸ δασυνομένου «ἐφ'»: «ἐπ' ἀπειρον», «ἐφ' ὄλων», καὶ συτασσομένη μετὰ γενικῆς, δοτικῆς καὶ αἰτιατικῆς, προτιθε-

μένη καὶ ἐπιτιθεμένη καὶ ἐν συντάξει, ὡς «ἐπὶ τῆς πόλεως», καὶ ἐν συνθέσει, ὡς «ἐπιβάλλω»· τίθεται καὶ εἰς ἀναστροφὴν, μετατύπωσιν, τμήσιν καὶ παρένθεσιν (βλ. λς, ὡς καὶ πρόθεσις) // (Συντακτ.) τίθεται: Α) μετὰ γενικῆς καὶ σημαίνει, 1) τὸ ἐπάνω: «οὔτε ἐπὶ γῆς οὐδ' ὑπὸ γῆς» (Πλάτων), 2) τὸ πλησίον: «Ξενοφῶν κελύει αὐτοῦ μέναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ (= πλησίον τοῦ ποτ.) (Ξενοφών), 3) διεύθυνσιν εἰς τόπον μετὰ τῶν ῥημάτων κινήσεως σημαντικῶν: «ἐπὶ Σάμον ἀνεχώρησαν» (= ἀνεχώρησαν καὶ ἀφίκοντο εἰς Σάμον) (Θουκυδίδης), [ἐνῶ μετ' αἰτιατικῆς σημαίνει ἀπλὴν διεύθυνσιν: «εὐθὺς ἐπὶ Σάρδεϊς ἦγε Κύρος» (Ξενοφών)], 4) τὴν ἐν τόπῳ στάσιν: «οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς ἐφ' ἑκατέρας τῆς ἡπείρου πόλεις ἔκτισαν» (Ἰσοκράτης), 5) τὸ σημεῖον τῆς ἐφαρμογῆς: «ἐπὶ τῶν κινδύνων προσήκει τὴν ἀνδρείαν ἐνδείκνυσθαι» (Δημοσθένης), 6) χρόνον: «ἐπὶ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ κατὰ πόλεις ὤκειτο» (Θουκυδίδης), (νεοελλ.) (μετὰ γενικῆς κυρίων ὀνομάτων ἢ ὀνομάτων, τὰ ὅποια δηλοῦν ἱστορικὴν περίοδον, π.χ. «ἐπὶ Φραγκοκρατίας», «ἐπὶ Ὀθωνός» οὕτω καὶ ἡ φράσις «ἐπὶ τῆς ἐποχῆς (τοῦ, τῶν)», «ἐπὶ τέλους» (φρ.) «ἐπὶ κεφαλῆς» (= ὡς ἀρχηγός), 7) τὸ ἐνώπιον: «μάρτυρας καὶ ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ καὶ ἐφ' ὑμῶν παρεχόμεθα» (Ἰσαῖος), 8) τὴν αἰτίαν: «οὐκ ἔχων πρόφασις ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοῶν» (Λυσίας), 9) τὴν ἐξάρτησιν ἐκ τινος: «οἱ Ἕλληνες ὑποφῶντες τοὺς βαρβάρους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες» (= καθ' ἑαυτοὺς) (Ξενοφών), καὶ 10) τὴν στρατιωτικὴν παράτα-

ξιν: «ἐτάχθησαν ἐπὶ τετάρων» (= ἀνὰ τέσσαρες) (Ξενοφών).

B) μετὰ δοτικῆς καὶ σημαίνει, 1) τὸ ἐπάνω: «οἱ Θοῤῃες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσί» (Ξενοφών), 2) πλησίον: «ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς» (Ξενοφών), 3) ἀκολουθίαν: «ὀλίγοι τῶν ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν ἀπέθανον (= τῶν ὀπισθεν πάντων)» (Ξενοφών), 4) προσθήκην: «ἔστιν μὲν ἡμῖν πολλὰ τὰ αἰχμάλωτα χρήματα καὶ ἄνδρες ἐπ' αὐτοῖς» (Ξενοφών), 5) αἰτίαν: «ἡσχύνοντ' ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀμαρτήμασιν» (Τσοκράτης), 6) χρόνον: «ἐπὶ τῷ δεύτῳ πολλὰς εὐθυμίας παρεῖχε Κῦρος» (Ξενοφών), 7) σκοπόν: «ξύμμαχοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου» (Θουκυδίδης), 8) ἐπιστάσιαν: «οἱ ἐπὶ τοῖς πράγμασιν» (= οἱ ἐπιστάται τῶν πραγμάτων) (Δημοσθένης), 9) τὸ λέγειν εἰς τιμῆν τινος: «ἐρεῖ ἐπὶ τοῖς ἀποθανούσιν» (Πλάτων), καὶ 10) ἐξάρτησιν (= εἰς τὴν ἐξουσίαν τινος εἶναι): «ἐφ' ὧμιν ἐστί τούτους κολάζειν» (Δημοσθένης)· (νεοελλ.) «ἐπὶ τῷ ὄρω»· «ἐπὶ τῇ βάσει»· «ἐπὶ τῇ ὑποθέσει» κ.λπ.

Γ) μετ' αἰτιατικῆς καὶ σημαίνει, 1) διεύθυνσιν πρὸς τι: «οὐκ ἔχει φύσιν... τοὺς σοφοὺς ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἰέναι» (Πλάτων), 2) ἔκτασιν τοπικὴν ἢ χρονικὴν: «τὸ ὄμμα δύναται ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι» (Ξενοφών), «τὴν γῆν ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη» (Θουκυδίδης), 3) ἐχθρικὴν κίνησιν: «ἐλαύνειν ἐπὶ Πέρσας» (Ἡρόδοτος), 4) ἀναφοράν «ἄλλου τινος τὸ ἐπὶ σε ἀνάγκη ἔσται δεῖσθαι ἡμᾶς» (Ξενοφών), 5) σκοπόν: «(Ξέρξης)

οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε (κῆρυκας) ἐπὶ γῆς αἰτησιν», καὶ 6) τὸ ὀπίσω: «ἐπὶ πόδα ἀναχωρῶ» ἢ «ἐπὶ σκέλος» (= ὀπισθοβατικῶς) (Ξενοφών). // ἐν συνθέσει σημαίνει· α) τὸ ἐπάνω, ὡς ἐπιγράφω, ἐποικοδομῶ, β) συνοδεῖαν, ὡς ἐπώδυνος, γ) συνύπαρξιν, ὡς ἐπικίνδυνος, δ) πλησίον, ὡς ἐπιθαλάττιος, ε) τὸ ὀπισθεν, ὡς ἐπιτάττω, ς) τὸ ἐναντίον, ὡς ἐπέχομαι, ζ) κοινωνίαν, ὡς ἐπιμεξία, η) ἐπίτασιν, ὡς ἐπιβεβαῖω, θ) τὸ ὕστερον, ὡς ἐπίγονος, καὶ ι) προσθήκην, ὡς ἐπίκτητος.

ἐπιβάλλω· (Λογ.) (ἐπὶ συλλογισμῶν σωρεῖτου*) «λόγοι ἐπιβάλλοντες οἱ ἀναστρέφοντες», οἱ ἐπάγοντες ἀναστροφὴν «λόγοι ἐπιβαλλόμενοι», οἱ ἀναστρεφόμενοι, οἱ δεικτικοὶ ἀναστροφῆς.

ἐπίβασις, (-εως), ἡ· (= ἐπιβίβασις, ἢ διάβασις)· (Ρητορ.) «κατ' ἐπίβασιν» (= βαθμηδόν, κατὰ βαθμούς).

ἐπιβάτης, (-ου), ὁ· ἐπιβάτα ὧ· ἐπιβάτης, (-ιδος), ἡ· ἐπιβάται, (-ῶν), οἱ.

ἐπιβόητος, -ος, -ον· (βλ. περιβόητος).

ἐπιβουλεύω· «ἐπιβουλεύομαι τινί» (ὁρθότ. «ἐπιβουλεύω τινί» = σχεδιάζω κακὸν κατὰ τινος· (φρ.) «ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν» (Ἡρόδοτος)· ἐχθρεύομαι τινά· (φρ.) «ἐπιβουλεύουσί τε τῷ πλήθει» (Ἀριστοφάνης), ἐνῶ «ἐπιβουλεύομαι ὑπὸ τινος»· (φρ.) «ἐγὼ μὲν οὖν πῶς ἂν ἐπεβούλευσά τι αὐτῷ, ὅτι μὴ καὶ ἐπεβουλεύθην ὑπ' αὐτοῦ» (Ἀντιφών).

ἐπίγραμμα, (-ατος), τό· ἔμμετρος ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή ἢ (γενικῶς) σύντομον ποιημάτιον // (τίτλος συγγράμματος) // βραχεῖα ἐλεγεία μεθ' ἐνός ἢ περισσοτέρων ἐλεγειακῶν διστίχων, χαρασσομένη ἐπὶ

τάφων, ναῶν, ἀναθημάτων, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐπὶ τῶν ταφικῶν μνημείων τῶν πεσόντων ὑπὲρ πατρίδος, π.χ. «Ἰξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι» (Σιμωνίδης)· πρῶτος μεταξύ τῶν ἐπιγραμματοποιῶν καὶ ἄριστος ἀνεδείχθη ὁ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος· κατὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν τὸ ἐπίγραμμα ἔλαβεν εὐρυτάτην ἀνάπτυξιν // (νεωτ.) τὸ ἀνάλογον πρὸς τὸ δίστιχον, εἶδος ποιητικῶν ἄνευ περιττολογιῶν εἰς ὀλίγους στίχους. Τὸ καλλίτερον ἐπίγραμμα δὲν πρέπει νὰ υπερβαίνει τοὺς δύο στίχους:

«Ὁ πηγαδόστομος Ραῆς τῶν τραπεζῶν
ὁ γλάρος,
ἀφοῦ τὸν κόσμον ἔφαγε, τὸν ἔφαγε ὁ χάρος»

(Ι. Νερουλός)

Ἡ Ἀκαδημία

«Τί ἡσυχία ἱερά! τί οἰωπὴ! τί λήθη!
θαρρεῖς ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς τοῦ πνεύματος ἀπεκομήθη».

(Δ. Σκόκος)

ἐπιγραμματίζω· κάμνω διὰ τινος ἐπίγραμμα· (ἐπιθ.) ἐπιγραμματικός, -ή, -όν· ὁ ἀφορῶν ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐπίγραμμα· ὁ διατυπωθεὶς μετ' εὐφυΐας καὶ συντομίας.

ἐπιγραφὴ (-ῆς), ἡ· τὸ γεγραμμένον εἰς ἀνάμνησιν προσώπου ἢ γεγονότος τινος διὰ χαράεως γραμμάτων ἢ ἄλλης τινος ἐγχρώμου ὕλης ἐπὶ τινος σκληρᾶς οὐσίας, ἢ τοι λίθου, χαλκοῦ, σιδήρου κ.λπ. // αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ ἀποτελοῦν σημαντικώτατην πηγὴν πρὸς γνῶσιν τῆς ἀρχαιότητος· τὰ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς κείμενα εἶναι τὰ αὐθεντικώτατα κείμενα, ἐπεὶ δὲν ἡλλοιώ-

θησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν καὶ δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰ ἀρχαῖα συγγράμματα· αἱ ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσαι εἰς ἓνα παλαιότατον προϊστορικὸν πολιτισμὸν ἐνέχουν σημαίνουσαν ἀξίαν, καθ' ὅσον εἰσάγουν τὸν ἀναγνώστην αὐτῶν εἰς τὴν ἱστορίαν ἐκ τῆς προϊστορίας.

ἐπιγραφική, (-ῆς), ἡ· ἡ ἐπιστήμη ἢ ὁποία ἔχει ὡς ἔργον αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν· ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἤρξατο τὸσον ἡ περισυλλογὴ τῶν ἐπιγραφῶν, ὅσον καὶ ἡ μελέτη αὐτῶν· πρῶτος ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος συνεκέντρωσε κατὰ τὸν μεσαῖωνα τὰς ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς, ἀλλ' ὡς κύριος θεμελιωτὴς τῆς ἑλληνικῆς ἐπιγραφικῆς θεωρεῖται ὁ Γερμανὸς φιλόλογος Bockh (Μπαῖκ Αὐγουστος καθ' ἑλληνικὴν ἀπόδοσιν Βοίχχιος), ὁ συντάξας τὸ περίφημον καὶ καθ' ὅλα ἐξαίρετον ἔργον «Corpus Inscriptionum Graecarum» (τόμοι 4, Βερολῖνον 1824-1862), τοῦτο ἐξεδόθη κατ' ἐντολὴν τῆς ἐν Βερολίῳ Ἀκαδημίας. Ὁ μαθητὴς τοῦ Bockh, ὁ Franz τῷ 1840 συνέταξε τὸ περίφημον βιβλίον τοῦ «Elementa epigraphicae graecae» εἰς τὸ ὅποιον περιέχεται συλλογὴ ἀποτελουμένη ἐξ 152 ἐπιγραφῶν ἀπὸ τοῦ βου αἰ. μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας· εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ περιλαμβάνεται καὶ ἐν κεφάλαιον περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀλφαβήτου, τὸ ὅποιον ἐπὶ μακρὸν ἐχρησίμευσεν ὡς ὁδηγὸς τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰς ἐπιγραφὰς.

ἐπιδεικτικός, -ή, -όν· ὁ γινόμενος πρὸς ἐπίδειξιν ἰκανότητός τινος, ὡς οὖς. «ἐπιδεικτικὸν ἢ πανηγυρικὸν» τό·

// (Ῥητορ.) ῥητορικὸς λόγος καλλιεργηθεὶς ἰδιαίτερα ὑπὸ τῶν σοφιστῶν εἰς Ἀθήνας καὶ πλήρως διαμορφωθείς ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Ἰσχυρίου. Οὗτος ὁ λόγος εἶναι μᾶλλον γύμνασμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡδύνατο ὁ ῥήτωρ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ἰκανότητά του τόσον ὡς πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν, ὅσον καὶ εἰς τὸ νὰ χρησιμοποιοῖ εἰς τὸν λόγον περιτέχνους καλογολικάς καὶ ἐντυπωσιακάς φράσεις· καὶ αὐτοὶ οἱ πανηγυρικοὶ λόγοι περιλαμβάνονται εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τοῦ λόγου. Ὡς γνωστὸν τρεῖς εἶναι οἱ ῥητορικοὶ λόγοι, α) ὁ δικανικός, β) ὁ συμβουλευτικός καὶ γ) ὁ ἐπιδεικτικός (ἢ πανηγυρικός) (βλ. ῥητορική).

ἐπιδημῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι, ζῶ εἰς τὴν πατρίδα μου (ἀντίθ. ἀποδημῶ*), ἔρχομαι εἰς τὴν πατρίδα μου· (φρ.) «ἐπεδήμησε δεῦρο ἐκ Κλαζομενῶν» (Πλάτων)· μένω εἰς τόπον τινά· (πρτ.) ἐπεδήμουν, (μέλλ.) ἐπιδημήσω, (ἀόρ.) ἐπεδήμησα, (ύποτ.) ἐπιδημήσω, (πρσμ.) ἐπιεδήμηκα, (ύπερσ.) ἐπεδεδημήκειν· — ἐπιδημία, ἐπιδήμησις, ἐπίδημος, ἐπιδήμιος, ἐπιδημητικός («ἐπιδημητικά ζῶ») τὰ διαμένοντα εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ «ἐκτοπιστικά», ἄλλως «ἀποδημητικά»· (φρ.) «καὶ τὰ μὲν ἐπιδημητικά καὶ τῶν ἀγελαίων καὶ τῶν μονωτικῶν, τὰ δ' ἐκτοπιστικά» (Ἀριστοτέλης).

ἐπιδιαίρῶ (-έω)· (= κατανέμω, διαιρῶ· (παθητ.)· διαιρούμαι), (Γραμμ.) «τὰ φωνήεντα ἐπιδήρηται εἰς μακρὰ καὶ βραχέα» (Μοσχόπουλος).

ἐπιδήγησις, (-εως), ἡ· ἡ ἐπακολουθοῦσα διήγησις· // ἡ κατ' ἐπανάληψιν διήγησις ἢ ἡ μετὰ προδιήγησιν γινομένη διήγη-

σις.

ἐπιδιόρθωσις, (-εως), ἡ· (βλ. προδιόρθωσις, ἐπιδιόρθωσις, προκατάληψις, ἀμφιδιόρθωσις καὶ ἐπανόρθωσις)· ἡ ἐπιδιόρθωσις εἶναι σχῆμα, κατὰ τὸ ὁποῖον εὐθὺς ὡς λεχθῇ τι, ἐπακολουθεῖ ἄλλη ἔκφρασις ὡς τροποποιήσις τῆς πρώτης ἢ ὡς ἀκριβεστέρα διατύπωσις ἢ ὡς συμπλήρωσις τῶν λεχθέντων δι' ἄλλων ἐκφράσεων ἢ διὰ τῶν λέξεων «(ἦ) καλλίτερον», «(ἦ) μᾶλλον», π.χ. (ἀρχ.) «ταύτης τῆς οὕτω αἰσχροῦ καὶ περιβοήτου συστάσεως καὶ κακίας, μᾶλλον δὲ προδοσίας ἢ πόλις ἀναίτιος γέγονεν» (δημοτ.) «ἐσεῖς βουνά, ψηλὰ βουνὰ μὲ τὰ δασεῖα κλαριά σας», «ἔφαγα ἢ καλλίτερα (ἢ μᾶλλον) κάτι ἐτσίμπησα» κ.λπ.

ἐπιδιορισμός, (-οῦ), ὁ· (ἄλλως πρόσθεσις*)· // (Λογ.) ἡ προσθήκη εἰς τινα ἔννοιαν νέου τινὸς γνωρίσματος, ἐπαγομένου αὐξήσιν τοῦ βάθους ταύτης καὶ συστολήν τοῦ πλάτους, (ἀντίθ.) ἀφαίρεσις· εἶναι δὲ ὁ ἐπιδιορισμὸς διττός· α) «συνδυάζων», ὅστις προσάγει καὶ προσθέτει ἄλλα σημεῖα εἰς πραγματικὰ ἀντικείμενα ἢ φαινόμενα, καὶ β) «εἰδικεύων», ὅστις προσθέτων γνωρίσματα εἰς ἐννοίας κατέρχεται εἰς κατωτέρους ἐννοίας· εἶναι δὲ ἀντίθετος πρὸς τὴν γενικεύουσαν ἀφαίρεσιν*.

ἐπιδιπλοῦζω· (= ἐπαναλαμβάνω) (ἄλλως «ἐπαναδιπλάζω»)· (φρ.) «χαίρετε, χαίρετε δ' αὖθις», «νὰ μοῦ ζήσης, νὰ μοῦ ζήσης». **ἐπιδοτικός, -ή, -όν** (Γραμμ.) = ἐπιδοτική σημασία, οἱ συμπλεκτικοὶ σύνδεσμοι καί, οὔτε, μήτε πολλάκις ἔχουν ἐπιδοτικὴν σημασίαν, δηλαδὴ δηλοῦν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ εἶναι σπουδαιότερας σημασίας ἀπὸ τὸ πρότερον, π.χ.

«ὁ Ἀνδρέας εἶναι εὐγενέστερος καὶ ἀπὸ τὸν Κώστα»· «δὲν περιμένε οὔτε μιὰ στιγμήν»· «μήτε δεκάρα δὲν ἔχω».

ἐπιζεύγνυμι· (= ζευγνύω ἄνωθεν· συνάπτω· περικλείω)· // (Λογ.) «τὸ ἐπεζευγμένον» (ὡς οὐς)· ἡ ἐλάσσων πρότασις τοῦ διαζευκτικοῦ συλλογισμοῦ.

ἐπιζευκτικός, -ή, -όν· ὁ συνδετικός· «ἐπιζευκτικοὶ σύνδεσμοι*», (= οἱ συνδετικοί*).

ἐπιζευξις, (-εως), ἡ· (Ῥητορ.) ἡ ἐπανάληψις λέξεων· (φρ.) «ἐπιζευξις δὲ ὅταν τὰ προκείμενα ὀνόματα διαλαμβάνοντες τὴν ἐπιφορὰν ἐμφαντικωτέραν ποιησώμεθα, οἷον Θῆβαι δέ, Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, μεθ' ἡμέραν ἐκ μέσης τῆς ἑλλάδος ἀνηρεπάσθη» (Αἰσχίνης).

ἐπιζητητικός, -ή, -όν· ὁ ἐρωτηματικός· (φρ.) «μῶν, ἄρα, σημαίνει σύνδεσμον ἐπιζητητικόν, τὸ γὰρ μῶσθαι (τοῦ μῶμαι = ζητῶ, ποθῶ) ζητεῖν (Σοῦδα).

ἐπιζωοτία, (-ίας), ἡ· ἐνζωοτία (= νόσος ζῶων)· κατὰ τινὰς ἄνευ τοῦ ὧ ὑπογεγραμμένου προερχόμενον ἐκ τῶν ξένων **epizootie** καὶ **enzootie**.

ἐπιθαλάμιος, -ος, -ον· (ὡς οὐς)· ὕμνος, ᾧδῇ· (ἀρχ.) ἐγκωμιαστικὸς ὕμνος πρὸς τιμὴν τῶν νεονύμφων, ὁ ὁποῖος ἦδετο πρὸ τῆς νυμφικῆς παστάδος ὑπὸ χοροῦ νέων καὶ νεανίδων· διεκρίνοντο δύο εἶδη «ἐπιθαλαμίων», ὁ φαλλόμενος κατὰ τὴν νύκτα «κατακοιμητικός» καὶ ὁ ἄδόμενος κατὰ τὴν πρωΐαν πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ ζεύγους «διεγερτικός».

ἐπίθεμα, (-ατος), τό· (βλ. ἐπίθημα) (= σκέπασμα)· (φρ.) «ποιήσεις ἱλαστήριον ἐπίθεμα χρυσοῦ καθαροῦ» (Παλ. Διαθ.). **ἐπίθεσις, (-εως) ἡ·** (ἐπιτίθημι) (= τοπο-

θέτησις τινος ἐπὶ ἄλλου· προσθήκη· (φρ.) «τῶν δ' ἐπιθέσεων αἱ μὲν ἐπὶ τὸ σῶμα γίνονται τῶν ἀρχόντων, αἱ δ' ἐπὶ τὴν ἀρχήν» (Ἀριστοτέλης)· // (Γραμμ.) προσθήκη ἐπιθέτων· (φρ.) «ἐν τοῖς ἐπιθέτοις ἔστιν μὲν τὰς ἐπιθέσεις ποιῆσθαι ἀπὸ φαύλου»· // (Λογ.) εἰς τῶν πολλῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως εἰς τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, ἥτοι «ὁ διὰ τῆς ἐπιθέσεως σχημάτων»· οἱ ἄλλοι εἶναι «ὁ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως δεδομένων ποσῶν ἴσων καὶ ἰσοδυνάμων» καὶ «ὁ τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἀναγωγῆς εἰς σχήματα ἰσοδύναμα».

ἐπιθετικός, -ός, -όν· (Γραμμ.) ὁ ἀνήκων ἢ ἀφορῶν εἰς τὸ ἐπίθετον*· // «ἐπιθετικός προσδιορισμός»· ὁ δι' ἐπιθέτου ἢ ἄλλης λέξεως ἢ καὶ φράσεως ἐπιθετικῶς λαμβανομένης προσδιορισμὸς οὐσιαστικοῦ, ὥστε νὰ ἀποτελῇ μετ' αὐτοῦ μίαν ἔννοιαν, δηλῶν ιδιότητα ἢ κατάστασιν ἐγνωσμένην ἤδη καὶ ἀποδεδομένην, π.χ. «μεγάλῃ πόλις» (Μεγαλόπολις), «ὁ σοφὸς Σωκράτης», «ὁ ἐπιμελούμενος μαθητής», «ἡ κατὰ νόμον τιμωρία», «ἡ σήμερον ἡμέρα», «ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος», «ὁ μαθητής, ὅστις ἐπιμελεῖται» κ.λπ.

[ὅτι ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν μετὰ τοῦ προσδιοριζομένου οὐς. δηλοῦται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἀμφοτέρω δύναται νὰ ἔχουν ἕτερον κοινὸν προσδιορισμόν· «πόλις ἐρήμη μεγάλη» (ἥτοι «ἡ ἐρημόπολις μεγάλη») (βλ. κατηγορηματικός* προσδιορισμός, παράθεσις*, ἐπεξήγησις*).

«Οἱ ἐπιθετικοὶ διορισμοί» εἶναι «ἐπάλληλοι» καὶ «παράτακτικοί»· ἐπάλληλοι λέγονται, ὅταν

διορίζουν ἄλλους ἐπιθετικούς διορισμούς μὴ συνδεομένους, π.χ. «πέμποντες εἰς τὰς ἄλλας Ἀρκαδικὰς πόλεις», «πόλις ἐρήμη μεγάλη», παρατακτικοὶ δέ, ὅταν τίθενται παρά τινα διορισμὸν καὶ ἄλλοι συνδεόμενοι μετὰ συνδέσμων συμπλεκτικῶν, ἀντιθετικῶν, διαζευκτικῶν, π.χ. «πόλις ἐρήμη καὶ μεγάλη»· «παῖς ἐπιεικὴς μὲν, ἄφρωνος δέ» (Ἡρόδοτος)· τὸ πολὺς τίθεται ὡς παρατακτικὸς διορισμὸς μετὰ τοῦ καί, π.χ. «πολλαὶ καὶ σεμναὶ γυναῖκες» (βλ. ἄρθρον).

Ὅταν ὁ ἐπιθετικὸς διορισμὸς ἐκφέρεται διὰ πλαγίας πτώσεως μετὰ τῆς προθέσεως ἀπό, ἐκ, παρὰ καὶ τῶν εἰς -θεν ἐπιρρημάτων, γίνεται ἐνίοτε καὶ ἀνάπτυξις τῆς ἐννοίας, π.χ. «ἀδύνατοι ἦσαν οἱ ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνανες συμβοηθεῖν» (= οἱ ἐν τῇ θαλάσῃ ἀπὸ θαλάσσης) (Θουκυδίδης)· «τόν ἐνθένδε πόλεμον εἰς τὴν ἡπειρον διοριούμεν» (= τὸν ἐνταῦθα πόλεμον ἐνθένδε διοριούμεν) (Ἰσοκράτης).

Πολλάκις ἀναφορικὴ πρότασις ἔχει χαρακτῆρα ἐπιθέτου, «ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέος», ἥτοι ὁ ὑπὸ τοῦ θεοῦ φιλούμενος ἄνθρωπος ἀποθνήσκει νέος. Ἐκτὸς τῶν ἐπιθέτων, μετοχῶν κ.λπ. λαμβάνονται πολλάκις ὡς ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί: α) ὀνόματα οὐς. προσηγορικὰ δηλοῦντα ἡλικίαν, ἀξίωμα, ἐθνικότητα, ἐπάγγελμα κ.λπ. μετὰ τῶν ὀνομάτων ἀνὴρ, γυνή, ἄνθρωπος, π.χ. «γέρον ἀνὴρ», (δημ.) «γέρος ἄνθρωπος», «γραῦς γυνή» (δημ.) «γρηθὰ γυναῖκα», «ἀνὴρ βασιλεύς», «ἄνθρωποι ὑπόγραμματις», «ἄνδρες Ἀρεοπαγῖται» κ.λπ., β) μετὰ τῶν γεωγραφικῶν ὄρων: ποταμός, λίμνη, ὄρος κ.λπ., τὰ γεωγραφικὰ κύρια ὀνόματα αὐ-

τῶν προτασσόμενα ἐκείνων μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ ὄντα τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ ἀριθμοῦ, π.χ. «τὸ Πήλιον ὄρος», «ὁ Πηνειὸς ποταμός», «ἡ Ἀχερουσία λίμνη», 3) γενικὴ πτῶσις μετὰ οἰοῦντο δόματος οὐς. ἢ ἐπιρρ. ἢ ἐμπρόθετον μετὰ τοῦ ἄρθρου πρὸ αὐτῶν: «ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος» (= ὁ βασιλεὺς θρόνος) «ἡ πρὸς τὴν πλατεῖαν ὁδός», «οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί» (= οἱ Ἀθηναῖοι δικασταί) κ.λπ.

Πολλὰ σύναρθρα ἐπίθετα καὶ ἰδίως γένους θηλυκοῦ λαμβάνουν χαρακτῆρα καὶ θέσιν οὐσιαστικοῦ κατὰ παράλειψιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσδιοριζομένου οὐσιαστικοῦ ὡς ἡ τρεῖς (ἡ ναῦς)· οἱ θνητοί (= οἱ ἄνθρωποι)· ἡ πλατεῖα (= ὁδός), ἡ ἑρτορική (= τέχνη), ἡ Ἀττική (= χώρα), ἡ τίθεται τὸ ἐπίθετον ὡς οὐσιαστικὸν δηλοῦν τὸ κατ' ἐξοχήν, π.χ. «ἄλογον ζῶον» (τὸ ἄλογον = ὁ ἵππος), «πρόβατον ζῶον» (ὡς βαῖνον πρὸς τὰ ἐμπρός, καθὼς πάντα τὰ τετράποδα βοσκήματα) (τὸ πρόβατον = ὁ ἄμνός)· τὰ λάχανα (ἀλλὰ λάχανον τὸ = ἡ κράμβη), πετεινός, πτηνόν (= πᾶν πτερωτόν) (ἀλλὰ πετεινός = ὁ ἀλέκτωρ κν. ὁ κόκκορας), (δημ.) «ὁ τρελλὸς εἶδε τὸ μεθυμένο κι ἔφυγε» (ἄνθρωπος) κ.λπ. (πρβλ.) «κατ' ἐξοχήν σχῆμα»· οὕτως ἔχουν οὐσιαστικοποιηθῇ πολλὰ ἐπίθετα, μετοχαί, ἐπιρρήματα ἢ ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου πρὸ αὐτῶν, ὡς: 1) οἱ ἀθάνατοι (= οἱ θεοί), οἱ θνητοί (= οἱ ἄνθρωποι), οἱ λέγοντες (= οἱ ῥήτορες), οἱ κάτω (= οἱ νεκροὶ ἢ οἱ θεοὶ τοῦ Ἄδου) (δημ.) τὸ συριανόν (= τὸ λουκούμι), ὁ βαρὺς καὶ γλυκὸς (= ὁ καφές) τὸ ῥετινᾶτο (= τὸ χρασί) κ.λπ., 2) ἡ πατρίς, ἡ οἰκουμένη (ἐνν. γῆ ἢ χώρα), ἡ

ἐπιούσα (ἐνν. ἡμέρα), ἡ δεξιὰ, ἡ ἀριστερά (ἡ χεὶρ), ἡ ῥητορική, ἡ μουσική (τέχνη), ἡ τρεῖς (ναῦς), ἡ εἰμαρμένη (μοῖρα) κ.λπ. 3) τὰ δέοντα (πράγματα) (= τὰ χαιρετίσματα)· (φρ.) «τὰ δέοντα εἰς τοὺς γονεῖς σου», τὸ πεζόν, τὸ ναυτικόν (στράτευμα), τὸ παρόν, τὸ μέλλον (ὁ παρών, ὁ μέλλων χρόνος), τὸ ἱερὸν (ὁ ναός), τὰ ἱερά (τὸ θῦμα, ἡ θυσία) κ.λπ.

Οὕτω τὸ μετὰ τοῦ ἄρθρου οὐδέτερον ἐπιθέτων ἢ μετοχῶν κατήντησεν ὡς ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν ἢ ὡς ὄνομα περιληπτικόν, π.χ. τὸ δίκαιον (ἡ δικαιοσύνη), τὸ ὑπήκοον (οἱ ὑπῆκοοι), τὸ κακόν (ἡ κακία), τὸ Ἑλληνικόν (οἱ Ἕλληνες, ὁ Ἑλληνισμός), τὸ βαρβαρικόν (οἱ βάρβαροι).

Τινὰ τούτων τίθενται ἐπιθετικῶς καὶ παραστατικῶς, π.χ. «Ἀγαντώνης» (διὰ τὴν ἰσχύοντα τοῦ ἁγίου = λιπόσαρκος, κάτισχνος), «Φτωχοπρόδρομος» (= λόγιος ἐκλιπαρὼν τὴν ἀρωγὴν τῶν γνωρίμων του καὶ πλουσίαν)· // (Συντακτ.) ὁ ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς συμφωνεῖ μετὰ τοῦ προσδιοριζομένου οὐσιαστικοῦ ὅχι μόνον κατὰ πτῶσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν, π.χ. «σεμνοὶ νεανῖαι», «πολύτιμα δῶρα», «οὐδὲν διαφέρει ἄνθρωπος ἀκρατὴς θηρίου τοῦ ἀμαθεστάτου» (Ξενοφών)· // διὰ τοῦ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ διακρίνεται πρᾶγμα ἢ πρόσωπον ἀπὸ ἄλλου πρᾶγματος ἢ προσώπου, π.χ. «φέρει τὸν ὀξύτατον πέλεκυν» (ἥτοι τῶν μεταξὺ ἄλλων ὀξέων εὐρίσκόμενον), ἐνῶ διὰ τοῦ κατηγορηματικοῦ* διορισμοῦ διακρίνεται ἰδιότης ἢ κατάστασις ἀπὸ ἄλλης ἰδιότητος ἢ καταστάσεως, π.χ. «φέρει τὸν πέλεκυν ὀξύτατον», ἀφοῦ τὸν καταστήσῃς ὀξύτατον, ἐνῶ πρότερον ἦτο ὀξύς· // «ἐπιθετικαὶ προτά-

σεις*», αἱ δευτερεύουσαι (ἡ ἐξηρητημέναι) προτάσεις αἱ ἐπέχουσαι θέσιν «ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ».

ἐπιθετομανία, (-ίας), ἡ· ἡ ἐν τῷ λόγῳ τάσις ὑπερβολικῆς χρήσεως κοσμητικῶν ἐπιθέτων.

ἐπίθετος, -ος, -ον· (ἐπιτίθημι) (= ὁ πρόσθετος, ὁ ἐπίκτητος)· // (Γραμμ.) «ἐπίθετον τό», λέξις, διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἡ τοῦ οὐσιαστ. ἰδιότης ἢ ποιότης προσώπων, ζώων καὶ πραγμάτων ὡς «λευκὸς ἄρτος», «μέλας οἶνος» κ.λπ., (ὅταν δὲ αὗται αἱ ἰδιότητες ἢ ποιότητες θεωροῦνται χωρισταὶ καὶ αὐτῶν παρῆτοι, τότε εἶναι οὐσιαστικά, π.χ. λευκότης, γλυκύτης, ταχύτης, ἡσυχία κ.λπ.).

Πολλὰ ἐπίθετα ἐδήλουν χρονικῶς περιρισμένην ἰδιότητα, π.χ. ἔτοιμος, ἀσθενής, ὑγιής κ.λπ., καὶ ὡς ἐκ τούτου μετεῖχον τῶν χαρακτῆρων τοῦ ῥήματος. Διὰ τοῦτο ἦτο δυνατόν ἐκ τοιούτων ἐπιθέτων νὰ σχηματισθοῦν μετοχαί, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἀπαρέμφρατα ἐκ τινων οὐσιαστικῶν, ἀλλ' ἀπέβαλον τὰς ἰδιότητας ταύτας καὶ οὕτως ἐγένοντο πάλιν ἐπίθετα ἢ οὐσιαστικά π.χ. ὁ ἄρχων, ὁ προεστώς, ἡ αἵθουσα, ὁ μέλλων κ.λπ.

Τὰ ἐπίθετα εἶναι τρικατάληκτα, ἥτοι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν τρεῖς χωριστάς καταλήξεις, μίαν δι' ἕκαστον τῶν τριῶν γενῶν, π.χ. σοφός, σοφή, σοφόν· πετερόεις, πετερόεσσα, πετερόεν, ἄγχιος, ἀγία, ἄγιον· δικατάληκτα, ἥτοι ὡς ἔχοντα δύο μόνον καταλήξεις, μίαν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον· φιλόδοξος, φιλόδοξος, φιλόδοξον· ἀληθής, ἀληθής, ἀληθές· εὐδαί-

μων, εὐδαίμων, εὐδαιμόν, και μονοκατάληκτα, ἥτοι μίαν μόνον κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ εἰς τινα καὶ οὐδέτερον. Ταῦτα εἶναι: α) τὰ εἰς -άς, (-άδος), ὡς φυγὰς ὁ, ἡ, νομάς ὁ, ἡ, β) τὰ εἰς ξ ὡς ἄρπαξ ὁ, ἡ, βλάξ ὁ, ἡ, ἀγκυλῶνυξ, (-υχος), ὁ, ἡ, τό, καὶ γ) πολλὰ σύνθετα ἐξ οὐσιαστικῶν, π.χ. ἄπαις, μακρόχειρ, ἄγνως, (-ῶτος), ὁ, ἡ, φευδομάντις, (-εως), ὁ, ἡ, στρεφίκερως, (-ωτος), ὁ, ἡ. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ος (ἀρσεν.) τρικατακτων ἐπιθέτων λήγει εἰς -α, ὅταν προηγῇται τοῦ -ος φωνῇ, π.χ. δίκαιος, -αία, -ον ἢ ρ, ὡς καθαρὸς, -ρά, -ρόν, βδελυρὸς, -ρά, -ρόν· εἰς ἡ δέ, ὅταν προηγῇται τοῦ -ος σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ ἢ τὸ φωνῇ, ὡς σοφ-ός, -φή, -φόν, ὄγδοος, -όη, -οον, [προηγούμενον ε τὸ σύμπλεγμα -εα συνηρεῖτο συνηθὼς εἰς τὰ οὐσιαστικά εἰς -η, π.χ. συκέα> συκῇ, ἐνῶ μηλέα, διότι ἔληγε εἰς -εFα· ἐνῶ προηγούμενον α, ο, ι, υ δὲν ἐγένετο συναίρεσις εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, π.χ. Δανάη, ὀγδόη, σοφία, καρύη], (ἀπλόος) ἀπλοῦς, (ἀπλόη) ἀπλῇ (ἀπλόον) ἀπλοῦν. Τὸ ἀθρόος ὡς ἔχον πρὸ τοῦ -οος ρ, ἔχει τὸ θηλυκὸν ἀθρόα· πολλὰ ἐπίθετα εἰς -εος καὶ -οος συναίρουνται, ὡς χρύσεος (-οῦς), χρυσέα (-σῇ), χρύσειον (-οῦν)· ἀργύρεος (-ροῦς), ἀργυρέα (-ρά), ἀργύρειον (-ροῦν)· ἀπλόος (-οῦς), ἀπλόη (-πλῇ), ἀπλόον (-πλοῦν). [Ἐπίθετα δερμάτων καὶ δένδρων οὐσιαστικοποιηθέντα ἐξεφέροντο ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν συνηρημ., π.χ. αἰγῇ (= δέρμα αἰγός), ὀλωπεκῇ, ἀνθρωπῇ, ἀρκτῇ, μοσχῇ, κυνῇ, παρδαλῇ, βοῇ, ἐλαφῇ, λεοντῇ, λυκῇ, νεβρῇ, προβατῇ (μτγν.),

ταυρῇ κ.λπ., ἀμυγδαλῇ (ἐπὶ δένδρου ἢ ἐπὶ δένδρου καὶ καρποῦ), ἐνῶ ἀμυγδάλῃ (ἐπὶ τοῦ καρποῦ), ἀλλὰ πάντοτε: ἰτέα, μηλέα, πετέα· τὰ δὲ συκέα, ἀπιδέα, μυρτέα, κιτρέα, καστανέα, κερατέα εἶναι μτγν. Τοῦ ἐπιθέτου πλέως, πλέα, πλέων τὸ ἀρσεν. καὶ οὐδ. κλίνονται κατὰ τὴν β' ἀττικ. κλίσιν, ὡς ὁ, ἡ πλέως (πλέω), τὸ πλέων (-έω)· τριγενῇ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα κατὰ τὴν β' κλίσιν κλινόμενα εἶναι: α) τὰ πλείστα τῶν συνθέτων καὶ τῶν παραγομένων ἐκ συνθέτων ῥημάτων, ἔχοντων θέμα εἰς -ο, ὡς ὁ καὶ ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον, ὁ καὶ ἡ ἐπίφορος, τὸ ἐπίφορον· παμβέβηλος, -ος, -ον· τὰ εἰς -ποιός, -φόρος, -ουργός κ.λπ., π.χ. φθοροποιός, -ός, -όν, χειρουργός, -ός, -όν, νεκροφόρος, -ος, -ον, ἱεροδουλος, ὁ, ἡ, σύμβιος, -ος (κν. -βία), -ον, ἐπιπόλαιος, -ος (κν. -λαία), -ον· β) τὰ ἐξ ἡς ἀπλᾶ· βάναντος, -ον, βάρεβρος, βασιλεις, βάναντος, βλάσφημος, ἔωλος, ἡμερος, ἡρεμος, ἡσυχος, κίβδηλος, κολοβός, λάλος, λάβρος, λάννος, λίχνος, λοῖδορος, μάχλος, πτηνός, τιθασός, χέρσος· εὐρίσκοντα δὲ καὶ ὡς τρικατάληκτα καὶ ὡς δικατάληκτα τὰ ἐξ ἡς· ἀναγκαῖος, -αία, -ον καὶ -αῖος, -ον, βέβαιος, βίαιος, διδυμος, ἔρημος, ἔτοιμος, μάταιος, χρήσιμος, ὠφέλιμος· τὰ σύμμαχος, περιόικος καὶ αἰχμάλωτος ἔχοντα τὸ θηλυκὸν εἰς -ις, ὡς αἰχμάλωτις, συμμαχίς, περιοικίς· γ) πάντα τὰ ἐπίθετα τῆς ἀττικῆς β' κλίσεως, ὡς ὁ καὶ ἡ ἰλεως, τὸ ἰλεων, πλὴν τοῦ πλέως, πλέα, πλέων, καὶ δ) τὰ σύνθετα συνηρημένα τῆς β' κλίσεως, ὡς ὁ καὶ ἡ εὔνους, τὸ εὔνουν. Ὑπάρχουν καὶ ἐπίθετα ἀνώμαλα, π.χ. πρᾶος (καὶ πρᾶύς) πρᾶεῖα (ἐκ τοῦ πρᾶύς), πρᾶον· πέπων, πέπειρα,

πέπον· πίων (= παχύς), πείρα, πῖον· μέλας (παμμέλας, λευκομέλας), μέλαινα, μέλαν· μέγας (παμμέγας), μέγᾳλη, μέγα· ἄπας (σύμπας), ἄπασα, ἄπαν. «Ῥηματικά ἐπίθετα» (βλ. ῥηματικά) // εἰς -ης, -ες ἐπίθετα παράγονται καὶ ἐκ ῥημάτων, ὡς πρὸς δὲ τὸν τόνον ποικίλλουν: (τρίβω)> ἀτριβής· (εὐτυχῶ)> εὐτυχής· (ἐλλείπω)> ἐλλιπής· (θάλλω)> ἀειθαλής· (μανθάνω)> ἀμαθής· (εὐτυχῶ)> εὐτυχής· (χαίρω)> πολεμοχαρής κ.λπ.· ἡ αἰτ. πληθ. (νεωτ.) «τοὺς ἀληθεῖς» εἶναι κυρίως ὄνομα, διότι «τοὺς ἀληθείας» συναίρουντο θὰ ἐγένετο «τοὺς ἀληθῆς» (πρβλ. γένεα - γέννη) ἢ κατὰ γραμματικὴν συναίρεσιν «τοὺς ἀληθεῖς» (πρβλ. ὁστέα - ὁστέα)· τὸ τῶν ἐπιγραφῶν «λόγους φεῦδα» [καὶ τὸ ἡμέας - ἡμᾶς, ὑμᾶς καὶ σφᾶς] εἶναι τύπος γενόμενος καὶ πολὺ διάφορος τοῦ τύπου τοῦ ὅλου συστήματος, διὰ τοῦτο ἐγκατελείφθη καὶ ἐπεκράτησεν ὁ τῆς ὀνομαστικῆς. Ἐπίθετα εἰς -εις, -εσσα, -εν, εἶναι: φωνήεις, -εσσα, -νήεν· δεινότητες, θυήεις (καὶ θυός καὶ θυώης) (= εὐώδης), κοτήεις· μηχανόεις, σκυόεις, αἱματόεις, πυρόεις, ἰχθυόεις, κλιμακώεις, κηώεις κ.λπ. // ἐπίθετα εἰς -τος δὲν ἐσχηματίζοντο μόνον ἐκ παθητικῶν ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων, π.χ. προσσιός, ἀμαξίτος, βατός, δοτός, θετός, ὑφαντός, μεικτός κ.λπ. // «παθητικά ἐπίθετα»: ἀγαπητός, φιλητός, δηλωτός, θαυματός (ποιητ. τοῦ θαυμαστός)· ἐπίθετα εἰς -ωτός ἐξ ὀνομάτων: ἀστραγαλωτός, αὐλωτός, θυσανωτός, κροσσωτός, ὀδοντωτός, πτερωτός, σικωτός (ἡπαρ), ῥαβδωτός, φοιδωτός,

χειριδωτός κ.λπ. // ἐπίθετα ὑποκοριστικά εἰς -υλος: ἀρκτύλος, ἡδύλος, μικύλος, δριμύλος, παχυλός, Αἰσχύλος, Ἠγύλος (καὶ Ἠγύλλος), Θράσυλος (καὶ Θρασύλος), ἀλλὰ καὶ Θράσυλλος, Δάμυλλος, Ἀρίστυλλος, Κρύδυλλος // μερικά σύνθετα εἰς -ος εἶναι τρικατάληκτα π.χ. ἀντάξιος, -ία, -ιον· πάγκαλος, -κάλη, -καλον κ.λπ., ὁμοίως καὶ τὰ εἰς -ικος παρασύνθετα: (ἐξεταστής)> ἐξεταστικός, -ή, -όν, (εὐδαίμων)> εὐδαιμονικός, -ή, -όν // μερικά ἀπλᾶ ἢ σύνθετα ἐπίθετα εἶναι συγχρόνως τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα: ἀπλᾶ· βέβαιος, -βαία ἢ -βαιο, -ον· ἔρημος, -ήμη ἢ -ημος, ημον· λίθινος, -ίνη ἢ -ινος, -ον· κύριος, -ία καὶ -ιος, -ον· ῥάδιος, -ία ἢ -ιος, -ον· ποτάμιος, -ία ἢ -ιος, -ον· πολέμιος, -ία ἢ -ιος, -ον· πατερός, -ῶα ἢ -ῶος, -ον· σοφός, -ῆ ἢ -ός, -όν· χθόνιος, -ία ἢ -ιος, -ον· χοίρειος, -εῖα ἢ -ειος, -ον· χαροπός, -ῆ ἢ -ός, ὄν· χαῦνος, -νη ἢ -ος, -ον· στερεός, -ᾶ ἢ -ός, -όν· τέλειος, -εῖα ἢ -ειος, -ον· φαῦλος, -ῆ ἢ -ος, -ον· φορητός, -ῆ ἢ -ός, -όν· σχέτλιος, -ία ἢ -ιος, -ον· τραυλός, -ῆ ἢ -ός, -όν· πειναλέος, -έα ἢ -έος, -ον· πελάγιος, -ία ἢ -ιος, -ον· πελώριος, -ία ἢ -ιος, -ον· παιδείος, -εῖα ἢ -ειός, -ον· σκοταῖος, -α ἢ -ος, -ον· πλωτός, -ῆ ἢ -ός, -όν· ποθεινός, -ῆ ἢ -ός, -όν· σκαληνός, -ῆ ἢ -ός, -όν· πτηνός, ἡ ἢ -ός, -όν· σύνθετα: ἀναίτιος, -τία ἢ -τιος, -ον· ἀνάξιος, -ξία ἢ -ξιος, -ον· πανημέριος, -ία ἢ -ιος, -ον· παράκτιος, -ία ἢ -ιος, -ον· τρισάθλιος, -ία ἢ -ιος, -ον κ.λπ. Πολλῶν ἐπιθέτων δὲν δηλοῦται τὸ θηλυκὸν καὶ τὸ οὐδέτερον γένος δι' ἰδιαιτέρας καταλήξεως, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ ἄρθρου

(ἡ, τό) ἢ ἀπλῶς ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου. Τοῦτο μάλιστα συμβαίνει εἰς τὰ σύνθετα, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὰ ἀπλά: *αὐτόχειρ* ὁ, ἡ· *Ἑλλην* ὁ, ἡ (ἡ *Ἑλλην γῆ*) κ.λπ., ἀλλὰ πάντοτε ὑπῆρξε τάσις πρὸς ἀκριβεστέραν δήλωσιν τοῦ γένους δι' ἰδίας καταλήξεως, π.χ. *βασιλεὺς* ὁ, *βασιλῆς*, *βασιλεία*, *βασίλισσα* καὶ *βασίλιννα* ἡ· *βουλευτής* ὁ, *βούλευτις* ἡ. Οὗτος εἶναι καὶ ὁ λόγος, κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ σύνθετα δηλοῦν τὸ θηλυκὸν γένος δι' ἰδίας καταλήξεως: *ὑπέροχος*, *ὑπέροχη*· *ἀνυπόφορος*, *ἀνυπόφορη* κ.λπ. Ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν προετιμῶντο τὰ δικατάληκτα ἐκτὸς ἐκείνων εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἀπλοῦν εἶχεν ἀπαρχαιωτῇ (πρβλ. *αὐτόματος*, -ος, -ον καὶ *αὐτομάτη*). Εἷς τινα ἐπεκράτει ποικιλία, οὕτως ἡ *ἔρημος* (γῆ), *ἐρήμη* (δόκη), σπαγίως δὲ *ἔρημος* (δόκη) καὶ *ἐρήμη* (γῆ). Πολλάκις τὸ γραμματικὸν γένος φαίνεται ὅτι ἀντιβαίνει πρὸς τὸ φυσικόν, π.χ. τὰ *ἀνδράποδα* (κατὰ τὸ τετράποδα), ἔπειτα καὶ κατ' ἐνικόν: τὸ *ἀνδράποδον* κ.λπ. Πολλά, τὰ ὁποῖα ἔχουν σημασιολογικὴν διαφορὰν καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν, λέγονται κατὰ δύο γένη, π.χ. ὁ *πέτρος*, ἡ *πέτρα*, ἡ *ἐμπορία*, τὸ *ἐμπόριον*, ἡ *ἡχή*, ὁ *ἥχος* κ.λπ.

Ἐνίοτε παρατηρεῖται καὶ ἀνάπλιν σχηματισμὸς ἀρσενικῶν ἐκ τοῦ θηλυκοῦ: ἡ *μητρὺς* > ὁ *μητριός*, ἡ *στεῖρα* > ὁ *στεῖρος*, ἡ *πόρνη* > ὁ *πόρνος*.

Πολλὰ λεγόμενα εἰς τὸν ἐνικὸν κατ' ἀρσ. ἡ θηλυκὸν γένος, κατὰ τὸν πληθυντικὸν λέγονται κατ' οὐδέτερον καὶ ἔχουν διάφορον σημασίαν, [ἐκ τούτου προήλθεν ἡ «ἀττικὴ * σύνταξις» καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὴν μετὰ ῥημάτων ἐνικὸν

ἀριθμοῦ σύνταξιν αὐτῶν], οὐδὲν ὅμως οὐδέτερον εἰς τὸν ἐνικὸν ἐκφέρεται κατ' ἀρσ. ἡ θηλ. εἰς τὸν πληθυντικόν, π.χ. ὁ *δεσμός* > τὰ *δεσμά* (καὶ οἱ *δεσμοί*), ὁ *ζυγός* > τὰ *ζυγά*, ὁ *θεσμός* > τὰ *θεσμά*, ὁ *θεμέλιος* > τὰ *θεμέλια*, ὁ *νώτος* > τὰ *νώτα*, ὁ *οὖρος* (ὁ ἐνικ. τὸ οὖρον ὅχι ἀρχαῖον) > τὰ *οὖρα*, ἡ *πλευρά* > τὰ *πλευρά*, ὁ *σίτος* > τὰ *σίτα* (οἱ πυροὶ = τὰ στάρια), ὁ *στάδιος* > τὰ *στάδια*, ὁ *σταθμός* > τὰ *σταθμά* (ἐπὶ βαρῶν), ἐνῶ οἱ σταθμοὶ (ἐπὶ τῶν καταλυμάτων).

Τοιοτοτρόπως τὰ εἰς -α ἐδήλουν μᾶλλον πλῆθος ἀποτελοῦν ἐν σύνολον καὶ ὅχι ἀριθμὸν μεμονωμένων ἀντικειμένων καὶ διὰ τοῦτο ἐκλίνοντο προφανῶς ἀρχῇθεν ὡς θηλυκὰ περιληπτικὰ κατ' ἀριθμὸν ἐνικὸν καὶ συνετάσσοντο πρὸς ῥήμα ἐνικὸν ἀριθμοῦ, (ὁ ὁποῖος ἐνικὸς ἀριθμὸς τῶν ῥημάτων παρέμεινε καὶ ἐπὶ πληθυντικῷ ἀριθμοῦ ὑποκειμένων εἰς τὴν «ἀττικὴν σύνταξιν», π.χ. «τὰ παιδιά παῖζει»), ὅπως στρατιά, μυρμηκία, ἀνθρακία κ.λπ. Σήμερον ὁ πληθυντικὸς εἶναι διάφορος τῶν περιληπτικῶν, διότι ὁ μὲν πληθυντ. δηλοῖ πολλά: αἱ *κυπαρίσσοι*, αἱ *ἐλαῖαι*, αἱ *δάφναι* κ.λπ., τὸ δὲ περιληπτικὸν δηλοῖ πολλά, ἀλλὰ κεχωρισμένα, π.χ. ὁ *κυπαρισσών*, ὁ *ἐλαιών*, ὁ *δαφνών*.

Ἐπίθετα εἰς ο- καὶ α-
(δευτερόκλιτα & πρωτόκλιτα)

θέμα δικαιο- δικαία- δικαιο-
Ἐνικὸς
ὄν. ὁ δίκαιος ἡ δικαία τὸ δίκαιον
γεν. τοῦ δικαίου τῆς δικαίας τοῦ δικαίου
δοτ. τῷ δικαίῳ τῇ δικαίᾳ τῷ δικαίῳ

αἰτ. τὸν δίκαιον τὴν δικαίαν τὸ δίκαιον
κλ. ὦ δίκαιε ὦ δικαία τὸ δίκαιον

(φωνηεντόληκτα τρικατάληκτα)

Δυϊκὸς
ὄν. αἰτ. κλ.: τῷ, ὦ δικαίῳ, - τῷ, ὦ δικαίᾳ,
- τῷ, ὦ δικαίῳ
γεν. δοτ.: τοῖν δικαίοιν - τοῖν δικαίαιν -
-τοῖν δικαίοιν

θέμα ἡδυ- ἡδεῖα- ἡδυ-
ἡδε- ἡδε-
Ἐνικὸς
ὄν. ὁ ἡδὺς ἡ ἡδεῖα τὸ ἡδὺ
γεν. τοῦ ἡδέος τῆς ἡδεῖας τοῦ ἡδέος
δοτ. τῷ ἡδεῖ τῇ ἡδεῖᾳ τῷ ἡδεῖ
αἰτ. τὸν ἡδὺν τὴν ἡδεῖαν τὸ ἡδὺ
κλ. ὦ ἡδὺ ὦ ἡδεῖα ὦ ἡδὺ

Πληθυντικὸς
ὄν. οἱ δίκαιοι αἱ δίκαιαι τὰ δίκαια
γεν. τῶν δικαίων τῶν δικαίων τῶν δικαίων
δοτ. τοῖς δικαίοις ταῖς δικαίαις τοῖς δικαίοις
αἰτ. τοὺς δικαίους τὰς δικαίας τὰ δίκαια
κλ. ὦ δίκαιοι ὦ δίκαιαι ὦ δίκαια

Δυϊκὸς
ὄν. αἰτ. κλ.: τῷ, ὦ ἡδεῖ, τῷ, ὦ ἡδεῖᾳ, τῷ,
ὦ ἡδεῖ
γεν. δοτ.: τοῖν ἡδέοιν, τοῖν ἡδεῖ-αιν, τοῖν
ἡδέοιν

θέμα ἀγαθο- ἀγαθῇ- ἀγαθο-
Ἐνικὸς
ὄν. ὁ ἀγαθὸς ἡ ἀγαθῇ τὸ ἀγαθόν
γεν. τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἀγαθῆς τοῦ ἀγαθοῦ
δοτ. τῷ ἀγαθῷ τῇ ἀγαθῇ τῷ ἀγαθῷ
αἰτ. τὸν ἀγαθὸν τὴν ἀγαθὴν τὸ ἀγαθόν
κλ. ὦ ἀγαθὲ ὦ ἀγαθῇ τὸ ἀγαθόν

Πληθυντικὸς
ὄν. οἱ ἡδεῖς αἱ ἡδεῖαι τὰ ἡδέα
γεν. τῶν ἡδέων τῶν ἡδεῖων τῶν ἡδέων
δοτ. τοῖς ἡδέσι ταῖς ἡδεαῖς τοῖς ἡδέσι
αἰτ. τοὺς ἡδεῖς τὰς ἡδεῖας τὰ ἡδέα
κλ. ὦ ἡδεῖς ὦ ἡδεῖαι ὦ ἡδέα

Δυϊκὸς
ὄν. αἰτ. κλ.: τῷ, ὦ ἀγαθῷ, τῷ, ὦ ἀγαθῇ,
τῷ, ὦ ἀγαθῇ
γεν. δοτ.: τοῖν ἀγαθοῖν, τοῖν ἀγαθαῖν, τοῖν
ἀγαθοῖν

ἡμισυ- ἡμισεία- ἡμισυ-
ἡμισε- ἡμισε-
Ἐνικὸς
ὄν. ὁ ἡμισυς ἡ ἡμισεία τὸ ἡμισυ
γεν. τοῦ ἡμίσεος τῆς ἡμισείας τοῦ ἡμίσεος
δοτ. τῷ ἡμίσει τῇ ἡμισείᾳ τῷ ἡμίσει
αἰτ. τὸν ἡμισυν τὴν ἡμισείαν τὸ ἡμισυ
κλ. ὦ ἡμισυ ὦ ἡμισεία ὦ ἡμισυ

Πληθυντικὸς
ὄν. οἱ ἀγαθοὶ αἱ ἀγαθαὶ τὰ ἀγαθὰ
γεν. τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀγαθῶν
δοτ. τοῖς ἀγαθοῖς ταῖς ἀγαθαῖς τοῖς ἀγαθοῖς
αἰτ. τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ἀγαθὰς τὰ ἀγαθὰ
κλ. ὦ ἀγαθοὶ ὦ ἀγαθαὶ ὦ ἀγαθὰ

Δυϊκὸς
ὄν. αἰτ. κλ.: τῷ, ὦ ἡμίσει, τῷ, ὦ ἡμισείᾳ,
τῷ, ὦ ἡμίσει
γεν. δοτ.: τοῖν ἡμισέοιν, τοῖν ἡμισείαιν,
τοῖν ἡμισέοιν

Ἐπίθετα τριτόκλιτα

Πληθυντικός		βαρύς, δασύς, ἀμβλύς, εὐθύς, εὐρύς, θρα- σύς, δρυμύς, βραδύς, βραχύς, γλυκύς, (δη- μοτ.) ἀψύς, ἀψεία, ἀψό (<ἀφός, (-οῦ), ὁ) // θήλυς, θήλεια (παρὰ ποιηταῖς καὶ ἡ θήλυς), θήλυ, ἐνῶ ἀρσενόθηλυς, -υς, -υ· δύβραχυς, -υς, -υ· δίπηχυς, -υς, -υ· τρισκαιδεκάπηχυς, -υς, -υ.
ὄν. οἱ ἡμίσεις αἱ ἡμίσεις τὰ ἡμίσεα (καὶ ἡμίση)		
γεν. τῶν ἡμισέων τῶν ἡμισειῶν τῶν ἡμισέων		
δοτ. τοῖς ἡμίσεσι ταῖς ἡμισείαις τοῖς ἡμίσεσι		
αἰτ. τοὺς ἡμίσεις τὰς ἡμίσεις τὰ ἡμίσεα (καὶ ἡμίση)		
κλ. ὧ ἡμίσεις ὧ ἡμίσεις ὧ ἡμίσεα (καὶ ἡμίση)		Κατὰ τὴν γ' κλίσειν κλίνονται καὶ δικατά- ληκτα ἐπίθετα εἰς -υς (-υος ἢ -εος) σύνθε- τα, ἔχοντα ὡς β' συνθετικὸν ὄνομα φω- νηεντόληκτον λήγον εἰς -υς (-υος ἢ -εως).
Ἄλλα ἐπίθετα εἰς -υς, -εια, -υ: ὀξύς, ὀ- ξεῖα, ὀξύ· τραχύς, ταχύς, παχύς, πλατύς,		

Σύνθετα δικατάληκτα ἐπίθετα εἰς -υς (-υος ἢ -εος)

θέμα	εὐβοτρυ-	εὐβοτρυ-	εὐβοτρυ-
		Ἐνικός	
ὄν.	ὁ εὐβοτρως	ἡ εὐβοτρως	τὸ εὐβοτρυ
γεν.	τοῦ εὐβότρου-ος	τῆς εὐβότρου-ος	τοῦ εὐβότρου-ος
δοτ.	τῷ εὐβότρου-ϊ	τῇ εὐβότρου-ϊ	τῷ εὐβότρου-ϊ
αἰτ.	τὸν εὐβοτρυ-ν	τὴν εὐβοτρυ-ν	τὸ εὐβοτρυ
κλητ.	ὦ εὐβοτρυ	ὦ εὐβοτρυ	ὦ εὐβοτρυ

Δυϊκός

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ εὐβότρου-ε	τῷ, ὦ εὐβότρου-ε	τῷ, ὦ εὐβότρου-ε
γεν. δοτ.	τοῖν εὐβοτρώ-οιν	τοῖν εὐβοτρώ-οιν	τοῖν εὐβοτρώ-οιν

Πληθυντικός

ὄν.	οἱ εὐβότρου-ες	αἱ εὐβότρου-ες	τὰ εὐβότρουα
γεν.	τῶν εὐβοτρώ-ων	τῶν εὐβοτρώ-ων	τῶν εὐβοτρώων
δοτ.	τοῖς εὐβότρου-σιν(ν)	ταῖς εὐβότρου-σιν(ν)	τοῖς εὐβότρου-σιν(ν)
αἰτ.	τοὺς εὐβότρως	τὰς εὐβότρως	τὰ εὐβότρουα
κλητ.	ὦ εὐβότρου-ες	ὦ εὐβότρου-ες	ὦ εὐβότρου-α

θέμα	δίπηχυ-	δίπηχυ-	δίπηχυ-
	δίπηχε-	δίπηχε-	δίπηχε-
		Ἐνικός	
ὄν.	ὁ δίπηχυς	ἡ δίπηχυς	τὸ δίπηχυ
γεν.	τοῦ διπήχε-ος	τῆς διπήχε-ος	τοῦ διπήχε-ος
δοτ.	τῷ διπήχει	τῇ διπήχει	τῷ διπήχει

αἰτ.	τὸν δίπηχυ-ν	τὴν δίπηχυ-ν	τὸ δίπηχυ
κλητ.	ὦ δίπηχυ	ὦ δίπηχυ	ὦ δίπηχυ

Δυϊκός

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ διπήχει	τῷ, ὦ διπήχει	τῷ, ὦ διπήχει
γεν. δοτ.	τοῖν διπηχέ-οιν	τοῖν διπηχέ-οιν	τοῖν διπηχέ-οιν

Πληθυντικός

ὄν.	οἱ διπήχεις	αἱ διπήχεις	τὰ διπήχε-α (& διπήχη)
γεν.	τῶν διπηχέ-ων	τῶν διπηχέ-ων	τῶν διπηχέ-ων
δοτ.	τοῖς διπήχε-σιν(ν)	ταῖς διπήχε-σιν(ν)	τοῖς διπήχε-σιν(ν)
αἰτ.	τοὺς διπήχεις	τὰς διπήχεις	τὰ διπήχε-α (& διπήχη)
κλητ.	ὦ διπήχεις	ὦ διπήχεις	ὦ διπήχε-α (& διπήχη)

Οὕτω καὶ ἄδακρυς, -υς, -υ (-υος), ἐνῶ δύβραχυς, -υς, -υ (-εος), ὡς καὶ μάρτυς, (-υρος)
ὁ, ἡ (τὸν μάρτυρα καὶ μάρτυν, τοῖς μάρτυσι).

Συμφωνόληκτα
α') ἀφωνόληκτα

θέμα	παντ-	πᾶσα-	παντ-
		Ἐνικός	
ὄν.	ὁ πᾶς	ἡ πᾶσα	τὸ πᾶν
γεν.	τοῦ παντός	τῆς πάσης	τοῦ παντός
δοτ.	τῷ παντ-ι	τῇ πάσῃ	τῷ παντ-ι
αἰτ.	τὸν πάντ-α	τὴν πᾶσιν	τὸ πᾶν
κλητ.	—	ὦ πᾶσα	—

Δυϊκός

ὄν. αἰτ. κλ.	(στερεῖται δυϊκοῦ)	τῷ, ὦ πᾶσα	(στερεῖται δυϊκοῦ)
γεν. δοτ.		τοῖν πάσαι	

Πληθυντικός

ὄν.	οἱ πάντ-ες	αἱ πᾶσαι	τὰ πάντ-α
γεν.	τῶν πάντ-ων	τῶν πασῶν	τῶν πάντ-ων
δοτ.	τοῖς πᾶσι(ν)	ταῖς πάσαις	τοῖς πᾶσιν(ν)

αἰτ.	τοὺς	πάντ-ας	τάς	πάσας	τὰ	πάντ-α
κλητ.	—	—	ὦ	πάσαι	—	—

θέμα	ἀπαντ-	ἀπάσα-	ἀπαντ-
Ἑνικός			
ὄν.	ὁ	ἅπας	τὸ ἅπαν
γεν.	τοῦ	ἅπαντ-ος	τοῦ ἅπαντ-ος
δοτ.	τῷ	ἅπαντ-ι	τῷ ἅπαντ-ι
αἰτ.	τὸν	ἅπαντ-α	τὸ ἅπαν
κλητ.	ὦ	ἅπαν	ὦ ἅπαν

Δυϊκός			
ὄν. αἰτ. κλ.	(στερεῖται	τῷ, ὦ ἀπάσα	(στερεῖται
γεν. δοτ.	δυϊκοῦ)	τοῖν ἀπάσαιν	δυϊκοῦ)

Πληθυντικός			
ὄν.	οἱ	ἅπαντ-ες	τὰ ἅπαντ-α
γεν.	τῶν	ἁπάντ-ων	τῶν ἁπάντ-ων
δοτ.	τοῖς	ἅπα-σι(ν)	τοῖς ἅπα-σι(ν)
αἰτ.	τοὺς	ἅπαντ-ας	τὰ ἅπαντ-α
κλητ.	ὦ	ἅπαντ-ες	ὦ ἅπαντ-α

θέμα	χαριεντ-		χαριετ-		
			Ἑνικός		
ὄνομ.	ὁ	χαρίεις	ἡ	χαρίεσσα	τὸ χαρίεν
γεν.	τοῦ	χαρίεντ-ος	τῆς	χαρίεσσης	τοῦ χαρίεντ-ος
δοτ.	τῷ	χαρίεντ-ι	τῇ	χαρίεσση	τῷ χαρίεντ-ι
αἰτ.	τὸν	χαρίεντ-α	τὴν	χαρίεσσαν	τὸ χαρίεν
κλητ.	ὦ	χαρίεν	ὦ	χαρίεσσα	ὦ χαρίεν

Δυϊκός			
ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ χαρίεντ-ε	τῷ, ὦ χαριέσσα	τῷ, ὦ χαρίεντ-ε
γεν. δοτ.	τοῖν χαρίεντ-οιν	τοῖν χαριέσσαιν	τοῖν χαριέντ-οιν

Πληθυντικός			
ὄνομ.	οἱ	χαρίεντ-ες	τὰ χαρίεντ-α
γεν.	τῶν	χαριέντ-ων	τῶν χαριέντ-ων
δοτ.	τοῖς	χαρίεσι-(ν)	τοῖς χαρίεσι-(ν)

αἰτ.	τοὺς	χαρίεντ-ας	τάς	χαριέσσας	τὰ	χαρίεντ-α
κλητ.	ὦ	χαρίεντ-ες	ὦ	χαριέσσαι	ὦ	χαρίεντ-α

θέμα	ἄκοντ-				ἄκοντ-
	Ἑνικός				
ὄν.	ὁ	ἄκων	ἡ	ἄκουσα	τὸ ἄκον
γεν.	τοῦ	ἄκοντ-ος	τῆς	ἀκούσης	τοῦ ἄκοντ-ος
δοτ.	τῷ	ἄκοντ-ι	τῇ	ἀκούσῃ	τῷ ἄκοντ-ι
αἰτ.	τὸν	ἄκοντ-α	τὴν	ἄκουσαν	τὸ ἄκον
κλητ.	ὦ	ἄκον	ὦ	ἄκουσα	ὦ ἄκον

Δυϊκός			
ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ ἄκοντ-ε	τῷ, ὦ ἀκούσα	τῷ, ὦ ἄκοντ-ε
γεν. δοτ.	τοῖν ἀκόντ-οιν	τοῖν ἀκούσαιν	τοῖν ἀκόντ-οιν

Πληθυντικός			
ὄν.	οἱ	ἄκοντ-ες	τὰ ἄκοντ-α
γεν.	τῶν	ἀκόντ-ων	τῶν ἀκόντ-ων
δοτ.	τοῖς	ἄκουσι(ν)	τοῖς ἄκουσι(ν)
αἰτ.	τοὺς	ἄκοντ-ας	τὰ ἄκοντ-α
κλητ.	ὦ	ἄκοντ-ες	ὦ ἄκοντ-α

β') Ἑρρινόληκτα καὶ ὕγρόληκτα
α) τρικατάληκτα

θέμα	μελᾶν- Ἑνικός					
ὄν.	ὁ	μέλας	ἡ	μέλαινα	τὸ	μέλαν
γεν.	τοῦ	μέλαν-ος	τῆς	μελαίνης	τοῦ	μέλαν-ος
δοτ.	τῷ	μέλαν-ι	τῇ	μελαίνῃ	τῷ	μέλαν-ι
αἰτ.	τὸν	μέλαν-α	τὴν	μέλαιναν	τὸ	μέλαν
κλητ.	ὦ	μέλαν	ὦ	μέλαινα	ὦ	μέλαν

Δυϊκός			
ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ μέλαν-ε	τῷ, ὦ μελαίνᾳ	τῷ, ὦ μέλαν-ε
γεν. δοτ.	τοῖν μελάν-οιν	τοῖν μελαίναιν	τοῖν μελάν-οιν

Πληθυντικός					
ὄνομ.	οἱ	μέλαν-ες	αἱ	μέλαιναι	τὰ μέλαν-α
γεν.	τῶν	μελάν-ων	τῶν	μελαινῶν	τῶν μελάν-ων
δοτ.	τοῖς	μέλᾱ-σῖ(ν)	ταῖς	μελαίναις	τοῖς μέλᾱ-σῖ(ν)
αἰτ.	τούς	μέλαν-ᾶς	τάς	μελαίνας	τὰ μέλαν-α
κλητ.	ὦ	μέλαν-ες	ὦ	μέλαιναι	ὦ μέλαν-α

β') δικατάληκτα

θέμα	εὐδαιμων-,		εὐδαιμον-	
	Ἑνικός			
ὄνομ.	ὁ, ἡ	εὐδαίμων	τὸ	εὐδαιμον
γεν.	τοῦ, τῆς	εὐδαίμων-ος	τοῦ	εὐδαίμων-ος
δοτ.	τῷ, τῇ	εὐδαίμων-ι	τῷ	εὐδαίμων-ι
αἰτ.	τόν, τήν	εὐδαίμων-α	τὸ	εὐδαιμον
κλητ.	ὦ	εὐδαιμον	ὦ	εὐδαιμον

Δυϊκός

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ	εὐδαίμων-ε	τῷ, ὦ	εὐδαίμων-ε
γεν. δοτ.	τοῖν	εὐδαιμόν-οιν	τοῖν	εὐδαιμόν-οιν

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ, αἱ	εὐδαίμων-ες	τὰ	εὐδαίμων-α
γεν.	τῶν	εὐδαιμόν-ων	τῶν	εὐδαιμόν-ων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	εὐδαίμοσι(ν)	τοῖς	εὐδαίμο-σῖ(ν)
αἰτ.	τούς, τὰς	εὐδαίμων-ᾶς	τὰ	εὐδαίμων-ᾶ
κλητ.	ὦ	εὐδαίμων-ες	ὦ	εὐδαίμων-ᾶ

θέμα	βελτιων- καὶ βελτιοσ-		βέλτιον-	
	Ἑνικός			
ὄνομ.	ὁ, ἡ	βελτίων	τὸ	βέλτιον
γεν.	τοῦ, τῆς	βελτίον-ος	τοῦ	βελτίονος
δοτ.	τῷ, τῇ	βελτίον-ι	τῷ	βελτίον-ι
αἰτ.	τόν, τήν	βελτίον-α καὶ βελτίω	τὸ	βέλτιον
κλητ.	ὦ	βέλτιον	ὦ	βέλτιον

Δυϊκός

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ	βελτίον-ε	τῷ, ὦ	βελτίον-ε
--------------	-------	-----------	-------	-----------

γεν. δοτ.	τοῖν	βελτιόν-οιν	τοῖν	βελτιόν-οιν
-----------	------	-------------	------	-------------

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ, αἱ	βελτίον-ες καὶ βελτίους	τὰ	βελτίον-α καὶ βελτίω
γεν.	τῶν	βελτίον-ων	τῶν	βελτίον-ων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	βελτιόσι(ν)	τοῖς	βελτιόσι(ν)
αἰτ.	τούς, τὰς	βελτίον-ᾶς καὶ βελτίους	τὰ	βελτίον-ᾶ καὶ βελτίω
κλητ.	ὦ	βελτίον-ες καὶ βελτίους	ὦ	βελτίον-ᾶ καὶ βελτίω

θέμα	ἄρρην-		ἄρρεν-	
	Ἑνικός			
ὄνομ.	ὁ, ἡ	ἄρρην	τὸ	ἄρρεν
γεν.	τοῦ, τῆς	ἄρρεν-ος	τοῦ	ἄρρεν-ος
δοτ.	τῷ, τῇ	ἄρρεν-ι	τῷ	ἄρρεν-ι
αἰτ.	τόν, τήν	ἄρρεν-α	τὸ	ἄρρεν
κλητ.	ὦ	ἄρρεν	ὦ	ἄρρεν

Δυϊκός

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ	ἄρρεν-ε	τῷ, ὦ	ἄρρεν-ε
γεν. δοτ.	τοῖν	ἄρρέν-οιν	τοῖν	ἄρρέν-οιν'

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ, αἱ	ἄρρεν-ες	τὰ	ἄρρεν-α
γεν.	τῶν	ἄρρέν-ων	τῶν	ἄρρέν-ων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	ἄρρε-σι(ν)	τοῖς	ἄρρε-σι(ν)
αἰτ.	τούς, τὰς	ἄρρεν-ας	τὰ	ἄρρεν-α
κλητ.	ὦ	ἄρρεν-ες	ὦ	ἄρρεν-α

Οὕτω καί: -εὔρις, (-ῖνος), ὁ, ἡ (εὐρίνότη- γλῶχῖς, (-ῖνος), ὁ, ἡ.
 τος), ἄρρις, (-ῖνος), ὁ, ἡ, στρεβλόρρις, Κατὰ τὴν γ' κλίσιν κλίνονται καὶ δικατά-
 (-ῖνος), ὁ, ἡ (καὶ στρεβλόρριος, (-ου), ληκτα σύνθετα ἐπίθετα τὰ ἔχοντα θέμα -δ
 ὁ, ἡ), ὡς καὶ τριγλῶχῖς, (-ῖνος), ὁ, ἡ, δι- ἡ -τ, π.χ.

	ὁ, ἡ	εὐελπις, (-ιδος)	τὸ	εὐέλπι, (-ιδος)
	Ἑνικός			
ὄνομ.	ὁ, ἡ	εὐέλπις	τὸ	εὐέλπι
γεν.	τοῦ, τῆς	εὐέλπιδος	τοῦ	εὐέλπιδος
δοτ.	τῷ, τῇ	εὐέλπιδι	τῷ	εὐέλπιδι

αἰτ.	τόν, τήν	εὐέλπιν	τὸ	εὐέλπι
κλητ.	ὦ	εὐέλπι	ὦ	εὐέλπι

Δυϊκὸς

ὀν. αἰτ.	τὼ	εὐέλπιδε	τὼ	εὐέλπιδε
γεν. δοτ.	τοῖν	εὐελπίδιοιν	τοῖν	εὐελπίδιοιν
κλητ.	ὦ	εὐέλπιδε	ὦ	εὐέλπιδε

Πληθυντικὸς

ὀνομ.	οἱ, αἱ	εὐέλπιδες	τὰ	εὐέλπιδες
γεν.	τῶν	εὐελπίδων	τῶν	εὐελπίδων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	εὐέλπισι	τοῖς	εὐέλπισι
αἰτ.	τούς, τὰς	εὐέλπιδας	τὰ	εὐέλπιδες
κλητ.	ὦ	εὐέλπιδες	ὦ	εὐέλπιδες

ὁ, ἡ	ἄχαρις, (-ιτος)	τὸ	ἄχαρι, (-ιτος)
------	-----------------	----	----------------

Ἑνικὸς

ὀνομ.	ὁ, ἡ	ἄχαρις	τὸ	ἄχαρι
γεν.	τοῦ, τῆς	ἀχάριτος	τοῦ	ἀχάριτος
δοτ.	τῷ, τῇ	ἀχάριτι	τῷ	ἀχάριτι
αἰτ.	τόν, τήν	ἄχαριν	τὸ	ἄχαρι
κλητ.	ὦ	ἄχαρι	ὦ	ἄχαρι

Δυϊκὸς

ὀν. αἰτ.	τὼ	ἀχάριτε	τὼ	ἀχάριτε
γεν. δοτ.	τοῖν	ἀχαρίτοιιν	τοῖν	ἀχαρίτοιιν
κλητ.	ὦ	ἀχάριτε	ὦ	ἀχάριτε

Πληθυντικὸς

ὀνομ.	οἱ, αἱ	ἀχάριτες	τὰ	ἀχάριτα
γεν.	τῶν	ἀχαρίτων	τῶν	ἀχαρίτων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	ἀχάρισι	τοῖς	ἀχάρισι
αἰτ.	τούς, τὰς	ἀχάριτας	τὰ	ἀχάριτα
κλητ.	ὦ	ἀχάριτες	ὦ	ἀχάριτα

Ἄλλα ἐπίθετα εἰς -ις (-ιδος) εἶναι ὁ, ἡ (-λιδος) ὁ ἡ φίλερις, φιλόπατρις, ἄφρον-
 δύσερις, τὸ -ρι (-ιδος) ὁ, ἡ ἀναλκίς, τὸ
 ἀναλκι, (-ιδος) μισόπατρις, μισόπολις, ἄπελις, δύσελις, ἀπολις, (-ιδος), ὁ, ἡ.

θέμα		ἄπατορ-	Ἑνικὸς	ἄπατορ-
ὄνομ.	ὁ, ἡ	ἄπάτωρ	τὸ	ἄπάτορ
γεν.	τοῦ, τῆς	ἄπάτορ-ος	τοῦ	ἄπάτορ-ος
δοτ.	τῷ, τῇ	ἄπάτορ-ι	τῷ	ἄπάτορ-ι
αἰτ.	τόν, τήν	ἄπάτορ-α	τὸ	ἄπάτορ
κλητ.	ὦ	ἄπάτορ	ὦ	ἄπάτορ

Δυϊκὸς

ὀν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὦ	ἀπάτορ-ε	τῷ, ὦ	ἀπάτορ-ε
γεν. δοτ.	τοῖν	ἀπατόρ-οιν	τοῖν	ἀπατόρ-οιν

Πληθυντικὸς

ὀνομ.	οἱ, αἱ	ἀπάτορ-ες	τὰ	ἀπάτορ-α
γεν.	τῶν	ἀπατόρ-ων	τῶν	ἀπατόρων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	ἀπατόρ-σι(ν)	τοῖς	ἀπατόρ-σι(ν)
αἰτ.	τούς, τὰς	ἀπάτορ-ας	τὰ	ἀπάτορ-α
κλητ.	ὦ	ἀπάτορ-ες	ὦ	ἀπάτορ-α

Τὰ εἰς -υς, -εἰα, -υ ἐπίθετα, π.χ. ταχύς, ταχεῖα, ταχύ· θῆλυς, θήλεια (νεωτ. θῆλυς ἡ), θῆλυ σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν ἐκ τοῦ θέματος εἰς -ευ διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως -ια, ἀλλὰ τὸ υ ἀποβάλλεται καὶ τὸ ε-ι συναιρεῖται εἰς ει, π.χ. ἡδύς, ἡδευ-ια> ἡδε-ια> ἡδεῖα, ἡδύ· ταῦτα εἶναι ὀξύ-τονα πλὴν τοῦ ἡμισυς, ἡμίσεια, ἡμισυ καὶ τοῦ θῆλυς, θήλεια (νεωτ. θῆλυς ἡ) θῆλυ. Τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων πᾶς, πᾶσα, πᾶν· ἐκόν, ἐκούσα, ἐκὸν σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως -ια, ἀλλὰ τὸ ι μετὰ τοῦ προηγουμένου τ μεταβάλλεται εἰς σσ, μετ' ἀπολοποιῇσιν εἰς σ καὶ μετ' ἀποβολὴν τοῦ ν πρὸ τοῦ σ καὶ ἔχουσιν ἀνα-

πληρωματικῶς τοῦ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντος, π.χ. πάντ-ια> πάνσσα> πάνσα> πᾶσα· ἐκόντ-ια> ἐκόνσσα> ἐκόν-σα> ἐκούσα. Τὰ εἰς -εις ἐπίθετα σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν ἐκ θέματος εἰς -ετ διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως -ια, ἀλλὰ διὰ μεταβολῆς τοῦ ι μετὰ τοῦ τ εἰς σσ, π.χ. χαριετ-ια> χαρίεσσα. Τὰ τρία ἐπίθετα τὰ ἔχοντα θέμα «ν»: μέλας, μέλαινα, μέλαν, τάλας, τάλαινα, τάλαν καὶ τέρην, τέρε(ι)να, τέρεν σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν διὰ τῆς προσθήκης τῆς -ια, ἀλλὰ διὰ μεταθέσεως τοῦ ι ταύτης εἰς μὲν τὸ θέμα μέλαν- καὶ ταλαν- πρὸ τοῦ χαρακτηριστοῦ ν, καὶ τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ α ἀποτελεῖ τὴν δίφθογγον αι, π.χ. μελάν-ια>

μελα-ι-να> μέλαινα· ταλαν-ια> ταλα-ι-να> τάλαινα, εἰς δὲ τὸ θέμα -τερεν ἀφομοιοῦται πρὸς τὸν χαρακτήρα ν, τὰ δὲ νν ἀπλοποιοῦνται καὶ τὸ πρὸ αὐτῶν φωνῆεν ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς, π.χ. τερεν-ια> τερεννα> τέρευνα.

Ὅλων τῶν μετοχῶν ἐκτὸς τῶν εἰς -μενος, ὡς λύων, λύουσα, λῦον· λύσας, λύσασα, λῦσαν· λευκῶς, λευκυῖα, λευκός· λυθεῖς, -θεῖσα, -θέν· ἰστάς, ἰστάσα, ἰσάν· διδούς, διδοῦσα, διδόν· δεικνύς, -ῦσα, -νύν· ἐστώς, ἐστῶσα, ἐστὼς τὸ θηλυκὸν πλὴν τῶν εἰς -ως σχηματίζεται, ὅπως καὶ τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων τῶν ἐχόντων θέμα ντ. Πάντων τῶν ἀνωτέρω τριγενῶν καὶ τρικαταλήκτων ἐπιθέτων τὸ μὲν ἀρσενικόν, ὡς καὶ τὸ οὐδέτερον κλίνονται κατὰ τὴν γ' κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην· τὴν κλίσιν τῶν μετοχῶν βλ. μετοχή.

Πίναξ ὅλων τῶν καταλήξεων τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν.

- 1) -ος, -η, -ον: ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθόν· ὄγδοος, ὄγδότη, ὄγδοον· λυόμενος, λυομένη, λυόμενον·
- 2) -ος, -α, -ον: ὠραῖος, ὠραία, ὠραῖον· ἐχθρός, ἐχθρά, ἐχθρόν· ἀθρόος, ἀθρόα, ἀθρόον· πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον·
- 3) -υς, -εια, -υ: βαθύς, βαθεῖα, βαθύ·
- 4) -ας, -αινα, -αν: τάλας, τάλαινα, τάλαν·
- 5) -ην, -εινα, -εν: τέρην, τέρευνα, τέρεν·
- 6) -ας, -ασα, -αν: πᾶς, πᾶσα, πᾶν· -ας, -η, -α: μέγας, μεγάλη, μέγα·
- 7) -ας, -ασα, -αν: λείφας, λείψασα, λείψαν·
- 8) -εις, -εσσα, -εν: χαρίεις, χαρίεσσα, χα-

ρίεν·

- 9) -ηεις (-ῆς): τιμήεις> τιμῆς, -ῆεσσα (-ῆσσα), -ῆεν (-ῆν): τιμήεσσα> τιμῆεσσα, τιμῆεν> τιμῆν·
 - 10) -οεις (-οῦς): μελιτόεις> μελιτοῦς, -όεσσα (-οῦσσα), -όεν (-οῦν)· μελιτόεσσα> μελιτοῦσσα, μελιτόεν> μελιτοῦν·
 - 11) -εις, -εισα, -εν: τυφθεῖς, τυφθεῖσα, τυφθέν·
 - 12) -ους, -ουσα, -ον: διδοῦς, διδοῦσα, διδόν·
 - 13) -ών, -ουσα, -ον: ἐκών, ἐκούσα, ἐκόν·
 - 14) -ων, -ουσα, -ον: λείπων, λείπουσα, λείπον·
 - 15) -ών, -ωσα, -ών: τιμών, τιμῶσα, τιμῶν·
 - 16) -ών, -οῦσα, -οῦν: φιλῶν, φιλοῦσα, φιλοῦν·
 - 17) -υς, -υσα, -υν: δεικνύς, δεικνύσα, δεικνύν·
 - 18) -ως, -υια, -ος: πεποιηκώς, πεποιηκυῖα, πεποιηκός·
 - 19) -ως, -ῶσα, -ως (ῆ -ος): ἐστώς, ἐστῶσα, ἐστὼς (ῆ ἐστός)·
- Περὶ τῆς κλίσεως τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν βλέπε ἀντιστοίχως εἰς τὰς (καθ' ἑκάστον) κλίσεις τῶν ὀνομάτων α', β' καὶ γ' κλίσεως.
- Σύνοψις τῶν καταλήξεων τῶν δικαταλήκτων ἐπιθέτων
- 1) -ος, -ον: ὁ καὶ ἡ ἄλογος, τὸ ἄλογον·
 - 2) -ους, -ουν: ὁ καὶ ἡ εὔνους, τὸ εὔνουν· ὁ καὶ ἡ πολύτους, τὸ πολὺ πουν·

- 3) -ους, -ον: ὁ καὶ ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν·
 - 4) -ως, -ων: ὁ καὶ ἡ ἰλεως, τὸ ἰλεων· ὁ καὶ ἡ σώως, τὸ σῶν·
 - 5) -ων, -ον: ὁ καὶ ἡ πέπων, τὸ πέπον·
 - 6) -ης, -ες: ὁ καὶ ἡ ἀληθής, τὸ ἀληθές·
 - 7) -ην, -εν: ὁ καὶ ἡ ἄρσην, τὸ ἄρσεν·
 - 8) -ωρ, -ορ: ὁ καὶ ἡ ἀπάτωρ, τὸ ἄπατορ·
 - 9) -ις, -ι: ὁ καὶ ἡ τρόφις, τὸ τρόφι·
 - 10) -υς, -υ: ὁ καὶ ἡ εὔβοτρυς, τὸ εὔβοτρυ·
 - 11) -υς, -υ: ὁ καὶ ἡ δίπηχυς, τὸ δίπηχυ·
- Τῶν μονοκαταλήκτων ἐπιθέτων
- 1) -ας: ὁ μονίας, (-ου) (= ζῶν μόνος), ὁ ἀκάμας, (-αντος) (= ὁ ἀκούραστος), ὁ, ἡ φυγὰς, (-άδος), ὁ, ἡ νεοκράς, (-ἄτος) (= ὁ νεωστὶ κεκερασμένος)·
 - 2) -αρ: ὁ, ἡ μάκαρ (-αρος) (= εὐδαίμων) (ἀλλὰ καὶ ἡ μάκαιρα)·
 - 3) -ης: ὁ, ἡ ἀργῆς (-ῆτος) (= ὁ λαμπρός, ὁ λευκός)·
 - 4) -ηρ: ὁ, ἡ ἡμίθηρ (-ηρος) (= ὁ κατὰ τὸ ἡμισυ θηρίον)·
 - 5) -ην: ὁ, ἡ ἀπτῆν, (-ῆνος) (= ὁ μὴ δυνάμενος πτῆναι)· ὁ, ἡ ἀχῆν, (-ῆνος) (= πτωχός), ὁ, ἡ ὑφαύχην, (-ενος)·
 - 6) -ις: ὁ, ἡ εὐώπις, (-ιδος) (= ὁ ἔχων ὠραῖους ὀφθαλμούς)·
 - 7) -ων: ὁ, ἡ τριβων, (-ωνος) (= ὁ περὶ τὴν ἡσχημένος)·
 - 8) -ως: ὁ, ἡ ἀγνός (-ῶτος) (= ἄγνωστος, ἀσαφής)·
 - 9) -υς: ὁ, ἡ νέηλυς (-υδος) (= νεοφερμένος)·
 - 10) -ξ: ὁ, ἡ ἄρπαξ, (-αγος), ὁ, ἡ φύλαξ, (-ακος) (καὶ ἡ φυλακίς),

ὁ, ἡ ἡλιξ, (-ικος), (= ὁ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχων),

ὁ, ἡ μῶνυξ, (-υχος)·

11) -ψ: ὁ, ἡ αἰγίλιψ (-ιπος) (= κρημνώδης)·

12) (πολλὰ σύνθετα ἐξ οὐσιαστικῶν) ὁ, ἡ ἄπαις· ὁ, ἡ μακρόχειρ.

Δικατάληκτα ἐπίθετα κλινόμενα κατὰ τὴν γ' κλίσιν εἶναι τὰ ἐξῆς: α') τὰ σύνθετα ἐπίθετα τὰ ἔχοντα θέμα εἰς -δ ἢ -τ, π.χ. ὁ καὶ ἡ εὐέλπις, τὸ εὐέλπι (-ιδος), ὁ καὶ ἡ ἄχαρις, τὸ ἄχαρι (-αριτος), β') τὰ εἰς -ων ἐπίθετα, τὰ ὅποια ἔχουν θέμα εἰς -ον, π.χ. ὁ καὶ ἡ σώφρων, τὸ σώφρον (-ονος)· ὁ καὶ ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαίμων (-ονος)· ὁ καὶ ἡ βελτίων, τὸ βέλτιον (-ονος)· γ') τὰ ἔχοντα θέμα εἰς -ες, π.χ. ὁ καὶ ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές, (-οῦς)· ὁ καὶ ἡ πλήρης, τὸ πλήρες, (-ους)· δ') τὰ σύνθετα ἐπίθετα εἰς -υς, π.χ. ὁ καὶ ἡ τρίβραχυς, τὸ τρίβραχυ, (-χεος)· ὁ καὶ ἡ εὔβοτρυς, τὸ εὔβοτρυ, (-τρυ-ος), καὶ ε') τὰ μετὰ τοῦ ὀδοῦς σύνθετα ἐπίθετα, π.χ. ὁ καὶ ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν.

Κατ' ἀναλογίαν καὶ τάσιν πρὸς ὁμοιομορφίαν, (διὰ τοῦτο καὶ πολλὰ ὀνόματα μὴ προσαρμοσθέντα πρὸς γένος τι καλοῦνται οὐδέτερα, ἥτοι «οὐδέ ἔτερον»)· ἀπὸ τῶν ἐπιθέτων ἐξηπλώθη τὸ γένος καὶ εἰς πολλὰ οὐσιαστικά, κατὰ τῶν ὁποίων ταῦτα κατηγοροῦντο, οὕτως ἔχομεν: «ἐτῆσις ἐορτή» καὶ «ἐτῆσις ἐορτή», «ἐτῆσις αὐρα» καὶ «ἐτῆσις αὐρα», «βορέας ἐτῆσις» καὶ ἔπειτα «οἱ ἐτῆσις» κατὰ τὸ βόρειαι. Ῥηματικά ἐπίθετα καταλήγουσι: α') εἰς -τος, -τη, -τον: παιδευτός, -ή, -όν (= παιδευμένος ἢ καὶ δυνάμενος νὰ παιδευθῇ), β') εἰς -τέος, -α, -ον: παιδευτέος, -α,

-ον (= ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἐκπαιδευθῇ). Τὰ ἐπίθετα *μέγας, μεγάλη, μέγα* καὶ *πολύς, πολλή, πολὺ* (ἄλλως καλούμενα μεταπλαστά), σχηματίζουν τὴν ἐν. ὀνομαστικήν καὶ αἰτιατ. ἄρσεν. καὶ οὐδετέρου γένους κατὰ τὴν γ' κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος *μεγα-* καὶ *πολυ-*, τὰς δὲ λοιπὰς πτώσεις κατὰ τὴν β' κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος *μεγαλο-* καὶ *πολλο-*, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν α' κλίσιν, (κλίσιν ἀνωμάλων ἐπιθέτων βλ. ἀνωμαλός).

Τὸ ἐπίθετον *πραῖος, πραεῖα* (μτγν. καὶ ἡ *πραῖος*), *πραῖον* (ἐσφαλμ. *πρᾶος*) ἔχει δύο θέματα *πραο-* καὶ *πραῦ-*, ἐκ τοῦ θέματος *πραῦ-* (*πραεு-*) σχηματίζονται: α') ὅλον τὸ θηλυκόν: *πραεῖα, εἰας* κ.λπ. β') ἡ γεν. καὶ δοτ. τοῦ πληθ. εἰς τὸ ἄρσενικόν: *πραέων, πραέσι(ν)*, καὶ γ') ὅλος ὁ πληθυντικός τοῦ οὐδετέρου: *πραέα, πραέων* κ.λπ. ὁ *φροῦδος, ἡ φροῦδη* (καὶ *φροῦδος*), τὸ *φροῦδον* τοῦ *φροῦδου*, οἱ *φροῦδοι, αἱ φροῦδαι*, τὰ *φροῦδα*. Τὸ *φροῦδος* (<προ-όδου) εἶναι εὐχρηστον μόνον εἰς τὴν ὀνομ. τοῦ ἐνικού καὶ πληθυντικού (ἡ δὲ γενική *φρούδου* εὐρηται ἄπαξ), τὸ θηλυκὸν αὐτοῦ εἶναι «*φ ρ ο ὕ δ η*» καὶ ἐνίοτε «*ἡ φ ρ ο ὕ δ ο ς*» ὁ *σῶς, ἡ σῶς, τὸ σῶν* (αἰτιατική) τὸν, τὴν, τὸ σῶν· *δυϊκὸς ἐλλείπει*. (πληθ.) οἱ *σῶ, αἱ σῶ, τὰ σᾶ*, (αἰτιατική) τοὺς *σῶς, τὰς σῶς, τὰ σᾶ*.

Τὰ εἰς -ῶς ἐπίθετα, τὰ ὅποια ἔχουν τὸ *ω* ὑπογεγραμμένον καὶ εἶναι τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα εἶναι τὰ ἐξῆς: *ἀρκῶς, αἰδῶς, κερδῶς, κεντρῶς, λαγῶς, ἐφῶς, ἡρῶς, λεχῶς, πατρῶς* (καὶ *σπαν. πατρῶος*, -ος, -ον, ὡς καὶ *πατρῶος* = *πατρυῖος*, ἄ. *μητρῦος*), *μητρῶος, παππῶος, προικῶος, σῶος* (καὶ *σῶος*), *σῶα, σῶον*,

ὑπερῶος, Ἀχελῶος, (<-λώιος) (*ποταμός*), *Λητῶος, Πυθῶος, Κῶος, Ἀῶος, Γελῶος*, τὸ τριγενὲς καὶ δικατάληκτον *πρόστῶος*, -ος, -ον καὶ *ἄθῶος*, -ος (μτγν. -α), -ον [τὸ δὲ Ἀθῶος καὶ Ἀθῶτης (= ὁ κάτοικος τοῦ Ἀθῶ) καὶ Ἀθῶις ἡ καὶ Ἀθῶος, -ος καὶ -η, -ον]. Διὰ τοῦ *ω* γράφονται καὶ τὰ οὐσιαστικὰ περίσῳρον, ὑπερῶον, προστῶον, Νυκτῶον (ἱερόν), Ἡραῶον (<Ἡραο-αῖον). // Ἐπίθετα συνηρημένα τῆς β' κλίσεως. Ταῦτα εἶναι: α) τὰ δικατάληκτα σύνθετα ἐπίθετα εἰς -νους, -ρους, -χρους, -πλους, -πνοῦς: *εὐ-νους, εὐρους, εὐχρους, εὐπλους, ἄπνοους*, β) τὰ ἐπίθετα εἰς -ους σημαίνοντα ὕλην ἢ χρῶμα: *χρυσούς* (*χρύσεος*), *χρυσούν* (*χρύσειον*), *πορφυρούς* (*πορφύρεος*), *πορφυρούν* (*πορφύρεον*), γ) τὰ εἰς -ους συγγενικά: *ἀδελφιδούς* (*ἀδελφιδέος*), *ἀνεψιαδούς* (*ἀνεψιαδέος*), *ἀνεψιαδῆ* (*ἀνεψιαδέα*) κ.λπ., καὶ δ) τὰ πολλαπλασιαστικὰ ἀριθμητικά: *ἄπλοῦς* (*ἀπλόος*), *ἀπλοῦν* (*ἀπλόον*).

Τὰ ἐπίθετα εἰς -εος σημαίνοντα ὕλην ἢ χρῶμα συναιρούμενα περισπῶνται εἰς πάσας τὰς πτώσεις, π.χ. *χρύσεος* > *χρυσούς*, *χρυσέος* > *χρυσού* (*χρυσούς* καὶ ὅχι *χρύσους*, κατ' ἀναλογίαν τῶν ἄλλων πτώσεων). τὰ εἰς -ους (-οος) σύνθετα ἐπίθετα παροξύνονται εἰς ἀπάσας τὰς πτώσεις, π.χ. *εὐνοος* - *εὐνοῦς*, *εὐνόου* - *εὐνού*, παρὰ τὸν κανόνα κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀνομαστικῆς *εὐνοος* - *εὐνοῦς*.

Ἡ ὀνομαστική καὶ αἰτιατική τοῦ πληθυντικού εἰς τὰ οὐδέτερα τῶν συνθέτων εἰς -νους, -ρους, -χρους, -πλους, -πνοῦς δὲν συναιρεῖται: τὰ *εὐνοα, εὐροα, εὐχροα, εὐπλοα, εὐπνοα*.

Τὸ -οι τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικού

τῶν συνθέτων, ἂν καὶ προέρχεται ἐκ συναιρέσεως, θεωρεῖται ὡς πρὸς τὸν τονισμόν βραχὺ κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀσυναϊρέτων, π.χ. οἱ *εὐπλοι*, οἱ *εὐνοὶ* κ.λπ. (κατ' ἀναλογίαν τῶν οὐσ. τῆς β' κλίσεως: οἱ *κῆποι*). // (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -εος τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα σημαίνουν κλίσιν, ἔξιν ἢ πλησμονήν, π.χ. *κερδαλέος, διφθαλέος, πειναλέος, ῥωμαλέος, γηραλέος, λυσσαλέος, ὑπναλέος* κ.λπ. // τὰ εἰς -(ι)αῖος δηλοῦν συνήθως τὸν ἔχοντα τὸ μέγεθος, τὸ βάρος, τὴν ἔκτασιν ἢ τὴν ἀξίαν τινός, π.χ. *ἀκαριαῖος, ἀμαξιαῖος, κολοσσαῖος* (ἐσφ. *κολοσαῖος*), *μηνιαῖος, κυματιαῖος, πηχυαῖος, στιγμιαῖος, ταλαντιαῖος* κ.λπ. // τὰ διὰ τοῦ -ινος προπαροξύτονα δηλοῦν ὕλην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἢ ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁποίου κατέγεται, π.χ. *πράσινος, τρίχινος, σησάμινος, βύβλινος, γήινος, ἀερινός, πύρινος, ἀνθρώπινος* καὶ διὰ τοῦ -έινος: *ὀστέινος* (ἀττ. *ὄστινος*), *ἰτέινος, κρανέινος, στυπείνος* κ.λπ.

// τὰ εἰς -ινος ὀξύτονα ἐκ χρονικῶν ὀνομάτων δηλοῦν χρόνον καὶ γράφονται διὰ τοῦ *ι*, π.χ. *περυσινός* (*πέρυσι*), *ἐαρινός* (*ἔαρ*), *ἑωθινός* (*ἔως ἡ*), *αὐρινός*, οὕτω καὶ *ἐσπερινός, ἡμερινός, χθεσινός, βραδινός, θερινός, σημερινός, θαμινός, τυρινή* (*ἔβδομάς*), *χειμερινός, νυκτερινός, ὀρθρινός* κ.λπ.

// τὰ εἰς -βος λήγοντα ἐπίθετα δηλοῦν σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀνωμαλίαν, π.χ. *κοιλοβός, ραμβός, στραβός, ὕβος, σκαμβός, σκιμβός* κ.λπ.

// τὰ ἐπίθετα εἰς τὴν ὀνομ. καὶ γενικὴν πληθύντ. τονίζονται καὶ εἰς τὰ τρία γένη, ὅπου καὶ ὅπως τὸ ἄρσενικόν: *πλούσιοι, πλούσια, πλουσίων* (ἀρσ., θηλ.

καὶ οὐδέτ.) *ἀρχαῖοι, ἀρχαῖαι, ἀρχαῖα, ἀρχαίων* (ἀρσ. θηλ. καὶ οὐδέτ.), *μικροί, μικραί, μικρῶν* (ἀρσ., θηλ. καὶ οὐδέτ.). «*τῶν κυρίων* (ἐπίθ.) *πτώσεων*», ἐνῶ «*τῶν ἐξαιρετικῶν κυρίων*» (οὐσ.), «*τῶν καμπύλων* (ἐπίθ.) *γραμμῶν*», ἐνῶ τῶν «*πολλῶν καμπύλων*» (οὐσ.).

// τὰ ἐκ δευτεροκλίτων ἐπιθέτων καταστάνα τέλεια οὐσιαστικὰ ἐφύλαξαν τὸν ὀμαλὸν τόνον: *μέσαι* (*μεσῶν*), αἱ *ὑπάται* (*ὑπατῶν*), (καὶ ὅχι *ὑπάται* - *ὑπάτων*), *νέαι* (*νεατῶν*), αἱ (*ἐπὶ τῶν τελευταίων* *χορδῶν* τῆς μουσικῆς) καὶ ὅσα ἐξ ἐθνικῶν ἐγένοντο οὐσιαστικὰ ταῦτα περισπῶνται εἰς τὰς γενικάς τοῦ πληθυντικοῦ: *Ῥόδιαι*, (-διῶν), αἱ, *Σάμιαι* (-ιῶν), αἱ (φρ.) «*τὸ Ῥόδια, Σάμια καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰ μὲν ἐθνικὰ εἶη, συμβαρύνει ταῖς ἀρσενικαῖς τὰς γενικάς· εἰ δὲ κύρια — ἐνδέχεται γὰρ Ῥοδίαν τινὰ καλεῖσθαι καὶ Σαμίαν — τότε περισπῶσι τὰς γενικάς Ῥοδιῶν - Σαμιῶν*».

// τὰ εἰς -ιμος, -ιος, -ειος ἐπίθετα φέρονται καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος εἰς -ος, π.χ. *δόκιμος, -χίμη* (καὶ -μος), -ον· *ὠφέλιμος, -λίμη* (καὶ -ιμος), -ιμον· *ἄγιος, -ία* (καὶ -ιος), -ον· *ἐπιτήδειος, -δεῖα* (καὶ -δειος), -ον κ.λπ.

// τὰ εἰς -ης βαρύτερα ἐπίθετα (ἀπλᾶ ἢ σύνθετα) εἶναι δικατάληκτα, ὡς «ὁ, ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές» ταῦτα εἶναι τὰ εἰς -αδης (*ἀδεῖν*) -αντης -αρκης (*ἀρκεῖν*) -ηθης (*ἡθος*), -ηρης, -ηκης (*ἀκή*), -κήτης (*κῆτος*) -μεγέθης (*μέγεθος*) -μήκης (*μήκος*) -στελέχης (*στελεχος*), -ωδης (*ὄζειν*), -ώκης (*ώκός*) -ωλης (*ὄλλυμι*) -ωρης (*ὄρνυμι*) καὶ τονίζονται παρὰ τὸν κανόνα εἰς

τὴν γενικὴν δυνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης, π.χ. αὐθάδης, -ης, αὐθαδες, γεν. δυνικοῦ αὐθαδέοιν > αὐθάδων, γεν. πληθ. αὐθάδων (νεωτ. αὐθαδῶν), οὕτω καὶ ἀνάντων (ἀνάντης), δυσώδων, πανώλων, νεοδαμώδων (νεοδαμώδης), τριήρων, ἀήθων, εὐμεγέθων, ποδώκων, οὐρανομήκων κ.λπ., οὕτω καὶ τριέτης καὶ -ετής, πεντέτης καὶ πενταέτης καὶ πενταετής, θηλ. πεντέτις, (-ιδος), ἡ (βλ. -ης). Τὰ σύνθετα αὐτὰ βαρύτερα καὶ παροξυτονα ἀναβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἄρσεν. καὶ θηλ., ὡς καὶ εἰς ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ οὐδετέρου: ὁ, ἡ συνήθης, (κλητ.) ὦ συνήθες (οὐδ.) τὸ συνήθεζ' (ὄν., αἰτ. κλητ.). Τὰ ἐπιρρήματα αὐτῶν βαρύνονται, π.χ. πλήρως, συνήθως, εὐώδως, χρηστοθήως κ.λπ., ἐνῶ τὰ ὀξύτονα ἐπιθέτα εἰς -ης, π.χ. ἀληθής, ὀλιγαρκής, αὐτοφύης, διαρκής, χαμαιοπής, χαμαιρεπής κ.λπ. τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγοῦσης εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ὡς καὶ εἰς τὰ ἐπιρρήματα αὐτῶν: τῶν ὀλιγαρκῶν, τῶν αὐτοφυῶν, τῶν διαρκῶν κ.λπ. ὡς καὶ ὀλιγαρκῶς, αὐτοφύως, διαρκῶς κ.λπ. Κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸν τόνον τῶν λοιπῶν πτώσεων ἡ συνηρημένη γεν., πληθυντικοῦ τοῦ οὐσιαστικοῦ «τρίῃρης», τῶν ἐκ τοῦ ἤθρος συνθέτων καὶ τῶν ληγόντων εἰς -ώδης ἐπιθέτων, ὡς καὶ τῶν ἐπιθέτων αὐτάρκης καὶ αὐθάδης δὲν περισπᾶται ἀλλὰ παροξύνεται, ὡς τῶν τριήρων, ἀλλὰ [τριηρέων (Θωμᾶς Μάγ.)] τριηρῶν (Χοιροβοσκός)] κακοθήων, εὐώδων, αὐτάρκων, αὐθάδων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατὰ παλαιούς γραμματικούς περισπῶνται: εὐώδων, αὐθάδων.

Τὸ οὐδέτερον δὲ τῶν βαρυτόνων εἰς -ης ἐπιθέτων προπαροξύνεται, π.χ. τὸ αὐθαδες (αὐθάδης), τὸ σύνθηες (συνήθης) κ.λπ., ἐξαιροῦνται καὶ προπερισπῶνται τὰ οὐδέτερα τῶν ἐπιθέτων τῶν ληγόντων εἰς -ηρης, -ωδης, -ωκης, -ωλης, -ωρης, π.χ. τὸ ξιφήρες, τὸ εὐώδες, τὸ ποδώκες, τὸ ἐξώλες, τὸ νεῶρες // τὰ σύνθετα ἐπιθέτα εἰς -φυής καὶ τὸ ὑγιής ἔχουν εἰς τὴν αἰτιατ. τοῦ ἄρσ. καὶ θηλ. καὶ εἰς τὴν ὄνομ. τοῦ πληθυντικοῦ αἰτιατ. καὶ κλητ. τοῦ οὐδετέρου εἰς (κανονικόν) -α καὶ εἰς -η (νεώτερον καὶ ἀναλογικόν), π.χ. τὸν, τὴν εὐφυᾶ (καὶ εὐφυῇ), τὸν, τὴν ὑγιᾶ (καὶ ὑγιῇ), τὰ ὑγιᾶ (καὶ ὑγιῇ), ὦ ὑγιᾶ (καὶ ὑγιῇ), (ἐνῶ βραδυκαῆς, τὸν βραδυκαῆ, τὰ βραδυκαῆ) // ἡ ἐνική κλητικὴ τῶν ἐπιθέτων εἶναι αὐτὸ τὸ θέμα, π.χ. ἀληθής - ὦ ἀληθές (θεμ. ἀληθεσ-), ὁ εὐγενής - ὦ εὐγενές κ.λπ. Ἡ αἰτ. τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἄρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἔχει τὸν τύπον τῆς ὀνομαστικῆς καὶ δὲν προέρχεται ἐκ συναίρεσεως, ὡς τοὺς, τὰς ἀληθεῖς (οἱ ἀληθεῖς) // εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀποβάλλεται ὁ χαρακτήρ σ πρὸ τοῦ σ τῆς καταλήξεως -σι ἄνευ ἐκτάσεως τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος, π.χ. γένεσ-σι > γένεσι, ἀληθέσ-σι > ἀληθεῖσι // τὰ εἰς -ντ ἐπιθέτα εἰς μὲν τὰ ἄρσενικά προσλαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος -ς καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ -ντ ἐκτείνου ἀναπληρωματικῶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνήεν, εἰς δὲ τὰ οὐδέτερα ἀποβάλλουν τὸ τ τοῦ θέματος ἄνευ ἐκτάσεως τοῦ πρὸ ν φωνήεντος (αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰς μετοχάς, (θ. γιγᾶντ-) > ὁ γίγας, (θ. λυσᾶντ-) > ὁ λύσας, τὸ λῦσαν), π.χ. χαρίεις, τὸ χαρίεν κ.λπ. // τὸ οὐσ. «πᾶν», ἄν καὶ ἔχει βραχὺ τὸ α (πρβλ.

πρόπαν, ἅπαν, σύμπαν), περισπᾶται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἄρσ. πᾶς (ᾱ) // τὰ ἐπιθέτα τὰ ἔχοντα θέμα εἰς -εντ σχηματίζουν τὴν δοτ. τοῦ πληθ. ἐκ θέματος εἰς -ετ, ὡς χαρίεις, -εσσα, -ρίεν (θεμ. χαριεντ-), δοτ. πληθ. χαρίεσι (θεμ. χαριετ-) // εἰς τὰ ἀλλόοις, τιμήεις, μηχανόεις, σκιοίεις, πυρόεις, αἱματόεις, ἰχθυόεις, κλιμακόεις, ἀστερόεις, ὑλῆεις, φωνῆεις, πλακόεις, (-εντος) ἡ διφθογγος εἰ εἶναι νόθος καὶ εἰς τὴν συναίρεσιν λογίζεται ὡς «ε», διότι δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ ε + ι, ἀλλὰ ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως ἢ συναίρεσεως τῶν εε, ὅθεν τιμάειν > τιμᾶν (καὶ ὅχι τιμᾶν) κ.λπ. πλακόεις (-εντος), -εσσα, -εν κ.λπ.

Τὰ πλείστα τῶν ἐπιθέτων τῶν ἐχόντων θέμα ν σχηματίζουν τὴν ἐνικ. ὄνομ. ἄρσ. καὶ θηλ. μὴ προσλαμβάνοντα εἰς τὸ θέμα των ς, ἀλλ' ἐκτείνοντα τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος βραχὺ φωνῆεν ο εἰς ω καὶ τὸ ε εἰς η, π.χ. ὁ καὶ ἡ εὐδαίμων (θ. εὐδαιμον-), ὁ καὶ ἡ τέρην (θ. τερεν-) // τὰ ἐπιθέτα μέλας, τὰ ἄλᾶς καὶ εἷς σχηματίζουν τὴν ἐνικ. ὄνομαστ. προσλαμβάνοντα εἰς τὸ θέμα των ς εἰς τὰ ἄρσενικά. Μετὰ δὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ν πρὸ τοῦ ς τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς, ἥτοι τὸ ᾱ εἰς ᾱ καὶ τὸ ε εἰς ει, π.χ. τάλας <τάλᾱν-ς, μέλας <μέλᾱνς, εἷς <ἔνς.

// ἡ ἐρωτηματικὴ καὶ ἄοριστος ἄντων. (τίς, τίς) προσλαμβάνουν εἰς τὸ θέμα «ς», ἀλλ' ἔχουν βραχὺ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν εἰς τὸ θέμα, ὡς τίς (θεμ. τῖν-) καὶ τίς (θεμ. τῖν-) (τῖνος, τῖνες, τῖσι) (τῖνός, τῖνές, τῖσι) // τὰ εἰς -ων ἐπιθέτα ἀπλᾶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ

ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν ὀνομαστ. αἰτ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ οὐδετέρου: ὁ καὶ ἡ βελτίων - τὸ βέλτιον (ὄνομ. καὶ αἰτ.), κλητ. ὦ βέλτιον τὰ δὲ σύνθετα ὅχι πέραν τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ α' συνθ. μέρους, π.χ. ὁ καὶ ἡ αὐδαίμων, κλητ. ὦ εὐδαιμον, οὐδ. εὐδαιμον (ὄν. αἰτ. καὶ κλητ.), ὁ καὶ ἡ πολυπράγμων, κλητ. ὦ πολυπραγμον, οὐδ. πολυπραγμον (ὄν. αἰτ. κλητ.) // τὰ εἰς -υς καὶ -υ ἐπιθέτα ἔχουν διπλοῦν θέμα καὶ αἱ μὲν πτώσεις, τῶν ὁποίων ἡ κατάληξις ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου, σχηματίζονται ἐκ τοῦ -υ θέματος, π.χ. ταχύς, ταχύ-ν, αἱ δὲ πτώσεις, τῶν ὁποίων ἡ κατάληξις ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, σχηματίζονται ἐκ τοῦ -ε(υ) θέματος, π.χ. ταχε(υ)-ιος > ταχέος, ταχέ-ι > ταχεῖ κ.λπ.

Τὸ υ τοῦ -ευ θέματος μεταξὺ φωνηέντων ἀποβάλλεται καὶ τὸ εἰ συναίρεται εἰς εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ, τὸ δὲ εε εἰς ει εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθ. καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν αἰτ. καὶ κλητικὴν τοῦ δυνικοῦ (ταχευ-ι> ταχεῖ > ταχεῖ ταχευ-ες > ταχέες > ταχεῖς ταχευ-ε> ταχε-ε > ταχεῖ. Ἡ κλητικὴ τῶν εἰς -υς ἐπιθέτων εἶναι ὁμοία μὲ τὸ -υ θέμα: γλυκύς (θ. γλυκυ-) > (κλητ.) ὦ γλυκύ.

Ἡ δοτ. πληθ. τῶν εἰς -υς ἐπιθ. σχηματίζεται εἰς -εσι ἀντὶ -υσι κατ' ἀναλογίαν τῶν ἄλλων πτώσεων, π.χ. τοῖς γλυκέσι, βαρέσι κ.λπ.

Ἡ αἰτ. πληθ. τῶν ἐπιθέτων ἔχει τὸν τύπον τῆς ὀνομ. πληθυντ., π.χ. οἱ γλυκεῖς - τοὺς γλυκεῖς // τὸ οὐδέτερον τοῦ «ἡμισυς» καὶ τὰ οὐδέτερα τῶν συνθέτων ἐκ τοῦ «πῆχυς» ἔχουν καὶ συνηρημένον τύπον, π.χ. ἡμίσεα καὶ ἡμίση, διπῆχεα καὶ διπῆ-

χη // ἐκ τῶν τριτοκλίτων ἐπιθέτων τονίζονται ἐπὶ τῆς θεματικῆς συλλαβῆς: α) ἡ γεν. καὶ δοτ. τῶν μονοσυλλάβων μετοχῶν παντὸς ἀριθμοῦ: στάς, στάντος, στάντι, στάντες, στάντων, στάσι, β) ἡ γεν. καὶ

δοτ. τῆς ἐρωτημ. ἀντωνυμίας «τίς» παντὸς ἀριθμοῦ: π.χ. τίνος, τίνι, τίνων, τίσι, καὶ γ) ἡ γεν. καὶ δοτ. πληθυντ. τοῦ πᾶν, πᾶν, π.χ. πάντων, πᾶσι // «ἐπίθετα ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων» βλ. παραγωγικός.

Ἐπίθετα συνηρημένα -ο καὶ -α κλίσεων
α') τρικατάληκτα

θέμα	ἄργυρεο-	ἄργυρᾱ	ἄργυρεο-
		Ἑνικός ἀριθμὸς	
ὄνομ.	ὁ	ἄργυροῦς	ἡ ἄργυρᾱ
γεν.	τοῦ	ἄργυροῦ	τῆς ἄργυρᾱς
δοτ.	τῷ	ἄργυρῷ	τῇ ἄργυρᾱ
αἰτ.	τόν	ἄργυροῦν	τὴν ἄργυρᾱν
κλητ.	—	—	—

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὧ ἄργυρῷ	Δυϊκὸς ἀριθμὸς	τῷ, ὧ ἄργυρᾱ
γεν. δοτ.	τοῖν ἄργυροῖν		τοῖν ἄργυρᾱν

		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
ὄνομ.	οἱ	ἄργυροῖ	αἱ ἄργυραῖ
γεν.	τῶν	ἄργυρῶν	τῶν ἄργυρῶν
δοτ.	τοῖς	ἄργυροῖς	ταῖς ἄργυραῖς
αἰτ.	τούς	ἄργυροῦς	τάς ἄργυράς
κλητ.	—	—	—

θέμα	ἄπλοο-	ἄπλοο-
		Ἑνικός ἀριθμὸς
ὄνομ.	ὁ	ἄπλοῦς
γεν.	τοῦ	ἄπλοῦ
δοτ.	τῷ	ἄπλῳ
αἰτ.	τόν	ἄπλοῦν
κλητ.	—	—

ὄνομ.	ὁ	ἄπλοῦς	ἡ ἄπλη	τὸ ἄπλοῦν
γεν.	τοῦ	ἄπλοῦ	τῆς ἄπλης	τοῦ ἄπλοῦ
δοτ.	τῷ	ἄπλῳ	τῇ ἄπλῃ	τῷ ἄπλῳ
αἰτ.	τόν	ἄπλοῦν	τὴν ἄπλην	τὸ ἄπλοῦν
κλητ.	—	—	—	—

		Δυϊκὸς ἀριθμὸς	
ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὧ ἄπλῳ	τῷ, ὧ ἄπλᾱ	τῷ, ὧ ἄπλᾱ
γεν. δοτ.	τοῖν ἄπλοῖν	τοῖν ἄπλαῖν	τοῖν ἄπλοῖν

		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
ὄνομ.	οἱ	ἄπλοῖ	αἱ ἄπλαῖ
γεν.	τῶν	ἄπλῶν	τῶν ἄπλῶν
δοτ.	τοῖς	ἄπλοῖς	ταῖς ἄπλαῖς
αἰτ.	τούς	ἄπλοῦς	τάς ἄπλάς
κλητ.	—	—	—

β') δικατάληκτα

θέμα	εὐνοο-	εὐνοο-
		Ἑνικός ἀριθμὸς
ὄνομ.	ὁ	εὐνοῦς
γεν.	τοῦ	εὐνοῦ
δοτ.	τῷ	εὐνῳ
αἰτ.	τόν	εὐνοῦν
κλητ.	—	—

ὄν. αἰτ. κλ.	τῷ, ὧ εὐνῳ	Δυϊκὸς ἀριθμὸς	τῷ, ὧ εὐνῳ
γεν. δοτ.	τοῖν εὐνοῖν		τοῖν εὐνοῖν

		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
ὄνομ.	οἱ	εὐνοῖ	αἱ εὐνοῖ
γεν.	τῶν	εὐνων	τῶν εὐνων
δοτ.	τοῖς	εὐνοῖς	ταῖς εὐνοῖς
αἰτ.	τούς	εὐνοῦς	τάς εὐνοῖς
κλητ.	—	—	—

Ἀττική β' κλίσις ἐπιθέτων

θέμα	ἰλεω-	ἀγήρω-	ἰλεω-
			Ἑνικός ἀριθμὸς
ὄνομ.	ὁ	ἰλεως	ἀγήρως
γεν.	τοῦ	ἰλεω	ἀγήρῳ
δοτ.	τῷ	ἰλεῳ	ἀγήρῳ

ὄνομ.	ὁ	ἰλεως	ἀγήρως	τὸ ἰλεων	ἀγήρων
γεν.	τοῦ	ἰλεω	ἀγήρῳ	τῷ ἰλεω	ἀγήρῳ
δοτ.	τῷ	ἰλεῳ	ἀγήρῳ	τῷ ἰλεῳ	ἀγήρῳ

αἰτ.	τὸν	ἰλεων	ἀγήρων	τὴν	ἰλεων	ἀγήρων	τὸ	ἰλεων	ἀγήρων
κλητ.	ᾧ	ἰλεως	ἀγήρων	ᾧ	ἰλεως	ἀγήρων	ᾧ	ἰλεων	ἀγήρων

Δυϊκὸς ἀριθμὸς

ὀν. αἰτ. κλ.	τῷ, ᾧ	ἰλεω	ἀγήρω	ἰλεω	ἀγήρω	ἰλεω	ἀγήρω
γεν. δοτ.	τοῖν	ἰλεων	ἀγήρων	ἰλεων	ἀγήρων	ἰλεων	ἀγήρων

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ὀνομ.	οἱ	ἰλεω	ἀγήρω	αἱ	ἰλεω	ἀγήρω	τὰ	ἰλεω	ἀγήρω
							καὶ	ἰλεᾶ	
γεν.	τῶν	ἰλεων	ἀγήρων	τῶν	ἰλεων	ἀγήρων	τῶν	ἰλεων	ἀγήρων
δοτ.	τοῖς	ἰλεως	ἀγήρων	ταῖς	ἰλεως	ἀγήρων	τοῖς	ἰλεως	ἀγήρων
αἰτ.	τούς	ἰλεως	ἀγήρων	τάς	ἰλεως	ἀγήρων	τὰ	ἰλεω	ἀγήρω
							καὶ	ἰλεα	
κλητ.	ᾧ	ἰλεω	ἀγήρω	ᾧ	ἰλεω	ἀγήρω	ᾧ	ἰλεω	ἀγήρω
							καὶ	ἰλεᾶ	

// (Δημ.) τὰ ἐπίθετα λαμβάνουν τὸ γένος τοῦ οὐσιαστικοῦ, τούτου ἕνεκα ἔχουν τρία γένη, ἕκαστον μετὰ χωριστῆς καταλήξεως, π.χ. ὁ καλός, -ή, -ό, ὁ βαθύς, -θ(ε)ιά, -θύ, ὁ ζηλιάρης, -λιάρα, -λιάριχο. Μερικὰ τῶν ἐπιθέτων λαμβάνονται ὡς οὐσιαστικά καὶ τίθενται εἰς τὴν σύνταξιν ὡς κατηγορούμενα ἢ ὡς ἐπιθετικοὶ διορισμοί, π.χ. «μὴν εἶσαι βλάκας, καημένην». Ἡ κλίσις τῶν ἐπιθέτων εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ ἐκείνην τῶν οὐσιαστικῶν τὰ ὁποῖα ἔχουν

τάς αὐτάς καταλήξεις πλὴν τῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀρσενικὸν εἰς -υς καὶ -ης, ὁπότεν ἀκολουθοῦν ἰδίαν κλίσιν καὶ σχηματίζουν τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὰ εἰς -ος, -ο ὀνόματα: ὁ βαθύς - τοῦ βαθιοῦ, οἱ βαθιοὶ κ.λπ. ὁ βασικὸς τόνος εἰς τὰ ἐπίθετα μένει ἀμετακίνητος, π.χ. ἔτοιμος, ἔτοιμον, ἔτοιμη, ἔτοιμους κ.λπ., κυριακάτικος, κυριακάτικου, κυριακάτικης, κυριακάτικων κ.λπ.

α') ἐπίθετα ἔχοντα ἀρσενικὸν εἰς -ος

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ὀν. ὁ	καλὸς	ἡ	καλή	τὸ	καλὸ	ὁ	ὁμορφος	ἡ	ὁμορφη	τὸ	ὁμορφο
γεν. τοῦ	καλοῦ	τῆς	καλῆς	τοῦ	καλοῦ	τοῦ	ὁμορφοῦ	τῆς	ὁμορφῆς	τοῦ	ὁμορφοῦ
αἰτ. τὸν	καλὸ	τὴν	καλή	τὸ	καλὸ	τὸν	ὁμόρφο	τὴν	ὁμορφη	τὸ	ὁμορφο
κλ.	καλὲ	καλή	καλὸ			ὁμορφε	ὁμορφη		ὁμορφο		ὁμορφο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ὀν. οἱ	καλοὶ	οἱ	καλές	τὰ	καλὰ	οἱ	ὁμορφοὶ	οἱ	ὁμορφες	τὰ	ὁμορφα
γεν. τῶν	καλῶν	τῶν	καλῶν	τῶν	καλῶν	τῶν	ὁμορφῶν	τῶν	ὁμορφῶν	τῶν	ὁμορφῶν
αἰτ. τοὺς	καλοὺς	τις	καλές	τὰ	καλὰ	τοὺς	ὁμορφοὺς	τις	ὁμορφες	τὰ	ὁμορφα
κλ.	καλοὶ		καλές		καλὰ		ὁμορφοὶ		ὁμορφες		ὁμορφα

Ἐπίθετα εἰς -ος, -α, -ο

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς

ὀν. ὁ	ώραῖος	ἡ	ὥ, κία	τὸ	ώραῖο	ὁ	πλούσιος	ἡ	πλούσια	τὸ	πλούσιο
γεν. τοῦ	ώραίου	τῆς	ώραίας	τοῦ	ώραίου	τοῦ	πλούσιου	τῆς	πλούσιας	τοῦ	πλούσιου
αἰτ. τὸν	ώραῖο	τὴν	ώραία	τὸ	ώραῖο	τὸν	πλούσιο	τὴν	πλούσια	τὸ	πλούσιο
κλ.	ώραῖε		ώραία		ώραῖο		πλούσιε		πλούσια		πλούσιο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ὀν. οἱ	ώραῖοι	οἱ	ώραῖες	τὰ	ώραῖα	οἱ	πλούσιοι	οἱ	πλούσιες	τὰ	πλούσια
γεν. τῶν	ώραίων	τῶν	ώραίων	τῶν	ώραίων	τῶν	πλουσίων	τῶν	πλουσίων	τῶν	πλουσίων
αἰτ. τοὺς	ώραίους	τις	ώραῖες	τὰ	ώραῖα	τοὺς	πλουσίους	τις	πλούσιες	τὰ	πλούσια
κλ.	ώραῖοι		ώραῖες		ώραῖα		πλούσιοι		πλούσιες		πλούσια

γ') ἐπίθετα εἰς -ός, -ιά, -ὸ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ὀν. ὁ	βαθύς	ἡ	βαθιά	τὸ	βαθὺ	ὁ	σταχτής	ἡ	σταχτιά	τὸ	σταχτι
γεν. τοῦ	βαθιοῦ	τῆς	βαθιάς	τοῦ	βαθιοῦ	τοῦ	σταχτιοῦ	τῆς	σταχτιάς	τοῦ	σταχτιοῦ
αἰτ. τὸ	βαθὺ	τὴ	βαθιά	τὸ	βαθὺ	τὸ	σταχτή	τὴ	σταχτιά	τὸ	σταχτι
κλ.	βαθὺ		βαθιά		βαθὺ		σταχτή		σταχτιά		σταχτι

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς Ἀριθμὸς

ὀν. ὁ	γλυκὸς	ἡ	γλυκιά	τὸ	γλυκὸ	οἱ	γλυκοὶ	οἱ	γλυκές	τὰ	γλυκὰ
γεν. τοῦ	γλυκοῦ	τῆς	γλυκιάς	τοῦ	γλυκοῦ	τῶν	γλυκῶν	τῶν	γλυκῶν	τῶν	γλυκῶν
αἰτ. τὸ	γλυκὸ	τὴ	γλυκιά	τὸ	γλυκὸ	τοὺς	γλυκοὺς	τις	γλυκές	τὰ	γλυκὰ
κλ.	γλυκὲ		γλυκιά		γλυκὸ		γλυκοὶ		γλυκές		γλυκὰ

Ἐπίθετα εἰς -ύς, -ιά, -ὸ καὶ -ής, -ιά, -ὶ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ὀν. οἱ	βαθιοὶ	οἱ	βαθιές	τὰ	βαθιά	οἱ	σταχτιοὶ	οἱ	σταχτιές	τὰ	σταχτιά
--------	--------	----	--------	----	-------	----	----------	----	----------	----	---------

γεν. τῶν βαθιῶν	τῶν βαθιῶν	τῶν βαθιῶν	τῶν σταχτιῶν	τῶν σταχτιῶν	τῶν σταχτιῶν
αἰτ. τοὺς βαθιοὺς	τις βαθιᾶς	τὰ βαθιὰ	τοὺς σταχτιοὺς	τις σταχτιᾶς	τὰ σταχτιὰ
κλ. βαθιοὶ	βαθιᾶς	βαθιὰ	σταχτιοὶ	σταχτιᾶς	σταχτιὰ

Ἐπίθετα εἰς -ης, -α, -ικο

Ἑνικός ἀριθμὸς						
ὄνομ.	ὁ	ζηλιάρης	ἡ	ζηλιάρα	τὸ	ζηλιάρικο
γεν.	τοῦ	ζηλιάρη	τῆς	ζηλιάρας	τοῦ	ζηλιάρικου
αἰτ.	τὸ	ζηλιάρη	τῇ	ζηλιάρα	τὸ	ζηλιάρικο
κλ.		ζηλιάρη		ζηλιάρα		ζηλιάρικο

Πληθυντικός ἀριθμός						
ὄν.	οἱ	ζηλιάρηδες	οἱ	ζηλιάρες	τὰ	ζηλιάρικα
γεν.	τῶν	ζηλιάρηδων		—	τῶν	ζηλιάρικων
αἰτ.	τοὺς	ζηλιάρηδες	τις	ζηλιάρες	τὰ	ζηλιάρικα
κλ.		ζηλιάρηδες		ζηλιάρες		ζηλιάρικα

Ἀνώμαλα ἐπίθετα

Ἑνικός ἀριθμὸς					
ὄν.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τὸ πολὺ
γεν.		—	τῆς	πολλῆς	—
αἰτ.	τὸν	πολὺ	τὴν	πολλή	τὸ πολὺ
κλ.		—		—	—

Πληθυντικός ἀριθμὸς						
ὄν.	οἱ	πολλοὶ	οἱ	πολλές	τὰ	πολλὰ
γεν.	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
αἰτ.	τοὺς	πολλοὺς	τις	πολλές	τὰ	πολλὰ
κλ.		(πολλοί)		(πολλές)		(πολλὰ)

// ἐλλειπτικὰ ἐπίθετα· ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ιδιότητα ἀποδιδόμενην συνήθως εἰς ἓν γένος· κοκκινογένης, πρίμος (ἐνν. καιρός), περδικόστηθη, μαντιλούσα, βυζανιάρικο κ.λπ. // «παργωγὴ ἐπιθέτων»· ἐπίθετα παράγον-

ται καὶ ἐκ ῥημάτων καὶ ἐξ ὀνομάτων τὰ ὁποῖα λαμβάνουν τὰς ἐξῆς παραγωγικὰς καταλήξεις:

1) ἐκ ῥηματικῶν θεμάτων, α) εἰς -ος, -ας, -ης σημαίνοντα ἐνέργειαν ἢ πάθος, π.χ. (ος) λοιπός (ὁ λειπόμενος), τομός (=ὁ

τέμνων), (-ας), φυγ-άς (=ὁ φεύγων), λογ-άς (=ὁ ἐκλελεγμένος), (-ης) ψευδ-ής (=ὁ ψευδόμενος), πλήρ-ης (=ὁ πεπληρωμένος), β) εἰς -μων σημαίνοντα κλίσιν ἢ δεξιότητα εἰς τὸ σημαίνοντο ὑπὸ τοῦ ῥήματος, π.χ. νοήμων (νοῶ), ἐλεήμων (ἐλεῶ), οἰκτίρμων (οἰκτίρω), μνήμων (μνήμηναι), καὶ γ) τὰ εἰς -νος σημαίνοντα ἐνέργειαν ἢ πάθος, π.χ. τερ-πνός (ὁ τέρπων), σεμνός (ὁ ἀξιούμενος σεβασμοῦ). 2) ἐξ ὀνοματικῶν θεμάτων, α) εἰς -ιος σημαίνοντα τὸ ἀνήκον ἢ ἔχον σχέσιν πρὸς ἐκεῖνο, ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγονται, π.χ. (θ. ἀγορα-) ἀγορα-ῖος, (θ. σωτηρ-) σωτήριος, (θ. τελε(σ)-) τέλε-ιος, (θ. βασιλευ-) βασιλε-ιος, (θ. αἰδο(σ)-) αἰδο-ῖος, (θ. ἡρώ-) ἡρώ-ιος > ἡρώος κ.λπ. [Ὁ χαρακτήρ τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων «ο» ἀποβάλλεται πρὸ τῆς καταλήξεως -ιος πλὴν τῶν ἀντωνυμιῶν, π.χ. λόγ-ιος (ἀντων.) πο-ῖος, ἄλλο-ῖος, ἑτερο-ῖος, ὡσαύτως ἀποβάλλεται πρὸ τῆς -ιος καὶ ὁ χαρακτήρ σ καὶ υ τῶν τριτοκλίτων, π.χ. τελέ(σ)-ιος > τέλειος· βασιλε-υ-ος > βασιλῆος· τὸ δὲ ι τῆς -ιος συναίρεται εἰς -αι, ει, οι, ω μετὰ προηγούμενου α, ε, ο, ω, π.χ. ἀγοραῖος, βασιλῆος, αἰδοῖος, ἡρώος. Ἀναλογικῶς πρὸς αὐτὰ ἐ σχηματίσθησαν καὶ μερικά ἄλλα, π.χ. κατὰ τὸ «ἀγοραῖος» τὸ λακκαῖος, χερσαῖος κ.λπ. κατὰ τὸ «βασίλειος» τὸ αὐλῆος, σπονδεῖος καὶ τὰ παραγόμενα ἐξ ὀνομάτων προσώπων ἢ ζώων, π.χ. Ὀμήρειος, γυναικῆος, ἀνδρείος, βόειος, ὄνειος, ἵππειος κ.λπ. κατὰ τὸ «ἡρῶος» τὸ παμπῶος, μητρῶος, πατρῶος κ.λπ.· β) εἰς -κος καὶ -ικος σημαίνοντα τὸ ἀνήκον εἰς ἐκεῖνο ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγονται, π.χ. φύσις > φυσικός,

πόλεμος > πολεμικός, θῆλυς > θηλυκός, πατήρ > πατρικός, ὡς καὶ τὸν ἐπιτήδειον ἢ ἔμπειρον πρὸς τὸ σημαίνοντο, ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγονται, π.χ. ἱατρικός (=ἐμπειρος τῆς ἱατρικῆς), ἀρχικός (=ἐπιτήδειος εἰς τὸ ἄρχεῖν)· [τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων ὁ χαρακτήρ καὶ τὸ υ τῶν εἰς -εὺς τριτοκλίτων ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ ι τῆς συλλαβῆς -ικος καὶ τότε ἡ συναίρεται τὸ ε μετὰ τοῦ ι εἰς -ει ἢ συνηθέστερον ἀποβάλλεται, π.χ. νόμος > νομ-ικός, κεραμεύς > κεραμεικός, βασιλεύς > βασιλικός. Κατὰ τῶν εἰς -ες θεμάτων ἀποβάλλεται τὸ -ες πρὸ τῆς -ικος κατὰ τὰ εἰς -ος δευτεροκλίτα, π.χ. (θ. μερσ-) μέρος > μερι-ικός, μερικός, (θ. γενεσ-) γένος > γεν-ικός. Τὸ α τῶν εἰς -ια οὐσ. συνήθως ἀποβάλλεται πρὸ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως -κος, π.χ. δημοκρατία > δημοκρατικός· σπανίως δὲ φυλάσσεται: καρδιά > καρδιακός, συμφῶνος πρὸς τὸ ὁποῖον γίνεται καὶ ἡλιος > ἡλιακός, Ἰλιον > Ἰλιακός, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν εἰς -ιος ἐθνικῶν παραγόμενα: Κορίνθιος > κορινθιακός, Μεσσήνιος > μεσσηνιακός κ.λπ. Τὰ δὲ παραγόμενα ἐκ τῶν εἰς -αιος λήγουν εἰς -αῖκός: ἀρχαῖος > ἀρχαῖκός, Θεβαῖος > Θεβαῖκός κ.λπ.], γ) εἰς -νος καὶ σημαίνοντα πλησμονήν, π.χ. (θεμ. ὄρεσ-) > ὄρεινός, (θεμ. πεδιο-) > πεδινός· [τὸ σ τῶν εἰς -ες θεμάτων ἀφομοιοῦται πρὸ τοῦ ν τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως, ἔπειτα ἀπλοποιοῦνται τὰ δύο ν καὶ τὸ ε ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς, π.χ. ἀλγεσνός > ἀλγεννός > ἀλγεῖνός· ὄρεσ-νός > ὄρεννός > ὄρεινός· σκοτεσ-νός > σκοτεννός > σκοτεινός. Κατ' ἀναλογία τούτων καὶ (θεμ. φωτ-) > φωτεινός· τὸ δὲ ο τῶν δευτεροκλίτων θεμάτων ἀποβάλλεται, π.χ.

παιδιον-νός > παιδινός], δ) εἰς ἵνος: ἐκ τούτων τὰ μὲν παροξύτονα γινόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν θεμάτων δηλοῦν ὕλην ἢ χρώμα, π.χ. λίθ-ινο-ς, πράσ-ινο-ς κ.λπ., τὰ δὲ ὀξύτονα γινόμενα ἐκ θεμάτων χρονικῶν ὀνομάτων δηλοῦν χρόνον, π.χ. ἔαρ-ινο-ς, θερινός-ς κ.λπ. [ἡ παραγωγικὴ κατάληξις -ινο-ς σπανίως δηλοῖ τὸ ἀνήκον εἰς τὸ σημαίνονμενον ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου, π.χ. ἀνθρώπινος, ἀληθινός], ε) εἰς -εος (-ους) καὶ δηλοῦντα τὴν ὕλην ἢ τὸ χρώμα, π.χ. (χρῦσεος) > χρυσοῦς, (πορφύρεος) > πορφυροῦς, στ) εἰς -λεος, -εις (-εντ-) δηλοῦντα πλησμονήν, π.χ. (θ. δίψα) > διψάλεος, (θ. ῥωμα-) > ῥωμαλέος, (θ. ἀνεμο-) > ἀνεμόεις, (θ. φωνή) > φωνήεις, (θ. ἀστερ-) > ἀστεροεῖς. [Τὰ εἰς -οεις λαμβάνουν ἐν ὁπρὸ τῆς -εις κατ' ἀναλογίαν τῶν δευτεροκλίτων].

ζ) εἰς -ωδης δηλοῦντα πλησμονήν ἢ ὁμοιότητα, π.χ. ἀκανθώδης (= πλήρης ἀκανθῶν), γυναικώδης (= ὅμοιος γυναικί). [τὰ εἰς -ωδης εἶναι κυρίως σύνθετα ἐκ τοῦ -ῶζειν, ὀδῶδα ἢ εἶδος, π.χ. εὐώδης, δυσώδης (= ὁ ὄζων εὐαρέστως, δυσαρέστως), κτηνώδης, χασμώδης, γυναικώδης (= ὁ ἐκ τοῦ εἶδους γυναικός, ἥτοι ὁ ὅμοιος πρὸς γυναικα, δειλός)].

η) εἰς -ρος, -λος δηλοῦντα ἢ πλησμονήν καὶ κλίσιν πρὸς ἐκεῖνο, ἐκ τοῦ ὁποίου παράγονται, π.χ. ἰσχυρός (= πλήρης ἰσχύος), δειλός (= πλήρης δέους), ἀπατηλός (= ὁ κλίνων εἰς τὴν ἀπάτην), φθονερός (= ὁ ἔχων κλίσιν εἰς τὸν φθόνον), ἢ ἐνέργειαν καὶ πάθος: λαμπρός (= ὁ λάμπων), οἰκτός (= ὁ ἄξιος οἰκτου), θ) εἰς -αῖος, -ιαῖο- δηλοῦντα ἢ μέτρον καὶ χρόνον, π.χ. πηχυαῖος, ποδ-ιαῖος, μην-ιαῖος,

ἀκαρ-ιαῖος, στιγμ-ιαῖος, ἢ τὸ ἀνήκον εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ πρωτοτύπου σημαίνονμενον, π.χ. φρεατ-ιαῖος, τεлмаτ-ιαῖος κ.λπ. ι) εἰς -μος, -ίμος δηλοῦντα τὸν ἐπιτήδειον νὰ ἐνεργήσῃ ἢ νὰ πάθῃ τὸ ὑπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ σημαίνονμενον: ὠφέλ-ιμο-ς (= ὁ ἐπιτήδειος νὰ ὠφελῇ), μάχ-ιμο-ς (= ὁ ἐπιτήδειος νὰ μάχεται), ἀρόσι-μος (= ὁ ἐπιτήδειος νὰ ἀροθῇ). τὸ πρὸ τῆς -ιμο-ς φωνήεν ἀποβάλλεται, π.χ. (θεμ. ποτο-) > πότ-ιμο-ς.

//(Συντακτ.) τὰ ἐπίθετα συντάσσονται μετὰ γενικῆς, δοτικῆς καὶ αἰτιατικῆς, διὰ τῶν ὁποίων ἢ ἔννοια αὐτῶν προσδιορίζεται καὶ διασαφίζεται. 1) μετὰ γενικῆς συντάσσονται τὰ σημαίνοντα: α) οἰκειότητα καὶ κυριότητα (γεν. κτητικῆ): «οὐ γὰρ ἑμὸς καὶ Πολυκλέους ἰδὸς ἐστὶν ὁ ἀγὼν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως κοινός» (Δημοσθένης). «φίλος τινός, συγγενῆς τινος» κ.λπ. β) ἀξίαν καὶ τίμημα (γενικὴ ἀξία ἢ τιμῆματος): «δόξα χρημάτων οὐκ ὦνητή» (Ἰσοκράτης). γ) ἐπιμέλειαν καὶ ἀμέλειαν, μνήμην καὶ λήθην ὡς καὶ τὰ ἐπίθετα: ὑπεύθυνος, ἔνοχος, ὑπόδικος (γενικὴ τῆς αἰτίας): «ἐπιμελὴς ἀγαθῶν, ἀμελὴς κακῶν» (Πλάτων). «ἐνοχος λιποταξίου» (Λυσίας). δ) φειδῶ καὶ ἀφειδίαν, στέρησιν καὶ ἀπομάκρυνσιν, ἀλλοτριότητα καὶ διαφοράν (γενικὴ χωριστικῆ): «φειδωλὸς χρημάτων» (Πλάτων), «ὄρφανός πατρός» (Δημοσθένης), «ἐπιστήμη ἐπιστήμης διάφορος» (Πλάτων). ε) μερισμὸν καὶ μετοχήν, ἐπιτυχίαν καὶ ἀποτυχίαν, ἐμπειρίαν καὶ ἀπειρίαν (γενικὴ μεριστικῆ): «εἰς τῶν ὁμοτιμῶν» (Ξενοφῶν), «οἱ πλουσιώτατοι τῶν Ἑλλήνων» (Θουκυδίδης), «δόξα ἐπιτυχῆς τῶν καιρῶν» (Ἰ-

σοκράτης), «σοφὸς εἰμὶ τούτων» (Πλάτων). στ) πλήρωςιν ἢ κένωσιν (γενικὴ τῆς ὕλης): «παράδεισος ἀγρίων θηρίων πλήρης» (Ξενοφῶν), «πολυστεφῆς δάφνης» (Σοφοκλῆς). ζ) ἐπιτηδειότητα (ἐπὶ τῶν εἰς -ικός ἐπιθέτων) (γενικὴ ἀντικειμενικῆ), π.χ. «παρασκευαστικόν, τῶν εἰς τὸν πόλεμον, τὸν στρατηγὸν εἶναι χρὴ καὶ ποριστικόν τῶν ἐπιτηδείων» (= ἐπιτήδειον παρασκευάζειν τὰ εἰς τὸν πόλεμον καὶ πορίζειν τὰ ἐπιτήδεια) (Ξενοφῶν). η) ὑπεροχήν καὶ τὰ παραθετικά (γεν. συγκριτικῆ): «ἐγκρατὴς γαστρός» (= χρειτῶν γαστρός) (Ξενοφῶν). «ἀρετὴς οὐδὲν κτήμα σεμνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστιν» (Ἰσοκράτης). [Πολλὰ τῶν μετὰ γενικῆς συντασσόμενων ἐπιθέτων συντάσσονται καὶ μετὰ δοτικῆς: ταῦτα εἶναι: φίλος, ἐχθρός, δούλος, πολέμιος, ἀκόλουθος, διάφορος, ἱδιός, κοινός, οἰκεῖος, ἀλλότριος, ἀδελφός, ἐναντίος, κοινωνός, ἔνοχος κ.λπ., — καὶ πολλὰ τούτων διαφέρουν κατ' ἔννοιαν, π.χ. «διάφορός τινος» (= διαφέρων, ὅχι ὅμοιος), ἐνῶ «διάφορός τινι» (= ἐναντίος τινί). «ἀδελφός τινος» (= ἀδελφός καὶ ὁμοῖός τινι), «ἀδελφός τινι» (= ὁμοῖός τινι)].

Ἐπίθετά τινα συντασσόμενα μετὰ δοτικῆς εὐρίσκονται καὶ μετὰ γενικῆς: «ξυγγενῆς ἀληθείας» (Πλάτων), «εὐπειθὴς νόμων» (Πλάτων). ἀντὶ τῆς δοτικῆς τίθεται καὶ ἡ ἐμπρόθετος αἰτιατικῆ: ὡς «ὑπήκοος πρὸς τινα» (Θουκυδίδης), «τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον» (Ξενοφῶν). 2) μετὰ δοτικῆς συντάσσονται τὰ σημαίνοντα: α) ταυτότητα, ὁμοιότητα, ἰσότητα, συμφωνίαν καὶ τὰ ἐναντία (δοτικὴ κοινωνικῆ): «ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα» (Ξενο-

φῶν), «σύμφωνος τῷ ὀνόματι» (Πλάτων), «ἀνόμοιον ἑαυτῷ ἢ ἄλλῳ» (Πλάτων). β) συγγένειαν, ἔνωσιν, μείξιν, κοινωνίαν, ἀκολουθίαν καὶ προσέγγισιν (δοτικὴ κοινωνικῆ): «ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ συμμιγῇ κακὰ» (Σοφοκλῆς), «δίκαια ἀκόλουθοι ταῖς πράξεσι» (Πλάτων). γ) τὸ ἀρμόζον, τὸ πρέπον καὶ τὰ ἐναντίον τούτων (δοτικὴ κοινωνικῆ), «μέθη φύλαξιν ἀπρεπέστατον» (Πλάτων), «απρεπιδέστατα γυναιξί» (Ξενοφῶν). δ) φιλίαν, ἐχθραν, βλάβην, ὠφέλειαν, εὐπειθειαν, ὑποταγήν (δοτ. περιποιητικῆ): «ὅμοιος, ὁμοίῳ δεῖ πελάζειν». «νόμοις εὐπειθέστατος» (Πλάτων). ε) μετὰ δοτικῆς (δοτ. τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου) συντάσσονται καὶ τὰ εἰς -τός καὶ -τέος ῥηματικά ἐπίθετα, π.χ. «ὠφελητέα σοι ἢ πόλις ἐστίν» (Ξενοφῶν), «ποθινός» (= ποθητός) «φίλοις» (Εὐριπίδης). στ) μετὰ δοτικῆς συντάσσονται καὶ τὰ σύνθετα ἐκ προθέσεως (δοτικὴ διὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ συνθέτου): «αἰδῶς καὶ φόβος ἐμφρατα τοῖς ἀνθρώποις» (Ξενοφῶν). [ἀντὶ τῆς δοτικῆς τίθεται καὶ ἐμπρόθετος αἰτιατικῆ, π.χ. «τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον» (ἀντὶ τῷ βίῳ), «ὑπήκοοι πρὸς τινα» (ἀντὶ ὑπὲρ τοῦ τινι)]. Ἐνίοτε ἐπίθετα σημαίνοντα ταυτότητα, ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα ἔχουν τὴν δοτικὴν κατὰ σύμπτυσιν, π.χ. «ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα» (= ταῖς τῶν δούλων ἐσθῆσι) (Ξενοφῶν). 3) μετ' αἰτιατικῆς συντάσσονται τὰ σημαίνοντα ἀναφοράν (αἰτιατικὴ τῆς ἀναφορᾶς): «τυφλὸς τὰ τ' ὅτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὅμματ' εἶ» (Σοφοκλῆς). Αἰτιατικὴν ἀναφορᾶς λαμβάνουν καὶ πολλοὶ μετοχαί, π.χ. «ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς» (Ξενοφῶν). «ἐρρωμένος (ῥώννυμαι) τὴν ψυχὴν, τὸ σῶμα». Πολλὰ

ἐπίθετα συντάσσονται μετ' αἰτιατικῆς, ὡς τὰ ῥήματα: «*συνίστωρ κακά*» (= συνειδὼς κακά) (Αἰσχύλος)· «*ἐξαρκὸς εἰμι τὰ ἐρωτώμενα*» (= ἐξαρκούμενος τὰ ἐρωτώμενα). Ἀντὶ τῆς ἀπλῆς αἰτ. τίθεται καὶ ἡ ἐμπρόθετος αἰτ. μετὰ τῆς προθέσεως εἰς, *κατά, ἀμφί, περὶ* καὶ *πρὸς* (αἰτιατικὴ ἀναφορᾶς), π.χ. «*ἄπαντές ἐσμεν εἰς τὸ νοθετεῖν σοφοί*» (Εὐριπίδης), «*ἀήτητος ἡ πόλις τὸ κατ' ἐμέ*» (Δημοσθένης), «*ἐπιστήμων τῶν ἀμφὶ τάξεις τε καὶ ὅπλομαχίαν*» (Ξενοφών), «*ἄδικος περὶ τινα*» (Ξενοφών), «*Σωκράτης ἦν πρὸς χεμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνοους καρτερικώτατος*» (Ξενοφών).

Πολλὰ τῶν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων θεωρούμενα ὑπὸ διάφορον ὄψιν δέχονται καὶ διάφορον σύνταξιν, π.χ. «*πατὴρ ἡ ἀδελφός αὐτοῦ*» (= πατὴρ ἡ ἀδελφός του), ἐνῶ «*πατὴρ ἡ ἀδελφός αὐτῶν*» (= πατὴρ ἡ ἀδελφός ὡς πρὸς αὐτόν), οὕτω «*φίλος τινός*» καὶ «*φίλος τινῶν*», «*χρηστὸς τὸ ἡθος*» καὶ «*χρηστὸς τῷ ἡθει*» // Σύντακτ.) (Δημοτ.) ἐκτὸς τῶν ἐπιθέτων τῆς νεοελ., τὰ ὅποια συντάσσονται κατὰ τὴν ἀρχαῖζουσιν σύνταξιν, α) μετὰ γενικῆς τῆς ἀξίας, π.χ. «*ἄξιός τῆς τύχης του*», β) τῆς αἰτίας, π.χ. «*ἐνοχὸς φόνου*», «*ὕπευθυνος τῆς ἐταιρείας*», καὶ γ) τῆς ἀντικειμενικῆς, π.χ. «*ἄπειρος τῶν πολιτικῶν πραγμάτων*», ὀλίγα ἐπίθετα εἰς τὴν δημ. δέχονται ὡς ἐτερόπτωτον προσδιορισμὸν γενικῆς οὐσιαστικοῦ· α) τὸ ἀντωνυμικὸν ἐπίθετον «*κανεῖς*» συντάσσεται μετὰ γενικῆς «*διαίρετικῆς*» (μόνον προσωπικῆς ἀντωνυμίας), π.χ. «*κανεῖς μας, σας, τους*» (= ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ σᾶς, ἀπὸ αὐτοῦς) [οἱ τύποι τοῦ πληθυντικοῦ (ἐμᾶς), ἐσᾶς,

(αὐτοῦς) τοὺς δὲν εἶναι μόνον αἰτιατικῆς πτώσεως, ἀλλὰ καὶ γενικῆς (καθαρᾶς ἢ ἀφαιρετικῆς) καὶ δοτικῆς], β) τὰ ἐπίθετα ὁμοῖος, παρόμοιος καὶ συνομήλικος συντάσσονται μετὰ γενικῆς «*ἀντικειμενικῆς*» π.χ. «*τί μὲ πέρασες, ὁμοῖόν σου*», «*εἶναι παρόμοιος τῆς μάννας του*», «*οὐρε μὲ τὰρχοντόπουλα τὰ συνομηλικά σου*». γ) μερικὰ ἐπίθετα συγκριτικοῦ βαθμοῦ (ἀνώτερος, καλύτερος, κατώτερος, μεγαλύτερος, μικρότερος) συντάσσονται μετὰ γενικῆς συγκριτικῆς (μόνον προσωπικῆς ἀντωνυμίας), π.χ. «*ὁ ἀδελφός μου εἶναι μεγαλύτερός μου*» (= ἀπὸ μένα) «*δέκα χρόνια*» «*νὰ σέβῃσαι τὸν ἀνώτερό σου*» (ἀπὸ σένα)· (εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπίθετα ἀντὶ τῆς ἀπλῆς γενικῆς τίθεται κανονικῶς, ὅπως καὶ μετὰ παντὸς ἄλλου ἐπιθέτου, πρὸς δηλώσιν τοῦ «*διηρημένου ὅλου*» ἢ «*συγκρίσεως*» ἐμπρόθετον, τὸ ὅποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τῆς προθέσεως «*ἀπό*» καὶ αἰτιατικῆς: *κανεῖς ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ σᾶς, ἀπ' αὐτοῦς· εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ μένα, ἀπὸ σένα, ἀπ' αὐτόν, καὶ δ)* τὰ ἐπίθετα μόνος, μοναχός καὶ τὸ ὅλος (εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν) συντάσσονται μετὰ «*γενικῆς παρθετικῆς*», π.χ. «*τὸν ἀντιμετώπισα μοναχός μου*» (= μοναχὸς ἐγώ)· «*καλλιέργησε μόνος του τὸ χωράφι*» (= μόνος αὐτός)· «*πεντάρα δὲν ἀξίζετε ὅλοι σας*» (= ὅλοι ἐσεῖς).

ἐπίθημα καὶ **ἐπίθεμα**, (-ατος), τό· κατὰ κανόνα τὰ θέματα τῶν λέξεων παράγονται ἐκ τῶν ριζῶν, ἂν καὶ ἐνίοτε τὸ θέμα δύναται νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὴν ρίζαν*, διὰ προσθήκης στοιχείων τινῶν, τὰ ὅποια, ἐὰν εἶναι πρὸ τοῦ θέματος λέγονται προθήμα-

τα, π.χ. ἄ-γονος, τὸ α εἶναι πρόθημα· ταῦτα εἶναι ἡ αὔξησις «ἐ» τῶν ῥημάτων: (ἐ)-λεγον, καὶ τὰ στερητικά, τὰ ἀθροιστικά καὶ τὰ ἐπιτακτικά προβηματικά μόρια ζα-, ἀ-, ἐρι-, κ.λπ., π.χ. ζα-πλουτος, ἄ-πατρις, ἐρι-τιμος κ.λπ.

Ἐὰν δὲ εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον λέγονται «ἐνθήματα» (ὡς τὸ ν τοῦ λαμβά-ν-ω (θεμ. λαβ-), τοῦ πυ-ν-θ-άν-ομαι (θεμ. πυθ- καὶ ἐνθήμημα -ν- καὶ -αν-), ἐὰν δὲ μετὰ, λέγονται «ἐπιθήματα»: γέν-εσ(-οσ-), ἄλλως λέγονται διὰ τοῦ γενικοῦ ὅρου «προσθήματα» ἢ «προσφύματα», ὥστε τὸ γράμμα ἢ τὰ γράμματα μετὰ τῆς ρίζης ἢ τοῦ θέματος καὶ τῆς καταλήξεως εἶναι τὸ «ἐπιθήμα» (πρόσφυμα), π.χ. «*θέ-σις*» (τὸ -σι- ἐπιθήμα), «*γραφ-εύ-ς*» (τὸ -ευ- ἐπιθήμα), «*γραπ-τό-ς*» (τὸ -το- ἐπιθήμα). Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἄλλαι μὲν τῶν λέξεων σύγ-κεινται ἐκ μόνων ριζῶν*, π.χ. *κρῖ* τὸ (= *κρίθῃ*), *μέλι* τό, ἄλλαι δὲ ἐκ ριζῶν* καὶ καταλήξεων ῥηματικῶν ἢ ὀνοματικῶν: *φέρω*, *λέγω*· (*πρακτις) > *πραξις*, *πρακτέον*· καὶ ἄλλαι ἐκ τῶν ριζῶν, ἐξ ἐπιθημάτων καὶ ἐκ καταλήξεων ῥηματικῶν ἢ ὀνοματικῶν: φαίνω (<φαν-j-ω) (ρίζα √φαν- ἐξ ἀρχικῆς ρίζης √φαF-, ἐξ ἧς φάF-ος> (φῶς)· βόσκω (ρίζα √βο-, θέμα βοσκ-).

Τὸ θέμα συχνάκις συμπίπτει πρὸς τὴν ρίζαν, ἀλλὰ κατὰ κανόνα ὅμως τὰ θέματα παράγονται ἐκ τῶν ριζῶν διὰ τῆς προσθήκης τῶν προσφύματων (ἄλλοτε προθημάτων καὶ ἄλλοτε ἐπιθημάτων). Ταῦτα τὰ ἐπιθήματα συναπτόμενα μετὰ τῶν θεμάτων ἢ ριζῶν πάσχουν πολλάκις πολλὰς φωνητικὰς ἀλλοιώσεις, μερικὰ δὲ αὐτῶν ἐκφράζουν καὶ σημασιολογικὰς ἀποχρώσεις.

Πλεῖστα τῶν παλαιῶν ἐπιθημάτων εἶναι ἀγνώστου ἀρχῆς καὶ δὲν εἶναι γνωστὸν πόθεν ἐλήφθησαν καὶ ποία ἡ πρώτη ἐτυμολογικὴ ἀρχὴ καὶ σημασία αὐτῶν. Γενικῶς ὅμως ἐσήμαινον ἢ τὸν δρώντα ἢ τὴν δρᾶσιν ἢ τὸ δρώμενον.

Εἶναι ὅμως δυσδιάκριτον τὸ ὄριον μετὰ τῆς ρίζης καὶ τοῦ ἐπιθήματος. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον ἐπὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἐπιθήματος ἀπὸ τῆς ρίζης μέρος τοῦ ἐνὸς νὰ προστίθεται εἰς τὸ ἄλλο. Ὅπως δύναται δὲ νὰ μεταβάλλεται ἡ μορφή, δύναται νὰ μεταβάλλεται καὶ ἡ σημασία καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἐπιθημάτων· οὕτω πολλὰι λέξεις εἰς -ιον ἀπὸ ἐπίθετα μετέστησαν εἰς οὐσιαστικά καὶ οὕτω τὸ ἐπίθημα -ιον σημαίνει ὑποκορισμὸν, π.χ. *ὄρνιθ-ιον*, *κοριθ-ιον* (ὑποκοριστικὸν τοῦ κόρη ἢ) κ.λπ.

Τὸ -ώδης ὀρθῶς λεγόμενον καὶ νοούμενον εἰς τὸ εὐώδης, δυσώδης κ.λπ. <(ὀσμή) δὲν νοεῖται οὕτω καὶ εἰς τὸ αἵματώδης, δηλητηριώδης, ζοφώδης, νεφελώδης, χασμώδης (χασμωδία), κτηνώδης (κτηνωδία) <(εἶδος) κ.λπ. Τὰ εἰς -ηρης ἀπὸ τοῦ ἀραρίσκω (= συναρμύζω, συνδέω) διατηροῦν τὴν ἀρχικὴν σημασίαν εἰς τὸ *χαλκήρης*, *φρενήρης* κ.λπ., ἔπειτα ὅμως ἐλέχθη *ξιφήρης*, *κλινήρης* μετατραπέντος τοῦ -ηρης εἰς ἀπλὴν ἐπιθετικὴν κατάληξιν.

Τὰ ἐπιθήματα πιθανῶς ὠρμήθησαν πάλαι ποτὲ ἐκ τοῦ τέλους λέξεων ἢ ἐκ δευτέρων συνθετικῶν, ὥστε νὰ σχηματισθοῦν καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἱστορ. χρόνους διάφοροι καταλήξεις ῥημάτων εἰς -ζω, -εω, -ευσμαι, -ωσσω, -(ι)σκω κ.λπ.. Σὺν τῷ χρόνῳ αὗται ἡλλοιώθησαν φθογικῶς καὶ

σημασιολογικῶς κατ' ἀναλογίαν δὲ ἐξάπλωθεῖσαι ἔπλασαν ἀπὸ πολλὰ ῥήματα μετὰ ποικιλωτάτων σημασιῶν καὶ ἀποχρώσεων ἐννοιῶν.

Πολλάκις ἐπιθήμα προστίθεται εἰς λέξιν, ἢ ὅποια ἔχει ἄλλο ἐπιθήμα, π.χ. πά-τρ-ιο-ς, σιωπ-ηλ-ός, ποί-μν-η (<√πα-) ἢ καὶ εἰς πτώσιν ὅλην, π.χ. ἔαρι-νός (<Fεσ-αρ-ινός).

Τὰ πρῶτα, τὰ προσκολλώμενα εἰς αὐτὰ τὰ θέματα, ὀνομάζονται συνήθως «πρωτεύοντα», τὰ δὲ ἄλλα «δευτερεύοντα», ἄλλα δὲν εἶναι πάντοτε εὖ-κολος ἢ διαίρεσις αὐτῶν. Πολλὰ τῶν ἐπιθημάτων κατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ ὀλίγον μόνον χρήσιμα ἢ καὶ ὅλα ἄχρηστα, πολλῶν ἐπιθημάτων ἡ μορφή ἢ ἡ σημασία ἐπισκοπεῖται καὶ πολλῶν τὸ ἔτυμον ἀμαυροῦται καὶ καθίσταται ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Σπανίως παρατηρεῖται ἐναλλαγή ἐπιθημάτων: ἔλμινθες - ἔλμιγγες (ἔλμιγξ), δούριος - δούρειος, ὄρνιχος - ὄρνιθος, υἴς - υἰός, ἡρώϊη - ἡρώϊς καὶ ἡρώϊσσα, καλλίονα - καλλί(σ)α - καλλίω κ.λπ.

ἐπιθυμῶ (-έω) (= ποθῶ, (μετ' ἀπαρεμφ.) ἐπιθυμῶ νὰ πράξω τι)· (φρ.) «ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην» (Ἡρόδοτος)· (πρτ.) ἐπεθύμουν, (μέλλ.) ἐπιθυμήσω, (ἀόρ.) ἐπεθύμησα, (ὑποτ.) ἐπιθυμήσω, (πρκμ.) ἐπιτεθύμηκα. (ὑπερσ.) ἐπιτεθυμήκειν· (Παθ.) ἐπιθυμοῦμαι· (φρ.) «τὰ ἐπιθυμούμενα» (Πλάτων), «τῇ ἐπὶ τὸν θυμὸν ἰούσῃ δυνάμει δηλὸν ὅτι τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα ἐπιθυμία» (Πλάτων)· «ἐπιθυμῶ τινα» — ἐπιθυμία, ἐπιθύμημα, ἐπιθυμητής, ἐπιθύμησις, ἐπιθυμητικός, ἐπιθυμητικῶς, ἐπιθυμητῶς, ἐπιθυμήτειρα (θηλ. τοῦ ἐπιθυμητής).

ἐπικηρος, -ος, -ον· (κῆρ = θάνατος), (= ἐπικίνδυνος)· (ἐπὶ ὕφους) (φρ.) «ἐπικηρον μέντοι τὸ πρᾶγμα, ἡ περὶ φρασὶς» (Λογγίνος).

ἑπικιχλίδες αἶ· ποίημά τι ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ὅμηρον.

ἐπίκοινος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «τὰ ἐπικοινῶν» (βλ. γένος)· (ἐπὶ ζώων) ἀμφοτέρω τὰ φυσικὰ γένη δηλούμενα διὰ τοῦ αὐτοῦ γραμματικοῦ γένους: ὁ ἀετός (ὁ ἄρρην καὶ ἡ θῆλυς), ὁ ἱέραξ, ὁ σαργός, ὁ φάγρος, ἡ πέρδιξ (ὁ ἄρρην καὶ ἡ θῆλυς), ἡ ἀλώπηξ, ἡ τευθίς, ἡ συναγρίς, ἡ χελιδών. Πρὸς διάκρισιν τοῦ γένους λέγομεν: «ὁ θῆλυς ἀετός», «ἡ ἄρρην χελιδών».

ἐπικοινωνία, (-ας), ἡ· (Λογ.) (βλ. σχέσις τῶν ἐννοιῶν* κατὰ πλάτος).

ἐπικός, -ή, -ό(ν)· ὁ ἀφορῶν ἢ ἀνήκων εἰς τὸ ἔπος* // ὁ οἰοῖται ἄξιός νὰ ὑμνηθῇ δι' ἔπους // «ἐπικός κύκλος»· ὁμάς ἐπικῶν ποιημάτων, εἰς τὰ ὅποια ἐκτυλίσσονται γεγονότα προγενέστερα ἢ μεταγενέστερα τῶν «ὁμηρικῶν ἐπῶν», (Ἰλιάδος - Ὀδυσσεΐας)· ἐκλήθησαν οὕτως, ἐπειδὴ ἀπετέλουν κύκλον περὶ «τὰ ὁμηρικὰ ἔπη», οἱ συνθέσαντες δὲ ταῦτα ὠνομάσθησαν κυκλικοὶ ποιηταί· τὰ ἔργα ταῦτα ἀνήκοντα εἰς διαφόρους ποιητὰς εἶναι: «Θεογονία», «Τιτανομαχία», «Οἰδιπόδεια», «Αἰθιοπία», «Θηβαίς», «Ἐπίγονοι», «Κύπρια ἔπη», «Ἰλιάς», «Ἰλιάς μικρά», «Ἰλίου πέρσις», «Νόστοι», «Ὀδύσεια» καὶ «Τηλεγόνη».

ἐπικουρῶ (-έω)· (= εἶμαι βοηθός, ἐπικουρος· βοηθῶ)· (πρτ.) ἐπεκούρουν, (μέλλ.) ἐπικουρήσω, (ἀόρ.) ἐπεκούρησα, (ὑποτ.) ἐπικουρήσω, (Παθ. πρκμ.) ἐπικεκούρημαι, (ἀπαρέμφ.) ἐπικεκουρήσθαι

(μετχ.) ἐπικεκουρημένος, -η, -ον — ἐπικουρῶ τινι (= βοηθῶ τινα)· (φρ.) «ἀλλ' ἐπικουρῶν κρύβδην ἐτέρωσι ποιηταῖς» (Ἀριστοφάνης) — ἐπικούρημα, ἐπικούρησις, ἐπικουρητέον, δυσεπικούρητος, ἐπικουρία.

ἐπικράτεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) (βλ. δίφθογγοι).

ἐπίλογος, (-ου), ὁ· τὸ τοῦ λόγου τελευταῖον μέρος ἢ τὸ συμπέρασμα λόγου ἢ βιβλίου (ἀντίθετον προοίμιον*) // εἰς τὸν ἐπίλογον: α) περιέχεται ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν σπουδαιοτέρων σημείων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θέματος, β) ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα τῆς διαπραγματεύσεως καὶ γ) ἐνίοτε περιλαμβάνεται παρόρμησις πρὸς τοὺς ἀναγνώστας, ἵνα οὗτοι συμμορφωθῶν πρὸς τὰς προταθείσας γνώμας καὶ συμβουλάς τοῦ συγγραφέως // (ἀρχ.) αἱ ἀπαγγελλόμεναι μετὰ τὸ τέλος τῶν τραγωδιῶν ἢ κωμωδιῶν φράσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐζητεῖτο ἡ ἐπιδοκιμασία τοῦ κοινῶ καὶ ἡ ἐπιείκεια αὐτοῦ διὰ τὰς τυχόν ἀτελείας τοῦ ἔργου // ἡ ἀκολοιούσα ἐπεξηγηματικὴ πρότασις· (φρ.) «περὶ μὲν τῶν ἀμφισβητουμένων ἢ παραδόξων μὴ ἄνευ ἐπιλόγου» (Ἀριστοτέλης). κλείνω μάτι).

ἐπιλύζω· (= ἀπαύστως βῆχω)· ἐπιλύζω (= ἐπιπολαίως ἐπιφάω τὴν ἐπιφάνειαν σώματος)· ἐπιλλύζω (= κάμνω νεύματα διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ (κν.))

ἐπίλυσις, (-εως), ἡ· (ἐπιλύω) (= ἀπαλλαγὴ, λύσις)· ἐπιλησις, (-εως), ἡ (ἐπιλήθομαι) (= ἡ λήθη).

ἐπιλυτικός, -ή, -όν· (ἄλλως ἐνστατικός*) (= ὁ ἰκανὸς εἰς τὸ λύειν ἀπορίας)· (Σωσίβιος): «γραμματικὸς ἦν τῶν ἐπιλυτικῶν καλουμένων» (Σοῦδα).

ἐπιμαίνω (= ἐμβάλλω ἔρωτα μανιώδη)· (φρ.) «Ἀναγυράσιος: τῷ νιῷ αὐτοῦ ἐπέμηνε τὴν παλλακὴν» (Σοῦδα)· ἀκῶ παρὰ φόρως τὰ ἔρωτικά· (παθητ.)· (φρ.) «λέοντες οὐκ ἐπιμαίνονται λέουσιν» (Λουκιανός)· (πρκμ.) ἐπιμέμημα· (Παθ. καὶ Μέσ.) ἐπιμαίνομαι, (ἀόρ.) ἐπεμάνην, (ὑποτ.) ἐπιμανῶ, (μέσ. ἀόρ.) ἐπεμηνάμην. **ἐπιμέλομαι, ἐπιμελοῦμαι (-έομαι)**· (= φροντίζω περὶ τινος· ἐπιστατῶ)· (πρτ.) ἐπεμελόμην, (μέλλ.) ἐπιμελήσομαι, ἐπιμεληθήσομαι, (ἀόρ.) ἐπεμελήθην, πρ ἐπιμελήμηναι, (ὑπερσ.) ἐπεμεμελήμην· (ὑποτ.) ἐ ἐπιμέλωμαι, ἐπιμελῶμαι, ἃ ἐπιμεληθῶ, πρ ἐπιμεμελημένος ὦ· (εὐκ) ἐ ἐπιμελοίμην, μ ἐπιμελησοίμην, ἐπιμεληθησοίμην, ἃ ἐπιμεληθείην, πρ ἐπιμεμελημένος εἶην· (προστ.) ἐ ἐπιμέλω, ἐπιμελοῦ, ἃ ἐπιμελήθητι, πρ ἐπιμεμελήσο· (ἀπαρεμφ.) ἐ ἐπιμέλεσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, μ ἐπιμελήσεσθαι. ἐπιμεληθήσεσθαι, ἃ ἐπιμεληθῆναι, πρ ἐπιμεμελησθαι· (μετχ.) ἐ ἐπιμελόμενος, -ομένη, -όμενον, ἐπιμελούμενος, -ομένη, -όμενον, μ ἐπιμελησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἐπιμεληθσόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἃ ἐπιμεληθείς, -θείς, πρ ἐπιμεμελημένος, -μένη, -μένον — ἐπιμέλομαι τινος ἢ περὶ τινος ἢ ὑπὲρ τινος (= ἀσχολοῦμαι περὶ τι)· (φρ.) «περὶ τοὺς τῶν ἐν πολέμῳ τελευτησάντων παιδᾶς τε καὶ γεννήτορας ἐπιμελεῖται» (Πλάτων)· μετὰ πλῆγίας ἔρωτ. (= φροντίζω τίνι τρόπῳ νὰ..)· μετ' αἰτιατικῆς καὶ ἀπαρεμφάτου (= φροντίζω ὥστε)· (φρ.) «αἰεὶ τινα ἐπεμέλοντο σφῶν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι» (Θουκυδίδης) — ἐπιμελητής, ἐπιμελής, ἐπιμέλεια, ἐπιμέλημα, ἐπιμελητέον, ἐπιμελητεύω, ἐπιμελητεία, ἐπιμελη-

τήριον, ἐπιμελητικός.

ἐπιμένω· (= ἀναμένω, περιμένω)· ἐπιμαίνω (= ἐμβάλλω εἰς τινα μανιώδη ἔρωτα πρὸς τινα· (φρ.) «τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐπέμνε τὴν παλλακὴν»· (παθ.) ἐπιμαίνομαι (= κατέχομαι ὑπὸ σφοδροῦ ἔρωτος).

ἐπιμερίζω· (Γραμμ.) ἐπιφέρω λέξιν (δι' ἐπιμερισμοῦ*) ἐκφράζουσιν πληθος ἢ σύνολον διὰ «γενικῆς ἐπιμεριστικῆς*», τὰ δὲ μέρη αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπαιτουμένην πτώσιν ὑπὸ τῆς συντάξεως, π.χ. «αἱ τέχνη τὸ ἑαυτῆς ἑκάστη ἔργον ἐργάζεται» (Πλάτων) // «ἐπιμερίζομενον» τὸ ἔχον ἐκ τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἐπιμερισμοῦ, π.χ. ἕκαστος, ἑκάτερος, ἄλλος· ὅθεν «τὰ ἐπιμερίζομενα», αἱ ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμίαι*. Τὰ ἐπιμεριζόμενα δὲν ἔχουν κλητικήν, π.χ. ἑκάτερος, ἕτερος, ἕκαστος, καὶ τοῦτο, διότι ἡ κλητικὴ εἶναι παραστατικὴ παρόντος προσώπου: ἄνθρωπε, Νικόλαε, ὁ δὲ ἐπιμερισμὸς παριστᾷ τὸ πρόσωπον ἀπὸν (πρβλ. περιληπτικά).

ἐπιμερισμός, (-οῦ), ὁ (μτγν. «ἀπομερισμός*» καὶ «μερισμός*») // (Γραμμ.) ἡ διατύπωσις ἐννοίας ἐκφραζούσης ὅλον τι διὰ γενικῆς (γενικῆς ἐπιμεριστικῆς ἢ μεριστικῆς ἢ διαιρετικῆς), τὰ μέρη τοῦ ὁποίου ἐκφράζονται διὰ τῆς ἀπαιτουμένης πτώσεως ὑπὸ τῆς συντάξεως, π.χ. «Πατηγνὰς ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν» (Ξενοφῶν)· «τῶν Ἑλλήνων οἱ μὲν πλούσιοι οἱ δὲ πένητες» [πολλάκις μετ' οὐσιαστικὸν σημαίνον ὅλον τι ἐπιφέρονται κατὰ τὴν αὐτὴν πτώσιν, ἀλλὰ ὅχι καὶ ὁμοιαριθμῶς παραθετικῶς λέξεις δηλοῦσαι μέρη αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐκφέρονται μάλιστα διὰ τῶν: «ὁ μὲν... ὁ δέ», «οἱ μὲν... οἱ δέ», ἑκάτερος, ἄλλος, ἕκαστος, π.χ. «αἱ οἰκίαι

αἱ μὲν πολλαὶ ἐπεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν» (Θουκυδίδης)]· «οἱ στρατηγοὶ βραχεὰ ἕκαστος ἀπελογήσαντο» (Ξενοφῶν)· «οὗτοι μὲν ἄλλος ἄλλα λέγουσιν» (Ξενοφῶν), τὸ ῥῆμα τίθεται πάντοτε κατὰ πληθυντικόν· (φρ.) «ὡς ἐφαθ', οἱ δὲ κληρον ἐσημῆναντο ἕκαστος» ('Ιλιάς) // «ἡ τεχνολογία*», ἥτοι ἡ εἰς τὰ μέρη τοῦ λόγου ἀνάλυσιν προτάσεως, π.χ. «ἐπιμερισμὸς τῆς Α' Ἰλιάδος» (= τεχνολογία τῶν λέξεων αὐτῆς)· «ἐπιμερισμοὶ Ὀμήρου»· τεχνολογία ὁμηρικῶν λέξεων, ἔργον γραμματικόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιγραφή: «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῶν Ὀμήρου ἐπιμερισμῶν κατ' ἀλφάβητον» // ἀρίθμησης συλλαβῶν ὁμοίως προφερομένων, ἀλλὰ διαφόρως γραφομένων, π.χ. «Μυτιλήνη», «στοιχειοχυτήριον» κ.λπ.

ἐπιμεριστικός, -ή, -όν· // (Γραμμ.) «ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμίαι»: αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι δηλοῦν ἐπιμερισμόν*, ὅπως πᾶς, ἕκαστος, ἄλλος, οὐδεὶς, μηδεὶς, ἀμφοτέροι, ἄμφω, ἑκάτερος, ἕτερος, οὐδέτερος, ποσός, ποιός, ἀλδοπαός.

ἐπίμεσος, -ος, -ον· (Γραμμ.) «ἐπίμεσα ῥήματα» (ἄλλως ἀποθετικά*), τὰ σχηματιζόμενα μέσως ἢ παθητικῶς καὶ οὐδέποτε ἐνεργητικῶς καὶ σημαίνοντα μόνον ἐνέργειαν καὶ οὐδέποτε πάθος, π.χ. χρῶμαι, τεκμαίρομαι κ.λπ. εἴτε πάθος μόνον καὶ οὐδέποτε ἐνέργειαν.

ἐπίμετρον, (-ου), τό· τὸ ὡς συμπλήρωμα ἢ ἐπεξήγησις ἢ προσθήκη εἰς τι σύγγραμμα προστιθέμενον μετὰ τὸ τέλος κεφαλαίου· (φρ.) «εἰς ἐπίμετρον», «ἐν ἐπίμετρῳ» (= ὡς ἐκ περισσοῦ, ἐπὶ πλεόν).

ἐπιμονή, (-ῆς), ἡ· ('Ρητορ.) ἡ διεξοδικωτέρα πραγμάτων λόγου τινός (βλ. ἐπεξ-

εργασία)· (φρ.) «ἰσχυροποιούσα τῇ ἐπιμονῇ τὸ κατεσκευασμένον».

ἐπιμύθιον, (-ου), τό· τὸ δίδαγμα τὸ ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ μύθου καὶ χρησιμεῖον ὡς κατακλείς αὐτοῦ.

ἐπιμύλιος, -ος, -ον· «ἡ ἐπιμύλιος» (ἐνν. ᾧδῇ) ἢ «τὸ ἐπιμύλιον» (ἐνν. μέλος ἢ ᾠσμα)· εἶδος ᾠμάτων ἁδομένων κατὰ τὴν ἄλυσιν διὰ χειρομύλου τῶν δημοτικῶν καρπῶν: «ἄλει, μύλα, ἄλει καὶ γὰρ Πιπτακὸς ἀλεῖ» (φρ.) «ἱμαῖος ἢ ἐπιμύλιος» (ἐνν. ᾧδῇ) καλουμένην.

ἐπίνειον, (-ου), τό· (ναῦς, νεώς)· (= ὁ ναύσταθμος, τόπος πᾶρθαλάσσιος, προσορμιστήριον) ('Ησύχιος)· ἐποίνιον (= βαρκικόν, (ὡς οὐς)· ποίημα εἰς τὰ συμπόσια ἁδόμενον).

ἐπίνικος, -ος, -ον· (ἄλλ. ἐπινίκιος)· «ὁ ἐπίνικος» (ἐνν. ὕμνος), ὁ ἁδόμενος ἐπὶ τῇ νίκῃ· (φρ.) «ἐπινίκιοι, οὓς καὶ ἐπινίκους τετρασυλλάβως φασίν».

ἐπινυκτίς, (-ίδος), ἡ· (ἀντιθ. ἐφημερίς*), βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγράφοντο τὰ συμβαίνοντα κατὰ τὴν νύκτα.

ἐπιorkῶ (-έω)· (= εἶμαι ἐπίorkος, παραβαίνω τοὺς ὅρκους, ὀρκίζομαι ψευδῶς ὀρκίζομαι (ἀντὶ τοῦ ὅμνου)· (μέλλ.) ἐπιorkήσω καὶ ἐπιorkήσομαι, (παθ. μ) ἐπιorkηθῆσομαι, (ἀόρ.) ἐπιώrkησα, (ὑποτ.) ἐπιorkήσω, (πρκμ.) ἐπιώrkηκα· — ἐπιorkῶ τινα (Θεόν)· (= ὀρκίζομαι ψευδῶς εἰς Θεόν ἢ παραβαίνω τοὺς ὅρκους Θεοῦ τινος)· (σύστοιχ. ἀντικ.) «ἐπιorkῶ ὅρκον τινί» (= ὀρκίζομαι ψευδῶς εἰς τινα)· (φρ.) «πολλοὺς καὶ μεγάλους ὅρκους ἐπιorkηκότα» (Δημοσθένης)· — ἐπίorkος, ἐπιorkία, ἐπιorkοσύνη (= ἐπιorkία), ἐπιorkόσυνη (= ἐπίorkος), ἐπίorkον

(= ἐπιorkία).

ἐπιούσιος, -ος, -ον· (= ἐπαρκὴς διὰ τὴν ἡμέραν ἢ ὁ ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀρμόζων)· (<ἐπὶ οὖσαν (ἡμέραν) (= σημερινός), κατ' ἄλλους (= ὁ ἄρκτος τῆς ἐπιούσης ἡμέρας)· (φρ.) «πέπλαστοι δὲ κατὰ τὸ περιούσιος» ('Ωριγένης).

ἐπιπλον, (-ου), τό· (συνήθως κατὰ πληθυντικόν) (<ἀρχ. ἐπι-πλον ἀρχικῶς ἐξάρτημα πλοίου)· «τὰ ἐπιπλα» (= σκευή, κινητὴ περιουσία, χρήματα κ.λπ.)· «τὸ ἐπίπloon» (= ὁ πιμελώδης ὑμὴν ὁ τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ἔντερα ἐπικαλύπτων).

ἐπιπολάζω· (ἀμτβ) (= εὐρίσκομαι, εἶμαι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, δὲν ριζώνω, ἐπιπολάζω τινός) (= ὑπερισχύω, ἐπικρατῶ τινός), (μτφ.) ἐπικρατῶ, ὑπερέχω· (φρ.) «ἐπιπολάζοντες ... ἐν πᾶσι τοῖς πολιτεύμασιν» (Πολύβιος)· εἶμαι ἀφθονός· (φρ.) «τῶν ἐπιπολαζόντων μυῶν» ('Αριστοτέλης)· εἶμαι ἀλαζών, αὐθάδης· (φρ.) «ἐπιπολάζοντα αὐτὸν συνεδίωξε» ('Αππιανός) // ('Ρητορ.)· (φρ.) «ἐπιπολάζω τῇ ῥητορικῇ» (ἀσχολοῦμαι περὶ τὴν ῥητορικὴν)· (πρτ.) ἐπεπόλαζον, (μέλλ.) ἐπιπολάσω, (ἀόρ.) ἐπεπόλασα, (ὑποτ.) ἐπιπολάσω, τὸ ἐπιπολάσαν· — ἐπιπολή (= ἐπιφάνεια), ἐπιπόλαιος, ἐπιπολαστικός, ἐπιπόλασις, ἐπιπολασμός, ἐπιπολεύω (= ἐπιπολάζω).

ἐπιπολύ (ἐπίrr·) (= μακράν, ἐπὶ μέγα διάστημα) ἐνῷ «ἐπὶ τὸ πολὺ» (= ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συνήθως)· ἐπιπολή, (-ῆς), ἡ (ἐπιπέλομαι) (= ἐπιφάνεια).

ἐπιπτήσω· (= ζαρῶνω ἕνεκα φόβου)· ἐπιπτίσσω (= ξεφλουδίζω)· ἐπιπτύσσω (= διπλώνω τι ἐπάνωθεν).

ἐπίρρημα, (-ατος), τό· τὸ λεγόμενον προσέτι ἢ μετὰ ἄλλο τι // ἡ ἐπίρρησις*

(ἄλλως σχόλιον*) // τὸ εἰς τὴν ἀρχαίαν
 κωμῳδίαν μετὰ τὴν παράβασιν ἀπαγγελ-
 λόμενον ὑπὸ τοῦ κορυφαίου ποιημάτων
 συνήθως συγκείμενον ἐκ δέκα καὶ ἑξ (16)
 τροχαίων τετραμέτρων // (Γραμμ.) μέ-
 ρος τοῦ λόγου ἄκλιτον, προσδιορίζον συν-
 ἡθως τὸ ῥῆμα ἐκ τοῦ ὁποίου ἔχει καὶ τὸ ὄ-
 νομα, διότι καὶ ἄλλως τίθεται συνηθέστε-
 ρον καὶ ἐπικρατέστερον μετὰ τοῦ ῥήματος,
 ὡς τὸ ἐπιθετον μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ· τοῦ-
 το εἶναι ἐπιθετον τοῦ ῥήματος, ὡς «ὁ μι-
 λῶ μεγαλοφώνως», ἂν καὶ τίθεται
 καὶ μετ' ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου προτασ-
 σόμενον ἢ ἐπιτασσόμενον (οὐσ.): «ἡ ὑπε-
 ράαν εὐγένεια», (ἐπίθ.) «λίαν εὐγενής»
 (ἐπίρρ.) «πάνν, λίαν καλῶς», (μετοχ.)
 «εὐγενῶς φερόμενος» // (δημοτ.) «ἡ
 ἐπάνω γειτονιά», «ἡ κάτω
 κοιλιά» κ.λπ. [τὸν ὅρισμὸν τοῦ ἐπιρ-
 ρήματος ἔδωκεν ὁ ἀρχαῖος γραμματικὸς
 Διονύσιος Θραξ: «ἐπίρρημά ἐστι μέρος
 λόγου ἄκλιτον κατὰ ῥήματος λεγόμενον
 ἢ ἐπιλεγόμενον»].
 Τὰ ἐπιρρήματα δὲν συντίθενται μετὰ τῶν
 ῥημάτων, ὅπως αἱ προθέσεις, τὸ «πα-
 λιμπλαχθέντας» γράφεται κατὰ
 διάστασιν «πάλιν πλαχθέντας», τὸ δὲ
 «δυσθνήσκω» μονῆρες, ὡς καὶ τὸ «δυσθα-
 νατῶ».
 Τὰ ἐπιρρήματα εἶναι: α) πρωτότυπα (ἄλ-
 λως «γνήσια ἐπιρρήματα») ναί,
 εὖ, καὶ β) παράγωγα (παράγωγα κυρίως
 ἐξ ἐπιθέτων καὶ λήγοντα κατὰ τὸ πλεῖστον
 εἰς -ως, ἄλλα δὲ προελθόντα ἐξ ἐμπροθέ-
 των προσδιορισμῶν)· ὡς (σαφής) > σα-
 φῶς, (ἡδύς) > ἡδέως, (εὐδαίμων) > εὐδαι-
 μόνως· (παλαιότερον ἀπαντοῦν καὶ εἰς -α
 π.χ. (ταχύς) > τάχα (= ἴσως, ταχέως),

ἄμα (= ὁμοῦ), μάλα, σφόδρα κ.λπ.· ὑπέρ-
 οχος > ὑπερόχως· διαιροῦνται δὲ α) εἰς
 «ἀπλᾶ», ὡς νῦν, πάλαι, β) εἰς «σύν-
 θετα», ὡς πρόπαλαι, παρενθύς, καὶ γ)
 «παρὰ σύνθετα», ὡς (πάγκαλος) >
 παγκάλως. Τὰ περισσότερα τῶν ἐπιρρ. ἔ-
 χουν τὴν ἀρχὴν τῶν ἐκ πτώσεων ὀνομά-
 των. Τὰ τοιαῦτα ἐπιρρήματα ἢ σώζον ἔτι
 ἔχνη καὶ χρῆσιν ὀνομαστικῆς, π.χ. ἰδίᾳ,
 κοινῇ, δημοσίᾳ, μακράν, ταχύ, ἢ μόνον ἱ-
 χνη καὶ οὐδὲν ἄλλο: ποῦ, Μεγαροῖ, προῖ-
 κα, οἴκοι, Ἰσθμοῖ.
 Καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπιρρήματα (καὶ προθέ-
 σεις) διασωθέντα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὡς ἐ-
 πιρρήματα δηλοῦν ὅτι τὸ πάλαι ὑπῆρχον
 καὶ ἄλλαι πτώσεις, π.χ. ἀπρίατην,
 ἀμφαδίην, ἀντιβίην κ.λπ.
 Οὕτως ἔχομεν ἐπιρρήματα: α) ἐκ συνεκφο-
 ρᾶς (ἐπίρρ. + προθέσει), π.χ. σύν - εγγυς,
 σύν - αμα, ἐφεξῆς, πρόπαλαι, ἔναντι, διάν-
 διχα, ὡσαύτως, β) ἐκ προθέσεων, ἐπιρρη-
 μάτων, ἀντωνυμιῶν καὶ ὀνομάτων, π.χ.
 ἔμπροσθεν, ἀγκάς - ἀγκάθεν, ἐκάς - ἐκα-
 θεν, ὕπερθεν, θεόθεν, Ἐκάληθεν, Ἀλωπε-
 κῆθεν κ.λπ., γ) ἐκ τῆς ἀφαιρετικῆς (ἀπαν-
 τῶντα εἰς δωρικὰς διαλέκτους καὶ δηλοῦν-
 τα τὴν ἀπὸ τύπου κίνησιν, π.χ. ὅπω (= ὅ-
 θεν), πῶ (= πόθεν), τηνῶ (= ἐκεῖ), διὰ
 τοῦτο βραδύτερον μετερρυθμίσθησαν εἰς
 -θεν, π.χ. τηνῶθεν, τουτῶθεν, δ) ἐκ
 τοπικῆς πτώσεως, π.χ. οἴκοι, Με-
 γαροῖ, ἐνταυθοῖ, Ῥαμνοῦντι,
 Μαρθῶνι, ὁμοίως πρὸς αὐτὰ ἐλέ-
 χθησαν (δωρικῶς) καὶ πεῖ, τουτεῖ,
 οὐδαμεῖ κ.λπ., ε) ἐξ ὀργανικῆς πτώ-
 σεως (ἄ): τάχα, σφόδρα, σίγα,
 μάλα, θαμὰ κ.λπ., στ) ἐξ ὀνομαστικῆς
 πτώσεως, π.χ. «πρῶτος ἦλθε», «δρομαῖος

ἀφίκετο», ἐντεῦθεν πολλὰ εἰς «ς», π.χ. μό-
 λης, ἄλις, εὐθύς, ἰθύς, ἀμφίς, ἐγγύς (παρὰ
 τὸ οὐδ. εὐθύ), χῶρι, πάλι κ.λπ., ζ) ἐξ αἰ-
 τιτικῆς, π.χ. ἄγαν, λίαν, πρῶην, ἀκμήν,
 (ὅθεν ἀκομή - ἀκόμη), δίκην, σήμερον,
 πολλά, πολύ, δωρεάν, μακράν, πέραν καὶ
 πέρα, ἠ) ἐκ γενικῆς, π.χ. ἐξείης - ἐξῆς, αἴ-
 φνης, ὁμοῦ, ἀγχοῦ, οὐδαμοῦ, ἐνιαχοῦ, θ)
 ἐκ δοτικῆς: χαμαί, παραι, κύκλω, σπουδῇ,
 ἰδίᾳ, δημοσίᾳ, κοινῇ κομιδῇ, ὅπη, ταύτη,
 τηδε κ.λπ. Ὡς ἐπιρρήματα χρησιμο-
 ποιοῦνται καὶ τὰ οὐδέτερα τῶν ἐπιθέτων:
 ταχύ (= ταχέως), μικρόν, ὀλίγον, πολύ,
 (εὖ) > εὖ (οὐδ. τοῦ ὁμηρικοῦ εὖς). Τὰ το-
 πικά ἐπιρρήματα εἰς -ω (παλαιὰ ὄργανι-
 καὶ) σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν εἰς
 -ω, ἄνω, ἀνωτέρω, ἀνωτάτω· ἔσω, ἐσωτέ-
 ρω, ἐσωτάτω· κάτω, κατωτέρω, κατωτά-
 τω· πόρρω, πορρωτέρω, πορρωτάτω
 κ.λπ., οὕτω καὶ ἄπω (ἀπό), ἀπωτέρω, ἀ-
 πωτάτω· ἐγγύς, ἐγγυτέρω, ἐγγυτάτω· πέ-
 ρα - περαιτέρω. Εἶναι σπάνια δὲ τὰ ἐπιρρ.
 ἐκ παραθετικῶν, π.χ. (μεῖζον) > μεζόνως,
 (βεβαιότερον) > βεβαιότερως, πλουσιωτέ-
 ρως, ἐχθροτέρως, (χάλλιον) καλλιόνως.
 Τὰ εἰς -ᾶ εἶναι κυρίως ἐπιρρ. ὅμοια πρὸς
 τὸ κάρτα, σάφα κ.λπ., καὶ ἐλέγοντο παρὰ
 τὰ εἰς -ης καὶ -ας οὐδέτερα: σκέπας,
 (-ας), τὸ (= σκέπη)· — σκέπα, ἀτρέμας -
 ἀτρέμα.
 Τὰ ἐπιρρήματα (βλ. ἄκλιτα), ὡς προσδιο-
 ρίζοντα τὸ ῥῆμα κ.λπ., κατὰ χρόνον τό-
 πον, τρόπον, ποσὸν κ.λπ., λαμβάνουν τὸ
 ὄνομα ἐξ αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ καὶ εἶ-
 ναι τὰ ἑξῆς:

- 1) ἀθροίσεως: ἄμα, ὑφέν (= ὁμοῦ),
 ἄρδην, συλλήβδην κ.λπ.
- 2) ἀπωμοτικά (ἢ ὁμοτικά ἢ ἐπεν-

- κτικά): μὰ (ἦτοι ἀποφατικόν) (τιθέμενον
 μόνον εἰς πλαγίας ἐρωτήσεις)· (φρ.) «μὰ
 τὴν δίκην οὐ ποιήσω τὸ...» [τὸ «μὰ» καὶ
 ἐκ τῶν συμφραζομένων μετὰ τοῦ «ναί» ἐπὶ
 καταφάσεως ὡς βεβαιωτικόν, μετὰ τοῦ
 «ὄχι» ὡς ἀπωμοτικόν (βλ. κατωμοτικά)].
 3) ἀναφορικοαριστολογικά: ὁ-
 πουδήποτε, ὅποτεδήποτε, ὅπωςδὴποτε, ὁ-
 στισοῦν, ὅπωςοῦν.
 4) ἀπαγορεύσεως (ἄλλως ἀπαγο-
 ρευτικά ἢ ἀποφατικά): μή, μηδαμῶς, μη-
 δέποτε.
 5) ἀριθμοῦ: δῖς, τρίς, τετράκις, ἐξά-
 κῖς κ.λπ.
 6) ἀρνήσεως καὶ ἀποφάσεως:
 οὐ, οὐκουν (= ὄχι λοιπόν), οὐκέτι κ.λπ.
 7) βεβαιώσεως: ναί, δῆ, δῆτα
 (= βεβαίως), δηλαδή, σφόδρα, ἄγαν, ἦ,
 μήν, τοῖ, πέρ, γέ καὶ τὸ δυνητικόν «ἄν».
 8) διστακτικά: ἄν, πού, ἴσως, τάχα.
 9) ἐπιτάσεως: λίαν, μάλα, πάνν,
 πέρ, γέ (= τοῦλάχιστον, μάλιστα, βέ-
 βαια).
 10) ἐρωτήσεως (ἄλλως «ἐπιτακτικά»
 ἢ «πλευστικά»): πόθεν, ποῦ, πότε, ἄρά γε,
 μῶν κ.λπ.
 11) εὐχῆς: εἴθε, ἄμποτε, ἄβαλε (= εἴ-
 θε) κ.λπ.
 12) θαυμαστικά: βαβαί (= μπᾶ,
 μπά), βαβαιάζ, ἄ, ὦ, παπαῖ! κ.λπ.
 13) θειασμοῦ: εὐοῖ, εὐάν.
 14) εἰκασμοῦ ἢ διστακτικά: ἴ-
 σως, τάχα, τυχόν κ.λπ.
 15) θετικά: πλευστέον, γαμητέον
 κ.λπ.
 16) κατωμοτικά: νή· (φρ.) «νὴ Δία,
 κακοδαμονῶσι γὰρ ἀνθρώποι» (βλ. ἀ-
 πωμοτικά).

- 17) μεσότητος: καλῶς, εὖ, εὐγενῶς, παγγενῇ (καὶ παγγενεῖ)· (φρ.) «παγγενεῖ τε καὶ πανδημεῖ» (Ξάνθος) κ.λπ.
- 18) παρὰβολῆς ἢ ὁμοιώσεως: ὥς, ὥσπερ, καθάπερ κ.λπ.
- 19) περιορισμοῦ: ἔμπας (= μὲ ὅλα ταῦτα) κ.λπ.
- 20) ποιότητος: πύξ, λάξ, ὀδᾶξ (= διὰ τῶν ὀδόντων), ὀνύξ (= διὰ τῶν ὀνύχων), γνύξ (= γονατιστί), ἄλις (= σωρηδόν), καλῶς, εὐσεβῶς, δικαίως κ.λπ.
- 21) ποσότητος: δῖς, πολλάκις, πάνυ, μάλα, ἄγαν, λίαν (ἐνίοτε καὶ ἐπὶ φόγου), σφόδρα, ἥκιστα, μάλιστα, θαμά (= συχνάκις), ἄπαξ, ἰσάκις, τετράκις, κ.λπ., ὥς καὶ τὰ ἀχώριστα προθεματικά μόρια: ἐρι-ζα-, βου-. Πολλὰ τούτων γίνονται ἐκ θεμάτων ἐπιθέτων, ἀριθμητικῶν καὶ ἀντωνυμιῶν καὶ λήγουν πολλάκις εἰς -ακίς π.χ. πλεονάκις, πολλάκις, πλειστάκις, ἰσάκις, ποσάκις, δεκάκις κ.λπ.
- 22) παρὰκελεύσεως (ἄλλως ἐγκελευσματικά ἢ ἐγκελευστικά): ἄγε, ἴθι (= ἔλα), εἶα, φέρε κ.λπ.
- 23) σχελιαστικά (δηλοῦντα σφοδρὰν λύπην ἢ ἀγανάκτησιν): φεῦ, ἰοῦ, οὐαί, παπαῖ, οἴμοι, ἰώ, ἰαῦ.
- 24) συγκαταθέσεως: ναί, ναίχι.
- 25) συγκρίσεως: μᾶλλον, ἥττον κ.λπ.
- 26) συλλήψεως: ἄμα, δράγδην (= ἀρπακτικῶς).
- 27) τοπικά: ἄνω, ἐκάς (= μακράν), διαμπερές (= πέρα ὡς πέρα), εὐράξ (= πλαγίως), ποῦ, ποῖ, πόθεν, Ἀθήνησι(ν), ἐγγύς, ἔξω, δεῦρο, πέραν, πέρα κ.λπ.
- [Τὰ τοπικά ἐπίρρηματα εἶναι τετραπλᾶ, ἐ-

πειδὴ ὁ τόπος θεωρεῖται κατὰ τέσσαρας τρόπους: α) τὰ σημαίνοντα τὴν ἐν τόπῳ στάσιν καὶ λήγοντα εἰς -ι καὶ -οι: ἄλλοθι, αὐτόθι, οἴκοι, Μεγαροῖ, Φαληροῖ, Ἀθήνησι(ν), μυχοῖ (καὶ ἐν συνθέσει μυχοί-τατος, Πυλοί-γενής, Θηβαί-γενής)· ταῦτα ἐκφέρονται καὶ μετὰ προθέσεων «ἐξ», «ἀπὸ» κατὰ πλεονασμὸν ἢ ἕνεκα τῆς ληγούσης, ἢ ὅποια ἐπέχει θέσιν «γενικῆς», π.χ. «ἀπὸ ἔθεν ἀνέσχου»· τὰ εἰς -θεν λέγονται καὶ ἐπὶ χρόνου, «αἰ πρόσθεν ὁμολογίαι», β) τὴν εἰς τόπον κίνησιν καὶ λήγοντα εἰς -σε, -ζε, -δε, π.χ. Μεγαράδε, Ἐλευσινάδε (καὶ Ἐλευσίναδε), οἰκάδε, Ἀθήναζε, ἐκεῖσε, γ) τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν καὶ λήγοντα εἰς -θεν: Ἀθήνηθεν, οὐρανόθεν, οἰκοθεν, ἐντεῦθεν κ.λπ., καὶ δ) τὴν διὰ τόπου κίνησιν (= τὴν διάβασιν), διὰ τὴν ὅποιαν δὲν ὑπάρχει ἰδιαίτερος τύπος, π.χ. «διὰ τῆς πόλεως», «διὰ τῆς ἀγορᾶς»· τοπικὸν ἐπίρρημα εἶναι καὶ τὸ «ἵνα» (= ὅπου)· (φρ.) «ἵνα τῆς χώρας» (Ἡρόδοτος) (= ὅπου τῆς χώρας)].

28) τὰξέως: ὡς ἐξῆς (= κατὰ σειράν), κατόπιν, χωρίς (= χωριστά) κ.λπ.

29) τροπικά: ἐναλλάξ, ἐκτάδην, σῖγα (= σιγά), κρύβδην, τμήδην κ.λπ.

[Ταῦτα γίνονται: 1) ἐξ ὀνοματικῶν θεμάτων καὶ ῥημάτων, α) εἰς -ως: (δίκαιος)> δικαίως, (συνήθης)> συνήθως, (ἡδύς)> ἡδέως, (ἄλλος)> ἄλλως, (οὗτος)> οὕτως, (χαρίεις)> χαριέντως, χαριέστατα, (πρέπων)> πρεπόντως, (ὁμολογούμενος)> ὁμολογουμένως, (ὑπερβάλλων)> υπερβαλόντως, ἀνειμένως κ.λπ.· ἐνίοτε τὸ οὐδ. τοῦ θετικοῦ ἐπιθέτου χρησιμεύει ὡς τροπικὸν ἐπίρρ. ταχύ (= ταχέως), (σπανίως τὰ συγκριτικά καὶ ὑπερθετικά ἐπίρρηματα λή-

γουν εἰς -ως, π.χ. μειζόνως, βελτιόνως, συντομωτάτως), β) εἰς -δον (-ηδόν, -αδόν): ἐμβадόν, ὁμοθυμαδόν, κρουνηδόν, στοιχηδόν, πυγηδόν, βαθμηδόν, σωρηδόν, ἀγεληδόν, κυνηδόν, ἀναφανδόν, κ.λπ., γ) εἰς -ίνδα δηλοῦντα εἶδος παιγιδίων ἢ γυμναστικῶν ἀσκήσεων: διελκυστίνδα, ποσίνδα, φηλαφίνδα, χυτρίνδα, ἐλκυστίνδα, ἀκινήτίνδα κ.λπ., (σήμερον ταῦτα λαμβάνονται μετ' ἄρθρου ὡς οὐσ. «ἢ διελκυστίνδα», δ) εἰς -ς: ὀδᾶξ (κς = ξ), ἀναμίξ, πύξ, λάξ, κουρίξ (= ἀπὸ τὰ μαλλιά) κ.λπ., 2) ἐκ ῥηματικῶν θεμάτων: α) εἰς -δην, -άδην: (ἀρ-)> ἄρδην, (φυρ-)> φύρδην, (μιγ-)> μίγδην, ἄγδην, (λαβ-)> συλήβδην, (σπορ-)> σποράδην, (τροχ-)> τροχάδην, συστάδην, διαρρήδην, β) ἐξ ἐπίρρημάτων εἰς -ως, εἰς -τι: μεγάλως> μεγαλωστί, ὀνομαστί, ἐλληνιστί, νεωστί, 3) ἐξ ὀνοματικῶν θεμάτων εἰς -ίνδην, π.χ. ἀριστίνδην, πλουτίνδην, καὶ 4) ἐκ θεμάτων συνθέτων ὀνομάτων εἰς -ι καὶ -ει, π.χ. ἀμισθί, αὐτοχειρί, παμφηφεί, πανδημεῖ, νηποινεῖ (βλ. εἰ)], καὶ

30) χρονικά (παραγόμενα ἐξ ἀντωνυμικῶν θεμάτων διὰ τῆς προσθήκης τοῦ τε: τότε, ὅτε, ἄλλοτε, ἐκάστοτε, πότε· (τοῦ χθές): χθές, πάλαι, πέρυσιν, (τοῦ σήμερον) νῦν, τώρα, αὐθημερόν, σήμερον κ.λπ., (τοῦ αὔριον) αὔριον, πάντοτε, ἐνίοτε, δὴν (= ἐπὶ μακρὸν χρόνον) κ.λπ.. Τὰ χρονικά τμήματα ἄλλοτε μὲν συστέλλονται, ἄλλοτε δὲ ἐκτείνονται, οὕτω λέγομεν «νῦν πειρᾶται», «νῦν πειρῆσομαι», «νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησε σὺν Ἀθῆνῃ». Πολλὰ τούτων τῶν ἐπίρρημάτων ὑπῆχθησαν σήμερον εἰς τὰ ἐπιφανήματα*. Ὡσαύτως πολλὰ τούτων ἀνῆκουν εἰς

πλείονας τάξεις, π.χ. τὸ «τετράκις» εἶναι ἀριθμοῦ, ἀλλὰ καὶ ποσότητος κ.λπ. Τούτου ἕνεκα πάντα τὰ ἐπίρρηματα σήμερον ὑπῆχθησαν εἰς τὰ τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά, βεβαιωτικά ἢ ἀρνητικά.

// «ἐπίρρηματα ἐκ συνεκφορᾶς»· πολλὰ τῶν ἐπίρρημάτων μετὰ προθέσεως συγγενοὺς ἐννοίας γίνονται ἐκφραστικώτερα, π.χ. σύναμα, ἐφεξῆς, σύνεγγυς, παραχρῆμα, πρόπαλαι, ἔκπαλαι, ἐπάνω, ὡσαύτως, ἔναντι κ.λπ.

// Ἐκ τῶν τοπικῶν ἐπίρρ. εἰς -ω καὶ τινων ἄλλων σχηματίζονται συγκριτικά εἰς -τέρω καὶ ὑπερθετικά εἰς -τάτω, ἐκ τῶν χρονικῶν δὲ εἰς -τερον, -τατα.

α) τοπικά:		
ἄνω	ἀνωτέρω	ἀνωτάτω
ἔσω	ἐσωτέρω	ἐσωτάτω
ἔξω	ἐξωτέρω	ἐξωτάτω
κάτω	κατωτέρω	κατωτάτω
ἐγγύς	ἐγγυτέρω	ἐγγυτάτω
	(καὶ ἐγγύτερον)(καὶ ἐγγύτατα)	
πόρρω	πορρωτέρω	πορρωτάτω
πρόσω	προσωτέρω	προσωτάτω
πέρα(ι)	περαιτέρω	—
(ἄπο)	ἀπωτέρω	ἀποτάτω

β) χρονικά:		
πρωί	πρωϊότερον	πρωϊάτατα
(ἢ ἄττ. πρῶ)	(καὶ πρωϊότερον)(καὶ πρωϊάτατα)	

ἀνωμάλως σχηματίζονται τὰ ἐξῆς ἐπίρρηματα:		
εὖ	ἄμεινον καὶ ἄριστα· καὶ (βέλτιον, κρείττον)(βέλτιστα, κράτιστα)	
μάλα	μᾶλλον	μάλιστα
ὀλίγον	ἥττον καὶ ἥκιστα καὶ (ἔλαττον, μῆϊον)	(ἐλάχιστα)

πολύ πλεον πλείστα

// (Ὁρθογρ.) Τὰ εἰς -θεν ἐπιρρήματα δηλοῦντα τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν γράφονται εἰς τὴν παραλήγουσαν διὰ τοῦ ο, π.χ. οἰκόθεν, αὐτόθεν, ἄλλοθεν, παιδιόθεν, παλαιόθεν, θεόθεν, οὐρανόθεν, μακρόθεν, δυσμόθεν, ὅθεν κ.λπ., ἢ διὰ τοῦ ω παραγόμενα ἐκ τῶν εἰς -ω ἐπιρρημάτων καὶ ἐκ τῶν εἰς -τερος ἀντωνυμιῶν, π.χ. (πότερος) > ποτέρωθεν, (ἀμφοτέρος) > ἀμφοτέρωθεν, (οὐδέτερος) > οὐδέτέρωθεν, (έτερος) > ἐτέρωθεν, (ἐκάτερος) > ἐκατέρωθεν, (πόρρω) > πόρρωθεν, πορρωτέρωθεν, (ἔσω) > ἔσωθεν, (ἔξω) > ἔξωθεν, (ἄπω) > ἄπωθεν, (ἐπάνω) > ἐπάνωθεν, (ἄνω) > ἄνωθεν κ.λπ. // εἰς τὰ τροπικὰ κατατάσσονται καὶ τὰ βεβαιωτικά, ἐπιτάσεως, ἐρωτηματικά, ἀπαγορεύσεως ἢ ἀποφατικά. Καὶ μερικαὶ πτώσεις καὶ τύποι ῥημάτων ἀπέβησαν ἐπιρρήματα: ἄγε, φέρε (= ἔλα), ἴθι, νύκτωρ (ὀνομαστ.) κατὰ τὸ ἔλωρ καὶ τέκνωρ, δημοσίᾳ, ἰδίᾳ, πεζῇ, δίκην, προῖκα (= δωρεάν), ἀμέλει (= βεβαίως, ἀναμφιβόλως, προστακτ. τοῦ ἀμελεῖν), ἰδοῦ (< (προστακτ. ἄορ.) ἰδοῦ), τουτέστιν (φρ.) «τουτέστι τὸν διάβολον» κ.λπ.

// τὰ εἰς -λεῖ καὶ -μεῖ ἐπιρρ. γράφονται διὰ τῆς εἰς διφθόγγου: ἀσυλεῖ, πανομιλεῖ, ἀμέλει· ἡρεμεῖ, ἀτρεμεῖ.

// τὰ εἰς -τι ἐπιρρήματα ἐκ ῥημάτων εἰς -ιζω ἢ ἐξ ἐπιρρημάτων εἰς -ως παρηγμένα γράφονται διὰ τοῦ βραχέος «ι», π.χ. Ἐληλῆνιστί, Δωριστί κ.λπ. πλὴν τῶν ἀπνευστί, ἀνωιστί (= ἀπροσδοκῆτως)· ἐκ πτωτικῶν δὲ ἐκτείνονται πλὴν ποιητικῶν τινων: Δωριστί, δημωιστί, Ἰαστί (μεγάλος) > μεγαλωστί (νέος) > νεωστί, ἀκριτί

κ.λπ. // ἐπειδὴ δὲν διέφερεν ἡ σημασία τῶν δύο καταλήξεων -ει καὶ -ι ἐπὶ πλὴθε σύγχυσιν κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν, ὥστε εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ αὐτὸ ἐπίρρημα νὰ ἔχη ἄλλοτε μὲν τὸν ἓνα τύπον, ἄλλοτε δὲ τὸν ἄλλον, π.χ. ἀστακτί καὶ ἀστακτεῖ, ἀκηρυκτί καὶ ἀκηρυκτεῖ κ.λπ. // Τὰ εἰς -υς ἐπιρρήματα ὀξύτονα ἔχουν τὸ υ βραχὺ (ὕ), π.χ. εὐθύς, ταχύς, (μετὰ ῥημάτων ἐν ἐπιρρ. χρῆσι: «ὀρμάσθω ταχύς» (Σοφοκλῆς), πλὴν τοῦ «ἀλλυς» (= ἄλλη, ἄλλως), τὸ ὅποιον ἔχει τὸ υ μακρὸν (ῠ), καὶ περισπᾶται // τὰ εἰς -οι τοπικὰ ὑπερδυσύλλαβα περισπῶνται, π.χ. ἐνταυθοῖ, Πειραιοῖ, τὰ δὲ δυσύλλαβα τονίζονται κατὰ τὸ θέμα: βυθοῖ, Ἰσθμοῖ, ἄρμοῖ, Σφηττοῖ, ἄλλ' οἴκοι, πέδοι, (ἔξω) > ἔξοι, ἔνδοι // τὰ εἰς -θεῖ ὀξύτονα ἐπιρρ. γράφονται διὰ τῆς εἰς διφθόγγου, ὡς ἀμοθεῖ (= ἄνευ φιλονικίας, ἀστασιάζως), ἀμοχθεῖ (= ἄνευ μόχθου ἢ κόπου), ἀλλὰ τὰ παροξύτονα: ἀμόθι, οὐδαμόθι // τὰ εἰς -ως, -οι, -η λήγοντα ἐπιρρήματα τονίζομενα ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται: καλῶς, Ἰσθμοῖ, κομιδῇ, πλὴν τῶν ἐγκλιτικῶν πῶς, ποί, πῇ.

Τὰ εἰς -οθεν ἐπιρρ. παρηγμένα ἐξ ὀνομάτων τονίζονται ἐπὶ τῆς παραληγούσης καὶ γράφονται διὰ τοῦ ο, π.χ. πατρόθεν, μητρόθεν, οὐρανόθεν, Διόθεν, οὕτω καὶ Ἐλευσινόθεν, ῥίζοθεν, Δεκελειόθεν, Κυπρόθεν, Ἀβυδόθεν, ἑσχαρόθεν, κ.λπ. πλὴν τοῦ «οἶκιοθεν», τὰ δὲ παραγόμενα ἐξ ἀντωνυμιῶν, προθέσεων, ἐπιρρημάτων τονίζονται, ὅπου καὶ τὰ πρωτότυπα, π.χ. ἄλλοθεν, ἔνδοθεν, πάντοθεν, ἄποθεν (καὶ ἄπωθεν), Σπαρτίθεν.

Ὡς ἐκ τῶν προθέσεων, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἐ-

πιρρημάτων παράγονται νέαι λέξεις εἴτε κατὰ τὴν παραγωγήν, π.χ. ὀφέ > ὄφιμος, πρωί > πρώιμος, ἄντα > ἀνταῖος κ.λπ., εἴτε ἐκ συνθέσεως, π.χ. (πλὴν + μέλειν) > πλημμέλεια > πλημμελής, (πάλαι + γένος) > παλαιγενής κ.λπ., πρβλ. τὰ τῆς (δημοτ.) (τώρα) > τωρινός, (ἐμπροσθεν) > μπροστινός, (ἐφέτος) > (ἐ)φετεινός κ.λπ. Τὸ ἐπίρρημα «τότε» εἶναι διάφορον τοῦ «τοτέ», ὅπερ εἶναι εὐχρηστον εἰς τὴν φράσιν «τοτέ μὲν... τοτέ δέ», (ἦτοι ἄλλοτε μὲν, ἄλλοτε δέ).

// Ἐπίθετα σύνθετα μετὰ τῶν στερητικῶν ἀ- καὶ νη-, ὡς τὸ ἐπίθετον «παῖς» καὶ ἡ ἀντωνυμία «αὐτός» λαμβάνουν συνήθως τὰς καταλήξεις ὡς ἐπιρρήματα -ει καὶ -ι π.χ. (πάνδημος) > πανδημεῖ, (ἄωρος) > ἄωρί (-εῖ ἢ -ι βλ. ἀνωτέρω), (πάνοικος) > πανοικί, (αὐτόχειρ) > αὐτοχειρὶ κ.λπ.

Ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων παράγονται ἐπιρρήματα εἰς -δόν: -αδόν, -ηδόν, -δην, -αδην, -ίνδην καὶ -ίνδα*, ὡς (ἀναφαίνω) > ἀναφανδόν, (ἔχω - ἔσχον) > σχεδόν, (σπορά) > σποράδην, (ἀγέλη) > ἀγεληδόν, (φύρω) > φύρδην, (ἄριστον) > ἀριστίδην, (κρύπτω) > κρυπτίδνα κ.λπ.

Ἡ εἰς τοπικὰ ὀνόματα καὶ ἄλλα τοπικὰ ἐπιρρήματα προστιθεμένη κατάληξις -ου καὶ -οι παράγει ἐπιρρήματα ἔχοντα σημασίαν εἰς τόπον στάσεως καὶ διαμονῆς, π.χ. (ὑψος) > ὑψοῦ, (ἄγχι) > ἀγγχοῦ, (τηλε) > τηλοῦ, ὡς καὶ αὐτοῦ, οὐδαμοῦ, ὁμοῦ, ποῦ (μυχός) > μυχοῖ, (οἶκος) > οἴκοι, (Μεγάρα) > Μεγαροῖ, (ἐνταῦθα) > ἐνταυθοῖ, ὅποι κ.λπ.

Ἐκ τῶν εἰς -ζω ῥημάτων παράγονται ἐπιρρήματα εἰς -στί, π.χ. (αἰολίζω) > αἰολιστί, (ὀνομάζω) > ὀνομαστί καὶ κατὰ

συνεκδρομὴν καὶ ἐκ τινων ὀνομάτων, π.χ. (μέγας) > μεγαλωστί.

Εἰς ἀντωνυμίας καὶ ἐπιρρήματα ἀντὶ τῆς καταλήξεως -δε προστίθεται ἡ κατάληξις -σε, π.χ. ἐκεῖσε, ἄλλοσε, πότε Κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὴν δοτικὴν πτώσιν τῶν ὀνομάτων προσλαμβάνει ἡ κατάληξις -η ὑπογεγραμμένον (ἡ) προστιθεμένη εἰς ἐπίθετα καὶ ἀντωνυμίας, π.χ. ἄλλη-ἄλλη, πῇ-πῇ, πεζῇ, σιωπῇ, κομιδῇ, σπουδῇ κ.λπ.

Ἡ κατάληξις -ς προστιθεμένη εἰς ρίζας οὐσιαστικῶν, τὰ ὅποια ἔχουν οὐρανισκόφωνον χαρακτηριστὴρ συνήνωθη μετ' αὐτῶν εἰς -ξ καὶ ὡς τοιαύτη προσετέθη καὶ εἰς ἄλλας ρίζας οὐσιαστικῶν καὶ ῥημάτων, π.χ. (λακ-τί-ζω) (λακ-ς) > λάξ, (πυγ-μή) > πύξ, (ἐναλλαγή) > ἀναλλάξ, (ὁδούς) > ὁδάξ κ.λπ.

Ἡ κατάληξις -δε εἶναι μόριον αὐτοτελές καὶ διὰ τοῦτο ἔχει καὶ ἰδιαίτερον τόνον ἐγκλινόμενον καὶ δὲν προστίθεται εἰς στελέχη λέξεων, ἀλλ' εἰς λέξεις πλήρεις, π.χ. Μεγαράδε, Ἐλευσινάδε κ.λπ.

// Τὰ εἰς -αν λήγοντα ἐπιρρήματα ἔχουν τὸ α μακρὸν καὶ παροξύνονται, π.χ. λῖαν (καὶ λίην) ἄγαν (παρὰ μετρ. καὶ ποιητ. ἄγαν), πέραν (καὶ πέρην), (ἐξ οὗ «ἀντιπέραν»). Μόνον τὸ πάμπαν, ὅταν (< ὅτε + ἄν) καὶ τὸ τάλαν (ἀττικόν), ἔχουν τὸ ἄ. [Τὸ πέρα τίθεται εἰς δήλωσιν ὑπερβάσεως, π.χ. «ἔφαγον πέρα τοῦ δέοντος», «πέρα τοῦ μετρίου, τοῦ προσήκοντος» κ.λπ. ἐπὶ δηλώσεως τόπου λέγεται «πέραν» (ἀπὸ τῆς αἰτ. τοῦ θηλυκοῦ καὶ δηλοῖ τὸ ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐκεῖθεν ἀντικρὺ γῆν), π.χ. «πέραν τῶν Ἀθηνῶν», «πέραν τοῦ χερμαῖρου τῶν κέδρων». Πολλάκις ταῦτα συγχέονται].

Πολλὰ τῶν ἐπιρρημάτων παραλαμβάνονται καὶ ὡς προθέσεις (καταχρηστικά), ἥτοι συντάσσονται μετὰ πλαγίων πτώσεων καὶ συντίθενται μετ' ὀνομάτων καὶ ὅχι μετὰ ῥημάτων, π.χ. ἔνεκα, ἐγγύς, ἐκτός, ἄμα, ἐντός κ.λπ. (φρ.) «τοὺς δὲ σκευοφόρους ἐντός (ἐπίρρημα) εἶχον οἱ ὀπλίται» (Θουκυδίδης)· «στέρνων ἐντός (καταχρηστική πρόθεσις)» (Αἰσχύλος)· «ἐξῆρπεν ἐκτός (ἐπίρρημα) αὐτόν» (Σοφοκλής)· «στῆ δ' ἐκτός (καταχρηστική πρόθεσις) κλισίης» (Ίλιος)· ἡ πρόθεσις «πρός» ἐπιρρηματικῶς (= πρὸς τούτοις, προσέτι) (πρβλ. καταχρηστικά προθέσεις).

// ὡς θετικά ἐπιρρ. λαμβάνονται αἱ ἐνικαὶ ἢ πληθυντικαὶ αἰτίαι. τῶν οὐδετέρων θετικῶν ἐπιθέτων, ὡς μέγα (= μεγάλως), ταχύ (= ταχέως), θάσσον, τάχιστα, ὁμοῖα (= ὁμοίως) κ.λπ.

// ὡς συγκριτικὸν ἐπίρρημα χρησιμεύει ἡ αἰτιατικὴ ἐνικὸς τοῦ οὐδετέρου συγκριτικοῦ ἐπιθέτου, π.χ. δικαίως- (δικαιοτέρως, -τέρα, -τερον) > (ἐπίρρ.) δικαιοτέρον, ἡ δέως - ἥδιον, ὡς ὑπερθετικὸς δὲ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ οὐδετέρου ὑπερθετικοῦ ἐπιθέτου, π.χ. συνήθως - (συνηθέστερος συνηθέστατος, -η, -θέστατον, τὰ συνηθέστατα) > (ἐπίρρ.) συνηθέστατα, δικαίως > δικαιοτάτα, ἡ δέως > ἥδιστα // «ἐγερτικά ἐπιρρήματα» λέγονται τὰ ἐγκλιτικὰ ὡς μεταβάλλοντα τὴν βαρεῖαν τῶν προηγούμενων λέξεων εἰς ὀξείαν: πού, ποί, ποθέν, πώς, ποτέ, πῆ (ἢ πῆ), π.χ. «καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο» («Ὀμηρος»). // ἀπέβησαν ἐπιρρήματα καὶ λέξεις μετὰ προθέσεων ὅφ' ἔν γραφόμεναι: (παρὰ χρῆμα) > παραχρήμα, (ἐκ ποδῶν) > ἐκποδών, κατ' ἀναλογίαν καὶ «ἐμποδών» μετ' ὁ-

ξείας κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς -δὸν ἐπιρρ., (δι' ὅ) > διό, (καθ' ἃ) > καθά.

Πολλὰ τῶν εἰς -α, -αρ, -ωρ ὀνομάτων κατέστησαν ἄκλιτα ἢ καὶ ἐπιρρήματα: ὁ-ναρ, ὕπαρ, νύκτωρ, ὦκα (= ταχέως), λίπα (= ἐν ἀφθονίᾳ), σάφα (= σαφῶς) // μετὰ τῶν ἐπιρρημάτων φέρονται καὶ πολλὰ τῶν μορίων καὶ ἐπιφωνημάτων, ὡς τὸ δυνητικὸν καὶ ἀοριστολογικὸν «ἄν», τὸ συγκαταθετικὸν «εἰεν» κ.λπ.· πολλὰ τῶν εἰς -θε ἐπιρρ. πρὸ φωνήεντος προσλαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τὸ εὐφωνικόν ν, ὡς «πάροιθε(ν) ἐμοῦ», πρὸ συμφώνου μένου ἄνευ τοῦ ν, ὡς «πάροιθε ποδῶν», ἀλλὰ ὠρισμένα ἐξ αὐτῶν καὶ πρὸ συμφώνου φυλάττουν τὸ ν, διότι τοῦτο ὑπάρχει ἐξ ἀρχῆς, ὡς «ὄθε(ν) περ αὐτός».

Ἐπιρρήματα ἐσχηματίσθησαν καὶ ἐκ μετοχῶν ἐνεργητικῆς ἢ παθητικῆς φωνῆς καλούμενα «μετοχικά ἐπιρρήματα», α) χρόνου ἐνεστώτος: ὑπερβαλλόντως, ἀρκούντως, δεόντως, διαφερόντως, καρτερούντως, λυσιτελούντως, ἐξιδιάζοντως (<ἐξιδιάζομαι) (= κατ' ἐξοχὴν, κυρίως), θαρρούντως, ἐχόντως (φρ.) «νοῦν ἐχόντως» (= φρονίμως, συνετῶς) (νουνεχόντως), «λόγον ἐχόντων», ἀντίθετον ἀφρόνως (φρ.) «παρὰ Μενάνδρῳ νουνεχόντως δοκεῖ ἀσύστατον εἶναι, καθότι τῶν τοιούτων προϋφέστηκε καὶ πτωτικόν, τὸ νουνεχῶς ἀναλογώτερον καθέστηκε, καθότι καὶ τὸ νουνεχῆς παράκειται» (Βεκκ. Ἀνέκδ.)· β) χρόνου παρακειμένου: κεχαρισμένως, ἐρρωμένως, ἀνειμένως, εἰωθότως, εἰκότως, ἀραρότως (ἐκ μετχ. πρκμ. τοῦ ἀραρίσκω) (= στερεῶς, ἰσχυρῶς) κ.λπ. Ἐκ μετοχῶν μέλλοντος καὶ ἀορίστου δὲν ἐσχηματίσθησαν ἐπιρρή-

ματα πλὴν τοῦ τυχόντως (<ἔτυχον ἄορ. τοῦ τυγχάνω) καὶ προλαβόντως (<προέλαβον ἄορ. τοῦ προλαμβάνω) (= πρότερον, προηγουμένως).

// «Ἐπιρρήματα αἰτιατικοφανῆ*». // Πᾶσαι αἱ πτώσεις πλὴν τῆς κλητικῆς, (ἡ ὁποία εἶναι ἐπιφωνηματικὴ καὶ δὲν ἐξαρτᾶται συντακτικῶς ἐξ ἄλλης λέξεως τῆς προτάσεως, διὰ τοῦτο τίθεται μετὰ δύο κομμάτων), δύνανται νὰ παραλαμβάνωνται εἰς τὸν λόγον ἐπιρρηματικῶς, ἥτοι ἔχομεν «πτωτικοφανῆ ἐπιρρήματα» (δοτικοφανῆ*, αἰτιατικοφανῆ* κ.λπ.).

Πολλάκις συνέβαινε δὲ πτωσις ἐνταῦθα νὰ νοηται ὡς ὄνομα, ἄλλοι δὲ ὡς ἐπίρρημα, π.χ. ἀρχὴν, δόξην, δωρεάν, μακράν, χάριν, δημοσίᾳ κ.λπ.

Τὸ ἐπίρρημα πέρα (ἀπὸ τῆς δοτικῆς) ἔχον παραθετικά: περαιότερον καὶ περαιτέρω, περαιτάτω, ἀνάγκη νὰ γράφεται μετὰ τοῦ ὑπογεγραμμένου: (πέρα) (φρ.) «ἔστι τι νὰ καὶ παρ' αἰτίαι. γεγονότα, οἷον τὸ πέραν καὶ πέρην... ἐπίσχες αὐτοῦ, μὴ πέρα προβῆς» (Ἰωάννης Ἀλεξανδρεὺς)· ἀντίθετον εἶναι τὸ μέχρι, ὡς «μέχρι τοῦ μέσου καθίεναι, πέρα δ' οὐ» (Πλάτων)· τὸ «πέρα» σημαίνει ἔξω τοῦ ὁρίου τινός, ὡς «πέρα τῶν Ἡρακλείων στηλῶν», «πέρα τοῦ Ἰσθμοῦ», οὕτω καὶ «πέρα τοῦ δέοντος», τὸ δὲ πέραν (= τὸ ἀντικρὺ), ὡς «πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου», «πέραν τοῦ ποταμοῦ» (= τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ), «ἡ ὥραία τοῦ Πέραν» (τίτλος μυθιστορήματος).

Εἰς τὴν αἰτ. τοῦ πληθυντικοῦ -ας προστιθεμένου τοῦ δηλωτικοῦ εἰς τόπον κινήσεως μορίου -δε ἐγένετο (-σδε) -ζε, π.χ. (Ἀθήνας-δε) > Ἀθήναζε, (θύρας-δε) >

θύραζε κ.λπ., καὶ κατ' ἐπέκτασιν: μέταζε, Οἰνόηζε, Ἀχαρνῆζε· ἀξιοσημείωτον τὸ ὁμηρικὸν χαμάζε < χαμαὶ ἢ (ἄλλος τύπος) > χαμᾶ, ὅπως «ἀμᾶ» παρὰ τὸ ἄμα. Ἀπλὰ ἐπιρρήματα (ιδίως τοπικά καὶ χρονικά) ἀποτελοῦν βάσιν σχηματισμοῦ ἄλλων λέξεων, π.χ. βάδην > βαδίζω, σχεδὸν > σχεδιά, ῥάγδην > ῥαγδαῖος, χύδην > χυδαῖος, καθόλου > καθολικός, χθές > χθεσινός, πρῶ (ἢ πρωί) > πρώιος, πρῶτος, πρώιμος, δίχα > διχάζω, ἐγγύς > ἐγγίζω, ὅφε > ὀφίζω (ὄψιμος), χωρίς > χωρίζω (τὰ ἐξ ἐπιρρημάτων παραγόμενα ῥήματα εἶναι ὀλίγιστα εἰς -ζω). Τὰ ἐξ ἐπιφωνηματῶν ἐπιρρήματα λήγουν εἰς -ζω καὶ δηλοῦν ὅτι «λέγω κατ' ἐπανάληψιν τὸ ἐπιφώνημα ἐκ τοῦ ὁποίου παράγονται», π.χ. (οἴμοι) > οἰμόζω (= λέγω οἴμοι, αἰάζω (= λέγω αἰαῖ), ἀλαλάζω (= λέγω ἀλαλά), ἐλελίζω (= λέγω ἐλελεῦ)· τοιαῦτα παράγονται καὶ ἐκ φωνῶν ζῶν: (κόκκυ) > κοκκύζω, (πί-πι) > πιπιίζω, ὡς καὶ ἐκ κλητικῶν πτώσεων: (λέγω πάτερ) > πατερίζω.

Τὰ ἐπιρρήματα ὑψοῦ καὶ ὄψε συντιθέμενα μεταβάλλονται εἰς ὕψι καὶ ὄψι, π.χ. ὕψιβατος, ὕψι-πέτης· ὀψι-γονος ὀψι-μαθῆς κ.λπ.

Τὰ ἐπιρρήματα ὀπισθεν καὶ δίχα συντιθέμενα μεταβάλλονται εἰς ὀπισθο- καὶ διχο-: ὀπισθο-φύλαξ, ὀπισθό-τονος· διχο-τόμος, διχο-ρραγῆς κ.λπ.

Τὸ λάξ (< λάκx) καὶ πύξ (> πύγx) γίνονται διὰ ἀποβολῆς τοῦ σ μετὰ δύο συμφώνων εἰς λακ- καὶ πυγ-, π.χ. λακπάτης, πυγ-μάχος κ.λπ.

Τὸ ἐπίρρ. ὡς β' συνθετικὸν μένει ἀμετά-

βλητον, π.χ. ἔκ-παλαι, σύν-αμα κ.λπ. Τὰ εἰς -υς ὀξύτονα ἐπίρρηματα γράφονται διὰ βραχείας υ, π.χ. εὐθύς, παρευθύς, μεσηγύς· τὸ ἄλλως (αἰολ.) (= ἄλλῃ) ἔχει τὸ υ μακρὸν καὶ περισπᾶται. Τὰ ἐπίρρ. ἄσσον, θᾶσσον, ἔλασσον ἔχουν τὸ ᾱ μακρὸν κατ' ἀντέκτασιν*. Περὶ τῶν εἰς -ου ἐπίρρ. βλ. ου. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπίρρηματα μὴ ἀπαρτίζοντα σύστημα, ἐπεὶ διὰ καταλήγουσαν ποικίλως, π.χ. ἡδῆ, δεῦρο, ἄρτι, πᾶνυ καὶ πάγχυ, ἀντικρύ, μεταξύ, ἀτάρ, οὐ, οὐχί, οὐπω, οὐκέτι, πάλιν, χωρίς, εἶα, ῥά, ῥεῖα, εὖ, εὖγε, γοῦν, νή, μά, τοίνυν, ἐκποδών, παραυτίκα. Τὰ ἐπίρρηματα ἄμα, ἄνευ, ἄχρι, δίχην, ἔνεκα (ἐνεκεν), μά, μέχρι, νή, πλήν, χάριν, χωρὶς λαμβάνονται καὶ ὡς καταχρηστικαὶ προθέσεις* (περὶ τῆς συντάξεως αὐτῶν βλ. προθέσεις* καταχρηστικά). Τὴν σύνταξιν τῶν ἐπίρρημάτων, ἥτοι τῶν ἐπίρρηματικῶν διορισμῶν τῶν ἐκφερομένων δι' ἐπίρρημάτων καὶ πλαγίων πτώσεων ἐμπροθέτων ἢ ἀπροθέτων, αἱ ὁποῖαι ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἐπίρρηματα καὶ οἱ ὁποῖοι διορισμοὶ διορίζουν τὰ ῥήματα, οὐσιαστικά, ἐπίθετα καὶ ἄλλα ἐπίρρηματα κατὰ χρόνον (βλ. χρονικός), κατὰ τόπον (βλ. τοπικός), κατὰ τρόπον (βλ. τροπικός) καὶ κατὰ ποσόν (βλ. ποσοτικός). // Πολλὰ ἐπίρρηματα σχηματίζονται ἐξ ἐπίρρ., π.χ. μειζονάκις (< ἐπίρρ. μείζον), ἐλαττονάκις (< ἐλαττον), πλεονάκις (< πλεόν), πλειστάκις (< πλείστον) κ.λπ. // «ἐξ ἐπίρρημάτων καὶ ἐπιφωνημάτων» παράγονται ῥήματα (βλ. παραγωγή καὶ ἐπιφώνημα). // Εἰς τὸν Ὅμηρον εἶναι ἐν

χρήσει τὰ πλεῖστα τῶν εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἐπίρρημάτων: αὔριον, σήμερον, ὄφε, χαμαί, ἐγγύς, λίην (= λίαν), ναί, μή, οὐ, δεῦτε, ἄγε κ.λπ. Ὅμηρικά ἴδια τρόπον τινὰ ἐπίρρηματα εἶναι τὰ ἐξῆς καὶ λήγουν α) εἰς α (σαφής) σάφα, (λιγύς) λίγα, (ταχύς) τάχα, (ρίπτω) ῥίμφα, (ὑποδέσκειμαι) ὑπόδρα, (ώκός) ὠκα, ῥέα -ῥεῖα (= εὐκόλως), (ρίπτω) ῥίμφα, ἦκα, ἦλιθα, μίνυνθα, πύκα κ.λπ., β) εἰς -δόν: ἀγελήδον, ἰλαδόν, καταφυλάδον (= κατὰ φυλάς), γ) εἰς -δην: ὀνομακλήδην, τμήδην, ἐπιλίγδην κ.λπ., δ) εἰς -ξ: γυνέ, πύξ, ὀδᾶξ, λάξ, εὐράξ, κουριξ κ.λπ., ε) εἰς -ι καὶ -τί: αὐτονυχί (= τὴν αὐτὴν νύκτα), ἀσπουδί, μελεῖστί κ.λπ. Ἄλλα ἐπίρρ. εἶναι τὸ ἀκὴν (= σιωπηρῶς), ἄφαρ (= ἔπειτα, εὐθύς), τῆλε (= μακράν), πρόχυν (= γονατιστά, παντελῶς), πάγχυ (= πᾶν), ἄντην (= φανερὰ), αἰέν (= αἰεί), αἶφα (= ταχέως). // (Δημοτ.) τῆς δημοτικῆς τὰ ἐπίρρηματα προσδιορίζουν ὅχι μόνον ῥήματα ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικά, ἐπίθετα καὶ ἐπίρρηματα, π.χ. «αὔριο φεύγω», «στὴν ἐπάνω γειτονιά», «πολὺ ὁμορφος», «κάπως καλλίτερα» ταῦτα κατὰ τὴν σημασίαν εἶναι πέντε εἰδῶν, φέρονται δὲ ταῦτα καὶ ὡς ἐρωτηματικά, ἀναφορικά καὶ θετικά, π.χ. 1) τοπικά α) ἐρωτηματικά: ποῦ; (σπανίως ποῦθε;) π.χ. κατὰ ποῦ; γὰρ ποῦ; β) ἀναφορικά: ποῦ, ὅπου, ὁποῦδήποτε· γ) θετικά: αὐτοῦ, ἀλλοῦ, κάπου, παντοῦ, ἐδῶ, ἐκεῖ, πάρα κεῖ, παρῆκει, πουθενά, χάμω, καταγῆς, ἀλάργα, ψηλά, ἀνατολικά, δυτικά, βόρεια, ἀνάμεσα, ἀπέναντι, γύρω, τριγύρω, ὁλόγυρα, ἀντικρύ καὶ ἀντικρύ, παράπλευρα, ἀπόμερα κ.λπ. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τοπικά ἐπίρρηματα ὡς

καὶ σύνθετα εἰς -ῆς, -ίς, -α, π.χ. αὐτοῦθε, ξοπίσω, ἐντός, ξερβὰ κ.λπ. καταμεσῆς, μεσοστρατὶς, μεσουρανίς, κατάσθηθα, κατάσαρκα, κατακέφαλα, κατάματα, πισωκάπουλα, παραμάσκαλα κ.λπ. μερικὰ τούτων πολλάκις τίθενται ἐμπροθέτως, π.χ. ἀπὸ μπρός, ἀπὸ πέρα, γιὰ πᾶν, κατὰ πίσω· ὅταν δὲ ταῦτα τίθενται ἐνάρθως ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἐπίθετα, π.χ. τὸ κάτω πάτωμα, ἢ ἐπάνω γειτονιά, ἢ πέρα ἐκκλησιά, ἢ πίσω ῥάχη κ.λπ. 2) χρονικά: α) ἐρωτηματικά: πότε; ὡς πότε; γιὰ πότε; β) ἀναφορικά: ποῦ, ὅποτε, ὁποτεδήποτε· γ) θετικά: τότε, ἔνιότε, κάποτε, ποτέ (ἀρνητικόν) [τοῦτο εἰς ἐρωτηματικὴν πρότασιν δηλοῖ καὶ τὸ «καμιά φορά», π.χ. «τὸ εἶδες ποτέ σου;»], ξανά, ὀλοένα, ἐξαρχῆς, μαζί, φές, πρόπερσι, ἀνήμερα, αὔριο, σήμερα, τοῦ χρόνου, φέτος, ταχιά, (ἐ)ξώρας, ὡς καὶ τινὰ σύνθετα μετὰ τῆς προθέσεως «ἀπό» καὶ ἄλλα σύνθετα εἰς -ις, π.χ. ἀπομεσήμερα, ἀποβδόμαδα, ἀπόλαμπρα, ἀπόπασχα, ὡς καὶ ξώλαμπρα, μεσοβδόμαδα, καταμεσήμερα· ὁλημερίς, ἀποβραδὶς, ὁλοχρονίς κ.λπ. καὶ μετοχαὶ λαμβάνονται ὡς χρονικά ἐπίρρηματα, π.χ. ξημερώνοντας, βραδιάζοντας, νυκτώνοντας, σουρουπώνοντας. Χρονικὴν σημασίαν ἔχουν καὶ τινὰ ἐπίρρηματα τροπικά: μαζί, ἀντάμα, ἀραιὰ κ.λπ., ἢ τοπικά: κοντά, σιμὰ κ.λπ., ὅπως τὰ τοπικά οὕτω καὶ τὰ χρονικά ἐπίρρηματα τίθενται ἐμπροθέτως μετὰ μιᾶς τῶν προθέσεων ἀπό, γιὰ, ὡς: ἀπὸ νωρίς, ἀπὸ τότε, γιὰ αὔριο, γιὰ τότε, ὡς ἀργά, ὡς τότε κ.λπ., 3) τροπικά: α) ἐρωτηματικά: πῶς; ἀναφορικά: καθὼς, ὅπως, γ) θετικά: μαζί, ἀλλιῶς, ἔτσι, (μ)πρῶμυτα, ἀνάσκελα, με-

μιᾶς, εἰδεμή, χωριάτικα, γαλλικά, φράγκικα, βλάχικα, ἀρβανίτικα, μονομιᾶς, ἐξάλλου, τοῦ κάκου, τυχόν, σταυροπόδι, χερσποδαρα, χάρισμα, ἀντάμα, εἰδαλλίως, χώρα, ἀλασμυρνέικα, ἀλασπετσιώτα, ἀλαφράγκα, ἀλαπολίτα κ.λπ. τροπικά ἐπίρρηματα εἰς -α εἶναι καὶ τὰ σχηματισθέντα ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου τῶν ἀντιστοίχων ἐπιθέτων: (ὠραῖος - τὰ ὠραῖα) «ὠραῖα (περάσαμε)», «(ἔφυγε) μεσημεριάτικα», «(τρέξε) γρήγορα» κ.λπ. οὕτω καὶ σωστά, ψηλά, ἐξαιρετικά, παραπονιάρικα, ἀντρίκεια, «(πέρασε) ξυστά», καμαρωτά, στανρωτά, κολλητὰ κ.λπ. καὶ ἐξ οὐδετέρων τῆς παθητικῆς μετοχῆς σχηματίζονται τροπικά ἐπίρρηματα, π.χ. (δικαιολογημένος, -η, -ον) (φρ.) «ἔχει ἀπαίτηση δικαιολογημένα», «ἀνασαιίνει βαριά καὶ κοπιασμένα». Μεταξὺ τῶν τροπικῶν ἐπίρρημάτων περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἀναφορικά ὁμοιωματικά καὶ μόρια «σά ν» καὶ «ὡς», π.χ. «ἔκλαιγε σὰν μωρό», «εἶναι χυτὴ σὰ λαμπάδα»· «τὸν ὑποδέχτηκαν ὡς σωτήρα»· τὸ «ὡς» ἐνίοτε καὶ ἐπιδοτικῶς (= ἀκόμη) «ὡς καὶ τὰ παιδιὰ μιλοῦν γι' αὐτόν»· 4) ποσοτικά: α) ἐρωτηματικά: πόσο; β) ἀναφορικά: ὅσο, ὁσοδήποτε· γ) θετικά: τόσο, πῶ, λίγο, πολὺ, περισσότερο, μόνο, ὁλότελα, διόλου, ἀπάνω, κάτω, ὁλωσδιόλου, ὁλότελα, περίπου, μᾶλλον· (φρ.) «εἶναι μᾶλλον ψηλός», «σχεδὸν κάμποσο» κ.λπ., καὶ τὸ ἐπιτατικόν «π ἄρα», τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὰ ποσοτικά ἐπίρρηματα καὶ ἐπιτείνει τὴν ἔννοιάν των, π.χ. (φρ.) «ἢ πάρα κάτω γειτονιά», «κοίταξε καὶ πάρα πέρα», «μοῦ ἄρεσε πάρα πολὺ», «εἶναι καὶ παρὰ εἶναι». Μερικὰ οὐσιαστικά τίθενται ὡς

ποσοτικά ἐπίρρηματα εἰς ἀρνητικάς προτάσεις: κουκούτσι, ἄχνα, σταλιά, π.χ. «δὲν ἔχει κουκούτσι μυαλό», «δὲν ἔβγαλε ἄχνα», «δὲν ἔφαγε σταλιά», καὶ 5) βεβαιωτικά, διστακτικά, ἀρνητικά: α) βεβαιωτικά: ναί, μάλιστα, (τοῦτο δὲν εἶναι μόνον βεβαιωτικόν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδοτικόν (= ἀκόμη) (φρ.) «δὲν κοιμήθηκε ἀλλὰ καὶ παρακοιμήθηκε μάλιστα», ἀλήθεια, σωστά, βέβαια, βεβαιότατα, ὀρισμένως, τωόντι, σωστά· β) διστακτικά: ἴσως, τάχα, (τάχατε), ὅθεν, πιθανόν, ἄραγε*, κ.λπ.· ὡς διστακτικά ἐπίρρηματα λαμβάνονται καὶ οἱ σύνδεσμοι μὴν (μή), μήπως (καί)· (φρ.) «μὴν πέρασε ἡ ὥρα;», «μήπως (καί) τὸ εἶδε κανεὶς σας;», γ) ἀρνητικά: ὄχι, δέ(ν), μή(ν), πιά, ὅχι βέβαια· ὡς ἀρνητικά ἐπίρρηματα λαμβάνονται καὶ οἱ σύνδεσμοι: οὔτε, μήτε· (φρ.) «οὔτε καὶ νὰ τὸ ξαναπῆς», «δὲν εἶχε μήτε (ὀρθότερον οὔτε) δεκάρα»· τῶν ἐπίρρημάτων τὰ πλεῖστα ἔχουν ἐντονώτερον τὸ νόημα, ὅταν ταῦτα ἐπαναδιπλοῦνται, π.χ. ἀγάλια -

ἀγάλια, γύρω - γύρω, κάτω - κάτω, σιγά - σιγά, ψηλά - ψηλά κ.λπ., ὡς καὶ μιά - μιά, φορές - φορές, ἄκρη - ἄκρη, τοῖχο - τοῖχο, κ.λπ., ἡ δηλοῦν διανομήν· (φρ.) «ἔρχονται παρές - παρές»· ἄλλοτε ταῦτα προσλαμβάνουν ἰδιαιτέραν σημασίαν, π.χ. «ἡ πεδιάδα εἶναι πέρα - πέρα σπαρμένη» (= ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρης ἕως τὴν ἄλλη, δηλαδὴ ὅλη)· «αὐτὸ ἴσα - ἴσα θέλω κι ἐγώ» (= ἀκριβῶς μάλιστα)· «ἔτσι λίγο - λίγο χάλασε κι αὐτή» (= μετὸν καιρό)· ἀγάλια - ἀγάλια γίνεται κι ἡ ἀγουρίδα μέλι· «καὶ οἱ πέντε στάθηκαν ἀράδα - ἀράδα καὶ περιμέναν» (= ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον) κ.λπ. Εἰς τὰς ἐπίρρηματικάς φράσεις τίθεται καὶ γενικὴ ὀνόματος, π.χ. καλοῦ κακοῦ, τοῦ κάκου, στεριᾶς κ.λπ. Πολλάκις ἔχουν ἐπίρρηματικὴν σημασίαν καὶ οὐσιαστικὰ τιθέμενα κατ' αἰτιατικὴν, π.χ. πῆγε φυλακή, πηγαίνω σχολεῖο, βγήκε ἀναφορά, ἔφυγε τρεχάλα, πάνε παρέα, ἔφυγε χαράματα, τράβηξε γραμμὴ κ.λπ.

Πίναξ συσχετικῶν ἐπίρρημάτων

ἐρωτηματικά	ἀόριστα	δεικτικά	ἀναφορικά
ποῦ;	κάπου, ἄλλου	ἐδῶ, αὐτοῦ, ἐκεῖ, πουθενά	πού, ὅπου, ὅπουδήποτε
πότε;	κάποτε, ἄλλοτε	τότε, τώρα, ποτὲ	πού, ὅποτε, ὅποτεδήποτε
πῶς;	κάπως, ἄλλιω	ἔτσι	ὅπως, καθῶς, ὅπωςδήποτε
πόσο;	κάμποσο	τόσο, καθόλου	ὅσο

Τὰ ἐπίρρηματα εἰς -ιά γράφονται διὰ τοῦ ἰά: μακριά, πλατιά, φαρδιά· εἰς -ως διὰ τοῦ «ω», π.χ. ἀκριβῶς, ἄλλω, ἀπολύτως, ἀμέσως κ.λπ., πλὴν τοῦ ἐντός, ἐμ-

πρός, (ἐ)φέτος, τέλος· εἰς -ις διὰ τοῦ «ι» π.χ. ἀποβραδὶς νωρίς, ὀλονυχτίς, μόλις, κοντολογὶς κ.λπ., πλὴν τῶν συνθέτων ἐκ γενικῆς, π.χ. ἐξαρχῆς, καταμεσῆς, καταγῆς, ἐπικεφαλῆς, ἐπίσης κ.λπ., διὰ τοῦ «ι» γράφονται τὸ μαζί, ἔτσι, ὅχι, πάλι, πέρσι, κομμάτι, τωόντι, μονορούφι, σταυροπόδι· διὰ τοῦ -η τὸ μή, εἰδεμή, ἀκόμη, διὰ τοῦ -υ τὸ μεταξὺ, πολὺ, ἀντικρὺ εἰς εἰ τὸ ἐκεῖ, παμνηφεί τὰ ἐπίρρηματα τὰ λήγοντα εἰς μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον ἢ εἰς -ας καὶ τονιζόμενα ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται π.χ. ἄλλου, αὐτοῦ, ποῦ, παντοῦ, ἐκεῖ, ἐδῶ, πῶς, ἐξαρχῆς, καταγῆς, ἄλλω, εὐτυχῶς, μονομιᾶς, μεμιᾶς, διαμιᾶς κ.λπ., πλὴν τοῦ πού, πῶς, καθῶς, μή, παμνηφεί· τὸ -ᾶ εἰς τὸ τέλος τῶν παροξυτόνων ἐπίρρημάτων εἶναι βραχὺ ὡς καὶ εἰς τὰ οὐδέτερα ἐπίθετα, ἐκ τῶν ὁποίων παράγονται π.χ. «(μυλάει) σπουδαῖα, ὠραῖα, τελευταῖα, πρῶτα» κ.λπ., τὰ ἐπίρρηματα «ἐδῶ», «ἐκεῖ», ἐὰν ἔχουν πρὸ αὐτῶν λέξιν, ἡ ὁποία λήγει εἰς α, ο, ου ἢ τονούμενον εὐδύνανται νὰ πάθουν ἀφαίρεσιν ἄνευ ἀποστρόφου, π.χ. «ἔλα δῶ», «ἀπὸ κεῖ», «κάπου δῶ» κ.λπ. ἀλλὰ «ἦρθ' ἐδῶ», «κοίταξ' ἐκεῖ»· τὸ «καί» προηγούμενον μεταγράφεται εἰς «κι» π.χ. «κι ἐδῶ» (ὅχι «καὶ δῶ»). Τὰ ἐπίρρηματα δὲν συντίθεται μετὰ ῥημάτων, ἐνῶ ἀντιθέτως σήμερον εἰς τὴν δημοτικὴν ὑπάρχουν ἅπειρα ῥήματα σύνθετα μετὰ τροπικῶν ἐπίρρημάτων, ὡς βαρυαστενάζω, καλοπερνῶ, κακοπερνῶ, εὐκολοπιστεύω κ.λπ. // περισπώμενα ἐπίρρηματα ἐξ ὀνομάτων, τὰ ὁποία δὲν τονίζονται πάντοτε ἐπὶ τῆς ληγούσης ἐσχηματίσθησαν μόνον ὑπὸ τῶν

μεταγενεστέρων γραμματικῶν, π.χ. φοικωδῶς, ἀναιδῶς, νοσωδῶς, αἰθαδῶς, δυσωδῶς κ.λπ., ἐνῶ εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἦσαν ἐν χρῆσει ταῦτα παροξυσόμενα, ὡς δυσώδως, νοσώδως, αἰθαδῶς κ.λπ. // «ἐπίρρημα» (βλ. καὶ ἀντεπίρρημα)· τὸ εἰς τὴν ἀρχαίαν κωμωδίαν μετὰ τὴν παράβασιν ὑπὸ τοῦ κορυφαίου ἀπαγγελλόμενον ποιημάτιον συγχείμενον συνήθως ἐκ δεκαῆς τροχαϊκῶν τετραμέτρων· (φρ.) «ἐπίρρηματα οὕτω προσαγορεύεται τὰ μετὰ τὴν παράβασιν τασσόμενα τετράμετρα ὑπὸ τοῦ χοροῦ λεγόμενα μηδέπω τοῦ ἐξῆς μέλους ἐπεληλυθότος. Ἄλλοι ἐπὶ δια μετὰ τῶν χορικῶν μελῶν ἱαμβεῖα βραχέως ἐπιλεγόμενα καὶ ἐφύμνια» (Ἡσύχιος, Σοῦδα). ἐπίρρηματικός, -ή, -όν· ὁ ἀφορῶν εἰς τὸ ἐπίρρημα // (Γραμμ.) ἐπίρρηματικοὶ προσδιορισμοί· ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐκφέρονται δι' ἐπίρρηματος εἴτε διὰ πλαγίας πτώσεως μετὰ ἢ ἄνευ προθέσεως εἴτε διὰ ῥήματος μετ' ἀναφορικῶν μορίων (βλ. τοπικός, τροπικός, χρονικός, ποσοτικός ἐπίρρ. διορισμός)· // «ἐπίρρηματικαὶ προτάσεις»· αἱ ἐξηρημέναι προτάσεις, αἱ προσδιορίζουσαι τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως καὶ ἐπέχουσαι θέσιν ἐπίρρηματικῶν προσδιορισμοῦ, αὗται εἶναι αἱ αἰτιολογικαί, τελικαί κ.λπ. ἐπίρρησις· (= φύγος· ἐπὶ κλησις, χαιρετισμός ἐπωδοῦ, γόητος) // τὸ λεγόμενον ὕστερον, τὸ σχόλιον (ἀντίθ. πρόρρησις)· ἐπίρρυσις (= ἐπίρροη, ῥεῦσις). ἐπίρρητορεύω· (Ῥητορ.) προσθέτω ἐν τέλει εἰς τὸν ῥητορικὸν λόγον. ἐπίρρητος, -ος, -ον· (= δυσφήμιστος)· ἐπίρρητος, -ος, -ον (ἐπίρρεω) (= ὁ ῥέων ἐν

τὸς ἢ πρὸς, ἄφθονος).

ἐπίρροια, (-ας), **ή**· (= ἐπιρροή, ῥεῦσις)· ἐπήρεια (= περιφρόνησις, ὕβρις, (νεώτ.) ἐπίδρασις).

ἐπίσημος, -ος, -ον· (σήμα) (= ὁ φέρων σημεῖον, ἐπιγραφὴν, περιφανήσ)· ἐπίσημος (= ὁ ἔχων σιμὴν τὴν ῥίνα).

ἐπ' ἴσης· (ἐνν. μοίρας), (ὀρθοτ. ἀντὶ ἐπίσης).

ἐπισκοτῶ (-έω)· (= ἐπισκοτίζω· προξενῶ σκότος· (φρ.) «οἰκίαν ὠκοδόμηκεν Ἐλευσὶνι τοσαύτην, ὥστε πᾶσιν ἐπισκοτεῖν τοῖς ἐν τῷ τόπῳ» (Δημοσθένης), (μτφ.) συσκοτίζω, θολώνω)· (φρ.) «οἶνος τῷ φρονεῖν ἐπισκοτεῖ» (Εὐβουλος)· (πρτ.) ἐπεσκότουν, (μέλλ.) ἐπισκοτήσω, (ἀόρ.) ἐπεσκότησα, (ὑποτ.) ἐπισκοτήσω· — ἐπισκοτῶ τι· ἐπισκότησις (= κν. σκοτείνιασμα), ἐπίσκοτος (= ἐσκοτισμένος), ἐπισκοτίζω (= ἐπισκοτέω) > ἐπισκότησις, ἐπισκοτισμός.

ἐπίσκωμμα, (-ατος), **τό**· (Ῥητορ.) «τὰ ἐπισκώμματα» (= σκωπτικαὶ ἐκφράσεις).

ἐπίσταμαί (τι)· (= γνωρίζω νὰ πράξω τι, εἶμαι βέβαιος, ἔχω πεποίθησιν)· (φρ.) «τοῦτον ἐπίστανται πλεῖστα εἰδέναι» (Ἡράκλειτος Φιλόσοφος), (κλίνεται κατὰ τὸ ἴσταμαι)· (πρτ.) ἐπιστάμην, ἡπιστάμην, (μέλλ.) ἐπιστήσομαι, (ἀόρ.) ἡπιστήθην, (πρkm.) ἔγνωκα, (ὑπερσ.) ἐγνώκειν· (ὑπ.) ἐπιστῶμαι, ἀ ἐπιστηθῶ, πρ ἐγνώκω, ἐγνώκως ὦ· (εὐ.) ἐπισταίμην, μ ἐπιστησείμην, ἀ ἐπιστηθείην, πρ ἐγνώκοιμι, ἐγνώκως εἶην· (προστ.) ἐπίστω, ἐπίστασο, ἀ ἐπιστήθητι, πρ ἐγνώκως ἴσθι· (ἀπ.) ἐπίστασθαι, μ ἐπιστήσεσθαι, ἀ ἐπιστηθῆναι, πρ ἐγνώκεναι· (μετχ.) ἐπιστάμενος,

-άμενη, -άμενον, μ ἐπιστησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ ἐπιστηθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἐγνώκως, -κυῖα, -κός· — (μετὰ τελ. ἀπαρεμφ.) (= γνωρίζω νά...)· (φρ.) «ἐπίσταμαι πολλοὺς καθαρμούς καὶ λέγειν ὅπου δίκη σιγᾶν θ' ὁμοίως» (Αἰσχύλος)· (φρ.) «ἐπιστάμενός τινος» (= ἔμπειρος, εἰδήμων, ἐπιδεξιός τινος)· (φρ.) «ἀνδρὸς ἐπιστάμενου» (ἦτοι ἀνδρὸς ἐμπείρου εἰδήμονος) (Ὅμηρος)· (νεωτ.) (φρ.) «μετ' ἐπιστάμενην μελέτην» (= προσεκτικὴν, ἐξονυχιστικὴν)· — ἐπιστήμων, ἐπιστήμη, ἐπιστητός, ἐπιστημονικός, ἐπιστημῶ (-ώ), ἐπιστημονίζω, ἐπιστημοσύνη.

ἐπιστατῶ (-έω)· (καὶ ἐπιστατεύω) (ἀμτβ.) (= εἶμαι ἐπιστάτης, ἐποπτεύω· παρίσταμαι· (μετὰ γενικῆς)· (φρ.) «ἐπίσταται ὅλων τῶν πραγμάτων» (Ἰσοκράτης)· βοηθῶ, ὑποστηρίζω, συντρέχω· (φρ.) «Παιὼν τῷ δ' ἐπιστάτει λόγῳ» (Πίνδαρος)· ἔχω τὴν φροντίδα· (ἐν Ἀθήναις) εἶμαι «Ἐπιστάτης», ἦτοι πρόεδρος εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν) (φρ.) «ἔδοξεν τῷ δήμῳ Νικιάδης ἐπεστάτει» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἐπεστάτουν, (μέλλ.) ἐπιστατήσω, (ἀόρ.) ἐπεστάτησα, (ὑποτ.) ἐπιστατήσω, (πρkm.) ἐπεστάτηκα, (ὑπερσ.) ἐπεστατήκειν· — ἐπιστατῶ τινι ἢ τινος (= ἐπιβλέπω, ἐποπτεύω τινά)· — ἐπιστάτης, ἐπιστασία, ἐπιστατεία, ἐπιστατέον, ἐπιστάτης, (-ιδος) ἢ, ἐπιστατικός, ἐπιστατικὴ (δηλ. ἐπιστήμη).

ἐπιστιγμή, (-ῆς), **ή**· στιγμὴ τιθεμένη ἐπὶ γράμματός τινος.

ἐπιστομίζω (τινά)· (= στουπώνω τὸ στόμα τινός, τοῦ βάζω χαλινόν, δαμάζω· (μτφ.) ἀποστομώνω, κάμνω νὰ σιωπήσῃ·

(φρ.) «ἀπαξάπαντας τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς ἐπιστομίζειν» (Ἀριστοφάνης)· ῥίπτω τινὰ κατὰ πρόσωπον, ἐπίστομα (κν. προύμυτα)· (φρ.) «μὴ ἐπιστομίση με, ἐμπεριπατοῦσαν αὐτῷ» (Λουκιανός)· (ἐπὶ αὐλητῶν) βάζω τὸ ἐπιστόμιον ἐπὶ τοῦ στόματος μου· (πρτ.) ἐπεστόμιζον, (μέλλ.) ἐπιστομίσω καὶ (ἀττ.) ἐπιστομιῶ, (ἀόρ.) ἐπεστόμισα, (ὑποτ.) ἐπιστομίσω· (παθ. ἀ) ἐπεστομίσθην, (ὑποτ.) ἐπιστομισθῶ· — ἐπιστόμιον, ἐπιστόμισμα (= φίμωτρον), ἐπιστομίσ, ἐπιστομόω (= ἐμφράττω), ἐπιστομιστέον, ἐπίστομα (= πρηνήδον, (κν.) προύμυτα), ἐπιστόμωσις, ἐπιστόμισμα, ἐπιστομισμός.

ἐπιστροφή, (-ῆς), **ή**· (Λογ.) ψυχικὰ γεγονότα θεωρούμενα δι' ἐσωτερικῆς παρατηρήσεως καὶ καθιστάμενα προσιτὰ εἰς τὴν ἔρευναν. Διὰ τῆς τοιαύτης παρατηρήσεως, γίνεται ἀντιληπτὴ ἡ οὐσία τῶν φαινομένων, τὸ εἶδος καὶ δημιουργοῦνται αἱ σταθεραὶ ἔννοιαι // (Ῥητορ.) (βλ. ἀντιστροφή μιᾶς προτάσεως*) // (Λογ.) ἡ ἀντιστροφή* μιᾶς προτάσεως.

ἐπισυλλογισμός, (-οῦ), **ὁ**· (Λογ.) εἰς ἑκαστον σύνθετον συλλογισμόν ὁ μὲν προηγούμενος λέγεται προσυλλογισμός, ὁ δὲ ἐπόμενος ἐπισυλλογισμός. Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἶναι σχετικὰ, διότι εἰς πολυσύνθετον συλλογισμόν ὁ μέσος συλλογισμός, ὡς πρὸς τὸν προηγούμενον εἶναι ἐπισυλλογισμός, καὶ ὡς πρὸς τὸν ἐπόμενον προσυλλογισμός. Τὸ τελικὸν συμπέρασμα εἶναι τὸ κοινὸν συμπέρασμα πάντων τῶν συλλογισμῶν τῆς συλλογιστικῆς σειρᾶς.

ἐπισυλλογιστικός, -ή, -όν· (Λογ.) ὁ σύνθετος συλλογισμός, ὁ βαίνων ἀπὸ τοῦ προσυλλογισμοῦ εἰς τὸν ἐπισυλλογισμόν*.

ἐπισυναλοιφή, (-ῆς), **ή**· (Μετρ.) ἡ συνένωσις δύο συλλαβῶν εἰς μίαν· // (εἰς τοὺς ποιητάς), ἡ ἐκθλιψις τοῦ τελικοῦ φωνήεντος ἱαμβικοῦ στίχου πρὸ τοῦ ἀρχτικοῦ τοῦ ἀκολουθοῦ στίχου: «τί ταῦτ' ἄλλως ἐλέγχεις;».

ἐπισυνέμπτωσις, (-εως), **ή**· (Γραμμ.) ἡ ὁμοιοκαταληξία τῶν λέξεων καὶ ἡ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν συμφώνων ἢ προκαλοῦσα εἰς τινὰ στίχον παρήχησιν*, ἦτοι (φρ.) «λέξεων ὁμοιοκαταληξία καὶ τῶν αὐτῶν συμφώνων ἐπαλληλία» (Σοῦδα).

ἐπισύνθεσις, (-εως), **ή**· ἡ εἰς τὴν λογοτεχνίαν συναρμογή, συνθετικὴ ἐνέργεια, ἡ πρὸς ἄλληλα ἐπισύνθεσις· (φρ.) «ἐν δὲ τοῖς μάλιστα μεγεθοποιεῖ τὰ λεγόμενα... ἢ τῶν μελῶν ἐπισύνθεσις» (Λογγίνος).

ἐπισύνθετος, -ος, -ον· (Μετρ.) «τὸ ἐπισύνθετον» (ἐνν. μέτρον) (= διπενθημιμερές), τὸ συγκείμενον ἐκ κώλων δύο διαφόρων ῥυθμικῶν γενῶν.

ἐπισύρω· (= σύρω, σέρνω κατὰ γῆς, εἰς τὸ ἔδαφος)· (μτχ. παθ. πρkm.) ἐπισεσυρμένος, -μένη, -μένον (= ὁ ἡμελημένος)· (φρ.) «τὸ ἐπισεσυρμένον» (τῶν λέξεων) (Φιλόδομος)· «γράμματα ἐπισεσυρμένα» (Λουκιανός) ἄλλως «ἐπισεσυρμένη γραφή» (= γράμματα (ἢ γραφή) γραφέντα μετ' ἀμελείας καὶ ταχύτητος).

ἐπισυστέλλομαι· (Ῥητορ.) (ἐπὶ ὕφους) εἶμαι συνεσταλμένος, σεμνός.

ἐπιταγματικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἐπιταγματικὴ ἢ», ἡ ἀνωθυμία «αὐτός» τιθεμένη μετὰ τῶν προσωπικῶν (φρ.) «ἐπιταγματικὴν κάλοῦσι τὴν αὐτός», καθὼ φασιν ὑποτάσσεται ἅπασιν τοῖς ἀντωνυμικοῖς προσώποις» (Ἀπολλώνιος Δύσκ.)· «ἐγὼ αὐτός»· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ

τοῦ ἐπικρατεστέρου, διότι οὔτε ἡ μόνη ἔχει τὴν χρῆσιν ταύτην, οὔτε πάντοτε ἐπιτάσσεται αὕτη.

ἐπιτακτικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) «ἡ ἐπιτακτική» (= ἡ προστακτική)· εἰς τοὺς τύπους τῆς προστακτικῆς συγκαταλέγονται καὶ ἄλλοι τύποι β' προσ. ἐνεργητικοὶ καὶ μέσοι, οἱ ὅποιοι οὐδόλως διαφέρουν ἀπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν παραγομένων τῆς ὀριστικῆς, παρὰ μόνον κατὰ τὴν αὔξησιν: ἐλέγετε > λέγετε, ἐφέρετε > φέρετε. Καὶ πρᾶγματι ἦσαν ἀναούζητοι τύποι ὀριστικῆς· οὕτως ἔχομεν τύπους ἐπιτακτικῆς π.χ. *ἐπίσχες, θές, δὸς* κ.λπ.

ἐπίτασις, (-εως), ἡ· (Ρητορ.) ἡ ἔντασις // αὔξησις λόγου, ὑπερβολή // (Γραμμ.) «ἐπιρρήματα ἐπιτάσεως» (βλ. ἐπιτακτικά) // ἐνίσχυσις τῆς ἐννοίας δι' εἰδικῶν λέξεων ἢ μορίων, ὡς τοῦ «καί», ὅρου τῆς προτάσεως // ἄλλως «δεσμός τῆς πλοκῆς», ἢ τοι τὸ β' κύριον μέρος τοῦ δράματος, εἰς τὸ ὅποιον γίνεται ἡ πάλη τῶν συγκρουομένων προσώπων ἢ καταστάσεων, ἣτις καὶ ἐπιτείνει τὴν δέσιν τοῦ ἔργου.

ἐπιτατικός, ἡ, -όν· (Γραμμ.) «ἐπιτακτικὰ μόρια», τὰ σημαίνοντα ἐπίτασιν, ἦτοι τὰ ἐπαυξάνοντα τὴν σημασίαν ὅρου τινὸς τῆς προτάσεως, π.χ. σφόδρα, λίαν, μάλα, πάνυ, πέρ, γέ (βλ. ἐπίρρημα), (πρβλ. ἐνισχυτικός) (δημ.) τρι-, τετρα-, ἔφτα-, κατὰ κ.λπ. // «ἐπιτακτικὸς διορισμός» (ἐπίθετον, ἐπίρρημα, σύνδεσμος) ἐπαυξάνων τὴν σημασίαν ὅρου τινὸς τῆς προτάσεως, ὡς ὁ «καί» εἰς τὴν φράσιν «καὶ βεβαίως», τὸ «λίαν» εἰς τὴν φράσιν «λίαν καλῶς» // «ἐπιτακτικὰ μόρια», ἄλλως «προσθετικά*», ταῦτα εἶναι τὸ «ἄ», ὡς ἄ-τλας»

(= πολὺ - τλας), ἄ-τενής (= πολὺ τεταμένος), ἄ-χανής· τὸ ἀρι-, ἐρι-, θα-, ζα-, βου-, λαι-, λα-, μασί-, μα- καὶ ἵππο-, π.χ. ἀρί-δηλος, ἐρί-τιμος, ἐρί-βωλος, θα-φοινός, ζά-πλουτος, βου-λιμία, λαι-σποδίας (= ὁ λίαν φιλήδονος), λαίμαργος, λά-μαχος (= λίαν μάχιμος) ἵππο-πορνος (= σφόδρα πόρνος), ἵππο-τιγρις (= μεγάλη τίγρις), ἵππο-τυφία (= ὑπερβολικὴ ὑπερηφάνεια), μασί-γδουπος (= ἐρίγδουπος, λίαν βροντώδης) // (Δημ.) «μὰ οὔτε μὴ δραχμή», «ὅχι μόνο μὲ εἶδε, μὰ (= ἐπὶ πλεόν) καὶ μοῦ μίλησε» (τὸ «μὰ» ἐπιτακτικὸν καὶ ἐπιδοτικὸν μόριον) κ.λπ., τριδιπλος, τρικούβερτος, τρικυμία· τετράδιπλος· ἐφτάδιπλος, ἐφτάφυχος, φταπόδι (= πολύπους, ὁ ὀκτάπους)· κατάμαυρος, κατάξερος, κατάχλωμος κ.λπ. // «ἐπιτακτικὴ ἐννοια», ἡ διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς λέξεως, π.χ. «ἄρον, ἄρον...» (εἶδος «πλεονασμοῦ*»), «αὐθις αὖ πάλιν» // «ρήματα ἐπιτακτικά»· τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν ἐπίτασιν τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος, ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγονται: (βρέμω) > βρωμῶμαι, (νέμω) > νωμάω, (τρέπω) > τροπάω (καὶ πλημμελῶς τρωπάω), (δέρκομαι) > δορκάζω, (τρέχω) > τροχάζω, μαιμάω, νηνέω, παιφάσω, παιπάλλω κ.λπ. // «ἐπιτακτικὸς ἢ ἐπιτεταμένος τύπος», π.χ. ἀπαναπανωτά (πρβλ. μεγεθυντικός).

ἐπιτάφιος, -ος, -ον· καὶ -α, -ον // ἐπιτάφιος λόγος (ἀρχ.) λόγος ἐγκωμιαστικός, ὁ ὁποῖος ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ ῥήτορος πρὸς τιμὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων· οἱ ἐπιτάφιοι λόγοι, οἱ ὅποιοι ἀνήκον εἰς τὸ

ἐπιδεικτικὸν ῥητορικὸν εἶδος, καθιερώθησαν ἰδίως μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους // γενικῶς, λόγος ἐγκωμιαστικός εἰς ἀποθανόντα. // (δημοτ.) «τὸ ἐπιτάφιο» (= τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐπίγραμμα) // «Ἐπιτάφιος Περικλέους» (ἀρχ.)· ὁ πλεόν σπουδαῖος λόγος πάντων τῶν ἐπιταφίων, καθὼς καὶ ἔν ἐκ τῶν καλλιτέρων μνημείων τοῦ ἐπιδεικτικοῦ ῥητορικοῦ εἶδους· οὗτος ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Περικλέους πρὸς τιμὴν τῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πεσόντων Ἀθηναίων· ὁ λόγος περιέχεται εἰς τὸν «Πελοποννησιακὸν πόλεμον», «ξυγγραφὴν» τοῦ Θουκυδίδου. «Ἐπιτάφιος Λυσίου» (ἀρχ.)· οὗτος συνετάχθη ὑπὸ τοῦ ῥήτορος Λυσίου καὶ ἐξεφωνήθη τῷ 394 πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων πολεμιστῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου· εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν καὶ ἀπὸ τῆς μυθικῆς ᾗδῃ ἐπυχῆς πάντα τὰ κατορθώματα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

ἐπιτήδειος, -ος, καὶ -α, -ον· (= κατάλληλος) (<ἐπὶ τῇδε>· (παρὰθ.) ἐπιτηδειότερος καὶ ἐπιτηδεέστερος, ἐπιτηδειότατος καὶ ἐπιτηδέεστατος· «τὰ ἐπιτήδεια» (= αἱ προμήθειαι, τὰ τρόφιμα)· «ἐπιτηδειος» (= στενὸς φίλος)· (φρ.) «ἀφικνεῖται αὐτοῖς ἀγγελία παρὰ τῶν ἐπιτηδείων (= τῶν φίλων)» (Θουκυδίδης).

ἐπιτηδεύω (τι)· (= πράττω, ἔχω ὡς ἔργον, ἐπαγγέλλομαι, ἐξασκῶ· (φρ.) «ἐπιτηδεύω τὴν αὐτὴν τέχνην» (Πλάτων), (μετὰ τελ. ἀπαρ.) συνηθίζω· ἐπιτηδεύομαι· ἀποκτῶ ἰδιότητα, ἀσχοῦμαι· (φρ.) «εἰ αὖ ἐπιτήδευε κομᾶν» (Ίουλιανός)· φροντίζω νὰ πράττω· (πρτ.) ἐπετήδευον, (μέλλ.) ἐπιτηδεύσω, (ἀόρ.) ἐπετήδευσα, (ὑποστ.) ἐ-

πιτηδεύσω, (πρkm.) ἐπιτετήδευκα· (Παθ.) ἐπιτηδεύομαι (= ἀσχοῦμαι)· (πρkm.) ἐπιτετήδευμαι, (μετχ.) ἐπιτετηδευμένος, -η, -ον· — ἐπιτήδεις, ἐπιτήδεις (= ἀσχυοί), ἐπιτήδευμα (= ἐπάγγελμα), ἐπιτηδεύτος, ἐπιτήδειος, ἐπιτηδειότης, ἐπιτηδειῶ (= κάμνω τινὰ ἐπιτήδειον, κατάλληλον), ἐπιτηδευομαι (= γίνομαι ἱκανός, κατάλληλος)· (κατὰ μετοχὴν ἀπολύτως) ἐπιτηδεύσας (= ἐπιτήδεις).

ἐπιτίμησις, (-εως), ἡ· (= ἐπίκρισις, μομφή)· (Ρητορ.) αὔξησις, μεγένθυσις, διὰ χρήσεως ἰσχυροτέρου ὅρου: «ἐπιτιμητικός λόγος».

ἐπίτμησις, (-εως), ἡ· ἡ κατὰ τὴν γραφὴν ἢ τὴν ἐκτύπωσιν ἔργων σύντμησις λέξεων διὰ παραλείψεως γραμμάτων ὡς ἱατρική > ἱατρ., πληθυντικός > πληθυντ., καὶ λοιπά > κ.λπ., παράβαλε > πρβλ., Κωνσταντινούπολις > Κων/πολις κ.λπ.

ἐπιτομή, (-ῆς), ἡ· βραχὺ σύγγραμμα περιέχον περιληπτικῶς τὰ ἐκτεθειμένα εἰς ἄλλον ἐκτενέστερον σύγγραμμα // «ἐπιτομος» (ἐπὶ συγγραμμάτων) (= περιληπτικός), ὁ γενόμενος «ἐν ἐπιτομῇ» ἢ «κατ' ἐπιτομήν».

ἐπίτονος, -ος, -ον· ἔντονος, ἐπιτεταμένος // (Γραμμ.) (δημ.) «ἐπίτονος συλλαβή» λέγεται ἡ συλλαβὴ ἡ μετὰ τὴν τονιζομένην, π.χ. «πρόσ-ω-πον» ἐπίτονος συλλαβὴ εἶναι ἡ -ω-.

ἐπίτριτος, -ος, -ον· (Μετρ.) «ἐπίτριτος πούς» ἢ «ἐπίτριτον»· τετρασύλλαβος πούς ἐξ ἐνὸς τετρασήμερου (σπονδαίου) καὶ ἐνὸς τρισήμερου (τροχαίου ἢ ἱάμβου), οἱ ὅποιοι ἔχουν λόγον 4:3 ἢ 3:4· τοῦ ποδὸς τέσσερα εἶναι τὰ εἶδη: ἐπίτριτος πρῶτος (υ — —), ἐπίτριτος δεύτερος

(— υ —), ἐπίτριτος τρίτος (— — υ—) καὶ ἐπίτριτος τέταρτος (— — υ).

ἐπιτροπεύω (τινά)· (= εἶμαι ἐπίτροπος, προστατεύω, ἐπιστατῶ (φρ.) «προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος, ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεύον» ('Ηρόδοτος)· ἐπιβλέπω, διευθύνω, κυβερνῶ, διοικῶ· εἶμαι ἀντιπρόσωπος· (φρ.) «ἐπιτροπευόντος τῆς Ἰουδαίας» (Καιν. Διαθ.)· παρέχω· (φρ.) «δίδαιταν ἡμᾶς ἐπιτροπεύειν» ('Ισαῖος)· (πρτ.) ἐπετρόπευον, (μέλλ.) ἐπιτροπεύσω, (ἀόρ.) ἐπετρόπευσα, (ὑποτ.) ἐπιτροπεύσω ('Ιαθ.) ἐπιτροπεύομαι, π ἐπετροπεύομην, ἂ ἐπετροπεύθην, (ὑποτ.) ἐπιτροπευθῶ, πρ ἐπιτετρόπευμαι, (μετχ.) ἐπιτετροπευμένος, -η, -ον· — ἐπίτροπος, ἐπιτροπεία (= κηδεμονία), ἐπιτρόπευσις, ἐπιτροπευτικός, ἐπιτροπεύσιμος.

ἐπιτροχασμός, (-οῦ), ὁ· (= συνοπτική διήγησις ἄνευ λεπτομερειῶν)· (φρ.) «ἐπιτροχασμὸς ἐστὶν ὀνομασία πραγμάτων κατὰ μόνην ἀπαριθμῶσιν γινομένη, ἄνευ τῆς περὶ αὐτῆς διηγήσεως».

ἐπιτύμβιος, -ος, -ον· «τὸ ἐπιτύμβιον», ἐπιγραφή χαρασσομένη ἐπὶ μνήματος.

ἐπιτυχία, (-ας), ἡ· (Συνταχτ.) «τὰ ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας σημαντικά» (ρ.) τυγχάνω, ἀποτυγχάνω· (ἐπιθ.) ἀτυχής, ἐπιτυχής· ταῦτα συντάσσονται μετὰ γενικῆς, π.χ. «ἀποτυγχάνει τῶν ἐλπίδων», «ἀτυχὴς συνέσεως».

ἐπιφάνεια, (-ας), ἡ· (= ἡ ἐμφάνισις· τὸ ἐπάνω μέρος)· ἐπιφάνια, (-νίων), τὰ (ἐν. ἱερά) (= τὰ γενέθλια)· τὰ Θεοφάνια [καὶ ἤχι Θεοφάνεια, ἄλλο «ἡ Θεοφάνεια» (= ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον εἰς σάρκα· ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν· ἡ ἐμφάνισις εἰς τὸν

κόσμον τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν βάπτισιν αὐτοῦ· τὰ Φῶτα, ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανίων ἢ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ)·] (ἀρχ.) ἑορτὴ εἰς Δελφούς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδείκνυντο τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλων θεῶν εἰς τὸν λαόν· (φρ.) «ἐπικίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν Θεοφανίοισι» ('Ηρόδοτος).

ἐπιφέρομαι· (Γραμμ.) (ἐπὶ γραμμάτων εἰς τινα λέξιν) (= ἀκολουθῶ) (βλ. ἐπιφορά).

ἐπιφθεγμα, (-ατος), τό· (Γραμμ.) τὸ ἐπιφώνημα*· (φρ.) τὸ «ὦ εἶναι κλητικὸν ἐπίφθεγμα» (ἄλλως ἐπιφώνημα)· // ἡ ἐπιδόξ· // (ἐπιθ.) «ὁ ἐπιφθεγματικός» (= ὁ περιέχων ἐπιδόξ).

ἐπιφορά, (-ας), ἡ· ('Ρητορ.) (βλ. ἀντιστροφή) // σχῆμα, κατὰ τὸ ὅποιον ἄλλοι πᾶντες προτάσεις τελειώνουν εἰς τὴν ἰδίαν λέξιν, π.χ. [τῆς στρώσει στὰ πόδια «της» τὴν μύθια «της» πὺ ἀκουμποῦν τὰ βάζα μὲ τὰ φῖορα «της»]· // (Λογ.) τὸ συμπέρασμα (βλ. ἀντιστροφή)· // (Γραμμ.)· (φρ.) «ἔχει ἐν ἐπιφορᾷ τὸ λλ», ἦτοι ἀκολουθοῦν ἀμέσως κατόπιν, δύο λλ, π.χ. μά - λλον.

ἐπιφορικός, ἡ, -όν· (Γραμμ.) (= συλλογιστικός)· «ἐπιφορικοὶ σύνδεσμοι»: ἄρα, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν κ.λπ.

ἐπίφρασις, (-εως), ἡ· ('Ρητορ.) (εἶδος πλεονασμοῦ*) εἰδικὴ μνεία ἀτόμου τινός.

ἐπιφυλλίς, (-ίδος), ἡ· αὐτοτελὲς ἢ μετὰ συνεχείας δημοσίευμα ἐγκυκλοπαιδικῆς ἢ ἄλλου περιεχομένου, τὸ ὅποιον συνήθως καταχωρίζεται εἰς τὸ κάτω μέρος τῶν ἐφημερίδων καὶ χωρίζεται δι' ὀριζοντίου γραμμῆς ἀπὸ τῆς λοιπῆς ὕλης.

ἐπιφώνημα, (-ατος), τό· (ἄλλως ἐπίφθεγμα*), ἑναρθρὸς φθόγγος, ἐκφεύγων αὐτομάτως τῶν χειλέων κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν ζωηροῦ τινος συναισθήματος· // (Γραμμ.) ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐκφράζονται τὰ διάφορα τῆς ψυχῆς πάθη, ὡς ἔκρηξις χαρᾶς, λύπης, προτροπῆς, θαυμασμοῦ, ἀγανακτήσεως, πόνου, ἀπορίας, ἐκπλήξεως κ.λπ., (διὰ τοῦτο λέγονται καὶ «παθητικὰ ἐπιφωνήματα») καὶ εἰς τὴν πρότασιν ἀσυνδέτως ἐκφέρονται καὶ συναδεύονται συνήθως ὑπὸ φράσεως ἐπιφωνηματικῆς ἢ ἐρωτηματικῆς, ὡς «ἂ δειλοί, τί κακὸν τόδε πάσχετε;», «βαβαί· νενεύριται μὲν ἦδε συμφορά» (Δημ.) «ὁρύγτε! τί ζητᾶτε», «ἂ! ἐπὶ τέλους ἤλθε»· τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι ὀκτὼ εἰδῶν: α) γελαστικά, ὡς ἂ ἂ (= χά, χά), β) ἐκπληκτικά, ἂ! ἔα! ἔα!, γ) θαυμαστικά, ἄ, ὦ, βαβαί, βαβαῖά, αἰβοῖ, παπαί, αἰ!, δ) θειαστικά (ἐνθουσιασμοῦ): εὐοῖ, εὐάν, εὐαί, (καὶ εὐαί), ἐλελεῦ, εὐγε, ε) τὸ κλητικὸν ὦ (παρετηρήθη ὅτι ἡ παρὰλειψις τοῦτου εἰς τὴν κλητικὴν ἐμφαίνει συνήθως περιφρόνησιν, ἀποστροφήν κ.λπ., εἰς τὸν Ὅμηρον δὲ πρὸ τῶν ὀνομάτων τῶν θεῶν δὲν λέγεται), στ) εἰρωνείας: ἄλῃθες, ζ) σχελιαστικά (λύπη, ὀργή, ἄλγος, ἀγανακτήσις): αἰαί, αἰβοῖ, ἰού, ἰώ, οἶμοι, παπαί, οὐαί, ὦμοι, ὥποποι, ὅτοτοῖ, φεῦ κ.λπ., (δημοτ.) ἄλα (βενετ. ala (= ἐμπρός)· νεώτερον πρόσταγμα, π.χ. «ἄλα γειά σου!», ἔγια, μόλα κ.λπ., καὶ η) προτρεπτικά: ἄρρη (ἐπίφθεγμα κωπηλατικόν), σῖζε (τῶν κλητῶν), σίττα (τῶν ποιμένων).

Πολλῶς διπλασιάζονται τὰ σύμφωνα ἢ καὶ ὅλη ἡ συλλαβὴ πρὸς ἐντονωτέραν ἀνά-

δειξιν τοῦ πάθους, π.χ. ὅτοτοῖ, ὅτοτοτοῖ, ὅτοτοτοτοῖ, ἰατταταί, ἄτταταί, ἰατταταιάξ, ἀπαπαί, ἀπαπαῖ, ἀπαπαῖ, ἀπαπαπαῖ.

Ἐπειδὴ τὸ συναισθημα ἀποτείνεται εἰς τι ἀντικείμενον, ἔχομεν ἐπιφωνήματα, τὰ ὅποια ἐξέρχονται τῆς τάξεως τῶν γνησίων ἐπιφωνημάτων. Εὐχρηστα πρὸς δῆλωσιν τούτων τῶν ἐννοιῶν εἶναι: ἴδε (> ἰδέ), φέρε, ἄγε, εἰεν, σίττα (καὶ ψίττα) (βουκολικὸν ἐπίφθεγμα), ὦπ, ὦπ, ὦπ! (κλέυσμα πρὸς καταπάσιν κωπηλασίας), ἐλελεῦ, ἐλελεῦ (πολεμικὸν ἐπιφώνημα, δημ. ἄερα, ἄερα!)· καὶ ἄλλα ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου ἐπέχουν θέσιν ἐπιφωνήματος, π.χ. μέλε (< μέλεε), ὦ τῶν (< ὦ τάλαν), ὀλέ (< ὀλεέ)· (παράγονται καὶ ῥήματα ἐξ ἐπιφωνημάτων (ἐπιρρημάτων)), ὡς (εὐά) > εὐάζω, (αἰ) > αἰάζω, (οῖ) > οἰζώ, (οἶμοι) > οἰμώζω, (φεῦ) > φεύζω, (ἰῶ) > ἰύζω, (ἐλελεῦ) > ἐλελίζω, (ὀλολό) > ὀλολύζω κ.λπ.).

Οἱ ἀρχαῖοι κατέτασσον τὰ σήμερον λεγόμενα «ἐπιφωνήματα» εἰς τὰ «ἐπιρρήματα», ἂν καὶ ταῦτα λέγονται πολλῶς καὶ ἐκεῖ, ὅπου δὲν ὑπάρχει ῥήμα ὑπ' αὐτῶν προσδιοριζόμενον, π.χ. εὐγε! οἶμοι! φεῦ!· (φρ.) «τὰ τοιαῦτα τῶν ἀποφθεγμάτων ἐξ αὐτοπαθείας ἀναπεμπόμενα τὴν περὶ τὸν λέγοντα μόνον πεῖσιν (= πάθος) ἀφηγεῖται καὶ ἔνθεν οὐκ ἐπιφωνεῖ δευτέρους καὶ τρίτους, ἔφαμεν δὲ ὅτι σὺδὲ ἐπίρρημα φέρεται» ('Απολλώνιος). Οἱ μετέπειτα τὰ διέστειλαν ἀπὸ τῶν ἐπιρρημάτων καὶ ἀπῆρτισαν ἴδιον μέρος λόγου: «τὰ ἐπιφωνήματα», καὶ τὰ ὅποια δὲν συνδέονται συνήθως μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου πρὸς ἀπαρτι-

σμών προτάσεως καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς μικρὰς προτάσεις ἐκφερομένας μονολεκτικῶς εἰς ἔκφρασιν συναισθημάτων. // εἰς τὰ ἀρχέγονα ἐπιφωνήματα ὁ ἐπ' αὐτῶν περισπώμενος τόνος τὰ καθιστᾷ παθητικώτερα: ᾧ! ὦ! ὅτοτο! φεῦ! αἰαί! παπαί! εὐβοί, ὦ τᾶν, ἀτταταί κ.λπ. // καὶ ὀνομάτων θεῶν κλητικαὶ λαμβάνονται ὡς ἐπιφωνήματα, π.χ. «Ἀπολλων ἀποτρόπαιε, τοῦ χάσματος!», «Ὡ Ζεῦ βασιλεῦ, τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν» (Ἀριστοφάνης). // ἔχομεν καὶ ἐπιφωνήματα ζώων: (χοίρου) γοῖ, γοῖ! καὶ γρῦ!, (χοιριδίων) κοῖ, κοῖ!, (βατράχων) κοάξ, κοάξ! βρεκεκεξ κοάξ! // (Συντακτ.) τὰ ἐπιφωνήματα εἰς τὸν λόγον τίθενται κατὰ τρεῖς τρόπους: α) καθ' ἑαυτά, ὅταν ὁλόκληρος λόγος ἀκολουθῇ καὶ δὲν ἀλλάσσουν τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, οὔτε ἔχουν ῥοπήν ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν καὶ ἡ τίθενται ἀπολύτως, π.χ. «ὦ πόποι! ἡ μέγα πένθος...» (Ὀμηρος), ἡ τοῦ λόγου ἀποτεινομένου πρὸς τι πρόσωπον διὰ τῆς κλητικῆς, π.χ. «ὦ δειλοί! Δαναῶν ἡγήτορες! ὡς ἄρ' ἐμέλλετε...» (Ὀμηρος). β) προστιθεμένης ὀνομαστικῆς (ἐπειδὴ τὰ ἐπιφωνήματα ἰσοδυναμοῦν πρὸς ὁλόκληρον πρότασιν, διὰ τοῦτο προστιθεμένη ἡ ὀνομαστικὴ ἀποτελεῖ χωριστὸν λόγον ἐξηγουσά τὸ πρόσωπον, εἰς τὸ ὅποιον γίνεται τὸ πάθημα τοῦτο, π.χ. «ὦ μοι ἐγὼ! τί πάθος;» (Ὀμηρος), γ) μετὰ πлагίας πτώσεως καὶ τὸ μὲν αἷτιον τοῦ πάθους ἐκφέρεται διὰ γενικῆς, τὸ δὲ πρόσωπον τὸ αἰσθανόμενον τὸ πάθημα τοῦτο ἡ κατὰ γενικὴν τῆς αἰτίας, π.χ. «οἴμοι τῶν ἐμῶν ἐγὼ κακῶν» (Εὐριπίδης), «ὦμοι ἐμῶν παθεῶν» (Εὐριπίδης). [ἀλλὰ τό «οἴ-

μοι μοι» καὶ τὸ «ὦ μοί μοι» ἀνάγκη νὰ γράφεται «οἴμομοι»]. πολλάκις τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον αἰσθάνεται τὸ πάθημα ἐκφέρεται κατ' αἶτ. «αἶ με δειλήν»· εἰς τοὺς νεωτέρους τὰ ἐπιφωνήματα ὀνομάσθησαν καὶ «παρεμβλήματα» (= παρενθήματα), διότι ταῦτα τίθενται: α) εἰς τὴν ἀρχὴν λόγου: «ὦ μοι ἐγὼ!», β) εἰς τὸ τέλος «ἄπεχε φεῦ!», γ) εἰς τὸ μέσον (ἦτοι παρεντίθενται). (φρ.) «ἀκτάς ἀμφὶ Κυχερίας, δᾶ (οὐὰ μετὰ γενικῆς) - - -» (Αἰσχύλου «Πέρσαι» 570), εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος (φρ.) «οἴοι δᾶ, φεῦ» (δᾶ = γῆ) (Αἰσχύλου «Εὐμενίδες» 874). // τὸ οἴμοι (= οἶ + μοι) (= ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ) ἀλλασσομένου τοῦ προσώπου δυνατὸν νὰ λεχθῇ καὶ οἴσοι (= οἶ-σοί) (= ἀλλοίμονον εἰς σέ καὶ «οὐαί σοι!», ὅχι ὅμως «οἴμοι τοῖς ἀθλίοις!».

(Δημ.) Τὰ ἐπιφωνήματα δηλοῦν: α') ἀπορίαν: ᾧ! ὦ! μπᾶ! (φρ.) «μπᾶ; γύριες κι ὅλα;» β) ἄρνησιν: «ᾧ μπᾶ!» (φρ.) «πληρωθήκατε; Μπᾶ (= ὅχι)» [τὰ εἰς -α ἐπιφωνήματα περισπῶνται: ᾧ! μπᾶ! καθ' ἀπλοποίησιν δημ. ᾧ, μπᾶ, κ.λπ.] γ) ἀβεβαιότητα, ὡς χμ! δ) εὐχὴν, ὡς εἴθε, ἄμποτε, μακάρι! (φρ.) «μακάρι νὰ εἶχα καὶ θὰ σοῦ ἔδιναν», ε) ἐπιδοκιμασίαν, ἔπαινον, ὡς, εὖγε, γειά σου, μπράβο! (φρ.) «μπράβο σας, παιδιά!» ζ) θαυμασμόν, ὡς ᾧ, ᾧ, ἴ, μπᾶ, ποπό! (φρ.) «ᾧ! ἦταν θαῦμα!» ζ) κλῆσιν, ὡς ἔ! (ἔ, Γιώργο!), ὦ! «ὦ, σεῖς βουνά!», η) παρακίνησιν, ὡς ᾧ! «ᾧ! γειά σου», χά, αἰ, ἄντε, ἄμε, ἄλτ, μᾶρς, στόπ, σία, σοῦτ, σι! θ) ἐμπαιγμὸν ἢ εἰρωνείαν, ὡς ἔ, οὔ, οὔστ, γιούχα, ἀχαχούχα! (φρ.) «οὔστ! παληόσκυλο!», ι) πόνον, λύπην, ὡς ᾧχ, ᾧου, ὀμέ, ὦ, ὅχ, ὅχου, ὅφου, ἄλλοι,

τρισαλλοί, ἀλλοίμονο, τρισαλλοίμονο· (φρ.) «ἄλ(ο)ί! κακὸ πού μ' ἔβρικε»· ια) στενοχώριαν, ἀηδίαν, ἀπελπισίαν, ὡς ἔ, οὔ, οὔφ· (φρ.) «οὔφ! μ' ἔσκασες», ὅφ, πούφ, πᾶ πᾶ πᾶ, μπᾶ μπᾶ μπᾶ! ιβ) ἀποδοκιμασίαν, αἰσχος! ντροπὴ σου! (φρ.) «ντροπὴ σου! παληάνθρωπε!».

Ἡ ἔννοια πολλάκις τῶν ἐπιφωνημάτων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τόνου καὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῆς φωνῆς, τούτου ἕνεκα τὸ «ᾧ» σημαίνει θαυμασμόν, «ᾧ! ἦταν θαυμάσιο», λύπην «ᾧ! τί κρῖμα», καὶ ἄλλοτε ἀπορίαν, «ᾧ!... τότε λοιπόν;» κατὰ τὴν ἐκφορὰν τῶν τὰ ἐπιφωνήματα στίζονται συνήθως διὰ θαυμαστικοῦ, ὡς «χά, χά, χά!», ἐρωτηματικοῦ, ὡς «ἔ;», ἢ ἀποσιωπητικῶν, ὡς «ᾧμέ...».

Ὡς ἐπιφωνήματα χρησιμοποιοῦνται: (κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ὀνόματα οὐς. καὶ ἐπίθετα, π.χ. (ὀνομαστικὴ): «ἀνάθεμά τον!», «Χριστὸς καὶ Παναγία!», «παιδί μου»· (αἰτιατικὴ): «τὸν ἀνόητο! τί τοῦρθε», «τό(ν) δυστυχῇ! τί ἦταν αὐτὸ πού ἔπαθε»· (κλητικὴ) «Θεέ μου! Παναγιά μου!» κ.λπ., ταῦτα προήλθον δι' ἀποσπάσεως ἀπὸ πληρεστέων προτάσεων, π.χ. «ἀνάθεμα νᾶχη αὐτός» > «ἀνάθεμα!», «κρῖμα εἶναι νὰ πάθῃ τέτοιο κακὸ» > «κρῖμα(ς)» // ὡς ἐπιφωνήματα χρησιμοποιοῦνται: α) ἐπιφωνηματικαὶ ἐκφράσεις καὶ οὐσιαστ. ἐπίθ. ῥήματα καὶ ἐπιρρ., ὡς «Χριστὲ καὶ Παναγιά», «δρόμο», «καλέ», «ἡμαρτον», «ἔξω», «μάλιστα», «μὲ τὸ συμπάθειο», «νὰ σὲ χαρῶ», «οτὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ», «καλὴ διασκέδαση», «σιδεροκέφαλος», «νὰ τὰ κατοστήσης», καὶ β) ἐπιφωνήματα ἐξ ὀνοματοποιίας, ὡς μπούμ, ντούκου - ντού-

κου, ἀψού, μπλούμ, ψῖτ - ψῖτ (ἐπὶ γαλῶν), πουλ - πουλ (ἐπὶ ὀρνίθων), οὔστ (ἐπὶ κυνῶν) κ.λπ.

γ) τινὰ ἐπιτακτικῶς: «ἄντε καὶ πού θὰ μοῦ πᾶς», διπλοῦν ἐπιτιμητικῶς: «ἄντε! ἄντε καὶ δὲν ντρέπεσαι», (καὶ ἐν ἐπεκτάσει) «ἄντεστε!», «ἄντεστε παιδιὰ τώρα πᾶμε νὰ κοιμηθοῦμε»· (νεώτ.) καλέ, βρέ (ἐκ τοῦ μωρέ), μπρέ· // (Ῥητορ.) «ἐπιφώνημα»· σχῆμα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ῥήτωρ μετὰ τὴν ἔκθεσιν ἢ διήγησιν μεγάλου τινός γεγονότος ἐπιφωνεῖ λέγων τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ, π.χ. «Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη... Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος» (Δημοσθένης). Τοῦτο πράττει ὁ ῥήτωρ κινούμενος ὑπὸ συναισθήματος πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ λόγου ἐπευφημῶν καὶ μεγαλύνων τὸ πρᾶγμα ἢ τούναντίον καταμεμφόμενος αὐτό.

ἐπιφωνηματικός, -ή, -όν· ὁ τοῦ ἐπιφωνήματος // ὁ λεγόμενος ὡς ἐπιφώνημα*· // ὁ λεγόμενος ὡς ἐπιφώνησις*· (φρ.) «ἐπιφωνηματικὴ ῥῆσις» // (Γραμμ.) ἐπιφωνηματικὸν* (= τὸ θαυμαστικόν).

ἐπιφώνησις, (-εως), ῆ· (Γραμμ.) ἀπαγγελία συλλαβῆς // (Ῥητορ.) ἀναφώνησις*.

ἐπιχείρημα, (-ατος), τό· (Ῥητορ.) πᾶς λόγος δεικνύων τὴν ἀλήθειαν, τὸ ψεῦδος ἢ πράγματός τινος τὴν πιθανότητα· ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει τὰ ῥητορικὰ ἐπιχειρήματα «πίστεις» διαιρῶν αὐτάς εἰς «ἐντέχνους», ἦτοι ὅσας εὐρίσκει ὁ ῥήτωρ παρατηρῶν τὸ προκείμενον πρᾶγμα καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ σχέσεις αὐτοῦ, καὶ εἰς «ἀτέχνους», εἰς τὰς ὁ-

ποιάς λέγει τούς νόμους, τούς μάρτυρας, τὰς συνθήκας, τὰς βασάνους καὶ τούς ὄρκους. Ὡς ἐκ τούτου πᾶν ἐπιχείρημα ἐξάγεται ἐξ ἄλλων πηγῶν // (Λογ.) (τοῦ Ἀριστοτέλους), (ἄλλως ἐπιχειρήσεις), ἐπιχειρουμένη ἀπόδειξις, τῆς ὁποίας γίνεται χρῆσις εἰς τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἡ ὁποία εἶναι σύντομός τις ἀπόδειξις μετ' αἰτιολογίας // ἡ λέξις ἐπιχείρημα εἶναι ἐν χρήσει παρ' Ἀριστοτέλει, ἀλλὰ δηλοῖ τὸν «διαλεκτικὸν συλλογισμόν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν «ἀποδεικτικὸν συλλογισμόν», ὅστις καλεῖται παρ' αὐτῷ «φιλοσόφημα». Τὸ ἐπιχείρημα ἔλαβε τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει σήμερον μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη.

Τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι σύνθετοι βραχυλογικοὶ συλλογισμοί. Τὸ ἐπιχείρημα εἶναι ἀπλοῦς τὴν μορφήν συλλογισμός, τοῦ ὁποίου ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἢ ἀμφότεραι ἔχουν τὴν αἰτιολογίαν προσηρητημένην.

Τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι ἀπλᾶ, διπλᾶ καὶ πολύπλοκα:

1) ἀπλᾶ (τούτων ἡ μία τῶν προκειμένων ἔχει προσηρητημένην αἰτιολογίαν):

α) M - K διότι M - A

Υ - M

Υ - K

Τὰ ἔντομα εἶναι ἔμφυχα, διότι εἶναι ζῶα· οἱ κύνες εἶναι ἔντομα·

οἱ κύνες ἄρα εἶναι ἔμφυχα.

β) K - M

Υ - M, διότι M - A

Υ - K

Πᾶσα πιθανὴ ὑπόθεσις ἐρμηνεύει τὰ κυριώτερα φαινόμενα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθη. Ἡ ὑπόθεσις κατὰ τὴν ὁποίαν

ἡ ζωὴ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ἐξ ἄλλων πλανητῶν, δὲν ἐρμηνεύει τὸ ζήτημα τῆς γενέσεως τῆς ζωῆς, διότι καὶ ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ διέλθῃ ἡ ζωὴ ἀλώβητος διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας τῆς γῆς, μένει πάλιν ἄλυτον τὸ πρόβλημα, πῶς ἐνεφανίσθη ἡ ζωὴ ἐπὶ τῶν πλανητῶν ἐκείνων·

Ἡ ὑπόθεσις ἄρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ζωὴ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ἐξ ἄλλων πλανητῶν, δὲν εἶναι πιθανή.

(Θ. Βορέα «Λογική»).

2) διπλᾶ (τούτων ἀμφότεραι αἱ προκειμέναι ἔχουν προσηρητημένην αἰτιολογίαν).

M - K, διότι M - A

Υ - M, διότι Υ - B

Υ - K

Οἱ ὄργανισμοὶ εἶναι φθαρτοί, διότι εἶναι σύνθετοι·

Τὰ δένδρα εἶναι ὄργανισμοί, διότι εἶναι φυτά·

τὰ δένδρα ἄρα εἶναι φθαρτά.

3) πολύπλοκα (ἔταν εἰς τὰς αἰτιολογίας τῶν προκειμένων εἶναι καὶ ἄλλαι αἰτιολογίαι προσηρητημέναι)·

α) M - K, διότι εἶναι A, τοῦτο δὲ εἶναι B..

Υ - M

Υ - K

Τὸ φυτὸν εἶναι φθαρτόν, διότι εἶναι ὄργανισμός, ὁ δὲ ὄργανισμός εἶναι σύνθετος· τὸ δένδρον εἶναι φυτὸν·

τὸ δένδρον ἄρα εἶναι φθαρτόν.

β) M - K, διότι εἶναι A, τοῦτο δὲ εἶναι B..

Υ - M διότι εἶναι Γ...

Υ - K

Τὸ φυτὸν εἶναι φθαρτόν, διότι εἶναι ὄργανισμός, ὁ δὲ ὄργανισμός εἶναι σύνθετος· ἡ ἐλαία εἶναι φυτὸν, διότι εἶναι δένδρον·

ἡ ἐλαία ἄρα εἶναι φθαρτή.

Ὅπως τὰ ἄλλα εἶδη τῶν βραχυλογικῶν συλλογισμῶν ἐκφέρονται ὑποθετικῶς, οὕτω καὶ τὰ ἐπιχειρήματα.

Τὰ ἐπιχειρήματα ἀναλύονται εἰς συνθέτους συλλογισμούς, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ προσηρητημέναι αἰτιολογίαι γίνονται προσυλλογισμοί.

ἐπιχειρῶ (-έω) (= θέτω τὴν χεῖρά μου· (φρ.) «ἐρέτην χρῆναι πρῶτα γενέσθαι, πρὶν πηδάλιους ἐπιχειρεῖν» (Ἀριστοφάνης)· ἀρχίζω νὰ ἐργάζωμαι· «ἐπιχειρῶ τι» ἐπιτίθεμαι, ἐφορμῶ· (φρ.) «πρώτοι μὲν δὴ τούτοις ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος» (Ἡρόδοτος)· «μετὰ τελικ. ἀπαρεμφότου» προσπαθῶ διαλεκτικῶς νὰ ἀποδείξω· (φρ.) «πρῶτος δὲ καὶ ἐς ἑκάτερον ἐπεχείρησε» (Διογένης Λαέρτιος)· (πρτ.) ἐπεχείρουν, (μέλλ.) ἐπιχειρήσω, (ἀόρ.) ἐπεχείρησα, (πρκμ.) ἐπικεχείρηκα· (Παθ.) ἐπιχειροῦμαι, (πρτ.) ἐπεχειρούμην, (παθ. ἂ ἄ') ἐπεχειρήθην, (ὑποτ.) ἐπιχειρηθῶ· — «τὸ ἐπιχειρούμενον» (= πᾶν τὸ ὁποῖόν τις ἐπιχειρεῖ)· (φρ.) «δεῖ τὸ ἐπιχειρούμενον γίνεσθαι» (Πλάτων)· — ἐπιχείρημα, ἐπιχειρήσις (= ἐπίθεσις, (νεώτ.) πολεμικὴ δρᾶσις, ἐνέργεια πρὸς οἰκονομικὸν κέρδος, ἀσχολία), ἐπιχειρητής, ἐπιχειρητικός, ἐπιχειρητέον, ἐπιχειρηματικός.

ἐπιχωριαμβικός, -ή, -όν (Μετρ.) «ἐπιχωριαμβικὸν μέτρον»: (-υ-υυ)· χοριαμβικὸν μέτρον, τὸ σαπφικόν,

τοῦ ὁποίου προηγείται τροχαϊκὴ διποδία (-υ-υ), ἥτοι χοριαμβος συγχείμενος ἐκ χορείου (= τροχαίου) καὶ ἰάμβου (-υ-υ), ἔχων πρὸ αὐτοῦ τροχαϊκὴν διποδίαν (-υ-υ/-υυ).

ἐπιχυμισμός (ἢ ἐπιχυματισμός), (-οῦ), ὁ· (Γραμμ.) εἶδος σολοικισμοῦ*· (φρ.) «τοὺς δὲ τοιοῦτους σολοικισμοὺς ἐπιχυμισμοὺς καλοῦσι διὰ τὴν ἀνισοσημίαν».

ἐπιχωριάζω· (ἐπὶ γλώσσης) (= ὁμιλοῦμαι)· (φρ.) «τῆς κατ' ἐκείνους ... τὸν χρόνον ἐπιχωριαζούσης (γλώσσης)» (Διονύσιος Ἀλικ.).

ἐπιχωριάζω (ἀμτβ.) (= διατρίβω εἰς τινα χώραν, συγχάζω κάπου· (φρ.) «οὐδεὶς πάνυ τε ἐπιχωριάζει τὰ νῦν Ἀθήναξ» (Πλάτων)· (ἐπὶ λαχάνων καὶ φυτῶν) ἐγκλιματίζομαι· (πρτ.) ἐπεχωριάζον, (μέλλ.) ἐπιχωριάσω, (ἀόρ.) ἐπεχωρίασα, (ὑποτ.) ἐπιχωριάσω· (Παθ.) (ἀπροσ.) «ἐπιχωριάζεται» (= συνηθίζεται, εἶναι συνηθία)· — ἐπιχώριος* (= ἐγχώριος, ἰθαγενής)· // «ἐπιχωρίως» (= κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν ἢ διάλεκτον).

ἐπιχώριος, -ος καὶ -ία, -ον· (Γραμμ.) τὰ ἔθνικα* ὀνόματα σχηματίζονται τὰ μὲν «κατὰ λόγον», τὰ δὲ «κατὰ τὸ ἐπιχώριον», ἥτοι ἄλλα μὲν ἐσχηματίζοντο τεχνολογικῶς ὁμαλῶς καὶ πανταχοῦ ὁμοίως, π.χ. Κύθηρα > Κυθήριος, Λευκάς > Λευκάδιος, Χίος > (Χίος) > Χίος (ὁ κάτοικος τῆς Χίου), Αἴγινα > Αἰγινάιος, Μυτιλήνη > Μυτιληναῖος, ἄλλα δὲ κατὰ τὸ ἔθος τοῦ τόπου: (εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν) ἔληγον εἰς -ινος, Ἀκραγαντῖνος, Λεοντῖνος (ἐν Ἀσίᾳ) εἰς -ανός καὶ -ηνός, π.χ. Σαρδιανός, Δαμασκηνός, Ἀρακηνός, Κυζικηνός· (εἰς Πελοπόννη-

σον) εἰς -άτης, -ιάτης: Θαλαμάτης, Σπαρτιάτης κ.λπ.

Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ σήμερον: (εἰς Κεφαλληνίαν εἰς -ἄτος) Σταθάτος, Κοσμετάτος. (εἰς Δωρίδα εἰς -ούτος) Ἀνδρούτος, Γεωργούτος, (εἰς Μ. Ἀσίαν, Πόντον, Θράκην, Μακεδονίαν ἦσαν πολὺ συνήθεις αἱ καταλήξεις -άδης, -ίδης, -όγλου): Δοξιάδης, Ἰορδανίδης, Πεσματζόγλου, Γεωργαντζόγλου. (Αὐτονόητον εἶναι ὅτι ἡ σχέσις καταλήξεως ἐπιθέτου καὶ τόπου καταγωγῆς συνεχῶς ἐξασθενεῖ): (ἐν Κρήτῃ εἰς ἁκίς*, ἐσφαλμένως -άκης*): Πετράκις, Χατζιδάκις κ.λπ. (εἰς Πελοπόννησον εἰς -πουλος) (pullus) > πού(λ)λος = υἱός): Πετρόπουλος, Ἀντωνόπουλος, (εἰς Μάνην -άκος): Πετρακάκος, Ζαφειράκος κ.λπ.

ἐπιωνικός, -ή, -όν (Μετρ.) «ἐπιωνικὸν μέτρον», εἶδος μέτρου, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἰωνικοὶ συνδυάζονται πρὸς ἰαμβους // κατὰ τὸν γραμματικὸν Ἑφαιστίωνα «ἐπιωνικὸν ἀπὸ μείζονος» εἶναι τρίμετρον καταληκτικόν, τοῦτο καλεῖται «Ἀλκαϊκὸν ἐνδεκάσύλλαβον». «ἐπιωνικὸν δὲ ἀπ' ἐλάσσονος» εἶναι τρίμετρον καταληκτικὸν παρ' Ἀλκαίῃ, τὸ ὅποιον τὴν μὲν πρώτην ἔχει ἰαμβικὴν ἐξάσημον ἢ ἐπτάσημον, τὰς δὲ ἐξῆς δύο ἰωνικάς ἐξασήμους καθαρὰς (φρ.) «ἐπιωνικὸν καλεῖται, ὅτε διποδίας ἰαμβικῆς προκειμένης ἰωνικὴν ἐπιφέρεισθαι συμβαίνει» (Ἀριστέιδης).

ἐπόζω (= ἀρχίζω νὰ βρωμῶ)· ἐπόζω (= ἐπωάζω).

ἐπομαί (τινι)· (= ἀκολουθῶ τινά· ἀποθ.) (βλ. ἔπω) // (Λογ.) «τὸ ἐπόμε-

νον», εἰς τὰς ἐξηρημένους κρίσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἐκ δύο μερικωτέρων κρίσεων, καλεῖται ἡ ἐπομένη, ἐνῶ ἡ προηγούμενη καλεῖται «ἡ γοούμενον»· τὸ «ηγούμενον» ὀνομάζεται καὶ ὄρος, λόγος, ὑπόθεσις, τὸ δὲ «ἐπόμενον» ὀνομάζεται «τὸ ἐκ τοῦ ὄρου», «τὸ ἐκ τοῦ λόγου», «ἀκολουθία», «θέσις», «ἀπόδοσις», π.χ. «εἰάν ὑπάρχη φῶς (ηγούμενον), ὑπάρχει σκιά (ἐπόμενον)».

Πολλάκις ἀκολουθεῖ ἡ διορίζουσα πρότασις, ἀλλὰ, ἐπειδὴ λογικῶς προηγεῖται, πάλιν ὀνομάζεται «ηγούμενον», π.χ. (ἐπόμενον) «πατερίς ἐστίν, ἔν' ἂν πράττη τις εὖ» (ηγούμενον).

ἐποποιία, (-ίας), ἡ· συγγραφή ἐπικοῦ ποιήματος ἡρωικῶν στίχων // ἡ ἐπικὴ ποίησις· τὸ ἐπικὸν ποίημα.

ἐποπτεύω (τι ἢ τινα)· (= εἶμαι ἐπόπτης, ἐπιβλέπω, φρουρῶ, ἐπιτηρῶ ὡς ἐπιστάτης καὶ (μτφ.) (φρ.) «ἄλλοτε ἄλλον ἐποπτεύει χάρις... φόρμιγγι» (Πίνδαρος)· φυλάττω, ἐπαγρυπνῶ· γίνομαι ἐπόπτης, ἦτοι λαμβάνω τὸν τρίτον καὶ ἀνώτατον βαθμὸν τῆς μύσεως εἰς τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια) (φρ.) «ἐπώπτευνον δὲ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλείποντες» (Πλούταρχος)· (μέλλ.) ἐποπτεύσω, (πρκμ.) ἐπώπτευκα — ἐποπτεία, ἐπόπτευσις, ἐπόπτης, ἐπόπτis (-ιδος), ἡ, ἐποπτικός, ἐπόπτρια καὶ ἐπόπτειρα, ἐποπτήρ.

ἔπος, (-ους), τό· τὸ ἐκ στίχων δοκτυλικῶν ἡρωικῶν ἐξάμετρον ποίημα, ἐπικὸν ποίημα, [ἐνῶ αἶπος, (-ους), τό (αἰπύς) (= κρημνὸς ἀπότομος, ὕψωμα) // τὸ ἔπος ἀπηγγέλλετο ὑπὸ τῶν αἰοδῶν κατὰ τὰς ἐορτάς, τὰ συμπόσια καὶ τὰς πανηγύ-

ρεις εἰς τὰ μέγαρά τῶν βασιλέων· αἱ ἀρχαὶ τοῦ «θρησκευτικοῦ» καὶ τοῦ «ἡρωικοῦ» ἰδίως ἔπους εὐρίσκονται εἰς τὰ δημοτικὰ λυρικά ᾄσματα (καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἐπινικίους παιᾶνας, τοὺς ὕμνους, τὰ ἐγκώμια καὶ τοὺς θρήνους), τὰ ὅποια κατέστησαν βαθμηδὸν διηγηματικώτερα καὶ ἐκτενέστερα ἐπύλλια*· τοῦ «μεγάλου» ἔπους αἱ βάσεις ἐτέθησαν εἰς τὴν Ἰωνίαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Ὀμήρου διὰ τῶν δύο σπουδαιότατων ἡρωικῶν ἐπῶν του τῆς «Ἰλιάδος» καὶ τῆς «Ὀδυσσεΐας». Πλὴν τοῦ ἡρωικοῦ ἔπους ᾗθησε κατ' ἐξοχὴν εἰς Βοιωτίαν διὰ τοῦ Ἡσίοδου τὸ διδακτικὸν ἔπος «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» καὶ τὸ γενεαλογικὸν ἔπος «Θεογονία»· τὸ θρησκευτικὸν ἔπος τῶν ἀρχαίων ἐκπροσωποῦν ἐκτὸς τῶν ὁμηρικῶν καὶ ἡσιοδείων ποιημάτων, τὰ «Ὀρφικά» καλούμενα ἔπη· τὸ φιλοσοφικὸν ἔπος ἐμφανίζεται ἀπὸ τοῦ 5' αἰ. π.Χ. διὰ τοῦ Ξενοφάνους, τοῦ Παρμενίδου καὶ τοῦ Ἐμπεδοκλέους· τέλος τὸ σατυρικὸν ποιητικὸν στοιχεῖον εὔρε διὰ τοῦ παραδοικοῦ ἔπους τὴν πλήρη ἔκφρασιν του εἰς τὴν περίφημον «Βατραχο(μυο)μαχίαν», εἰς τοὺς «σῖλλους» Τίμωνος τοῦ Φλιασίου κ.ά.· τὸ ἀλεξανδρινὸν ἢ ἑλληνιστικὸν ἔπος ἐκπροσωπεῖται ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν «Ἀργοναυτικῶν» Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου (γ' αἰ. μ.Χ.) τῶν «Μεσσηνιακῶν» τοῦ Ῥιανοῦ κ.ά. Ἀπὸ τοῦ γ' π.Χ. αἰ. ἀνεπτύχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως, ἡ δὲ «Αἰνεΐας» τοῦ Βιργιλίου ἐπεσείασε πάντα τὰ πρὸ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτὴν συντεθέντα ἔπη· μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔσχεν ἡ ἐπικὴ ποίησις κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν, περιώνυμον δὲ κατέστη τὸ ἔπος τοῦ «Διγενὴ Ἀκρίτα»· τὸ μεταβυζαντινὸν καὶ νεώ-

τερον ἑλληνικὸν ἔπος ἐκπροσωποῦν ὁ «Ἐρωτόκριτος» τοῦ Βιτσέντου Κορνάρου, ἡ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» τοῦ Κωστή Παλαμά, τὸ «Πάσχα τῶν Ἑλλήνων» τοῦ Σικελιανοῦ καὶ ἡ «Ὀδύσσεια» τοῦ Ν. Καζαντζάκη κ.ά.

ἐπτα- (δημ. ἑφτα-) αἱ λέξεις τῶν ὁποίων τὸ α' συνθετικὸν εἶναι ἐπτα- (ἑφτα-) δηλοῦν ὅτι τὸ α' σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ ἐπαναλαμβάνεται ἐπτάκις ἢ καὶ ἀπλῶς πολλάκις (ὡς καὶ τὸ τρι(ς)- τρικυμία κ.λπ.)· ἐπτάγωνος, ἐπτάεδρος, ἐπταετηρίς κ.λπ.· (δημ.) ἐφτάφυχος (= ὁ ἰσχυρᾶς ἀντοχῆς), φταπόδι (= πολὺπους, ὁ ὀκτάπους).

ἐπταγράμματος, -ος, -ον· ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ἐπτά στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου εἰς μίαν συλλαβὴν, π.χ. στράγγε, (-γγός), ἡ (τὸ ξ διπλοῦν) (= σταγών)· (φρ.) «κατὰ στράγγα ῥεῖν» (Ἀριστοτέλης)· στρίγγε, (στριγγός), ἡ· νυκτερινὸν τι πτηνόν (κν. νυχτοκόρακας) ἐκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ ὀξέος κρωγμοῦ, τὸν ὅποιον ἀφήνει, κατὰ τινὰς «ὁ σκώφ» (= εἶδος γλαυκός, κατ' ἄλλους τὸ πτηνόν «βύας ὁ» (κν.) μπουφός), (πρβλ.) (φρ.) «στρίγγλος... οἱ δὲ νυκτοκόρακα» (Ἡσύχιος).

ἐπτάζυμον, (-ου), τό (δημ.) «ἐφτάζυμο τό» (κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τοῦ ἐπτά (ὀρθότερον ἐπτάζυμο ἐκ τοῦ αὐτόζυμο, ἐπειδὴ ζυμώνεται ἄνευ προζυμίου).

ἐπτάσημος, -ος, -ον (Μετρ.) ὁ ἐπίτριτος // ὁ ἀποτελούμενος ἐξ ἐπτά χρονικῶν σημείων.

ἐπύλλιον τό· μικρὸν ἔπος // (ἀρχ.) μικρὸν ἐπικὸν ποίημα, εἰς τὸ ὅποιον διαλαμβάνεται ἓν ἐπεισόδιον ὠρισμένον ἢ μία πράξις μεμονωμένη· τὸ καλλιτεχνικὸν

τοῦτο εἶδος ἀνεπτύχθη ἰδίως εἰς Ἀλεξάνδρειαν, πρῶτος δὲ ὁ ποιητὴς Καλλίμαχος ἔγραψε τὸ ἐπύλλιον «Ἐκάλῃ» // κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον τὰ ἐπύλλια ἐγράφοντο εἰς ἑμμετρον λόγον καὶ εἰς γλώσσαν μᾶλλον δημώδη, ἐπραγματεύοντο δὲ ἀρχαίως ἢ μεσαιωνικὰς ὑποθέσεις· κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὡς ἐπύλλια δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τὰ «κλέφτικα τραγούδια».

ἔπω (τι)· (= ἀσχολοῦμαι περί τι)· (φρ.) «τὸν δ' εὖρ' ἐν θαλάμῳ περικαλλέα τεύχε' ἔποντα» ('Ιλιάς)· εἰς τὸν Ὅμηρον πάντοτε ἐν συνθέσει μετὰ μῆκος τῶν προθέσεων περί, ἀμφί, μετὰ, ἐπί· ἀμφίεπω καὶ ἀμφέπω, περιέπω κ.λπ.· (πρτ.) περιέπον, (μέλλ.) περιέφω, (ἀόρ.) περιέσπον· (ὑπ.) ἐ περιέπω, ἀ περιίσπω· (εὐ.) ἐ περιέποιμι, μ περιέφοιμι, ἀ περισποίμι· (προστ.) ἐ περιέπε, ἀ (περισπῶν ἴσθι)· (ἀπ.) ἐ περιέπειν, μ περιέφειν, ἀ περισπεῖν· (μετ.) ἐ περιέπων -ουσα -ον, μ περιέφω -φουσα -φον, ἀ περισπῶν -οῦσα -όν· // ἔπομαι (= ἀκολουθῶ· (φρ.) «ἔπου μετ' ἐμοῦ, παιδάριον» ('Αριστοφάνης)· συνοδεύω, συμπορεύομαι, καταδιώκω· (μτφ.) δὲν ὑστερῶ· (φρ.) «γνοίης χ' οὔτ' ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἔπονται» ('Οδύσσεια)· δύναμαι νὰ παρακολουθῶ, ἀνιχνεύω· (φρ.) «κἂν λειψήτῃ, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἔπεσθε» (Ξενοφῶν) κ.λπ.)· (πρτ.) εἰπόμην, (μέλλ.) ἔφομαι, (ἀόρ.) ἐσπόμην, (πρkm.) ἠκολούθηκα, (ὑπερσ.) ἠκολούθηκην· (ὑπ.) ἐ ἔπωμαι, ἀ ἐπίσπωμαι, πρ ἠκολούθηκω, ἠκολούθηκώς ὦ· (εὐ.) ἐ ἐποίμην, μ ἐφοίμην, ἀ ἐπισποίμην, πρ ἠκολούθηκοιμι, ἠκολούθηκώς εἶην· (προστ.) ἐ ἔπου ἀ ἐπίσπου, πρ ἠκολούθηκώς ἴσθι· (ἀπ.) ἔ ἐπεσθαι, μ ἔψεσθαι, ἀ ἐπισπείσθαι, πρ ἠκολούθηκέναι· (μετ.) ἐ

ἐπόμενος -ομένη -όμενον, μ ἐφόμενος -φομένη -φόμενον, ἀ ἐπισπόμενος -σπομένη -σπόμενον, πρ ἠκολούθηκώς -κυῖα -κός·

// (περι)έπομαι· (φρ.) «τραχέως (κακῶς) περιέπομαι ὑπὸ τινος» (= τυγχάνω κακῆς μεταχειρίσεως ἐκ μέρους τινός)· π περιειπόμην, μ περιέφομαι, ἀ περιεφθην· (ὑπ.) ἐ περιέπωμαι, ἀ περιεφθῶ· (εὐ.) ἐ περιεποίμην, μ περιεφοίμην, ἀ περιεφθείην· (προστ.) ἐ περιέπου, ἀ περιεφθίτη· (ἀπ.) ἐ περιέπεσθαι, μ περιέψεσθαι, ἀ περιεφθῆναι· (μετχ.) ἐ περιεπόμενος, -ομένη, -όμενον, μ περιεφόμενος, -φομένη, φόμενον, ἀ περιεφθείς, -θείσα, -θέν· — (ἐπίρρ.) ἐπομένως.

ἐπωδή, (-ῆς), ἡ· θελκτικὸν ᾄσμα· // μαγικὸν ᾄσμα.

ἐπωδικός, -ή, -όν· ὁ τῆς ἐπωδοῦ (βλ. λ.)· // «ἐπωδικά ἐστιν ἐν οἷς συστήμασιν ὁμοίοις ἀνόμοιόν τι ἐπιφέρεται, τοῦ δὲ ἐπωδικοῦ γένους τὰ μὲν ἐστὶν ὁμωνύμως αὐτῷ καλούμενα ἐπωδικά, τὰ δὲ προωδικά, τὰ δὲ μεσωδικά, τὰ δὲ περιωδικά, τὰ δὲ παλινωδικά» ('Ηφαιστίων)· // «ἐπωδικὴ σύνθεσις»· ὁ ἀπλούστερος στροφικὸς τύπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπιφέρεται εἰς μακρότερον στίχον ἄλλος στίχος βραχύτερος.

ἐπωδός, -όν· (= ὁ ἀπαγγέλλων μαγικὰς ᾠδὰς πρὸς θεραπείαν)· (Μέτρ.) «ὁ ἢ ἡ ἐπωδός» [ἢ «ἐπωδικὴ περίοδος» ἢ «ἐπωδικὸν εἶδος», ἡ ἀποτελούμενη ἐκ δύο ἀνίσων στίχων στροφή λυρικοῦ ποιήματος, ἥτοι ὁ βραχύτερος δύο στίχων ἰαμβικὸς δίμετρος ἐπόμενος τριμέτρῳ. Τὸ εἶδος τοῦτο ἐφεῦρεν ὁ Ἀρχίλοχος (ζ'. αἰ. π.Χ.)· ἐπωδὸς ὠνομάσθη καὶ ὁ κατὰ δια-

λείμματα ἐπαναλαμβάνόμενος στίχος εἰς τινὰ τῶν βουκολικῶν ἰδίως ποιημάτων, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν «στροφήν» καὶ τὴν «ἀντιστροφήν» τῶν λυρικῶν ᾠδῶν καὶ τῶν χορικῶν ᾠσμάτων ἀδόμενον λυρικὸν μέλος· // ὁ κατὰ πυκνὰ διαλείμματα ἐπαναλαμβάνόμενος στίχος· (φρ.) «ἡ στροφή ἢ ἀντιστροφή καὶ ὁ ἐπωδός»· ὡς «ἄρχετε Σικελικαὶ τοῦ πένθους, ἄρχετε μοῖσαι»· // «οἱ ἐπὶ δ' οἷ» καὶ «τὰ ἐπὶ δ' ἄ», ποιημάτια γεγραμμένα εἰς τὸ μέτρον «ἐπὶ δ' οἷ εἶδος» ἢ εἰς παρόμοια μέτρα· (φρ.) «πρῶτ' αὐτῷ τὰ τε ἐπὶ δ' αὖ καὶ τὰ τετράμετρα ἀποδέδοται» (Πλούταρχος).

ἐπωνυμία, (-ίας), ἡ· ὄνομα διδόμενον κατὰ παραγωγὴν ἀπὸ τινος (κν. παρατσούκλι)· // ὄνομα· τίτλος συγγραμμάτων· «Θεῶν ἐπωνυμίαι»· «συγγραμμάτων ἐπωνυμίαι».

ἐραλδικός, -ή, -όν· (γαλλ. *héraldique*) (= ὁ τῶν οἰκογενειακῶν ἐμβλημάτων).

ἐραμαί (τι)· (= ἀγαπῶ ἐμμανῶς, εἶμαι ἐρωτευμένος· ἐπιθυμῶ σφοδρῶς, ὑπερμέτρως ἀγαπῶ, (μετ' ἀπαρ.) ἐπιθυμῶ διακαῶς)· (φρ.) «οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν οὐδ' εὖχομαι» (Θέογνις)· τὸ ῥῆμα ποιητικόν· παρὰ πεζογράφοις ἐκ τοῦ ἐρῶ* (-άω) ὁ ἐνεστώς καὶ παρατατικὸς, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι τύποι ἐκ τοῦ ἔραμαι· (ἀπολ.) (φρ.) «οὐκ ἔραμαι» (= δὲν φλέγομαι ὑπὸ τοιαύτης ἐπιθυμίας)· (πρτ.) ἠράμην, (παθ. μέλλ.) ἐρασθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) ἠρασάμην, (ὑποτ.) ἐρασθῶ, (μέσ. ἀόρ.) ἠρασάμην, (ὑποτ.) ἐράσωμαι, (πρkm.) ἤρασμαι, (μετχ.) ἠρασμένος, -η, -ον· — ἔρασις, ἐραστής, ἐρατός, ἐρατεινός, ἐράσιμος, ἐρῶ*

(-άω).

ἐρανίζω· (ἀμτβ.) (= συλλέγω ἔρανον, δανείζομαι, ἐπαιτῶν συλλέγω τι χρήσιμον εἰς ἐμέ· (φρ.) «ἐρανίζων στεφάνους καὶ κηρύγματα ψευδῆ» (Αἰσχίνης), (μτφ.) συνδυάζω, φέρω ἐπὶ τὸ αὐτό· (φρ.) «ἐρανίζω εἰς ὄλον» ('Ανθολογ. Παλατίνη)· βοηθῶ διὰ συνεισφορᾶς) (φρ.) «πρὸς τῶν φίλων ἐρανισθέντα εἰς Αἴγυπτον ἀπαραι» (Διογ. Λαέρτιος)· (πρτ.) ἠράνιζον, (μέλλ.) ἐρανίσω, (ἀόρ.) ἠράνισα, (ὑποτ.) ἐρανίσω· (Μέσ.) ἐρανίζομαι (= δανείζομαι, συλλέγω δι' ἐμαυτόν), (παθ.) (= βοηθοῦμαι διὰ συνεισφορᾶς)· (παθ. ἀ) ἠρανίσθην, (ὑποτ.) ἐρανισθῶ, (μετχ.) ἐρανισθείς, -εῖσα, -θέν· (φρ.) «ἐρανισθείς πρὸς τῶν φίλων» (= βοηθηθείς διὰ συνεισφορᾶς τῶν φίλων), πρ ἠράνισμαι, (μετχ.) ἠρανισμένος, -η, -ον· (φρ.) «ἠράνισαι νεφέλαις» (= εἶσαι ἐξηγκωμένος ἐκ νεφελῶν)· — ἐρανικός, ἔρανος, ἐράνιον, ἐρανιστής, ἐράνισις, ἐρανιστέον, ἐρανισίμος, ἐρανιστικός, ἐράνισμα, ἐρανισμός.

ἐρασμι(α)κός, -ή, -όν· (Γλωσσ.) «ἐρασμιακὴ προφορά»· ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀλλανδοῦ ἐπιστήμονος Ἐράσμου (*Desiderii*) προταθεὶς τρόπος ἀναγνώσεως καὶ προφορᾶς τῶν ἀρχ. ἑλλην. κειμένων, εἰσαχθεὶς ἀπὸ τοῦ ις αἰ. εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Δύσεως ἰσχύων καὶ μέχρι σήμερον· κατ' αὐτὴν τὸ η προφέρεται ὡς μακρὸν ε, τὸ υ ὡς γαλλικὸν u: αὐστηρὸς > ἀουστειρός· τὰ β, γ, δ, ὡς b, g, d βάββαρος -μπάρμπαρος, γελῶ - γκελῶ, καὶ αἱ δίφθογγοι ἐκφέρονται μονοσυλλάβως ὡς δύο φωνήεντα (π.χ. αι = αἰ), ὡς εἶναι· εἰναῖ· (βλ. προφορά).

ἐργάζομαι· (ἀμτβ.) (= ἐκτελῶ ἐργασίαν·

ἐνεργῶ, κοπιᾶζω, (ἐπὶ γεωργίας) καλλιεργῶ, (ἐπὶ μηχανημάτων) λειτουργῶ, «ἐργάζομαι τι» (= κατασκευάζω, περαίνω κ.λπ.). (πρτ.) εἰργαζόμην, ἡργαζόμην, μ' ἐργάσσομαι, ἐργασθήσομαι, (ἀόρ.) εἰργασάμην, εἰργάσθην, ἡργάσθην, (πρκμ.) εἰργασμαι, ἡργασμαι, (ὑπερσ.) εἰργάσμην, ἡργάσμην (ὑπ.) ἐεργάζομαι, ἀεργάσσομαι, ἐργασθῶ, πρ' εἰργασμένος καὶ ἡργασμένος ὦ· (εὐ) ἐεργαζοίμην, μ' ἐργασοίμην, ἐργασθησοίμην, ἀεργασαίμην, ἐργασθείην, πρ' εἰργασμένος καὶ ἡργασμένος εἶην (προστ.) ἐεργάζου, ἀεργασσαι, ἐργάσθητι, πρ' εἰργασσο· (ἀπ.) ἐεργάσσεσθαι, μ' ἐργάσσεσθαι, ἐργασθήσεσθαι, ἀεργάσασθαι, ἐργασθῆναι, πρ' εἰργάσσαι· (μετχ.) ἐεργαζόμενος, -ομένη, -όμενον, μ' ἐργασόμενος, -ομένη, -ομένον, ἐργασθησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἀεργασάμενος, -αμένη -άμενον, ἐργασθείς, -θείσα, -θέν, πρ' εἰργασμένος καὶ ἡργασμένος, -μένη, -μένον — ἐργασία, ἐργάτης, ἐργαστήριον, ἐργατικός, ἐργατίνης, ἐργαστικός, ἐργαστήρ (= ἐργάτης), ἐργατήσιος, ἐργατεία (= ἐργασία).

ἔργμα, (-ατος), τὸ (= τὸ ἔργον)· (μετὰ δασέος πνεύματος) ἔργμα (εἵργω) (= φραγμός).

ἐργολαβῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἀναλαμβάνω ἔργον τι ἐπὶ χρήμασι, εἶμαι ἐργολάβος, (ἐπὶ τῶν σοφιστῶν) ἐκμεταλλεύομαι)· (φρ.) «οἱ τὰ μεираκία ἐργολαβοῦντες» ('Αλκίφρων), (ἀντιθ.) ἐργοδοτῶ (-έω)· (πρτ.) ἡργολάβουν, (πρκμ.) ἡργολάβηκα, (ὑπερσ.) ἡργολαβήκειν· (φρ.) «Νῦν μὲν τοὺς περὶ τὴν σκηπὴν λέγει <Πλάτων> ἐργολάβους· καὶ πάντας μὲν τοὺς ἐργολαβοῦντας ἔστιν εἰπεῖν, ὧν τοὺς ἑναν-

τίους, τοὺς ἐκδιδόντας, ἐργοδοτάς εἴρηκε Ξενοφίων. Τοὺς δὲ ἐργολάβους καὶ ἐργολήπτας Τηλεκλείδης ὁ κωμικός, οἱ μὲν τοι ὀήτορες τὸ ἐργολαβεῖν ἐπὶ τοῦ ἐπιρραΐζειν λέγουσιν» (Πολυδεύκης) — ἐργολάβος, ἐργολαβία, ἐργοληψία, ἐργολήπτης, ἐργολάβεια.

ἐρεθίζω (τινά)· (= παροξύνω, διεγείρω τινὰ εἰς ὀργήν, ἐρεθίζω, ἐξάπτω)· (πρτ.) ἡρέθιζον, (μέλλ.) ἐρεθίσω, (ἀττ.) ἐρεθιῶ, (ἀόρ.) ἡρέθισα, (ὑποτ.) ἐρεθίσω (πρκμ.) ἡρέθικα, (ὑπερσ.) ἡρεθίσκην (Παθ.) ἐρεθίζομαι (= διεγείρομαι ἐρεθίζομαι), πρ' ἡρεθιζόμην, (παθ. ἀ) ἡρεθίσθην, (ὑποτ.) ἐρεθισθῶ, (μετχ.) ἐρεθισθείς, -είσα, -θέν, (πρκμ.) ἡρεθίσμαι, (μετχ.) ἡρεθισμένος, -η, -ον — ἐρεθισμα, ἐρεθισμός, ἐρεθιστής, ἐρεθιστέον, ἐρεθιστικός.

ἐρείδω (τι)· (= στηρίζω τι ἐπ' ἄλλου, ἀκκουμβῶ, στηρίζομαι· συναγωνίζομαι, βασίζομαι (καὶ μτφ.)· (φρ.) «ἐρείδομαι ἐπὶ τὸν Κύριον»· προσαρμόζω· (φρ.) «ἄγκυραν ἔρεισον χθονί» (Πίνδαρος)· ἐμβάλλω, ὑποστηρίζω τι· πείζω ἰσχυρῶς, ἐπιτίθεμαι, στενοχωρῶ· (φρ.) «ἤρειδεν δὲ νιν ἀργυρέω τόξω πολεμίζων» (Πίνδαρος)· ἐρείδομαι (τινί)· (ἐπικ., παρὰ τοῖς ἀττ. μόνον σύνθετον ἀντ-ερείδω (= ἀντιστηρίζω, στηρίζω ἐπὶ ἄλλου, (ἀμτβ.) ἀνθίσταμαι)· (πρτ.) ἀντήρειδον, (μέλλ.) ἐρείσω, (ἀόρ.) ἤρεισα, (πρκμ.) ἐρήρικα, ἤρικα, (ὑπερσ.) ἐρηρίκειν, ἡρείκειν· (ὑπ.) ἐἀντερείδω, ἀερείσω, πρ' ἐρηρίκω, ἐρηρικῶς ὦ· (εὐ) ἐἀντερείδοιμι, μ' ἐρείσοιμι, ἀερείσαιμι, πρ' ἐρηρίκοιμι, ἐρηρικῶς εἶην (προστ.) ἐἀντερείδε, ἀερείσον, πρ' ἐρηρικῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐἀντερείδειν, μ' ἐρείσειν, ἀερείσαι, πρ' ἐρηρικέηναι· (μετχ.) ἐἀντερείδων,

-ουσα, -ον, μ' ἐρείσω, -σουσα, -σον, ἀερείσας, -σασα, -σαν, πρ' ἐρηρικῶς, -κυῖα, -κός. // ἐρείδομαι (μετ' αἰτ.) (= ὑποστηρίζω τι δι' ἑμαυτὸν)· (φρ.) «ἐρείδομαι ἐπὶ χειρὶ παρεῖν» ('Απολλ. ὁ 'Ρόδιος)· π' ἡρειδόμεν, μ' ἐρείσομαι, ἐρεισθήσομαι, ἀερείσάμην, ἡρείσθην, πρ' ἐρηρίκειμαι, ἡρεισμαι, ὅ ἡρηρείσμεν, ἡρείσμεν· (ὑπ.) ἐερείδωμαι, ἀερείσωμαι, ἐρεισθῶ, πρ' ἐρηρισμένος, ἡρεισμένος ὦ· (εὐ) ἐερείδοίμην, μ' ἐρεισθησοίμην, ἀερείσαιμην, ἐρεισθείην, πρ' ἐρηρισμένος, ἡρεισμένος εἶην (προστ.) ἐερείδου, ἀερείσαι, ἐρεισθητι, πρ' ἐρήρεισο, ἤρεισο· (ἀπ.) ἐερείδεσθαι, μ' ἐρείσεσθαι, ἀερείσασθαι, ἐρεισθῆναι, πρ' ἐρηρείσθαι, ἡρείσθαι· (μετχ.) ἐερείδόμενος, -ομένη, -όμενον, μ' ἐρεισθησόμενος, -θησομένη, -θησόμενον, ἀερείσάμενος, -σαμένη, -σάμενον, ἐρεισθείς, -θείσα, -θέν, πρ' ἐρηρισμένος, ἐρηρισμένη, ἐρηρισμένον, ἡρεισμένος, ἡρεισμένη, ἡρεισμένον — ἔρεισμα, ἔρεισις, ἀντηρίς, ἀντέρεισις, ἀντέρεισμα.

ἐρείκω (τι ἢ τινα)· (= συντρίβω, θραύω, χωρίζω, διατέμνω· (φρ.) «οἱ δ' ἀροτῆρες ἤρεικον χθόνα» (= διέσχίζον διὰ τοῦ ἀρότρου τὴν γῆν) ('Ησιόδος) (ποιητ. καὶ μτγν.)· (μέλλ.) ἐρείξω, (ἀόρ.) ἤρειξα, (ὑποτ.) ἐρείξω, (ἀόρ. β) ἀμτβ.) ἤρικον (= διεσχίσθην, ἐρράγην)· (Παθ.) ἐρείκομαι, (πρκμ.) ἐρήριγμα, (μετχ.) ἐρηριγμένος, -η, -ον — ἐρεικτός (= συντετριμμένος), ἔρειξις (= ἐσχισμένη γῆ, σχίσις (Σουδα)).

ἐρείπω (τι)· (= κατακρημνίζω, καταρρίπτω)· (πρτ.) ἤρειπον, (μέλλ.) ἐρείψω, (ἀόρ.) ἤρειφα, β' ἤριπον, (ἀμτβ.) (= καταπίπτω, πίπτω)· (φρ.) «ἤριπε δ' ἔξ ὁ-

χέων» ('Ιλιάς), (πρκμ.) ἐρήριπα, (ὑπερσ.) ἡρηρίπειν ('Μέσ.) ἐρείπομαι, (μέλλ.) ἐρείφομαι, (ἀόρ.) ἡρειφάμην, ἡριπόμην καὶ β' ἡρίπην, (παθ.) ἡρείφθην καὶ ἡρίφθην (πρκμ.) ἐρήριμμα καὶ ἡρειμμα, (ὑπερσ.) ἐρηρίμην, (μτγν.) ἡρειριπτο — ἐρείπιον, ἐρειπιῶν (= σωρὸς ἐρειπίων), ἐρείπωσις. **ἐρέσσω (ἢ ἐρέττω)**· (ἀμτβ.) (= κωπηλατῶ (μτβ.) σπεύδω διὰ κωπηλασίας· κινῶ ταχέως· (ἐπὶ τῆς θαλάσσης) διέρχομαι αὐτὴν κωπηλατῶν, (καὶ ἐπὶ πτηνῶν) (δημοτ.) (= λάμνω)· (φρ.) «ὄδε πρὸς θυμέλας ἄλλος ἐρέσσει κύκνος» (Εὐριπίδης)· (μτβ.) (= κινῶ ταχέως)· (φρ.) «ἀλλ' ἴθ' ἐρέσσω σὸν πόδα» (Εὐριπίδης)· (πρτ. ἐπικ.) ἔρεσσον· (μέλλ.) ἐρέσω, (ἀόρ.) ἤρεσα, (ὑποτ.) ἐρέσω· ('Μέσ. καὶ Παθ.) ἐρέσομαι — ἐρέτης (= κωπηλάτης), ἐρετικός (= κωπηλατικός), ἐρετμόν καὶ ἐρετμός (= ἡ κώπη), ἐρετμός (= ἐφοδιάζω μὲ κουπιά), ἐρετική (τέχνη), ὑπηρέτης (παρὰ τὸ ὑπὸ καὶ ἐρέσω, ὁ ὑπὸ τὸν ἐρέτην = ὁ βοηθὸς τοῦ κωπηλάτου). **ἐρεύγομαι (ἀμτβ.)**· (= ἐκπέμνω ἐκ τοῦ στομάχου διὰ τοῦ στόματος ἀέρα, (κν.) ρέβομαι, (μτφ. ἐπὶ τῆς θαλάσσης) ὑφούμαι· (ἐπὶ τῆς ξηρᾶς) θραύομαι· (ἐπὶ ποταμῶν) ἐκβάλλω, χύνομαι· (ἐπὶ ταύρων) μουγκρίζω)· (φρ.) «ἀμφὶ δὲ τ' ἄκραι ἡϊόνες νοώωσιν ἐρευγομένης ἀλὸς ἔξω» ('Ιλιάς)· «αὐτὰρ ὁ θυμὸν αἴσθε καὶ ἤρυγεν, ὥς ὅτε ταῦρος ἤρυγεν» ('Ιλιάς)· (μέλλ.) ἐρεύξομαι, (ἀόρ.) ἡρευξάμην, (ἀόρ. β') ἡρυγον — ἐρευγμός, ἐρευγματῶδης (= πρόξενος ἐρυγῆς), ἔρευγμα, ἐρευγμῶδης.

ἐρευνῶ (-έω) (τι)· (= ἐξετάζω, ἀναζητῶ, ἐπιζητῶ, ἐρευνῶ νὰ εὕρω τι, ἐρωτῶ, (μετ' ἀπαρ. τελ.) ἐπιχειρῶ, ὅπως πράξω τι)·

(φρ.) «ὅστις ἐρευνῇ ἴσον ὄρευσ κορυφῇ τελέσαι δόμον» (Θεόκριτος)· (πρτ.) ἡρεύνων, (μέλλ.) ἐρευνήσω, (ἀόρ.) ἡρευνήσα· (Παθ.) ἐρευνῶμαι, (πρτ.) ἡρευνώμην, (μέλλ.) ἐρευνήσομαι, (ἀόρ.) ἡρευνήσάμην, (ὑποτ.) ἐρευνήσωμαι — ἔρευνα, ἐρευνήτης, ἐρευνήτρια, ἐρευνητικός, ἐρευνητήρ, ἐρευνητέον, ἐρευνάς, (-άδος), ὁ, ἡ (= ἐρευνητικός).

ἐρέφω (ἢ ἐρέπτω) (τι)· (= σκεπάζω διὰ στέγης, στέφω, ἐπιστέφω· καλύπτω· (μτφ.) κοσμῶ, διακοσμῶ, στολίζω οἶνοι διὰ στεφάνων ἀνθέων)· (πρτ.) ἔρεφον, (μέλλ.) ἐρέφω, (ἀόρ.) ἤρεψα· (Μέσ.) ἐρέφομαι, (μέσ. μέλλ.) ἐρέφομαι, (ἀόρ.) ἤρεψάμην, (ὑποτ.) ἐρέφωμαι, (πρκμ.) ἤρεμμαι, ἤρεφαί, ἤρεπται, (μετχ.) ἤρεμμένοις, -η, -ον· — ὀροφή, ὀροφος, ὀροφῶ (= στεγάζω), ὀρόφωσις, ὀρόφωμα, ὀροφωτός, ὀροφωτής, ὀροφιαῖος, ὀρόφινος, ὄρφνη, ὀρφναῖος (= σκοτεινός), ὀρφός, (-ώς, -ως) (= ὁ ἰχθύς ῥοφός), ὀρφανός, ἔρεβος κ.λπ.

ἐρημῶ (-όω) (τι)· (= ἐρημῶν· λεηλατῶ, ἀφανίζω, ἀπαλλάττω ἀπὸ τινος, καθιστῶ ἐρημον· ἀφῆνω, ἐγκαταλείπω)· (φρ.) «(πόλιν) ἐρημοῦσθαι ὑπὸ τῶν πατρικίων» (Διον. Ἀλικ.)· (πρτ.) ἡρήμουν, (μέλλ.) ἐρημῶσω (ἀόρ.) ἡρήμωσα, (ὑποτ.) ἐρημῶσω, (πρκμ.) ἡρήμωκα, (ὑπερσ.) ἡρημώκειν· (Παθ.) ἐρημοῦμαι, μ ἐρημωθῆσομαι, ἃ ἡρημώθην, (ὑποτ.) ἐρημωθῶ, πρ. ἡρήμωμαι, (μετχ.) ἡρημωμένος, -η, -ον· — ἐρήμωσις, ἐρημωτής, ἐρημία, ἐρημοσύνη, ἐρημικός, ἐρημίτης, ἐρημαῖος, ἐρημίας, ἐρημιτικός κ.λπ.

ἐρι-· ἀχώριστον προθεματικὸν ἀ' συνθετικὸν ἐπιτατικὸν μόριον ἐπιτεῖνον τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων, εἰς τὰς ὁποίας προτίθε-

ται: **ἐρι-αυγής** (= φωτεινότητος), **ἐρί-βομβος**, **ἐρί-βωλος**, **ἐρι-βρεμέτης**, **ἐρί-τιμος** (= πολῦτιμος), **ἐριφεγγής** (= λίαν λαμπρός), **ἐριαύχην**, **ἐρι-θαλῆς** κ.λπ.

ἐρίζω (τινί)· (= φιλονικῶ, ἀνταγωνίζομαι, εἶμαι ἀντίπαλός τινος)· (φρ.) «Νέστωρ οἷος ἔριζεν (αὐτόν)» (Ίλιάς)· (πρτ.) ἤριζον, (μέλλ.) ἐρίσω, (ἀόρ.) ἤρισα, (ὑποτ.) ἐρίσω, (πρκμ.) ἤρικα· (ἐπικ. παθ. πρκμ.) ἐρήρισμαι· τὸ «ἐρίζω» εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ «ἀμφισβητῶ» — **ἔρις**, **ἔρισμα** (= αἰτίας ἔριδος), **ἐριστής**, **ἐριστός** (= ἀμφισβητούμενος), **ἐριστικός**, **ἀναμφήριτος** (= ἀδιαφιλονικητός), **ἐριστικῶς**.

Ἐρινύς, (-ύος), ἡ· αἱ Ἐρινύες (ἄλλως κατ' εὐφημισμὸν Εὐμενίδες καὶ Σεμεναί). **ἐρισμός, (-οῦ), ὁ**· (= ἡ ἔρις)· ἐρισμός ὁ (= ἐπικούρημα κατὰ τῆς μαγείας).

ἐριστικός, -ή, -όν· (Λογ.) «ἐριστικός συλλογισμός» ἢ «ἐριστικός λόγος»· σόφισμα*, ψευδὴς συλλογισμός.

ἐρμαῖκός, -ή, -όν· (= ὁ τοῦ Ἑρμού)· Ἑρμαῖκοί, (-ών), οἱ· οἱ λόγιοι, οἱ προστατευόμενοι ὑπὸ τοῦ λογίου Ἑρμοῦ· Ἑρμαῖκός κόλπος (ὁ κόλπος τῆς Σμύρνης). **ἐρμαῖος, -α, -ον**· βλ. ἐρμαῖκός.

ἐρμηνεία, (-ας), ἡ· διασάφησης ἐννοίας, ἐκφράσεως ἢ ἀποσαφήνισης κρυμμένης, σκοτεινῆς ἢ διφορούμενης ἐννοίας λόγου // ἡ ἀπὸ γλώσσης εἰς γλῶσσαν μετάφρασις // ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν νέαν μεταγλώττισις κειμένου· ἔχομεν πέντε εἶδη ἐρμηνείας: ὀρθήν, ἀποδεκτὴν, ἀμφισβητουμένην, διάφορον καὶ ἐσφαλμένην. Ἡ ἐρμηνεία εἶναι αἰσθητική, ἀλληγορική, ἡθική, ψυχολογική κ.λπ. καὶ δὲν ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ λεξικοῦ, τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ

συντακτικοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς συλλήψεως τοῦ νοήματος τοῦ χωρίου, τὸ ὅποιον διαφεύγει καὶ ἐνίοτε μένει ἀσύλληπτον· αὕτη ποκίλει ἀναλόγως ἐποχῶν, προσώπων καὶ ἐρμηνευτικῶν ἐν γένει ὄρων. Δὲν ἔχει μόνιμον χαρακτῆρα, δηλ. ὑπόκειται εἰς διαρκῶς ἀξιοκαταξιωμένην ἐμβάθυνσιν, ἐπέκτασιν, ἀναθεώρησιν, τροποποίησιν· κατὰ τὸν Θουκυδίδην εἶναι «ἀδιάλειπτος ζήτησις τῆς ἀληθείας». Χαρακτῆρ τῆς ἐρμηνείας εἶναι τὸ διαισθητικόν, τὸ μαντικόν καὶ μαγικόν, δηλ. ἡ πνευματικὴ ἀπεικονίσις ἢ ἡ σύλληψις καὶ ἀπόδοσις τοῦ κεντρικοῦ νοήματος αὐτοῦ, ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐρμηνεία ἔχει ἀτομικὸν χαρακτῆρα καὶ ὑπόκειται εἰς διαρκῆ ἀναθεώρησιν. Ὁ ἀναγνώστης, ἂν καὶ καθορίσῃ τὴν σημασίαν ἐκάστης ἀγνώστου λέξεως, ὡς καὶ τὰς συντακτικὰς σχέσεις τοῦ χωρίου, ἐν τούτοις τὸ σύνολον «ὁ νόμος», ἥτοι τὸ νόημα τοῦ χωρίου διαφεύγει, ἐξαίφνης ὅμως διὰ τῆς διαισθήσεως συλλαμβάνει τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀγνώστου. Διὰ τὴν ἐρμηνείαν δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ νόησις ἢ ὁ ὀρθὸς λόγος, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ ψυχὴ τοῦ ἐρμηνευτοῦ (φαντασία καὶ συναίσθημα).

ἐρμηνευτής, (-οῦ), ὁ· ὁ μεταγλωττίζων ἢ ὅπωςδήποτε ἀσχολούμενος περὶ τὰ κείμενα τῶν νεκρῶν γλωσσῶν (ἐλληνικῆς, λατινικῆς).

ἐρμηνευτικός, -ή, -όν· (= ἐξηγητικός)· (ὡς οὐς.) «ἐρμηνευτικὴ ἡ», κλάδος τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν φιλολογικῶν κειμένων. Παρὰ τὴν ἐρμηνευτικὴν ὑπάρχει καὶ ἡ διορθωτικὴ κριτικὴ «τὸ πάλαι μέρη τῆς γραμματικῆς ... διορθωτικόν, ἀναγνωστικόν, ἐξηγητικόν (ἐρμηνευτικόν),

κριτικόν».

ἐρμηνεύω (τι)· (= εἶμαι ἐρμηνεύς, μεταφράζω, διερμηνεύω, μεταγλωττίζω, ἀναπτύσσω, περιγράφω· (φρ.) «ἐρμηνεύειν τὸν Νεῖλόν»· (πρτ.) ἡρμήνευον, (μέλλ.) ἐρμηνεύσω, (ἀόρ.) ἡρμήνευσα, (πρκμ.) ἡρμήνευκα, (ὑπερσ.) ἡρμήνευκειν· (Παθ.) ἐρμηνεύομαι — ἐρμηνεία, ἐρμηνεύς, ἐρμηνευτής, ἐρμήνευμα, ἐρμηνευτικός, ἐρμήνευσις, ἐρμηνευτέον, ἐρμηνεύτρια.

-ερό· (Ὁρθογρ.) παραγωγικὴ κατάληξις οὐς. δημοτικῆς ἐξ ἐπιθέτων εἰς -ερός σημαίνοντων σκευῶς ἢ ὄργανον: **ἀλατερό, λαδερό, τσαγερό, ξιδερό, πατερό, καματερό** (ὁ βοῦς) κ.λπ.

ἔρομαί (τι)· (= ἐρωτῶ, ἐρευνῶ νὰ μάθω)· (πρτ.) εἰρόμην, (μέλλ.) ἐρήσομαι, (ἀόρ.) ἡρόμην, (ὑποτ.) ἔρωμαι, (εὐκτ.) ἐροίμην, (ἀπαρ.) ἐρέσθαι — **ἔρομαί** τινα περὶ τινος (= ἐρωτῶ τινα περὶ τι)· (φρ.) «*ἴνα μιν περὶ πατρὸς ἀποικομένειο ἔροιτο*» (Ὀδύσεια).

-ερός· (Ὁρθογρ.) α) παραγωγικὴ κατάληξις ἐπιθ. δημοτικῆς ἀντὶ ἀρχ. -ηρός, π.χ. **λαμπερός** (ἀρχ. λαμπηρός), **τυχερός** (ἀρχ. τυχηρός), **γερός**, **φαρμακερός** κ.λπ., β) παραγωγικὴ κατάληξις νεωτ. ἐπιθέτων (ἀρχ. -ερός): **δροσερός, παγερός, ζοφερός** (ταῦτα σημαίνουν πλησμονήν): **βορχερός, φθονερός, γαλατερός, ζουμερός, λαδερός, καντερός** κ.λπ.

ἔρπω· (ἀμτβ.) (= σύρομαι διὰ τῆς κοιλίας, περιπατῶ βραδέως, πορεύομαι, ὑπάγω ἢ ἔρχομαι, (ἐπὶ φημῶν) διαδίδομαι, ἐξαπλοῦμαι)· (φρ.) «*τοῦτο γὰρ ἀθάνατον φωνᾶν ἔρπει εἴ τις εἴ τι εἴπη τις*» (Πίνδαρος)· (πρτ.) εἶρπον, (μέλλ.) ἔρψω· (ἄλλος τύπος ποιητικῆς καὶ μεταγεν. τοῦ ἔρπω)

εἶναι τὸ ἐρπύζω, (μέλλ.) ἐρπύσω, (ἀόρ.) εἴρpusα, (ὑποτ.) ἐρπύσω· — ἐρπετόν, ἐρπηστής, ἐρπηστικός, ἐρπητής, (-ήτος), ὁ, ἐρπετώδης, ἐρπυσις, ἐρπυστήρ (= ὁ ἐρπων), ἐρπυστικός.

έρρ-· (ἐσφαλμ. ἐνρ-, ὡς ἐν-ρινος, διότι οὐδέποτε ἔχομεν ἀλλεπαλληλίαν ἀμεταβόλων* μλ, μρ, νλ, νρ· οὕτως ἀνὴρ - ἀνέρος (καὶ κατὰ συγκοπὴν) - ἀνρός, (ἐπειδὴ τὸ ν πρὸ τοῦ ρ δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐν διαστάσει (ν-ρ) οὔτε ἐν συλλήφει (-νρ-) διὰ τοῦτο παρεμβάλλεται τὸ δ διὰ τὴν ἀποφευχθῆ ἢ χασμωδία) > ἀνδρός· οὕτω καὶ μεσημερία > μεσημερία > μεσημβρία· (θέμα σανσκριτ. γαμ- ἐκ τῆς γαν (> γίγνομαι)· γαν (ἢ γαμ)-ρός > γαμρός > γαμβρός κ.λπ.), (πρβλ. ἔρρυθμος, ἔρρειθρος, ἐρράπτω, συρράπτω, συρραφή, συρρέω, συρροή κ.λπ.).

Έρρικός (Herrius)· (ὀρθότ. Έρρικος, ὡς Γράνικος, Δόμνικος κ.λπ., οὕτω καὶ Λουδόβικος, Φριδέρικος κ.λπ.).

έρρινος, -ος, -ον· (Γραμμ.) τὰ ἔρρινα (ἄλλως ἀμετάβολα*)· ἔρρινα σύμφωνα εἶναι τὰ ἡμίφωνα μ*, ν* (ὡς τὰ οὐρανικά ν καὶ γ, γκ, γγ). Τὰ ἔρρινα πρὸ τῶν δασέων φ, χ, θ εἰσιγῆθησαν εἰς τὴν νεωτέραν, π.χ. πεν-θερός > πεθερός, τυγχάνει > τυχαίνει, ὀμφαλός > ἀφαλός κ.λπ.· Εἰς τὴν ἀρχαίαν τὸ ἔρρινον πρὸ δύο συμφώνων ἀπώλετο, π.χ. δε(μ)σπότης > δεσπότης, συ(ν)σπάω > συσπάω, σαλπ(γ)κτής > σαλπικτής.

Έρρινον ν μετὰ τοῦ χ ἐντός τῆς λέξεως ἔδιδε γκ: πέφανκα > πέφαγκα, μετὰ τοῦ μ ἔδιδε σμ: πέφαν-μαι > πέφασμαι, μετὰ τοῦ σ ἐξέπιπτε: λιμέν-σι > λιμέσι. Τὸ ν ὅμως τῆς προθέσεως «σύν» πρὸ τοῦ ζ ἀποβάλλε-

ται: : (σύν-ζυγος) > σύζυγος, ὡς καὶ πρὸ τοῦ «σ» μετ' ἐπιπλοκῆς συμφώνου, π.χ. συν-στασιάζω > συστασιάζω, ἐνῶ πρὸ ἀπλὸς ἀφομοιοῦται: συν-σίτιον > συσίτιον.

Πρὸ τοῦ ἔρρινου μ, α) τὰ οὐρανικά τρέπονται εἰς γ (διώκω) διωκμός > διωγμός, (ἄρχω) ἡρχ-μένος > ἡργμένος, β) τὰ χειλικά ἀφομοιοῦνται, π.χ. (λείπω) > λείπμαι > λείμμαι, (τρίβω) τέτριβ-μαι > τέτριμμαι, (γράφω) γέγραφ-μαι > γέγραμμαι· τὰ ὀδοντικά τρέπονται εἰς -σ π.χ. (πλάττω) > πεπлат-μένος > πεπλασμένος, (φεύδω) ἐφευδμένος > ἐφευσμένος, (πείθω) πεπειθ-μένος > πεπεισμένος· γ) πρὸ τῶν οὐρανικῶν τὸ ν τρέπεται εἰς γ, π.χ. συν-καλῶ > συγκαλῶ, συγγενής > συγγενής, συνχωρῶ > συγχωρῶ, δ) πρὸ τῶν χειλικῶν τρέπεται εἰς εἰς μ, π.χ. ἐν-πειρος > ἔμπειρος, συν-βολή > συμβολή, συν-φωνῶ > συμφωνῶ, καὶ ε) πρὸ τοῦ λ, ρ, μ ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτά, π.χ. σύν-λογος > σύλλογος, συν-ρέω > συρρέω, ἐν-ρινον > ἔρρινον, ἐν-μένω > ἐμμένω (πρὸ τοῦ μ ἐνίστε τρέπεται εἰς σ ὡς ἀνωτέρω: πέφαν-μαι > πέφασμαι).

Τὸ ν τῆς προθέσεως «ἐν» παραμένει ἀμετάβλητον πρὸ τῶν φθόγγων σ, ζ: ἐν-σταλάζω, ἐν-ζυμον κ.λπ.

Εἰς τινὰς τῶν περιπτώσεων μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ν ἐπακολουθεῖ ἀναπληρωτικὴ ἔκτασις τοῦ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντος ἐν-ς > εἰς, ἐν-ς > εἰς.

Τὸ ἐν τέλει τῆς λέξεως μ ἐτράπη εἰς ν, π.χ. ἰαπ. *jugo-m, λατιν. jugum, ἑλλ. *ζυγὸμ > ζυγὸν τόν, λατιν. centu-m (= ἑκατόν) ἢ κατέληγεν εἰς α ἰαπ. *pod-m λατιν. pedem, ἑλλ. πόδ-α τόν.

// «έρρινόληκτα ἢ ὑγρόληκτα ῥήματα» εἶναι τὰ ἔχοντα χαρακτηρισμ., ν, λ, ρ, π.χ. νέ(μ)-ω, μέ(ν)-ω, ἐθέ(λ)-ω, δέ(ρ)-ω· // τὸ ῥηματικὸν θέμα τῶν ἔρρινολήκτων καὶ ὑγρολήκτων ῥημάτων εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικὸν σχηματίζεται ὡς ἑξῆς: α) διὰ τῆς προσθήκης τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ο, ε, π.χ.

(γεμ-ο, γεμ-ε) > γέμω

(μέν-ω, μέν-ε) > μένω

(ἐθελ-ο, ἐθελ-ε) > ἐθέλω

(φέρ-ο, φέρ-ε) > φέρω,

β) διὰ τοῦ ἐνεστωτικοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ καὶ τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος ο, ε, π.χ.

(γί-γν-ο, γι-γν-ε) > γίγνομαι,

γ) διὰ τοῦ προσφύματος Jo, Je, τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ λ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτόν, π.χ. (ἀγγελ-Jo, ἀγγελ-Je = ἀγγελλο, ἀγγελλε) > ἀγγέλλω, μετὰ δὲ τοῦ ν ἢ ρ, ἂν μὲν προηγῇται αὐτοῦ α μετατίθεται ὡς φωνήεν καὶ μετὰ τοῦ α ἀποτελεῖ τὴν δίφθογγον αι, π.χ. (φαν-Jo, φαν-Je) = φαينو, φαине) > φαίνω, (χαρ-Jo, χαρ-Je) = χαιρο, χαιρε) > χαίρω, ἂν προηγῇται δὲ ἄλλο φωνήεν, ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ ν ἢ ρ, κατόπιν ἀπλοποιεῖται τὸ διπλοῦν σύμφωνον καὶ τὸ πρὸ τοῦ χαρακτηρισμοῦ βραχὺ φωνήεν ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς, π.χ.

(τεν-Jo, τεν-Je) > = τεννο, τεννε) > τέννω > τείνω·

(κριν-Jo, κριν-Je) > = κριννο, κριννε, ἐκ τοῦ ὁποῖου κρίνω,

(πλιν-Jo, πλιν-Je) > = πλυννο, πλυννε) > πλυννω, ἐκ τοῦ ὁποῖου πλύνω,

(φθέρ-Jo, φθέρ-Je) > = φθέρρο, φθέρρη) > φθέρρω, ἐκ τοῦ ὁποῖου φθείρω·

[τὸ ὀφείλω ἐκ τοῦ ὀφέλλω <(ὀφελ-Jo,

ὀφελ-Je) = ὀφελλο, ὀφελ्ले], δ) διὰ τοῦ προσφύματος νο, νε, π.χ. (καμ-νο, καμ-νε) > κάμνω, [τὸ ν τοῦ προσφύματος νο, νε ἀφομοιοῦται ἐνίστε πρὸς τὸν χαρακτηρισμ., π.χ. βολ-ν-ομαι > βόλλομαι (καὶ δι' ἀπλοποίησεως τῶν δύο λλ καὶ ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως τοῦ ο) > βούλομαι.

Εἰς τὸν μέλλοντα τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς τῶν ῥημάτων τούτων ἀναπτύσσεται μετὰ τοῦ ῥηματικοῦ θέματος καὶ τοῦ σ ἐν «ε», τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ «σ» συναίρεται μετὰ τῶν τελῶν -ω, -εις -ει κ.λπ. -ομαι, -ει, -εται κ.λπ. Οὗτος ὁ μέλλων λέγεται ἀττικὸς συνηρημένος ἢ περισπώμενος, ἂν εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς, δωρικὸς συνηρημένος ἢ περισπώμενος, ἂν εἶναι μέσης φωνῆς, π.χ. (θ. νεμ-) (νέμω) > νεμ-έ-σω > νεμέω > νεμῶ· νεμέσ-ομαι > νεμέομαι > νεμούμαι· φαίνω (θ. φαν) φανέ-σω > φανέω > φανῶ, φανέσ-ομαι > φανέομαι > φανοῦμαι·

(θ. κρίν) κρίνω, κριν-έ-σω > κρινέω > κρινῶ

κριν-έ-σομαι > κρινέομαι > κρινούμαι, (θ. ἀμύν) ἀμύνω, ἀμυν-έ-σω > ἀμυνέω > ἀμυνῶ

ἀμυν-έ-σομαι > ἀμυνέομαι > ἀμυνούμαι, (θ. φθερ-) φθείρω, φθερ-έ-σω > φθερέω > φθερῶ

φθερ-έ-σομαι > φθερέομαι > φθερούμαι, (θ. βαλ) βάλλω, βαλ-έ-σω > βαλέω > βαλῶ

βαλ-έ-σομαι > βαλέομαι > βαλούμαι.

Ο ἄοριστος α' ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς τῶν ῥημάτων αὐτῶν ἀφομοιώνει τὸν χρονικὸν χαρακτηρισμ. σ πρὸς τὸν χαρακτηρισμ. τοῦ ῥηματικοῦ θέματος, μετὰ δὲ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ διπλοῦ συμφώνου ἐκτείνεται

ἀναπληρωτικῶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνήεν, ἥτοι τὸ α εἰς η, τὸ ε εἰς ει, τὸ ἰ καὶ ὕ εἰς ἱ καὶ ὕ, π.χ. (ἐφαν-σα - ἐφανα) -ἐφνα, (ἐνεμ-σα - ἐνεμμα) -ἐνεμα, (ἐχρῖν-σα - ἐκρίννα) -ἐκρίνα, (ἦσχυν-σα - ἦσχυννα) -ἦσχυνα.

Ὁ ἀόριστος α' τῆς ἐνεργ. καὶ μέσης φωνῆς τῶν εἰς -ιαίνω καὶ -ραίνω ῥημάτων μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν τοῦ σ καὶ τὴν ἀπλοποίησιν τοῦ διπλοῦ συμφώνου ἐκτείνει τὸ ἄ εἰς ἄ καὶ ὅχι εἰς η, π.χ. **μιαίνω** - (ἐμῖαν-σα - ἐμῖαννα) > ἐμῖανα, **δυσχεραίνω** - (ἐδυσχέραν-σα - ἐδυσχεράννα) > ἐδυσχεράνα. [Κατ' ἀναλογίαν τούτων ἐσχηματίσθη καὶ ὁ ἀόριστος τοῦ **ἰσχαίνω** > ἴσχανα, **κερδαίνω** > ἐκέρδανα, **λευκαίνω** > ἐλεύκανα, **κοιλαίνω**, **οργαίνω**, **πεπαίνω**, (ὥς καὶ τοῦ **αἴρω** > ἦρα καὶ ἄλλομαι) > ἡλλώμην, τὰ ὅποια ἔχουν μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἢ διὰ τὴν αὐξῆσιν (ὑποτ. ἄρω, προστακτ. ἄρον). ὑποτ. ὄλωμαι κ.λπ.].

Ὁ ἐνεργ. παρακ. τῶν ὑγρολήκτων ῥημ. ἔχει κ, π.χ. **ἀγγέλλω** > ἡγγελλα.

Ἐκ τῶν ἐρρινολήκτων μόνον τὰ ἐξῆς ἔχουν ἐνεργ. πρkm.

(θ. γεν-) **γίγνομαι** > γέγονα

(θ. κεν-) **καίνω** > κέκονα

(θ. κτεν-) **κτείνω** > ἔκτονα

(θ. μαν-) **μαίνομαι** > μέμνηνα

(θ. φαν-) **φαίνω** (μτγν.) > **πέφαγκα** καὶ (ἀμτβ.) **πέφνηνα**

(θ. χαν-) **χάσκω** > χέχηνα.

Ὁ ἐνεργ. καὶ μέσος πρkm. τῶν ῥημάτων σπείρω, στέλλω, τείνω καὶ φθείρω, ὁ μέσος πρkm. τοῦ δέρω, κείρω, πείρω καὶ ὁ εἰμαρμαι (θ. σμαρ-) σχηματίζονται ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς θέματος σπαρ-, σταλ-, τα-, φθαρ-

δαρ-, καρ-, παρ-, π.χ. **ἐσπάρκα** - ἐσπαρμαι, **ἐφθάρκα** - ἐφθαρμαι, **ἐσταλκα** - ἐσταλμαι, **τέτακα** - τέταμαι, **δέδαρμαι**, **κέκαρμαι**, **πέπαρμαι**.

Ὁ ἐνεργ. πρkm. τῶν ῥημάτων κάμνω (θ. καμ-) καὶ θνήσκω (θ. θαν-) καὶ ὁ ἐνεργ. καὶ μέσος πρkm. καὶ ὁ παθητικὸς μέλλων καὶ ὁ ἀόρ. τοῦ βάλλω (θ. βαλ-), τέμνω (θ. τεμ-) καὶ καλῶ (θ. καλ-) σχηματίζονται κατὰ μετάθεσιν* καὶ ἔκτασιν τοῦ ριζικοῦ φωνήεντος, π.χ. **κέ-κμη-κα**, **τέ-θνη-κα**, **βέ-βλη-κα**, **βέ-βλη-μαι**, **βλη-θήσομαι**, **ἐβλή-θην** κ.λπ.

Ὁ ἐνεργ. καὶ μέσ. πρkm. καὶ ὁ α' παθητ. μέλλων καὶ ἀόριστος τῶν ῥημάτων **κρίνω**, **κλίνω** καὶ **πλύνω** σχηματίζονται ἐκ τοῦ θέματος κρι-, κλι- καὶ πλυ-, π.χ. **κέκρικα**, **κέκριμαι**, **κριθήσομαι**, **ἐκρίθην** κ.λπ.

Ὁ χαρακτήρ ν τῶν ἐρρινολήκτων πρὸ τοῦ μ τοῦ μέσου πρkm. καὶ ὑπερσυντελείου μεταβάλλεται συνήθως εἰς σ, π.χ. (πέφαν-μαι) > πέφασμαι, (ἐπεφάν-μην) > ἐπεφάσμην, σπανίως δὲ ἀφομοιοῦται: (παρώξυν-μαι) > παρώξυμμαι, (παρωξύν-μην) > παρωξύμμην, πρὸ δὲ τοῦ σ φυλάσσεται, π.χ. πέφανσαι, ἐπέφανσο.

ἔρρω (ἀμτβ.) (= περιπλανῶμαι, χάνομαι, πορεύομαι, φθείρομαι, ἐξαφανίζομαι) (φρ.) «**ἄφαντος ἔρρει θανασίμῳ χειρώματι**» (Σοφοκλῆς) πορεύομαι βραδέως καὶ μετὰ κόπου ἕνεκα χωλότητος (ἐπὶ τοῦ Ἡφαίστου) (φρ.) «**αὐτὰρ ὁ ἔρρων πλησίον**» (Ἰλιάς) (προστακτ.) «**ἔρρε**» (= κρημνίσου, χάσου, πήγαινε στ' ἀνάθεμα), (ὥς καὶ γ') «**ἐρρέτω**» (= ἀπόλοιτο, (νεολλ.) ἄς υπάγη εἰς τὸν κόρακα) (μέλλ.) ἐρρήσω, (ἀόρ.) ἤρρησα (πρkm.)

ἤρρηκα - παλιν-ορσος (= ὁ ὁρμῶν ἢ πηδῶν πρὸς τὰ ὀπίσω), ἄφ-ορρ-ος (= ὁ πρὸς τὰ ὀπίσω βαίνων).

ἔρρωσο καὶ (πληθ.) ἔρρωσθε (προστ. πρkm. τοῦ (βρώννυμαι*) (= ὑγιάινει, ὑγιαίνετε) (μετχ. πρkm.) ἔρρωμένος, -η, -ον (= ἰσχυρός), ἐνῷ ἐρώμενος, -η, -ον, ἐσφαλμ. νεωτ. ἐρωμένος (ὁ ἀγαπώμενος). **ἐρυθριῶ** (-άω) (ἀμτβ.) (= ἐρυθραίνομαι, κοκκινίζω) (πρτ.) ἡρυθρίων, (μέλλ.) ἐρυθριάσω, (ἀόρ.) ἡρυθρίασα, (ὑποτ.) ἐρυθριάσω, τὸ ἐρυθρίασαν - ἐρυθρός, ἐρυθραίνομαι, ἐρεύθω (= κάμνω ἐρυθρόν), ἔρευθος (= ἐρυθρότης), ἐρεύθημα, ἐρύθημα, ἐρυθαίνω (= κάμνω νὰ κοκκινίσῃ), ἐρυθρίασις κ.λπ.

ἐρύκω (τι **ἦ τινα**) (ποιητ., σπανίως ἀττ.) (= ἀνοχαίτιζω (φρ.) «**ἵππους εὖ κατὰ κόσμον ἐρυνέμεν αὐθ' ἐπὶ τάφῳ**» (Ἰλιάς) ἀπομακρύνω (φρ.) «**ἂν κέν τοι λιμὸν ἐρύκω**» (Ὀδύσεια) ἐμποδίζω, κρατῶ τινα φιλοξενούμενον) (φρ.) «**τὸν δ' οἶον ...νύμφη πότνι' ἔρυνε Καλυψώ**» (Ὀδύσεια) (μέλλ.) ἐρύξω, (ἀόρ.) ἤρυνξα, (ἐπικ. ἀόρ. β') ἡρύκακον (Παθ.) ἐρύκομαι (= κωλύομαι ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπέλθω, ἐμποδίζομαι) - ἐρυκανάω ἢ ἐρυκάνω (= κωλύω, ἐμποδίζω).

ἐρυσίβη, (-ης), **ἦ** (τὸ ι μακρόν (i)) (= νόσος φυτῶν) ἐρυσίβη, (-ών), αἶ. **ἐρύω** (τι) (ἰων.) εἰρύω (= σύρω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔλκω, σύρω διὰ τῆς βίας, ἐλκύω, ἀνασπῶ, ἐξάγω) (φρ.) «**εἴρυσον ἔγχος**» (= σύρε τὸ ξίφος) (Σοφοκλῆς) (μέλλ.) ἐρύσω ἢ ἐρύω, (ἀόρ.) εἴρυσσα (ἐπικ. εἴρυσσα ἢ ἔρυσσα) (Μέσ.) ἐρύομαι (τι), (ἰων.) εἰρύομαι (= σύρω, ἔλκω δι' ἐμαυτόν, ἐλευθερῶ, ἐξάγω ἐκ τοῦ κινδύνου) (φρ.) «**ὁ δ'**

ἐρύσατο καὶ μ' ἐλέησεν» (Ὀδύσεια) (μετ' αἰτ. πραγ.) ἀπομακρύνω, ἀποκρούω, φυλάττω, ἐπιτηρῶ) μ ἐρύσομαι, ἀεῖρουσάμην, πρ εἴρυμαι, ὕ εἰρύμην - ἔρυμα (= ὀχύρωμα), ἐρυσμός (= ὀχύρωσις), ἐρυμνός (= ὠχυρωμένος), ἐρυμνότης (= ἰσχύς), ἐρυστός (= ἐξελευκισμένος), ἐρυτήρ (= ὁ σώζων ἀπὸ τινος), ἔρυσις (= ἔλκυσις).

ἐρχομαι (ἀμτβ.) (βλ. εἶμι, συζυγία, ῥήμα) εἰς τὸν Ὅμηρον κλίνεται εἰς πάσας τὰς ἐγκλίσεις, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ μετοχήν, εἰς δὲ τὴν ἀττικὴν δὲν κλίνεται δι' αὐτὸ λέγεται ἀπλοῦν «ἐρχομαι» ἢ «εἶμι» (= θὰ ἔλθω, θὰ πορευθῶ) κλίνεται μόνον καθ' ὀριστικὴν τοῦ ἐνεστώτος, εἰς τὰς ἄλλας δὲ ἐγκλίσεις, μετοχήν καὶ ἀπαρέμφατον, ἀναπληροῦται διὰ τοῦ «εἶμι», σύνθετον δὲ κατὰ τὴν μετοχήν καὶ ἀπαρέμφατον ἐρχομαι (= κατευθύνομαι πρὸς τόπον τινα ἢ πρόσωπόν τι, πηγαίνω, μεταβαίνω, φθάνω, προέρχομαι εἰς βοήθειαν κ.λπ.) (πρτ.) ἦειν, ἦα (ὁ πρτ. ἡρχόμεν ὡς ἀπλοῦς εἶναι μτγν. εἰς τοὺς ἀττικ. εἶναι πρτ. τοῦ ἄρχομαι, τοῦ δὲ ἐρχομαι σύνθετος), (μέλλ.) εἶμι, (ἀόρ.) ἤλθον, (πρkm.) ἐλήλυθα, (ὑπερσ.) ἐληλύθειν (ὑποτ.) ἐῖω, ἄ ἔλθω, πρ ἐληλύθω, ἐληλυθὼς ᾧ (εὐκτ.) ἐῖοιμι, ἰοίην, μ ῖοιμι, ἰοίην, ἄ ἔλθοιμι, πρ ἐληλυθόιμι, ἐληλυθὼς εἶην (προστ.) ἐῖθι, ἄ ἐλθέ, πρ ἐληλυθὼς ἴσθι (ἀπαρέμφ.) ἐῖεναι, μ ἰέναι, ἄ ἐλθεῖν, πρ ἐληλυθέναι (μετχ.) ἐῖων, ἰοῦσα, ἰόν, μ ἰών, ἰοῦσα, ἰόν, ἄ ἐλθών, -οῦσα, -όν, πρ ἐληλυθὼς, -θυῖα, -θός -ἐπηλυς, νήλυς, προσήλυτος. **ἐρῶ** (-άω) (**τινος**) (=ἀγαπῶ περιπαθῶς τρέφω ἔρωτα, σφοδρῶς ἐπιθυμῶ, (ἐπὶ πραγμάτων) ἐπιθυμῶ τι σφοδρῶς) (βλ. ἔ-

ραμαι)· (πρτ.) ἤρων (τὸ ἐνεργ. μόνον κατ' ἐνεστώτα καὶ παρτατ.)· (Παθ.) ἐρῶμαι, (μέλλ. παθ. ὡς ἐνεργ.) ἐρασθήσομαι, (παθ. ἀόρ.) (ὡς ἐνεργ.) ἠράσθην, (ὑποτ.) ἐρασθῶ, (πρkm.) ἠρασμαι, (μετχ.) ἠρασμένος, -η, -ον [ἄλλο τὸ ἐράω (-ῶ) (= κε-νῶ, χέω), οὐδέποτε ἀπλοῦν, ἀλλὰ πάντοτε ἐν συνθέσει, ὡς ἐξερῶ (= ἐχέω) (ἐξ οὗ δημ. ξερνῶ)· (φρ.) «ἐξέρα τὸ ὕδωρ» (ἐρα = γῆ) (πρβλ. Ῥέα, Ἥρα, ἄρουρα, ἐρείπιον κ.λπ.)· (φρ.) «ἐξεράσατε: ἀντὶ τοῦ ἐκκενύσατε, ἐκβάλετε, ἀπορρίψατε. Περποιήται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῆς ἔρας, τοῦτέστι τῆς γῆς» (Σχολ. Ἀριστοφ.)· «ἐξεράσαι: τὸ τὴν τροφήν εἰς τὴν γῆν ἀπορρίπτειν» (Μέγα Ἑτυμολ.)· «τοὺς λίθους νῦν μοι χαμαῖε ἐξεράσατε» (Ἀριστοφάνης)· — ἐξέραμα, ἐξέρασις, ἐξεραστής (= ὁ ἐμετῶν), ἐξερασμός, ἀπέραςις (= ἔμετος), διέραμα (= ἡμῶς, διωλιστήρ)]· — ἔρας, ἐραστής, ἐρανός (= ἀρεστός), ἔρασις, ἐρατεινός, ἐρατός (= ἀγαπητός), ἐραστός, ἐρατίζω (ἐπικ. τύπος τοῦ ἐράω), ἐράστρια, ἐραστεύω, ἐράσμιος, (ὡς οὐσ.) (δημ.) ὁ ἐρωμένος, ἡ ἐρωμένη.

ἐρῶ (-έω)· (ἀττ.), ἰων. καὶ ἐπικῶς ἐρέω μέλλων τοῦ σπανίου ἐνεστώτος εἶρω (ὡς ἐνεστώτος τούτου χρησιμοποιοῦνται τὸ φημί, λέγω καὶ ἀγορεύω, ὡς ἀόριστος β' ὁ εἶπον) (= θά εἶπω, θά ἀναγγεῖλω, θά διακηρύξω, ὅθεν θά ὑποσχεθῶ)· (εὐκτ.) ἐροίην (Ξενοφῶν)· ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης (παθ. ἀόρ. α') ἐρρήθην, (μετγν.) ἐρρέθην, (μέλλ.) ῥηθήσομαι καὶ εἰρήσομαι, (πρkm.) εἶρηκα, (ὑπερσ.) εἰρήκειν, πρ εἶρημαι, (ὑπερσ.) εἰρήτο· (φρ.) «εἶρητό οἶν» (= εἶχε διαταχθῆ αὐτός (νὰ πράξῃ τι), τοῦ ἐδόθη ἐντολή)· (μετ' αἰτιατ. προσ.) (φρ.) «εἶδ'

ἡμᾶς κακῶς ἐρεῖς» (Εὐριπίδης) (= ἐὰν θὰ μᾶς κακολογήσης), (μετὰ διπλῆς αἰτ.) (φρ.) «τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς»· ἐροῦντες (μετὰ δοτ. προσ. καὶ ἀπαρεμφ.)· (φρ.) «καὶ Δερκυλῖδα ἐροῦντες μένοντι ἄρχειν»· «εἰρημένους» (= ὁ συμπεφωνημένος)· (φρ.) «μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος ὁδε ὑπὸ τῶν Σαμίων» (Ἡρόδοτος)· — εἰρήνη, εἶρων, ῥήτος, ῥῆμα, ῥήτρά, ῥήτωρ.

ἐρωέω (-ῶ)· (ἐπικ.) (= ἐξορμῶ, χύνομαι ὀρμητικῶς· (φρ.) «αἶμα κελαινὸν ἐρωήσῃ περὶ δουρί» (Ἰλιάς) (μετβ.) ἀπελαύνω, ἀποτρέπω)· (φρ.) (μόνον ἅπαξ παρ' Ὀμήρω) «τῷ κε καὶ ἐσσύμενόν περ ἐρωήσαιτ' ἀπὸ νηῶν» (Ἰλιάς)· (μέλλ.) ἐρωήσω (ἀόρ.) ἠρώησα· — (φρ.) «νέφος οὐ ποτ' ἐρωεῖ» (= τὸ νέφος οὐδέποτε ἐκλείπει)· — ἐρωῇ (= ὁρμή, κίνησις ταχεῖα).

ἐρώτημα, (-ατος), τό· ἐρώτησις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρμόζει τὸ καταφατικὸν «ν αἰ» ἢ τὸ ἀποφατικὸν «ὅχι» εἰς ἀντιδιαστολήν πρὸς τὴν «ἐρωτήσιν», ἡ ὁποία χρήζει πληρεστέρας καὶ λεπτομερεστέρας ἀπαντήσεως.

ἐρωτηματικός, -ή, -όν· (Ἰραμμ.) «τὸ ἐρωτηματικόν» (;) σημεῖον στίξεως, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸ τέλος προτάσεως ἢ ὁποία ἐκφράζει ἐρώτησιν, π.χ. «ἔχετε χρήματα;»· Δὲν τίθεται ἐρωτηματικὸν οὐτε ἄλλο σημεῖον στίξεως εἰς πλαγίας ἐρωτήσεις, π.χ. «Μὲ ἐρωτᾷ γιατί δὲν τοῦ ἔφερα χρήματα», «δὲν ἤξεύρω ἂν γράφης ὁρθῶς τὴν λέξιν», ἥτοι «γράφεις ὁρθῶς τὴν λέξιν;», «ἐρωτῶ σε ἐὰν νομίζεις (μεθ' ὀριστικῆς) τὸν βασιλέα εὐδαίμονα» [γράφεται ὡς ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν εὐθείαν ἐρώτησιν· «νομίζεις τὸν βασιλέα εὐδαί-

μονα;»· ἐνῶ εἰς τὴν φράσιν «ἐξέρεις ποῦ πηγῆς;» τίθεται ἐρωτηματικὸν διὰ τὴν εὐθείαν ἐρώτησιν «ἐξέρεις;», ἡ ὁποία ἔχει ἐξηρητημένην τὴν πλαγίαν]. Ἐπὶ σειρᾶς ἐρωτήσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦν τὴν ἰδίαν ἀπάντησιν, τὸ ἐρωτηματικὸν τίθεται μόνον εἰς τὴν τελευταίαν, π.χ. «θέλεις νὰ σέρνεσαι πάντα ὄρφανη, / μονάχη σου, ἐρημη τὴ νύχτα νάσαι / νὰ ἔχῃς κρεβάτι σου λιθάρια γῆ;»

(Βαλαωρίτης)·

ἐνῶ ἐπὶ χωριστῶν ἐρωτήσεων σημειοῦται εἰς ἐκάστην ἐρωτηματικόν:

«Μάνα τί ἔχεις καὶ βογγᾷς; τί κακό σοῦ ἔκαμε ὁ γυιό σου; Σὲ παράκουσε, λόγον σου ἀντιγύρισε ποτέ;»

(Βλαχογιάννης)·

Τὸ ἐρωτηματικὸν ἐντὸς παρενθέσεως δηλοῖ εἰρωνεῖαν, ἀμφιβολίαν (ἄλλοτε τίθεται τὸ λατ. sic = οὕτως)· «Καμάρωνε πὼς ἦταν ὁ καλύτερος (;) ἢ (sic) πιανίστας»· // ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμῖαι (βλ. ἀντωνυμῖαι)· // «ἐρωτηματικὰ ἐπιρρήματα» (βλ. ἐπιρρήματα)· // «ἐρωτηματικαὶ προτάσεις» (βλ. προτάσεις).

ἐρώτησις, (-εως), ἡ· εἶναι ζήτησις διὰ νὰ μάθωμεν τὸ περὶ τοῦ ὁποίου ἐρωτῶμεν (βλ. πεῦσις)· // (Ῥητορ.) σχῆμα παθητικόν, ὑψηλῆς ῥητορείας, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ῥήτωρ ὅ,τιδήποτε ἤθελεν εἶπει καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς δίδει εἰς αὐτὸ μορφήν ἐρωτηματικὴν, ἵνα παραστήσῃ οὕτω τὴν ἰσχυρὰν πεποιθήσιν τῆς ἀληθείας τοῦ φρονήματός του δίδων τὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀκροατὰς ὅτι τὸ ἐναντίον εἶναι ἀδύνατον, π.χ. «ἢ βούλεσθε, εἰπέ μου, περιμόντες αὐτοῦ πυνθάνεσθαι κατὰ τὴν ἀγοράν, λέγετέ τι καινόν; τέθνηκε Φίλιππος;»

(Δημοσθένης)· (δημοτ.) «Γιάννο μου δὲν σοῦ τόπα, δὲν σ' ἀρμήνευσας;» (= βεβαιότατα σοῦ τόπα καὶ σὲ ἀρμήνευσας)· // «ἐρώτησις εὐθεία» (βλ. εὐθύς), πλαγία (βλ. προτάσεις).

ἐρωτῶ (-άω) (τινά τι)· (= ζητῶ νὰ μάθω, (μετγν.) ἵκετεύω, παρακαλῶ)· (φρ.) «καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν» (Καιν. Διαθήκη)· (πρτ.) ἠρώτων, μ ἐρωτήσω, ἐρήσομαι, (ἀόρ.) ἠρώτησα, (μετγν.) ἠρώτηκα, (ὑπερσ.) ἠρώτηκην· (ὑποτ.) ἐρωτῶ, ἀ ἐρωτήσω, ἔρωμαι, πρ ἠρώτηκα, ἠρωτηκῶς ᾧ· (εὐκτ.) ἐρωτῶμι, ἐρωτῶν, μ ἐρωτήσοιμι, ἐρησοίμην, ἀ ἐρωτήσαιμι, ἐροίμην, πρ ἠρώτηκοιμι, ἠρωτηκῶς εἶην· (προστ.) ἐρώτω, ἀ ἐρώτησον, ἐροῦ, πρ ἠρωτηκῶς ἴσθι· (ἀπαρέμφ.) ἐρωτᾶν, μ ἐρωτήσῃ, ἐρήσεσθαι, ἀ ἐρωτῆσαι, ἐρέσθαι, πρ ἠρωτηκέμαι· (μετχ.) ἐρωτῶν, -ῶσα, -ῶν, μ ἐρωτήσων, -ουσα, -ον, ἐρησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ἐρωτήσας, -σασα, -σαν, ἐρόμενος, -μένη, -μενον, πρ ἠρωτηκῶς· -κυῖα, -κός· // ἐρωτῶμαι (-άομαι)· π ἠρωτῶμην, μ ἐρωτηθήσομαι, ἀ ἠρωτήθην, πρ ἠρώτημαι, ὑ ἠρωτήμην· (ὑποτ.) ἐρωτῶμαι, ἀ ἐρωτηθῶ, πρ ἠρωτημένος ᾧ· (εὐκτ.) ἐρωτῶμην, μ ἐρωτηθησοίμην, ἀ ἐρωτηθείην, πρ ἠρωτημένος εἶην· (προστ.) ἐρωτῶ, ἀ ἐρωτήθητι, πρ ἠρώτησο· (ἀπαρέμφ.) ἐρωτᾶσθαι, μ ἐρωτήσεσθαι, ἀ ἐρωτηθῆναι, πρ ἠρωτῆσθαι· (μετχ.) ἐρωτῶμενος, -μένη, -μενον, μ ἐρωτηθησόμενος, -μένη, -μενον, ἀ ἐρωτηθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἠρωτημένος, -μένη, -μενον· — ἐρώτησις, ἐρώτημα, ἐρωτηματικός, ἐρωταπόκρισις, εἶρω (= λέγω, ἐρωτῶ), εἶρων,

έρωτητικός.

-ες· (δημ.)· α) κατάληξις αйт. πληθ. τριτοκλίτων άρσ. και θηλ. άντι άρχ. -ας άναλογικώς κατά τας όνομαστικας οι μήνες, αι σάρκες, π.χ. τούς μήνες, τις σάρκες, β) κατάληξις όνομ. πληθ. πρωτοκλίτων άρσενικών άντι άρχ. -αι κατ' επέκτασιν άναλογικώς άπό τών τριτοκλίτων έχόντων άφεταιρίαν τήν κοινήν γεν. ένικ. και πληθ. εις τήν μετρ. κοινήν αйт. πληθ. τούς πάντες, κατά τώ σχήμα τών άνδρών - τούς άνδρες: οι άνδρες, οι πολίτες, οι ψευτες, οι μαθητές, γ) κατάληξις όνομ. πληθ. άρχ. τριτοκλίτων θηλ. άντι άρχ. -εις κατά τὰ άρχαία εις -ες: *σάρκες αι, γυναίκες αι, θώρακες οι: οι κόρες, οι χώρες, οι γιορτές, οι τάξεις* άλλα αι λύσεις (και όχι οι λύσεις (sic), δ) κατάληξις όνομ. πληθ. άρσ. ούς. εις -ης άντι άρχ. -αι (κατά τὰ τριτοκλίτα γέροντες, άρχοντες): *οι μαθητές, οι σπουδαστές, οι γεροονιαστές.*

-ες· κατάληξις β'. ένικ. άορ. άντι άρχ. -ας (άναλογικώς κατά τώ γ'. ένικόν έλυσε, έδωσε ή κατά τώ έμαθες, έβαλες): *έδωσες, έπραξες, έλυσες* // κατάληξις προστακτικής άορ. άντι ε: *βγές, πές, δές, βρές* κ.λπ. -εσα· καταλ. άορ. άντι άρχ. -ησα, -ισα (άναλογικώς προς τὰ ρήματα εις -εσα έχοντα τώ ε εις τώ θέμα των έπεσα, έχαλεσα, π.χ. *αφόρεσα, (ε)φόρεσα, (ε)χώρεσα* κ.λπ. -εσης· (κατάληξις νεοελλ. έπωνύμων εκ της αλβανικής καταλήξεως -esi), ως *Μάν-εσης, Δράμ-εσης, Κούδ-εσης* κ.λπ. **έσθίω**· (= τρώγω, μετφ. καταναλίσκω (φρ.) «διώδεκα μεν Τρώων μεγαθύμων νίεας έσθλοους τούς άμα σοι πάντας πύρ έσθίειν» ('Ιλιάς)· φθείρω, στενοχωρώ (φρ.) «άνίστασο μηδ' ούτως σεαντόν έ-

σθιε» (= μη φθείρης τήν καρδιά σου) ('Αριστοφάνης)· καταξοδεύω· (πρτ.) ήσθιον, (μέλλ.) *έδομαι, (άόρ.) έφαγον, (πρkm.) έδηδοκα, (ύπερσ.) έδηδόκειν* (ύπ.) *έ έσθίω, ά φάγω, πρ έδηδύκα, έδηδοκώς ώ· (εϋ.) έ έσθίομαι, μ έδοίμην, ά φάγοιμι, πρ έδηδόκοιμι, έδηδοκώς ειήν· (προστ.) έ έσθιτε, ά φάγε, πρ έδηδοκώς ίσθι· (άπ.) έ έσθιειν, μ έδεσθαι, ά φαγειν, πρ έδηδοκένα· (μετχ.) έ έσθίων, -ουσα, -ον, μ έδόμενος, -ομένη, -όμενον, ά φαγών, -ούσα, -όν, πρ έδηδοκώς, -κυία, -κός·*

// έσθίομαι· π ήσθιόμην, μ έδοσθήσομαι, ά ήδεσάμην, ήδέσθην, πρ έδήδεσμαι, ύ έδηδέσμην· (οι παθ. χρόνοι έλλείπουν πλην τού πρkm. εν τή μετχ. *κατεδηδεσμένος*)· — έσθω (= τρώγω) (ποιητ. τού έσθίω), έδωδή, έδωδιμος, έδεσμα, έδωδή (= τροφή), έδεστός, φαγητόν κ.λπ.

έσθ' ότε και έστιν ότε· (= ένίστε, κάποτε - κάποτε).

έσία ή· (ήμι), (= άποστολή, πρεσβεία)· έσσία ή (= ουσία)· αίσια ή (= ευόικωνος). **έσπεράντο ή·** διεθνής βοηθητική γλώσσα δημιουργηθείσα τώ 1887 υπό τού Ρώσου ιατρού Λουδοβίκου Ζάμενχωφ εκ τού ψευδονύμου αυτού «Dr. Esperando» και συγγενεύουσα κατά τας ρίζας των λέξεων προς τας ίνδοευρωπαϊκάς γλώσσας· τώ αλφάβητον αυτής άποτελείται εξ 28 γραμμάτων, ή δέ γραμματική αυτής άποτελείται εκ 16 κανόνων άνευ ουδεμιās εξαίρεσεως· αύτη επεκράτησε των άλλων βοηθητικών γλωσσών (ως π.χ. της βολαπουκ και ίντο*).

-εσσα· ('Ορθογρ.)· (ιταλ. επίθημα -essa)· κατάληξις όνομάτων της νέας έλληνικής εις δήλωσιν θηλυκού των της Δυτ.

Ευρώπης παραληφθέντων τίτλων, ως *βαρωνέσσα, δουκέσσα, πριγκιπέσσα* κ.λπ. -εσσα· (Γραμμ.)· τὰ εις -εσσα θηλυκά των εις -εις (-εντος) επιθέτων γράφονται διά σσ, π.χ. *χαρίεσσα* (άντι *χαριFατja> *χαριασσα (και κατ' άφομοίωσιν προς τώ άρσ. και οϋδ.)> *χαρίεσσα* (ό χαρίεις), *φωνήεσσα* (ό φωνήεις).

έστε (ή ές τε)· (άρχ. σύνδεσμ. χρονικός) (= έως ότου)· (φρ.) «*παίονσι τόν Σωτηρίδαν έστε ήνάγκασαν πορεύεσθαι*» (Ξενοφών), εις πλάγιον λόγον μετ' άπαρεμφ. άορ. ισοδυνάμου προς ευκτ., π.χ. «*έστε Δαρειόν γνώναι*» (άντι *έστε Δαρειός γνοή*) ('Αρριανός) // (= ένώ, έφ' όσον μεθ' όριστ. πρτ. επί πραγμάτων συμβάντων εις τώ παρελθόν)· π.χ. «*έστε μεν αι σπονδαι ήσαν, οϋποτε επανόμην*» (Ξενοφών) // (ως επίρρ. και καταχρ. πρόθεσις μετ' αйт.)· (φρ.) «*παραιτείει έστε τήν θάλασσαν*» ('Αρριανός) (= μέχρι, μέχρι τινος) (βλ. *έως*) // *έστε* (ειμί) (= εισθε)· *έστε* (= άς εισθε), *έσαι* (μέλλων τού ειμί) (= θά είναι).

-εστης· τὰ εις -εστης γράφονται διά τού ε, π.χ. *Όρέστης, Αιγέστης, Θυέστης, Όφειλέστης, κηδεστης* πλην τού παλαιστής.

έστιώ (τινα)· (= φιλοξενώ εις τόν οίκον μου, εις τήν έστίαν μου (μεσ.) (= μετέχω έστίασεως, φιλοξενούμαι)· (πρτ.) *ειστίων, (μέλλ.) έστίασω, (άόρ.) ειστίασα, (πρkm.) ειστίακα, (ύπερσ.) ειστίακειν* (ύπ.) *έ έστιώ, ά έστίασω, πρ ειστιάκω, ειστιακώς ώ· (εϋ.) έ έστιώμι, έστιώνην, μ έστίασοιμι, ά έστίασαιμι, πρ ειστιάκοιμι, ειστιακώς ειήν· (προστ.) έ έστία, ά έστίασον, πρ ειστιακώς έσθι· (άπ.) έ έστιαν, μ έστίασιν, ά έστίασαι, πρ ειστιακένα· (μετχ.) έ έστιών,*

*-ώσα, -ών, μ· έστίασων, -σουσα, -σον, ά έστιάσας, -σασα, -σαν, πρ ειστιακώς, -κυία, -κός· // έστιώμαι· π ειστιώμην, μ έστίασομαι, έστιαθήσομαι, ά ειστίαθην, ειστιασάμην, πρ ειστίαμαι, ύ ειστιάμην· (ύπ.) έ έστιώμαι, ά έστιαθώ, έστίασωμαι, πρ ειστιαμένος ώ· (εϋ.) έ έστιώμην, μ έστιασοίμην, έστιαθσοίμην, ά έστιαθειήν, έστιασοίμην, πρ ειστιαμένος ειήν· (προστ.) έ έστιώ, ά έστιαθιτι, έστίασαι, πρ ειστίασο· (άπ.) έ έστιασθαι, μ έστίασεσθαι, έστιαθήσεσθαι, ά έστιαθηναι, έστίασασθαι, πρ ειστιασθαι· (μετχ.) έ έστιώμενος, -ωμένη, -όμενον, μ έστιασόμενος, -σομένη, -σόμενον, έστιαθσόμενος, -ομένη, -όμενον, ά έστιαθείς, -θείσα, -θέν, έστιασάμενος, -σαμένη, -σάμενον, πρ ειστιαμένος, -μένη, -μένον· — «έστιώ τινά τινος» (= φιλεύω τινά διά τινος)· (μετά δοτ.)· (φρ.) «*έστιαν τινά έχθύσω* (με i-χθϋς) (Πλάτων), (μετά συστοιχου αιτιατ.) (= κάμνω συμπόσιον γαμήλιον)· (φρ.) «*πατήρ δέ πατήρ έστια γάμους όδε*» (μτφ.) (= περιποιούμαι προσφέρων τέρψιν πνευματικήν)· (φρ.) «*έστίασας λόγων καλών και σκέψεων*» (= μάς επεριποιήθη με καλούς λόγους και σκέψεις) (Πλάτων)· — *έστίασις, έστιατωρ, έστιατόριον, έστίαμα* (= συμπόσιον), *άνέστιος* (= ό άνευ οικίας), *έφέστιος* (= οικιακός), *όμεστιος* (= ό εις τήν αυτήν οικίαν κατοικών), *έστία* (λατ. *vesta*), *έστίαμα* (= φιλευμα), *Έστιάς, (-άδος), ή, έστιος* (= ό άνήκων εις τήν έστίαν), *έστιώτις, (-ιδος), ή* (= ή εις τόν οίκον και ή εκ τού οίκου).*

έστράγγελος γραφή· (estrangelo)· γραφικόν σύστημα άποτελοϋν κρώμα ελληνικού και συριακού αλφαβήτου· έδημιουργή-

γήθη εἰς Μεσοποταμίαν τὸν β'. αἰ. μ.Χ., ἄλλως «στρογγύλη γραφή» ἢ «στρογγυλογράμματος».

ἔσχατος, -η, -ον· (Λογ.) «ὁ ἐλάσσων ὅρος», (εἰς τὸν Ἀριστοτέλη) «ὁρος ἔσχατος», «ἔσχατον ἄκρον», «ἐλαττον ἄκρον» // «τὰ ἔσχατα», τὰ εἶδη τὰ τελευταῖα τῶν κατωτάτων ὑποδιαίρεσεων.

ἔσωτερικός, -ή, -όν· (Γραμματ.) «ἑσωτερικά γράμματα», πάντα τὰ γράμματα εἰς μίαν λέξιν ἐκτὸς τοῦ πρώτου (τοῦ ἀρχικοῦ) καὶ τοῦ τελευταίου (τοῦ τελικοῦ) λέγονται ἑσωτερικά.

ἑταιρεία, (-ας), ἡ· (ἐκ τοῦ ἑταιρείος) (ὀρθότ.) ἀντί ἑταιρία, ἀλλ' ἐν συνθέσει φιλειταιρία, πολυεταιρία κ.λπ., οὕτω καὶ ἀνδρεία, ἐνῶ εὐανδρία, ἀνανδρία, λειψανδρία κ.λπ.

ἑταῖρος, (-ου), ὁ· (= σύντροφος)· συνεταιρος (ἐσφαλ. συνεταῖρος), ἀφεταιρος, φιλέταιρος, πολυεταῖρος κ.λπ., (δημ. τὸ ταίρι), ἐνῶ ἕτερος (= ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο).

ἑτεράριθμος, -ος, -ον· (Ρητορ.) «τὸ ἑτεράριθμον», σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον γίνεται ἡ μεταβολὴ ἀριθμοῦ ἀπὸ ἐνικοῦ εἰς πληθυντ. (φρ.) «ἑτεράριθμον δὲ εἰς ἀριθμὸν ἀπὸ ἀριθμοῦ μετάβασις πρὸς ὁμώνυμον ἢ πρὸς σημαίνόμενον ἀναγομένη, ὥς τὰ παῖδια παίζει καὶ πίπτουσιν».

ἑτερο· (ἀρχ. νεωτ.), α' συνθετικὸν παρέχον τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο ἢ τοῦ ἀλλοίου ἢ τῆς ἀντιθέσεως, π.χ. α) ἑτερόκοιλος (= κοῖλος εἰς τὴν μίαν ὄψιν), ἑτερόστομος, ἑτερόφθαλμος (= ὁ ἔχων τὸν ἓνα ἐκ τῶν δύο ὀφθαλμῶν, ἐνῶ μονόφθαλμος ὁ ἔχων ἓνα ὀφθαλμόν, ὥς ὁ Κύκλωφ οὕτω καὶ ἑτερόχειρ, ἑτερόπους κ.λπ.), β)

ἑτερόγλωσσος, ἑτερόδοξος, ἑτερόφυλος καὶ γ) ἑτερόπους, ἑτεροσκελής κ.λπ..

ἑτερογενής, -ής, -ές· (= διαφόρου γραμματικοῦ γένους) // (Γραμμ.) «τὰ ἑτερογενῆ» (τὰ ἄλλως καλούμενα καὶ μεταπλαστά*), ὅσα ὀνόματα ἔχουν εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν διάφορον (= ἕτερον) γένος ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ ἐνικοῦ ἢ τὸ αὐτὸ γένος καὶ διάφορον, π.χ. ὁ λύχνος - τὰ λύχνα, ὁ θόλος (οἱ θόλοι καὶ τὰ θόλα), ὁ σύνδεσμος (οἱ σύνδεσμοι καὶ τὰ σύνδεσμοι), οὕτως:

ὁ κρημνός (οἱ -μνοὶ καὶ τὰ κρυμνά),
ὁ κύκλος (οἱ κύκλοι καὶ τὰ κύκλα),
ὁ κέλευθος (οἱ -θοι καὶ τὰ κέλευθα),
ὁ κλοιός (οἱ κλοιοί, τὰ κλοιά),
ὁ δρυμός (οἱ δρυμοί, τὰ δρυμά),
ὁ νεφρός (οἱ νεφροί, τὰ νεφρά),
ὁ φιμός (οἱ φιμοί, τὰ φιμά),
ὁ σῖτος (οἱ σῖτοι καὶ τὰ σῖτα (καὶ σιτία)),
[ὁ σῖτος ἔχει πληθυντ. οἱ πυροὶ (ἐπὶ καρπῷ)],

ὁ μυχός (οἱ μυχοί, τὰ μυχά),
ὁ ταρσός (οἱ ταρσοί, τὰ ταρσά),
ὁ τράχηλος (οἱ τράχηλοι, τὰ τράχηλα),
τὸ ἡνίον (αἱ ἡνίαι, τὰ ἡνία),
τὸ στάδιον (οἱ στάδιοι, τὰ στάδια),
ὁ σταθμός (οἱ σταθμοί (= τὰ καταλύματα), τὰ σταθμά (= τὰ ζυγία)),
ὁ δεσμός (οἱ δεσμοί (= ἐπὶ καλοῦ, φιλικίας), τὰ δεσμά (= ἐπὶ κακοῦ, κακοῦργου)),

ὁ πυρσός (οἱ πυρσοί, τὰ πυρσά),
ἄλς ἡ (οἱ ἄλεις),
ὁ κόρυμβος (= κορυφή), τὰ κόρυμβα,
ὁ ῥύπος (οἱ ῥύποι, τὰ ῥύπα),
ὁ νῶτος (τὰ νῶτα),
ὁ ἰός (οἱ ἰοί, τὰ ἰά),

ὁ φακός (= ὄσπριον ὠμόν), (οἱ φακοὶ = οἱ ἀνέφητοι), αἱ φακαὶ (= οἱ ἐφήμενοι φακοί), (δημ.) οἱ φακές, ἡ φακή (-έα) (= φαγητὸν ἐκ φακῶν),
ὁ γαῖδαρος (οἱ γαῖδαροι, τὰ γαϊδούρια),
ὁ πλοῦτος (τὰ πλούτη),
ὁ ναῦλος (οἱ ναῦλοι, τὰ ναῦλα),
ὁ κρημνός (τὰ κρημνά) (καὶ κρημνοί),
ὁ κύκλος (τὰ κύκλα),
ὁ πέπλος (οἱ πέπλοι καὶ τὰ πέπλα),
ὁ χαλινός (οἱ χαλिनοὶ καὶ τὰ χαλινά) // «τὸ ἑτερογενές»· ἡ ἀλλαγὴ γένους (φρ.) «ἑτερογενές δὲ ἐστὶ μετάβασις εἰς γένος ἀπὸ γένους, ἧς ἡ ἀναφορά, ἡ ἐπὶ τὸ συνώνυμόν ἐστι ἡ ἐπὶ τὸ νοούμενον, ὡς ἴνα εἴπω»· «τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν φοβερά ἐστὶν ἐρημίαι οὕσαι»· (Φοιβάμμων)· (Συντακτ.) «ἑτερογενῆ ὑποκείμενα» (βλ. κατηγορούμενον) // «ἑτερογενῆς προσδιορισμός», ὁ προσδιορισμὸς κυρίου ὅρου τῆς προτάσεως ἢ καὶ τὸ «κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου», κατὰ τὸ ὅποιον τίθεται κατ' ἄλλο γραμματικὸν γένος τὸ προσδιοριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ: «ἡ πόλις Ἰωάννινα»· «τραγωδία ὀνομαζομένη Οἰδίπους τύραννος».

ἑτεροζήτησις, (-εως), ἡ· (Λογ.) ψευδώνυμος συλλογισμός, ὁ ὁποῖος παρεισάγων ὑποβολιμαίαις προτάσεις συνάγει συμπεράσματα διάφορα τῆς ἀποδεικτέας προτάσεως. Οὗτος ὀνομάζεται καὶ «μετάβασις εἰς ἄλλο γένος». Καὶ ἂν μὲν τὸ σφάλμα συμβαίνει ἐξ ἀγνοίας, λέγεται «ἄγνοια ἐλέγχου», ἐὰν δὲ ἐσκεμμένως καὶ ἐπίτηδες, «ἀλλαγὴ τοῦ ἐλέγχου», π.χ. «Ὁ,τι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔδωκεν εἰς ἑαυτόν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀφαι-

ρῶσῃ»· «τὴν ζωὴν δὲν ἔδωκεν εἰς ἑαυτόν, δὲν ἐπιτρέπεται ἄρα νὰ ἀφαιρῶσιν αὐτήν».

ἑτεροζυγος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἑτερόκλιτος (βλ. λ.), ἥτοι ὁ κλινόμενος κατὰ διάφορον κλίσιν.

ἑτεροίωσις, (-εως), ἡ· (ἑτεροῖω = καθιστῶ κατὰ τὸ εἶδος ἄλλοιον) // (Γραμμ.) ἡ παρὰ τῶν γραμματικῶν καλουμένη παλαιότερον «τροπή», ἡ ὁποία εἶναι γενικῶς μετάπτωσις, ἥτοι ἡ μεταβολὴ φωνήεντός τινος εἰς ἄλλο, τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν χρόνον (ποιοτική τροπή), ἢ βραχέος εἰς μακρόν ἢ μακροῦ εἰς βραχὺ (ποσοτική τροπή), ἄλλως ἐκτάσις*, π.χ. (ποιοτική): φέρω > φόρος, εἰδῶς > οἶδα, σπεύδω > σπουδή, ῥήγνυμι > ῥωγμή, ἐπὶ > ὀπίω, ἀνήρ > ἀγῆνωρ, πατήρ > ἀπάτωρ, πατέρα > ἀπάτορα, ῥήγνυμι > ῥρωγα, χωρεῖς > χήρα, φημί > φωνή κ.λπ., β) (ποσοτική) ὡς λείπω > ἔλιπον (τὸ ι βραχὺ), φεύγω > ἐφύγον, χιών > χιόνος, ἴστημι > ἰσῆμαι, στόμα > στομύλος, ῥήτορα > ῥήτωρ, ποιμένα > ποιμήν, νέμω (-νόμος) > νωμάω, ἀνέρα > ἀνῆρ, βρέμω (-βρόμος) > βρωμάομαι, πρόφρονα > πρόφρων κ.λπ., [ἡ «ποιοτική τροπή» πιστεύεται ὅτι εἶναι παλαιότερα «τῆς ποσοτικῆς τροπῆς». Καὶ αἱ δύο αὗται προήλθον ἐκ παλαιότερου πλέον μουσικοῦ τονισμοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὀξύτης καὶ βαρύτης τοῦ τόνου αὐτῶν ἐρρυθμίζε τὴν ἀπόχρωσιν τοῦ φωνήεντος· ὠνομάσθησαν δὲ αἱ παθήσεις αὗται γενικῶς «μετάπτωσις*» καὶ ἠγάσθη ὅτι συνέβησαν, ὅτε εἶχε συντελεσθῇ ἡ κλίσις, ἐπειδὴ παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῶν ῥιζικῶν καὶ ἐπὶ τῶν

καταληκτικῶν συλλαβῶν], ἡ «ἐκτα-
σις*» ἢ ὅποια καὶ αὕτη εἶναι ἐπίσης ἀρ-
χαιότερον πάθος φωνηέντων, ἐὰν γίνε-
ται εἰς τὴν τελικὴν συλλαβὴν λέγεται «ἐκτέ-
νεια*», ἐὰν δὲ εἰς τὰ θέματα (τὰ ριζικά)
«ἐπαύξησις*» (πρβλ. ἀλλοιώσις). //
(Λογ.) διαφορὰ ἐννοιῶν εἶτε «κατ' οὐ-
σίαν» (εἰδοποιὸς διαφορὰ) εἶτε «κατὰ
συμβεβηχός».

έτεροκατάληκτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ
καταλήγων διαφόρως, (ἀντιθ.) ὁμοικατά-
ληκτος*.

έτερόκλητος, -ος, -ον· ὁ κλινόμενος καθ'
έτεραν κλίσιν· (ἐπὶ ὀνομάτων), π.χ. γυνή -
γυναικός, (ἐπὶ ῥημάτων): ἐσθίω - ἔδομαι -
ἔφαγον. // (Γραμμ.) «έτερόκλητα»
ἄλλως «έτεροσχημάτιστα» ὀνόμα-
τα, τὰ κλινόμενα: α) εἰς τὸν ἕνα ἀριθμὸν
κατὰ τινὰ κλίσιν καὶ εἰς ἄλλον κατ' ἄλλην,
π.χ. τὸ πῦρ, πυρός, πυρί, πῦρ, πῦρ (κατὰ
τὴν γ' κλίσιν), τὰ πυρά, πυρῶν, πυροίς,
πυρά, πυρά, (κατὰ τὴν β' κλίσιν)· ὁ πρε-
σβευτής, τοῦ πρεσβευτοῦ κ.λπ., (κατὰ τὴν
α' κλίσιν), οἱ πρέσβεις, πρέσβειων, πρέ-
σβεσι, πρέσβεις, πρέσβεις (κατὰ τὴν γ'
κλίσιν)· β) εἰς τινὰς μὲν τῶν πτώσεων
κατὰ τινὰ κλίσιν, εἰς ἄλλας δὲ κατ' ἄλλην,
ἄλλως ἀναλογικά (ἢ μεταπλαστά*), ἢ ἀ-
ναλογία αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀναλογίαν
πρὸς ἄλλα ὑπάρχοντα: ἡ γυνή (κατὰ τὴν
α' κλίσιν), τῆς γυναικός (ἐξ ὀνομαστικῆς
γύναιξ ἢ), γυναικί, γυναικα, ὡ γύναι· αἱ
γυναῖκες, γυναικῶν, γυναιξί, γυναικας,
γυναῖκες (κατὰ τὴν γ' κλίσιν)· ὁ Θαλής
(= Θαλέης), τοῦ Θαλοῦ ἢ Θαλέω (καὶ
μτγν. Θάλητος) τῷ Θαλῇ, τὸν Θαλῆν, ὦ
Θαλῇ (κατὰ τὰ συνηρημένα τῆς α' κλί-
σεως καὶ τὰ ἀττικῶν), τοῦ Θάλητος,

Θάλητι, Θάλητα (κατὰ τὴν γ' κλίσιν). ὁ
Ἄρης τοῦ Ἄρεως (< Ἄρηος), τῷ Ἄρει,
τὸν Ἄρη καὶ Ἄρην, ὦ Ἄρες (κατὰ τὴν
γ' καὶ α' κλίσιν), ὁ ἄμνος, τοῦ ἄμνου
κ.λπ., (κατὰ τὴν β' κλίσιν) καὶ τοῦ ἀρνός,
ἀρνί, ἄρνα· οἱ ἄρνες, ἀρνῶν, ἄρνας (κα-
τὰ τὴν γ' κλίσιν ἐκ τοῦ σπανίου ὁ ἀρήν), ὁ
υἱός, τοῦ υἱοῦ κ.λπ. (κατὰ τὴν β' κλίσιν),
τοῦ υἱέος, τῷ υἱεῖ· οἱ υἱεῖς, τῶν υἱέων,
τοῖς υἱέσι, τοὺς υἱεῖς (κατὰ τὴν γ' κλίσιν),
ὁ ὄνειρος τοῦ ὄνειρου κ.λπ., (κατὰ τὴν β'
κλίσιν), τοῦ ὄνειράτος, τῷ ὄνειρατι (ἐξ ἀ-
χρήστου ὀνομ. τὸ ὄνειραρ) τῷ ὄνειρατι·
τὰ ὄνειρατα, τῶν ὄνειράτων (κατὰ τὴν γ'
κλίσιν), ὁ χρώς, τοῦ χρωτός, (ἐπικ. καὶ
ἰων. χροδός τοῦ), τῷ χρωτί, καὶ (φρ.) «ἐν
χρωῖ» (ἰωνικῶς), τὸν χρωῖτα (κατὰ τὴν γ'
κλίσιν), ἀλλὰ δοτ. καὶ ἀττ. χρωῖ (κατὰ τὰ
ἀττικῶν), πρβλ. «ἐν χρωῖ» (= ἕως τὸ
δέρμα, σύρριζα)· (φρ.) «ἐν χρωῖ κεκαρμέ-
νος» (= πλησίον τοῦ δέρματος κουρεμέ-
νος)· ὁ Οἰδίπους, Οἰδίποδος, Οἰδίποδι, ὦ
Οἰδίπου (κατὰ τὴν γ' κλίσιν) - τοῦ Οἰδί-
που, τὸν Οἰδίπου (κατὰ τὰ συνηρημένα
τῆς β'), ὁ Ἀστυάγης, (Κυαξάγης, Τισ-
σαφέρης, Μηδοσάδης καὶ ἄλλα ξενικά ὀ-
νόματα), τοῦ Ἀστυάγου, Ἀστυάγει (κα-
τὰ τὴν γ' κλίσιν), τὸν Ἀστυάγην, ὦ
Ἀστυάγη, ὦ Τισσαφέρην (κατὰ τὴν α'
κλίσιν), (ὀρθοτ.) Μηδόσαδες ὦ. Οὕτως:
τὴν χάριτα (ἐπὶ θεᾶς) καὶ χάριν (ἐπὶ τῆς
χάριτος)· γ) τὰ σχηματιζόμενα ἐπὶ τῆς αὐ-
τῆς σημασίας κατὰ δύο καὶ τρεῖς κλίσεις
(ἄλλως πολυσχημάτιστα), ὡς υἱός καὶ
υἱός, πραῦς καὶ πρᾶος, Σθενέλαος καὶ
Σθένελος, Γοργῶ καὶ Γοργῶν, Περσε-
φόνεια καὶ Περσεφόνη κ.λπ. Οὕτως ὀνό-
ματά τινὰ τῆς β' ἀττικῆς κλίσεως ἔχουν

τὴν αἰτ. τοῦ ἐνικοῦ εἰς -ω κατὰ τὰ εἰς -ω
τριτόκλητα, π.χ. ἡ ἔως - τὴν ἔω, ὁ Μίνως
- τὸν Μίνω.

Τὰ εἰς -ης κύρια ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως
σχηματίζουν τὴν αἰτ. εἰς -ην (κατὰ τὴν α'
κλίσιν) καὶ -η (κατὰ τὴν γ' κλίσιν): Σω-
κράτην - Σωκράτη, Ἀριστοφάνην -
Ἀριστοφάνη. Ἐτερόκλητα εἶναι καὶ πολ-
λὰ ἐπίθετα, π.χ. μέγας - μεγάλου, πολὺς
- πολλοῦ, πρᾶος - πραεῖα (ἐκ τοῦ ἀδοκί-
μου πραῦς) κ.λπ. Ἡ ποιικιλία αὕτη τῆς
κλίσεως ἔχει ὡς αἰτίαν ὅτι ἀρχικῶς ἐσχη-
ματίστησαν ταῦτα διὰ διαφορῶν παραγω-
γικῶν καταλήξεων.

έτερολεξία, (-ας), ἡ· ἡ ἔκφρασις δι' ἄλ-
λων λέξεων τῆς αὐτῆς ἐννοίας· ἢ χρήσις
ἄλλων λέξεων συνωνύμων· (φρ.) «κατὰ ἐ-
τερολεξίαν τὸ αὐτὸ νόημα ἔφησεν» ('Ο-
λυμπιόδωρος), π.χ. «τὸ πλανᾶσθαι ἀν-
θρώπινον» ἀντὶ «ἐκτροπῇ ἰδίων τοῖς ἀν-
θρώποις».

έτερομετρία, (-ας), ἡ· (Μετρ.) ἡ διαφο-
ρὰ τῶν μέτρων τῶν στίχων (ἐπιθ. ἐτερό-
μετρος, -ος, -ον)· ὁ διαφορῶν μέτρων (ἐπὶ
ποιημάτων).

έτεροπάθεια, (-ας), ἡ· (Γραμμ.) ὅταν ἡ
ἐνέργεια τοῦ ῥήματος μεταβαίνει εἰς διάφο-
ρον πρόσωπον τοῦ ἐνεργοῦντος, π.χ. «ἐγὼ
κτενίζω τὴν κόρη», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν
αὐτοπάθειαν, καθ' ἣν ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέ-
φει εἰς τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν ὑποκείμενον, π.χ.
«κτενῶ ἑμαυτόν».

έτεροπαθής, -ής, -ές (-οῦν)· (βλ. ἄλλο-
παθής).

έτερόπνους, -ους, -ουν· (Γραμμ.) ἐτερό-
πνοα (βλ. γράμματα).

έτεροπροσωπία, (-ας), ἡ· // (Συνταχτ.)
σύνταξις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὑποκείμενον

τοῦ ἀπαρεμφάτου ἢ τῆς μετοχῆς εἶναι διά-
φορον τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ῥήματος, εἰς τὸ
ὅποιον ἀναφέρεται, π.χ. «οἱ μὲν (ὑπο-
κείμεν.) ἠῦχοντο αὐτούς (ἦτοί· Ξενίαν καὶ
Πασίωνα ὑποκείμεν.) ληφθῆναι»· «θεοῦ (ὑ-
ποκείμεν.) διδόντος οὐδὲν (ὑποκείμεν.) ἰσχύει
φθόνος»· ἐνίοτε τίθενται εἰς τὸ ἀπαρέμφα-
τον δύο ὑποκείμενα κατὰ ταυτο-
προσωπία* καὶ ἐτεροπροσωπία (ὄνομ.
καὶ αἰτ.) ὡς «οἱ στρατηγοὶ ἀπιέειν αὐτὸν
(Ἀλκιβιάδην) ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν
στρατηγεῖν, οὐκ ἐκείνουν» (βλ. ταυτο-
προσωπία)· (πρβλ.) ἀπαρέμφατον, μετο-
χή.

έτεροπρόσωπος, -ος, -ον· ὁ καθ' ἑτερο-
προσωπία συντασσόμενος· (φρ.) «σύντα-
ξις ἐτεροπρόσωπος» // ('Ρητορ.) «σχη-
μα ἐτεροπρόσωπον», ὅταν λέγηται τι
διὰ τῶν λέξεων ἄλλου προσώπου.

έτερόπτωτος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ὁ ἐτέ-
ρας πτώσεως, ἦτοι ὁ κλινόμενος ἀνωμά-
λως, ἐτερόκλητος*· ὡς ὁ μέγας, τοῦ μεγά-
λου, τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος. // (Συνταχτ.)
«έτερόπτωτος προσδιορισμός· ἦτοι ὁ μὴ
συμφωνῶν κατὰ πτώσιν πρὸς τὸ προσδιο-
ριζόμενον, ὡς «ὁ οἶκος (ὄνομ.) τοῦ Κλει-
σθένους (γεν.)», ἀντὶ τοῦ ὁμοιοπτώτου
προσδιορισμοῦ «ὁ Κλεισθένης οἶκος»·
// ('Ρητορ.) «τὸ ἐτερόπτωτον»,
σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ ὅποιον ἐπιτελεῖται
μετάβασις ἀπὸ πτώσεως εἰς πτώσιν, π.χ.
«τόνδε τὸν ἐλλόγιμον γιγνώσκεις, ὅς ἐ-
ποίησε τόδε»· ἄλλως «πολύπτω-
τον* σχῆμα», κατὰ τὸ ὅποιον ἐπανα-
λαμβάνεται τὸ αὐτὸ πτωτικὸν κατὰ διαφό-
ρους πτώσεις: «οὔτοι γὰρ ἡγούνται τού-
τοις πείθεσθ' ὑμᾶς, ὑπὸ τούτων δέος ἐστὶ
μὴ παρακροσθῆτε».

ἕτερος, -α, -ον· (βλ. ἀόριστος ἀντωνυμίας* καὶ θάτερος) (= ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο, ὁ ἄλλος)· τοῦτο ἀπαντᾷ εἰς τὴν δωρικὴν «ἄτερος», διάφορον εἶναι τὸ κατὰ κρᾶσιν «ἄτερος», (<ὁ ἕτερος), εἰς τὸν Ἡρόδοτον «οὔτερος», θάτερον (= τὸ ἕτερον), θατέρου (= τοῦ ἑτέρου).

ἀρσ. θηλ. οὐδ.

Ἑνικὸς

ὁ ἕτερος	ἡ ἑτέρα	θάτερον
θατέρου	τῆς ἑτέρας	θατέρου
θατέρῳ	θατέρᾳ	θατέρῳ
τὸν ἕτερον	τὴν ἑτέραν	θάτερον

Πληθυντικὸς

οἱ ἕτεροι	αἱ ἑτεραι	θάτερα
τῶν ἐτέρων	τῶν ἐτέρων	τῶν ἐτέρων
τοῖς ἐτέροις	ταῖς ἐτέραις	τοῖς ἐτέροις
τοὺς ἐτέρους	τάς ἑτέρας	θάτερα

ἑτεροσήμεαντος, -ος, -ον· ὁ διάφορον (ἑτέραν) σημασίαν ἔχων.

ἑτερόστροφος, -ος, -ον· ὁ ἐκ διαφόρων στροφῶν συγκείμενος // (Μετρ.) «ἑτερόστροφον τό» (ἐνν. σύστημα), σύστημα μετρικὸν ἐκ δύο διαφόρων στροφῶν συνιστάμενον.

ἑτεροσχημάτιστος, -ος, -ον· (Γραμμ.) ἑτεροσχημάτιστα τὰ τὰ ἐσχηματισμένα διαφόρως, ἄλλως καλούμενα ἑτερόκλητα* // (Ῥητορ.) ἑτεροσχημάτιστον· ἐναλλαγὴ γραμματικοῦ τύπου, ἥτοι ῥήματος εἰς μετοχὴν ἢ ἐγκλίσεως ῥήματος εἰς ἄλλην (πρβλ. ἔλξης).

ἑτεροφρασία, (-ίας), ἡ· (Ἱατρ.) αὕτη εἶναι δύο εἰδῶν, α) «ἑτεροφρασία λεκτική», κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πάσχων ὀρθῶς μὲν προφέρει τὰς λέξεις, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ αὐτὰς κακῶς, καὶ β) «ἑτεροφρασία γραμματική», κατὰ τὴν ὁποίαν περιπίπτει εἰς ἀρθρικά λάθη καὶ χρησιμοποιεῖ λέξεις ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐννοίας.

ἑτερόφωνος, -ος, -ον· // (Γραμμ.) «τὰ ἑτερόφωνα γράμματα» (βλ. γράμμα).

ἑτερόχρονος, -ος, -ον· (Ῥητορ.) «τὸ ἑτερόχρονον σχῆμα», κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ῥήτωρ μεταβαίνει ἀπὸ χρόνου ῥήματος εἰς ἄλλον χρόνον, π.χ. ἀντὶ «νῦν εὖρω, εὐρήσω» (Φοιβάμμων).

ἑτερωνυμία, (-ίας), ἡ· ἡ διάφορος ὀνομασία.

-ετης· (Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -έτης παρώνυμα* παροξύνονται, π.χ. οἰκέτης, ἀρχηγέτης, φυλέτης, ἐκέτης, ὀφειλέτης, ἐφέτης, ὑπηρέτης κ.λπ., ἐνῷ τὰ ἔχοντα ὡς δεῦτερον συνθετικὸν τὸ -ετος ἐπὶ χρόνου ὀξύνονται, π.χ. διετής, τριετής μέχρι τοῦ δεκαετής· (παλαιότερον ἐπὶ παιδίου, οἴνου καὶ φυτοῦ καὶ τῶν τοιούτων διετής, τριετής, μέχρι τοῦ δεκαετής) (Πολυδεύκης), οὕτω καὶ χιλιέτης, μυριάτης· τὸ ἐπίθημα οὐσιαστικῶν -ετης προστίθεται: α) εἰς ῥηματικά στελέχη καὶ σημαίνει ἐνέργειαν, ὡς αἰνέτης, γενέτης, δραπέτης, καὶ β) εἰς στελεχὴ οὐσιαστικῶν σημαίνει τὸν ἔχοντα σχεῖν πρὸς ἐκεῖνο, ὡς φυλῆ > φυλέτης, οἶκος > οἰκέτης κ.λπ. // τὰ ἀπὸ τοῦ «ἔτος» σύνθετα εἰς -της, ὡς καὶ τὰ συνηρημένα εἰς -ουτης, (θηλ.) -ουτις εἰς τοὺς Ἀθηναίους παρωξύνονται, π.χ. διετής, τριετής, ἐπτετής, δεκέτης, χιλιέτης, μυριάτης· τριακον-

τούτης ὁ - τοῦτις, (-ιδος), ἡ, ὑπὸ δὲ τῶν μετρ. ἐκφέρονται ὀξυτόνως: διετής, τριετής, δεκαετής κ.λπ. Τὰ ἔχοντα ὡς β' συνθετικὸν τὸ ἔτος κλίνονται κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν, π.χ. τριακοντούτης, (-του), ὁ, τριακοντούται, (-τουτῶν) οἱ.

ἔτι· (Συντακτ.) τίθεται α) εἰς καταφατικὰς προτάσεις (= προσέτι, ἀκόμη), π.χ. «ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι» (Πλάτων), β) εἰς ἀποφατικὰς ἢ καταφατικὰς ἐρωτηματικὰς ἰσοδυναμούσας πρὸς ἀποφατικὰς (= πλέον), π.χ. «ὦν οὐδὲν ἔτι (= πλέον) δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν» (Ἰσοκράτης), γ) τὸ «ἔτι μὲν» (= μικρόν τινα χρόνον): «καὶ ἔτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ ἵεναι» (Πλάτων).

ἐτοιμάζω (τινὰ ἢ τι)· (= παρασκευάζω, προμηθεύω)· (ἐτοιμάζω τινὰ + τελ. ἀπαρέμφ.) = ἐτοιμάζω τινὰ νὰ... (φρ.) «Ταλθύβιος κάπρον ἐτοιμασάτω, ταμεεῖν Διὶ τ' Ἡελίῳ τε» (Ἰλιάς)· (πρτ.) ἡτοίμαζον, (μέλλ.) ἐτοιμάσω, (ἀόρ.) ἡτοίμασα, (ὑποτ.) ἐτοιμάσω, (πρμ.) ἡτοίμακα· (Μεσ. καὶ Παθ.) ἐτοιμάζομαι (= γίνομαι ἔτοιμος, παρασκευάζομαι), μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφ. (= ἐτοιμάζομαι νά), π ἡτοίμαζόμην, (μέλλ.) ἐτοιμάσομαι καὶ ἐτοιμασθήσομαι, ἢ ἡτοίμασάμην, (ὑποτ.) ἐτοιμάσωμαι, (παθ. ἢ ἀ') ἡτοίμασθην, (ὑποτ.) ἐτοιμασθῶ, (πρμ.) ἡτοίμασμαι, (μετχ.) ἡτοιμασμένος, -η, -ον, ὃ ἡτοίμασμην — ἐτοιμος, ἐτοίμως, ἐτοιμότης, ἐτοιμασία, ἐτοιμαστής, ἐτοιμαστικός, ἐτοιμολογία, (= τὸ εὐχερῶς λέγειν) (ἄλλο ἐτυμολογία*), ἔτοιμος, ἐτοιμότης.

ἐτοιμολογία, (-ίας), ἡ (= εὐκολία λόγου)· ἐτυμολογία* (= ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀ' ῥίζης καὶ τῆς ἀρχικῆς σημασίας τῆς λέ-

ξεως)· (φρ.) «ἐτυμολογία, λόγος ἐπαληθιζομένην δεικνὺς τὴν λέξιν τῇ φύσει τοῦ πράγματος» (Εὐστάθιος).

ἐτοιμος (καὶ ἐτοῖμος), -η καὶ -ος, -ον· (= ἡτοιμασμένος)· ἐτυμος (= ἀληθής). ἔτος, (-ους), τό· (= ὁ χρόνος, ὁ ἐνιαυτός)· ἐτός, -ή, -όν (ἴημι) (= πεμπτός)· ἐτός (ἐπιρρ. = ἐτωσίως) (= ματαίως), (ἐπετηρίς, ἐνῷ ἐφέτος, βλ. μεθαύριον).

-ετος, θηλ. -ετα· (Ὁρθογρ.) παραγωγική (καὶ μὴ) κατάληξις κυρίων ὀνομάτων ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ -etto (βλ. -εττο) θηλ. etta καθ' ἀπλοποίησιν π.χ. (Περικλέττος) > Περικλέτος, Νικολέ(τ)-τα, Ἀντουανέ(τ)τα, Ἀνέ(τ)τα, βρικέ(τ)-τα, βακέ(τ)-τα καὶ (βα-κέ(τ)το), Ἰουλιέ(τ)τα, γαλέ(τ)τα (βενετ. galeta), γολέτα (βεν. goleta), γαζέτα (βεν. gazeta) ὀπερέ(τ)-τα (ἰταλ. operetta), γκριζέ(τ)-τα, (γαλλ. grisette), παλέ(τ)τα (ἰταλ. paletta), ἐτικέ(τ)τα (γαλ. etiquette) κ.λπ.

ἐ-τοῦτος, -η, -ο· (δημ.) (ἀντων.) (τοῦτος > ἐ-τοῦτος, κατὰ τὸ ἐ-κείνος).

-εττο (ἰταλ. etto) // Ὁρθογρ.) τὰ εἰς -εττο γράφονται διὰ ττ καὶ καθ' ἀπλοποίησιν δι' ἐνός, π.χ. καμινέ(τ)το, σπαγέ(τ)το, (ἰταλ. spaghetti), πακέττο (ἰταλ. pacchetto· γαλλ. paquet), μπιλιέ(τ)το, πικέ(τ)το, κασκέ(τ)το, μουσκέ(τ)το, λουκέ(τ)το, καβαλέ(τ)το (βενετ. cavaletto), μπα(λ)λέ(τ)το, σιλιέ(τ)το, φιλέ(τ)το, ὀργανέ(τ)το, σονέ(τ)το, πέ(τ)το (ἰταλ. petto = στῆθος (λατιν.) <pectus), λιμπρέ(τ)το, βακέ(τ)το, ταπέ(τ)το (ἰταλ. tapetto > (ἑλλην. τάπης), βαπορέ(τ)το, φαλτσέ(τ)το, τερτσέ(τ)το, μενουέ(τ)το, ντουέ(τ)το,

(ἀλλὰ ἀπλοπ. ὀρθ.: λιμπρέτο, μενουέ-
το κ.λπ.) ἀλλὰ δι' ἐνὸς *τ μπουκέτο* (γαλλ.
bouquet), *σπαρματσέτο* (ιταλ. *sper-*
maceti < (λατιν. *sperma ceti*
(= σπέρμα (λίπος) κήτους) καὶ βέτο
(λατ. *veto*).

ἐτυμολογία, (-ίας), ἡ· (ἄλλο ἐτοιμολο-
γία*)· (ἄλλως τὸ ἐτυμολογικόν*) κλάδος
τῆς γλωσσολογίας, κατὰ τὸν ὅποιον διδα-
σκόμεθα τὴν παραγωγὴν τῶν λέξεων ἐκ
τῶν ἀρχικῶν ρίζων, ἥτοι περὶ ἀρχικῆς καὶ
ἀληθοῦς σημασίας τῶν λέξεων. Αἱ σημα-
σίαι τῶν λέξεων ἢ εὐρίσκονται «φύ-
σει», ἥτοι κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα ἢ
ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν λέξιν καὶ δι' αὐτῆς
σημαίνεται· (φρ.) «ἐτυμολογία, λόγος ἐ-
παληθιζομένην δεικνὺς τὴν λέξιν τῇ φύ-
σει τοῦ πράγματος», ἢ «θέσει» κατὰ
τὴν ὁποίαν ἀποδίδεται μετὰ κοινὴν συμ-
φωνίαν τῶν ἀνθρώπων αὐθαιρέτως εἰς ἐ-
κάστην λέξιν σημασία τις (πρβλ. ἐτυμολο-
γικόν) // (Ῥητορ.) ὁ ῥήτωρ λαμβάνει ἐ-
πιχείρημα ἐκ τῆς ἐτυμολογίας, ἥτοι τῆς
σημασίας τῆς λέξεως καὶ διδάσκει τοὺς ἀ-
κροατὰς πρὸ τοῦ ἐπιχειρήματος τὴν ἀληθὴ
καὶ κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ ἂν οἱ
ἀκροαταὶ ἀγνοοῦν αὐτὴν ἢ ἔχουν ἐσφαλμέ-
νην ιδέαν, διαφωτίζει αὐτοὺς ἐπιτηδεύας,
διότι ἡ παντελὴς ἀγνοία καθιστᾷ τὸ ἐπι-
χείρημα μάταιον, ἢ δὲ ἐσφαλμένη ιδέα
στρέφει πολλὰς τὸ ἐπιχείρημα ἐναντίον
τοῦ σκοποῦ.

ἐτυμολογικόν, (-οῦ), τό· «Ἐτυμολογι-
κὸν μέγα» (*Ethymologicum*
Magnum) σφζόμενον λεξικὸν (1100
μ.Χ.) συνταχθὲν ὑπὸ ἀγνώστου λεξικο-
γράφου, ὁ ὁποῖος ἤντησε τὸ ὕλικόν ἐκ
παλαιότερων ὁμοίων ἔργων, ὡς τὸ τοῦ

Ἰωάννου «Μέγα Ἐτυμολογι-
κόν» ἢ «*Etymologicum genu-*
inum», ἥτοι «ἐτυμολογικὸν γνή-
σιον», ἐγένετο γνωστὸν ἐκ δύο χειρο-
γράφων (Συλβουργιανὸν καὶ Ἰουδιανόν),
ἀ' ἐκδοσις ὑπὸ Μάρκου Μουσούρου εἰς
Βενετίαν τὸ 1499. Τὸ «Ἰουδιανὸν Ἐτυ-
μολογικόν» (*Etymologicum*
Gudianum), τὸ ὅποιον καλεῖται «Ἐτυ-
μολογικὸν ἄλλο». Ἡ ἀξία τοῦ «Μεγάλου
Ἐτυμολογικοῦ» εἶναι μεγάλη ὅχι διὰ τὰς
ἐτυμολογίας τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι
ἀνάξια λόγου, ἀλλὰ διὰ τὸ εἰς αὐτὸ λεξι-
λογικὸν ὕλικόν καὶ τὰ ἀποσπάσματα ἀπο-
λεσθέντων συγγραφέων.

ἐτυμολογικός, -ή, -όν· (βλ. καὶ ἐτυμολο-
γία) // (Γραμμ.) «ἐτυμολογικόν* τὸ» τὸ
μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὅποιον πρα-
γματεύεται περὶ τῶν «ἐτύμων*»,
τῶν «ρίζων*» καὶ κυρίως διδάσκει
πῶς ἐκ τῶν ἐτύμων γίνονται αἱ πρωτότυ-
ποι λέξεις, διὰ τῶν παραγωγικῶν καταλή-
ξεων καὶ προσφυσμάτων αἱ παράγωγοι καὶ
διὰ τίνος τρόπου ἐκ τῶν ἀπλῶν γίνονται
αἱ σύνθετοι.

Τὸ ἐτυμολογικὸν διαίρεται εἰς δύο, α) εἰς
τὴν παραγωγὴν* καὶ β) εἰς τὴν σύνθεσιν*.
α) Παραγωγή (βλ. λέξιν)· αἱ ἀπλᾶι λέξεις
εἶναι πρωτότυποι* ἢ παράγωγοι*. Αἱ
πρωτότυποι λέξεις ἢ ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς
ρίζης καὶ τῶν πτωτικῶν ἢ προσωπικῶν
καταλήξεων, π.χ. φλόγ-ς > φλόξ, Ζεύ-ς,
(θ. ἀρχ- > ἄρχω, ἀρχή, ἐσ-μέν, φη-μι
κ.λπ., ἢ ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς ρίζης καὶ τῆς
παραγωγικῆς καταλήξεως (πρόσφυμα*, ἐ-
πίθημα*) καὶ τῶν πτωτικῶν ἢ προσωπι-
κῶν καταλήξεων, π.χ. φύ-σι-ς, γραφ-εύ-ς,
λέγ-ο-μεν, γράφ-ε-τε κ.λπ.

Τὰ ἐκ μόνης τῆς ρίζης καὶ τῶν πτωτικῶν
ἢ προσωπικῶν καταλήξεων ἀποτελούμενα
ὀνόματα ἢ ῥήματα καλοῦνται «ρίζικα
πρωτότυπα», τὰ δὲ ἐκ τῆς ρίζης, τοῦ
προσφύματος καὶ τῶν πτωτικῶν ἢ προσ-
ωπικῶν καταλήξεων ἀποτελούμενα κα-
λοῦνται «ιδίως πρωτότυπα».

β) Αἱ παράγωγοι λέξεις αἱ ἄλλως λεγόμε-
ναι παρώνυμα εἶναι αἱ ἐξ ὀνοματικῆς θέ-
ματος γινόμεναι διὰ τῆς προσθήκης τοῦ
προσφύματος καὶ τῶν πτωτικῶν ἢ προσ-
ωπικῶν καταλήξεων, π.χ. (θέμα λογο-) >
λογ-ικό-ς, θ. τιμᾶ(τοῦ τιμῆ) > τιμᾶ-ω
κ.λπ. Ὑπάρχουν λέξεις «ἀπλᾶι» περιέχου-
σαι ἓν καὶ μόνον θέμα λέξεως: (θέμα λεγ-
> λόγος), καὶ λέξεις σύνθετοι περιέχουσιν
θέματα δύο ἢ περισσοτέρων λέξεων, π.χ.
«ἀ-πρό-οπτο-ς».

Ἐκ ῥηματικῶν ὀνοματικῶν θεμάτων γί-
νονται, α) ὀνόματα* (οὐσιαστικὰ καὶ ἐπί-
θετα), β) ῥήματα* καὶ γ) ἐπιρρήματα* //
(Συντακτ.) «ἐτυμολογικὸν σχῆ-
μα», ἄλλως «παρήχησις*»
«παρονομασία*»· «σύστοιχος
αἰτιατικῆ» (βλ. αἰτιατικός).

ἔτυμος, -ος, -ον καὶ -η, -ον· (= ἀληθής,
πραγματικός, βέβαιος)· τὸ οὐδέτερον «τὸ
ἔτυμον» (= ἡ πρώτη ρίζα, ἐκ τῆς ὁποίας
παρήχθη μία λέξις, ἥτοι ἡ κατὰ γράμμα
σημασία μιᾶς λέξεως ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς
προελεύσεως αὐτῆς)· (φρ.) «σελήνην Ἰαιν
ὀνομάσαι ἀπὸ τίνος ἐτύμον τεθείσης τῆς
προσηγορίας ταύτης» (Διόδωρος Σικε-
λιώτης)· τὸ «ἔτυμον» τῆς λέξεως ἀ-
δελφὸς εἶναι ἐκ τοῦ ἀθροιστικοῦ «ἄ» καὶ
«δελφύς» (= ἡ κοιλία), ἥτοι ὁ ἐκ τῆς αὐ-
τῆς κοιλίας, ὁμογάστριος.

εὐ· (ἀρχ. ἐπίρρ., ἐπικ. εὐ καὶ μάλιστα πρὸ

δύο συμφώνων, ὡς εὐ-κνημῖς (ἂν καὶ
τὸ -ῖς εἶναι μακρόν: εὐκνήμῖς (-κνήμιδος)
ὁ, ἡ, χαλκοκνήμῖς, ἀλικοκνήμῖς)· οὐδ. τοῦ ἀ-
χρήστου ἐπιθέτου εὐ-ς. Ἀπὸ τοῦ Ὀμή-
ρου συχνάκις συνδέεται μετ' ἄλλου ἐπιρρή-
ματος, ὡς «εὐ καὶ ἐπισταμένως» (Ὀμη-
ρος), «καλῶς τε καὶ εὐ» (Πλάτων)· «οὐκ
ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὐ, ἀλλ' ἐν τῷ εὐ τὸ πο-
λύ» (ὡς οὐς.) «τὸ εὐ» (= ὀρθόν, δί-
καιον)· (παρθ.) εὐ, ἄμεινον, ἄριστα· (πα-
ροιμ. φρ.) «ὡς εὐ παρέστης» [ἀντὶ τοῦ
κακῶς ἔχοντος «καλῶς ἦλθες»] (= πόσον
ἀγαθὴ βοήθης μοῦ ἔγινες ἢ σὲ πόσο κα-
τάλληλῃ εὐκαιρίᾳ μοῦ ἦλθες).

εὐ-· ὡς α' συνθετικὸν δηλοῖ, α) καλὴν ιδιό-
τητα τοῦ ὑπὸ τοῦ β' συνθετικοῦ σημαίνο-
μένου (συνώνυμον πρὸς τὸ καλο-), ὡς εὐ-
άερος, εὐ-γευστος κ.λπ., β) εὐκολίαν ὡς
πρὸς τὸ δυνατόν γενέσθαι τοῦ ὑπὸ τοῦ β'
συνθετικοῦ σημαινομένου (συνώνυμον
πρὸς τὸ εὐκολο-), ὡς εὐ-ἀνάγνωστος, εὐ-
ἐξαπτος, εὐ-κίνητος, γ) ἄλλας, αἱ ὁποῖαι
παραλλάσσον τρόπον τινα, σημασίας, ὡς
εὐ-ἀριθμητος (= ὀλιγάριθμος), εὐαγής,
εὐσύνοπτος, εὐροια κ.λπ.

Εὐα· (ὀρθότ.) Εὐα, (-ας), ἡ (τὸ α βραχὺ
εἰς τὴν ποίησιν (= ἡ σύζυγος τοῦ Ἀδάμ)·
πόλις τῆς Ἀρκαδίας, τὸ ἐθνικὸν Εὐαῖος·
ἄλλο Εὐῆ, (-ης), ἡ (= ἡ Παρασκευή).

εὐα· (ἐπιφώνημα παρακλεισματοῦ) (πρβλ. εὐβοί) // «εὐ ἄ» μίμημα φωνῆς
τράγου (Σοῦδα).

εὐαγγελίζομαι· (ἀμτβ.) (= δίδω, φέρω
καλὰς ἀγγελίας, κηρύττω)· (πρτ.) εὐηγγε-
λιζόμεν, (μέλλ.) εὐαγγελίσομαι καὶ (ἀττ.)
εὐαγγελισομαι, (ἀόρ.) εὐηγγελισάμην, (ύ-
ποτ.) εὐαγγελίσωμαι· (φρ.) «εἰρήνη σοι
τῷ εὐαγγελιζομένῳ» — εὐάγγελος, εὐαγ-

γέλιον, εὐαγγελισμός, εὐαγγελιστής, εὐαγγελικός, εὐαγγελίστρια (θηλ. τοῦ εὐαγγελιστής) (= ἡ κηρύσσουσα τὸ εὐαγγέλιον, ἡ ἀγγέλλουσα εὐχάριστον ἀγγελίαν· (ὡς οὗς.) ἡ Παναγία κν. Βαγγελίστρα).

εὐαγία· (καὶ εὐάγεια) ἡ (= ἀρνεία)· εὐαγία (καὶ εὐάγρια) ἡ (= ἡ ἔχουσα καλὰς ἀγυίας, ὁδούς).

εὐβολος, -ος, -ον· (βάλλω) (= ὁ εὐκόλως ἐπιτυγχάνων, βόλος (= ρίψιμον τοῦ κύβου)· εὐτυχής· εὐβωλος, -ος, -ον, (βῶλος) (= εὐφορος).

εὐγε· (ἐπίρρ.)· «εὐγε σὺ ποιῶν» (Πλάτων), «εὐγε, ὦ βέλτιστε», (μετὰ γενικῆς) «εὐγε τῆς προαιρέσεως» (Λουκιανός), (νεωτ. ἐπιφωνηματικῶς ὡς λέξις χαιρετισμοῦ· γαί, καλὴ μέρα, χαρὰ· «εὐγέ σου» (= μπράβο σέ σένα), «εὐγε, παιδί μου». **εὐγειος**, -ος, -ον· (γῆ) (= ὁ ἔχων καλὴν γῆν, εὐφορος χώρα· εὐγίος, -ος, -ον (γυίον) (= εὐρωστος), ἄλλως εὐγεως, (-εω).

εὐγένιος, -ος, -ον· (= εὐγενής)· εὐγένιος καὶ εὐγενία ἡ (engenia) (= εἶδος ἀμπέλου)· εὐγένιος, -ος, -ον (γένειον), (ἐπὶ λέοντος ὁ ἔχων καλὴν χαίτην), Εὐγένιος, Εὐγενία κύρια ὀνόματα.

εὐγωνία, (-ίας), ἡ· (= γονιμότης)· εὐγωνία (= κανονικότης τῶν γωνιῶν).

εὐγράμματος, -ος, -ον· (= ὁ συγχεόμενος ἐκ καλῶν γραμμάτων, εὐφμος)· (φρ.) «εὐγράμματον ὄνομα τὸ εὐφμον, οὐκ εὐγράμματον δὲ τὸ δύσφμον ὡς τὸ Νεφέροσφορις, Αἰγύπτου βασιλέως» (Σοῦδα).

εὐδαιμονίζω· (τινά τινος· ἢ ἐπὶ τινι)· (= νομίζω τινὰ εὐδαίμονα, εὐτυχῆ, μακαρίζω, καλοτυχίζω) (φρ.) «εὐδαιμονίζε

παῖδα σὴν» (Εὐριπίδης), (πρτ.) ἡδαιμόνιζον καὶ εὐδαιμόνιζον, (μέλλ.) εὐδαιμονίσω καὶ (ἀττ.) εὐδαιμονιῶ, (ἀόρ.) ἡδαιμόνισα, (ὑποτ.) εὐδαιμονίσω· (Παθ.) εὐδαιμονίζομαι — εὐδαιμονῶ* (-έω).

εὐδαιμονῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι εὐδαίμων, εὐτυχής, εὐπορῶ)· (φρ.) «Χῖοι μόνι... ἡδαιμόνησαν τε ἅμα καὶ ἔσωφρόνησαν» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἡδαιμόνουν, (μέλλ.) εὐδαιμονήσω, (ἀόρ.) ἡδαιμόνησα, (ὑποτ.) εὐδαιμονήσω — εὐδαίμων, εὐδαιμονία, εὐδαιμόνημα, εὐδαιμονικός, εὐδαιμόνισμα, εὐδαιμονίζω*, εὐδαιμοσύνη, εὐδαιμονισμός.

εὐδοκιμῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἔχω καλὴν ὑπόληψιν, φήμην· τιμῶμαι· ἐπὶ ἔδεσμάτων τιμῶμαι λίαν) (φρ.) «σκάπες... εἰσὶν ἐδώμοι καὶ σφόδρα εὐδοκίμοισι» (Θηλ. ἡ σὰρξ αὐτῶν)· (πρτ.) εὐ(ῆ)δοκίμουν, (μέλλ.) εὐδοκίμηση, (ἀόρ.) εὐ(ῆ)δοκίμησα, (πρμ.) εὐ(ῆ)δοκίμηκα· (Μεσ.) εὐδοκιμοῦμαι (= ἔχω ἐν τιμῇ) — εὐδόκιμος, εὐδοκία, εὐδοκίμησης.

εὐδοκῶ (-έω)· (ἀμτβ.) εὐαρεστοῦμαι, εἶμαι εὐχαριστημένος, στέργω, συναινῶ εἰς τι, «εὐδοκῶ τι» (= ἀποδέχομαι μετ' εὐχαριστήσεώς τι), (ἐπὶ πραγμάτων) εἶμαι εὐπρόσδεκτος· μετὰ τελ. ἀπαρεμφάτου (= ἐγκρίνω νά, δέχομαι νά...· (φρ.) «εὐδόκησε κοινωνὸν αὐτὸν προσλαβέσθαι τῶν πράξεων» (Πολύβιος)· (πρτ.) ἡδόκουν, (μέλλ.) εὐδοκήσω, (ἀόρ.) ἡδόκησα· (Μεσ. καὶ Παθ.) εὐδοκοῦμαι, (ἀπολ.) «εὐδοκήθη» (= ἡτύχησεν)· (φρ.) (διὰ τὰ ναυλοσύμφωνα) «Θεοῦ θέλοντος καὶ καιροῦ εὐδοκοῦντος» — εὐδοκία, εὐδόκησις, εὐδοκητός (= εὐπρόσδεκτος, ἀρεστός), εὐδοκτητής (= ὁ εὐδοκῶν).

εὐδοξῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εὐδοκιμῶ, ἔχω καλὴν φήμην, τιμῶμαι)· (πρτ.) ἡδόξουν καὶ εὐδόξουν, (μέλλ.) εὐδοξήσω, (ἀόρ.) ἡδόξησα καὶ εὐδόξησα, (ὑποτ.) εὐδοξήσω — εὐδοξος, εὐδοξία.

εὐδω· (ἀμτβ.)· (= κοιμῶμαι (μτφ.) κοπάζω, ἡσυχάζω· (φρ.) «ἔμφυλον πόλεμόν θ' εἶδοντ' ἐπεγείρει» (Σόλων)· ἀπαντὰ ἀπλοῦν εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ Ξενοφῶντα συνήθως ὅμως ἐν συνθέσει καθεῦδω): (πρτ.) ἐκάθευδον, καθεῦδον, (μέλλ.) καθευδήσω, (ἀόρ.) ἐκαθεύδην ἢ κατηύδησα κατεῦδρθον, (πρμ.) (κατηύδηκα) καταδεῖδρθηνκα, (ὑπερσ.) κατηυδήκειν, καταδεῖδρθήκειν· (ὑποτ.) ἐκαθεύδω, ἀκαθευδήσω, καταδεῖδρω, πρ κατηυδήκω, κατηυδήκω ὦ, καταδεῖδρθήκω, καταδεῖδρθήκω ὦ· (εὐ.) ἐκαθεύδοιμι, μ καθευδήσοιμι, ἀκαθευδήσοιμι, καταδεῖδρωιμι, πρ κατηυδήκοιμι, κατηυδῆκω εἶην, καταδεῖδρθήκοιμι, καταδεῖδρθήκω εἶην (προστ.) ἐκαθευδε, ἀκαθευδήσον, κατάδεθρε, πρ κατηυδῆκω ἴσθι, καταδεῖδρθήκω ἴσθι· (ἀπαρ.) ἐκαθεύδειν, μ καθευδήσειν, ἀκαθευδήσαι, καταδεῖδρην, πρ κατηυδῆκω, καταδεῖδρθήκω· (μετχ.) ἐκαθεύδων, -ουσα, -ον, μ καθευδήσων, -ουσα, -ον, ἀκαθευδήσας, -σασα, -σαν, καταδεῖδρών, -ούσα, -όν, πρ κατηυδῆκω, -κυῖα, -κός, καταδεῖδρθήκω, -κυῖα, -κός.

Πολλοὶ τύποι τοῦ «εὐδω» ἀναπληροῦνται διὰ τοῦ συνωνύμου «καταδεῖδρῶν» (= κοιμῶμαι).

[Αἱ σύγχρονοι Γερμανίδες μητέρες νανουρίζουν τὰ τέκνα των διὰ τοῦ βαυκαλήματος* «ἔιο ποπέιο - ἔιο ποπέιο», τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ «εὐδέ μοι παιδίον, εὐδέ μοι, ὦ παῖ (= κοιμή-

σου, παιδί μου, κοιμήσου, παιδί μου]· (φρ.) «τὸ καθεῖσθαι καὶ καθεῦδω καὶ καμνῶ, ἐπειδὴ τῶν ἀπλῶν τὴν φύσιν ἐφύλαξαν (οὐδὲν πλεον σημαίνει ἢ πρόθεσις, ὥσπερ τὸ ἀντίβιος καὶ ἐναντίβιος) καὶ τούτου χάριν ἔξωθεν ἡῆσεν, ἐκάμνον ἐκάθευδον» ('Ανέκδ. Cramer).

εὐεργετῶ (-έω)· (τινα)· (= πρῶτον εὐεργεσίαν, κάμνω εἰς τινα καλόν (μετ' αἰτ.) προσφέρω ὑπηρεσίας εἰς τινα)· (φρ.) «οὐτ' ἐχθρὸν ἐτιμωρησάμην οὔτε φίλον εὐεργέτησα» (Λυσίας)· (πρτ.) εὐεργέτουν καὶ εὐηργέτουν, (μέλλ.) εὐεργετήσω, (ἀόρ.) εὐηργέτησα καὶ εὐεργέτησα, (ὑποτ.) εὐεργετήσω, (πρμ.) εὐεργέτηκα καὶ εὐηργέτηκα, (ὑπερσ.) εὐεργετήκειν καὶ εὐηργετήκειν· (Παθ.) εὐεργετοῦμαι (= λαμβάνω εὐεργεσίαν), ἀεργετήτην καὶ εὐηργετήτην· (φρ.) «εὐεργεσίαν εὐεργετηθεῖς» (= ἔλαβεν εὐεργεσίαν)· πρ εὐεργέτημαι καὶ εὐηργέτημαι, (μετχ.) εὐεργετημένος καὶ εὐηργετημένος, ὑπ εὐηργετήμην· (τὸ ῥῆμα τοῦτο διαφορεῖται κατὰ τὴν αὐξησιν) — εὐεργέτης, εὐεργεσία, εὐεργέτημα, εὐεργετικός, εὐεργέτης, (-ιδος), ἡ, εὐεργετητέον.

εὐήμερῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (= ἔχω εὐημερίαν, εὐτυχῶ, διέρχομαι ἡμέρας εὐτυχεῖς, καλοπερνῶ· (φρ.) «οἱ δὲ ὄρνυες, ὅταν ἐμπέσωσιν, συνδύζονται τε καὶ εὐημεροῦσιν» ('Αριστοτέλης)· ἐπιτυγχάνω τοῦ σκοποῦ μου)· (πρτ.) εὐημέρουν, (μέλλ.) εὐημερήσω, (ἀόρ.) εὐημέρησα, (πρμ.) εὐημέρηκα — εὐημερία, εὐημέρημα (= εὐτύχημα), εὐήμερος.

εὐθυμῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (= εἶμαι εὐθυμός) (φρ.) «εὐθυμῶ τις παλλέτω» (Καιν. Διαθήκη)· (μτβ.) «εὐθυμῶ τινα» (= κά-

μνω τινὰ νὰ εὐθυμήσῃ, νὰ γίνη φαιδρός)· (πρτ.) ὑθύμουν, (μέλλ.) εὐθυμήσω, (ἀόρ.) ὑθύμησα· (Μέσ.) εὐθυμούμαι (= εἶμαι εὐθυμος), π ὑθυμούμην, μ εὐθυμήσομαι. — εὐθυμος, εὐθυμία, εὐθυμητέον, εὐθυμοποιός (= ὁ πρόξενος εὐθυμίας).

εὐθυνα, (-ης), ἡ· τὸ ὑ μακρόν, (νεώτ.) εὐθύνη, (-ης), ἡ. (πληθ.) εὐθύναι, (-ών), αἱ.

εὐθύνω (τι)· (= κάμνω τι εὐθύ, (κν.) ἰσιάζω· (φρ.) «εὐθύνειν πτέρυγας» ('Αριστοτέλης)· διευθύνω, ὁδηγῶ κατ' εὐθείαν· (φρ.) «πορεύονται τε γὰρ αἱ ἀγέλαι ἢ ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς» (Ξενοφών)· (μετφ.) διευθύνω, διοικῶ· (ἐν Ἀθήναις) ἀκούω λογοδοσίαν, καλῶ εἰς λογοδοσίαν· (φρ.) «δόξετε δ' ἂν ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ πάσας εὐθύνειν τὰς ἀρχάς» ('Αριστοτέλης)· κατακρίνω· τὸ εὐθύνω· (πρτ.) ὑθύθυνον, (μέλλ.) εὐθύνω, (ἀόρ.) ὑθύθυνα, (ὑποστ.) εὐθύνω, τὸ εὐθύνω· (Παθ.) εὐθύνομαι (= τιμωροῦμαι, καλοῦμαι εἰς λογοδοσίαν)· ὁ ὑθύθην (ὑποστ.) εὐθύνω, πρ ὑθύμαι, (μετχ.) ὑθύμενος, -η, -ον· ὑπ ὑθύμην· — εὐθυντήρ, εὐθύς, εὐθυντής, εὐθυνσις, εὐθυντός, εὐθυντέον, εὐθυντήριος, εὐθυνα*, εὐθυνος (= τιμωρός, ὁ εὐθύνων), εὐθυντήρ (= κολαστής), εὐθυντικός (= ὁ περὶ εὐθυνῶν).

εὐθύς, -εἶα, -ύ· (Γραμμ.) «ἡ εὐθεῖα, ἡ ὀνομαστική (πτῶσις)· //(Συντακτ.) «εὐθεῖα ἢ ἀνεξάρτητος ἐρώτησις», ἡ ὁποία ἐκφέρεται καθ' ἑαυτὴν καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τινος ῥήματος. Αὕτη ἐκφέρεται ἢ ἄνευ ἐρωτηματικῆς λέξεως, διὰ τοῦ ἐρωτηματικοῦ τόνου μόνον ἐκδηλουμένη, ἢ διὰ τινος ἐρωτηματικῆς ἀντωνυ-

μίας ἢ ἐρωτηματικοῦ ἐπιρρήματος ἢ μορίου· ἡ (= ἀληθῶς), ἄρα, ἡ ῥα, μὲν (= μὴ οὖν), μὴ (= μήπως) οὐ, οὐκοῦν, οὐκοῦν, π.χ. «τίς εἶ;» «μὴ τι νεώτερον ἀγγέλλεις;»· Πολλάκις γίνεται χρῆσις τῆς «διπλῆς ἐρώτησεως» εἰσαγομένης διὰ τοῦ «πότερον» (σπαν. πότερα) ἢ καὶ διὰ μόνον τοῦ «ἢ» ἢ ὅταν ἀμφιταλαντεύεται ὁ ἐρωτῶν μεταξὺ δύο ἐνδεχομένων περιπτώσεων, π.χ. «πότερον αἱ γυναικες φρονιμώτεραί σοι δοκοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ ἄνδρες;» (Πλάτων), «τίς ὁ γνωστόμενος; ὁ ποιήσας ἢ ὁ χρησόμενος;» (Πλάτων). Συχνάκις γίνεται χρῆσις ἀποφατικῆς ἐρωτηματικῆς προτάσεως, ἥτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἔντονον κατάφασιν ἢ πρὸς καταφατικὴν ἐρωτηματικὴν πρότασιν, ἥτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἔντονον ἀπόφασιν· «οὐ βάρβαρος Φίλιππος;» (Δημοσθένης)· «εἴτ' ἐγὼ σου φείσομαι;» ('Αριστοφάνης). Ὅταν εἰσάγεται ἡ ἐρώτησις δι' ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας, ἡ ἀπόκρισις δίδεται δι' ὀνόματος, π.χ. «τρέφεται ἡ ψυχὴ τινι; — Μαθήμασιν;». Εἰς τὰς ἄλλας περιπτώσεις ἡ ἀπόκρισις δίδεται πολυειδῶς· καταφατική· α) διὰ τοῦ ναί, μάλα, φημί, ἔστω κ.λπ., «ὁ ἐπιστήμων σοφός; - Φημί» (Πλάτων), «ὧτων ἦν τι ἔργον; - Ναί» (Πλάτων), β) δι' ἐπαναλήψεως τοῦ ῥήματος ἢ τῆς μετ' ἐμφάσεως ἐκφερομένης λέξεως εἰς τὴν ἐρώτησιν, π.χ. «Ἄρα καὶ ἀρετὴ ὀφθαλμῶν ἐστι; - Καὶ ἀρετὴ» (Πλάτων).

Ἡ δὲ ἀποφατικὴ ἀπόκρισις συνήθως ἀποδίδεται διὰ τοῦ «οὐ», «οὐ φημι», «οὐδαμῶς», «πῶς γάρ» κ.λπ., «τί δέ; ἀκούσας ἂν ἄλλω ἢ ὧσιν; - Οὐδαμῶς» (Πλάτων). Αἱ ἀνεξάρτητοι ἐρωτήσεις αἱ ἐκφράζουσαι

κρίσιν ἐκφέρονται κατὰ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων τῆς κρίσεως, π.χ. «τί τηνικάδε ἀφίξει, ὦ Κρίτων;» (Πλάτων). Αἱ ἐκφράζουσαι ἀπορίαν ἐκφέρονται καθ' ὑποτακτικὴν, π.χ. «ὦ Ζεῦ τί λέξω; ποῖ φρενῶν ἔλθω;» (Σοφοκλῆς).

εὐνός, -ος, -ον· (εὐ + ἴς, (ἰνός), ἡ = ὁ ἔχων ἰσχυράς ἴνας)· εὐνός, -ος, -ον (= ὁ ἔχων ἀφθονον οἶνον).

εὐκαιρῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (= ὁ ἔχων εὐκαιρίαν, εὐτυχῶ, εὐημερῶ· (φρ.) «προέγραφε γὰρ τοὺς εὐκαιροῦντας τοῖς βίοις» (Πολύβιος)· διαθέτω τὸν καιρὸν μου (φρ.) «εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον» (Καιν. Διαθ.)· (πρτ.) ὑπκαίρουν, (μέλλ.) εὐκαιρήσω, (ἀόρ.) ὑπκαίρησα, (ὑποστ.) εὐκαιρήσω· — εὐκαίρεια, εὐκαίρημα, εὐκαιρος.

εὐκρινῶ (-έω)· (τι)· (= διακρίνω ἀκριβῶς· (φρ.) «τὰ συγκεχυμένα εὐκρινήσας» (Εὐστάθιος)· ἐκλέγω καλῶς· (πρτ.) ὑπκρίνουν, (μέλλ.) εὐκρινήσω, (ἀόρ.) ὑπκρίνησα, (ὑποστ.) εὐκρινήσω· (Μέσ.) ὁ ὑπκρινήσας, (ὑποστ.) εὐκρινήσωμαι, πρ ὑπκρίνημαι, (μετχ.) ὑπκρινήμενος, -η, -ον· — εὐκρίνεια, εὐκρινής.

εὐκταῖος, -αία, -ον· (εὐχομαι) (= ἀναθηματικός· τὸν ὅποιον ἐπιθυμεῖ τις· ἀφιερωτικός· ὁ ἐπιθυμητός)· ἄλλο τὸ «εὐκτέον» (ῥημα. ἐπιθ.) (= δεῖ εὐχεσθαι)· (ἐπίρρ.) εὐκταίος (= κατ' εὐχὴν) (πρβλ.) ἀραῖος (ἀρά) (= παρακαλούμενος· κατηραμένος).

εὐκτικός, -ή, -όν· ὁ ἐκφράζων εὐχὴν, καὶ μετὰ τοῦ «ἂν» τὸ δυνατόν γενέσθαι (βλ. ἐγκλίσις)· //(Γραμμ.) (τὸ θηλ. ὡς οὐς)· εὐκτικὴ ἡ· μία τῶν ἐγκλίσεων τοῦ ῥήματος τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ἡ ὁποία ἐκλήθη

οὕτω, διότι ἐξέφραζεν εὐχὴν εἰς ἀνεξάρτητον πρότασιν· ἀνέκαθεν εἶχε διττὴν ἐννοιαν, δηλονότι ἐσήμαινεν ἀφ' ἑνὸς μὲν εὐχὴν (κυρίως εὐκτική), ὡς «αὐτίκα τεθναίην», ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ δυνατόν γενέσθαι (δυνητικὴ εὐκτική), ὡς «ἠγνοίης δ' ἂν, ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει»· ἐκτὸς τῶν δύο τούτων εὐκτικῶν ἀνεπτυχθῆ καὶ ἡ (ἐπιτακτικὴ εὐκτική), τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις εἶναι σπανιωτέρα· (ἐπιτακτικὴ* ἐγκλίσις εἶναι καὶ ἡ προστακτικὴ*). Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ ἡ εὐκτικὴ τοῦ πλάγιου λόγου ἢ ἐκ ῥημάτων παρρηγιμένου χρόνου ἐξαρτωμένη κατὰ τοὺς μετακλασσικούς χρόνους ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ μὲν ἐκβάλλεται ὑποκαθισταμένη ἰδίως ὑπὸ τῆς ὑποτακτικῆς, ἕως οὗτο ἐκλείπει ἐντελῶς ἐκ τῆς νεωτέρας, τὸ δὲ γίνεται πλημμελὲς χρῆσις αὐτῆς. Ἡ «δυνητικὴ εὐκτική» τίθεται πολλάκις ὡς ἐπεικὴς ἐκφρασις τῆς ὀριστικῆς, ὡς «οὐκ ἂν ἀπέλθοιμ' (= οὐκ ἄπειμι) ἀλλὰ κόψω τὴν θύραν», καὶ τῆς προστακτικῆς, ὡς «χωροῖς ἂν εἴσω» (= χάωρῃ εἴσω). Ἡ εὐκτικὴ τίθεται καθ' ἑαυτὴν, α) ἐπὶ εὐχῆς καὶ ἀπευχῆς μὴ γενομένων πραγμάτων, (ἐνίοτε προστίθενται καὶ τὰ μόρια εἰ, εἴθε, εἰ γάρ, ὥς), π.χ. «γαῖά μοι χάνοι (= ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ καὶ νὰ μὲ καταπιῇ)» «μὴ γένοιτο» «εἴθε γὰρ θεοὶ τοὺς δ' ὀλέσειαν ἐν γὰρ (Λισχύλος), β) εἰς ἐξήγησιν τοῦ ἀπλῶς δυνατοῦ ἢ πιθανοῦ, π.χ. «πολλὰ δ' ἂν γένοιτο ἀνθρώπων» (Δημοσθένης)· «καὶ θηρῶντες μὲν οὐκ ἂν ἀριστήσαιεν» (Ξενοφών), γ) ἐπὶ ἐρωτήσεων πρὸς δῆλωσιν δυνατοῦ τινος ἢ πιθανοῦ, π.χ. «τί δῆτα δρωμ' ἂν ἐκ τοῦτον ἐγὼ» (Σοφοκλῆς), δ) ἔνεκα μετριοτέρας ἐκφράσεως, 1) ἐπὶ τῶν συμπερασμά-

των, π.χ. «οὐκοῦν ἡ Ῥητορικὴ δημιουργία ἂν εἴη» (= ἐστὶ), 2) εἰς τὴν θέσιν τῆς ὀριστικῆς τοῦ μέλλοντος, π.χ. «οὐκ ἂν κρύψαμι» (= κρύψω), καὶ 3) εἰς τὴν θέσιν τῆς προστακτικῆς, π.χ. «χωροῖς ἂν εἴω» (Σοφοκλῆς).

Ἡ εὐκτική καθιστᾷ τὸν λόγον ἡπιώτερον ἀντὶ τοῦ ἀπολύτου τῆς ὀριστικῆς καὶ ὑποβάλλει εὐγενικώτερον τὸ πρᾶγμα ἀντὶ τῆς ἀποτόμου προστακτικῆς καὶ ἐνῶ πλησιάζει τὴν προσταγὴν ἐπέχει θέσιν συμβουλῆς, π.χ. «πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης οὐκ ἂν δικάσεις» ἐνῶ ἐξηγεῖ συμβουλήν, περιέχει προσταγὴν, ἥτοι (= μὴ δικάσης). Ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ τὸ προσδοκώμενον, π.χ. «ἐὰν γένωμαι βασιλεὺς» (λόγος λεγόμενος ὑπὸ τοῦ διαδόχου, ὁ ὁποῖος προσδοκᾷ, ἵνα γίνῃ βασιλεὺς), ἐνῶ «εἰ γενομένην βασιλεύς» (εὐχὴ ἀνεκπλήρωτος ὑπὸ παντὸς δυναμένη νὰ λεχθῇ) // ἐπειδὴ τὸ θεματικὸν φωνῆεν τοῦ ἐνεστώτος πάντων τῶν τύπων τῆς εὐκτικῆς τῶν εἰς -ω ῥημάτων ἦτο -ο-, διὰ τοῦτο ἐμφανίζεται πρὸ τῶν καταλήξεων πάντοτε ἡ δίφθογγος οἰ προελθούσα ἐκ τῆς συναίρεσεως ο + ι: καθεύδοιμι, παιδεύοιμην. Εἰς τὴν ἄττικὴν διάλεκτον καὶ ἄλλας τινὰς τὸ ἀ' ἐνικὸν προσέλαβε τὴν κατάληξιν τῶν εἰς -μι· οὕτω φέροισι, φέροις κ.λπ. ἡ εὐκτικὴ «παῖδεύοιο» (δι' ἀποβολῆς τοῦ σ) <παιδεύοισο· εἰς τὴν εὐκτικὴν φερούμεν· ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ δίφθογγος -οι-, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνήν· // ἡ εὐκτικὴ τοῦ πρκμ. συνήθως ἐκφέρεται περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς πρκμ. καὶ εὐκτικῆς τοῦ ἐνεστώτος τοῦ εἰμί, π.χ. λευκῶς, -κυῖα, -κὸς εἶην, εἴης, εἴη κ.λπ. // τῆς εὐκτικῆς πρόσφυμα εἶναι -ιε (ἐνικ.)

καὶ κατὰ μετὰπτωσιν -ι- (πληθ.)· τοῦτο τὸ πρόσφυμα προστίθεται εἰς τὸ χρονικὸν σημείον -θε-, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἐνούμενον τὸ τοῦ προσφύματος ι συναποτελεῖ τὴν ὑστερογενῆ δίφθογγον «ει-», -θείην κ.λπ.· τὸ ὁμηρικὸν «είη» (Ἰλιάς Τ. 209) κατὰ τὸ τιθείην καὶ εἰδείην.

Ἡ εὐκτικὴ εἰς πάντας τοὺς χρόνους ἔχει τὰς καταλήξεις -οιμι, -οιμην καὶ -σαιμι, -σάιμην· εἰς -ειη εἶναι οἱ αἰολικοὶ τύποι ἐνεργ. ἄορ. ἀ' -εας, -ειε, -ειαν· ὁ παθητικὸς ἄοριστος ἀ' καὶ β' -θείην (λυθείην), -ειην (ἐκπλαγείην)· ἡ εὐκτ. τοῦ εἰμί, εἶην· τῶν εἰς -μι ῥημάτων ἐνεργ. ἐνεστώτος καὶ ἄορ. β' τίθημι καὶ ἵημι, (ἐνεστ.) τι -θείη -ν, ἰ -εἴη -ν· (ἄορ.) θείη -ν, εἴη -ν καὶ μέσης φωνῆς: τί -θεί -μην, ἰ -εἴη -μην· ἀ' θεί -μην, εἴ -μην· τοῦ ἀ' β' ῥυεῖη -ν καὶ ἡ εὐκτικὴ τοῦ οἶδα, εἰδείη -ν // (Δημοτ.) ἡ εὐκτικὴ δὲν ἔχει ἰδιαιτέρους τύπους εἰς τὴν δημοτικὴν, ἐκφέρεται δ' αὕτη διὰ τῶν φράσεων «μακάρι νά», «ἄμποτε νά», «εἴθε νά» ἢ «ἄς» ἢ ἀπλῶς διὰ τοῦ «νά», τὸ ὁποῖον προτάσσεται εἰς τὰς εὐχετικὰς προτάσεις τοῦ «πού» καὶ ὑποτακτικῆς ἢ ὀριστικῆς παρατατικῆς ἢ ὑπερσυντελικῆς, ὡς «μακάρι νά ἔλθῃ ἢ νά ἐρχόταν ἢ νά εἶχε ἔλθει»· «ἄς εἶχα τὴν υἱεῖά μου», «μ' ἔκαψες, πού νά καῖς».

εὐλαβοῦμαι (-έομαι) (τι ἢ τινα) (ἀμτβ.)· (ἀποθ.) (= φοβοῦμαι, φυλάττομαι, προσέχω)· φέρομαι ὡς εὐλαβῆς φροντίζω· τιμῶ, σέβομαι· ἀναμένω· (πρτ.) εὐλαβούμεν καὶ ὑλαβούμεν, (μέλλ.) εὐλαβήσομαι, (παθ. μέλλ.) εὐλαβηθήσομαι, (παθ. ἄορ.) εὐλαβήθη καὶ ὑλαβήθη, (ὑποτ.) εὐλαβηθῶ, (πρκμ.) εὐλάβημαι καὶ ὑλάβημαι, (μτχ.) εὐλαβημένος, -η, -ον·

(φρ.) «εὐλαβεῖσθαι ἀντὶ τοῦ φυλάττεσθαι Ἰτατικοί, ἀντὶ τοῦ φοβεῖσθαι Ἕλληνες»· — «εὐ λ α β ο ὕ μ α ι μ ἦ» (ἐνδοιαστ. πρότασις) (= φοβοῦμαι μήπως...)· (φρ.) «εὐλαβοῦμαι μὴ φανῆς γεγώς» (Σοφοκλῆς), μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= διστάζω νά...)· (φρ.) «εὐλαβουμένῳ πεσεῖν» (Σοφοκλῆς)· — εὐλάβεια, εὐλαβητικός (= φυλακτικός), εὐλαβητέον.

εὐλογῶ (-έω)· (τινα)· (= λέγω καλοὺς λόγους, ἐγκωμιάζω· (φρ.) «πατέρα τὸν ἀμὸν εὐλογῆσαι» (Σοφοκλῆς)· δίδω τὴν εὐλογίαν μου) (φρ.) «εὐλόγησε Θεὸν καὶ βασιλέα» (Παλ. Διαθ.)· (κατ' εὐφημισμὸν καταρῶμαι)· (πρτ.) ὑλόγουν, (μέλλ.) εὐλογήσω, (ἄορ.) ὑλόγησα, (ὑποτ.) εὐλογήσω, (πρκμ.) ὑλόγηκα, (ὑπερσ.) ὑλόγηκειν· (Παθ.) εὐλογοῦμαι, π ὑλογοῦμην, (μέσ. μ) εὐλογήσομαι, (παθ. ἀ) ὑλόγημην, (ὑποτ.) εὐλογηθῶ, π ὑλόγημαι, (μετχ.) ὑλόγημένος, -η, -ον· (ὡς ἐπιτιμητικὴ προσφώνησις) (δημοτ.)· (φρ.) «εὐλογημένε, τί εἶναι αὐτὰ πού λές»· — εὐλογία, εὐλογησις, εὐλογητός, εὐλογητάριον, εὐλογητέον, εὐλογητικός.

εὐμετρία, (-ίας), ἡ· (Μετρ.) ἡ εἰς τὴν στιχουργικὴν ὀρθὴν προσαρμογὴ εἰς τὸ μέτρον· (ἐπιθ.) εὐμετρος, -ος, -ον· (φρ.) «λέξις εὐμετρος καὶ εὐρυθμος».

εὐμηρος, -ος, -ον· (= ὁ ἔχων καλοὺς μηρούς)· εὐμοιρος, -ος, -ον (= καλόμοιρος).

εὐμουσία, (-ίας), ἡ· «εὐμουσία λόγων» (= ἡ ῥητορικὴ ἱκανότης).

εὐνάζω (τινά)· (= κοιμίζω τινά, πλαγιάζω· (μτφ.) καταπραῖνω· (φρ.) «οὐπὸτ' εὐνάζειν ἀδακρύτων βλεφάρων πόθον» (Σοφοκλῆς), (κν.) ἀποκοιμίζω· (μέλλ.)

εὐνάσω, (ἄορ.) ἤνασα καὶ εὐνάσα· (Παθ.) εὐνάζομαι (= κατακλίνομαι, πλαγιάζω)· (ἐπὶ γυναικῶν) (= συνουσιάζομαι μετ' ἀνδρός)· (φρ.) «εὐνάσθη ξένου λέκτροισιν» (Πίνδαρος), (παθ. ἀ) ἡνῆσθη καὶ εὐνάσθη, (ὑποτ.) εὐνάσθω· — εὐνή, εὐναστήρ (= σύζυγος), εὐνάσιμος, εὐναῖος, εὐνατήριον (= γαμήλιος θάλαμος), εὐνέτης, εὐνώ*.

εὐνομοῦμαι (-έομαι)· (ἀμτβ.)· (= ἔχω καλοὺς νόμους, διοικῶμαι ὑπὸ καλοὺς νόμους, ἔχω καλὸν πολίτευμα)· (φρ.) «καὶ ἡννομήθη καὶ αἰεὶ ἀτυράννευτος ἦν» (Θουκυδίδης)· (πρτ.) ἡννοοῦμην καὶ εὐνομοῦμην, (μέλλ.) εὐνομήσομαι, (ἄορ.) ἡννομήθη, (ὑποτ.) εὐνομηθῶ, (πρκμ.) ἡννόμημαι, (μετχ.) ἡννομημένος, -η, -ον· — εὐνομία, εὐνόμημα (= ἐνέργεια ἔννομος), εὐνομος.

εὐνοῶ (-έω)· (τινα)· (= εἶμαι εὐνοϊκὸς εἰς τινά· (φρ.) «ἄλλοι τινὲς τῶν πολιτῶν εὐνοοῦντες ὑμῖν» (Λυσίας)· (πρτ.) εὐ(ῆ) -νόουν, (μέλλ.) εὐνοήσω, (ἄορ.) εὐ(ῆ)νόησα, (πρκμ.) εὐ(ῆ)νόηκα· (Παθ.) εὐνοοῦμαι (= ἀπολαύω εὐνοίας), π εὐ(ῆ)νοοῦμην, μ εὐνοηθήσομαι, ἀ εὐ(ῆ)νοήθη, (ὑποτ.) εὐνοηθῶ, π ἡννόημαι, (μετχ.) ἡννοημένος, -η, -ον· — εὐνους (ἀντιθ. δυσμενῆς καὶ κακόνους), εὐνοια, εὐνοϊκός, εὐνοῖζομαι.

εὐνώ (-άω)· (εὐνή) (διάφορος τύπος τοῦ εὐνάζω*) (= τοποθετῶ εἰς ἐνέδραν· (φρ.) «ἐξείης δ' εὐνήσε, βάλε δ' ἐπὶ δέσμα ἑκάστῳ» ('Οδύσσεια)· ἀποκοιμίζω)· (μέλλ.) εὐνήσω, (Παθ.) εὐνώμαι (= καταπαύομαι, καταπραΰνομαι, συνουσιάζομαι)· (φρ.) «ἡ δὲ σ' ὑποδείξασα κελήσεται εὐνηθῆναι» ('Οδύσσεια) (παθ. ἄορ. ἀ')

εὐνήθην, (πρkm.) εὐνημαι.
εὐδοία, (-ας), ἡ· (= ἡ καλὴ πορεία).
 εὐωδία (= γλυκεῖα ὁσμή).
εὐδοος, -ος, -ον· (= εὐδιάβατος). εὐω-
 dos, -ος, -ον (= ὁ ἡδέως ἡχῶν).
εὐδῶ (-έω) (**τινα**)· (καὶ εὐδῶ -έω).
 (= κάμνω τὴν πορείαν τινὸς καλῆν, κα-
 τευοδῶν). (πρτ.) εὐδῶν, (μέλλ.) εὐ-
 δῶσω· (Παθ.) εὐδοῦμαι (= κάμνω αἴ-
 σιον, εὐτυχὲς ταξίδιον), μ εὐδοωθήσομαι ἂ
 εὐδοώθην, (ὑποτ.) εὐδοωθῶ — εὐδῶ
 (ἐπὶ βέοντος ὕδατος) ἔχω ἐλευθέραν δίο-
 δον, (μτφ.) πηγαίνω καλῶς, (παθ. ἀ-
 πρόσ.) «εὐδοεῖται» (= ἡ δίοδος εἶναι
 ἐλευθέρη). (φρ.) «οὕτω δ' ἔχοντας εὐδοεῖ-
 ται μᾶλλον καὶ τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρμα-
 τι» ('Αριστοτέλης). εὐδοία (= καλὸν ταξί-
 διον), εὐδοος (= εὐδιάβατος), (ἐπὶ εὐχῆς).
 (φρ.) «χαῖρε σὺ κεῖναι».
εὐωχῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= ἡνιωχῶ καλῶς).
 εὐωχῶ (-έω) (= τρώγω καὶ πίνω καλῶς).
εὐπολίδειος -ος, -ον· (Μετρ.) «εὐπο-
 λίδειον μέτρον»· μέτρον συγκείμε-
 νον ἐκ τοῦ τρίτου γλυκανείου καὶ τῆς κα-
 ταληκτικῆς τροχαϊκῆς τετραποδίας, ὡς
 «-υ-υυ- / -υ-υ-υ-υ»
εὐπορῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εἶμαι εὐπορος,
 εὐημερῶ, (μετὰ γεν.) ἔχω ἀφθονίαν τινος,
 εὐρίσκα τρόπον, (μετ' αἰτ. πράγματος)
 χορηγῶ, παρέχω· (πρτ.) ὑπόρουν,
 (μέλλ.) εὐπορήσω, (ἀόρ.) ὑπόρησα καὶ
 εὐπόρησα, (ὑποτ.) εὐπορήσω, (πρkm.) ὑ-
 πόρηκα καὶ εὐπόρηκα· (Παθ.) εὐποροῦμαι
 (= ἔχω ἀφθονίαν τινός). — «εὐπορῶ
 τινί τι» (= προμηθεύω, παρέχω εἰς τι-
 νά τι)· μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= κατορθώ-
 νω νά...) — εὐπορία, εὐπορος, εὐπόρευ-
 τος, εὐπόρημα, (= κέρδος), εὐπόρητος.

εὐρεσιλογία, (-ίας), ἡ· (ὁρθοτ. εὐρησιλο-
 γία ὡς καὶ εὐρησιτεχνία, εὐρησιεπής).
εὔρεσις, (-εως), ἡ· ('Ρητορ.) ἡ συλλογὴ
 στοιχείων πρὸς καταρτισμὸν ἀγορευεσέως
 τινος.
εὐρησιλογία, (-ίας), ἡ· (μτγν. εὐρεσι-
 λογία*).
εὔρητος, -ος, -ον· (εὐ + ῥήθηται).
 (= εὐκόλως λεγόμενος). εὔρυτος, -ος, -ον
 (εὐ + ῥέω) (= ὁ καλῶς καὶ ἀφθόνως
 ῥέων).
εὔρις, (-ινος), ὁ· (τὸ -ις μακρόν) (= ὁ ἔ-
 χων ὀξεῖαν ὄσφρησιν). (φρ.) «Βρισηὶς εὔ-
 ρις» (Τζέτζης).
εὐρίσκα· (= βρίσκα, συναπαντῶ, ἀντα-
 μῶνω, ἐφευρίσκα, ἐπινοῶ, συμβαίνω, ἀ-
 νευρίσκα, κερδίζω κ.λπ.)· (πρτ.) εὐρίσκον,
 ἡύρισκον, (μέλλ.) εὐρήσω, (ἀόρ.) εὔρον,
 ἡύρον, (πρkm.) εὔρηκα, ἡύρηκα, (ὑπερσ.)
 εὐρηκῶς ἦν, ἡύρηκεν· (ὑποτ.) εὐρίσκα,
 ἂ εὔρω, πρ εὐρήκω, εὐρηκῶς ὦ· (εὐκτ.) εὐ-
 ρίσκοιμι, μ εὐρήσοιμι, ἂ εὔροιμι, πρ εὐ-
 ρήκοιμι, εὐρηκῶς εἶην· (προστ.) εὐρίσκα,
 ἂ εὔρέ, πρ εὐρηκῶς ἴσθι· (ἀπαρ.) εὐρί-
 σκειν, μ εὐρήσειν, ἂ εὔρεῖν, πρ εὐρηκέαν·
 (μετχ.) εὐρίσκων, -ουσα, -ον, μ εὐρή-
 σων, -σουσα, -σον, ἂ εὔρων, -οῦσα, -όν, πρ
 εὐρηκῶς, -κυῖα, -κός.
 // εὐρίσκομαι π εὐρίσκόμην, ἡύρισκόμην,
 μ εὐρήσομαι, εὐρεθήσομαι, ἂ εὐρόμην, ἡύ-
 ρόμην, εὐρέθην, ἡύρέθην, πρ εὔρημαι, ἡύ-
 ρημαι, ὕ εὐρήμην, ἡύρήμην· (ὑποτ.) εὐ-
 ρίσκωμαι, ἂ εὔρωμαι, εὐρεθῶ, πρ εὐρημέ-
 νος, ἡύρημένος ὦ· (εὐ.) εὐρίσκοίμην, μ
 εὐρησοίμην, εὐρεθσοίμην, ἂ εὐροίμην, εὐ-
 ρεθίην, πρ εὐρημένος ἢ ἡύρημένος εἶην·
 (προστ.) εὐρίσκου, ἂ εὔρου, εὐρέθητι, πρ
 εὔρησο, ἡύρησο· (ἀπαρ.) εὐρίσσεσθαι, μ

εὐρήσεσθαι, εὐρεθήσεσθαι, ἂ εὔρεσθαι, εὐ-
 ρεθῆναι, πρ εὐρεῖσθαι, ἡύρεῖσθαι· (μετχ.) εὐ-
 ρισκόμενος, -μένη, -μενον, μ εὐρησόμε-
 νος, -σμένη, -σόμενον, εὐρεθσόμενος,
 -θησόμενη, -θησόμενον, ἂ εὐρόμενος, -ο-
 μένη, -όμενον, εὐρεθείς, -θείσα, -θέν, πρ
 εὐρημένος, -μένη, -μένον, ἡύρημένος,
 -μένη, -μένον — «εὐρίσχω ἢ εὐρί-
 σκωμαι ἢ τι ἢ τινα» (= ἐπιτυχάνω,
 εὐρίσκα τι ἢ τινα)· μετὰ κατηγορηματικῆς
 μετοχῆς (= ἀνακαλύπτω, εὐρίσκα ὅτι...)
 (φρ.) «εὔρισκε Λακεδαιμονίους καὶ
 Ἀθηναίους προέχοντας» ('Ηρόδοτος).
 (δημ.) «εὐρίσκει καιρὸν, εὐκαιρία» (= εἶ-
 μαι εἰς θέσιν, εἶμαι ἱκανὸς κ.λπ.)· «τὸν
 βρήκα νὰ δουλεύη», «τὸν βρήκα ποῦ
 δούλευε», — εὔρημα, εὔρεσις, εὐρετής
 (θηλ. εὐρέτις καὶ εὐρέτρια), εὐρετρον
 (= ἀμοιβὴ εὐρέσεως), εὐρετήριον, εὐρε-
 τέως, εὐρετός, εὐρετικός, εὐρέσιος.
εὔρυνσις (-εως), ἡ· (Συντακτ.) «εὐ-
 ρυνσις λέξεως» (βλ. μεταφορά).
εὐρύχωρος, -ος, -ον· (ἐπικ. τύπος τοῦ εὐ-
 ρύχωρος) (= ὁ πλατύς). εὐρύχωρος, -ος,
 -ον (= ὁ ἔχων εὐρὺν χώρον).
 -εως (-εως)· // ('Ορθογρ.) τὰ εἰς -εως εἶναι
 ὀνόματα παράγωγα ἐκ πληρεστέρου ἐπι-
 θήματος εἰς «-ηΦος», ἐκ τοῦ ὁποῖου
 προήλθε τὸ βραχύτερον «-ηυς» καὶ κα-
 τὰ φωνητικὴν βράχυνσιν «-εως». Τὸ πλη-
 ρέστερον -ηΦος σῴζεται εἰς τὰ ὀνόματα
 Πανδάρεως, Βριάρεως. Εἰς τὸν Ὅμηρον
 δὲν διαστέλλεται ἡ κλίσις τῶν εἰς -εως κυ-
 ρίων ὀνομάτων: Τηδεύς, -δέος, -δεῖ,
 Ἄτρεϋς, -τρέος, -τρεῖ κ.λπ., ἀλλὰ ὀχεύς,
 ὀχῆρς, τοκεύς, τοκῆρς. Ἐκ τῆς γενικῆς
 καὶ δοτικῆς τούτων εἰς εἶΦος, -εἶΦι ἐσχη-
 ματίσθη ἔπειτα ἡ ὀνομαστικὴ εἰς -υς Τυ-

δύς, ὅπως Φος ἤδεἶΦι-> ἡδύς.
 Ἡ κατάληξις -εως ἐλήφθη καὶ ἐπὶ ὀργά-
 νου: ἄμφορεϋς, ἀγωγέϋς, τομεϋς (= ἡ
 φαλτσέα), ἀναβολεϋς κ.λπ. καὶ ἐπὶ ὀρών-
 τος προσώπου, διότι αἱ δύο αὐταῖ ἐννοῖαι
 ὡς συγγενεῖς πολλάκις ἐναλλάσσονται, τὸ
 ὄργανον δύναται νὰ νοηθῇ ὡς ἐνεργὸν
 πρόσωπόν τι, π.χ. σφαγεϋς, γραφεϋς, βα-
 σιλεϋς, ἱππεϋς, ἀλιεϋς, πνιγεϋς, ἱερεϋς
 κ.λπ.
 Κατ' ἐπέκτασιν πολλὰ εἰς -εως ὀνόματα ἐ-
 δήλωσαν καὶ τὸν ἀνήκοντά τι, τὸν κάτοι-
 κον, π.χ. δαιτυμονεϋς, ἀγνιεϋς, θαλασ-
 σεϋς, Μεγαρεϋς, Ἀστυπάλαιεϋς, Θε-
 σπιεϋς, Χαιρωνεϋς, λεοντιδεϋς, αἰτιδεϋς
 (βλ. -ιδεϋς) κ.λπ.
 Ἐνεκα τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν φωνη-
 μάτων, συνηρεῖτο τὸ (ηΦο, ηΦῶ) -εως, -εῶ
 κατόπιν τοῦ φωνήεντος «ι» πρῶτον εἰς τὰ
 εἰς -ιευς: Πειραιέα, Πειραιέως, ἀλιέα, ἀ-
 λιέας, ἀλιέως, ὅθεν Πειραιᾶ - Πειραιῶς,
 ἀλιᾶ - ἀλιῶς, ἀλιᾶς, ἀλιῶν κ.λπ. (βλ. τρί-
 τη κλίσις*).
εὐσυνθεσία, (-ίας), ἡ· (ἐπὶ λέξεων) ἡ κα-
 λὴ σύνθεσις, διάταξις.
εὐσύντακτος, -ος, -ον· ('Ραμμ.) ὁ καλῆν
 σύνταξιν, καλὸν ὕφος ἔχων.
εὐτονος, -ος, -ον· ('Ρητορ.) ὁ ἔχων εὐτο-
 νον (= ἰσχυρὸν) ῥητορικὸν ὕφος.
εὐτρεπίζω· (= βάλλω εἰς τάξιν, συγυρίζω·
 παρασκευάζω· διαλάττω (κν.) φιλιῶνω).
 (φρ.) «τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν
 πόλεις Ἀθηναίους εὐτρεπίζου» (Ξενο-
 φῶν). (πρτ.) ὑπρέπιζον, (μέλλ.) εὐτρεπί-
 σω, (ἀττ.) εὐτρεπιῶ, (ἀόρ.) ὑπρέπισα, (ὑ-
 ποτ.) εὐτρεπίσω· (Παθ.) εὐτρεπίζομαι
 (= παρασκευάζομαι, γίνουμαι ἑτοιμος).
 (φρ.) «χέρονιβες πάρεισιν ὑπέρεισιμέναι»

(Εὐριπίδης), (ἀόρ.) ἡτρεπισάμην, (ὑποτ.) εὐτρεπίσωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἡτρεπίσθην, (ὑποτ.) εὐτρεπισθῶ, (πρκμ.) ἡτρεπισμαι καὶ εὐτρεπισμαι, (μετχ.) ἡτρεπισμένως· — «εὐτρεπίζω τι» (= τακτοποιῶ, ἐπισκευάζω), «εὐτρεπίζω τινά τινί» (= συνδιαλλάττω, συμφιλιώνω τινά μετά τινος)· «εὐτρεπίζομαι τι» (= ἐτοιμάζω τι δι' ἐμαυτόν)· — εὐτρεπισμός (= ἐτοιμασία), εὐτρεπιστής (= ὁ παρασκευαστής), εὐτρεπιστέον.

εὐτυχῶ (-έω)· (ἀμτβ.) (= εὐήμερῶ, εἶμαι εὐτυχής), (ἐπὶ πραγμάτων) εὐδοκίμῳ, ἐπιτυχάνῳ· (φρ.) «πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖν» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) εὐ(η)τύχουν, (μέλλ.) εὐτυχῆσω, (ἀόρ.) εὐ(η)τύχησα, (πρκμ.) εὐτύχηκα (καὶ σπαν. ἡτύχηκα), (ὑπερσ.) ἡτύχηκιν· — εὐτυχία, εὐτυχής, εὐτύχεια (= ποιητ.) εὐτυχία), εὐτύχημα.

εὐφημισμός, (-οῦ), ὁ· (βλ. ἀντίφρασις). **εὐφημος, -ος, -ον**· (= ὅσιος, ἥπιος, εὐοίωνος)· εὐφίμος, -ος, -ον (= εὐχαλίνωτος, στυπτικός).

εὐφημῶ (-έω)· (ἀμτβ.)· (ἀντιθ. δυσφημῶ) (= μεταχειρίζομαι λέξεις εὐοίωνους ἀποφεύγων τὰς δυσοίωνους, ὡς ἐκ τούτου σιγῶ, σιωπῶ «εὐφῆμει, εὐφημεῖτε» (= σιώπα, σιωπάτε), βοῶ, (μετ' αἰτιατ.) ἐπαίνω τινά) (φρ.) «εὐφήμησεν αὐτὸν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ πολλοὶ τοῦ στρατοῦ» (Μακάλλας)· (μέλλ.) εὐφημήσω, (ἀόρ.) εὐφήμησα, (ὑποτ.) εὐφημήσω· (Παθ.) εὐφημοῦμαι (= ἔχω καλὴν φήμην)· — εὐφημητικός, εὐφημία, εὐφημος, εὐφημολογία, εὐφήμισμα, εὐφημίζω, εὐφημισμός, εὐφη-

μητικός, εὐφημητέον.

εὐφράδεια, (-ας), ἡ· ἡ εὐγλωττία // ἡ τῆς γλώσσης ὀρθὴ χρῆσις.

εὐφραίνω· (= χαροποιῶ, (κν.) καλοκαρδίζω)· (πρτ.) εὐφραίνον, ἡφραίνον, (μέλλ.) εὐφρανῶ, (ἀόρ.) ἡφραννα, εὐφρανα, (πρκμ.) (εὐφροσύνην παρέσχικα), (ὑπερσ.) (εὐφροσύνην παρεσχέικιν)· (ὑπ.) ἐεὐφραίνω, ἃ εὐφράνω· (εὐ.) ἐεὐφραίνοιμι, μ εὐφρανοῖμι, εὐφρανοῖην, ἃ εὐφράναμι· (προστ.) ἐεὐφραίνε, ἃ εὐφραίνον· (ἀπ.) ἐεὐφραίνειν, μ εὐφρανεῖν, ἃ εὐφράναι· (μετχ.) ἐεὐφραίνων, -ουσα, -ον, μ εὐφρανῶν, -ουσα, -οῦν, ἃ εὐφράνας, -ασα, -άναν. // εὐφραίνομαι π εὐφρανόμην, μ εὐφρανοῦμαι, εὐφρανθήσομαι, ἃ ἡφράνθην, εὐφράνθην, πρ περιχαρῆς γέγονα, ὅ περιχαρῆς ἐγγέγονειν· (ὑπ.) ἐεὐφραίνωμαι, ἃ εὐφρανθῶ· (εὐ.) ἐεὐφραينوίμην, μ εὐφρανοίμην, εὐφρανθήσοίμην, ἃ εὐφρανθήην· (προστ.) ἐεὐφραίνου, ἃ εὐφράνθητι· (ἀπ.) ἐεὐφραίνεσθαι, μ εὐφρανεῖσθαι, εὐφρανθήσεσθαι, ἃ εὐφρανθήναι· (μετχ.) ἐεὐφραίνόμενος, -μένη, -μενον· μ εὐφρανούμενος, -μένη, -μενον, εὐφρανθήσόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἃ εὐφρανθεῖς, -θεῖσα, -θέν· πρ (μετγν.) εὐφραμμένος, -μένη, -μένον· — «εὐφραίνω τινά» (= τέρπω, εὐχαριστῶ τινά)· «εὐφραίνομαι τινί» (= εὐχαριστοῦμαι διὰ τι).

Ὁ Πλάτων διαστέλλει τὸ «εὐφραίνομαι» τοῦ «ἡδομαι»: «εὐφραίνεσθαι μὲν ἔστι μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἡδεσθαι δ' ἐσθίοντά τι ἢ ἄλλο ἡδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι» (Πλάτ. Πρωταγόρας). Κατὰ τινας ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι ἀληθής, ἀλλὰ τὸ «εὐφραίνομαι» εἶναι ἰσχυρό-

τερον τοῦ «ἡδομαι»: — εὐφραντικός, εὐφραντός (= εὐχάριστος), εὐφραντήριος, εὐφραντήριον (= χαρά).

εὐφραστός, -ος, -ον· κατανοητός // σαφής.

εὐφωνία, (-ίας), ἡ· ἡ εἰς τὸν λόγον ἁρμονικὴ παράταξις τῶν λέξεων, (ἀντίθ.) ἀκοφωνία, χασμωδία.

εὐφωνικός, -ή, -όν // (Γραμμ.) «τὰ εὐφωνικὰ ἢ κινητὰ σύμφωνα» (ὑπὸ τινων νεωτ. γραμματικῶν) «παράγωγά» ἢ «ἐφελκυστικά», ὁρθότ. «ἐφελκυστά» (διότι τὰ εἰς -ικὸς εἶναι ἐνεργητικῆς σημασίας, ἐνῶ ἐνταῦθα εἶναι παθητικῆς, τὰ ἐφελκόμενα), ὡς χρησιμοποιοῦμενα χάριν εὐφωνίας πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας.

Μερικαὶ λέξεις ἐλάβανον καὶ λαμβάνουν ἀνελλιπῶς ἐν τέλει «ν», ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος: «πᾶσι(ν) ἔδουκα χρήματα», ἢ ὁσάκις ἐπακολουθεῖ σημεῖον στίξεως: «καὶ τὰ σχοινία λύσει(ν)», παραλείπεται δὲ ὁσάκις ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ συμφώνου, π.χ. «πᾶσι δίδωμι», ἀλλὰ σπανίως ἐτίθετο καὶ πρὸ συμφώνου π.χ. «λέγουσι(ν) ταῦτα».

Αἱ ἐξῆς λέξεις λαμβάνουν τὸ εὐφωνικόν ν πρὸ φωνήεντος: α) τὸ γ' πληθ. πρόσωπον τῶν ῥ. τὸ λῆγον εἰς ι, π.χ. «δίδωσιν ἢ λέγουσιν ἐκεῖνοι», καὶ τὸ γ' ἐνικὸν τὸ λῆγον εἰς -ε, π.χ. «ἔλεγεν οὗτος», ὡς καὶ ὁ ῥηματικός τύπος «ἔστί», π.χ. «ἀνόμοιός ἐστιν ἐκεῖνον»·

β) ἡ εἰς -σι (ξι, φι) λήγουσα δοτικὴ πληθυντικοῦ, π.χ. «πᾶσιν εἶπε», ἀνδράσιν, πάντε(σ)σιν (= πᾶσι), νόσφιν, θεοῖσιν, γυναιξίν, Ἄραφιν κ.λπ., (τὸ ν εἰς τὴν κατὰλῃσιν ταύτην ὠρμήθη ἐκ τῆς προσωπι-

κῆς ἀντωνυμίας ἄμιν)·

γ) τὰ εἰς -σι τοπικὰ ἐπιρρήματα, π.χ. «Ἀθήνησιν οἰκῶ»·

δ) αἱ λέξεις εἰκοσι(ν), πέρυσι(ν), προπέρυσι(ν), παντάπασιν(ν) ὡς «εἰκοσιν ἄνδρες», «παντάπασιν ἀθῶος» κ.λπ.

ε) τὰ εἰς -θε(ν) ἐπιρρ.: ὀπισθε(ν), ἔμπροσθε(ν) κ.λπ. (ἀπαντοῦν πάντοτε μετὰ τοῦ ν τὸ κείθεν, ἐκείθεν, ἐνθεν, ἐντεῦθεν). Μόνον ὀλίγαι λέξεις ἐδιφοροῦντο παλαιότερον ἐκφερόμεναι μετὰ τοῦ σ καὶ ἄνευ αὐτοῦ, ὡς πῶς - πῶ, ἄμφις - ἄμφι, οὕτως - οὕτω, ἐγγύς - ἐγγύ, μέχρι(ς), πολλὰ - κι(ς), χωρὶ(ς) κ.λπ.

Μερικαὶ λέξεις εὐρίσκονται ἐν συνθέσει ἢ εἰς παραγωγὴν ἄνευ τοῦ σ, π.χ. Ἐκάς - Ἐκάδημος, ἐκάτερος - ἐγκάς - ἐγκάτα, σέλας - σελαγενής (ἀλλὰ ἐκασταχοῦ, ἐκαστέρω)·

στ) ὁ δεικτικός προσσηματισμός «ι» τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ ἐπιρρημάτων, ὅταν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχησιν σ, π.χ. «οὐτοσὶν εἶπε»· «οὐτωσὶν ἐποίησα»·

ζ) εἰς τὰ οὐδέτερα: ταῦτον, τοσοῦτον, τοιοῦτον, τηλικούτον, π.χ. «τοσοῦτον εὐτυχέστερον» (Λυσίας), (συχνότερον δὲ εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ἄνευ τοῦ ν, π.χ. «ἐπὶ τοσοῦτο»)·

η) τὰ μόρια νύ-νύν, πολλάκι-πολλάκις.

Ἡ αἰτία τοῦ εὐφωνικοῦ ν δὲν ἦτο ἡ ἀποφυγὴ χασμωδίας, διότι κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο καὶ πρὸ φωνήεντος καὶ πρὸ συμφώνου. Ἀρχῇθεν παρελήφθη τοῦτο ἀπὸ τύπου, τῶν ὁποίων αἱ καταλήξεις ἔληγον ἐκ παρὰλλήλου εἰς ν καὶ εἰς μὴ ν. Ἐκ τοῦ γ'

πληθ. τοῦ παρατακτικοῦ τοῦ εἰμί, ἦεν (= ἦν) τὸ ν ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἄλλους τύπους λήγοντας εἰς -ε (ἔλυεν, ἔλυσεν, λέλυκεν).

Εἰς τὸν Ὅμηρον τὰ ἐξ οὐσιαστικῶν παραγόμενα ἐπιρρ. λήγουν εἰς -θεν, π.χ. οἶκοθεν, οὐρανόθεν, Ἰλιόθεν κ.λπ. τὰ δὲ ἐξ ἐπιρρημάτων εἰς -θεν καὶ -θε, π.χ. ἔμπροσθε(ν), ὀπίσθε(ν), ἄνευθε(ν), ἔντοσθε(ν) κ.λπ.: « ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις » (Δημοσθένης), « πρόσθε τῶν ἐπωνύμων ». Ἀπαντοῦν πάντοτε μετὰ τοῦ ν τὸ κεῖθεν, ἐκεῖθεν, ἔνθεν, ἐντεῦθεν.

Ἄλλα ἐφεκυστικά (εὐφωνικά) σύμφωνα εἶναι τὸ σ καὶ τὸ κ.

Τὸ σ ἐκφωνεῖται ὁμαλῶς μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἑλλ. γλῶσσαν· μόνον ὀλίγαι λέξεις ἄλλοτε ἐξεφέροντο μετ' αὐτοῦ καὶ ἄνευ αὐτοῦ: « οὕτω » μόνον πρὸ συμφώνου « οὕτω λύει » καὶ « οὕτως » συνήθως πρὸ φωνήεντος « οὕτως ἔχει », σπανίως καὶ « οὕτω ἔχει », ἄχρι - ἄχρισ, ἀτρέμα(ς), αὐθι(ς), αὐτι(ς), αὐτονυχί(ς), ἐγγύ(ς) κ.λπ.

Τὸ -χι (ἐκ τοῦ λατιν. quid) ἦτο ἀρχαῖον, ἀλλὰ εἰς τὰ ἀριθμητικά ἐπιρρήματα κατὰ τὸ δῖς, τρίς ἐγένετο -κίς, π.χ. ὀκτάκίς, πεντάκίς, πολλάκίς, συχνάκίς, πλειστάκίς. Τὸ σ τῆς ἐνικ. ὀνομαστικῆς ὀνομάτων ἀρσ. καὶ θηλυκῶν, τὰ ὅποια ἐγένοντο ἐπιρρήματα, π.χ. ἐναλλάξ, ἅπαξ, ὑπόδραξ.

Ἡ ἐξ (<ἐκ>) πρὸ φωνήεντος μένει ἀμετάβλητος, π.χ. ἐξάγω, ἐξ Ἀθηνῶν, πρὸ δὲ συμφώνου γίνεται « ἐκ » δι' ἀποβλήτης τοῦ σ μεταξύ δύο συμφώνων π.χ. ἐκσ- τούτου > ἐκ τούτου, ἐκς Πει-

ραιῶς > ἐκ Πειραιῶς, ἐκς-πέμπω > ἐκ-πέμπω. Τὸ κινητὸν οὐρανικὸν εὐφωνικὸν κ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου οὐ, οὐχ, οὐχί: « οὐ » λέγεται πρὸ συμφώνου: « οὐ μὲν οὖν », « οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον » « οὐκ » πρὸ φιλουμένου φωνήεντος, π.χ. « οὐκ ἔχω », « οὐχ » πρὸ φωνήεντος δασυνομένου « οὐχ ἔξω » (βλ. συλλαβισμός). Τὸ οὐχί εἶναι ἐντονώτερον τοῦ οὐ(κ). Τὸ « οὐ » τονιζόμενον « οὐ » καὶ εὐρισκόμενον πρὸ στίξεως δὲν μεταβάλλεται εἰς οὐκ ἢ οὐχ, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἐπομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, π.χ. « προσέειπε σὲ μὲν οὐ, Ἐρμογένη δὲ τόνδε ».

Τὸ « οὐ » μετὰ τοῦ « ἔτι » γίνεται « οὐκέτι » κατ' ἀναλογίαν τούτου καὶ τὸ « μηκέτι » (πρβλ. ἄτονα ἢ προκλιτικά) // ἡ ὁμηρικὴ διάλεκτος ἔχει πολλὰ εὐφωνικά σύμφωνα, τὰ ὅποια τίθενται (ἢ παραλείπονται) κατὰ τὴν μετρικὴν ἀνάγκην. Ταῦτα τίθενται συνήθως εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν λέξεων ἢ εἰς τὸ τέλος, σπανιώτερον δὲ εἰς τὸ μέσον:

α) εἰς τὴν ἀρχὴν: γαῖα - αἶα, ἰωκὴ - διώκω, ἰώ - κίω, εἴβω - λείβω, μία - ἰά· β) εἰς τὸ μέσον: ἐρίδουπος - ἐρίγδουπος, δόξα - διχθά, μαλακός - μαλθακός, ἐκρίθην - ἐκρίνθην, (ποιητ.) ψάμαθος - ψάμμος, πόλις - πτόλις·

γ) εἰς τὸ τέλος: ἐγὼ - ἐγών. Τὸ κατ' ἐσχὴν εὐφωνικὸν « ν » χρησιμεύει τὸ μὲν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμαδίας, τὸ δὲ διὰ νὰ καταστή μία συλλαβὴ βραχεῖα μετὰ τοῦ ἐπομένου συμφώνου θέσει μακρά. Τούτου ἕνεκα τὸ εὐφωνικὸν « ν » παραλείπεται ἐνίοτε πρὸ φωνήεντος, ὅτε ἐκθλίβεται καὶ τὸ προηγούμενον φωνήεν (ὡς τὸ ἀττικόν « ἐσθ' ὅτε »), δύναται δὲ

νὰ τίθεται καὶ πρὸ συμφώνου, π.χ. « ἐπιδέδρομεν αἶγλη », « χαίρουσιν δὲ πατήρ », « ἀπεθαύμασ' ὄνειρον » (Ὀδύσεια).

Εἰς τὰ κινητὰ σύμφωνα ἀνήκει καὶ τὸ δίγαμμα (F*). Τὸ εὐφωνικὸν ν εὐρίσκεται, α) εἰς τὰ εἰς -θεν ἐπιρρήματα: ὕπερθε(ν), β) εἰς τὸ πρόσφωμα φι(ν): νόσφι(ν), στήθεσφι(ν), καὶ γ) εἰς τὰ μόρια νυ καὶ κε: νυ(ν), κε(ν). Εἶναι εὐφωνικὸν τὸ ς εἰς τινὰ ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια ἀπαντοῦν καὶ ἄνευ αὐτοῦ: ἀτρέμα-ἀτρέμας, πολλακί-πολλακίς, ἰθὺ-ἰθύς, μεσ(σ)-ηγὺ-μεσ(σ)ηγύς // (Δημοτ.) εὐφωνικὸν ν λαμβάνει τὸ ἀπαγορευτικὸν « μή » πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ φωνήεντος, π.χ. « μὴν ἔχεις »· τοῦτο δὲν λαμβάνει ν, ὅταν ἀκολουθῇ σημεῖον στίξεως π.χ. « μὴ ! »· ἡ αἰτιατικὴ « μί α » δύναται νὰ λάβῃ τὸ εὐφωνικὸν ν, ὅταν ἀκολουθῇ λέξις ἀρχομένη ἀπὸ α, π.χ. « μίαν ἄλλη φορὰ », ποιητικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν αἰτιατικὴν συχνάκις τὸ ν ἢ ὅταν ἀκολουθῇ καὶ ἄλλο φωνήεν « μίαν ὁμορφὴν γυναῖκα »· ἐνίοτε τίθεται εἰς τὸν στίχον πρὸς ἀποφυγὴν χασμαδιῶν τὸ εὐφωνικὸν ν εἰς τὰ εἰς -ι καὶ -ο οὐδέτερα, π.χ. « καράβιν ἔρχετ' ἀπ' τῇ Χιό », « τ' ἄγνὸν ἄνθινον αἶμα »· εὐφωνικὸν « γ » ἀναπτύσσεται μετὰ δύο φωνηέντων (ἀέρας) ἀέρας-ἀγερίκο· ἔχλαιγε, ἔκαίγε, ἀκούγεται, κλαίγομαι κ.λπ., εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν ἀναπτύσσεται τὸ γ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως, ὅταν εὐρίσκεται μετὰ δύο φωνηέντων κατὰ τὴν συμπροφοράν, π.χ. (αἶμα) > γαῖμα, (ἡ-λιος) > γήλιος· ὁμοίως τρέπεται εἰς « γ » τὸ ἐν τῶν δύο ν εἰς μερικὰς τῶν λέξεων

π.χ. σύννεφο > σύγνεφο, ἔννοια > ἔγνοια, τυραννιέμαι > τυραγνιέμαι κ.λπ.

εὐχετικός, -ή, -όν· (= ὁ δηλῶν εὐχὴν)· (Δημοτ.) (Γραμμ.) « εὐχετικὴ ἔγκλισις »· ἐκείνη ἡ ὁποία δηλοῖ εὐχὴν καὶ σχηματίζεται ἐξ ἐνὸς ἐπιφωνήματος εἴθε, ἄμποτε, μακάρι μεθ' ὑποτακτικῆς, π.χ. « μακάρι νὰ ἔρθῃ », ἢ μεθ' ὀριστικῆς ἱστορικοῦ χρόνου, π.χ. « μακάρι νὰ μὴν εἶχαν ἀνάγκη », « μακάρι νὰ ἔφυγε », « ἄμποτε νὰ εἶχε μετανοήσῃ », ἢ μετὰ τοῦ συνδέσμου « νὰ » ἢ τοῦ « ἄς » καὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν τῶν τύπων, π.χ. « στερνή μου γνώση νὰ σ' εἶχα πρῶτα ».

εὐχομαί (τι ἢ τινα)· (= ἀναπέμπω-δέησιν, εὐχὴν· παρακαλῶ τοὺς θεοὺς· ἐπιθυμῶ τι ζωηρῶς· (φρ.) « χρυσὸν εὐχονται » (Πίνδαρος)· εὐλογῶ· (φρ.) « Δέσποινά μου, εὐχῆσθε, νὰ ἀπέλθω μὲ εὐχῆ σου » (Χρον. Μορέως)· ὑπόσχομαι, τάζω (μετ' ἀπαρεμφ.)· (φρ.) « εὐχεο δ' Ἀπόλλωνι (= τάξε στὸν Ἀπόλλωνα) ῥέξειν κλειτὴν ἐκατόμβην » (Ἰλιάς)· βεβαιώνω, ὁμολογῶ· (φρ.) « ἰκέτης δέ τοι εὐχεται εἶναι » (Ὀδύσεια), (ἀμτβ.) καυχῶμαι, ἰσχυρίζομαι κ.λπ.) (πρτ.) νυχόμην καὶ εὐχόμην, (μέλλ.) εὐξομαι, (ἀόρ.) νυξάμην καὶ εὐξάμην, (πρκμ.) νύγμαι, (ὑπερσ.) νύγμαι· (ὑπ.) ἐ εὐχῶμαι, ἂ εὐξῶμαι, πρ νύγμενος ᾧ· (εὐ.) ἐ εὐχοίμην, μ εὐξοίμην, ἂ εὐξαίμην, πρ νύγμενος εἶην· (προστ.) ἐ εὐχου, ἂ εὐξαι, πρ νύξο· (ἀπ.) ἐ εὐχεσθαι, μ εὐξεσθαι, ἂ εὐξασθαι, πρ νύχθαι· (μετχ.) ἐ εὐχόμενος, -ομένη, -όμενον, μ εὐξόμενος, -ξομένη, -ξόμενον, ἂ εὐξάμενος, -ξαμένη, -ξάμενον, πρ νύγμενος, -μένη, -μένον· — « εὐχομαί τινί τι (ἢ πρὸς τινα ἢ ὑπέρ τινος) » (= ὑπόσχομαι,

εὐχόμενος εἰς τινά τι)· (εὐχομαί τι-νι.) (= προσεύχομαι εἰς τινά)· μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. (= εὐχομαι νά...)· (φρ.) «*ἡῤῥω Θεοῖς δέϊσας ἂν ὥδ' ἔρδειν τάδε*» (Αἰ-σχύλος)· —εὐχή, εὐχος (= ἀφιέρωμα), εὐχολή (= εὐχή), εὐχτός (= ἐπιθυμητός), εὐχταῖος, ἀπευχταῖος, εὐχολόγιον.

εὐχρηστῶ (-έω)· (Γραμμ.) «εὐχρηστοῦμαι» (= εἶμαι εἰς κοινήν χρῆσιν)· (φρ.) «ὁ ἀόριστος β' τοῦ ῥήματος δὲν εὐχρηστεῖ παρὰ νεωτέρους».

-εὔω· παραγωγικὴ κατὰληξις ῥημάτων δημοτ. κατὰ τὰ ἀρχαῖα βαρύτονα εἰς -εω, παιδεύω, βασιλεύω, π.χ. ἀρχεύω, τελεύω, παинеύω, χαρχαλεύω, πασπαλεύω κ.λπ.

εὐωχῶ (-έω) (τινα)· (= προσφέρω γεῦμα, φιλεύω, παρέχω, προσφέρω· (ἐπιζῶν) (= διατρέφω καλῶς)· (φρ.) «τὸ παντοδαπὸν θηρίον εὐωχοῦντι ποιεῖν ἰσχυρόν» (Πλάτων)· «εὐωχοῦμαι τι» (= τρώγω, ἀπολαύω τινός)· (ἀμτβ.) «εὐωχοῦμαι» (= φιλοξενούμαι)· (πρτ.) εὐωχουν, (μέλλ.) εὐωχήσω, (ἀόρ.) εὐωχήσα· (ὑπ.) εἰς εὐωχῶ, ἀ εὐωχήσω· (εὐ.) εἰς εὐωχοίμι, εὐωχοίην, μ εὐωχήσοιμι, ἀ εὐωχήσαιμι· (προστ.) εἰς εὐώχει, ἀ εὐώχησον· (ἀπ.) εἰς εὐωχεῖν, μ εὐωχήσειν, ἀ εὐωχήσαι· (μετχ.) εἰς εὐωχών, -οῦσα, -οῦν, μ εὐωχῶν, -σουσα, -σον, ἀ εὐωχῆσας, -σασα, -σαν.

// εὐωχοῦμαι· (φρ.) «μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὥς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχῆθησαν» (Ἡρόδοτος), π εὐωχοῦμην, μ εὐωχήσομαι, ἀ εὐωχήθην, πρ εὐωχῆμαι, ὑ εὐωχῆμην· (ὑπ.) εἰς εὐωχῶμαι, ἀ εὐωχθῶ, πρ εὐωχημένος ὦ· (εὐ.) εἰς εὐωχοίμην, μ εὐωχῆσοιμην, ἀ εὐωχηθείην, πρ εὐωχημένος εἶην· (προστ.) εἰς εὐωχοῦ, ἀ εὐωχῆθητι, πρ

εὐώχῃσο· (ἀπ.) εἰς εὐωχεῖσθαι, μ εὐωχήσασθαι, ἀ εὐωχῆθηναι, πρ εὐωχῆσθαι· (μετχ.) εἰς εὐωχούμενος, -ουμένη, -όμενον, μ εὐωχισόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ εὐωχῆθεις, -θείσα, -θέν, πρ εὐωχημένος, -μένη, -μένον· —εὐωχία (= συμπόσιον, καλὴ διάθεσις), εὐωχιαστικός, εὐωχητικός, εὐωχητής, εὐωχητήριον (= αἴθουσα συμπόσιου, κυλικεῖον).

ἐφελκυστικός, -ή, -όν· (Γραμμ.) βλ. εὐφωνικός.

ἐφέλκω· (Γραμμ.) σύρω εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, (παθ.) «τὸ νῦ (ν) δι' εὐφωνίαν ἐφέλκεται».

ἐφετικός, -ή, -όν· (ἐφίεμαι)· (Γραμμ.) «ἐφετικὰ ῥήματα» ἢ «ῥήματα ἐφέσεως»· τὰ δηλοῦντα ἐπιθυμίαν καὶ μετὰ γενικῆς συντασσόμενα: ἐπιθυμῶ, βούλομαι, ἐφίεμαι, ἐρῶ (-άω), π.χ. «ἐπιθυμῶ ἀρετῆς», ἐνῶ τὸ «φιλῶ» μετ' αἰτιατικῆς, π.χ. «φιλῶ τὴν πατρίδα». Ῥήματα ἐφετικὰ ἔχομεν εἰς -αω, -ιαω καὶ -(σ)είω*, π.χ. ὀφθαλμιάω (= πάσχω τοὺς ὀφθαλμούς), ψωράω (= ἔχω φώραν, φωριαῖζω), ψωριάω (= πάσχω ἐκ φώρας), λιθάω (= πάσχω λιθίασιν), φονάω (= ἐπιθυμῶ νὰ φονεύσω), ἰσχανάω, θανατάω, μαθητιάω (= ἐπιθυμῶ νὰ γίνω μαθητής), βινητιάω, (= ἐπιθυμῶ συνουσίας), κλαυσιάω (= ἐπιθυμῶ νὰ κλαίω)· πολεμῃσείω (= ἐπιθυμῶ νὰ πολεμήσω), ἀπαλλαξείω, γελασείω (= ἐπιθυμῶ νὰ γελῶ), κατασκευασείω (ἐφετ. τοῦ κατασκευάζω), ὀφείω (ἐφετ. τοῦ ὀράω) κ.λπ. (βλ. -είω).

Τὴν ἐφετικὴν ἔννοιαν οἱ ἀρχαῖοι ἐξέφραζον καὶ κατ' ἄλλους τρόπους, ἥτοι διὰ τῶν ἐπιθέτων εἰς -ικός μετὰ τῆς μετοχῆς ἔχων:

«πολεμικῶς ἔχων», «κλαυστικῶς ἔχων», «ὀπτικῶς ἔχων», ἢ διὰ τινων περιφράσεων, π.χ. «διὰ μάχης ἰέναι τινί», «διὰ δίκης ἰὼν πατρί». Ἡ ἔννοια τῆς ἐφέσεως ἀνεπτύχθη ἐκ τῆς ἔννοιας τοῦ «εἶναι», ἀσχολεῖσθαι περὶ τι. ἐφευρετής, (-οῦ), ὁ· (ἐσφ. ἐφευρέτης) (θηλ.) ἐφευρέτις, (-ιδος), ἡ· νεωτ. ἐφευρέτης ὁ, καὶ ἐφευρέτρια ἡ.

ἐφήμερος, -ος, -ον· (= βραχυχρόνιος)· ἐφίμερος, -ος, -ον (= ἐπιθυμητός).

ἐφθιμιμερής, -ή, -ές· (Μετρ.) βλ. τομή. **ἐφιάλτης, (-ου), ὁ**· (αἰολ. ἐπιάλτης)· (φρ.) «ἡ διὰ τοῦ φ γραφῆ ἡ διὰ τοῦ ἴσως δασύνεσθαι τὸ ἰφάλλω παρὰ τισι γίνεται ἢ κατὰ τινα γλῶσσαν τροπὴ τοῦ φιλοῦ π εἰς δασὺ φ» (Εὐστάθιος).

ἐφίεμαί (τινος)· [εἶναι μέσον τοῦ ἐφίημι (βλ. ἱήμι), (= στέλλω πρὸς τινά· ῥίπτω· (φρ.) «ὅς τοι πρῶτος ἐφῆκε βέλος» ('Οδύσεια)· βάλλω· παραχωρῶ· (φρ.) «ἐφίεσαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν» (Θουκυδίδης)· διατάσσω· ἀφῆνω· (φρ.) «τὴν ἀποσκευὴν ἐφίεντες τοῖς στρατιώταις διαρπάσαι» (Διόδωρος Σικελ.)]· (= σφοδρῶς ἐπιθυμῶ, ἐπιτρέπω, ἐντέλλομαι)· (φρ.) «πρὸς τί τοῦτ' ἐφίεσαι» (Σοφοκλῆς)· (πρτ.) ἐφίεμην, (μέλλ.) ἐπιθυμήσω, βουλήσομαι, (ἀόρ.) ἐπεθύμησα, ἡβουλήθην, (πρkm.) ἐπιτεθύμηκα, βεβούλημαι, (ὑπερσ.) ἐπετεθύμηκειν, ἐβεβούλημην· (ὑπ.) εἰς ἐφίωμαι, ἀ ἐπιθυμήσω, βουληθῶ, πρ ἐπιτεθυμηκῶς ὦ· (εὐ.) εἰς ἐφίεμην, μ ἐπιθυμήσοιμι, βουλησοίμην, ἀ ἐπιθυμήσαιμι, βουληθείην, πρ ἐπιτεθυμηκῶς εἶην, βεβουλημένος εἶην· (προστ.) εἰς ἐφίεσο, ἀ ἐπιθύμησον, βουλήθητι, πρ ἐπιτεθυμηκῶς ἴσθι, βεβουλημένος ἴσθι· (ἀπ.) εἰς ἐφίεσθαι, μ

ἐπιθυμήσειν, βουλήσεσθαι, ἀ ἐπιθυμήσαι, βουληθῆναι, πρ ἐπιτεθυμηκῶς, βεβουληθῆναι· (μετχ.) εἰς ἐφίεμενος, -εμένη, -εμενον, μ ἐπιθυμήσων, -σουσα, -σον, βουλησόμενος, -ομένη, -όμενον, ἀ ἐπιθυμήσας, -σασα, -σαν, βουληθείς, -θείσα, -θέν, πρ ἐπιτεθυμηκῶς, -κυῖα, -κός, βεβουλημένος, -μένη, -μένον· —ἐφεσις, ἐφέσιμος, «ἐφέσιμος δίκη».

ἐφοδιάζω (τινὰ ἢ τι)· (= παρέχω τὰ ἐφόδια, ἥτοι τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπαραίτητα, ἀναγκαῖα, χορηγῶ· (μτφ.) διατηρῶ καὶ ἐνισχύω)· (φρ.) «ἐφοδιάζειν τὴν ἀργίαν» (Πλούταρχος)· (πρτ.) ἐφοδιάζον, (μέλλ.) ἐφοδιάσω, (ἀόρ.) ἐφοδιάσα, (ὑποτ.) ἐφοδιάσω· (Μέσ.) ἐφοδιάζομαι (= λαμβάνω μαζί μου τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια), (πρτ.) ἐφοδιαζόμην, (μέλλ.) ἐφοδιάσομαι, (ἀόρ.) ἐφοδιασάμην, (ὑποτ.) ἐφοδιάσωμαι, (παθ. ἀόρ.) ἐφωδιάσθην, (ὑποτ.) ἐφωδιασθῶ· —ἐφόδιον, ἐφόδιος (= ὁ γενόμενος ἐπὶ ἐξόδῳ), ἐφοδιασμός, ἐφοδιαστής.

ἐφορεία καὶ -ρία· ('Ορθογρ.) διὰ τοῦ εἰ ἐκ τοῦ ἐφορεύω, σημαίνει τὸ ἐπισκοπεῖν, τὸ ἐφορεύειν, ὡς «ἐφορεία τοῦ σχολείου», ἐν ᾧ διὰ τοῦ εἰ ἐκ τοῦ ἐφόρως· ἐφορία (= ἡ ἀγορὰ εἰς τὰ ὅρια τῆς χώρας, ὅπου συνηλλάσσοντο οἱ ὅμοροι λαοί, ὡς «ἡ ἀ' οἰκονομικὴ ἐφορία»)· λέγεται δὲ καὶ «ἐφορία ἀγορά»· ἐφορεία ἡ (= τὸ τοῦ ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ ἀξίωμα)· // εὐφορία, (-ας), ἡ (= ἀφθονος καρποφορία).

ἐφτα· (ἐπτα*)· α' συνθετικὸν πολλῶν λέξεων τῆς δημοτικῆς, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὅτι τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται οὐσιαστικὸν περιέχει ἐπτάκις, π.χ. ἐφτάήμερο, ἐφτάλοφος, ἐφτάχορδος, ἐφτάφωτος κ.λπ., ἢ

συνεκδοχικῶς δὲ πολλάκις ἢ εἰς μέγαν βα-
θμὸν τὴν ἔννοιαν τοῦ β' συνθετικοῦ, π.χ.
ἐφτάγλυκος, ἐφτάδιπλος, ἐφτακάθαρος,
ἐφτάφυκος, ἐφτάγερος κ.λπ.

ἐφύμνιον, (-ου), τό (ἀρχ. -νεωτ.)· τὸ με-
τὰ τὸν ὕμνον φαλλόμενον ἄσμα τυπικῶς ἐ-
παναλαμβάνομενον· ἢ ἐπωδὸς ὕμνου·
(φρ.) *ἐνθεν δὴ τότε καλὸν ἐφύμνιον ἔ-
πλετο Φοῖβῳ* (Ἀπολλ. Ρόδ.)· «τὰ ἐ-
φύμνια» (= αἱ ᾠδαί).

ἐφ' ᾧ (ἢ ἐφ' ᾧ τε)· (= οἷον, μὲ σκοπὸν
νά) // (Συντακτ.) συντάσσεται, α) μετ' ἀ-
παρεμφάτου (= ἐπὶ συμφωνίας, ἐπὶ συν-
θήκης), π.χ. *οἱ δ' ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς κόμας* (Ξενοφών)·
β) μεθ' ὀριστικῆς (ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημα-
σίας), π.χ. *«σπονδὰς ποιησάμενοι, ἐφ' ᾧ
τε τοὺς ἄνδρας κομοῦνται»* (Θουκυδί-
δης).

ἐχθαίρω τινί· (= ἐχθρεύομαι, μισῶ τινα,
εἶμαι ἐχθρὸς τινος) [(μτγν.) ἐχθραίνω,
(= μισῶ, καθιστῶ τινα ἐχθρικὸν ἢ μιση-
τόν) (πρτ.) ἤχθραινον, (ἀόρ.) ἤχθρηνα]·
(πρτ.) ἤχθαιρον, (μέλλ.) ἐχθαρῶ, (ἀ α')
ἤχθηρα (Παθ.) ἐχθαίρομαι ἐκ τινος
(= εἶμαι μισητός, μισοῦμαι ὑπὸ τινος), μ
ἐχθαροῦμαι· — ἐχθαρέος (= ἀξιομίση-
τος), ἐχθραντέος, ἐχθραντικός (= ἐχθρι-
κός), ἐχθραῖζω (= εἶμαι ἐχθρός), ἐχθρα-
σμα (= ἔχθρα).

ἔχω (τινὰ ἢ τι) (= φέρω διὰ τῶν χειρῶν
βαστῶ· συγκρατῶ (φρ.) *«οὐ γὰρ ἔτι σάρ-
κας τε καὶ ὀστέα ἔχουσιν»* (Ὀδύσ-
σεια), (ἐπὶ γυναικός) κυοφορῶ (φρ.) *«ἡ
παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει»* (Καιν. Διαθ.)·
διατηρῶ κατέχω· φιλοξενῶ (φρ.) *«τρεῖς
γὰρ δὴ μιν νύκτας ἔχον»* (Ὀδύσεια)
(= εἶχεν ὡς ξένον, ἐφιλοξένη)· κτῶμαι,

λαμβάνω κ.λπ.)· τὸ ῥῆμα ἦτο σέχω > ἔχω
καὶ διὰ τὴν ἐπαλληλίαν τῆς δασείας (') καὶ
τοῦ δασέος (χ) ἐτράπη ἢ δασεῖα εἰς φιλήν
(') ἔχω· ὁ παρατατικὸς λαμβάνει συλλαβι-
κὴν αὐξησιν: *σέχω > ἔσχω > ἔσχον > εἴ-
χον*, ἐνῶ ὁ μέλλων *σέκσω > σέξω > ἔξω*
μετὰ δασείας, διότι τὸ «έ» εἶναι πρὸ τοῦ
φιλοῦ «κ» (πρτ.) εἶχον, (μέλλ.) ἔξω, σχή-
σω, (ἀόρ.) ἔσχον, (πρσμ.) ἔσχηκα, (ύ-
περσ.) ἐσχήκειν· (ὑποτ.) ἔῃχω, ἂ σχῶ, πρ
ἐσχήκω, ἐσχηκῶς ᾧ· (εὐ.) ἐῃχοιμι, μ ἔ-
ξοιμι, σχήσοιμι, ἂ σχοίην, (καὶ ἐν συνθέ-
σει) ἀπόσχοιμι, πρ ἐσχήκοιμι, ἐσχηκῶς
εἶην· (προστ.) ἐῃχε, ἂ σῃχε (ποιητ., ἐν ᾧ
παρὰ πεζοῖς ἐν συνθ. ἐπίσχες κ.τ.τ.), πρ ἐ-
σχηκῶς ἴσθι· (ἀπ.) ἐῃχειν, μ ἔξειν, σχή-
σειν, ἂ σῃεῖν, πρ ἐσχηκέναι· (μετχ.) ἐῃ-
χων, -ουσα, -ον· ἔξων, -ξουσα, -ξον, σχή-
σων, -σουσα, -σον, ἂ σχῶν, -οῦσα, -όν, ἐ-
σχηκῶς, -κυῖα, -κός.

// ἔχομαι· π εἰχόμεν, μ ἔξομαι, σχήσομαι,
σχεθήσομαι, ἂ ἐσχόμεν, ἐσθέτην, πρ ἐσχη-
μαι, ὕ ἐσχήμην· (ὑπ.) ἐῃχωμαι, ἂ σχῶ-
μαι, σχεθῶ, πρ ἐσχημένος ᾧ· (εὐ.) ἐῃχοί-
μην, μ ἐξοίμην, σχησοίμην, σχεθησοίμην,
ἂ σχοίμην, σῃεθίην, πρ ἐσχημένος εἶην·
(προστ.) ἐῃχου, ἂ σχοῦ, σῃέθητι, πρ ἐσχη-
σο· (ἀπ.) ἐῃεσθαι, μ ἔξεσθαι, σχήσεσθαι,
σχεθήσεσθαι, ἂ σῃεσθαι, σῃεθῆναι, πρ ἐ-
σῃεσθαι· (μετχ.) ἐῃχομενος, -ομένη, -ό-
μενον, μ ἐξομενος, -μένη, -νον, σχησόμε-
νος, -μένη, -μενον, σχεθησόμενος, -μένη,
-μενον, ἂ σχόμενος, σχομένη, σχόμενον,
σχεθείς, -θείσα -θέν, πρ ἐσχημένος, -μένη,
-μένον, ἀόρ. «ἔσχον» (ἀντ' αὐτοῦ σήμερον
λέγεται ἔλαβον), ὑποτ. σχῶ, (τοῦ
προσέχω > πρόσ-σχω), (προστ.) πρόσ-
σχες (κατάσχες), μετχ. προσ-σῶν (τοῦ

παρέχω): (ὑποτ.) παράσχω, (προστ.) πα-
ράσχες, (προστ.) (σχοῦ) > παράσχου, ἀνά-
σχου, (μετχ.) παρασῶν, -σχοῦσα, -σχόν.
Τὸ μέσον *«ἔχομαι τινος»* (= ἀκολουθῶ
τινα, εἶμαι ζηλωτὴς τινος)· (φρ.) *«ἔχομαι
τῶν πατέρων, τῆς ἀληθείας, τῆς ἠθικῆς
κ.λπ.»* (ἔχω μετὰ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου)
(= εἶμαι ἱκανός, δύναμαι νά)· (φρ.) *«τί ἔ-
χεις λέγειν»· «οὐκ ἔχω»* μετ' ἐξηρτημένης
πλαγίας ἐρωτηματικῆς προτάσεως (= δὲν
γνωρίζω), π.χ. *«οὐκ ἔχω ὅ,τι χρὴ λέγειν»*
(= δὲν γνωρίζω τί πρέπει νά λέγω)· *«οὐκ
ἔχω τί φῶ»* (= δὲν γνωρίζω τί νά εἴπω)·
(μετχ. ἔχων μετὰ ὀριστικῆς ἐνεστῶτος
= διαρκῶς)· (φρ.) *«τί δῆτα διατρίβεις ἔ-
χων»* (= διατρίβοις ἀργοπορεῖς διαρ-
κῶς)· (ἔχω μετὰ τροπικοῦ ἐπιρρήματος
= εὐρίσκομαι εἰς τινα κατάστασιν)· ἐξ-
ηγείται διὰ τοῦ «εἶναι» καὶ τοῦ οἰκείου
ἐπιθέτου· (φρ.) *«ἀναγκαίως ἔχειν»* (Ἡρό-
δοτος) (= εἶναι ἀναγκαῖον)· *«ἀσφαλῶς
ἔχον»* (Ἡρόδοτος) (= ὄν ἀσφαλές) κ.λπ.
«ὁ ἐχόμενος» (= ὁ ἀκολουθῶν, ὁ ἐπόμε-
νος· (ἐπὶ στρατιωτ. τάξεως) ὁ ἀμέσως κα-
τόπιν ἐρχόμενος, ὁ πλησίον)· (φρ.) *«Πρό-
ξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δὲ ἄλλοι μετὰ τοῦ-
τον»· «τό (γε) νῦν ἔχον»* (= ὡς ἔχουν τὰ
πράγματα τώρα, ἐπὶ τοῦ παρόντος)· *«τά
χει τετρακόσια»* (= εἶναι σώφρων, κν.
μυαλωμένος)· *«οὐδρα σχεθέντα»* (= τὰ ὁ-
ποῖα ἐσταμάτησαν)· *«τὰ ἔχει μετὰ ἀδελ-
φια του»* (= εὐρίσκεται εἰς ἔχθραν, εἰς
προστριβιάς)· *«φλυαρεῖς ἔχων»* (= διαρ-
κῶς λέγεις φλυαρίας)· — σχέσις, σχῆμα,
ἄσχετος, σχολή, σχεδόν, ἐχυρός, ἀνοκω-
χή, ἐκεχειρία, σχέτλιος (= καρτερικός,
δυστυχής), ἔξις, ἐξῆς, ἰσχός, ἀνοχή, ὁ-
χεύς, ὄχλος, ὄχετός, ὄχος, ἔσοχος, δα-

δοῦχος, ῥαβδοῦχος, κλειδοῦχος
κ.λπ.

// (μσν., δημ.)· (φρ.) *«ἔχω ἢ εἶχον ἢ θὰ
ἔχω ἢ θὰ εἶχον λύσει(ν)»* μετ' ἀπαρεμφ.
κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ν'· *«θὰ ἔχω ἢ θὰ εἶχον
λυθῇ(ναι) ἢ ἐκπλαγῇ(ναι)»*, κατ' ἀποκο-
πὴν τῆς τελευταίας συλλαβῆς (ναι).

-εψ· τὰ εἰς -εψ τριτόκλιτα εἶναι βαρύτονα,
καὶ σχηματίζουν τὴν γεν. εἰς -επος, ὡς κα-
τῶβλεψ, (-επος), ἀλευρόκλεψ, (-επος),
βοῦκλεψ, (-επος), τυρόκλεψ, (-επος), να-
κόβλεψ, (-επος) (= ὁ κλέπτης δερμάτων),
πλὴν τῶν ὀξυτόνων μονοσυλλάβων φλέψ,
(φλεβός), ἢ κλέψ, (-επός), ὁ.

ἐφέες (ἐπιρρ.)· (ὁψε = ἀργά, πρὸς τὴν ἐ-
σπέραν) > φῆς καὶ ἐφέες, κατὰ τὸ ἐ - χθεές >
χθές, προχθές > προνχθές > προχτές.

ἔψιλον (ε*, Ε)· ὁ ψιλόν (υ*, Υ)· αἱ ὀνο-
μασίαι βυζαντινῆς προελεύσεως.

ἔψω (τι)· (= βράζω, μαγεύω)· (φρ.)
*«ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἔψωε αὐτὸς ἐν
λέβητι χαλκῷ»* (Ἡρόδοτος)· (ἐπὶ μετάλ-
λων) χωνεύω, λειώνω, καθαρίζω διὰ τοῦ
πυρός· (φρ.) *«ὁ χρυσὸς ἐφόμενος αὐγὰς ἔ-
δειξεν»* (Πίνδαρος)· (μτφ.) *«ἔψω τι -
ν ἄν»* = περιποιῶμαι, περιθάλπω τινά·
(πρτ.) ἤψον, (μέλλ.) ἐψήσω, ἐψήσομαι,
(ἀόρ.) ἤψησα, (πρσμ.) ἐψήσας ἔχω, ἤψη-
κα, ἔψηκα, (ὑπερσ.) ἐψήκειν, ἐψήσας εἴ-
χον· (ὑποτ.) ἐῃψω, ἂ ἐψήσω, πρ ἐψήκω,
ἐψηκῶς ᾧ· (εὐκτ.) ἐῃψοιμι, μ ἐψήσοιμι, ἂ
ἐψήσαιμι, πρ ἐψήκοιμι, ἐψηκῶς εἶην·
(προστ.) ἐῃψε, ἂ ἐψησον, πρ ἐψηκῶς ἴσθι·
(ἀπαρέμφ.) ἐῃψεν, μ ἐψήσειν, ἐψήσεσθαι,
ἂ ἐψῆσαι, πρ ἐψηκέναι· (μετχ.) ἐῃψων,
-ουσα, -ον, μ ἐψήσων, -σουσα, -σον, ἐψη-
σόμενος, -σομένη, -σόμενον, ἂ ἐψήσας,
-σασα, -σαν, πρ ἐψηκῶς, -κυῖα, -κός.

//έφομαι· π ήφόμενη, μ έφηθήσομαι, ά ήφήθη, πρ ήφημαι, έφημαι, ύ ήφήμην, έφήμην (ύποστ.) έ έφωμαι, ά έφηθώ, πρ έφημένος ώ· (εύκτ.) έ έφόμενη, μ έφηθησοίμην, ά έφηθείην, πρ έφημένος είην· (προστ.) έ έφου, ά έφήθητι, πρ έφησο· (άπαρέμφ.) έ έφεςθαι, μ έφηθήσεσθαι, ά έφηθήναι, πρ έφήσθαι· (μετχ.) έ έφόμενος, -ομένη, -όμενον, μ έφηθησόμενος, -ομένη, -όμενον, ά έφηθείς, -θείσα, -θέν, πρ έφημένος, -μένη, -μένον· // διαφέρει το «έφω» του «ό π τ ω» (βλ. λ.)· — έφεις, έφεμα και έφημα, έφητήρ, έφητής, έφητός, (νεωτ. φητός), έφητικός, άφέφημα, (= πάν εκ βρασμού τινος), έφθός, (< έπ-θός = βραστός), (όρθότ.) έφθός εκ του όποίου άπεφθος, μυρ-εφ-ός.

έω (έάω) (τι)· έās, έā, (=άφηνω, έπιτρέπω)· (πρτ.) είων, (μέλλ.) έάσω, (άόρ.) είασα, (πρκμ.) είακα, (ύπερσ.) είάκειν (ύποστ.) έ έώ, ά έάσω, πρ είάκω, είακώς ώ· (εύκτ.) έ έώμι, έώην, μ έάσοιμι, ά έάσαιμι, πρ είάκοιμι, είακώς είην· (προστ.) έ έā, ά έασον, πρ είακώς ίσθι· (άπαρέμφ.) έ έāν, μ έάσειν, ά έāσαι, πρ είάκέναι· (μετχ.) έ έών, -ώσα, -ών, μ έάσων, -σουσα, -σον, ά έάσας, -σασα, -āσαν, πρ είακώς, -κυια, -κός·

//έώμαι (έάομαι)· π είώμην, μ έάσομαι, ά είάθην, πρ είάμαι, ύ είάμην (ύποστ.) έ έώμαι, ά έαθώ, πρ είάμένος ώ· (εύκτ.) έ έώμην, μ έασοίμην, ά έαθείην, πρ είαμένος είην· (προστ.) έ έώ, ά έάθητι· (άπαρέμφ.) έ έāσθαι, μ έάσεσθαι, ά έαθηναι· (μετχ.) έ έώμενος, -ωμένη, -ώμενον, ά έαθείς, -θείσα, -θέν, πρ είάμένος, -νη, -νον· (φρ.) «έāσον τούτο» (=άφες αυτό)· μετ' αίτ. προσ. και άπαρέμφ. (φρ.) «ούκ

έā με καθεύδειν το του Μιλτιάδου τρώπαιον»· «έώ τι (ή) τινα χείρειν» (= άδιαφορώ διά τι ή διά τινα)·

-εω· //(Γραμμ.) τὰ μονοσύλλαβα θέματα των εις -εω ρήμάτων (πνέω, θέω, ζέω, πλέω, ρέω, νέω, ξέω, χέω) συναιρούνται όσάκις μετά τον χαρακτηριστήρα ε ακολουθεί ε ή ει της καταλήξεως.

Τό εκ της συναιρέσεως προκύπτον είναι ή δίφθογγος ει π.χ. πλέω, πλείς, πλεί κ.λπ., έπλεον, έπλεις, έπλει κ.λπ., δέομαι, δέη (ή δέει), δέιται κ.λπ., έδεόμην, έδέου, έδειτο κ.λπ., [τό δέω (= δένω) συναιρείται εις πάντας τους τύπους (δέω) δώ, δεις, δει, δοῦμεν, δείτε, δοῦσι· (έδεον) έδουν, έδεις, έδει κ.λπ.]· των εις -εω κλίσιν βλ. ρήμα.

Τὰ ρήματα θέω, νέω, πλέω, πνέω έχουν θέμα (ίσχυρόν) λήγον εις δίφθογγον (θευ-, νευ-, πλευ-, πνευ-), της όποιας τό επιτακτικόν φωνήεν υ εις τον ένεστώτα και παρατατικόν πρό φωνήεντος (γενόμενον F) άπεβλήθη· τό δε ρέω και χέω έχουν θέματα διπλά ρευ- και ρυ-, χευ- και χυ-· Τό δέω (= δένω) [άλλο τό δέω, δεις, δει κ.λπ., (= στερούμαι, έχω έλλειψιν)], ως και τό άχρηστον εις τον ένεστώτα εις -φρέω, εκ -φρέω συναιρούνται πανταχού δέω-δω, δέεις-δεις, δέει-δει, δέομεν-δοῦμεν κ.λπ., εισέφρουν-εισέφρουν, εξέφρουν-εξέφρουν κ.λπ. Τό δε ξέω εύρηται και συνηρημένον, π.χ. άποξοῦσι.

-εω· τὰ σύνθετα ρήματα τὰ έχοντα ως β' συνθετικόν ρήμα α' συζυγίας εις -αω μετατρέπονται εις -εω, π.χ. πλανάομαι (-ωμαι) > όδοιπλανέω (-νω), τεχνάομαι (-ωμαι) > καλλιτεχνέω (-χνώ), κακοτεχνώ, χειροτεχνώ· σιλάω (-ώ) > ιεροσου-

λῶ (-εω), θηράω (-ῶ) > λεξιθηρέω (-ῶ), μηχανάομαι (-ῶμαι) > κακομηχανέω (-ῶ), άμηχανέω (-ῶ)· μερμινάω (-ῶ) > άμερμινέω (-ῶ), νικάω (-ῶ) > φιλονικέω (-ῶ) κ.λπ., ένῶ τό δοκέω (-ῶ) (σύνθετ.) προσδοκάω (-ῶ). -εων· (Γραμμ.) τὰ όξύτονα ύπερδισύλλαβα εις -εων και -ιων φυλάττουν τό ω εις την γενικήν, π.χ. Άλκμέων, (-έωνος), ό Ήρακλέων, (-έωνος), ό Γελέων, (-έωνος), ό Γοργίων, (-ίωνος), ό Παρμενίων (-ίωνος), ό Φωκίων (-ίωνος), ό Ωρίων (-ίωνος), ό κ.λπ.

έως· (έπικ.) είως και ήος, (δωρ.) άς, (αιολ.) άς, (βοιωτ.) άς και άως, (δημοτ.) ως και ώς (= μέχρι, κν. ίσαμε), (έπίρρ.) χρονικόν μόριον, τό όποιον δηλοῖ τό σημείον, μέχρι του όποίου προχωρεῖ μία ενεργεια έν σχέσει πρός τό τέλος αυτής (= μέχρι) ή πρός την συνέχειαν αυτής (= έν ὅσῳ, έφ' ὅσον)· //(χρονικός σύνδεσμος) (= έως ὅτου· έως νά· μέχρι· (φρ.) «έως ὅτε παρ' ήμῶν άπείγεις» (Ξενοφών)· «τὰς τιμὰς έλάμβανεν, έως άνεπληρώσατο την προῖκα» (Δημοσθένης)· //(μετ' άριθμητικῶν) (= περίπου, σχεδόν, (κν.) πάνω κάτω, ίσαμε)· (φρ.) «άπέχει ως χίλια μέτρα»· (έπί άριθμητικῶν ή ποσοῦ ή βαθμού ή καταστάσεως) (= μέχρι)· (φρ.) «μαχοῦμαι έως ζωής και θανάτου» ('Επιγραφ.) «περὶλυπός έστιν ή ψυχή μου έως θανάτου» (Καιν. Διαθ.)· //(ένῳ· έν ὅσῳ· έφ' ὅσον χρόνον)· (φρ.) «έως έτι νέος εἶν» (Πλάτων)· //(ώς καταχρηστική πρόθεσις μετά γενικής) (= επί τινα χρόνον· μέχρι τίνος)· (φρ.) «ἀπ' άρχής κόσμου έως του νῦν» (Καιν. Διαθ.)· (μτγν. και δημοτ. μετά αίτιατικής)· (φρ.) «ὅλην την

νύκτα έως τό πρωῒ».

// (Συντακτ.) τό έως άναφέρεται, 1) εις τό παρελθόν (συντασσόμενον μετ' εύκτικής άνευ του «άν»), π.χ. «περιεμένομεν οὔν εκάστοτε, έως άνοιχθείη τό δεσμωτήριον» (Πλάτων) (ή μετ' εύκτικής μετά του «άν»), π.χ. «και έγώ μὲν ήξιούν αυτούς μαστιγοῦν τον εκδοθέντα και στρεβλοῦν, έως αν τάληθθι δόξειεν αυτοῖς λέγειν» ('Ισοκράτης)· μετ' όριστικής, α) όταν εκφέρεται πράξις ώρισμένη και γενομένη άπαξ κατά παρατατικόν, π.χ. «έγώ άνέτρεφον εκείνον, έως έζη», β) όταν εκφέρεται υποθετικώς, π.χ. «έπισχῶν αν έως οί πλείστοι των είωθότων λέγειν γνώμην άπεφήναντο» (Δημοσθένης), 2) εις τό ένεστώως, συντασσόμενον μετ' όριστικής ενεστώως, διά της όποιας εκφέρει πράξιν ή κατάσταση περιεχομένην έντός του παρόντος, π.χ. «και χείρομεν έως ένεστι την ψυχήν τρέφειν», ή μετ' υποτακτικής συνήθως μετά του «άν», επί πράξεως ή όποια άρχίζει τώρα και προεκτείνεται εις τό μέλλον, π.χ. «έως περ αν ζω, σου φονέως μεμνημένος», 3) εις τό μέλλον, μετ' υποτακτικής, ή όποια έχει συνήθως τον σύνδεσμον «άν» ή «κε» και δηλοῖ άβέβαιοι γεγονός, ή άρχή μεταφέρεται εις τό μέλλον, π.χ. «είπε περιμένειν, έως αν αυτός κελεύση» (Πλάτων)· «κακει μείνατε έως αν εξέλθῃτε» (Καιν. Διαθ.)· «μαχήσομαι, είως κε τέλος πολέμοιο κιχείω» ('Ιλιάς) (= έως ὅτου επιτύχω). Πολλάκις τίθεται α) μετ' εύκτικής μετά του «άν» δι' άφομοιώσεως, π.χ. «λόγον αν διδοῖς, έως έπί τι ίκανόν έλθοις», β) μετ' εύκτικ. επί έπανειλημμένης ενεργείας, π.χ. «φήσομεν

μηδὲν ἂν μείζον μηδὲ ἔλαττον γενέσθαι
 ...ἕως ἴσον αὐτὸ ἐαυτῷ» (Πλάτων) // εἰς
 πλάγιον λόγον τίθεται μετ' ἀπαρεμφάτου,
 π.χ. «διεκπλῶειν ἕως... ἐς Αἰγυπτὸν ἀ-
 πικνέεσθαι» (Ἡρόδοτος)· «ἕως ἐλθεῖν
 εἰς Γεραρά» (Παλ. Διαθ.)· τὰ αὐτὰ ἰ-
 σχύουν περίπου καὶ περὶ τοῦ «ἔστε» (ἔς
 τε) // (φρ.) «ἕως πότε», π.χ. «ἕως πότε
 ἔσομαι μεθ' ὑμῶν» (Καιν. Διαθ.), «ἕως
 ὧδε», π.χ. «ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλι-
 λαίας ἕως ὧδε» (Καιν. Διαθ.)· «ἕως ἄνω,

κάτω, μέσα, ἔξω», π.χ. «ἐγέμισαν αὐτὰς
 ἕως ἄνω» (Καιν. Διαθ.) «ἕως ὅτου», π.χ.
 «ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ»
 (Καιν. Διαθ.)· (νεώτ.) «θὰ σὲ περιμένω
 ἕως ὅτου γυρίσης» «ἕως τότε», π.χ. «ἕως
 τότε οὐκ ἀπήγγειλα» (Παλ. Διαθ.)· «ἕως
 ἄρτι» π.χ. «ἐν τῇ σκοτίᾳ ἔστιν ἕως ἄρτι»
 (Καιν. Διαθ.)· «ἕως σήμερον, χθές, αὔ-
 ριον, προχθές, πέρυσιν κ.λπ.»
 ἕως, (ἔω), ἡ· (= ἡ αὐγή), ἐνῶ ἕως ἐ-
 πίρρ.) (= μέχρι).



